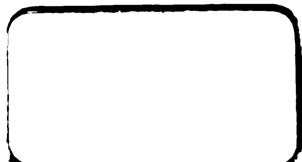

ARISTOTELIS

POLITICORVM LIBRI OCTO

CVM

VETVSTA TRANSLATIONE

GVILELMI DE MOERBEKA

RECENSVIT

FRANCISCVS SVSEMIHL

ACCEDVNT VARIAE LECTIONES OECONOMICORVM

LIPSIAE
IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI
MDCCCLXXII

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEVBNERI

HERMANNO VSENERO

FRANCISCO BVECHELERO

PRISTINA MVNERIS SOCIETATE

PERPETVO AMICITIAE VINCVLO

SIBI CONIVNCTISSIMIS

HVNC LIBRVM

SACRVM ESSE VOLVIT

EDITOR

Codicum, quibus Politica Aristotelea continentur, familiae sunt duae. Et alterius quidem agmen ducit

Γ, i. e. liber deperditus superstitibus omnibus ut multo antiquior ita etiam, ut iam observavit vir summus Petrus Victorius [1]), haud paucis locis melior [2]), aliis tamen deterior [3]), ex quo origi-

---

1) Cuius verba in alterius editionis praefatione haec sunt: „quos„cunque calamo exaratos codices indagare potui, cunctos deteriores „mendosioresque inveni, quam fuerit exemplar, quo illa usa est vetus „translatio." Attamen nimium honoris ei impertiebant et Victorius et Schneiderus aliique, utpote quibus nondum codices eiusdem recensionis servati ante oculos fuissent: eis enim bonarum lectionum, quae unius vetustae translationis propriae esse videbantur, lōngē maior pars revera cum hac communis est.

2) Cf. inprimis I, 4. 1253 b, 37 (?). 1254 a, 16 (?). c. 5. 1254 a, 39 sq. (?). c. 6. 1255 b, 14 (?). c. 9. 1257 a, 3. 24. c. 11. 1259 a, 13. 31. c. 13. 1260 a, 4. b, 19 sq. II, 1. 1260 b, 40. 41. c. 3. 1262 a, 2. 3. 8. 12. c. 5. 1263 a, 2. 35. c. 6. 1264 b, 39 sq. 1265 a, 14 (?). 34 (?). c. 7. 1266 b, 2. 1267 a, 12 sq. (?). 17. c. 8. 1267 b, 37 (?). 1268 b, 1. 5. 40. c. 9. 1269 b, 35. 1270 a, 33. b, 15 (cf. Addenda). 1271 a, 20. 41 (?). b, 5. c. 10. 1272 a, 8 (?). 41. c. 11. 1272 b, 40. 1273 b, 15. 19. c. 12. 1274 a, 21. b, 20. III, 1. 2. 1275 b, 16 (?). 21. 32 (?). c. 3. 1276 a, 14. c. 4. 1277 b, 10. c. 9. 1280 a, 24. 29. c. 11. 1281 b, 7. 13. 1282 a, 18. 27. b, 8. c. 13. 1283 a, 36. 37. 1284 b, 31. 32. c. 14. 1285 a, 8. 13. 25. c. 15. 1286 b, 36. c. 16. 1287 a, 25. 27. b, 22. VII, 1. 1323 a, 20. 32 sq. (?). b, 8. c. 3. 4. 1325 b, 3 (?). 22. 37. 38. c. 6. 7. 1327 a, 34. 36 (?). b, 31. 1328 a, 13 (?). c. 11. 1330 a, 36 sq. 41 (?). c. 12. 1331 b, 10 (?). c. 13. 1332 a, 27 (?). 42. c. 16. 1335 b, 16. 24. 30. c. 17. 1336 a, 35. b, 2 (cf. tamen Addenda). 1337 a, 7 (?). VIII, 1. c. 5. 1339 a, 37 (?). c. 6. 1340 b, 24 (?). c. 7. 1342 a, 11 (?). IV, 1. 1288 b, 36. 1289 a, 3. c. 3. 1289 b, 38. c. 4. 1290 b, 22. 1291 a, 4. 13 (?). 21 (?). b, 25 (?). 1292 a, 17. 36 (?). c. 5. 6. 1292 b, 19 (?). 29 (?). c. 10. 1295 a, 17 (?). c. 11. 1295 b, 31 (?). 1296 a, 8. c. 12. 1296 b, 38. c. 13. 1297 b, 3 (?). c. 14. 1298 b, 12 (?). 29. VI, 2. 1317 b, 23 (?). c. 5. 1320 a, 15. b, 15. c. 7. 1321 a, 12. 19 (?). c. 8. 1322 a, 27. V, 3. 1303 a, 24. c. 5. 1304 b, 12. c. 6. 1305 b, 2. 10. c. 8. 1308 a, 33 (cf. tamen Addenda). b, 13 (? cf. Addenda). 28. 34. c. 10. 1311 a, 6. 37 (?). c. 11. 1313 b, 15. 16. 1314 a, 7 (?). 1315 a, 26 (?).

3) Cf. inprimis I, 1. 2. 1252 a, 13 (?). 17 (?). 24 (?). b, 8. 17. 1253 a, 28. c. 5. 1254 b, 1. (v. Addenda). c. 6. 1255 a, 22. c. 8. 1256 a, 4. (v. Addenda). II, 5. 1263 a, 13. 18. 1264 a, 14. c. 6. 1264 b, 33 (?). 1266 a, 4. c. 7. 1267 a, 34 (?). c. 8. 1268 b, 21. 41. c. 9. 1269 a, 32. 1270 b, 1. 11 (?). 1271 a, 29. b, 7. c. 10. 1271 b, 36. 1272 a, 34. 37. c. 11. 1273 a, 2. c. 12. 1274 a, 34. 40. III, 2. 1275 b, 34. c. 3. 1276 a, 9 (?). c. 9. 1280 a, 8. 21. c. 12. 1282 b, 38. c. 13. 1283 b, 12.

nem deduxit vetusta translatio Latina, quam saeculo XIII° fecit frater Guilelmus de Moerbeka de ordine praedicatorum[4]) tam fideliter et accurate verbum pro verbo reddens, ut raro quid in illo codice suo legerit dubitare queas. Usi sunt ea et Albertus Magnus et Thomas Aquinas in commentariis, quos in hoc Aristotelis opus scripserunt[5]). Utrum glossae, quae in eam irrepserunt, iam in codice illo in ipsa continua verba receptae fuerint an falso ab interprete pro correctionibus habitae sint, difficile sane est dictu. — Inter eos vero, qui aetatem tulerunt, libros manu scriptos pauci eiusdem recensionis vestigia secuntur, et hi ipsi multis in locis modo ad alteram declinant modo uno Ms excepto utriusque lectiones aut lectionum vestigia simul offerunt[6]). Sunt autem hice[7]):

1284 a, 16. c. 15. 1286 a, 15. 31. 33. c. 16. 1287 a, 28. 35. b, 33. VII, 1. 1323 a, 22 (?). 29. b, 1. c. 2. 1324 a, 10. b, 14. 19 (?). c. 3. 1325 b, 28. c. 4. 1326 a, 6 (?). c. 6. 7. 1327 b, 15. 38 (?). 1328 a, 15. c. 10. 1329 b, 10. 1330 a, 10. 11. 18. 28. c. 11. 1330 b, 16. c. 12. 1331 b, 17. c. 16. 1335 a, 39. c. 17. 1336 a, 23 (?). VIII, 3. 4. 1338 a, 26. b, 31 (?). 34. 1339 a, 3. c. 6. 1341 a, 21 (?). c. 7. 1342 b, 6. IV, 4. 1291 a, 14. 39. b, 29. 33. c. 5. 1292 b, 14 (?). c. 7. 1293 b, 2. 10. c. 9. 1294 b, 2. c. 10. 11. 1295 a, 2. 27. 1296 a, 35. c. 12. 13. 14. 1297 a, 2 (?). 6 (?). 9 (?). 13. b, 21. 35. 1298 a, 19. 36 (?). b, 33. c. 15. 1299 a, 33. 34. c. 16. 1300 b, 29. VI, 3. 1318 b, 4 (?). c. 4. 1319 a, 24. b, 7 (?). 8. 26. c. 5. 1320 a, 21. c. 7. 1321 a, 22. 38. V, 3. 1303 b, 27. 32. c. 5. 1305 a, 24. 32. c. 6. 7. 1306 a, 24 (?). 25. b, 20. c. 8. 1308 a, 38. 1309 a, 10. c. 9. 10. 1310 a, 20. b, 34. 1311 a, 23 (v. Addenda). 40 (?). b, 25. c. 11. 1313 a, 33. 1314 a, 4. 25. b, 18 (?). 21. 33. 35. c. 12. 1316 b, 6. 14. 25.

4) De hoc viro v. quae congessit Schneiderus in Aristotelis de animalibus historiae editionis t. I. praef. epimetr. IV. p. CXXVI — CL. Extitisse autem translationem iam ante annum MCCLXXIV certissimum est, quippe quo mortuus sit Thomas Aquinas: praeterea audias Onckenium (Die Staatslehre des Aristoteles I. Lips. MDCCCLXX. p. 70. n. 2): „Thomas war im Jahr 1261 durch Urban IV von Paris nach Rom berufen worden, um dort Aristoteles zu erklären, eine Aufgabe, der er bis 1269 oblag; möglich, dass auf diesen Anlass hin Thomas für eine neue Uebersetzung durch Wilhelm von Moerbecke Sorge trug.“

5) Et Thomae quidem commentarius aetate prior fuit, id quod demonstravit Iourdainus (Geschichte der Aristotel. Schriften im Mittelalter, übers. von Stahr, Hal. MDCCCXXXI. p. 326 sq.). Alberti opus cum a ceteris, quae scripsit, similis generis admodum differat in materia tractanda, num genuinum sit, dubitari posse idem monet, attamen ipse hanc suspicionem refellit et rem potius inde explicat, quod Albertus in hoc libro sit imitatus discipuli defuncti Thomae exemplum eisdemque cum eo subsidiis usus: in hoc enim solo, quippe qui non, ut ceteri, paraphrasis sit, sed verus commentarius, similem ab eo atque a Thoma iniri viam.

6) Raro contra meliores libros omnes vetusta potius translatio cum deterioribus alterius recensionis codicibus concordat: sufficiant exempla haec: I, 2. 1253 a, 25. c. 3. 1253 b, 3. c. 12. 1259 b, 16. II, 6. 1265 b, 25. 34. c. 10. 1272 a, 18 (?). 1273 a, 15 (?). III, 3. 1276 a, 25. VII, 2. 1324 a, 14. 22. IV, 13. 1299 a, 1. 2. VI, 4. 1318 b, 17.

7) P[1] librum artius cohaerere cum vetusta translatione primus in-

P[1] = Parisinus 2023 chartaceus 8° min. admodum perspicue scriptus a Demetrio Chalcondyla, qui in folio paenultimo 323 decem liberorum suorum inde ab anno MCDLXXXIV usque ad annum MDI dimidia ex parte Mediolani, dimidia Florentiae natorum dies natales ita adnotavit, ut Mediolanenses etsi iuniores anteriorem, Florentini posteriorem paginam compleant[8]). Continet codex Ethica Nicomachea (f. 1—112), Politica (f. 116—254), Magnâ Moralia (f. 260—305), Oeconomica (f. 308—322r). Recentiores manus in eo perpoliendo non laboraverunt, sed ipse Demetrius permulta, quae ab initio scripserat, postea radendo, oblitterando, puncta rariusve lineolam supponendo delevit, quae omiserat supplevit, emendationes, varias lectiones, glossas adiecit, qua in re praeter archetypum proprio nomine sic appellandum (A) inter duos vel etiam plures alios codices maxime uno (B) usus est. Quas enim pallidiore atramento varios transitus, id quod mecum communicavit Patzigius[9]), a clariore colore ad obscuriorem offerente lectiones superscripsit aut in margine appinxit et quas ego quidem hac nota: p[1] et, ubi in margine apparent, hac: mg. p[1] insigniam, ex eodem fonte omnes derivatae esse videntur, quoniam non solum plurimae earum alteram recensionem infra mihi describendam, quam vulgatam appellabo, secuntur, etsi perpaucae quoque sunt, quae e contrario vulgatis lectionibus in textu positis consensum cum vetusta translatione opponant[10]), sed etiam in libro septimo intra unius folii spatium

---

tellexit Stahrius (in Iahni Ann. XV. p. 336 sq.), sed non solum idem de M[s] valere non animadvertit, verum etiam male ex eodem, quo Guilelmus usus erat, exemplari (Γ) aut descriptum aut (id quod in editionis suae p. XXV sq. contendit Stahrius) emendatum esse a librario hunc codicem putavit. Ipsam tamen Guilelmi translationem in hoc emendandi negotio a Demetrio Chalcondyla adhibitam esse, id quod rettulit Onckenius l. l. p. 95, nusquam dixit Stahrius.

8) In liberorum Mediolanensium numero filia anno MCDXCIV in lucem suscepta maxima natu erat. De qua quae leguntur exempli gratia apponam, cum ceterorum fere eadem forma sit:

τῇ ιβ̃ τοῦ ἰανουαρίου μηνὸς α^ω^υ7δ ἔτει τῶ ἀπὸ τῆς τοῦ χριστοῦ γεννήσεως ἡμέρα κυριακῆ περὶ ἑνδεκάτην ὥραν σελήνης ἀγούσης περὶ ἕκτην ἡμέραν ἐγεννήθη μοι παιδίον θῆλυ ᾧ ὄνομα πολυξένη σὺν ἀγαθῶ καὶ εὐμενεῖ δαίμονι. σύντεκνοι βαρθολομαῖος χάλκος ὁ ἐπὶ τῶν ἡγεμονικῶν γραμματέων. βλάντος ἐκκαστρίωνος. ἰακωβ^ος^ ἀντικουάριος.

Secuntur liberi Mediolani nati annis MCDXCVI. MCDXCXVII. MD. MDI et Florentiae annis MCDLXXXV. MCDLXXXVI. MCDLXXXIX. MCDXC. MCDXCII.

9) Idem in P[2] codice ipse animadverti.

10) Velut I, 2. 1253 a, 7. c. 9. 1257 a, 6. II, 6. 1265 a, 16. c. 11. 1272 b, 39. V, 8. 1309 a, 12. Saepius vulgatae recensionis lectiones eodem atramento, quo verba continua scripta sunt, adiciuntur, velut II, 2. 1261 a, 14. c. 2. 1262 a, 30. c. 8. 1268 b, 21. III, 1. 1275 a, 28.

compluribus locis, c. 17. 1335 b, 4. 5. 6. 8. 36. 37. 38., quae lacunis relictis (nusquam enim rasurae apparent) in codice scribendo omiserat librarius, pallidiore illo et luteolo atramento explevit, haud dubie quia in hoc folio et recto et verso locis illis A detrimentum ceperat, quod non nisi alio libro in auxilium vocato poterat reparari[11]. Nec minus paucis aliis locis, velut VI, 4. 1319 a, 27. V, 1. 1301 b, 25, plane idem supplendi modus occurrit[12]. A igitur codicem postquam descripsit contulit cum B, glossas autem e B nullas repetivit Demetrius, sine dubio quia nullae inerant. Alterum vero additamentorum genus, cuius etiam glossarum est magna pars, cum in ipso codice scribendo aut proxime post hanc rem peractam cum A conferendo eodem atramento quo continua verba exaratum sit, eam ipsam ob rem statuendum est partim quidem fortasse Demetri tantum incuria, quamvis in archetypo in ipsis versibus recta legerentur, ab initio ista neglecta, sed partim certe sine dubio talia additamenta iam in A eadem ratione adscripta fuisse, ut hic codex saepius duas lectiones iuxta positas contineret[13]. Quae cum ita sint, ut ipse P^1 ita iam exemplaria duo antiquiora, quae inprimis secuta est, et A et B, mixti generis fuerunt, sed A secundum vulgatae recensionis codicem erat correctus, B contra, ipse vulgatae recensionis liber, paucas quasdam eius familiae, in qua describenda adhuc versamur, lectiones receperat tali ratione, qualem inter codices nobis relictos in P^2 et P^4, ne de P^5 loquar, deprehendimus postea accuratius pertractandam. Superest tertia additamentorum classis, cuius atramenta neque cum prioribus duabus nec ubique inter se eadem sunt, velut in libri quinti locis nonnullis, c. 3. 1302 b, 21 sq. c. 8. 1308 b, 11 sq. c. 10. 1312 a, 1., in lacunis omissa tali atramento pallidiore addita sunt, et c. 2. 1302 b, 3 *περὶ* vox *αρὰ* superscripto correcta est,

---

c. 6. 1278 b, 20. c. 9. 1281 a, 3. VIII, 5. 1339 a, 33. b, 33. 37. c. 6. 1340 b, 26. c. 7. 1342 a, 17. IV, 4. 1290 b, 31 (?). c. 5. 1292 b, 5. c. 6. 1293 a, 28. c. 8. 1294 a, 7. VI, 5. 1320 a, 4. c. 8. 1322 b, 18. V, 6. 1306 a, 30. c. 8. 1307 b, 36. c. 10. 1311 b, 20. c. 11. 1313 b, 7.

11) Notanda est etiam orthographia: nam 1335 b, 37. legitur *ὑγιείας*, cum alias *ὑγεία* scribere soleat non solum Demetrius verum etiam M^s codex et nonnunquam sic scribat etiam P^5.

12) Nisi vehementer fallor, etiam VIII, 7. 1342 b, 33: cf. tamen quae infra dicam in n. 15. Nec non V, 9. 1310 a, 10 in *ἔχω* voce ultimam litteram pallidius scriptam esse observavit Patzigius. Praeterea V, 12. 1316 b, 7 lacuna non relicta *ὀλιγαρχικ* tantum ab initio habuit codex, postea *ὴν* superscripsit p^1.

13) Ut in tribus inprimis libris prioribus et in sexto subsistam, cf. I, 3. 1253 b, 16. c. 8. 1256 b, 15. 32. II, 2. 1261 a, 32. c. 7. 1266 b, 20. c. 9. 1269 b, 10. III, 4. 1277 a, 3. IV, 8. 1294 a, 12. VI, 2. 1317 b, 30. c. 5. 1320 a, 12. c. 7. 8. 1321 a, 17. b, 18. Praeterea v. quae attuli in n. 10.

quale nusquam fortasse alibi nisi in Oecon. I, 2. 1343 a, 25 invenitur[14]). Sed eiusmodi haec est discrepantia, ut hic illic anne potius secundo generi aut primo verba inter lineas aut in margine adscripta tribuenda sint certo nequeat diiudicari: quamobrem non nisi eis locis, qui aperte idem cum verbis continuis atramentum offerunt, aut hanc notam: corr.[1] aut hanc: mg.[1], quoad aut inter lineas aut in margine quaedam adiecta sunt, impertiam aut alteram lectionem supra alteram eadem ratione qua ipse librarius scribam, eademque cautione p[1] et mg. p[1] notas adhibebo: ceterum in nuda significatione aut correctionis aut marginis ita subsistam, ut ubi in adnotatione nihil nisi quae habet „pr. P[1]“ a me indicatur, hoc indicio sit lectionem mihi receptam inter lineas additam esse in P[1], sed aut priorum duorum generum neutri esse tribuendam aut non satis accurate posse decerni, utrum in altero utro eorum an in tertia classe sit ponenda[15]). Quin etiam loci extant quamquam paucissimi, velut II, 6. 1265 b, 4. c. 11. 1272 b, 39. III, 5. 1278 b, 3. c. 13. 1283 a, 27. IV, 15. 1300 a, 37 sqq., quibus plures correctiones aut lectionum varietates vel eisdem vel diversis temporibus additae sint. Quibus e rebus ut iam colliges etiam plures codices quam duos illos **A** et **B** aut certe unum praeter eos tertium (**C**) Demetrio in usu fuisse, ita omnem dubitationem tollunt quae non nigro sed rubro pigmento scripsit, quoniam eorum quoque, ut vidit Patzigius, genus est duplex. Quem enim prae se ferunt rubrum colorem librorum tituli, velut *ἀριστοτέλους πολιτικῶν πρῶτον, δεύτερον, βιβλίον τρίτον* etc., et secundi littera initialis (in ceteris enim libris spatia primarum litterarum vacua remanserunt), idem etiam conspicitur in magna parte glossarum in margine adscriptarum, et huiusmodi scholia ut omnia in P[2] quoque leguntur et scribendi ratione cum ipsis verbis continuis glossisque nigratis plane consentiunt ita omnia item ex **A** deducta esse cur credendum sit, ex eis apparebit, quae de P[2] in medium sunt proferenda. Multo vero clarius est rubrum pigmentum, quo interdum in ipso textu usus est librarius ad verba

---

14) Ibi enim in *ἐπιμέλεια* vocabulo, quod est in fine paginae, *λει* in margine additum est: cf. append.

15) In libris a Patzigio collatis IV. V. VI. VIII. rarissime hoc factum esse invenient lectores: multo saepius Dahmsius rem decernere non ausus est. Ipsa Patzigi verba afferam: „Nur an zwei Stellen möchte „ich nicht entschieden bestimmen: IV, 1. 1289 a, 1 stimmt die Cor- „rectur *ἐπαινοῦσι* der Dinte nach mit p[1] überein, aber nicht in der „Schrift, und IV, 15. 1299 a, 8 sind die am Rande nachgetragenen „Worte mit derselben schwarzen Dinte wie der Text geschrieben, „stechen aber durch ihre Schrift ab, so jedoch, dass sie p[1] nicht an- „gehören. VIII, 7. 1342 b, 32 f. scheint die Ergänzung von p[1] herzu- „rühren, doch kann man auch hier zweifeln.“ Praeterea tamen cf. quae in n. 12 de V, 9. 1310 a, 10 dixi.

quaedam oblitteranda[16]) et quo tres glossae marginales, quae in P^2 non item inveniuntur, IV, 9. 1294 a, 35. V, 1. 1301 b, 23. 26 sq., scriptae sunt nec non quae nomina propria ut in textu obvia in margine indicantur et quae hic illic argumenta itidem marginibus inspersa sunt duobus locis III, 4. 1276 b, 17 et VII, 8. 1328 a, 35 sqq. exceptis, quibus alterum illud obscurius pigmenti genus in verbis *πότερον ἡ αὐτὴ ἀρετὴ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ καὶ σπουδαίου πολίτου* et *ὅρος πόλεως* exarandis adhibitum est[17]). Haec igitur omnia e tertio codice C derivata esse vix est quod dubites, quem vulgatae recensionis fuisse e V, 8. 1308 b, 11 concludendum est, cum ibi quoque ruber liquor, quo verba *καὶ ἐν μοναρχίᾳ* in omnibus istius recensionis libris (et recte quidem) omissa oblitterata sunt, secundi generis esse videatur. Ad nigratas autem glossas a rubricatis et rubricatarum duas species segregandas his notis utar: mg.^{1} P^1, mg. rubr.^{1} P^1, mg. rubr.^{2} P^1. Suas ipsius coniecturas si ullas codici a se scripto immiscuit Demetrius, paucissimae saltem numero sunt. Ceterum totius operis initium et singulorum fines ab eo titulis non sunt indicata. Iota subscripta saepe desunt. Vocabula plerumque plene scripta sunt, raro compendia adhibita. Spiritus asper a leni nonnunquam

16) II, 8. 1268 a, 18. c. 11. 1273 a, 13 sq. 1273 b, 6. VI, 8. 1321 b, 18. V, 8. 1308 b, 11. Contra alterum rubri liquoris genus ad oblitterandum adhibuit VIII, 3. 1338 b, 3.

17) I, 8. 1256 b, 32. *σόλων*. c. 11. 1258 b, 40 sq. *χάρης ὁ πάριος καὶ ἀπολλόδωρος ὁ λήμνιος*. II, 6. 1265 b, 12. *φείδων νομοθέτης*. c. 8. 1267 b, 22. *ἱππόδαμος*. c. 9. 1269 a, 29. *λακεδαιμονίων πολιτεία*. c. 10. 1271 b, 20. *κρητῶν πολιτεία*. c. 11. 1272 b, 24. *πολιτεία καρχηδονίων*. c. 12. 1274 a, 22. *ζάλευκος*. 23. *χαρώνδας καταναῖος*. 25. *ὀνομάκριτος*. 31. *φιλόλαος κορίνθιος*. III, 6. 1278 b, 8 sqq. *τί πολιτεία*. c. 7. 1279 a, 29. *τίνες αἵ ὀρθαὶ πολιτεῖαι*. 34. *βασιλεία*. 35. *ἀριστοκρατία*. 39. *πολιτεία*. b, 4 sqq. *παρεκβάσεις. τυραννὶς. ὀλιγαρχία. δημοκρατία*. c. 14. 1285 a, 1 sq. *ὅτι πλείω εἴδη βασιλείας*. 3. *ἓν εἶδος τῆς βασιλείας*. 16 sq. $\tilde{\beta}^{ον}$ *εἶδος μοναρχίας*. 30. $\tilde{\gamma}^{ον}$ *εἶδος*. b, 4 sqq. $\tilde{\delta}^{ον}$ *εἶδος*. 29. $\tilde{\varepsilon}^{ον}$. VII, 16. 1335 b, 20 sq. v. glossarum indicem. IV, 4. 1291 b, 30. *περὶ δημοκρατίας εἶπ*^{ὂν} *τῶν* (π et τ in ras.) *εἰδῶν αὐτῆς· ἓν εἶδος*. 39. $\tilde{\beta}^{ον}$ *εἶδος*. 1292 a, 1. $\tilde{\gamma}^{ον}$ *εἶδος*. 2. $\tilde{\delta}^{ον}$ *εἶδος*. 4. $\tilde{\varepsilon}^{ον}$. c. 5. ib. 39. *ὅτι ὀλιγαρχίας πλείω εἴδη*. 40. *ἓν εἶδος*. 41 sq. $\tilde{\beta}^{ον}$ *εἶδος*. b, 4. $\tilde{\gamma}^{ον}$ *εἶδος*. 5. $\tilde{\delta}^{ον}$ *εἶδος*. c. 7. 1293 a, 40. $\tilde{\varepsilon}^{ον}$ *εἶδος ἢ τῷ κοινῷ προσαγορευομένη πολιτεία*. VI, 8. 1321 b, 12. *ἀρχὴ ἡ περὶ τὴν ἀγορὰν*. 18 sq. *ἀρχὴ ἡ τῶν περὶ ἄστυ δημοσίων καὶ ἰδίων*. 23. *ἀστυνομία*. 30. *ἀγρονόμοι ἢ ὑλωροὶ*. 33. *ἀποδέκται καὶ ταμίαι*. 38 sq. *ἱερομνήμονες*. 1322 a, 39. *στρατηγοὶ. πολέμαρχοι*. b, 3. *ναυαρχίαι. ἱππαρχίαι. ταξιαρχίαι*. 11. *εὔθυνοι ἢ λογισταὶ ἢ ἐξετασταὶ ἢ συνήγοροι*. 16. *πρόβουλοι*. 19. *ἱερεῖς*. 24 sq. *ἱεροποιοὶ. ναοφύλακες. ταμίαι*. 29. *ἄρχοντες ἢ βασιλεῖς ἢ πρυτάνεις*. 39 sq. *γυναικονομία. νομοφυλακία. παιδονομία. γυμνασιαρχία*. V, 5. 1304 b, 20. *μεταβολὴ δημοκρατίας*. c. 6. 1305 a, 36. *μεταβολὴ ὀλιγαρχίας*. 1306 b, 6. *μεταβολὴ πολιτείας*. c. 7. 1307 a, 22. *μεταβολὴ ἀριστοκρατίας*.

in hoc codice discerni nequit: quapropter hac in re e silentio meo nihil colligendum est. Primam codicum $P^{1.2.3.4.5.}$ M^s notitiam debemus editioni Goettlingianae, quoniam Hasius quas sibi ex eis excerpserat lectiones Goettlingio in eius usum permiserat: deinde libros omnes Parisinos admodum neglegenter denuo excussit Hilarius: ego ipse precibus meis a viro excellentissimo de Muehler, regis nostri augustissimi administro, cui de hac re gratias ago quam maximas[18]), impetravi, ut codices $P^{2.3.4.5.}$ domum reciperem, sed cum P^1 mihi denegaretur, pro me in hoc exemplo libros I. II. III. VII. accuratissime et liberalissime contulit Rudolphus Dahmsius, qui eis rebus exceptis, quas a Patzigio demum notatas esse supra dixi, quae ad universam codicis naturam penitus cognoscendam necessaria erant non solum diligentissime observavit, sed etiam maximam partem tam recte diiudicavit, ut paulum mihi ipsi in hac re operae relinqueretur: ceteros autem libros deinde in usum meum optime excussit Eduinus Patzigius ne minutiis quidem ullis neglectis. Et Dahmsius quidem hiatus et quae eiusmodi sunt inde a p. 1257 non amplius enotavit, Patzigius autem et Carolus Henningius per libros a Dahmsio collatos omnes paene locos, quibus M^s a ceteris codicibus in talibus rebus recedit, denuo inspexerunt, ita ut per hanc quoque operis partem ex apparatu meo certe qui sit consensus utriusque libri vel in huiusmodi rebus locis perpaucis exceptis plene perspici possit. Quae vero ad accentus pertinent a Patzigio mecum communicata, per octavum solum librum cuncta adnotabo.

M^s = Mediolanensis Ambrosianus B 105 (ordinis superioris) membranaceus 8⁰ saeculo XV⁰ exeunte potius quam ineunte eleganter scriptus. Continet Politica solum. Tituli libris II⁰ et III⁰ tantum praefiguntur et hi quidem: 'ΑΡΙΣΤοΤΕΛΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩ͂Ν ΒΙ^{βλι} Β$^{-ον}$ et ΑΡΙϹΤΟΤΕΛΟΥϹ ΠΟΛΙΤΙΚΩ͂Ν ΒΙ^{βλι} Γ̄. Iota subscripta nulla occurrunt. Secundae manus vestigia fere nulla sunt. Loci enim inveniuntur admodum pauci, quibus quae lacuna relicta omisit ipse librarius addidit corrector uncialibus nonnunquam usus et spatii angustia ductus litterarum coartare coactus[19]), idemque scripsit quae in ultima pagina (f. 163^v) leguntur, *πεπονθέναι* — *πρέπον*, VIII, 7. 1342 b, 32—34: praeterea vero certa recentiorum emendationum exempla non nisi duo extant, I, 1. 1252 a, 8, ubi *εἶναι* a saeculi, ut videtur, XVI^i manu adiectum, et VI, 6. 1321 a, 6, ubi correctio marginalis certe

---

18) Neque minores, ut par est, de pecunia mihi postea liberaliter decreta, qua alios codices ut per alios pro me excuterentur curarem.

19) Exempla, quae notavit Schoellius, haec sunt: VII, 6. 1327 a, 33. VIII, 4. 1338 b, 21. c. 5. 1340 a, 12. 13. c. 6. 1341 b, 4. IV, 13. 1298 a, 13. V, 4. 1304 a, 17., et horum locorum duobus, 1340 a, 12. 13. et 1298 a, 13., eadem similisve lacuna etiam in *Γ* erat.

quaedam oblitteranda[16]) et quo tres glossae marginales, quae in P^2 non item inveniuntur, IV, 9. 1294 a, 35. V, 1. 1301 b, 23. 26 sq., scriptae sunt nec non quae nomina propria ut in textu obvia in margine indicantur et quae hic illic argumenta itidem marginibus inspersa sunt duobus locis III, 4. 1276 b, 17 et VII, 8. 1328 a, 35 sqq. exceptis, quibus alterum illud obscurius pigmenti genus in verbis *πότερον ἡ αὐτὴ ἀρετὴ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ καὶ σπουδαίου πολίτου* et *ὅρος πόλεως* exarandis adhibitum est[17]). Haec igitur omnia e tertio codice C derivata esse vix est quod dubites, quem vulgatae recensionis fuisse e V, 8. 1308 b, 11 concludendum est, cum ibi quoque ruber liquor, quo verba *καὶ ἐν μοναρχίᾳ* in omnibus istius recensionis libris (et recte quidem) omissa oblitterata sunt, secundi generis esse videatur. Ad nigratas autem glossas a rubricatis et rubricatarum duas species segregandas his notis utar: mg.[1] P^1, mg. rubr.[1] P^1, mg. rubr.[2] P^1. Suas ipsius coniecturas si ullas codici a se scripto immiscuit Demetrius, paucissimae saltem numero sunt. Ceterum totius operis initium et singulorum fines ab eo titulis non sunt indicata. Iota subscripta saepe desunt. Vocabula plerumque plene scripta sunt, raro compendia adhibita. Spiritus asper a leni nonnunquam

---

16) II, 8. 1268 a, 18. c. 11. 1273 a, 13 sq. 1273 b, 6. VI, 8. 1321 b, 18. V, 8. 1308 b, 11. Contra alterum rubri liquoris genus ad oblitterandum adhibuit VIII, 3. 1338 b, 3.

17) I, 8. 1256 b, 32. *σόλων*. c. 11. 1258 b, 40 sq. *χάρης ὁ πάριος καὶ ἀπολλόδωρος ὁ λήμνιος*. II, 6. 1265 b, 12. *φείδων νομοθέτης*. c. 8. 1267 b, 22. *ἱππόδαμος*· c. 9. 1269 a, 29. *λακεδαιμονίων πολιτεία*. c. 10. 1271 b, 20. *κρητῶν πολιτεία*. c. 11. 1272 b, 24. *πολιτεία καρχηδονίων*. c. 12. 1274 a, 22. *ζάλευκος*. 23. *χαρώνδας καταναῖος*. 25. *ὀνομάκριτος*. 31. *φιλόλαος κορίνθιος*. III, 6. 1278 b, 8 sqq. *τί πολιτεία*. c. 7. 1279 a, 29. *τίνες αἱ ὀρθαὶ πολιτεῖαι*. 34. *βασιλεία*. 35. *ἀριστοκρατία*. 39. *πολιτεία*. b, 4 sqq. *παρεκβάσεις. τυραννὶς. ὀλιγαρχία. δημοκρατία*. c. 14. 1285 a, 1 sq. *ὅτι πλείω εἴδη βασιλείας*. 3. *ἓν εἶδος τῆς βασιλείας*. 16 sq. *β̃ον εἶδος μοναρχίας*. 30. *γ̃ον εἶδος*. b, 4 sqq. *δ̃ον εἶδος*. 29. *ε̃ον*. VII, 16. 1335 b, 20 sq. v. glossarum indicem. IV, 4. 1291 b, 30. *περὶ δημοκρατίας εἶπ[ὃν] τῶν* (π et τ in ras.) *εἰδῶν αὐτῆς· ἓν εἶδος*. 39. *β̃ον εἶδος*. 1292 a, 1. *γ̃ον εἶδος*. 2. *δ̃ον εἶδος*. 4. *ε̃ον*. c. 5. ib. 39. *ὅτι ὀλιγαρχίας πλείω εἴδη*. 40. *ἓν εἶδος*. 41 sq. *β̃ον εἶδος*. b, 4. *γ̃ον εἶδος*. 5. *δ̃ον εἶδος*. c. 7. 1293 a, 40. *ε̃ον εἶδος ἢ τῷ κοινῷ προσαγορευομένη πολιτεία*. VI, 8. 1321 b, 12. *ἀρχὴ ἡ περὶ τὴν ἀγορὰν*. 18 sq. *ἀρχὴ ἡ τῶν περὶ ἄστυ δημοσίων καὶ ἰδίων*. 23. *ἀστυνομία*. 30. *ἀγρονόμοι ἢ ὑλωροί*. 33. *ἀποδέκται καὶ ταμίαι*. 38 sq. *ἱερομνήμονες*. 1322 a, 39. *στρατηγοί. πολέμαρχοι*. b, 3. *ναυαρχίαι. ἱππαρχίαι. ταξιαρχίαι*. 11. *εὔθυνοι ἢ λογισταὶ ἢ ἐξετασταὶ ἢ συνήγοροι*. 16. *πρόβουλοι*. 19. *ἱερεῖς*. 24 sq. *ἱεροποιοί. ναοφύλακες. ταμίαι*. 29. *ἄρχοντες ἢ βασιλεῖς ἢ πρυτάνεις*. 39 sq. *γυναικονομία. νομοφυλακία. παιδονομία. γυμνασιαρχία*. V, 5. 1304 b, 20. *μεταβολὴ δημοκρατίας*. c. 6. 1305 a, 36. *μεταβολὴ ὀλιγαρχίας*. 1306 b, 6. *μεταβολὴ πολιτείας*. c. 7. 1307 a, 22. *μεταβολὴ ἀριστοκρατίας*.

in hoc codice discerni nequit: quapropter hac in re e silentio meo nihil colligendum est. Primam codicum P[1.2.3.4.5.] M[s] notitiam debemus editioni Goettlingianae, quoniam Hasius quas sibi ex eis excerpserat lectiones Goettlingio in eius usum permiserat: deinde libros omnes Parisinos admodum neglegenter denuo excussit Hilarius: ego ipse precibus meis a viro excellentissimo de Muehler, regis nostri augustissimi administro, cui de hac re gratias ago quam maximas[18]), impetravi, ut codices P[2.3.4.5.] domum reciperem, sed cum P[1] mihi denegaretur, pro me in hoc exemplo libros I. II. III. VII. accuratissime et liberalissime contulit Rudolphus Dahmsius, qui eis rebus exceptis, quas a Patzigio demum notatas esse supra dixi, quae ad universam codicis naturam penitus cognoscendam necessaria erant non solum diligentissime observavit, sed etiam maximam partem tam recte diiudicavit, ut paulum mihi ipsi in hac re operae relinqueretur: ceteros autem libros deinde in usum meum optime excussit Eduinus Patzigius ne minutiis quidem ullis neglectis. Et Dahmsius quidem hiatus et quae eiusmodi sunt inde a p. 1257 non amplius enotavit, Patzigius autem et Carolus Henningius per libros a Dahmsio collatos omnes paene locos, quibus M[s] a ceteris codicibus in talibus rebus recedit, denuo inspexerunt, ita ut per hanc quoque operis partem ex apparatu meo certe qui sit consensus utriusque libri vel in huiusmodi rebus locis perpaucis exceptis plene perspici possit. Quae vero ad accentus pertinent a Patzigio mecum communicata, per octavum solum librum cuncta adnotabo.

M[s] = Mediolanensis Ambrosianus B 105 (ordinis superioris) membranaceus 8⁰ saeculo XV⁰ exeunte potius quam ineunte eleganter scriptus. Continet Politica solum. Tituli libris II⁰ et III⁰ tantum praefiguntur et hi quidem: 'ΑΡΙΣΤοΤΕΛΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩ͂Ν ΒΙ$^{\beta\lambda\iota}$ Β^{-ov} et ΑΡΙCΤΟΤЄΛΟΥC ΠΟΛΙΤΙΚΩ͂Ν ΒΙ$^{\beta\lambda\iota}$ Γ̄. Iota subscripta nulla occurrunt. Secundae manus vestigia fere nulla sunt. Loci enim inveniuntur admodum pauci, quibus quae lacuna relicta omisit ipse librarius addidit corrector uncialibus nonnunquam usus et spatii angustia ductus litterarum coartare coactus[19]), idemque scripsit quae in ultima pagina (f. 163[v]) leguntur, *πεπονθέναι — πρέπον*, VIII, 7. 1342 b, 32—34: praeterea vero certa recentiorum emendationum exempla non nisi duo extant, I, 1. 1252 a, 8, ubi *εἶναι* a saeculi, ut videtur, XVI[i] manu adiectum, et VI, 6. 1321 a, 6, ubi correctio marginalis certe

18) Neque minores, ut par est, de pecunia mihi postea liberaliter decreta, qua alios codices ut per alios pro me excuterentur curarem.

19) Exempla, quae notavit Schoellius, haec sunt: VII, 6. 1327 a, 33. VIII, 4. 1338 b, 21. c. 5. 1340 a, 12. 13. c. 6. 1341 b, 4. IV, 13. 1298 a, 13. V, 4. 1304 a, 17., et horum locorum duobus, 1340 a, 12. 13. et 1298 a, 13., eadem similisve lacuna etiam in *Γ* erat.

non ab ipso librario profecta est. Paucas lectiones ex initiis librorum primi et secundi e copiis Hasianis divulgavit Goettlingius, meum in usum postquam Studemundus, qua est humanitate, primum librum et ultimam partem secundi nec non alias quasdam particulas cum pulvisculo excussit[20]), cetera non minus accurate recensuit et Studemundi et meis precibus comiter satisfaciens Rudolphus Schoellius. Qui ex compendiorum natura libri archetypum saeculo XIII° aut XIV° antiquius non fuisse collegit, unde vel ipsum illum codicem, quem vertendo expressit Guilelmus, saeculum XII^{um} exiens aut XIII^{um} iniens aetate non superasse ex magno vitiorum numero mirum in modum Guilelmo et Ambrosiano communium concludendum esse videtur. Omnino etiam magis M^s quam P^1 cum vetusta translatione conspirat, quamquam etiam loci sunt plurimi, quibus duo illi libri inter se consentientes ab hac declinent, ut saepissime nullus alius fontium nostrorum cum eis faciat. Quin hic consensus vel ad tales res, qualis est hiatus, pertinet, nec non rarissime in utroque codice *οὐθείς* et *μηθείς* scribitur, quamobrem ego quoque hanc scribendi rationem paene semper cum altera *οὐδείς* et *μηδείς* commutavi. Ambrosiani autem librarius *οὐκ ἔτι, οὐδὲ μία, μηδὲ μία* et quae sunt eiusmodi scribere solitus haud dubie hac quoque in re archetypum suum secutus est. Ceterum huius compendia ibi tantum retinuit, ubi quid significarent aut nesciebat aut dubitabat: nonnunquam etiam falso solvit aut similia similibus permutavit[21]). Non sine externa quadam accuratione codidicem scripsit, sed sine ulla meditatione: quo factum est, ut saepius quam ullus alius fontium nostrorum, ubi homoeoteleuta sunt, verba interiecta praeteriret. Glossas liber continet nullas, nisi quae in ipsa verba se insinuaverunt.

P^5 = Parisinus 1858 s. Colbertinus 2401 membranaceus fol. min. saeculo XVI° ineleganter scriptus foliis primis erutis mutilus. Continet Politicorum partem posteriorem inde a verbis quinti libri 1306 a, 6. *ἐπιχειροῦσι τι κινεῖν* usque ad finem. Non solum singulis libris tituli rubri coloris praemittuntur, sed

20) Uno tantum loco, I, 2. 1252 b, 15, dubius sum et diffidere malim Studemundi silentio quam Goettlingio disertis verbis referenti non *ὁμοκάπους*, sed *ὁμοκάπνους* in M^s legi, ut hoc quoque loco cum $Γ$ et $Γ^1$ consentiat liber, siquidem tam exigua differentia facile effugere potest etiam exercitatissimos oculos.

21) Velut II, 5. 1263 b, 11 *ἐλευθεριότατα* (similiter in P^1 *ἐλευθεριότητα*) habes pro *ἐλευθεριότητος* ex compendio *ἐλευθεριό*$^{\tau}$ et IV, 8. 1293 b, 25. *ὀρθότητος* pro *ὀρθοτάτης*, nec non compendia *μέσον* et *μόνον* significantia saepius inter se confusa et II, 8. 1267 b, 37. *με*$^{\varrho}$, i. e. *μέρος* pro *μόνον* scriptum est: cf. etiam V, 4. 1303 b, 33. *ἑςίαι* pro *Ἑστιαίᾳ*.

etiam capita rubris litteris initialibus indicantur[22]), et inter singula enuntiata modo minora modo maiora spatia inveniuntur, ut vel capita in paragraphos divisa esse videantur. Ne tamen inde concludas Hilari suspicionem secutus ex exemplo typis impresso hunc librum esse descriptum, similes partitiones etiam in vetustae translationis codicibus inesse multo antiquioribus animadvertas, qua de re postea erit agendum. Mirum autem est in eis verbis, quae in vulgatae recensionis codicibus omissa hic liber cum paucis aliis et vetusta translatione servavit, cum aliis illis interdum accuratius cum hac consentire aut alias eiusdem sensus voces quam illos hic illic offerre, ut propensus facile fias ad credendum hos in eo locos non ex codice Graeco antiquiore, sed ex ipsa translatione Latina esse haustos: verum obstare videtur locus VIII, 3. 1337 b, 35, quippe in quo liber et ab hac et a codicibus affinibus recedat, quamquam potest hoc factum esse mera viri, qui eum scripsit, docti coniectura. Iota subscripta nulla apparent. Correctiones paucis exceptis ipsius sunt librari, ut quinquiens tantum septiensve alias deprehendamus emendatrices manus, quarum alterius, quae praeterea in calce totius operis addidit haec: *τέλος τοῦ ὀγδόου πολιτειῶν Ἀριστοτέλους*, vestigia VII, 2. 1324 b, 39 et VII, 13. 1332 a, 41 et fortasse VI, 8. 1322 a, 22, alterius VII, 6. 1327 a, 34. VIII, 2. 1337 b, 16. V, 12. 1316 a, 34 et fortasse V, 6. 1306 a, 36 occurrant. Quidnam significent lineae sub quibusdam verbis pallidiore atramento scriptae, ignoro, certe eorum delendorum signa procul dubio non sunt: utut tamen se res habet, haec equidem verba addita nota hac: „c. lin.“ in apparatu critico afferam. Nonnullas huic codici debemus lectiones peculiares, quae etiamsi fortasse aut ex parte aut omnes coniectura tantum nituntur, nihilominus dignae sunt quae in verba scriptoris recipiantur. Etsi autem hic illic solus cum vetusta interpretatione conspirat, aliis tamen locis saepissime declinat ad pessimorum librorum lectiones. Post Hasium et Hilarium ipse eum perlustravi, omnes tamen rasuras indicare in libris eius generis, cuius sunt P^4 et P^5, supervacaneum habui. E primo folio nonnullas lectiones etiam Bekkerus attulit.

Inspexi etiam eiusdem fere, nisi fallor, temporis codicem Paris. 963 inter complura Basilii Magni, Libani, Aristidis, Iuliani, Plethonis, Isocratis, aliorum opera pauca quoque ex Ethicis et Politicis excerpta continentem (f. 294—298), quae in Politicis sine dubio ex huius familiae libro derivata sunt.

Ex eadem recensione praeterea fluxerunt correctionum, quas passus est P^4 codex infra describendus, longe maior pars et paucae quoque eius lectiones in ipsis verbis continuis ex nulla mutatione profectae nec non correctiones quaedam et variae lectio-

22) Locos, quibus tali modo capita indicantur, enumerabo infra n. 70.

nes et glossae codici P^2 inculcatae, de quibus postea erit accuratius agendum: rara etiam in aliis libris, velut in P^6 R^b L^s C^4 et in recentiorum manuum correctionibus, quas in Q^b et V^b invenimus, huius recensionis vestigia occurrunt[23]): denique Leonardus Aretinus interpres interdum Latine reddidit quae ut a maiore codicum parte deflectunt ita cum Guilelmi translatione concinunt, ut is quoque codice similem in modum emendato haud dubie usus sit.

De aetate huius recensionis fere haec sunt quae e libris erui queant. Et Guilelmi codicem et alterum Demetri Chalcondylae eum, quem **A** appellavimus, et eum, ex quo descriptus est M^s, et eum, secundum quem correctus maioreque scholiorum parte auctus est P^2, iam propter earundem glossarum communionem ad unum idemque exemplar antiquius et ipsum omnium horum scholiorum farragine instructum revocandos esse certissimum est, atque vix aliter se res habet de lectionum, quae in P^4 huius generis sunt, primaria origine, quoniam idem vitium atque in Γ M^s P^1, *οὐσιῶν* pro *θυσιῶν*, III, 14. 1285 b, 10, etiam in mg. P^4 apparet. Hoc autem universae huius familiae, quoad eius soboles ad nos pervenit, archetypum propter glossarum futilitatem, quae, ut e scholio apparet ad V, 12. 1316 a, 5 sqq. adscripto, post Procli Neoplatonici tempus exortae, sive argumentum spectas sive linguam, aperte produnt ingenium aetatis Byzantinae[24]), non admodum antiquum fuisse credas. Attamen cum mendosum illud *οὐσιῶν* pro *θυσιῶν* et paulo post v. 17 *οὐσίαι* pro *θυσίαι* in Γ M^s P^1 nec non II, 9. 1271 a, 27 et c. 10. 1272 a, 2 *φιλίτια* pro *φιδίτια* et c. 11. 1272 b, 34 *φιλιτίοις* pro *φιδιτίοις* a Γ M^s et pr. P^1 oblata hoc exemplar maiusculis litteris scriptum fuisse probent, saeculum certe nonum aut octavum aetate superavit. Utrum autem hic liber totius recensionis antiquissimus codex fuerit ille, quem ipse recensionis conditor exaravit, an multo paulove iunior, admodum

---

23) De C^4 cf. I, 3. 1253 b, 17. 27. et de rc. C^4 ib. v. 37., de P^6 et L^s I, 2. 1252 b, 15. V, 7. 1307 b, 18., de R^b I, 1. 1252 a, 5. VI, 1. 1317 a, 39. V, 1. 1301 a, 30. 1301 b, 26. c. 2. 1302 a, 18. c. 4. 1303 b, 31. c. 7. 1307 b, 18. c. 9. 1309 b, 37. c. 11. 1313 b, 2. (praeterea v. c. 3. 1303 a, 36. c. 6. 1306 b, 20. c. 10. 1311 a, 32), de rc. V^b I, 3. 1253 b, 27., de rc. Q^b II, 11. 1273 a, 35. III, 13. 1283 a, 27. IV, 6. 1293 a, 21. 25. c. 14. 1298 b, 35. V, 1. 1301 a, 30. b, 26. (praeterea v. II, 4. 1262 b, 4. III, 17. 1288 a, 23. IV, 4. 1292 a, 9. c. 16. 1300 b, 39).

24) Inter omnia scholia a codicibus oblata duo tantum, VII, 16. 1335 a, 19. et V, 12. 1316 a, 5 sqq., accuratiorem exhibent rerum antiquarum cognitionem, labentis autem Graecitatis signa haud ita rara sunt in his glossis, velut II, 6. 1266 a, 14. III, 5. 1278 a, 29. V, 5. 1305 a, 32. c. 6. 1306 b, 9. IV, 4. 1290 b, 29. cf. Addenda ad II, 16. 1287 b, 15. Haud mala est adnotatio grammatica VII, 15. 1334 a, 28, sed haec glossa ex altera recensione vulgata originem traxit.

dubia res est, de qua num accuratiora quaedam e locis Politicorum a praecedentis temporis scriptoribus citatis elici queant, postea erit videndum.

Alteram recensionem, quam eam ob caussam vulgatam dicere possis, secuntur ceteri libri omnes. Sed eorum ipsorum duplex est genus, alterum melius alterum deterius. Et meliores quidem sunt P^2 et P^3, deteriores, ut de P^5 taceam, P^4 P^6 L^s et Bekkeriani praeter P^2 omnes, quibus accedunt nonnulli Parisini fragmenta tantum operis complectentes, e quibus pauca divulgavit Hilarius, 2041. 2042. 2043, eiusdemque generis fuerunt codices Aldi et Camerari. Medium quendam locum tenet C^4, et idem cadit in Aretini librum, qui etsi utri generi magis adnumerandus sit, ex Aretini translatione satis accurate definiri nequit, videtur tamen saepius cum meliore concordasse. Utut autem haec se res habet, propriae sunt huius translationis aliquae lectiones partim praestantissimae partim certe non contemnendae a ceteris fontibus aut omnibus aut paene omnibus alienae, quas vix omnes coniectando assecutus est Leonardus[25]), et codex, quo usus est et qui Pallae Strozzi, viri nobilis Florentini, erat, ut primus fuit inter libros Graecos Aristotelis Politica continentes, qui in Italiam sunt translati[26]), ita ante saeculum certe XV^{um} exaratus esse videtur servatisque codicibus si non omnibus tamen longe plurimis antiquior fuit. Quem anno MCDXXIX a Francisco Philelpho e Graecia deductum esse scite coniecit Onckenius[27]).

---

25) Cf. inprimis I, 2. 1252 a, 33. c. 3. 1253 b, 10. c. 8. 1256 b, 15. c. 13. 1260 b, 4. 12. II, 2. 1261 a, 34. c. 3. 1262 a, 2 (Γ). c. 5. 1263 b, 4 (P^1). 1264 a, 2 (?). 19. c. 8. 1268 b, 1. 5 (Γ?). 6. c. 9. 1270 a, 13 sq. b, 15 (similiter Γ: cf. Addenda). c. 11. 1272 b, 30. 1273 a, 39. c. 12. 1274 a, 30. III, 1. 2. 1275 a, 19. b, 21 (Γ). 37. c. 4. 1277 b, 10 (Γ). c. 9. 1280 a, 24 (Γ). b, 1. 23 (?). c. 14. 1285 a, 13 (Γ). c. 15. 1286 b, 25. c. 17. 1288 a, 10 (?). VII, 1. 1323 b, 8. c. 2. 1324 a, 24. c. 4. 1325 b, 38 (Γ). c. 6. 1327 a, 34 (Γ pr. P^5). c. 9. 1329 a, 34. c. 11. 12. 1331 a, 10. 24 (P^4). c. 14. 1332 b, 36. 36 (P^1). c. 16. 1335 b, 16 (Γ). c. 17. 1336 a, 35 (Γ). b, 2 (Γ). 1337 a, 7 (? Γ). VIII, 1. 1337 a, 14. c. 5. 1339 a, 20 (mg. rc. b). 1340 a, 27. c. 7. 1342 a, 12. IV, 1. 1289 a, 3 (Γ). c. 3. 1289 b, 38 (Γ). c. 4. 1291 a, 21 (Γ). b, 28. c. 8. 1294 a, 2. c. 11. 1295 a, 28 (L^s C^o). 1296 a, 9. c. 14. 1298 b, 12 (Γ). 16. c. 15. 16. 1299 b, 14. 36. 1300 a, 26. 27. 37 (mg. p^1). b, 4. 14. VI, 1. 1317 a, 12 (R^b). c. 2. 1317 b, 41. 1318 a, 7 (P^5). c. 4. 1319 a, 36. c. 5. 1320 a, 21. 38. b, 15 (Γ). c. 8. 1322 a, 27 (Γ). V, 1. 1301 b, 5. c. 3. 1303 a, 24 (?). c. 7. 1307 b, 7 (cod. Vict.). 9 (?). c. 10. 1311 a, 10 (corr. P^5).

26) Cf. Oncken. l. l. p. 78: „die Handschrift, welche Lionardo Bruni benutzte, befand sich im Besitze des florentinischen Adligen Palla Strozzi und war die erste, welche im 15. Jahrhundert in Italien bekannt wurde, nach der Versicherung des Vespasiano Fiorentino an einer von Mehus, Vita Ambros. Camaldul. p. 360 angeführten Stelle: La politica di Aristotele non era in Italia se Messer Palla non l'avesse fatta venir lui da Constantinopoli e quando Messer Lionardo la tradusse, ebbe la copia di Messer Palla."

27) L. l. p. 78 sq.: „Da wir aus einem ums Jahr 1429 geschriebe-

P^2, apud Bekkerum, qui hunc solum per totum opus comparavit, I^b, est codex Parisinus Coislinianus 161 bombycinus 4° mai. saeculo XIV° haud quidem eleganter sed accurate ac perspicue scriptus. Inter libros olim erat monasteri Athanasiani in Atho monte conditi, quoniam in fronte haec verba habet: *Βιβλίον τῆς ἁγίας λαύρας τοῦ ἁγίου ἀθανασίου τῶν κατηχουμένων* et in exitu haec: *Βιβλίον τῶν κατηχουμένων τῆς ἁγίας λαύρας τοῦ ἁγίου ἀθανασίου.* Continet Magna Moralia (f. 1—15), Ethica Nicomachea[28]) cum commentariis (f. 16—165), Politica (f. 168—219), Oeconomica (f. 220—225ʳ), Metaphysica[29]) cum

---

nen Briefe des Humanisten Francesco Filelfo an Ambrogio Traversari (Ambros. Travers. Opp. II, 1010) wissen, dass unter den zahlreichen altgriechischen Schriften, die er während seines siebenjährigen Aufenthalts in Constantinopel gesammelt hat, sich auch die Politik und Oekonomik des Aristoteles befinde, und da wir ferner wissen, dass derselbe Filelfo sich am Ende dieses Jahres zu Florenz aufhält, wo Palla Strozzi zu seinen eifrigsten Freunden und Bewunderern gehört (vgl. Nisard Les gladiateurs de la république des lettres aux XV, XVI et XVII siècles, Paris 1860. I. Bd. S. 8), so liegt die Vermuthung nahe, dass die oben bezeichnete erste griechische Handschrift der Politik, welche in Italien bekannt wurde, die von Filelfo 1429 mitgebrachte ist."

28) In Magnis Moralibus saepius congruit cum K^b quam cum M^b. Contuli enim initium cum textu Bekkeriano et hanc inveni lectionum varietatem: 1181 a, 24. *ἠθῶν* (sic etiam M^b). 26. *δόξειεν* P^2 K^b. 27. *γὰρ*] *δ'* P^2 K^b. 1182 a, 9. *τίνων ἐστὶ* et *οὐδὲ*. 16. *τοῦτον* K^b et pr. P^2 (*ων* superscr.). 23 sq. *δὲ ταῦτα*. 25. *ἑκάστω*. 28. *τοῦ ἀγαθοῦ*. 32. *τούτου*. 36. *βέλτιον* P^2 K^b M^b. b, 5. *τοῦ* om. et *ἀγαθοῦ* post 6. *λεκτέον*. 11. post *οὐ* add. *οὐκ ἔστι δὲ ταὐτόν*. 16. *ἅπασιν* P^2 M^b. 20. *τὸ* om. P^2 K^b. 21. *ἐὰν* K^b M^b, in P^2 verbum cum antecedente et sequente plane evanuit. 35. *ὃ ἂν*] *ἐὰν* P^2 K^b. In Ethicorum antem Nicomacheorum prima pagina his locis differt a textu Bekkeriano: 1094 a, 1. *δὲ καί*. 3. *πάντα*. 8. *καὶ* om. 11. *ἡ* om. *χαλινοποιητικὴ*. 12. *αὗται* P^2 M^b. 15. *ὑφ' αὐτά*. 18. *τέλος* bis scr., crx. p^2. 19. *τὰ ἄλλα*. 22. *ἄρ*. 23. *καὶ καθάπερ*] *καθάπερ γὰρ* M^b corr.¹ P^2. 24. *τυγ-*
εν
χάνοιμεν. 25. *ποτέ*. 27. *δέ*. b, 1. *μαθεῖν* M^b corr.¹ P^2. 8. *τελειότερον* pr. P^2, *θειότερον* L^b corr.³ P^2. 11. *μέθοδος αὕτη* P^2 M^b. 18. *ἀπ' αὐτῶν* om. P^2 et Paris. 1417 ap. Zellium. 28. *γιγνώσκει*.

29) In quibus recensendis eo usus est Bekkerus per libros *B M N*. Quod autem suspicatus est Bonitzius in Metaphysicorum editionis p. I. praef. p. VIII eundem in apparatu critico libri *Γ* per errorem siglum G^b posuisse pro siglo I^b, non ita se res habet. Nam 1003 a, 25. *θεω-*
τούτου
ροῦσι περὶ τοῦτο praebet G^b, *περὶ τοῦτο θεωροῦσι* P^2, *περὶ τοῦτο θεωροῦσι* E T, 1003 b, 4. *ὁμοίως* G^b, *ὁμοιοτρόπως* corr.¹ P^2 (*οτρο* in ras. et *πως* superscr. eod. atram.), v. 6. *οὐσία* G^b, *οὐσίαι* P^2, v. 9. *τι-*
ὸς *δὲ*
νὸς G^b, *τινῶν* P^2, *τινῶν* T, v. 22. *τά τε* G^b, *τά τε* P^2, *τὰ δὲ* A^b Alex., v. 28 sq. *ἔστιν ἄνθρωπος καὶ ἄνθρωπος καὶ εἷς ἄνθρωπος* P^2, om. igitur *ὁ* post *ἔστιν*, non om. G^b, v. 29. *οὐχ ὁρίζεται* G^b, *οὐ χωρίζεται* P^2. Simillimus autem P^2 codici in Metaphysicis est E^b, ut non recte maiorem illi quam huic auctoritatem tribuendam esse credat Bonitzius l. l. p. XVI. Ceterum v. quae scripsi in Philologi XXX. p. 419—425.

isagoge et Alexandri commentario (f. 226—405), commentationes a Syriano de Metaphysicorum libris *B M N* scriptas (f. 410—447)[30]): subiciuntur quaedam de providentia (f. 447ᵛ 448ʳ): quem autem ad Metaphysicorum *Γ* commentarium composuit idem Syrianus, legitur cum ipso hoc libro et Alexandri commentario coniunctus (f. 266—289ʳ), ut Syriani libellus (*συριανοῦ τοῦ φιλοξένου εἰς τὸ γ̄ τῆς μετὰ τὰ φυσικὰ ἀριστοτέλους πραγματείας ἔφοδος*) interiorem, Alexandri exteriorem marginem compleat, id quod librarius in calce commentationis de *B* scriptae (f. 421ʳ) indicat his verbis rubricatis: *ἐγράφη τὰ εἰς τὸ γ̄ τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ τοῦ συριανοῦ ὅμου μετὰ τῆς ἐξηγήσεως τοῦ ἀλεξάνδρου ταύτῃ ὁμοίως κείμενα ἐν τοῖς περὶ τὸ κείμενον.* Post Hasium, Bekkerum, Hilarium ipse denuo hunc codicem contuli, nec poenitet me laboris suscepti, quoniam ita non solum quae observaverint quae neglexerint viri illi docti, quae recte quae non recte viderint, inprimis ubi de eisdem locis diversa referunt, diligenter examinare[31]), verum etiam totam codicis naturam accurate perscrutari licuit, id quod profecto magni momenti erat. Namque non idcirco dumtaxat liber ad verba scriptoris recte constituenda admodum utilis est, quia haud raro aut solus aut una cum P^3 veras lectiones servavit, ubi nos deserunt ceteri fontes, sed etiam quia locis compluribus nos arcet ab abusu vetustae translationis. Quamquam enim apud Bekkerum variant sigla corr I^b et rc I^b, tamen ego quidem praeter argumentorum indices, quos per primum librum in margine adscripsit altera manus[32]), recentiorum additamenta nusquam deprehendi,

---

30) Cf. Bonitz. in Alexandri Aphrodisiensis commentari in libros metaphysicos Aristotelis editionis (Berol. MDCCCXLVII) p. XI et XII. Qui nuper has Syriani commentationes edidit, Hermannus Usener, vir mihi amicissimus, non ipsum codicem adhibuit, sed apographum tantum alius libri Parisini (1896) a Brandisio factum et deinde secundum P^2 correctum: v. quae ipse de hac re praefatus est.

31) Qua in re, id quod vix credideram, a Bekkero praetermissa esse nonnulla animadverti, quae iam Goettlingius prorsus recte e copiis Hasianis evulgaverat. Ceterum lectores ubi alia apud me invenient atque apud unum aut plures eorum, qui antea codices $P^{1.2.3.4.5.}$ excusserunt, etiam atque etiam peto, ut mihi confidant, quippe qui ab his viris relata semper cum ipsis libris et ipse comparaverim et cum eis, qui meum in usum codicem Demetri Chalcondylae contulerunt, ut idem facerent, communicaverim.

32) c. 1. 1252 a, 1 sqq. *ὅτι ἡ πολιτικὴ κοινωνία ἀγαθοῦ τινος ἕνεκεν οὗ ἐφίεται.* 18 sqq. *ὅτι ἡ πολιτικὴ κοινωνία φύσει καὶ ὅλον τι σύνθετον ἐκ μερῶν.* c. 2. 1253 a, 18 sqq. *ὅτι ἡ πόλις φύσει πρότερον οἰκίας καὶ τῶν καθ᾽ ἕκαστον ἀνθρώπων.* 31 sqq. *ὅτι πάντων χείριστον ἄνθρωπος χωρισθεὶς νόμων καὶ δίκης.* c. 3. 1253 b, 1 sqq. *περὶ οἰκονομικῆς, ἣ ὅλον τι οὖσα ἐκ μερῶν συνέστηκε δεσποτικῆς γαμικῆς καὶ τεκνοποιητικῆς.* 14 sqq. *περὶ χρηματιστικῆς, ἧς ἕνεκα περὶ δεσποτείας καὶ δουλείας προδιοριστέον.* c. 4. v. 23 sq. *ὅτι ἡ κτητικὴ μέρος τῆς οἰκονομίας.* 32. *ὅτι ὁ δοῦλος κτῆμα ἔμψυχον.* c. 5. 1254 a, 17 sqq.

sed ipse librarius permultas correctiones, varias lectiones, glossas adiecit et hoc quidem diversis temporibus. Ut enim mutationes radendo tantum perfectas praetermittam, alia in ipso codice scribendo eodem atramento subiunxit, alia nigriore, alia pallidiore et luteolo, alia rubro pigmento[33]) postea scripsit, denique nonnulla inveniuntur, quorum atramenta neque cum illis omnibus neque fortasse semper inter sese concordant. Et haec quidem, ut a ceteris seiungam, corr.[4] appellabo: quae autem primo loco memoravi, si in margine inveniuntur, hac nota: mg.[1] signabo, sin inter lineas, aut corr.[1] vocabo aut ita reddam, ut super-

αλέον

scripta sunt, velut II, 12. 1274 b, 9: „φιλολάου P[2]", id quod et in hoc codice et in ceteris omnibus non faciam, nisi altera lectio non solum eandem manum, sed etiam idem atramentum cum ipsis continuis verbis ostendit: secundae classis mutationes (corr.[2]), quales etiam in reliquis operibus ab hoc codice oblatis repperi, maximam partem coniecturas sapiunt, etsi vix eas ex ipsius librari ingenio haustas esse crediderim, ceterum certa earum exempla in Politicis per duos modo libros priores apparent, quae enim per posteriores eis adnumeravi, ipse incertus sum anne potius primo generi sint assignanda: supersunt tertium genus luteolum, cui, ubi inter lineas locum tenet, notam hanc: corr.[3], ubi in margine, hanc: mg.[3] tribuam, et quartum rubricatum, cuius p[2] et, ubi marginem sibi vindicavit, mg. p[2] apud me significatio erit. Atqui glossae, quas continet in libris politicis codex, ut paene omnes horum duorum generum sunt, ita magnam partem in P[1] quoque inveniuntur, qui liber, ut dixi, tribus tantum locis eiusmodi notas habet, ubi in P[2] desunt, et has quidem altero rubri pigmenti genere scriptas, et nonnullae earum in ipsa verba continua M[s] codicis et inprimis vetustae translationis irrepserunt, attamen uno saltem loco, VIII, 7. 1342 a, 18, vox in Γ M[s] P[1] omissa superscripta quidem est in P[2], sed tamquam glossa et recte quidem, nisi fallor, rubro pigmento est superscripta. Item correctionum variarumque lectionum et luteolo et rubicundo liquore scriptarum plurimae cum eadem illa recensione, e qua prodierunt Γ M[s] P[1], concinunt. Unde patet librarium praeter codicem, quem descripsit, etiam altero illam recensionem secuto usum et ita usum esse,

---

ὅτι τὸ δοῦλον φύσει, εἰ καὶ μὴ πᾶν, ἀλλ' ἔστιν ὃ καὶ δι' ἄλλας αἰτίας. b, 2 sqq. ὅτι ἐν τῷ ζώῳ δεσποτικὴ ἀρχὴ καὶ πολιτική, ἡ μὲν ψυχῆς ἡ δὲ νοῦ. 16 sqq. τίνες τῶν ἀνθρώπων φύσει δοῦλοι. 27 sqq. ὅτι καὶ τὰ σώματα τῶν ἐλευθέρων καὶ δούλων φύσει διαφέροντα. c. 8. 1256 b, 23 sqq. ὅτι ἡ πολεμικὴ φύσει κτητική, ἧς μέρος ἡ θηρευτική. c. 9. v. 40 sqq. περὶ χρηματιστικῆς καὶ ὅτι ἡ μὲν καπηλικὴ ἡ δ' οἰκονομική. c. 10. 1258 a, 19 sqq. ὅτι ἡ χρηματιστικὴ οὐ τοῦ οἰκονομικοῦ οὔτε τοῦ πολιτικοῦ. b, 2 sq. ὅτι εὐλόγως μισεῖται ἡ ὀβολοστατική.

33) In ceteris codicis partibus interdum etiam caeruleum apparet.

ut lectiones et glossas ex eo enotaret, cumque inter ceteras quoque lectiones superscriptas aut in margine additas sint nonnullae eodem modo comparatae, iam inter scribendum codicem hic illic etiam alterum illum librum inspexisse putandus est[34]), tametsi in archetypo quoque eius primario paucis locis haud dubie iam duae lectiones iuxta positae erant, certe omnibus eis, quibus etiam in P^3 alteram supra alteram scriptam invenimus[35]). Quin etiam tertium forsitan librum adhibuerit, si quidem secundae classis correctiones illas nigriore atramento scriptas tali ratione extitisse vero proximum est. Partim rubra additamenta post luteola partim luteola post rubra facta esse documento sint, ut paucissimis exemplis sed clarissimis utar, quae adnotanda erunt ad I, 4. 1254 a, 10 et ad V, 8. 1308 b, 17. Sed ne ipsae quidem rubrae notae marginales cum rubris neque luteolae cum luteolis eodem tempore scriptae eque eodem fonte haustae sunt omnes, verum paucae, quarum in plurimis praeterea et color et litterarum ductus nonnihil a ceteris differunt, ut in P^1 non item leguntur, sic in P^3 potius item margini etsi a manu recentiore insertae sunt[36]): quin una earum V, 2. 1302 a, 28 sq. praeterea in P^4 et aliis eiusdem gregis codicibus in ipsa scriptoris verba penetravit. Sunt etiam perpaucae brevissimae eodem atramento quo verba continua scriptae, quae itidem in P^3 apparent a recentiore manu adiectae[37]). Haec igitur omnia ex ipso principali archetypo suo librarium nactum esse certissimum est[38]). Totius operis titulus non extat, singulorum vero librorum initia rubris

---

34) Hoc per ultimum inprimis libri octavi caput factum esse, satis apparet e lectionum varietate.

35) In ceteris quoque quae continet P^2 codex operibus saepissime duae eiusdem loci lectiones apparent, quarum alteram utram alii codices solam offerunt. V. quae supra ex eo enotavi. Ne autem quae in textu omissa in margine posita sunt pro glossis haberentur, nonnunquam eis et in P^2 et in P^3 additum est (et in P^2 quidem rubro liquore): *κείμενον*.

36) Uno tantum loco, IV, 1. 1288 b, 14 eiusmodi glossa in P^3 marginalis postea erasa in P^2 est interlinearis.

37) VII, 14. 1333 a, 29 sq. VI, 4. 1318 b, 38 sqq. 1319 b, 18 sq. 31 sq.: *γνώμη*. VII, 15. 1334 a, 20 sq. et VI, 5. 1320 a, 31 sq.: *παροιμία*. VII, 7. 1328 a, 3: *ση τὸ ἀρχιλόχου*. ib. v. 15: *π*. VII, 11. 1330 b, 32 sqq.: *σῆ ταῦτα περὶ τειχῶν* (*πόλεως* add. P^2). VII, 7. 1327 b, 20 sqq., ubi in P^2 *σῆ* tantum adscriptum est, in P^3 *σῆ* cum addita altera voce legebatur, sed utraque vox erasa est. Semel iam prima manus in P^3 notulam adscripsit, I, 7. 1255 b, 28 sqq. (*παροιμία*): eandem habet mg. p^2.

38) Quo factum est, ut uno loco, VII, 11. 1330 b, 24, duas notas eiusdem argumenti habeat mg.^{3} P^2, alteram cum P^1 alteram cum P^3 communem, eiusdem alucinationis e diversis fontibus haustae insigne documentum, quamquam negari nequit in posteriore glossa non nisi aut altera nota aut verbis similibus praecedentibus ullum inesse sensum.

titulis, velut ἀριστοτέλους πολιτικῶν ᾱ, βῆτα etc., litterisque inceptivis indicantur eademque ratione in fine uniuscuiusque libri rubris litteris scripta leguntur τέλος πολιτικῶν ᾱ etc. et in fine totius operis τέλος ἀριστοτέλους πολιτικῶν. Iota subscripta vix ter quaterve addita sunt. Codex madore paululum est corruptus, ut inprimis in Magnis Moralibus complura, in Politicis superiorum praecipue in quibusdam paginis serierum particulae et nonnulla eorum, quae in marginibus scripta sunt, aut omnino legi hodie non possint aut saltem prope evanuerint.

P^3 = Parisinus 2026, sicut P^6 armis Henrici II ornatus, codicum omnium, qui nobis hoc opus Aristoteleum tradiderunt, antiquissimus, 8° min. saeculo XIV° ineunte non totus ab eadem, sed inde a verbis ἕλκοντας ἐφ' ἑκατέραν, VII, 5. 1326 b, 37 (f. 177) ab alia manu etiam elegantiore, totus vero admodum eleganter scriptus est. Post Hasium et Hilarium ipse denuo contuli. Non continet nisi Politica. Correxit eum pallidiore atramento paucisque glossis marginalibus auxit recentior manus[39]) aut idem aut eiusdem generis etiam melius exemplar secuta: nam emendationes fere semper cum P^2 consentiunt et notae marginales perpaucis exceptis secundum id, quod iam antea dixi, in illo quoque codice deprehenduntur, simillimi autem omnino inter se sunt, si eorum, quae ex altera recensione in P^2 transierunt, rationem non habemus, P^2 et P^3, ita tamen, ut P^2 e P^3 descriptus esse vix queat, etiam si post correctum demum P^3 hoc factum esse credere velis[40]). Permulta vero eorum, quae addidit recentior manus, postea rursus erasa aut abstersa sunt. Spatia vacua in finibus enuntiatorum relicta non paucis eis locis peculiaria sunt, quibus hanc rem adnotare placuit Hilario, sed multo pluribus communia, id quod semel monuisse satis erit. Iota subscripta rarissima sunt. Titulum totius operis tertia demum manus recentissima addidit hunc: ἀριστο(τλ) πολιτιχ̃ βιβ ὀκτὼ καὶ (quae secuntur, legere non potui), ipse librarius singulorum libro-

---

39) Nonnunquam quae in ipsis verbis mutando restituit perspicuitatis gratia simul in margine repetivit.

40) Sunt enim loci, quibus in P^3 a recentiore manu addita in P^2 in ipsis continuis verbis non erasis leguntur, velut II, 10. 1271 b, 36. III, 5. 1278 b, 4 sq.. c. 16. 1287 b, 8. VII, 1. 1323 b, 40 sq. c. 14. 1333 b, 7 sq. VIII, 5. 1340 a, 8 sq. b, 7. c. 7. 1341 b, 32 sq. 1342 b, 17 sqq. 21. IV, 2. 1289 a, 29 sq. c. 14. 1298 b, 36. c. 16. 1301 a, 11. VI, 1. 1317 a, 6 sq. V, 11. 1313 b, 28 sq. 1314 b, 24. c. 12. 1316 a, 34. Cf. etiam I, 7. 1255 b, 27. VII, 11. 1330 b, 41. c. 12. 1331 b, 15. IV, 4. 1290 a, 32 sq. alia. Sed notandi suut praeterea loci quales I, 2. 1253 a, 22. c. 8. 1256 a, 13. b, 7. c. 12. 13. 1259 b, 10. 26. 1260 a, 36. II, 9. 1271 a, 37. c. 11. 1273 a, 39. c. 12. 1274 b, 20. III, 9. 1280 a, 38. IV, 4. 1292 a, 1. c. 11. 1295 a, 38. b, 34. c. 14. 1298 b, 6. VI, 3. 1318 a, 27. c. 4. 1319 a, 37. V, 1. 1301 b, 26. 1302 a, 2. c. 3. 1303 a, 38. c. 4. 5. 1304 a, 9. b, 28. c. 6. 1306 a, 39. c. 8. 9. 1309 a, 7 (v. Addenda). b, 5.

rum initia rubris titulis, velut ἀριστοτέλους πολιτικῶν ᾶ, β͂ etc., litterisque capitalibus finesque septem priorum eiusdem coloris titulis velut τέλος πολιτικῶν ᾶ, β͂ etc. et octavi, hoc est totius operis exitum hoc: τέλος ἀριστοτέλους πολιτικ^ῶν^ insignivit.

C⁴ = Florentinus Castiglionensis IV (Acquisti nuovi) ex bibliotheca gentis Castiglionensis in Laurentianam translatus membranaceo-chartaceus in fol. saeculo XV⁰ totus ab eodem librario scriptus continet Politica (f. 1—93ᵛ), epistulas Aristotelis ad Olympiadem, Alexandri ad Aristotelem, Aristotelis ad Alexandrum (f. 93ᵛ—94), Rhetorica ad Alexandrum (f. 95—126). Ipse librarius hic illic in margine varias lectiones adscripsit, et quae in textu inveniuntur correctiones maximam partem eius ipsius sunt, in initio tantum codicis manus recentior complura mutavit et quae ille omiserat adiecit, praeterea tamen notulae quaedam Graecae, Latinae, Italae marginibus inscriptae, velut nomina propria, quae in continuis verbis offeruntur, repetita, σῆ, παροιμία, *discrimen*, ὥσπερ ἐν φλωρεντία, *chome Andrea dalandriano* et quae sunt similia, aliam manum atque ipsius librari prae se ferunt. In primis foliis librarius in formis litterarum antiquius scribendi genus affectavit. Contulit mihi hunc codicem a Bekkero plane neglectum per tres locos, I, 1—5. 1252 a, 1—1254 a, 17. II, 1. 2. 1260 b, 27—1261 b, 15. IV, 1. 1288 b, 10—1289 a, 25, Rudolphus Schoellius atque hoc labore eius naturam satis patefecit. Per prima enim folia tantum cum P² et P³ liber conspirat, postea vero cum deterioribus et, ut accuratius rem definiam, cum secunda quidem eorum specie sicuti ceteri codices Florentini.

Deteriorum enim librorum, etsi omnes tam arto inter se coniuncti sunt vinculo, ut ex eodem archetypo et hoc quidem alio atque libri P² et P³ procul dubio derivati sint, nihilominus species sunt tres. Et prima quidem complectitur P⁴·⁶· Q Mᵇ Uᵇ Cᶜ Lˢ codices, quibuscum nonnunquam consentit translatio Aretini et inter quos Lˢ et Uᵇ hic illic a ceteris recedentes cum Aldina potius congruunt, secunda Qᵇ Rᵇ Sᵇ Tᵇ Vᵇ, quibus cognatione quadam adnexus est etiam P⁵ [41]), tertia primae similior quam secundae Wᵇ et eum, ex quo fluxit editio princeps Aldina[42]). Sunt tamen loci, quibus unus alterve ex hoc librorum genere

---

41) Paucis tamen locis, velut VI, 2. 1318 a, 7. V, 10. 1311 a, 10, P⁵ potius cum solo Aretino concinit, v. n. 25. Praeterea cf. VIII, 1. 1337 a, 18.

42) Quem non eundem fuisse cum Wᵇ e locis, quales sunt 1253 a, 7. 1254 a, 11. 13. 1317 a, 31 (ubi in solo Wᵇ deest ἑτέρας). 1318 b, 18 (ubi τυραννίδας — ὀλιγαρχίας a Wᵇ omissa praebet Ald.), satis apparet: tamen huic simillimus fuit.

non cum ceteris eiusdem speciei, sed cum alia specie conspiret[43]). Ceterum ne hi quidem codices, tametsi pauca tantum eis lucramur, in verbis scriptoris constituendis spernendi sunt prorsus: immo hic illic quidam eorum continent lectiones aut bonas aut certe non temere neglegendas easque vix omnes e meris coniecturis haustas, quas in melioribus frustra quaerimus[44]). Maxime hoc valet de prima serie, sed eadem simul interpolationibus et his quidem non tam fortuitis, quae e glossis irrepserunt, quam arbitrariis, quae ex emendandi studio extiterunt, nec non malis eiusdem generis mutationibus omnium maxime est referta, ut interdum ego certe decernere non audeam, utrum additamenta quaedam in hac praecipue codicum specie obvia lectiones sint antiquitus traditae, quorum testimonio confisi in fontibus alioqui melioribus lacunas non solum statuere, verum etiam inde explere non dubitemus, an nihil nisi coniecturae sive falsae sive verae: quapropter ubicunque tali ratione dubius haereo, reposui ea quidem in ipso textu, sed cancellis hisce ⟨ ⟩ circumscripta[45]). Inter ceteras species tertia his quoque in rebus omnibus nonnunquam cum prima concordat. Ut autem de mutua deteriorum quoque librorum ratione talem in modum iudicare possem, cum Bekkerus eius generis quos adhibuit nusquam simul adhibuerit omnes, item Schoelli potissimum insigni beneficio factum est, quippe qui mihi per prima quattuor operis capita (1252—1254 a, 17) non solum ipse libros Florentinos partim nunc primum partim post Bekkerum iterum accuratissime examinaverit, verum etiam Romanos per Hugonem Hinckium examinandos curaverit: praeterea idem opus in Venetis ab eo inchoatum perfecit Eruinus Rohdius: de novis autem in P^6 et L^s codicibus huius partis collationibus, quibus usus sum, institutis infra dicam. Praeterea per posteriores operis partes Schoellius Hinckiusque in omnibus codicibus Romanis et Florentinis singulos aliquot locos primi perlustraverunt denuoque inspexerunt alios, quibus a Bekkero vel expressis verbis vel, id quod idem valet, silentio suo falsa esse relata suspicatus essem:

43) Velut 1253 a, 1 T^b cum Q M^b et ibidem v. 12 sq. et b, 25 Q cum serie secunda et 1253 a, 25 T^b V^b cum prima et 1253 b, 25 M^b cum codicibus melioribus.

44) Exempli gratia cf. II, 12. 1274 b, 20 (L^s C^c). III, 14. 1285 b, 39. VII, 2. 1324 a, 22. c. 10. 1330 a, 30. c. 12. 1331 a, 24 (Ar. P^4). c. 14. 1333 b, 38. IV, 11. 1295 a, 28 (L^s C^c Ar.). VI, 1. 1317 a, 12 (R^b Ar.). c. 7. 1321 a, 6 (? R^b et rc. M^s). V, 3. 1302 b, 39 (R^b). Praeterea v. n. 45, ubi inter locos, quibus R^b consentit cum Π^1, neglexi V, 12. 1315 b, 35.

45) Cf. V, 9. 1309 b, 2. c. 11. 1313 b, 32. Contra II, 14. 1285 a, 19. ὅμως, etsi stare potest, secludere certius duxi. Aperte falsa sunt additamenta I, 10. 1258 a, 34. κέρδους. VII, 9. 1329 a, 1. πολίτας. c. 13. 1332 a, 31. αὐτὴν. V, 12. 1316 a, 1. τοῦ πλάτωνος, vera haud dubie et vix e meris coniecturis hausta IV, 12. 1296 b, 31. μᾶλλον, V, 1. 1302 a, 3. πολλοὶ. c. 5. 1303 b, 35. θατέρου. 1304 a, 15. θυγατέρα.

nec saepe me haec suspicio fefellit[46]). In talibus vero rebus, quales sunt hiatus, spiritus, ratio orthographica, a Bekkero lectionis varietatem e codicibus Aristoteleis non enotatam esse omnibus notum est, nec magis ego post quattuor illa capita e deterioribus libris praeter $P^{4.5.}$ eiusdem notitiam comparare mihi aut potui aut volui: quapropter quae eiusmodi inde ab hoc loco referam, ad M^s $P^{1.2.3.4.5.}$ et editionem principem tantum pertinent, velut 1254 b, 33, ubi in $P^{2.3.}$ σώματ' inesse adnotabo, inde nihil nisi a M^s $P^{1.4.}$ Ald. σώματα praeberi colligendum est, de ceteris rem in medio relinquo, et 1256 a, 36 nescio, Q S^b T^b utrum ἁλείας habeant an ἁλιείας[47]).

P^4 = Parisinus 2025 membranaceus 4° saeculo XV° manu eleganti scriptus continet Aristotelis Politica (f. 1—149r) et Oeconomica (f. 149v—164). Tituli praefiguntur toti Politicorum operi et singulis Oeconomicorum libris hice: *'ΑΡΙΣΤΟΤΈΛΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩ͂Ν ΒΙΒΛΊΑ Η', ΑΡΙΣΤΟΤΈΛΟΥΣ ΟἸΚΟΝΟΜΙΚᾺ ΒΙΒΛΊΑ ΔΎΟ*, βιβλ. α', *ΟΙΚΟΝΟΜΙΚῶΝ* βιβλ. β'. In fine utriusque operis alia, ut videtur, manu scriptum est τ̃ Ἀριστοτέλους πολιτικῶν τέλος et Οἰκονομικῶν τέλος. In initiis librorum politicorum spatia vacua relicta sunt titulis implenda. Deest praeterea in vacuo cuiusque libri et politici et oeconomici littera prima capitalis, in primo tamen politico addidit hanc litteram scriptura vulgari manus recentior. Ceterae correctiones praeter unam (II, 1. 1261 a, 15) ab ipso librario sunt profectae, ut archetypo haud dubie secundum aliud exemplar et hoc quidem, id quod dixi, non ex eadem recensione derivatum emendato usus sit: hic illic etiam superscripto hoc signo: indicatur corruptela, sed desideratur alia lectio. Iota subscripta saepissime desunt. Post Hasium et Hilarium ipse denuo contuli. In Oeconomicis, in quibus paucas ex eo excerpsit varias lectiones Bekkerus, tot vitiis inquinatus est, quot vix alius codex, contra in Politicis non solum propter necessitudinem, qua cum altera recensione cohaeret, memorabilis, verum etiam ceteroqui non sine aliquo pretio est[48]).

P^5 = Parisinus 1857 membranaceus 8° anno MCDXCII Ro-

---

46) Non tamen nimium hanc ob caussam virum summum reprehendam, immo vix evitabiles esse eiusmodi errores neminem fugit, quicunque unquam tales labores suscepit. Ubicunque autem vel tacite ab eo recedo, hoc nequaquam errore factum est.

47) *N* ἐφελκυστικὸν ubi Bekkerus posuit ego retinui, quamquam in M^s $P^{1.2.3.4.5.}$ codicibus paene nusquam nisi vocali sequente invenitur et scribendi tantum errore, ubi ante consonantem additur, hoc factum esse videtur.

48) Cf. n. 44. 45. Praeterea IV, 4. 1291 b, 32 soli $P^{1.4.}$ veram praebent lectionem ὑπερέχειν. Aliis quoque locis perpaucis hi duo codices soli inter se consentiunt, velut III, 11. 1282 a, 9. 27. cf. V, 1. 1302 a, 15.

mae scriptus est ab Ioanne Rhoso presbytero Cretensi. In folio enim ultimo 261 rubro pigmento notata sunt haec: *Ὁ λαβὼν εἰς χεῖρας τὴν βίβλον ταύτην τοῦ ἀναγνῶν*[αι] *γινωσκέτω ὅτι τὸ πρωτότυπον εὑρέθ̂ διεφθα*[ρ]*μένον σφόδρα* et *Μετεγράφη δὲ παρ' ἐμοῦ ἰωάννου πρεσβυτέρου ῥώσου τοῦ κρητὸς ἔτει ἀπὸ τῆς χυ̿ γενέσεως χιλιοστῷ τετρακοσιοστῷ ἐνενηκοστῷ δευτέρῳ μηνὸς φευρουαρίου εἰκοστὴ δευτέρα ἐν ῥώμη.* Continet Politica (f. 1—232) et Oeconomica (f. 235—260). Tituli omnes et singulorum librorum primae litterae capitales et enuntiatorum litterae et post longiora intervalla totae voces primae nec non correctiones interlineares verbaque, quae in textu omissa erant, in margine suppleta itemque, ubi compendia in finibus versuum adhibuerat librarius, eadem verba plerumque in marginibus plena scriptura repetita rubro pigmento exarata sunt. Spatia igitur reliquerat, quae rubris litteris in codice, postquam scriptus esset, perlustrando et, ubi esset opus, corrigendo expleret. Omnia enim aut paene omnia additamenta et emendationes ipsius librari sunt: uno tantum, ut videtur, loco, I, 4. 1253 b, 29, correctio apparet nigra (*πρωρεὺς* in margine adscriptum), eaque simul alterius manus solum esse videtur vestigium. Paucas huius codicis lectiones in lucem protulit Bekkerus, multo plures Hilarius: in meum usum prima quattuor capita accurate excussit Patzigius singulosque quosdam locos posteriores inspexit.

L^s = Lipsiensis bibliothecae Paulinae 1335 chartaceus folio min. exeunte saeculo XV° aut ineunte XVI° scriptus complectitur Ethica Nicomachea (f. 1—77^r), Politica (f. 79—168^v), Oeconomica (f. 169—178^r), Rhetoricorum libros duos priores (f. 181—235^v). Postquam a Schneidero cum octavo et a Stahri amico cum primo et secundo libris collatus est, pro me quattuor priora libri primi capita denuo recensuit atque e partibus sequentibus complures lectiones enotavit Patzigius. Correctiones paucae numero omnesque ipsius librari sunt.

C^c significat in hac mea editione codicem a Camerario adhibitum.

Venio nunc ad libros Italos. Inter quos quae de Venetis Florentinisque relaturus sum, eximiae Schoelli debeo benignitati, de Romanis certiorem me fecerunt Studemundi Schoellique precibus commoti Augustus Wilmannsius et Hugo Hinckius.

Q = Marcianus Venetus 200 membranaceus in fol. anno MCDLVII[49]) ab Ioanne Rhoso in usum Bessarionis scriptus foliorum 594 Aristotelis opera omnia logicis exceptis continet. Poli-

---

49) Non MCDXLVII, id quod rettulerunt Zanettius (Graeca D. Marci Bibliotheca s. n. 200) eumque secutus Bonitzius in ed. Metaph. I. p. V.

tica[50]) inter Oeconomica et Rhetorica posita sunt f. 497—543. In initio leguntur haec: *Ἀριστοτέλους πάντα τὰ νῦν εὑρισκόμενα συγγράμματα πλὴν τῆς λογικῆς. βιβλίον ἄριστον. κτῆμα Βησσαρίωνος τὸ γένος Ἕλληνος τὴν ἀξίαν καρδηνάλεως τοῦ τῶν Τούσκλων.* Secuntur indices, quibus singulorum librorum initia et folia, in quibus inveniuntur, a Rhoso consignata sunt, et postremo haec nota: *Ταῦτα εἰσὶ πάντα τὰ Ἀριστοτελικὰ συγγράμματα πλὴν τοῦ ὀργάνου καὶ κατὰ ταύτην τὴν τάξιν ὀφείλουσι κεῖσθαι.* In fine autem subscripta sunt: *Ἐτελειώθη ἡ παροῦσα βίβλος ἐν ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ* $\alpha^{\omega}\upsilon^{\omega}\ \nu\zeta^{\omega}$ *ἰνδ. ε' μηνὸς Ἰουλίου ιε' διὰ χειρὸς ἐμοῦ Ἰωάννου ἱερέως Ρόσου τοῦ ἐκ Κρήτης δι' ὁρισμοῦ καὶ ἐξόδου τοῦ αἰδεσιμωτάτου ἐν Χριστῷ πατρὸς κυρίου Βησσαρίωνος Καρδινάλεως ἐπισκόπου τῶν Τούσκλων καὶ αὐθέντου ἡμετέρου ἐν Ρώμῃ.* Notae marginales plane desunt, nisi quod bis terve aliquid correctum aut quod omissum erat additum est. Inspexit codicem Bekkerus per Politicorum librum I et per Oeconomicorum p. 1343 a. 1349 b—1354, pro me denuo liberalissime et accuratissime contulit p. 1252—1254 a, 17. Eruinus Rohdius.

M^b = Marcianus Venetus 213 membranaceus 4^0 saeculo XV^0 ineunte diligenter scriptus item erat *κτῆμα Βησσαρίωνος καρδηνάλεως τοῦ τῶν Τούσκλων*: continet Magna Moralia (f. 1—35), Ethica Nicomachea (f. 36—123^r), Ethica Eudemia (f. 123^v—162), Oeconomica (f. 163—172), Politica (f. 173—276). Politicis titulus praecedit hic: *ΤΥΧΗι ΑΓΑΘΗ* | *Ἀριστοτέλους πολιτικῶν, ἄλφα.* In marginibus rarissime variae lectiones vel correctiones, saepe aliae notae, velut *Ϲαί*, *ʻϨον*, *ἄλλο ἄτοπον*, *ὅρα τοῦτο* et argumentorum indices et quae sunt hoc genus alia[51]), aut a prima aut ab altera eiusdem temporis, certe omnia ab

50) Ea in hoc libro non descripta esse ex M^b, id quod facile credere possis, apparet, ut hac in re subsistam, e verbis ab M^b omissis, a Q servatis, *γὰρ* 1252 a, 18. *κοινωνία* b, 31. *ἂν* 1253 b, 26. Praeterea cf. 1253 a, 13. b, 25. 1254 b, 12 (*βέλτιον πᾶσι* M^b). 15 (*πάντων τῶν ἀνθρώπων* M^b). 1255 a, 24.

51) Velut I, 1. 1252 a, 1 sqq. *πᾶσα κοινωνία καὶ πόλις ἀγαθοῦ τινὸς στοχάζεται.* 7 sqq. *ὡς οὐ πλήθει καὶ ὀλιγότητι διαφέρουσι πολιτικὸς βασιλικὸς οἰκονομικός.* c. 2. *τί τὸ φύσει δεσποτικὸν καὶ τί τὸ φύσει δοῦλον.* c. 5. *εἰ ἔστι τις φύσει δοῦλος.* lib. V. *περὶ μεταβολῶν, φθορᾶς καὶ σωτηρίας πολιτειῶν.* V, 9. 1309 a, 39 sqq. *ἀπορία πῶς ποιητέον τὴν αἵρεσιν, εἴ τις μὴ πάντα ἔχοι.* IV, 15. 1300 a, 23 sqq. ut in tabula proposita sunt:

	τίνες	ἐκ τίνων	τίνα τρόπον
	ἢ πάντες ἢ τινὲς	ἢ ἐκ πάντων ἢ ἐκ τινῶν	ἢ αἱρέσει ἢ κλήρῳ
α	ἢ πάντες ἐκ πάντων αἱρέσει	εἴτινες οἱ καθιστάντες	ἢ ἐκ πάντων αἱρέσει
β	ἢ πάντες ἐκ πάντων κλήρῳ		ἢ ἐκ πάντων κλήρῳ
γ	καὶ ἢ ἐξ ἁπάντων ἢ ὡς ἀνὰ μέρος		ἢ ἔκ τινων αἱρέσει
δ	ἢ ἀεὶ ἐξ ἁπάντων		ἢ ἔκ τινων κλήρῳ.

eadem manu adscripta sunt. In Ethicis Eudemiis bonae auctoritatis et non modo in Magnis Moralibus, verum etiam, ut recte iudicavit Bonitzius[52]), in Ethicis Nicomacheis post optimum et longe antiquissimum librum K^b maxime notatu dignus, in Politicis, in quibus eum per priora libri primi capita p. 1252—1255 b, et in Oeconomicis, in quibus eum per p. 1343—1345 b adhibuit Bekkerus, plane nihil huic auxili tulit: iterum pro me perlustraverunt p. 1252 et 1253 a Schoellius et p. 1253 b — 1254 a,. 17. Rohdius.

U^b = Marcianus Venetus e bibliotheca S. Ioannis et Pauli, append. IV, 3. chartaceus, qui Politica et Oeconomica offert, anno MCDXCIV Romae scriptus est. Leguntur enim in calce Politicorum f. 237^v: *τέλος σὺν θεῷ χάρις τοῦ παρόντος βιβλίου* et f. 238^r: *Μετεγράφη τὸ παρὸν βιβλίον ἐν Ῥώμῃ χιλιοστῷ τετρακοσιοστῷ ἐνενηκοστῷ τετάρτῳ μηνὸς μαΐου εἰκοστὴ τετάρτῃ* et in calce Oeconomicorum f. 263^r: *τέλος σὺν θεῷ ἁγίῳ τῶν οἰκονομικῶν Ἀριστοτέλους* et f. 263^v: *Μετεγράφησαν τὰ παρόντα οἰκονομικὰ ἐν Ῥώμῃ τῇ ἁγίᾳ χιλιοστῷ τετρακοσιοστῷ ἐνενηκοστῷ τετάρτῳ μηνὸς Ἰουνίου τρίτῃ.* Ex aliquo Bessarionis exemplo hunc librum descriptum esse recte verisimile videtur Schoellio: tamen illud exemplar neque Q fuit neque M^b, immo maxime congruit U^b cum L^s [53]). Manum prodere videtur Rohdio aut ipsius Ioannis Rhosi aut admodum similem. Raro in marginibus verba, quae praetermissa erant, suppleta et variae lectiones atque notulae quaedam, velut *σῆ* et partitiones *α β γ* etc., et argumenta capitum, velut *περὶ δικαστηρίων* et similia, adiecta sunt ab ipso librario. Idem in ipso quoque textu pauca mutavit et varias lectiones hic illic superscripsit: alia vero correxit manus recentior. Enuntiatorum initia eodem modo quo in P^6 rubricata sunt, quin complura in eis verba hic illic rubro pigmento sunt scripta. Titulus praefigitur hic: *ἈΡΙΣΤΟΤΈΛΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩ͂Ν ΒΙΒΛΊΑ ΟΚΤΏ. ΒΙΒΛΊΟΝ ΠΡΩ͂ΤΟΝ.* Usus est hoc codice Bekkerus in compluribus librorum politicorum II. III. IV. V. partibus, i. e. per 1260 b, 27 — 1267 b, 21.

---

52) Arist. Studien II. p. 8 (Comm. phil.-hist. acad. Vindob. XLI. p. 384) sq. n. 1.

53) Cf. inprimis 1252 b, 13. 25. 28. 1253 a, 1. 5. 6 sq. 9. 11. 12. 13. 18. 36. b, 20. 25. — Ubi manserit exemplar a Theodoro Gaza scriptum Humphredo Hodio (De Graecis illustribus linguae Graecae litterarumque humaniorum instaurationibus. Lond. MDCCXLII. p. 58) teste Venetiis asservatum in bibliotheca S. Antoni a Dominico Cardinali Grimano condita (cf. Oncken. l. l. p. 79), equidem nescio. Contra codicis Itali adhuc ignoti notitiam mihi aperuit Schoellius. Est is Perusinus 671 chartaceus 8° saeculo XV° satis diligenter, ut videtur, scriptus Politica sola continens, qui plures correctores et adnotatores invenit. Recensio teste Schoellio „eadem est atque Italicorum reliquorum librorum manu scriptorum“.

1275 b, 32—34. 1285 a. 1290 a, 24—b, 2. 1293 b. 1302 b, 28—1304 b, et Oeconomicorum per p. 1345 b—1349 b, 14: mihi eius lectiones per prima quattuor Politicorum capita indagavit Rohdius.

Q^b = Laurentianus 81, 5 membranaceus 4° saeculo XV° a manu eleganti, cui complures debet codices bibliotheca Laurentiana, scriptus est (cf. Bandini Cat. Gr. III. p. 223). In Politicis (f. 1—69^v), quae sola cum Oeconomicis (f. 71—77^r) in hoc libro insunt, titulorum et litterarum initialium loco vacua tantum spatia inveniuntur, in utriusque Oeconomicorum libri initio certe prima littera capitalis rubro pigmento addita est. Rasurae et correctiones nec non additamenta marginalia et interlinearia partim ab ipso librario partim a manu paulo recentiore pallidiore atramento usa profecta sunt eaque maximam partem secundum id, quod iam supra de eis dixi, optima. Hic illic tamen lacunae apparent, quae raro tantum postea sunt expleta. Notulae non nisi ȣ. σῆ et quae sunt eiusmodi in marginibus inveniuntur. Q^b et S^b tam similes inter se sunt, ut recte inde Schoellius aut illum ex hoc aut utrumque ex eodem exemplari tertio descriptum esse concluserit. Adhibitus autem a Bekkero est Q^b per Politicorum libros II. III. IV. et in Oeconomicis per p. 1343 et 1345 b.

R^b = Laurentianus 81, 6 chartaceus 4° exaratus est anno MCDXCIV, id quod patet e verbis (f. 177) subscriptis: *ἐτελειώθη διὰ χειρὸς Ἰω̃ου θετταλοῦ τοῦ σκουταριώτου ἐν πόλει φλωρεντία ἡμέρα τρίτη μηνὶ ὀκτωβρίω ἐν ἔτη* (sic!) *ἀπὸ χῦ γεννήσεως α̃ω ῦω ϛ̃ω Δ̃ω*. Secuntur a Politiano scripta *ἀγγέλου τοῦ πωλιτιανοῦ κτῆμα καὶ τῶν φίλων*. Politicos libros (f. 1—177^r) excipiunt Aeschyli Prometheus aliaque, de quibus cf. Bandini III. p. 223 sqq. Correctiones paene omnino desunt: raro vox omissa a librario in margine adiungitur. Recensuit codicem Bekkerus per libros VI. V. Ceterum ei quoque tanta cum Q^b similitudo est, ut ex hoc libro antiquiore correctiones, quibus postea instructus est, iam experto eum derivatum esse facile credere possis: verumenimvero habet lectiones quasdam peculiares maximam partem probandas partim ipsi proprias partim, id quod iam supra adnotavi, cum vetusta translatione codicibusque ei affinibus communes[54]).

S^b = Laurentianus 81, 21 membranaceus Politica et Oeconomica (f. 113^v—125) complectens 8° saeculo XV° plane eadem ratione atque Q^b et aut eodem aut paulo priore (vix paulo posteriore) tempore scriptus est. Spatia titulis litterisque initialibus explenda in hoc quoque codice vacua manserunt, etiam in Oeconomicis. Lacunae utrique libro communes sunt, attamen in S^b paene semper vel ibi manserunt, ubi in Q^b postea verba refecta

54) V. n. 23 et n. 44.

sunt, et omnino rarissime in S^b deprehenduntur correctiones et notae marginales, quae omnes sunt alterius manus paulo recentioris. . Si alter codex ex altero descriptus est, hoc certe est factum, antequam prior eorum esset correctus. Ceterum cf. Bandini III. p. 234. A Bekkero S^b comparatus est per Politicorum libros I. VII. VIII. et in Oeconomicis totus.

T^b = Urbinas 46 membranaceus saeculi XV^i Politica et (inde a f. 111^v) Oeconomica complectens etiam artius cum V^b quam cum Q^b R^b S^b cohaerere videtur[55]. Perpaucas continet recentioris manus correctiones. Adhibitus est a Bekkero per Politicorum libros I. II. III. VIII. et in Oeconomicis item totus.

V^b = Vaticano-Palatinus 160 membranaceus in fol. min. saeculo XV^0 ab eodem librario atque R^b scriptus est. Nam in fol. 2^v ab eadem manu, quae codicem exaravit, notata sunt haec: *ἐγράφη ἐν φλωρεντεία παρ' ἐμοῦ θετταλοῦ ἰω^{ου'} τοῦ σκουταριώτου.* Insunt Politica (f. 1—102^r), Rhetorica (f. 103^r—160^v), Rhetorica ad Alexandrum (f. 161^r—186^r), epistulae Aristotelis ad Olympiadem et ad Alexandrum et Alexandri ad Aristotelem (f. 186). Correctus est codex a manu recentiore[56]. Excussit eum Bekkerus per Politicorum libros VII. IV. V. et per Rhetorica ad Alexandrum.

W^b = Reginensis 125 chartaceus saeculi XV^i Ethica Nicomachea (f. 1—111), Politicorum libros VII. et VIII. (f. 112^r sqq.), Oeconomica (f. 142^r sqq.), Magna Moralia (f. 156^r sqq.), Ethica Eudemia (f. 199^v sqq.), Politicorum libros I.—VI. (f. 281^r sqq.) continens a Bekkero usurpatus est per Politicorum librum VI. et per Oeconomicorum p. 1343—1344 a, 8. 1345 b, 1—10.

Iam ut omnia in unum complectar priorum L^s codicis et editionis Aldinae collationum, ut quae non satis accuratae fuerint, ratione non habita, collati sunt praeter M^s $P^{1.2.3.4.}$ libri hice:

1252—1254 a, 17: P^6 C^4 Q M^b Q^b R^b S^b T^b U^b V^b W^b L^s una cum Aldina.
1254 a, 17—1255 a, 40: Q M^b S^b T^b
1255 b, 1—1260 b, 24: Q S^b T^b
1260 b, 27—1261 b, 15: C^4 Q^b T^b U^b
1261 b, 16—1267 b, 21: Q^b T^b U^b
1267 b, 22—1275 b, 31: Q^b T^b
1275 b, 32—34: Q^b T^b U^b
1275 b, 35—1284 b, 41: Q^b T^b
1285 a, 1—39: Q^b T^b U^b
1285 b, 1—1288 b, 6: Q^b T^b
1323 a, 14—1337 a, 7: P^5 S^b V^b

---

55) Cf. I, 2. 3. 1253 a, 6. 19. 25. 26. b, 16. 20. III, 14. 1285 a, 19.
56) Hae correctiones per quattuor prima capita memorabilem in modum consentiunt cum C^4.

1337 a, 11—1342 b, 34: P^5 S^b T^b
1288 b, 10—1289 a, 25: C^4 Q^b V^b
1289 a, 26—1290 a, 23: Q^b V^b
1290 a, 24—1290 b, 2: Q^b U^b V^b
1290 b, 2—1293 a, 42: Q^b V^b
1293 b, 1—42: Q^b U^b V^b
1294 a, 1—1301 a, 15: Q^b V^b
1316 b, 31—1323 a, 10: P^5 R^b W^b
1301 a, 19—1302 b, 27: R^b V^b
1302 b, 28—1304 a, 39: R^b U^b V^b
1304 b, 1—1306 a, 5: R^b V^b
1306 a, 6—1316 b, 27: P^5 R^b V^b.

Attamen inde a 1254 a, 17 varias eorum omnium praeter P^5 lectiones fere tum tantum commemorabo, cum meorum fontium unum pluresve habent consentientes, neque aliter agam cum editione Aldina, quoniam hoc sufficit ad veram rei naturam pernoscendam neque ea mens mea est, ut futili farragine ultra necessitatem lectoribus taedium afferam. Quin etiam futuros editores laudabo, si e P^4 et P^5 et ceteris codicibus deterioribus non nisi paucas lectiones eorum proprias sive bonas sive aliam ob caussam memorabiles et ex M^s $P^{1.2.3.}$ quoque libris atque ex ipsa vetusta translatione non nisi delectum variarum lectionum in apparatum criticum receperint. Ego autem, ut cui eo usque progredi nondum liceat, tamen brevitati quam maxime studens siglis utar etiam hisce:

Π significat superstitum codicum omnium et editionis Aldinae consensum.

*Π*¹ ponam, ubi *Γ* M^s P^1 et in eis operis partibus, quae in P^5 quoque insunt, hic simul codex eandem lectionem praebent, contra

*Π*² ibi, ubi omnes vulgatae recensionis libri et editio princeps in eadem conspirant, denique

*Π*³ ibi, ubi consensus in deterioribus huius familiae codicibus, quoad collati sunt, et Aldina substitit, unde sequitur praeter P^4 et Aldinam diversos libros per diversas operis partes hac nota insigniri, velut per 1254 a, 17—1255 a, 40 Q M^b S^b T^b, per 1260 b, 27—1261 b, 15 Q^b T^b U^b, per 1304 b, 1—1316 b, 27 R^b V^b, per sextum librum R^b W^b.

Ar. = Leonardi Aretini translatio Latina a Schneidero collata est secundum editionem Florentinam anni MDXXXVIII et Lipsiensem inde repetitam. Ego usus sum editione Iuntina anni MDLVIII Caroli Halmi humanitate mihi concessam e bibliotheca Monacensi, de qua infra accuratius agam, cum ad interpretationis a Guilelmo Moerbecensi conditae codices describendos pervenero. Klugius autem cum in libri, qui inscriptus est Aristoteles de Politia Carthaginiensium, p. 182 sq., suspicionem moverit de duplice

huius versionis recensione, genuina et adulterina, ut similis sit eius condicio atque Platonis translationis Ficinianae, rogantem me Halmius certiorem fecit editionem mecum communicatam comparatam esse cum aliis editionibus nihilque maioris discriminis ab eis ostendisse. Attamen saepius declinat et recte quidem, ut videtur, declinat ab exemplo Schneideriano nec raro Schneiderus verba ab Aretino omissa esse contendit, quae et in illa editione leguntur et in ea, quam continet Alberti Magni recensio a me adhibita, de qua infra dicam. Neque vero tanti momenti res est, ut operae pretium sit quomodo se habeat accuratius investigare. Tantum enim abest, ut recte contendat Schneiderus Aretinum „verbum ex verbo reddere solere“ [57]), ut iusto saepius sensum multo magis quam litteram respexerit et in ea ipsa re haud raro facilius sibi satisfecerit nec sit ab omni vitiosae neglegentiae crimine liberandus. Saepius utitur tanta circuitione et circumscriptione, ut genuinorum scriptoris verborum vix vestigia recognoscas [58]): unde factum est, ut Schneiderus et rarius Coraes talibus locis cum longe alia in exemplo suo atque nos in nostris legisse male crederent et nonnunquam, cum veriora eis viderentur, ex illis verba aut mutarent aut certe mutanda forsitan esse censerent. Alios autem in locos, id quod ipsum Schneiderum non praeteriit, non minore in contrahendo licentia grassatus est. Verba permulta omisit, quia aut non satis intellexit aut aliam ob caussam ei incommoda erant in vertendo [59]), quamquam hac quoque in re Schneiderus interdum non interpretis socordiam, sed codicis manuscripti, quem interpretatus est, praestantiam agnoscendam esse opinatus est. Particulas velut *μέν*, *δέ*, *δή*, *καί*

---

57) Schneidero recte iam oblocutus est Stahrius in praef. editionis suae p. XXVII. Ipse tamen Schneiderus, inquit, saepissime „omnia ab Aretino in brevius contrahi“ queritur, cuius rei satis multa exempla dedit ad VII. c. 1. §. 4.

58) Duos locos attulisse sufficiet VII, 14. 1332 b, 29 et c. 16. 1335 b, 22. *ὡρίσθαι* — 26. *ἔσται*, quae verba sic vertit: „ac si multitudo tanta prolis alicui contigerit, ut duplicatus sit filiorum numerus (nam is definitus esse debet), ad multitudinem nimiam evitandam antevenire oportet, ne fetus concipiantur: nam postquam concepti sunt et sensum aut vitam acceperint, nefas est attingere eos.“

59) Velut I, 1. 2. 1252 a, 21. *περὶ τούτων μᾶλλον*. b, 25. *ἔτι καί*. c. 3. 4. 1253 b, 9. *ἀνώνυμον*. 10. *σύζευξις*. 25. *ὡρισμέναις*. c. 6. 7. 1255 a, 33. *αὑτούς*. 35. *καὶ ἐλεύθερον*. b, 25. *ἐγκύκλια*. c. 8. 1256 a, 30. *πολύ*. 33. *διὰ τὰς νομάς*. c. 9. 1257 a, 7 sq. *καθ᾽ αὑτό*. 25. *αὐτά*. b, 16. *ἐκεῖνον*. 1258 a, 9. *τοῦτο*. c. 11. 1258 b, 15. *πρὸς ἄλληλά τε*. 19. *τῶν πλωτῶν ἢ πτηνῶν*. c. 13. 1260 a, 7. *τοίνυν*. b, 9. *τῆς τε* — 10. *αὐτῶν*. II, 5. 1263 a, 36. *κἂν* — 37. *χώραν* (quorum verborum loco addit: „et vehiculis“). c. 8. 1268 b, 19. *δικαίως*. c. 9. 1270 b, 22. *ταὐτά*. c. 12. 1273 b, 35. *περὶ* — *εἴρηται*. 1274 a, 40. *ὅπως* — b, 1. *ἄποπτος*. III, 1. 1275 a, 16. *λίαν*. c. 5. 1278 a, 14. *φανέν*. Inutile est ulterius exempla persequi.

(praesertim ubi significat „etiam“) saepissime praetermittit interdumque „et“ addit, ubi deest in exemplaribus nostris, tali ratione ut ne ibi quidem, ubi recte *καί* aut omissum aut additum esse videtur, cum Schneidero et Corae ad Leonardi codicem sine ulla dubitatione provocare, immo ne id quidem satis certo scire queas, num forte Aretinus revera verba Graeca suo conatu voluerit hoc modo emendare. *καί* — *καί* fere semper vertit per „et“ tantum, *καί* saepius per „autem“ aut „vero“ et *δέ* per „et“ vel „etiam“ vel „que“ vel „quidem“ vel „certe“[60], *μὲν γάρ* per „porro“[61], quamobrem minime credendum est eum ubique in libro suo *γάρ* legisse, ubi „enim“ aut „nam“, neque *δέ*, ubi „autem“ habet, et quae sunt eiusdem generis alia. Neque minus neglegenter inter se permutat numeros, modos, tempora[62]). Denique cum tam libere in interpretando versatus sit, ut saepissime quae ei praesto fuerint in exemplo suo lectiones diiudicari nullo modo possit, etsi illud non omni ex parte contemnendum fuisse supra diximus, tamen haud ita magnus est huius interpretationis usus, et quas reapse habet praeclaras lectiones aut non neglegendas, licet inter eas sint quas vix coniectando invenisse videatur Leonardus, tamen non dubito, quin magnam partem ex ingenio potius quam ex codice hauserit. Quae cum ita sint, lectores moneo, ne ex silentio meo quidquam de huius codicis lectionibus concludere velint: attamen ut quodam saltem modo eius natura aperiatur, variis lectionibus gravioribus ex alio fontium genere deductis saepius hoc signum † addam, quo indicetur Aretinum eam potius sequi lectionem, quam in continuis verbis editionis meae retinuerim.

Iam inter se comparatis duabus recensionibus, ad quas redeunt omnes fontes nobis relicti, si rem universam spectas, melior est illa, quam sequitur vetusta translatio Guilelmi, quamquam non infitias eo satis multis locis in hac potius translatione codicibusque cognatis corruptelis fortuitis, in aliis paucioribus etiam mutationibus arbitrariis scriptoris verba esse deformata, in quibus vulgata recensio verum retinuerit, atque inter verba quoque hic omissa illic servata glossas esse, quae e margine in textum irrepserint. Etiamsi igitur non tanti aestimare possum

---

60) Velut 1253 a, 18. *ἡ δὲ τούτων* „horumque“. 23. „quidem“. 1254 a, 7. „certe“. 1255 a, 24. „et“. *καί* „autem“, 1253 b, 31 et saepius, *καὶ νῦν ἔτι* „nunc vero etiam“ 1252 b, 19.

61) Velut 1253 b, 18.

62) De numeris certe pauca exempla adscribam: 1252 a, 15. *τοὺς λόγους* „rationem“. 1253 b, 33. *πρὸ ὀργάνων* „ante instrumentum“. 1255 a, 5. *νόμον* „leges“. b, 1. *ἀνθρώπου*. 25. *τὰ — διακονήματα* „servitutem“. 1257 a, 34. *ἕκαστον* „singula singulis“. 1258 a, 3. *τὰς ἀπολαύσεις* „fruitionem“. 8. *διὰ τῆς χρηματιστικῆς* „per has acquirendi species“. *φαμέν* saepissime vertit „diximus“. 1252 b, 17 sq. *καλοῦσί τινες* „dicimus“.

translationem illam, quanti aestimaverunt viri praestantissimi Victorius et Schneiderus, tamen instar optimi codicis eam esse concedo, qui quamvis non eandem auctoritatem quam E in Physicis, Meteorologicis, Psychologicis, et A^c in Poeticis et Rhetoricis, tamen eandem quam K^b in Ethicis et fortasse paulo maiorem habeat. Primus ea usus est, postquam in editione principe Aldina Politica secundum deteriorem, ut dixi, vulgatae recensionis librum typis expressa sunt, is qui in editione Basileensi tertia operum Aristoteleorum Politica recensuit permultaque priorum editionum menda ea duce sustulit. Secuti sunt Victorius Schneiderus Coraes alii. Contra ei codices, quos adierunt ante Goettlingium editores, nihil paene bonae frugis attulerunt, ita ut non sine caussa asseverare videretur Schneiderus neque e reliquis scriptis codicibus maiorem fructum perceptum iri se sperare, si qui aliis lateant in bibliothecis, nisi quis forte supersit descriptus ex isto exemplo, quod Guilelmus de Morbecka vertendo expresserat. Tum vero e Goettlingi editione, in qua, ut dixi, varias codicum $P^{1.2.3.4.5.}$ M^s lectiones, quas sibi enotaverat Hasius, in usum suum vertit, satis apparuit et superesse revera codices cum vetere translatione cognatos et inter ceteros extare multo meliores, quam quibus usi erant Aldus, Camerarius, Schneiderus, alii, dignosque qui accuratius inspicerentur. Etsi autem libro Demetri Chalcondylae nimium tribuit Goettlingius, mirandum tamen erat, quod Bekkerus et eum et Ambrosianum plane neglexit neque Guilelmi interpretatione amplius, quam antea iam factum erat, usus est, immo haud pauca, quae ea duce in ipsa verba receperant priores editores, inde, etiamsi quaedam fortasse non iniuria, exterminavit et praeter codices omnino vel paene omnino futiles unum tantum Coislinianum excussit: quo factum est, ut, si Bekkeri solam editionem in manibus teneas, non possis non putare permultas eius lectiones, utpote quae in nullo eius codice inveniantur, mera coniectura niti. Et ipsius Coisliniani auctoritatem nonnunquam sine ulla necessitate deseruit in favorem deteriorum librorum [63]). Mixta igitur sine arte severiore eius quoque recensio est, et quamquam ex eo, quod dixi, satis apparet ita nobis traditum esse hoc Aristotelis opus similiter atque complura alia, ut non nisi mixtam ex utraque codicum familia recensionem perficere hodie queamus, tamen in hac mixtura artis criticae regulas diligentius, quam adhuc factum sit, esse adhibendas periti omnes concedent. Quod ut fiat, ipsius vetustae translationis verba, id quod omnes adhuc neglexerunt, ex arte secundum codices sunt constituenda, deinde cum libris affinibus Graecis conferenda, denique quaerendum, ubi huius ubi alterius familiae lectiones praestent: ubicunque autem aeque bo-

63) Velut 1253 a, 12 sq. b, 2 sqq.

nam sententiam utraeque praebent, vulgata semper recensio alteri est posthabenda. Verba autem in altera utra omissa in alterius vero codicibus melioribus servata melius erit, etiamsi ipsius Aristotelis non esse videntur, uncinis inclusa in textu retinere, quo facilius legentium oculos in se convertant. Ut tamen in ordine, quo verba se exciperent, constituendo saepius codices quam vetustam translationem sequerer, hoc potissimum me impulit, quod in versibus citatis saepius haec quam illi verum ordinem pervertit: quapropter, nisi sententia postulat, ibi tantum eius fidei in hac re me permisi, ubi neque res ipsa obstat neque destitutus est Guilelmus codicum affinium consensu[64]). Sed superest alia quaestio aeque gravis atque ardua: ut enim dubium est nonnunquam, utrum lectio ab uno interprete oblata pro genuina sit et pristina huius recensionis scriptura an pro mera corruptela habenda, ita etiam difficilior haud dubie res est non raro, ubi ex contrario contra plures eiusdem familiae libros cum vulgatis facit Guilelmus. Nisi tamen vehementer fallor, plerumque nihilominus etiam talibus in locis germana huius recensionis memoria apud eum quaerenda est, at sunt loci quoque, in quibus eam deserat codex ab eo translatus, servent codices eiusdem generis nobis relicti. Ceterum de singulis rebus in talibus quaestionibus semper aliorum alia erunt iudicia. Ubi autem propter diversam linguae Latinae atque Graecae indolem quid in codice suo habuerit bonus monachus certo definiri nequit, velut ubi de articulo aut posito aut omisso agitur, quoties per se res dubia est, semper ad eiusdem familiae libros Graecos contra vulgatos me accommodabo, dummodo non unus tantum illorum, verum plures ab his recedant. Denique quamvis omnia, ut antea dixi, ad verbum vertere soleat Guilelmus, cavendum tamen est, ne, ubicunque paulo liberiore ratione utatur, semper aliud quid in eius exemplo scriptum fuisse credamus atque in nostris hodie legitur. Nam non solum idem vocabulum Graecum non eodem semper reddit Latino[65]), verum sunt etiam parvulae voces, quas contra codicis sui auctoritatem aut addiderit aut omiserit, velut copulam saepissime adiecit, ubi deest in exemplaribus Graecis, praepositionem cum plurium nominum casibus copulatam ante unumquodque eorum repetere solet, *τε* et *γε* particulas plerumque non vertit, in *διόπερ* et aliis vocabulis cum *περ* compositis modo hoc *περ* „quidem" voce exprimit modo silentio

---

64). Accedit quod ipsi veteris translationis codices hac in re admodum variant et ipse Guilelmus saepius ordinem verborum, quem in codice suo invenit, non anxie retinuisse videtur.

65) *Εὐγενής* modo vertit „nobilis" modo „ingenuus": fuitne, ubi habet „ingenuus", *ἐγγενής* in eius codice scriptum? — Calchedonii (Calcedonii) pro Carchedonii plerumque a codicibus manu scriptis oblatum retinui, etsi nihil nisi corruptela esse videtur.

transit. Quae cum ita sint, etiam verba quaedam in omnibus aut paene omnibus codicibus omissa, quae Guilelmi auctoritate fretus Aristoteli reddidi, velut II, 3. 1262 a, 12 ᾖ, c. 5. 1263 a, 35 ὡς, b, 34 ἔσται, c. 6. 1265 a, 34 ζῆν, III, 3. 1276 a, 25 τόπον, VII, 17. 1337 a, 7 εἶναι (cf. II, 7. 1267 b, 18 ὡς, VII, 16. 1335 a, 30 χρόνῳ), in dubium posse vocari, utrum revera in exemplo suo invenerit an Latine tantum reddiderit sententia et sermonis Latini ratione permotus, eo libentius concedo, quo minus aliis locis tale quid factum esse potest negari, velut vix I, 9. 1257 b, 38 τέλος post αὔξησις legisse censendus est, quamquam vertit: „huius autem augmentatio finis".

Ad verba vetustae translationis constituenda praeter Alberti Magni commentarium, in quem inde a I, 10 tota exceptis paucissimis verbis recepta est, usus sum codicibus quattuor manu scriptis **abcm** et uno typis impresso **t**: difficilioribus locis eisque, quibus a Graecis libris omnibus translatio recedit, inspexi praeterea alterum impressum **n** cum quattuor calamo exaratis **ghkl**, et ita quidem inspexi, ut, ubicunque quid habeant „codices" referam, ista quoque exemplaria hac significatione comprehendantur.

a = Parisinus bibliothecae minoris (bibliothèque de l'Arsenal) 19 (sciences et arts) in fol. saeculo XIV° eleganter, sed admodum minutis litteris in Italia scriptus est. In usum meum diligentissime excussit Patzigius. Continet nunc folia LXIV, quibus inscripti sunt numeri 31—94, ut triginta folia priora avulsa esse videantur. In servatis leguntur Ethica Nicomachea (f. 31—49ʳ), Politica (f. 52—75ᵛ), Oeconomica (f. 75ᵛ—78ʳ), Rhetorica (f. 78ᵛ—94), quibus accedunt a recentiore manu exarata (f. 49ᵛ—51) astronomica quaedam, in quibus de opportunis temporibus horisque agitur. In fronte Politicorum ab ipso librario scripta sunt: *Incipit liber aristotelis politicorum a fratre Guillielmo ordinis praedicatorum de graeco in latinum translatus* et in fine: *Huc usque traslulit inmediate de graeco in latinum frater Guillelmus de ordine fratrum praedicatorum. Residuum autem huius operis in graeco nondum invenit* Primae manus correctiones paucae, secundae permultae numero sunt, tertia cano et sordidi coloris atramento usa eadem illa, quae f. 49ᵛ sqq. tractatum astronomicum inseruit, certe in Politicis nihil nisi glossas adiecit, saepissime in Oeconomicis deprehenditur. Secundae autem manus, quae XVⁱ saeculi est, correctiones duplicis generis sunt, partim maioribus litteris et maiore cura, partim minoribus et neglegentius scriptae, ut primo oculorum obtutu prius genus ab alio correctore ac posterius exaratum esse credas, praesertim cum illud ab ipsis continuis verbis non tam litteris differat quam alio atramento et ductu graciliore eamque ob rem ab ipsius librari

emendationibus aegre saepius discerni queat[66]). Unde librarium correctore non multo priorem aetate fuisse et codicem exeunte potius quam ineunte saeculo XIV° scriptum esse colligendum est. Nihilominus omnium librorum mihi adhibitorum longe est optimus, quoniam, etsi ceteris non rarius peccat, tamen longe saepius quam alius quis verum retinuit solus: id quod non magis de primis lectionibus valet quam de correctionibus, ut quae modo falsum cum vero modo verum cum falso commutaverint, et valeret etiam saepius, nisi hic illic in **blm** codicibus et rarius in **k** eandem quam **a** offert lectionem aut restituissent aut adscripsissent recentiores manus. Mutationes et varias lectiones ex alio codice esse depromptas saepius ipse adnotavit corrector atque super verba, quae in eo non invenit, a librario recepta scripsit: *vacat*. Valde autem memorabilis est III, 17. 1288 a, 15 (p. 235, 2 ed. meae) nota, qua corrector ipsum Guilelmum translationi suae adnotationes aliquas addidisse confirmat, in quibus de lectionibus Graecis ageret, velut hoc loco inventam sibi esse pro *εὐπόροις* lectionem, quae vulgatae est recensionis, *ἀπόροις* rettulerat interpres. Aut igitur in *Γ* hic illic adscriptae erant variae lectiones aut praeter *Γ* hic illic etiam alium codicem vel plures alios inspexerat, istaeque Guilelmi adnotationes fons forsitan fuerit, e quo hauserit Thomas paucas illas lectiones, quae non nisi in eius commentario inveniantur, velut I, 11. 1258 b, 31 *ἡ λατομία* pro *ὑλοτομία*. Quid quod VIII, 5. 1339 a, 20 *ὕπνῳ* lectio pro *οἴνῳ*, quam praeter eum solus praebet Aretinus, corrector **b** codicis in margine adscripsit! Quin etiam ubi lacunam invenit in codice suo vel in codicibus suis indicatam vetus interpres[67]), velut VIII, 5. 1340 a, 12. 13., coniecturam de ea explenda proposuit, nam „*ipse*" ille, qui **a** libri correctore teste quae supplenda essent dixit, vix alius fuisse potest quam ipse Guilelmus. Quae cum ita sint, non dubito, quin ea quoque, quae de alia lacuna, V, 11. 1315 a, 20, eoque, quod hoc loco „*in greco*" fuerit, **m** codicis corrector adnotavit, ex ipsis monachi Moerbecensis copiis sint derivata, vehementerque doleo, quod haec verba enucleare non potui. Duplex quoque versus Homerici VIII, 3. 1338 a, 25 in diversis vetustae translationis exemplis scriptura ad eundem ipsum haud dubie est revocanda. Glossae denique perpaucae, velut III, 13. 1284 a, 24 (p. 209, 5) „*navem*", quae in eis omnibus reperiuntur, eiusmodi sunt, ut facile eas iam ab ipso Guilelmo adscriptas esse credas, etiamsi in codice suo Graeco eas non legerit.

b = Paris. 7695 A s. Colbert. 2240 membranaceus in folio saeculo XIV° haud ineleganter scriptus continet Rhetorica (f. 1—29ʳ), Magna Moralia (f. 30—48ʳ), librum de bona fortuna (f. 48ʳ—

---

66) Velut II, 5. 1263 b, 4. p. 76, 2 ed. meae.
67) Cf. n. 19.

49^{v}), epistulam Aristotelis ad Alexandrum adulterinam illam, quae rhetoricis Anaximeneis praefixa est (f. 49^{v}—50^{r}), vitam Aristotelis (f. 50^{r}—51^{v}), Ethica Nicomachea (f. 54—89^{v}), Politica (f. 90—131^{r}), Oeconomica (f. 133—135^{v}). In altera folii 135^{v} columna leguntur haec: *iste liber est petri colli canonici tornacensis et continet 136 folia, in quibus continentur libri sequentes* etc. Secuntur tituli cum paginarum numeris. Sed antea in f. 136^{v} alia manus scripserat: *iste liber est* etc., at nomen possessoris a Petro Collo erasum et „*petri colli*" in rasura scriptum est. Litterarum initialium spatia in Ethicis tantum Nicomacheis expleta sunt. Non est totus codex unius librari opus, sed quae inter Rhetorica et Ethica Nicomachea leguntur, a secunda et Oeconomica a tertia manu scripta sunt. Omnia tamen correxit eadem manus recentior, quae praeterea omnes, quae in hoc codice inveniuntur, glossas adscripsit et ante Ethica Nicomachea similem vel eandem commentationem atque a codicis glossator adiecit, etsi non est ubique in huius generis additamentis eadem litterarum magnitudo neque idem atramentum neque idem plane scripturae habitus. Sunt autem eius correctiones maximam partem bonae, haud raro tamen ita perversae, ut iam inde pateat non e coniectura, verum ex alio codice eas esse depromptas. Accedit, quod hic quoque a correctore paucis in locis „*vacat*" superscriptum est. Ipsius vero librari mutationes non nisi paucissimas deprehendi, praeterea extant admodum paucae, quae neque ab eo neque a glossatore illo, sed a diversis aliis manibus profecta esse videantur. Nam VIII, 6. 1341 b, 24 sq. = p. 364, 8 ed. meae (f. 130^{v}) verba omissa „*latere quam potentiam habeat ad disciplinam*" in margine suppleta sunt pallidissimo atramento a manu, cuius vestigia nusquam alibi detexi, ac deinde primam vocem „*latere*" nigravit glossator: ergo, cum huius additamenta nuda significatione hac: „rc." notaverim, illam „rc.^{1}" appellabo. Porro quattuor emendationes marginales, IV, 2. 1289 b, 21 sq. = p. 380, 6 (f. 106^{v}). c. 12. 1296 a, 1 sq. = 421, 2 (f. 109^{v}). V, 4. 1303 b, 27 = 512, 10 (f. 113^{v}). c. 6. 1305 b, 1 sq. = 523, 2 (f. 114^{r}), quibus fortasse addenda est quinta IV, 15. 1299 a, 37 sq. = 442, 5 (f. 114^{r}), nisi vehementer fallor, eiusdem manus sunt ab omnibus, de quibus adhuc dixi, diversae, quae nescio an eius sit, qui IV, 3. 1289 b, 37 = 381, 9 (f. 106^{v}) priori correctioni alteram subiunxit. Hoc enim loco „*potentia*" vocem a librario lacuna relicta omissam qui supplevit glossatorem fuisse, ex eo apparere videtur, quod idem hanc vocem in margine adscripsit, postea autem ab alio, nisi fallor, itidem in margine adiectum est „*primo*". Quapropter huius correctoris, cuius vestigia per quartum tantum et quintum libros inveniri admodum memorabile est, nota haec „rc.^{3}" apud me erit. Dubius sum de aliis quibusdam locis, velut IV, 4. 1292 a, 27 sq. 32 = 397, 5. 10 (f. 107^{v}),

ubi glossatoris manum agnoscendam esse crediderim, IV, 3. 1289 b, 27 = 381, 9 (f. 106^{v}). VIII, 1. 1337 a, 12 = 332, 5 (f. 130^{v}), neque infitias eo paucis locis me forsitan errasse glossatori tribuentem quae alius correctoris sunt nescio cuius.

c = Parisinus 6307 membranaceus in fol. ultimis, nisi fallor saeculi XV^{i} temporibus elegantissime scriptus, sed, quamquam non prorsus spernendus, tot tamen vitiis inquinatus est, ut praeter ceteros mihi adhibitus parvum dumtaxat usum paraverit. Comprehenduntur eo Ethica Nicomachea (f. 1—50^{v}), Politica (f. 50^{v}—116^{v}), Magna Moralia (f. 117—140^{v}), Rhetorica (f. 141—185^{r}), Problemata (f. 186—268^{r}). Correctiones paucissimis exceptis ipsius librari sunt, qui saepissime verba quae scripserat falsa modo nigro modo rubro pigmento oblitteravit errore inter scribendum animadverso.

g = Guelpherbytanus Helmstadiensis 593 membranaceus, in quo leguntur Ethica Nicomachea (f. 1—47), Oeconomica (f. 48—51^{r}), Rhetorica (f. 51^{r}—89^{r}), Politica (f. 90—150^{r}), Poetica secundum Averroem (f. 150^{r}—159^{v}), Magna Moralia (f. 159^{v}—177), 4° min. anno MCCCXXXI et admodum quidem ineleganter, si excipis folia 144—154 ab alia fortasse manu exarata, scriptus est.

h = Guelpherbytanus Helmstadiensis 488 membranaceus 4° mai. nitide scriptus e quattuor codicum saeculo XIV° confectorum fragmentis consutus est. Prima enim pars continet Ethicorum Nicomacheorum finem inde a VII, 12. (f. 1—20^{r}), Politica (f. 20^{r}—88^{v}), Oeconomica (f. 88^{v}—92^{r}), Magna Moralia (f. 92^{r}—114^{v}), Rhetorica (f. 115—159^{v}), initium libri secretorum s. de regimine principum (f. 159^{v}), secunda Problematum ultimas series inde a XXXIII, 10 (f. 160—163^{r}) et librum de mundo (f. 163^{r}—169^{v}), tertia clausulam libelli de bona fortuna inscripti (f. 170^{r}—170^{v}), Poetica secundum Averroem (f. 170^{v}—176^{v}), libri de morte s. de pomo priores pagellas (f. 176^{v}—177^{v}), quarta, quam **h**^{2} siglo in hac mea editione significabo et quae in Politicis maxime congruit cum **hmn**, Politicorum libri septimi finem inde a c. 16. 1335 a, 39. *τεκνοποιίαν* et librum octavum totum (f. 178—181^{v}), Rhetorica (f. 182—219^{v}), Oeconomicorum librum primum usque ad c. 6. 1345 a, 2. *ἔχοι* (f. 219^{v}—220^{r}). Ultimum folium 220 glutine alligatum est tegumento, neque videtur unquam, id quod mirum est, in posteriore eius pagina aliquid scriptum fuisse.

k = Lipsiensis bibliothecae academicae 1337 membranaceus in fol. saeculo XIV° splendidissime scriptus continet Ethica Nicomachea (f. 1—60), Politica (f. 61—132), Rhetorica (f. 133—179), Oeconomica (f. 180—183^{r}), Magna Moralia (f. 183^{v}—207^{r}): secuntur glossarium (f. 207^{r}—240^{r}) et tabula Ethicorum Nicomacheorum, in qua initia capitum consignantur.

l = Lipsiensis eiusdem bibliothecae 1338 item membranaceus et in fol. eodemque saeculo, multo tamen minus eleganter

scriptus est. Inveniuntur in eo Psychologica (f. 1—18^r), tractatus de sensu et sensato (f. 18^r—23^r) ac de memoria et reminiscentia (f. 23^r—25^r), Ethica Nicomachea (f. 25^r—62), Metaphysica (f. 65—108), liber de mundo (f. 109—112^r), liber de caussis (f. 112^v—116^r), liber de proprietatibus elementorum (f. 116^r—118), Politica (f. 119—154^v), epistula Aristotelis ad Alexandrum (f. 154^v—155^r), Poetica secundum Averroem (f. 156—163^r), liber de bona fortuna (f. 163^r—164^r), Oeconomica (f. 164^v—166)[68]. In calce Politicorum eadem manus recentior saeculi XV^i, quae permultis locis hunc codicem correxit, verba adscripsit haec: „*Istum librum sequitur poetria aristotilis: deinde sequitur liber de legibus, qui nondum translatus: sed primus bene habe*$^{\circ}$."

m = Monacensis 306 membranaceus in fol. saeculo XIV° scriptus continet Ethica Nicomachea (f. 1—74), Politica (f. 75—170), Rhetorica (f. 171—227^r), libellum de bona fortuna (f. 228—230), Magna Moralia aut potius maiorem eorum partem (f. 231—257), nam ultima perierunt. Rhetorica, in quibus edendis hoc codice usus est Spengelius, ab alia manu minus elegantiore exarata esse videntur. Ethica et inprimis Politica recentiorem correctorem invenerunt, qui ut alteram versus Homerici, de quo dixi, VIII, 3. 1338 a, 25, formam ex alio codice antiquiore extractam a se esse ipse asseverat, ita in ceteris quoque rebus eodem usus esse putandus est, quamquam „*vacat*" nota ab eo bis tantum est, si recte memini, superscripta. Glossas non addidit nisi perpaucas. Saepissime menda, quibus **o** liber scatet, iam ut in aliis codicibus ita in **b** quoque et **m** deprehenduntur, sed in utroque sunt saepenumero a correctoribus sublata, paulo rarius, ut videtur, in **l**, multo rarius in **k**: quamquam etiam in **m** non minus quam in **b** hic illic primae manus lectiones recentioribus praestant, nec pauca in **m** iam ipse correxit librarius.

n est editio Veneta anni MCDLXXXIII continens libros decem ethicorum Aristotelis cum commento Averrois, octo politicorum, tres oeconomicorum „summa diligentia emendatos per eximium virum dominum Nicoletum", de qua vide quae disseruit Rosius[69] et ipse infra disseram.

o = Oxoniensis Colleg. Ballion. 112 membranaceus in fol. saeculo XIV° ineunte scriptus et postea a recentiore manu correctus per librum primum in usum meum liberalissime collatus

---

68) **Rosius (Aristot. pseudepigr. Lips. MDCCCLXIII. p. 647.) in brevi k et l codicum descriptione alterum cum altero commutavit. Nam pro: „*1. Lips. 1338 (Ar. opp. eth. polit. rhet. oecon. et magna mor.) f. 164—„166. 2. Lips. 1337 (Ar. opp.) f. 181—184*" scribere et voluit et debuit: „*1. Lips. 1337 (Ar. opp.) f. 181—184. 2. Lips. 1338 (Ar. opp. eth. polit. rhet. oecon. et magna mor.) f. 165—166.*"**

69) **L. l. p. 645.**

est a Martino Schanzio, itaque per hanc operis partem difficilioribus locis istius quoque codicis lactiones ab eo excerptas afferam.

In omnibus illis codicibus manu scriptis uniuscuiusque libri litterae initiales splendidissime sunt exaratae imaginibusque exornatae, nisi quod in **b**, sicut dixi, maximam partem spatia tantum vacua eis explenda inveniuntur. Item in omnibus libri in capita rubris aut caeruleis litteris inceptivis signata et uno **g** excepto in omnibus capita in paragraphos dividuntur, quorum initia signo quodam praefixo modo rubri modo caerulei coloris non eodem quidem, quo nos hodie paragraphos designare solemus, etsi et ipsa e curvis lineis picto notantur. In **b** tamen hoc quoque non nisi de Ethicis valet: de capitum enim initialibus non minus quam librorum intra Rhetoricorum et Politicorum fines in hoc codice a rubricatore non additis iam supra locutus sum, paragraphorum autem loci per haec opera signis minoribus nigri coloris modo in textu modo in margine indicantur. Praeterea non eadem est in omnibus codicibus divisio, at cum consensus multo maior sit quam discrepantia, ex eadem haud dubie forma antiquiore originem repetivit et postea demum diversa ratione a diversis librariis est corrupta. Quam antiquissimam formam iam ab ipso interprete esse conditam etsi non firmis argumentis demonstrari, tamen cum veri quadam similitudine conici potest. In **n** autem omissis litteris inceptivis capitum initia minoribus, librorum maioribus spatiis, in quae recipiendae erant, relictis notantur[70]).

70) Capita tali ratione in **n** et in libris manu scriptis indicantur locis his: lib. I. 1252 a, 1. b, 27 (**g**). 1253 b, 1. 1254 a, 17. 1255 a, 2. b, 15 (**clm**). 1256 a, 1. b, 40. 1257 b, 23 (**cm**). 1258 b, 9. 1259 a, 37. lib. II. 1260 b, 27. 1262 b, 36. 1264 b, 25. 1266 a, 30. 1267 a, 17 (**c**). 21 (**g**). b, 22. 1268 a, 16 (**ag**). b, 22 (**cg**). 31 (**n**). 1269 a, 29. 1270 a, 15 (**a**). b, 6 (**g**). 1271 b, 20. 1272 b, 24. 1273 b, 27. lib. III. 1274 b, 32. 1275 b, 21 (**ag**). 34 (**c**). 1276 b, 16. 1277 b, 33. 1278 b, 6. 1279 a, 22. 1280 a, 7 (**abcm**). 1281 a, 11. 1282 b, 14. 1284 b, 35. 1286 a, 7. 1287 b, 36 (**a**). 1288 a, 32. lib. VII. 1323 a, 14. 1324 a, 4. 1325 b, 33. 1326 b, 26. 1327 b, 19 (**abghklmn**). 1328 a, 21. b, 24. 1329 b, 40. 1630 a, 34. b, 17. 1331 a, 18 (**abghklmn**). b, 24. 1332 b, 12. 1333 a, 11. 1334 b, 5. 1336 a, 3 (**abghh²klmn**). lib. VIII. 1337 a, 11. b, 23 (**a**). 1339 a, 11 (**c**). 1341 a, 17. b, 19. lib. IV. 1288 b, 10. 1289 a, 26 (**a**). b, 5 (**a**). 27 (**bcghklmn**). 1290 b. 21. 1291 b, 14 (**a**). 15 (**bcghklmn**). 1292 b, 11. οὐ δεῖ κ. τ. λ. (**bcghklmn**). 1293 a, 35 (**bcghklmn**). b, 22. 1294 a, 30 (**abckm**). b, 41. 1295 a, 25. 1296 b, 12. 1297 b, 35. 1299 a, 2. 1300 a, 9. b, 13. lib. VI. 1316 b, 31. 1318 a, 10. b, 6. 1319 a, 19 (**a**). 38. 1320 b, 18. 1321 a, 5 (**a**). b, 3. 1322 b, 7 (**am**). lib. V. 1301 a, 19. 1302 a, 16. 1303 b, 17 (**c**). 1304 b, 18. 1305 a, 36. 1306 b, 22. 1307 b, 26. 1310 a, 39. 1311 a, 22 (**c**). 1312 a, 39 (**abcm**). 1313 a, 18. 1314 a, 31 (**abcm**). 1316 a, 1. Saepe igitur haec capita et cum Schneiderianis et cum Bekkerianis consentiunt. Praeterea in **h**, in quo liber quartus iam 1284 b, 35 incipit, alia partitio cum Bekkeriana etiam magis congruens numeris Arabicis in marginibus insignitur: II, 2. 1261 b, 16. III, 6. 1280 a, 7. VII, 3. 1325 a, 16. VIII, 2. 1337 a, 34. c. 3. 1337 b, 23. c. 4. 1338 b, 9. c. 5.

Orthographiae proprietates ut in ista translatione edenda secundum id, quod mihi hac in re propositum est, non mihi erant respiciendae, nisi quod „*yconomus*, *yconomia*“ et quae sunt id genus alia et *hii* atque *hiis* tum pro *hi* tum pro *ei* atque *hiis* tum pro *his* tum pro *eis* retinui, ita hoc certe loco nonnulla de his rebus praefari liceat, quae observavimus et Patzigius et ego, quamquam eis, qui earum periti sunt, viris doctis nihil novi dicam.

Semper *e* pro *ae* legitur, velut *que* plene scriptum pro *quae*, unde facile explicatur error, quo interdum e contrario *quae* per compendium (q̄) pro *que* scribitur: pro *hae* autem semper invenitur *hee*. In verborum Graecorum initiis *h* omitti solet, velut *omokapnos*, *eraia*, ut utrum in Γ fuerit spiritus asper an lenis dirimi saepe nequeat: contra in aliis vocabulis additur, velut *habundantia*, *honerosus*. Saepenumero *i* et *y* inter se permutantur, velut *ydoneus* ubique fere legitur. Constantes scripturae sunt haece: *pulcer* et quae sunt similia, *aspicere*, *nichil*, *optunus*, *quatinus*, *sigillatim*, *templare* et in a codice *substinere* atque *sedictio* pro *seditio*, nec non *velud* scribi solet. Inter *m* et *n* saepe inseritur *p*, velut *dampnum*. Pro *politia* etiam *politeia* et *policia* et in a *polytia*, *polythia*, *polithya* etc. inveniuntur, et φ modo *ph* modo *f* litteris vertitur. Genetivus denique singularis secundae declinationis, ubi nominativus *ius* habet, semper in *i* duplex desinit.

Notandum praeterea est, ut in ceteris quoque codicibus compendia *hoc* (*h̄*, *h̀*, *ḧ*) et *haec* (*h̕*) significantia saepe inter se commutantur, ita in c et n unum tantum compendium pro utraque voce *h̕* adhiberi, quapropter hac in re mihi de his libris duobus plane erat tacendum, nisi ubi plenam scripturam offerunt. In omnibus autem his codicibus eodem compendio *tpc̄* *tempus* et *tempore* exprimuntur, mirumque est *excedes̄* compendio non modo *excedens* sed etiam *excedentes* significari: dubitare queas in a de *Qᶜ* pro *quod*, *q̊cunque* pro *quodcunque*, *q̊* pro *quatenus*, *e c̊* (in aliis libris *e ɔ̊*) pro *e converso*. Denique *c t r* litterae tam similiter scriptae sunt, ut saepius discerni vix queant: saepissime igitur inter se permutatae sunt et exempli gratia *ct* pro *tt* est scriptum.

t apud me significat eam vetustae translationis formam, qualis

---

1339 a, 11. c. 6. 1340 b, 20. c. 7. 1341 b, 19. IV, 9. 1294 a, 30. VI, 4. 1318 b, 6. (capitis 2. locus non indicatur). V, 4. 1303 b, 17. (capitis 3. locus non indicatur). c. 12. 1315 b, 11. Ceterum conferas capitum initia in P[5] codice subsignata: lib. VII. 1323 a, 14. 1324 a, 4. 1325 a, 14. b, 33. 1326 b, 26. 1328 a, 21. b, 24. 1329 b, 39. 1330 a, 34. 1331 b, 24. 1333 a, 11. 1334 b, 5. 1336 a, 3. lib. VIII. 1337 a, 11. 1339 a, 11. 1340 b, 20. 1341 b, 8. lib. VI. 1316 b, 31. 1319 b, 33. 1320 b, 18. 1321 b, 3. lib. V. 1309 b, 33. 1310 a, 39. 1312 a, 39. 1313 a, 18. 1316 a, 1.

in editionibus praemitti solet Thomae Aquinatis commentario aut certe cum eo coniungi, correcta saepissime, id quod non praeteriit Schneiderum, secundum codicem Graecum vulgatae recensionis. Et Schneiderus quidem usus est Thomae operum editione curata a Cosmas Merolles, Antwerpiae 1612 fol., ego autem eodem libro, quem in Aretini translationem perlustrandam adhibui et cuius titulus est hic: „*Aristotelis Stagiritae Politicorum s. de republica libri octo Leonardo Aretino interprete cum D. Thomae Aquinatis explanatione . . . quibus antiqua . . . eorundem adiecta est quae delitescebat Politicorum interpretatio, quam D. Thomas olim exponendo secutus est, ex vetusto et manu scripto codice inter imprimendum oblato . . . . Oeconomica etiam ex antiqua interpretatione e duobus manuscriptis codicibus desumpta, ne perirent, tanquam Corollarium quoddam sunt addita. Iul. Martiani Rotae labore ac diligentia. Venetiis apud Iuntas. MDLVIII.*“ Quo ex libro totum opus descripsi, et hoc deinde apographum et Patzigius cum **a** et ego cum **bcghklmn** codicibus comparavimus. Unus praecipue in hoc exemplo maioris ambitus locus desideratur, VIII, 3. 1338 a, 9. *καὶ* — b, 25. *φιλοπονίαις*, qui in Schneideriano suppletus est, sed aperte ex Aretini translatione, contra in Alberti Magni editione Iammyana, de qua postea dicam, e fonte limpidiore. In variis autem lectionibus Graecis ad exemplum Iuntinum significandum, non **t**, sed „Thom.“ notam adhibebo. Ceterum **t**[s] siglo, ubi videtur operae esse pretium, lectiones, quas Schneiderus se invenisse refert, a meis discernam, **t**[a] autem significet eas, quas offert textus Iammyanus, e quo non nisi discrepantes ab editione Rotae et ne has quidem omnes enotabo, **t**[c] denique eas, quas Thomas in commentario suo, in quo perlustrando eadem Rotae editione usus sum, secutus aut est aut esse videtur, quoad haec res, id quod saepissime fieri nequit, aut penitus aut saltem quodam modo ad liquidum perduci potest.

s sunt variae lectiones, quas ex editione magistri Iohannis Versoris, quae prodiit Coloniae apud Henricum Quentell anno MCDXCII, in lucem protraxit Schneiderus: quarum ego maiorem partem in hanc meam recensionem recipiam, ut quam corrupta fuerit illa editio omnibus patefaciam.

v designat lectiones, quas Victorius in utraque editione sua divulgavit.

Alb. = Alberti Magni libri Politicorum VIII collati mihi sunt ex Alberti operum editione a Petro Iammyo Lugduni MDCLI parata, in cuius tomo quarto leguntur. Praemissa in ea sunt capiti unicuique translationes et Guilelmi et Aretini, et in ipso textu Guilelmi verba ab Alberto recepta similem in modum, quo in **t** factum est, quamquam, si recte vidi, paulo rarius correcta sunt, nonnunquam ibi quoque, ubi in **t** intacta sunt relicta. Albertum plane

eisdem copiis ac Thomam esse usum, quae Iurdani[71]) est coniectura, ego quidem neque affirmaverim neque negaverim: eo certius vero est, id quod Iurdano silentio non erat praetermittendum, praesto ei fuisse subsidia, Thomae non fuisse, e quibus res illas hauriret, quarum apud Thomam, id quod non praeteriit Iurdanum, nec vola est nec vestigium, si quidem eas omnes a Thoma consulto spretas esse ab omni profecto abhorret verisimilitudine. Nam, ut de ceteris taceam, saepissime affert modo *aliam litteram* modo *aliam translationem*, qua in re id maxime observandum est, aliam litteram semper esse eiusmodi, ut non nisi translationis a Guilelmo conditae alius codex ab eo intellectus esse putandus sit, aliam vero translationem tanto opere apud eum a libris nostris discrepare, ut alius interpretis opus his verbis ab eo insigniri si non certum quidem, at verisimilius sit. Memorabile autem est admodum, quamvis haud raro Alberti lectiones cum **a** codice optimo consentiant adque adeo paucis locis solae verum praebeant, tamen magnam partem corruptelarum, quas in manu scriptis libris superstitibus aut omnibus aut plurimis hodie deprehendimus, iam illi a codicibus, quibus usus est, esse oblata. Paucissimis tantum locis alia littera apud Albertum *Graeca* est varietas e Guilelmi notis hausta, velut duplex versus illius Homerici species bis iam supra memorata etiam Alberto cognita fuit.

Praeterea varias quasdam lectiones vetustae translationis aut e codice aut ex editione enotatas, quas in Aldinae editionis exemplo bibliothecae Monacensi inserto vir aliquis doctus marginibus inscripsit ac deinde hic illic correxit alia manus, quae si non Petri Victori, certe eius manus similis est, in usum meum convertere potui: quae tamen quoniam non cum **a** libro, sed cum deterioribus fontibus concordant atque eis ex parte etiam peiores sunt, maiorem partem in apparatum criticum non recipiam.

Omnino autem universam ex omnibus fontibus meis lectionum varietatem nonnisi usque ad 1254 a, 17, et vel per hanc operis partem ex **klno** libris complura praetermittens, deinde vero paucis rebus minutissimis exceptis ex optimo tantum **a** codice et ex **bcmt** Alb., sicubi eisdem locis aut eadem in eis est aut alia discrepantia, ceterum vero ex eis quoque delectum dumtaxat lectionum divulgabo: immo vereor magis ne nimis multa quam nimis pauca in eum receperim. Ubi autem, id quod raro factum est, contra omnium fontium meorum auctoritatem verba quaedam constitui, ea ita typis exprimenda curabo, ut maiora inter litteras spatia relinquantur. De locis haud paucis dubius mansi persuasumque mihi est, si alii etiam nunc extent libri

---

71) Loco supra (n. 5) allato.

manu scripti a codici quam ceteris mihi adhibitis similiores[72]), satis multas corruptelas, quas ego exemplari Guilelmi Graeco, etsi dubitanter, tribuere coactus eram, a librariis demum Latinae translationi ab eo conditae inculcatas esse novis eiusmodi subsidiis demonstratum iri: verumtamen ipsis Aristotelis verbis aut nusquam aut paene nusquam aliquid medelae hac re suppeditatum iri arbitror.

Primus, quantum scimus, Politica Aristotelea commemoravit Hermippus Callimacheus: nam opus eius *Βίοι* inscriptum ultimum fontem fuisse indicis librorum Aristoteleorum duplici forma a Diogene Laertio V, 22 sqq.[73]) et anonymo Menagiano (i. e. aut ipso Hesychio Milesio aut aliquo eius epitomatore), traditi, postquam ego ita se rem habere videri contra Rosium et Bernaysium ab Andronico demum Rhodio eius originem repetentes[74]) breviter monui[75]), accuratissime demonstrarunt Heitzius[76]) et Nietzschius[77]).

---

72) Vindobonae unus tantum extat codex n° 52 saeculo XV° exaratus, quem Vahlenus, qui huius rei me certiorem fecit, ut in Rhetoricis nullius preti sit, ita in Politicis vix meliorem esse recte sine dubio conicit.

73) Ceterum recte Usenerus (Anal. Theophr., Lips. MDCCCLVIII, p. 16) et Zellerus (Philos. der Griechen II^b. p. 527) Politica Aristotelea etiam Theophrasti nomine circumlata fuisse colligunt e Diog. V, 24 *πολιτικῆς ἀκροάσεως ὡς ἡ Θεοφράστου* ᾱ — η̄ (cf. §. 45. 50). Sed non prorsus recte Zellerus addit haec: „denn diese wunderliche Bezeichnung wird sich am Besten durch die Annahme erklären, Diog. habe *πολιτικῆς ἀκροάσεως* ᾱ — η̄ geschrieben und ein Anderer die Randbemerkung *ἢ Θεοφράστου* beigefügt, welche dann, *ἡ Θεοφράστου* gelesen, in den Text kam und durch ein aus *ἀκροάσεως* genommenes *ὡς* mit dem Uebrigen verbunden wurde.“ Immo nullus dubito, quin non solum Diogenes ipse, verum iam Hermippus *ἢ Θεοφράστου* scripserit et *ὡς* ex fortuita dittographia syllabae praecedentis extiterit. Similiter legitur §. 44 *περὶ ἡδονῆς ὡς Ἀριστοτέλης* (cf. §. 22), ubi etsi corruptela difficilior est explicatu, tamen item *ἢ Ἀριστοτέλους* restituendum esse puto. Bene tamen Zellerus: „es könnte die falsche Ueberschrift mit dazu beigetragen haben, dass das Werk als aristotelisches so selten angeführt wird.“ Cf. n. 82.

74) Rose De Aristot. libr. ord. p. 43 sqq. Aristot. pseudepigr. p. 8 sqq. Bernays. Die Dialoge des Aristot. p. 2. 133 sq.

75) Aristoteles über die Dichtkunst griechisch und deutsch (Lips. MDCCCLXV) p. 17 sq.

76) Die verlorenen Schriften des Aristoteles (Lips. MDCCCLXV) p. 44—52.

77) In dissertatione egregia, quam in Mus. Rhen. XXIII. 1868. p. 623 sqq. XXIV. 1869. p. 181 sqq. de Laertii Diogenis fontibus scripsit, v. XXIV. p. 181—194. Et docuit quidem tum hunc indicem tum ceterorum, quae apud eundem scriptorem inveniuntur, plurimos non, id quod et Heitzius et ego credideramus, e Favorino, sed e Diocle Magnete a Diogene esse depromptos (p. 194 sqq.) et ex Argesiphonte (?) a Hesychio Milesio (p. 210—228), a Diocle autem et Argesiphonte exscriptum esse Demetrium Magnetem et a Demetrio Hermippum. Wachsmuthium autem in Symb. philol. Bonn. p. 138 de origine vitae Menagianae, quippe quam e

Unde hoc certe patet operis exemplar iam in bibliotheca Alexandrina fuisse[78]) neque, quae est Hildenbrandi[79]) sententia ad explicandum, cur per totam antiquitatem incognitus paene iacuerit egregius iste ingeni Aristotelei fetus, excogitata, solum usque ad Apelliconis tempora servatum esse unum illud in cavea Scepsiensi, si Deo placuit, putrescens.

Proximus testis est Cicero (de fin. V, 4, 11. ad Q. frat. III, 5, 1. de leg. III, 6, 14), si revera est testis: nam ita eius verba comparata sunt, ut non omnem forsitan de isto testimonio dubitationem excludant[80]), et ne magna quidem nonnullorum locorum, qui in librorum ab eo de republica scriptorum primo leguntur, cum Politicorum Aristoteleorum sententiis similitudo[81]), quamquam has fontem illorum esse admodum probabile est, prorsus firmum est argumentum, quo nisi non posse aliam esse rei rationem contendamus. Quis enim non crederet Dionysio Halicarnassensi in Arch. V, 73 sq. ante oculos fuisse Politicorum nostrorum locum III, 14, nisi ipse verum fontem suum Theophrasti *περὶ βασιλείας* opus attulisset![82]) Si autem, ne nimis severi vel ea spernamus, quae veri quam simillima sunt, sententiarum illarum Ciceronianarum originem ex opere nostro repeti-

---

Suida et Diogene Laertio conscriptam esse opinaretur, errasse probant quae demonstraverunt et Heitzius p. 15 sqq. et Nietzschius p. 219 sq.

78) Cf. Nietzschium l. l. XXIV. p. 188 sqq. Plane nihil hanc rem curavit Krohnius (Zur Kritik aristotelischer Schriften I., Brandenb. MDCCCLXXII, p. 51 sq.), si recte eius verba intellexi, sed Ueberwegium (Gesch. der Philos. ed. IV. t. I. p. 162 sq.) miror de ea admodum dubitantem eundemque in eadem pagina 163 Nietzschio de indicis Laertiani origine assentientem.

79) Geschichte und System der Rechts- und Staatsphilosophie I. Lips. MDCCCLX. p. 359 sqq. Cf. Spengel Ueb. d. Pol. des Ar. p. 45.

80) Dubitat de eo cum aliis Heitzius l. l. p. 241, at locum maxime perspicuum, qui legitur in ep. ad Q. fr. III, 5, 1, in hac re prorsus neglexit, id quod recte monuit Onckenius l. l. I. p. 65.

81) Apte comparat Zellerus (l. l. p. 526) c. 25 cum III, 9. 1280 b, 29 sqq. c. 6. 1278 b, 19 sqq. I, 2. 1253 a, 2 sqq., c. 26 cum III, 1. 1274 b, 36 sq. c. 6. 1278 b, 8 sqq. c. 7. 1279 a, 25 sqq., c. 27 cum III, 9. 1280 a, 9 sqq. c. 10. 11. 1281 a, 28 sqq. b, 28 sqq. c. 16. 1287 a, 8 sqq.), c. 29 cum IV, 8. 11.

82) Cf. Spengelium Aristot. Studien II. p. 57. n. 4: „Theophrastus *ἐν τοῖς περὶ βασιλείας* hat wohl alles aus Aristoteles genommen; das von Dionysius Arch. V, 73—4 angeführte stimmt genau mit III, 14 sqq. überein; aber warum citirt Dionysius den Theophrastus, nicht den Aristoteles? kannte er ihn nicht, oder hat er es vergessen?" Fortasse tamen hanc interrogationem dissolvit Zelleri coniectura, quam attuli n. 73. Aliter rem expedire conatus est Krohnius vir doctus et subtilis l. l. p. 47: „Dionysius citirt den Theophrastus, nicht den Aristoteles, weil nur der erstere historische Untersuchungen über das Königthum angestellt hat." Nempe totum caput e Theophrasti potius scripto in opus Aristoteleum posteriore tempore insertum esse censet: id quod cur minus mihi probaverit, non huius loci est demonstrare.

mus, recte praeterea Zellerum iudicasse credemus, cui non ipse Cicero hoc legisse videatur, utpote qui in illis proferendis nusquam ad Aristotelem provocet et in Legum loco de politica eius doctrina verba faciat ad praesentem magis eius sermonem accommodata. Utrum tamen cum Zellero inde concludendum sit iam priorem scriptorem aliquem usum fuisse his Aristotelis libris ex eoque a Cicerone sententias illas esse haustas an, id quod magis probaverim, e Tyrannionis ore Cicero eas audivisse aut ab hoc in suum usum excerptas legisse dicendus sit, ego certe decernere nequeo.

Secuntur Arius Didymus Alexandrinus Augusti et Maecenatis familiaris, quippe e cuius opere fluxisse videatur epitome Politicorum Aristoteleorum a Stobaeo nobis tradita, Alexander Aphrodisiensis, Eubulus Platonicus, Longini aequalis, qui opusculum reliquit *Ἐπίσκεψις τῶν ὑπ' Ἀριστοτέλους ἐν δευτέρῳ τῶν Πολιτικῶν πρὸς τὴν Πλάτωνος Πολιτείαν ἀντειρημένων* inscriptum nuperque, quantum superest in codice Vaticano Procli ad decimum Reipublicae Platonicae librum commentarium continente, ab Angelo Maio editum in Scriptor. vet. nov. coll. Vatic. II. p. 671 sqq.[83]), Iulianus, scholia Aristoph. Ach., qualia leguntur in editione principe Aldina[84]), scholia Lucianea, Michael Ephesius, personatus Plutarchus libelli *περὶ εὐγενείας* inscripti conditor, Suidas, Photius, Eustathius, Theodorus Metochita. Accedit epitome ab Ioanne Stobaeo Ecl. II. p. 322 sqq. oblata[85]).

---

83) Eubulum esse libelli scriptorem recte collegit Maius e Longino ap. Porphyr. V. Plot. 20. *οἱ Ἀθήνησι διάδοχοι Διόδοτος καὶ Εὔβουλος ... Εὐβούλῳ δὲ γέγραπται τὸ περὶ τῶν Ἀριστοτέλει πρὸς τὴν Πλάτωνος πολιτείαν ἀντειρημένων.* Cf. Ehrlich. De indicio ab Aristotele de republica Platonica facto, Halis MDCCCLXVIII. Ne autem in posterum quis cum Spengelio (Aristot. Studien III. p. 9 = 61) speret fore, ut e codice Laurentiano 80, 9 libellus edatur totus (cf. Bandini III. p. 192), moneo, cuius rei certiorem me fecit Schoellius, eum in indice quidem huius codicis afferri, sed una cum praecedentibus Procli capitibus esse avulsum. De Ario autem Didymo Stobaei fonte v. quae disseruerunt Meinekius (Zu Stobaeus, Zeitschr. f. Gymnasialwesen XIII. 1859. p. 563 sqq.) et Zellerus l. l. III a. p. 545 sqq.

84) In editionibus Dindorfiana et Duebneriana post textum in adnotationibus haec posita sunt, id quod moneo propter Zellerum l. l. p. 526.

85) Locos collegerunt Spengelius Ueb. d. Pol. des Ar. p. 44. n. 39 et Heitzius l. l. p. 242. n. 3. Praeterea Mauritio Schmidtio, id quod mecum communicavit, II, 7. 1267 a, 2 sqq. ante oculos habuisse ibique v. 8. *καὶ ἀνεπιθύμητοι* legisse videtur Clem. Alex. Strom. VII. 742 A. B. (315, 18 sqq. Sylb.) *εἷς μὲν οὖν μόνος ὁ ἀνεπιθύμητος ἐξ ἀρχῆς ὁ κύριος ὁ φιλάνθρωπος ... ὅσοι δὲ ἐξομοιοῦσθαι σπεύδουσι τῷ αὐτοῦ δεδομένῳ χαρακτῆρι, ἀνεπιθύμητοι ἐξ ἀσκήσεως γενέσθαι βιάζονται,* at haec res admodum incerta est. Plutarchus ut saepius in vita Lycurgi provocat ad Aristotelis Politiam Lacedaemoniorum, ita, nisi admodum fallor, eundem libellum etiam in c. 14. respexit, quamquam similia leguntur in Politic. II, 8. 1269 b, 12—1270 a, 8 et locum hunc Plutarcheum neque Muellerus neque Rosius neque Heitzius receperunt in numerum fragmentorum Politiae Lacedaemoniorum. Ceteros locos omnes, etsi quae necessaria sunt, etiam postea in apparatu critico ex

Ex his tamen scriptoribus ad litteram citant maioris ambitus locos non nisi duo, Iulianus et personatus Plutarchus, item duos alios breviores scholia Aristophanea. Et Pseudo-Plutarchus quidem in hac re cum ea recensione, quam codicum nostrorum plurimi secuntur, conspirat, contra Alexander 1254 a, 15 non malam huius lectionem *δὲ*, sed veram *ὢν* ante oculos habuisse videtur, Iulianus autem partim cum neutra partim cum vulgata partim idque saepius atque in gravioribus rebus cum meliore recensione consentit, velut 1325 b, 22 *καὶ* ante *πράττειν* omittit cum *Γ* M[s] P[1] Ar. et 1287 a, 28 una cum *Γ* pro *νόμον* habet *νοῦν* et v. 32. pro *νοῦς ὁ νόμος* cum M[s] et pr. P[1] et haud dubie *Γ* *ὁ νοῦς νόμος* offert. Quamquam enim non neglegendum est in codice eius Vossiano potius *νόμον* et v. 29

eis afferam, nunc in conspectu ponam: I, 4. 1254 a, 14. *ὁ* — 15. *ἐστίν* = Alex. in Aristot. Metaph. p. 15, 6 Bonitz: *τὸν γὰρ δοῦλον ἐν τοῖς Πολιτικοῖς εἶναι εἶπεν ὃς ἄνθρωπος ὢν ἄλλου ἐστίν*. c. 5 sq. 1254 b, 39. *ὅτι* — 1255 b, 3. *δύναται* = Pseudo-Plut. de nobil. c. 6. p. 932 B sqq. c. 9. 1257 a, 25 sqq. = Michael Ephes. in Aristot. Eth. f. 70 a: *αἱ μὲν οὖν ἀλλαγαί, ὡς ἐν ταῖς Πολιτίαις* (l. *Πολιτείαις*) *λέγεται, οὕτως ἐγίνοντο πρὸ τῆς τοῦ νομίσματος εὑρέσεως· κλῖναι γὰρ ἐδίδοντο ἀντὶ οἰκίας καὶ τἆλλα ὁμοίως*. 1258 a, 2. *ὅσοι* — 3. *ἐπιβάλλονται* = Eustath. in Il. p. 625, 36: *σημείωσαι δὲ τὸ ἐπιβάλλεσθαι ἀντὶ τοῦ ἐφίεσθαι καὶ ἐπιθυμεῖν· διὸ καὶ γενικῇ συντάσσεται· κεῖται δὲ ἡ τοιαύτη λέξις ὁμοίως καὶ παρ' ἄλλοις, ὧν ἐστιν Ἀριστοτέλης*. II, 1 sqq. = Eubul. c. 10. 1271 b, 34. *πάσῃ* — 35. *πάντων* = Theod. Metoch. miscell. p. 644 Kiessling: *διὰ τὸ ἐπικαίρως τὴν νῆσον ἔχειν πάσης τῆς θαλάσσης κατὰ τὴν θέσιν, καθὸ δὴ καὶ Θουκυδίδης καὶ Ἀριστοτέλης ἐπικαθῆσθαι πάσης τῆς Ἑλληνικῆς τὴν νῆσον φασί, καὶ οὐ τοῦτο μᾶλλον ἢ καὶ πάσης καθάπαξ τῆς θαλάττης*. c. 11. 1272 b, 34. *τὴν* — 35. *ἀρχὴν* = id. p. 667: *τέτταρες γὰρ πρὸς τοῖς ἑκατὸν ἦσαν, ὡς Ἀριστοτέλης φησί*. III, 12. 13. 1282 b, 23. *ἴσως* — 1283 b, 32. *δίκαιον* = Pseudo-Plut. c. 8. p. 937 A sqq. c. 15. 16. 1286 b, 22. *εἰ* — 27. *φύσιν*. 1287 a, 8. *περὶ* — 12. *ἀναγκαῖον* et v. 28. *ὁ* — 32. *ἐστίν* = Iulian. ep. ad Themist. p. 260 D sqq.: *φησὶ δὲ ὁ ἀνὴρ ἐν τοῖς πολιτικοῖς συγγράμμασιν· εἰ δὲ δὴ κ. τ. λ. ἑξῆς δὲ περὶ τοῦ κατὰ νόμον λεγομένου βασιλέως διεξελθών, ὅς ἐστιν ὑπηρέτης καὶ φύλαξ τῶν νόμων, καὶ τοῦτον οὐδὲ βασιλέα καλῶν οὐδὲ τὸ τοιοῦτον εἶδος οἰόμενος προστίθησι· περὶ δὲ τῆς κ. τ. λ. εἶτα μετ' ὀλίγον φησίν· ὁ μὲν οὖν κ. τ. λ.* 1287 b, 26. *ἄτοπον* — 31. *συνάρχους* = Schol. Aristoph. Ach. 92. VII, 3. 1325 b, 21. *μάλιστα* — 23. *ἀρχιτέκτονας* = Iulian. l. l. p. 263. D. c. 10. 1330 a, 14. *πρὸς τὰς ἐσχατιάς* = Suid. et Phot. s. v. *ἐσχατιάν* (cf. Bachm. Anecd. p. 238, 4): *ἐσχατιάν, ἔσχατον τόπον γῆς, ἢ τὰ νομὰς ἔχοντα χωρία, ὡς καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ η' περὶ τῆς Πολιτείας*. V, 4. 1303 b, 29. *ἀρχὴ* — *παντός* = Schol. Lucian. Somn. 3: *Ἡσιόδου τοῦτο καὶ Ἀριστοτέλους ἐν α' Προβλημάτων καὶ Πολιτικῶν πέμπτῳ*. c. 10. 1311 a, 36. *διὰ* — 39. *Ἁρμόδιον* = Schol. Aristoph. Ach. 980. c. 11. 1314 a, 5 = Eustath. in Il. p. 126, 12 sqq. *ἥλῳ γὰρ ἧλος κατὰ παροιμίαν τὴν ἐν Πολιτείαις* (cf. Mich. Eph.) *παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει κειμένην, ἣν οἱ μὴ εἰδότες ἄλλως γράφουσιν· ὡς γὰρ πάσσαλος πασσάλῳ ἐκκρούεται, οὕτω καὶ αὐτοὶ ἧλος ἥλῳ φασίν* (*αὐτός* — *φησίν* ci. Goettlingius). c. 12. 1315 b, 11 sqq. cf. 1312 b, 21 sqq. = Eustath. de Thessal. urbe p. 281, 60 Tafel: *καὶ ὡς μὲν κατὰ τὴν σκέψιν Ἀριστοτέλους εἰς τριγωνίαν τὰ πολλὰ τὸ τυραννικὸν φῦλον ἀνθοῦν εἶτα μαραίνεται, συχνὴ πεῖρα παρέδειξεν.*

τὸν θεὸν καὶ τὸν νοῦν μόνους pro *τὸν θεὸν καὶ τοὺς νόμους* inveniri, tamen non solum pessimae sunt ceterae hoc loco istius codicis lectiones, verum etiam v. 32. *ὁ νοῦς νόμος* reapse ab Iuliano lectum esse certissimum est[86]), quod non nisi cum *νοῦν* v. 28. et *καὶ τοὺς νόμους* v. 29. coniunctum sensum idoneum efficit. Quibus ex rebus sequitur aut melioris recensionis antiquissimam formam iam Iuliano et fortasse vel Alexandro priorem fuisse, quam sequerentur, aut duas illas recensiones, quamvis utriusque lectiones magnam partem iam illis temporibus extiterint, tamen nondum tam definito, quam postea factum est, divortio discessisse. Posteriorem rationem qui mecum probare malit, is reputans quae antea de melioris aetate disputavi, hanc separationem inter saeculum quartum vel, cum glossae certe isti recensioni post Procli demum tempora adscriptae sint, quintum exiens et saeculum octavum peractam esse concedet. E Stobaei autem lectionibus, quarum unam I, 2. 1252 a, 28 praetuli, ceteras (velut VII, 10. 1330 a, 14 sq.), quamvis compluribus earum non desit, quo se commendent, tamen codicum nostrorum scripturis minime praeferendas esse ut alii censuerunt ita ego iudico, nulla potest hauriri accuratior huius rei definitio.

Ceterum lectorum ab antiquis Politicorum Aristoteleorum testimonia sunt etiam loci quidam ipsius operis ab Aristotele ipso vix scripti, sed additi a doctorum peripateticorum aut uno aut pluribus vel ex eorum scriptis inserti, pretiosissima partim rerum antiquarum documenta, at his libris temere inculcata, velut II, 10. 1271 b, 30—40. c. 12. 1274 a, 22—b, 26. VII, 10. 1329 a, 40—b, 39. IV, 3. 4. 1289 b, 27—1291 b, 13. VI, 2 sq. 1318 a, 3—b, 5. V, 6. 1306 a, 19—31 (cf. Addenda). c. 7. 1307 a, 10—40 (cf. Add. ad IV, 7. 1293 b, 20). c. 12. 1315 b, 11—39. Quamquam Krohnius, qui nuperrime plus quam dimidiam totius operis partem ab Aristotele abiudicans compluribus peripateticis inque primis Theophrasto tribuit, vereor ne argutius argumentatus sit quam verius.

De antiquissimis et operum omnium Aristoteleorum et solorum Politicorum editionibus, inter quas Aldinam anni MIID et tres Basileenses annorum MDXXXI. MDXXXIX. MDL siglis his: Ald. Bas.[1.2.3.] notabo, scita est Stahri commentatio Iahni anna-

86) Apparet enim e verbis eius sequentibus p. 261. C. D. *ὁρᾷς, ὁ φιλόσοφος .... καὶ τέλος ἐπιθεὶς τὸν κολοφῶνα τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις νόμον μὲν εἶναί φησι τὸν νοῦν χωρὶς ὀρέξεως.* Nihilominus mihi quidem praeferendae videntur *νόμον* et *νοῦς ὁ νόμος* lectiones, utpote quae cum *τὸν νοῦν μόνους* coniunctae multo aptiorem sententiam praebeant, ut codex Vossianus non quidem Iulianeum sed Aristoteleum textum v. 29. solus recte servaverit: quomodo autem ex hac forma confusio orta sit diversa ratione non modo in utramque recensionem, verum etiam in diversa melioris exemplaria ingressa et corrigendi studio aucta, ostendit, nisi fallor, varia lectio *νοῦν* ad *θεὸν* v. 29. in P[1.2.4.] codicibus margini inscripta.

libus (XV. p. 321 sqq.) inserta. Earum hodie exiguus est usus. Quae enim ex vetusta translatione hauserunt, nobis quoque ex eadem praesto sunt, quae e codicibus deprompserunt, paene omnia in nostris quoque invenimus, quae de coniectura emendaverunt, dudum ex eis excerpta sunt. Ceterum ego et ex his coniecturis et ex eis, quas recentiorum temporum viri docti addiderunt, et ex meis in ipsa scriptoris verba perpaucas recipiam, immo complures ab aliis receptas, quamvis nonnullas earum ipse verissimas habeam, ex hoc ordine exterminabo. Saepius tamen verba mihi suspecta secludam, quae, ubi non aut idem a Bekkero factum aut haec verba plane ab eo omissa esse adnotem, sciant lectores ea sine cancellis apud eum legi: nec non alia quaedam verba ad lacunas explendas de aliorum aut mea coniectura nonnunquam inseram altero uncinorum genere hoc: ⟨⟩ circumscripta: praeterea Poeticorum editionem Vahlenianam hac in re sequens verba, quae falso mihi loco posita esse videntur, plerumque cancellis his: ⌈⌋ vel ⌊⌉ includam et veram eorum sedem asterisco uno (*), non duobus, id quod Vahlenus fecit, signabo: contra duo asterisci (**) erunt apud me lacunae signum, et ubi duo verba vel enuntiatorum membra locum mihi inter se permutasse videntur, uncis praecedens his: ⌈⌋ et sequens his: ⌊⌉ circumdabo: ubi autem verba quaedam alienum quidem me iudice locum tenent, nec vero ausus sum sine ulla dubitatione eis eum, qui pristinus fuerit, reddere, certe | signum et ante ea et in fine eorum ponam: denique ubi duplicem mihi recensionem detexisse videor, in altera idem signum, sed duplicatum: ‖ eadem ratione adhibebo. In apparatu vero critico omnes coniecturas meas[87]) et, quarum eas, quas ego probo, ita typis imprimendas curabo, ut spatia litterarum dilatentur, plurimas virorum doctorum Sepulvedae[88]), Camoti[89]), Victori[90]), Moreli[91]), Lambini[92]), Came-

---

87) De quibus rationem reddidi in commentationibus meis de hoc opere divulgatis: Ueber Aristot. Pol. I, 8—11 (in Mus. Rhen. XX. 1865. p. 504 sqq.), Das vierte (richtiger sechste) Buch der aristot. Pol. (ibid. XXI. p. 551 sqq.), Kritische Bemerkungen zum 2. B. der ar. P. (in Iahni Ann. XCIII. 1866. p. 327 sqq.), Zu Ar. P. IV, 11. 1295 b, 12 f. (ibid. CIII. 1871. p. 790 sqq.), Studien zur ar. P. (in Philologi XXV. p. 387 sqq.), Das dritte buch der ar. P. (ibid. XXIX. p. 97 sqq.), De Politicis Aristoteleis quaestionum criticarum part. I—V. Gryph. MDCCCLXVII. MDCCCLXIX. MDCCCLXXI. MDCCCLXXII. 4.

88) Cuius translatio Latina primo prodiit Paris. MDXLVIII: quam editionem ipse in manibus habui.

89) In Aldina minore anni MDLII.

90) Praeter utramque eius editionem annorum MDLII et MDLXXVI usus sum coniecturis, quas in prioris exemplari nunc in bibliotheca Monacensi asservato marginibus inscripsit. Raro operae mihi pretium visum est alteram editionem ab altera notis his: Victorius[1] et Victorius[2] discernere.

91) In editione Politicorum Parisiensi anni MDLVI.

92) Aristotelis de Politica libri VIII Latine D. Lambino interprete, Lutet. MDLXIV.

rari[93]), Zwingeri[94]), Sylburgi[95]), M. Casauboni[96]), Montecatini[97]), Rami[98]), Giphani[99]), Scaligeri[100]), Piccarti[101]), D. Heinsi[102]), Conringi[103]), Reiski[104]), Gurlitti[105]), Reizi[106]), I. G. Schlosseri[107]), Garvii[108]), I. G. Schneideri[109]), Corais[110]), Fr. Thuroti[111]), Goettlingi[112]), A. Stahri[113]), Spengeli[114]), Boieseni[115]), Nickesi[116]),

---

93) Politicorum et Oeconomicorum Aristotelis interpretationes et explicationes. Francof. MDLXXXI.

94) Cuius editio Politicorum prodiit Basil. MDLXXXII.

95) In Aristotelis operum editione Francof. MDLXXXVII.

96) In Aristotelis operum ed. Lugdun. MDLXL.

97) De cuius in tres libros priores commentariis inde ab anno, ut videtur MDXLIV divulgatis v. editionem Schneideri (II. p. V sq.), e cuius copiis solis transcripsi quae de huius viri coniectationibus referam.

98) Aristotelis Politica a Petro Ramo Latina facta, Francof. MDCI.

99) Commentarii in politicum opus Aristotelis, Francof. MDCVIII.

100) V. Scaligerana edita ab Onckenio in Eoe (I. p. 410 sqq.).

101) In politicos Aristotelis libros commentarius, Lips. MDCXV.

102) In editione Politicorum, quae parata est Lugd. Bat. MDCXXI.

103) Cuius editio Politicorum foras data est Helmst. MDCLVI una cum introductione, quae antea iam prodierat anno MDCXXXVII.

104) et 105) Apud Schneiderum in Addendis.

106) In editione postremorum libri VII[i] capitum et totius libri VIII[i], quae evulgata est Lips. MDCCLXXVI.

107) In translatione Politicorum et Ethicorum Germanica, Lubec. et Lips. MDCCXCVIII.

108) In translatione Politicorum Germanica, quam edidit Fuelleborniun, Bresl. MDCCXCIX—MDCCCII.

109) Cuius editionem uberrimis copiis instructam, quae prodiit Francof. ad Viadr. MDCCCIX, non minus exscribere solent qui vituperant quam qui laudant: aequum sobriumque de ea iudicium tulit Onckenius l. l. p. 89 sq.

110) In editione Politicorum bonae frugis plenissima Parisiis anno MDCCCXXI emissa, cuius pretium bene perspexit Euckenius De Aristotelis dicendi ratione (P. I. de particularum usu), Gotting. MDCCCLXVI, p. 15, minime Onckenius l. l. p. 90.

111) In translatione Ethicorum et Politicorum Francogallica. Paris. ann. MDCCCXXIII. edita.

112) Cuius editio prodiit Ienae anno MDCCCXXIV. Postea nonnulla retractavit in commentationibus academicis, quae opusculis eius partim ab ipso partim a Cun. Fischero editis deinde insertae sunt, his: Commentariolum de Arist. Politicorum loco (1266 a, 17), Ien. MDCCCLV, De machaera Delphica, quae est ap. Arist. (1252 b, 2), De loco quodam Arist. in primo libro Politiae (1253 a, 6), Ien. MDCCCLVIII (cf. Opusc. acad. ed. Cuno Fischer, Ien. MDCCCLXIX, p. 274 sqq.).

113) In editione et translatione Politicorum, quas paravit Lips. MDCCCXXXIX. Cf. Aristot. Pol. übers. und erläutert v. C. Stahr und A. Stahr, Stuttg. MDCCCLX.

114) Ueber die Politik des Aristoteles (in Comm. philol. acad. Monac. V. p. 1 sqq.). Aristotelische Studien III. (ibid. XI. p. 55 sqq.) Monac. MDCCCLXVIII.

115) Bidrag til Fortolkningen af Aristoteles's Böger om Staten, Haun. MDCCCXLIV. MDCCCXLV. Complures locos optime emendavit.

116) De Aristotelis Politicorum libris, Bonn. MDCCCLI.

Congrevi[117]), Eatonis[118]), Engelhardti[119]), Rassovi[120]), C. Thuroti[121]), Schuetzi[122]), Onckeni[123]), Bernaysi[124]), Hampkii[125]), Schnitzeri[126]), Boeckeri[127]), Buecheleri[128]), Hayducki[129]), Herm. Sauppi, Maur. Schmidtii, Buechsenschuetzi[130]), Chandleri[131]), Madvigi[132]), aliorum enumerabo: praeterea eas, quas idem ille vir doctus, de quo supra dixi, in margine Aldinae Monacensis adscripsit, in usum meum converti. Ceterum quis fuerit hic, quis alter huius exempli corrector, ut Halmius mihi scripsit, plane ignotum est. Sed discrepantiam textus mei non a ceteris editionibus, verum a solis Bekkerianis (Bekk.), quarum separatam, quae prodiit Berolini MDCCCLV a maiore, ubi ab ea differt, nota hac: Bekk.² discernam, plenam afferam: capita tamen et paragraphos Schneiderianae in interiore textus margine apponam. Denique vitiosam interpunctionem, quae et apud Bekkerum esse solet et apud ceteros editores ad unum omnes, tacite emendabo secundum

---

117) The Politics of Aristotle with English notes, Lond. MDCCCLV.

118) The Politics of Aristotle with English notes, Oxon. MDCCCLV.

119) Loci Platonici, quorum Aristoteles in conscribendis Politicis videtur memor fuisse, Gedani MDCCCLVIII.

120) Observationes criticae in Aristotelem, Berol. MDCCCLVIII. Bemerkungen über einige Stellen der Politik des Aristoteles, Vimar. MDCCCLXIV. Cf. Emendationes Aristoteleae, Vimar. MDCCCLXI. p. 10. Beiträge zur Erklärung und Texteskritik der Nikom. Ethik. Vimar. MDCCCLXII.

121) In Iahni Ann. LXXXI. p. 749 sqq. et inprimis in libro egregio Etudes sur Aristote, Paris. MDCCCLX.

122) De fundamentis reipublicae, quae primo Politicorum libro ab Aristotele posita sunt, part. I. II. Potsd. MDCCCLX, part. III. in libello gratulatorio universitati Berolinensi a gymnasio Potsdamiensi misso, Potsd. MDCCCLX.

123) In Emendationum in Arist. Eth. Nic. et Polit. specimine, Heidelb. MDCCCLXI et in libro saepius citato.

124) Praecipue in libro Die Dialoge des Aristoteles, Berol. MDCCCLXIII.

125) In libello inscripto Bemerkungen über das erste Buch der Polit. des Aristoteles, Lyck. MDCCCLXIII, et in Philologi XIX. p. 614 sqq. XXI. p. 541 sqq. XXIV. p. 198 sqq.

126) Zu Aristoteles Politik. In Eois t. I. p. 499 sqq.

127) De quibusdam Politicorum Aristoteliorum locis, Gryph. MDCCCLXVII.

128) Cuius coniecturae insunt in dissertationibus meis supra citatis.

129) Qui quae coniecit mecum communicavit. Idem fecerunt precibus meis commoti Sauppius et Schmidtius.

130) Zu Aristoteles Politik I, 8—11, in Iahni Ann. XCV. 1867. p. 477 sqq. 713 sqq.

131) Cuius Miscellaneous emendations and suggestions (Lond. MDCCCLXVI) non nisi ex ultima Spengeli dissertatione novi.

132) Adversaria critica ad scriptores Graecos, Hauniae MDCCCLXXI, p. 461 sqq. Haud pauca laudabiliter, plura infeliciter tractavit. Uno loco, V, 11. 1314 b, 22. in eandem mecum incidit emendationem.

illas rationes, quas Trendelenburgio[133]) et Krischio[134]) praeeuntibus optime monstravit Bonitzius[135]).

Opus Politicorum, quale nunc legitur, non esse absolutum, recte iam intellexit vetus interpres Guilelmus de Moerbeka, quippe qui in fine libri octavi se residuum operis in Graeco nondum invenisse monuerit. Attamen non solum, id quod ille credidit, optimi reipublicae status descriptio hoc loco imperfecta abrumpitur desuntque, quae antea identidem Aristoteles se expositurum esse pollicitus est[136]), sed etiam, id quod primus vidit Conringius, de ceteris reipublicae formis per libros IV.—VI. quae agit dissertatio in fine sexti manca est[137]), quamquam non omnia ea hoc loco requirenda sunt, quae Conringius aliique eum secuti requisiverunt[138]): praeterea, id quod Hildenbrandius potissimum e duobus locis III, 15. 1286 a, 2 sqq. IV, 1. 1289 a, 11 sqq. ostendit[139]), quam Aristoteles promisit de legislatione doctrinam, deficit tota. Utrum autem ipse opus non absolverit an temporum invidia nobis magnas eius partes abstulerit, non video, quomodo decerni queat. Nam id quidem certum est iam Hermippo Callimacheo octo tantum librorum opus praesto fuisse[140]): inde tamen, quod doctrinae, quae est de formis reipublicae administrandae, utraque pars, et quae de optima et quae de ceteris formis agat, in fine potissimum mutila sit, Hildenbrandius et post eum Zellerus[141]) ipsum Aristotelem longius non esse progressum acute coniectantes forsitan speciem potius quam verita-

---

133) In Mus. Rhen. 1828. p. 466.

134) In Ephemerid. litter. Ien. MDCCCXXXV. p. 401 sqq.

135) Aristotelische Studien. II. III. Vindob. MDCCCLXIII. (In comment. hist.-phil. acad. Vindob. XLI. p. 379 sqq. XLII. p. 25 sqq.)

136) I, 13. 1260 b, 8 sqq. II, 6. 1265 b, 17. c. 8. 1269 a, 27 sq. c. 10. 1272 a, 25 sq. VII, 5. 1326 b, 32 sqq. (ubi non recte Spengelius Ueb. d. Pol. des A. p. 10. capita 7. et 15. indicari putat). c. 10. 1330 a, 4 sq. 31 sqq. c. 16. 1335 b, 2 sqq. c. 17. 1336 b, 24 sqq. VIII, 3. 1338 a, 32 sqq. c. 7. 1341 b, 23 sqq. Cf. Spengel. l. l. p. 8 sqq. Hildenbrand. l. l. p. 446 sqq. Zeller. l. l. p. 524 sq. 579 sqq. — III, 3. 1276 a, 30 sqq. Aristoteles haud dubie lectores ablegat ad VII, 4: at quod addit καὶ πότερον ἔθνος ἓν ἢ πλείω συμφέρει, neque ibi neque alio loco de hac re agitur.

137) Desunt enim hic quoque quae ipse pollicitus est Aristoteles VI, 1. 1316 b, 39 sqq. IV, 15. 1300 a, 8 sq. b, 7 sqq. Praeterea cf. quae disserui in Iahni Ann. CI. 1870. p. 347 sqq.

138) Qua de re item cf. quae disserui l. l. p. 346 sq.

139) L. l. p. 351 sqq. Tertium V, 9. 1309 b, 14 sq. non debebat afferre, v. infra p. LXVIII.

140) Cf. n. 73. Recte Zellerus l. l. p. 75: „dass der Anon. Menag. 20 Bücher πολιτικῆς ἀκροάσεως nennt, ist wohl blosser Schreibfehler: *K* für *H*.“ Addit Hildenbrandius p. 356: „es gewähren uns schon die ältesten Auszüge aus diesem Werke bei Stobaeus, welche Jahrhunderte älter sein können als dieser Sammler“ (qua de re cf. n. 83), „die Gewissheit, dass ihr Verfasser dasselbe in keiner andern Gestalt kannte, als in welcher es uns überliefert ist.“

141) Hildenbrandius l. l. p. 356. Zellerus l. l. p. 525 sq.

tem assequantur: si quidem primum sextus liber non est finis dissertationis, qua deteriores reipublicae formae tractantur, sed ante quintum transponendus, deinde non tanta est in eius fine lacuna, quantam esse putat Hildenbrandius[142]) Conringium secutus, denique in ceteris quoque operis partibus praeter minores lacunas permultas una certe maioris ambitus post III, 13. 1284 a, 3. ἀρετήν invenitur, quae non fugit Conringi sagacitatem. Qui vir quamquam in eiusmodi defectibus investigandis saepe quidem erravit, tamen non solum eo erravit, quod complures ubi non sunt sibi visus est detexisse, verum etiam eo, quod alios pauciores, qui revera extant, vel ipse nondum detexit, et, quamquam linguam Graecam modice tantum doctus erat, acuta tamen mente et attento animo sententiarum ubique nexum rimatus permultas difficultates aperuit, quas non modo ante eum nemo perspexerat, sed etiam post eum plurimi despicientes quae recte senserat negare quam enodare maluerunt. Qui si hodie quoque, velut Stahrius[143]), asteriscos Conringianos ex editionibus nostris evanuisse, sed nequaquam hac re turbatam esse operis perspicuitatem affirmant, vereor, ne in eos cadat idem, quod Antistheni se ἵππον quidem videre, sed non ἱππότητα asseveranti respondisse fertur Plato: ἔχεις μὲν ᾧ ἵππος ὁρᾶται τόδε τὸ ὄμμα, ᾧ δὲ ἱππότης θεωρεῖται οὐδέπω κέκτησαι[144]). Itaque cum has lacunas per totum opus dispersas ab Aristotele ipso relictas esse nemo, qui sanae mentis est, contendere queat, non intellego, cur aliter de sexti libri fine iudicemus: contra ea de optimi reipublicae status descriptione et de legumlatione rem in medio relinquere melius erit.

Sed non solum imperfectum est opus, verum etiam, id quod iam attigi, non pristino ordine nobis traditum. Septimi enim et octavi librorum verum locum ante quartum esse primi senserunt Nicolaus Oresmius, vir praestantissimus[145]), Caroli V Francogallorum regis praeceptor et deinde episcopus Lexoviensis, quem anno MCCCLXXXII mortuum esse scimus et qui aut e codice Graeco aut e vetusta translatione Politicorum fecit conversionem Francogallicam postea Parisiis anno MCDLXXXIX impressam[146]),

---

142) L. l. p. 489.

143) In Iahni Ann. XV. p. 332. Haud multo aliter iudicant Goettlingius, Hilarius, Nickesius, Schnitzerus, alii, paulo cautius Brandisius (Griech.-röm. Phil. II^b. p. 1665). Contra recte Onckenius l. l. p. 66. n. 2: „Ich denke ... dass, wenn auch der viel belächelte Asteriskenhimmel des Hermann Conring nunmehr ganz verschollen, doch an sehr vielen Stellen nur das Zeichen, nicht aber die Lücke oder Unebenheit verschwunden ist."

144) Simpl. in Aristot. Categ. f. 8 b (Schol. in Arist. 66 b, 46 sqq. Brand.).

145) De quo v. G. Roscheri dissertationem Ein grosser Nationalökonom des 14. Jahrhunderts (in: Zeitschr. f. Staatswissensch. XIX. 1863. p. 305 sqq.).

146) Cf. Oncken. p. 77 sq.

et Bernardus Segnius[147]), accuratius demonstravit Antonius Scainus Salodiensis[148]) et post eum de his priorum conatibus audiendo tantum doctus Conringius. Idem iam suspicionem movit de sexto libro ante quintum traiciendo, sed ipse eam refellere studuit: primus reapse traiecit Hilarius[149]). Cuius vestigiis insistens verum librorum ordinem esse hunc: I. II. III. VII. VIII. IV. VI. V. denuo luculenter demonstravit Spengelius[150]) et contra adversarios Forchhammerum et Bendixenium[151]) sententiam suam acriter defendit[152]). Ego cur eidem addictus sim, contra Bendixenium, postquam hic iterum in arenam descendit[153]), exposui in Iahni Ann. XCIX. 1869. p. 593—610, et sextum quoque librum cur sine ulla dubitatione, quamquam ne Hildenbrandius quidem Zellerusque, qui de septimo et octavo libris cum Spengelio faciunt, de illo eandem opinionem tueantur[154]), in hac editione transponere audeam, intellegent lectores ex eis, quae de hac re disserui ibidem CI. 1870. p. 343—346. 349 sq. Ceterum tota haec pristini ordinis turbatio antiquissima est, cum iam in epitome a Stobaeo tradita eodem modo atque in fontibus nostris se membra disputationis excipiant.

Restat, ut de compendiis quibusdam, quae adhibiturus sim, rationem reddam: *pr.* igitur significabit primam codicis alicuius manum, *rc.* recentiorem, *corr.* correctionem ab ipso librario profectam, interdum etiam talem, quae utrum primae sit an recentioris manus dubitem, *mg.* quae in margine scripta sunt, *γϱ. mg.* lectionem, quae in margine *γϱ.* nota praemissa legitur, *gl.* glossam, *crx.* = *correxit* (*correxerunt*), *em.* = *emendavit* (*emendaverunt*), *om.* = *omissum*, *suppl.* = *supplevit* (*suppleverunt*), *ead. m.* = *eadem manus*, *mg. rc.* = *in margine recentior manus*, *secl.* = *seclusit* (*secluserunt*), *ci.* = *coniecit* (*coniecerunt*), *add.* = *addidit* (*addiderunt*) vel *additum* (*addita*), *rep.* = *repetit* (*repetunt*), *tri.* = *traiecit* (*traiecerunt*), *trsp.* vel *transp.* = *transposuit* (*transposuerunt*),

---

147) Trattato dei governi, trad. da Bernardo Segni, Firenze 1549.

148) Quinque quaestiones ad octo libros de republica, Rom. MDLXXVII. Idem anno sequenti paraphrasin Etruscam cum adnotationibus edidit Romae.

149) Cuius editio cum paraphrasi Francogallica coniuncta prodiit Paris. MDCCCXXXVII.

150) In commentatione saepius allata Ueber die Pol. des Ar.

151) Qui de hac re disseruerunt in Philologi XIII. p. 264 sqq. XIV. p. 332 sqq. XV. p. 50 sqq. XVI. p. 498 sqq.

152) In Studiorum Aristoteleorum p. II. Monac. MDCCCLXV. p. 44 sqq. (in Comm. philol. acad. Monac. X. p. 636 sqq.).

153) Der alte Staat des Aristoteles, Hamb. MDCCCLXVIII.

154) Contra Woltmannus Ueber die Ordnung der Bücher in der Aristotelischen Politik, in Mus. Rhen. I. 1842. p. 321 sqq. miro iudicio sexti libri transpositionem probat, septimo et octavo traditum locum vindicare conatus est.

prb. vel *prob.* = *probat* (*probant*), *del.* = *delevit*, *l.* = *lege*, *c. c.* = *cum ceteris*, *fors.* = *forsitan*, *fort.* = *fortasse*, *v. d.* = *vir doctus*, *h. v.* = *hoc verbum*, denique *v.* aut *vide* aut *versum* aut *verbum* et *v. l.* aut *var. l.* aut *var. lect.* *variam lectionem* (*varias lectiones*) aut *varietatem lectionis* significat.

Iam quae de Politicis Aristoteleis denuo edendis praefanda erant praefatus sum, sed de appendice, quam huic editioni adiungam, variarum lectionum, quae ad Oeconomica pertinent, addenda sunt pauca. Haud enim plane eadem est in Oeconomicis quae in Politicis mutua codicum ratio: immo $P^{1.2.}$ W^b fons Aldinae in hoc opere eiusdem familiae vinculo et huius quidem optimae coniunguntur, et deteriorum librorum genera sunt duo, $P^{4.6.}$ Q M^b U^b L^s et Q^b S^b T^b Paris. 2551 [155]): praeterea nescio an saepius quam in Politicis deteriores aut verum aut vestigia veri servaverint, ubi meliores a recta via aberraverunt.

P^1 autem codicem pro me accuratissime contulit Patzigius:

P^2 librum cum post Bekkerum ipse iterum recenserem, tam multa a viro clarissimo partim neglecta partim falso tradita esse animadverti, ut plenam tam huius codicis quam P^1 libri et editionis Aldinae item a me denuo excussae a textu Bekkeriano lectionum diversitatem appendici inserere satius ducerem.

P^4 a me ipso totus et

P^6 in usum meum per p. 1343 et 1344 a a Patzigio sunt collati, omnesque utriusque codicis lectiones ab editione Bekkeriana discrepantes per hanc operis partem divulgabo, sed inde a 1344 b e P^4 secundum meam et per librum secundum e

L^s secundum Schneideri collationem delectum tantum variarum lectionum afferam, ita tamen, ut, ubicunque simul alii ex fontibus meis a textu Bekkeriano recedunt, de illis quoque non taceam. Ceterum complures locos in $P^{1.2.4.}$ codicibus post Patzigium et me recognovit mihi Henningius, nec ullum eiusmodi laborem relictum esse futuro editori firmiter credo.

Γ siglum etiam in Oeconomicis per duos libros priores Graece servatos retinebo ad scripturas significandas a vetustis translationibus oblatas, quamquam a Guilelmo Moerbecensi harum translationum aut nulla aut ea quidem, quae praeter fragmenta nonnulla periit et quam secundam appellabo, profecta est [156]). Sed pauca tantum per illos libros ex eis afferam: nam etsi non prorsus spernendae, tamen non admodum magni momenti sunt ad verba Graeca constituenda, cum deterioribus codicibus quam

---

155) Utri magis adnumerandus sit X^b = Vatic. 342, ex paucis eius lectionibus, quae apud Bekkerum inveniuntur, nequit diiudicari.

156) V. quae de hac re disseruit Thurotus Revue critique MDCCCLXIX. n° 32. p. 86. Paulo dubitantius loquitur Rosius Aristot. pseudepigr. p. 644.

melioribus multo similiores sint et praeterea non ita verbum pro verbo reddant, ut codices Graeci, e quibus fluxerunt, eadem ratione qua in Politicis ex eis restitui queant. Prima earum, qualis in plurimis codicibus, velut in **bghkl** Paris. Sorb. 841 legitur[157]), libros non nisi primum[158]) et tertium illum Latine dumtaxat servatum olimque *νόμοι ἀνδρὸς καὶ γαμετῆς* inscriptum[159]), quem ex his exemplis nuper edidit Rosius[160]), complectitur[161]). Secundae, quae Rosio[162]) paulo recentior itemque correctior, mihi contra, etsi rem incertam esse concedo, itemque, nisi fallor, Heitzio[163]) paulo rudior[164]) et antiquior fuisse videtur[165]), fragmenta tantum supersunt ab eodem Rosio[166]) evulgata in commentario Ferrandi de Hispania et in „aliis lectionibus", quae in margine codicis Sorb. 841 adscriptae sunt. Tertia omnes tres libros continet[167]): e qua primum librum usus codicibus **a** (in quo duos priores in usum meum perlustravit Henningius, tertium precibus meis comiter satisfaciens vir egregius Carolus Thurotus) et **h**² initium

---

157) De cuius origine v. quae attulit Rosius l. l. p. 644 sqq.

158) Per quem invenies varietatem lectionum ex hac vulgata translationis forma plenam a Thuroto l. l. p. 86 sq. collectam.

159) Qua de re v. quae disseruit Rosius l. l. p. 180. de Aristot. libr. ord. p. 60 sqq.

160) L. l. p. 647 sqq.

161) Quartus praeterea liber oeconomicus sub Aristotelis nomine olim ferebatur *περὶ συμβιώσεως ἀνδρὸς καὶ γυναικός*, cui duo fragmenta tribuit Rosius l. l. p. 180 sqq. (n° 168 sq., in ed. Aristot. acad. Berolin. n° 178 sq.). Ab eo non diversum fuisse Aristotelis „de matrimonio" librum ab Hieronymo adv. Iovin. I, 49. tom. II A. p. 318 Vall. his verbis „scripserunt Aristoteles et Plutarchus et noster Seneca de matrimonio libros, ex quibus et superiora nonnulla et ista quae subicimus" laudatum coniecit Heitzius Fragmm. Aristot. p. 153, contra ad Theophrasti potius *περὶ γάμου* librum haec verba haud recte videntur spectare Rosio: immo Theophrasti fragmentum e Seneca (fr. 47 Haas.) descripsit Hieronymus, id quod dudum recte intellexit Haasius. Sed, id quod etiam Heitzius neglexit, quae ab Hieronymo neque e Plutarchi coniugalibus praeceptis neque e Seneca, sed ex hoc opusculo Pseudoaristotelico excerpta sunt eruere nuperrime laudabiliter studuit discipulus meus sagacissimus Aemilius Luebeckius (Hieronymus quos noverit scriptores et ex quibus hauserit, Lips. MDCCCLXXII, p. 87 sqq.).

162) L. l. p. 645.

163) Certe quae is de Nicoleti recensione (n) dixit, „ut est obscurior, ne dicam barbarior, ita tamen nonnunquam quae in Graecis legebantur, magis ad verbum exprimere nobis visa est", ad ea tantum quadrant, quae in hanc quartam recensionem per tertiam e secunda transierunt. Cf. infra n. 170.

164) Velut v. 53. vocabulum Graecum „euthymosynae" retinuit, cf. v. 18. „audiat quidem a viro omnia", v. 12. „praeconia iusta", v. 95. „habendum vero mulieri ... honeste".

165) Nonne etiam hanc ipsam ob rem eam periisse verisimile est, cum recentior eam ex usu depelleret?

166) L. l. p. 655 sqq.

167) In **ant** tamen libri secundi et singula enuntiata et tota capita desunt, eaedemque lacunae praeter duas etiam in i apparent.

dumtaxat, sicut dixi, operis offerente et editione Iuntina, quam supra t appellavi[168]), ipse ante hos duos annos typis denuo imprimendum curavi[169]): legitur praeterea in codice XV[i], ut videtur, saeculi Laurentiano Abbatiae Florentinae 2635 membranaceo in 4° mai. scripto miscellaneo, quem i nuncupabo et cuius collationem Studemundi benignitati debeo. Et hic quidem tertii interpretis labor tam plane ignotus mansit Rosio, ut falso Nicoleti editionem (n), quae in secundo libro eo solo nititur, in primo autem tertioque ex tertia hac atque e prima translationibus mixta et ita quidem mixta est, ut vix litterula inveniatur, quae non sit ex altera utra desumpta[170]), pro secundae potius et primae mixtura venditare conaretur[171]) et saepius huius editionis propria esse opinaretur, quae revera iam in ai inveniuntur[172]). Ipsi tamen huic tertio interpreti secunda translatio cognita fuit[173]),

---

168) Rara iam eo tempore, quo haec editio parata est, tertiae huius recensionis fuisse exemplaria e tituli verbis his „Oeconomica etiam ex antiqua interpretatione e duobus manu scriptis codicibus desumpta, ne perirent, tanquam Corollarium quoddam sunt addita“ satis patet.

169) Oeconomicorum, quae Aristoteli vulgo tribuuntur, libri primi vetusta translatio Latina. Ed. Franc. Susemihl. Berolini ap. Calvaryum MDCCCLXX. Doleo, quod i codicis notitiam et collationem tum nondum habui.

170) Pessime igitur Heitzius, qui caecus Rosi iudicium secutus est, eam sibi elegit, secundum quam hoc opusculum in fragmenta Aristotelis reciperet l. l. p. 153 sqq.

171) L. l. p. 645.

172) Velut v. 18. 29 sqq. (p. 656). v. 52 sqq. (p. 657). v. 56 (p. 658). v. 73 sq. (p. 659). v. 94 sq. (p. 659 sq.). v. 144 sqq. (p. 661).

173) Exempli gratia cf. v. 11 sqq. 18. 52 sqq. 73 sq. 95 sqq.:

1.	2.	3.
etenim quilibet talis ornatus et elatio animae est, et multo certior ad senectutem iustas laudes sibi filiisque tribuendo. talium quidem igitur ipsa se inanimet mulier composite dominari (indecens enim	etenim invidiosus quilibet huiusmodi ornatus est, multo certior in senectute reddens praeconia iusta sibi et filiis. in talibus igitur sibi affectet praeesse (difficile enim	etenim invidiosus omni (l. omnis) animae huiusmodi ornatus est, et multo firmior ad senectutem retribuens iustas laudes sibi et filiis. huiusmodi quidem ipsa se inanimet ornate dominari mulier (difficile enim
1.	2.	3.
pareat quoque viro in omnibus.	audiat quidem a viro omnia.	audiat quidem virum in omnibus.
1.	2.	3.
decet multo magis honorare virum et in verecundia non habere, si sacra pudicitia et opes animositatis filius secundum Herculem non sequantur.	oportet multo magis honorare nec pudere sui ipsius viri (*mariti* Ferr.), si non comitetur secundum Orpheum pudicitia sacra ac divitiae filiae euthymosynae.	decet multo magis honorare et non verecundari virum, etiamsi non consequatur secundum Orpheum mentis sanitas sacra et divitiae animositatis filius.

simulque iam usus est prima[174]), sed libere adhibuit et hanc et illam multaque in utraque mutavit et correxit ad suum arbitrium, siquidem Graecum exemplar ante oculos habuisse videtur nullum. Vix enim alioqui v. 121 sqq. enuntiatum nulli alii enuntiato obnoxium „nemo enim diligit nec miratur unquam“ vel „nemo enim neque diliget — neque mirabitur unquam“ in accusativum cum infinitivo „nullum enim sic amare nec mirari inquam“ commutasset propter nullam aliam caussam, nisi quia „inquam“ pro „unquam“ invenit in exemplis suis Latinis. Quod si v. 91. *σῶμα* vertit, ubi primus interpres *σπέρμα* legit, e secunda translatione, ut quae ex alio codice

1.	2.	3.
ad quam animae semen consumitur quid si pro suis liberis matre atque nutrice nonne omne studium est faciendum?	quippe pro suorum filiorum matre ac nutrice, in quam animae semen dispensatur, omnis opera est adhibenda.	multo magis pro filiis et matre et nutrice, ad quam animae semen consumitur, omne studium est faciendum.

1.	2.	3.
appropinquare vero decet eius uxori cum honestate et cum multa modestia et timore dando verba coniunctionis eius qui bene habet ac liciti operis et honesti, multa modestia et fide utendo, parva quidem spontanea remittendo peccata.	habendum vero mulieri su⟨ae⟩ honeste ac modestia ⟨multa⟩ et pudore sermones et**exhibentem bene habentis et ⟨operis⟩ pudici, multa mansuet⟨udine et⟩ fidelitate utentem, invitorum et modicorum peccatorum indulgentiam habentem.	appropinquandum autem uxori suae ordinate et cum multo moderamine et pudore verba etiam et communicationem tribuentem eius qui bene habet et operis honesti, multa mansuetudine et fidelitate utentem, eorum autem quae non sponte et parvorum peccatorum indulgentiam tribuentem.

174) Docent hoc eadem exempla, praeterea autem cf. v. 43 sq. 99 sq. 121 sqq.:

1.	2.	3.
orare quidem igitur decet in adversitate virum non pervenire.	orare quidem igitur oportet in nullo infortunatum virum fieri (*fieri maritum* Ferr.)	orare quidem ergo decet in adversitate virum non pervenire.

1.	2.	3.
sine verecundia et pudore.	absque vituperio et dedecore.	sine verecundia et pudore.

1.	2.	3.
nemo enim diligit nec miratur unquam peiorem nec timet etiam cum pudore, sed huiusmodi passiones contingunt ad invicem melioribus et natura benignis, minoribus tamen scientia ad se meliores.	nemo enim neque diliget neque amabit neque mirabitur unquam peiorem se nec metuet cum pudore, si (l. sed) huiusmodi passiones contingunt optimis ad invicem et naturaliter bonis, minoribus autem scientia ad peiores (l. maiores) se.	nullum enim sic amare nec mirari inquam se peiorem nec timere cum pudore, sed huiusmodi passiones contingere optimis ad invicem et hiis, qui natura utiles sunt, et minoribus scientia ad maiores eis.

Graeco atque prima fluxerit, sine dubio hoc non minus deprompsit, quam v. 54. genuinam scripturam „Orpheum" pro „Herculem" et v. 73 sq. rectiorem ordinem verborum. Si autem recte se habent quae adhuc disputavi, nonnunquam, ubi primae translationis codices variant, ex tertia diiudicare, quis eorum veram praebeat lectionem[175]), hic illic etiam ex alius recensionis fontibus corruptelas, quae in alius fontes irrepserunt, et cognoscere et corrigere licet[176]). Quae cum ita sint, operae pretium facturus esse mihi visus sum per librum tertium omnes locos, quibus **aint** ab editione Rosiana declinant, accuratissime divulgando: qua in re ubi nudam sine ullo siglo varietatem afferam, sciant lectores in quattuor his fontibus eam inveniri omnibus.

Denique de indicibus huic editioni meae adiungendis unum moneo: in grammaticum enim pauca tantum ea recipiam, quae aut in Bonitzi indice Aristotelico[177]) mihi quidem non contigit invenire aut exemplis iam ab eo collectis addere aut paulo etiam magis illustrare haud inutile mihi videbatur, aut in quibus vel propter lectionum discrepantiam vel propter alias caussas ab eo recedo vel certe de sententiarum a viro egregio prolatarum veritate dubito.

Postquam autem typis iam impressi sunt libri duo priores, Madvigi prodierunt adversaria critica ad scriptores Graecos[178]), eodemque fere tempore Hermannus Sauppius vir illustris et suas et God. Hermanni coniecturas benigne mecum communicavit non-

---

175) Velut cum tertius interpres v. 38. offerat „generationis", a primo non „protectione", quod recepit Rosius, sed „procreatione" scriptum esse crediderim. Similiter v. 3. non „perceperit", sed „praeceperit", v. 65. non „poterant", sed „poterunt", v. 69. non „dispenset", sed „consumere", v. 111. non „bonum", sed „bonum semper", v. 153. non „actor", sed „auctor", nisi fallor, edendum erat viro doctissimo, neque v. 92. „vilibus" glossa est, sed revera (id quod negavit Rosius l. l. p. 659) ex secunda interpretatione etsi non satis accurate hanc „aliam lectionem" adscriptum habet mg. cod. Sorb., cum non solum „de illegitimis et vilibus generibus" praebeant **ait**, verum etiam mihi certe sine constructione et sensu esse videantur quae apud Rosium leguntur: „ut non degeneribus et iniquis similia liberis legitimis fiant": aut igitur „⟨de generibus⟩ degeneribus" coniciendum aut eis primae translationis codicibus in ista edenda obtemperandum erat, qui „de generibus vilibus" habent.

176) Velut v. 106. „civis", quod solus praebet a, non „cives" etiam a primo interprete scriptum esse verisimile est, et in n. n. 173 et 174 v. 11. in tertia translatione „omnis" pro „omni", quia et prima et secunda „quilibet" offerunt, et v. 122. „sed" pro „si" e prima ac tertia atque v. 123. „maiores" ex tertia pro „peiores" in secunda mihi videor restituisse.

177) Qui prodiit, cum primae huius editionis particulae prelo submittebantur.

178) Uno tantum loco, V, 11. 1314 b, 22, iam ipse in eandem incideram coniecturam

nullas et Schmidtius mihi misit quae interea et ipse et Mauritius Vermehrenus in illis libris emendandis elaboraverant, et Schuetzi comitate accepi commentationis ab eo de primo libro scriptae partem tertiam mihi usque ad illud tempus plane ignotam. Praeterea non sine aliquo meo terrore animadverti notas et Graecas et Latinas non ita omni ex parte emendatas typothetae manibus a me esse traditas, ut ne in levioribus quidem rebus quidquam neglectum aut falso relatum sit. Multo postea edita sunt Trieberi liber „Forschungen zur spartanischen Verfassungsgeschichte“[179]) et Krohni, quam supra commemoravi, dissertatio. Denique ipse per hos undeviginti menses hic illic sententiam meam mutavi et nova quaedam detexisse mihi videor. Propter has igitur potissimum caussas, lector benevole, iam accipe haec

ADDENDA ET CORRIGENDA.

LIB. I.

1252 a, 7. in loc. cit. pro 1255 a lege 1255 b ‖ 25. pone comma cum Schmidtio post *τούτοις*, neque probanda est Spengeli coniectura 26. *οὕτω* ante 25. *καὶ* traicientis ‖ 33. in notis post 1297 b, 14 sq. adde: VII, 7. 1328 a, 20 sq. (?) ‖ b, 9. lege: *ταυτὸ* M^s P^6 Q U^b W^b L^s Ald. ‖ 14. lege: *οἶκος ἐστὶν* M^s L^s ‖ 16. lege: *δὲ κατὰ φύσιν ἔοικεν* Π^2 Bekk. et mg. p^1 ‖ 17. lege: *καλοῦσι τινὲς* M^s Q W^b L^s Ald. ‖ 18. adde: *παῖδας τε* M^s ‖ 19. *διὸ* — 20. [*συνῆλθον*] post 24. *ᾤκουν* transponenda esse ci. Schmidtius ‖ 20. *γὰρ*] *δ'* ci. Schmidtius ‖ 23. lege: *ἦδ'* M^s ‖ *γὰρ καὶ οὗτοι* [*τὸ ἀρχαῖον*] ci. Schmidtius ‖ 26. *δὲ*] *γὰρ* Schmidtius (nisi fallor, recte) ‖ 29. *εἰπεῖν*. '*γινομένη* — 30. *ζῆν*, [*διὸ*] *πᾶσα* ci. Spengelius (haec interpone et dele: 30. *διὸ* secludendum esse ci. Spengelius) ‖ *οὖν*] *οὐ* ci. Hermannus ‖ 1253 a, 4. lege: *φαῦλος ἐστὶν* M^s Q U^b L^s ‖ 11. in verbis continuis lege: *ἔστι* et in v. l. dele: *ἔστι* M^s ‖ 34. ** *φρονήσει καὶ ἀρετῇ* Thurotus (Revue critique MDCCCLXXII. p. 57), cuius verba sunt haec: „il me paraît probable, qu'il manque quelque chose d'où dépendaient „ces deux mots: car le sens exige: L'homme a reçu de la nature des „armes, qui devraient servir à la sagesse et à la vertu, mais qui „sont très-susceptibles de recevoir un emploi opposé.“ (non consentio) ‖ b, 2. in var. lect. pro *ανάγκη* lege: *ἀνάγκη* ‖ 8. lege: *ἐστιν* post *τι* add. M^s ‖ 10. *τέκνων παιδευτική* ci. Schmidtius, *τεκνοποιική* Dindorfius in Steph. thes. ‖ 12. *δ' ἔτι* ⟨*δ̄ τι*⟩ i. e. *δ' ἔτι* ⟨*τέταρτόν τι*⟩ Schmidtius ‖ 18. *τοῖς μὲν*] praeter Plat. Polit. p. 259 etiam p. 293. C. h. l. respicitur (item 1255 b, 20) ‖ lege: *ἡ δεσποτεία* M^s ‖ 27. post *οἰκονομικῷ* dele comma, siquidem verba *οὕτω καὶ τῷ οἰκονομικῷ* proxime ante 30. *οὕτω καὶ* recte cum Rassovio transposui ‖ 30. *ἐστιν* M^s ‖ 31. lege: *ἐστὶ* M^s ‖ 32. lege: *κτῆμα τι* M^s P^6 ‖ *ὥσπερ* M^s ‖ 37. in notis post III, 15. 1286 a, 31 sqq. adde: et IV, 3. 1290 a, 13 sqq. ‖ 1254 a, 4. [*ἐσθῆτος καὶ τῆς*] *χλαίνης* ci. Schmidtius ‖ 14. in textu lege: *αὑτοῦ* ‖ 15. in v. l. pro *ὢν* lege *ὤν* ‖ 23. *καὶ* — 25. *ἐστίν* om. M^s ‖ 29. pro priore *εἴτε* habent *εἴτ'* M^s Bekk., pro posteriore M^s $P^{2.3.}$ Bekk. ‖ 1254 b, 1. *ἂν* om. *Γ*: male inserui utique in transl. Lat., cf. III, 3. 1276 b, 3 ‖ 17. *καὶ*] *καισυὸς* M^s ‖ *ὅσον* M^s ‖ 33. in verb. contin. pro *σώματ'* lege *σώματα* ‖ 1255 a, 6. *δουλεύων* (*ὁ γὰρ νόμος ὁμολογία τίς ἐστιν*), *ἐν*

179) Berol. MDCCCLXXI.

Hampkius (vix recte) ‖ ὤ] ἤ? Susem. ‖ 8. τῶν] τὸ Madvigius (male) ‖ 17. διὰ] δίχα Madvigius (male) ‖ εὐνοία M^s ‖ 22. post οἷόν τε *Γ* adde: † ‖ 24. lege: μὴ om. P^1 ‖ 31. lege: φᾶναι M^s ‖ b, 9. ἀσύμφορόν ἐστιν Schneiderus ‖ 10. τῷ ante σώματι add. M^s ‖ 14. τοιούτοις ἠξιωμένοις potestne exemplis qualia sunt V, 12. 1316 b, 2 et quae ibi collegi, defendi? vix puto ‖ 20. v. Addenda ad 1253 b, 18 ‖ 26. lege: πλειόνων pr. M^s ‖ 34. lege: ἃ] εἰ aut ἁ M^s ‖ 1256 a, 4. ἂν iterum om. *Γ* et male utique inserui in transl. Lat. ‖ 13. in notis pro π lege: π ‖ 15. εἰ] ἓν Madvigius (male) ‖ b, 4. lege: οἷον] ὧν M^s ‖ 18. post παν pr. P^4 adde: παντα corr. P^4 ‖ 26. in notis pro pr. p^2 lege: pr. P^2 ‖ 28. ἐστίν, ἥ Lambini coniecturam prb. Reiskius ‖ 29. ὧν ἐστὶ] ᾧ ἔνεστι Madvigius recte, nisi fallor, sed simul probanda est transpositio a Rassovio proposita. aliter nuper Thurotus (l. l. p. 57 sq.): „M. Madvig ne voit pas de difficulté à ὃ devant δεῖ, mais corrige „ᾧ ἔνεστι au lieu de ὧν ἔστι. Cependant ὃ ne peut bien se con- „struire, et ὧν ἔστι donne un très-bon sens. La pensée exige: Il „y a un mode d'acquisition qui fait partie de l'économique: car il „faut que l'économique ait à sa disposition ou procure les choses né- „cessaires à la vie dont on peut faire provision. Mais je ne vois pas „de moyen paléographiquement vraisemblable d'introduire l'expression de „cette pensée dans le texte. Car ce que j'ai proposé: ⟨ὃ⟩ τῆς οἰκο- „νομικῆς μέρος ἐστί· [ὃ] δεῖ ⟨γὰρ⟩ est trop violent" ‖ 37. καὶ πολιτικῶν et 39. καὶ τοῖς πολιτικοῖς secludenda esse ci. Schuetzius ‖ 1257 a, 7. αὐτὸ M^s ‖ 31. ἐγένετο P^4 ‖ b, 10. καὶ τὴν καπηλικήν secl. Schuetzius ‖ 11. νόμῳ Lambinus ‖ 21. ἢ fort. mihi retinendum erat, v. Bonitzium l. l. p. 33, 20 sqq. ‖ in var. l. pro ἐστι οὐ lege: ἐστι ‖ 1258 a, 5. ἡ διατριβὴ] *eorum cura* Guil. ‖ 15. in v. l. pro τινὰ] lege: τίνα] ‖ 20. ⟨ἀλλὰ ἑτέρου. οὐ γὰρ αὐτοῦ χρήματα ποιεῖν,⟩ ἀλλὰ vel simile quid ci. Susem., lacunam iam ante Schmidtium, sed loco eius non accurate indicato et caussa fortasse non sufficiente allata statuit Conringius eumque secutus Schneiderus ‖ 21. μὲν] μόνον ci. Zwingerus ‖ 23. οὕτω — 24. τι ut sana sint veretur Schneiderus (v. ind. gramm. s. v. παραδιδόναι) ‖ 24. in not. dele: τούτων] τούτου ci. Susem. (non enim recte verba explicuit idem Quaest. crit. IV. p. 8: v. potius ind. gramm. s. v. ἐκ) ‖ 25. in notis pro τῳ lege τῷ ‖ 29. δ'] δὲ M^s (de P^1 incertus sum) ‖ καὶ om. Zwingerus ‖ b, 26. τεχνῶν] τεχνιτῶν Vermehrenus (recte, ut videtur): ἀτέχνων et 27. χρησίμων masculini generis esse iam antea censuit Schuetzius ‖ 31. πασῶν M^s ‖ 32. pro εἴδη P^1 lege: εἴδη] ἤδη P^1 ‖ 1259 a, 18. οὖν] ὃ P^4 ‖ 28. ἀπέλαβεν ci. Camerarius ‖ 1260 a, 4. in verb. cont. dele: ⟨τὰ⟩ et in notis pro ⟨τὰ⟩ Schuetzius scribe: τὰ post ὑφηγεῖται addendum esse non male ci. Schuetzius, at v. Bonitz. l. l. p. 807 b, 46 sqq. ‖ 38. τεχνήτας pr. M^s.

LIB. II.

Maiorem huius libri partem Theophrasto tribuendam esse contendit Krohnius ‖ 1260 b, 33. δὲ ⟨ἵνα⟩ $Bas.^3$ ‖ 1261 a, 7. in var. l. pro δη lege δὴ ‖ 11. ⟨καὶ τέκνα⟩ καὶ Spengelius ‖ 14. διελεῖν] εἰπεῖν? Susem. ‖ 27. lege: ἑλκύσῃ $Π^2$ Bekk., ἑλκύσῃ M^s ‖ 30. lege: ἀντιπεπονθὼς pr. M^s ‖ 35. lege: μετάβολλον pr. C^4 ‖ b, 2. τὸ] τῷ? Susem. ‖ 24. φήσουσι M^s ‖ 1262 a, 12. ἢ post φράτορα fort. secludendum mihi erat ‖ b, 3. μὴ ante πειθαρχεῖν non punctis, sed lineola supposita del. corr.[1] P^1 ‖ 14. εἰ τὸν ἕνα ⟨συμβαίνει⟩ ci. Susem. ‖ 20. δια-⟨ρρεῖν⟩, φροντίζειν Madvigius ‖ 32. τοὺς φύλακας om. M^s P^1 ‖ 35—1264 b, 23] de hoc capite quinto Krohnius sic iudicat: „das Capitel ist defect und stark interpolirt" ‖ 39. πότερον — 40. κτῆσιν. secl. et colon post 41. νενομοθετημένων ponit Schmidtius ‖ 40. ἀπὸ in mg. P^4 ‖ 1263 a,

20. προσχρώμεθα lectio fortasse recta est ‖ 29. πρὸς del. Camot. ‖ 33. γίνοιτ'? Susem. ‖ 36. in notis post Schmidtius adde: ὡς ἐπίπαν? Susem. et post lenius adde: sic ‖ κἂν — 37. χώραν] κἂν δεηθῶσιν ἀντ' ἐφοδίων ⟨πᾶσι τοῖς⟩ ἐν τοῖς ἀγροῖς κατὰ τὴν θήραν? Susem. ‖ b, 1. οὐκ a pr. P[1] omissum suppl. corr.[1] ‖ 34. ἔσται fort. secludendum mihi erat ‖ 1264 a, 2. in notis pro Herme lege: Hermet. ‖ 8. φατριὰς habet P[1] ‖ 31. ἀγορανομικῶν ⟨καὶ ἐλλιμενικῶν⟩ e loco Platonico ci. Spengelius ‖ b, 24—1266 a, 30. τρόπον] totum hoc caput sextum ab Aristotele abindicat Krohnius ‖ 1265 a, 35. in textu pro: ἕξεις [ἀρεταὶ] lege: [ἕξεις] ἀρεταὶ ‖ αἱρεταὶ coniecturam temere probat Madvigius ‖ 37. χρήσεις] ἕξεις Susem., vitium detexit, sed male αἱρέσεις ci. Madvigius ‖ 40. ἂν ὁμαλισθησομένην] ἀνομαλισθησομένην Madvigius ‖ 1265 b, 25: cf. etiam Bonitzius l. l. 464 b, 43 sqq., qui quae v. 51 sq. de codicum lectionibus refert, secundum notas meas corrige ‖ 30. τῆς ἄλλης πολιτείαν male ci. Spengelius ‖ 1266 a, 14. αἱροῦνται — 19. εἶτ'] si locum ceteroqui recte constitui, tamen simul ρπ' ante ἐκ τοῦ πρώτου inserere opus erit, ut ita scribendum sit: αἱροῦνται μὲν γὰρ πάντες [ἐπάναγκες, ἀλλ'] ἑκατὸν ὀγδοήκοντα ἐκ τοῦ πρώτου τιμήματος, εἶτα πάλιν ἴσους ἐκ τοῦ δευτέρου, εἶτ' ἐκ τῶν τρίτων, πλὴν οὐ πᾶσιν ἐπάναγκες ⟨ἀλλ'⟩ ἢ τοῖς ἐκ τῶν τριῶν τιμημάτων, ἐκ δὲ τοῦ τετάρτου [τῶν τετάρτων] μόνοις ἐπάναγκες τοῖς πρώτοις καὶ τοῖς δευτέροις· εἶτ': at vereor hodie, postquam Madvigi commentationem legi, ne secus se res habeat et sic fere potius verba sint reficienda: αἱροῦνται μὲν γὰρ πάντες ἐξ ἀνάγκης [ἀλλ'] ἐκ τοῦ πρώτου τιμήματος, εἶτα πάλιν ἴσως ἐκ τοῦ δευτέρου· εἶτα ⟨δ'⟩ ἐκ τῶν τρίτων οὐ πᾶσιν ἐπάναγκες πλὴν ⟨ἀλλ'⟩ ἢ τοῖς [ἐκ] τῶν τριῶν τιμημάτων, ἔκ τε τοῦ τετάρτου [τῶν τετάρτων] μόνοις ἐπάναγκες τοῖς πρώτοις καὶ τοῖς δευτέροις. εἶτ': possis etiam conicere: αἱροῦνται μὲν γὰρ πάντες ἐξ ἀνάγκης ρπ' ἐκ τοῦ πρώτου τιμήματος, εἶτα πάλιν ἴσους κ. τ. λ., sed sic v. 19 sq. non ἴσον — ἀριθμόν, verum ἐνενήκοντα scribendum fuit Aristoteli, neque in numero electorum quidquam oligarchici inest ‖ 15. ἐξ ἀνάγκης cum Plato offerat, nunc cum Schmidtio probo ‖ ἀλλ'] ἀλλὰ ⟨πρῶτον⟩ Lambinus, aut secludendum aut ϙ' Mureti coniecturam recipiendum esse ci. Madvigius, at si quid veri Muretus viderit (id quod vix crediderim), certe ρπ' potius verum esse numerum demonstravit Spengelius, sin altera emendandi ingredienda est via, ἀλλ' aut nihil nisi varia lectio olim fuit ad 17. πλὴν pertinens aut, id quod multo magis mihi placet, non prorsus delendum, sed suadente Schmidtio post hanc ipsam vocem traiciendum est, aut si forsitan e contrario πλὴν expungendum sit, certe ἀλλ' post 17. ἐπάναγκες transpositum necesse est servari. praeterea nunc arbitror v. 16. ἴσως recte a Nickesio propositum esse, cum praesertim similiter κατὰ ταὐτὰ scripserit Plato ‖ 16. εἶτα ⟨δ'⟩ ἐκ nunc ci. Susem. ‖ εἶτ' ἐκ τοῦ τετάρτου post τρίτων add. mg. Bas.[3], prb. Lambinus ‖ 17. πλὴν nisi prorsus delendum est, post ἐπάναγκες recte, ut videtur, tri. et ἦν fort. recte secl. Madvigius, sed potest saltem vel sic ἦν de Goettlingi coniectura in ἢ mutatum servari, id quod exempla demonstrant a Bonitzio l. l. eodemque Goettlingio allata: πλὴν ἀλλ' ἢ Met. I, 1. 981 a, 18. πλὴν ἢ Aristoph. Nub. 361. 734. attamen in Plat. Apol. p. 42 πλὴν εἰ ex optimis codicibus nuper restituit Schanzius (Nov. comment. Plat., Virceb. MDCCCLXXI, p. 161), et Aristoteli neque πλὴν ἢ neque πλὴν ἀλλὰ in usu fuisse videntur. Schmidtius εἶναι pro ἦν e Platone repetens nimis anxie eius vestigia sequitur ‖ ἐκ deest apud Platonem et, nisi fallor, secludendum est ‖ τῶν τριῶν [ἢ τετάρτων] ex editione Goettlingiana retinet Madvigius, at quod postea proposuit Goettlingius, τῶν τριῶν τιμημάτων, praebet ipse Plato: πρῶτον μὲν ἐκ τῶν μεγίστων τιμημάτων ἅπαντας φέρειν ἐξ ἀνάγκης . . . τῇ δὲ ὑστεραίᾳ φέρειν ἐκ τῶν δευτέρων τιμημάτων κατὰ ταὐτὰ καθάπερ τῇ πρόσθεν, τρίτῃ δ' ἐκ τῶν τρίτων τιμημάτων φέρειν μὲν τὸν βουλόμε-

νον, ἐπάναγκες δὲ εἶναι τοῖς τῶν τριῶν τιμημάτων ... τετάρτῃ δὲ φέρειν μὲν ἐκ τοῦ τετάρτου καὶ σμικροτάτου τιμήματος ἅπαντας, ἀζήμιον δ' εἶναι τὸν ἐκ τοῦ τετάρτου καὶ τρίτου τιμήματος, ἐὰν ἐνεγκεῖν μὴ βούληται κ. τ. λ. ‖ 18. *ἐκ δὲ*] *ἔκ τε* nunc ci. Susem. ‖ *τοῦ τετάρτου* non recte secl. et *τῶν τετάρτων* servant Lambinus et Madvigius, alterum utrum delendum esse iam ante Engelhardtium censuit Sylburgius ‖ 1267 a, 17. adde: *φαλλέου* P[1] ‖ b, 5. *ἀλκῇ*? Madvigius ‖ 20. adde: *φαλλέου* P[1] ‖ 1268 a, 34. adde: *ἔχουσαν* M[s] ‖ 42. *ἄπορον*] *δυσπόριστον*? Schmidtius ‖ b, 2. *ἀπὸ*] *ἀφ' ὅλης* Madvigius ‖ 16. lege: *οὐ Γ* M[s] et pr. P[1] (crx. mg.) † ‖ 1269 a, 34. ⟨*πόλει*⟩ *πολιτεύεσθαι*? Madvigius (fors. recte) ‖ 36. lege: *ὑπάρχει* P[1] ‖ b, 6. in textu restitue *Περαιβοῖς* et in var. lect. *περραιβοῖς Π*[2] Ar. Bekk. ‖ 1270 a, 16. in textu lege: *ἐπιτιμήσειεν* ‖ 28. ut intellegas, quid sibi velint Schmidti coniecturae mihi non probatae, *οὗτος* voce ex eius sententia aut legem aut legislatorem significari scias ‖ 40. lege: *τήν τε τεκνοποιίαν* P[1] ‖ b, 2. *προάγει* Spengelius ‖ 12. *ἀνρείοις* (non *ἀνρείος*) ab initio habuit P[1] ‖ 14. *αὐτοὺς* — 15. *βασιλεῖς*] *αὐτοὺς ἠνάγκαζον βασιλεῖς* aut *αὐτοὺς ἠνάγκαζον τοὺς βασιλεῖς Γ*, *αὐτοὺς ἠνάγκαζον τοὺς βασιλεῖς*, ut videtur, Ar. („*reges ipsos populares fieri compulerunt*"), id quod probo ‖ 1271 b, 40. *Κάμικον* secundum librorum vestigia cum plurimis editoribus scripsi, etsi *Καμικόν* commendat Arcad. 52, 2. cf. Bekk. Anecd. 1269 (citat Benseler Woerterb. der griech. Eigennamen s. v. *Καμικός*) ‖ 1272 a, 8. *βουλὴν* non ab Aristotele scriptum esse, sed nomen Creticum latere vix recte suspicatur Spengelius, cf. Trieber l. l. p. 81—99, inprimis p. 98 sq. ‖ 21. *πρὸς δὲ*] *πρός τε*? Susem. ‖ 24. ⟨*σπανίαν*⟩ *τὴν* vel simile quid inepte ci. Madvigius ‖ 29. in notis ante Sylburgius adde: ci. (item 1273 a, 17. b, 24 et saepius) ‖ b, 11. *διαλαμβάνοντες*] de veritate huius lectionis dubitat etiam Bonitzius l. l. p. 182 b, 6 ‖ 39. in var. lect. lege: *γρ. καθ' αὑτὸ* mg. p[1] ‖ 1273 b, 18. *ἄριστα*] *ἔριδας* Hampkius ‖ 1274 b, 12. *τὴν* — 13. *ἄσκησιν*] verba Victori haec sunt „fuit auctor, quod ad structuram „verborum facit, durior: videbatur enim vel eodem casu, quo prima duo „protulit, dicere debuisse *καὶ ἡ ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἄσκησις* vel ... „plene loqui hoc pacto: *καὶ* ⟨*ὁ περὶ*⟩ *τὴν κ. τ. λ.*": duas igitur iam a Victorio vides monstratas esse emendandi vias, si omnino emendatione opus est, quarum alteram ingressus est Schneiderus alteram Schmidtius.

Praeterea locis ab Aristotele in hoc libro citatis addendi sunt hi:

1261 a, 31. post Eth. Nic. V, 8. 1132 b, 31 sqq. adde: cf. c. 5. 1130 b, 32 sqq. ‖ 1265 b, 33. *ἔνιοι* — 36. *οἱ μὲν* — 37. *φασίν* — 40. *οἱ δὲ κ. τ. λ.*] fuisse inter hos videtur etiam Ephorus: v. sequentia et quae attuli ad V, 1. 1301 b, 20. c. 11. 1313 a, 31. c. 12. 1316 a, 33. vix recte Fluegelius (Die Quellen in Plutarchs Lykurgos, Marb. MDCCCLXX, p. 29): „den im Anfang des siebten Capitels von Plutarchs Lykurgos ausgefuehrten Gedanken, dass Lykurg die drei verschiedenen Verfassungsformen zu einer verbunden, finden wir nach Plato zuerst bei Aristoteles (1265 b, 33 ff.); bei demselben findet sich V, 11. 1313 a, 26 ff. im Widerspruch mit Herod. I, 65 die Angabe, dass die Ephoren unter Theopompos eingesetzt seien, sogar unter Beifuegung der auch von Plutarch erzaehlten Anekdote: so werden wir uns damit bescheiden muessen den Aristoteles als Quelle fuer den ersten Theil des 7. Capitels anzusehen": ipse enim Aristoteles utroque loco ad alios auctores disertis verbis provocat, et ex Ephoro permulta hausta esse ab eo scriptore, quem potissimum Plutarchus in hoc opusculo secutus est, Fluegelius ipse optime demonstravit: ceterum cf. etiam Addenda ad V, 1. 1301 b, 20 ‖ 1270 a, 6. *φασὶ*] Ephorum, nisi fallor, iam hoc loco tali modo citat, v. sequentia ‖ 34. *λέγουσι*] Ephor. fr. 18 (ap. Strab. VIII. p. 364), id quod recte intellexit Trieber l. l. p. 101 ‖ 36. *φασιν*] idem haud dubie Ephor. ‖ 1271 b, 22. *λέγεται*] ab Ephoro fr. 64 (ap. Strab.

X. p. 481): *λέγεσθαι δ' ὑπό τινων ὡς Λακωνικὰ εἴη τὰ πολλὰ τῶν νομιζομένων Κρητικῶν, τὸ δ' ἀληθὲς εὑρῆσθαι μὲν ὑπ' ἐκείνων, ἠκριβωκέναι δὲ τοὺς Σπαρτιάτας*, cf. Trieber l. l. p. 99 sq. ‖ 24. *φασὶ*] Ephor. l. l. (p. 482): *λέγεσθαι δ' ὑπὸ τῶν Κρητῶν ὡς καὶ παρ' αὐτοὺς ἀφίκοιτο Λυκοῦργος κατὰ τοιαύτην αἰτίαν· ἀδελφὸς ἦν πρεσβύτερος τοῦ Λυκούργου Πολυδέκτης· οὗτος τελευτῶν ἔγκυον κατέλιπε τὴν γυναῖκα· τέως μὲν οὖν ἐβασίλευεν ὁ Λυκοῦργος ἀντὶ τοῦ ἀδελφοῦ, γενομένου δὲ παιδὸς ἐπετρόπευεν ἐκεῖνον, εἰς ὃν ἡ ἀρχὴ καθήκουσα ἐτύγχανε· λοιδορούμενος δή τις αὐτῷ . . . ἀπῆρεν εἰς Κρήτην . . . κατᾶραι πάλιν εἰς τὴν οἰκείαν, καταλαβεῖν δὲ τὸν τοῦ ἀδελφοῦ υἱὸν τὸν Πολυδέκτου Χαρίλαον βασιλεύοντα* (cf. Plut. Lyc. 2—5. Trieber l. l. p. 65 sqq. 100. Fluegel l. l. p. 22 sqq.): non tamen videtur Aristoteles cum Ephoro de origine Lycurgi consensisse, cum eum non solum regem fuisse neget, sed etiam mediocri genere natum esse contendat IV, 11. 1296 a, 18 sqq., v tamen Addenda ad istum locum ‖ 27. *ἄποικοι* — 30. *κατοικοῦσιν*] cf. Ephor. l. l. (p. 481), ubi ad eorum argumenta, quos verbis *μεῖναι δέ τινα τῶν νομίμων παρὰ Λυττίοις . . . καὶ δὴ καὶ τὰ Λυττίων νόμιμα ποιεῖσθαι μαρτύρια τοὺς τὰ Λακωνικὰ πρεσβύτερα ἀποφαίνοντας· ἀποίκους γὰρ ὄντας φυλάττειν τὰ τῆς μητροπόλεως ἔθη* significat, refutanda monet non esse inde, *ὅτι ἄποικοί τινες τῶν πόλεων γεγόνασι τῶν ἐν Κρήτῃ Σπαρτιατῶν* colligendum colonos *ἐν τοῖς ἐκείνων νομίμοις διαμένειν ἐπηναγκάσθαι· πολλὰς γοῦν τῶν ἀποικίδων μὴ φυλάττειν τὰ πάτρια, πολλὰς δὲ καὶ τῶν μὴ ἀποικίδων ἐν Κρήτῃ τὰ αὐτὰ ἔχειν τοῖς ἀποίκοις ἔθη* (cf. Trieber l. l. p. 95 sqq. inprimis p. 96. n. 1) ‖ 1272 a, 1. *καὶ* — 4. *ἐλήλυθεν*] plane idem legitur apud Ephor. l. l. (p. 482), cf. Plut. Lyc. 12: falsa autem protulit Trieber l. l. p. 101: „merkwuerdigerweise findet sich diese Notiz noch ein „zweites Mal bei Aristoteles 1271 a, 26 ff.“ ‖ 4. *οἱ* — 6. *κόσμοις*] hoc quoque legitur ap. Ephor. l. l. ‖ 1274 a, 25. *τινες*] ut videtur, Ephorus, qui l. l. narrat haec: *ἐλθόντα δὲ* (intellege *Λυκοῦργον εἰς Κρήτην*) *πλησιάσαι Θάλητι μελοποιῷ ἀνδρὶ καὶ νομοθετικῷ κ. τ. λ.*, cf. Plut. l. l. c. 4. Trieber p. 67. 72. 101. (rectius tamen Triebero, nisi fallor, iudicat Fluegelius ipso Ephoro non usum esse Plutarchum).

LIB. III.

Totum hunc librum ab Aristotele abiudicat Krohnius, si recte eum intellexi ‖ 1275 a, 32. *οὕτω μετέχοντας*] recte Schmidtius: „*οὕτω* non „dubito quin verum sit, post *μετέχοντας* autem quamquam excidisse „potest *πολιτείας* vel *κοινωνίας* vel *ἀρχῆς* vel simile quid, potuit tamen „non minus recte ab ipso scriptore omitti, facillime enim subaudietur“ ‖ 1276 a, 18. v. ind. gramm. s. v. *ποτέ* ‖ 26. in verbis continuis pro puncto post *πόλιν* pone signum interrogandi ‖ 1277 b, 7. ⟨*καί*⟩ *τις*? Susem. ‖ 23. bene Schmidtius: „*λάλος* falsum esse aperte demonstrant sequentia „24. *ἐπεὶ* — 25. *ἐστίν*: prodiga igitur potius mulier est, quam requirat „sententia: viro enim acquirenti maior sumptus conceditur, mulierem, „quippe quam servare rem familiarem deceat, prodigam appellamus, „cum coniugis sumptus aequat“: cf. ind. gramm. s. v. *σωφροσύνη* ‖ 1278 a, 27. in notis post IV, 14. 1297 b, 31 adde: V, 4. 1304 a, 3. c. 11. 1313 a, 28: praeterea cf. Bonitzius l. l. p. 149 a, 49 sqq. ‖ 38. in var. lect. pro o lege: ὁ ‖ b, 39. in var. lect. pro *αρχὴν* lege: *ἀρχὴν* ‖ 1281 a, 41. *λύεσθαι* fuitne olim variae lectio pro 42. *ἀλήθειαν*? ‖ b, 5. in notis post ⟨*ὥσπερ*⟩ adde: vel *καὶ* ⟨*ὡς*⟩ ‖ 1282 a, 11. *οὔ τι*, ut videtur, recte se habet, v. Bonitz l. l. p. 539 b, 18 sqq. ‖ 14. post *εὐθυνῶν* pro puncto pone colon ‖ 1284 b, 30 sq. melius, ut videtur, cum Hampkio interpungendum est hoc modo: *τοιούτου* (*παραπλήσιον* — *ἀξιοῖμεν*) *μερίζοντες*, at sic non video, quomodo servari possit nominativus, immo accusativo

μερίζοντας opus erit ‖ 1285 a, 9. ἔν τινι, βασιλεία (non βασιλείᾳ) ci. Boiesenus, ἔν τινι βίᾳ δειλίας ci. Lindavius (at vereor, ut hoc Graecum sit) ‖ 10. νομῷ ci. Faesius (v. Passovi lex. ed. V. s. v. νόμος), nescio an recte ‖ in var. lect. pro αγαμέμνων lege: ἀγαμέμνων ‖ 19. κάτεροι iam ante Spengelium ci. Sylburgius ‖ b, 18. in verb. cont. pro εἰπεῖ lege εἰπεῖν ‖ ἡ παμβασιλεία? Susem. ‖ 1286 a, 32. in notis dele: c. 5. 1278 b, 40 et pro 1253 b, 35 lege: 1253 b, 37 et in Addendis ad hunc locum ‖ b, 10. ἔτι — 11. ἀνδρῶν secl. Krohnius (nescio an recte) ‖ 1287 a, 25. in notis pro corrigendum lege: restituendum ‖ b, 11 sq. ὃ καὶ πρότερον εἰρημένον ἐστίν] nusquam plane idem antea dictum est ‖ 13. δὲ retinendum esse docuit Bonitzius l. l. p. 167 a, 19 sqq. ‖ 15. de glossa ὡς οὐχ ἕνα λοιπὸν ἄρχειν δίκαιον audias Schmidtium: „λοιπὸν prodit „glossatorem novicium, nam ὥστε λοιπὸν significat *unde consectarium est* apud Graeculos“: cf. gl. ad IV, 4. 1290 b, 29 ‖ 31. αὐτοῦ nescio an recte defendat Bonitzius l. l. p. 125, 18 sq. ‖ 41. τὰ non debebam secludere: nam haud scio an rectius se habeat sententia addito quam omisso hoc verbo.

LIB. VII.

1323 a, 14 — 1324 a, 4. πειθόμενος] totum hoc caput primum ab Aristotele abiudicat Krohnius ‖ 1323 b, 8. πᾶν — 10. ἔχουσιν] *omne autem utile tale est, ut eius excessus vel noceat habenti vel certe nil prosit* Ar. ‖ 1324 a, 18. in notis pro nescio an recte lege: at v. ind. gramm. s. v. Infinitivus ‖ 1329 a, 11. δεῖ vix recte ci. Goettlingius, nimis enim durum nunc mihi videtur ex sequentibus cum eo κυρίους εἶναι supplere ‖ 13. ἀμφότερα — 14. ταύτην acute defendit Bonitzius (l. l. p. 612 b, 47 sqq.), sed non omnem mihi scrupulum exemit ‖ 1330 a, 36. αὐτῆς] αὐτὴν „alii“ ap. Lambinum ‖ 1331 a, 21. αὐτὸ ci. Bonitzius (l. l. p. 125 a, 35 sq.), recte, ut videtur ‖ b, 4. in notis dele: vel τοῦ πολιτικοῦ ‖ 23. ἀφείσθω τὰ νῦν non recte inserui locis citatis: non igitur ad praef. ablegandi erant lectores, sed ad ind. gramm. s. v. νῦν ‖ 1332 b, 8. μὲν δὴ antiquitus varia lectio pro μὲν τοίνυν fuisse videtur, et haec quidem melioris fortasse recensionis propria fuit, fortasse tamen superscripta dumtaxat erat in eius archetypo: τὴν μὲν τοίνυν (δὴ) φύσιν οἵους κ. τ. λ. ‖ 1333 a, 23. τέχνην — φύσιν] φύσιν — τέχνην (ut videtur) Lambinus ‖ 24. διχῇ ⟨ὁ λόγος⟩ vel ⟨ὁ λόγος⟩ διχῇ iam ante Reizium ci. (ut videtur) Lambinus ‖ 25. λόγος secl. (ut videtur) Lambinus ‖ 26. ὡσαύτως — διῃρῆσθαι] *quoniam igitur necesse est actiones ad eundem modum esse divisas, quemadmodum ea, quorum sunt actiones, divisa sunt, hanc autem animi partem ita oportet esse divisam* Lambinus ‖ διῃρῆσθαι, δῆλον ὅτι Lambinus, διῃρῆσθαι, δῆλον ⟨δ'⟩ ὅτι iam ante Reizium ci. Sylburgius ‖ 27. lege: δ' om. Γ Ar., secludendum esse ci. Lambinus Sylburgius Spengelius, del. Reizius ‖ 28. αἱρετωτέρας] βελτίους ci. (ut videtur) Lambinus ‖ 32. et 33. εἰς τὰ secl. Bonitzius (l. l. p. 42 b, 26 sqq.) ‖ 1334 a, 11. δὴ Susem. ‖ 14. ὑπερέχειν Susem. ‖ 28. in notis pro: nisi fallor, lege: fors. ‖ 41. dele quae ad h. l. adnotavi ‖ b, 12. in notis dele: cf. Addenda ‖ 1335 b, 5. δεῖ fortasse non inserendum mihi erat, sed supplendum est e praecedente adiectivo verbali 4. λεκτέον: quamquam enim ex ipso Aristotele simile exemplum non attulit Bonitzius l. l. p. 168 a, 54 sq., dubitat tamen de Rhet. ad Al. 30. 1437 a, 3: ceterum verisimilius mihi quidem nunc quoque est utroque loco et 1336 a, 3 vocem culpa librariorum intercidisse ‖ 18. τεκούσης ci. etiam Lambinus (male) ‖ 22. potestne aut coniunctivus κωλύῃ aut optativus κωλύοι tolerari? cf. Kuehner. Griech. Gramm. ed. II. t. II. p. 195, 7. 201. n. 1 ‖ 1336 a, 17. ἀμπίσχειν prb. Bonitzius l. l. p. 39 a, 31 sq. 682 b, 58, nescio an recte ‖ 18. ἀρχομένους iam ante Schneiderum ci. Sylburgius ‖ b, 1. καὶ

⟨τη ν⟩? Susem., cf. tamen Bon. l. l. p. 109 b, 44 sqq. ‖ 3. ἀπολαύειν fort. vera est lectio, cf. Bonitzius l. l. p. 83 a, 6 sqq. et ind. gramm. s. h. v. ‖ 7. μὲν οὖν — 8. δέ] si mavis cum Schmidtio δὲ — μὲν οὖν quam mecum δὲ — δή restituere, colo tantum, non puncto post 12. χάριν interpungendum est: ceterum coniecturam meam improbavit, sed non alio eiusdem generis exemplo allato (nam aperte inter se opponuntur 3. ὅλως et 6. μάλιστα) refutavit Bonitzius l. l. p. 540 b, 55 sq.: nimirum in errorem coniectus est falsa lectione 2. ἀπελαύνειν, quam secutus non potuit non putare μὲν οὖν et v. 4. et v. 7. ad sententiam v. 2 sq. pronuntiatam amplius explicandam pertinere, cum reapse vera scriptura ἀπολαβεῖν aut ἀπολαύειν restituta hic locus e talis usus exemplis eximendus sit et 4. οὖν consecutivam potius vim habeat ‖ 10. ad coniecturam suam αἰκίαις probandam lexicographos αἰκίαν interpretari solere vocabulo πληγή monet Schmidtius, unde etsi facile concludas καὶ πληγαῖς verba utpote e glossemate oriunda cum Schneidero esse secludenda, posse tamen uberius dixisse Aristotelem αἰκίαις — καὶ πληγαῖς: audio, at nonne αἰκίαν („eine Realinjurie" vel „Misshandlung") is tantum patitur, qui iniuste vapulat?

Praeterea locis citatis adde hos: 1334 a, 15. πολλάκις] c. 14. 1333 a, 33 sqq. 1334 a, 2 sqq.

LIB. VIII.

Totum hunc librum non ipsi Aristoteli tribuendum esse verisimile videtur Niebuhrio (Röm. Alterth. p. 578 Isler), de trium capitum posteriorum maiore parte eodem modo, nisi fallor, iudicat Krohnius (l. l. p. 27 sq.), certe omnia ea, in quibus de purgatione et enthusiasmo sermo est, ab Aristotele abiudicat ‖ 1337 a, 11. in textu post ἀμφισβητήσειεν pro colo pone comma ‖ 34. in var. lect. pro κοινως lege: κοινῶς ‖ b, 6. in notis pro 1253 b, 35. lege: 1253 b, 37 ‖ 11. ἢ τὴν ψυχήν, nisi fallor, olim varia lectio fuit pro ἢ τὴν διάνοιαν ‖ 35. nescio an rectus sit ordo verborum δεῖ ποιοῦντας a M[s] P[1] et mg. P[4] oblatus ‖ 1338 a, 16. καὶ πρὸς μάθησιν verborum si probanda est transpositio a Schmidtio proposita, fortasse non opus est quidquam in eis mutare, sed sufficit καὶ secludere ‖ 17. ⟨οὐδ' ὥσπερ ἡ γραφική⟩ (δοκεῖ — 19. κάλλιον) Lambinus ‖ δὲ καὶ] γὰρ Lambinus ‖ b, 28. traditum ordinem verborum retinui eundem in eo sensum inesse confisus, quem transpositionibus suis restituere conati sunt Reizius et Spengelius ‖ 1339 a, 24. de δύνασθαι recte, ut videtur, Schmidtius: „δύνασθαι κρίνειν voluisse „videtur is, qui vocabulum intulit" (cf. b, 1) ‖ b, 41. in notis post ⟨φαῖεν ἂν δεῖν⟩ ci. Schmidtius adde: ⟨φαῖεν ἂν ὅτι φιλοῦσιν αὐτὴν⟩ διὰ vel simile quid ci. Susem. et dele: μόνην ⟨φιλοῦσιν αὐτὴν⟩ vel simile quid ci. Susem. ‖ 1340 a, 12. in nota ad ἔτι δὲ pertinente pro 13. μελῶν lege: 14. αὐτῶν ‖ b, 26. in var. lect. pro αρχύτου lege ἀρχύτου ‖ 1341 b, 40. in not. pro καῖ lege καὶ ‖ 1342 b, 23. ⟨οὐ⟩ καλῶς „quidam" ap. Lambinum.

LIB. IV.

1288 b, 34 sq. ἁρμόττουσαν. δεῖ ⟨δὲ⟩ γνωρίζειν ὡς ci. Hampkius ‖ 1291 a, 29. γὰρ a Π[1] additum etsi nescio an ex eadem particula v. 30. sequente per dittographiam ortum sit, fortasse tamen non secludendum mihi erat, sed lacuna ante οὐδὲν statuenda, facile enim οὐδὲν σκοποῦμεν vel simile quid potest excidisse: an γε conicere praestat? ‖ 1292 a, 19. cur Sylburgius v. 16. δεσποστικός coniecerit, profecto non assequor: contra v. 19. offendit genetivus τῶν βελτιόνων cum δεσποτικὰ coniunctus, et loco simili III, 8. 1279 b, 16 sq. μοναρχία — δεσπο-

τικὴ τῆς πολιτικῆς κοινωνίας incertum est, utrum τῆς πολιτικῆς κοινωνίας e δεσποτικὴ an e μοναρχία pendeat: attamen ut iam haec ipsa res ad liquidum perduci vix potest, ita de δεσποστικὰ coniecturae veritate etiam idcirco dubito, quia δεσποστικός vox, quantum scio, nusquam alibi deprehenditur ‖ 34. in notis pro: pesito lege: posito, ceterum videndum est, nonne traditam lectionem recte defendat et explicet Bonitzius l. l. p. 612 b, 10 sqq. ‖ b, 36. in notis lege: μέντοι ⟨μόνους τοὺς⟩ ‖ 1293 a, 20. αὐτοῖς? Susem. ‖ in textu pro ἀλλα lege: ἀλλὰ ‖ b, 20. καὶ — 21. μᾶλλον] politias ad oligarchiam vergentes esse aristocratias vocandas non est ipsius Aristotelis sententia: immo contra hanc doctrinam pugnat in capite sequente octavo: sed eadem redit V, 7. 1307 a, 10—40. μεμιγμένη, quo de loco iam Schnitzerus monuit haec: „es ist merkwuerdig, dass Aristoteles hier das Moment des persoen- „lichen Werthes, das er sonst als ein Hauptmerkmal der Aristokratie „bezeichnet, ausser Augen laesst": ergo utrumque locum ab alio interpolatum esse crediderim, qui scilicet veram capitis octavi sententiam foeda lacuna obscuratam non perspiceret, neque cum Schlossero 1307 a, 13. καὶ ante τούτῳ inserente repugnantiam esse leniendam: fortasse tamen V, 7. interpolatio verbo 1307 a, 12. διαφέρουσι demum incipit: utut vero haec res se habet, ibidem 1307 b, 7. τοῦτο καὶ in καὶ τοῦτο mutare non ausus sum, cum recta sit tradita lectio, si a, 10—33 vel a, 12—33 non sint genuina ‖ 31. in notis dele: recte, ni fallor ‖ 1296 a, 18. σημεῖον — 21. ἄλλων secl. Krohnius ‖ 1297 a, 10. in notis pro: Lambinus lege: „quidam" ap. Lambinum ‖ 40. sic fere Schmidtius: „scio, quid conie- „cturae meae τοῖς μὲν ⟨ἐκκλησιάζουσι καὶ δικάζουσι⟩ — τοῖς δὲ μὴ obici „possit, sed facile ad τοῖς μὲν ἐκκλησιάζουσι καὶ δικάζουσι supplebimus „ἀπόροις, ad τοῖς δὲ μὴ κ. τ. λ. εὐπόροις" ‖ 1298 b, 2. si v. 4. ὀλιγαρχικωτάτην scribendum est, hoc loco non possumus non aut maiorem corruptelam suspicari aut comparativum saltem ὀλιγαρχικώτερον vel ⟨μᾶλλον⟩ ὀλιγαρχικὸν requirere, sin illic ὀλιγαρχί-⟨αν δυναστευτι-⟩κὴν vel ⟨δυναστείαν⟩ ὀλιγαρχικὴν probamus, positivum hic ὀλιγαρχικὸν bene defendit Schmidtius: tria enim sic habes genera haec: ὀλιγαρχίαν πολιτικήν, τὸ ὀλιγαρχικόν, ὀλιγαρχίαν δυναστευτικὴν vel δυναστείαν ὀλιγαρχικήν, et altera certe secundi generis species, quia maxime puram oligarchiae naturam ostendit, sic nude ὀλιγαρχικὸν appellatur etiam c. 5. 1292 b, 3 sq.: ceterum in v. 5. ⟨δυναστείαν⟩ ὀλιγαρχικήν, quod Schmidtius coniecit, quamvis ceteroqui praeferendum videatur, minus tamen placet eam ob rem, quia nulla omnino extat δυναστεία nisi ὀλιγαρχική, nam δυναστείαν tale oligarchiae genus vocari monet Aristoteles 1292 b, 9 sq. ‖ 23. ἴσως lectionem praeferam, si non solum „pari modo", verum etiam, quod h. l. postulat sensus, „pari numero" significare possit ‖ 1299 a, 20. in notis verba „πρεσβευτὰς Congrevius" non erant diductis litteris imprimenda, forsitan enim passivus praesentis αἱροῦνται usus satis defendatur participio aoristi passivi αἱρεθέντας II, 8. 1268 a, 13, ad quod provocat Bonitzius l. l. p. 18 a, 60 sq.

LIB. VI.

1316 b, 36. πρότερον fortasse secludendum est, quamquam paucos locos extare, quibus ad proxime praecedentia referatur, demonstravit Spengelius Aristot. Stud. IV. p. 42 (Comm. philol. acad. Monac. XI. p. 310) ‖ 1317 a, 15. in verbis continuis dele comma ante καὶ et pone post ἄλλας ‖ 39. δή? Susem.: an etiam νυνὶ — λέγωμεν spuria sunt? ‖ 1318 a, 3. κοινὰ] οἰκεῖα? Susem.: an etiam τὰ — ἐστί subditicia sunt? ‖ 32. ἢ τοῖς πλείοσιν] τοῖς πλείοσιν olim ἢ praemisso variam lectionem fuisse ad 33. οἱ πλείους adscriptam putaverim ‖ 1319 a, 7. in verbis cont. pro [τε] lege: τε ‖ τὸ ἀρχαῖον nisi e dittographia orta

sunt, cum eadem verba v. 10. legantur, vereor ne varia lectio sint pro *παρὰ τοῖς παλαιοῖς*, quamquam talem pleonasmum fortasse non omnino a dicendi genere Aristotelis abhorrere concedo ‖ 10. *πόλιν* — 14. *νῦν δὲ* interpunge sic: *πόλιν* (*ἦν δὲ τὸ* [*γε*] *ἀρχαῖον ἐν πολλαῖς πόλεσι νενομοθετημένον μηδὲ πωλεῖν ἐξεῖναι τοὺς πρώτους κλήρους· ἔστι δὲ καὶ ὃν λέγουσιν Ὀξύλου νόμον εἶναι τοιοῦτόν τι δυνάμενος, τὸ μὴ δανείζειν εἴς τι μέρος τῆς ὑπαρχούσης ἑκάστῳ γῆς*)· *νῦν δὲ* ‖ 22. donec alia exempla afferantur, posse pro *γυμνάζεσθαι πρός τι* etiam *γυμνάζεσθαί τι* dici aegre crediderim: duae igitur potius mihi olim traditae fuisse videntur lectiones, *πρὸς τὰ πολεμικὰ* et *πρὸς τὰς πολεμικὰς πράξεις*, e quibus perperam in unam conflatis postquam extiterit quod offerunt *Γ* M[s], *τὰς* (*τὰ*) *πρὸς τὰ πολεμικὰ πράξεις*, hoc in vulgata recensione non prorsus bene in *τὰ πρὸς τὰς πολεμικὰς πράξεις* correctum esse coniciam ‖ b, 37. in notis pro *υστερον* lege: *ὕστερον* ‖ 1321 b, 21. in notis post I, 11. 1258 b, 37 adde: III, 13. 1283 b, 32 ‖ 29. in notis dele: nescio an recte.

LIB. V.

1301 b, 20. *τινες* ut cum Triebero ad Ephorum retulerim, contra Schnitzeri sententiam factum est, at etsi Ephorus in fragm. 127 (ap. Plut. Lyc. 30) eumque secutus Diod. XIV, 13 de Heraclidarum tantum regno locuntur, quod ita tollere conatus sit Lysander, ut possent reges ex omnibus Spartanis creari, tamen revera hoc idem est atque omnino regnum ipsum evertere, quapropter nihil videtur impedire, ne et Aristoteles et, qui plane cum eo consentit, Corn. Nep. Lys. 3 ut brevius ita minus accurate locuti Ephorum auctorem secuti esse queant: si autem ita se res habet, vix dubium est, quin reapse hoc quoque loco sua ex eo hauserit Aristoteles, sicut alibi in rebus Spartanis ei duci se committere solet, v. quae collegi in Addendis ad locos in libro II. citatos ‖ 1303 b, 23. *ἑταῖρος ὢν τις*] vix recte *ὢν τις* secludenda esse conieci, fort. *τις* ex adiectivo aliquo vel substantivo mutilatum est, ut *ἅτερος ὢν* ⟨*ὑβρισ-*⟩*τής* vel simile quid conicere liceat ‖ 1304 a, 8. *περιορισθεὶς* Camot., *περιωθισθεὶς* Sylburgius ‖ b, 36. in notis post Goettlingius adde: at v. Bonitz. l. l. p. 342 b, 46 sqq. ‖ 1305 b, 39. ante *γίνονται* pro commate pone punctum ‖ 1306 a, 19. *γίνεται* — 31. *Ἰφιάδου* propter plures caussas mihi suspecta sunt, cum autem antecedentia quoque inde a 9. *ὁμονοοῦσα* falso certe loco legantur, dubito an ne haec quidem quamquam per se minime ipso Aristotele indigna revera ab eo profecta sint ‖ 30. in textu lege: [*τῶν*] *περὶ* (certe non video, quomodo genetivus possit explicari) ‖ 1307 a, 10. *μάλιστα* — 40. *μεμιγμένῃ*] v. Addenda ad IV, 7. 1293 b, 20 ‖ 23—27. si ante 27. *συνέβη* lacuna statuenda sit, sic potius interpungendum esse censeam: *ὀλιγαρχίαν, ἢ εἰς τἀναντία ... τὰ αὐτῶν*). ** *συνέβη ... Θουρίοις· διὰ μὲν γὰρ κ. τ. λ.*: at si totus locus spurius est, de qua re in Addendis ad IV, 7. 1293 b, 20 disserui, omnia, quae in eo offendunt, interpolatori quam nonnulla eorum temporum iniuriae tribuere satius erit ‖ b, 6. *τοῦτο καὶ*] item cf. Addenda ad IV, 7. 1293 b, 20 ‖ 34. *ἀμφότερα* ut revera, id quod coniecit Schmidtius, ab Aristotele pro *ἡ δαπάνη* scriptum fuerit, ad 36. *ὑπ' αὐτῶν* subaudienda sunt non *παρανομιῶν*, sed *παρανομιῶν καὶ δαπανῶν* ‖ 1308 a, 33. ante *πρὶν* dele commá, cf. Vahlen Zur Krit. aristot. Schrr. p. 20 (Comm. acad. Vindob. XXXVIII. p. 76). Beitr. zu Ar. Poet. II. p. 43 (Comm. acad. Vindob. LII. p. 131). n. 1, qui inter alios locos provocat ad v. 7, et praeterea cf. c. 9. 1309 b, 28. c. 10. 1312 b, 4 sq. c. 12. 1315 b, 18 sq. ‖ *παρειληφέναι* commendat Vahlenus (= „bevor die Zwiste sowohl die ausserhalb des Streits Stehenden als auch sie selbst erfassen" vel „ergriffen haben"), *περιληφθῆναι* Boiesenus, cuius verba haec sunt: „Baade

„Brugen af Verbet *παραλαμβάνειν* og dets Tempus er stodende paa „dette Sted“: ego ut in tempore perfecto minime haereo, ita notionem corripiendi vix inesse posse in hoc verbo concedo, certe exempla plane similia desidero ‖ b, 7. *μὲν* fort. non secludere, sed post *οὕτως* traicere debebam: an potest tradito quoque loco defendi? ‖ 13. in verbis continuis pro *βραχὺ καὶ* scribe *ταχὺ*, et notas ad hunc locum pertinentes corrige sic: *ταχὺ*] *βραχὺ καὶ* aut *βραχεῖς καὶ*, ut videtur, *Γ* †, *ad breve tempus* Sepulveda, *βραχυ⟨-χρονίους⟩ καὶ* Lambinus (nisi fallor, recte) ‖ 1309 a, 7. in var. lect. lege: *μηδὲν* P² Bekk. ‖ b, 14. *ὅσα ἐν τοῖς νόμοις ὡς συμφέροντα λέγομεν*] aliud opus Aristotelis citari censet Congrevius, partem ipsorum Politicorum ultimam, in qua de legibus erat agendum, Hildenbrandius (l. l. p. 353): at priore modo multo saltem melius aut futurum erat ponendum aut aoristus, posteriore futurum solum adhiberi poterat: Nickesius (l. l. p. 115) *νόμους* vocabulo eas leges hoc loco significari contendens, quibus formae reipublicae constituantur, ad libros quartum sextumque his verbis nos ablegari opinatur: at quomodo in voce illa tum nude usurpata talis sensus inveniri queat, equidem non assequor: itaque nihil restare videtur, nisi ut *ἐν τοῖς νόμοις* eodem fere sensu quo genetivum partitivum adhibita esse putemus (= „Alles, was wir in den Gesetzen“ vel „innerhalb der Gesetze als den Verfassungen zutraeglich bezeichnen“), cf. III, 4. 1277 b, 1. VIII, 7. 1342 b, 2. IV, 5. 1292 b, 7 sqq. ‖ 28. in notis pro: fors. recte lege: at v. Addenda ad c. 8. 1308 a, 33 ‖ 32. in notis post *ὡς* ci. Sylburgius, quae verba non erant diductis litteris exaranda, adde: at cf. Bonitzius l. l. p. 873 a, 25 ‖ 1310 a, 2. *ἁμαρτάνουσι* — 12. *δῆμον* sic fere: *ἁρματάνουσι δὲ καὶ ἐν ταῖς δημοκρατίαις καὶ ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις. δύο γὰρ ποιοῦσιν ἀεὶ τὴν πόλιν. ἐν μὲν ταῖς δημοκρατίαις οἱ δημαγωγοὶ μαχόμενοι τοῖς εὐπόροις, δεῖ δὲ τοὐναντίον ἀεὶ δοκεῖν λέγειν ὑπὲρ τῶν εὐπόρων· ἐν δὲ ταῖς ὀλιγαρχίαις* ** *[ὑπὲρ τοῦ δήμου τοὺς ὀλιγαρχικούς]. νῦν μὲν γὰρ ἐν ἐνίαις καὶ ὀμνύουσι “καὶ τῷ δήμῳ κακόνους ἔσομαι καὶ βουλεύσω ὅ τι ἂν ἔχω κακόν”. χρὴ δὲ καὶ ὑπολαμβάνειν καὶ ὑποκρίνεσθαι τοὐναντίον [καὶ τοὺς ὅρκους ἐναντίους ἢ νῦν ὀμνύναι τοὺς ὀλιγαρχικοὺς ἐπισημαινομένους ἐν τοῖς ὅρκοις ὅτι “οὐκ ἀδικήσω τὸν δῆμον”]* constituenda esse ci. Schmidtius ‖ 1311 a, 23. *τὰς* om. *Γ* † ‖ 1312 b, 13. *συστάντων* videtur legisse etiam Ar., quippe qui vertat: „*per factionem repugnabant*“ ‖ 16. *Διονύσιον* sine praepositione scriptum potestne ita fortasse defendi, ut hic accusativus, etsi leni cum anacoluthia 17. *ἐκεῖνον* pronomine repetatur, nihilominus non cum *στρατεύσας*, sed cum 17. *ἐκβαλὼν* sit coniungendus? ‖ 1313 b, 19. *μήτε*] *ἤ τε* prob. etiam Thurotus ‖ 1315 a, 19. *εἰς ⟨ἰσ-⟩οτιμίαν* licetne conicere? at etiamsi liceat, Spengeli tamen emendationem praeferam ‖ b, 34 sq. *παρὰ Συρακουσίοις* conicienti Schneidero sic scribens „*περὶ Συρακούσαις* nota pro *παρὰ Συρακουσίοις*“ viam monstravit Sylburgius ‖ 1316 a, 27. in verbis contin. dele: [*καὶ*].

Ad locos citatos adice haec: 1302 a, 24. *ἤδη* et 1303 b, 5. *πρότερον*] c. 1. 1301 a, 33 sqq. ‖ 1313 a, 31. in loc. cit. pro 1275 b lege: 1265 b.

Praeterea in varietate lectionum Latina adde et restitue haec:

1, 2. pro ante lege: post ‖ 1, 6. lege: *et* om. **ag** ‖ 8, 9. lege: *hoc* **abghl** ‖ 11, 12. post *feminae* adde: **g** ‖ 15, 9. dele: *non autem solum* **c**, item dele: 10., nam non pro 10. *et*, sed pro 9. *et* praebet *etsi* **c** ‖ 16, 4. adde: *enim* post *quicunque* add. **m** ‖ 16, 5. adde: *aut* — *possessa* om. **g** ‖ 17, 8. *quidem hec* — *hoc* habet **a** ‖ 18, 9. lege: *equidem* **alm** Alb. ‖ 23, 1. adde: *lex* — 2. *quoddam* om. pr. **a** (suppl. mg. rc.) ‖ 25, 2. lege: *quidem* (*quidam* **gt**) ante *huic* **gklnt** ‖ 31, 13. post ras. adde: **a** rc. m. scr. ‖ 34, 10. lege: *hoc* **t** ‖ 41, 2. pro *potentiarum ac* lege: *potentiarum* **ac** ‖ 43, 7. pro *est* lege: *et* ‖ 44, 6. lege: (*o* in ras.) ‖ 45, 1. pro **t** Alb. lege: **a** ‖ 50, 7. post **k** dele **l** ‖ 50, 8. post quod enim] adde: *qui* (*i* in

ras.) *enim* rc. a ‖ 53, 1. pro m lege: mt, om. Alb. ‖ 55, 12. pro Alb. lege: t ‖ 60, 11. adde: *interimat* a ‖ 74, 10. lege: *commune* post *ad* add. rc. a ‖ 76, 6. adde: *hoc* amt Alb. ‖ 76, 7. adde: manifeste] *maxime* a ‖ 80, 3. pro t lege: c ‖ 80, 5. adde: *differrent* bcmt (crx. t[a]) ‖ 90, 6. lege: *sine* pr. bm (crx. rc. m et mg. rc. b), *finem* a (*f* in ras.) et Alb. ‖ 90, 8. adde: *quidem* om. a ‖ 104, 2. adde: *dictendum* a ‖ 105, 10. dele: et Alb. ‖ 107. pro: 8. *artifices* — *arma* om. pr. b (suppl. mg. rc.) et pro: *enim* om. Alb. lege: 8. *enim* om. Alb. et 9. *artifices* — 10. *arma* om. pr. b (suppl. mg. rc.) ‖ 119, 11. lege: *politei* bc et pr. m, *politeie* rc. m et pr. a (crx. rc.). ‖ 455. in titulo pro: Liber VI lege: Liber VII (VI).

Denique in indice scriptorum s. v. Plato adde: (E [*H*], 5. 1340 b, 5). c. 7. 1342 b, 24 sqq. Ceterum extant praeter locos Platonicos, quos Aristoteles citavit, alii, quorum memor partim haud dubie fuit partim certe fuisse videtur aut eadem aut similia repetens: cf. II, 3. 1262 a, 1 sq. cum Reip. V. p. 463. E. III, 7. 1279 a, 33 sqq. cum Polit. 291. D sqq., c. 11. 1282 b, 2 sqq. cum Polit. 293. C sqq., c. 15. 1286 a, 9 sqq. et c. 17. 1288 a, 1 sqq. cum Polit. 294. A sqq. 297. B sq., c. 16. 1287 a, 33 sqq. cum Polit. 296. B sqq., VII, 1. 1323 a, 24 sqq. cum Legg. III. 697. B. V. 743. E., 1323 b, 33 sqq. cum Reip. II. 368. E sqq. (?), c. 7. 1327 b, 22 sqq. cum Reip. IV. 435. E sq. (?), II, 6. 1265 a, 18 et IV, 11. 1295 a, 28 sq. non solum cum Legg. IV. 709. D (quem locum omisit Bonitzius), verum etiam cum Reip. V. 456. C. VI. 499. C. VII. 540. D. (IX. 592. A sq.). At etsi hac in re Engelhardtius et Bonitzius (l. l. p. 598 sq.) me habent consentientem, tamen VII, 3. 1315 a, 27 sq. equidem cum Polit. 259. B. D. nullo modo comparaverim.

Postquam haec omnia impressa sunt, divulgatur in Hermet. VII. 1872. p. 102 sqq. egregia Bonitzi commentatio de II. 3. 1262 a, 1 sqq., in qua quae scripsit vir praeclarus cum plane vera mihi videantur, addenda et reparanda sunt etiam haec:

1262 a, 1. in textu ante *ἔτι* pro commate pone punctum, in notis verba „*ἐπεὶ* Buecheler" non erant diductis litteris imprimenda, nam *ἔτι* recte defendit Bonitzius in Hermet. VII. 1872. p. 102 sqq. ‖ 3. dele: *οἷον*] *υἱόν* Schmidtius ‖ in verbis continuis pro *τοῦδε υἱός* restitue: *τοῦ δεῖνος*, et in var. lect. pro *τοῦ δεῖνος Π* Ar. scribe: *τοῦδε υἱός*, ut videtur, *Γ* †, cetera, quae adnotavi (*ἢ τοῦ* — pertinentem) dele (traditam enim lectionem optime defendit et explicuit Bonitzius l. l.) ‖ 4. dele: *λέγων* ⟨*ἐμὸς*⟩ Schmidtius ‖ 7. *μὲν* offensionem peperit Spengelio: *ὄνομα* commate ante *τὸ αὐτὸ* deleto l. l. ci. Bonitzius.

In Prolegg. p. V. n. 2. pro 1262 a, 2. 3. 8. lege: 1262 a, 2. 3(?). 8(?).

ARISTOTELIS

POLITICORVM LIBRI OCTO

ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ Α.

Ed. Schneid. c. I. §. 1 — Ed. Bekk. p. 1252

Ἐπειδὴ πᾶσαν πόλιν ὁρῶμεν κοινωνίαν τινὰ οὖσαν καὶ πᾶσαν κοινωνίαν ἀγαθοῦ τινὸς ἕνεκεν συνεστηκυῖαν (τοῦ γὰρ εἶναι δοκοῦντος ἀγαθοῦ χάριν πάντα πράττουσι πάντες), δῆλον ὡς πᾶσαι μὲν ἀγαθοῦ τινὸς στοχάζονται, μάλιστα δὲ καὶ τοῦ κυριωτάτου πάντων ἡ πασῶν κυριωτάτη καὶ πάσας περιέχουσα τὰς ἄλλας· αὕτη δέ ἐστιν ἡ καλουμένη πόλις
2 *καὶ ἡ κοινωνία ἡ πολιτική. ὅσοι μὲν οὖν οἴονται πολιτικὸν καὶ βασιλικὸν καὶ οἰκονομικὸν καὶ δεσποτικὸν [εἶναι] τὸν*

1252 a, 1. *πειδὴ* P¹Qᵇ, *πεδὴ* pr. P⁴, *ἐπιδὴ* rc. P⁴ ‖ *ὁρῶμεν* om. pr. C⁴ (suppl. rc.) ‖ 4. *μάλιστα δὲ* in ras. P³ ‖ 5. *καὶ* om. Π¹Rᵇ Ar. ‖ *πασῶν* post *κυριωτάτη* MˢP¹ ‖ *κυριώτητα* pr. Uᵇ, *κυριώτατη* rc. Uᵇ ‖ 6. *δ' ἐστὶν* Π² Bekk. ‖ 7. *ἡ κοινωνία*] *οἱ κοινωνία* pr. Sᵇ (*οἱ* del. rc.) ‖ 8. *εἶναι* add. Π² Ar. Bekk. et post *τὸν* rc. Mˢ, at cf. V, 12. 1316 b, 2 ‖ *τὸ αὐτὸ Γ*.

Loci citati. 1252 a, 7. *ὅσοι*] Plat. Polit. p. 259. v. infra c. 3. 1253 b, 18 sqq. et c. 7. 1255 a, 17 sq.

LIBER I.

I 1. Quoniam omnem civitatem videmus communitatem quandam existentem et omnem communitatem boni alicuius gratia institutam (eius enim quod videtur boni gratia omnia operantur omnes), manifestum quod omnes quidem bonum aliquod coniecturant, maxime autem principalissimi omnium omnium maxime principalis et omnes alias circumplectens, haec autem est quae
2 vocatur civitas et communicatio politica. quicunque quidem igitur existimant politicum et regale et yconomicum et despoticum

---

2. *esse* post *existentem* add. g. ‖ *gratia* om. t ‖ 3. videtur boni] *et boni alicuius* g ‖ 4. *quidem* ante *quod* add. g, *autem* add. k ‖ *omnis* t ‖ *quidem* om. abgnt ‖ *coniecturat* t ‖ 5. *principalissimum* bnt, *principalissimorum* g ‖ omnium omnium] *bonum omnium* n ‖ 6. *principaliter* n ‖ om. ag ‖ *circumplectent* c ‖ *hoc* gl ‖ 7. *et* om. g ‖ *quidem* post *igitur* bchklmnot Alb. (*quaedam* pr. k, crx. rc.) ‖ 8. *extimant* a.

αὐτόν, οὐ καλῶς λέγουσιν (πλήθει γὰρ καὶ ὀλιγότητι νομί- (1)
ζουσι διαφέρειν, ἀλλ' οὐκ εἴδει τούτων ἕκαστον, οἷον ἂν μὲν
ὀλίγων, δεσπότην, ἂν δὲ πλειόνων, οἰκονόμον, ἂν δ' ἔτι
πλειόνων, πολιτικὸν ἢ βασιλικόν, ὡς οὐδὲν διαφέρουσαν
μεγάλην οἰκίαν ἢ μικρὰν πόλιν· καὶ πολιτικὸν δὲ καὶ
βασιλικόν, ὅταν μὲν αὐτὸς ἐφεστήκῃ, βασιλικόν, ὅταν
δὲ κατὰ τοὺς λόγους τῆς ἐπιστήμης τῆς τοιαύτης κατὰ μέρος
ἄρχων καὶ ἀρχόμενος, πολιτικόν· ταῦτα δ' οὐκ ἔστιν ἀληθῆ)· 3
δῆλον δ' ἔσται τὸ λεγόμενον ἐπισκοποῦσι κατὰ τὴν ὑφη-
γημένην μέθοδον. ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς ἄλλοις τὸ σύνθε-
τον μέχρι τῶν ἀσυνθέτων ἀνάγκη διαιρεῖν (ταῦτα γὰρ ἐλά-
χιστα μόρια τοῦ παντός), οὕτω καὶ πόλιν ἐξ ὧν σύγκειται
σκοποῦντες ὀψόμεθα καὶ περὶ τούτων μᾶλλον, τί τε διαφέ-

9. *νομίζουσιν* C^4 ‖ 10. *εἴδη* T^b ‖ *ὅιον* et *ι* in ras. L^s ‖ 11. *ὀλίγον* P^4, *ὀλίγον* W^b ‖ *ἂν — οἰκονόμον* om. pr. U^b (in mg. rubro pigmento suppl. ead. m.) ‖ *οἰκονόμον*, sed *ον* in fine verbi in ras. P^3 ‖ 13. *οἰκοίαν* U^b ‖ *πολιτικῶν* pr. C^4, duas priores vocis syllabas in ras. scr. rc. P^3 ‖ *δὲ καὶ*] v. translat Lat. c. var. lect. ‖ 14. *ὅταν*, sed *ὅ* in ras. Q ‖ *ἐφέστηκε* pr. M^s, *ἐφεστήκει* $P^{4.6}QQ^bR^bS^bT^bU^bV^bW^bL^s$Ald., rasurae ante *στ* et supra ultimam litteram et infra eandem sunt in P^3 ‖ 15. *τοὺς* om. $Π^3$ Bekk. ‖ *ταύτης* W^b ‖ 16 *δὲ* W^b ‖ *οὐκέστιν* P^4 ‖ *ἔστιν ἀληθῆ*, sed *στιν ἀ* in ras. a rc. m. scr. U^b ‖ 17. *ὑποκειμένην* (?) *Γ*, *hanc* t^c Ar. ‖ 18. *γὰρ* om. M^b ‖ 19. *συνθέτων* L^s ‖ 20. *συγκεῖται* pr. C^4. ‖ 21 *τὲ* U^bL^s.

idem, non bene dicunt (multitudine enim et paucitate putant
differre, sed non specie horum unumquodque, puta si quidem
paucorum, patremfamiliae, si autem plurium, yconomum, si
autem adhuc plurium, politicum aut regale, tamquam nihil dif-
ferentem magnam domum aut parvam civitatem: et politicum
et regale, quando quidem ipse praeest, regale, quando autem
secundum sermones disciplinae talis secundum partem princi-
pans et subiectus, politicum: haec autem non sunt vera): mani- 3
festum autem erit quod dicitur intendentibus secundum sub-
iectam methodum. sicut enim in aliis compositum usque ad
incomposita necesse dividere (haec enim minimae partes totius),
sic et civitatem ex quibus componitur considerantes videbimus

2. *puta* om. a ‖ si] *sed* c ‖ 3. *ykonomium* m, *economicum* n ‖ 4. *adhuc* post *plurium* Alb., om. pr. k (suppl. rc.) ‖ 5. *aut* g, *et* abchklmnost ‖ 6. et regale] *ad regale* h, unde conicias: *autem et regale* ‖ *ipse* om. Alb. ‖ *praeest* om. m ‖ 7. secundum] *ex* Alb., om. t ‖ *sermonibus* Alb. ‖ *talis* et *principans* om. Alb. ‖ 9. *dicitur om.* m ‖ *intendentibus* post *methodum* g ‖ *subinductam* non male ci. Schneiderus, cf. c. 8. 1256 a, 2, *hanc* t^c ‖ 11. *hae* t Alb., *hoc* g (?) k ‖ 12. *ex civitatem* post *et civitatem* rep. a.

(I) ρουσιν ἀλλήλων, καὶ εἴ τι τεχνικὸν ἐνδέχεται λαβεῖν περὶ ἕκαστον τῶν ῥηθέντων.

εἰ δή τις ἐξ ἀρχῆς τὰ πράγματα φυόμενα βλέ- 2
ψειεν, ὥσπερ ἐν τοῖς ἄλλοις, καὶ ἐν τούτοις κάλλιστ' ἂν
4 οὕτω θεωρήσειεν. ἀνάγκη δὴ πρῶτον συνδυάζεσθαι τοὺς ἄνευ ἀλλήλων μὴ δυναμένους εἶναι, οἷον θῆλυ μὲν καὶ ἄρρεν τῆς γεννήσεως ἕνεκεν (καὶ τοῦτο οὐκ ἐκ προαιρέσεως, ἀλλ' ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ζῴοις καὶ φυτοῖς φυσικὸν τὸ ἐφίεσθαι, οἷον αὐτό, τοιοῦτον καταλιπεῖν ἕτερον), ἄρχον δὲ καὶ ἀρχόμενον φύσει διὰ τὴν σωτηρίαν (τὸ μὲν γὰρ δυνάμενον τῇ διανοίᾳ προορᾶν ἄρχον φύσει καὶ δεσπόζον φύσει, τὸ δὲ

22. *εἴ τι*] *ἔτι* pr. S^b (crx. rc.) ‖ *τεχνικὸν*] *βέλτιον* ci. Hampkius ‖ 23. *ἑκάστου* ci. Buecheler (fors. recte) ‖ 24. *εἰ δή τις*] *εἴ τις γὰρ* (?) *Γ* ‖ *δέ* ci. Conringius ‖ *τὰ πράγματα* post *φυόμενα* M^s ‖ 25. *ἐν* ante *τούτοις* om. W^b Ald. ‖ *κάλλιστα* M^s, *κάλλισθ'* U^b ‖ 26. *οὕτω* ante 25. *καὶ* tri. Spengelius (nescio an recte) ‖ *ἀνάνκη* W^b ‖ *δὲ* ci. Congrevius ‖ *συνδιάζεσθαι* $M^s S^b U^b W^b L^s$ et pr. P^6, *συνδοιάζεσθαι* Ald., ceterum v. varias lectiones Latinas ‖ 27. *μὲν* om. *Γ* ‖ 28. *γεννήσεως* Stob. (p. 324) et fort. *Γ*, *γενέσεως* *Π* Bekk. ‖ *ὥσπερ*] *ὥς* in fine paginae M^b ‖ 29. *καὶ* ante *ἐν* fort. om. *Γ* ‖ *ἐφίεσθαι*, sed *ί* in corr. M^s ‖ 30. *αὐτὸς* pr. M^s ‖ *τοιοῦτο* M^b ‖ *ἄρχην* T^b ‖ *δὲ* om. M^s ‖ *καὶ ἀρχόμενον* post 31. *φύσει* $Π^2$ Bekk. ‖ 31. *γὰρ* in ras. scr. rc. P^3 ‖ *δυνάμενον φύσει τῇ* C^4 ‖ 32. *διανοίᾳ* ⟨*τὰ δέοντα*⟩ ci. Susem. ‖ *ἄρχον* M^s ‖ *φύσει* post *δεσπόζον* secl. Thurotus (recte, ni fallor).

et de hiis magis, quidque differunt ab invicem, et si quid artificiale contingit accipere circa unumquodque dictorum.

2. si quis enim ex principio res nascentes viderit, quemadmodum et in aliis, et in hiis optime utique sic contemplabi-
4 tur. necesse itaque primum c o m b i n a r i sine invicem non possibiles esse, puta feminam et masculum generationis gratia (et hoc non ex electione, sed sicut in aliis animalibus et plantis naturale appetere quale ipsum tale derelinquere alterum), principans autem et subiectum natura propter salutem (quod quidem enim potest mente praevidere, principans natura et dominans natura, quod autem potest haec corpore facere, subiectum

1. et — magis] *etiam magis de iis* Alb. ‖ *hiis quibus magis* n et pr. b (*quibus* punctis del.) ‖ quidque] *et quid* b, *quodque* c, *quibus* corr. hk (*bus* in ras.) *quibus quidem* t Alb. ‖ 2. *contigit* m. ‖ 3. quis enim] fort. *igitur quis* aut *autem quis* ‖ *principaliori* g ‖ *res* om. pr. g (suppl. ead. m ‖ 4. *oporcune* pr. k, *al. optime* rc. k ‖ *utique sic* om. g ‖ sic] *si* pr. b (crx. rc.), om. t ‖ 5. itaque] *utique* a ‖ *combinare* abghkmt, *obinari* o, *obviare* cn, *obinantem* (?) pr. l, *combinantem* corr. l ‖ *possibile* c, *passibiles* m ‖ 6. *esse* om. hk ‖ *et* ante *hoc* om. h ‖ 7. *sed* om. in ras. l ‖ fort. *sicut* ⟨*et*⟩ ‖ 8. *naturale* om. pr. a (suppl. mg. rc. ‖ *posse* post *derelinquere* add. g ‖ 10. *enim* om. n ‖ *videre* m ‖ 11. *prodest* o ‖ *hec* b, *hoc* amt (de ceteris incertus sum).

δυνάμενον ταῦτα τῷ σώματι ποιεῖν ἀρχόμενον φύσει καὶ (I)
δοῦλον· διὸ δεσπότῃ καὶ δούλῳ ταὐτὸ συμφέρει). φύσει μὲν 5
1252 b οὖν διώρισται τὸ θῆλυ καὶ τὸ δοῦλον (οὐδὲν γὰρ ἡ φύσις ποιεῖ τοιοῦτον οἷον οἱ χαλκοτύποι τὴν Δελφικὴν μάχαιραν πενιχρῶς, ἀλλ' ἓν πρὸς ἕν· οὕτω γὰρ ἂν ἀποτελοῖτο κάλλιστα τῶν ὀργάνων ἕκαστον, μὴ πολλοῖς ἔργοις ἀλλ' ἑνὶ δουλεῦον)· ἐν δὲ τοῖς βαρβάροις τὸ θῆλυ καὶ τὸ δοῦλον τὴν αὐτὴν ἔχει τάξιν. αἴτιον δὲ ὅτι τὸ φύσει ἄρχον οὐκ ἔχουσιν, ἀλλὰ γίνεται ἡ κοινωνία αὐτῶν δούλης καὶ δούλου. διό φασιν οἱ ποιηταὶ "βαρβάρων δ' Ἕλληνας ἄρχειν εἰκός," ὡς ταὐτὸ φύσει βάρβαρον καὶ δοῦλον ὄν. ἐκ μὲν οὖν τού- 6
των τῶν δύο κοινωνιῶν οἰκία πρώτη, καὶ ὀρθῶς Ἡσίοδος

---

33. φύσει καὶ Ar., καὶ φύσει ΓΠ Bekk., quod exemplis similibus sed non aequalibus velut III, 6. 1279 a, 20. c. 8. 1279 b, 14 sq. Poet. 1. 1447 b, 14 sq. vix satis defenditur ‖ ταῦτα post τῷ σώματι Π² Bekk. ‖ 34. δοῦλον] δῆλον Wᵇ ‖ δούλῳ] δοῦλος (ut videtur) pr. P³ (crx. rc.) ‖ ταυτὸ MˢP⁶UᵇWᵇLˢ Ald.

1252 b, 1. τὸ post καὶ om. pr. P³ (suppl. eadem, ut videtur, m.) ‖ οὐθὲν Π² Bekk. ‖ 2. οἱ om. Π² Bekk. ‖ Δελφικὴν om. Wᵇ Ald. ‖ μάχεραν Tᵇ ‖ 3. ἀλλὰ Wᵇ ‖ ἀποτελεῖτο Mˢ ‖ 4. ἐνὶ P⁶ ‖ 5. δουλεῦων pr. Q (sed ω radendo in ο mutatum est) ‖ τὸ ante δοῦλον om. Π² Bekk. ‖ 6. δ' Π² Bekk. ‖ 7. διὸ φασὶν Lˢ ‖ 8. γ' (?) Γ, δὲ MˢWᵇ ‖ 9. ταυτὸ P⁶QUᵇWᵇLˢ Ald. ‖ φύσει in ras. P² ‖ βαρβάρων pr. C⁴ ‖ ὂν P⁶Uᵇ, ὂν ante ταὐτὸ Γ, om. MˢP¹ ‖ οὖν om. Mˢ ‖ 10. τῶν om. C⁴.

Loci citati. 1252 b, 8. οἱ ποιηταὶ] Eurip. Iph. Aul. 1400 Nauck. ‖ 10. Ἡσίοδος] O. et D. 405.

Glossae. 1252 b, 6. τὸ φύσει ἄρχον] ἤτοι τὸν νοῦν p².

et natura servum: propter quod domino et servo idem expedit).
natura quidem igitur distinguuntur femina et servum (nihil enim 5
natura facit tale quale aeris figuratores Delphicum gladium paupere, sed unum ad unum: sic enim utique perficiet optime organorum unumquodque, non multis operibus sed uni serviens): inter barbaros autem femina et servum eundem habent ordinem. caussa autem, quia natura principans non habent, sed fit communicatio ipsorum servae et servi: propter quod dicunt poetae „barbaris quidem Graecos principari congrue", tamquam sit idem natura barbarum et servum. ex hiis quidem 6
igitur duabus communitatibus domus prima, et recte Hesiodus

---

2. *igitur* om. k ‖ *servus* t et corr. 1 ‖ 3. *eis* pr. a (*eris* crx. rc.) ‖ 4. *pro* ante *paupere* add. corr.¹ k ‖ *paupere* om. a ‖ *utique* post *perficiet* m ‖ 5. *servietis* pr. a (crx. rc.) ‖ 6. *servus* t et corr. 1 ‖ 8. fit—ipsorum] *communicatio eorum sit* g ‖ 9. quidem] *quidem igitur* k, fort. *autem* restituendum est ‖ *principati* cm et, ut videtur, pr. a (r enim in ras. scr. rc.) et pr. h (*ri* in ras.) et pr. 1 (r in ras.) ‖ congruen g ‖ 11. *igitur* om. 1.

(I) *εἶπε ποιήσας "οἶκον μὲν πρώτιστα γυναῖκά τε βοῦν τ' ἀροτῆρα", ὁ γὰρ βοῦς ἀντ' οἰκέτου τοῖς πένησιν ἐστίν· * *. ἡ μὲν οὖν εἰς πᾶσαν ἡμέραν συνεστηκυῖα κοινωνία κατὰ φύσιν*
7 *οἶκός ἐστιν, οὓς ὁ μὲν Χαρώνδας καλεῖ ὁμοσιπύους, Ἐπιμενίδης δὲ ὁ Κρὴς ὁμοκάπνους· ἡ δ' ἐκ πλειόνων οἰκιῶν κοινωνία πρώτη χρήσεως ἕνεκεν μὴ ἐφημέρου κώμη. μάλιστα δ' ἔοικε κατὰ φύσιν ἡ κώμη ἀποικία οἰκίας εἶναι, οὓς καλοῦσί τινες ὁμογάλακτας [παῖδάς τε καὶ παίδων παῖδας].*

11. *πρώτιστα* in ras. P², ceterum v. varietatem lectionis Latinam. ‖ 12. *ἐστίν * **] periit, nisi fallor, alterum enuntiati membrum *δὲ* particula priori adnexum, in quo de familiae secundae (*οἰκίας δευτέρας*) origine s. de familia liberorum incremento dilatata sermo erat ‖ 13. *κοινωνία* om. UᵇLˢ ‖ 14. *οἶκος ἐστὶν* Lˢ ‖ *ὁ* om. et *μὲν* post *Χαρώνδας* Π² Bekk. ‖ *χερώδας* Q ‖ *ὁμοσιτίους* tᶜ Alb. et corr. Mᵇ ‖ *ἐπιμενιδης* Mˢ ‖ 15. *ὁ Κρὴς*] *ὀκρὴς* Γ ‖ *ὁμοκάπους* P²·³·C⁴QQᵇRᵇSᵇTᵇUᵇVᵇWᵇ Ald. Bekk. et pr. Mᵇ †: cur altera lectio praeferenda sit, docuit Goettlingius ‖ *δὲ* C⁴ ‖ 16. *πρώτη* secl. Spengelius ‖ *χρήσεως*, sed *ρή* in ras. P² ‖ *ἕνεκεν* post *ἐφημέρου* Γ ‖ *μὴ* in ras. Mᵇ ‖ *μάλιστα* — 17. *κώμη* om. pr. P¹ (suppl. mg. p¹) ‖ *δὲ κατὰ φύσιν ἔοικεν* P¹ Π² Bekk. ‖ 17. *οἰκιῶν* Γ, om. P⁴ ‖ *οὗ* Wᵇ ‖ *καλοῦσι τινὲς* QWᵇLˢ Ald. ‖ 18. *παῖδας τὲ* QLˢ.

Loci citati. 1252 b, 14. *Ἐπιμενίδης*] in oraculis, nisi fallor.

Glossae. 14. *ὁμοσιπύους* — 15. *ὁμοκάπους*] *ὁμοσιπύους. σιπύη, ὁμοκάπους. κάπη* mg. Mᵇ.

dixit poetizans: „domum quidem praeeminenter mulieremque et bovem aratorem", bos enim pro ministro pauperibus est.
7 in omnem quidem igitur diem constituta communitas secundum naturam domus est, quos Charondas quidem vocat homosipyos, Epimenides autem okres homokapnos: ex pluribus autem domibus communicatio prima usus non diurnalis gratia vicus. maxime autem videtur secundum naturam vicus vicinia domuum esse, quos vocant quidam collactaneos puerosque et puerorum pueros.

1. *poetizans* om. o ‖ *dominum* otᶜ et pr. l, *domum dn̄um* k, om. in lac. pr. a (*domum* suppl. rc.) ‖ *praeeminentem* kn et corr. hl, *praeminentem* abcotᶜ et pr. h, *praemminentem* g, *peeminentem* m, *praeminentemque (?)* pr. l, *primum entem* t ‖ 2. *que* om. t ‖ *bovovem* c ‖ *est* om. t ‖ 3. diem] *dare* c ‖ 4. *scilicet* post *quos* add. t ‖ *kharondas* abchlo, *kharandas* m, *karondas* gk, *Carondas* n ‖ *homosiphyos* n, *omosiphios* abho, *omosi'phios* c, *omosyphios* lm, *omosyphyos* g, *omophyos* k, *omocephios* s, *homositios* ttᵃᶜ Alb. ‖ 5. *ocres* a, *hokres* b, *Okres* Alb., *okes* corr. l, *okles* n, *Cretensis* t tᵃᶜ ‖ *omohapnos* a, *omokapnos* bkm, *omok kapnos* ch, *omolkapnos* o, *omokapampnos* g, *unokapnos* l ‖ autem] *quidem* l ‖ 7. *domum* pr. b, *domorum* rc. b, *domus* tᵃ Alb. ‖ esse] *est* t Alb. ‖ 8. *vocant* post *quidam* t Alb. ‖ *que* om. t Alb.

διὸ καὶ τὸ πρῶτον ἐβασιλεύοντο αἱ πόλεις, καὶ νῦν ἔτι τα (I)
ἔθνη· ἐκ βασιλευομένων γὰρ [συνῆλθον]· πᾶσα γὰρ οἰκία βασιλεύεται ὑπὸ τοῦ πρεσβυτάτου, ὥστε καὶ [αἱ] ἀποικίαι διὰ τὴν συγγένειαν. καὶ τοῦτ' ἐστὶν ὃ λέγει Ὅμηρος, "θεμιστεύει δὲ ἕκαστος παίδων ἠδ' ἀλόχων." σποράδες γάρ· καὶ οὕτω τὸ ἀρχαῖον ᾤκουν. καὶ τοὺς θεοὺς δὲ διὰ τοῦτο πάντες φασὶ βασιλεύεσθαι, ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ μὲν ἔτι καὶ νῦν οἱ δὲ τὸ ἀρχαῖον ἐβασιλεύοντο, ὥσπερ δὲ καὶ τὰ εἴδη ἑαυτοῖς ἀφομοιοῦσιν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ τοὺς βίους τῶν θεῶν. ἡ δ' ἐκ 8
πλειόνων κωμῶν κοινωνία τέλειος πόλις ἤδη, πάσης ἔχουσα

19. *τὸ* om. M^s || *ἐκβασιλεύοντο* Q. || 20. *συνῆλθον* add. *Π*^{2} Ar. Bekk. et mg. p^1 || 21. *βασιλεύηται* Q || *ὑπο* Ald., *ὑπὲρ* S^b et pr. Q^b || *πρεσβυτάτου*, sed *ρ* in ras. Q^b || *αἱ* om. M^sP^1 || 22. *ὁ* ante *Ὅμηρος* add. T^b || *θεμιστοτεῖ* W^b Ald., *θεμιστευς* P^6 || 23. *δ'* M^sP^1, om., ut videtur, *Γ* || *ἤδ'* M^s, *ἠδ'* QU^b || *ἀλόχου* Eth. Nic. X, 10. 1180 a, 29. cf. Larochium: Die Homerische Textkritik im Alterthum (Lips. MDCCCLXVI) p. 29 || *σποράδες*] v. varias lectiones Latinas || *καὶ γὰρ οὕτω* C^4 || 24. *τὸ* om. C^4 || *ὤκουν* P^6 et pr. U^b (crx. rc.) || 25. *λεύεσθαι* pr. P^4 || *καὶ* post *ἔτι* om. $U^bW^bL^s$ Ald. || 26. *ἐβασιλεύοτο* W^b || 27. *δὲ* M^s || 28. *κομῶν* U^b || *ἡ δὴ* $M^sP^{2.3.4.6.}C^4QM^bQ^bR^bS^bT^bV^bW^b$ Ald. Bekk., *ἡ δὲ* U^bL^s || *πασα* pr. C^4.

Loci citati. 1252 b, 22. *Ὅμηρος*] Od. IX, 114.
Glossae. 1252 b, 25. *αὐτοὶ*] *οἱ ἄνθρωποι* mg.[1] P^1.

propter quod et primum rege regebantur civitates et nunc adhuc gentes: ex subiectis enim regi: omnis enim domus regitur a senissimo, quare et viciniae propter cognationem. et hoc est quod dicit Homerus: „leges statuit unusquisque pueris et uxoribus". dispersivi enim: et sic antiquitus habitabant. et deos autem propter hoc omnes dicunt regi, quia et ipsi hii quidem adhuc et nunc, hii autem antiquitus regebantur, sicut autem et species sibi ipsis assimilant homines, sic et vitas deorum. quae autem ex pluribus vicis communitas perfecta civi- 8
tas iam, omnis habens terminum persesufficientiae, ut consequens est dicere, facta quidem igitur vivendi gratia, existens autem gratia bene vivendi. propter quod omnis civitas natura

1. *et* ante *primum* om. g || *et* ante *nunc* om. c || 3. *serenissimo* c || *propter* ante *hoc* add. g || 5. *dispersim* agh et in corr. l, *dispersum* bn et corr. k, *dispersura* cmo et pr. k, *et dispersura* t, *et dispersim* t^2 Alb. || 6. *hii quidem* om. a || 7. *hii autem — regebantur* om. b || 9. sicut] *sic* t || *viciis* b || 10. *est* post *iam* add. Alb. || *omnes* n, *communis* c || habens] *hunc* n || consequens] *ɔuš* bh, *ɔñs* cg: malim *conveniens* (v. glossarum indicem), at cf. III, 11. 1281 b, 20. IV, 6. 1292 b, 35. VI, 7. 1321 a, 12. c. 8. 1321 b, 40. 1323 a, 6 || *natura* post *est* m, *non* c.

(I) πέρας τῆς αὐταρκείας ὡς ἔπος εἰπεῖν, γινομένη μὲν οὖν τοῦ ζῆν ἕνεκεν, οὖσα δὲ τοῦ εὖ ζῆν. διὸ πᾶσα πόλις φύσει ἐστίν, εἴπερ καὶ αἱ πρῶται κοινωνίαι· τέλος γὰρ αὕτη ἐκείνων, ἡ δὲ φύσις τέλος ἐστίν· οἷον γὰρ ἕκαστόν ἐστι τῆς γενέσεως τελεσθείσης, ταύτην φαμὲν τὴν φύσιν εἶναι ἑκάστου, ὥσπερ ἀνθρώπου ἵππου οἰκίας. ἔτι τὸ οὗ ἕνεκα καὶ τὸ τέλος βέλ-
9 τιστον· ἡ δ' αὐτάρκεια [καὶ] τέλος καὶ βέλτιστον. ἐκ τούτων οὖν 1253 a
φανερὸν ὅτι τῶν φύσει ἡ πόλις ἐστί, καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος φύσει πολιτικὸν ζῷον ἐστί, καὶ ὁ ἄπολις διὰ φύσιν καὶ οὐ διὰ τύχην ἤτοι φαῦλός ἐστιν ἢ κρείττων ἢ ἄνθρωπος, ὥσπερ

29. τῆς om. C^4 ‖ αὐταρκίας P^{6}U^b et pr. P^2 (em. corr.^{2}) et pr. L^s (crx. ead. m.) αὐταρχείας W^b ‖ ἔπος P$^{1.6.}$, *consequens (conveniens?) est* Guil. (cf. glossarum indicem) ‖ γενομένη Schneiderus et fort. Γ ‖ μὲν ante εἰπεῖν W^b Ald. ‖ μὲν οὖν] μόνου vel μὲν μόνου ci. Coraes ‖ οὖν om. M^s P^1 ‖ 30. οὖσα] μένουσα ci. Coraes ‖ διὸ secludendum esse ci. Spengelius ‖ 31. εἴπερ — 32. ἐστίν om. († in mg. pos.) R^b ‖ πρώται M^s ‖ κοινωνίαι om. M^b ‖ αὐτὴ Γ, αὕτης pr. S^b (ς eras.) ‖ 32. τέλειος U^b ‖ γὰρ om. S^b ‖ 33. τελεσθείσης, sed εἰ a rc. m. in ras. scr. U^b ‖ ταυτὴν C^4 ‖ εἶναι post ἑκάστου M^{s}P^1 ‖ 34. ἵππου, sed που in ras. P^6 ‖ ἔτι — 1253 a, 1. καὶ βέλτιστον aut spuria sunt aut lacunosa ‖ ἔστι L^s ‖ ἕνεκα, sed α in ras. a rc. m. scr. U^b ‖ βέλτιον M^s.

1253 a, 1. αὐτάρκια P^{6}U^b et pr. C^{4}L^s, αὐτάρκεια ** Buecheler ‖ ἡ — βέλτιστον om. QM^{b}T^b ‖ καὶ ante τέλος om. Π^1 Bekk. ‖ καὶ post τέλος om. W^b Ald. ‖ ἐκ] καὶ W^b ‖ 2. ἐστιν P^1 ‖ ὁ om. Π^2 Bekk. ‖ 3. ἐστι M^s, om. P^{1}Π^2 Bekk. ‖ 4. τύχιν pr. P^6 ‖ φαῦλος ἐστὶν QU^{b}L^s, φαῦλος ἔστιν W^b, φαῦλος ἐστίν Ald. ‖ ἢ ἄνθρωπος] παρὸ super ἢ rc. P^3, super

Glossae. 1252 b, 29. ὡς ἔπος εἰπεῖν] ὡς συνελόντα (συνελόντι P^1) εἰπεῖν p^2 et mg.^{1} P^1.

est, siquidem et primae communitates: finis enim ipsa illarum, natura autem finis est: quale enim unumquodque est generatione perfecta, hanc dicimus naturam esse uniuscuiusque, sicut hominis, equi, domus. adhuc quod cuius gratia et finis opti-
9 mum, persesufficientia autem finis et optimum. ex hiis igitur manifestum, quod eorum quae natura civitas est, et quod homo natura civile animal est, et qui incivilis propter naturam et non propter fortunam aut pravus est aut melior quam homo,

1. *est* om. g ‖ 2. *est* ante *generatione* om. m. ‖ 3. *dicamus* l ‖ *unicuique* l ‖ 4. domus] *deus* pr. l ‖ quod] *autem* gk ‖ finis] *et finis* k, om. l ‖ 6. *quod* ante *eorum* om. g ‖ 7. *incivalis* pr. b (crx. rc.), *vicini iis* t (crx. t^a) ‖ naturam] *numerum* t (crx. t^a) ‖ 8. *quia* post *fortunam* add. a ‖ *est* om. g et pr. k.

καὶ ὁ ὑφ' Ὁμήρου λοιδορηθεὶς "ἀφρήτωρ ἀθέμιστος ἀνέστιος." (I) ἅμα γὰρ φύσει τοιοῦτος καὶ πολέμου ἐπιθυμητής, ἅτε περ ἄζυξ ὢν ὥσπερ ἐν πεττοῖς. διότι δὲ πολιτικὸν ζῷον ὁ ἄνθρωπος πάσης μελίττης καὶ παντὸς ἀγελαίου ζῴου μᾶλλον, δῆλον. οὐδὲν γάρ, ὥς φαμέν, μάτην ἡ φύσις ποιεῖ· λόγον δὲ μόνον ἄνθρωπος ἔχει τῶν ζῴων· ἡ μὲν οὖν φωνὴ τοῦ ἡδέος καὶ λυπηροῦ ἐστὶ σημεῖον, διὸ καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπάρχει ζῴοις, μέχρι γὰρ τούτου ἡ φύσις αὐτῶν ἐλήλυθε, τοῦ ἔχειν αἴσθησιν λυπηροῦ καὶ ἡδέος καὶ ταῦτα σημαίνειν

ἄνθρωπος corr.[1] P^2, ἢ om. pr. R^b ‖ 5. ὁ ὑφ' Q^b, οὐφ' R^bU^b, ὁ υφ L^s ‖ ἀφήρτωρ $QQ^bR^bS^bU^bV^b$ et pr. P^4 (ibi enim ρή in ras. sunt), ἀφήτωρ T^b et pr. P^3 (crx. ead. m.) ‖ 6. καὶ secl. Spengelius ‖ ἐπιθημητής T^bV^b ‖ ἅτεπερ oblitt. et punctis rubris not. U^b ‖ ἅτεπερ ἄζυξ ὢν om. L^s ‖ 7. ἄζυξ — πεττοῖς om. Ar. ‖ ἄζυξ ὢν] ἄνευ ζύγου (ζυγοῦ rc. V^b) τυγχάνων C^4 et rc. V^b, ἄνευ ζεύγους Bas.[2], om. U^bW^b et in lac. $P^{3.6.}QM^b$ Ald. et pr. $P^2Q^bS^bT^bV^b$ (add. corr.[3] P^2, ἄζυξ suppl. rc. Q^bS^b et mg. rc. T^b), ὢν om. R^b et pr. P^4, cf. etiam glossarum indicem ‖ πετοῖς M^b, πετεινοῖς Γ et mg. p^1 γρ. mg. P^4 γρ. mg. rc. S^b ‖ διό τι W^b, διὸ $Q^bR^bS^bT^bV^b$ ‖ πολυτικὸν Ald. ‖ ζῷον post ἄνθρωπος $Π^2$ Bekk. ‖ 8. ἀτελαίου pr. P^4 ‖ 9. οὐθὲν $Π^2$ Bekk. ‖ γὰρ om. U^bL^s ‖ 10. μόνος pr. P^3 (crx. rc.) ‖ τῶν ζῴων] *supra animalia* Guil. ‖ 11. λυπηροῦ καὶ ἡδέος (ἡδέως P^6U^b et pr. L^s) $Π^2$ Bekk. ‖ ἔστι M^s, ἔστι $P^6U^bW^bL^s$ Ald. ‖ ἐστὶ — 13. ἡδέος om. QQ^bR^b († in mg. pos.) S^bT^b et pr. V^b (suppl. mg. rc.) † ‖ 12. μέχρη P^6 ‖ φύσεις U^b ‖ ἐλήλυθεν W^b Ald. Bekk., προῆλθεν $P^{4.6.}M^bU^bL^s$ ‖ 13. τοῦ ἔχειν αἴσθησιν] ὥστε αἰσθάνεσθαι τοῦ $P^{4.6.}M^bU^bW^bL^s$ Ald. Bekk. ‖ ἡδέως U^bW^b Ald. et pr. L^s (έος in ras.) ‖ ταύτη P^1 et mg. rc. S^b ‖ σημαίνει $P^6M^bT^bU^bV^bL^s$ et pr. S^b (crx. rc.), σημαι ^{ν} ' Q^bR^b.

Loci citati. 1253 a, 5. Ὁμήρου] Il. IX, 63.
Glossae. 1253 a, 7. ἄζυξ ὢν] ἀναριπτῶν mg. rc. C^4.

quemadmodum et qui ab Homero maledictus „insocialis, illegalis, sceleratus". simul enim natura talis et belli affectator, veluti sine iugo existens sicut in volatilibus. quod autem civile animal homo omni ape et omni gregali animali magis, palam. nihil enim, ut aimus, frustra natura facit: sermonem autem solus habet homo supra animalia: vox quidem igitur delectabilis et tristabilis est signum, propter quod et aliis existit animalibus, usque enim ad hoc natura eorum pervenit, ut habeant sensum tristabilis et delectabilis et haec significent invicem:

1. *illegatus* t Alb. ‖ 2. *simul—natura* in ras. b ‖ *natura* post *talis* m ‖ *et* om. st ‖ *belli* post *affectator* t ‖ 3. *volatibus* m ‖ 4. *et* post *homo* add. a ‖ *et* om. m ‖ *generi* ante *gregali* add. bn ‖ *congregale* pr. k (crx. ead. m) ‖ 5. *aiunt* t ‖ 6. *super* t ‖ 7. *quod* om. c ‖ 8. *enim* post *ad hoc* bchklmnot, om. g ‖ *adhuc* gn ‖ 9. *tristabilem — delectabilem* chlmno ‖ *hoc* abghk ‖ *significant* t ‖

(I) ἀλλήλοις· ὁ δὲ λόγος ἐπὶ τῷ δηλοῦν ἐστι το συμφέρον καὶ
11 τὸ βλαβερόν, ὥστε καὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον, τοῦτο γὰρ
πρὸς τὰ ἄλλα ζῷα τοῖς ἀνθρώποις ἴδιον, τὸ μόνον ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ καὶ δικαίου καὶ ἀδίκου καὶ τῶν ἄλλων αἴσθησιν ἔχειν· ἡ δὲ τούτων κοινωνία ποιεῖ οἰκίαν καὶ πόλιν. καὶ πρότερον δὴ τῇ φύσει πόλις ἢ οἰκία καὶ ἕκαστος ἡμῶν ἐστιν. τὸ γὰρ ὅλον πρότερον ἀναγκαῖον εἶναι τοῦ μέρους· ἀναιρουμένου γὰρ τοῦ ὅλου οὐκ ἔσται ποὺς οὐδὲ χείρ, εἰ μὴ ὁμωνύμως, ὥσπερ εἴ τις λέγοι τὴν λιθίνην· διαφθαρεῖσα γὰρ ἔσται τοιαύτη, πάντα δὲ τῷ ἔργῳ ὥρισται καὶ τῇ δυνάμει, ὥστε μηκέτι τοιαῦτα ὄντα οὐ λεκτέον τὰ αὐτὰ εἶναι ἀλλ' ὁμώ-
12 νυμα. ὅτι μὲν οὖν ἡ πόλις [καὶ] φύσει [καὶ] πρότερον ἢ ἕκα-

14. τῷ] τὸ P^{1} ‖ ἔστι $P^{4.6.}$ C^{4} Q^{b} R^{b} S^{b} T^{b} V^{b}, ἐστὶ M^{s} $P^{1.2.3.}$ L^{s} Bekk. (fors. recte) ‖ 15. βλαφερόν Q ‖ 16. πρὸς] *praeter* Ar., παρὰ Scaliger ‖ τἄλλα $P^{2.3.}$ Bekk., τ' ἄλλα C^{4} ‖ 17. καὶ ante δικαίου om. Γ ‖ ἀδίκου, sed ί in ras. a rc. m. scr. U^{b} ‖ 18. ἔχει U^{b} W^{b} L^{s} Ald. ‖ 19. δὲ Schneiderus ‖ τῇ φήσει U^{b}, praeterea v. var. lect. Lat. ‖ ἡ Q^{b} R^{b} S^{b} ‖ οἰκεῖα sequente spatio trium fere litterarum T^{b} V^{b}, οἰκοῖα pr. Q^{b} ‖ ἡμῖν M^{s} ‖ ἔστι M^{s} $P^{2.6.}$ C^{4} Q M^{b} Q^{b} R^{b} S^{b} T^{b} U^{b} V^{b} L^{s} Ald., ἐστί $P^{1.3.4.}$, ἐστὶ V^{b} ‖ 20. μέρος pr. P^{4} ‖ ἀνερουμένου P^{6} U^{b} ‖ 21. πους U^{b}, πον cj. Schmidtius ‖ 22. τι Q^{b} R^{b} T^{b} et pr. S^{b} (crx. ead. m.) et pr. V^{b} (crx. rc.) ‖ λέγει M^{s} $P^{1.3.4.6.}$ C^{4} Q M^{b} Q^{b} R^{b} S^{b} T^{b} U^{b} V^{b} W^{b} L^{s} Ald. Bekk.[1] ‖ διὰ διαφθαρεῖσα pr. P^{4} ‖ ⟨οὐκ⟩ ἔσται Rud. Schoellius (Comm. de legg. XII tabb. spec. I. Bonn. MDCCCLXV. p. 43), nescio an recte ‖ 23. δὲ] γὰρ, ut videtur, Γ, *quidem* Ar. ‖ 24. οὐκ pr. C^{4} (crx. rc.) ‖ ὁμώνιμα U^{b} L^{s} ‖ 25. καὶ ante φύσει om. $Π^{1}$ et 963 (c. c. add. Bekk.), ante ἡ πόλις tri. Schmidtius (nescio an recte) ‖ καὶ post φύσει om. P^{2} Ar. (c. c. add. Bekk.) ‖ καὶ πρότερον in ras. P^{3} ‖ πρότερον M^{s} $P^{1.2.3.}$ C^{4} W^{b} 963 Ar. Ald., προτέρα Γ P^{6} Q M^{b} T^{b} U^{b} V^{b} L^{s}, πρότερα P^{4}, προτέρω Q^{b} R^{b} S^{b} ‖ ἢ T^{b}.

sermo autem est in ostendendo conferens et nocivum, quare
11 et iustum et iniustum, hoc enim ad alia animalia hominibus proprium est, solum boni et mali, iusti et iniusti et aliorum sensum habere: horum autem communicatio facit domum et civitatem. et prius itaque natura civitas quam domus et unusquisque nostrum est. totum enim prius necessarium esse parte: interempto enim toto non erit pes neque manus, nisi aequivoce, velut si quis dicat lapideam: corrupta enim erit talis, omnia autem opere definita sunt et virtute, quare non iam talia exi-
12 stentia non dicendum eadem esse sed aequivoca. quod quidem

1. *autem* post *est* **c** ‖ *est in* om. **g** ‖ *ostendo* **m** ‖ 2. *et* ante *iustum* om. **chmo** ‖ *hominibus* post 3. *proprium est* **a** ‖ *habent* ante *hominibus* add. **t** ‖ 3. *proprie* **t** ‖ *est* om. **t** ‖ 4. *sensuum* **t** et pr. **b** ‖ 5. *natura* t^{c}, om. codices ‖ 6. *vestrum* **n** ‖ *parte*] *per se* **t** (crx. t^{a}) ‖ 7. *non*] *nec* **bgnt** ‖ *nec* **b** ‖ 8. *lapide* **b** ‖ *incorrupta* **b** ‖ *enim* post *erit* **l** ‖ 9. *autem* **k**, *enim* **abcghlmnot** (nisi fallor, recte) ‖ *non* post *iam* **mn**, *vero* **t** ‖ 10. *idem* ante *dicendum* add. **n** ‖ *eadem* post *esse* **b**.

στος, δῆλον· εἰ γὰρ μὴ αὐτάρκης ἕκαστος χωρισθείς, ὁμοίως τοῖς ἄλλοις μέρεσιν ἕξει πρὸς τὸ ὅλον, ὁ δὲ μὴ δυνάμενος κοινωνεῖν ἢ μηδὲν δεόμενος δι' αὐτάρκειαν οὐδὲν μέρος πόλεως, ὥστε ἢ θηρίον ἢ θεός. φύσει μὲν οὖν ἡ ὁρμὴ ἐν πᾶσιν ἐπὶ τὴν τοιαύτην κοινωνίαν· ὁ δὲ πρῶτος συστήσας μεγίστων ἀγαθῶν αἴτιος. ὥσπερ γὰρ καὶ τελεωθὲν βέλτιστον τῶν ζῴων ὁ ἄνθρωπός ἐστιν, οὕτω καὶ χωρισθὲν νόμου καὶ δίκης χείριστον πάντων. χαλεπωτάτη γὰρ ἀδικία ἔχουσα ὅπλα· ὁ δὲ ἄνθρωπος ὅπλα ἔχων φύεται φρονήσει καὶ ἀρετῇ, οἷς ἐπὶ τἀναντία ἔστι χρῆσθαι μάλιστα. διὸ ἀνοσιώτατον καὶ ἀγριώτατον ἄνευ ἀρετῆς καὶ πρὸς ἀφροδίσια (I)

26. *χωριστεὶς* C^4, *χωριστὴς* Q^b R^b S^b ‖ 27. *ἕξει* U^b ‖ *μη* M^s ‖ 28. *μηθὲν* $Π^2$ Bekk., *μηδενὸς* Γ Ar. ‖ *κοινω* post *δεομενος* add., sed punctis rubris del. U^b ‖ *οὐδὲ* M^s P^1, *οὐθὲν* $Π^2$ Bekk. ‖ 30. *ὁ δὲ*] *ὅδε* C^4 ‖ *πρῶτον* $P^{4.6.}$ Q M^b Q^b S^b T^b U^b V^b L^s † ‖ 31. *καὶ* om. Γ ‖ 32. *ζῶον* pr. C^4 ‖ *ὁ* om. $P^{2.3.6.}$ C^4 Q M^b Q^b R^b S^b T^b U^b V^b W^b L^s Ald. Bekk. et pr. P^4 ‖ *ἄνθρωπος ἐστὶν* M^s P^6 Q M^b T^b U^b V^b L^s, *ἄνθρωπος ἔστιν* W^b ‖ 33. *ἔκουσα* W^b ‖ 34. *ὅλα* W^b ‖ *δ'* $P^{2.3.4.6.}$ C^4 Q M^b Q^b R^b S^b T^b U^b V^b L^s Ald. Bekk. ‖ *ὅπλα* post *ἔχων* Γ ‖ *ἔχων*, sed *ν* in ras. duarum litterarum M^b ‖ *φαίνεται γρ.* mg.[3] P^2 ‖ ** *φρονήσει* Thurotus (v. Addenda) ‖ *φρονήσει καὶ ἀρετῇ* secl. Madvigius, *καὶ ἀρετῇ* secl. Hermannus ‖ 35. *ἀρετῇ*] *ὀρέξει* Hampkius, *κράτει* ci. Schnitzerus, *ὀργῇ* Schmidtius, *καρτερίᾳ* aut *ἐνεργείᾳ* aut simile quid ci. Susem. ‖ *τἀναντία*, sed *ά* in ras. a rc. m. scr. U^b ‖ *ἔστι* M^s P^1, *ἐστὶ* $Π^2$ ‖ 36. *ἀχρειώτατον* L^s et, ut videtur, pr. U^b (nisi fuit *ἀχρηώτατον*), *ἀχριώτατον* rc. U^b ‖ *ἀρετῆς*, sed *ῆς* a rc. m. scr. U^b.

igitur civitas natura et prior quam unusquisque, manifestum: si enim non per se sufficiens unusquisque segregatus, similiter aliis partibus se habebit ad totum, non potens autem communicare aut nullo indigens propter persesufficientiam nulla pars est civitatis, quare aut bestia aut deus. natura quidem igitur impetus in omnibus ad talem communitatem: qui autem primus instituit, maximorum bonorum caussa. sicut enim perfectum optimum animalium homo est, sic et separatum a lege et iustitia pessimum omnium. saevissima enim iniustitia habens arma: homo autem habens arma nascitur prudentia et virtute, quibus ad contraria est uti maxime. propter quod scelestissimum et silvestrissimum sine virtute et ad venerea et voracita-

1. *et* om. **bcghklmnost** ‖ *est* post *manifestum* add. **a** ‖ 2. segregatus] ultimas duas litteras in ras. scr. rc. **a** ‖ 4. *per* om. **a** et pr. **b** (suppl. rc.) et pr. **k** (suppl. ead. m.) ‖ 5. *per se* post *pars* add. **n** ‖ 6. omnibus] *hominibus* corr. **l** ‖ 7. *autem* post *maximorum* add. **m** ‖ 8. *est* om. **g** ‖ *separatim* **t**, *seperatum* **l** ‖ 9. *iusti^* (^ nigrius et in ras.) **b** ‖ *iniusticia* in ras. **b**, et eandem vocem in mg. adscr. rc. **b** ‖ 10. homo] *non* pr. **a** (erx. rc.) ‖ *homo enim autem* **c** ‖ *prudencia* in ras. **b**, et eandem vocem in mg. adscr. rc. **b** ‖ 11. *sceleratissimum* **g** ‖ 12. *et* post *virtute* in ras. **b** ‖ *ad* om. **b** ‖ *ad* post *venerea et* add. **o**.

(I) *καὶ ἐδωδὴν χείριστον. ἡ δὲ δικαιοσύνη πολιτικόν· ἡ γὰρ δίκη πολιτικῆς κοινωνίας τάξις ἐστίν [ἡ δὲ δίκη τοῦ δικαίου κρίσις].*

II *ἐπεὶ δὲ φανερὸν ἐξ ὧν μορίων ἡ πόλις συνέστηκεν,* 3 1253 b
ἀναγκαῖον πρῶτον περὶ οἰκονομίας εἰπεῖν· πᾶσα γὰρ σύγκειται πόλις ἐξ οἰκιῶν. οἰκονομίας δὲ μέρη, ἐξ ὧν πάλιν ἡ οἰκία συνέστηκεν· οἰκία δὲ τέλειος ἐκ δούλων καὶ ἐλευθέρων. ἐπεὶ δ' ἐν τοῖς ἐλαχίστοις πρῶτον ἕκαστον ζητητέον, πρῶτα δὲ καὶ ἐλάχιστα μέρη οἰκίας δεσπότης καὶ δοῦλος καὶ πόσις καὶ ἄλοχος καὶ πατὴρ καὶ τέκνα, περὶ τριῶν τούτων
2 *σκεπτέον ἂν εἴη τί ἕκαστον καὶ ποῖον δεῖ εἶναι. ταῦτα δ' ἐστὶ δεσποτικὴ καὶ γαμική (ἀνώνυμον γὰρ ἡ γυναικὸς καὶ ἀν-*

37. *ἐδώδην* $Q^bR^bS^bT^bV^b$ ‖ *δικαικαιοσύνη* U^b ‖ 38. *ἡ — κρίσις* secl. Hampkius, *δίκη* secl. Spengelius, *δικαιοσύνη* olim ci. Thurotus.

1253 b, 2. *ανάγκη* $P^{4.6.}$ QM^b U^b W^b L^s Ald. ‖ *ἀναγκαῖον — 4. συνέστηκεν* om. Q^bR^b († in mg. pos.) S^bT^b et pr. V^b (suppl. mg. rc.) ‖ *πρῶτον — εἰπεῖν*] *περὶ οἰκονομίας εἰπεῖν πρότερον* $P^{4.6.}QM^bU^bW^bL^s$ Ald. Bekk.[1], *περὶ οἰκίας εἰπεῖν πρότερον* codices Accoromboni et Sepulvetae et Bekk.[2] † ‖ *σύγκειται* post 3. *οἰκιῶν* $P^{4.6.}QM^bU^bW^bL^s$ Ald. Bekk. ‖ 3. *οικιῶν* P^6, *οἰκίων* U^b ‖ *οἰκίας* *Γ* $P^{4.6}QM^bU^bL^s$ ‖ *δὲ* om. C^4 et rc. V^b ‖ *πάλιν οἰκία* $P^{2.3.}$ C^4 et rc. V^b, *ἡ οἰκία πάλιν* M^s P^1, *αὖθις οἰκία* $P^{4.6.}$ $QM^bU^bW^bL^s$ Ald. Bekk., *οἰκία* h. l. et *πάλιν* aut *αὖθις* ante *μέρη* Ar. ‖ 4. *συνίσταται* $P^{4.6.}$ QM^b U^b W^b L^s Ald. Bekk. † ‖ *οἰκιὰ* L^s ‖ *τέλιος* W^b, *τελεῖται* Ar. ‖ 5. *πρῶτα*, sed *α* in ras. P^6 ‖ 6. *καὶ ἐλάχιστα*] *ἐστὶ ἐλάχιστα* C^4 ‖ 8. *ἂν* ante 7. *τούτων* *Π*[2] Bekk. ‖ *ἐστὶν* post *τί* add. M^s ‖ *δεῖ*] *δή* M^s ‖ *δὲ* C^4W^b ‖ *ἔστιν* P^4 ‖ 9. *καὶ* ante *γαμικὴ* om. M^sM^b ‖ *ἀνώνυμον — 10. πατρική* om. W^b Ald.

tem pessimum. iustitia autem civile, d i k e enim civilis communitatis ordo est, d i k e autem iusti iudicium.

3. quoniam autem manifestum, ex quibus partibus civitas constat, necessarium primum de yconomia dicere: omnis enim componitur civitas ex domibus. domus autem partes, ex quibus rursum domus instituta est, domus autem perfecta ex servis et liberis. quoniam autem in minimis primum unumquodque quaerendum, primae autem et minimae partes domus dominus et servus, et maritus et uxor, et pater et filii, de tribus hiis considerandum utique erit, quid unumquodque et quale
2 oportet esse. haec autem sunt despotica et nuptialis (innominata enim feminae et viri coniugatio) et tertium teknofactiva

1. *diki* codices et Alb. ‖ enim] *et* b ‖ *civis communitatis* ho, *civitatis* c ‖ *diki* codices et Alb. ‖ 4. *est* post *necessarium* add. g Alb. ‖ *yconomicis* pr. b (crx. rc.), *yconoma* g ‖ 6. *autem* ante *rursum* add. t ‖ *domus* post *insitituta* t ‖ *constituta* n ‖ 7. in] *ex* t Alb. ‖ 8. dominus et] *domus et* pr. kl, *domus* g ‖ 9. *et* ante *maritus* om. m ‖ 10. hiis] *istis* l. ‖ 11. *despostica* a ‖ 12. *viri et feminae* Alb. ‖ *teknofvva* b, *deknofactiva* oghklmno, *teletanophina* Alb.

δρὸς σύζευξις) καὶ τρίτον πατρική (καὶ γὰρ αὕτη οὐκ (II)
ὠνόμασται ἰδίῳ ὀνόματι). ἔστωσαν δ' αὗται τρεῖς ἃς εἴπομεν. ἔστι δέ τι [μέρος] ὃ δοκεῖ· τοῖς μὲν εἶναι οἰκονομία, τοῖς δὲ μέγιστον μέρος αὐτῆς· ὅπως δ' ἔχει, θεωρητέον. λέγω δὲ περὶ τῆς καλουμένης χρηματιστικῆς. πρῶτον δὲ περὶ δεσπότου καὶ δούλου εἴπωμεν, ἵνα τά τε πρὸς τὴν ἀναγκαίαν χρείαν ἴδωμεν, κἂν εἴ τι πρὸς τὸ εἰδέναι περὶ αὐτῶν δυνησόμεθα λαβεῖν βέλτιον τῶν νῦν ὑπολαμβανομένων. τοῖς μὲν γὰρ δοκεῖ ἐπιστήμη τέ τις εἶναι ἡ δεσποτεία, 3
καὶ ἡ αὐτὴ οἰκονομία καὶ δεσποτεία καὶ πολιτικὴ καὶ βα-

10. *πατρική* Ar., *τεκνοποιητική* ΓM^s $P^{1.2.3.4.6.}$ C^4 Q M^b Q^b R^b S^b T^b U^b V^b L^s Bekk. ‖ *γὰρ* post *αὕτη* tri. Lambinus ‖ 11. *ὀνόμασται* R^b ‖ *δὴ* Susem. ‖ 12. *ἔστι* M^s ‖ *δ' ἔτι* vel *δέ τι* ⟨*ἔτι*⟩ ci. Susem. ‖ *μέρος* ante me offendit iam Zellerum (Phil. d. Griechen II^b. p. 539. n. 5) ‖ 13. *δὲ* M^sS^b ‖ 14. *καλουμένης*, sed *ένης* in ras. P^6 ‖ *χρηματικῆς* M^b W^b Ald. et pr. P^3 (crx. et in textu et in mg. rc., sed in mg. correctura postea erasa est) ‖ *δὲ*] *μὲν* M^s, *τὲ* (ut videtur) pr. Q^b ‖ 16. *ἀνάγκην χρείαν* M^s, *ἀναγκαῖαν χρεῖαν* Q$Q^b$$R^b$$S^b$$T^b$$V^b$ ‖ *κἂν*] *καὶ* ci. Coraes ‖ *τις* $Q^b$$R^b$$T^b$ et pr. S^b (sed ς erasum est) et pr. V^b (crx. rc.) ‖ *τὸ* (ω) P^1, om. pr. P^3 (suppl. rc.) ‖ *ἰδέναι* $Q^b$$R^b$$S^b$ ‖ *περὶ* bis scr. Q ‖ 17. *δυνάμεθα* $M^s$$P^1$$C^4$ (fors. recte), *δυναίμεθα* $P^{2.3.4.6.}$Q$M^b$$Q^b$$R^b$$S^b$$T^b$$U^b$$V^b$ $W^b$$L^s$ Ald. Bekk. ‖ 18. *τοῖς γὰρ μὲν* (α) S^b ‖ *τε* M^s ‖ *ἣ δεσποτεια* M^s ‖ 19. *ἡ* om. pr. P^3 (suppl. rc.) ‖ *αὐτῆ* T^b ‖ *ἡ* ante *δεσποτεία* add. S^b.

(et enim haec non est nominata proprio nomine). sint autem hae tres quas diximus. est autem quaedam pars, quae videtur hiis quidem esse yconomia, hiis autem maxima pars ipsius: quomodo autem se habet, considerandum. dico autem de vocata **chrematistica**. primum autem de despota et servo dicamus, ut et quae ad necessariam opportunitatem videamus et utique si quid ad scire de ipsis poterimus accipere melius nunc opinatis. hiis quidem enim videtur scientia quaedam esse despo- 3
tia et eadem yconomia et despotica et politia et regnativa,

1. *et* om. m ‖ *hoc* (?) g, *hoc e* h ‖ *sunt* bgklt Alb. ‖ 2. *hae* om. kt ‖ autem] *enim* b ‖ 4. *se* post *habet* t ‖ *autem* post *dico* in ras. b, et eandem vocem in mg. adscr. rc. b ‖ 5. *'tmatistica* a, *crismatistica* bghklmn, *crisimatistica* o, *crimatistica* c, *chrismatica* t, *chrimatistica* Alb. ‖ *despotica* bgklmnst ‖ 6. *ut* om. a ‖ *et* om. k ‖ 7. *ut* ante *utique* add. abchlmnot ‖ *sit* post *melius* add. Alb. ‖ 8. *despotica* bcghklmnt, *dispotica* o ‖ 9. *yconomica* co, *oeconomica* t^a Alb. ‖ *despotica* bcgklmnt, *dispotica* o, *despōita* h ‖ *negnativa* a.

(II) σιλική, καθάπερ εἴπομεν ἀρχόμενοι· τοῖς δὲ παρὰ φύσιν τὸ δεσπόζειν. νόμῳ γὰρ τὸν μὲν δοῦλον εἶναι τὸν δ' ἐλεύθερον, φύσει δ' οὐδὲν διαφέρειν. διόπερ οὐδὲ δίκαιον· βίαιον
4 γάρ.· ἐπεὶ οὖν ἡ κτῆσις μέρος τῆς οἰκίας ἐστὶ καὶ ἡ κτητικὴ 4 μέρος τῆς οἰκονομίας (ἄνευ γὰρ τῶν ἀναγκαίων ἀδύνατον καὶ ζῆν καὶ εὖ ζῆν)· ὥσπερ [δὲ] ταῖς ὡρισμέναις τέχναις ἀναγκαῖον ἂν εἴη ὑπάρχειν τὰ οἰκεῖα ὄργανα, εἰ μέλλει ἀποτελεσθήσεσθαι τὸ ἔργον, ⌊οὕτω καὶ τῷ οἰκονομικῷ⌋, τῶν δ' ὀργάνων τὰ μὲν ἄψυχα τὰ δὲ ἔμψυχα (οἷον τῷ κυ-

20. ἀρχόμενον L^s et rubro pigm. ab ipso librario superscr. U^b ‖ παράφυσιν T^bV^b ‖ 21. δὲ P^1 ‖ 22. φύσι P^6 ‖ δὲ M^bW^b ‖ οὐθὲν $M^sP^{2.3.4.6.}C^4QQ^b$ $R^bS^bT^bU^bV^bW^bL^s$ Ald. ‖ βίεον pr. P^4 ‖ 23. δὲ γὰρ pr. W^b (crx. ead. m.) ‖ κτῆσις, sed ῆ in corr. rc. U^b ‖ οἰκίας] οὐσίας pr. M^s ‖ ἐστὶ — 24. οἰκονομίας om. C^4 ‖ 24. τῶν praecedente ras. unius litterae M^b ‖ ἀναγαίων pr. U^b (crx. rc.), ἀναγκαίον W^b ‖ 25. καὶ εὖ ζῆν om. $ΓM^s$ et pr. P^1 (suppl. mg.) ‖ δὲ $ΓM^sP^{1.2.3.}C^4M^b$ 963 Ar., δὲ ἐν $QQ^bR^bS^bT^bV^b$ Bekk., om. $P^{4.6.}$ $U^bW^bL^s$ Ald. ‖ 26. ἂν om. M^b ‖ μέλλοι Coraes et fort. Γ ‖ 27. οὕτω — οἰκονομικῷ post 30. ἐστίν tri. Rassovius ‖ τῶν οἰκονομικῶν $P^{2.3.6.}QM^b$ $Q^bR^bS^bT^bU^bW^bL^s$ Ald. Bekk. et pr. V^b (crx. rc.) et rc. C^4 ‖ τῶν δ' — 30. ἐστίν post 32. ἐστί transp. Thurotus (idem tamen postea meam potius totius huius loci constitutionem probavit, Revue crit. 1869. n. 32) ‖ 28. ἔμψυχα (β) — ἄψυχα (α) P^1 ‖ δ' M^b Bekk. ‖ κοιβερνήτη pr. P^3 (crx. rc.).

Loci citati. 1253 b, 20. ἀρχόμενοι] c. 1. 1252 a, 7 sqq. ‖ τοῖς δὲ] velut Alcidamanti, cf. Vahlen. Der Rhetor Alkidamas (Vindob. MDCCCLXIV) p. 14 sq. (in Comm. hist.-phil. acad. Vindob. XLIII. p. 504 sq.) et Aristotelis Rhetorica ed. Spengel. t. II. p. 179.

sicut diximus incipientes: hiis autem praeter naturam despotizare. lege enim hunc quidem servum esse, hunc autem liberum, natura autem nihil differre. propter quod neque iustum, violen-
4 tum enim. 4. quoniam igitur possessio pars domus est et possessiva pars yconomiae (sine enim necessariis impossibile est etiam vivere), quemadmodum autem determinatis artibus necessarium utique erit existere convenientia organa, si debeat perfici opus, sic et yconomico, organorum autem haec quidem inanimata, haec autem animata, velut gubernatori gubernaculum

1. sicut] *sic* c ‖ *autem* om. pr. b (in mg. suppl. ead. m.) ‖ *praeter naturam* post *despotizare* Alb. ‖ 2. *enim*] *in* c ‖ *servum* post *esse* Alb. ‖ *hunc* om. m ‖ 3. *differe* m ‖ *sed* ante *violentum* add. st et pr. g, *si* add. corr. g, *neque* add. n et pr. k (crx. ead. m.) ‖ 4. *erit* ante *enim* add. co, post *enim* add. h ‖ *enim* om. gnst et pr. b (suppl. in textu et in mg. rc.) et pr. k (suppl. ead. m.) ‖ *igitur*] *enim* l ‖ 5. *est* post 6. *etiam* ohlno ‖ 6. etiam] *et* b, om. agt Alb. ‖ *autem* post *determinatis* m ‖ necessarium — 8. opus] *si debeat perfici opus, necessarium est existere convenientia organa* Alb. ‖ 7. *erit* om. g ‖ *debebat* a ‖ 8. *yconomio* m ‖ *hoc* g (?) h ‖ 9. *sunt* ante *animata* add. hklmo, post *animata* add. g ‖ *gubernator* gn.

βερνήτῃ ὁ μὲν οἴαξ ἄψυχον ὁ δὲ πρῳρεὺς ἔμψυχον· ὁ (II) *γὰρ ὑπηρέτης ἐν ὀργάνου εἴδει ταῖς τέχναις ἐστίν), *[οὕτω καὶ] τὸ κτῆμα ὄργανον πρὸς ζωήν ἐστι, καὶ ἡ κτῆσις πλῆθος ὀργάνων ἐστί, καὶ ὁ δοῦλος κτῆμά τι ἔμψυχον. καὶ ὥσπερ ὄργανον πρὸ ὀργάνων πᾶς [ὁ] ὑπηρέτης. εἰ γὰρ ἠδύνατο ἕκαστον τῶν ὀργάνων κελευσθὲν ἢ προαισθανόμενον ἀποτελεῖν τὸ αὑτοῦ ἔργον, ὥσπερ τὰ Δαιδάλου φασὶν ἢ τοὺς τοῦ Ἡφαίστου τρίποδας, οὕς φησιν ὁ ποιητὴς αὐτομάτους θεῖον [ὑπο]δύεσθαι ἀγῶνα, οὕτως εἰ αἱ κερκίδες ἐκέρκιζον αὐταὶ καὶ τὰ*

29. ὁ P[4] ‖ *ἀψυχων* pr. U[b] (ω radendo in o mutatum est) ‖ *πρωρὲς* pr. P[6] (crx. mg. rc.) ‖ 30. *εἴδη* pr. M[s] ‖ *οὕτω*] *τοῦτο* (?) Scaliger ‖ *οὕτω καὶ* secl. Thurotus Rassovius Spengelius: Spengelius tamen posse etiam *οὕτω* solo deleto apodoseos initium post 32. *ὀργάνων* demum statui putat ‖ 31. *ἐστὶν* M[b] ‖ 32. *καὶ* secl. Thurotus hoc demum loco apodosin incipere ratus ‖ *κτῆμα τι* P[6], *κτήμα τι* U[b], *κτήματι* L[s], *κτῆμά τις* Q et pr. Q[b] (ς eras.), *κτήμά τις* S[b] ‖ 33. *πρὸς* P[4]Q[b]S[b] ‖ ὁ add. P[1.2.3.6.]C[4]QM[b]Q[b]R[b]S[b]T[b]U[b]V[b]W[b]L[s] Ald. Bekk. et pr. P[4] ‖ 34. *ἤ*] *καὶ* Γ † ‖ *προαισθόμενον* Coraes ‖ 35. *αὐτοῦ* Π ‖ *τοὺς* om. P[4] ‖ *τοῦ* om. P[1] ‖ 36. *ἡφαίστου* S[b]T[b]V[b] *τρίποδος* U[b], *τρίποδες* Ar. ‖ *οὓς φησὶν* Π ‖ *θεῖον* om. pr. P[1] (add. mg.[1]) ‖ 37. *δύεσθαι* P[1]Π[2] Bekk., recte, si ad verbum citare Aristoteles voluit ‖ *εἰ* om. Π Ar. Bekk., fors. recte, cf. III, 4. 1277 a, 5 sqq. et III, 15. 1286 a, 31 sqq. ‖ *αὗται* M[s]P[1.2.3.4.6.]QM[b]Q[b]R[b]S[b]T[b]U[b]V[b]W[b]L[s] Ald. et pr. C[4] (crx. rc.).

Loci citati. 1253 b, 36. *ὁ ποιητὴς*] Hom. Il. XVIII, 376. cf. Larochium: Die Homerische Textkritik im Alterthum p. 28.

quidem inanimatum, prorarius autem animatum (minister enim in organi specie artibus est), sic et res possessa organum ad vitam est et possessio multitudo organorum est et servus res possessa animata. et sicut organum ante organa omnis minister. si enim posset unumquodque organorum iussum et praesentiens perficere suum opus, quemadmodum quae Daedali aiunt aut Vulcani tripodas, quos ait poeta spontaneos divinum subinduere agonem, sic si pectines pectinarent per se et plectra citharizarent, nihil utique opus esset architectonibus ministro-

1. quidem] *autem* b ‖ *proratius* a, *protarius* n ‖ *autem animatum* om. h ‖ *animatum* in mg. k, *animatus* t ‖ enim] *autem* k ‖ 2. *est* om. kt et pr. l ‖ 3. vitam] *necessaria* cho ‖ est] *esse* t ‖ 4. ante] *aut* ag et, ut videtur, pr. h, *autem* m et pr. k, *ad* corr. hk ‖ 5. *presencies* m ‖ 6. *mo dum* in ras. h ‖ *qui* l, *autem* Alb., om. h ‖ *detali* h et pr. l, *de tali* k ‖ 7. *volgani* g ‖ *tripodes* (in corr.) l, *tripedes* k ‖ divinum] *et divinos* Alb., *vel deinde* corr. k ‖ 8. *agones* Alb. ‖ sic] *et sic* g et pr. k (crx. ead. m.), *sic et* h ‖ *pectine* l, *plures* pr. k (crx. ead. m.) ‖ pectinarent per se] *per se pecterent* Alb. ‖ 9. *cytha* (in fine versus) *cytharizarent* c ‖ *opus* om. n | *neque* post *esset* non a Guilelmo sed a librariis omissum esse puto ‖ *architectoribus* achknott[ac] Alb. ‖ ministrorum] *instrumentorum* t Alb.

(II)πλῆκτρα ἐκιθάριζεν, οὐδὲν ἂν ἔδει οὔτε τοῖς ἀρχιτέκτοσιν ὑπηρετῶν οὔτε τοῖς δεσπόταις δούλων. τὰ μὲν οὖν λεγόμενα ὄργανα ποιητικὰ ὄργανά ἐστι, τὸ δὲ κτῆμα πρακτικόν· ἀπὸ μὲν γὰρ τῆς κερκίδος ἕτερόν τι γίνεται παρὰ τὴν χρῆσιν αὐτῆς, ἀπὸ δὲ τῆς ἐσθῆτος καὶ τῆς κλίνης ἡ χρῆσις μό-
6 νον. ἔτι [δ'] ἐπεὶ διαφέρει ἡ ποίησις εἴδει καὶ ἡ πρᾶξις, καὶ δέονται ἀμφότεραι ὀργάνων, ἀνάγκη καὶ ταῦτα τὴν αὐτὴν ἔχειν διαφοράν. ὁ δὲ βίος πρᾶξις, οὐ ποίησις ἐστίν· διὸ καὶ ὁ δοῦλος ὑπηρέτης τῶν πρὸς τὴν πρᾶξιν. τὸ δὲ κτῆμα λέγεται ὥσπερ καὶ τὸ μόριον. τό τε γὰρ μόριον οὐ μόνον ἄλλου ἐστὶ μόριον, ἀλλὰ καὶ ὅλως ἄλλου· ὁμοίως δὲ

---

38. *οὐδὲν*] *οὐκ* P[1] ‖ *οὔτε* si revera om. *Γ*, paulo post 1254 a, 1. *οὐδὲ* in hoc codice scriptum fuisse crediderim ‖ *οὔτε*—1254 a, 1. *ὑπηρετῶν* om. pr. U[b] (in mg. rubro pigm. suppl. ead. m.) ‖ *ἀρχιτέκτωσιν* M[s].

1254 a, 1. *τῶν* ante *δούλων* add. L[s] ‖ *οὖν* fort. om. *Γ* ‖ 2. *ὄγανα* pr. W[b], *οργανα* mg. rc. W[b] ‖ *ὄργανα* M[s]P[6]QM[b], *ὄγανά* W[b] ‖ *ἔστι* P[6], *ἐστὶ* M[s]Q, *ἔστι* M[b] ‖ 3. *ἕτερον τὶ* M[s], *ἕτερον γάρ τι* C[4] ‖ *κρῆσιν* W[b] ‖ 5. *δ'* (*δὲ* W[b]) add. P[1]*Π*[2] Bekk. et fort. *Γ* ‖ *διαφέρει*] v. varietatem lectionis Latinam ‖ *εἴδη* rc. U[b] ‖ *ἡ* ante *ποίησις* om. M[s] ‖ *πράξις* L[s] Ald. ‖ 6. *καὶ δέονται*] *δέονται δ'* P[4.6.]QM[b]Q[b]R[b]S[b]T[b]U[b]V[b]L[s] Bekk., *καὶ δέονται δ'* Victorius[2] † ‖ *ἀμφότερα* P[4.6.]M[b]L[s] ‖ 7. *πράξις* U[b]W[b]L[s] Ald. ‖ *ποίησίς* P[2]W[b] Ald. ‖ *ἐστὶν* QU[b], *ἔστιν* P[1], *ἐστι* M[s]P[2] Ald., *ἐστί* P[6], *ἐστὶ* P[4]Q[b]R[b]S[b]T[b]V[b]L[s] ‖ 8. *πρά-ξιν* L[s] ‖ 9. *τε*] *γε* aut *μὲν* *Γ* ‖ 10. *ἁπλῶς* *Γ* et p[2] (sed postea vox ni-

rum neque dominis servorum. quae quidem dicuntur organa, factiva organa sunt, res possessa autem activum: ex pectine quidem enim alterum aliquid fit praeter usum ipsius, ex vestitu
6 autem et lecto usus solum. adhuc [autem] quoniam differt factio specie et actio et indigent ambae organis, necesse et haec hanc eandem habere differentiam. vita autem actio, non factio est, propter quod et servus minister eorum quae ad actionem. res autem possessa dicitur quemadmodum et pars. quae quidem enim pars non solum alterius est pars, sed et simpliciter alterius: similiter autem et res possessa. propter quod despotes quidem servi despotes solum, illius autem non est,

---

1. neque] *enim* m ‖ quae] *quod* b ‖ *igitur* post *quidem* a librariis quam a Guilelmo omissum esse verisimilius est ‖ *dicuntur* post *organa* k ‖ 2. *organa* om. h ‖ 3. *quidem* post *enim* a ‖ *ipsius* om. g ‖ 4. *autem* om. l ‖ *solum* om. g ‖ *autem* add. h ‖ *differunt* codices ‖ 5. *factio* post *specie* a ‖ *et actio* om. l ‖ *et* post *actio* om. g et pr. k ‖ 6. *hoc* kl, om. t ‖ *hanc* om. agn, del. k ‖ autem] *quod* o ‖ 7. *factio* post *est* g ‖ et] *quidem* k, om. g ‖ minister] *et ministri sunt* s, *et minister* t[s] ‖ 8. *autem* post *possessa* abt ‖ quae] *quod* abchkln Alb., *quot* m ‖ 9. *enim* om. gt ‖ *non autem solum* o ‖ 10. et] *etsi* c ‖ 11. *quidem — despotes* om. t ‖ servi] *secundum quod* g ‖ *despotes autem solum* o.

καὶ τὸ κτῆμα. διὸ ὁ μὲν δεσπότης τοῦ δούλου δεσπότης μόνον, ἐκείνου δ' οὐκ ἔστιν· ὁ δὲ δοῦλος οὐ μόνον δεσπότου δοῦλός ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ὅλως ἐκείνου. τίς μὲν οὖν ἡ φύσις τοῦ δούλου (II)
καὶ τίς ἡ δύναμις, ἐκ τούτων δῆλον (ὁ γὰρ μὴ αὑτοῦ φύ- 7
σει ἀλλ' ἄλλου ἄνθρωπος ὤν, οὗτος φύσει δοῦλός ἐστίν, ἄλλου δ' ἐστὶν ἄνθρωπος, ὃς ἂν κτῆμα ᾖ [δοῦλος ἐστίν], κτῆμα δὲ ὄργανον πρακτικὸν καὶ χωριστόν)· πότερον δ' ἐστί τις φύσει τοιοῦτος ἢ οὔ, καὶ πότερον βέλτιον καὶ δίκαιόν τινι δουλεύειν ἢ οὔ, ἀλλὰ πᾶσα δουλεία παρὰ φύσιν ἐστί, μετὰ ταῦτα

---

grata et in mg.[3] *ἑρμήνεια ἐστὶ τοῦ ὅλως* scriptum est, quapropter ego hanc lectionem recipere dubitavi), *ἁπλῶς ὅλως* $M^s P^1$ † ‖ 11. *δεσπότης* — 13. *δοῦλος* om. W^b, deesse tamen aliquid indic. ead. m. ‖ 12. *δεσπότης* M^s ‖ *δοῦλος ἐστὶν* $M^s P^6 Q M^b U^b L^s$, *δοῦλός ἐστιν* Ald. ‖ 13. *ἡ* om. W^b ‖ 14. *ὁ* — 15. *ἐστίν* citat Alex. Aphrod. in Metaph. p. 15, 6 sq. Bonitz. ‖ *αὐτοῦ* $M^s Q R^b T^b L^s$ et pr. V^b ‖ 15. *ἀλλ'* pr. Q^b ‖ *ἄλου* $P^6 R^b U^b$ et pr. S^b (crx. rc.) ‖ *ὢν* ΓM^s 963 Alex. (ut videtur) et pr. P^1 et mg. P^4, *δὲ* $P^{2.6.}$ $Q M^b Q^b R^b S^b T^b U^b V^b W^b L^s$ Ar. Ald. Bekk. et pr. P^4 et pr. C^4 et *γρ.* mg. p^1 et haud dubie pr. P^3 (sed erasum est), *ἐστὶν* rc. C^4 ‖ *ἔστιν* $P^6 Q U^b L^s$, *ἐστὶν* M^b ‖ 16. *ἀλλ' οὐδ'* $P^{1.6.}$ $W^b L^s$ Ald., *ἀλλ' οὐδὲν* M^s ‖ *ἐστὶν* M^b, *ἐστιν* M^s, *ἔστιν* ceteri ‖ *ἢ* ΓM^s ‖ *δοῦλος ἐστίν* aut *δοῦλος ἢ* Γ, *δοῦλος ὢν* $M^s C^4$ et pr. $P^{1.2.3.}$ $Q M^b$, *ἄνθρωπος ὢν δοῦλος ὢν* P^4, *ἄνθρωπος ὢν* $P^6 Q^b R^b S^b T^b U^b V^b W^b L^s$ Ar. Ald. Bekk. et p^1 et *γρ.* mg.[1] $P^{2.3.}$ et (si verum vidit Schoellius) mg. Q (rubro col. scr.) et mg. M^b, quod recepit quidem, sed secludendum esse ci. Coraes, recte, si non *δοῦλος ἐστίν*, sed *δοῦλος ἢ* in Γ fuit ‖ 17. *ἔστι* L^s ‖ *τίς* $M^s L^s$ ‖ 18. *δικαιότερόν* Γ ‖ *καὶ πότερον* — 19. *οὔ* om. M^s.

Glossae. 1254 a, 14 sqq. *ὁ γὰρ κ. τ. λ.*] *τί δοῦλος* mg. rc. C^4.

servus autem non solum despotis servus est, sed et omnino illius. quae quidem igitur natura servi et quae virtus, ex hiis 7
manifestum (qui enim non sui ipsius natura, sed alterius homo est, iste natura servus est, alterius autem est homo quicunque res possessa aut servus est, res possessa autem organum activum et separatum): 5. utrum autem est aliquis natura talis aut non, et utrum dignius et iustius alicui servire quam non, sed omnis servitus praeter naturam est, post haec considerandum.

---

1. et] *est* t, om. b ‖ 2. natura] *non* c ‖ *servus* t ‖ *et* post *quae* g, om. l ‖ *manifestum est ex hiis* g ‖ 4. *est* om. t ‖ *autem* post *iste* add. a ‖ *est* om. t ‖ alterius — homo] *res autem possessa aut servus est* Alb. ‖ *est* post *homo* a ‖ *quicunque*] *aliique* a, *qui cum* t, *qui* Alb. ‖ 5. autem est] *est autem* k, *autem* h ‖ 5. res possessa] *alterius* Alb. ‖ *sit* ante *aut* add. t ‖ *aut* om. Alb. ‖ servus] *homo* Alb. ‖ autem] *aut* g, om. c ‖ activum] *aut* g, om. a ‖ 6. *natura* post *talis* a ‖ 8. est] *esse* cmo ‖ *post hec* post *considerandum* a.

(II)
8 σκεπτέον. οὐ χαλεπὸν δὲ καὶ τῷ λόγῳ θεωρῆσαι καὶ ἐκ
τῶν γινομένων καταμαθεῖν. τὸ γὰρ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι
οὐ μόνον τῶν ἀναγκαίων ἀλλὰ καὶ τῶν συμφερόντων ἐστί.
[καὶ εὐθὺς ἐκ γενετῆς ἔνια διέστηκε τὰ μὲν ἐπὶ τὸ ἄρχεσθαι
τὰ δ' ἐπὶ τὸ ἄρχειν]. καὶ εἴδη πολλὰ καὶ ἀρχόντων καὶ
ἀρχομένων ἐστίν, καὶ ἀεὶ βελτίων ἡ ἀρχὴ ἡ τῶν βελτιόνων
ἀρχομένων, οἷον ἀνθρώπου ἢ θηρίου. τὸ γὰρ ἀποτελούμενον
ἀπὸ τῶν βελτιόνων βέλτιον ἔργον· ὅπου δὲ τὸ μὲν ἄρχει
9 τὸ δ' ἄρχεται, ἔστι τι τούτων ἔργον. * ὅσα γὰρ ἐκ πλειόνων
συνέστηκε καὶ γίνεται ἕν τι κοινόν, εἴτε ἐκ συνεχῶν εἴτε ἐκ
διῃρημένων, ἐν ἅπασιν ἐμφαίνεται τὸ ἄρχον καὶ τὸ ἀρχό-
μενον. καὶ τοῦτ' ἐκ τῆς ἁπάσης φύσεως ἐνυπάρχει τοῖς
ἐμψύχοις· καὶ γὰρ ἐν τοῖς μὴ μετέχουσι ζωῆς ἔστι τις

19. ἐστι M[s], ἐστὶν P[4] ‖ 23. καὶ — 24. ἄρχειν post 28. ἔργον transponenda esse duxi admonitus a Conringio, qui lacunam illo loco statuit, et Schuetzio, qui sequentia verba 24. καὶ εἴδη — 28. ἔργον post 1255 b, 18. φασιν traicere maluit: vide tamen quae disseruit Thurotus Rev. crit. 1869. no. 32 ‖ 24. καὶ ἀρχόντων post 25. ἐστὶν Γ ‖ 25. ἡ ante ἀρχὴ secl. Cornes ‖ ἢ τῶν P[4] ‖ 27. ὑπὸ Bekk.[2] ‖ ὁπου M[s] ‖ 28. τί M[s] ‖ 29 εἴτ M[s] Bekk. ‖ 31. καὶ—32. ἐμψύχοις suspecta fuerunt Giphanio ‖ τοῦτο Π[2] Bekk. ‖ ἐνύπάρχει M[s] ‖ ⟨μαλιστα⟩ τοῖς aut ⟨καὶ μάλιστα⟩ τοῖς ex Lambini vers. ci. Conringius, ⟨καὶ⟩ τοῖς Schuetzius ‖ ἀψύχοις Victorius et Schuetzius (cf. varietatem lectionis Latinam), ἐμψύχοις ⟨μᾶλλον ἢ τοῖς ἀψύχοις⟩ Buecheler.

8 non difficile autem et ratione contemplari et ex hiis, quae fiunt
addiscere. principari enim et subici non solum necessariorum,
sed etiam expedientium est. et statim ex nativitate quaedam
segregata sunt, haec quidem ad subici, haec autem ad princi-
pari. et species multae et subiectorum sunt et principantium,
et semper melior principatus qui meliorum subiectorum, puta
hominis quam bestiae. quod enim efficitur a melioribus, melius
opus: ubi autem hoc quidem principatur, hoc autem subicitur,
9 est aliquod horum opus. quaecunque enim ex pluribus consti-
tuta sunt et fit unum aliquod commune, sive ex coniunctis sive
ex divisis, in omnibus videtur principans et subiectum. et hoc
ex omni natura inest animatis: et enim in non participantibus
vita est quidam principatus, puta harmoniae, sed haec qui-

1. *et* ante *ex* om. Alb. ‖ 4. autem] *quidem* a ‖ 8. *hoc* hkl, *hec* bgm et post *quidem* a, *hic* t ‖ *hoc* hkl, *hec* bgm, *hic* t ‖ autem] *quidem* bt ‖ 9. quaecunque] *quandocunque* t Alb. ‖ 10. fit] *fiunt* bt ‖ 12. *inanimatis* t[s] v, *non animatis* corr. g.

ἀρχή, οἷον ἁρμονίας, ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἴσως ἐξωτερικωτέ- (II)
ρας ἐστὶ σκέψεως, τὸ δὲ ζῷον πρῶτον συνέστηκεν ἐκ ψυχῆς 10
καὶ σώματος, ὧν τὸ μὲν ἄρχον ἐστὶ φύσει τὸ δ' ἀρχό-
μενον. δεῖ δὲ σκοπεῖν ἐν τοῖς κατὰ φύσιν ἔχουσι μᾶλλον
τὸ φύσει, καὶ μὴ ἐν τοῖς διεφθαρμένοις. διὸ καὶ τὸν βέλ-
τιστα διακείμενον καὶ κατὰ σῶμα καὶ κατὰ ψυχὴν ἄν-
θρωπον θεωρητέον, ἐν ᾧ τοῦτο δῆλον· τῶν γὰρ μοχθηρῶν ἢ
1254 b μοχθηρῶς ἐχόντων δόξειεν ἂν ἄρχειν πολλάκις τὸ σῶμα
τῆς ψυχῆς διὰ τὸ φαύλως καὶ παρὰ φύσιν ἔχειν. ἔστι 11
δ' οὖν, ὥσπερ λέγομεν, πρῶτον ἐν ζῴῳ θεωρῆσαι καὶ δε-
σποτικὴν ἀρχὴν καὶ πολιτικήν· ἡ μὲν γὰρ ψυχὴ τοῦ σώ-
ματος ἄρχει δεσποτικὴν ἀρχήν, ὁ δὲ νοῦς τῆς ὀρέξεως πο-

33. ⟨ἐν⟩ ἁρμονίᾳ Susem. ‖ ἀλλα M[s] ‖ μὲν om. M[s] ‖ 35. ἐστι M[s] 36. ἐν] *ex* Guil. ‖ 38. καὶ κατα σωμα om. L[s] ‖ σῶμα καὶ κατὰ in mg. P[4] ‖ κατα M[s] ‖ 39. ἐν — δῆλον om. P[1] ‖ ἢ] καὶ ΓS[b].

1254 b, 1. μοχθηρῶς] φαύλως Γ, recte prb. et v. 2. φαύλως καὶ secl. Buecheler, siquidem μοχθηρῶς olim nihil nisi malam correcturam fuisse super a, 39. μοχθηρῶν scriptam recte, ut videtur, iudicat Maur. Schmidtius: fortasse tamen ἢ μοχθηρῶς ἐχόντων potius secludenda esse ci. Studemundus ‖ δόξειεν ἂν] v. var. lect. Lat. ‖ 2. καὶ παρὰ φύσιν om. M[s] et pr. P[1] (add. mg. p[1]) ‖ π P[2.3], i. e. aut περὶ aut παρὰ, at in his codicibus semper περὶ significare videtur ‖ 3. ἐλέγομεν ci. Coraes.

Glossar. 1254 a, 39 — b, 1 μοχθηρῶν — ἐχόντων] μοχθηρός ἐστιν ὁ κατ' ἐνέργειαν τοῦ κακοῦ, ὅς καὶ ἴαστος εἰ μήπω μοχθηρῶς ἔχει· ὃ (? οὐ?) γὰρ μοχθηρῶς ἔχει τὸ καθ' ἕξιν τέλος, ὃ τῇ φύσει ἐξίσωται: mg.[3] P[2].

dem forte magis extrinsecae sunt speculationis, animal autem
primum constat ex anima et corpore, quorum hoc quidem prin- 10
cipans est natura, hoc autem subiectum. oportet autem inten-
dere ex secundum naturam habentibus magis quod natura et non
in corruptis. propter quod et optime dispositum et secundum
corpus et secundum animam hominem considerandum, in quo
haec palam. pestilentium enim et prave se habentium videbi-
tur ⟨utique⟩ principari multotiens corpus animae propter prave
et praeter naturam habere. est equidem, sicut dicimus, primum
in animali contemplari et despoticum principatum et politicum: 11
anima quidem enim corpori dominatur despotico principatu, in-
tellectus autem appetitui politico et regali. in quibus manifestum

2. *hoc* post *quidem* a, *hec* t Alb. et post *quidem* m ‖ 5. *et* post *quod* om. a Alb. ‖ 6. hominem om. m Alb. ‖ 7. *hoc* a ‖ et] *vel?* ‖ 8. *utique* om. codices ‖ 9. *et* om. c. ‖ *est* om. m ‖ *equidem* al Alb., *quidem* eghknost, *enim* b ‖ *diximus* acm Alb. ‖ 11. *enim* post *corpori* t ‖ 12. autem] *enim* t ‖ *manifestum* post *est* cmo.

(πο)λιτικὴν καὶ βασιλικήν· ἐν οἷς φανερόν ἐστιν ὅτι κατὰ φύσιν καὶ συμφέρον τὸ ἄρχεσθαι τῷ σώματι ὑπὸ τῆς ψυχῆς καὶ τῷ παθητικῷ μορίῳ ὑπὸ τοῦ νοῦ καὶ τοῦ μορίου τοῦ λόγον ἔχοντος, τὸ δ' ἐξ ἴσου ἢ ἀνάπαλιν βλαβερὸν πᾶσιν.
12 πάλιν ἐν ἀνθρώπῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ζῴοις ὡσαύτως· τὰ μὲν γὰρ ἥμερα τῶν ἀγρίων βελτίω τὴν φύσιν, τούτοις δὲ πᾶσι βέλτιον ἄρχεσθαι ὑπ' ἀνθρώπου· τυγχάνει γὰρ σωτηρίας οὕτως. ἔτι δὲ τὸ ἄρρεν πρὸς τὸ θῆλυ φύσει τὸ μὲν κρεῖττον τὸ δὲ χεῖρον καὶ τὸ μὲν ἄρχον τὸ δὲ ἀρχόμενον. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἀναγκαῖον εἶναι καὶ ἐπὶ πάντων ἀνθρώ-
13 πων. ὅσοι μὲν οὖν τοσοῦτον διεστᾶσιν ὅσον ψυχὴ σώματος καὶ ἄνθρωπος θηρίου (διάκεινται δὲ τοῦτον τὸν τρόπον, ὅσων ἐστὶν ἔργον ἡ τοῦ σώματος χρῆσις, καὶ τοῦτ' ἔστιν ἀπ' αὐτῶν βέλτιστον), οὗτοι μέν εἰσι φύσει δοῦλοι, οἷς βέλτιόν ἐστιν

7. *καὶ συμφέρον* om. pr. P¹ (suppl. mg.¹) ‖ *τὸ ἄρχεσθαι* post *σώματι* *Γ* ‖ 8. *καὶ*] *ὡς?* Schmidtius ‖ 9. *λόγου* Mˢ ‖ *ισου* Mˢ ‖ *βλαvερὸν* P⁴ ‖ 10. *ὡσαύτως*] *similiter* Guil. et sic saepius ‖ 11. *βελτίω*] *βέλτιον* P⁴ ‖ ⟨*καὶ*⟩ *τούτοις* ci. Schmidtius ‖ 12. *ὑπὸ* P⁴ ‖ 13. *οὕτω* MˢP¹ ‖ *τὸ* ante *μὲν* om. Mˢ ‖ 14. *καὶ* om. *Π*² Bekk. † ‖ *δ'* *Π*² Bekk. ‖ 15. *πάντων*] v. var. lect. Lat. ‖ 16. *διεστᾶσιν* — 17. *τοῦτον* om. Sᵇ ‖ *διεστᾶσι τοσοῦτον* Mˢ, *διεστᾶσι τοιοῦτον* P¹ ‖ *ψυχῆς σῶμα καὶ ἀνθρώπου θηρίον* fortasse legendum esse ci. Thurotus (Rev. crit. l. l.) ‖ 17. *δὲ* om. Mˢ P¹·³· QTᵇ Ar. Ald. et pr. P² (suppl. corr.²) ‖ 18. *ἐστιν* Mˢ, *ἔστ'* P²·³·⁴· Q Mᵇ Tᵇ Ald. Bekk., *ἔσται* Sᵇ ‖ *ἐπ'* P⁴ ‖ 19. *δοῦλον* pr. P³ (crx. ead. m.) ‖ *βέλτιστον* P⁴.

est, quod secundum naturam et expediens corpori regi ab anima et passibili parti ab intellectu et parte rationem habente, ex
12 aequo autem aut e contrario nocivum omnibus. iterum in homine et in aliis animalibus similiter: mansueta quidem enim silvestribus digniora secundum naturam, hiis autem omnibus melius regi ab homine: adipiscuntur enim salutem sic. adhuc autem masculinum ad femininum natura hoc quidem melius, hoc autem de-
13 terius, et hoc quidem principans, hoc autem principatum. eodem autem modo necessarium esse et in ⟨omnibus⟩ hominibus: quicunque quidem igitur tantum distant quantum anima a corpore et homo a bestia (disponuntur autem hoc modo quorumcunque est opus corporis usus et hoc est ab ipsis optimum),

2. ex] *et* m ‖ 3. aequo] *quo* t ‖ aut] *est* c ‖ e] *ex* a ‖ 4. *se habet* post *similiter* add. t ‖ 5. *omnibus* post *melius* c, om. m ‖ 6. *et* post *autem* add. t ‖ 7. ad] *et* t ‖ autem] *quidem* a ‖ 8. quidem] *autem* t ‖ hoc] *et haec* t ‖ *principata* bt ‖ 9. *omnibus* om. stᶜ et codices ‖ 11. *hoc autem modo disponuntur* Alb. ‖ 12. *est* post *opus* a.

ἄρχεσθαι ταύτην τὴν ἀρχήν, εἴπερ καὶ τοῖς εἰρημένοις. ἔστι (II) γὰρ φύσει δοῦλος ὁ δυνάμενος ἄλλου εἶναι (διὸ καὶ ἄλλου ἐστίν) καὶ ὁ κοινωνῶν λόγου τοσοῦτον ὅσον αἰσθάνεσθαι ἀλλὰ μὴ ἔχειν· τὰ γὰρ ἄλλα ζῷα οὐ λόγῳ αἰσθανόμενα ἀλλὰ παθήμασιν ὑπηρετεῖ. καὶ ἡ χρεία δὲ παραλλάττει μικρόν· 14 ἡ γὰρ πρὸς τἀναγκαῖα τῷ σώματι βοήθεια γίνεται παρ' ἀμφοῖν, παρά τε τῶν δούλων καὶ παρὰ τῶν ἡμέρων ζῴων. βούλεται μὲν οὖν ἡ φύσις καὶ τὰ σώματα διαφέροντα ποιεῖν τὰ τῶν ἐλευθέρων καὶ τῶν δούλων, τὰ μὲν ἰσχυρὰ πρὸς τὴν ἀναγκαίαν χρῆσιν, τὰ δ' ὀρθὰ καὶ ἄχρηστα πρὸς τὰς τοιαύτας ἐργασίας, ἀλλὰ χρήσιμα πρὸς πολιτικὸν βίον (οὗτος δὲ [καὶ] γίνεται διῃρημένος εἴς τε τὴν πολεμικὴν χρείαν καὶ τὴν εἰρηνικήν), συμβαίνει δὲ πολλάκις καὶ τοὐ-

20. ἧνπερ ci. Buecheler ‖ εἰρημένοις] *dictis creditur* Guil., quae lectio e glossa haud dubie extitit, εἰρημένοις ** Morelius et Thurotus (Revue critique l. l.) ‖ ἔστι γὰρ] ἔστιν ἄρα Susem., at cf. Thurot. l. l. ‖ 21. ἄλλ pr. P[3] (crx. rc.) ‖ 23. λόγου Π[2] Ar. Bekk. ‖ 24. δὲ, ut videtur, om. Γ ‖ 25. ἀναγκαῖα M[s] ‖ 26. παρὰ post καὶ om. M[s] ‖ 28. ποιεῖ P[3.6]. Q M[b]S[b]T[b] Ar. Ald. et pr. P[2] (em. corr.[2]) ‖ τὰ post καὶ fort. add. Γ (nisi fallor, recte) ‖ καὶ ante τὰ μὲν add. P[2] ‖ μὲν ⟨ταπεινὰ καὶ⟩ vel simile quid ci. Schmidtius ‖ 29. ὀρθὰ] νωθρὰ Reiskius ‖ 31. οὗτος — 32. εἰρηνικήν spuria esse haud improbabilis est suspicio Schneideri ‖ οὕτω L[s], οὕτως W[b] Ald. ‖ καὶ om. L[s] ‖ 32. εἰρήνην M[s] ‖ τουναντίον M[s].

isti quidem sunt natura servi, quibus melius est regi hoc principatu, si quidem et dictis creditur. est enim natura servus qui potest alterius esse (propter quod et alterius est) et communicans ratione tantum quantum ad sensum recipere, sed non habere: alia enim animalia non ratione sentientia sed passionibus serviunt. et opportunitas variatur modicum: ad necessaria enim 14 corpori auxilium fit ab ambobus, et a servis et a domesticis animalibus. vult quidem igitur natura et corpora differentia facere quae liberorum et servorum, haec quidem fortia ad necessarium usum, haec autem recta et inutilia ad tales operationes, sed utilia ad civilem vitam (iste autem et fit divisus ad bellicam opportunitatem et pacificam), accidit autem multotiens et contrarium, hos quidem corpora habere liberorum, hos autem animas:

1. *servi sunt natura* Alb. ‖ 2. est enim natura] *nam* t, *nam enim* t[2], *enim* om. c ‖ 3. *communicat* c m ‖ 4. *recipere* in ras. b, *ab aliquo* ante h. v. add. ipse librarius in mg. b, *ab aliquo* . . . . (verbum sequens legere non potui) add. mg. rc. b ‖ 5. enim] *autem* c m ‖ *non* post *ratione* Alb. ‖ 6. *et* om. t ‖ 9. *que* ante *seruorum* add. a (nescio an recte) ‖ 11. et] *etiam* t, om. a

(II) ναντίον, τοὺς μὲν τὰ σώματ' ἔχειν ἐλευθέρων τοὺς δὲ τὰς
15 ψυχάς· ἐπεὶ τοῦτό γε φανερόν, ὡς εἰ τοσοῦτον γένοιντο διά-
φοροι τὸ σῶμα μόνον ὅσον αἱ τῶν θεῶν εἰκόνες, τοὺς ὑπο-
λειπομένους πάντες φαῖεν ἂν ἀξίους εἶναι τούτοις δουλεύειν.
εἰ δ' ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦτ' ἀληθές, πολὺ δικαιότερον ἐπὶ
τῆς ψυχῆς τοῦτο διωρίσθαι· ἀλλ' οὐχ ὁμοίως ῥᾴδιον ἰδεῖν
τό τε τῆς ψυχῆς κάλλος καὶ τὸ τοῦ σώματος. ὅτι μὲν
τοίνυν εἰσὶ φύσει τινὲς οἳ μὲν ἐλεύθεροι οἳ δὲ δοῦλοι, φα- 1255 a
νερόν, οἷς καὶ συμφέρει τὸ δουλεύειν καὶ δίκαιον ἐστίν·
16 ὅτι δὲ καὶ οἱ τἀναντία φάσκοντες τρόπον τινὰ λέγουσιν 6
ὀρθῶς, οὐ χαλεπὸν ἰδεῖν. διχῶς γὰρ λέγεται τὸ δουλεύειν
καὶ ὁ δοῦλος. ἔστι γάρ τις καὶ κατὰ νόμον δοῦλος καὶ
δουλεύων· ὁ γὰρ νόμος ὁμολογία τίς ἐστιν, ἐν ᾧ τὰ κατὰ

33. σώματ' P[2.3]. Bekk. ‖ ἐλευθέρως P[2]. ‖ 34. ἐπὶ pr. P[4] ‖ τοῦτό γε] *et hoc (?)* Guil. ‖ εἰ] εἰπεῖν L[s], om. pr. P[4] ‖ γίνοιντο fort. Γ, v. varietatem lectionis Latinam ‖ 36. πάντας M[s] Ar. ‖ τούτους (ut videtur) pr. P[4] ‖ 37. ἐπὶ τῆς ψυχῆς post 38. τοῦτο Γ ‖ 38. διαιρεῖσθαι P[1], διωρεῖσθαι (ut videtur) pr. P[3] (crx. rc.) ‖ οὐχ' M[s] et sic saepissime ‖ 39. τῆς ψυχῆς post κάλλος Γ ‖ ὅτι — 1255 b, 3. δύναται citat Pseudo-Plut. de nobil. c. 6. p. 932 B sqq.

1255 a, 1. εἰσὶ om. in lac. pr. P[3] (suppl. rc.) ‖ φανερόν post 2. ἐστίν traiciendum esse ci. Conringius ‖ 2. συμφέρειν M[s] ‖ ἔστι pr. P[3], ἔστιν rc. P[3] ‖ 3. τὰ ἐναντία M[s] ‖ λέγουσι P[4] ‖ 5. ἐστι M[s] ‖ καὶ post τις om. Π[1] M[b] Ar. Ald. Plut. et pr. P[3] (superscr. rc.).

15 quoniam et hoc manifestum, quod si tantum fuerint differentes
corpore solum quantum deorum imagines, subdeficientes omnes
dicent utique dignos esse hiis servire. si autem in corpore hoc
verum, multo iustius hoc in anima definiri: sed non similiter
facile videre pulchritudinem animae et corporis. quod quidem
igitur sunt natura quidam hii quidem liberi, hii autem servi,
16 manifestum, quibus et expedit servire et iustum est: 6. quod
autem et qui contraria dicunt secundum modum aliquem dicunt
recte, non difficile videre. dupliciter enim dicitur servire et
servus. est enim aliquis secundum legem servus et serviens:
lex enim promulgatio quaedam est, in qua in bello superata
praevalentium esse dicunt. hoc itaque iustum multi eorum qui

1. *et* delendum esse credo ‖ *fuerint* n, *sunt* a, *sint* (?) o, *fiunt* beghklmt, quos si sequi malis, aut *sint* aut *fiant* scribendum erit ‖ 4. *hoc* om. t ‖ 5. pulchritudinem] *multitudinem* m, om. t ‖ 6. *sunt* post *natura* o ‖ *natura* om. bc ‖ *quidam* om. o Alb. ‖ quidem] *quidam* ot[2], om. ac ‖ 8. *secundum-dicunt* om. c ‖ 10. servus] *servitus* Alb. ‖ 11. *superatam* pr. b, *superatum* rc. b.

πόλεμον κρατούμενα τῶν κρατούντων εἶναι φασίν. τοῦτο δὴ (II)
τὸ δίκαιον πολλοὶ τῶν ἐν τοῖς νόμοις ὥσπερ ῥήτορα γρά-
φονται παρανόμων, ὡς δεινὸν εἰ τοῦ βιάσασθαι δυναμένου
καὶ κατὰ δύναμιν κρείττονος ἔσται δοῦλον καὶ ἀρχόμενον
τὸ βιασθέν. καὶ τοῖς μὲν οὕτως δοκεῖ τοῖς δὲ ἐκείνως, καὶ
τῶν σοφῶν. αἴτιον δὲ ταύτης τῆς ἀμφισβητήσεως, καὶ ὃ 17
ποιεῖ τοὺς λόγους ἐπαλλάττειν, ὅτι τρόπον τινὰ ἀρετὴ τυγ-
χάνουσα χορηγίας καὶ βιάζεσθαι δύναται μάλιστα, καὶ
ἔστιν ἀεὶ τὸ κρατοῦν ἐν ὑπεροχῇ ἀγαθοῦ τινός, ὥστε δοκεῖν
μὴ ἄνευ ἀρετῆς εἶναι τὴν βίαν, ἀλλὰ περὶ τοῦ δικαίου μό-
νον εἶναι τὴν ἀμφισβήτησιν. διὰ γὰρ τοῦτο τοῖς μὲν εὔνοια
δοκεῖ τὸ δίκαιον εἶναι, τοῖς δ' αὐτὸ τοῦτο δίκαιον, τὸ τὸν
κρείττονα ἄρχειν, ἐπεὶ διαστάντων γε χωρὶς τούτων τῶν λό- 18
γων οὔτε ἰσχυρὸν οὐδὲν ἔχουσιν οὔτε πιθανὸν ἅτεροι λόγοι, ὡς
οὐ δεῖ τὸ βέλτιον κατ' ἀρετὴν ἄρχειν καὶ δεσπόζειν. ὅλως

9. *δεινὸν* ⟨*ὂν*⟩ Reiskius ‖ 10. *ἔστι* M^s ‖ 11. *οὕτω* M^s $Π^2$ Plut. Bekk. ‖ *δ'* $Π^2$ Bekk. ‖ *καὶ* ante *τῶν* secl. Coraes ‖ 13. *ἀρετη* M^s ‖ 14. *καί*, ut videtur, om. *Γ* ‖ 16. *ἀρετῆς* P^4, *τινος* post *ἀρετῆς* add. P^1 ‖ 17. *εὐνομία* Lambinus ‖ 18. *αὐτὸ*] *αὖ* ci. Schneiderus ‖ *τὸ* ante *δίκαιον* add. M^s ‖ 19. *ἐπὶ* P^1, *ἐπεὶ* post *λόγων* Ar. ‖ 20. *οὔτ'* P^1 Ald. Plut. Bekk. ‖ *οὐθὲν* $P^{2.3}$ Ald. Bekk. ‖ *ἄπεροι* P^4, *ἕτεροι* M^b, *ἄπροι* S^b.

in legibus quemadmodum rhetora scribunt iniquorum, tamquam
durum, si vim inferre potentis et secundum potentiam melioris
erit servum et subiectum quod violentiam passum est. et hiis
quidem sic videtur, hiis autem illo modo, etiam sapientum. caussa 17
autem huius dubitationis et quod facit verba variari, quia modo
aliquo virtus sortita successum violentiam pati potest maxime et
est semper superans in excessu boni alicuius, ut videatur non
sine virtute esse violentia, sed de iusto solum esse dubitationem.
propter hoc enim hiis quidem benevolentia videtur iustum esse,
hiis autem ipsum hoc iustum meliorem principari, quoniam se- 18
positis seorsum hiis rationibus neque forte nihil habent neque
probabile alterae rationes, ut non oporteat melius secundum
virtutem principari et dominari. totaliter autem attendentes qui-

1. *scribunt quemadmodum rhetora* Alb. ‖ *rhetorici* **a**, *rhetorica* **b** ‖ 4. *sic* om. pr. **m**, post *videtur* suppl. ead. m. ‖ illo] *alio* Alb. et corr.[1] **m** et mg. rc. **o** ‖ 8. *violentiam* **a** ‖ 9. *videtur* post *iustum esse* **t** ‖ 10. *sepositis* — 11. *hiis*] *seorsim positis istis* Alb. ‖ 11. *neque improbabile* **k** et pr. **g**, *improbabile* **ohmo** et corr. *g*, *enim improbabile* **l** ‖ 13. *dominari et principari* **a** ‖ *quidem* **t**.

(II)δ' ἀντεχόμενοί τινες, ὡς οἴονται, δικαίου τινός (ὁ γὰρ νόμος δίκαιόν τι) τὴν κατὰ πόλεμον δουλείαν τιθέασι δικαίαν, ἅμα δὲ οὔ φασιν. τήν τε γὰρ ἀρχὴν ἐνδέχεται μὴ δικαίαν εἶναι τῶν πολέμων, καὶ τὸν ἀνάξιον δουλεύειν οὐδαμῶς ἂν φαίη τις δοῦλον εἶναι· εἰ δὲ μή, συμβήσεται τοὺς εὐγενεστάτους εἶναι δοκοῦντας δούλους εἶναι καὶ ἐκ δούλων, ἐὰν συμβῇ πραθῆναι ληφθέντας. διόπερ αὐτοὺς οὐ βούλονται λέγειν δούλους, ἀλλὰ τοὺς βαρβάρους. καίτοι ὅταν τοῦτο λέγωσιν, οὐδὲν ἄλλο ζητοῦσιν ἢ τὸ φύσει δοῦλον ὅπερ ἐξ ἀρχῆς εἴπομεν· ἀνάγκη γὰρ εἶναί τινας φάναι τοὺς μὲν
19 πανταχοῦ δούλους τοὺς δὲ οὐδαμοῦ. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ περὶ εὐγενείας· αὐτοὺς μὲν γὰρ οὐ μόνον παρ' αὐτοῖς εὐγε-

22. οἷόν τε Γ ‖ 24. ἅμα — δικαίαν om. pr. P^4 (suppl. mg.) ‖ ἅμα] ὅλως Γ M^s P^6 L^s M^b T^b et pr. P^1 (crx. γρ. mg. p^1), ἁπλῶς Ar. ‖ δ' $Π^2$ Plut. Bekk. et corr. P^1 ‖ μὴ om. pr. P^1 (suppl. mg. p^1) ‖ 25. εἶναι om. pr. P^1 (suppl. mg.^{1}) ‖ πολεμίων M^s ‖ 26. τίς M^s ‖ εἶναι post δοκοῦντας Γ ‖ 28. παραθῆναι M^s ‖ τοὺς εὐγενεῖς καὶ κρατηθέντας post ληφθέντας add. M^s, super αὐτοὺς scr. gl. p^2 ‖ αὑτοὺς Montecatinus et fort. P^3 ‖ 29. λέγουσι P^4 ‖ 30. οὐθὲν $Π^2$ Bekk. ‖ ὁπερ M^s ‖ 31. εἴπαμεν P^3 ‖ εἶναί — φάναι] v. varias lectiones vetustae translationis ‖ φάναι M^s ‖ 32. πανταχοῦ] ἐξ ἀρχῆς Γ M^s et pr. P^1 †, γρ. ἁπανταχοῦ mg. p^1 ‖ δ' $Π^2$ Plut. Bekk. ‖ οὐδαμῶς, ut videtur, Γ ‖ 33. αὐτοὺς Γ$M^s P^{1.4}$ Plut., αὑτοῖς $P^3 S^b T^b$ et pr. P^2 (em. corr.^{2}) ‖ αὐτοῖς Γ M^s Plut. et fort. P^1.

Glossae. 1255 a, 26. εἰ δὲ μή] εἰ δὲ φήσει ἄξιον δουλεύειν p^2 ‖ 28. αὐτοὺς] v. varietatem lectionis.

dam, ut possibile [est], ad iustum quoddam (lex enim iustum quoddam) eam quae secundum bellum servitutem ponunt iustam, omnino autem non aiunt. principium enim contingit non iustum esse bellorum, et indignum servire nequaquam utique dicet aliquis servum esse: si autem non, accidet eos qui videntur esse optimi generis servos esse et ex servis, si contingat vendi captos. propter quod ipsos non volunt dicere servos, sed barbaros. equidem cum hos dicunt, nihil aliud quaerunt quam quod natura servum, quod quidem a principio diximus: necesse enim esse aliquos dicere hos quidem a principio servos, hos autem ne-
19 quaquam. eodem autem modo et de ingenuitate: ipsos quidem enim non solum apud ipsos ingenuos, sed etiam ubique putant,

1. *est* om. t ‖ *iustum* post *quoddam* Alb. ‖ 4. *bellorum contingit non esse iustum* Alb. ‖ 5. *dicit* t ‖ 6. *que* m ‖ 7. *ipsos* post *non volunt* t ‖ 8. equidem] *et quidem* codices ‖ 10. esse] *est* aceghklmnot, om. b ‖ 11. *aliquos* (*aliquo* m) post *dicere* abchklmnot ‖ *esse* post *aliquos* add. ablnt, post *dicere* add. g ‖ 12. eodem] *eo* t ‖ ingenuitate] *alia translatio*: *nobilitate* Alb. ‖ 13. *enim* post *non solum* m.

νεῖς ἀλλὰ πανταχοῦ νομίζουσιν, τοὺς δὲ βαρβάρους οἴκοι μό- (II) νον, ὡς ὄν τι τὸ μὲν ἁπλῶς εὐγενὲς καὶ ἐλεύθερον τὸ δ' οὐχ ἁπλῶς, ὥσπερ καὶ ἡ Θεοδέκτου Ἑλένη φησὶ

"θείων δ' ἀπ' ἀμφοῖν ἔκγονον ῥιζωμάτων
τίς ἂν προσειπεῖν ἀξιώσειεν λάτριν;"

ὅταν δὲ τοῦτο λέγωσιν, οὐδενὶ ἀλλ' ἢ ἀρετῇ καὶ κακίᾳ διορίζουσι τὸ δοῦλον καὶ ἐλεύθερον καὶ τοὺς εὐγενεῖς καὶ τοὺς
1255 b δυσγενεῖς. ἀξιοῦσι γάρ, ὥσπερ ἐξ ἀνθρώπου ἄνθρωπον καὶ ἐκ θηρίων γίνεσθαι θηρίον, οὕτω καὶ ἐξ ἀγαθῶν ἀγαθόν· ἡ δὲ φύσις βούλεται μὲν τοῦτο ποιεῖν, πολλάκις μέντοι οὐ δύναται.

ὅτι μὲν οὖν ἔχει τινὰ λόγον ἡ ἀμφισβήτησις,

20

35. ὂν P[4] ‖ τί M[s] ‖ καὶ om. P[2.3.] QM[b]S[b]T[b] Ald. et pr. P[4], καὶ ἐλεύθερον om. Ar.: de P[2] Q M[b] S[b] T[b] tacet Bekkerus, at hoc aperto errore factum est, cum idem v. potius 36. καὶ omittat, ubi in omnibus codicibus legitur ‖ 36. καὶ om. Bekk. ‖ Ἑλένη] ἐλελόγη Γ M[s] ‖ φησὶν M[s] P[1] ‖ 37. θείων post ἀμφοῖν Γ, θεῶν Ar. ‖ δ'] γὰρ fort. Γ ‖ ἀπαμφοῖν M[s] ‖ ἔκγονον Ar., ἔκγονοιν P[1], ἐκγόνοιν Γ M[s] P[3.4.6.] Ald. Plut., ἐκ γόνοιν P[2] Q M[b], ἐκγόνοι S[b] T[b] ‖ 38. προσειπεῖν post ἀξιώσειεν Γ ‖ ἀξιώσειε M[s] P[1.2.4.] Ald. et rc. P[3] ‖ λατριν M[s] ‖ 39. οὐδὲν Π[1], οὐθενὶ Π[2] Ar. Plut. Bekk. ‖ ἄλλο ἢ ἀρετὴ καὶ κακία Γ: at nonne sic singularis διαφέρει ponendus erat? ‖ 40. καὶ ante ἐλεύθερον om. M[s] ‖ ἐλευθερον M[s].

1255 b, 1. γὰρ] δὲ M[s] ‖ ἀνθρώπων Ar. Bas.[1] ‖ ἐκ om. pr. P[3] (suppl. rc.) ‖ 2. γενέσθαι M[s] P[1.4.6.] Q T[b] ‖ 3. τοῦτο post ποιεῖν M[s] P[1] ‖ μέντοι οὐ Ar., οὐ μέντοι Γ Π Plut. Bekk. ‖ 4. οὖν] οὐκ ci. Goettlingius.

Loci citati. 1255 a, 36. Θεοδέκτου] fragm. 3. Nauck.

barbaros autem domi solum, tamquam sit aliquid hoc quidem simpliciter ingenuum et liberum, hoc autem non simpliciter, quemadmodum et Theodecti Eleloga inquit: „ex ambabus enim divinis progenetricibus radicibus quis utique dignificabit addicere servum!" cum autem hoc dicant, nihil aliud quam virtus et malitia determinant servum et liberum et nobiles et ignobiles. dignificant enim, quemadmodum ex homine hominem et ex bestiis fieri bestiam, sic et ex bonis bonum: natura autem vult quidem hoc facere multotiens, non tamen potest. 20

quod quidem igitur habet quandam rationem dubitatio et non

1. *aliud* ante *aliquid* add. Alb. ‖ *hec* m ‖ 2. *hec* m ‖ 3. *et* k, om. abcg hlmnot Alb. ‖ *elegia* Alb., *elecgloga* o, *Helena* t ‖ *enim* om. bcghklmnot Alb., *autem* corrigendum esse videtur ‖ 4. *progenitoribus* s ‖ *codicibus* s, *natam* t[a] ‖ *addiscere* bchkmn et pr. l, om. in lac. pr. a, *adiscere* suppl. rc. a ‖ 5. quam] *quod* pr. m (crx. rc.) ‖ *virtute* n ‖ 6. *et* ante *nobiles* om. a ‖ 8. *et* om. m Alb. ‖ 9. *quidem* post *hoc* a ‖ *non* post *tamen* Alb. ‖ 10. *igitur* post *habet* m.

(II) *καὶ οὐκ εἰσὶν οἳ μὲν φύσει δοῦλοι οἳ δὲ ἐλεύθεροι, δῆλον, καὶ ὅτι ἔν τισι διώρισται τὸ τοιοῦτον, ὧν συμφέρει τῷ μὲν τὸ δουλεύειν τῷ δὲ τὸ δεσπόζειν καὶ δίκαιον καὶ δεῖ τὸ μὲν ἄρχεσθαι τὸ δ' ἄρχειν, ἣν πεφύκασιν ἀρχὴν ἄρχειν, ὥστε καὶ δεσπόζειν, τὸ δὲ κακῶς ἀσυμφόρως ἐστὶν ἀμφοῖν (τὸ γὰρ αὐτὸ συμφέρει τῷ μέρει καὶ τῷ ὅλῳ καὶ σώματι καὶ ψυχῇ, ὁ δὲ δοῦλος μέρος τι τοῦ δεσπότου, οἷον ἔμψυχόν τι*
21 *τοῦ σώματος κεχωρισμένον δὲ μέρος [τοῦ σώματος]· διὸ καὶ συμφέρον ἐστί τι καὶ φιλία δούλῳ καὶ δεσπότῃ πρὸς ἀλλήλους τοῖς φύσει τοιούτοις ἠξιωμένοις, τοῖς δὲ μὴ τοῦτον τὸν τρόπον,*
ἀλλὰ κατὰ νόμον καὶ βιασθεῖσι, τοὐναντίον)· φανερὸν δὲ 7

5. *καὶ*] *εἰ* Lambinus, qui *ἢ οὐ* ante *δῆλον* addere vult ‖ ⟨*εἰσὶ καὶ*⟩ *οὐκ* Camot. Bekk.^{2} ‖ *οὐκ* om. W^b Ald., prob. Lamb. et Goettl., *ὅτι* ci. Boiesenius ‖ ⟨*εἰ μὴ*⟩ *φύσει οἳ μὲν δοῦλοι* Thurotus ‖ *φύσει* om. M^s et pr. P^1 (suppl. mg. p^1), fort. om. etiam *Γ* ‖ *δ'* Π^2 Bekk. ‖ 6. *συμφέρει* post *τῷ μὲν* *Γ* ‖ *τῷ* — 8. *τὸ δ'*] *τοῖς μὲν — τοῖς δὲ — τοὺς μὲν — τοὺς δ'* vel certe *τῷ μὲν — τῷ δὲ — τὸν μὲν — τὸν δ'* ci. Nickesius ‖ 7. *τὸ* ante *δεσπόζειν* om. Π^2 ‖ *τῷ μὲν* M^s, *τὸν μὲν* Ar. Thom. ‖ 8. *ἄρχεσθαι — ἄρχειν*] *ἄρχειν — ἄρχεσθαι* $M^s P^1$ Ar. ‖ *τὸν δ'* Ar. Thom. ‖ *ἀρχὴν ἔχειν* P^1 ‖ 9. *ὡς* post *ἀσυμφόρως* add. P^4 ‖ *ἐστιν* M^s, *ἐστὶ* P^4 ‖ 11. *τῇ* ante *ψυχῇ* add. M^s ‖ 12. *τοῦ σώματος* post *μέρος* om. Π^2 Ar. Bekk., punctis suppositis del. P^1 ‖ 13. *ἐστι τί* M^s ‖ 14. *τοιούτοις*] *τούτων* *Π* Bekk.: at haec lectio iam Schneidero Coraique suspecta nihil esse videtur nisi mala loci corrupti correctura: quomodo tamen recte emendandus sit nescio: exciditne *εἶναι* ante *ἠξιωμένοις?* *οὕτως ᾠκειωμένους* ci. Coraes.

sunt hii quidem natura servi, hii autem liberi, palam, et quod in quibusdam determinatum est quod tale, quorum huic quidem expedit servire, huic autem dominari et iustum est et oportet hoc quidem subici, hoc autem principari quo nata sunt principatu principari, quare et despotizare, male autem inutiliter est ambobus (idem enim expedit parti et toti et corpori et animae, servus autem pars quaedam domini, veluti animatum aliquid corporis, separata
21 autem pars corporis: propter quod et expediens aliquid est et amicitia servo et domino ad invicem hiis qui natura tales dignificantur, hiis autem qui non secundum hunc modum, sed secundum legem et violentiam passis contrarium): 7. manifestum

1. *natura* om. pr. a (suppl. rc.) ‖ 2. *est* om. t ‖ *quod* om. a ‖ quorum] *quod* Alb., *quidem quorum* ch, *quidem horum* o ‖ *quidem* (*quidam* gt) ante *huic* gh knt, om. bcho Alb. ‖ 3. *hoc* ante *oportet* b, *hunc* t ‖ 4. *hunc* t ‖ *quo — principari* om. k et pr. b (*quo nata principatu principari* suppl. in mg. et ead. et rc. m.) ‖ *nati* aeghlmnt ‖ *principatu* post *principari* a ‖ 7. *velud* ao (et sic saepius), *vel* c ‖ veluti — aliquid] *et non est velut animatum organum* Alb. 11. et violentiam] *violentiamque* m.

καὶ ἐκ τούτων, ὅτι οὐ ταὐτόν ἐστι δεσποτεία καὶ πο- (II) λιτική, οὐδὲ πᾶσαι ἀλλήλαις αἱ ἀρχαί, ὥσπερ τινὲς φασίν. ἡ μὲν γὰρ ἐλευθέρων φύσει ἡ δὲ δούλων ἐστίν, καὶ ἡ μὲν οἰκονομικὴ μοναρχία (μοναρχεῖται γὰρ πᾶς οἶκος), ἡ δὲ πολιτικὴ ἐλευθέρων καὶ ἴσων ἀρχή. ὁ μὲν οὖν δεσπότης οὐ λέγεται κατὰ ἐπιστήμην, ἀλλὰ τῷ τοιόσδε εἶναι, 22 ὁμοίως δὲ καὶ ὁ δοῦλος καὶ ὁ ἐλεύθερος· ἐπιστήμη δ' ἂν εἴη καὶ δεσποτικὴ καὶ δουλική, δουλικὴ μὲν οἵαν περ ὁ ἐν ταῖς Συρακούσαις ἐπαίδευσεν (ἐκεῖ γὰρ λαμβάνων τις μισθὸν ἐδίδασκε τὰ ἐγκύκλια διακονήματα τοὺς παῖδας), εἴη δ' ἂν καὶ ἐπὶ πλεῖον τούτων μάθησις, οἷον ὀψοποιητικὴ καὶ τἆλλα τὰ τοιαῦτα γένη τῆς διακονίας, ἔστι γὰρ ἕτερα

---

16. καὶ etsi melius legatur post ἐκ τούτων, tamen illuc traicere forsitan sit ipsum scriptorem corrigere ‖ ταυτόν M^s ‖ δεσπότης M^s ‖ πολιτικῇ T^b ‖ 17. ⟨πρὸς⟩ ἀλλήλας Schneiderus hanc lectionem in Γ fuisse ratus ‖ 18. ἡ μὲν M^s ‖ φύσει tali compendio M^s ut nescias nonne potius vel φύσις vel φύσεως sit ‖ 21. κατ' Π^2 Bekk. ‖ τὸ M^s ‖ τοιῶδε M^s, τοιόσδ' Π^2 Bekk. ‖ 23. καὶ ante δουλικὴ om. $S^b T^b$, καὶ δουλικὴ om. Q ‖ 24. ταῖς om. Π^2 Bekk. ‖ συ^ρ^ακούσαις M^s ‖ ἐπαίδευεν Π^2 Bekk. ‖ τίς M^s et sic saepius ‖ 26. πλείονος pr. M^s ‖ τούτων] τῶν τοιούτων Π^2 Bekk. ‖ ὀψοποιικὴ $P^{2.3}$ Q $S^b T^b$ Ald. Bekk., ὀψοποιηκὴ P^4, ὀψοποιικὴν Ar. ‖ 27. τ'ἄλλα M^s ‖ καὶ ante ἕτερα add. M^s ‖ ἕτερα] ἔργα Q $S^b T^b$ Ald. et pr. $P^{3.4}$ (crx. rc. P^3, sed haec correctura et inter lineas et in mg. postea erasa est: γρ. ἕτερα mg. P^4).

Loci citati. 1255 b, 17. τινές] v. quae adnotavi ad 1252 a, 7.

autem et ex hiis, quoniam non idem est despotia et politica neque omnes ad invicem principatus, sicut quidam aiunt. hic quidem enim liberorum natura, hic autem servorum est, et yconomica quidem monarchia (ab uno enim regitur omnis domus), politica autem liberorum et aequalium principatus. despotes quidem igitur non dicitur secundum scientiam, sed eo, quod talis sit, similiter autem et servus et liber: scientia autem utique erit et despotica et servilis, servilis quidem, qualem quidem qui in Syracusis erudivit (ibi enim accipiens quis pretium docuit ancillaria ministeria pueros), erit autem utique et ad plus horum disciplina, velut pulmentaria et alia talia genera ministrationis, sunt enim alia aliis haec qui- 22

---

1. *est* om. m ‖ *despotica* bcmt ‖ 3. *hec quidem* b ‖ 4. *est* om. t ‖ 6. *non* post *dicitur* c ‖ 8. *et* ante *servilis* om. t ‖ 9. *qualem quidam* a ‖ *qui* om. acho ‖ 11. pulmentaria] *plura* a.

(11) ἑτέρων τὰ μὲν ἐντιμότερα ἔργα τὰ δ' ἀναγκαιότερα, καὶ
κατὰ τὴν παροιμίαν "δοῦλος πρὸ δούλου, δεσπότης πρὸ δε-
23 σπότου". αἱ μὲν οὖν τοιαῦται πᾶσαι δουλικαὶ ἐπιστῆμαι εἰσί·
δεσποτικὴ δ' ἐπιστήμη ἐστὶν ἡ χρηστικὴ δούλων, ὁ γὰρ δε-
σπότης οὐκ ἐν τῷ κτᾶσθαι τοὺς δούλους, ἀλλ' ἐν τῷ χρῆσθαι
δούλοις. ἔστι δ' αὕτη ἡ ἐπιστήμη οὐδὲν μέγα ἔχουσα οὐδὲ
σεμνόν· ἃ γὰρ τὸν δοῦλον ἐπίστασθαι δεῖ ποιεῖν, ἐκεῖνον δεῖ
ταῦτα ἐπίστασθαι ἐπιτάττειν. διὸ ὅσοις ἐξουσία μὴ αὐτοὺς
κακοπαθεῖν, ἐπίτροπος λαμβάνει ταύτην τὴν τιμήν, αὐτοὶ
δὲ πολιτεύονται ἢ φιλοσοφοῦσιν. ἡ δὲ κτητικὴ ἑτέρα ἀμ-
φοτέρων τούτων, οἷον [ἡ] δικαία πολεμική τις οὖσα ἢ θηρευ-
τική.
περὶ μὲν οὖν δούλου καὶ δεσπότου τοῦτον διωρίσθω τὸν
III τρόπον· ὅλως δὲ περὶ πάσης κτήσεως καὶ χρηματιστικῆς θεω- 8 1256 a

28. ἔργα om. P[1] ‖ 30. εἰσῒ M[s] ‖ 31. δὲ M[s] ‖ ἐστῒν M[s] ‖ χρηστικῇ P[4] ‖ 33. ἔστι δὲ M[s] ‖ αὔτ' P[4] ‖ ἡ om. QS[b]T[b] ‖ 34. ἃ] εἰ aut ἁ M[s] ‖ ἐπίστασθαι post δεῖ Γ ‖ 36. ἐπιτροπος M[s] ‖ λαμβάνεται M[s] ‖ 37. δὲ κτητικὴ] δεκτικὴ M[s] ‖ 38. ἢ ci. Schnitzerus, ego potius ἡ seclusi, quamquam nescio an rectius τις — θηρευτική verba pro spuriis habenda sint: totum enuntiatum 37. ἡ δὲ — 38. θηρευτική quid h. l. sibi velit, ignorat Spengelius, delendum esse fort. recte suspicatur Conringius ‖ 39. διωρίσαντο P[4]QT[b], διωρήσαντο S[b].
1256 a, 1. θεωρήσωμεν P[2.3.]QS[b]T[b]Ald. Bekk. †.

Loci citati. 1255 b, 29. κατὰ — δεσπότου] Philem. Pancrat. fr. 2. Meineke, cf. ed. mai. p. 373.

dem honorabiliora opera, haec autem necessariora, et secundum
23 proverbium, „servus ante servum, dominus ante dominum". tales
quidem igitur omnes serviles scientiae sunt: despotica autem scientia est quae [est] usiva servorum, despotes enim non in possidendo servos, sed in utendo servis. est autem haec scientia nihil magnum habens neque venerandum: quae enim servum oportet scire facere, illum oportet haec scire praecipere. propter quod quibuscunque potestas quod non ipsi malum patiantur, procurator accipit hunc honorem, ipsi autem civiliter vivunt aut philosophantur. acquisitiva autem altera ab utrisque hiis, velut quae iusta bellica quaedam existens aut venativa.
de servo quidem igitur et domino determinatum sit hoc modo: 8. totaliter autem de omni possessione et pecuniativa con-

1. honorabiliora] *nobiliora* m ‖ autem] *quidem* m ‖ 2. *ut* ante *dominus* add. t ‖ 3. *igitur* om. m ‖ 4. *est* om. Alb. ‖ 5. *autem* post *haec* Alb. ‖ 6. *magnum* post *habens* a ‖ *servum* post 7. *oportet* gt ‖ 11. *quae* in ras. post *iusta* b, et eandem vocem in mg. adscr. rc. b, om. m ‖ *iusta* in ras. b, *iuxta* a, *iusti* t, *iustitia* Alb. ‖ 12. *igitur* om. c Alb. ‖ 13. *pecuniaria* t.

ρήσομεν κατὰ τὸν ὑφηγημένον τρόπον, ἐπείπερ καὶ ὁ δοῦ- (III)
λος τῆς κτήσεως μέρος τι ἦν. πρῶτον μὲν οὖν ἀπορήσειεν
ἄν τις πότερον ἡ χρηματιστικὴ ἡ αὐτὴ τῇ οἰκονομικῇ ἐστὶν
ἢ μέρος τι ἢ ὑπηρετική, καὶ εἰ ὑπηρετική, πότερον ὡς ἡ
κερκιδοποιητικὴ τῇ ὑφαντικῇ ἢ ὡς ἡ χαλκουργικὴ τῇ ἀν-
δριαντοποιίᾳ (οὐ γὰρ ὡσαύτως ὑπηρετοῦσιν, ἀλλ' ἣ μὲν ὄρ-
γανα παρέχει, ἣ δὲ τὴν ὕλην· λέγω δὲ ὕλην τὸ ὑποκεί-
μενον, ἐξ οὗ τι ἀποτελεῖται ἔργον, οἷον ὑφάντῃ μὲν ἔριον
ἀνδριαντοποιῷ δὲ χαλκός). ὅτι μὲν οὖν οὐχ ἡ αὐτὴ οἰκο- 2
νομικὴ τῇ χρηματιστικῇ, δῆλον (τῆς μὲν γὰρ τὸ πορίσα-
σθαι, τῆς δὲ τὸ χρήσασθαι· τίς γὰρ ἔσται ἡ χρησομένη
τοῖς κατὰ τὴν οἰκίαν παρὰ τὴν οἰκονομικήν;)· πότερον δὲ

3. *ἀπορήσειεν ἂν*] v. varias lectiones translationis Latinae ‖ 4. *ἡ* ante *αὐτὴ* om. M^s ‖ *αὐτῇ* pr. P^3 (crx. rc.) ‖ *ἔστιν* M^s ‖ 5. *ἢ* post *τι* om. M^s ‖ *ὑπηρετική* utrumque sic scriptum est in M^s, ut nescias utrum *ὑπηρετική* an *ὑπηρετικός* an *ὑπηρετικόν* sit ‖ 6. *κερκιδοποιικὴ* $P^{2.4}$ Q $S^b T^b$ Ald. Bekk. et rc. P^3, *κερκιδοποιικῇ* pr. P^3 ‖ *ἡ* ante *χαλκουργικὴ* om. P^1 ‖ *χαλουργικῇ* pr. P^3 (crx. rc.) ‖ 7. ⟨*τὰ*⟩ *ὄργανα* Schneiderus ‖ 9. *ἔρια* $M^s Π^2$ Bekk. ‖ 10. *χαλ* M^s, *χαλκόν* $Π^2$ Bekk. ‖ *ἡ* post *αὐτὴ* add. corr.² P^2 et Bekk. ‖ *αὐτὴ τῇ οἰκονομικῇ ἡ χρηματιστική* ci. Sylburgius ‖ 11. *το* M^s ‖ 12. *τίς γὰρ ἔσται* om. P^4. ‖ 13. *περὶ* $M^s P^3 S^b T^b$ (π $Γ^3$).

templabimur secundum subinductum modum, quoniam quidem
et servus possessionis pars quaedam erat. primum quidem igi-
tur dubitabit ⟨utique⟩ aliquis, utrum pecuniativa eadem sit
yconomicae aut pars quaedam aut subministrativa, et si sub-
ministrativa, utrum ut pectinifactiva textili aut sicut aeraria sta-
tuificae (non enim similiter serviunt, sed haec quidem organa
exhibet, haec autem materiam: dico autem materiam quod sup-
ponitur, ex quo aliquod perficitur opus, puta textori quidem
lana, statuifico autem aes). quod quidem igitur non eadem yco- 2
nomica pecuniativae, palam (huius quidem enim est acquirere,
huius autem uti: quae enim erit quae utitur hiis quae secun-
dum domum praeter yconomicam!): utrum autem pars ipsius est

3. *dubitat* b ‖ *utique* om. codices ‖ *aliquis* om. a ‖ *pecuniaria* a, *peccunitiva* m ‖ *idem* a ‖ 4. aut] *vel sit* Alb. ‖ *quaedam aut* om. m, *aut* om. c Alb. ‖ *et si subministrativa* om. c et pr. a (suppl. mg. rc.) ‖ si] *si est pars* Alb. ‖ 5. *pectinifactiva* post *textili* Alb. ‖ *aerariae statuifica* Alb., *erastatinfice* m ‖ 7. *dico — materiam* om. pr. a (suppl. mg. rc.) ‖ 8. *et* ante *ex* add. a ‖ 10. *pecuniativae* om. in lac. pr. a, *ecuniative* suppl. rc. a ‖ 11. uti quae] *utique* k ‖ *quae enim* ao (?) Alb., *quod enim* beghlmn, *quid enim* t, *enim* k ‖ *erit* om. a ‖ *quod utitur* t ‖ *quod secundum* c ‖ 12. est] *sit* t, om. Alb.

(III) *μέρος αὐτῆς ἐστί τι ἢ ἕτερον εἶδος, ἔχει διαμφισβήτησιν. εἰ γάρ ἐστι τοῦ χρηματιστικοῦ θεωρῆσαι πόθεν χρήματα καὶ κτῆσις ἔσται, ἡ δὲ κτῆσις πολλὰ περιείληφε μέρη καὶ ὁ πλοῦτος, ** ὥστε πρῶτον ἡ γεωργικὴ πότερον μέρος τι τῆς χρηματιστικῆς ἢ ἕτερόν τι γένος, καὶ καθόλου ἡ περὶ τὴν τροφὴν ἐπιμέλεια [καὶ κτῆσις].*
3 *ἀλλὰ μὴν εἴδη γε πολλὰ τροφῆς, διὸ καὶ βίοι πολλοὶ καὶ τῶν ζῴων καὶ τῶν ἀνθρώπων εἰσίν· οὐ γὰρ οἷόν τε ζῆν ἄνευ τροφῆς, ὥστε αἱ διαφοραὶ τῆς τροφῆς τοὺς βίους πεποιήκασι διαφέροντας τῶν ζῴων. τῶν τε γὰρ θηρίων τὰ μὲν ἀγελαῖα τὰ δὲ σποραδικά ἐστιν, ὁποτέρως συμφέρει πρὸς τὴν τροφὴν αὐτοῖς διὰ τὸ τὰ μὲν*

---

14. *μέρος* om. P^{4} ‖ *δι' ἀμφισβήτησιν* P^{2} ‖ 16. *εὔσται* M^{s} ‖ *καὶ* post *πολλὰ* add. M^{s} ‖ ** *καὶ* Schmidtius ‖ 17. *ὥστε—γεωργικὴ* secl. Scaliger ‖ ** *ὥστε* Conringius, ⟨*ὥσπερ* **⟩ *ὥστε* Hampkius et Schnitzerus (haec fere excidisse: „wie z. B. Nahrung, Wohnung, Kleidung, Sklaven und die „übrigen Werkzeuge, und da sonach jeder von diesen Theilen auch „seine besondere Wissenschaft hat, so ist zuzusehen, wie es mit jeder „dieser Wissenschaften in diesem Betracht steht" ci. Susem.), *γνωστέον* Goettlingius, *ὡς τὸ* Reiskius, *ὡς* Buechsenschuetzius, secl. Coraes ‖ *πότερος* pr. P^{3} (crx. rc.) ‖ *πότερον* et *τι* secl. Buechsenschuetzius ‖ *τι*] *ἐστὶ* Reiskius ‖ *χρηματιστικῆς*] *οἰκονομικῆς* Nickesius, *χρηματιστικῆς* ⟨*ὄν, σκεπτέον πρῶτον πότερον ἡ γεωργικὴ μέρος τι τῆς οἰκονομικῆς*⟩ Buechsenschuetzius, ⟨*οἰκονομικῆς ἢ*⟩ *χρηματιστικὴ* Spengelius ‖ 19. *κτῆσιν* ci. Stahrius ‖ *ἀλλὰ μὲν*] *insuper* Guil. ‖ 21. *οἷον* M^{s} ‖ *ὥστε* — 22. *τροφῆς* om. M^{s} ‖ 22. *τοῦς* P^{1} ‖ *πεποιήκασι* post *διαφέροντας* $M^{s}P^{1}$ ‖ 23. *τε* om. $M^{s}P^{1}$ ‖ *γὰρ* om. P^{2} ‖ 24. *αὐτοῖς* (ut videtur) P^{4}.

quaedam aut altera species, habet dubitationem. si enim est pecuniativi videre, unde pecuniae et acquisitio erit, possessio autem multae complectitur partes et divitiae, itaque primum agricultiva utrum pars quaedam pecuniativae aut alterum quoddam genus, et universaliter quae circa cibum cura et acquisitio.
3 insuper species multae ciborum, propter quod et vitae multae et animalium et hominum sunt: non enim possibile est vivere sine cibo, quare differentiae ciborum vitas fecerunt differentes animalium. bestiarum enim haec quidem gregalia, haec autem dispersa sunt, utro modo expedit ad cibum ipsis propter haec quidem animalifaga, haec autem fructifaga, haec autem omnifaga

---

1. *quaedam* ante 28, 11. *ipsius* Alb. ‖ *est* post 2. *pecuniativi* Alb. ‖ 4. *agricultura* at ‖ *utrum* om. o ‖ 6. *species* post *multae* Alb. ‖ *vitae* post *multae* bemt Alb. ‖ 7. *et* ante *animalium* om. a ‖ *sunt* om. c ‖ *non* — 8. *cibo* om. m ‖ *est* om. Alb. ‖ 8. *differentiae* post *ciborum* t ‖ 9. *et* ante *enim* add. a (fors. recte) ‖ 10. *sunt* om. t ‖ *hoc* mt ‖ 11. quidem] *quidem essea* gklmn, *quidem enim* cho, *qui quidem* t, *quaedam esse* t^{2} ‖ *fructifiga* bm.

ζῳοφάγα τὰ δὲ καρποφάγα τὰ δὲ παμφάγα αὐτῶν εἶναι, (III)
ὥστε πρὸς τὰς ῥαστώνας καὶ τὴν αἵρεσιν τὴν τούτων ἡ φύσις τοὺς βίους αὐτῶν διώρισεν, ἐπεὶ δ' οὐ ταὐτὸ ἑκάστῳ ἡδὺ κατὰ φύσιν ἀλλὰ ἕτερα ἑτέροις, καὶ αὐτῶν τῶν ζῳοφάγων καὶ τῶν καρποφάγων οἱ βίοι πρὸς ἄλληλα διεστᾶσιν· ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἀνθρώπων. πολὺ γὰρ διαφέρουσιν οἱ τούτων βίοι. 4
οἱ μὲν οὖν ἀργότατοι νομάδες εἰσίν (ἡ γὰρ ἀπὸ τῶν ἡμέρων τροφὴ ζῴων ἄνευ πόνου γίνεται σχολάζουσιν· ἀναγκαίου δὲ ὄντος μεταβάλλειν τοῖς κτήνεσι διὰ τὰς νομὰς καὶ αὐτοὶ ἀναγκάζονται συνακολουθεῖν, ὥσπερ γεωργίαν ζῶσαν γεωργοῦντες)· οἳ δ' ἀπὸ θήρας ζῶσι, καὶ θήρας ἕτεροι ἑτέρας, οἷον οἳ μὲν ἀπὸ λῃστείας, οἳ δ' ἀφ' ἁλιείας, ὅσοι λίμνας καὶ ἕλη καὶ ποταμοὺς ἢ θάλατταν τοιαύτην προσοικοῦσιν, οἳ δ' ἀπ' ὀρνίθων ἢ θηρίων ἀγρίων· τὸ δὲ πλεῖστον γένος τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τῆς γῆς ζῇ καὶ τῶν ἡμέρων καρ-

25. *τὰ δὲ* ante *πάμφαγα* om. M^s, *τὰ δὲ πάμφαγα* om. pr. P^1 (suppl. mg. p^1) ‖ 27. *δὲ* M^s ‖ *ταυτὸ* M^s ‖ 28. *ἀλλ'* Bekk. ‖ *τῶν* om. P^4 ‖ 29. *διαστᾶσιν* M^s ‖ 30. *πολλοῖς* fort. *Γ*, *πολλοὶ* $P^4 S^b T^b$ Ald. et fort. *Γ* et, nisi fallor, Q, de quo tacet Bekk., non vertit Ar. ‖ 31. *οἱ — εἰσίν* bis scr. pr. P^2 (crx. p^2) ‖ *οὖν*] *γὰρ* fort. *Γ* (non male) ‖ *εἴσιν* M^s ‖ *ἡμετέρων* M^s ‖ 33. *δ'* $Π^2$ Bekk. ‖ *μεταβάλλειν* post *τοῖς κτήνεσι* $M^s P^1$ ‖ 35. *ζῶσιν* $P^{1.4.}$ ‖ 36. *ἁλιείας* Ald., *ἀλείας* $M^s P^{1.2.3.4.}$ ‖ 39. *τῆς* om. P^1 ‖ *ἡμετέρων* M^s.

ipsorum esse, itaque ad desidias et electionem horum natura vitas ipsorum determinavit, quoniam autem non idem unicuique delectabile secundum naturam, sed altera alteris, et ipsorum animalifagorum et fructifagorum vitae ad invicem differunt: similiter autem et hominum. multis enim differunt horum vitae. 4
qui quidem enim otiosissimi, pascuales sunt (qui enim a domesticis animalibus cibus sine labore fit vacantibus: cum autem necessarium fuerit transmigrare pecoribus propter pascua, et ipsi coguntur coassequi tamquam agriculturam viventem colentes): alii autem ex praeda vivunt, et praedas alii alias, puta hii quidem a latrocinio, hii autem a piscatione, quicunque circa stagna et paludes et fluvios et mare tale habitant, hii autem ex avibus aut bestiis silvestribus: plurimum autem genus hominum

5. *homini* a ‖ multis] *in multis* t^c, nonne aut *multi* aut *multum?* ‖ 6. *enim* om. acm, fort. tamen *igitur* scripsit ipse Guilelmus ‖ 7. fit] *sit* a, om. m ‖ 8. *necessarium* post *fuerit* abt ‖ propter] *ad* c ‖ 9. *ipsi* post *coguntur* m ‖ *assequi* a ‖ 10. *et — alias* om. c ‖ 12. *aquarum* post *stagna* add. c ‖ 13. aut] *et* bc.

(III) πῶν. οἱ μὲν οὖν βίοι τοσοῦτοι σχεδόν εἰσιν, ὅσοι γε αὐτό-
5 φυτον ἔχουσι τὴν ἐργασίαν καὶ μὴ δι' ἀλλαγῆς καὶ κα-
πηλείας κομίζονται τὴν τροφήν, νομαδικὸς γεωργικὸς λη- 1256 b
στρικὸς ἁλιευτικὸς θηρευτικός. οἳ δὲ καὶ μιγνύντες ἐκ τού-
των ἡδέως ζῶσι, προσαναπληροῦντες τὸν ἐνδεέστατον βίον, ᾗ
τυγχάνει ἐλλείπων πρὸς τὸ αὐτάρκης εἶναι, οἷον οἳ μὲν
νομαδικὸν ἅμα καὶ λῃστρικόν, οἳ δὲ γεωργικὸν καὶ θηρευ-
τικόν· ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τοὺς ἄλλους· ὡς ἂν ἡ χρεία
6 συναναγκάζῃ, τοῦτον τὸν τρόπον διάγουσιν. ἡ μὲν οὖν τοιαύτη
κτῆσις ὑπ' αὐτῆς φαίνεται τῆς φύσεως δεδομένη πᾶσιν,
ὥσπερ κατὰ τὴν πρώτην γένεσιν εὐθύς, οὕτως καὶ τελειω-
θεῖσιν. καὶ γὰρ κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς γένεσιν τὰ μὲν συνεκ-
τίκτει τῶν ζῴων τοσαύτην τροφὴν ὡς ἱκανὴν εἶναι μέχρις

40. *σχεδὸν τοσοῦτοί Γ* ‖ 41. *διαλλαγῆς* M[s].
1256 b, 1. *πορίζονται Π*[2] Bekk. ‖ *γεωργικός* om. *Γ*M[s], post 2. *θηρευτικός* tri. Spengelius ‖ 2. *μιγνῦντες* M[s] ‖ 3. *ζῶσιν* P[1] et pr. P[3] (*ν* eras.) ‖ *τὸ ἐνδεὲς τοῦ βίου* Bas.[3], *τὸ ἐνδεὲς κατὰ τὸν βίον* Reiskius ‖ *ᾗ* sequente ras. P[3] ‖ 4. *τυγχάνει*] *fuerit* Guil. ‖ *οἷον*] *ὢν* M[s] ‖ *οἷον οἳ μὲν* om. P[1] ‖ 7. *ἀναγκάζῃ* P[2] ‖ 8. *διδομένη Π*[2] Bekk. ‖ 9. *οὕτω* P[1] *Π*[2] Bekk. ‖ *συνεκτίκει* pr. P[3] (crx. rc.).

5 ex terra vivit et domesticis fructibus. vitae quidem igitur fere
tot sunt, quicunque quidem sponte natam habent elaborationem
et non per commutationem et negotiationem ferunt alimentum,
pascualis, furativa, piscativa, venativa. alii autem et miscentes
ex hiis delectabiliter vivunt, consupplentes defectissimam vitam,
qua fuerit deficiens ad persesufficientem esse, puta hii quidem
pascualem simul et furativam, hii autem agricultivam et vena-
tivam: similiter autem et circa alias: quomodocunque opportuni-
6 tas compellat, hoc modo degunt. talis quidem igitur acquisitio
ab ipsa videtur natura data omnibus, sicut secundum primam
generationem mox, sic et secundum perfectionem. etenim se-
cundum eam quae a principio generationem haec quidem ani-
malium coepariunt tantum alimentum, ut sufficiens sit, quousque

1. *igitur fere* post 2. *tot* a ‖ 2. *sunt* om. t ‖ quidem] *igitur* b ‖ *sponte naturam* c, *spontaneam* a ‖ 3. *mutationem* in ras. b ‖ *et negotiationem* om. b ‖ 4. *et* ante *piscativa* add. bcghklmnot ‖ *et* ante *venativa* add. gt ‖ 5. *supplentes* Alb., *et supplentes* a ‖ 6. *fuit* b, *fuerat* m, *fiunt* s et pr. k ‖ *deficientes* s ‖ 7. *simul et* om. m ‖ *agriculturam* t Alb. ‖ 8. *et* ante *opportunitas* add. cm ‖ 10. *videtur* post *natura* a ‖ 11. *perfectionem* ao(?)s, *perfectam* bcnt Alb., *pfcam* ghlm, *pfcm* k ‖ etenim] *et* in ras. a ‖ 12. *animalium* — 13. *tantum* om. b ‖ 13. *coepariunt*, sed *coe* in ras. a, *compariunt* corr. m, *coecpariunt* t.

οὗ ἂν δύνηται αὐτὸ αὑτῷ πορίζειν τὸ γεννηθέν, οἷον ὅσα (III)
σκωληκοτοκεῖ ἢ ᾠοτοκεῖ· ὅσα δὲ ζῳοτοκεῖ, τοῖς γεννωμένοις
ἔχει τροφὴν ἐν αὑτοῖς μέχρι τινός, τὴν τοῦ καλουμένου γά-
λακτος φύσιν. ὥστε ὁμοίως δῆλον, ὅτι καὶ τελειωθεῖσιν οἰη- 7
τέον τά τε φυτὰ τῶν ζῴων ἕνεκεν εἶναι καὶ τὰ ἄλλα ζῷα
τῶν ἀνθρώπων χάριν, τὰ μὲν ἥμερα καὶ διὰ τὴν χρῆσιν
καὶ διὰ τὴν τροφήν, τῶν δὲ ἀγρίων, εἰ μὴ [τὰ ἄλλα] πάντα, ἀλλὰ
τά γε πλεῖστα τῆς τροφῆς καὶ ἄλλης βοηθείας ἕνεκεν, ἵνα
καὶ ἐσθὴς καὶ ἄλλα ὄργανα γίνηται ἐξ αὐτῶν. εἰ οὖν ἡ
φύσις μηδὲν μήτε ἀτελὲς ποιεῖ μήτε μάτην, ἀναγκαῖον
τῶν ἀνθρώπων ἕνεκεν αὐτὰ πάντα πεποιηκέναι τὴν φύσιν.
διὸ καὶ ἡ πολεμικὴ φύσει κτητική πως ἔσται (ἡ γὰρ θη- 8
ρευτικὴ μέρος αὐτῆς), ᾗ δεῖ χρῆσθαι πρός τε τὰ θηρί ακαὶ
τῶν ἀνθρώπων ὅσοι πεφυκότες ἄρχεσθαι μὴ θέλουσιν, ὡς

---

12. *ἑαυτῷ πορίζει* M^{s} ‖ 13. *ᾠοτοτοκεῖ* M^{s} ‖ *γενομένοις Π*^{2} Bekk.^{1} ‖ 14. *αὐτοῖς* M^{s} ‖ *καλουμένου* om. P^{1} ‖ 15. *καὶ — οἰητέον*] *τοῖς γινομένοις πειστέον* vel *πιστευτέον* Onckenius (Staatsl. des Ar. I. p. 14) ‖ *τελειωθεῖσιν* Ar., *γενομένοις Γ* M^{s} P$^{2.3.4.}$ Q S^{b} T^{b} Ald. Bekk., *γεννωμένοις* pr. P^{1}, *ἄλλως γενομένοις* mg^{1}. P^{1}, secl. Goettlingius ‖ 16. *τἆλλα* P^{4} Bekk. ‖ 18. *δ'* *Π*^{2} Bekk. ‖ *τἆλλα* P^{1}, om. P$^{2.3.}$ Q S^{b} T^{b} Ald. Bekk. et pr. P^{4}, *τὰ* suppl. corr. P^{4} ‖ *πάντα*] *παν* pr. P^{4} ‖ 20. *γένηται* M^{s}P^{1} ‖ *γοῦν* Conringius ‖ 21. *μηθὲν Π*^{2} Bekk. ‖ 22. ⟨*διὸ* * *⟩ *διὸ* ci. Susem., cf. 1254 b, 14 sqq. ‖ 23. *πῶς* M^{s}.

utique possit ipsum sibi ipsi acquirere quod generatum est, velut
quaecunque vermificant aut ovificant: quaecunque autem animali-
ficant, pro generatis habent cibum in se ipsis ad tempus, voca-
tam lactis naturam. quare similiter palam, quoniam et genitis ex- 7
stimandum plantas animalium gratia esse et alia animalia homi-
num gratia, domestica quidem et propter usum et propter cibum,
silvestrium autem, quamvis non alia omnia, tamen plurima cibi
et alterius auxili gratia, ut et vestis et alia organa fiant ex ipsis.
si igitur natura nihil neque imperfectum facit neque frustra, ne-
cessarium hominum gratia ipsa omnia fecisse naturam. propter 8
quod et bellica natura acquisitiva aliqualiter erit (praedativa
enim pars ipsius), qua oportet uti et ad bestias et ad homines

---

1. utique] *itaque* m, om. a ‖ 2. *ferimificant* pr. m, *fermificant* corr. m, *vivificant* t, *animalificant* b ‖ *aut ovificant* om. a ‖ *quodcunque* bm ‖ 3. *generatis* ko, *gn̄itis* cl, *gn̄itis* m, *gn̄itis* g. *genitis* abhnt ‖ 4. *similiter* post *palam* c ‖ 5. *animalia* om. m ‖ *hominum* post 6. *gratia* m ‖ 7. *alia* om. ab Alb. ‖ 8. *auxilii* post *gratia* c ‖ 12. *et* post *uti* om. m.

(III) φύσει δίκαιον ὄντα τοῦτον τὸν [θηρευτικὸν] πόλεμον [καὶ πρῶτον]. ἓν μὲν οὖν εἶδος κτητικῆς κατὰ φύσιν τῆς οἰκονομικῆς μέρος ἐστίν· ὃ δεῖ ἤτοι ὑπάρχειν ἢ πορίζειν αὐτὴν ὅπως ὑπάρχῃ, ὧν ἐστὶ θησαυρισμὸς χρημάτων πρὸς ζωὴν ἀναγκαίων καὶ
9 χρησίμων εἰς κοινωνίαν πόλεως ἢ οἰκίας. καὶ ἔοικεν ὅ γ' ἀληθινὸς πλοῦτος ἐκ τούτων εἶναι. ἡ γὰρ τῆς τοιαύτης κτήσεως αὐτάρκεια πρὸς ἀγαθὴν ζωὴν οὐκ ἄπειρός ἐστιν, ὥσπερ Σόλων φησὶ ποιήσας "πλούτου δ' οὐδὲν τέρμα πεφασμένον ἀν-

26. ὄντα post τοῦτον $Π^2$ Bekk. ‖ τὸν om. P^4 ‖ θηρευτικὸν ante πόλεμον add. $ΓM^s$, at super τοῦτον ὄντα offert glossam τὸν θηρευτικὸν p^2 ‖ καὶ om. $Π$ Ar. Bekk. ‖ πρῶτον om. $P^{3.4}$ Q S^b T^b Ar. Ald. Bekk. et pr. p^2 (radendo et mutando suppl. corr.[4]): vox praecedente καὶ aut τὸν articulo praeposito optimequadrat ad nexum sententiarum, recte tamen eam nihil nisi variam lectionem esse pro sequente ἓν ex eodem numeri signo ᾱ exortam ci. Schmidtius ‖ 27. κτητικῆς post κατὰ φύσιν M^sP^1 ‖ ⟨ἡ⟩ κατὰ Reiskius ‖ τοῦ οἰκονομικοῦ Thurotus (Rev. crit. l. l.) ‖ 28. μέρος secludendum esse ci. Schneiderus, prob. Thurotus (Rev. crit. l. l.) ‖ ἐστιν M^s ‖ ἐστίν· ὃ] ἐστίν· ἃ Rassovius, ἐστίν, ᾗ Lambinus, ἐστίν, ὅτι ci. Zwingerus, ἐστίν· διὸ ci. Goettlingius, δι' ὃ aut περὶ ὃ aut ἔστι δ' ὃ Schnitzerus, ὃ ante τῆς tri. Thurotus, postea potius ἐστίν· ᾧ ci. idem Thurotus (Rev. crit. l. l.) ‖ δεῖ ⟨γὰρ⟩ Thurotus ‖ ὑπάρχει P^4 ‖ 29. ὧν] οὗ ci. et totum membrum usque ad 30. οἰκίας ante 28. ἃ δεῖ ἤτοι tri. Rassovius, quae mutatio etsi violenta tamen omnium coniecturarum adhuc propositarum sola sententiae satisfacit ‖ ὡς ἔσται Heinsius ‖ 30. εἰς] πρὸς P^1 ‖ ὁ M^s ‖ 32. ἀγαθῶν (ην superscr.) P^1, ἀγαθῶν $P^{2.3}$ Q S^b T^b Ar. ‖ ὥσπερ M^s ‖ 33. δ', ut videtur, om. $Γ$ ‖ οὐθὲν $Π^2$ Bekk.

Locus citatus. 1256, b, 33. Σόλων] fr. 13, 71 Bergk.

Glossa. 1256 b, 26. τοῦτον] v. varias lectiones.

quicunque nati subici non volunt, tamquam natura iustum sit hoc praedativum bellum et primum. una quidem igitur species possessivae secundum naturam yconomicae pars est, quam oportet aut existere aut acquirere ipsam ut existat, quorum est thesaurizatio rerum ad vitam necessariarum et utilium in communio-
9 nem civitatis aut domus. et videntur verae divitiae ex hiis esse. possessionis enim talis persesufficientia ad bonam vitam non infinita est, sicut Solon inquit poetizans: „divitiarum nullus ter-

2. praedativum — primum] *et primum bellum* a ‖ *praedicativum* c et corr. b, *praedicativui* pr. b ‖ 3. *possessive* post *naturam* a ‖ *secundum* ante *possessivae* bt Alb. ‖ 4. *quarum* abg (?) hklno, *quare* ct ‖ 5. *rerum* post *vitam* c ‖ *communione* bc ‖ 6. *videntur* post *vere* c, *videtur* m ‖ 8. *est* om. t.

δράσι κεῖται.“ κεῖται γὰρ ὥσπερ καὶ ταῖς ἄλλαις τέχναις· (III)
*οὐδὲν γὰρ ὄργανον ἄπειρον οὐδεμιᾶς ἐστι τέχνης οὔτε πλήθει
οὔτε μεγέθει, ὁ δὲ πλοῦτος ὀργάνων πλῆθός ἐστιν οἰκονο-
μικῶν καὶ πολιτικῶν.*

*ὅτι μὲν τοίνυν ἔστι τις κτητικὴ κατὰ φύσιν τοῖς οἰκο-
νόμοις καὶ τοῖς πολιτικοῖς, καὶ δι' ἣν αἰτίαν, δῆλον·*
9 *ἔστι δὲ γένος ἄλλο κτητικῆς, ἣν μάλιστα καλοῦσι,* 10
καὶ δίκαιον αὐτὸ καλεῖν, χρηματιστικήν, δι' ἣν οὐδὲν δοκεῖ
1257 a *πέρας εἶναι πλούτου καὶ κτήσεως· ἣν ὡς μίαν καὶ τὴν
αὐτὴν τῇ λεχθείσῃ πολλοὶ νομίζουσι διὰ τὴν γειτνίασιν·
ἔστι δ' οὔτε ἡ αὐτὴ τῇ εἰρημένῃ οὔτε πόρρω κειμένη. ἔστι δ'
ἣ μὲν φύσει ἣ δ' οὐ φύσει αὐτῶν, ἀλλὰ δι' ἐμπειρίας
τινὸς καὶ τέχνης γίνεται μᾶλλον. λάβωμεν δὲ περὶ αὐτῆς* 11

---

34. *κεῖται* post *ἀνδράσι* om. M[s] ‖ *κεῖται γὰρ* om. pr. P[1] (suppl. mg. p[1]) ‖ 35. *οὐδὲν — τέχνης* om. pr. P[1] (suppl. mg. p[1]) ‖ *ὄρτανον* pr. P[4] ‖ *οὐδὲ μιᾶς* M[s]P[3] ‖ *ἐστι* M[s], om. P[1] ‖ 36. *οἰκονομικῶι καὶ πολιτικῶι* *Γ* ‖ 38. *οἰκονομικοῖς* fort. *Γ* ‖ 40. *καλοῦσιν* (ut videtur) pr. P[4] ‖ 41. *αὐτὸ*] *οὕτω* mg. Bas.[3] ‖ *καλεῖν*] v. var. lect. Lat.

1257 a, 1. *ἣν*] *ὃν* M[s] ‖ 2. *λεχθεῖσι* M[s] ‖ *πολλῷ* M[s] ‖ 3. *δὲ οὔτε* M[s], *γὰρ οὔτε* Ar. ‖ *κειμένη*] *ἐκείνης* *Π* Bekk.

Glossa. 1256 b, 38. *δι' ἣν αἰτίαν*] *χάριν τῆς ζωῆς* p[2].

minus praefinitus viris ponitur.“ ponitur enim quemadmodum et aliis artibus: nullum enim organum infinitum nullius est artis neque multitudine neque magnitudine, divitiae autem organorum multitudo sunt yconomico et politico. quod quidem igitur est quaedam possessiva secundum naturam yconomicis et politicis et propter quam caussam, palam: 9. est autem genus aliud possessivae, quam ma- 10
xime vocant et iustum ipsum vocare pecuniativam, propter quam nullus videtur terminus esse divitiarum et possessionis: quam ut unam et eandem dictae multi putant propter vicinitatem: est autem neque eadem dictae neque longe posita. est autem haec quidem natura, haec autem non natura ipsarum, sed per experientiam quandam et artem fit magis. sumamus autem de ipsa principium 11
hinc. uniuscuiusque enim rei duplex usus est, ambo autem

---

1. viris] *unis* m, om. pr. a (suppl. mg. rc.) ‖ *et* om. m ‖ 4. est quaedam] *quaedam est* m, om. Alb. ‖ 5. fort. *yconomis* ‖ 6. aliud] *ad* pr. b (crx. ead., ut videtur, m.) ‖ 7. *est* post *iustum* add. t Alb. ‖ *ipsam* Alb. ‖ *vocari* codices et Alb. ‖ 8. *terminus* post *esse* at Alb. ‖ *ut* om. a ‖ 9. *eadem* a ‖ 10. *autem* om. Alb. ‖ *hac* t ‖ 11. *hoc* t ‖ 12. *fit* post *magis* a ‖ 13. *enim* om. Alb. ‖ *usus* post *est* m Alb.

(III) τὴν ἀρχὴν ἐντεῦθεν. ἑκάστου γὰρ κτήματος διττὴ ἡ χρῆσις ἐστίν, ἀμφότεραι δὲ καθ' αὑτὸ μὲν ἀλλ' οὐχ ὁμοίως καθ' αὑτό, ἀλλ' ἡ μὲν οἰκεία ἡ δ' οὐκ οἰκεία τοῦ πράγματος, οἷον ὑποδήματος ἥ τε ὑπόδεσις καὶ ἡ μεταβλητική. ἀμφότεραι γὰρ ὑποδήματος χρήσεις· καὶ γὰρ ὁ ἀλλαττόμενος τῷ δεομένῳ ὑποδήματος ἀντὶ νομίσματος ἢ τροφῆς χρῆται τῷ ὑποδήματι ᾗ ὑπόδημα, ἀλλ' οὐ τὴν οἰκείαν χρῆσιν· οὐ γὰρ ἀλλαγῆς ἕνεκεν γέγονεν. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἔχει καὶ περὶ τῶν ἄλλων κτημάτων. ἔστι γὰρ ἡ μεταβλητικὴ πάντων, ἀρξαμένη τὸ μὲν πρῶτον ἐκ τοῦ κατὰ φύσιν, τῷ τὰ μὲν πλείω τὰ δ' ἐλάττω τῶν ἱκανῶν
12 ἔχειν τοὺς ἀνθρώπους. ᾗ καὶ δῆλον, ὅτι οὐκ ἔστι φύσει τῆς χρηματιστικῆς ἡ καπηλική· ὅσον γὰρ ἱκανὸν αὐτοῖς, ἀναγκαῖον ἦν ποιεῖσθαι τὴν ἀλλαγήν. ἐν μὲν οὖν τῇ πρώτῃ κοινωνίᾳ (τοῦτο δ' ἐστὶν οἰκία) φανερὸν ὅτι οὐδέν ἐστιν ἔργον

6. *χρήματος* ΓM[s] et mg. p[1] ‖ 7. *μὲν*, ut videtur, om. Γ ‖ *καθ' αὑτὸ* post *ὁμοίως* non vertit Ar., secl. Coraes ‖ 8. *οἰκία* — *οἰκία* P[4]T[b] ‖ 9. *ὑπόδησις* M[s]P[1] ‖ 11. *δεωμένω* (ut videtur) pr. P[4] ‖ 12. *ᾗ ὑπόδημα* post 13. *χρῆσιν* tr. Scaliger, haud improbat Coraes in comm., qui in textu secl. ‖ 13. *γέγονε* M[s]P[1.2.3.], *γέγωνε* P[4] ‖ 14. *ὁ μεταβλητικὸς* pr. M[s] ‖ 16. *δελάττω* M[s], *δὲ ἐλάττω* P[2.3.]Bekk.[1] ‖ 18. *εἶδος* post *χρηματιστικῆς* add. Scaliger.

secundum se, sed non similiter secundum se, sed hic quidem proprius, hic autem non proprius rei, puta calceamenti calceatio et commutatio. ambo enim calceamenti usus: et enim commutans cum eo qui indiget calceamento pro numismate aut cibo utitur calceamento secundum quod calceamentum, sed non secundum proprium usum: non enim commutationis gratia factum est. eodem autem modo se habet et de aliis possessis rebus. est enim permutativa omnium, quae incipit primo quidem ab eo quod secundum naturam eo quod haec quidem plura, haec autem
12 pauciora sufficientium habent homines. qua et palam, quod non est secundum naturam pecuniativae campsoria. quantum enim sufficiens ipsis, necessarium erat fieri commutationem. in prima quidem igitur communitate (haec autem est domus) manifestum

1. *secundum* om. c ‖ 2. *hic autem non proprius* om. m, *non* om. b ‖ 4. *munismate* a ‖ 6. *factum* post 7. *est* a ‖ 7. se habet] *solis* m ‖ *et* ante *se habet* Alb. ‖ *possessibus* pr. b (crx. ead. m.), om. m ‖ 8. *permutantia* a, *permutiva* m ‖ 9. *hic quidem* at, *hoc quidem* m ‖ *hic autem* t ‖ 10. qua] *quare* abghnt et corr. k, *quam* c ‖ 13. *igitur* post *communitate* c ‖ *hoc* m ‖ autem] *quidem* bt.

αὐτῆς, ἀλλ' ἤδη πλείονος τῆς κοινωνίας οὔσης. οἳ μὲν γὰρ (III) τῶν αὐτῶν ἐκοινώνουν πάντων, οἱ δὲ κεχωρισμένοι πολλῶν πάλιν καὶ ἑτέρων * *· ὧν κατὰ τὰς δεήσεις ἀναγκαῖον ⟨ἦν⟩ ποιεῖσθαι τὰς μεταδόσεις, καθάπερ ἔτι πολλὰ ποιεῖ [καὶ] τῶν βαρβαρικῶν ἐθνῶν, κατὰ τὴν ἀλλαγήν. αὐτὰ γὰρ τὰ χρήσιμα πρὸς αὐτὰ καταλλάττονται, ἐπὶ πλέον δ' οὐδέν, οἷον οἶνον πρὸς σῖτον διδόντες καὶ λαμβάνοντες, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ἕκαστον. ἡ μὲν οὖν τοιαύτη μεταβλη- 13
τικὴ οὔτε παρὰ φύσιν οὔτε χρηματιστικῆς ἐστιν εἶδος οὐδέν, εἰς ἀναπλήρωσιν γὰρ τῆς κατὰ φύσιν αὐταρκείας ἦν· ἐκ μέντοι ταύτης ἐγένετ' ἐκείνη κατὰ λόγον. ξενικωτέρας γὰρ γινομένης τῆς βοηθείας τῷ εἰσάγεσθαι ὧν ἐνδεεῖς καὶ ἐκπέμπειν ὧν ἐπλεόναζον, ἐξ ἀνάγκης ἡ τοῦ νομίσματος ἐπορίσθη χρῆσις. οὐ γὰρ εὐβάστακτον ἕκαστον τῶν κατὰ φύσιν

22. τῶν om. ΓM^s Ar. et pr. P^1 (suppl. mg. p^1) ‖ 23. καὶ om. Camot., secl. Coraes ‖ ἑτέρων ⟨ἐδέοντο⟩ Schneiderus, ἑτέρων ⟨ἠπόρουν⟩ Schmidtius, ἐστέροντο Coraes ‖ ἀναγκαῖον ⟨ἦν⟩ Coraes (*necesse erat* Ar.) ‖ 24. πολλὰ post ποιεῖ Γ ‖ καὶ add. Π Bekk. †, καὶ ⟨νῦν⟩ ci. Schmidtius ‖ 25. κατὰ — 28. ἕκαστον respicit Michael Ephes. in Eth. f. 70a | ἐνάλλαγὴν (sic!) P^1 ‖ 26. οὐθέν Π^2 Bekk., οὐδὲν P^1 ‖ 27. σίτον M^s ‖ 28. τοιουτων M^s ‖ 31. μὲν τοιαύτης P^4 ‖ 32. γενομένης fort. Γ, ci. Coraes ‖ εἰσάσθαι pr. P^4 ‖ 33. ἐπλεόναξον P^4 ‖ νομίσατος (τ in ras.) P^1 ‖ 34. ευβάστατον pr. P^4.

quod nullum est opus ipsius, sed iam ampliori communitate existente. hii quidem enim ipsorum communicabant omnibus, hii autem segregati multis rursum et aliis, quorum secundum indigentias necessarium fieri retributiones, quemadmodum adhuc faciunt multae barbararum nationum, secundum commutationem. ipsa enim opportuna ad ipsa commutant, ad plus autem nihil, puta vinum ad triticum dantes et accipientes et aliorum talium unumquodque. talis quidem igitur commutativa neque praeter 13
naturam neque pecuniativae est species nulla (in suppletionem enim eius quae secundum naturam persesufficientiae erat): ex hac tamen facta est illa secundum rationem. magis peregrino enim facto auxilio per adduci quibus indigebant et emittere quibus abundabant, ex necessitate numismatis acquisitus est usus.

1. *est* post *opus* a, om. t ‖ 2. *enim ipsorum* om. m ‖ *communicant* in ras. m, *commutabant* t ‖ 3. autem] *enim* m ‖ *segregatim* a ‖ 4. *est* post *necessarium* add. c ‖ 5. *barbarum* ac et pr. bm (crx. rc. bm) ‖ 6. *operativa* m, *optima* c ‖ 7. *talium* post 8. *unumquodque* t ‖ 8. *igitur commutativa quidem* t ‖ 9. *pecuniativae* post *est* Alb. ‖ *ulla* t Alb., om. in lac. m ‖ 11. *facta* om. m ‖ *magis*] *in agendo* t ‖ 12. *enim* post *facto* m ‖ *auxillio vel alio* b ‖ *et* — 13. *abundabant* om. s.

(III) ἀναγκαίων· διὸ πρὸς τὰς ἀλλαγὰς τοιοῦτόν τι συνέθεντο πρὸς σφᾶς αὐτοὺς διδόναι καὶ λαμβάνειν, ὃ τῶν χρησίμων αὐτὸ ὂν εἶχε τὴν χρείαν εὐμεταχείριστον πρὸς τὸ ζῆν, οἷον σίδηρος καὶ ἄργυρος καὶ εἴ τι τοιοῦτον ἕτερον, τὸ μὲν πρῶτον ἁπλῶς ὁρισθὲν μεγέθει καὶ σταθμῷ, τὸ δὲ τελευταῖον καὶ χαρακτῆρα ἐπιβαλόντων, ἵν' ἀπολύσῃ τῆς μετρή-
15 σεως αὐτούς· ὁ γὰρ χαρακτὴρ ἐτέθη τοῦ ποσοῦ σημεῖον. πορισθέντος οὖν ἤδη νομίσματος ἐκ τῆς ἀναγκαίας ἀλλαγῆς 1257 b
θάτερον εἶδος τῆς χρηματιστικῆς ἐγένετο, τὸ καπηλικόν, τὸ μὲν οὖν πρῶτον ἁπλῶς ἴσως γινόμενον, εἶτα δι' ἐμπειρίας ἤδη τεχνικώτερον, πόθεν καὶ πῶς μεταβαλλόμενον πλεῖστον ποιήσει κέρδος. διὸ δοκεῖ ἡ χρηματιστικὴ μάλιστα περὶ τὸ νόμισμα εἶναι, καὶ ἔργον αὐτῆς τὸ δύνασθαι θεωρῆσαι, πόθεν ἔσται πλῆθος [χρημάτων]· ποιητικὴ γὰρ [εἶναι] τοῦ πλούτου
16 καὶ χρημάτων. καὶ γὰρ τὸν πλοῦτον πολλάκις τιθέασι νο-

36. *σφὰς* Mˢ ‖ 37. *αὐτὸ Γ, αὐτὸ ⟨οὐκ⟩* Coraes ‖ *ζῆν] μετακομίζειν* ci. Reiskius ‖ 38. *κἂν εἴ* Mˢ Π² Bekk. ‖ 40. *ἐπιβαλλόντων* Mˢ Π² Bekk.¹ ‖ *ἵν* Mˢ, *ἵνα* Π² Bekk. ‖ *ἀπολύσῃ]* v. varias lectiones Latinas.
1257 b, 1. *νομίσματι* Mˢ ‖ 3. *οὖν* om. P²·³ Q Sᵇ Tᵇ Ald. Bekk. et pr. P⁴ ‖ *γενόμενον?* Susem. ‖ 4. *τεχνικώτερόν ποθεν καί πως* Scaliger ‖ 7. *χρημάτων* secl. Coraes ‖ *εἶναι* om. Π¹ ‖ *τοῦ* om. Mˢ, secl. Coraes, fort. rectius *ὄντως* ci. Susem. ‖ 8. *καὶ* ante *χρημάτων* secl. Schnitzerus ‖ *γὰρ* secl. Giphanius ‖ *τιθέασι* ante *πολλάκις* Mˢ P¹, *τιθέασιν* P⁴.

non enim facile portabile unumquodque secundum naturam nenessariorum: propter quod ad commutationes tale aliquid composuerunt ad semet ipsos dare et accipere, quod utilium per se ens habebat utilitatem valde expeditam ad vivere, puta ferrum et argentum et si quid tale alterum, primo quidem simpliciter determinatum magnitudine et pondere, postremo autem et characterem imprimentibus, ut absolvat a mensuratione ipsos: cha-
15 racter enim positus est quantitatis signum. facto igitur iam numismate ex necessaria commutatione altera species pecuniativae facta est, campsoria, primo quidem igitur simpliciter forte factum, deinde per experientiam iam artificialius, unde et quomodo transmutatum plurimum faciet lucrum. propter quod videtur pecuniativa maxime circa numisma esse et opus ipsius posse considerare, unde erit multitudo pecuniarum: factiva enim divitiarum et pe-
16 cuniarum. et enim divitias multotiens ponunt numismatis multi-

6. *pondere et magnitudine* a ‖ 7. *ut absolvant se ipsos a mensuratione* Alb., *commensuratione ipsos ut absolvant* m ‖ *absolvat* o (?), *absolvant* abghk lmnt Alb., *absolvantur* c ‖ 8. *in signum quantitatis* Alb. ‖ *iam* om. a ‖ 12. *videtur* om. pr. b (suppl. rc.) ‖ *pecuniaria* Alb. ‖ 15. *enim* om. Alb.

μίσματος πλῆθος, διὰ τὸ περὶ τοῦτ' εἶναι τὴν χρηματιστικὴν (III)
καὶ τὴν καπηλικήν. ὁτὲ δὲ πάλιν λῆρος εἶναι δοκεῖ τὸ
νόμισμα καὶ νόμος παντάπασι, φύσει δ' οὐδέν, ὅτι μετα-
θεμένων τε τῶν χρωμένων οὐδενὸς ἄξιον οὐδὲ χρήσιμον πρὸς
οὐδὲν τῶν ἀναγκαίων ἐστί, καὶ νομίσματος πλουτῶν πολλά-
κις ἀπορήσει τῆς ἀναγκαίας τροφῆς· καίτοι ἄτοπον τοιοῦτον
εἶναι πλοῦτον οὗ εὐπορῶν λιμῷ ἀπολεῖται, καθάπερ καὶ τὸν
Μίδαν ἐκεῖνον μυθολογοῦσι διὰ τὴν ἀπληστίαν τῆς εὐχῆς
πάντων αὐτῷ γινομένων τῶν παρατιθεμένων χρυσῶν. διὸ 17
ζητοῦσιν ἕτερόν τι τὸν πλοῦτον καὶ τὴν χρηματιστικήν, ὀρθῶς
ζητοῦντες. ἔστι γὰρ ἑτέρα ἡ χρηματιστικὴ καὶ ὁ πλοῦτος ὁ
κατὰ φύσιν, καὶ αὕτη μὲν οἰκονομική, ἡ δὲ καπηλική,
ποιητικὴ χρημάτων οὐ πάντως, ἀλλ' ᾗ διὰ χρημάτων με-

9. *διὰ τὸ*] *διὸ* Susem. ‖ 10. *καὶ* ⟨*εἶναι*⟩ Susem., *καὶ* secl. Thurotus ‖ *καπιλικήν* M[s] ‖ *οὔτε* M[s] ‖ 11. *καὶ*] *καὶ εἰς* P[4], *καὶ ὁ* Q, *καὶ εἰς* Ald. ‖ *οὐθέν* Π[2] Bekk. ‖ 12. *χρωμένων*] *χρ* pr. P[3] (suppl. rc.) ‖ *οὐθενὸς* Π[2] Bekk. ‖ *οὐδὲ* Bekk., *οὔτε* codices ‖ 13. *ἀναγκαῖον* P[4] ‖ 15. ⟨*τὸν*⟩ *πλοῦτον* ci. Schneiderus (rec. Coraes) ‖ *ἀπολεῖται*] v. varias lectiones Latinas ‖ 17. *αὐτῷ* Γ, *αὐτῶν* S[b], om. W[b] Ald. ‖ *γιγνομένων* Π[2] Bekk.[1], *factis*, ut videtur, Guil., v. varietatem lectionis Latinam ‖ 18. *ζητοῦσι* P[1] ‖ *τὸν* $\overset{\beta}{\textit{πλοῦτον}}$ $\overset{\alpha}{\textit{ἕτερόν}}$ *τι* P[1] ‖ 19. *γὰρ*] *καὶ* M[s] ‖ 20. *ἡ* post *μὲν* add. corr.[2] P[2] ‖ 21. *ἀλλ' ᾗ*] *sed* Guil. Ar. ‖ *ᾗ* Rassovius, *ἢ* M[s]P[1.2.3.] T[b] Bekk., *ἡ* P[4.6.]Q(?) L[s] Ald. *ἥ* S[b] ‖ *δια* M[s] ‖ *ἐστι οὐ* post *χρημάτων* add. P[1] ‖ *μεταβολῇ* M[s].

tudinem propter circa hoc esse pecuniativam et campsoriam.
aliquando autem rursum deliramentum esse videtur numisma et
lex omnino, natura autem nihil, quoniam transpositis utenti-
bus nullo dignum neque utile ad aliquid necessariorum est et
numismate dives multotiens indigebit necessario cibo, quamvis in-
conveniens tales esse divitias, quibus abundans fame **periet**,
quemadmodum et Midam illum fabulose dicunt propter insatia-
bilitatem desideri omnibus sibi factis exhibitis aureis. propter 17
quod quaerunt alterum aliquid divitias et pecuniativam, recte
quaerentes. est enim altera pecuniativa et divitiae quae secun-
dum naturam, et haec quidem yconomica, campsoria autem fa-
ctiva pecuniarum non omnino, sed per pecuniarum permutationem.

1. *quod* post *propter* add. Alb. ‖ *haec* t ‖ 2. *rursum—esse* post *videtur* a ‖ *esse* post *videtur* b Alb. ‖ 4. *est* om. t Alb. ‖ 6. *sit* post *inconveniens* add. a ‖ *perit* codices et Alb. ‖ 7. *et* om. Alb. ‖ *mydam* a, *medam* bom ‖ *propter* om. pr. a (suppl. mg. rc.) ‖ 8. *factis* t[c], om. codices et Alb. ‖ 9. *aliquid* ante *alterum* a, *aliquod* c ‖ 11. *hoc* m.

(III) *ταβολῆς. καὶ δοκεῖ περὶ τὸ νόμισμα αὕτη εἶναι· τὸ γὰρ νόμισμα στοιχεῖον καὶ πέρας τῆς ἀλλαγῆς ἐστίν. καὶ ἄπειρος δὴ [οὗτος] ὁ πλοῦτος ὁ ἀπὸ ταύτης τῆς χρηματιστικῆς. ὥσπερ γὰρ ἡ ἰατρικὴ τοῦ ὑγιαίνειν εἰς ἄπειρόν ἐστι καὶ ἑκάστη τῶν τεχνῶν τοῦ τέλους εἰς ἄπειρον (ὅτι μάλιστα γὰρ ἐκεῖνο βούλονται ποιεῖν), τῶν δὲ πρὸς τὸ τέλος οὐκ εἰς ἄπειρον (πέρας γὰρ τὸ τέλος πάσαις), οὕτω καὶ ταύτης τῆς χρηματιστικῆς οὐκ ἔστι τοῦ τέλους πέρας, τέλος δὲ ὁ τοιοῦτος*
18 *πλοῦτος καὶ χρημάτων κτῆσις. τῆς δ' οἰκονομικῆς [οὐ χρηματιστικῆς] ἔστι πέρας. [(οὐ γὰρ τοῦτο τῆς οἰκονομικῆς ἔργον)·] διὸ τῇ μὲν φαίνεται ἀναγκαῖον εἶναι παντὸς πλούτου πέρας* ἐπὶ δὲ τῶν γινομένων ὁρῶ⟨-μεν⟩ συμβαῖνον τοὐναντίον, πάντες γὰρ εἰς ἄπειρον αὔξουσιν οἱ χρηματιζόμενοι τὸ νόμισμα. αἴτιον δὲ τὸ σύνεγγυς αὐτῶν. ἐπαλλάττει γὰρ ἡ χρῆσις*

---

24. *δὲ* ci. Giphanius (prob. Schneid. et Cor.) ‖ *οὗτος* om. Π^1 † ‖ 25. *ἐστι*] *εἰσι* ci. Enckenius (Sprachgebr. des Arist. Praepositionen p. 32) ‖ 26. *γὰρ*] *καὶ* M^s ‖ 27. *οὐκ* — 28. *τέλος* om. P^4 ‖ 28. *το* M^s, om. pr. P^1 (*τὸ* suppl. p^1) ‖ *ταύτηι τῆι χρηματιστικῆι* fort. *Γ* ‖ 29. *χρηματικῆς* P^2 ‖ 30. *οὐ χρηματιστικὴ* corr.[2] P^2, *οὐ χρηματιστικῆς* secl. Reiskius, qui simul non recte *ὃ καὶ τῆς χρηματιστικῆς* post 31. *οἰκονομικῆς* inserere vult, secl. etiam Boiesenius et Schnitzerus, *οὐ* secl. Thurotus probante Hampkio ‖ 31. *οὐ—ἔργον* post 32. *πέρας* tri. Schmidtius ‖ *ταὐτὸ* Gurlittus ‖ 32. *ἀναγκαῖον εἶναι* post *πλούτου* *Γ* ‖ 33. *ὁρῶμεν* Sylburgius, *ὁρῶ* *Γ Π* Ar. ‖ 34. *οἱ χρηματιζόμενοι*] *pro rebus ad usum habentes* Guil. ‖ 35. *ἀπαλλάττει* pr. P^3 (crx. rc.).

et videtur circa numisma haec esse: numisma enim elementum et finis commutationis est. et infinitae utique divitiae quae ab hac pecuniativa. sicut enim medicinalis ad sanare in infinitum est et quaelibet artium finis in infinitum (quam maxime enim illum volunt facere), eorum autem quae ad finem non in infinitum (terminus enim quod finis omnibus), sic et huic pecuniativae non est finis terminus, finis autem tales divitiae et pecu-
18 niarum possessio. yconomicae autem non pecuniativae est terminus: non enim hoc yconomicae opus. propter quod sic quidem videtur omnium divitiarum necessarium esse terminum, in hiis autem quae fiunt video accidens contrarium: omnes enim in infinitum augent pro rebus ad usum habentes numisma. caussa autem propinquitas ipsorum. variat enim usus eiusdem existens

---

1. *hoc* am Alb. ‖ 2. *in fine* pr. b (crx. rc.) ‖. 3. *in* om. t Alb. ‖ 4. *in* om. Alb. ‖ quam] *quoniam* Alb. ‖ *enim* om. Alb. ‖ 5. *in* om. aom Alb. ‖ 9. *hoc* om. s ‖ sic] *si* om ‖ 11. *videre* rc. a, *videtur* Alb. et in corr. o et mg. rc. b, *indo* (?) m ‖ 13. *variat* post *enim* m.

τοῦ αὐτοῦ οὖσα ἑκατέρᾳ τῆς χρηματιστικῆς. τῆς γὰρ αὐτῆς (III)
ἐστὶ χρήσεως κτῆσις, ἀλλ' οὐ κατὰ ταὐτόν, ἀλλὰ τῆς μὲν
ἕτερον τέλος, τῆς δ' ἡ αὔξησις. ὥστε δοκεῖ τισὶ τοῦτ' εἶναι
τῆς οἰκονομικῆς ἔργον, καὶ διατελοῦσιν ἢ σώζειν οἰόμενοι
δεῖν ἢ αὔξειν τὴν τοῦ νομίσματος οὐσίαν εἰς ἄπειρον. αἴτιον 19
δὲ ταύτης τῆς διαθέσεως τὸ σπουδάζειν περὶ τὸ ζῆν, ἀλλὰ
1258 μὴ τὸ εὖ ζῆν· εἰς ἄπειρον οὖν ἐκείνης τῆς ἐπιθυμίας οὔσης,
a καὶ τῶν ποιητικῶν ἀπείρων ἐπιθυμοῦσιν. ὅσοι δὲ καὶ τοῦ εὖ
ζῆν ἐπιβάλλονται, τὸ πρὸς τὰς ἀπολαύσεις τὰς σωματικὰς ζητοῦσιν, ὥστ', ἐπεὶ καὶ τοῦτ' ἐν τῇ κτήσει φαίνεται ὑπάρχειν, πᾶσα ἡ διατριβὴ περὶ τὸν χρηματισμόν ἐστι, καὶ τὸ ἕτερον εἶδος τῆς χρηματιστικῆς διὰ τοῦτ' ἐλήλυθεν. ἐν ὑπερ-

---

36. ἑκατέρας codices Sepulvedae et Ar., ἑκατέρᾳ Schneiderus: cf. varias lectiones translationis Latinae || τῆς γὰρ — 37. κτῆσις secludenda esse ci. Schneiderus, secl. Coraes || 37. κτήσεως χρῆσις Goettlingius || καταυτὸν $S^b T^b$ et pr. M^s || 38. τέλος ⟨ἡ κτῆσις⟩ Schneiderus || 39. οἰκονομίας $P^{1.6}$ Q $S^b T^b$ || οἰόμενοι post 40. δεῖν Γ || 41. τὸ om. M^s.

1258 a, 1. οὔσης in corr. P^3, ἰούσης ci. Euckenius || 2. ὅσοι — 3. ἐπιβάλλονται fort. respicit Eustath. in Il. VI, 68. p. 625, 36 || καὶ fort. om. Γ || 4. ὑπάρχον ci. Coraes (fors. recte).

uterque pecuniativae. eiusdem enim est usus acquisitio, sed non secundum idem, sed huius quidem alius finis, huius autem augmentatio finis. quare videtur quibusdam hoc esse yconomicae opus et perseverant vel salvare oportere existimantes vel augere numismatis substantiam in infinitum. caussa autem huius dispo- 19
sitionis studere circa vivere, sed non circa bene vivere: in infinitum igitur illa concupiscentia existente, et factiva infinita desiderant. quicunque autem ipsius bene vivere adiciunt, quod ad fruitiones corporales quaerunt: itaque quoniam et hoc in possessione videtur existere, omnis eorum cura circa acquisitionem pecuniarum est, et altera species pecuniativae propter hoc venit. in excessu enim [non] existente fruitione fruitivi

---

1. *utrique* bghnt, *utraque* s, *utique* Alb., *utriusque* v || *est* post *usus* t Alb., om. in lac. b || *usus*] *finis* pr. b (sed punctis notatum est et in mg. crx. rc.) || 4. *perseverare* pr. b (crx. rc.), *perseverat* c || vel] *et* m Alb. || *salvare* post *oportere* g || 5. *in* om. m et pr. b (suppl. rc.) || 6. sed] *et* Alb. || *in* om. cmt et pr. b (suppl. t^a et rc. b) || 8. *quecunque* m || *et* post *autem* librariorum culpa excidisse quam a Guilelmo omissum esse verisimilius duco || 9. *fluiciones* pr. b (*fruiciones* in textu et in mg. crx. rc.) || *et hoc* — 10. *omnis* om. m, *et* om. a || 10. cura] *vita* mt Alb. et pr. b (*vel cura* mg. rc. b), om. c || 11. *pecuniarum* post *est* Alb. || 12. *non* post *enim* add. codices, sed om. Alb. || *fluicione* pr. b (crx. rc.) et fort. pr. a (*rui* enim litteras in ras. scr. rc.) || *finitivi* c et pr. b (crx. rc.), *finitum* m.

(III) βολῇ γὰρ οὔσης τῆς ἀπολαύσεως, τὴν τῆς ἀπολαυστικῆς ὑπερβολῆς ποιητικὴν ζητοῦσιν· κἂν μὴ διὰ τῆς χρηματιστικῆς δύνωνται πορίζειν, δι' ἄλλης αἰτίας τοῦτο πειρῶνται,
20 ἑκάστῃ χρώμενοι τῶν δυνάμεων οὐ κατὰ φύσιν. ἀνδρίας γὰρ οὐ χρήματα ποιεῖν ἐστὶν ἀλλὰ θάρσος, οὐδὲ στρατηγικῆς καὶ ἰατρικῆς, ἀλλὰ τῆς μὲν νίκην τῆς δ' ὑγίειαν. οἳ δὲ πάσας ποιοῦσι χρηματιστικάς, ὡς τοῦτο τέλος ὄν, πρὸς δὲ τὸ τέλος ἅπαντα δέον ἀπαντᾶν. περὶ μὲν οὖν τῆς τε μὴ ἀναγκαίας χρηματιστικῆς, καὶ τίς, καὶ δι' αἰτίαν τίνα ἐν χρείᾳ ἐσμὲν αὐτῆς, εἴρηται, καὶ περὶ τῆς ἀναγκαίας, ὅτι ἑτέρα μὲν αὐτῆς οἰκονομικὴ δὲ κατὰ φύσιν ἡ περὶ τὴν τροφήν, οὐχ ὥσπερ αὐτὴ ἄπειρος ἀλλὰ ἔχουσα ὅρον·
21 δῆλον δὲ καὶ τὸ ἀπορούμενον ἐξ ἀρχῆς, πότερον τοῦ 10

7. τῆς post οὔσης om. pr. P^3 (suppl. ead. m.) ‖ 10. ἑκαστῇ P^4 ‖ χρώμενοι post τῶν δυνάμεων Γ ‖ δυνάμενων P^4 ‖ ἀνδρείας P^2 et pr. P^3 (crx. ead.m.) ‖ 12. καὶ ἰατρικῆς in mg. P^4 ‖ ὑγείαν M^{s}P^1 ‖ 14. ἅπαντα δέον om. P^4 ‖ γε M^s ‖ μὴ post 16. περὶ τῆς tri. Hampkius et Rassovius ‖ 15. χρηματικῆς M^s ‖ τινὰ] τίν' P^1 ‖ 16. χρία P^4 ‖ 17. δὲ] καὶ M^s ‖ ⟨καὶ⟩ κατὰ Thurotus ‖ ἣ S^{b}T^b, ᾗ Schneiderus, recte, nisi potius ἡ — 18. τροφήν secludenda sunt ‖ τὴν om. M^s ‖ 18. αὑτῇ P^4 ‖ ἀλλ' Bekk. ‖ ὅρον P^4.

Glossae. 1258 a, 15. δι' αἰτίαν τίνα] διὰ τὰς ἀπολαύσεις p^2 ‖ 18. ὅρον] ἤτοι αὐτάρκειαν p^2.

excessus factivam quaerunt, et si non per pecuniativam possint acquirere, per aliam caussam hoc attentant unaquaque potentia-
20 rum utentes non secundum naturam. fortitudinis enim non pecunias facere est, sed audaciam, neque militaris et medicinalis, sed huius quidem victoriam, huius autem sanitatem. hii autem omnes faciunt pecuniativas, tamquam hoc finis existat, ad finem autem omnia opportunum occurrere. de non necessaria quidem igitur pecuniativa et quae et propter quam caussam in indigentia sumus ipsius dictum est, et de necessaria, quoniam altera quidem ab ipsa, yconomica autem secundum naturam quae circa
21 cibum, non sicut ipsa infinita, sed habens terminum: 10. palam

1. *factiva* bc ‖ per] *pro* t Alb. et pr. b (crx. mg. rc.) ‖ *pecuniativa* t, *pecunia* Alb., *pecunia tamen* pr. b (crx. mg. rc.), *pecuniam tamen* c, *pecuniativam tamen* m ‖ *possunt* acm Alb. ‖ 2. *hoc* ante *acquirere* add. a ‖ *tamen* post *acquirere* add. Alb. ‖ hoc] *sed* m ‖ *atteptant* o, *acceptant* bcgkmn et pr. l ‖ *potentiarum ac* Alb., *pravorum* b et rc. m, *puorum* pr. m, *priorum* t ‖ 3. *pecunialis* bm ‖ 4. et] *sed* m ‖ 6. *pecunias* b Alb. ‖ *hec* bm Alb., *hic* t ‖ 7. *oportunium* m, *optimum* Alb. ‖ de non] *deinde* Alb. ‖ 9. sumus] *sui* rc. m.

*οἰκονομικοῦ καὶ πολιτικοῦ ἐστὶν ἡ χρηματιστικὴ ἢ οὔ, ** ἀλλὰ* (III) *δεῖ τοῦτο μὲν ὑπάρχειν (ὥσπερ γὰρ καὶ ἀνθρώπους οὐ ποιεῖ ἡ πολιτική, ἀλλὰ λαβοῦσα παρὰ τῆς φύσεως χρῆται αὐτοῖς, οὕτω καὶ τροφὴν τὴν φύσιν δεῖ παραδοῦναι γῆν ἢ θάλατταν ἢ ἄλλο τι)· ἐκ δὲ τούτων, ὡς δεῖ, ταῦτα διαθεῖναι προσήκει τὸν οἰκονόμον. οὐ γὰρ τῆς ὑφαντικῆς ἔρια ποιῆσαι, ἀλλὰ χρήσασθαι αὐτοῖς, καὶ γνῶναι δὲ τὸ ποῖον χρηστὸν καὶ ἐπιτήδειον ἢ φαῦλον καὶ ἀνεπιτήδειον. καὶ γὰρ* 22 *ἀπορήσειεν ἄν τις, διὰ τί ἡ μὲν χρηματιστικὴ μόριον τῆς οἰκονομίας, ἡ δ' ἰατρικὴ οὐ μόριον· καίτοι δεῖ ὑγιαίνειν τοὺς κατὰ τὴν οἰκίαν ὥσπερ ζῆν ἢ ἄλλο τι τῶν ἀναγκαίων. ἐπεὶ δὲ ἔστι μὲν ὡς τοῦ οἰκονόμου καὶ τοῦ ἄρχοντος καὶ περὶ ὑγιείας ἰδεῖν, ἔστι δὲ ὡς οὔ, ἀλλὰ τοῦ ἰατροῦ, οὕτω καὶ περὶ*

20. *ἀλλὰ* — 21. *ὑπάρχειν* post 26. *ποιῆσαι* tri. Hampkius ‖ ⟨*ἀλλὰ* **⟩ *ἀλλὰ* Schmidtius ‖ *χρηματιστικὴ* in corr. P^4, *χρηματικὴ* M^s P^2 ‖ 21. *ταῦτα* Schmidtius ‖ 22. *περὶ* M^s ‖ 24. *θάλασσαν* M^s ‖ *τούτων*] *τούτου* ci. Susem. ‖ 25. *σκοπεῖν* post *προσήκει* add. corr.² P^2 ‖ *τῷ οἰκονόμῳ* Scaliger et fort. iam Γ ‖ *οἰκονόμον*, sed *μον* in ras. P^3 ‖ *οὐδὲ* malit Schmidtius ‖ 26. *δὲ*] *καὶ* fort. Γ ‖ 28. *διά τι* P^4 ‖ 29. *δεῖ* post *ὑγιαίνειν* M^sP^1, *δεῖν* P^4 ‖ 31. *δ'* Π^2 Bekk. ‖ *ὧς* M^s ‖ *οἰκονομικοῦ* Γ † ‖ *καὶ περὶ* — 32. *ἰατροῦ* om. pr. W^b (suppl. mg.) ‖ 32. *ὑγείας* $M^sP^{1.2.3.4.}$ ‖ *δ'* Π^2 Bekk. ‖ *ὧς* M^s ‖ *ἀλλὰ* — 33. *οὐ* om. $S^bT^bV^b$ ‖ *τῆς ἰατρικῆς* P^6Q L^s et pr. P^4 (crx. γρ. mg.).

autem et quod dubitatur a principio, utrum yconomici et politici est pecuniativa aut non, sed oportet hoc quidem existere. sicut enim et homines non facit politica, sed sumens a natura utitur ipsis, sic et cibum naturam oportet tradere terram aut mare aut aliud aliquid: ex hiis autem, quomodo oportet, ista disponere convenit yconomo. non enim est textilis lanas facere, sed uti ipsis et cognoscere a u t e m, quale utile et idoneum vel pravum et ineptum. et enim dubitabit utique aliquis, propter 22 quid pecuniativa quidem pars yconomiae, medicinalis autem non pars, quamvis oportet sanari eos qui in domo sicut vivere aut aliud aliquid necessariorum. quoniam autem est quidem ut yconomici et principis et de sanitate videre, est autem ut non, sed medici, sic et de pecuniis est quidem ut yconomici, est autem

1. *autem* om. Alb. ‖ *dubitabatur* h (fors. recte), *dubitant* l, *dubitabant* bcgkmnt Alb. ‖ 3. *sumens a natura* om. in lac. pr. a (suppl. rc.) ‖ 4. *natura* c Alb. ‖ 5. *aliud* post *aliquid* Alb., om. m ‖ 6. *contingit* a ‖ *cconomo* n, *oeconomo* st Alb., *yconomico* bchklmo ‖ 7. autem] *etiam* abgkmnt Alb., *et* chlo ‖ 9. *yconome* bm, *oeconomicae* Alb. ‖ 10. *sanari* post *eos* Alb. ‖ *aut* om. a ‖ 11. *aliud* post *aliquid* Alb. ‖ ut] *et* t, om. Alb. ‖ 13. *pessimis est* ante *pecuniis* add. pr. m (crx. rc.), *pessimis* post *pecuniis* add. b.

(III) τῶν χρημάτων ἔστι μὲν ὡς τοῦ οἰκονόμου, ἔστι δὲ ὡς οὔ, ἀλλὰ τῆς ὑπηρετικῆς· μάλιστα δέ, καθάπερ εἴρηται πρότερον, δεῖ φύσει τοῦτο ὑπάρχειν. φύσεως γάρ ἐστιν ἔργον τροφὴν τῷ γεννηθέντι παρέχειν· παντὶ γάρ, ἐξ οὗ γίνεται, τροφὴ τὸ λειπόμενον ἐστίν. διὸ κατὰ φύσιν ἐστὶν ἡ χρηματιστικὴ
23 πᾶσιν ἀπὸ τῶν καρπῶν καὶ τῶν ζῴων. διπλῆς δ' οὔσης αὐτῆς, ὥσπερ εἴπομεν, καὶ τῆς μὲν καπηλικῆς τῆς δ' οἰκονομικῆς, καὶ ταύτης μὲν ἀναγκαίας καὶ ἐπαινουμένης, τῆς δὲ μεταβολικῆς ψεγομένης δικαίως (οὐ γὰρ κατὰ φύσιν 1258 b
ἀλλ' ἀπ' ἀλλήλων ἐστίν), εὐλογώτατα μισεῖται ἡ ὀβολοστατικὴ διὰ τὸ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ νομίσματος εἶναι τὴν κτῆσιν καὶ οὐκ ἐφ' ᾧπερ ἐπορισάμεθα. μεταβολῆς γὰρ ἐγένετο χάριν, ὁ δὲ τόκος αὐτὸ ποιεῖ πλέον. ὅθεν καὶ τοὔνομα τοῦτ' εἴληφεν·

---

33. τῶν om. $P^{4.6.}$ Q L^{s} ‖ χρηματιστικῆς P^{4} et γρ. mg. p^{1}, χρηματιστικοῦ P^{6} L^{s}, χρηματιστικω Q ‖ οἰκονομικοῦ Γ † ‖ δ' $Π^{2}$ Bekk. ‖ 34. κέρδους post τῆς add. $P^{4.6.}$$C^{C}$ Q L^{s} Ar., om. $Π^{1}$ $P^{2.3.}$ S^{b} T^{b} V^{b} W^{b} Ald. Bekk. ‖ δέ om. M^{s} ‖ 35. φύσει post τοῦτο P^{1} ‖ 37. λειπόμενον] in h. v. μεν in ras. scr. corr.[2] P^{2}, λοιπόν ci. Scaliger ‖ ἔστι M^{s} et pr. P^{2}, ἐστί P^{1} et corr.[2] P^{2}, ἐστὶ $P^{3.4.}$ ‖ ἔστιν M^{s} ‖ 38. πᾶσαν M^{s} ‖ ⟨ἡ⟩ ἀπὸ Schneiderus ‖ καὶ τῶν in mg. P^{4} ‖ ζωων M^{s} ‖ 39. εἴπαμεν (ut videtur) pr. P^{4} (o enim in ras.).

1258 b, 1. δ' ἢ? Schmidtius ‖ μεταβλητικῆς $Π^{2}$ Bekk. et γρ. mg. p^{1} (fors. recte) ‖ 2. ἀπαλλήλων M^{s}, ἀπ' αλλήλων pr. P^{3} (crx. rc.) ‖ ἔστιν M^{s} ‖ οβολοστατικὴ M^{s} ‖ 3. ὑπ' Bekk.[2] ‖ τὴν om. M^{s} ‖ 4. ὅπερ ἐπορίσθη $Π^{2}$ Bekk. ‖ μεταβολὴ M^{s} ‖ 5. αὐτὸν Γ Ar.

ut non, sed subservientis: maxime autem, quemadmodum dictum est prius, oportet natura hoc existere. naturae enim est opus cibum genito exhibere: omni enim, ex quo fit, cibus quod relinquitur est. propter quod secundum naturam est pecuniativa
23 omnibus ex fructibus et animalibus. duplici autem existente ipsa, quemadmodum diximus, et hac quidem campsoria, hac autem yconomica et hac quidem necessaria et laudata, hac autem translativa vituperata iuste (non enim secundum naturam, sed ab invicem est), rationabilissime odio habetur obolostatica eo quod ab ipso numismate sit acquisitio et non super quo quidem acquisivimus. translationis enim gratia factum est, [usura] tokos

---

1. *dictum* post 2. *est prius* Alb. ‖ 2. *hec* bm ‖ *opus enim est* bcgklo, *enim opus est* hmnt Alb. ‖ 3. nonne *generato?* ‖ *omnium* a et pr. b ‖ 4. *est* post *relinquitur* om. Alb. ‖ *pecuniative* a, *pecunitiva* m ‖ 5. *ex fructibus* om. c ‖ 6. *hac quidem* — 7. *et* om. t (suppl. t^{a}) ‖ 7. *oeconomica est haec* Alb. ‖ *haec* Alb. ‖ 9. *habentur* a ‖ 10. *fit* codices et Alb. ‖ 11. *enim* om. pr. b (suppl. rc.) ‖ *usura* om. pr. a (suppl. mg. rc.) ‖ *thocos* a, *cakos* pr. b, *takos* cm et rc. b.

ὅμοια γὰρ τὰ τικτόμενα τοῖς γεννῶσιν αὐτά ἐστιν, ὁ δὲ τόκος γίνεται νόμισμα ἐκ νομίσματος· ὥστε καὶ μάλιστα παρὰ φύσιν οὗτος τῶν χρηματισμῶν ἐστίν.

11 *ἐπεὶ δὲ τὰ πρὸς τὴν γνῶσιν διωρίκαμεν ἱκανῶς, τὰ πρὸς τὴν χρῆσιν δεῖ διελθεῖν. πάντα δὲ τὰ τοιαῦτα τὴν μὲν θεωρίαν ἐλεύθερον ἔχει, τὴν δ' ἐμπειρίαν ἀναγκαίαν. ἔστι δὲ τῆς χρηματιστικῆς μέρη χρήσιμα τὸ περὶ τὰ κτήματα ἔμπειρον εἶναι, ποῖα λυσιτελέστατα καὶ ποῦ καὶ πῶς, οἷον ἵππων κτῆσις ποία τις ἢ βοῶν ἢ προβάτων, ὁμοίως δὲ καὶ τῶν λοιπῶν ζῴων (δεῖ γὰρ ἔμπειρον εἶναι πρὸς ἄλληλά τε τούτων τίνα λυσιτελέστατα, καὶ ποῖα ἐν ποίοις τόποις· ἄλλα γὰρ ἐν ἄλλαις εὐθηνεῖ χώραις), εἶτα περὶ γεωργίας, καὶ ταύτης ἤδη ψιλῆς τε καὶ πεφυτευμένης, καὶ μελιττουργίας, καὶ τῶν ἄλλων ζῴων τῶν πλωτῶν ἢ πτηνῶν, ἀφ'* IV

6. *ἐστὶ* P[1] ‖ 7. *ἐκ* om. P[2.3] Q S[b] T[b] Ald. Bekk. et pr. P[4] (fors. recte) ‖ *καὶ* secl. Sylburgius ‖ 10. *δὲ*] *γὰρ* *Γ* t[c] Ar. (fors. recte) ‖ 11. *μὲν*, ut videtur, om. *Γ* ‖ *ἐλευθέριον* ci. Coraes ‖ 12. *δὴ* Lambinus ‖ *τῆς* om. *Π*[2] Bekk. ‖ 15. *εἶναι* — 16. *καὶ* in mg. P[1] ‖ 16. *ποίοις*] v. varias lectiones versionis Latinae ‖ 17. *ἀλλὰ* P[4] ‖ *ἄλλαι* M[s] ‖ 18. *ἤδη*] *εἰδῶν* corr. Ald. Mon. et, ut videtur, Ar., *εἴδη* Scaliger ‖ *μελιτουργίας* M[s]P[1] ‖ 19. *δεῖ γὰρ ἔμπειρον εἶναι πρὸς ἄλληλά τε τούτων λυσιτελέστατα καὶ ποῖα ἐν ποίοις* post *ζώων* add. pr. P[2] (del. p[2]) ‖ *ἢ*] *καὶ* *Γ*.

autem se ipsum facit amplius. unde et nomen istud accepit: similia enim parta generantibus ipsa sunt, tokos autem fit numisma ex numismate. quare et maxime praeter naturam ista pecuniarum acquisitio est.

11. quoniam autem quae ad scientiam determinavimus sufficienter, quae ad usum oportet pertransire. omnia enim talia contemplationem liberam habent, experientiam autem necessariam. sunt autem pecuniativae partes utiles circa possessibilia expertum esse, qualia pretiosissima et ubi et quomodo, puta equorum possessio qualis quaedam aut boum aut ovium, similiter autem et ceterorum animalium (oportet enim expertum esse ad invicem horum quae pretiossissima et qualia in qualibus locis, alia enim in aliis abundant regionibus), deinde de terrae cultura, et huius iam nudae et plantatae, et de apum cultura et

2. *facos* pr. b, *tacos* cm et mg. rc. b ‖ 3. *et* post *maxime* c ‖ 4. *est* om. Alb. ‖ 6. quae] *quo* m et corr. a (a in ras.), *quo* pr. b (crx. rc.) ‖ 12. *et* post *qualia* add. Alb. ‖ *quibus* t[o] et codices et Alb. ‖ 14. *iam* om. Alb. ‖ *plante* pr. b (crx. rc.).

(IV)
2 ὅσων ἔστι τυγχάνειν βοηθείας. τῆς μὲν οὖν οἰκειοτάτης χρη-
ματιστικῆς ταῦτα μόρια καὶ πρῶτα, τῆς δὲ μεταβλητικῆς
μέγιστον μὲν ἐμπορία (καὶ ταύτης μέρη τρία, ναυκληρία
φορτηγία παράστασις· διαφέρει δὲ τούτων ἕτερα ἑτέρων τῷ
τὰ μὲν ἀσφαλέστερα εἶναι, τὰ δὲ πλείω πορίζειν τὴν ἐπι-
καρπίαν), δεύτερον δὲ τοκισμός, τρίτον δὲ μισθαρνία (ταύ-
της δ' ἣ μὲν τῶν βαναύσων τεχνῶν, ἣ δὲ τῶν ἀτέχνων
καὶ τῷ σώματι μόνῳ χρησίμων)· τρίτον δὲ εἶδος χρημα-
τιστικῆς μεταξὺ ταύτης καὶ τῆς πρώτης (ἔχει γὰρ καὶ τῆς
κατὰ φύσιν τι μέρος καὶ τῆς μεταβλητικῆς), ὅσα ἀπὸ γῆς
καὶ τῶν ἀπὸ γῆς γινομένων, ἀκάρπων μὲν χρησίμων δέ,
οἷον ἡ λατομία τε καὶ πᾶσα μεταλλευτική, αὕτη δὲ πολλὰ
ἤδη περιείληφε γένη, πολλὰ γὰρ εἴδη τῶν ἐκ γῆς μεταλ-
3 λευομένων ἐστίν. [περὶ ἑκάστου δὲ τούτων καθόλου μὲν εἴρηται

20. ἐστι M^s ‖ 24. ὀρίζειν P^1 ‖ 26. ἣ δὲ τῶν ἀτέχνων om. P^2 ‖ 27. σόματι P^4 ‖ τρίτον] τέταρτον Γ M^s Ar. et pr. P^1 et corr. P^4 (pallidius enim aut in lac. aut in ras. scriptum est), ἄλλως τρίτον mg. p^1 ‖ 30. τε ante καὶ add. P^1 ‖ γιγνομένων $Π^2$ Bekk.[1] ‖ 31. ἡ λατομία t^c, ὑλοτομία Γ Π Ar. Bekk. ‖ 32. εἴδη P^1 ‖ μεταλλευομένων] *metallorum* Guil. Ar. ‖ 33. ἐστί $P^{1.4.}$ ἔστι M^s P^3, ἐστὶ P^2.

aliorum animalium natatilium et volatilium, a quibuscunque con-
2 venit sortiri auxilium. propriissimae quidem igitur pecuniativae
hae partes et primae, translativae autem maximum quidem mer-
catura (et huius partes tres, naucleria, fortegia, parastasis:
differunt autem horum altera ab alteris eo quod haec quidem
certiora sunt, haec autem ampliorem acquirunt excrescentiam),
secundum autem tokismos, tertium autem mistarnia (huius autem
haec quidem banausarum artium, haec autem inartificialium et
corpori soli utilium): quarta autem species pecuniativae inter-
media huius et primae (habet enim et eius quae secundum na-
turam aliquam partem et translativae), quaecunque a terra et
ex terra genitis infructuosis quidem utilibus autem, puta silvae
incisiva et omnis metallica, haec autem multa iam complectitur
3 genera, multae enim species ex terra metallorum sunt. de uno-

1. *natalicium* bc, *natillivum* m ‖ *contingit* t Alb., ɔ[t] bom ‖ 3. *hae partes*] *haec* Alb. ‖ *et proxime* c, *prima est* Alb. ‖ *translativae — quidem* om. Alb., *autem* et *quidem* om. c ‖ *maxime* m ‖ 4. *fortigia* bom, *phortigia* t Alb. ‖ 5. *horum* om. c ‖ 7. *secunda* Alb. ‖ *ministrativa* t Alb. et pr. b (crx. rc.) et rc. a ‖ *autem* om. Alb. ‖ 10. habet — et] *enim habet* Alb. ‖ 11. *aliquam* post *partem* Alb. ‖ 12. *ex a terra genitis* ct (crx. t^a) ‖ antem] *tamen* Alb. ‖ silvae incisiva] *quae acquirit lucrum per incisionem lapidum* t^c ‖ 14. *ex terra* om. Alb. ‖ *unoquoque* o, *unaquaque* abcghklmnt Alb.

καὶ νῦν, τὸ δὲ κατὰ μέρος ἀκριβολογεῖσθαι χρήσιμον μὲν (IV) *πρὸς τὰς ἐργασίας, φορτικὸν δὲ τὸ ἐνδιατρίβειν*]. *εἰσὶ δὲ τεχνικώταται μὲν τῶν ἐργασιῶν ὅπου ἐλάχιστον* [*τῆς*] *τύχης, βαναυσόταται δ' ἐν αἷς τὰ σώματα λωβῶνται μάλιστα, δουλικώταται δὲ ὅπου τοῦ σώματος πλεῖσται χρήσεις, ἀγεννέσταται δὲ ὅπου ἐλάχιστον προσδεῖ ἀρετῆς. * ἐπεὶ δ' ἐστὶν ἐνίοις* 4 *γεγραμμένα περὶ τούτων, οἷον Χαρητίδῃ τῷ Παρίῳ καὶ* 1259 a *Ἀπολλοδώρῳ τῷ Λημνίῳ περὶ γεωργίας καὶ ψιλῆς καὶ πεφυτευμένης, ὁμοίως δὲ καὶ ἄλλοις περὶ ἄλλων, ταῦτα μὲν ἐκ τούτων θεωρείτω ὅτῳ ἐπιμελές· ἔτι δὲ καὶ τὰ λεγόμενα σποράδην, δι' ὧν ἐπιτετυχήκασιν ἔνιοι χρηματιζόμενοι, δεῖ συλλέγειν, πάντα γὰρ ὠφέλιμα ταῦτ' ἐστὶ τοῖς τιμῶσι τὴν χρηματιστικήν, οἷον καὶ τὸ Θάλεω τοῦ Μιλησίου·* 5

35. *τὸ*] *τῷ* corr. Ald. Mon. ‖ *εἰσὶ* — 39. *ἀρετῆς* falso loco posita esse primus vidit Montecatinus, male ante 27. *τρίτον* tri. Piccartus, ante 33. *περὶ* ego transposui ‖ 36. *ὁπου* M[s] ‖ *τῆς* add. P[4.6.] Q S[b] T[b] 2042 Bekk. ‖ 37. *δὲ* P[4] ‖ *λαβῶνται* M[s] ‖ 38. *δ'* P[2.3.] Bekk.[2] ‖ *ἀγενέσταται* M[s] P[1.4.] Q Ald. ‖ 39. *δ' ὅπου* Bekk.[2] ‖ 40. *χάρητι δὴ* P[1] *Π*[2] Ar. Bekk., *χάριτι δὴ* M[s].
1259 a, 1. *λιμνίω* M[s] et fort. *Γ* ‖ 3. *θεωρητέον* Schneiderus, *considerentur* (?) Guil. † ‖ *ὁτω* M[s] ‖ 6. *μηλησίου* M[s].

quoque autem horum universaliter quidem dictum est et nunc, particulariter autem diligentius dicere utile quidem ad operationes, grave autem immorari. sunt autem maxime artificiales quidem operationum, ubi minimum fortunae, maxime autem banausicae, in quibus corpora maculantur maxime, maxime autem serviles, ubi corporis plurimi usus, ignobilissimae autem, ubi minimum requiritur virtutis. quoniam autem a quibusdam scripta sunt de hiis, puta ab Chareti de Pario et Apollodoro Lemnio de terrae cultura et nudae et plantatae, similiter autem et ab aliis de aliis, haec quidem ex hiis considerentur cuicunque est cura: adhuc autem et dicta sparsim, per quae adepti sunt quidam pecuniis intendentes, oportet colligere, omnia enim haec proficua sunt honorantibus pecuniativam, puta et quod 5

1. *autem* post *horum* t, om. a (?) m Alb. ‖ *harum* a Alb. ‖ 2. autem] *fieri* m, om. Alb. ‖ 4. ubi] *in quibus* Alb. ‖ 5. *batiuasi* (?) pr. a, *banausicoe* (*e* in ras.) corr. a, *banausike* c et pr. b (crx. rc.), *berananaike* m, *banauticae* t (crx. t[a]) ‖ *corpora* post *maculantur* m ‖ 6. *ignobilissimi* t ‖ *ubi* post 7. *minimum* m ‖ 8. puta] *pauca* a ‖ *karitide* beghlmno, *khantide* a, *kucici de* k, *Charete* t Alb. ‖ *paris* a, *pallio* c ‖ *limnio* ab, *lumino* cm ‖ 9. *nude* in ras. scr. rc. a ‖ *plantare* a ‖ 10. *et* ante *de* add. m ‖ *hoc* m ‖ nonne *consideret?* ‖ *cuique* mg. rc. b ‖ 11. *et* om. Alb. ‖ 13. et] *illud* Alb., om. a ‖ *quod* om. m Alb.

(IV) *τοῦτο γάρ ἐστι κατανόημά τι χρηματιστικόν, ἀλλ' ἐκείνῳ μὲν διὰ τὴν σοφίαν προσάπτουσι, τυγχάνει δὲ καθόλου τι ὄν. ὀνειδιζόντων γὰρ αὐτῷ διὰ τὴν πενίαν ὡς ἀνωφελοῦς τῆς φιλοσοφίας οὔσης, κατανοήσαντά φασιν αὐτὸν ἐλαιῶν φορὰν ἐσομένην ἐκ τῆς ἀστρολογίας, ἔτι χειμῶνος ὄντος εὐπορήσαντα χρημάτων ὀλίγων ἀρραβῶνας διαδοῦναι τῶν ἐλαιουργῶν τῶν τ' ἐν Μιλήτῳ καὶ Χίῳ πάντων, ὀλίγου μισθωσάμενον ἅτ' οὐδενὸς ἐπιβάλλοντος· ἐπειδὴ δ' ὁ καιρὸς ἧκε, πολλῶν ζητουμένων ἅμα καὶ ἐξαίφνης, ἐκμισθοῦντα ὃν τρόπον ἠβούλετο, πολλὰ χρήματα συλλέξαντα ἐπιδεῖξαι, ὅτι ῥᾴδιόν ἐστι πλουτεῖν τοῖς φιλοσόφοις, ἂν βούλωνται, ἀλλ'*

8. *προσαπτουσι* M[s] ‖ 10. *ἐλαιῶν*—11. *ὄντος* om. pr. P[1] (suppl. mg.[1]) ‖ 12. *ἀραβῶνας* P[1] ‖ 13. *ἐλαιούργων* P[4], *ἐλαιουργιῶν* M[s]Q (?)S[b]T[b], *ἐλαιουργίων* P[2.3]. Ald. Bekk., *ἐλαιουργείων* P[1] (fors. recte), *ἐλεουργιῶν* L[s] ‖ *τ'* om. P[4] ‖ 14. *οὐθενὸς* P[3]QS[b]T[b] Ald. Bekk., *οὐθ' ἑνὸς* P[4] ‖ 15. *ἐκμισθοῦνται* T[b], *pretium taxans* Guil. ‖ 16. *καὶ* ante *πολλὰ* add. Ar. et Scaliger ‖ *συλλέξαντος* P[4] Ald., *συλλέξαντες* S[b]T[b] ‖ *ἐπιδεῖξαι*] *demonstravit* Guil. ‖ 17. *ἂν*] *εἰ* M[s] ‖ *βούλονται* P[4].

Thaleo Milesii: haec enim est consideratio quaedam pecuniativa, sed illi quidem propter sapientiam adaptant, contingit autem universale aliquid existens. exprobrantibus enim ipsi propter paupertatem tamquam inutili philosophia existente considerasse dicunt ipsum olivarum ubertatem futuram ex astrologia, et adhuc hieme existente abundantem pecuniis paucis arrabones dedisse olivarum cultoribus hiis qui in Mileto et Chio omnibus modico pro pretio dato tamquam nullo adiciente: quando autem tempus venit, multis quaerentibus simul et subito, pretium taxans quomodo voluit cum multas pecunias collegisset, demonstravit, quia facile est ditari philosophis, si volunt, sed non est hoc,

1. *taleo* og et pr. b, *talio* mo, *thales* n, *tales* hkl, *talis* (in textu et in mg.) rc. b, *Thalis* t Alb. ‖ *est* om. c ‖ 2. *adoptant* m et pr. b (crx. rc.), *adaptat* c ‖ *contingit* post 3. *autem* Alb. ‖ 3. universale] *utile* Alb. *vel utile* rc. b ‖ *exprobrantibus* post *enim* Alb. ‖ 4. *aiunt ipsum considerasse* bcmt ‖ 5. *ipsum* om. Alb. ‖ futuram] *fructuum* a ‖ 6. et adhuc] *adhucque* hkl (fors. recte), *adhuc quoque* bt, *adhuc quia* cm, *adhuc quod* o, *ad hoc quia* g ‖ existente] *existente promptus sive pocius viarum modicarum arrabones etc.* hkmo et pr. l (*vacat* superscr. rc.), *existente promptus viarum modicarum* pr. b *vacat* super *promptus — modicarum* scr. rc.), *existente promptus sum pocius viarum modicarum arrabones etc. etc.* c ‖ *abundantem — paucis* om. pr. b (suppl. mg. rc.) ‖ *etc.* post *arrabones* add. pr. b (punctis del. rc.) ‖ 7. *khio* a ‖ *et* ante *omnibus* add. Alb. ‖ *omnibus modico* post 8. *pro* a ‖ 8. *pro* om. Alb. ‖ *data* bcghklmo ‖ 9. *multis quaerentibus* om. Alb. ‖ *simul* post *et* Alb. ‖ 11. quia] *quod* Alb.

(IV)

οὐ τοῦτ' ἐστὶ περὶ ὃ σπουδάζουσιν. Θαλῆς μὲν οὖν λέγεται τοῦτον 6 τὸν τρόπον ἐπίδειξιν ποιήσασθαι τῆς σοφίας· ἔστι δ', ὥσπερ εἴπομεν, καθόλου τὸ τοιοῦτον χρηματιστικόν, ἐάν τις δύνηται μονοπωλίαν αὑτῷ κατασκευάζειν. διὸ καὶ τῶν πόλεων ἔνιαι τοῦτον ποιοῦνται τὸν πόρον, ὅταν ἀπορῶσι χρημάτων· μονοπωλίαν γὰρ τῶν ὠνίων ποιοῦσιν. ἐν Σικελίᾳ δέ τις τεθέντος 7 παρ' αὐτῷ νομίσματος συνεπρίατο πάντα τὸν σίδηρον ἐκ τῶν σιδηρείων, μετὰ δὲ ταῦτα ὡς ἀφίκοντο ἐκ τῶν ἐμπορίων οἱ ἔμποροι, ἐπώλει μόνος, οὐ πολλὴν ποιήσας ὑπερβολὴν τῆς τιμῆς· ἀλλ' ὅμως ἐπὶ τοῖς πεντήκοντα ταλάντοις ἐπέλαβεν ἑκατόν. τοῦτον μὲν οὖν [ὁ] Διονύσιος αἰσθόμενος τὰ 8 μὲν χρήματα ἐκέλευσεν ἐκκομίσασθαι, μὴ μέντοι γε ἔτι μένειν ἐν Συρακούσαις, ὡς πόρους εὑρίσκοντα τοῖς αὑτοῦ πράγμασιν ἀσυμφόρους· τὸ μέντοι ὅραμα Θάλη καὶ τούτῳ

19. ἐστι M^s ‖ 20. το M^s ‖ δύναται P^4 ‖ 21. αὐτῷ $M^s P^1$ ‖ 22. τοῦτον — πόρον] *hoc modo faciunt divitias* Guil. ‖ 25. ἐκ] οἱ αἱ M^s ‖ ἐμποριῶν $P^{2.3}$, πορίων M^s ‖ 26. οἱ om. M^s ‖ ἐπώλει μόνος] ἐπιλιμένος M^s ‖ 27. ταλάντοις in ras. P^3 ‖ 28. τοῦτο S^b Ar. Bekk. ‖ μὲν, ut videtur, om. Γ ‖ ὁ add. $Π^2$ Bekk. ‖ 29. γ' Bekk., om. M^s ‖ 30. μεῖναι M^s ‖ αὐτοῦ Π Bekk. ‖ εὕρημα Camerarius, θεώρημα ci. Coraes ‖ 31. Θάλεω καὶ τοῦτο Π Bekk.

circa quod student. Thales quidem igitur dicitur hoc modo 6 ostensionem fecisse sapientiae: est autem, quemadmodum diximus, universale quod tale pecuniativum, si quis potuerit monopoliam sibi praeparare: propter quod et civitatum quaedam hoc modo faciunt divitias, cum egeant pecuniis: monopoliam enim venalium faciunt. in Sicilia autem quidam reposito apud se 7 numismate simul emit omne ferrum de ferri mineris, post haec autem ut advenerunt de nundinis mercatores, vendebat solus, non multum faciens excessum preti: sed tamen in quinquaginta talentis superassumpsit centum. hunc igitur Dionysius sentiens 8 pecunias quidem iussit absportare, non tamen amplius manere in Syracusis tamquam divitias invenientem sui ipsius rebus inconvenientes: quod vero visum fuit Thali et huic idem est,

1. *tales* bmt (crx. t^a) ‖ *dicitur* om. t (post *modo* suppl. t^a) ‖ 2. *ostensionem* post *fecisse* a ‖ est autem] *tamen* Alb. ‖ 3. universale] *utile est* Alb. ‖ quod tale] *quia* Alb. ‖ *monopolium* Alb. (item v. 5) ‖ 4. *sibi* post *praeparare* bchklmot ‖ *praeparare* om. in lac. pr. a (suppl. rc.) ‖ *quaedam* om. Alb. ‖ 6. *quidam* ante *autem* m, *quodam* a ‖ *reponito* a ‖ *in* post *se* add. a ‖ 7. *simul* om. m ‖ *minis* bm ‖ *hoc* t Alb. ‖ 8. *ut* om. bg ‖ *venerunt* bcgklmot, *venerint* h ‖ 10. *huic* bchkmt et pr. l, *hoc* gt^a ‖ *dyonisius* abcm et sic fere semper ‖ *sciens* Alb. ‖ 11. *pecuniam* a ‖ *asportare* akt Alb. et rc. b, *aportare* gmn et pr. b, *apportare* clo, *exportare* h ‖ 13. *vero* om. s ‖ *vissum* pr. m, *iussum* cho et pr. bl et rc. m.

ταὐτόν ἐστιν, ἀμφότεροι γὰρ ἑαυτοῖς ἐτέχνασαν γενέσθαι μονοπωλίαν· χρήσιμον δὲ γνωρίζειν ταῦτα καὶ τοῖς πολιτικοῖς, πολλαῖς γὰρ πόλεσι δεῖ χρηματισμοῦ καὶ τοιούτων πόρων, ὥσπερ οἰκίᾳ, μᾶλλον δέ. διόπερ τινὲς καὶ πολιτεύονται τῶν πολιτευομένων ταῦτα μόνον.

V ἐπεὶ δὲ τρία μέρη τῆς οἰκονομικῆς ἦν, ἓν μὲν δε- 12
σποτική, περὶ ἧς εἴρηται πρότερον, ἓν δὲ πατρική, τρίτον δὲ
γαμική, * * καὶ γὰρ γυναικὸς ἄρχειν καὶ τέκνων, ὡς ἐλευθέ-
ρων μὲν ἀμφοῖν, οὐ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον τῆς ἀρχῆς, ἀλλὰ
γυναικὸς μὲν πολιτικῶς τέκνων δὲ βασιλικῶς· τό τε γὰρ 1259 b
ἄρρεν φύσει τοῦ θήλεος ἡγεμονικώτερον, εἰ μή που συνέ-
στηκε παρὰ φύσιν, καὶ τὸ πρεσβύτερον καὶ τέλειον τοῦ νεω-

32. *γενέσθαι*] *fieri* Guil. ‖ 33. *καὶ* fort. om. *Γ* † ‖ 35. *οἰκίαις Γ* (fors. recte) ‖ *τινες* post *καί Γ* ‖ 36. *τῶν πολιτευομένων* ante 35. *πολιτεύονται Γ*, om. pr. P[1] (suppl. mg.[1]) ‖ 37. *ἐπειδὴ δὲ* M[s] ‖ *μέρη* om. P[2.3.4.]T[b] Ald. et pr. S[b] (suppl. mg. rc.) ‖ *δεσποτικον* (ῃ) M[s] ‖ 39. *γαμικῇ* P[4] ‖ * * *καὶ* Conringius, probant Thurotus alii ‖ *ἄρχει* Ar. et fort. *Γ*, *ἐστιν ἄρχειν* 2042 ‖ 40. *μὲν ἀρχὴ* M[s] ‖ *ἀλλὰ καὶ γυναικῶν* M[s].

1259 b, 2. *ἄρρην* M[s] ‖ *θήλεως* P[4] ‖ *που*] *πως Γ* M[s] et pr. P[1] (radendo et corrigendo em. p[1]) et corr.[3] P[2] ‖ *συνέστηκεν* P[4].

Glossa. 1259 b, 2, *εἰ μὴ* — 3. *φύσιν*] *ἤτοι εἰ μὴ τὸ ἐναντίον γένηται ὃ παρὰ φύσιν καιεῖ* (l. *καλεῖ*) mg.[3] P[2].

utrique enim sibi ipsis studuerunt fieri monopoliam: utile autem notificare haec politicis, multis enim civitatibus opus est pecuniae acquisitione et talibus divitiis, quemadmodum domibus, magis autem. propter quod et quidam civiliter conversantium civiliter conversantur per haec solum.

12. quoniam autem tres partes yconomicae erant, una quidem despotica, de qua dictum est prius, una autem paterna, tertia autem nuptialis: et enim mulieri praeesse et natis tamquam liberis quidem ambobus, non eodem autem modo principatus, sed mulieri quidem politice, natis autem regaliter: masculus enim natura femella principalior, nisi aliqualiter constet praeter naturam, et senius et perfectum iuniore et imperfecto.

1. *sibi ipsis* post *studuerunt* Alb. ‖ 2. *hoc* ahmt ‖ *multis* post *enim* Alb. ‖ 3. *et* ante *magis* add. Alb. ‖ 4. *autem* om. Alb., *hec* post *autem* add. m ‖ *quedam* cghlmn Alb. ‖ 5. *hoc* ahklmt Alb. ‖ 7. *est* om. t ‖ 8. *praeest* aeghklmnost et corr. b ‖ 11. *natura* post *femella* a ‖ *factum* post *constet* add. Alb. ‖ 12. iuniore] *minore* cm et (ut videtur) pr. b (crx. mg. rc.).

(V)

τέρου καὶ ἀτελοῦς. ἐν μὲν οὖν ταῖς πολιτικαῖς ἀρχαῖς ταῖς 2
πλείσταις μεταβάλλει τὸ ἄρχον καὶ τὸ ἀρχόμενον (ἐξ ἴσου γὰρ εἶναι βούλεται τὴν φύσιν καὶ διαφέρειν μηδέν), ὅμως δέ, ὅταν τὸ μὲν ἄρχῃ τὸ δὲ ἄρχηται, ζητεῖ διαφορὰν εἶναι καὶ σχήμασι καὶ λόγοις καὶ τιμαῖς, ὥσπερ καὶ Ἄμασις εἶπε τὸν περὶ τοῦ ποδανιπτῆρος λόγον· τὸ δ' ἄρρεν ἀεὶ πρὸς τὸ θῆλυ τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον. ἡ δὲ τῶν τέκνων ἀρχὴ βασιλική· τὸ γὰρ γεννῆσαν καὶ κατὰ φιλίαν ἄρχον καὶ κατὰ πρεσβείαν ἐστίν, ὅπερ ἐστὶ βασιλικῆς εἶδος ἀρχῆς. διὸ καλῶς Ὅμηρος τον Δία προσηγόρευσεν εἰπὼν "πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε," τὸν βασιλέα τούτων ἁπάντων [πατέρα εἰπών]. φύσει γὰρ τὸν βασιλέα διαφέρειν μὲν δεῖ, τῷ γένει δ' εἶναι τὸν αὐτόν·

---

5. ἐξίσου M^s ‖ 6. εἶναι om. M^s ‖ μηθέν $Π^2$ Bekk. ‖ 7. δ' $Π^2$ Bekk. ‖ 8. σχήμα (τ superscr.), i. e. aut σχήματι aut σχήματα M^s ‖ ὡσπερ M^s ‖ καὶ, ut videtur, om. Γ, non vertit Ar. ‖ αἴμασις (ut videtur) pr. P^3 (crx. rc.): ceterum cf. Herod. II, 172 ‖ 9. ποδανιπτη λογον pr. P^1 (crx. p^1) ‖ 10. ἔχοι P^3 ‖ 14. πατέρα εἰπών add. Γ M^s, at δηλονότι πατέρα εἰπών est gl. p^2, *sic appellans* ante τὸν βασιλέα add. Ar. ‖ 15. διαφέρειν post μὲν Γ, διαφέρει M^s.

Glossa. 1259 b, 14. βασιλέα — ἁπάντων] δηλονότι πατέρα εἰπών p^2, cf. variae lectiones.

in politicis quidem igitur principatibus plurimis transmutatur 2
principans et subiectum (ex aequali enim vult esse secundum naturam et differre nihil), at tamen, cum hoc quidem dominetur, hoc autem subiciatur, quaerit differentiam esse et figuris et sermonibus et honoribus, quemadmodum Amasis dixit de pedum lotore sermonem: masculus autem semper ad femellam hoc se habet modo. puerorum autem principatus regalis: quod enim genuit, et secundum amorem principans et secundum senectutem est, quod quidem est regalis species principatus. propter quod bene Homerus Iovem appellavit dicens „pater virorumque deorumque," regem horum omnium patrem dicens. natura enim regem quidem differre oportet, genere autem esse

---

2. *enim* et *esse* om. Alb. ‖ 3. *hec*—4. *hec* bm, *hic*—*hic* t Alb. ‖ 4. *quaerunt* bcmt Alb. ‖ *et* ante *figuris* om. Alb. ‖ 6. *letore* m, *latore* pr. bc (crx. rc. b), *lavatore* corr. c ‖ *semper* post *femellam* t, om. am ‖ *famellam* am ‖ 7. *modo* om. pr. l ‖ *se habet* post *modo* beghklmnot Alb. et, ut videtur, corr. l ‖ *est* post *regalis* add. Alb. ‖ quod enim] *enim qui* Alb. ‖ 8. *genuit* om. pr. a (suppl. mg. rc.) ‖ *est* post *genuit* add. Alb. ‖ 9. *est* om. Alb. ‖ 11. *que* post *virorum* om. Alb. ‖ 12. *enim* om. et *quidem* ante *regem* m ‖ *esse* om. m.

(V) ὅπερ πέπονθε τὸ πρεσβύτερον πρὸς τὸ νεώτερον καὶ ὁ γεννήσας πρὸς τὸ τέκνον.

3 φανερὸν τοίνυν ὅτι πλείων ἡ σπουδὴ τῆς οἰκονομίας 13
περὶ τοὺς ἀνθρώπους ἢ περὶ τὴν τῶν ἀψύχων κτῆσιν, καὶ
περὶ τὴν ἀρετὴν τούτων ἢ περὶ τὴν τῆς κτήσεως, ὃν καλοῦμεν
πλοῦτον, καὶ τῶν ἐλευθέρων μᾶλλον ἢ δούλων. πρῶτον μὲν
οὖν περὶ δούλων ἀπορήσειεν ἄν τις, πότερον ἔστιν ἀρετή τις
δούλου παρὰ τὰς ὀργανικὰς καὶ διακονικὰς ἄλλη τιμιωτέρα
τούτων, οἷον σωφροσύνη καὶ ἀνδρία καὶ δικαιοσύνη καὶ τῶν
ἄλλων τῶν τοιούτων ἕξεων, ἢ οὐκ ἔστιν οὐδεμία παρὰ τὰς
σωματικὰς ὑπηρεσίας. ἔχει γὰρ ἀπορίαν ἀμφοτέρως. εἴτε
γὰρ ἔστιν, τί διοίσουσι τῶν ἐλευθέρων; εἴτε μὴ ἔστιν ὄντων
4 ἀνθρώπων καὶ λόγου κοινωνούντων, ἄτοπον. σχεδὸν δὲ

16. *πρὸς τὸν* Γ P^{4} S^{b} Ar. ‖ *νέον* Γ † ‖ 20. *τὴν* post *ἀρετὴν* add. P^{4} ‖ *τὴν*] *τὸ* Scaliger ‖ *ὃν* — 21. *πλοῦτον*] *οὗ* — *πλούτου* ci. Coraes, *τὸν καλούμενον πλοῦτον* fort. scribendum et verba ante 19. *καὶ* traicienda esse ci. Schmidtius ‖ *καλλοῦμεν* P^{4} ‖ 22. *ἔστιν* M^{s} ‖ 23. *περὶ* aut *παρὰ* M^{s} ‖ 25. *ἄλλων* ⟨*ἑκάστη*⟩ ci. Spengelius, *ἄλλων* ⟨*τις*⟩ ci., sed ipse reprobavit Schneiderus: v. quae colligemus ad III, 5. 1278 a, 27 ‖ *οὐδὲ μία* Γ P^{3} ‖ 26. *εἴτι* P^{4} S^{b} T^{b}, *εἴ τι* P$^{3.6.}$ Ald. † ‖ 27. *ἔστι τι* M^{s}, *ἔστι τί* P$^{2.3.}$, *ἔστι, τι* P^{4}, *ἔστι τις* Ar. ‖ 28. *ἄτοπον* om. pr. P^{1} (suppl. mg. p^{1}) ‖ *δὴ* M^{s}P$^{1.3.4.}$ Q S^{b}T^{b} Ald. et corr.^{2} P^{2}.

eundem, quod quidem passum est senius ad iuvenem et qui genuit ad natum.

3 13. manifestum igitur, quoniam amplior sollicitudo yconomiae circa homines quam circa inanimatorum possessionem et circa virtutem horum quam circa eam quae possessionis, quam vocamus divitias, et liberorum magis quam servorum. primo quidem igitur de servis dubitabit utique aliquis, utrum est virtus aliqua servi praeter organicas et ministrativas alia honorabilior hiis, puta temperantia et fortitudo et iustitia et aliorum talium habituum, aut non est neque una praeter corporalia servitia. habet enim dubitationem utrobique. si enim est, quid different a liberis? et si non est, existentibus hominibus et ratione commu-
4 nicantibus, inconveniens. fere autem idem est quod quaeritur

3. *oeconomicae* Alb. ‖ 4. *quoniam* m et pr. b (crx. mg. rc.) ‖ *passionem* a ‖ *et* — 5. *possessionis* om. Alb. ‖ 5. *horum* post *quam* t ‖ *passionis* a ‖ 6. *quidem* post 7. *igitur* t Alb. ‖ 7. *utique* post *aliquis* b ‖ *enim* ante *est* add. m ‖ *aliqua* om. Alb. ‖ 9. *et fortitudo* et] *fortitudo prudentia* Alb. ‖ *et* ante *aliorum* om. m ‖ *illorum* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ 10. aut — 11. utrobique] *habet enim dubitationem utrobique, quia neque una praeterquam ad corporalia servitia* Alb. ‖ 11. si] *sed* (ut videtur) pr. a (nam inter i et sequens e ras. est et hae litterae ipsae in erasis scriptae sunt) ‖ *differat* t ‖ 13. quaeritur] *quaestio* t.

ταὐτόν ἐστι τὸ ζητούμενον καὶ περὶ γυναικὸς καὶ παιδός, (V) *πότερα καὶ τούτων εἰσὶν ἀρεταί, καὶ δεῖ τὴν γυναῖκα σώφρονα εἶναι καὶ ἀνδρείαν καὶ δικαίαν, καὶ παῖς ἐστὶ καὶ ἀκόλαστος καὶ σώφρων, ἢ οὔ; [καὶ] καθόλου δὴ τοῦτ' ἐστὶν ἐπισκεπτέον περὶ ἀρχομένου φύσει καὶ ἄρχοντος, πότερον ἡ αὐτὴ ἀρετὴ ἢ ἑτέρα. εἰ μὲν γὰρ δεῖ ἀμφοτέρους μετέχειν καλοκαγαθίας, διὰ τί τὸν μὲν ἄρχειν δέοι ἂν τὸν δὲ ἄρχεσθαι καθάπαξ; (οὐδὲ γὰρ τῷ μᾶλλον καὶ ἧττον οἷόν τε διαφέρειν· τὸ μὲν γὰρ ἄρχεσθαι καὶ ἄρχειν εἴδει διαφέρει, τὸ δὲ μᾶλλον καὶ ἧττον οὐδέν)· εἰ δὲ τὸν μὲν δεῖ τὸν δὲ μή, θαυμαστόν, εἴτε γὰρ ὁ ἄρχων μὴ ἔσται σώφρων καὶ δίκαιος, πῶς ἄρξει καλῶς; εἴθ' ὁ ἀρχόμενος, πῶς ἀρχθή-* 1260 a *σεται καλῶς; ἀκόλαστος γὰρ ὢν καὶ δειλὸς οὐδὲν ποιήσει τῶν προσηκόντων. φανερὸν τοίνυν ὅτι ἀνάγκη μὲν μετέχειν*

29. *ταυτόν* M[s] ‖ *καί*, ut videtur, ante *περὶ* om. *Γ*, non vertit Ar. ‖ 30. *πότερον* P[2] ‖ *σώφρονα* post 31. *εἶναι* *Π*[2] Bekk. ‖ 31. *καὶ* ante *ἀκόλαστος* om. *Π*[1] ‖ 32. *ἡ σώφρων* M[s] ‖ *καὶ* ante *καθόλου* add. P[1] *Π*[2] Ar. Bekk. ‖ *δὴ*] *δεῖ* M[s], *δὲ* Schneiderus ‖ *τουτ εστιν* pr. P[2] (em. corr.[2]) ‖ 35. *τὸ μὲν* P[4] ‖ 36. *τῷ*] *τὸ* M[s] ‖ 37. *τῷ δὲ* Ar.
1260 a, 1. *οὐθὲν* *Π*[2] Bekk.

GLOSSAE. 1259 b, 36. *τῷ μᾶλλον*] *δηλονότι τῷ μᾶλλον ἔχειν ἀρετήν* p[2] ‖ 38. *οὐδέν*] *οὐ ποιεῖ εἴδους διαφορὰν καὶ διαλλαγήν* p[2].

de muliere et puero, utrum et horum sunt virtutes, et oportet mulierem temperatam esse et fortem et iustam, et puer est intemperatus et temperatus aut non. universaliter itaque hoc est considerandum de subiecto natura et principante, utrum eadem virtus aut altera. si quidem enim oportet ambos participare kalokagathia, propter quid hunc quidem principari oportebit utique, hunc autem subici secundum semel? (neque enim per magis et minus possibile est differre: subici quidem enim et principari specie differunt, magis autem et minus nihil): si autem hunc quidem oportet, hunc autem non, mirabile, si enim principans non erit sobrius et iustus, quomodo principabitur bene? si vero subiectus, quomodo subicietur bene? intemperatus enim existens et formidolosus nihil faciet eorum quae oportet. manifestum igitur, quia necesse quidem participare

1. *sint* Alb. ‖ 2. *temperatam* post *esse* beghklmnot Alb. ‖ *et* om. et *fortem* ante *temperatam* Alb. ‖ 9. *maius* Alb. ‖ *et* om. m ‖ *nichil* bis scr. m et pr. b ‖ 10. *quidem* om. pr. b (suppl. rc.) ‖ *autem* om. m ‖ *si* — 12. *bene* om. pr. b (suppl. mg. rc.) ‖ 13. *excedens* c, om. t.

(V)ἀμφοτέρους ἀρετῆς, ταύτης δ' εἶναι διαφοράς, ὥσπερ καὶ τῶν
φύσει ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων. καὶ τοῦτο εὐθὺς ὑφηγεῖται ⟨τὰ⟩
περὶ τὴν ψυχήν· ἐν ταύτῃ γάρ ἐστι φύσει τὸ μὲν ἄρχον τὸ δ'
ἀρχόμενον, ὧν ἑτέραν φαμὲν εἶναι ἀρετήν, οἷον τοῦ λόγου
6 ἔχοντος καὶ τοῦ ἀλόγου. δῆλον τοίνυν ὅτι τὸν αὐτὸν τρόπον
ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ὥστε φύσει [τὰ] πλείω * ἄρχοντα
καὶ ἀρχόμενα. ἄλλον γὰρ τρόπον τὸ ἐλεύθερον τοῦ δούλου
ἄρχει καὶ τὸ ἄρρεν τοῦ θήλεος καὶ ἀνὴρ παιδός· καὶ πᾶσιν
ἐνυπάρχει μὲν τὰ μόρια τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ἐνυπάρχει δια-
φερόντως. ὁ μὲν γὰρ δοῦλος ὅλως οὐκ ἔχει τὸ βουλευτικόν,
τὸ δὲ θῆλυ ἔχει μέν, ἀλλ' ἄκυρον, ὁ δὲ παῖς ἔχει μέν,
7 ἀλλ' ἀτελές. [ὁμοίως τοίνυν ἀναγκαῖον ἔχειν καὶ περὶ τὰς
ἠθικὰς ἀρετάς· ὑποληπτέον δεῖν μὲν μετέχειν πάντας,

---

3. *διαφορᾶς Γ* ‖ 4. *ἀρχόντων καὶ* om. *Π* Ar. Bekk. ‖ *ὑφήγηται* $Π^2$ Bekk. et mg. p^1 † ‖ ⟨*τὰ*⟩ Schuetzius ‖ 5. *δὲ* Bekk. ‖ 6. *μὲν εἶναι φαμὲν* M^sP^1, *μὲν φαμὲν εἶναι* corr. P^4 ‖ ⟨*τὴν*⟩ *ἀρετὴν* ci. Schneiderus ‖ *οἷον* male secl. Scaliger ‖ 8. *τὰ* post *πλείω* tri. Ramus (prob. etiam Thurotus) ‖ 10. *ἀνὴρ*] *πατὴρ* ci. Coraes ‖ 14. *ὁμοίως* — 17. *ἔργον* post 20. *αὐτοῖς* tri. Thurotus ‖ *μοίως* P^3, *ὁμοῖον* S^bT^b ‖ 15. *γὰρ* post *ὑποληπτέον* add. corr.[3] P^2, *δὲ* add. Ar. (id quod probat Coraes in comm.)

utrosque virtute, huius autem esse differentiae, quemadmodum
et natura principantium et subiectorum. et hoc statim exempli-
ficatur circa animam: in hac enim est natura hoc quidem prin-
cipans, hoc autem principatum, quorum alteram dicimus esse
6 virtutem, puta rationem habentis et irrationalis. manifestum igi-
tur, quod eodem modo se habet et in aliis. quare natura quae
plura principantia et subiecta. alio enim modo liberum servo
principatur et masculus feminae et vir puero: et omnibus in-
sunt quidem partes animae, sed insunt differenter. servus qui-
dem enim omnino non habet quod consiliativum, femina autem
habet quidem, sed invalidum, puer autem habet quidem, sed.
7 imperfectum. similiter igitur necessarium habere et circa mora-
les virtutes: existimandum oportere quidem participare omnes,

---

1. huius] *huiusmodi* t ‖ *esse* post *differentiae* m ‖ 2. *et* — *principantium* om. o, *et* ante *natura* om. boghklmnt Alb. ‖ *principantium* om. oghkmnt Alb. et pr. bl (suppl. rc. b et mg. rc. l) ‖ *exemplificabitur* a, *exemplicatur* pr. m (crx. ead. m.) ‖ 3. *est* om. Alb. ‖ *hec* abm, *etiam* h, om. l ‖ 4. *hec* abchklm ‖ *alterum* oghklt et pr. b (crx. mg. rc.) ‖ *dicamus* boghklmnot ‖ 5. *ratione abundantis* t ‖ 6. quod] *quia* Alb. ‖ 7. *enim* post *modo* Alb. ‖ 8. *insunt* post 9. *quidem* m ‖ 10. *quod* om. Alb. ‖ *femina*] *mulier* Alb. ‖ autem] *vero* o, om. boghklmnt ‖ 11. *quidem* ante *habet* m, om. o Alb. ‖ *invalide* a, *non invalidum* b ‖ *autem* et *quidem* om. Alb.

ἀλλ' οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀλλ' ὅσον ἑκάστῳ πρὸς τὸ αὑτοῦ (V) ἔργον.] διὸ τὸν μὲν ἄρχοντα τελέαν ἔχειν δεῖ τὴν ἠθικὴν ἀρετήν (τὸ γὰρ ἔργον ἐστὶν ἁπλῶς τοῦ ἀρχιτέκτονος, ὁ δὲ λόγος ἀρχιτέκτων), τῶν δ' ἄλλων ἕκαστον, ὅσον ἐπιβάλλει αὐτοῖς. * ὥστε φανερὸν ὅτι ἐστὶν ἠθικὴ ἀρετὴ τῶν εἰρημένων 8 ἁπάντων, καὶ οὐχ ἡ αὐτὴ σωφροσύνη γυναικὸς καὶ ἀνδρός, οὐδ' ἀνδρία καὶ δικαιοσύνη, καθάπερ ᾤετο Σωκράτης, ἀλλ' ἡ μὲν ἀρχικὴ ἀνδρία ἡ δ' ὑπηρετική, ὁμοίως δ' ἔχει καὶ περὶ τὰς ἄλλας. δῆλον δὲ τοῦτο καὶ κατὰ μέρος μᾶλλον ἐπισκοποῦσιν· καθόλου γὰρ οἱ λέγοντες ἐξαπατῶσιν ἑαυτοὺς ὅτι τὸ εὖ ἔχειν τὴν ψυχὴν ἀρετή, ἢ τὸ ὀρθοπραγεῖν, ἤ τι τῶν τοιούτων· πολὺ γὰρ ἄμεινον λέγουσιν οἱ ἐξαριθμοῦντες τὰς ἀρετάς, ὥσπερ Γοργίας, τῶν οὕτως ὁριζομένων. διὸ δεῖ,

16. ἑκάστου P[1] ‖ αὑτοῦ Bekkerus, αὐτοῦ ΓΠ ‖ 17. τελείαν M[s] ‖ ἠθικὴν] διανοητικὴν Thurotus ‖ 18. ἔστιν M[s] ‖ 20. ἔστιν M[s] ‖ ἠθικὴ secl. Thurotus, ἰδία ἡ ci. Susem., οἰκεία Schmidtius ‖ 21. πάντων P[2.3.] QS[b]T[b] Ald. Bekk., ἑκάστων malit Schmidtius ‖ 22. ὁ ante Σωκράτης add. P[4] ‖ 23. ἀνδρεία M[s] ‖ δὲ ἔχει M[s] ‖ 24. καὶ non vertit Ar., secl. Spengelius ‖ 25. μᾶλλον post λέγοντες add. P[1] ‖ 26. ἀρετῇ Γ et pr. M[s] ‖ ἢ τὸ Π[1] P[4.6.] L[s] W[b] Ald., καὶ τὸ Q Ar., τὸ P[2.3.] S[b]T[b] ‖ 27. τῶν τοιούτων] τοιοῦτον M[s]P[1] ‖ πολλοὶ γὰρ ἄμυνον M[s] ‖ 28. δεῖ] δὴ M[s].

Locus citatus. 1260 a, 22. Σωκράτης — 28. Γοργίας] cf. Plat. Men. p. 71. B — 73. C.

sed non eodem modo, sed quantum unicuique ad sui ipsius opus. propter quod principem quidem perfectam habere oportet moralem virtutem (opus enim est simpliciter architectonis, ratio autem architecton), aliorum autem unumquodque, quantum im- 8 mittit ipsis. itaque manifestum, quoniam et moralis virtus dictorum omnium, et non eadem temperantia mulieris et viri neque fortitudo et iustitia, quemadmodum putavit Socrates, sed haec quidem principativa fortitudo, haec autem subministrativa, similiter autem se habet et circa alias. palam autem hoc et particulariter magis considerantibus: universaliter enim dicentes decipiunt se ipsos, quia bene habere animam virtute aut recte operari aut aliquid talium: multo enim melius dicunt enumerantes virtutes, sicut Gorgias, quam qui sic determinant. propter

1. sed] *secundum* Alb. ‖ quantum] *quam* Alb. ‖ 2. *principem* post *quidem* a ‖ 3. *est* post *simpliciter* a ‖ *architectonicis* Alb. et rc.a ‖ 4. *unusquisque* t ‖ quantum] *quam* Alb. ‖ *immittat* Alb. ‖ 5. *et* ante *dictorum* add. t ‖ 6. non — temperantia] *non est eadem* Alb. ‖ 8. *haec* ante *quidem* om. m ‖ 9. *hec* bom ‖ 11. *bene* post *habere* t ‖ 12. *enumerando* a ‖ 13. *sic* om. b.

(V) *ὥσπερ ὁ ποιητὴς εἴρηκε περὶ γυναικός, οὕτω νομίζειν ἔχειν περὶ πάντων· "γυναικὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει," ἀλλ' ἀνδρὶ*
9 *οὐκέτι τοῦτο. ἐπεὶ δὲ [ὁ] παῖς ἀτελής, δῆλον ὅτι τούτου μὲν καὶ ἡ ἀρετὴ οὐκ αὐτοῦ πρὸς αὐτόν ἐστιν, ἀλλὰ πρὸς τὸ τέλος καὶ τὸν ἡγούμενον. ὁμοίως δὲ καὶ δούλου πρὸς δεσπότην. ἔθεμεν δὲ πρὸς τἀναγκαῖα χρήσιμον εἶναι τὸν δοῦλον, ὥστε δῆλον ὅτι καὶ ἀρετῆς δεῖται μικρᾶς, καὶ τοσαύτης ὅπως μήτε*
10 *δι' ἀκολασίαν μήτε διὰ δειλίαν ἐλλείψει τῶν ἔργων. ἀπορήσειε δ' ἄν τις, τὸ νῦν εἰρημένον εἰ ἀληθές, ἆρα καὶ τοὺς τεχνίτας δεήσει ἔχειν ἀρετήν· πολλάκις γὰρ δι' ἀκολασίαν ἐλλείπουσι τῶν ἔργων. ἢ διαφέρει τοῦτο πλεῖστον. ὁ μὲν γὰρ δοῦλος κοινωνὸς ζωῆς, ὁ δὲ πορρώτερον, καὶ τοσοῦτον ἐπι-*

31. *οὐκ ἔστι* M^s, *οὐκ ἔτι* P^3 ‖ *δ'* Π^2 Bekk. ‖ *ὁ* add. Π^2 Bekk. ‖ *ἀτελές* pr. M^s ‖ *δηλονότι* $P^{2.3.}$ ‖ *καί*, ut videtur, om. Γ † ‖ 32. *αὐτὸν* Γ ‖ *τὸν τέλειον* $P^{4.6.}$ W^b L^s Ar. Ald. Bekk. ‖ 33. *θεμὲν* M^s ‖ 34. *δηλονότι* M^s ‖ 35. *ὅπου* pr. P^3 (crx. rc.) ‖ 36. *ἐλλείψει* $\Pi^{1.3.}$ P^2 Bekk.[1] et corr.[1] P^3 (superscr.) ‖ 37. *ἄρα* Γ $P^{2.3.4.}$ Q (?) S^b T^b Ald. ‖ 39. *τούτων* Γ M^s et pr. P^1 (crx., ut videtur, p^1) † ‖ 40. *τοσοῦτον ⟨αὐτῷ⟩* Ar., *τοσοῦτον ⟨αὐτῷ⟩* Lambinus (fors. recte) ‖ *τῆς δούλου* vel *δουλικῆς* ante *ἐπιβάλλει* aut post h. v. aut post 41. *ἀρετῆς* excidisse ci. Susem., *⟨τῆς τούτου⟩ ἐπιβαλεῖται* vel *ἐπιβαλεῖται ⟨ὑπηρετικῆς⟩* vel *ἐπιβαλεῖται ἀρετῆς ⟨ὑπηρετικῆς⟩* ci. Schmidtius (cf. Thuc. VI, 40, 2 *αὐθαίρετον δουλείαν ἐπιβαλεῖται*).

Locus citatus. 1260 a, 29. *ὁ ποιητὴς*] Soph. Ai. 293.

quod oportet, sicut poeta dixit de muliere, sic putare habere de omnibus: „mulieri ornatum silentium praestat," sed viro non
9 iam hoc. quoniam autem puer imperfectus, palam, quod huius quidem virtus non ipsius ad se ipsum est, sed ad finem et ductorem. similiter autem et servi ad dominum. posuimus autem ad necessaria utilem esse servum, quare palam, quod et virtute indiget parva et tanta, ut neque propter intemperantiam neque
10 propter timiditatem deficiat ab operibus. dubitabit autem utique aliquis de nunc dicto: si verum, ergo et artifices oportebit habere virtutem: multotiens enim propter intemperantiam deficiunt ab operibus. aut differt ab hiis plurimum. servus quidem enim particeps vitae, hic autem remotius, et tantum immittit

1. *dicit* a ‖ *habere* post 2. *de omnibus* bmt, om. c ‖ 2. *non* post 3. *iam* Alb. ‖ 3. *et* ante *quod* add. Alb., *quidem* ante *quod* add. a ‖ 4. *est* om t ‖ 5. *autem* post *posuimus* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ 6. *ad necessaria* om. in lac. pr. a (suppl. rc.) ‖ 7. *et* om. c ‖ 8. *utique* post 9. *aliquis* m ‖ 11. *plurimum* om. in lac. pr. a (suppl. rc.) ‖ *quidem* post 12. *enim* a, om. m ‖ 12. *hoc* a. | autem] *tamen* Alb. ‖ *remotus* a.

βάλλει ἀρετῆς ὅσον [περ] καὶ δουλείας· ὁ γὰρ βάναυσος τε- (V)
1260 b χνίτης ἀφωρισμένην τινὰ ἔχει δουλείαν, καὶ ὁ μὲν δοῦλος τῶν φύσει, σκυτοτόμος δ' οὐδείς, οὐδὲ τῶν ἄλλων τεχνιτῶν.
φανερὸν τοίνυν ὅτι τῆς τοιαύτης ἀρετῆς αἴτιον εἶναι δεῖ τῷ 11
δούλῳ τὸν δεσπότην, ἀλλ' οὐ ⟨τὸν⟩ τὴν διδασκαλικὴν ἔχοντα τῶν ἔργων [δεσποτικήν]. διὸ λέγουσιν οὐ καλῶς οἱ λόγου τοὺς δούλους ἀποστεροῦντες καὶ φάσκοντες ἐπιτάξει χρῆσθαι μόνον· νουθετητέον γὰρ μᾶλλον τοὺς δούλους ἢ τοὺς παῖδας.

ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον· περὶ δ' ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς καὶ τέκνων καὶ πατρός, τῆς τε περὶ ἕκαστον αὐτῶν ἀρετῆς καὶ τῆς πρὸς σφᾶς αὐτοὺς ὁμιλίας, τί τὸ καλῶς καὶ μὴ καλῶς ἐστί, καὶ πῶς δεῖ τὸ μὲν εὖ διώκειν τὸ δὲ κακῶς φεύγειν, ἐν τοῖς περὶ [τὰς] πολιτείας ἀναγ-

41. περ add. P¹Π² Bekk.
1260 b, 2. οὐθείς Π² Bekk. ‖ τεχνητῶν pr. Mˢ ‖ 4. τὸν add. Ar. ‖ τὴν] τὸν Scaliger ‖ 5. δεσποτικήν secl. Giphanius, ἐπιστήμην ci. Coraes, δεσποτικῇ coniciat et post 6. ἐπιτάξει traiciat Schmidtius ‖ λόγους P⁴ ‖ 6. χρῆσθαι] *utendum* Guil. ‖ 8. οὖν post μὲν add. Mˢ ‖ τὸν τρόπον post τοῦτον Γ ‖ 9. δὲ Bekk. ‖ γε Mˢ et, ut videtur Γ, nisi potius om. ‖ 10. φᾶς Mˢ ‖ ὁμηλίας Mˢ ‖ 12. τὰς om. Ar., secl. Nickesius.

Loci citati. 1260 b, 5. οἱ — 6. ἀποστεροῦντες] Plat. Leg. VI. p. 477 E. ‖ 12. sq. ἐν τοῖς — ἐπελθεῖν] v. praef.

virtutis, quantum et servitutis: banausus enim artifex determinatam quandam habet servitutem, et servus quidem eorum quae natura, coriarius autem nullus neque aliorum artificum. mani- 11
festum igitur, quod talis virtutis caussam esse oportet servo dominum, sed non doctrinativam habentem operum despoticam. propter quod dicunt non bene ratione servos privantes et dicentes praecepto utendum solum: monendum enim magis servos quam pueros.

sed de hiis quidem determinatum sit isto modo: de mulieris autem et viri et natorum et patris ea quae circa unumquodque ipsorum virtute et ea quae ad se ipsos homilia quid quod bene et non bene est et quomodo oportet quod quidem bene persequi, quod autem male fugere, in hiis quae circa politias neces-

2. servitutem] *virtutem* Alb. ‖ 3. *corigiarius* Alb. (et sic saepius) ‖ 5. *non* om. pr. b (suppl. rc.) ‖ *determinativam* a ‖ 9. isto] *hoc* Alb., *iusto* tᵃ ‖ *mulieris autem* om. in lac. pr. a (suppl. rc.) ‖ 10. *unumquemque* t ‖ 11. *se* om. Alb. ‖ *omelia* abom, *homelia* t Alb. (crx. tᵃ) ‖ 12. *quidem* post *bene* a ‖ 13. *polithias* a, *politicas* bomt Alb.

(V)
12 καῖον ἐπελθεῖν. ἐπεὶ γὰρ οἰκία μὲν πᾶσα μέρος πόλεως, ταῦτα δ' οἰκίας, τὴν δὲ τοῦ μέρους πρὸς τὴν τοῦ ὅλου δεῖ βλέπειν ἀρετήν, ἀναγκαῖον πρὸς τὴν πολιτείαν βλέποντας παιδεύειν καὶ τοὺς παῖδας καὶ τὰς γυναῖκας, εἴπερ τι διαφέρει πρὸς τὸ τὴν πόλιν εἶναι σπουδαίαν [καὶ] τοὺς παῖδας εἶναι σπουδαίους καὶ τὰς γυναῖκας σπουδαίας. ἀναγκαῖον δὲ διαφέρειν· αἱ μὲν γὰρ γυναῖκες ἥμισυ μέρος τῶν ἐλευθέρων, ἐκ δὲ τῶν παίδων οἰκονόμοι γίνονται τῆς πολιτείας. ὥστ' ἐπεὶ περὶ μὲν τούτων διώρισται, περὶ δὲ τῶν λοιπῶν ἐν ἄλλοις λεκτέον, ἀφέντες ὡς τέλος ἔχοντας τοὺς νῦν λόγους, ἄλλην ἀρχὴν ποιησάμενοι λέγωμεν, καὶ πρῶτον ἐπισκεψώμεθα περὶ τῶν ἀποφηναμένων περὶ τῆς ἀρίστης πολιτείας.

---

13. *διελθεῖν* Thom., *διελεῖν* ci. Schneiderus ‖ 15. *πολιτίαν* P[4] ‖ 16. *τι*] *τοι* M[s] ‖ 17. *σπουδαίαν εἶναι* (β α) P[1] ‖ *καὶ* add. *Π*[2] Bekk. ‖ 19. *οἰκονόμοι*] *οἱ κοινωνοὶ Π* Bekk., *qui gubernant* Ar., quem *οἰακονόμοι* legisse ci. Schmidtius ‖ 20. *περὶ*] *ἐπὶ* M[s] ‖ 21. *τέλους* P[4] ‖ 24. *πολιτείας τῆς ἀρίστης Π*[2] Bekk.

Locus citatus. 1260 b, 21. *ἐν ἄλλοις λεκτέον*] v. praef.

Glossa. 1260 b, 19. *ἐκ* — 20. *πολιτείας*] *ἤτοι ἐκ παίδων εἰσὶν οἱ κοινωνοῦντες τῆς πολιτείας* mg.[3] P[2].

12 sarium supervenire. quoniam enim domus quidem omnis pars civitatis, haec autem domus, eam autem quae partis ad eam quae totius oportet videre virtutem, necessarium ad politiam respicientes erudire et pueros et mulieres, siquidem aliquid differt ad civitatem esse studiosam pueros esse studiosos et mulieres studiosas. necessarium autem differre: mulieres quidem enim dimidia pars liberorum, ex pueris autem dispensatores fiunt politiae. quare quoniam de hiis quidem determinatum est, de reliquis autem in aliis dicendum, dimittentes tamquam finem habentes eos qui nunc sermones, aliud principium facientes dicamus, et primo consideremus de pronunciatis de optima politia.

---

1. *pervenire* t ‖ 2. *autem* post *eam* om. t Alb. ‖ 3. *polithicam* a, *politicam* mt Alb. ‖ *recipientes* cmt, *incipientes* pr. b (crx. mg.r c.) ‖ 4. *et* ante *pueros* om. Alb. ‖ si] *sed* bct Alb. ‖ aliquid differt] *refert aliquid* Alb. ‖ 6. *esse* ante *studiosas* add. am Alb. ‖ differre] *refert* Alb. ‖ 7. *polithiae* a, *politice* bcm, *politicae* t Alb. ‖ 10. *principium* post *facientes* Alb., *principatum* pr. b (crx. rc) ‖ 11. *polithia* a, *politica* bcmt.

B.

Ἐπεὶ [δὲ] προαιρούμεθα θεωρῆσαι περὶ τῆς κοινωνίας τῆς (I)
πολιτικῆς, τίς κρατίστη πασῶν τοῖς δυναμένοις ζῆν ὅτι μάλιστα κατ' εὐχήν, δεῖ καὶ τὰς ἄλλας ἐπισκέψασθαι πολιτείας, αἷς τε χρῶνταί τινες τῶν πόλεων τῶν εὐνομεῖσθαι λεγομένων, καὶ εἴ τινες ἕτεραι τυγχάνουσιν ὑπό τινων εἰρημέναι καὶ δοκοῦσαι καλῶς ἔχειν, ἵνα τό τ' ὀρθῶς ἔχον ὀφθῇ καὶ τὸ χρήσιμον, ἔτι δὲ τὸ ζητεῖν [τι] παρ' αὐτὰς ἕτερον μὴ δοκῇ πάντως εἶναι σοφίζεσθαι βουλομένων, ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ καλῶς ἔχειν ταύτας τὰς νῦν ὑπαρχούσας, διὰ τοῦτο ταύτην δοκῶμεν ἐπιβάλλεσθαι τὴν μέθοδον. ἀρχὴν δὲ πρῶτον ποιη- 2
τέον, ἥ περ πέφυκεν ἀρχὴ ταύτης τῆς σκέψεως. ἀνάγκη γὰρ ἤτοι πάντας πάντων κοινωνεῖν τοὺς πολίτας, ἢ μηδενός, ἢ τινῶν μὲν τινῶν δὲ μή. τὸ μὲν οὖν μηδενὸς κοινωνεῖν φα-

1260 b, 27. *δὲ* om. Π^1 Ar., *γὰρ* ci. Susem. ‖ *προαιρούμεθα* post *θεωρῆσαι* *Γ* ‖ 28. *τίς*] *ἢ* $P^{2.3.}$ C^4 Q^b T^b U^b Ald. Bekk. et pr. P^4 (crx. in ras. mg.) ‖ *βουλομένοις* P^2 ‖ 31. *καὶ*] *κἂν* P^1 Π^2 Bekk. ‖ *τυγχάνωσιν* M^s $P^{1.2.4.}$ C^4 Q^b T^b U^b Ald. Bekk.[1] et rc. P^3 ‖ *εὑρημέναι* Schneiderus ‖ 32. *τ'* om. M^s P^1 ‖ 33. *τι* add. Π^2 Bekk., *τί* add. P^1 ‖ 34. *πάντως* post *εἶναι* *Γ* ‖ 36. *ἐπιβαλέσθαι* Π^2 Bekk. ‖ 37. *ἀρχὴν* pr. M^s, *ἀρχῆς* corr. M^s ‖ 38. *κονωνεῖν* pr. P^3 (crx. rc.).

LIBER II.

1. Quia considerare volumus de communione politica, quae sit optima omnium hiis, qui possunt vivere quam maxime ad votum, oportet et alias considerare politias, quibus utuntur quaedam civitatum earum, quae bene regi legibus dicuntur, et si quae aliae existunt a quibusdam dictae et visae bene se habere, ut et recte habens appareat et utile, adhuc autem quaerere praeter ipsas alterum non videatur esse omnino sophizare volentium, sed propter non bene habere has nunc existentes, propter hoc hanc videamur inserere methodum. principium autem primo 2
faciendum, quod quidem natum est esse principium huius speculationis. necesse enim aut omnes omnibus communicare cives aut nullo aut quibusdam quidem, quibusdam autem non. nullo

2. *que* bcgklmn, *qua* h ‖ *possint* bhlmn ‖ 4. *earum* om. Alb. ‖ *legibus* post *dicuntur* a ‖ *si* om. m ‖ 5. *ut* post 6. *et* bcmt Alb. ‖ 6. *potest* ante *praeter* add. cm, *potes* add. b ‖ 8. propter] *habere* m, om., sed in alia translatione invenit Alb. ‖ habere] *propter* m, *se habere* t ‖ has] *eas* a ‖ 9. videamur — methodum] *alia translatio*: *approbamus inserere doctrinam* Alb. ‖ 10. *est* om. am ‖ *huius* om. t ‖ 11. *aut* in ras. scr. rc. a ‖ *aut* — *cives* om. c ‖ *cives* om. Alb. ‖ 12. *autem* om. pr. m (suppl. rc.).

(I) νερὸν ὡς ἀδύνατον (ἡ γὰρ πόλις κοινωνία τις ἐστί, καὶ πρῶτον ἀνάγκη τοῦ τόπου κοινωνεῖν· ὁ μὲν γὰρ τόπος εἷς ὁ τῆς μιᾶς πόλεως, οἱ δὲ πολῖται κοινωνοὶ τῆς μιᾶς πόλεως· 1261 a [ἀλλὰ πότερον ὅσων ἐνδέχεται κοινωνῆσαι, [πάντων] βέλτιον κοινωνεῖν τὴν μέλλουσαν οἰκήσεσθαι πόλιν καλῶς, ἢ τινῶν μὲν τινῶν δὲ οὒ βέλτιον; ἐνδέχεται γὰρ καὶ τέκνων καὶ γυναικῶν καὶ κτημάτων κοινωνεῖν τοὺς πολίτας ἀλλήλοις, ὥσπερ ἐν τῇ πολιτείᾳ τῇ Πλάτωνος· ἐκεῖ γὰρ ὁ Σωκράτης φησὶ δεῖν κοινὰ τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας εἶναι καὶ τὰς κτήσεις. τοῦτο δὴ πότερον ὡς νῦν οὕτω βέλτιον ἔχειν, ἢ κατὰ
3 τὸν ἐν τῇ πολιτείᾳ γεγραμμένον νόμον; ἔχει δὲ δυσχερείας 2
ἄλλας τε πολλὰς τὸ πάντων εἶναι τὰς γυναῖκας κοινάς,

40. πολιτεία Π Bekk. † ‖ 41. τοῦ τόπου post κοινωνεῖν $M^s P^1$ ‖ ἰσότης Π Ar.
1261 a, 1. οἱ δὲ — πόλεως om. M^s ‖ μιᾶς πόλεως ἀλλὰ — 2. κοινωνῆσαι in mg. P^4 ‖ 2. ὅσον $M^s C^4 Q^b T^b$ ‖ πάντων add. Π Ar. Bekk. (fors. recte) ‖ 4. δ' $Π^2$ Bekk. ‖ 6. πολιτέᾳ (sic!) in ras. P^4 ‖ πολιτείᾳ τῇ Πλάτωνος] πλάτωνος πολιτεία $M^s P^1$, πολιτεία τοῦ πλάτωνος $Q^b U^b W^b L^s$ Ald. ‖ 7. κοννὰ pr. P^3 (crx. rc.) ‖ 9. τὸν] τὸ M^s ‖ δη Γ P! $Π^2$ ‖ 10. καὶ post πολλὰς add. P^4.

quidem igitur communicare manifestum quod impossibile (civitas enim communicatio quaedam est, et primum necesse loco communicare: locus quidem enim unus qui unius civitatis, cives autem socii unius civitatis): sed utrum quibuscunque contingit communicare, melius est communicare futuram habitari civitatem bene, aut quibusdam quidem, quibusdam autem non melius? contingit enim et pueris et mulieribus et possessionibus communicare cives ad invicem, quemadmodum in politia Platonis: ibi enim Socrates ait oportere communes pueros et mulieres esse et possessiones. hoc itaque utrum ut nunc sic melius habere aut se-
3 cundum in politia scriptam legem? 2. habet itaque difficultates alias multas omnium esse mulieres communes, et caussam, pro-

1. *civilitas* ghln, *al. civilitas* rc. k ‖ 2. *communicatio* post *quaedam* Alb. | *vitas* ante *primum* add. pr. m (del. rc.) ‖ 3. *unus* gnstv Alb. et rc. abkl, *nullus* pr. ab, *alius* ch et pr. kl, *illius* m ‖ qui] *quod* cghmnt et pr. kl ‖ 4. *quibus* pr. b (crx. rc.) ‖ *contingat* bct ‖ 5. melius] et melius t, *et melius. alia translatio: melius* Alb. ‖ futuram — 6. bene] *alia translatio: habitandam bene civitatem* Alb. ‖ 6. quidem] *qui dixit* Alb. ‖ quibusdam autem] *autem quibusdam* c, *aut quibusdam* m, om. pr. b (suppl. mg. rc.) ‖ *contingit* — 8. *invicem* om. Alb. ‖ 7. *melioribus* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ 8. *politica* t et pr. m, *polithyca* a ‖ 10. *utrum* om. a ‖ *sit* et Alb. et, ut videtur, rc. a ‖ *sic* ante *habere* add. Alb. ‖ 11. *legem* ante *in* Alb. ‖ 12. *alias* om. Alb. ‖ et] *sed et* m, *quia* Alb.

καὶ δι' ἣν αἰτίαν φησὶ δεῖν νενομοθετῆσθαι τὸν τρόπον τοῦτον (I)
ὁ Σωκράτης, οὐ φαίνεται συμβαῖνον ἐκ τῶν λόγων. ἔτι δὲ
[πρὸς] τὸ τέλος ὅ φησι τῇ πόλει δεῖν ὑπάρχειν, ὡς μὲν εἴρη-
ται νῦν, ἀδύνατον, πῶς δὲ δεῖ διελεῖν, οὐδὲν διώρισται. λέγω
δὲ τὸ μίαν εἶναι τὴν πόλιν ὡς ἄριστον ὂν ὅτι μάλιστα
πᾶσαν. λαμβάνει γὰρ ταύτην ὑπόθεσιν ὁ Σωκράτης· καίτοι φανε- 4
ρόν ἐστιν ὡς προϊοῦσα καὶ γινομένη μία μᾶλλον οὐδὲ πόλις
ἔσται· πλῆθος γάρ τι τὴν φύσιν ἐστὶ[ν ἡ] πόλις, γινομένη τε
μία μᾶλλον οἰκία μὲν ἐκ πόλεως ἄνθρωπος δ' ἐξ οἰκίας
ἔσται· μᾶλλον γὰρ μίαν τὴν οἰκίαν τῆς πόλεως φαίημεν ἄν,
καὶ τὸν ἕνα τῆς οἰκίας· ὥστ' εἰ [καὶ] δυνατός τις εἴη τοῦτο
δρᾶν, οὐ ποιητέον· ἀναιρήσει γὰρ τὴν πόλιν. οὐ μόνον δὲ [ἐκ]
πλειόνων ἀνθρώπων ἐστὶν ἡ πόλις, ἀλλὰ καὶ ἐξ εἴδει δια-

---

11. *τὸν τρόπον* post *τοῦτον* fort. *Γ* ‖ 13. *τῇ πόλει* post *ὑπάρχειν* *Γ* ‖ *διήρηται* Zwingerus ‖ 14. *δεῖ* om. *Γ* et pr. P[1] (suppl. Alb. et corr.[1] P[1]) ‖ *διελθεῖν* M[s] P[2.3.] C[4] Q[b] T[b] ‖ 15. *ὂν* om. P[2.3.] C[4] Q[b] T[b] U[b] Ald. Bekk. et pr. P[4] (suppl. corr. eiusdem et in mg. recentioris manus) ‖ *πᾶσαν* ante 15. *ὡς ἄριστον* P[2.3.] C[4] Q[b] T[b] U[b] Ald. Bekk. et pr. P[4] (crx. mg. rc.: *τὸ μίαν εἶναι τὴν πόλιν ὡς ἄριστον ὂν ὅτι μάλιστα πᾶσαν*) ‖ 17. *τε* ante *μία* add. M[s] ‖ *μία* om. pr. P[1] (suppl. mg.[1]) ‖ *οὐ* M[s] P[1] ‖ 18. *τι*] *τε* pr. M[s] ‖ *ἐστὶν ἡ* *Π*[2] Bekk. ‖ 19. *πόλεων* M[s] ‖ *ἐξοικίας* M[s] ‖ 21. *καὶ* add. P[1] *Π*[2] Ar. Bekk. ‖ 22. *δ'* *Π*[2] Bekk. ‖ *ἐκ* add. *Π*[2] Bekk. ‖ 23. *εἴδει* in ras. P[4], *εἴδους* C[4] Q[b] T[b], *εἰδείους* P[6] U[b].

Loci citati. 1261 a, 16. *ὁ Σωκράτης*] Plat. de rep. IV. p. 422. D sqq. 423 D sqq. V. p. 449 B sqq. 462.

pter quam inquit oportere lege statui hoc modo Socrates, non
videtur accidens ex rationibus. adhuc autem ad finem, quem ait
oportere existere civitati, ut quidem dictum est nunc, impossi-
bile, quomodo autem dividere, nihil determinatum est. dico autem
unam esse civitatem tamquam optimum ens quam maxime om-
nem. accipit enim hanc suppositionem Socrates: quamvis mani- 4
festum sit, quod procedens et facta una magis neque civitas
erit: multitudo enim quaedam secundum naturam est civitas,
factaque una magis domus quidem ex civitate, homo autem ex
domo erit: magis enim unam domum civitate dicemus utique et
unum domo: quare si potens quis esset hoc operari, non fa-
ciendum: interimet enim civitatem. non solum autem plurium
hominum est civitas, sed et ex specie differentibus: non enim

---

1. *legi* bom, *leges* Alb. ‖ *statui* post *modo* Alb. ‖ 2. *ad hunc* a ‖ *ad* om. a ‖ 3. *ut quidem dictum* om. m ‖ 4. *oportet* ante *dividere* add. Alb. ‖ 5. omnem] *omnium* a ‖ 6. *accepit* m Alb. ‖ 8. *enim* post *quaedam* m ‖ 10. *civitate* post *dicemus* Alb. ‖ 11. *quis* post *esset* Alb. ‖ *hoc* post *operari* a ‖ 13. *est* om. t ‖ *et* om. am ‖ *ex* om. s Alb.

(I) φερόντων· οὐ γὰρ γίνεται πόλις ἐξ ὁμοίων. ἕτερον γὰρ συμμαχία καὶ πόλις· τὸ μὲν γὰρ τῷ ποσῷ χρήσιμον, κἂν ᾖ τὸ αὐτὸ τῷ εἴδει (βοηθείας γὰρ χάριν ἡ συμμαχία πέφυκεν), ὥσπερ ἂν εἰ σταθμὸς πλεῖον ἑλκύσει,] διοίσει δὲ τῷ τοιούτῳ καὶ πόλις ἔθνους, ὅταν μὴ κατὰ κώμας ὦσι κεχωρισμένοι τὸ πλῆθος, ἀλλ' οἷον Ἀρκάδες)· * ἐξ ὧν δὲ δεῖ ἓν γενέσθαι, εἴδει διαφέρει. διόπερ τὸ ἴσον τὸ ἀντιπεπονθὸς σώζει τὰς πόλεις, ὥσπερ ἐν τοῖς ἠθικοῖς εἴρηται πρότερον· ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς ἐλευθέροις καὶ ἴσοις ἀνάγκη τοῦτ' εἶναι· ἅμα γὰρ οὐχ οἷόν τε πάντας ἄρχειν, ἀλλ' ἢ κατ' ἐνιαυτὸν ἢ κατά τινα ἄλλην τάξιν ἢ χρόνον. καὶ συμβαίνει δὴ τὸν τρόπον τοῦτον ὥστε πάντας ἄρχειν, ὥσπερ ἂν εἰ μετέβαλον

26. *τῷ αὐτῷ* P[4], *τῶ αὐτῶ* C[4] Q[b] T[b] U[b] ‖ 27. *πλεῖον* in corr. P[3] ‖ *ἑλκύσῃ* M[s] Π[2] Bekk., *ἑλκύσειε* aut *ἑλκύσαι* ci. Coraes ‖ 29. *ἀλλ'* secl. Schlosserus et Garvius (fors. recte), *πάλαι* ci. Schneiderus ‖ *Ἀρκάδες* ** Conringius: ego transpositione potius vitium curare conatus sum ‖ 30. *διαφέρειν* M[s], ⟨*δεῖ*⟩ *διαφέρειν* Buecheler ‖ *περ* fort. om. Γ ‖ *ἀντιπεπονθώς* pr. M[s] ‖ 31. ⟨*οὐ*⟩ *σώζει* ci. Coraes ‖ 32. *ἅμα*] *ἀλλὰ* mg.[1] P[1] ‖ 33. *γὰρ*] *δὲ* Γ M[s] ‖ 34. *ἢ*] *καὶ* Ar. ‖ *τὸν τρόπον* fort. post 35. *τοῦτον* Γ ‖ 35. *μετέβαλλον* P[2.3.4.] Q[b] T[b] U[b] Ald. Bekk. et corr. C[4], *μετάβαλλον* pr. C[4].

Locus citatus. 1261 a, 31. *ἐν τοῖς ἠθικοῖς*] Eth. Nic. V, 8. 1132 b, 31 sqq.

fit civitas ex similibus. alterum enim compugnatio et civitas: haec quidem enim quantitate utile, quamvis sit idem specie (auxili enim gratia compugnatio apta nata est), quemadmodum utique si pondus amplius trahet (differet autem tali et civitas a gente, cum non per vicos fuerint segregati multitudine, sed velut Arcades), ex quibus autem oportet unum fieri, specie differunt. propter quod aequale contrapassum salvat civitates, quemadmodum in ethicis dictum est prius, quoniam et in liberis et aequalibus necesse hoc esse, simul autem non possibile est omnes principari, sed aut secundum annum aut secundum aliquem alium ordinem aut tempus. et accidit utique secundum hunc modum, ut omnes principentur, quemadmodum utique si

1. similibus] *animalibus* Alb. ‖ 2. *quidem* om. Alb. ‖ 4. *trahat* Alb. ‖ *differret* m et pr. b, *differt* Alb. et rc. b, *diffieret* (?) c ‖ 5. *fuerint* ante *per* Alb. ‖ 7. *contrapastum* m, *repensum* s ‖ 8. *et* om. Alb. ‖ 10. *participari* Alb. ‖ aut] *ad* Alb. ‖ 11. *aliquem* om. Alb. ‖ et — 12. si] *si enim omnes hoc modo principentur sicut* Alb. ‖ *utique* — 12. *quemadmodum* om. pr. a (in mg. suppl. ead. m.) ‖ utique secundum] *secundum utique* bm, *sed utique* mg. a.

οἱ σκυτεῖς καὶ οἱ τέκτονες καὶ μὴ ἀεὶ οἱ αὐτοὶ σκυτοτόμοι (I)
*καὶ τέκτονες ἦσαν. ἐπεὶ δὲ * * βέλτιον οὕτως ἔχειν καὶ τὰ περὶ* 6
τὴν κοινωνίαν τὴν πολιτικήν, δῆλον ὡς τοὺς αὐτοὺς ἀεὶ βέλ-
τιον ἄρχειν, εἰ δυνατόν· ἐν οἷς δὲ μὴ δυνατὸν διὰ τὸ τὴν
1261 *φύσιν ἴσους εἶναι πάντας, ἅμα δὲ καὶ δίκαιον, εἴτ' ἀγαθὸν*
b *εἴτε φαῦλον τὸ ἄρχειν, πάντας αὐτοῦ μετέχειν, τοῦτο*
δὲ μιμεῖται τὸ ἐν μέρει τοὺς ἴσους εἴκειν τὸ δ' ὡς ὁμοίους εἶναι [τοῖς]
ἐξ ἀρχῆς. οἳ μὲν γὰρ ἄρχουσιν οἳ δ' ἄρχονται [κατὰ μέρος],
ὥσπερ ἂν ἄλλοι γενόμενοι. καὶ τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον ἀρχόντων
ἕτεροι ἑτέρας ἄρχουσιν ἀρχάς. φανερὸν τοίνυν ἐκ τούτων ὡς 7

36. *καὶ μὴ* — 37. *τέκτονες* bis scr. pr. P^{4} ‖ *ἀεὶ* post *οἱ αὐτοὶ* $P^{2.4.}$ C^{4} Q^{b} T^{b} U^{b} Ald. Bekk. et rc. P^{3}, om. pr. P^{3} ‖ 37. *δὲ *** Schneiderus: recte Thurotus lacunam explendam esse censet sic fere: „mais, comme ⟨l'ouvrage d'un cordonnier ou d'un charpentier est toujours exécuté par les mêmes personnes, et qu'un ouvrage est d'autant mieux fait qu'il est toujours exécuté par les mêmes gens, et comme⟩ il vaut mieux, qu'il en soit ainsi en politique etc.": lacunam non statuens *τὰ* secl. Coraes ‖ 38. *αὐτοὺς* om. pr. P^{3} (suppl. rc.).

1261 b, 1. *δὴ* Susem., *δεῖ* Bas.^{3} ‖ 2. ⟨*πρὸς*⟩ *τὸ* Thurotus ‖ *τοῦτο*] *ἐν τούτοις* Π^{2} Ar. Bekk. et *γρ.* mg. p^{1} ‖ 3. *δὲ μιμεῖσθαι* Π^{2} Ar. Bekk. et *γρ.* mg. p^{1}, *δεῖ μιμεῖσθαι* Montecatinus ‖ *τῷ* Heinsius ‖ *οἰκεῖν* P^{2} T^{b} et pr. C^{4}, *οἰκεῖον* corr. C^{4}, om. in lac. pr. P^{3}, *.ἰκεῖν* (sic!) rc. P^{3}, *ἔχειν* (retenta lectione vulgata, nisi quod *μιμεῖται* praefert) ci. Thurotus ‖ *τὸ δ' ὡς ὁμοίους*] *τὸ ἀνομοίους* Susem., *τὸ δυσομοίους* Schmidtius ‖ *τόδ' ὡς* Γ, om. Π^{2} Ar. Bekk. et *γρ.* mg. p^{1} ‖ *ὁμοίως* Π^{3} C^{4} Bekk. et *γρ.* mg. p^{1} ‖ *εἶναι* om. Π^{2} Bekk. et *γρ.* mg. p^{1} ‖ *τοῖς* add. $P^{2.3.4.6.}$ Q^{b} T^{b} Ald. Bekk., *τῆς* add. C^{4} ‖ 4. *δὲ* M^{s} (fort. etiam P^{1}) ‖ *κατὰ μέρος* add. Π^{2} Ar., *παρὰ μέρος* Victorius, rec. Bekk. ‖ 5. *γενώμενοι* M^{s} ‖ *καὶ* om. Π^{2} Ar. Bekk. ‖ *τῶν* ante *ἀρχόντων* add. P^{4} ‖ 6. *ἄρχωσιν* pr. M^{s}, *ἄρξουσιν* ci. Coraes.

transmutarentur coriarii et fabri et non semper eidem coriarii
et fabri essent. quoniam autem melius sic habere et quae circa 6
communitatem politicam, palam, quomodo eosdem semper melius
principari, si possibile: in quibus autem non possibile propter
secundum naturam aequales esse omnes, simul autem et iustum,
sive bonum sive pravum principari, omnes ipso participare, hoc
autem imitatur scilicet in parte aequales cedere hoc tamquam
similes sint a principio. hii quidem enim principantur, hii
autem subiciuntur, tamquam utique alii facti. et eodem utique
modo principantium alii alios principantur principatus. mani- 7

1. *hiidem* a, *idem* bcmt, *iidem* t^{a} Alb. ‖ 2. *et fabri* om. bcmt ‖ *et* om. t ‖ 3. quomodo] *quod* Alb. ‖ *semper* post 4. *principari* a ‖ *melius* ante *eosdem* Alb. ‖ 4. propter] *proprie* Alb., om. a ‖ 5. *homines* ante *omnes* add. Alb. ‖ 7. *partes* rc. a et corr. m ‖ *hi* s, *et hoc* Alb.

(I) *οὐ πέφυκε μίαν οὕτως εἶναι τὴν πόλιν ὥσπερ λέγουσί τινες, καὶ τὸ λεχθὲν ὡς μέγιστον ἀγαθὸν ἐν ταῖς πόλεσιν ὅτι τὰς πόλεις ἀναιρεῖ· καίτοι τό γε ἑκάστου ἀγαθὸν σώζει ἕκαστον. ἔστι δὲ καὶ κατ' ἄλλον τρόπον φανερὸν ὅτι τὸ λίαν ἑνοῦν ζητεῖν τὴν πόλιν οὐκ ἔστιν ἄμεινον. οἰκία μὲν γὰρ αὐταρκέστερον ἑνός, πόλις δ' οἰκίας, καὶ βούλεταί γ' ἤδη τότ' εἶναι πόλις ὅταν αὐτάρκη συμβαίνῃ τὴν κοινωνίαν εἶναι τοῦ πλήθους· εἴπερ οὖν αἱρετώτερον τὸ αὐταρκέστερον, καὶ τὸ ἧττον ἓν τοῦ μᾶλλον αἱρετώτερον.*

8 *ἀλλὰ μὴν οὐδ' εἰ τοῦτο ἄριστόν ἐστι, τὸ μίαν ὅτι μάλιστ' εἶναι τὴν κοινωνίαν, οὐδὲ τοῦτο ἀποδείκνυσθαι φαίνεται κατὰ τὸν λόγον, ἐὰν πάντες ἅμα λέγωσι τὸ ἐμὸν καὶ τὸ* 3

7. *οὔτε Π²* Bekk. † ‖ *οὕτως* post *εἶναι* M[s] P[1] ‖ 9. *ἀνερεῖ* P[4] ‖ *καίτοι*] *καὶ ὅτι* Scaliger ‖ *ζώζει* pr. P[3] (crx. ead. m.) ‖ 10. *καὶ* om. M[s] ‖ *ἑνοῦν* post *ζητεῖν Γ*, *ἑνοῦν* M[s] ‖ 11. *τί* ante *τὴν* add. P[1] ‖ *μὲν* om. M[s] ‖ 12. *γ'* om. in lac. pr. P[3] (suppl. rc.) ‖ *τότε Π²* Bekk. ‖ 13. *συμβαίνει* P[4] et pr. M[s] ‖ *τὴν κοινωνίαν* post *εἶναι Γ*, *τὴν* om. P[6] U[b] ‖ 14. *τὸ αὐταρκέστερον* om. P[6] U[b], *τὸ αὐταρκέστερον* — 15. *αἱρετώτερον* om. M[s] ‖ 16. *ἔστιν* M[s] ‖ 17. *τοῦτ' Π²* Bekk.

Locus citatus. 1261 b, 7. *τινες*] Plat. l. l. V. p. 462. B.

festum igitur ex hiis, quod non aptum natum est unam sic esse civitatem, ut dicunt quidam, et dictum ut maximum bonum in civitatibus quod civitates interimit: quamvis uniuscuiusque bonum salvet unumquodque. est autem et per alium modum manifestum, quoniam valde quaerere unire civitatem non est melius. domus quidem enim magis persesufficiens uno, civitas autem domo, et vult iam tunc esse civitas, cum persesufficientem accidit esse communitatem multitudinis: siquidem igitur magis eligibile quod magis persesufficiens, et minus unum eo quod magis eligibilius.

8 3. at vero neque si hoc optimum est scilicet unam quam maxime esse communitatem, neque hoc ostendi videtur per sermonem, si omnes simul dicant meum et non meum: hoc enim

2. *ut* post *dictum* om. m ‖ *in* — 3. *interimit* bis scr. pr. b (*vacat* superscr. rc.) ‖ 3. uniuscuiusque — 4. unumquodque] *salvet uniuscuiusque bonum et unumquodque bonum* Alb. ‖ 5. *quaerere unire* om. in lac. pr. a, *quam ratione unire* suppl. rc. a ‖ 7. *iam* ante *vult* c, post *tunc* Alb. ‖ 11. *utique* post *vero* add. m ‖ *hoc* om. Alb. ‖ *est* ante *optimum* a, om. Alb. ‖ 12. *ut oportet* ante *hoc* add. mg. rc. a ‖ 13. meum et] *nostrum et* Alb.

μὴ ἐμόν· τοῦτο γὰρ οἴεται [ὁ] Σωκράτης σημεῖον εἶναι τοῦ τὴν (I)
πόλιν τελέως εἶναι μίαν. τὸ γὰρ πάντες διττόν. εἰ μὲν οὖν
ὡς ἕκαστος, τάχ' ἂν εἴη μᾶλλον ὃ βούλεται ποιεῖν ὁ Σω-
κράτης, ἕκαστος γὰρ υἱὸν ἑαυτοῦ φήσει τὸν αὐτὸν καὶ γυ-
ναῖκα δὴ τὴν αὐτήν, καὶ περὶ τῆς οὐσίας καὶ περὶ ἑκάστου 9
δὴ τῶν συμβαινόντων ὡσαύτως· νῦν δ' οὐχ οὕτως φήσουσιν οἱ
κοιναῖς χρώμενοι ταῖς γυναιξὶ καὶ τοῖς τέκνοις, ἀλλὰ πάν-
τες μέν, οὐχ ὡς ἕκαστος δ' αὐτῶν, ὁμοίως δὲ καὶ τὴν οὐσίαν
πάντες μέν, οὐχ ὡς ἕκαστος δ' αὐτῶν. ὅτι μὲν τοίνυν παρα-
λογισμός τίς ἐστι τὸ λέγειν πάντας, φανερὸν (τὸ γὰρ πάν-
τες καὶ ἀμφότερα καὶ περιττὰ καὶ ἄρτια διὰ τὸ διττὸν καὶ

---

19. ὁ add. Π² Bekk. ‖ *εἶναι σημεῖον* (β α) P¹ ‖ 22. *φύσει* Uᵇ, *φιλήσει* Montecatinus (cf. etiam var. lect. Lat.) ‖ 23. *ἕκαστον* Mˢ ‖ 24. *ὡσαύτως* om. P¹ ‖ *οὕτω* Π² Bekk. ‖ 25. *τοῖς* om. Mˢ P¹ ‖ 26. *ὁμοίως* — 27. *αὐτῶν* om. Qᵇ Tᵇ et in lac. Mˢ ‖ 27. *πάντες* om. Γ P¹ ‖ 28. *τίς* om. Mˢ P¹. ‖ 29. *καὶ* ante *ἀμφότερα* delendum esse ci. Goettlingius ‖ *ἀμφότεροι* pr.

Locus citatus. 1261 b, 19. ὁ *Σωκράτης*] l. l. p. 462.

Glossa. 1261 b, 29. *ἀμφότερα*] *οἷον, ἆρα γε ἀμφοτέροις τοῖς ποσὶ βαδίζεις· ναί· τί δέ· βαδίζεις τῷ ἑνὶ ἰδίᾳ καὶ πάλιν τῷ λοιπῷ ἑνί· ναί* (?)· *ἀμφοτέροις ἄρα οὐ βαδίζεις. ἀλλὰ μὴν καὶ βαδίζειν ἔφησας. ἆρα γε τὰ* (*τὸ* P²) *γ̄* (*τρία*, ut videtur, P¹) *καὶ γ̄* (*τρία* P¹) *περιττά* (*περιττὰ* P¹) *ἐστιν* (*εἰσιν* P¹) *ἢ ἄρτια· περιττά· ἀλλὰ μὴν δὶς τρία* (*τρὶς* P¹) *ς̄* (*ἓξ* P¹) *γίνεται* (*γίνονται* P²)· *τὰ αὐτὰ ἄρα περιττὰ καὶ ἄρτια.* mg. rubr.[1] P¹ (ubi semper *βαθίζειν* scriptum est) et mg.[3] P² (ubi initium prorsus evanuit).

existimat Socrates signum esse eius quod est civitatem perfecte esse unam. quod enim omnes duplex. si quidem igitur ut unusquisque, forsitan utique erit magis quod vult facere Socrates, unusquisque enim filium sui ipsius dicet eundem et mulierem utique eandem, et de substantia et circa unumquodque utique
contingentium similiter: nunc autem non sic dicent communibus 9
utentes uxoribus et pueris, sed omnes quidem, non ut unusquisque autem ipsorum, similiter autem et substantiam quidem, non ut unusquisque autem ipsorum. quod quidem igitur paralogismus quidam est dicere omnes, manifestum (quod enim omnes

---

1. *existimat* post *esse* Alb., *existimabat* rc. m ‖ *signum* post *esse* c ‖ *est* om. t ‖ 2. *si* — 3. *utique* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ 3. magis] *magnus* pr. bm (crx. rc. bm) ‖ 4. *dicit* achlnt Alb. (crx. tᵃ), *dicunt* g, *diliget* tˢ ‖ 5. unumquodque utique] *unumquodque igitur* b, *unumquodque* Alb. ‖ 7. *ut* om. ag ‖ 8. *quidem* — 9. *ipsorum* om. Alb., *quidem* — 9. *unusquisque* om. a ‖ 9. *ut* add. at ‖ 10. quidam] *quidem* cmt, om. Alb. ‖ enim] *non* pr. b (crx. rc.) ‖ *omnes* om. c.

(I) ἐν τοῖς λόγοις ἐριστικοὺς ποιεῖ συλλογισμούς· διό ἐστι τὸ πάν-
τας τὸ αὐτὸ λέγειν ὡδὶ μὲν καλόν, ἀλλ' οὐ δυνατόν, ὡδὶ
10 δὲ οὐδὲν ὁμονοητικόν)· πρὸς δὲ τούτοις ἑτέραν ἔχει βλάβην τὸ
λεγόμενον. ἥκιστα γὰρ ἐπιμελείας τυγχάνει τὸ πλείστων
κοινόν· τῶν γὰρ ἰδίων μάλιστα φροντίζουσιν, τῶν δὲ κοινῶν
ἧττον, ἢ ὅσον ἑκάστῳ ἐπιβάλλει· πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις ὡς
ἑτέρου φροντίζοντος ὀλιγωροῦσι μᾶλλον, ὥσπερ ἐν ταῖς οἰκε-
τικαῖς διακονίαις οἱ πολλοὶ θεράποντες ἐνίοτε χεῖρον ὑπηρε-
11 τοῦσι τῶν ἐλαττόνων. γίνονται δ' ἑκάστῳ χίλιοι τῶν πολιτῶν
υἱοί, καὶ οὗτοι οὐχ ὡς ἑκάστου, ἀλλὰ τοῦ τυχόντος ὁ τυχὼν
ὁμοίως ἐστὶν υἱός· ὥστε πάντες ὁμοίως ὀλιγωρήσουσιν, ἔτι οὕτως 1262 a

P[1] (crx. p[1]), ἀμφίβολον post διττὸν aut κατὰ φιλοσοφίαν ante 30. λόγοις excidisse ci. Thurotus, ὃ post διττὸν add. P[1], prb. Goettlingius ‖ 30. ἐριστικοὺς ci. Onckenius (voluit haud dubie aut simul ante λόγοις vocem traicere aut ⟨τοῖς⟩ ἐριστικοῖς scribere) ‖ ἔστη P[2.3]·Q[b]T[b] ‖ 32. δ' Π[2] Bekk. ‖ οὐδ pr. P[3] (suppl. rc.), οὐδ' ci. Coraes | ἔχειν M[s] ‖ 33. ἀμελείας M[s], ἐπιμελίας P[4] ‖ πλεῖστον rc. U[b] et pr. P[1] (crx. p[1]) ‖ 35. ὅσων P[4]T[b]U[b] ‖ τοὺς ἄλλους fort. Γ ‖ 36. φροντίζοντος etsi defendi potest, malim φροντίσοντος ‖ 38. χίλιοι post πολιτῶν (?) Γ.
1262 a, 1. ἔτι] ἐπεὶ Buecheler.

Loci citati. 1261 b, 32 sqq. πρὸς δὲ τούτοις κ. τ. λ.] cf. Plat. l. l. p. 463. C.—464 B. ‖ 38 sqq. γίνονται κ. τ. λ.] cf. Plat. l. l. p. 463 C.
Glossa. 1261 b, 31. ὡδὶ δ'] τουτέστι διακεκριμένως (διακεκομμένως P[1]). p[2] et mg. rubr.[1] P[1].

et utraque et imparia et paria propter duplicitatem et in ora-
tionibus litigiosos faciunt syllogismos: propter quod est omnes
idem dicere sic quidem bonum, sed non possibile, sic autem ni-
10 hil consentaneum): ad haec autem aliud habet nocumentum quod
dicitur. minime enim cura sortitur quod plurimorum est com-
mune: de propriis enim maxime curant, de communibus autem
minus quam quantum unicuique attinet: apud alios enim tam-
quam altero curante neglegunt magis, sicut in ministerialibus
servitiis multi servientes quandoque deterius serviunt paucori-
11 bus. fiunt autem unicuique civium mille filii, et isti non ut
uniuscuiusque, sed contingentis contingens similiter est fi-
lius: quare omnes similiter neglegent. adhuc sic unusquisque

1. *et* om. cm ‖ *etiam imparia* m, om. pr. b (suppl. ead. m.) ‖ 2. *quod* om. c ‖ 3. idem] *quidem* Alb. ‖ 4. *adhuc* codices et Alb. ‖ *aliud* post *habet* m ‖ 6. *autem* om. c ‖ 7. quam quantum] *vel quamquam* mg. rc. b ‖ enim] *autem* a ‖ 8. *negliguntur* abt Alb. ‖ 11. *contingens* om. pr. b (suppl. rc.).

ἕκαστος ἐμὸς λέξει τὸν εὖ πράττοντα τῶν πολιτῶν ἢ κακῶς, (I)
ὁπόστος τυγχάνει τὸν ἀριθμὸν ὤν, οἷον ἐμὸς ἢ τοῦδε υἱός, τοῦ-
τον τὸν τρόπον λέγων καθ' ἕκαστον τῶν χιλίων, ἢ ὅσων ἡ
πόλις ἐστί, καὶ τοῦτο διστάζων· ἄδηλον γὰρ ᾧ συνέβη γενέ-
σθαι τέκνον καὶ σωθῆναι γενόμενον. καίτοι πότερον οὕτω 12
κρεῖττον τὸ ἐμὸν λέγειν ἕκαστον, τὸ αὐτὸ μὲν προσαγορεύον-
τας δισχιλίων ἢ μυρίων, ἢ μᾶλλον ὡς νῦν ἐν ταῖς πόλεσι
τὸ ἐμὸν λέγουσιν; ὃ μὲν γὰρ υἱὸν αὐτοῦ ὃ δὲ ἀδελφὸν αὐτοῦ
προσαγορεύει τὸν αὐτόν, ὃ δ' ἀνεψιόν, ἢ κατ' ἄλλην τινὰ
συγγένειαν, ἢ πρὸς αἵματος ἢ κατ' οἰκειότητα καὶ κηδείαν
αὑτοῦ πρῶτον ἢ τῶν αὑτοῦ, πρὸς δὲ τούτοις ἕτερον φράτορα ἢ

2. *ἕκαστον* p¹ ‖ *ἐμὸν* Coraes, secl. Schmidtius ‖ *λέγει* *Π* Bekk. † ‖ *ἢ ⟨οὐκ ἐμὸς τὸν⟩* Onckenius (male) ‖ 3. *ὁπόσος* Mˢ Tᵇ, de *Γ* v. var. lect. Lat. ‖ *τῶν ἀριθμῶν* P³ et pr. P¹·²· Qᵇ (in P¹·²· correcta quidem, sed in P¹ certe accentus non mutati sunt, in Qᵇ crx. rc. m.), *τῶν ἀρθμῶν* Tᵇ † ‖ *ὢν* om. *Π*² Ar. ‖ *οἷον*] *υἱόν* Schmidtius ‖ *ἢ* om. P⁶Uᵇ ‖ *τοῦ δεῖνος* *Π* Ar. Bekk., *ἢ τοῦ δεῖνος* secl. Thurotus, similiter in lectione mihi recepta *ἢ τοῦδε* ad sententiam non quadrant, quare *ἐμὸς—υἱός* secl. Schmidtius *ἐμὸς ἢ τοῦ δὴ υἱός*; glossam fuisse ratus ad 5. *διστάζων* pertinentem ‖ 4. *λέγων ⟨ἐμὸς⟩* Schmidtius ‖ *ὅσον* P⁴ ‖ *γενέσθαι*] *genuisse* Guil. ‖ 8. *ἢ*] *καὶ* *Π* Ar. Bekk. ‖ 9. *τὸν ἐμὸν* Schneiderus ‖ *ὃ*] *οἱ* Mˢ ‖ *αὐτοῦ* MˢP²·³·⁴· Ald., et, ut videtur, P¹ ‖ *δ'* Bekk. ‖ *αὐτοῦ* *Γ* et, ut videtur, P¹, *αὐτοῦ* MˢP²·³·⁴· Ald. ‖ 12. *αὐτοῦ* Bekkerus, *αὐτοῦ* *ΓΠ* ‖ *ἕτερος* Thurotus, *ἑταῖρον* Spengelius ‖ *ἢ* post *φράτορα* om. *Π*, prob. Spengelius.

meus dicet bene operantem civium aut male, quotuscunque con-
tingit secundum numerum existens, puta meus aut huius filius, hoc
modo dicens secundum unumquemque mille aut quorumcum-
que civitas est, et hoc dubitans: immanifestum enim, cui acci-
dit genuisse filium et salvatum esse genitum. equidem utrum 12
sic melius meum dicere unumquemque idem quidem appellantes
duorum millium aut decem millium, aut magis ut nunc in civi-
tatibus meum dicunt? hic quidem enim filium suum, hic autem
fratrem suum appellat eundem, hic autem nepotem aut secun-
dum aliam quandam cognationem aut a sanguine aut secundum
familiaritatem et curam ipsius primum aut eorum qui ipsius, ad
haec autem alterum fratruelem aut contribulem. melius enim

1. *meus*, sed *us* in ras. a rc. m. scr. a ‖ *quotcunque* bckln, *quodcunque* aghm, *quomodocunque* t Alb. ‖ *contingat* abct Alb. (fors. recte) ‖ 2. numerum] *naturam* am Alb. ‖ *huius* post *filius* l, *huiusmodi* k ‖ 3. dicens] *dictus* Alb. ‖ *quorumcunque* k, *quotcunque* abcln, *quodcunque* ghmt Alb. ‖ 4. *et* om. c ‖ 6. *sit* bmt Alb. ‖ *meum* post *dicere* Alb. et pr. c ‖ *unumquodque* am ‖ 8. *hii* bcm, *ii* t Alb. ‖ 9. *eundem* om. Alb. ‖ *hec* bm ‖ 10. *quandam* om. a ‖ 11. et] *aut* Alb. ‖ curam ipsius] *cum ipsius curam* m ‖ *primum—ipsius* om. Alb. ‖ *ad hoc* gm, *adhuc* abchklnt Alb. ‖ 12. *aut contribulem* om. pr. b (suppl. mg. rc.).

(I) *φυλέτην. κρεῖττον γὰρ ἴδιον ἀνεψιὸν εἶναι ἢ τὸν τρόπον τοῦ-*
13 *τον υἱόν. οὐ μὴν ἀλλ' οὐδὲ διαφυγεῖν δυνατὸν τὸ μή τινας ὑπολαμβάνειν ἑαυτῶν ἀδελφούς τε καὶ παῖδας καὶ πατέρας καὶ μητέρας· κατὰ γὰρ τὰς ὁμοιότητας, αἳ γίνονται τοῖς τέκνοις πρὸς τοὺς γεννήσαντας, ἀναγκαῖον λαμβάνειν περὶ ἀλλήλων τὰς πίστεις. ὅπερ φασὶ καὶ συμβαίνειν τινὲς τῶν τὰς τῆς γῆς περιόδους πραγματευομένων· εἶναι γάρ τισι τῶν ἄνω Λιβύων κοινὰς τὰς γυναῖκας, τὰ μέντοι γενόμενα τέκνα διαιρεῖσθαι κατὰ τὰς ὁμοιότητας. εἰσὶ δέ τινες καὶ γυναῖκες καὶ τῶν ἄλλων ζῴων, οἷον ἵπποι καὶ βόες, αἳ σφόδρα πεφύκασιν ὅμοια ἀποδιδόναι τὰ τέκνα τοῖς γονεῦ-*
14 *σιν, ὥσπερ ἡ ἐν Φαρσάλῳ κληθεῖσα Δικαία ἵππος. ἔτι δὲ* 4
καὶ τὰς τοιαύτας δυσχερείας οὐ ῥᾴδιον εὐλαβηθῆναι τοῖς

13. *εἶναι*] *αὐτοῦ* M[s] ‖ 15. *καὶ παῖδας* bis scr. pr. P[2] (crx. p[2]) ‖ 17. *παρὰ* pr. P[1] (crx. p[1]) ‖ 18. *καί*, ut videtur, om. *Γ*, non vertit Ar. ‖ 21. *γίνονται — τινὲς* verba, quae 16. — 18. leguntur, post *ὁμοιότητας* rep. pr. M[s], sed cancellos apposuit ipse librarius.

Locus citatus. 1262 a, 24 sqq. *ἔτι δὲ κ. τ. λ.*] cf. Plat. l. l. p. 464. E sq.
Glossa. 1262 a, 19 sq. *εἶναι — γυναῖκας*] *σῆ ὅτι οἱ ἄνω λίβυες κοινὰς εἶχον τὰς γυναῖκας.* mg.[3] P[2].

13 proprium nepotem esse quam per modum istum filium. quin immo sed neque diffugere possibile non quosdam suspicari sui ipsorum fratres et pueros et patres et matres: secundum similitudines enim, quae fiunt pueris ad generantes, necessarium accipere de invicem credulitates. quod quidem aiunt accidere quidam terrae periodos describentium: esse enim quibusdam de superiori Lybia, communes uxores, natos tamen pueros dividi per similitudines. sunt autem quaedam etiam femellae etiam aliorum animalium, puta equae et boves, quae valde natae sunt similes reddere natos parentibus, quemadmodum quae in
14 Pharsalo vocata iusta equa. 4. adhuc autem et tales difficultates non facile devitare hanc construentibus communitatem, puta

1. proprium — esse] *nepotem esse secundum veritatem* Alb. ‖ *proprium* post *nepotem* a ‖ *nepotum* cmt et pr. b (crx. fort. iam ead. m.) ‖ *esse* om. m ‖ 2. quosdam] *quisquam* Alb. ‖ sui] *sive* bcghkmt Alb. et pr. l ‖ 3. et] *ut* bcm ‖ *et patres* om. pr. b (suppl. rc.) ‖ matres] *mulieres* Alb. ‖ 4. *enim* om. Alb. ‖ 5. *crudelitates* pr. b (crx. et in textu et in mg. rc.) ‖ 6. *quidam* ante 5. *accidere* abcghlmnt Alb., *quedam* k ‖ *terrae* om. pr. b (suppl. rc.) ‖ *peryodos* a, *perydus* cm et pr. b, *perydos* rc. b ‖ 7. *lilia* pr. b, *libia* m et rc. b, *lilia* c ‖ 8. *etiam* post *femellae* om. Alb. ‖ 10. *reddere* post *natos* c ‖ 12. *construentis* Alb.

ταύτην κατασκευάζουσι τὴν κοινωνίαν, οἷον αἰκίας καὶ φόνους (I) ἀκουσίους [τοὺς δὲ ἑκουσίους] καὶ μάχας καὶ λοιδορίας· ὧν οὐδὲν ὅσιόν ἐστι γίνεσθαι πρὸς πατέρας καὶ μητέρας καὶ τοὺς μὴ πόρρω τῆς συγγενείας ὄντας, ὥσπερ πρὸς τοὺς ἄπωθεν· ἀλλὰ καὶ πλεῖον συμβαίνειν ἀναγκαῖον ἀγνοούντων ἢ γνωριζόντων, καὶ γενομένων τῶν μὲν γνωριζόντων ἐνδέχεται τὰς νομιζομένας γίνεσθαι λύσεις, τῶν δὲ μηδεμίαν. ἄτοπον δὲ καὶ τὸ κοινοὺς ποιήσαντα τοὺς υἱοὺς τὸ συνεῖναι μόνον ἀφελεῖν τῶν ἐρώντων, τὸ δ' ἐρᾶν μὴ κωλῦσαι, μηδὲ τὰς χρήσεις τὰς ἄλλας, ἃς πατρὶ πρὸς υἱὸν εἶναι πάντων ἐστὶν ἀπρεπέστατον καὶ ἀδελφῷ πρὸς ἀδελφόν, ἐπεὶ καὶ τὸ ἐρᾶν μόνον. ἄτοπον δὲ καὶ τὸ τὴν συνουσίαν ἀφελεῖν δι' ἄλλην

27. ἀκοσίους M[s] ‖ τοὺς δὲ ἑκουσίους om. P[2]: quod etsi haud dubie incuria tantum librari factum est, nihilominus verba recte secl. Congrevius ‖ 28. ὅσιόν] conveniens Guil. ‖ 29. τοὺς] τὸ M[s] † ‖ ἄποθεν M[s] P[1.4.] L[s] Ald. ‖ 30. ἀλλὰ] ἃ Γ M[s] et pr. P[1], γρ. ἀλλὰ mg.[1] P[1] ‖ καὶ fort. aut ante 29. πρὸς tri. aut prorsus om. Γ, non vertit Ar. ‖ 31. καὶ γενομένων male secl. Scaliger ‖ 32. μὴ ante μηδεμίαν add. Schneiderus ‖ μηδὲ μίαν Π[1] ‖ 33. ποιήσαντας Γ Ar. et pr. M[s] (ς eras.) ‖ 34. κωλύσαι M[s] ‖ μὴ δὲ M[s] P[1.2.3.] et sic saepius ‖ χράσεις pr. P[3] (crx. ead. m.) ‖ 35. εἶναι om. M[s] et pr. P[1] (suppl. p[1]) ‖ 37. καὶ et τὴν om. M[s] ‖ μηδὲ μίαν Γ, μὴ δὲ μίαν M[s].

Loci citati. 1262 a, 32 sqq. ἄτοπον κ. τ. λ.] cf. Plat. l. l. p. 464. B sq. et III. p. 403. A sq.

vulnerationes et homicidia involuntaria haec autem voluntaria et pugnas et maledictiones: quorum nullum conveniens est fieri ad patres et matres et eos, qui non longe secundum cognationem sunt, quemadmodum [et] ad eos qui longe: quae plus accidere necessarium ignorantibus quam scientibus, et factorum scientibus quidem contingit putatas fieri solutiones, aliis autem neque unam. inconveniens autem et communes facientes filios coire solum auferre ab amantibus, amare autem non prohibere neque usus alios, quos patri ad filium esse omnium est indecentissimum et fratri ad fratrem, quoniam et amare solum. inconveniens autem et coitum auferre propter aliam caussam quidem neque unam, ut valde vehementi delectatione facta, quia autem hic

1. involuntaria] *et voluntaria* pr. b (crx. rc.) ‖ 2. *pugna* pr. a (crx. rc.) ‖ 3. *secundum* — 4. *longe* om. t ‖ 4. et ad] *et* beghkmn et pr. l (*ad* superscr. rc.) *ad* t Alb., fort. *et* non secludendum, sed post *quae* traiciendum est ‖ *quae* — 5. *quam scientibus* om. Alb. ‖ 6. *quidem* post *contingit* Alb. ‖ 8. *autem* om. m ‖ non] *ut* c et pr. bm (crx. ead. m.) ‖ *et* ante *neque* add. bm ‖ 12. unam] *bonam* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ ut] *nisi* corr. b ‖

(I) μὲν αἰτίαν μηδεμίαν, ὡς λίαν δὲ ἰσχυρᾶς τῆς ἡδονῆς γινομένης· ὅτι δ' ὃ μὲν πατὴρ ἢ υἱός, οἳ δ' ἀδελφοὶ ἀλλήλων, μηδὲν οἴεσθαι διαφέρειν. ⌈ἔοικε δὲ μᾶλλον τοῖς γεωργοῖς εἶναι χρήσιμον τὸ κοινὰς εἶναι τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας ἢ τοῖς φύλαξιν· ἧττον γὰρ ἔσται φιλία κοινῶν ὄντων 1262 b τῶν τέκνων καὶ τῶν γυναικῶν, δεῖ δὲ τοιούτους εἶναι τοὺς ἀρ-
16 χομένους πρὸς τὸ πειθαρχεῖν καὶ μὴ νεωτερίζειν.⌋ ὅλως δὲ συμβαίνειν ἀνάγκη τοὐναντίον διὰ τὸν τοιοῦτον νόμον ὧν προσήκει τοὺς ὀρθῶς κειμένους νόμους αἰτίους γίνεσθαι, καὶ δι' ἣν αἰτίαν ὁ Σωκράτης οὕτως οἴεται δεῖν τάττειν τὰ περὶ τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας. φιλίαν τε γὰρ οἰόμεθα μέγιστον εἶναι τῶν ἀγαθῶν ταῖς πόλεσιν (οὕτως γὰρ ἂν ἥκιστα στασιάζοιεν), καὶ τὸ μίαν εἶναι τὴν πόλιν ἐπαινεῖ μάλισθ' ὁ Σω-

38. δ' Bekk., om., ut videtur, Γ ‖ 39. ἢ om. M^s ‖ 40. μηθὲν Bekk. ‖ *οἴονται* (?) Scaliger ‖ ἔοικε — b, 3. νεωτερίζειν non suo loco posita esse vidit Thurotus, sed male transposuit post 1264 a, 40. κοινωνίαν ‖ δὴ scribendum est, si mea transpositio probatur ‖ 41. τὰς om. pr. P^3 (suppl. ead. m.).

1262 b, 3. μὴ ante πειθαρχεῖν add. pr. P^1 (punctis del. corr.^{1}) ‖ 4. συμβαίνει P^4 T^b U^b et pr. Q^b (crx. rc.) ‖ ἀναγκαῖον P^1 ‖ τοὐναντίον post νόμον Γ ‖ 5. νόμους om. P^1 ‖ 6. οὕτως om. M^s P^1 ‖ οἴεται] *arbitratus est* (?) Guil., v. varias lectiones Latinas ‖ 7. τε] *quidem* Guil. (si non γε verum μὲν erat, forsitan recte se habeat), om. M^s P^1 ‖ μεγίστην M^s ‖ 8. οὕτω M^s Π^2 Bekk.

quidem pater aut filius, hii autem fratres ad invicem nihil putare differre. videtur autem magis terrae cultoribus esse utile communes esse uxores et pueros quam custodibus: minus enim erit amicitia communibus existentibus pueris et uxoribus, oportet autem tales esse subiectos ad oboedire et ad non insolescere.
16 totaliter autem accidere necesse propter talem legem contrarium eorum, quorum convenit recte positas leges caussas fieri, et propter quam caussam Socrates sic arbitratus est oportere ordinare quae circa pueros et uxores. amicitiam quidem enim putamus maximum esse bonorum civitatibus (sic enim utique minime sediciones facient), et unam esse civitatem collaudat maxime So-

1. hii autem] *aut* Alb. ‖ *ad invicem* om. Alb. ‖ *putant* m Alb. ‖ 4. *uxoribus et pueris* Alb. ‖ 5. *autem* om. Alb. ‖ ad] *et* Alb. et rc. m ‖ *ad* ante *non* om. Alb. ‖ 8. *caussam* om. m ‖ *sit* am ‖ arbitratus est] *arbitratus cum* pr. m, *arbitratus* rc. m, fort. igitur *arbitratur* restituendum est ‖ *ordinari* a ‖ 9. *quidem* post *enim* a ‖ 10. *utique* post *sediciones* m ‖ 11. *faciunt* boghklmnt Alb. ‖ *maxime* post *socrates* o.

κράτης, ὃ καὶ δοκεῖ κἀκεῖνος εἶναί φησι τῆς φιλίας ἔργον, (I)
καθάπερ ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς λόγοις ἴσμεν λέγοντα τὸν Ἀριστοφάνην ὡς τῶν ἐρώντων διὰ τὸ σφόδρα φιλεῖν ἐπιθυμούντων συμφυῆναι καὶ γενέσθαι ἐκ δύο ὄντων [ἀμφοτέρους] ἕνα·
ἐνταῦθα μὲν οὖν ἀνάγκη ἀμφοτέρους ἐφθάρθαι ἢ τὸν ἕνα, ἐν 17
δὲ τῇ πόλει τὴν φιλίαν ἀναγκαῖον ὑδαρῆ γίνεσθαι διὰ τὴν κοινωνίαν τὴν τοιαύτην, καὶ ἥκιστα λέγειν τὸν ἐμὸν ἢ υἱὸν πατέρα ἢ πατέρα υἱόν. ὥσπερ γὰρ μικρὸν γλυκὺ εἰς πολὺ ὕδωρ μιχθὲν ἀναίσθητον ποιεῖ τὴν κρᾶσιν, οὕτω συμβαίνει καὶ τὴν οἰκειότητα τὴν πρὸς ἀλλήλους τὴν ἀπὸ τῶν ὀνομάτων τούτων διαφροντίζειν ἥκιστα ἀναγκαῖον ὂν ἐν τῇ πολιτείᾳ τῇ τοιαύτῃ ἢ πατέρα ὡς υἱοῦ ἢ υἱὸν ὡς πατρός ἢ ὡς

10. κἀκεῖνο P[3] ‖ 13. συμφῦναι P[2.3] Q[b] T[b] U[b] Ald. Bekk., συμφυῆαι pr. P[4], συμφυνῆαι corr. P[4] ‖ γενέσθαι — ἕνα] v. transl. Lat. cum var. lect. ‖ ἀμφοτέροις P[6]U[b], secl. Congrevius ‖ 14. οὖν om. P[1] ‖ ἀναγκαῖον P[1] ‖ ἢ] εἰ Conringius: et revera hoc postulat sententia, sed dubito num permittat lingua ‖ ἢ τὸν] οἶτον? Schmidtius ‖ 15. ὑδαρῆ] *remissam* Guil. ‖ 16. τὸν ἐμόν] τ ἐμ pr. P[3] (suppl. rc.) ‖ 19. τὴν πρὸς] εἶναι πρὸς Spengelius ‖ 20. ⟨διαφορηθῆναι⟩ διαφροντίζειν ci. Camerarius, ⟨διαφορηθῆναι διὰ τὸ⟩ διαφροντίζειν aut ⟨διαφορηθῆναι ὡς⟩ διαφροντίζειν aut ⟨διαφθαρῆναι ὡς⟩ διαφροντίζειν ci. Schneiderus, ⟨ὡς⟩ διαφροντίζειν Coraes (idem tamen in comm. potius περὶ ante 19. οἰκειότητα addendum esse coniecit), δι' ἃ φροντίζειν Spengelius, secl. Scaliger ‖ ὂν secl. Spengelius, οὖν ci. Conringius ‖ πόλει M[s] ‖ 21. υἱοῦ] υἱῶν P[2.3] Q[b] T[b] Ald. Bekk. ‖ ὡς post ἢ om. M[s].

Locus citatus. 1262 b, 11. ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς λόγοις] Plat. Conviv. p. 192. C sqq. cf. p. 191. A.

crates, quod et videtur et ille esse inquit amicitiae opus, quemadmodum in amativis sermonibus scimus dicentem Aristophanem, quod amantibus propter nimis diligere desiderantibus natura unum factos esse et ambos fieri unum ex duobus existentibus: hic quidem igitur necesse ambos corruptos esse aut unum, 17
in civitate autem amicitiam necessarium remissam fieri propter communionem talem et minime dicere meum aut filium patrem aut patrem filium. sicut enim modicum dulce in multam aquam mixtum insensibilem facit mixtionem, sic accidit et familiaritatem ad invicem eam quae ex nominibus hiis curare minime necessarium existens in politia tali aut patrem ut fili aut filium ut patris aut ut fratres invicem. duo enim sunt, quae maxime

1. esse] *est* b et pr. m (crx. rc.) ‖ 2. *animativis* pr. bm (crx. mg. rc. b) ‖ 4. *unum fieri ambos* a ‖ 6. *necessariam* bt et pr. m (crx. t[a] et rc. m) ‖ 8. *enim* om. m ‖ 10. *necessarium* om. c Alb. ‖ 12. *maxime* post 71, 1, *faciunt* a.

(I) *ἀδελφοὺς ἀλλήλων. δύο γάρ ἐστιν ἃ μάλιστα ποιεῖ κήδεσθαι τοὺς ἀνθρώπους καὶ φιλεῖν, τό τε ἴδιον καὶ τὸ ἀγαπητόν· ὧν*
18 *οὐδέτερον οἷόν τε ὑπάρχειν τοῖς οὕτω πολιτευομένοις. * ἀλλὰ μὴν καὶ περὶ τοῦ μεταφέρειν τὰ γινόμενα τέκνα, τὰ μὲν ἐκ τῶν γεωργῶν καὶ τεχνιτῶν εἰς τοὺς φύλακας, τὰ δ' ἐκ τούτων εἰς ἐκείνους, πολλὴν ἔχει ταραχήν, τίνα ἔσται τρόπον· καὶ γινώσκειν ἀναγκαῖον τοὺς διδόντας καὶ μεταφέροντας τίσι τίνας διδόασιν. ἔτι δὲ καὶ τὰ πάλαι λεχθέντα μᾶλλον ἐπὶ τούτων ἀναγκαῖον συμβαίνειν, οἷον αἰκίας ἔρωτας φόνους· οὐ γὰρ ἔτι προσαγορεύουσιν ἀδελφοὺς καὶ τέκνα καὶ πατέρας καὶ μητέρας οἵ τε εἰς τοὺς ἄλλους πολίτας δοθέντες τοὺς φύλακας καὶ πάλιν οἱ παρὰ τοῖς φύλαξι[ν εἰς] τοὺς ἄλλους πολίτας, ὥστε εὐλαβεῖσθαι τῶν τοιούτων τι πράττειν διὰ τὴν συγγένειαν.*

25. *μεταφέρειν*] v. transl. Lat. cum var. lect. ‖ *γεννώμενα* ci. Goettlingius, *γενόμενα* Susem. et fort. *Γ* ‖ *τὰ τέκνα* post *τέκνα* add. pr. P[2] (del. p[2]) ‖ 26. *τεχνιτῶν καὶ γεωργῶν* corr. M[s], *τεχνητῶν καὶ γεωργῶν* pr. M[s] ‖ 30. *ἐπὶ τούτων* post *ἀναγκαῖον* M[s] ‖ 31. *π ρ ο σ α γ ο ρ ε ύ σ ο υ σ ι ν* Coraes ‖ 32. *τοὺς φύλακας* ante *οἵ τε* *Π*[2] Bekk., om. P[1] ‖ 33. *φύλαξιν εἰς* p[1] *Π*[2] Ar. Bekk.[1] ‖ 34. *ὥστ'* P[2.3.] Ald. Bekk.

Loci citati. 1262 b, 25 sqq. *τοῦ μεταφέρειν κ. τ. λ.*] Plat. de rep. III. p. 415. B sq. IV. p. 423. C.

Glossae. 1262 b, 23. *τό τε ἴδιον*] *ἥ τε συγγένεια* mg.[3] P[2] ‖ *τὸ ἀγαπητόν*] *ἡ ἀγάπη* mg.[3] P[2].

faciunt sollicite curare homines et diligere, proprium et dilectum, quorum neutrum possibile est existere hiis, qui sic civiliter con-
18 versantur. at vero et de eo quod est transferre natos pueros, hos quidem ex cultoribus et artificibus ad custodes, hos autem ex hiis ad illos, multam habet turbationem, quo erit modo, et cognoscere necessarium dantes et transferentes quibus quos dant. adhuc autem et antique dicta magis in hiis necessarium accidere, puta vulnerationes, amores, homicidia: non enim adhuc appellant fratres et pueros et patres et matres qui in alios cives dati custodes et rursum qui apud custodes alios cives, ut vereantur talium aliquid operari propter cognationem.

1. *homines* om. Alb. ‖ 3. *et* om. Alb. ‖ *transferri* (*transferti* m) codices et Alb. ‖ 4. *hoc* m. et pr. b (crx. rc.) ‖ *hoc* pr. b (crx. rc.) ‖ 5. *hoc* ante *modo* add. m et pr. b (crx., ut videtur, rc.) ‖ 7. *antiqua* t Alb. ‖ *in* om. a ‖ 8. *enim* om. t (suppl. t[a]) ‖ 9. *cives* om. pr. b (suppl. rc.) ‖ 10. *dati* post *custodes* Alb. ‖ *custodes* post *apud* om. beghklmnst Alb. ‖ *alios* om. Alb.

περὶ μὲν οὖν τῆς περὶ τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας
5 κοινωνίας διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον· ἐχόμενον II
δὲ τούτων ἐστὶν ἐπισκέψασθαι περὶ τῆς κτήσεως, τίνα
τρόπον δεῖ κατασκευάζεσθαι τοῖς μέλλουσι πολιτεύεσθαι
τὴν ἀρίστην πολιτείαν, πότερον κοινὴν ἢ μὴ κοινὴν
εἶναι τὴν κτῆσιν. τοῦτο δ' ἄν τις καὶ χωρὶς σκέψαιτο ἀπὸ
τῶν περὶ τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας νενομοθετημένων, λέγω
1263 a δὲ [τὰ περὶ τὴν κτῆσιν] πότερον, κἂν ᾖ ἐκεῖνα χωρίς, καθ'
ὃν νῦν τρόπον ἔχει, πάσας * * τάς τε κτήσεις κοινὰς εἶναι βέλ-
τιον καὶ τὰς χρήσεις, οἷον τὰ μὲν γήπεδα χωρίς, τοὺς δὲ
καρποὺς εἰς τὸ κοινὸν φέροντας ἀναλίσκειν (ὅπερ ἔνια ποιεῖ
τῶν ἐθνῶν), ἢ τοὐναντίον τὴν μὲν γῆν κοινὴν εἶναι καὶ γεωρ-
γεῖν κοινῇ, τοὺς δὲ καρποὺς διαιρεῖσθαι πρὸς τὰς ἰδίας χρή-
σεις (λέγονται δέ τινες καὶ τοῦτον τὸν τρόπον κοινωνεῖν τῶν

36. τὸν in corr. P³ ‖ 38. κατασκευάσασθαι P¹ et, ut videtur, Γ ‖ 39. ἢ μὴ κοινὴν post 40. εἶναι Mˢ P¹ ‖ 40. δεῖ ante εἶναι add. (ut videtur) Γ, nescio an recte ‖ καὶ χωρὶς post σκέψαιτο Γ.
1263 a, 2. πασῶν Mˢ, πᾶσι P¹ Π² Ar. Bekk. ‖ ⟨τὰς κτήσεις ἢ τὰς χρήσεις ἢ⟩ τάς τε aut ⟨τὰς χρήσεις ἢ τὰς κτήσεις ἢ⟩ τάς τε Spengelius ‖ τάς τε κτήσεις post κοινὰς εἶναι Γ ‖ γε Coraes, prb. Onckenius ‖ κτήσεις] λήψεις Thurotus, χρήσεις Onckenius ‖ 3. καὶ] ἢ Schlosserus et Coraes, prb. Onckenius ‖ κτήσεις Onckenius ‖ ⟨ἢ⟩ οἷον Heinsius, prob. Hampkius ‖ 5. κοινὴν om. pr. P³ (suppl. mg. rc.) ‖ 6. τοὺς post δὲ Mˢ.

de ea quidem igitur quae circa pueros et uxores communione determinatum sit hoc modo: 5. habitum autem hiis est II considerare de possessione, quo modo oportet constituere futuris conversari secundum optimam politiam, utrum communem aut non communem oporteat esse possessionem. hoc autem utique quis considerabit et seorsum extra legis statuta de pueris et uxoribus, dico autem quae circa possessionem, utrum et si sint illa seorsum secundum modum, quem nunc se habent, omnes communes esse possessiones melius et usus, puta campos quidem seorsum, fructus autem in commune ferentes expendere (quod quidem quaedam faciunt nationum), aut contrario modo terram quidem communem esse et colere communiter, fructus autem dividi ad proprios usus (dicuntur autem quidam et hoc

5. *aid'* ante *oporteat* add. g ‖ 6. *aliquis* a ‖ extra] *ex* ch, *circa* k ‖ 8. *deorsum* pr. b (crx. rc.) ‖ *secundum* post *modum* add. t Alb. ‖ *quam* c et pr. b et corr. m (crx. mg. rc. b), *quoniam* pr. m ‖ 9. *esse* ante *communes* Alb. ‖ 12. *et colere communiter* om. Alb. ‖ 13. *dividitur* Alb.

(II)
2 βαρβάρων), ἢ καὶ τὰ γήπεδα καὶ τοὺς καρποὺς κοινούς. ἑτέ-
ρων μὲν οὖν ὄντων τῶν γεωργούντων ἄλλος ἂν εἴη τρόπος καὶ
ῥᾴων, αὐτῶν δ' αὐτοῖς διαπονούντων τὰ περὶ τὰς κτήσεις
πλείους ἂν παρέχοι δυσκολίας· καὶ γὰρ ἐν ταῖς ἀπολαύσεσι
καὶ ἐν τοῖς ἔργοις μὴ γινομένων ἴσων ἀλλ' ἀνίσων ἀναγκαῖον
ἐγκλήματα γίνεσθαι πρὸς τοὺς ἀπολαύοντας μὲν [ἢ λαμβάνοντας]
πολλά, ὀλίγα δὲ πονοῦντας τοῖς ἐλάττω μὲν λαμβάνουσι,
3 πλείω δὲ πονοῦσιν. ὅλως δὲ τὸ συζῆν καὶ κοινωνεῖν τῶν ἀν-
θρωπικῶν πάντων χαλεπόν, καὶ μάλιστα τῶν τοιούτων.
δηλοῦσι δ' αἱ τῶν συναποδήμων κοινωνίαι· σχεδὸν γὰρ οἱ
πλεῖστοι διαφερόμενοι ἐκ τῶν ἐν ποσὶ καὶ ἐκ μικρῶν προσ-
κρούοντες ἀλλήλοις. ἔτι δὲ τῶν θεραπόντων τούτοις μάλιστα
προσκρούομεν οἷς πλεῖστα [προσ-]χρώμεθα πρὸς τὰς διακονίας

8. *κοινούς*] *χωρίς* Hampkius ‖ 9. *ἄλλοις* M^s ‖ 10. *αὐτῶν* post *δ'* pr. M^s ‖ *αὐτοῖς* M^s P^4 ‖ 11. *παρέχει* (ut videtur) pr. P^4 ‖ *δισκολίας* P^4 ‖ 12. *ἀλλ' ἀνίσων* om. $P^{2.3.}$ Q^b T^b U^b Ar. Ald. Bekk. et pr. P^4 (suppl. mg.) ‖ 13. *μὲν* om. U^b Ald. Thom. ‖ *εἰ* Γ, *καὶ* Ar. ‖ *ἢ λαμβάνοντας* om. U^b Ald., secl. Congrevius ‖ *μὲν* post *λαμβάνοντες* fort. rep. Γ ‖ 14. *ὀλίγον* P^1 ‖ *πονοῦντας*, sed *ας* in ras. P^3 ‖ 17. *δ' αἱ*] *δὲ* M^s ‖ *ἀποδήμων* pr. P^1 (crx. p^1) ‖ 18. *διαφερώμενοι* (ut videtur) M^s, *διαφέρονται* ci. Coraes ‖ *πόσεσι* Γ† ‖ *προσκρούουσιν* ci. Congrevius ‖ 19. *τούτοις*] *τούτων* P^1 ‖ 20. *προσχρώμεθα* M^s $Π^2$ Bekk.

modo communicare barbarorum) aut et campos et fructus com-
2 munes. alteris quidem igitur existentibus cultoribus alius uti-
que erit modus et facilior, ipsis autem sibi laborantibus quae
circa possessiones plures utique exhibebunt difficultates: et-
enim in fruitionibus et operibus non factis aequalibus sed in-
aequalibus necessarium accusationes fieri ad fruentes quidem,
si accipientes quidem multa, pauca autem laborantes, ab hiis,
3 qui minus quidem accipiunt, plus autem laborant. omnino
autem convivere et communicare humanis omnibus difficile et
maxime talibus. ostendunt autem comperegrinantium communi-
tates: fere enim plurimi dissidentes ex hiis quae in potibus et
ex parvis propulsantes invicem. adhuc autem famulantium hiis
maxime offendimur, quibus plurimum indigemus ad ministrationes

1. aut] *ut* t Alb. ‖ *et* ante *campos* om. bm ‖ *communes* in ras. scr. rc. a ‖ 2. *igitur* post *existentibus* m ‖ *aliis* o et pr. bm (crx. rc. bm) ‖ 3. *quae* om. Alb. ‖ 4. *plures* bis scr. a ‖ *exhibebant* oghmt et pr. l et, ut videtur, pr. b (crx. t^a et in textu et in mg. rc. b), *exhibet* k ‖ 5. *sed inaequalibus* om. s Alb. ‖ 6. *quidem* om. t ‖ 7. si] *sed* k ‖ *quidem* nescio an delendum sit ‖ 10. *autem* om. t ‖ *communitutes* pr. b, *communicationes* mg. rc. *b*, *communitantes* pr. m.

τὰς ἐγκυκλίους. τὸ μὲν οὖν κοινὰς εἶναι τὰς κτήσεις ταύτας (II)
τε καὶ ἄλλας τοιαύτας ἔχει δυσχερείας· ὃν δὲ νῦν τρόπον 4
ἔχει [καὶ] ἐπικοσμηθὲν ἔθεσι καὶ τάξει νόμων ὀρθῶν, οὐ μι-
κρὸν ἂν διενέγκαι, ἕξει γὰρ τὸ ἐξ ἀμφοτέρων ἀγαθόν.
λέγω δὲ τὸ ἐξ ἀμφοτέρων τὸ ἐκ τοῦ κοινὰς εἶναι τὰς κτή-
σεις καὶ τὸ ἐκ τοῦ ἰδίας. δεῖ γὰρ πῶς μὲν εἶναι κοινάς, ὅλως
δ' ἰδίας. αἱ μὲν γὰρ ἐπιμέλειαι διηρημέναι τὰ ἐγκλήματα
πρὸς ἀλλήλους οὐ ποιήσουσιν, μᾶλλον δὲ ἐπιδώσουσιν ὡς πρὸς
ἴδιον ἑκάστῳ προσεδρεύοντες· δι' ἀρετὴν δ' ἔσται πρὸς τὸ χρῆ-
σθαι κατὰ τὴν παροιμίαν κοινὰ τὰ φίλων. ἔστι δὲ καὶ νῦν 5
τὸν τρόπον τοῦτον ἐν ἐνίαις πόλεσιν οὕτως ὑπογεγραμμένον
ὡς οὐκ ὂν ἀδύνατον, καὶ μάλιστα ἐν ταῖς καλῶς οἰκουμέναις
τὰ μὲν ἔστι τὰ δὲ γένοιτ' ἄν· ἰδίαν γὰρ ἕκαστος τὴν κτῆσιν

22. *τοιαύτας* om. $P^{6}U^{b}$ ‖ *δισχερείας* P^{4} ‖ *νῦν* post *τρόπον ἔχει* M^{s} P^{1} ‖ 23. *καὶ* add. Π^{2} Bekk. ‖ *ἤθεσι* Π^{2} Ar. Bekk. ‖ 24. *ἀγαθῶν* pr. M^{s} ‖ 26. *γάρ πῶς* P^{1}, *γάρ πως* Congrevius ‖ 28. *δ'* Π^{2} Bekk. ‖ 29. *τὸ* ante *ἴδιον* add. M^{s} ‖ *ἑκάστου προσεδρεύοντος* P^{1} Π^{2} Bekk. ‖ *δὲ* M^{s} ‖ *πρός* Scaliger, *πρὸς* ⟨*τούτῳ*⟩ aut *πρὸς* ⟨*τούτοις*⟩ ci. Spengelius ‖ *τὸ*] *τί πως* Scaliger ‖ 30. *τῶν* ante *φίλων* add. M^{s} ‖ 31. *τὸν τρόπον* post *τοῦτον* Γ^{1} *ἐν* om. M^{s} ‖ 32. *οἰκουμέναις*] *dispositis* Guil.: fuitne: *διοικουμέναις?*

Glossa. 1263 a, 27. *αἱ* — 28. *ποιήσουσιν*] *ὁ γὰρ τὸ ἴδιον ἐργαζόμενος πῶς* (?) *ἂν ἑτέρῳ τινὶ ἐγκαλοίη*; mg.[3] P^{2}.

ancillares. communes quidem igitur esse possessiones has et
alias tales habet difficultates: eo autem modo, quo nunc se habet, 4
superornatum consuetudinibus et ordine legum rectarum non
modicum utique differet, habebit enim quod ex ambobus bonum.
dico autem quod ex ambobus quod ex communes esse posses-
siones et quod ex proprias. oportet enim aliquo modo quidem
esse communes, omnino autem proprias. curae quidem enim
divisae litigia ad invicem non facient, magis autem addent ut
ad proprium unicuique insistentes: propter virtutem autem erit
ad uti secundum proverbium „communia quae amicorum.“ est 5
autem et nunc hoc modo in quibusdam civitatibus sic subscri-
ptum, tamquam non existens impossibile, et maxime in bene

2. eo] *eodem* t Alb. ‖ 3. *superornatum* post *consuetudinibus* Alb. ‖ *rectorum* a ‖ 4. *differret* et (crx. t^{a}), *differt* m ‖ *enim* ante *habebit* Alb., om. pr. m, post *quod* suppl. rc. m ‖ *hoc* ante *bonum* add. Alb. ‖ *bonum* — 5. *ambobus* om. c ‖ 5. ex] *est et* Alb. ‖ 6. *et* — *proprias* om. Alb. ‖ 8. *litigia* post *invicem* Alb., *litigia illud* pr. m (crx. rc.) ‖ *faciunt* Alb. ‖ 9. *insistens* Alb. ‖ 10. ad] *commune* mg. rc. a ‖ 11. *et* om. abekmt Alb.

(II) *ἔχων τὰ μὲν χρήσιμα ποιεῖ τοῖς φίλοις, τοῖς δὲ χρῆται ὡς κοινοῖς, οἷον καὶ ἐν Λακεδαίμονι τοῖς τε δούλοις χρῶνται τοῖς ἀλλήλων ὡς εἰπεῖν ἰδίοις, ἔτι δ' ἵπποις καὶ κυσίν, κἂν δεηθῶσιν ἐφοδίων ἐν τοῖς ἀγροῖς κατὰ τὴν χώραν. φανερὸν τοίνυν ὅτι βέλτιον εἶναι μὲν ἰδίας τὰς κτήσεις, τῇ δὲ χρήσει ποιεῖν κοινάς· ὅπως δὲ γίνωνται τοιοῦτοι, τοῦ νομοθέτου*
6 *τοῦτ' ἔργον ἴδιον ἐστίν. ἔτι δὲ καὶ πρὸς ἡδονὴν ἀμύθητον ὅσον διαφέρει τὸ νομίζειν ἴδιόν τι· μὴ γὰρ οὐ μάτην τὴν πρὸς αὑτὸν [αὐτὸς] ἔχει φιλίαν ἕκαστος, ἀλλ' ἔστι τοῦτο φυσικόν.* 1263 b
τὸ δὲ φίλαυτον εἶναι ψέγεται δικαίως· οὐκ ἔστι δὲ τοῦτο τὸ φιλεῖν ἑαυτόν, ἀλλὰ τὸ μᾶλλον ἢ δεῖ φιλεῖν, καθάπερ καὶ τὸ φιλοχρήματον, ἐπεὶ φιλοῦσί γε πάντες ὡς εἰπεῖν

35. *ὡς* om. *Π* Bekk. ‖ 36. *ὡς εἰπεῖν*] *ὥσπερ* ci. Coraes, *ὡς εἰς πᾶσαν?* Schmidtius, *εἰπεῖν* secl. Giphanius, om. Schneiderus et Coraes: lenius *ὡς εἰπεῖν* ⟨*ὡς*⟩ conicias ‖ *ἂν δεηθῶσιν ἀντ' ἐφοδίων*, ut videtur, *Γ*, quod si certum esset, hanc lectionem recepissem lacuna ante *ἂν* statuta sic fere explenda: ⟨*καὶ καρποῖς*⟩ ‖ 37. *ἐν* secl. Onckenius, ⟨*ταμιείοις*⟩ *ἐν* vel ⟨*ταμείοις*⟩ *ἐν* ci. Leutschius (in Philologo XV. p. 434) ‖ ⟨*πᾶσι τοῖς*⟩ *κατὰ* vel simile quid ci. Herm. Sauppius ‖ *χώραν*] *θήραν* ci. Buecheler ‖ 38. *χρήσει*] *κτήσει* pr. P[3] (crx. rc.) ‖ 39. *γίνονται* M[s] et pr. P[3] (ω superscr. ead. m.) ‖ *γίνωνται τοιοῦτοι*] *hoc fiat* Ar., unde *γίνηται τοῦτο* ci. Coraes. ‖ 41. *τι* ante *ἴδιον* *Γ*, *τε* Ald. ‖ *τὴν* om. P[2].

1263 b, 1. *αὑτὸν* M[s] ‖ *αὐτὸς* add. *Π*[8] Bekk. ‖ *ἔχῃ* Schneiderus ‖ 2. *καὶ* post *ψέγεται* add., ut videtur, *Γ* † ‖ 3. *τὸ* om. Q[b]T[b]U[b] et pr. P[2] (suppl. corr.[3]) ‖ 4. *καὶ τὸ*] *καὶ τὸν* *Γ*M[s] P[2.3.4.] Q[b]T[b]U[b], *τὸν* Ald. † ‖ *φιλοχρήματον* ⟨*καὶ τὸ φιλότιμον*⟩ ci. Coraes.

Glossa. 1263 b, 2. *τοῦτο*] *τὸ φιλαυτόν* corr.[3] P[2].

dispositis haec quidem sunt, haec autem fient utique: propriam enim unusquisque possessionem habens haec quidem utilia facit amicis, hiis autem utitur tamquam communibus, velut etiam in Lacedaemonia servis utuntur hiis qui invicem, ut dicere, propriis, adhuc autem equis et canibus, si indigeant pro viaticis in agris per regionem. manifestum igitur, quod melius esse quidem proprias possessiones, usu autem facere communes: quo-
6 modo autem fiant tales, legislatoris hoc opus proprium est. adhuc autem et ad delectationem inenarrabile quantum differt putare aliquid proprium: nequaquam enim vane eam quae ad se ipsum habet amicitiam unusquisque, sed est hoc naturale. philauton autem esse vituperatur, et iuste, non est autem hoc

3. communibus] *omnibus* c ‖ etiam] *enim* Alb. ‖ 4. *ad* ante *invicem* add. t Alb. ‖ *est* post *ut* add. a t Alb. ‖ 6. per regionem] *peregrinationem* cghklm et pr. b (crx. mg. rc.) ‖ 8. *opus* om. am ‖ proprium est] *ut proprium* Alb. ‖ *ad hoc* bm ‖ 9. *inenarrabilem* mt Alb. ‖ 11. *est* post *hoc* a Alb. ‖ 12. *filuaton* pr. b (crx. in textu et in mg. rc.) ‖ *autem esse* om. a ‖ *vituperantur* pr. b (crx. rc.).

ἕκαστον τῶν τοιούτων. ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ χαρίσασθαι καὶ (II)
βοηθῆσαι φίλοις ἢ ξένοις ἢ ἑτέροις ἥδιστον· ὃ γίνεται τῆς
κτήσεως ἰδίας οὔσης. ταῦτά τε δὴ [οὐ] συμβαίνει τοῖς λίαν ἓν 7
ποιοῦσι τὴν πόλιν, καὶ πρὸς τούτοις ἀναιροῦσιν ἔργα δυοῖν
ἀρεταῖν φανερῶς, σωφροσύνης μὲν [τὸ] περὶ τὰς γυναῖκας
(ἔργον γὰρ καλὸν ἀλλοτρίας οὔσης ἀπέχεσθαι διὰ σωφρο-
σύνην), ἐλευθεριότητος δὲ [τὸ] περὶ τὰς κτήσεις (οὔτε γὰρ ἔσται
φανερὸς ἐλευθέριος ὤν, οὔτε πράξει πρᾶξιν ἐλευθέριον οὐδε-
μίαν· ἐν τῇ γὰρ χρήσει τῶν κτημάτων τὸ τῆς ἐλευθε-
ριότητος ἔργον ἐστίν). εὐπρόσωπος μὲν οὖν ἡ τοιαύ- 8
τη νομοθεσία καὶ φιλάνθρωπος ἂν εἶναι δόξειεν·
ὁ γὰρ ἀκροώμενος ἄσμενος ἀποδέχεται, νομίζων ἔσε-

---

5. ἕκαστος P[3.4] Q[b] T[b] U[b] Ald. et pr. P[2] (em. corr.[3]) ‖ 6. βοήσαι pr. P[4], τὸ βοηθῆσαι Ald. ‖ ἑταίροις p[1] Π[2] Ar. Bekk. ‖ 7. κτίσεως pr. P[3] (crx. rc.) ‖ οὐ add. Π[2] Ar. Bekk. ‖ ἓν ποιοῦσι] ἑνοῦσι ci. Spengelius ‖ 9. σωφροσύνας P[1] ‖ τὸ add. Π[2] Bekk. (in ras. hab. P[2]) ‖ 11. ἐλευθεριό·τατα M[s], ἐλευθεριότητα P[1] ‖ τὸ add. Π[2] Bekk. ‖ 12. ἐλεύθερος M[s] ‖ οὐδὲ μίαν Γ M[s] Ald. et pr. P[3] (gravis eras.) ‖ 13. τῇ post γὰρ W[b] Ald. Bekk. et, si fides est Bekkeri silentio, Q[b] ‖ χρήσει] κτήσει M[s] ‖ 14. ἐστιν post οὖν add. M[s] ‖ 15. ϑρ post φιλάνθρωπος add. M[s] ‖ ἂν post εἶναι δόξειεν M[s] P[1].

Glossa. 1263 b, 5. ἕκαστον τῶν τοιούτων] τὸ φιλόφιλον, τὸ φιλοχρήματον. mg. p[2].

amare se ipsum, sed magis quam oportet [se ipsum] amare, quem-
admodum et amatorem pecuniarum, quoniam amant quidem
omnes, ut dicatur, unumquodque talium. at vero et largiri et
auxiliari amicis aut extraneis aut alteris delectabilissimum, quod
fit in possessione propria existente. haec itaque accidunt nimis 7
unum facientibus civitatem, et ad haec interimunt opera duarum
virtutum manifeste, temperantiae quidem circa mulieres (opus
enim bonum ab aliena existente abstinere propter temperantiam),
liberalitatis autem circa possessiones (neque enim erit mani-
festus liberalis existens neque operabitur actum liberalem neque
unum: in usu enim possessionum liberalitatis opus est). bonae 8
faciei quidem igitur talis legislatio et philanthropos utique esse
videbitur: audiens enim gaudens suscipit putans fore amicitiam

---

1. *se ipsum* om. a ‖ 2. quoniam] *quam* pr. a, *quas* rc. a ‖ 5. *in* om. a ‖ *hoc* amt Alb. ‖ *utique accidit* a ‖ nimis] *universis* t Alb. ‖ 6. *interimunt* om. Alb. ‖ 7. opus — 8. bonum] *enim bonum opus est* Alb. ‖ 9. *erit* post *manifestus* t, *erat* b, om. a ‖ 10. *liberalis* post *existens* c ‖ 13. *putans* om. pr. a (suppl. mg. rc.).

(II)σθαι φιλίαν τινὰ θαυμαστὴν πᾶσι πρὸς ἅπαντας, ἄλ-
λως τε καὶ ὅταν κατηγορῇ τις τῶν νῦν ὑπαρχόντων
ἐν ταῖς πολιτείαις κακῶν ὡς γινομένων διὰ τὸ μὴ κοι-
νὴν εἶναι τὴν οὐσίαν, λέγω δὲ δίκας τε πρὸς ἀλλήλους
περὶ συμβολαίων καὶ ψευδομαρτυριῶν κρίσεις καὶ πλουσίων
9 κολακείας. ὧν οὐδὲν γίνεται διὰ τὴν ἀκοινωνησίαν ἀλλὰ
διὰ τὴν μοχθηρίαν, ἐπεὶ καὶ τοὺς κοινὰ κεκτημένους καὶ κοι-
νωνοῦντας πολλῷ διαφερομένους μᾶλλον ὁρῶμεν ἢ τοὺς χωρὶς
τὰς οὐσίας ἔχοντας· ἀλλὰ θεωροῦμεν ὀλίγους τοὺς ἐκ τῶν κοι-
νωνιῶν διαφερομένους πρὸς πολλοὺς συμβάλλοντες τοὺς κεκτη-
μένους ἰδίᾳ τὰς κτήσεις. ἔτι δὲ δίκαιον μὴ μόνον λέγειν
ὅσων στερήσονται κακῶν κοινωνήσαντες, ἀλλὰ καὶ ὅσων
ἀγαθῶν· φαίνεται δ' εἶναι πάμπαν ἀδύνατος ὁ βίος. αἴτιον

17. *τινὰ* (*τινὶ* M[s]) ante *φιλίαν* M[s] P[1] ‖ 18. *καὶ* om., ut videtur, *Γ* ‖ 19. *γινομένων*] *facta* Guil. ‖ 24. *διαφερομένους* post *μᾶλλον* *Γ* ‖ 25. *τοὺς*] *τῶν* P[4] Q[b] U[b] Ald. ‖ 27. *ἰδία* in ras. P[3], *ἰδίας* M[s] ‖ 28. *στεροῦνται* fort. *Γ*, *στερήσωνται* pr. P[3] (*ω* radendo in *ο* mutatum est).

Glossae. 1263 b, 28 sq. *ὅσων ἀγαθῶν*] *σωφροσύνης καὶ ἐλευθερίας*. mg. p[2] ‖ 29. *φαίνεται — βίος*] *εἰ πάντων κοινωνοῖμεν*. p[2].

quandam mirabilem omnibus ad omnes, aliterque cum accusat
aliquis nunc existentia in politiis mala tamquam facta propter
non communem esse substantiam, dico autem disceptationes ad
invicem circa contractuum et falsorum testimoniorum iudicia et
9 divitum adulationes. quorum nihil fit propter incommunicatio-
nem, sed propter malitiam, quoniam et communia possidentes
et communicantes multo magis dissidentes videmus quam sepa-
ratim substantias habentes: sed videmus paucos ex communicatio-
nibus dissidentes ad multos comparantes possidentes segregatim
possessiones. adhuc autem iustum non solum dicere, quantis pri-
vantur malis communicantes, sed etiam quantis bonis: videtur
autem esse omnino impossibilis vita. caussam autem deviationis

2. *politicis* Alb. ‖ *et* post *mala* add. b ‖ 4. *contractum* abt Alb. ‖ *testium* a ‖ 5. *adulationes*, sed *dula* in ras. a rc. m. scr. a ‖ *fit* om. m ‖ 6. communia] *communia vel omnia* b, *omnia* ct Alb., *vel communia omnia* m ‖ 7. *diffidentes* cm ‖ 8. *communibus* t, *communicantibus* Alb. ‖ 9. *diffidentes* m ‖ *ad — possidentes* om. pr. b, *comparantes ad multos possidentes* suppl. mg. rc. b ‖ *comparantes* — 10. *possessiones* om. Alb. ‖ 10. *non solum* post *dicere* Alb. ‖ *yvantur* m, *priventur* t[c], conicio *privabuntur* ‖ 11. etiam] *et* ct Alb. ‖ 12. *esse* post *omnino* bom ‖ *causa* bcghkmnt.

δὲ τῷ Σωκράτει τῆς παρακρούσεως χρὴ νομίζειν τὴν ὑπόθε- (II)
σιν οὐκ οὖσαν ὀρθήν. δεῖ μὲν γὰρ εἶναί πως μίαν καὶ τὴν
οἰκίαν καὶ τὴν πόλιν, ἀλλ' οὐ πάντῃ. ἔστι μὲν γὰρ ὡς οὐκ
ἔσται προϊοῦσα πόλις, ἔστι δ' ὡς ἔσται μέν, ἐγγὺς δ' οὖσα τοῦ
μὴ πόλις εἶναι ἔσται χείρων πόλις, ὥσπερ κἂν εἴ τις τὴν
συμφωνίαν ποιήσειεν ὁμοφωνίαν ἢ τὸν ῥυθμὸν βάσιν μίαν.
ἀλλὰ δεῖ πλῆθος ὄν, ὥσπερ εἴρηται πρότερον, διὰ τὴν παι- 10
δείαν κοινὴν καὶ μίαν ποιεῖν· καὶ τόν γε μέλλοντα παιδείαν
εἰσάγειν, καὶ νομίζοντα διὰ ταύτης ἔσεσθαι τὴν πόλιν σπου-
δαίαν, ἄτοπον τοῖς τοιούτοις οἴεσθαι διορθοῦν, ἀλλὰ μὴ τοῖς
ἔθεσι καὶ τῇ φιλοσοφίᾳ καὶ τοῖς νόμοις, ὥσπερ τὰ περὶ
τὰς κτήσεις ἐν Λακεδαίμονι καὶ Κρήτῃ τοῖς συσσιτίοις ὁ
1264 a νομοθέτης ἐκοίνωσεν. δεῖ δὲ μηδὲ τοῦτο αὐτὸ ἀγνοεῖν, ὅτι χρὴ

30. δὴ P^1 ‖ τῷ Σωκράτει post παράκρούσεως Γ, τῶ σωκράτη P^4 ‖ 31. οὐκ om. pr. P^1 ‖ πῶς $P^{2.3.}$, πρὸς M^s ‖ 32. πάντως p^1 Π^2 Bekk. ‖ ἔσται μὲν M^s et pr. P^1 ‖ 34. ἔσται om. Π Ar. (de U^b tamen tacet Bekk.) ‖ κἂν] ἂν Γ ‖ 35. ποιήσειεν ὁμοφωνίαν om. M^s ‖ ἢ bis scr. pr. P^4 ‖ 37. κοινήν — παιδείαν in mg. P^4 ‖ 38. τὴν πόλιν post σπουδαίαν M^s ‖ 39. οἴεσθαι ⟨δεῖν⟩ ci. Spengelius ‖ 40. ἤθεσι p^1 ‖ 41. συσιτιοις pr. P^3 (crx. rc.).

1264 a, 1. ἐκοίνωσε $P^{2.3.4.}$ et corr. P^1, ἐκοινώνησε M^s et pr. P^1 ‖ μὴ Π^1 ‖ αὐτὸ om. Bekk.^{2}

Glossa. 1264 a, 1 sqq. δεῖ δὲ κ. τ. λ.] σῆ ἀπόδειξιν ἐκ τοῦ χρόνου. mg. p^2.

Socrati oportet putare suppositionem non entem rectam. oportet quidem enim esse modo aliquo unam et domum et civitatem, sed non omnino. est quidem enim ut non erit procedens civitas, est autem ut erit quidem, prope autem existens, ut non sit civitas, erit deterior civitas, quemadmodum utique si quis symphoniam faciat homophoniam aut rhythmon basem unam. sed 10
oportet multitudinem existentem, quemadmodum dictum est prius, propter disciplinam communem et unam facere: et futurum disciplinam inducere et putantem per hanc fore civitatem studiosam inconveniens talibus existimare dirigere, sed non consuetudinibus et philosophia et legibus, quemadmodum quae circa possessiones in Lacedaemonia et Creta pro conviviis legislator com-

1. *Socratis* h Alb., *socrates* g ‖ putare] *quidem enim esse* c ‖ entem] *existentem* Alb., om. a ‖ *oportet* post 2. *enim* Alb. ‖ 2. *quidem* om. Alb. ‖ 3. *civitas* om. a ‖ 4. *proprie* a ‖ 5. *erit — civitas* om. b ‖ 6. *vasem* m, *basin* t Alb. ‖ 8. *et unam* post *facere* Alb. ‖ *et* — 9. *inducere* om. Alb. ‖ *futurum* t^c, *futuram* codices ‖ 10. *enim* post *inconveniens* add. Alb. ‖ 11. quemadmodum quae] *ad modum quem* t Alb. ‖ 12. *certa* om et pr. b.

(II) *προσέχειν τῷ πολλῷ χρόνῳ καὶ τοῖς πολλοῖς ἔτεσιν, ἐν οἷς οὐκ ἂν ἔλαθεν εἰ ταῦτα καλῶς εἶχεν· πάντα γὰρ σχεδὸν εὕρηται μέν, ἀλλὰ τὰ μὲν οὐ συνῆκται, τοῖς δ' οὐ χρῶνται* 11 *γινώσκοντες. μάλιστα δ' ἂν γένοιτο φανερόν, εἴ τις τοῖς ἔργοις ἴδοι τὴν τοιαύτην πολιτείαν κατασκευαζομένην· οὐ γὰρ δυνήσεται μὴ μερίζων αὐτὰ καὶ χωρίζων ποιῆσαι τὴν πόλιν, τὰ μὲν εἰς συσσίτια τὰ δὲ εἰς φρατρίας καὶ φυλάς. ὥστε οὐδὲν ἄλλο συμβήσεται νενομοθετημένον πλὴν μὴ γεωργεῖν τοὺς φύλακας· ὅπερ καὶ νῦν Λακεδαιμόνιοι ποιεῖν ἐπιχειροῦσιν. οὐ μὴν ἀλλ' οὐδὲ ὁ τρόπος τῆς ὅλης πολιτείας τίς ἔσται τοῖς κοινωνοῦσιν, οὔτ' εἴρηκεν ὁ Σωκράτης οὔτε ῥᾴδιον εἰπεῖν. καίτοι σχεδὸν τό γε πλῆθος τῆς πόλεως τὸ τῶν ἀλ-*

---

2. *ἔθεσιν* Ar., *ἔθνεσιν* Bernaysius (in Herme V. p. 301 sq.), fors. recte, attamen cf. Vahlenus Zeitschr. für die östr. Gymn. XXI. p. 828 sqq. ‖ 3. *ἔλαθεν*] *lateat* (?) Guil. ‖ *ταύτῃ* (ut videtur) pr. P[1] ‖ 4. *εἰσῆκται* (?) Ar. ‖ 5. ** *μάλιστα* Thurotus ‖ 6. *τὴν* om. M[s] ‖ 7. *αὐτὰ καὶ χωρίζων* om. C[c] ‖ *αὐτῶν* Ald., *αὐτὴν* Thom., *αὐτοὺς* Boeckerus (fors. recte) ‖ 8. *συσίτια* pr. P[3] (crx. rc.) ‖ *φατρίας* M[s] P[1.2.3.] Q[b] T[b] Ald., de P[4] dubius sum ‖ 9. *καὶ* post *ὥστε*, ut videtur, add. *Γ* ‖ *οὐδὲν* post *ἄλλο* M[s] P[1].

Locus citatus. 1264 a, 2. *τῷ πολλῷ — ἔτεσιν*] alluditur, si *ἔθνεσιν* scribendum est, Simonidis Cei fr. 193. Bergk., quod e Plut. De Is. c. 23. Thes. c. 10, si ita se res habeat, sic fere reficiendum esse ci. Studemundus:

πολλῷ ⟨τε⟩ χρόνῳ πολεμοῦντες
πολλοῖς δ' (τ'?) ἀνθρώπων ἔθνεσι καὶ γένεσι.

municavit. oportet autem non hoc ipsum ignorare, quia oportet attendere multo tempore et multis annis, in quibus non utique lateat, si haec bene se habuerunt: omnia enim fere inventa sunt quidem, sed haec quidem non conducta sunt, hiis 11 autem non utuntur cognoscentes. maxime autem utique fiet manifestum, si quis operibus videat talem politiamconstructam: non enim poterit non partiens ipsa et segregans facere civitatem, haec quidem in convivia, haec autem in confraternitates et tribus. itaque et nihil aliud accidet esse lege statutum praeter non agros colere municipes, quod et nunc Lacedaemonii facere conantur. quin immo sed neque modus totius politiae quis erit communicantibus, neque dixit Socrates neque facile dicere. equidem

---

3. nonne *latebat?* ‖ *hic* a ‖ *bene* post *se* bc ‖ *habuerint* t Alb. (fors. recte) ‖ 4. *haec* om. pr. a (suppl. rc.) ‖ *non* om. b ‖ 5. *utique* post *fiet* abmt Alb. ‖ 6. *videt* a ‖ 7. *ipsam* t, *ista* Alb., *tempora* s ‖ 9. *et* post *nihil* g ‖ 10. *municeps* cm ‖ *lacedemonii* post *facere* a ‖ 11. *erit* om. Alb. ‖ 12. facile] *facere* c et pr. b (crx. mg. rc.), *face* pr. m, *facte* (?) rc. m.

λων πολιτῶν γίνεται πλῆθος, περὶ ὧν οὐδὲν διώρισται, πότε- (II)
ρον καὶ τοῖς γεωργοῖς κοινὰς εἶναι δεῖ τὰς κτήσεις ἢ [καὶ]
καθ' ἕκαστον ἰδίας, ἔτι δὲ [καὶ] γυναῖκας καὶ παῖδας ἰδίους
ἢ κοινούς. εἰ μὲν γὰρ τὸν αὐτὸν τρόπον κοινὰ πάντα πάν- 12
των, τί διοίσουσιν οὗτοι ἐκείνων τῶν φυλάκων; ἢ τί πλεῖον
τοῖς ὑπομένουσι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν; ἢ τί παθόντες ὑπομενοῦσι
τὴν ἀρχήν, ἐὰν μή τι σοφίζωνται τοιοῦτον οἷον Κρῆτες;
ἐκεῖνοι γὰρ τἆλλα ταὐτὰ τοῖς δούλοις ἐφέντες μόνον ἀφη-
ρήκασι τὰ γυμνάσια καὶ τὴν τῶν ὅπλων κτῆσιν. εἰ δέ, κα-
θάπερ ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι, καὶ παρ' ἐκείνοις ἔσται τὰ

---

14. *πρότερον Γ* † ‖ 15. *καὶ* add. *Π* Bekk. † ‖ 16. *καὶ* ante *γυναῖκας* add. *Π*[2] Bekk. † ‖ 17. *πάντων*] *omnibus* Guil. ‖ 18. *πλέον* M[s] ‖ 19. *ὑπομένουσι*] *ἄρχουσι* vel similis sensus aliud verbum ci. Lambinus et Thurotus ‖ *αὐτῶν* — 20. *ἀρχήν* om. P[2] Thom., *ἢ* — 20. *ἀρχήν* om. Ar. ‖ *μαθόντες* P[1.2.3.] Q[b] T[b] U[b] Ald. Bekk. et pr. P[4] ‖ *ὑπομενοῦσι* Ar., *ὑπομένουσι* *ΓΠ* ‖ 20. *οἱ* ante *Κρῆτες* add. M[s] ‖ 21. *τ' ἄλλα* M[s] ‖ *ταῦτα Γ*, *πάντα* Ar. (rec. Coraes.) ‖ *ἀφέντες* Q[b] T[b] U[b] et pr. P[4] † ‖ *ἀπειρήκασι* P[2.3.] Q[b] T[b] U[b] Ald. Bekk. et fort. pr. P[4] (nam *ἀφηρήκασι*, ut videtur, est in ras.), *negant* Guil. ‖ 22. *καὶ* om. pr. P[4].

Loci citati. 1264 a, 14. *περὶ* — 17. *κοινούς*] immemor fuit Aristoteles locorum, quales sunt de rep. III. p. 417. A. IV. p. 419, quibus certe possessiones eorum non constituendas esse communes disertis verbis dixit Plato, et profecto per se satis superque apparet uxorum, liberorum, possessionum communionem ex eius sententia propriam esse debere custodum.

fere multitudo civitatis diversorum civium fit multitudo, de qui-
bus nihil determinatum est. prius et agricolis communes esse
oportet possessiones aut secundum unumquemque proprias, ad-
huc autem uxores et pueros proprios aut communes. si quidem 12
enim eodem modo communia omnia omnibus, quid different isti
ab illis municipibus? aut quid plus sustinentibus principatum
ipsorum? aut quid passi sufferunt principatum, nisi aliquid
sapiant tale quale Cretenses? illi enim alia haec servis dimitten-
tes solum negant gymnasia et armorum possessionem. si autem
quemadmodum in aliis civitatibus et apud illos erunt talia, quis

---

1. *fere* post *multitudo* t Alb. ‖ *civitatis* — *multitudo* om. c ‖ diversorum] *universorum* s ‖ *fit* om. t ‖ 3. *oportet* ante 2. *esse* t Alb., post *possessiones* a ‖ 5. *communia* post *omnia* a ‖ *omnibus* om. c ‖ isti] *illi* post 6. *illis* m ‖ 6. illis] *aliis* Alb. ‖ *subtinentibus* a ‖ 7. *ipsorum* — *principatum* om. lt, *aut* — *principatum* om. Alb. ‖ *inferunt* k ‖ nisi] *si nichil* a ‖ 8. *enim* et *haec* om. Alb. ‖ *dimictentes* a, *dimitentes* m ‖ 9. *possessiones* Alb., *passionem* bc ‖ 10. *erunt* post *talia* Alb., *docuit* c et pr. b (crx. rc.).

(II) τοιαῦτα, τίς ὁ τρόπος ἔσται τῆς κοινωνίας; ἐν μιᾷ γὰρ πό-
λει δύο πόλεις ἀναγκαῖον εἶναι, καὶ ταύτας ὑπεναντίας
ἀλλήλαις. ποιεῖ γὰρ τοὺς μὲν φύλακας οἷον φρουρούς, τοὺς δὲ
13 γεωργοὺς καὶ τοὺς τεχνίτας καὶ τοὺς ἄλλους πολίτας. ἐγκλή-
ματα δὲ καὶ δίκαι, καὶ ὅσα ἄλλα τοῖς πόλεσιν ὑπάρχειν
φησὶ κακά, πάνθ' ὑπάρξει καὶ τούτοις. καίτοι λέγει ὁ Σω-
κράτης ὡς οὐ πολλῶν δεήσονται νομίμων διὰ τὴν παιδείαν,
οἷον ἀστυνομικῶν καὶ ἀγορανομικῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν
τοιούτων, ἀποδιδοὺς μόνον τὴν παιδείαν τοῖς φύλαξιν. ἔτι δὲ
κυρίους ποιεῖ τῶν κτημάτων τοὺς γεωργοὺς ἀποφορὰν φέρον-
τας· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον εἰκὸς εἶναι χαλεποὺς καὶ φρονη-
μάτων πλήρεις ἢ τὰς παρ' ἐνίοις εἱλωτείας τε καὶ πενεστείας
14 καὶ δουλείας. ἀλλὰ γὰρ εἴτ' ἀναγκαῖα ταῦθ' ὁμοίως εἴτε

25. ἀναγκαῖον post εἶναι Γ || 26. ποιοῦσι fort. Γ, ποιεῖ μὲν pr. M[s] || τοὺς μὲν] τούτους μὲν fort. Γ || 27. καὶ post τεχνίτας male secl. Onckenius || 28. δίκαια M[s] || ὑπάρχει P[4] || 34. εἰκὸς om. P[6] U[b] || εἶναι post χαλεποὺς Γ | 35. ἡλωτείας M[s], εἱλωτίας P[2], εἱλωτίας P[3] || τε del. Schneiderus || πενιστείας P[2.3.] T[b] || 36. καὶ δουλείας] κοινὰς δουλείας? an καὶ μνωΐας? Schmidtius || δουλείας] περιοικίας ci. Schneiderus rec. Coraes

Loci citati. 1264 a, 26. οἷον φρουρούς] Plat. l. l. III. p. 415. D sq. IV. p. 419 || 29. ὁ Σωκράτης] l. l. IV. p. 425. C sq.
Glossa. 1264 a, 36. ταῦθ'] τὸ πρὸς ἀλλήλους καὶ τοὺς γεωργοὺς κοινωνεῖν. p[2].

modus erit communitatis? in una enim civitate duas civitates
esse necessarium et has subcontrarias invicem: faciunt enim hos
quidem municipes velut custodes, agricolas autem et artifices et
13 alios cives. accusationes autem et disceptationes et quaecunque
alia civitatibus existere inquit mala, omnia existent et hiis:
quamvis dicat Socrates, quod non multis indigebunt legalibus
propter disciplinam, puta legibus circa municipia et circa forum
et aliis talibus, attribuens solum disciplinam municipibus. adhuc
autem dominos facit rerum possessarum agricolas oblationem
ferentes: sed multo magis verisimile est graves esse et astutiis
plenos quam a quibusdam obsequia et humiliationes et servitu-
41 tes. sed sive necessaria haec similiter sive non, nunc nihil de-

2. nonne *facit?* || 3. *municeps* c et pr. m, *municepes* rc. m || *laricolas* c, *agricolalas* m, *vel agricolas* pr. b (crx. rc.) || *et* post *artifices* om. c || 5. *mala* post *omnia* c || *existunt* a || 6. *legibus* a c || 8. *solum* om. c || 9. *autem* om. m || *rerum* post *possessarum* a || 9. *dominos* post *facit* m || 11. *plenis* c et pr. bm (crx. rc. bm) || *a* om. Alb. || 12. *necessarium* Alb., *natura* c et pr. b (crx. mg. rc.) || *hoc* Alb. om. bt || *tunc* Alb.

μή, νῦν γε οὐδὲν διώρισται, καὶ περὶ τῶν ἐχομένων, τίς ἡ (II) τούτων τε πολιτεία καὶ παιδεία καὶ νόμοι τίνες. ἔστι δ' οὔτε εὑρεῖν ῥᾴδιον, οὔτε τὸ διαφέρον μικρὸν τὸ ποίους τινὰς εἶναι τούτους πρὸς τὸ σώζεσθαι τὴν τῶν φυλάκων κοινωνίαν. ἀλλὰ 1264 b μήν εἴ γε τὰς μὲν γυναῖκας ποιήσει κοινὰς τὰς δὲ κτήσεις ἰδίας, τίς οἰκονομήσει ὥσπερ τὰ ἐπὶ τῶν ἀγρῶν οἱ ἄνδρες αὐτῶν; κἂν εἰ κοιναὶ αἱ κτήσεις καὶ αἱ τῶν γεωργῶν γυναῖκες **. ἄτοπον δὲ καὶ τὸ ἐκ τῶν θηρίων ποιεῖσθαι τὴν παραβολήν, ὅτι δεῖ τὰ αὐτὰ ἐπιτηδεύειν τὰς γυναῖκας τοῖς ἀνδράσιν, οἷς οἰκονομίας οὐδὲν μέτεστιν. ἐπισφαλὲς δὲ καὶ τοὺς ἄρχοντας ὡς καθίστησιν ὁ *Σωκράτης*· ἀεὶ γὰρ ποιεῖ τοὺς αὐτοὺς ἄρχοντας, τοῦτο δὲ στάσεως αἴτιον γίνεται καὶ παρὰ

et Aretini versione, in qua Schneiderus *perichias* legit, ego in altera editione *perioecos* in altera *duleias* inveni ‖ 37. γ' Π²Bekk. ‖ ⟨καὶ περὶ αὐτῶν⟩ καί? Susem. ‖ ἀρχομένων Congrevius (male) ‖ 38. τίνες] *quales* Guil. ‖ οὐδ' P²·⁴·QᵇTᵇUᵇ Ald. Bekk. et rc. P³, om. in lac. pr. P³ ‖ 39. ποιούς τινας P²·³·⁴·Qᵇ Bekk. ‖ εἶναι ⟨δεῖ⟩ Scaliger, ⟨δεῖ⟩ εἶναι Spengelius.
1264 b, 1. εἴ τε Coraes ‖ 3. κἂν — γυναῖκες ante 2. ὥσπερ Γ M^s et pr. P¹ (crx. mg. p¹), secl. Sylburgius Bekkerus, ante 2. τίς tri. Schneiderus et Coraes, lacunam post haec verba statuit ante me iam Thurotus ‖ κἂν] *quamvis* Guil. ‖ εἰσὶ post κτήσεις add. Coraes ‖ καὶ om. M^s ‖ 5. καὶ post αὐτὰ add. P² ‖ 6. οἷς] ὡς M^s ‖ 8. τοῦτό P¹ ‖ περὶ M^s.

Locus citatus. 1264 b, 4. τὸ — 6. ἀνδράσιν] Plat. l. l. IV. p. 451. D.
Glossae. 1264 a, 37. τῶν ἐχομένων] ταῦτα εὐθὺς ἐπάγει. p². ‖ 40. τούτους] τοὺς τεχνίτας καὶ γεωργούς. p².

terminatum est, et de habitis, quae horum politia et disciplina et leges quales. est autem neque invenire facile neque differens modicum, quales quosdam esse hos, ad salvandum municipum communitatem. at vero si uxores quidem faciet communes, possessiones autem proprias, quis dispensabit, quamvis si communes possessiones et agricolarum uxores, quemadmodum quae in agris viri ipsarum? inconveniens autem et ex bestiis fieri parabolam, quia oportet eadem tractare mulieres viris, quibus yconomiae nihil attinet. insecurum autem et principes quomodo instituit Socrates: semper enim facit eosdem principes, hoc autem seditionis caussa fit et apud nullam dignitatem possidentes, si alicunde utique apud animosos et bellicosos viros. quod autem

1. de] *ex* c et pr. b (crx. rc.) ‖ 3. *et* post *municipum* add. Alb. ‖ 4. *faciat* Alb. ‖ 6. quemadmodum] *quod tunc* Alb. ‖ 8. *yconomis* bc, *oeconomicae* Alb. ‖ 10. *haec* t, *huius* c ‖ *autem* om. c ‖ 11. *sit* c, om. t ‖ si] *sed* chl et rc. b ‖ 12. *aliunde* bcghklmnst Alb.

(II)τοῖς μηδὲν ἀξίωμα κεκτημένοις, ἤπουθεν δὴ παρά γε θυμοειδέσι καὶ πολεμικοῖς ἀνδράσιν. ὅτι δ' ἀναγκαῖον αὐτῷ ποιεῖν τοὺς αὐτοὺς ἄρχοντας, φανερόν· οὐ γὰρ ὁτὲ μὲν ἄλλοις ὁτὲ δὲ ἄλλοις μέμικται ταῖς ψυχαῖς ὁ παρὰ τοῦ θεοῦ χρυσός, ἀλλ' ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς. φησὶ δὲ τοῖς μὲν εὐθὺς γινομένοις μῖξαι χρυσόν, τοῖς δ' ἄργυρον, χαλκὸν δὲ καὶ σίδηρον τοῖς τεχνίταις μέλλουσιν ἔσεσθαι καὶ γεωργοῖς. ἔτι δὲ καὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἀφαιρούμενος τῶν φυλάκων, ὅλην φησὶ δεῖν εὐδαίμονα ποιεῖν τὴν πόλιν τὸν νομοθέτην. ἀδύνατον δὲ εὐδαιμονεῖν ὅλην, μὴ τῶν πλείστων ἢ μὴ πάντων μερῶν ἤ.

---

9. ἤ πουθεν δὴ P[3.6.] Q[b]T[b]U[b] Ald. Bekk.[2] et corr.[2] P[2], εἴπουθεν δὴ Γ M[s], ἤπουθεν δὴ P[1], ἦ πουθεν δὴ pr. P[2], ἢ πουθεν δὴ P[4], ἤ πού γε δὴ Vict., rec. Coraes Schneiderus Bekk.[1], ἤ που δῆθεν ci. Goettlingius (idem tamen in lectione mihi quoque recepta forsitan acquiescendum esse censet), ἢ δήπουθέν γε ci. Spengelius ‖ τε Coraes ‖ 12. ὁ fort. om. Γ ‖ περὶ T[b], π̃ pr. P[3], π rc. P[3] ‖ 13. δὲ] γὰρ? Susem. ‖ εὐθὺ Π[2] Bekk. et corr. P[1] ‖ 14. μῖξαι M[s] P[1] Π[3] Bekk., at v. Classen. ad Thuc. II, 84, 5, *miscere* (?) Guil., v. var. lect. Lat. ‖ δ'] δὲ M[s] et fort. P[1] ‖ καὶ σίδηρον om. P[1] ‖ 15. δὲ om. pr. P[3] (suppl. rc.) ‖ 16. ἀφαιρούμενοι M[s], ἀφ μένος U[b] ‖ δεῖ P[4] ‖ 18. τὴν πόλιν ante ὅλην rep. pr. P[1] ‖ τῶν — 19. τινῶν] πάντων ἢ [μὴ] τῶν πλείστων μερῶν [ἢ τινῶν] Boiesenius ‖ ἢ [μὴ] Zellerus (l. l. II[b]. p. 544. n. 2), εἰ μὴ Victorius, prob. et εἰ μὴ πάντων post τινῶν tri. Susem.: fortasse tamen sufficit lenior medela a Zellero proposita ‖ πλειόνων (?) Γ.

Loci citati. 1264 b, 13. φησὶ] Plat. l. l. III. p. 415. A. ‖ 16. φησὶ] l. l. IV. p. 419 sq. at immemor fuit Aristotelis alterius loci V. p. 465 sq. neque respexit quae Plato docuit IX. p. 580 — 592. B. et sic haud intellexit non eam, quam ei tribuit, sed plane contrariam esse veram Platonis sententiam.

Glossa. 1264 b, 17. ἀδύνατον — 19. εὐδαιμονίαν] ἀδύνατον φησὶ τῷ μὲν ὅλῳ προσεῖναι τοῖς δὲ μέρεσι μή. mg.[1] P[1] et mg.[3] P[2].

necessarium ipsi facere eosdem principes, manifestum: non enim quandoque quidem aliis, quandoque autem aliis mixtum est animabus a deo aurum, sed semper eisdem: ait autem hiis quidem mox genitis miscere aurum, hiis autem argentum, aes autem et ferrum artificibus futuris et agricolis. adhuc autem et felicitatem auferens a municipibus totam inquit oportere felicem facere civitatem legislatorem. impossibile autem felicitare totam non pluribus aut non omnibus partibus aut quibusdam haben-

---

2. *est* om. t ‖ *animalibus* m et pr. b (crx. mg. rc.) ‖ 3. fort. ⟨*quod*⟩ *a.* ‖ 4. *misceri* codices et Alb. ‖ 7. *felicitate* o, *felicitatem* m ‖ 8. nonne: *plurimis?* ‖ aut quibusdam] *adhuc quibusdam* a.

τινῶν ἐχόντων τὴν εὐδαιμονίαν. οὐ γὰρ τῶν αὐτῶν τὸ εὐδαιμονεῖν ὧνπερ τὸ ἄρτιον· τοῦτο μὲν γὰρ ἐνδέχεται τῷ ὅλῳ ὑπάρχειν, τῶν δὲ μερῶν μηδετέρῳ, τὸ δὲ εὐδαιμονεῖν ἀδύνατον. ἀλλὰ μὴν εἰ οἱ φύλακες μὴ εὐδαίμονες, τίνες ἕτεροι; οὐ γὰρ δὴ οἵ γε τεχνῖται καὶ τὸ πλῆθος τὸ τῶν βαναύσων. ἡ μὲν οὖν πολιτεία περὶ ἧς ὁ Σωκράτης εἴρηκεν, ταύτας

6 *τε τὰς ἀπορίας ἔχει καὶ τούτων οὐκ ἐλάττους ἑτέρας· σχεδὸν δὲ παραπλησίως καὶ τὰ περὶ τοὺς νόμους ἔχει τοὺς ὕστερον γραφέντας, διὸ καὶ περὶ τῆς ἐνταῦθα πολιτείας ἐπισκέψασθαι μικρὰ βέλτιον. καὶ γὰρ ἐν τῇ πολιτείᾳ περὶ ὀλίγων πάμπαν διώρικεν ὁ Σωκράτης, περί τε γυναικῶν* III

19. *τῶν* fort. om. *Γ* ‖ 20. *ὥσπερ* M[s] et pr. P[1] (crx. p[1]) et corr.[1] P[2], *ὧν καὶ Γ* (fors. recte) ‖ 21. *μὴ δ' ἑτέρῳ* M[s] ‖ *τὸ — ἀδύνατον* secl. Scaliger ‖ 23. *τεχνίται* M[s] P[1.2.3.] et similia saepius ‖ 26. *ἔχει καὶ τὰ περὶ τοὺς νόμους* (β, α) P[1] ‖ *τὰ* om. *Π*[2] Bekk. ‖ 27. *ἐντεῦθεν* M[s] ‖ 28. *καὶ* — 1265 a, 1. *φυλάκων* secl. Rettigius (Quaest. Platon. p. 29 sqq.) ‖ 29. *διώρηκεν* pr. M[s].

Locus citatus. 1264 b, 29. *περί* — 30. *δεῖ*] Plat. l. l. V. p. 457. B — 466. D.

Glossae. 1264 b, 19. *οὐ* — 21. *ἀδύνατον*] *οὐχ ὥσπερ ἔχει ὁ ἄρτιος ἀριθμὸς οὕτως ἔχει καὶ τὸ εὐδαιμονεῖν· τοῦ μὲν γὰρ ἀρτίου ἀριθμοῦ τὰ μέρη περιττά εἰσιν οἷον τοῦ* (*τὰ* P[1]) *δύο, τὸ δὲ ὅλον ἄρτιον· τὰ δὲ τῆς πόλεως μέρη οἷον τοὺς φύλακας οὐκ ἐνδέχεται μὴ εὐδαίμονας ὄντας τὴν πόλιν εὐδαίμονα νομίζεσθαι.* mg.[1] P[1] et mg.[3] P[2] ‖ 20. *τοῦτο*] *τὸ ἄρτιον.* p[2] ‖ 26. *τοὺς* — 27. *γραφέντας*] *τοὺς πεποιημένους ἐν κρησίν.* p[2].

tibus felicitatem. non enim eorundem felicitare, quorum et par: hoc quidem enim contingit toti inesse, partium autem neutri, felicitare autem impossibile. at vero si municipes non felices, qui alteri? non enim utique artifices et multitudo banausorum. politia quidem igitur, de qua Socrates dixit, has dubitationes habet et hiis non minores alteras: 6. fere autem similiter III et quae circa leges se habent posterius scriptas, propter quod et de ea quae hic politia considerare modica melius. etenim in politia de paucis omnino determinavit Socrates, de uxorum et puerorum communione, quomodo habere oportet, et de pos-

1. *eorum* codices (fors. recte) ‖ *felicitate* acm, *felicita* pr. b (crx. rc.), *felicitari* Alb. ‖ 2. *enim* om. Alb. ‖ 3. *felicitate* am, *felicitatem* c, *felicitari* t ‖ *autem* om. b ‖ *municeps* c et pr. m ‖ 5. *dicit* t ‖ 7. *et* ante *quae* om. c ‖ 10. *habere* post *oportet* m Alb.

(III) καὶ τέκνων κοινωνίας, πῶς ἔχειν δεῖ, καὶ περὶ κτήσεως, [καὶ τῆς πολιτείας τὴν τάξιν (διαιρεῖται δὲ εἰς δύο μέρη τὸ πλῆθος τῶν οἰκούντων, τὸ μὲν εἰς τοὺς γεωργούς, τὸ δὲ εἰς τὸ προπολεμοῦν μέρος· τρίτον δ' ἐκ τούτων τὸ βουλευόμενον καὶ κύριον τῆς πόλεως), περὶ δὲ τῶν γεωργῶν καὶ τῶν τεχνιτῶν, πότερον οὐδεμιᾶς ἢ μετέχουσί τινος ἀρχῆς, καὶ πότερον ὅπλα δεῖ κεκτῆσθαι καὶ τούτους καὶ συμπολεμεῖν ἢ μή, περὶ τούτων οὐδὲν διώρικεν ὁ Σωκράτης, ἀλλὰ τὰς μὲν γυναῖκας οἴεται δεῖν συμπολεμεῖν καὶ παιδείας μετέχειν τῆς αὐτῆς τοῖς φύλαξιν, τὰ δ' ἄλλα τοῖς ἔξωθεν πεπλήρωκε λόγοις [τὸν λόγον]·] καὶ περὶ τῆς παιδείας, ποίαν τινὰ δεῖ γίνεσθαι

30. *καὶ* ante *κοινωνίας* add. *Π*[3] ‖ *καὶ τῆς*] *κατὰ τῆς*? Schmidtius transpositionem meam approbans ‖ 31. *διαιρεῖται*] *διαιρεῖ μὲν* ci. Coraes ‖ *δὲ*] *γὰρ* *Π*[2] Ar. Coraes Bekk. alii ‖ 33. *προπολεμοῦν*] *πρὸς πόλεμον* (?) *Γ* ‖ *μέρει* M[s] ‖ *τρίτων* Bas.[3] ‖ *δὲ* M[s] ‖ 35. *οὐδὲ μιᾶς* M[s] P[1] ‖ *ἤ τινος μετέχουσι* (?) *Γ* ‖ 36. *καὶ* ante *τούτους* om. M[s] ‖ 38. *τῆς*] *τοῖς* M[s] ‖ *αὐτοῖς* pr. M[s] ‖ 39. *λόγοις* ante *πεπλήρωκε* *Π*[2] Bekk., om. M[s] P[1] ‖ 40. *τὸν λόγον* add. *Π* Bekk. † ‖ *γινώσκεσθαι* P[2].

Loci citati. 1264 b, 30. *περὶ κτήσεως*] l. l. III. p. 415. D. — 417. B. ‖ 31. *διαιρεῖται* — 34. *πόλεως*] II. p. 367. E — 376. E. III. p. 412. C — IV. p. 445. E. V. p. 466. D — VI. p. 502. C. VII. p. 535. A — 541. B. cf. II. p. 376. E — III. p. 412. B. VI. p. 502. C — VII. p. 541. B ‖ 34. *περί* — 37. *Σωκράτης*] reapse haec non praetermissa esse a Platone invitus ipse testatur Aristoteles v. 6 — 10. et 31 — 34. ‖ 38. *οἴεται*] Plat. l. l. V. p. 449. A — 457. B ‖ 39. *τὰ* — *πεπλήρωκε*] at quae attulit Aristoteles revera comprehendunt totum Politicorum Platonicorum argumentum, nisi quod libris I. et II. universi operis fundamenta iecit et libris VIII et IX. de ceteris civitatum formis egit: vereor igitur, ne ipse Aristoteles, quinam tandem sint isti *ἔξωθεν λόγοι*, dicere potuisset, nisi forte pauca illa, quae X. p. 608. C — 621. D de animorum immortalitate proponuntur, in hunc usum vertere voluisset.

sessione et politiae ordinem (dividitur autem in duas partes multitudo habitantium, haec quidem in agricolas haec autem in partem quae ad bellum: tertium autem ex hiis consilians et principale civitatis), de agricolis autem et artificibus, utrum nullo aut aliquo participant principatu, et utrum arma oportet possidere etiam hos et compugnare aut non, de hiis nihil determinavit Socrates, sed uxores quidem existimat oportere simul bellare et disciplina participare eadem municipibus, alia autem exterioribus replevit sermonibus, et de disciplina, qualem quan-

1. *de* ante *politiae* add. bms ‖ *ordine* bcghlmns Alb. et corr. k. ‖ 2. *agricolis* pr. b (crx. rc.) ‖ autem] *quod* c ‖ 5. *participent* Alb. ‖ 6. *etiam et* b, *et* t ‖ *et* om. b ‖ 7. *existimavit*, sed *vit* in ras. a rc. m. scr. a ‖ *oportere* om. a ‖ 8. *debellare* pr. b, *pugnare* m. ‖ 9. *quantam* a.

(III)
1265 a τῶν φυλάκων, * τῶν δὲ νόμων τὸ μὲν πλεῖστον μέρος νόμοι 2
τυγχάνουσιν ὄντες, ὀλίγα δὲ περὶ τῆς πολιτείας εἴρηκεν. καὶ
ταύτην βουλόμενος κοινοτέραν ποιεῖν ταῖς πόλεσι κατὰ μικρὸν
περιάγει πάλιν εἰς τὴν ἑτέραν πολιτείαν. ἔξω γὰρ
τῆς τῶν γυναικῶν κοινωνίας καὶ τῆς κτήσεως, τὰ ἄλλα
ταὐτὰ ἀποδίδωσιν ἀμφοτέραις ταῖς πολιτείαις· καὶ γὰρ
παιδείαν τὴν αὐτήν, καὶ τὸ τῶν ἔργων τῶν ἀναγκαίων ἀπεχομένους
ζῆν, καὶ περὶ συσσιτίων ὡσαύτως· πλὴν ἐν ταύτῃ
φησὶ δεῖν εἶναι συσσίτια καὶ γυναικῶν, καὶ τὴν μὲν χιλίων
τῶν ὅπλα κεκτημένων, ταύτην δὲ πεντακισχιλίων. τὸ μὲν 3
οὖν περιττὸν ἔχουσι πάντες οἱ τοῦ Σωκράτους λόγοι καὶ τὸ
κομψὸν καὶ τὸ καινοτόμον καὶ [τὸ] ζητητικόν, καλῶς δὲ

1265 a, 1. τοῖς φύλαξι (?) Γ ‖ 3. κοινωτέραν Mˢ ‖ 4. εἰς] πρὸς Π² Bekk. ‖ 5. τῆς ante τῶν om. P⁴ ‖ 6. δίδωσιν P⁴ Uᵇ Ald. ‖ 7. τὸ om. pr. P⁴ ‖ τῶν ἀναγκαίων om. P² ‖ 8. συσιτίων pr. P³ (crx. rc.), συσσιτίνων P⁴ ‖ 9. συσίτια pr. P³ (crx. rc.) ‖ καὶ ante γυναικῶν om. Γ et pr. P¹ (suppl. corr.[1]) ‖ μὲν, ut videtur, om. Γ ‖ 10. ⟨τὰ⟩ ὅπλα Schneiderus ‖ ταύτης Mˢ ‖ 12 τὸ ante ζητητικόν add. Π² Bekk. ‖ δὲ ἴ pr. Mˢ.

Loci citati. 1264 b, 40. καὶ — 1265 a, 1. φυλάκων] Plat. l. l. II. p. 376. E — III. p. 412. B. VI. p. 502. C — VII. p. 535. A. X. p. 595. A — 608. B ‖ 1265 a, 7. παιδείαν τὴν αὐτήν] v. Plat. Legg. VII. XII. p. 961. C — 968. B ‖ καὶ — 8. ζῆν] l. l. V. p. 741. E. VII p. 806. D — 807. D. VIII. p. 842. D. 846. D. XI. p. 519. D sq. ‖ 8. καὶ — 9. γυναικῶν] l. l. VI. p. 780. D sqq. VII. p. 806. E. cf. VIII. p. 842. B. 847. E sq. ‖ 9. τὴν — 10. κεκτημένων] Plat. de rep. IV. p. 423. A ‖ 10. ταύτην δὲ πεντακισχιλίων] accuratius πεντακισχιλίων καὶ τετταράκοντα, v. Plat. Legg. V. p. 737. E. 740. C sq. 745. B sqq. etc.

dam oportet fieri municipibus: legum autem plurima quidem pars 2
leges existunt entes, pauca autem de politia dixit. et hanc volens
communiorem facere civitatibus secundum modicum circumducit
iterum ad alteram politiam. praeter mulierum enim communionem
et possessionis alia eadem tradit ambabus politiis, et
enim disciplinam eandem et quod ab operibus necessariis abstinentes
vivere et de conviviis similiter: verumtamen in hac
inquit oportere esse convivia mulierum et hanc mille arma possidentium,
hanc autem quinque millium. superfluum quidem igi- 3
tur habent omnes Socratis sermones et leve et novum et quaestionibus
plenum, bene autem omnia forte difficile, quoniam

2. *entes* om. Alb. ‖ pauca] *puta* c et pr. bm (crx. rc. m et *al. pauca* mg. rc. b) ‖ *et — volens* om. b ‖ 3. *communionem* mt et post *facere* a ‖ *civibus* Alb. ‖ 4. alteram] *aliam* a ‖ *mulierum* post *enim* c ‖ 5. *possessionum* Alb. ‖ 6. *abstinentes* om. c ‖ 11. quoniam] *etenim* rc. b et pr. m (crx. rc.), *quin* t, *enim* Alb.

(III) *πάντα ἴσως χαλεπόν, ἐπεὶ καὶ τὸ νῦν εἰρημένον πλῆθος δεῖ μὴ λανθάνειν ὅτι χώρας δεήσει τοῖς τοσούτοις Βαβυλωνίας ἤ τινος ἄλλης ἀπεράντου τὸ πλῆθος, ἐξ ἧς ἀργοὶ πεντακισχίλιοι θρέψονται, καὶ παρὰ τούτους γυναικῶν καὶ θεραπόντων ἕτερος ὄχλος πολλαπλάσιος. δεῖ μὲν οὖν ὑποτίθεσθαι*
4 *κατ' εὐχήν, μηδὲν μέντοι ἀδύνατον. λέγεται δ' ὡς δεῖ τὸν νομοθέτην πρὸς δύο βλέποντα τιθέναι τοὺς νόμους, πρός τε τὴν χώραν καὶ τοὺς ἀνθρώπους. ἔτι δὲ καλῶς ἔχει προσθεῖναι καὶ πρὸς τοὺς γειτνιῶντας τόπους, πρῶτον μὲν εἰ δεῖ τὴν πόλιν ζῆν βίον πολιτικὸν μὴ μονωστικόν (οὐ γὰρ μόνον ἀναγ-*

13. *τὸ* om. P^4 ‖ 14. *δεήσει τοῖς τοσούτοις* post 15. *ἀπεράντου* Γ (nescio an recte) ‖ 15. *ὑπεράντου* M^s ‖ 16. *θρέψονται*] v. vet. transl. c. variis leott. ‖ *περὶ* M^s $Π^2$ Bekk. et pr. P^1 (crx. p^1) ‖ 17. *πολυπλάσιος* M^s ‖ *ὑποθέσθαι* Schneiderus ‖ 18. *μὴ* M^s P^1, om. Q^b ‖ *δὲ* M^s et fort. P^1 ‖ *τὸν* om. pr. P^4 ‖ 19. *τε* om. P^1, *τε τὴν* om. M^s ‖ 21. *γειτνιώντων* Γ † ‖ *πρῶτον μὲν* om. $P^{2.3.}$ Q^b T^b U^b Ar. Ald. Bekk. et pr. P^4 (suppl. mg.), ante *καὶ* tri. Schmidtius ‖ *τὴν πόλιν* post 22. *ζῆν* M^s P^1 ‖ 22. *ὁπλιτικόν* Montecatinus, *πολεμικόν* Muretus, ⟨*ἡγεμονικὸν καὶ μὴ μόνον*⟩ *πολιτικόν* Thurotus, *πολιτικοῦ?* Schmidtius ‖ *μὴ μονώτερον* M^s, *μὴ μονωτικὸν* P^1, *μη μονοτικὸν* mg. P^4, om. $P^{2.3.}$ Q^b T^b U^b Ar. Ald. Bekk., Thurot. et pr. P^4, *μειόνως* ⟨*εἰρην*⟩*ικόν?* Schmidtius, recepta Mureti coniectura *μὴ μόνως* ⟨*πολι-*⟩*τικόν* ci. Susemihlius: at si verba interpolata sint, certe cum Mureto faciendum erit.

Loci citati. 1265 a, 18. *κατ' εὐχὴν*] Plat. l. l. IV. p. 709. D ‖ *λέγεται*] expressis quidem verbis hoc non fit in Legibus Platonicis, sed recte hanc sententiam e IV. p. 704 — 709. et V. p. 747. D. eruere potuit Aristoteles ‖ 20. *ἔτι* — 21. *τόπους*] at hoc Plato quoque non prorsus praetermittit l. l. V. p. 737. D.

et nunc dictam multitudinem oportet non latere quia regione Babylonica vel aliqua alia infinita opus erit tot multitudine, ex qua otiosi quinque millia nutriantur et praeter hos mulierum et famulorum alia turba multo maior. oportet quidem igitur
4 supponi ad votum, nihil tamen impossibile. dicitur autem, quod oportet legislatorem ad duo respicientem ponere leges, ad regionem et homines. adhuc autem bene se habet apponere et ad vicinorum loca, primum quidem si oportet civitatem vivere vitam politicam non monosticam (non enim solum necessarium est

2. *alia* ante *aliqua* a, *aliqua* pr. m (crx. rc.), om. t ‖ *opus* post *erit* Alb. ‖ *tot* om. Alb. ‖ *multitudinem* t, *multitudini* Alb. ‖ 3. quinque — nutriantur] *qui agriculturae non deserviunt* Alb. ‖ *nutriuntur* a, corrige *nutrientur* ‖ *propter* Alb. ‖ 5. *nihil* post *tamen* Alb. ‖ 7. *ad* om. Alb. ‖ 9. *non* om. t^a Alb. ‖ *monoticam* chks et pr. blm (crx. rc.), *monasticam* nt, om. t^a Alb.

καῖόν ἐστιν αὐτὴν τοιούτοις χρῆσθαι πρὸς τὸν πόλεμον ὅπλοις (III) *ἃ χρήσιμα κατὰ τὴν οἰκείαν χώραν ἐστίν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἔξω τόπους)· εἰ δέ τις μὴ τοιοῦτον ἀποδέχεται βίον, μήτε τὸν ἴδιον μήτε τὸν κοινὸν τῆς πόλεως, ὅμως οὐδὲν ἧττον δεῖ φοβεροὺς εἶναι τοῖς πολεμίοις, μὴ μόνον ἐλθοῦσιν εἰς τὴν χώραν ἀλλὰ καὶ ἀπελθοῦσιν. καὶ τὸ πλῆθος δὲ τῆς κτήσεως ὁρᾶν δεῖ, μή ποτε βέλτιον ἑτέρως διορίσαι τῷ σαφῶς μᾶλλον. τοσαύτην γὰρ εἶναί φησι δεῖν ὥστε ζῆν σωφρόνως, ὥσπερ ἂν εἴ τις εἶπεν ὥστε ζῆν εὖ (τοῦτο γάρ ἐστι καθόλου μᾶλλον, ἔτι δ' ἔστι σωφρόνως μὲν ταλαιπώρως δὲ ζῆν)· ἀλλὰ βελτίων ὅρος τὸ σωφρόνως καὶ ἐλευθερίως (χωρὶς γὰρ ἑκατέρῳ τῷ μὲν τὸ τρυφᾶν ἀκολουθήσει, τῷ δὲ τὸ ἐπιπόνως ζῆν), ἐπεὶ μόναι γ' εἰσὶν ἕξεις [ἀρεταὶ] περὶ τὴν τῆς οὐσίας χρῆσιν αὗται, οἷον*

23. *ὅπλοις*] *ὁρίοις* Onckenius ‖ 24. *οἰκίαν* Ms ‖ *εἶναι ἐστίν* Ms ‖ 25. *εἴ τις δὲ* (?) *Γ* ‖ ⟨*καὶ*⟩ *μὴ*? Schmidtius ‖ 29. *διορίσαι τῷ*] *διορίσαιτο* (?) *Γ* ‖ 30. *εἴ*] *εἴη* Bas.[3], om. *Π*[1] (fors. recte) ‖ *εἴπειεν* Bas.[3] et fort. *Γ* (*dicat* Guil.) nescio an recte ‖ 31. *ὥστε* om. P[4] ‖ *ζῆν* post *εὖ* Ms ‖ *καὶ καθόλου* P[1] ‖ 33. *καὶ* om. Ms ‖ *ἑκατέρῳ* Coraes, *ἑκάτερον* *Γ Π* Ar. Bekk. ‖ *τὸ μὲν τῶ* *Π*[2] Ar. Bekk., *τῶ μὲν τῶ* pr. Ms ‖ 34. *τὸ δὲ τῶ* P[2.3.] Qb Ar. Ald. Bekk., *τὸ δὲ τὸ* P[4] Tb Ub ‖ *ζῆν* om. *Π* Bekk. (fors. recte) ‖ 35. *εἰσὶν — αὗται*] *αὗται αἱ ἕξεις εἰσὶν ἀρεταὶ περὶ τὴν ἕξιν τῆς οὐσίας Γ*, *αὗται αἱ ἀρεταί εἰσιν ἕξεις περὶ τὴν χρῆσιν τῆς οὐσίας* Ar. ‖ *αἱρεταὶ* corr. Ald. Mon. et Victorius, rec. Bekk. ‖ *χρῆσιν*] *ἕξιν* *Π*[1].

Locus citatus. 1265 a, 30. *φησι*] l. l. V. p. 737. D.

ipsam talibus uti ad bellum armis, quae utilia secundum propriam regionem sunt, sed et ad exteriora loca): si quis autem non talem acceptat vitam neque propriam neque communem civitatis, tamen nihil minus oportet terribiles esse inimicis non solum venientibus in regionem, sed et discedentibus. et multitudinem autem possessionis videre oportet, ne forte melius altero modo determinetur plane magis. tantam enim esse inquit oportere, ut vivatur temperate, quemadmodum si quis dicat, ut vivatur bene (hoc enim est universale magis, adhuc autem est temperate quidem, misere autem vivere): sed melior determinatio temperate et liberaliter (separatim enim utrumque huic quidem delitiari assequetur, huic autem laboriose vivere), quoniam soli

2. regionem sunt] *voluntatem* c ‖ *et* om. beghklmnt ‖ 5. *et* ante *multitudinem* om. t Alb. ‖ 7. *enim* om. c ‖ *esse* post *inquit* bcmt Alb. ‖ 8. *dicat* om. c ‖ 9. *est* om. ct ‖ universale] *utile* beghklmnt Alb. ‖ 10. *vivere* post *temperate* add. rc. m ‖ 11. *huc* beghkln, *hunc* mt Alb. ‖ 12. *assequetur* ante *deliciari* Alb., *assequitur* cghl, *assequutur* k, om. b ‖ *huc* bghln, *hunc* kmt Alb., *h'* e.

(III) οὐσίᾳ πράως [μὲν] ἢ ἀνδρείως χρῆσθαι οὐκ ἔστιν, σωφρόνως δὲ
καὶ ἐλευθερίως ἔστιν, ὥστε καὶ τὰς χρήσεις ἀναγκαῖον εἶναι
6 περὶ αὐτὴν ταύτας. ἄτοπον δὲ καὶ τὸ τὰς κτήσεις ἰσάζοντα τὸ
περὶ τὸ πλῆθος τῶν πολιτῶν μὴ κατασκευάζειν, ἀλλ' ἀφεῖ-
ναι τὴν τεκνοποιίαν ἀόριστον ὡς ἱκανῶς ἂν ὁμαλισθησομένην
εἰς τὸ αὐτὸ πλῆθος διὰ τὰς ἀτεκνίας ὁσωνοῦν γεννωμένων,
ὅτι δοκεῖ τοῦτο καὶ νῦν συμβαίνειν περὶ τὰς πόλεις. δεῖ δὲ 1265 b
τοῦτ' οὐχ ὁμοίως ἀκριβῶς ἔχειν περὶ τὰς πόλεις τότε καὶ νῦν·
νῦν μὲν γὰρ οὐδεὶς ἀπορεῖ διὰ τὸ μερίζεσθαι τὰς οὐσίας εἰς
ὁποσονοῦν πλῆθος, τότε δὲ ἀδιαιρέτων οὐσῶν ἀνάγκη τοὺς πα-
ράζυγας μηδὲν ἔχειν, ἐάν τε ἐλάττους ὦσι τὸ πλῆθος ἐάν τε

36. *μὲν* post *πράως* add. M[s] P[1] ‖ 37. *εἶναι* post 38. *περὶ αὐτὴν* Π[2] Bekk. ‖ 38. *ταύτας* ante 37. *ἀναγκαῖον* Γ, *τοιαύτας* aut *τὰς αὐτὰς* ci. Coraes ‖ *τὸ* post *ἰσάζοντα*, ut videtur, om. Γ ‖ 39. *ἀλλὰ* M[s] ‖ 40. *ὁμαλισθησομένην*] *respondentem* (?) Guil.
1265 b, 3. *ἀπορρεῖ* P[4] ‖ 4. *ὁπωσονοῦν* M[s] ‖ *δ'* Bekk. ‖ *περίζυγας* Γ M[s] et pr. et corr. P[1], nam *παράζυγας* litteris *ε* et *ι* in *α* mutatis crx. p[1], sed postea *ερι* superscribendo priorem lectionem restituit librarius ‖ 5. *τ'* Π[2] Bekk.

Locus citatus. 1265 a, 38. *ἄτοπον* — 1265 b, 1. *πόλεις*] Plat. l. l. V. p. 740. B — 741. A.
Glossae. 1265 a, 38. *αὐτὴν*] *τὴν κτῆσιν*. p[2] ‖ *ταύτας*] *τῆς ἐλευθεριότητος καὶ σωφροσύνης*. p[2].

hii habitus sunt virtutes circa habitudinem substantiae, puta
substantia mansuete aut fortiter uti non est, temperate autem
et liberaliter est, quare et usus hos necessarium esse circa
6 ipsam. inconveniens autem et possessiones adaequantem circa
multitudinem civium non constituere, sed sinere puerorum pro-
creationem infinitam, tamquam sufficienter utique respondentem
ad eandem multitudinem propter sterilitates quantiscunque gene-
ratis, quia videtur hoc etiam nunc accidere circa civitates. opor-
tet autem hoc non similiter certe habere circa civitates tunc et
nunc: nunc quidem enim nullus dubitat eo quod partitae sunt
substantiae ad quantamcunque multitudinem, tunc autem indi-
visis existentibus necesse iugarios nihil habere, sive pauciores

1. *virtutis* t Alb. ‖ *habitudines* t Alb., *magnitudinem* s ‖ 2. *forcius* bm ‖ 3. *hoc* pr. b (crx. in textu et in mg. rc.) ‖ necessarium] *n* pr. b (crx. in textu et in mg. rc.), *nomen* o ‖ 5. *sumere*, sed *mere* in ras. a rc. m. scr. a ‖ *puerorum* post *procreationem* a ‖ 6. respondentem] *prudentem* bo ‖ 9. *autem* om. o ‖ *hoc* ante *autem* b, om. m ‖ *non* om. o ‖ 10. *nullus* om. o ‖ *sint* acm ‖ 12. iugarios] *deiectos* bchklmnst Alb., *diectos* g.

(III)
πλείους. μᾶλλον δὲ δεῖν ὑπολάβοι τις ἂν ὡρίσθαι τῆς οὐσίας 7
τὴν τεκνοποιίαν, ὥστε ἀριθμοῦ τινὸς μὴ πλείονα γεννᾶν· τοῦτο
δὲ τιθέναι τὸ πλῆθος ἀποβλέποντα πρὸς τὰς τύχας, ἂν
συμβαίνῃ τελευτᾶν τινὰς τῶν γεννηθέντων, καὶ πρὸς τὴν
τῶν ἄλλων ἀτεκνίαν. τὸ δ' ἀφεῖσθαι, καθάπερ ἐν ταῖς
ἄλλαις πόλεσι, πενίας ἀναγκαῖον αἴτιον γίνεσθαι τοῖς πο-
λίταις, ἡ δὲ πενία στάσιν ἐμποιεῖ καὶ κακουργίαν. Φείδων
μὲν οὖν ὁ Κορίνθιος, ὢν νομοθέτης τῶν ἀρχαιοτάτων, τοὺς
οἴκους ἴσους ᾠήθη δεῖν διαμένειν καὶ τὸ πλῆθος τῶν πολιτῶν,
καὶ εἰ τὸ πρῶτον ἀνίσους εἶχον τοὺς κλήρους πάντες κατὰ μέ-
γεθος· ἐν δὲ τοῖς νόμοις τούτοις τοὐναντίον ἐστίν.· ἀλλὰ περὶ
μὲν τούτων πῶς ἂν οἰόμεθα βέλτιον ἔχειν, λεκτέον ὕστερον·
ἐλλέλειπται δὲ τοῖς νόμοις τούτοις καὶ τὰ περὶ τοὺς ἄρχον- 8

6. *δεῖν* post *ἂν* *Γ* ‖ 7. *ἀριθμοῦ τινὸς* aut post *μὴ* aut post *πλείονα* *Γ*, *ἀριθμοῦσι τινὸς* et *ὁ* quidem in ras. M[s] ‖ 8. *τιθέναι* post *τὸ πλῆθος* *Γ* ‖ 9. *συμβαίνη*, sed *η* in ras. P[3] ‖ 11. *ἄλλαις*] *πλείσταις* P[1] *Π*[2] Ar. Bekk. (*πλ* in ras. P[3]) ‖ 13. *ἀρχαίων* *Γ* Ar. ‖ 14. *δεῖ* M[s] ‖ 15. *εἰ* om. P[4] ‖ *τοὺς κλήρους* ante *ἀνίσους* *Π*[2] Bekk., ante *εἶχον* M[s] P[1] ‖ *πάντας* Bekk.[2] ‖ 17. *ἂν* post *βέλτιον* *Π*[2] Bekk. ‖ *οἰώμεθα* P[1].

Locus citatus. 17. *ὕστερον*] v. praef.

sint secundum multitudinem sive plures. magis autem suspi- 7
cabitur quis utique oportere determinatam esse puerorum pro-
creationem quam substantiam, ut non numero quodam plures
generentur, hanc autem multitudinem ponere adspicientem ad
fortunas, si accidat mori quosdam generatorum, et ad aliorum
sterilitatem. sinere autem quemadmodum in aliis civitatibus
paupertatis necessariam caussam fieri civibus, penuria autem sedi-
tionem efficit et malignitatem. Phidon quidem igitur Corinthius
existens legislator antiquorum domus aequales opinatus est
oportere permanere et multitudinem civium, et si primo inae-
quales habuissent sortes omnes secundum magnitudinem: in legi-
bus autem hiis contrarium est. sed de hiis quidem quomodo
utique existimamus melius habere, dicendum posterius: dere- 8
lictum autem est legibus hiis et quae circa principes, quomodo

3. *numero quodam* post *plures* a ‖ 4. *generantur* bcghkmn, *generatur* l ‖ 5. *si* om. c et pr. b (suppl. rc.) ‖ *accidit* Alb. ‖ 6. *sine* pr. b (crx. rc.), *finem* a (*f* in ras.) et Alb. et pr. m (crx. rc.) ‖ 7. fort. *necessarium* ‖ *caussam* om. c ‖ 8. *fiden* pr. a (*fidon* crx. rc.) ‖ 10. si] *sic* c et pr. bm ‖ 11. omnes] *esse* c ‖ 13. *eximamus* pr. a (crx. rc.), *estimamus* bcm Alb., *extimamus* t ‖ 14. *autem* post *est* bt Alb.

(III) τας, πῶς ἔσονται διαφέροντες τῶν ἀρχομένων. φησὶ γὰρ
δεῖν, ὥσπερ ἐξ ἑτέρου τὸ στημόνιον ἐρίου γίνεται τῆς κρόκης,
οὕτω καὶ τοὺς ἄρχοντας ἔχειν δεῖν πρὸς τοὺς ἀρχομένους. ἐπεὶ
δὲ τὴν πᾶσαν οὐσίαν ἐφίησι γίνεσθαι μείζονα μέχρι πεντα-
πλασίας, διὰ τί τοῦτ' οὐκ ἂν εἴη ἐπὶ τῆς γῆς μέχρι τινός;
καὶ τὴν τῶν οἰκοπέδων δὲ διαίρεσιν δεῖ σκοπεῖν, μή ποτ' οὐ
συμφέρει πρὸς οἰκονομίαν· δύο γὰρ οἰκόπεδα ἑκάστῳ ἔνειμε
9 διελὼν χωρίς, χαλεπὸν δὲ οἰκίας δύο οἰκεῖν. ἡ δὲ σύνταξις
ὅλη βούλεται μὲν εἶναι μήτε δημοκρατία μήτε ὀλιγαρχία,
μέση δὲ τούτων, ἣν καλοῦσι πολιτείαν· ἐκ γὰρ τῶν ὁπλι-

19. ὅπως $Π^2$ Bekk. ‖ 20. δεῖν aut h. l. aut v. 21. secludendum esse ci. Conringius, δὴ ci. Coraes ‖ τὸ στημόνιον post ἐρίου Γ ‖ 21. δεῖ $Π^1$ T^b †, secl. Montecatinus ‖ 22. πεντηκονταπλασίας pr. P^1 ‖ 24. τὴν om. M^s ‖ 25. συμφέρει M^s P^1 L^s Ald. et pr. $P^{2.3.}$, συμφέρῃ $ΓP^4Q^bT^bU^b$ Bekk. et corr.[1] P^2 et rc. P^3: cf. Eucken. De Aristot. dicendi usu P. I. de particularum usu. p. 58 sq. ‖ 26. δύο[β] οἰκίας[α] P^1 ‖ 27. βούλεται post μὲν M^s P^1 ‖ δημοκρατεία pr. P^3 (crx. ead. m.) ‖ 28. μέση — 31. πολιτείαν om. M^s ‖ ἐκ] ἐ pr. P^3 (crx. rc.).

Loci citati. 1265 b, 19. φησὶ] l. l. V. p. 734. E. non tamen prorsus neglegere debuit Aristoteles quae Plato disseruit XII. p. 961. A sq. 951. E sqq. ‖ 22. πενταπλασίας] immo τετραπλασίας, v. Plat. l. l. V. p. 744. E. cf. VI. p. 754. D sqq. errorem ipsius Aristotelis esse non librariorum inde apparet, quod idem repetitur c. 7. 1266 b, 5 sqq. ‖ 25. ἔνειμε] l. l. V. p. 745. E. VI. p. 775. E sqq. cf. VIII. p. 848. at mirum est hoc loco idem in Platone ab Aristotele reprehendi, quod ipse instituit VII, 10. 1330 a, 14 sqq.

erunt differentes a subiectis. ait enim oportere, quemadmodum
ex altero lanae filatum fit quam lini, sic et principes habere
oportet ad subiectos. quoniam autem omnem substantiam sinit
fieri maiorem usque quincuplum, propter quid hoc non utique
erit in terra usque aliquid? et domiciliorum autem divisionem
oportet considerare, ne forte non expediat ad yconomiam: duo
enim domicilia cuilibet distribuebat dividens seorsum, difficile
9 autem domos duas habitare. coordinatio autem tota vult qui-
dem esse neque democratia neque oligarchia, media autem
harum, quam vocant politiam: ex utentibus enim armis est. si

2. *filum* Alb. ‖ *sit* abcghkmn, om. Alb. ‖ 5. in terra] *interea* a ‖ *ad* post *usque* add. pr. a, *in* in textu et in mg. crx. rc. a ‖ 7. distribuebat] *alia translatio: uni quidem* Alb. ‖ 8. *domos duas habitare. alia translatio: domos in duo dividere* Alb. ‖ *tota* post *vult* m, om. Alb. ‖ 9. esse neque] *esse in* c et pr. b (crx. rc.) et pr. m (crx. ead. m.), *neque* t ‖ 10. *ex utentibus* post *enim* Alb.

τευόντων ἐστίν. εἰ μὲν οὖν ὡς κοινοτάτην ταύτην κατασκευάζει ταῖς πόλεσι τῶν ἄλλων πολιτειῶν, καλῶς εἴρηκεν ἴσως· εἰ δ' ὡς ἀρίστην μετὰ τὴν πρώτην πολιτείαν, οὐ καλῶς, τάχα γὰρ τὴν τῶν Λακώνων τις ἂν ἐπαινέσειε μᾶλλον, ἢ κἂν ἄλλην τινὰ ἀριστοκρατικωτέραν. ἔνιοι μὲν οὖν λέγουσιν ὡς δεῖ τὴν ἀρίστην πολιτείαν ἐξ ἁπασῶν εἶναι τῶν πολιτειῶν μεμιγμένην, διὸ καὶ τὴν τῶν Λακεδαιμονίων ἐπαινοῦσιν (εἶναι γὰρ αὐτὴν οἵ μὲν ἐξ ὀλιγαρχίας καὶ μοναρχίας καὶ δημοκρατίας φασίν, λέγοντες τὴν μὲν βασιλείαν μοναρχίαν, τὴν δὲ τῶν γερόντων ἀρχὴν ὀλιγαρχίαν, δημοκρατεῖσθαι δὲ κατὰ τὴν [τῶν] ἐφόρων ἀρχὴν διὰ τὸ ἐκ τοῦ δήμου εἶναι τοὺς ἐφόρους· οἳ δὲ τὴν μὲν ἐφορείαν εἶναι τυραννίδα, δημοκρατεῖσθαι δὲ κατά τε τὰ συσσίτια καὶ τὸν ἄλλον βίον τὸν (III)

30. *πολιτείαν* *Π*³ Bekk. et pr. P²·³· (crx. *γρ.* mg.¹ P² nec non rc. P³, sed hic *ων* superscriptum postea erasum est) ‖ 32. *λακόνων* pr. P³ (crx. rc.) ‖ *τις* post *ἂν* *Π*² Bekk. ‖ *κἂν*] *καὶ* *Γ* ‖ 34. *πολιτῶν* *Γ* Tᵇ ‖ 35. *τὴν* om. *Γ* Mˢ ‖ *τῶν* om. P¹ ‖ 36. *δημοκρατίας* — 37. *μοναρχίαν* in mg. P⁴ ‖ 37. *μὲν* om. Mˢ ‖ *βασιλίαν* Mˢ ‖ *τὴν δὲ* — 38. *ολιγαρχίαν* om. Mˢ ‖ 39. *τῶν* add. *Π*² Bekk. ‖ *ἐφόρων*] *plebeiorum* Guil. ‖ 40. *ἐφορίαν* *Π*³ et pr. P³ (crx. rc.).

Loci citati. 1265 b, 37. *φασίν*] similiter etiam Plato l. l. IV. p. 712. D sq. ‖ 40. *τὴν* — *τυραννίδα*] sic etiam Plato l. l.

quidem igitur ut communissimam hanc constituit civitatibus aliarum politiarum, bene dixit forte: si autem ut optimam post primam politiam, non bene, forsitan enim eam quae Laconorum aliquis utique laudabit magis vel etiam aliam aliquam magis aristocraticam. quidam quidem igitur dicunt, quod oportet optimam politiam ex omnibus esse civibus mixtam, propter quod et Lacedaemoniorum laudant (esse enim ipsam hii quidem ex oligarchia et monarchia et democratia aiunt dicentes regnum quidem monarchiam, seniorum autem principatum oligarchiam, democratice autem principari secundum plebeiorum principatum propter ex populo esse ephoros: alii autem ephoriam quidem esse tyrannidem, democratice autem principari

1. igitur] *enim* a ‖ *ut* om. t ‖ *construit* am ‖ 2. *politeiarum* ac ‖ 3. *politeiam* abcm et sic saepissime et in hoc capite et in proximis ‖ 4. *aliquis* post *utique* c ‖ 6. *oportunam* b ‖ *civitatibus* k ‖ *esse* post *civibus* add. l ‖ 7. *et* om. m Alb. ‖ *esse* om. m et pr. a (suppl. mg. rc.) ‖ *enim ipsam* linea suppos. del. rc. m ‖ 9. *regum* abceghlmn et rc. k, *rerum* pr. k ‖ 10. *plebeiorum* post 11. *principatum* a ‖ 11. *ex* in ras. scr. rc. a ‖ *ephoros* ante *ex* Alb., *eferos* a, *efforos* b, *efores* c ‖ ephoriam] *effori* pr. a, *efforiam* rc. a ‖ 12. *tyranni* pr. a (crx. rc.).

(III)

11 καθ' ἡμέραν)· ἐν δὲ τοῖς νόμοις εἴρηται τούτοις ὡς δέον συγ- 1266 a κεῖσθαι τὴν ἀρίστην πολιτείαν ἐκ δημοκρατίας καὶ τυραννίδος, ἃς ἢ τὸ παράπαν οὐκ ἄν τις θείη πολιτείας ἢ χειρίστας πασῶν. βέλτιον οὖν λέγουσιν οἱ πλείους μιγνύντες· ἡ γὰρ ἐκ πλειόνων συγκειμένη πολιτεία βελτίων. ἔπειτα οὐδ' ἔχουσα φαίνεται μοναρχικὸν οὐδέν, ἀλλ' ὀλιγαρχικὰ καὶ δημοκρατικά· μᾶλλον δ' ἐγκλίνειν βούλεται πρὸς τὴν ὀλιγαρχίαν. δῆλον δὲ ἐκ τῆς τῶν ἀρχόντων καταστάσεως· τὸ μὲν γὰρ ἐξ αἱρετῶν κληρωτοὺς κοινὸν ἀμφοῖν, τὸ δὲ τοῖς μὲν εὐπορωτέροις ἐπάναγκες ἐκκλησιάζειν εἶναι καὶ φέρειν ἄρχοντας ἤ τι ποιεῖν ἄλλο τῶν πολιτικῶν, τοὺς δ' ἀφεῖσθαι, τοῦτο δ' ὀλιγαρχικόν, καὶ τὸ πειρᾶσθαι πλείους ἐκ τῶν εὐπόρων εἶναι τοὺς ἄρχοντας, καὶ τὰς μεγίστας ἐκ τῶν μεγίστων τιμημά-

1266 a, 1. *δέοι* Schneiderus ‖ 3. *χειρίστους* P² et pr. P³ (crx. rc.) ‖ 4. *πᾶσιν* *Γ* ‖ 5. *ἔπειτ'* *Π*² Bekk. ‖ *οὐδὲ* P¹ ‖ 8. *δ'* P¹ Bekk. ‖ *γὰρ* om. M* ‖ 9. *μὲν* om. P¹ ‖ 10. *ἐκκλησιάζειν* post *εἶναι* *Γ* ‖ 11. *τι* post *ποιεῖν* *Γ*, *τοι* Morelius ‖ *δ'* post *τοῦτο*, ut videtur, om. *Γ* ‖ 13. *τοὺς μεγίστους* fort. *Γ*.

Loci citati. 1266 a, 1. *ἐν* — *τούτοις*] III. p. 693. D sq. 701. E. VI. p. 756. E. cf. IV. p. 712. D sq. at non compositam esse e democratia et tyrannide, sed mediam esse inter democratiam et monarchiam hanc reipublicae formam dicit Plato ‖ 8. *τὸ* — 9. *κληρωτοὺς*] l. l. VI. p. 763. D sq. ‖ 9. *τὸ* — 10. *ἐκκλησιάζειν* l. l. VI. p. 764. A ‖ 10. *καὶ* — 11. *πολιτικῶν*] at hoc Plato non nisi in senatu eligendo praecepit ‖ 12. *καὶ* — 13. *ἄρχοντας*] l. l. VI. p. 763. D sq. ‖ 13. *καὶ* — *τιμημάτων*] haec falsa sunt, v. l. l. VI. p. 753. B sqq. 755. B sqq. 766. A sq. XII. p. 945. E sqq.

11 secundum convivia et aliam vitam cotidianam): in legibus autem dictum est hiis, quod opportunum componi optimam politiam ex democratia et tyrannide, quas aut omnino non utique aliquis ponet politias aut pessimas omnibus. melius igitur dicunt qui plures commiscent: ex pluribus enim composita politia melior. deinde neque habens videtur monarchicum nihil, sed oligarchica et democratica: magis autem declinare vult ad oligarchiam. palam autem ex principantium institutione: quod quidem enim ex electis sortiales commune est ambarum, quod autem abundantioribus necessarium sit convocare et ferre principes aut facere aliquid aliud politicorum, hos autem dimittere hoc oligarchicum, et tentare plures ex abundantibus esse prin-

2. *dictum est* (*est dictum* bmt) post *hiis* abcghlmnt Alb. ‖ 5. *enim* post *composita* c ‖ 6. habens] *iis* t Alb. ‖ *monarchium* a ‖ 7. *determinare* mt (crx. t²) ‖ 9. *enim* om. bc ‖ *amborum* bcmt Alb. ‖ quod — 10. sit] *alia translatio: sic autem esse necessarium potentioribus* Alb.

των. ὀλιγαρχικὴν δὲ ποιεῖ καὶ τὴν τῆς βουλῆς αἵρεσιν. αἱροῦνται μὲν γὰρ πάντες [ἐπάναγκες, ἀλλ'] ἐκ τοῦ πρώτου τιμήματος, εἶτα πάλιν ἴσους ἐκ τοῦ δευτέρου, εἶτ' ἐκ τῶν τρίτων, πλὴν οὐ πᾶσιν ἐπάναγκες ἦν τοῖς ἐκ τῶν τρίτων ἢ τετάρτων, ἐκ δὲ τοῦ τετάρτου [τῶν τετάρτων] μόνοις ἐπάναγκες τοῖς πρώ- (III) 12

15. *ἐπάναγκες* secl. Schlosserus, *ἐξ ἀνάγκης* ci. Schmidtius ‖ *ἀλλ'* post 17. *ἐπάναγκες* tri. Susem., post 17. *πλὴν* tri. Schmidtius, ϛ' ci. Muretus ‖ *πρώτου* ⟨*πρῶτον*⟩? Susem. ‖ 16. *ἴσως* Nickesius ‖ *εἶτ'* M[s] ‖ *τοῦ τρίτου* Onckenius ‖ *εἶτ' ἐκ τοῦ τετάρτου* post *τρίτων* add. mg. Bas.[3] ‖ 17. *πᾶσιν*] *φησιν*? an *πάλιν*? Schmidtius ‖ *ἐπάναγκες* post *ἦν* Γ ‖ *ἦν*] *πλὴν* Goettlingius in editione, *ἢ* Goettlingius in indice lect. Ienens. MDCCCLV, prob. Susem., *εἶναι* ci. Schmidtius ‖ *τριῶν* [*ἢ τετάρτων*] Goettlingius in editione, *τριῶν τιμημάτων* gl. mg.[3] P[2] et idem ci. Goettlingius in indice lect. Ien., [*τρίτων ἢ*] *τετάρτων* Engelhardtius, *ἢ τετάρτων* secl. Schmidtius ‖ 18. *ἐκ — τετάρτων*] *ἀλλὰ* mg. Bas.[3] ‖ *τοῦ τετάρτου*] ⟨*ἐκ*⟩ *τοῦ τετάρτου* ci. et ante 17. *ἐκ* tri. Schmidtius ‖ *τῶν τεττάρων* Victo-

Locus citatus. 1266 a, 14. *ὀλιγαρχικὴν — 20. ἀριθμόν*] l. l. VI. p. 756 B sqq.

Glossa. 1266 a, 14 *ὀλιγαρχικὴν — 20. ἀριθμόν*] . . . . . *τέτταρα κατὰ ἐννενήκοντα . . . . τούτων ἑκάστων τιμημάτων φέρειν βουλευτὰς πρῶτον μὲν ἐκ τῶν μεγίστων ἅπαντας ἢ ζημιοῦσθαι τὸν μὴ . . . . . ζημία· ἐπειδὰν δ' . . . . . τοὺς μὲν κατα . . . εσθαι τῇ . . . . ἐκ τῶν δευτέρων τιμημάτων κατὰ . . . . τῇ πρόσθεν· τρίτον δ' ἐκ τρίτων τιμημάτων φέρειν μὲν τὸν βουλόμενον, ἐπάναγκες δὲ εἶναι τοῖς τῶν τριῶν τιμημάτων, τὸ δὲ τέταρτον καὶ σμικρότατον ἐλεύθερον ἀφεῖσθαι τῆς ζημίας, ὅσον ἂν αὐτῶν μὴ βούλεται φέρειν· τέταρτον δὲ φέρειν μὲν ἐκ τοῦ τετάρτου καὶ σμικροτάτου ἅπαντας, ἀζήμιον δ' εἶναι τὸν ἐκ τοῦ τετάρτου καὶ τρίτου τιμήματος, ἐὰν ἐνεγκεῖν μὴ βούληται, τὸν δὲ ἐκ τοῦ αου καὶ βου μὴ φέροντα ÷ οἷον ρπ ζημιοῦσθαι τὸν μὲν ἐκ τοῦ δευτέρου τριπλασίω* (?) *τῆς πρώτης ζημίας, τὸν δ' ἐκ τοῦ πρώτου τετραπλασίω· εῃ δὲ ἡμέρα τα κατασημανθέντα ὀνόματα ἐξενεγκεῖν μὲν τοὺς ἄρχοντας ἰδεῖν πᾶσι τοῖς πολίταις, φέρειν δ' ἐκ τούτων αὖ πάντα ἄνδρα ἢ ζημιοῦσθαι τῇ ἁπλῇ ζημίᾳ· π δὲ καὶ ρον ἐκλέξαντας ἐξ ἑκάστου τῶν τιμημάτων τοὺς ἡμίσεις τούτων, ἀποκληρώσαντας δοκιμάζειν, τούτους δ' εἶναι τὸν ἐνιαυτὸν βουλευτάς. τὰ μὲν οὖν τοῦ πλάτωνος τοιαῦτα· λέγει δὲ ὁ ἀριστοτέλης ὅτιπερ ἐκ τούτων ὀλιγαρχικὴ αὐτοῖς ἐσεῖται* (sic!) *ἡ πολιτεία, εἴπερ τοῖς ἐκ τῶν β τιμημάτων μόνοις ἦν ἐπάναγκες. ἐκεῖνοι γὰρ ἴσως μόνοι τὴν ἀρχὴν δέξονται ἄλλος δ' οὐδείς.* mg[3] P[2].

cipes et maximos ex maximis honorabilitatibus. oligarchicam autem facit et consili electionem. eligunt quidem enim omnes necessario, sed ex prima honorabilitate, deinde rursum aequales ex secunda, deinde ex tertiis, verumtamen non omnibus erat necessarium hiis qui ex tertiis aut quartis, ex quarto au- 12

1. maximos] *maxime* k: nonne *maximas*? ‖ *oligarchiam* et Alb. ‖ 2. *enim* post *omnes* m ‖ 5. *necessarium* om. e ‖ ex — 95, 1. quartorum] *sed ex quarto* Alb.

(III) τοις καὶ τοῖς δευτέροις· εἶτ' ἐκ τούτων ἴσον ἀφ' ἑκάστου τιμήματος ἀποδεῖξαί φησι δεῖν ἀριθμόν. ἔσονται δὴ πλείους οἱ ἐκ τῶν μεγίστων τιμημάτων καὶ βελτίους διὰ τὸ ἐνίους μὴ
13 αἱρεῖσθαι τῶν δημοτικῶν διὰ τὸ μὴ·ἐπάναγκες. ὡς μὲν οὖν οὐκ ἐκ δημοκρατίας καὶ μοναρχίας δεῖ συνεστάναι τὴν τοιαύτην πολιτείαν, ἐκ τούτων φανερὸν καὶ τῶν ὕστερον ῥηθησομένων, ὅταν ἐπιβάλλῃ περὶ τῆς τοιαύτης πολιτείας ἡ σκέψις· ἔχει δὲ καὶ περὶ τὴν αἵρεσιν τῶν ἀρχόντων τὸ ἐξ αἱρετῶν αἱρετοὺς ἐπικίνδυνον, εἰ γάρ τινες συστῆναι θέλουσι καὶ μέτριοι τὸ πλῆθος, αἰεὶ κατὰ τὴν τούτων αἱρεθήσονται βούλησιν.
τὰ μὲν οὖν περὶ τὴν πολιτείαν τὴν ἐν τοῖς νόμοις τοῦ-

---

rius in mg. Victorianae[1] Monac. et Camot. et codices Sepulvedae, aut hanc correcturam recipiendam aut verba secludenda esse cens. Susem., aut *τοῦ τετάρτου* aut *τῶν τετάρτων* deleri iubet Engelhardtius, *τῶν τιμημάτων* ci. Goettingius in indice lect. Ien. ‖ *μόνοις* post *ἐπάναγκες Γ*, *μόνον* Schneiderus ‖ 19. *ἴσον* post 20. *ἀποδεῖξαι* et 20. *ἀποδεῖξαι ἴσον* post *δεῖν Γ* ‖ 20. *δὲ Γ* M[s] et pr. P[1] (crx. p[1]) † ‖ 21. *διὰ* — 22. *δημοτικῶν* om. L[s] W[b] Ald. ‖ *μὴ αἱρεῖσθαι* post 22. *τῶν δημοτικῶν* (?) *Γ* ‖ 23. *οὐκ* om. *Γ* M[s] et pr. P[1] (suppl. p[1]) ‖ *μοναρχίας*] *ὀλιγαρχίας* ci. Spengelius ‖ *συνιστάναι Π*[3] Bekk. et pr. P[2] (em. corr.[1]) et corr.[1] P[3] (fors. recte) ‖ 25. *ὅτ' ἂν* M[s] ‖ 26. *τὴν* om. pr. P[1] (suppl. p[1]) ‖ *αἵρεσιν* M[s] ‖ *τὸ* om. P[6] U[b] et pr. P[4] ‖ *ἐξαιρετῶν* M[s] ‖ 27. *καὶ*] *κἂν* corr. Ald. Mon. ‖ 28. *ἀεὶ* Bekk.

Loci citati. 1266 a, 24. *ὕστερον*] IV, 7 — 9. 12. ‖ 26. *περὶ* — 27. *αἱρετοὺς*] l. l. VI. p. 753. B sqq. XII. p. 945. E sqq. idem praeterea de senatu valet.

tem quartorum necessarium solis primis et secundis: deinde ex hiis ex qualibet honorabilitate ait oportere ostendere aequalem numerum. erunt autem plures qui ex maximis honorabilitatibus et meliores propter quosdam popularium non eligere, quia
13 non necessarium. quomodo quidem igitur ex democratia et monarchia oportet constare talem politiam, ex hiis manifestum et ex posterius dicendis, cum inciderit de tali politia consideratio: habet autem et circa electionem principum scilicet quod ex electis eligibiles periculosum, si enim aliqui institui velint et mediocres multitudine, semper ad horum eligentur voluntatem.

---

1. *primis* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ *ex hiis* om. Alb. ‖ 2. *ex qualibus* bc, *equalibus* am ‖ *extendere* pr. a, *oxtendere* rc. a ‖ 3. numerum] *iterato* pr. m (crx. rc.) ‖ *honorabilibus* a ‖ 5. *quod. alia translatio: quomodo* Alb. ‖ *democratica* a et alia transl. ap. Alb. ‖ 6. *monarchia. alia translatio: monarchica* Alb., *moranhia* (?) b, *morarchia* c, *morachia* m ‖ constare] *existere* bc ‖ *hiis* om. pr. b (suppl. rc.) ‖ 9. *instituti* t et pr. m ‖ 10. *eliguntur* bcmt Alb.

7
τον ἔχει τὸν τρόπον· εἰσὶ δέ τινες πολιτεῖαι· καὶ ἄλλαι, IV
αἳ μὲν ἰδιωτῶν αἳ δὲ φιλοσόφων καὶ πολιτικῶν, πᾶσαι δὲ τῶν καθεστηκυιῶν καὶ καθ' ἃς πολιτεύονται νῦν ἐγγύτερόν εἰσι τούτων ἀμφοτέρων. οὐδεὶς γὰρ οὔτε τὴν περὶ τὰ τέκνα κοινότητα καὶ τὰς γυναῖκας ἄλλος κεκαινοτόμηκεν, οὔτε περὶ τὰ συσσίτια τῶν γυναικῶν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἀναγκαίων ἄρχονται μᾶλλον. δοκεῖ γάρ τισι τὸ περὶ τὰς οὐσίας εἶναι [ἀναγκαῖον] μέγιστον τετάχθαι καλῶς· περὶ γὰρ τούτων ποιεῖσθαί φασι τὰς στάσεις πάντας. διὸ Φαλέας ὁ Χαλκηδόνιος τοῦτ' εἰσήνεγκε πρῶτος· φησὶ γὰρ δεῖν ἴσας εἶναι τὰς κτήσεις τῶν πολιτῶν. τοῦτο 2
1266 b δὲ κατοικιζομέναις μὲν εὐθὺς οὐ χαλεπὸν ᾤετο ποιεῖν, τὰς δ' ἤδη κατοικουμένας ἐργωδέστερον μέν, ὅμως δὲ τάχιστ' ἂν

---

30. ἐσὶ P[4] ‖ πολιτεῖαι pr. P[3] (crx. rc.) ‖ 31. αἳ δὲ — καὶ] καὶ φιλοσόφων, αἳ δὲ Piccartus, lenius et, ni fallor, recte φιλοσόφων καὶ ante ἰδιωτῶν tri. Spengelius, φιλοσόφων καὶ secl. Bartschius, καὶ πολιτικῶν male secl. Schneiderus, φιλοσόφων ante αἳ δὲ traiciendum et καὶ secludendum esse ci. Onckenius. ‖ 32. καὶ om. M[s], secl. Coraes ‖ 33. ἐγγύγερόν (ut videtur) pr. P[3] ‖ 34. περὶ om. pr. P[1] (suppl. mg.[1]) ‖ ἄλλος] ὅλως Coraes ‖ 37. ἀναγκαῖον om. Π[2] Ar. Bekk., punctis del. p[1], et vereor ne glossa sit ‖ 39. φαλλέας Π[1] et sic fere semper ‖ ἄλλως καρχηδόνιος mg. p[1] ‖ πρῶτον Q[b] Ar. (nescio an recte), πρώτως Piccartus.

1266 b, 1. κατοικιζομένας M[s]: si reapse Γ πόλεσι post h. v. addit, quaeritur tamen nonne glossa fuerit: κατῳκημέναις ci. Coraes ‖ 2. δ' ἤδη] δὴ P[1] Π[2], δὲ M[s] Ar. ‖ δὲ μέν M[s] ‖ ὅμως δὲ] *tamen* Guil., fort. igitur δὲ om. Γ.

quae quidem igitur circa politiam quae in legibus hunc habent modum: 7. sunt autem quaedam politiae et aliae, hae IV
quidem idiotarum, hae autem philosophorum et civilium, omnes autem constitutarum et secundum quas politice vivunt nunc propinquius sunt hiis ambabus. nullus enim neque eam quae circa pueros communitatem et uxores alius adinvenit neque circa convivia mulierum, sed a necessariis incohant magis. videtur enim quibusdam quod circa substantias esse necessarium maximum ordinari bene: de hiis enim fieri aiunt seditiones omnes. propter quod Phalleas Chalcedonius hoc intulit primus: ait enim oportere aequales esse possessiones civium. hoc autem eas, quae habitari incipiebant civitates quidem confestim non difficile existimabat facere, eas autem, quae iam habitabantur, 2

---

1. *hunc* om. bc ‖ 7. *magis* om. Alb. ‖ 10. quod] *quas* corr. b (*as* in ras.) et pr. m (crx. rc.) ‖ *falleas* m, *felleas* abc, *Phaleas* t Alb. ‖ *calcedonius* abc et rc. m, *calcedonus* pr. m ‖ *hec* b, *hanc* t Alb. ‖ 12. *quidem* post *confestim* Alb. ‖ 13. *existimat* a ‖ *autem* om. c ‖ *habitantur* s.

(III) ὁμαλισθῆναι τῷ [τὰς] προῖκας τοὺς μὲν πλουσίους διδόναι μὲν
λαμβάνειν δὲ μή, τοὺς δὲ πένητας μὴ διδόναι μὲν λαμβά-
νειν δέ. Πλάτων δὲ τοὺς νόμους γράφων μέχρι μέν τινος
ᾤετο δεῖν [ἐᾶν], πλεῖον δὲ τοῦ πενταπλασίαν εἶναι τῆς ἐλα-
χίστης μηδενὶ τῶν πολιτῶν ἐξουσίαν εἶναι κτήσασθαι, καθά-
3 περ εἴρηται καὶ πρότερον. δεῖ δὲ μηδὲ τοῦτο λανθάνειν τοὺς
οὕτω νομοθετοῦντας, ὃ λανθάνει νῦν, ὅτι τὸ τῆς οὐσίας τάτ-
τοντας πλῆθος προσήκει καὶ τῶν τέκνων τὸ πλῆθος τάττειν·
ἐὰν γὰρ ὑπεραίρῃ τῆς οὐσίας τὸ μέγεθος ὁ τῶν τέκνων ἀρι-
θμός, ἀνάγκη τόν γε νόμον λύεσθαι, καὶ χωρὶς τῆς λύσεως
φαῦλον τὸ πολλοὺς ἐκ πλουσίων γίνεσθαι πένητας· ἔργον
4 γὰρ μὴ νεωτεροποιοὺς εἶναι τοὺς τοιούτους. διότι μὲν οὖν
ἔχει τινὰ δύναμιν εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν ἡ τῆς οὐσίας
ὁμαλότης, καὶ τῶν πάλαι τινὲς φαίνονται διεγνωκότες, οἷον

3. τὰς add. $Π^2$ Bekk. ‖ μὲν post τοὺς fort. om. Γ ‖ 4. μή — λαμβάνειν δέ om. M^s ‖ 5. τοὺς — 6. δὲ om. P^2 ‖ ἄχρι Schneiderus ‖ μέν τίνος P^4 ‖ 6. ἐᾶν add. $Π^2$ Ar. Bekk. ‖ δὲ] γὰρ corr. Ald. Monac. ‖ τῆς ἐλαχίστης] *minimae possessionis* Guil. ‖ 8. λαμβθάνειν pr. P^4, λαμνθάνειν corr. P^4 ‖ 10. τῶν τέκνων post τὸ πλῆθος M^s Thom. ‖ 11. μέγεθος] πλῆθος fort. Γ ‖ 12. τὸν γενόμενον M^s U^b, τόν τε νόμον Bas.[3]

Locus citatus. 1266 b, 8. πρότερον] c. 6. 1265 b, 21 sqq.
Glossa. 1266 b, 16. ὁμαλότης] ἰσότης. p^2 et mg^1. P^1.

laboriosius quidem, tamen celerrime utique regulari per dotes
divites dare quidem, accipere autem non, pauperes autem non
dare quidem, accipere autem. Plato autem leges scribens usque
ad aliquid quidem putabat oportere, plus autem quam quincu-
plum esse minimae possessionis nulli civium potestatem esse
3 possidere, quemadmodum dictum est et prius. oportet autem
neque hoc latere sic leges ferentes, quod latet nunc, quoniam
substantiae statuentes multitudinem convenit et filiorum multi-
tudinem ordinare: si enim excedat substantiae magnitudi-
nem puerorum numerus, necesse legem solvi, et sine solutione
pravum multos ex divitibus fieri pauperes: opus enim non inso-
4 lescentes esse tales. quia quidem igitur habet quandam poten-
tiam ad politicam communitatem substantiae regularitas, etiam

1. *laboriosius* — 2. *non* om. e ‖ *celerrime* in ras. scr. rc. a ‖ 2. *dices* pr. a, *divices* rc. a: nonne *divites* ⟨*quidem*⟩? ‖ 4. *quicuplum* pr. a (crx. rc.), *quintuplum* bcmt Alb. ‖ 6. *et* om. am ‖ 8. *filiorum* post *multitudinem* t, om. be ‖ 9. *si* — *magnitudinem* om. m, *excedat* om. Alb. ‖ magnitudinem] *multitudinem* cum codicibus t^c et Alb. ‖ 11. pravum] *manifestum* m ‖ *opus enim* om. Alb. ‖ 12. quia] *quintum* pr. m (crx. rc.) ‖ *quidem* om. a.

καὶ Σόλων ἐνομοθέτησεν, καὶ παρ' ἄλλοις ἐστὶ νόμος ὃς κωλύει (III) κτᾶσθαι γῆν ὅσην ἂν βούληταί τις, ὁμοίως δὲ καὶ τὴν οὐσίαν πωλεῖν οἱ νόμοι κωλύουσιν, ὥσπερ ἐν Λοκροῖς νόμος ἐστὶ μὴ πωλεῖν, ἐὰν μὴ φανερὰν ἀτυχίαν δείξῃ συμβεβηκυῖαν, ἔτι δὲ τοὺς παλαιοὺς κλήρους διασώζειν (τοῦτο δὲ λυθὲν καὶ περὶ Λευκάδα δημοτικὴν ἐποίησε λίαν τὴν πολιτείαν αὐτῶν· οὐ γὰρ ἔτι συνέβαινεν ἀπὸ τῶν ὡρισμένων τιμημάτων εἰς τὰς ἀρχὰς βαδίζειν)· ἀλλ' ἔστι τὴν ἰσότητα μὲν ὑπάρχειν τῆς οὐσίας, ταύτην δὲ ἢ λίαν εἶναι πολλήν, ὥστε τρυφᾶν, ἢ λίαν ὀλίγην, ὥστε ζῆν γλίσχρως. δῆλον οὖν ὡς οὐχ ἱκανὸν τὸ τὰς οὐσίας ἴσας ποιῆσαι τὸν νομοθέτην, ἀλλὰ τοῦ μέσου στοχαστέον. ἔτι δ' εἴ τις καὶ τὴν μετρίαν τάξειεν οὐσίαν πᾶσιν, οὐδὲν ὄφελος· μᾶλλον γὰρ δεῖ τὰς ἐπιθυμίας

17. καὶ ante Σόλων om. M[s] ‖ 18. ὁπόστην P[2.3.4.] Q[b] T[b], ὁπόσην Ald. Bekk., ὁπόσην aut ὅσην Ar. ‖ 19. οἱ νόμοι] ἔνιοι Buecheler ‖ 20. φανερὸν M[s] ‖ δόξῃ (ει) P[1] ostendatur (?) Guil. ‖ 22. καὶ om. M[s] ‖ ἐποίησε post λίαν Γ ‖ 24. ἔστι] εἰς τὸ P[3.4.] U[b] Ar. Ald. et pr. P[2] (γρ. ἔστι mg.[3] P[2]), εἰς Q[b] T[b] ‖ τὴν om. M[s] ‖ 25. δ' Π[2] Bekk. ‖ εἶναι post πολλὴν (?) Γ ‖ 27. ἔσται post ποιῆσαι add. Γ ‖ τὸν νοθέτην pr. P[4], legislatori (?) Guil. ‖ 28. καί, ut videtur, om. Γ ‖ τάξει M[s] P[1] ‖ 29. οὐδενὶ M[s].

antiquorum quidam videntur cognovisse, velut etiam Solon lege statuit et apud alios est lex, quae prohibet possidere terram quantamcunque voluerit quis, similiter autem et substantiam vendere leges prohibent, sicut in Locris lex est non vendere, nisi manifestum infortunium ostendatur accidisse, adhuc autem antiquas sortes conservare (hoc autem solutum et circa Leucadam demoticam valde fecit politiam ipsorum: non enim adhuc contingebat a determinatis dignitatibus ad principatus procedere): sed est aequalitatem quidem esse substantiae, hanc autem vel valde multam esse, ut delitiose vivat, aut valde modicam, ut vivat tenaciter. palam igitur, quod non sufficiens substantias aequales facere erit legislatori, sed medium coniecturandum. adhuc autem si quis mediocrem ordinaverit substantiam omnibus, nihil prodest: magis enim oportet concu-

3. similiter autem om. Alb. ‖ 4. luccis pr. m, loccis corr.[1] m, leutris b, lucris pr. c ‖ 5. nonne ostendat? ‖ et post autem add. a ‖ 6. Leucadem t Alb. (nescio an recte ‖ 7. democritam c, demonicam m, vel democraticam mg. rc. b ‖ 9. esse ante aequalitatem m ‖ 10. 11. vivatur bemt Alb. ‖ 11. teuniter Alb., om. in lac. pr. m (alio atram. suppl. ead. m.) ‖ 12. legislator beghklmnt Alb., nescio an legislatorem corrigendum sit ‖ sed] secundum t Alb. ‖ coniecturandi t Alb. ‖ 14. nichil om. pr. a (suppl. mg. rc.) ‖ enim] autem Alb.

(III) ὁμαλίζειν ἢ τὰς οὐσίας, τοῦτο δ' οὐκ ἔστι μὴ παιδευομένοις
6 ἱκανῶς ὑπὸ τῶν νόμων. ἀλλ' ἴσως ἂν εἴπειεν ὁ Φαλέας ὅτι
ταῦτα τυγχάνει λέγων αὐτός· οἴεται γὰρ δυοῖν τούτοιν ἰσό-
τητα δεῖν ὑπάρχειν ταῖς πόλεσιν, κτήσεως καὶ παιδείας.
ἀλλὰ τήν τε παιδείαν ἥτις ἔσται δεῖ λέγειν, καὶ τὸ μίαν
εἶναι καὶ τὴν αὐτὴν οὐδὲν ὄφελος· ἔστι γὰρ τὴν αὐτὴν μὲν
εἶναι καὶ μίαν, ἀλλὰ ταύτην εἶναι τοιαύτην ἐξ ἧς ἔσονται
προαιρετικοὶ τοῦ πλεονεκτεῖν ἢ χρημάτων ἢ τιμῆς ἢ συναμ-
7 φοτέρων, ἔτι στασιάζουσιν οὐ μόνον διὰ τὴν ἀνισότητα τῆς
κτήσεως, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν τῶν τιμῶν, τοὐναντίον δὲ περὶ
ἑκάτερον (οἱ μὲν γὰρ πολλοὶ διὰ τὸ περὶ τὰς κτήσεις ἄνι-
σον, οἱ δὲ χαρίεντες περὶ τῶν τιμῶν, ἐὰν ἴσαι· ὅθεν καὶ "ἐν 1267 a
δὲ ἰῇ τιμῇ ἠμὲν κακὸς ἠδὲ καὶ ἐσθλός"), οὐ μόνον δ' οἱ

30. ἔστιν M^s ‖ 31. ἂν εἴποιεν M^s, εἴποι ἂν $P^{2.4.}$ Q^b T^b U^b Ald. Bekk. et rc. P^3, εἴποιεν pr. P^3 ‖ ὁ φελλέας fort. *Γ*, ἐφαλλέας M^s ‖ ὅτε P^4 ‖ 32. ταὐτὰ P^4 ‖ 34. γε *Γ* ‖ 36. καὶ om. M^s ‖ 38. ἔτι] ἐπεὶ Spengelius ‖ 39. διὰ τὴν om. M^s, διὰ om. P^1.

1267 a, 1. ἐνδεῇ (?) *Γ*, ἐν δ' ἰῇ M^s $P^{1.2.3.}$ Ald. ‖ 2. ἡ μὲν P^4 U^b ‖ ἢ δὲ P^4, ἡ δὲ U^b ‖ καὶ om. *Γ* et pr. M^s ‖ δ'] θ' Susem.

Locus citatus. 1267 a, 1. ἐν — 2. ἐσθλός] Hom. Il. IX, 319.

piscentias regulare quam substantias, hoc autem non est non
6 eruditis sufficienter a legibus. sed forte utique dicet Phal-
leas, quod haec dicit ipse: putat enim duorum horum aequa-
litatem oportere existere civitatibus, possessionis et discipli-
nae. sed disciplinam quidem quae erit oportet dicere, et
unam esse et eandem nihil utile: est enim eandem quidem esse
et unam, sed hanc esse talem, ex qua erunt electivi super-
7 grediendi aut pecuniis aut honore aut simul utrisque. adhuc
dissident non solum propter inaequalitatem possessionis, sed
etiam propter honorum inaequalitatem, e contrario autem circa
utrumque (multi quidem enim propter inaequale circa pos-
sessiones, gratiosi autem de honoribus, si aequales, unde et:
„indigent honore hoc quidem malus hoc autem bonus"), non

2. *felleas* abeghklmn (fort. igitur hoc recipiendum erat), *Phaleas* t Alb. ‖ 3. *hoc* at Alb. ‖ *dicit* post *ipse* t Alb., *dicet* bc ‖ *qualitatem* pr. b (crx. rc.) ‖ 4. *existere* om. a ‖ 6. eandem — 7. talem] *talem esse unam et eandem* Alb. ‖ 7. *talem esse hanc* c ‖ 9. *desident* ct ‖ non] *autem* pr. b, *autem non* c et rc. b ‖ 10. *honorum* post *inaequalitatem* Alb. ‖ 11. *propter* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ *inaequalitate* m, *aequale* Alb. ‖ *circa* om. bc ‖ *possessionis* bc, *possessionem* Alb. ‖ 12. si] *sed* cm et pr. b (crx. mg. rc.) ‖ 13. *in aliis* ante *malus* add. a ‖ *hic* Alb. ‖ *bonus* in ras. scr. rc. a.

ἄνθρωποι διὰ τὰ ἀναγκαῖα ἀδικοῦσιν, ὧν ἄκος εἶναι νομίζει (III) τὴν ἰσότητα τῆς οὐσίας, ὥστε μὴ λωποδυτεῖν διὰ τὸ ῥιγοῦν ἢ πεινῆν, ἀλλὰ καὶ ὅπως χαίρωσι καὶ μὴ ἐπιθυμῶσιν· ἐὰν γὰρ μείζω ἔχωσιν ἐπιθυμίαν τῶν ἀναγκαίων, διὰ τὴν ταύτης ἰατρείαν ἀδικήσουσιν, οὐ τοίνυν διὰ ταύτην μόνον, ἀλλὰ καὶ ἂν ἐπιθυμοῖεν ἵνα χαίρωσι ταῖς ἄνευ λυπῶν ἡδοναῖς. τί οὖν ἄκος τῶν τριῶν τούτων; τοῖς μὲν οὐσία βρα- 8 χεῖα καὶ ἐργασία, τοῖς δὲ σωφροσύνη· τρίτον δ', εἴ τινες δύναιντο δι' αὑτῶν χαίρειν, οὐκ ἂν ἐπιζητοῖεν εἰ μὴ παρὰ φιλοσοφίας ἄκος, αἱ γὰρ ἄλλαι ἀνθρώπων δέονται. [ἐπεὶ] ἀδικοῦσι δὲ τὰ μέγιστα διὰ τὰς ὑπερβολάς, ἀλλ' οὐ διὰ τὰ ἀναγκαῖα, οἷον τυραννοῦσιν οὐχ ἵνα μὴ ῥιγῶσιν. διὸ καὶ

3. τἀναγκαῖα Π[2] Bekk. ‖ 4. ῥιγᾶν M[s] ‖ 6. ἔχουσιν pr. M[s] ‖ 7. ἀδικήσωσιν (ω supra ου) M[s] ‖ 8. κἂν ἐπιθυμοῖεν Bekk.[2], καὶ ἀνεπιθύμητοι fort. Clem. Al. (Strom. VII. 742. A. B.), v. praef., καὶ ἂν ἐπιθυμῶσι ⟨καὶ⟩ ex Aretini vers. ci. Coraes, καὶ ἂν μὴ ἐπιθυμῶσιν ex Lambini versione Schneiderus, καὶ ἄνευ ἐπιθυμιῶν vel καὶ ἀνεπιθύμητοι Boiesenius ‖ 9. τῶν τριῶν post τούτων Γ ‖ 11. δύναιντο] βούλοιντο P[1] Π[2] Ar. Bekk. ‖ αὑτῶν P[1], αὐτῶν Γ M[s] P[2.3.4.] Ald. ‖ περὶ M[s] ‖ 12. δέονται ἐπεὶ] ἐπιδέονται ci. Schmidtius ‖ 13. ἀδικοῦσι δὲ] ἐπεὶ ἀδικοῦσί γε Π Ar. Bekk., ἔτι ⟨δὲ⟩ ἀδικοῦσί γε Rassovius, at sufficit ἔτι ἀ. γ. et sic haud dubie scribendum est, si secundum codices et Aretinum quam secundum vetustam translationem locum constituere malis: ἐπεὶ ⟨οὖν⟩ ἀ. γ. ci. Thurotus, ut 16. ὥστε κ. τ. λ. apodosis sit, at in tali emendandi ratione lenior est coniectura ἐπεὶ ⟨δ'⟩ ἀ. γ., in quam item ante Thurotum iam inciderat Rassovius ‖ τὰ μέγιστα] v. var. lect. Lat. ‖ 14. τυραννοῦσι in ras. P[4].

solum autem homines propter necessaria iniuriantur, quorum remedium esse putat aequalitatem substantiae, ut non spolient propter rigere aut esurire, sed etiam ut gaudeant et non concupiscant: si enim maiorem habeant concupiscentiam necessariorum, propter huius medicinam iniuriabuntur, non igitur propter hanc solum, sed et si desiderent ut gaudeant sine tristitiis delectationibus. quod igitur remedium horum trium? hiis 8 quidem substantia modica et operatio, hiis autem temperantia, tertium autem si aliqui possint per ipsa gaudere, non utique quaerent nisi a philosophia remedium, aliae enim hominibus indigent. iniuriantur autem maxima propter excellentias, sed non propter necessaria, puta tyrannides exercent, non ut non

2. *putant* a ‖ 3. *exurire a* ‖ etiam] *et* n, om. **beghklmt** Alb. ‖ 4. *habeat* a, *habent* b ‖ 6. *delectationibus sine tristiciis* post *gaudeant* add. rc. b ‖ 9. *possunt* **bct** Alb. ‖ *utique* om. Alb. ‖ 11. indigent] *opportunae sunt* Alb. ‖ autem] *etiam* Alb. ‖ *maxime* a[c] et codices et Alb.

(IV) *αἱ τιμαὶ μεγάλαι, ἂν ἀποκτείνῃ τις οὐ κλέπτην ἀλλὰ
τύραννον. ὥστε πρὸς τὰς μικρὰς ἀδικίας βοηθητικὸς μόνον*
9 *ὁ τρόπος τῆς Φαλέου πολιτείας. [ἔτι τὰ πολλὰ δεῖ κατα-
σκευάζεσθαι ἐξ ὧν τὰ πρὸς αὑτοὺς πολιτεύσονται καλῶς,
δεῖ δὲ καὶ πρὸς τοὺς γειτνιῶντας καὶ τοὺς ἔξωθεν πάντας.
ἀναγκαῖον ἄρα τὴν πολιτείαν συντετάχθαι πρὸς τὴν πολε-
μικὴν ἰσχύν, περὶ ἧς ἐκεῖνος οὐδὲν εἴρηκεν. ὁμοίως δὲ καὶ
περὶ τῆς κτήσεως. δεῖ γὰρ οὐ μόνον πρὸς τὰς πολιτικὰς
χρήσεις ἱκανὴν ὑπάρχειν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἔξωθεν κιν-
δύνους· διόπερ οὔτε τοσοῦτον δεῖ πλῆθος ὑπάρχειν ὧν οἱ
πλησίον καὶ κρείττους ἐπιθυμήσουσιν, οἱ δὲ ἔχοντες ἀμύνειν
οὐ δυνήσονται τοὺς ἐπιόντας, οὔθ' οὕτως ὀλίγην ὥστε μὴ δύ-*
10 *νασθαι πόλεμον ὑπενεγκεῖν μηδὲ τῶν ἴσων καὶ τῶν ὁμοίων. ἐκεῖ-
νος μὲν οὖν οὐδὲν διώρικεν, δεῖ δὲ τοῦτο μὴ λανθάνειν, ὅ τι*

16. *μόνος* P¹ ‖ 17. *φαλέου* in corr. P³, *φαλέου* Mˢ, *φαλλέου* aut *φελλέου* Γ ‖ *δεῖ κατασκευάζεσθαι*] *βουλεύεται κατασκευάζειν* Mˢ, *βούλεται κατασκευάζειν* P¹ Π² Ar. et editores (at in hanc lectionem non quadrat 20. *ἄρα*, id quod solus animadvertit Coraes), *βούλεται κατασκευάζεσθαι?* Susem., ⟨*φι-*⟩*λεῖ κατασκευάζεσθαι?* Schmidtius ‖ 18. *τὰ* fort. om. Γ ‖ *αὐτοὺς* P² *πολιτεύονται* P² ‖ 20. *ἄρα*] *γὰρ* ci. Coraes ‖ 24. *τοσούτων* ci. Schmidtius *πλῆθος — οἱ* om. P⁶Uᵇ ‖ *ὧν*] *quam* Guil., *ὥσθ'* ci. Spengelius ‖ 25. *ἐπιθυμοῦ* Mˢ, *ἐπιθυμοῦσιν* P¹ ‖ *δ'* P⁴ Ald. Bekk. ‖ 26. *δυνήσονται*] *possint* Guil. ‖ *οὔτ* ⟨*οὐσίαν*⟩ *οὕτως* ci. Schmidtius ‖ 27. *ὑπενενεγκεῖν* Mˢ ‖ *καὶ*] *ἐκ* P⁴ ‖ 28. *ὅ τι* Stahrius, *ὅτι* Γ Π Bekk., *quantas (facultates)* Ar., *ὅσων* Lambinus, *τί* Conringius.

rigeant: propter quod et honores magni, si interficiat quis non
furem sed tyrannum. itaque ad modicas iniurias auxiliativus
9 solum modus Phallei politiae. adhuc multa opus est constitui, ex quibus ad se ipsos conversentur bene, oportet autem et ad vicinos et ad extraneos omnes. necessarium igitur politiam constitui ad bellicum robur, de quo ille nihil dixit. similiter autem et de possessione. oportet enim non solum ad politicos usus sufficientem existere, sed et ad extrinseca pericula: propter quod quidem neque tantam oportet multitudinem existere quam proximi et meliores concupiscent, habentes autem sufferre non possint molestantes, neque sic modicam, ut non
10 possint bellum sufferre neque aequalium et similium. ille qui-

1. *regant* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ 3. *fellei* abcghkmn et rc. 1 (v. 99, 2), *felli* pr. 1, *Phaleae* t Alb. ‖ *politiae* om. st ‖ opus est] *oportet* c ‖ 4. nonne ⟨*quae*⟩ *ad?* ‖ 5. *et* post *autem* om. ct ‖ *igitur* om. Alb. ‖ 6. *politiam* post *constitui* Alb. ‖ *qua* bcmt Alb. ‖ 7. enim] *autem* bcmt Alb. ‖ 8. *et* om. a ‖ *extrinseca* — 10. *quam* om. pr. k (suppl. mg.) ‖ 9. *oportet* om. a ‖ 10. quam] *quoniam* gl et pr. bm (crx. rc.), *quando* mg. k ‖ *concupiscant* bghlmnt Alb., *concupiscunt* c ‖ 11. *possunt* cghklt Alb. ‖ 12. neque aequalium] *inaequalium* t Alb.

συμφέρει πλῆθος οὐσίας. ἴσως οὖν ἄριστος ὅρος τὸ μὴ λυσιτελεῖν τοῖς κρείττοσι διὰ τὴν ὑπερβολὴν πολεμεῖν, ἀλλ' οὕτως ὡς ἂν καὶ μὴ ἐχόντων τοσαύτην οὐσίαν. οἷον Εὔβουλος Αὐτοφραδάτου μέλλοντος Ἀταρνέα πολιορκεῖν ἐκέλευσεν αὐτόν, σκεψάμενον ἐν πόσῳ χρόνῳ λήψεται τὸ χωρίον, λογίσασθαι τοῦ χρόνου τούτου τὴν δαπάνην· ἐθέλειν γὰρ ἔλαττον τούτου λαβὼν ἐκλείπειν ἤδη τὸν Ἀταρνέα· ταῦτα δ' εἰπὼν ἐποίησε τὸν Αὐτοφραδάτην σύννουν γενόμενον παύσασθαι τῆς πολιορκίας.] || ἔστι μὲν οὖν τι τῶν συμφερόντων τὸ 11 τὰς οὐσίας ἴσας εἶναι τοῖς πολίταις πρὸς τὸ μὴ στασιάζειν πρὸς ἀλλήλους, οὐ μὴν μέγα οὐδὲν ὡς εἰπεῖν. καὶ γὰρ ἂν οἱ (IV)

29. ἴσος M[s] || λυσιτελεῖσθαι] v. var. lect. Lat. || 32. αὐταρνέα (ut videtur) pr. P[2] (em. corr.[2]) || 34. ἐθέλειν] *debere* Guil. || ἐλάττω Schneiderus || 35. ἐκλιπεῖν Π[2] Bekk. || δ' εἰπὼν] διειπὼν Schneiderus || 37. ἔστι — b, 8. ἀδικῶνται = 1266 b, 38. ἔτι — 1267 a, 17. πολιτείας || τι om. P[4] || 38. ἴσας post εἶναι Π[2] Bekk. et fort. Γ, quod si certum esset, retinenda erat haec verborum collocatio || ταῖς P[4] || στασιάζειν] *seditiones fieri* Guil. || 39. οὐ μὴν] ἀλλὰ μὴν Schneiderus, ἀλλὰ [μὴν] Coraes || μέγ' Π[2] Bekk.

Glossa. 1267 a, 32. αὐταρνέα (sed nigro atramento correctum est ἀταρναὶ) ὄνομα πόλεως. mg. p[2], et eandem haud dubie glossam in mg. adscripserat rc. P[3], sed postea erasa est.

dem igitur nihil determinavit, oportet autem hoc non latere quod confert multitudo substantiae. forte igitur optimus terminus, ut non prolem habeat melioribus propter abundantiam bellum inferre, sed sic, ut utique et non habentibus tantam substantiam. veluti Euboylus Autophradati volenti Atarneam obsidere praecepit ipsum considerantem, in quanto tempore capiet locum, ratiocinari temporis huius expensam: debere enim minus hoc sumentem derelinquere iam Atarneam. haec autem cum dixisset, fecit Autophradatem consentientem factum cessare ab obsidione. est quidem igitur aliquid expedientium substantias 11 esse aequales civibus ad non seditiones fieri ad invicem, attamen magnum nihil, ut est dicere. et enim utique gratiosi in-

1. *hoc autem hoc* m, *hoc autem hec* b, *hec autem* o || 3. *pro levi* abchklmnt[c] || *habeant* kn, *valeant* Alb. || *propter habundantiam* post 4. *inferre* a || 4. et] *est* omt Alb., *est in* b || 5. *Eubulus* t Alb. || *Autophraudati* t Alb. (crx. t[a]) || *Acarneam* ot Alb. || 6. *capit* Alb. || 7. minus] *nimis* a || 8. *sumentes* t Alb. || *atraneam* a, *acarneam* ot Alb., *artaneam* mt || *hoc* codices et Alb. || 9. *Autophraudatum* t (crx. t[a]), *Autophraudatem* Alb. || 10. *aliquid* om. Alb || 11. *esse* post *aequales* Alb. || 12. et enim] *et etiam* bo || *utique* (*itaque* k) post *gratiosi* abchklmnt Alb. || gratiosi] *gronim* g.

IV) χαρίεντες ἀγανακτοῖεν [ἂν] ὡς οὐκ ἴσων ὄντες ἄξιοι, διὸ καὶ φαίνονται πολλάκις ἐπιτιθέμενοι καὶ στασιάζοντες· ἔτι δ' ἡ πονηρία τῶν ἀνθρώπων ἄπληστον, καὶ τὸ πρῶτον μὲν ἱκα- 1267 b νὸν διωβολία μόνον, ὅταν δ' ἤδη τοῦτ' ᾖ πάτριον, ἀεὶ δέονται τοῦ πλείονος, ἕως εἰς ἄπειρον ἔλθωσιν, ἄπειρος γὰρ ἡ τῆς ἐπιθυμίας φύσις, ἧς πρὸς τὴν ἀναπλήρωσιν οἱ πολλοὶ

12 ζῶσιν. τῶν οὖν τοιούτων ἀρχή, μᾶλλον τοῦ τὰς οὐσίας ὁμαλίζειν, τὸ τοὺς μὲν ἐπιεικεῖς τῇ φύσει τοιούτους παρασκευάζειν ὥστε μὴ βούλεσθαι πλεονεκτεῖν, τοὺς δὲ φαύλους ὥστε μὴ δύνασθαι· τοῦτο δ' ἐστίν, ἂν ἥττους τε ὦσι καὶ μὴ ἀδικῶνται ||. οὐ καλῶς δὲ οὐδὲ τὴν ἰσότητα τῆς οὐσίας εἴρηκεν. περὶ γὰρ τὴν τῆς γῆς κτῆσιν ἰσάζει μόνον, ἔστι δὲ καὶ δούλων καὶ βοσκημάτων πλοῦτος καὶ νομίσματος, καὶ κατασκευὴ πολλὴ τῶν καλουμένων ἐπίπλων· ἢ πάντων οὖν τούτων ἰσό-

40. ἂν om. Π[1].
1267 b, 1. ἄπληστος (?) Γ Ar. ‖ 4. ἂν ἀναπλήρωσιν Γ ‖ 5. ἀρχὴ] ἀρκεῖ Coraes, ἄκη Scaliger, ἄκος Schneiderus, ἀρωγή Maur. Vermehrenus, ⟨ἀπαλλαγῆς⟩ ἀρχή vel ⟨ἰατρείας⟩ ἀρχή vel simile quid Schmidtius ‖ 6. τοὺς] τὰς M[s] ‖ 8. ἥττους P[1] ‖ 9. δ' Π[2] Bekk. ‖ διείρηκε vel διώρικε ci. Lambinus ‖ 10. καὶ δούλων om. P[6] U[b] ‖ 11. πλοῦτος] πλῆθος Schneiderus ‖ 12. πάντων post οὖν (?) Γ.

dignabuntur ut non aequalium existentes digni, propter quod et videntur frequenter molesti et seditiones moventes: adhuc autem malitia hominum irreplebilis, et primum quidem sufficiens duo oboli solum, cum autem iam hoc fuerit patrium, semper indigent pluribus, quousque in infinitum veniant, infinita enim concupiscentiae natura, ad cuius utique repletionem multi vi-

12 vunt. talium igitur principium magis quam substantias regulari epieikeis quidem natura tales constituere, ut non velint avare agere, pravos autem, ut non possint: hoc autem est, si minores sint et non iniusta patiantur. non bene autem neque aequalitatem substantiae dixit. circa terrae enim possessionem adaequat solum, sunt autem et servorum et pecorum divitiae et numismatis et praeparatio multa eorum quae supellectilia

1. *existente* pr. a (crx. rc.) ‖ 2. *videtur* pr. *b* (crx. mg. rc.) ‖ 3. nonne *irreplebile?* ‖ *primum* post *quidem* m ‖ 4. *iam* post *hoc* Alb. ‖ fuerit patrium] *existat* Alb. ‖ patrium] *vel paucum vel* . . . (verbum sequens legere non potui) mg. rc. b ‖ 5. *indigerent* bt, *indegerent* c ‖ 6. *concupiscentia* a ‖ *natura* om. a ‖ 7. *principum* at ‖ 9. *est* om. t Alb. ‖ 13. quae] *quia* c et pr. b (crx. rc.).

*τητα ζητητέον ἢ τάξιν τινὰ μετρίαν, ἢ πάντα ἐατέον. * φαίνεται δ' ἐκ τῆς νομοθεσίας κατασκευάζων τὴν πόλιν μικράν, εἴ γ' οἱ τεχνῖται πάντες δημόσιοι ἔσονται καὶ μὴ πλήρωμά τι παρέξονται τῆς πόλεως. ἀλλ' εἴπερ δεῖ δημοσίους εἶναι τοὺς τὰ κοινὰ ἐργαζομένους, δεῖ καθάπερ ἐν Ἐπιδάμνῳ τε, καὶ [ὡς] Διόφαντός ποτε κατεσκεύαζεν Ἀθήνησι, τοῦτον ἔχειν τὸν τρόπον.*

περὶ μὲν οὖν τῆς Φαλέου πολιτείας σχεδὸν ἐκ τούτων ἄν τις θεωρήσειεν, εἴ τι τυγχάνει καλῶς εἰρηκὼς ἢ μὴ κα-
8 *λῶς· Ἱππόδαμος δὲ Εὐρυφῶντος Μιλήσιος, ὃς καὶ τὴν τῶν* V
πόλεων διαίρεσιν εὗρε καὶ τὸν Πειραιᾶ κατέτεμεν, γενόμενος καὶ περὶ τὸν ἄλλον βίον περιττότερος διὰ φιλοτιμίαν οὕτως ὥστε δοκεῖν ἐνίοις ζῆν περιεργότερον τριχῶν τε πλήθει

---

14. *δὲ* M^{s} ‖ 15. *τεχῖται* P^{4} ‖ 16. *πληρώματι* M^{s} ‖ *παρέξωνται* M^{s} et pr. P^{3}, *παρεξίονται* P^{4} ‖ *δεῖ*] *δὴ* $P^{3.4.}$ Q^{b} T^{b} U^{b} L^{s} Ar. Ald. et pr. P^{2} (em. corr.[2]) ‖ 18. *ὡς* add. Morelius et fort. iam *Γ* Ar., rec. Bekk. ‖ *κατασκευάζειν* M^{s} ‖ 19. *ἔχει* P^{4} ‖ 20. *φιλέου* pr. P^{3} (crx. rc.), *φαλλέου* aut *φελλέου* *Γ* ‖ 21. *τι*] *τις* $Π^{2}$ † ‖ 22. *εὐριφῶντος* *Γ* L^{s} ‖ *μιλησιος* M^{s} ‖ 22. *ὃς* — 28. *βουλόμενος* fort. secludenda esse ci. Congrevius ‖ 23. *παιρεᾶ* $P^{2.3.4.}$ Q^{b} T^{b} et, nisi fallor, U^{b} ‖ 24. *καὶ*, ut videtur, om. *Γ* ‖ *βίοτον* Schneiderus ‖ 25. *ἐνίους* M^{s}.

vocantur: aut igitur omnium horum aequalitatem quaerendum aut ordinem quendam moderatum aut omnia dimittendum. videtur autem ex legislatione construens civitatem modicam, si quidem artifices omnes publici erunt et non supplementum aliquod exhibebunt civitatis. sed siquidem oportet publicos esse communia operantes, oportet sicut in Epidamno et sicut Diophantus aliquando constituit in Athenis hunc habere modum.

de Phallei quidem igitur politia fere ex hiis utique quis speculabitur, si quid bene dixit aut non bene: 8. Hippoda- V
mus autem Euriphontis Milesius, qui et civitatum divisionem invenit et suburbia incidit, factus circa aliam vitam magis superfluus propter honoris amorem sic, ut videatur quibusdam vivere curiosius capillorum multitudine et comae, adhuc autem

---

1. *omnium* post *horum* Alb. ‖ 2. *quendam moderatum* om. pr. a (suppl. mg. rc.) ‖ *dimittenda* t Alb. ‖ 5. publicos] *politicas* pr. m (crx. rc.) ‖ communia] *contraria* t, *contraria. alia translatio: publica* Alb. ‖ 6. *epidampno* pr. a, *epidamptio* rc. a ‖ *duofantes* pr. a, *dyofantus* b et rc. a, *dyofandus* m ‖ 8. *fellei* abom (v. 99, 2 et 101, 3), *Phalei* t, *Phaleae* t^{a} Alb. ‖ 9. *dixerit* a (fors. recte) ‖ *bene* om. a, *dixit* post *bene* add. b ‖ 10. *eurifontis* abo, *eurifotis* m ‖ *milesios* a, *milisis* pr. b (crx. rc.), *milisius* pr. m (crx. rc.) ‖ 13. *curiosus* ab ‖ *et comae* om. s Alb.

(V)*καὶ κόμης, ἔτι δὲ ἐσθῆτος εὐτελοῦς μὲν ἀλεεινῆς δὲ οὐκ ἐν τῷ χειμῶνι μόνον ἀλλὰ καὶ περὶ τοὺς θερινοὺς χρόνους, λόγιος δὲ καὶ περὶ τὴν ὅλην φύσιν εἶναι βουλόμενος, πρῶτος τῶν μὴ πολιτευομένων ἐνεχείρησέ τι περὶ πολιτείας*
2 *εἰπεῖν τῆς ἀρίστης. κατεσκεύαζε δὲ τὴν πόλιν τῷ πλήθει μὲν μυρίανδρον, εἰς τρία δὲ μέρη διῃρημένην· ἐποίει γὰρ ἓν μὲν μέρος τεχνίτας, ἓν δὲ γεωργούς, τρίτον δὲ τὸ προπολεμοῦν καὶ τὰ ὅπλα ἔχον. διῄρει δ' εἰς τρία μέρη τὴν χώραν, τὴν μὲν ἱερὰν τὴν δὲ δημοσίαν τὴν δ' ἰδίαν· ὅθεν μὲν τὰ νομιζόμενα ποιήσουσι πρὸς τοὺς θεούς, ἱεράν, ἀφ' ὧν δ' οἱ προπολεμοῦντες βιώσονται, κοινήν, τὴν δὲ τῶν γεωργῶν ἰδίαν. ᾤετο δ' εἴδη καὶ τῶν νόμων εἶναι τρία μόνον· περὶ ὧν γὰρ αἱ δίκαι γίνονται, τρία ταῦτ' εἶναι τὸν ἀριθμόν,*

---

26. *κόμης*] *κόσμῳ πολυτελεῖ* $Π^2$ Ar. Bekk. et *γρ.* mg. p^1 ‖ *ἔτι δὲ* om. T^b et codices Sepulvedae ‖ *καὶ* post *δὲ* add. M^s ‖ *ἀτελοῦς* pr. P^3 (crx. et in textu et in mg. rc., sed in mg. correctura postea erasa est) ‖ *ἐλεεινῆς* M^s et pr. P^3 (crx. rc.) ‖ 27. *μόνον*] *μὲν* M^s ‖ 28. *λόγος* $P^{2.3.}$ T^b, *σπουδαῖος* W^b L^s Ar. Ald. ‖ 29. *πρῶτον* pr. M^s ‖ 30. *κατεσκεύασε* P^1, *κατασκεύαζε* P^4 ‖ 31. *τρίας* (ut videtur) pr. P^3 (crx. rc.) ‖ *γὰρ*] *μὲν* P^1 ‖ 32. *μὲν* om. $M^s Q^b$ ‖ 33. *τὰ* L^s, *τὸ* M^s $P^{1,2,3,4.}$ Q^b T^b Ald. ‖ ⟨*καὶ*⟩ *τὴν* Schmidtius ‖ 34. *δὲ ἰδίαν* P^4 ‖ 35. *μὲν* post *τὰ* M^s ‖ *ποιήσουσι*] v. var. lect. Lat. ‖ *ἱερά* P^3 Q^b T^b L^s et pr. P^2 (em. corr.[2]) † (*ἱεράν* etiam W^b) ‖ 36. *πολεμοῦντες* M^s ‖ *βιώσονται*] v. var. lect. Lat. ‖ 37. *δὲ καὶ εἴδη* *Γ* (recte, nisi fallor) ‖ *μόνον*] *μέρος* M^s.

vestitus vilis quidem, sed calidi non in hieme solum, sed et circa aestiva tempora, ratiocinatus autem et circa totam naturam esse volens, primus non politice viventium conatus est ali-
2 quid de politia dicere optima. construxit autem civitatem multitudine quidem decem millium virorum, in tres autem partes divisam: fecit enim unam quidem partem artifices, unam autem agricolas, tertiam autem propugnans et arma habens. dividebat autem in tres partes regionem, hanc quidem sacram, hanc autem publicam, hanc autem propriam, unde quidem deputata facient ad deos, sacram, a quibus autem propugnantes v i v e n t, communem, agricolarum autem propriam. putavit autem et species legum esse tres solum: de quibus enim disceptationes fiunt, tria haec esse numero, iniuriam, nocumentum, mortem.

---

1. et] *etiam* c, om. Alb. ‖ 2. *circa* ante *aestiva* om. c ‖ 5. *etiam* ante *quidem* add. t ‖ 6. *autem* — 7. *tertiam* om. c ‖ 7. *habens* ante *arma* c ‖ 9. *unde* — 11. *propriam* om. Alb. ‖ *reputata* abcm ‖ 10. *facient* a, *faciant* aboghklt et pr. m, *faciebant* rc. m ‖ *sacra* t ‖ *vivant* codices et Alb. ‖ 11. autem et] *etiam ut* k ‖ 12. *legem* Alb. et corr. (rc., ut videtur) m.

(V)
ὕβριν βλάβην θάνατον. ἐνομοθέτει δὲ καὶ δικαστήριον ἓν 3
τὸ κύριον, εἰς ὃ πάσας ἀνάγεσθαι δεῖν τὰς μὴ καλῶς κεκρί-
σθαι δοκούσας δίκας· τοῦτο δὲ κατεσκεύαζεν ἐκ τινῶν γε-
1268 a *ρόντων αἱρετῶν. τὰς δὲ κρίσεις ἐν τοῖς δικαστηρίοις οὐ διὰ*
ψηφοφορίας ᾤετο γίνεσθαι δεῖν, ἀλλὰ φέρειν ἕκαστον πι-
νάκιον, ἐν ᾧ γράφειν, εἰ καταδικάζοι ἁπλῶς [τὴν δίκην], εἰ
δ' ἀπολύοι ἁπλῶς, κενόν, εἰ δὲ τὸ μὲν τὸ δὲ μή, τοῦτο
διορίζειν. νῦν γὰρ οὐκ ᾤετο νενομοθετῆσθαι καλῶς· ἀναγκά-
ζειν γὰρ ἐπιορκεῖν [ἢ] ταῦτα ἢ ταῦτα δικάζοντας. ἔτι δὲ 4
νόμον ἐτίθει περὶ τῶν εὑρισκόντων τι τῇ πόλει συμφέρον,

40. *δεῖ* $Π^1$ ‖ *κεκρίσθαι* post 41. *δοκούσας* M^s.
1268 a, 1. *δὲ αψηφηφορίας* pr. M^s (sed ε in ι corr.) ‖ 2. *ᾤετο* in mg. P^4, om. L^s W^b Ald. † ‖ *γίγνεσθαι* $P^{2.3.4.}$ ‖ 3. *γράφειν*] *scribatur* Guil. ‖ *καταδικάζει* P^1, *καταδικάζει* (οι superscr.) $P^{2.3.}$ † ‖ *τὴν δίκην* add. $Π^2$ Ar. Bekk. ‖ 4. *ἀπολύει* M^s P^1 Q^b, *ἀπολύσοι* L^s ‖ *κενόν*] *vacuus* Guil., *κενὸν ⟨ἐὰν⟩* Meierus (de bonis damnatorum p. 85) ‖ ⟨*καὶ*⟩ *τοῦτο* idem (nescio an recte) ‖ 5. *διωρίζειν* M^s et pr. P^3 (crx. rc.), *διωρίξειν* (*διωρίξεν?*) P^4 ‖ *νενομοθετῆσθαι* in corr. P^3 (restituit rc.) ‖ *ἀναγκάζει* P^4 ‖ 6. *ἢ* post *ἐπιορκεῖν* om. $Γ$ M^s, *ἢ ταῦτα* om. L^s et pr. P^1 (suppl. p^1) et Goettlingius ‖ *ἢ*] *καὶ* Goettlingius ‖ *ἔτι* — 7. *ἐτίθει*] *ἐτίθει δὲ νόμον* $P^{2.3.}$ Q^b T^b Ald. Bekk., *ἔτι δὲ νόμον* pr. P^4, *ἔτι δὲ ἐτίθει νόμον* mg. P^4.

Glossa. 1268 a, 5] in mg. P^3 vox erasa est.

lege autem statuit et praetorium unum principale, ad quod
omnes reduci oportet caussas, quae non bene iudicatae esse 3
videntur: hoc autem constituit ex quibusdam senibus electis.
iudicia autem in praetoriis non per sententiae collationem
putabat fieri oportere, sed ferre unumquemque pugillarem,
in quo scribatur, si condemnetur simpliciter, si autem absol-
vat simpliciter, vacuus, si autem hoc quidem, hoc autem
non, hoc determinare. nunc enim non putabat lege statu-
tum esse bene: cogere enim deierare haec vel haec disceptan-
tes. adhuc autem legem posuit de invenientibus aliquid civi-
tati expediens, quatenus adipiscantur honorem, et pueris eorum, 4
qui in bello moriuntur, de publico fieri cibum, tamquam non-

1. et] *etiam* b, om. t ‖ 2. *iudicare* (ut videtur) pr. a (*iudicate* crx. rc.) ‖ 3. *construit* m, *construxit* beghklnt Alb. ‖ 4. autem] *enim* beghklmt Alb. ‖ *per* om. t (suppl. t^a) ‖ 5. fieri] *non* chlm et pr. bgk (crx. rc. b et in g ead. m.), del. corr. k ‖ *sed* om. c ‖ *ferre* post *pugillarem* Alb., *fere* m, om. c ‖ 6. *qua* behklm ‖ *absolvatur* Alb. ‖ 7. *hec* — *hec* — 8. *hec* bm ‖ 8. *putabit* beglmt, *putat* k ‖ 9. *hoc vel hoc* a, *hic vel hec* m, *hic vel hic* t Alb. ‖ *disceptans* a, *disceptiones* m ‖ 10. *de* om. m ‖ 11. et] *e* c, *de* m.

(V) *ὅπως τυγχάνωσι τιμῆς, καὶ τοῖς παισὶ τῶν ἐν τῷ πολέμῳ τελευτώντων ἐκ δημοσίου γίνεσθαι τὴν τροφήν, ὡς οὔπω τοῦτο παρ' ἄλλοις νενομοθετημένον· ἔστι δὲ καὶ ἐν Ἀθήναις οὗτος ὁ νόμος νῦν καὶ ἐν ἑτέραις τῶν πόλεων. τοὺς δ' ἄρχοντας ὑπὸ τοῦ δήμου αἱρετοὺς εἶναι πάντας (δῆμον δ' ἐποίει τὰ τρία μέρη τῆς πόλεως), τοὺς δ' αἱρεθέντας ἐπιμελεῖσθαι κοινῶν καὶ ξενικῶν καὶ ὀρφανικῶν. τὰ μὲν οὖν πλεῖστα καὶ τὰ μάλιστα ἀξιόλογα τῆς Ἱπποδάμου τάξεως ταῦτ' ἐστίν, ἀπορήσειε δ' ἄν τις πρῶτον μὲν τὴν διαίρεσιν τοῦ πλήθους τῶν πολιτῶν. οἵ τε γὰρ τεχνῖται καὶ [οἱ] γεωργοὶ καὶ οἱ τὰ ὅπλα ἔχοντες κοινωνοῦσι τῆς πολιτείας πάντες, οἱ μὲν γεωργοὶ οὐκ ἔχοντες ὅπλα, οἱ δὲ τεχνῖται οὔτε γῆν οὔτε ὅπλα, ὥστε γίνονται σχεδὸν δοῦλοι τῶν τὰ ὅπλα κεκτημένων. με-*

9. *δημοσίας* P[1] ‖ *τὴν* om. M[s] ‖ *ὡς*] *τέως* ci. Schmidtius ‖ *τοῦτο* — 10. *ἄλλοις*] *τότε* — *Ἕλλησι* Spengelius: coniectura speciosa, sed fortasse non necessaria est ‖ 10. *οὕτως* L[s] Ald. ‖ 11. *δὲ* post *νῦν* add. M[s] ‖ *ἑτέροις* P[3.4.] Q[b] T[b] L[s] Ald. et pr. P[2] (em. corr.[2]) ‖ *ὑπὸ τοῦ δήμου* post 12. *αἱρετοὺς* Π[2] Bekk. ‖ 12. *αἱρετοὺς εἶναι*] *eligi* Guil. ‖ *δὲ* M[s] ‖ *τὰ* bis scr. M[s] ‖ 14. *καὶ ξενικῶν* om. M[s] et pr. P[1] (suppl. mg. p[1]) ‖ *ξενικῶν καὶ ὀρφανικῶν*] *peregrinis et orphanis* (?) t[c] Guil. ‖ 15. *ἔστιν* M[s] ‖ 16. *ἀπορήσῃ* (ut videtur) pr. M[s] ‖ 17. *οἱ* ante *γεωργοὶ* add. Π[2] Bekk. ‖ 18. *οἱ μὲν γεωργοὶ οὐκ ἔχοντες κοινωνοῦσι τῆς πολιτείας πάντες* post *πάντες* rep. pr. P[1], sed rubro (?) pigmento oblitterata sunt ‖ 20. *μετέχει* P[4].

GLOSSA. 1268 a, 9. *ὡς* — 10. *νενομοθετημένον*] *κατ' εἰρώνειαν εἴρηται.* mg. p[2].

dum hoc apud alios lege statutum: est autem et in Athenis ista lex nunc et in alteris civitatum. principes autem a populo eligi omnes (populum autem faciebat tres partes civitatis), electos autem curare de communibus et peregrinis et orphanis. plurima quidem igitur et quae maxime verbo digna Hippodami ordinationis haec sunt: dubitabit autem utique aliquis primum quidem circa divisionem multitudinis civium. artifices enim et agricolae et arma habentes communicant politia omnes, agricolae quidem non habentes arma, artifices autem neque terram neque arma, quare fiunt fere servi arma possidentium. participare quidem igitur omnibus honoribus impossibile (necesse enim ex arma habentibus constitui et duces

1. *hoc* ante *nondum* Alb., om. m ‖ *et in* om. m ‖ 3. *legi* k ‖ 4. de] *ex* em et pr. b (crx. mg. rc.) ‖ communibus] *omnibus* c et pr. bm (em. corr.[1] m et mg. rc. b) ‖ *pegrinis* t (crx. t[a]): nonne *peregrinicis?* ‖ 5. *arfanis* m: nonne *orphanicis?* ‖ 6. *hee* bc ‖ 7. *civium* om. c ‖ 8. *artifices* — *arma* om. pr. b (suppl. mg. rc.) ‖ *enim* om. Alb. ‖ 10. *fiunt* om. bc et pr. m (suppl. rc.) ‖ 11. *igitur* om. m ‖ *omnibus* post *honoribus* Alb. ‖ 12. *institui* t, *constituunt* pr. m ‖ et duces] *ut duces* c, *duces* m.

τέχειν μὲν οὖν πασῶν τῶν τιμῶν ἀδύνατον (ἀνάγκη γὰρ ἐκ(V)
τῶν τὰ ὅπλα ἐχόντων καθίστασθαι καὶ στρατηγοὺς καὶ πο-
λιτοφύλακας καὶ τὰς κυριωτάτας ἀρχὰς ὡς εἰπεῖν)· μὴ
μετέχοντας δὲ τῆς πολιτείας πῶς οἷόν τε φιλικῶς ἔχειν
πρὸς τὴν πολιτείαν; ἀλλὰ δεῖ καὶ κρείττους εἶναι τοὺς τὰ ὅπλα 6
[γε] κεκτημένους ἀμφοτέρων τῶν μερῶν· τοῦτο δ' οὐ ῥᾴδιον
μὴ πολλοὺς ὄντας· εἰ δὲ τοῦτ' ἔσται, τί δεῖ τοὺς ἄλλους μετέ-
χειν τῆς πολιτείας καὶ κυρίους εἶναι τῆς τῶν ἀρχόντων κα-
ταστάσεως; ἔτι οἱ γεωργοὶ τί χρήσιμοι τῇ πόλει; τεχνίτας
μὲν γὰρ ἀναγκαῖον εἶναι (πᾶσα γὰρ δεῖται πόλις τεχνιτῶν),
καὶ δύνανται διαγίνεσθαι καθάπερ ἐν ταῖς ἄλλαις πόλε-
σιν ἀπὸ τῆς τέχνης· οἱ δὲ γεωργοὶ πορίζοντες μὲν τοῖς τὰ
ὅπλα κεκτημένοις τὴν τροφὴν εὐλόγως ἂν ἦσάν τι τῆς πό-
λεως μέρος, νῦν δ' ἰδίαν ἔχουσιν, καὶ ταύτην ἰδίᾳ γεωρ-
γήσουσιν. ἔτι δὲ τὴν κοινήν, ἀφ' ἧς οἱ προπολεμοῦντες ἕξουσι 7

22. *καὶ* ante *στρατηγοὺς* om. M[s] ‖ 25. *καὶ* om. *Π*[2] Ar. Bekk. ‖ 26. *γε* add. *Π*[2] Bekk. ‖ 28. *τῶν ἀρχόντων* post *καταστάσεως* (?) *Γ* ‖ 30. *πᾶσαι γὰρ δεῖνται πόλεις* L[s] C[C] ‖ 31. *διαγίγνεσθαι* P[2.3.4.] Ald. Bekk.[1] ‖ 32. *τῆς* om. M[s] ‖ 33. *τῆς πόλεως* post 34. *μέρος Γ* ‖ 34. *ἰδίᾳ*] *ἰδίαν Π*[1] † ‖ *γεωργοῦσιν* Ar. Bekk.

Glossa. 1268 a, 31. *διαγίνεσθαι*] *διαζῆν*. mg. p[2].

exercitus et civium rectores et principalissimos principatus ut
est dicere): non participantes autem politia quomodo possibile
est amicabiliter se habere ad politiam? sed oportet et meliores 6
esse arma possidentes ambabus partibus: hoc autem non facile
non multos existentes: si autem hoc erit, quid oportet alios
participare politia et dominos esse constitutionis principum?
adhuc agricolae quid utiles civitati? artifices quidem enim ne-
cessarium esse (omnis enim indiget civitas artificibus), et pos-
sunt procedere quemadmodum in aliis civitatibus ab arte:
agricolae autem acquirentes quidem arma possidentibus cibum
rationabiliter utique essent aliqua pars civitatis, nunc autem
propriam habent et hanc propriam colent. adhuc autem com- 7

1. ut est] *arma* t, om. Alb. ‖ 2. *dicere* om. Alb. ‖ *participes* pr. m (crx. rc.) ‖ *autem* om. c ‖ 4. *ad* ante *arma* add. t ‖ 4. autem] *constitut h'* c ‖ 5. *multas existentes* pr. m, *multis existentibus* rc. m ‖ *oportet* post *alios* c ‖ 6. dominos] *diversos* t, *omnino* t[a] ‖ 7. *agricolae* om. pr. b (suppl. mg. rc. ‖ quid] *quidem* c, *quam t* Alb. ‖ 8. *indiget* post *civitas* Alb. ‖ 9. procedere] *alia translatio: fieri* Alb. ‖ 12. *et hanc — communem* om. pr. a (suppl. mg. rc.) ‖ *colunt* rc. m.

(V) *τὴν τροφήν, εἰ μὲν αὐτοὶ γεωργήσουσιν, οὐκ ἂν εἴη τὸ μάχι-
μον ἕτερον καὶ τὸ γεωργοῦν, βούλεται δ' ὁ νομοθέτης [ἕτερον
εἶναι]· εἰ δ' ἕτεροί τινες ἔσονται τῶν τε τὰ ἴδια γεωργούντων
καὶ τῶν μαχίμων, τέταρτον αὖ μόριον ἔσται τοῦτο τῆς πόλεως,
οὐδενὸς μετέχον, ἀλλὰ ἀλλότριον τῆς πολιτείας· ἀλλὰ μὴν εἴ
τις τοὺς αὐτοὺς θήσει τούς τε τὴν ἰδίαν καὶ τοὺς τὴν κοινὴν
γεωργοῦντας, τό τε πλῆθος ἄπορον ἔσται τῶν καρπῶν ἐξ ὧν
ἕκαστος ὑπουργήσει δύο οἰκίας, καὶ τίνος ἕνεκεν οὐκ εὐθὺς* 1268 b
*ἀπὸ τῆς γῆς καὶ τῶν αὐτῶν κλήρων αὑτοῖς τε τὴν τροφὴν
λήψονται καὶ τοῖς μαχίμοις παρέξουσιν; ταῦτα δὴ πάντα πολ-*
8 *λὴν ἔχει ταραχήν. οὐ καλῶς δ' οὐδ' ὁ περὶ τῆς κρίσεως
ἔχει νόμος, ὁ κρίνειν ἀξιῶν διαιροῦντας τῆς δίκης ἁπλῶς*

---

36. *μὲν αὐτοὶ* in ras. P[2] ‖ 37. *γεωργεῖν* M[s] P[1] ‖ *ἕτερον εἶναι* om. P[1] *Π*[2] Ar. Bekk., recte, nam *τούτους ἑτέρους εἶναι* est glossa, quam praebet mg. p[2] ‖ 39. *αὖ*] *οὖν Π*[3] Thom. ‖ *τοῦτο* post *τῆς πόλεως* M[s] P[1] ‖ 40. *ἀλλ'* Bekk. ‖ *καὶ* ante *μὴν* add. M[s] ‖ 41. *θήσει*] v. vet. transl. ‖ 42. *τότε Γ* P[4] ‖ *ἄπειρον* (ut videtur) pr. P[1] (o enim in ras. est) ‖ *καρπῶν* corruptum esse putat Spengelius, *ἄπορον* potius Schmidtius.

1268 b, 1. ⟨*εἷς*⟩ *ἕκαστος?* Schmidtius ‖ *γεωργήσει Π* Bekk. † ‖ *δυσὶν* Camerarius ‖ *οἰκίαις* Ar., prb. Camer. (nescio an recte) ‖ 2. *τῆς* ⟨*αὐτῆς*⟩ Boeckerus ‖ *αὐτοῖς* M[s] P[4] ‖ *καὶ* ante *τὴν* add. M[s] ‖ 3. *μαχίμοις* sequente ras. P[3] ‖ 4. *ὁ περὶ*] *ὑπὲρ* M[s] ‖ 5. *τὸ — ἀξιοῦν Π* Bekk. † ‖ *διαιροῦντα* P[2.3] Q[b] T[b] Ald. Bekk., *διαιροῦνται* L[s] † ‖ *δίκης*] *κρίσεως Π*[2] Bekk. †, quam lectionem falsam esse recte arbitratus iam *κλήσεως* vel *λήξεως* coniectaverat Boiesenius.

Glossa. 1268 a, 36. v. varias lectiones.

munem, a qua propugnantes habebunt cibum, si quidem ipsi colent, non utique erit pugnans alterum et agros colens, vult autem legislator alterum esse: si autem alteri quidam erunt ab hiis, qui propria colunt, et bellantibus, quarta iterum pars erit haec civitatis, nullo participans, sed aliena a politia: at vero si quis eosdem ponat eos qui propriam et qui communem colant, tunc multitudo deficiens erit fructuum, ex quibus unusquisque ministrabit duas domos, et cuius gratia non statim ex terra et eisdem sortibus sibi ipsis cibum sument et viris proeli exhibebunt? haec itaque omnia multam habent turbationem.
8 non bene autem neque de iudicio habet lex iudicare dignificans

---

3. *quidem* bcmt Alb. ‖ 4. *et* om. t ‖ iterum] *igitur* t ‖ 6. nonne: *ponet?* ‖ 8. *ministrabit* ans Alb., *ministrabat* ghklmt et post *domos* c, *ministra*, *ministrabat* b ‖ *ex terra* om. c et pr. b (suppl. mg. rc.) ‖ 9. *sibi* post *sument* Alb. ‖ *ipsos* pr. b (crx. ead. m.), om. Alb. ‖ 10. *tribulacionem* b, om. pr. a (*turbationem* suppl. mg. rc.) ‖ 11. *significans* t Alb.

γεγραμμένης, καὶ γίνεσθαι τὸν δικαστὴν διαιτητήν. τοῦτο γὰρ (V) *ἐν μὲν τῇ διαίτῃ καὶ πλείοσιν ἐνδέχεται (κοινολογοῦνται γὰρ ἀλλήλοις περὶ τῆς κρίσεως), ἐν δὲ τοῖς δικαστηρίοις οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον τούτου τῶν νομοθετῶν οἱ πολλοὶ παρασκευάζουσιν ὅπως οἱ δικασταὶ μὴ κοινολογῶνται πρὸς ἀλλήλους. ἔπειτα πῶς οὐκ ἔσται ταραχώδης ἡ κρίσις, ὅταν* 9 *ὀφείλειν μὲν ὁ δικαστὴς οἴηται, μὴ τοσοῦτον δ' ὅσον ὁ δικαζόμενος; ὃ μὲν γὰρ εἴκοσι μνᾶς, ὁ δὲ δικαστὴς κρινεῖ δέκα μνᾶς, ἢ ὃ μὲν πλέον ὃ δ' ἔλασσον, ἄλλος δὲ πέντε, ὃ δὲ τέτταρας (καὶ τοῦτον δὴ τὸν τρόπον δῆλον ὅτι μεριοῦσιν), οἱ δὲ πάντα καταδικάσουσιν, οἱ δ' οὐδέν. τίς οὖν ὁ τρόπος ἔσται τῆς διαλογῆς τῶν ψήφων; ἔτι [δ'] οὐδεὶς ἐπιορκεῖν ἀναγκάζει τὸν ἁπλῶς ἀποδικάσαντα ἢ καταδικάσαντα, εἴ-*

6. *γραμμένης* P⁴ ‖ *γὰρ* Ar., *δ'* Γ Π Bekk. ‖ 7. *καὶ* ⟨*μὴ*⟩ Coraes ‖ *κοινολογοῦντο* (ut videtur) pr. P³, sed ultimam litteram erasit et *αι* superscr. rc. P³ ‖ 9. *καὶ* om. Γ Mˢ ‖ *τούτῳ* p¹ P²·³·⁴· Qᵇ Tᵇ Bekk., *τούτων* Wᵇ Lˢ Ald., secludendum esse ci. Spengelius ‖ *τῶν* om. Wᵇ Lˢ Ald. ‖ 12. *μὲν* post *ὁ* Π² et fort. Γ ‖ *δὲ* P¹, om. Mˢ et, ut videtur, Γ ‖ 13. *γὰρ*, ut videtur, om. Γ ‖ *εἰ εἴκοσι* Ar. ‖ *κρινεῖ* Bekk.², *κρίνει* Γ Π Ar. Bekk.¹ ‖ 15. *δὴ*] *δὲ* Π³ ‖ *δηλονότι* Mˢ P¹·³·, *δη* P² ‖ 16. *δὲ*] *μὲν* fort. Γ ‖ *οὐδέν*] *οὐ* Γ et pr. P¹ (crx. mg.), *οὖ* Mˢ † ‖ 17. *ἔσται* sequente ras. P³ ‖ *δ'* add. Π² Bekk.

dividentes caussa simpliciter scripta et fieri iudicem disquisitorem. hoc autem in disquisitione quidem et pluribus contingit (collocuntur enim ad invicem de iudicio), in praetoriis autem non est, sed contrarium huius legislatorum multi statuunt, ut iudices non colloquantur ad invicem. deinde quomodo non erit 9 plenum turbatione iudicium, cum debere quidem iudex existimaverit, non tantum quantum litigans? hic quidem viginti mnas, iudex autem iudicat decem mnas, aut hic quidem plus, hic autem minus, alius autem quinque, hic autem quattuor (et hoc itaque modo palam quia partientur), hii quidem omnia condemnabunt, hii autem non. quis igitur modus erit disputationis sententiarum? adhuc nullus deierare cogit simpliciter abiudicantem aut condemnantem, siquidem simpliciter accusa-

6. *quidem iudex* n, *iudex quidem* abomt Alb. ‖ 7. non] *non enim* (?) k: corrigendumne igitur est: *non autem?* ‖ 8. *minas* t Alb. et corr. (rc., ut videtur) a ‖ *iudicat autem iudex* Alb. ‖ 10. *patientur* b, *patienter* c et pr. m (crx. rc.) ‖ quidem] *autem?* ‖ 11. *dispositionis* n (fors. recte ‖ 12. *adhec* bchkm ‖ nullus] *alia translatio*: *quia nullus* Alb., om. pr. a (suppl. mg. rc.)‖ deierare] *alia translatio*: *iurare* Alb. ‖ 13. *abiudicantem — simpliciter* om. pr. b (suppl. mg. rc.) ‖ *abiudicante* m, *abiudicare* c, *alia translatio: abnegantem* Alb. ‖ condemnantem] *alia translatio: accusantem* Alb., om. oghklmt et mg. rc. b ‖ *simpliciter* om. st.

(V)περ ἁπλῶς τὸ ἔγκλημα γέγραπται· δικαίως· οὐ γὰρ μη-
δὲν ὀφείλειν ὁ ἀποδικάσας κρίνει, ἀλλὰ τὰς εἴκοσι μνᾶς·
ἀλλ' ἐκεῖνος [ἤδη] ἐπιορκεῖ ὁ καταδικάσας μὴ νομίζων ὀφεί-
10 λειν τὰς εἴκοσι μνᾶς. περὶ δὲ τοῦ τοῖς εὑρίσκουσί τι τῇ πό-
λει συμφέρον ὡς δεῖ γίνεσθαί τινα τιμήν, οὐκ ἔστιν ἀσφα-
λὲς τὸ νομοθετεῖν, ἀλλ' εὐόφθαλμον ἀκοῦσαι μόνον· ἔχει
γὰρ συκοφαντίας καὶ κινήσεις, ἂν τύχῃ, πολιτείας. ἐμ-
πίπτει δ' εἰς ἄλλο πρόβλημα καὶ σκέψιν ἑτέραν· ἀποροῦσι
γάρ τινες πότερον βλαβερὸν ἢ συμφέρον ταῖς πόλεσι τὸ
κινεῖν τοὺς πατρίους νόμους, ἂν ᾖ τις ἄλλος βελτίων. διόπερ
οὐ ῥᾴδιον τῷ λεχθέντι ταχὺ συγχωρεῖν, εἴπερ μὴ συμφέ-
ρει κινεῖν. ἐνδέχεται δ' εἰσηγεῖσθαί τινας νόμων λύσιν ἢ
11 πολιτείας ὡς κοινὸν ἀγαθόν. ἐπεὶ δὲ πεποιήμεθα μνείαν,
ἔτι μικρὸν περὶ αὐτοῦ διαστείλασθαι βέλτιον. ἔχει γάρ,

20. ὁ φίλειν P[4] ‖ κρίνειν P[4] ‖ 21. ἀλλ' — 22. μνᾶς om. M[s] ‖ ἐκεῖνο Γ ‖ 21. ἤδη add. Π[2] Bekk. et corr.[1] P[1] † ‖ ὁ καταδικάσας] condemnatus (?) Guil. ‖ 23. γενέσθαι M[s] P[1] ‖ 24. ἀκοῦσαι] εἰκάσαι Scaliger ‖ 25. καὶ κινήσεις om. pr. P[1] (suppl. mg.[1]) ‖ ἐκπίπτει M[s] ‖ 27. μὴ post τὸ add. W[b] L[s] Ald. ‖ 28. κἂν Goettlingius ‖ ᾖ] εἴ W[b] L[s] Ald. Goettl. ‖ βελτιων pr. P[3] (crx. rc.) ‖ 30. δ'] γὰρ Spengelius ‖ λῦσιν M[s] ‖ 32. ἔτι post μικρὸν Γ ‖ μικρὰ Π[2] Ar. Bekk.

tio scripta est: iuste: non enim nihil debere abiudicans iudicat,
sed viginti mnas: sed illud deiurat condemnatus non putans
10 debere viginti mnas. de eo autem, quod invenientibus aliquod
civitati utile oporteat fieri quendam honorem, non est securum
legem ferre, sed boni adspectus audire solum: habet enim ca-
lumnias et motus, si eveniat, politiae. incidit autem in aliud
problema et considerationem alteram: dubitant enim quidam,
utrum nocivum aut expediens civitatibus amovere patrias leges,
si sit aliqua alia melior. propter quod quidem non facile dicto
velociter consentire, siquidem non expedit amovere. contingit
autem inducere quosdam legum solutionem aut politiae ut com-
11 mune bonum. quoniam autem fecimus memoriam, modicum

1. *scripta est* post *iuste* a ‖ *iudicat* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ 2. *sed niginti mnas* linea suppos. del. rc. m ‖ *viginti* om. Alb. ‖ *minas* t Alb. et corr. (ut videtur, rc.) a ‖ *sed illud* — 3. *mnas* om. n ‖ sed] *secundum* t Alb. ‖ *deierat* Alb., *diiudicat* pr. m (crx. rc.), *peierat* t[a] ‖ nonne *condemnans?* ‖ putans] *computans* t Alb. ‖ 3. viginti] *decem* corr. m ‖ *minas* t Alb. et corr. (rc., ut videtur) a ‖ *quod* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ 6. *incidit* — 7. *problema* om. pr. b (suppl. mg. rc.) ‖ 8. *expediens aut nocivum* Alb. ‖ 9. *facile* — 10. *non* om. o ‖ 10. *considerare* pr. m (crx. rc.) ‖ *contingit* post 11. *autem* Alb. ‖ 11. inducere] *iudicare* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ *quasdum* t Alb. ‖ *solutiones* t[a] Alb. ‖ ut] *aut* t Alb.

ὥσπερ εἴπομεν, ἀπορίαν, καὶ δόξειεν ἂν βέλτιον εἶναι τὸ (V) *κινεῖν. ἐπὶ γοῦν τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν τοῦτο συνενήνοχεν, οἷον ἰατρικὴ κινηθεῖσα παρὰ τα πάτρια καὶ γυμναστικὴ καὶ ὅλως αἱ τέχναι πᾶσαι καὶ αἱ δυνάμεις, ὥστ' ἐπεὶ μίαν τούτων θετέον καὶ τὴν πολιτικήν, δῆλον ὅτι καὶ περὶ ταύτην ἀναγκαῖον ὁμοίως ἔχειν. σημεῖον δ' ἂν γεγονέναι φαίη τις ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων· τοὺς γὰρ ἀρχαίους νόμους λίαν ἁπλοῦς εἶναι καὶ βαρβαρικούς. ἐσιδηροφόρουν γὰρ τότε οἱ Ἕλληνες, καὶ τὰς γυναῖκας ἐωνοῦντο παρ' ἀλλήλων, ὅσα τε* 12 *λοιπὰ τῶν ἀρχαίων ἐστί που νομίμων, εὐήθη πάμπαν ἐστίν,* 1269 a *οἷον ἐν Κύμῃ περὶ τὰ φονικὰ νόμος ἐστίν, ἂν πλῆθός τι παράσχηται μαρτύρων ὁ διώκων τὸν φόνον τῶν αὑτοῦ*

35. *ἰατρικῇ* fort. *Γ*† ‖ 36. *ὥστε* M^s ‖ 37. *δηλονότι* M^s $P^{1.2.3.4.}$ Ald. ‖ 38. *ἀναγκαῖον* post *ὁμοίως* P^1 ‖ *ἔχει* P^4 ‖ 39. *νόμους* om. P^1 ‖ 40. *ἐσιδηροφοροῦντό τε γὰρ* M^s Ald. Bekk., *ἐσιδηροφοροῦντο τὲ γὰρ* $P^{1.3.}$, *ἐσιδηροφορουντοτὲ γὰρ* P^2, *ἐσιδηροφοροῦντο τε γὰρ* P^4, *ἐσιδηροφοροῦντο γὰρ* Q^b T^b, *ἐσιδηροφόρουν τότε γὰρ* Bas.[3], *ἐσιδηροφόρουν τε γὰρ* Coraes ‖ *ἕλληες* P^4 ‖ 41. *τε*] *δὲ Γ*.

1269 a, 1. *κόμη Γ* M^s ‖ *φονοικὰ* pr. P^3 (crx. ead. m.) ‖ 2. *παράσχηται* post *μαρτύρων* (?) *Γ* ‖ *αὐτοῦ* M^s.

amplius de ipso dilatare melius. habet enim, quemadmodum diximus, dubitationem, et videbitur utique melius esse amovere. in aliis enim scientiis hoc contulit, puta medicinali smota extra paterna et gymnastica et totaliter artes omnes et virtutes, quare, quoniam unam harum ponendum etiam politicam, palam, quia et circa hanc necessarium similiter habere. signum autem utique fieri dicet aliquis in ipsis operibus: antiquas enim leges valde simplices esse et barbaricas. ferrum enim portabant tunc Graeci et uxores emebant ab invicem, quaecunque autem reli- 12 qua antiquorum sunt alicubi legalium, stulta omnino sunt, puta in Come circa homicidia lex est, si multitudo quaedam testium astiterit persequens homicidium qui suorum cognatorum, reum

2. *videtur* a, *videbit* pr. m (crx. rc.) ‖ *melius* post *esse* Alb. ‖ 3. contulit] *contra* rc. m ‖ *medicinali* abghklmnt Alb. (fort. igitur revera sic scripsit Guil.) ‖ 4. *gignastica* bchlm, *gygnastica* k, *gĭgnastica* g ‖ *artes* post *omnes* c ‖ 5. *et* post *palam* add. a ‖ 6. *similiter* ante *necessarium* Alb., *sunt* pr. b (crx. rc.), *se* c ‖ 8. *esse* post *barbaricas* Alb. ‖ *et* ante *barbaricas* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ tunc] *totum* pr. m (crx. rc.), om. n ‖ 9. ab] *ad* t^a Alb. ‖ 11. in] *hi* n ‖ *komi* a, *chomi* beghkm, *echomi* l, *domi* n, *Cume* l, *Cumis* t^a Alb., *alia translatio: Hym* Alb. ‖ *homicida* l, *homicidium* k, *alia translatio: Phoenicem* Alb. ‖ si multitudo] *similitudo* pr. ab (crx. rc. a et mg. rc. b) ‖ 12. *homicidia* n, *homicidum* pr. m, *homicidam* abcghlt Alb. et corr. m ‖ *esset* post *suorum* add. t Alb.

(V) *συγγενῶν, ἔνοχον εἶναι τῷ φόνῳ τὸν φεύγοντα. ζητοῦσι δὲ ὅλως οὐ τὸ πάτριον ἀλλὰ τἀγαθὸν πάντες· εἰκός τε τοὺς πρώτους, εἴτε γηγενεῖς ἦσαν εἴτ' ἐκ φθορᾶς τινὸς ἐσώθησαν, ὁμοίους εἶναι καὶ τοὺς τυχόντας καὶ τοὺς ἀνοήτους, ὥσπερ καὶ λέγεται κατὰ τῶν γηγενῶν, ὥστε ἄτοπον τὸ μένειν ἐν τοῖς τούτων δόγμασιν. πρὸς δὲ τούτοις οὐδὲ τοὺς γεγραμμένους ἐᾶν ἀκινήτους βέλτιον. ὥσπερ γὰρ καὶ περὶ τὰς ἄλλας τέχνας, καὶ τὴν πολιτικὴν τάξιν ἀδύνατον ἀκριβῶς πάντα γραφῆναι· καθόλου γὰρ ἀναγκαῖον γράφειν, αἱ δὲ πράξεις περὶ τῶν καθ' ἕκαστον εἰσίν. ἐκ μὲν οὖν τούτων φανερὸν ὅτι κινη-*
13 *τέοι καὶ τινὲς καὶ ποτὲ τῶν νόμων εἰσίν· ἄλλον δὲ τρόπον ἐπισκοποῦσιν εὐλαβείας ἂν δόξειεν εἶναι πολλῆς. ὅταν γὰρ ᾖ τὸ μὲν βέλτιον μικρόν, τὸ δ' ἐθίζειν εὐχερῶς λύειν τοὺς νόμους φαῦλον, φανερὸν ὡς ἐατέον ἐνίας ἁμαρτίας καὶ τῶν*

---

3. *τῷ*] *τὸν* pr. M^s. ‖ *δ'* Π^2 Bekk. ‖ 4. *τοῖς πρώτοις* Scaliger ‖ 5. *γηγενῆς* P^4 ‖ *ἐσώθεισαν* P^4 ‖ 6. *ὁμοίως* Π^1 Ar., *ὀλίγους* Bernaysius (Theophr. über Frömmigkeit p. 47), at cf. Vahlen. Beitr. z. Arist. Poet. III. p. 314. ‖ 7. *ὥστ'* Bekk. ‖ *τὸ* om. Π^3 ‖ 8. *οὐδὲ*] *οὐ* M^s ‖ *ἐὰν* *Γ* Ar. ‖ 10. *ἀδύναταν* post *γραφῆναι* M^s ‖ 11. *γραφῆναι* Π^2 Bekk. ‖ 12. *ἐκ* — 13. *εἰσίν* om. pr. P^1 (suppl. mg.[1]) ‖ *φανερὸν*] *videtur* Guil. Ar. ‖ *κινητέον* pr. P^3 (crx. ead. m.) ‖ 15. *μὲν* om. M^s ‖ 16. *τῶν* — 17. *ἀρχόντων*] *legislatoribus et principibus* Guil.

esse homicidi fugientem. quaerunt autem tótaliter non quod patrium, sed quod bonum omnes: verisimileque primos, sive terrigenae erant sive ex corruptione quadam salvati sunt, similiter esse et contingentes et insensatos, quemadmodum et dicitur de terrigenis, quare inconveniens manere in horum dogmatibus. ad haec autem neque scriptas si immobiles melius. sicut enim et circa alias artes, et circa politicum ordinem impossibile diligenter omnia scripta esse: universaliter enim necessarium scribere, actus autem de particularibus sunt. ex hiis quidem igitur videtur, quia amovendae et quaedam et quandoque legum sunt:
13 alio autem modo considerantibus reverentiae utique videbitur esse multae. cum enim fuerit quod quidem melius modicum, adsuescere autem facile solvere leges pravum, manifestum, quod sinendum quaedam peccata et legislatoribus et principibus: non

---

1. *homicidium* n ‖ 2. *verisimilesque* a, *verisimile quia* et Alb. ‖ primos] *prius* t Alb., *pueros* c ‖ 3. *et* post *corruptione* add. a ‖ 4. *insensatus* a ‖ *et* post *dicitur* a ‖ 5. *eorum* a ‖ *dignitatibus* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ 6. *ad hoc* g, *adhuc* abchkmnt Alb. ‖ si] *sed* b, *et* n ‖ 7. *diligentius* a ‖ 9. autem] *enim* b, *autem enim* c.

νομοθετῶν καὶ τῶν ἀρχόντων· οὐ γὰρ τοσοῦτον ὠφελήσεται (V)
ὁ κινήσας, ὅσον βλαβήσεται τοῖς ἄρχουσιν ἀπειθεῖν ἐθι-
σθείς. ψεῦδος δὲ καὶ τὸ παράδειγμα τὸ περὶ τῶν τεχνῶν· οὐ 14
γὰρ ὅμοιον τὸ κινεῖν τέχνην καὶ νόμον· ὁ γὰρ νόμος ἰσχὺν
οὐδεμίαν ἔχει πρὸς τὸ πείθεσθαι [πλὴν] παρὰ τὸ ἔθος, τοῦτο
δ' οὐ γίνεται εἰ μὴ διὰ χρόνου πλῆθος, ὥστε τὸ ῥᾳδίως με-
ταβάλλειν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων νόμων εἰς ἑτέρους νόμους
καινοὺς ἀσθενῆ ποιεῖν ἐστὶ τὴν τοῦ νόμου δύναμιν. ἔτι δὲ εἰ
[καὶ] κινητέοι, πότερον [καὶ] πάντες καὶ ἐν πάσῃ πολιτείᾳ, ἢ
οὔ; καὶ πότερον τῷ τυχόντι ἢ τισίν; ταῦτα γὰρ ἔχει μεγάλην
διαφοράν.

διὸ νῦν μὲν ἀφῶμεν ταύτην τὴν σκέψιν (ἄλλων γάρ
9 *ἐστι καιρῶν)· περὶ δὲ τῆς Λακεδαιμονίων πολιτείας καὶ* VI
τῆς Κρητικῆς, σχεδὸν δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων πολιτειῶν

---

17. *ὠφελήσεταί* M^s P^1 ‖ 18. *ὁ* Γ Ar., *τις* M^s P^1 (non male), om. Π^2 et editores (fors. recte) ‖ *βλαβήσεται* ⟨*ὁ*⟩ Schneiderus ‖ 19. *δὲ*, ut videtur,
πλὴν
om. Γ ‖ *παρὰ* (?) Γ ‖ *τῶν* om. M^s ‖ 21. *πλὴν παρὰ*] *παρὰ* P$^{2.3}$., *πλὴν* om. Π^1 † ‖ 23. *νόμον* P^3 T^b et pr. P^2 (em. corr.^{2}) ‖ 24. *ἀσθενῆ* post *ποιεῖν ἐστὶν* Γ ‖ *ἐστὶ*] *ἐστὶν* P^4 ‖ *δ'* Π^2 Bekk. ‖ 25. *καὶ* add. P^1 Π^2 Bekk. † ‖ *κινητέον* Π^3 ‖ *καὶ* ante *πάντες* add. P^4 Q^b T^b L^s Bekk., om. Π^1 P$^{2.3}$. W^b Ar. Ald. ‖ 26. *τίσι* Morelius ‖ 28. *μὲν* om. M^s ‖ 29. *οὐκ ἔστι* M^s ‖ *καὶ τῆς Κρητικῆς* om. Γ †.

LOCUS CITATUS. 1269 a, 28. *διὸ* — 29. *καιρῶν*] v. praef.

enim tantum proderit qui mutaverit, quantum nocebit principi-
bus rebellare adsuescens. mendax quoque exemplum quod ab 14
artibus: non enim simile movere artem et legem: lex enim ro-
bur nullum habet ad persuaderi praeter consuetudinem, haec
autem non fit nisi per temporis multitudinem, itaque facile
mutare ex existentibus legibus ad alteras leges novas facere est
debilem legis virtutem. adhuc autem si mutandae, utrum omnes
et in omni politia aut non? et utrum quocunque aut quibus?
haec enim habent magnam differentiam.

propter quod nunc quidem dimittamus hanc consideratio-
nem (aliorum enim est temporum): 9. de ea autem quae Lace- VI
daemoniorum politia fere autem et de aliis politiis duae sunt

---

4. *hec* bc, *hoc* amt Alb. ‖ 8. *quecunque* m, *a quecunque* Alb. ‖ 10. *enim* post *hanc* add. mt ‖ 11. *enim* om. m ‖ 12. *politegiis* a, *politeiis* bcm.

(VI) δύο εἰσὶν αἱ σκέψεις, μία μὲν εἴ τι καλῶς ἢ μὴ καλῶς πρὸς
τὴν ἀρίστην νενομοθέτηται τάξιν, ἑτέρα δ' εἴ τι πρὸς τὴν
ὑπόθεσιν καὶ τὸν τρόπον ὑπεναντίως τῆς προκειμένης αὐτοῖς
2 πολιτείας. ὅτι μὲν οὖν δεῖ τῇ μελλούσῃ καλῶς πολιτεύεσθαι
τὴν τῶν ἀναγκαίων ὑπάρχειν σχολήν, ὁμολογούμενον ἐστίν·
τίνα δὲ τρόπον ὑπάρχειν, οὐ ῥᾴδιον λαβεῖν. ἥ τε γὰρ Θετ-
ταλῶν πενεστεία πολλάκις ἐπέθετο τοῖς Θετταλοῖς, ὁμοίως
δὲ καὶ τοῖς Λάκωσιν [οἱ] εἵλωτες (ὥσπερ γὰρ ἐφεδρεύον-
3 τες τοῖς ἀτυχήμασι διατελοῦσιν)· περὶ δὲ τοὺς Κρῆτας
οὐδέν πω τοιοῦτον συμβέβηκεν. αἴτιον δ' ἴσως τὸ τὰς γειτνιώ-
σας πόλεις, καίπερ πολεμούσας ἀλλήλαις, μηδεμίαν εἶναι σύμ- 1269 b
μαχον τοῖς ἀφισταμένοις διὰ τὸ μὴ συμφέρειν καὶ αὐ-

31. καλῶς post μὴ secl. Scaliger ‖ 32. ἀρίστην] ἀρετῆς Γ ‖ νενομοθέτηται post τάξιν (?) Γ ‖ 33. ⟨ἢ⟩ ὑπεναντίως Scaliger, ὑπεναντίως ⟨ἢ μὴ ὑπεναντίως⟩? Susem. ‖ αὐτῆς M^s Q^b T^b L^s et pr. P^4, αὐτῷ P^1, αὐτῷ corr. P^4, αὐτῷ Ar. ‖ 36. ὑπάρχει P^4 ‖ 37. πενεστία M^s P^4 et pr. $P^{2.3}$ (em. corr.[2] P^2 et rc. P^3), *inopes* Guil. Ar. ‖ πολλάκις post ἐπέθετο Γ ‖ 38. οἱ om. $M^s P^1 L^s$, c. c. add. Bekk. ‖ 39. ἀτυχήμασιν P^4 ‖ 40. τοῦτον P^4.
1269 b, 1. πολεμούσαις M^s ‖ μηδὲ μίαν Γ, μὴ δὲ μίαν M^s.

Glossae. 1269 a, 32. ἑτέρα.— 34. πολιτείας] οἷον εἰ προὔκειτο συστῆσαι δημοκρατίαν καὶ τἀναντία ταύτῃ παρεκελεύετο. mg.[1] P^1 et mg.[3] P^2 ‖ 37. πενεστεία — 38. εἵλωτες] οἱ παρὰ τοῖς λακεδαιμονίοις εἵλωτες παρὰ τοῖς θεττάλοις πενέσται καὶ ὃ παρ' ἐκείνοις εἱλωτεία τοῦτο παρὰ τούτοις πενεστεία. mg. p^2 nec non mg. rc. P^3, sed hic postea erasa sunt.

considerationes, una quidem si quid bene aut non bene ad
virtutis ordinem lege statutum est, altera autem si quid ad
suppositionem et modum contrarie propositae ipsis politiae.
2 quod quidem igitur oportet futurae bene politice vivere neces-
sariorum existere scholam, confessum est: quo autem modo exi-
stere, non facile accipere. Thessalorum enim inopes molesti
fuerunt multotiens Thessalis, similiter autem Lacosensibus servi
3 (quasi enim insidiantes infortuniis perseverant): circa Cretenses
autem nihil unquam tale accidit. caussa autem forte vicinas
civitates, quamvis pugnantes ad invicem, neque unam esse com-
pugnantem distantibus propter non expedire etiam ipsis pos-

1. aut] *vel* t, *aut si* b ‖ 2. *ad modum et ad suppositionem* t ‖ 4. futurae] *facere* pr. b (crx. in textu et in mg. rc.) ‖ 5. *scolam* a, *scola* m, *solam* pr. b, *curam* mg. rc. b ‖ 6. *tessalorum* abcm ‖ 7. *tessallis* a, *tessalis* bc, *tesalis* m ‖ 7. *lakosensibus* a, *lakosibus* bc, *lacosibus* m, *Laconibus* t Alb. ‖ 8. *in* ante *infortuniis* add. t Alb. ‖ *perversant* a, *perseverent* m ‖ 11. *etiam* post *ipsis* m.

ταῖς κεκτημέναις περιοίκους, τοῖς δὲ Λάκωσιν οἱ γειτνιῶν- (VI) *τες ἐχθροὶ πάντες ἦσαν, Ἀργεῖοι καὶ Μεσσήνιοι καὶ Ἀρκάδες· ἐπεὶ καὶ τοῖς Θετταλοῖς κατ' ἀρχὰς ἀφίσταντο διὰ τὸ πολεμεῖν ἔτι τοῖς προσχώροις, Ἀχαιοῖς καὶ Περραιβοῖς καὶ Μάγνησιν. ἔοικε δὲ καὶ εἰ μηδὲν ἕτερον, ἀλλὰ τό γε* 4 *τῆς ἐπιμελείας ἐργῶδες εἶναι, τίνα δεῖ πρὸς αὐτοὺς ὁμιλῆσαι τρόπον· ἀνιέμενοί τε γὰρ ὑβρίζουσι καὶ τῶν ἴσων ἀξιοῦσιν ἑαυτοὺς τοῖς κυρίοις, καὶ κακοπαθῶς ζῶντες ἐπιβουλεύουσι καὶ μισοῦσιν. δῆλον οὖν ὡς οὐκ ἐξευρίσκουσι τὸν βέλτιστον τρόπον, οἷς τοῦτο συμβαίνει περὶ τὴν εἱλωτείαν. ἔτι δὲ ἡ* 5 *περὶ τὰς γυναῖκας ἄνεσις καὶ πρὸς τὴν προαίρεσιν τῆς πολιτείας βλαβερὰ καὶ πρὸς εὐδαιμονίαν πόλεως. ὥσπερ γὰρ*

---

3. *περὶ οἴκους* Mˢ, *praedia circa domus* Guil. ‖ 4. *μεσήνιοι Π* ‖ 5. ** *ἐπεὶ* Conringius, temere probat Onckenius, qui excidisse putat haec fere: „und hier haben die Heloten stets ihre Bundesgenossen gefunden“: immo *ἐπεὶ* ad a, 40. *αἴτιον δ'* pertinet ‖ *ἐφίσταντο* mg. Bas.³ ‖ 6. *τοῖς προσχώροις* post *Ἀχαιοῖς* (?) *Γ* ‖ *περαιβοῖς Π*¹ ‖ 9. *τε*] *μὲν* (fors. recte) aut *γε Γ* ‖ 10. *κακοπαθοῦντες* pr. P¹ (nescio an recte), *γρ. κακοπαθῶς ζῶντες* mg.¹ P¹ ‖ 11. *γοῦν* vel *δ' οὖν* ci. Susem. ‖ 12. *εἱλωτείαν* Mˢ ‖ *εὐνομίαν δ' Π*² Bekk. ‖ 13. *περὶ*] *πρὸς Π*¹ ‖ 14. *εὐδαιμονίαν* P²·³·, *εὐνομίαν* P⁴ Tᵇ Lˢ Ar. Ald. et mg. p¹, quae lectio nescio an praeferenda sit ‖ *ὥσπερ*] *ὡς* Scaliger.

sidentibus praedia circa domos, Lacosensibus autem vicini inimici omnes erant, Argii et Messenii et Arcades: quoniam et a Thessalis a principio discedebant propter bellare adhuc cum Achaicis vicinis et Peraebiis et Magnesibus. videtur autem et 4 si nihil alterum, sed quod curae quidem operosum esse, quo oporteat ad ipsos colloqui modo: remissi quidem enim iniuriantur et aequalibus dignificant se ipsos dominis et male ferendo viventes insidiantur et odiunt. palam igitur, quod non exinvenientibus optimum modum, quibus hoc accidit circa servitutem. adhuc autem ad mulieres remissio et ad electionem poli- 5 tiae nociva et ad felicitatem civitatis. quemadmodum enim do-

---

1. *lakosensibus* a, *lachosensibus* bcm, *Laconibus* t ‖ *vicini* om. pr. a (suppl. mg. rc.) ‖ 2. et] *est* pr. m (crx. rc.) ‖ *mesenii* rc. m ‖ *arkades* a, *archades* bcmt (crx. tᵃ) ‖ a] *at* a, om. c ‖ 3. *tesalis* a, *tessalis* bcm ‖ *descendebant* a ‖ *et* ante *adhuc* add. a ‖ 4. *perebiis* abmt, *pereiis* c, *Perrhaebis* Alb. ‖ 5. *operose* a ‖ 6. *enim* om. t ‖ 8. *insidiantur*, sed *antur* in ras. a rc. m. scr. a, *insidiant* m ‖ *et odium* tᵃ, *odiunt et* t ‖ 10. *remisso* pr. a (crx. rc.) ‖ electionem] *alia translatio: voluntatem* Alb. ‖ *politeie* bcm et pr. a, *politie* rc. a, *politia* Alb. ‖ 11. *domus* post 117, 1. *pars* Alb., *diximus* (?) pr. b (crx. in textu et in mg. rc.).

(VI) *οἰκίας μέρος ἀνὴρ καὶ γυνή, δῆλον ὅτι καὶ πόλιν ἐγγὺς τοῦ δίχα διῃρῆσθαι δεῖ νομίζειν εἴς τε τὸ τῶν ἀνδρῶν πλῆθος καὶ τὸ τῶν γυναικῶν, ὥστε ἐν ὅσαις πολιτείαις φαύλως ἔχει τὸ περὶ τὰς γυναῖκας, τὸ ἥμισυ τῆς πόλεως δεῖ νομίζειν εἶναι ἀνομοθέτητον. ὅπερ ἐκεῖ συμβέβηκεν· ὅλην γὰρ τὴν πόλιν ὁ νομοθέτης εἶναι βουλόμενος καρτερικήν, κατὰ μὲν τοὺς ἄνδρας τοιοῦτος ἐστίν, ἐπὶ δὲ τῶν γυναικῶν ἐξημέληκεν· ζῶσι γὰρ ἀκολάστως πρὸς ἅπασαν ἀκολα-* 6 *σίαν καὶ τρυφερῶς. ὥστε ἀναγκαῖον ἐν τῇ τοιαύτῃ πολιτείᾳ τιμᾶσθαι τὸν πλοῦτον, ἄλλως τε κἂν τύχωσι γυναικοκρατούμενοι, καθάπερ τὰ πολλὰ τῶν στρατιωτικῶν καὶ πολεμικῶν γενῶν, ἔξω Κελτῶν ἢ κἂν εἴ τινες ἕτεροι [φανε-*

15. *οἰκείας* pr. M[s] ‖ *ἀνὴρ καὶ* secl. Onckenius ‖ *δηλονότι* M[s], *δῆλον ὅτι* P[1] ‖ 16. *διηρεῖσθαι* M[s] ‖ *εἴς τε*] *ὥστε* M[s], *ὥστε* (?) *Γ* † (*εἴς τε* superscr.) ‖ 17. *τὸ* om. pr. P[1] (suppl. corr.[1]) ‖ *ὥστ᾽ Π[2]* Bekk. ‖ *ὅσαις* pr. P[3] (crx. rc.) ‖ 18. *δεῖ νομίζειν* post 19. *εἶναι* P[1] *Π[2]* Bekk. ‖ 21. *τοιοῦτος ἐστιν* M[s] P[1], *φανερός ἐστι τοιοῦτος ὢν Π[2]* Ar. Bekk. ‖ 22. *πᾶσαν* M[s] ‖ 23. *τρυφῶσι* Schneiderus ‖ *ὥστ᾽ Π[2]* Bekk. ‖ 24. *τύχωσι* P[2.3.] (*τυγχάνωσι* superscr.), *τυγχάνωσι* Ald., *τύχωσι καὶ* M[s] ‖ 26. *ἔξω Κελτῶν* om. *Γ* † ‖ *ἢ* secl. Schneiderus et Coraes ‖ *κἂν*] *καὶ Γ*, rec. Coraes ‖ *φανερῶς* add. *Π[2]* Ar. Bekk. et mg. p[1] (fors. recte.).

Glossae. 1269 b, 25. *καθάπερ* — 26. *γενῶν*] *ἅτε ἀεὶ στρατευόμενοι καὶ μακρὰν τῶν γυναικῶν ὄντες.* mg.[3] P[2] ‖ 26. *ἔξω* — 27. *συνουσίαν*] *φλυαρεῖ.* mg. rc. P[3]. cf. quae idem adnotavit ad c. 10. 1272 a, 23 sqq. VII, 16. 1335 b, 23 sqq.

mus pars vir et mulier, palam, quia et civitatem prope ei quod est in duo dividi oportet putare ut ad virorum multitudinem et mulierum, itaque in quibuscunque politiis prave habet quod circa mulieres, medium civitatis oportet putare esse inordinatum lege. quod quidem ibi accidit: totam enim civitatem legislator esse volens perseverativam secundum viros quidem talis est, in mulieribus autem neglexit: vivunt enim voluptuose ad 6 omnem intemperantiam et deliciose. itaque necessarium in tali politia honorari divitias, aliterque et si existant a mulieribus continentes quemadmodum multa militarium et bellicorum generum, vel etiam si quidam alteri honoraverunt eum qui ad ma-

1. *et* ante *civitatem* om. Alb. ‖ *quod est* om. Alb. ‖ 2. in duo dividi] *alia translatio: sine divisione esse* Alb. ‖ ut] *et* pr. b (crx. rc.) ‖ 3. *politeiis* bm et pr. a (crx. rc.), *politeis* c ‖ 6. *perseverantiam* c et ante *volens* Alb., *perseverantivam* t (crx. t[a]) ‖ 8. et] *v* (= *vacat?*) superscr. rc. m ‖ 9. *aliterque* om. Alb. ‖ *et* om. m ‖ *vel existimant* rc. b ‖ 10. *gencium* pr. b (*vel generum* crx. rc. b) ‖ 11. *quidem* beghklmnt Alb.

ρῶς] τετιμήκασι τὴν πρὸς τοὺς ἄρρενας συνουσίαν. ἔοικε (VI)
γὰρ ὁ μυθολογήσας πρῶτος οὐκ ἀλόγως συζεῦξαι τὸν Ἄρην
πρὸς τὴν Ἀφροδίτην· ἢ γὰρ πρὸς τὴν τῶν ἀρρένων ὁμιλίαν
ἢ πρὸς τὴν τῶν γυναικῶν φαίνονται κατακώχιμοι πάντες
οἱ τοιοῦτοι. διὸ παρὰ τοῖς Λάκωσι τοῦθ' ὑπῆρχεν, καὶ πολλὰ 7
διῳκεῖτο ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς αὐτῶν. καίτοι
τί διαφέρει γυναῖκας ἄρχειν ἢ τοὺς ἄρχοντας ὑπὸ τῶν
γυναικῶν ἄρχεσθαι; ταὐτὸ γὰρ συμβαίνει. χρησίμου δ' οὔ-
σης τῆς θρασύτητος πρὸς οὐδὲν τῶν ἐγκυκλίων, ἀλλ' ἤ[περ]
πρὸς τὸν πόλεμον, βλαβερώταται καὶ πρὸς ταῦθ' αἱ τῶν
Λακώνων ἦσαν. ἐδήλωσαν δ' ἐπὶ τῆς Θηβαίων ἐμβολῆς·
χρήσιμοι μὲν γὰρ οὐδὲν ἦσαν, ὥσπερ ἐν ἑτέραις πόλεσιν,
θόρυβον δὲ παρεῖχον πλείω τῶν πολεμίων. ἐξ ἀρχῆς μὲν 8
οὖν ἔοικε συμβεβηκέναι τοῖς Λάκωσιν εὐλόγως ἡ τῶν γυ-
1270 a *ναικῶν ἄνεσις. ἔξω γὰρ τῆς οἰκείας διὰ τὰς στρατείας*

28. *πρώτως* M^s P^1 (recte, ni fallor) ‖ *ἄρην* M^s $P^{1.4}$. T^b 2042, *ἄρη* $P^{2.3}$. Q^b Ald. Bekk. ‖ 29. *γὰρ* om. pr. P^4 ‖ 32. *διώκητο* M^s P^1 ‖ 35. *ἤπερ* Sylburgius, *ἢ* (nisi fuit *ἤπερ*) *Γ*, *εἴπερ Π* Bekk. ‖ 36. *ταῦθ'*] *τοῦτον* Spengelius, v. etiam var. lect. Lat. ‖ 37. *τῶν* ante *Θηβαίων* add. M^s ‖ 40. *εὐλόγος* P^4.

1270 a, 1. *τῆς οἰκίας* (?) *Γ* Ar., om. M^s et pr. P^1 (*τῆς οἰκείας* suppl. mg. p^1).

sculos coitum. videtur enim qui fabulose locutus est primus
non irrationabiliter coniunxisse Martem ad Venerem: aut enim
ad eam quae masculorum collocutionem aut ad eam quae mulie-
rum videntur inhiantes omnes tales. propter quod apud Laco- 7
senses hoc extitit et multa dispensabantur a mulieribus in prin-
cipatu ipsorum. quamvis quid differt mulieres principari aut
principes sub mulieribus regi? idem enim accidit. utili autem
existente audacia ad nihil circularium nisi ad bellum maxime
nocivae etiam ad haec quae Lacosensium erant. ostenderunt
autem in eo qui Thebaeorum congressu: utiles quidem enim
nihil erant quemadmodum in aliis civitatibus, tumultum autem
exhibebant plus quam inimici. a principio quidem igitur vide- 8
tur accidisse Lacosensibus rationabiliter mulierum remissio. extra

2. *martem* in corr. m, *mrem* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ 4. inhiantes] *alia translatio: titillantes vel titillati* Alb. ‖ *lakosenses* a, *lachosenses* bc et pr. m, *lachodenses* rc. m, *Lacones* t Alb. ‖ 6. quid] *quidem* a ‖ 7. *princeps* pr. m (crx. rc.) ‖ autem] *enim* bt ‖ 9. *nocive* om. pr. a (suppl. mg. rc.) ‖ *hoc* codices et Alb. ‖ quae] *etiam* (ut videtur) a ‖ *lachosensium* bcm, *Laconum* t Alb. ‖ 10. *enim* om. Alb. ‖ 13. *lachosensibus* bcghkl et pr. m, *lachocensibus* n, *lachodensibus* rc. m, *Laconibus* t Alb.

(VI) ἀπεξενοῦντο πολὺν χρόνον, πολεμοῦντες τόν τε πρὸς Ἀργείους πόλεμον καὶ πάλιν τὸν πρὸς Ἀρκάδας καὶ Μεσσηνίους· σχολάσαντες δὲ αὑτοὺς μὲν παρεῖχον τῷ νομοθέτῃ προῳδοπεποιημένους διὰ τὸν στρατιωτικὸν βίον (πολλὰ γὰρ ἔχει μέρη τῆς ἀρετῆς), τὰς δὲ γυναῖκας φασὶ μὲν ἄγειν ἐπιχειρῆσαι τὸν Λυκοῦργον ἐπὶ τοὺς νόμους, ὡς δ' ἀντέκρουον,
9 ἀποστῆναι πάλιν. αἰτίαι μὲν οὖν εἰσὶν αὗται τῶν γενομένων, ὥστε δῆλον ὅτι καὶ ταύτης τῆς ἁμαρτίας· ἀλλ' ἡμεῖς οὐ τοῦτο σκοποῦμεν, τίνι δεῖ συγγνώμην ἔχειν ἢ μὴ ἔχειν, ἀλλὰ περὶ τοῦ ὀρθῶς καὶ μὴ ὀρθῶς. τὰ δὲ περὶ τὰς γυναῖκας ἔχοντα μὴ καλῶς ἔοικεν, ὥσπερ ἐλέχθη καὶ πρότερον, οὐ μόνον ἀπρέπειάν τινα ποιεῖν τῆς πολιτείας αὐτῆς

2. ἄργους t[c] et (ut videtur) Γ ‖ 3. καὶ bis scr. pr. P[4] ‖ τὸν πρὸς in ras. P[3] ‖ μεσηνίους M[s] P[1.2.3.4.] et fort. Γ ‖ 4. αὐτοὺς M[s] ‖ μὲν, ut videtur, om. Γ (non vertit Ar.) ‖ 5. ἔχῃ P[4] ‖ 6. μὲν om. P[1] ‖ ἄγειν post 7. Λυκοῦργον Γ ‖ 7. ἐπὶ bis scr. pr. P[2] (crx. p[2]), ὑπὸ ci. Coraes ‖ 8. αἴτιαι M[s] ‖ γινομένων M[s] P[1], γενωμένων (ut videtur) pr. P[3] (o in ras.) ‖ 9. δηλονότι M[s] P[1] ‖ 11. τοῦ] τὰ Q[b] T[b] et pr. P[4] (γρ. τοῦ mg. P[4]) ‖ καὶ] v. var. lect. Lat. ‖ 12. ἔοικεν om. Γ M[s] ‖ 13. αὐτὴν M[s] Π[2] Bekk., αὐτὰ Ar.

Glossae. 1270 a, 8. τῶν γενομένων] τοῦ γενέσθαι φαύλας τὰς γυναῖκας. mg.[3] P[2] ‖ 9. ταύτης τῆς ἁμαρτίας] τοῦ ἡττηθῆναι mg.[3] P[2].

domum enim propter militias peregrinabantur multo tempore pugnantes ad Argos bellum et rursum ad Arcades et Messenios: vacantes autem se exhibebant legislatori praeparatos factos propter militarem vitam (multas enim habet partes virtutis), mulieres autem aiunt quidem conatum fuisse Lycurgum ducere ad
9 leges, ut autem resistebant, discedere rursum. caussae quidem igitur sunt hae factorum, quare palam quia et huius peccati: sed nos non hoc consideramus, cui oporteat veniam habere aut non habere, sed de eo quod recte et non recte. quae autem circa mulieres habentia non bene, sicut dictum est et prius, non solum indecentiam quandam facere politiae ipsius secun-

2. *agros* bchkl et pr. m (crx. rc.), *ayos* g: fort. *argios* ‖ *archades* bcg hklmnt (crx. t[2]) ‖ *mesenios* bcghklmn ‖ 3. *exibebant* a ‖ 5. *aiunt* om. pr. a (suppl. mg. rc.) ‖ *conatorum* pr. b (crx. rc.) ‖ *licurgum* ab et corr. m, *liburgum* c et pr. m ‖ 7. quare] *quia* t Alb. ‖ *et* om. a ‖ 8. *non hoc non* c et pr. m, *hoc non* t Alb., *non hec non* b ‖ 9. *et* g, *aut* abchklmnt Alb. ‖ 10. *et* om. Alb. ‖ 11. *politei* bc et pr. am, *politeie* rc. am ‖ *ipsius per se sed etiam addere* Alb.

καθ' αὑτήν, ἀλλὰ συμβάλλεσθαί τι πρὸς τὴν φιλοχρημα- (VI)
*τίαν. ** μετὰ γὰρ τὰ νῦν ῥηθέντα τοῖς περὶ τὴν ἀνωμα-* 10
λίαν τῆς κτήσεως ἐπιτιμήσειεν ἄν τις. τοῖς μὲν γὰρ αὐτῶν συμ-
βέβηκε κεκτῆσθαι πολλὴν λίαν οὐσίαν, τοῖς δὲ πάμπαν
μικράν· διόπερ εἰς ὀλίγους ἧκεν ἡ χώρα. τοῦτο δὲ καὶ διὰ
τῶν νόμων τέτακται φαύλως· ὠνεῖσθαι μὲν γὰρ ἢ πωλεῖν
τὴν ὑπάρχουσαν [οὐκ] ἐποίησεν οὐ καλόν, ὀρθῶς ποιήσας,
διδόναι δὲ καὶ καταλιπεῖν ἐξουσίαν ἔδωκε τοῖς βουλομένοις·
καίτοι ταὐτὸ συμβαίνειν ἀναγκαῖον ἐκείνως τε καὶ οὕτως.
ἔστι δὲ [καὶ] τῶν γυναικῶν σχεδὸν τῆς πάσης χώρας τῶν 11
πέντε μερῶν τὰ δύο, τῶν τ' ἐπικλήρων πολλῶν γινομένων,
καὶ διὰ τὸ προῖκας διδόναι μεγάλας. καίτοι βέλτιον [ἦν]
*μηδεμίαν ἢ ὀλίγην ἢ καὶ μετρίαν τετάχθαι. ** νῦν δ' ἔξεστι*

---

14. *αὐτὰ* Ar. ‖ *ἀλλὰ ⟨καὶ⟩* Coraes ‖ *συμβάλεσθαι* P[4] ‖ 15. *γὰρ*] *δὲ* Zwingerus ‖ 17. *κεκτῆσθαι* post *οὐσίαν* M[s], *κτῆσθαι* P[4] ‖ *λίαν* om. M[s] P[1] ‖ *τοῖς*] *τὸν* M[s], *τῶν* P[1] ‖ 18. *ἥκεν* M[s], *ἧκει* ci. Congrevius ‖ 19. *τὸν νόμον* M[s] Ar. (?), prob. Coraes ‖ *μὲν* om. pr. P[1] (suppl. corr.[1]) ‖ 20. *οὐκ* add. *Γ* M[s] et pr. P[1] ‖ *ἐποίει* M[s] ‖ 21. *καταλείπειν* *Π*[2] Bekk. ‖ 22. *ταυτὸ* P[1], *τοῦτο* *Π*[2] Bekk.[1] † ‖ 23. *δὴ* Susem. ‖ *καὶ* add. *Π*[2] Bekk. ‖ *σχεδὸν* post *χώρας* M[s] ‖ 24. *πέντε*] *πάντων* T[b] et, ut videtur, pr. P[3] (crx. ead. m.), om. M[s] ‖ *γενομένων* ci. Coraes et sic fort. iam *Γ* ‖ 25. *ἦν* add. *Π*[2] Ar. Bekk. ‖ 26. *μὴ δὲ μίαν* M[s] ‖ *ἢ* ante *καὶ* om. M[s] P[1] ‖ *καὶ* om. *Γ* ‖ ** *νῦν* Buecheler.

dum se, sed addere aliquid ad amorem pecuniae. post ea enim, 10
quae nunc dicta sunt, eos qui circa irregularitatem possessionis increpabit utique aliquis. hiis quidem enim ipsorum accidit possidere multam valde substantiam, hiis autem omnino modicam: propter quod quidem ad paucos venit regio. hoc autem et per leges ordinatum est prave: emere quidem enim aut vendere existentem non fecit non bonum recte faciens, dare autem et derelinquere potestatem dedit volentibus, quamvis idem accidere necessarium illo modo et isto. sunt autem mulierum fere 11
omnis regionis quinque partium duae, heredibus multis factis et propter dotes dare magnas, quamvis melius nullam aut modicam aut mensuratam institutam esse. nunc autem licet dare

---

1. ea enim] *alia translatio: autem* Alb., *ea vero* a ‖ 2. *eos quae* m, *quae* Alb. ‖ circa] *circa eos qui* pr. m, *circa eos quae circa* rc. m ‖ *irraritatem* b, *inarctatem* (?) pr. m, *raritatem* rc. m, *inaequalitatem sive irregularitatem, ut dicit alia translatio* Alb. ‖ 3. *hiis* om. pr. b (suppl. rc.) ‖ 5. *hec* bcm ‖ 6. et] *etiam* bmt ‖ *aut* — 7. *dare* om. c ‖ 7. *non* om. t Alb., oblitt. (ut videtur) rc. a ‖ 10. *omnes* pr. b, *omnes omnis* t ‖ 12. *institutam* punctis del. rc. m.

(VI) δοῦναί [τε] τὴν ἐπίκληρον ὅτῳ ἂν βούληται· κἂν ἀποθάνῃ μὴ διαθέμενος, ὃν ἂν καταλίπῃ κληρονόμον, οὗτος ᾧ ἂν θέλῃ δίδωσιν. τοιγαροῦν δυναμένης τῆς χώρας χιλίους ἱππεῖς τρέφειν καὶ πεντακοσίους καὶ ὁπλίτας τρισμυρίους, οὐδὲ
12 χίλιοι τὸ πλῆθος ἦσαν. γέγονε δὲ διὰ τῶν ἔργων αὐτῶν δῆλον ὅτι φαύλως αὐτοῖς εἶχε τὰ περὶ τὴν τάξιν ταύτην· οὐδὲ μίαν γὰρ πληγὴν ὑπήνεγκεν ἡ πόλις, ἀλλ' ἀπώλετο διὰ τὴν ὀλιγανθρωπίαν. λέγουσι δ' ὡς ἐπὶ [μὲν] τῶν προτέρων βασιλέων μετεδίδοσαν τῆς πολιτείας, ὥστ' οὐ γίνεσθαι τότε ὀλιγανθρωπίαν πολεμούντων πολὺν χρόνον, καί φασιν εἶναί ποτε τοῖς Σπαρτιάταις καὶ μυρίους· οὐ μὴν ἀλλ' εἴτ' ἐστὶν ἀληθῆ ταῦτα εἴτε μή, βέλτιον τὸ διὰ τῆς κτήσεως

27. τε add. Π² Bekk. ‖ 28. ὃν] ὅσον? Schmidtius ‖ ὃν ἂν καταλίπῃ, ⟨τὴν⟩ κληρονόμον οὗτος vel ᾧ ἂν καταλίπῃ ⟨τὴν⟩ κληρονόμον, οὗτος ci. Coraes ‖ κλῆρον, ὅλον οὗτος Schmidtius ‖ 29. ἐθέλῃ P¹ ‖ 30. τρισμυρίους] τρισχιλίους mg. P¹ ‖ 33. οὐδὲ μίαν Susem., οὐδεμίαν Γ, μίαν Π Bekk. ‖ οὐχ post πληγὴν add. Π Bekk. ‖ 34. δὲ M^s ‖ μὲν add. Π² Bekk. ‖ 35. ὥστε M^s ‖ 37. τοὺς Σπαρτιάτας Alb. Thom. Ar. et fort. Γ recte, nisi cum Thuroto credere malis post μυρίους intercidisse ὁπλίτας et praeterea fortasse equitum numerum.

Glossae. 1270 a, 27. τὴν ἐπίκληρον] ἐπίκληρος ἡ ἐπὶ πολλῷ κλήρῳ μονογενὴς ὑπὸ τοῦ πατρὸς καταλειφθεῖσα. mg. p² nec non mg. rc. P³, sed hic postea erasa sunt. ‖ 38. ταῦτα] τὸ ἔχειν μυρίους. mg.³ P².

hereditariam cuicunque voluerit: et si moritur non disponens, quem utique derelinquet heredem, iste cuicunque voluerit dat. igitur cum possit regio mille equites nutrire et quingentos et viros ad arma triginta millia, neque mille multitudine erant.
12 factum est autem per opera ipsorum manifestum, quia prave ipsis habebant quae circa institutionem hanc: nullam enim plagam pertulit civitas, sed periit propter hominum paucitatem. dicunt autem, quod sub prioribus regibus traiciebant politiam, ut non fieret tunc hominum paucitas bellantibus multo tempore, et aiunt fuisse aliquando Spartiatis et decem millia: at tamen sive sint vera ista sive non, melius per possessionem regula-

1. *hereditatem. alia translatio: sortem* Alb. ‖ *et si*—2. *voluerit* om. pr. a (suppl. mg. rc.) ‖ 2. *derelinquat* bct Alb. (fors. recte) ‖ *in* ante *heredem* add. rc. b ‖ 3. *regio* ante *possit* m, om. c ‖ *nutrire* ante *mille* Alb., *mittere* t ‖ 6. *ipsorum* Alb. ‖ 8. sub — regibus] *alia translatio: in prioribus quidem regnis* Alb. ‖ *trahiciebant politiam* a, *deiciebant politiam* t Alb., *alia translatio: statuebant cum politia* Alb. ‖ 9. *fieri* t et pr. b (crx. mg. rc.) ‖ 10. *sparsitas* b, *Spartiatas* t Alb. (fors. recte), *sparsitatis* c et pr. m, *sparsiatis* corr. m ‖ *et* om. Alb. ‖ 11. *sint* post *ista* Alb.

(VI)
ὡμαλισμένης πληθύειν ἀνδρῶν τὴν πόλιν. ὑπεναντίος δὲ 13
καὶ ὁ περὶ τὴν τεκνοποιίαν νόμος πρὸς ταύτην τὴν διόρθω-
1270 σιν. βουλόμενος γὰρ ὁ νομοθέτης ὡς πλείστους εἶναι τοὺς
b Σπαρτιάτας, προάγεται τοὺς πολίτας ὅτι πλείστους ποιεῖσθαι
παῖδας· ἔστι γὰρ αὐτοῖς νόμος τὸν μὲν γεννήσαντα τρεῖς
υἱοὺς ἄφρουρον εἶναι, τὸν δὲ τέτταρας ἀτελῆ πάντων. καίτοι
φανερὸν ὅτι πολλῶν γινομένων, τῆς δὲ χώρας οὕτω διῃρη-
μένης, ἀναγκαῖον πολλοὺς γίνεσθαι πένητας. ἀλλὰ μὴν 14
καὶ τὰ περὶ τὴν ἐφορείαν ἔχει φαύλως· ἡ γὰρ ἀρχὴ κυρία
μὲν αὐτὴ τῶν μεγίστων αὐτοῖς ἐστίν, γίνονται δ' ἐκ τοῦ
δήμου πάντες, ὥστε πολλάκις ἐμπίπτουσιν ἄνθρωποι σφόδρα
πένητες εἰς τὸ ἀρχεῖον, οἳ διὰ τὴν ἀπορίαν ὤνιοι ἦσαν.

39. ὡμαλισμένης pr. P[3] (crx. rc.) ‖ 40. τήν τε τεκνοποιίαν P[1]. 1270 b, 1. πλείους Γ ‖ 2. τοὺς πολίτας om. M[s] P[1] ‖ πλείους Γ ‖ 3. γὰρ] v. var. lect. Lat. ‖ 7. ἐφορίαν M[s] et pr. P[3] (crx. rc.) ‖ ἔχει post φαύλως Γ ‖ 8. αὕτη Ar., om. Γ M[s] ‖ τῶν om. P[1] ‖ αὐτῆς Γ M[s] ‖ ἐστίν om. M[s] P[1] ‖ δὲ M[s] et fort. P[1] ‖ 9. παντός Sauppius (Epist. crit. ad G. Herm. p. 94 sq.) ‖ καὶ post ὥστε fort. add. Γ ‖ 10. πένητας M[s] ‖ οἳ] οἷον οἱ M[s] ‖ ἦσαν] *sint* Ar, ἂν εἴησαν ci. Schneiderus.

Glossae. 1270 a, 39. ὡμαλισμένης] ἴσης. p[2] ‖ 40. ταύτην τὴν διόρθωσιν] τὸ γενέσθαι πλῆθος ἀνθρώπων. p[2] ‖ 1270 b, 5. οὕτω] δηλονότι εἰς ἄνισον. p[2].

tam replere viris civitatem. contraria autem et quae circa filio- 13
rum procreationem lex ad hanc directionem. volens enim legis-
lator, ut plures sint Spartiatae, provocat cives quod plures
faciant pueros: est enim ipsis lex eum, qui genuerit tres filios,
aphruron esse, eum autem, qui quattuor, sine vectigali omnium:
quamvis manifestum, quod multis factis, regione autem sic di-
visa necessarium multos fieri pauperes. at vero et quae circa 14
ephoriam prave se habent: principatus enim dominus quidem
maximorum ipsius est, fiunt autem ex populo omnes, ut [et]
multotiens incidant homines valde pauperes in locum principum,
qui propter penuriam venales erant. ostenderunt autem mul-

2. *deiectionem* Alb. ‖ 3. *sparsiate* b et corr. m ‖ 4. *enim* t[c], *autem* codices et Alb. ‖ 5. *efruron* pr. a, *efuron* rc. a, *afiuron* bm, *afuron* c, *Aphuron* t[a] Alb. ‖ *omni* pr. m (crx. rc.) ‖ 6. quod] *quia* ac ‖ 7. *et* om. m ‖ 8. *domus quidem* b, *dominus quidam* t, *proprius per se* Alb. ‖ 9. *magnatorum* Alb. ‖ *ipsis* t[a] Alb. ‖ ut et] *ita et ut* g, *ut ex* k, *ut* om. pr. b, *et* om. rc. b ‖ 11. *utique* post *qui* add. Alb. ‖ *pecuniam* pr. m et, ut videtur, pr. a (*nuri* enim in ras. scr. rc. a), *paupertatem vel penuriam secundum aliam translationem* Alb. ‖ *ostenderunt* (ut videtur) pr. a, *ostenderant* bcmt Alb. et rc. a.

(VI) *ἐδήλωσαν δὲ πολλάκις μὲν καὶ πρότερον, καὶ νῦν δ' ἐν τοῖς Ἀνδρίοις· διαφθαρέντες γὰρ ἀργυρίῳ τινές, ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς, ὅλην τὴν πόλιν ἀπώλεσαν. καὶ διὰ τὸ τὴν ἀρχὴν εἶναι λίαν μεγάλην καὶ ἰσοτύραννον δημαγωγεῖν αὐτοὺς ἠνάγκαζον[-το] καὶ [οἱ] βασιλεῖς, ὥστε καὶ ταύτῃ συνεπιβλάπτεσθαι τὴν πολιτείαν· δημοκρατία γὰρ ἐξ ἀριστοκρατίας συνέβαινεν. συνέχει μὲν οὖν τὴν πολιτείαν τὸ ἀρχεῖον τοῦτο, ἡσυχάζει γὰρ ὁ δῆμος διὰ τὸ μετέχειν τῆς μεγίστης ἀρχῆς, ὥστ' εἴτε διὰ τὸν νομοθέτην εἴτε διὰ τὴν τύχην τοῦτο συμπέπτωκεν, συμφερόντως ἔχει τοῖς πράγμασιν, δεῖ γὰρ τὴν πολιτείαν τὴν μέλλουσαν σώζεσθαι πάντα βούλεσθαι τὰ μέρη τῆς πόλεως εἶναι καὶ διαμένειν ταὐτά,*

11. *μὲν*, ut videtur, om. *Γ* ‖ *δὲ* *Π*[2] Bekk. ‖ 12. *Ἀνδρίοις* Thom. Ar. Victorius, *ἀνδρίοις* P[2.4.]Q[b]T[b] Ald. Bekk.[1] et *γρ.* mg. p[1] et rc. P[3], *ἀνδρείοις* pr. P[3], *ἀντρείοις* *Γ* M[s], *ἀνρείοις* (δ supra) in continuis verbis P[1], sed *δ* in erasis scriptum est, *ἀνρεῖος* (τ supra) igitur fuit ‖ *γὰρ* om. M[s] ‖ 14. *μεγάλην λίαν* (β, α supra) M[s] ‖ *αὐτοὺς* *Π* Ar. Bekk., secl. Onckenius (nescio an recte) ‖ 15. *ἠναγκάζοντο καὶ οἱ* *Π* Bekk. † ‖ 16. *ἀριστοκρατείας* P[2.3.4.] Q[b] T[b] ‖ 17. *ἀνέβαινε* M[s] ‖ 19. *ὥς τ'* *Γ* ‖ *τὴν* om. *Π*[2] Bekk. ‖ 22. *ταυτά* P[1], *ταῦτα* *Γ* P[4], *τὴν αὐτὴν* ci. Schneiderus, fort. secludendum esse ci. idem.

Glossa. 1270 b, 12. *ἀνδρίοις*] *ἄνδρια Κρῆτες ὀνομάζουσι τὰ συσσίτια.* mg. p[2] et mg. rc. P[3].

totiens et prius et nunc autem in antriis: corrupti enim argento quidam, quantum in ipsis, totam civitatem perdiderunt. et propter principatum esse valde magnum et aequityrannum regere populum se ipsos cogebant reges, ut et sic simul laedatur politia: democratia enim ex aristocratia accidebat. continet quidem igitur politiam principatus hic, quiescit enim populus eo quod participet maximo principatu, itaque, sive propter legislatorem sive propter fortunam hoc evenerit, utiliter habet rebus, oportet enim politiam salvandam omnes velle partes civitatis esse et permanere has, reges quidem igitur propter ipsorum hono-

1. autem] *quidem* a, *autem et* m ‖ *Andriis* t, *atriis vel andriis secundum aliam translationem* Alb. ‖ 3. *sequityrampnum* a, *equitirannium* bcn, *equituramnium* g, *equityranium* t et pr. m, *equityranum* corr. m, *equitranium* k, *aequityrannicum* t[a] Alb. ‖ regere — 4. ipsos] *subici ipsis* Alb. ‖ 4. *reges* om. h ‖ *simul* om. Alb. ‖ *laedant* post *politia* a ‖ *politeia* bcm et pr. a ‖ 5. *autem* ante *enim* add. bc ‖ 6. *igitur* om. a ‖ *politeiam* bcm et pr. a ‖ *quiescet* a ‖ 8. *venerit* a, *evenit* bcm Alb. ‖ *utiliter habet* om., sed *accidit utiliter* ex alia transl. affert Alb. ‖ 9. *politeiam* bcm et pr. a ‖ 10. *ipsius* t Alb., *ipsis* t[a],

οἱ μὲν οὖν βασιλεῖς διὰ τὴν αὐτῶν τιμὴν οὕτως ἔχουσιν, (VI)
οἱ δὲ καλοὶ κἀγαθοὶ διὰ τὴν γερουσίαν (ἆθλον γὰρ ἡ ἀρχὴ
αὕτη τῆς ἀρετῆς ἐστίν), ὁ δὲ δῆμος διὰ τὴν ἐφορείαν (κα-
θίσταται γὰρ ἐξ ἁπάντων)· ἀλλ' αἱρετὴν ἔδει τὴν ἀρχὴν 16
εἶναι ταύτην ἐξ ἁπάντων μέν, μὴ τὸν τρόπον δὲ τοῦτον ὃν
νῦν, παιδαριώδης γάρ ἐστι λίαν. ἔτι δὲ καὶ κρίσεων μεγά-
λων εἰσὶ κύριοι, ὄντες οἱ τυχόντες, διόπερ οὐκ αὐτογνώ-
μονας βέλτιον κρίνειν ἀλλὰ κατὰ [τὰ] γράμματα καὶ τοὺς
νόμους. ἔστι δὲ καὶ ἡ δίαιτα τῶν ἐφόρων οὐχ ὁμολογουμένη
τῷ βουλήματι τῆς πόλεως· αὕτη μὲν γὰρ ἀνειμένη λίαν
ἐστίν, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις μᾶλλον ὑπερβάλλει ἐπὶ τὸ σκλη-
ρόν, ὥστε μὴ δύνασθαι καρτερεῖν ἀλλὰ λάθρᾳ τὸν νόμον
ἀποδιδράσκοντας ἀπολαύειν τῶν σωματικῶν ἡδονῶν. ἔχει 17
δὲ καὶ τὰ περὶ τὴν τῶν γερόντων ἀρχὴν οὐ καλῶς αὐτοῖς.

23. αὐτῶν ΓΜ[s] P[2] ‖ 26. ἔδει] ἤδη M[s] P[1] ‖ 27. εἶναι] εἶ pr. P[3] (crx. rc.) ‖ τὸν τρόπον post δὲ Γ ‖ 28. κρίσεών εἰσι μεγάλων Π[2] Bekk. ‖ 30. τὰ add. Π[3] Bekk. ‖ 31. καὶ om. pr. P[2] (suppl. corr.[2]) ‖ 32. πολιτείας Scaliger ‖ αὐτὴ Π[2] Bekk. ‖ ἀνημένη P[4] ‖ 33. μᾶλλον] λίαν M[s] ‖ 36. τὴν om. M[s].

Glossa. 1270 b, 29. αὐτογνώμονας] ἐξ οἰκείας γνώμης ἀλλ' οὐ κατὰ τοὺς νόμους. p[2].

rem sic habent, kalikagathi autem propter gerusiam (praemium
enim principatus iste virtutis est), populus autem propter ephoriam
(constituitur enim ex omnibus): sed eligibilem oportebat 16
principatum esse hunc ex omnibus quidem, non autem modo
isto quo nunc, puerilis enim est valde. adhuc autem et iudiciorum
magnorum sunt domini existentes quicunque, propter
quod quidem non propria sententia melius iudicare, sed secundum
litteras et leges. est autem et diaeta ephororum non consona
voluntati civitatis: haec quidem enim remissa valde est,
in aliis autem magis excedit ad durum, ut non possint perseverare,
sed latenter legem transgredientes fruantur corporalibus
delectationibus. habent autem et quae circa seniorum princi- 17
patum non bene ipsis. epieikesi enim existentibus et eruditis

1. *kaligagati* pr. a, *kalikagati* rc. a, *boni* t ‖ *autem* om. Alb. ‖ gerusiam] *senatum* t ‖ praemium] *primum* bmt (crx. t[a]) ‖ 2. *efforiam* c, *oportet* m ‖ 4. *modo* post 5. *isto* bcmt Alb. ‖ 5. *nunc* om. a ‖ *puerile* a ‖ *enim* post *est* m ‖ 7. *non* om. pr. b (suppl. rc.) ‖ 8. *dieta*, sed *die* in ras. et *ta* supra versum a rc. m. scr. a ‖ *efororororum* pr. a (crx. rc.), *eforiorum* c ‖ 9. *enim* om. Alb. ‖ *est* om. t ‖ 10. *possent* Alb. ‖ 11. sed] *ut* rc. b ‖ 13. *epyeikesi* bc, *epieikeis* in corr. m, *epiichis* Alb., *placidis* t.

(VI) *ἐπιεικῶν μὲν γὰρ ὄντων καὶ πεπαιδευμένων ἱκανῶς πρὸς
ἀνδραγαθίαν τάχα ἂν εἴποι τις συμφέρειν τῇ πόλει, καί-
τοι τό γε διὰ βίου κυρίους εἶναι κρίσεων μεγάλων ἀμφι-
σβητήσιμον (ἔστι γάρ, ὥσπερ καὶ σώματος, καὶ διανοίας
γῆρας)· τὸν τρόπον δὲ τοῦτον πεπαιδευμένων ὥστε καὶ τὸν* 1271 a
νομοθέτην αὐτὸν ἀπιστεῖν ὡς οὐκ ἀγαθοῖς ἀνδράσιν, οὐκ
18 *ἀσφαλές. φαίνονται δὲ καὶ καταδωροδοκούμενοι καὶ κατα-
χαριζόμενοι πολλὰ τῶν κοινῶν οἱ κεκοινωνηκότες τῆς ἀρ-
χῆς ταύτης. διόπερ βέλτιον αὐτοὺς μὴ ἀνευθύνους εἶναι·
νῦν δ' εἰσίν. δόξειε δ' ἂν ἡ τῶν ἐφόρων ἀρχὴ πάσας εὐ-
θύνειν τὰς ἀρχάς· τοῦτο δὲ τῇ ἐφορείᾳ μέγα λίαν τὸ δῶ-*

---

38. *τάχ'* Π^2 Bekk. ‖ *εἴπῃ* M^s et in ras. P^4, *εἴπειέ* Bekk.[1] et rc. P^3 et pr. P^2 (sed *έ* erasum est: *εἴποι* igitur haud dubie restituere voluit), *εἴποιε* Q^b T^b Ald. et pr. P^3, *εἴπειέν* Bekk.[2] ‖ 40. *καὶ* ante *σώματος* secludendum esse ci. Spengelius.

1271 a, 1. *ὥστε καὶ* secl. Scaliger ‖ 3. *δὲ*] *γὰρ* Spengelius ‖ *δὲ καὶ*] v. transl. Lat. c. nota ‖ 5. *περ* fort. om. *Γ* ‖ *ἀνυπευθύνους* Sylburgius (fors. recte) ‖ 6. *δόξειεν* M^s ‖ *δ' ἂν* om. M^s ‖ 7. *ἐφορία* pr. M^s.

Glossa. 1271 a, 5. *ταύτης*] *τῆς τῶν γερόντων*. p^2.

sufficienter ad andragathiam forsitan utique dicet aliquis expe-
dire civitati, quamvis per vitam dominos esse iudiciorum magno-
rum formidabile sit (est enim quemadmodum et corporis et men-
tis senectus): modo autem isto eruditis, ut et legislator ipse
diffidat ut non bonis viris, non securum. videntur autem et
[velle videri] dativi et inutiliter tribuentes multa communium
qui participes fuerunt principatus istius. propter quod melius
18 est ipsos non sine correctione esse: nunc autem sunt. videbi-
tur autem utique ephororum principatus omnes corrigere prin-
cipatus: hoc autem ephoriae magnum valde donum, et modo
non hoc dicimus oportere dare correctiones. adhuc autem et
electionem quam faciunt seniorum secundum iudicium est pue-

---

1. *andragathiam i. e. ad virilem bonitatem* t Alb., *andragarchiam* a ‖ 2. *civitati* post *quamvis* Alb. ‖ 3. *formidabile sit* om. pr. b (suppl. rc.) ‖ *est* post *enim* Alb. ‖ 4. *ut et* om. a ‖ 5. *disciedat* a ‖ *esse* ante *et* add. Alb. ‖ 6. *velle videri*, nisi fallor, extitit e *vel videri*, quae fuit varia lectio ad *videntur* adscripta ‖ *inutiliter* in ras. scr. rc. a ‖ 7. fort. *quod ⟨quidem⟩* ‖ 8. sine correctione] *alia translatio: aneutinos* Alb. ‖ *corruptionem* pr. a, *correctionem* rc. a ‖ *esse* om. m ‖ 10. *autem* post *eforie* pr. m, etiam ante hoc verbum add. corr. m ‖ 11. hoc — correctiones] *alia translatio: eodem dicimus dari directiones oportere* Alb. ‖ 12. *puerile* a.

ρον, καὶ τὸν τρόπον οὐ τοῦτον λέγομεν διδόναι δεῖν τὰς εὐθύ- (VI)
νας. ἔτι δὲ καὶ τὴν αἵρεσιν ἣν ποιοῦνται τῶν γερόντων, κατά
τε τὴν κρίσιν ἐστὶ παιδαριώδης, καὶ τὸ αὐτὸν αἰτεῖσθαι
τὸν ἀξιωθησόμενον τῆς ἀρχῆς οὐκ ὀρθῶς ἔχει· δεῖ γὰρ καὶ
βουλόμενον καὶ μὴ βουλόμενον ἄρχειν τὸν ἄξιον τῆς ἀρχῆς.
νῦν δ' ὅπερ καὶ περὶ τὴν ἄλλην πολιτείαν ὁ νομοθέτης 19
φαίνεται ποιῶν· φιλοτίμους γὰρ κατασκευάζων τοὺς πολί-
τας τούτῳ κέχρηται πρὸς τὴν αἵρεσιν τῶν γερόντων. οὐδεὶς
γὰρ ἂν ἄρχειν αἰτήσαιτο μὴ φιλότιμος ὤν. καίτοι τῶν γ'
ἀδικημάτων τῶν ἑκουσίων τὰ πλεῖστα συμβαίνει σχεδὸν διὰ
φιλοτιμίαν καὶ [διὰ] φιλοχρηματίαν τοῖς ἀνθρώποις. περὶ 20
δὲ βασιλείας, εἰ μὲν βέλτιόν ἐστιν ὑπάρχειν ταῖς πόλεσιν ἢ
μὴ βέλτιον, ἄλλος ἔστω λόγος· ἀλλὰ μὴν εἰ καὶ βέλτιον,

---

8. *διδόναι* post *δεῖν* Γ ‖ 9. *καὶ* del. Schneiderus ‖ *καὶ* ante *κατά* add. P[2] ‖ 10. *πεδαριώδης* P[4] ‖ *τὸ*] *τὸν* Bekk.[2] ‖ 11. *ἀξιωθησόμενον* post *τῆς ἀρχῆς* (?) Γ ‖ 13. *περ* om. Γ ‖ 14. *κατασκευάζει* P[1] et corr. P[4] ‖ 15. *τούτοις* p[1] P[2.3.] Q[b] T[b] Ar. Ald. Bekk. et pr. P[4] ‖ 16. *ἂν* om. M[s] P[1] ‖ *αἰτήσετο* P[4] ‖ 17. *τῶν* om. Π[2] Bekk.[1] ‖ *ἀκουσίων* pr. P[3] (crx. ead. m.) ‖ 18. *διὰ* ante *φιλοχρηματίαν* add. P[1] Π[2] Bekk. ‖ *ἀνθρώπους* pr. P[3] (crx. ead. m.) ‖ 19. *μὴ* ante *βέλτιόν* add. P[2.4.] Q[b] T[b] Ald. Bekk. et in ras. P[3] † ‖ 20. *μὴ* om. Π[2] Bekk. ‖ *ἔσται* ci. Schneiderus ‖ *εἰ καὶ* om. Π Ar. Bekk. ‖ *βέλτιον*, ⟨*βέλτιόν*⟩ vel *βέλτιον*, ⟨*δεῖ*⟩ ci. Susem., *βέλτιον*, ⟨*συνοίσει*⟩ malit Schmidtius.

Glossa. 1271 a, 10. *αἰτεῖσθαι*] *παρακαλεῖν*. p[2].

rilis, et ipsum petere qui principatu dignificabitur non recte
habet: oportet enim et volentem et non volentem principari
qui dignus est principatu. nunc autem quod et circa aliam 19
politiam legislator videtur faciens: amatores enim honoris con-
stituens cives hoc usus est ad electionem senum. nullus enim
utique principari quaeret non amator honoris existens: quam-
vis iniustitiarum voluntariarum plurima accidant fere propter
amorem honoris et amorem pecuniarum hominibus. de regno 20
autem, si quidem melius est existere civitatibus aut non melius,
alius sit sermo. sed et si melius, non sicut nunc, sed per

---

1. *dignificabatur* a ‖ 2. *et* ante *volentem* om. c ‖ 3. *quod* om. g ‖ circa] *alia translatio: contra* Alb. ‖ aliam] *illam* a ‖ 5. *hic* t Alb. et rc. a et pr. b (*vel hoc* superscr. rc. b) ‖ *usu* pr. a (crx. rc.) ‖ 7. *iniustiarum* pr. b (crx. mg. rc.), *iniusticiatum* c ‖ *voluntarium* om. *politearum voluntariarum* b, om. a ‖ 8. *amorem* post *et* om. Alb. ‖ 9. *est* om. t ‖ *existe* a ‖ 10. *aliud* bcklt (crx. t[a]) et pr. m, *ad* g ‖ *et* om. l.

(VI) ** γε μὴ καθάπερ νῦν, ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτοῦ βίον ἕκαστον κρίνεσθαι τῶν βασιλέων. ὅτι δὲ ὁ νομοθέτης οὐδ' αὐτὸς οἴεται δύνασθαι ποιεῖν καλοὺς κἀγαθούς, δῆλον· ἀπιστεῖ γοῦν ὡς οὐκ οὖσιν ἱκανῶς ἀγαθοῖς ἀνδράσιν· διόπερ ἐξέπεμπον συμπρεσβευτὰς τοὺς ἐχθρούς, καὶ σωτηρίαν ἐνόμιζον τῇ πόλει
21 εἶναι τὸ στασιάζειν τοὺς βασιλεῖς. οὐ καλῶς δ' οὐδὲ περὶ τὰ συσσίτια τὰ καλούμενα φιδίτια νενομοθέτηται τῷ καταστήσαντι πρῶτον. ἔδει γὰρ ἀπὸ κοινοῦ μᾶλλον εἶναι τὴν σύνοδον, καθάπερ ἐν Κρήτῃ· παρὰ δὲ τοῖς Λάκωσιν ἕκαστον δεῖ φέρειν, καὶ σφόδρα πενήτων ἐνίων ὄντων καὶ τοῦτο τὸ ἀνάλωμα οὐ δυναμένων δαπανᾶν, ὥστε συμβαίνει τοὐναντίον τῷ νομοθέτῃ τῆς προαιρέσεως. βούλεται μὲν γὰρ δημοκρατικὸν εἶναι τὸ κατασκεύασμα τῶν συσσιτίων, γίνεται δ'

21. καὶ ante κατὰ add. P^1 ‖ αὑτοῦ Bekk., αὐτοῦ Γ M^s $P^{1.2.3.4.}$ Ald. ‖ 22. κρίνεσθαι] v. var. lect. Lat. ‖ δ' $Π^2$ Bekk. ‖ 23. δῆλον, sed λ in ras. P^3 ‖ 25. ἐχθρούς] ἐφόρους ci. Goettlingius ‖ εἶναι τῇ πόλει P^1 (β α supra) ‖ 26. τὰ ante περὶ add. pr. P^1 (sed linea supposita est) ‖ 27. φιλίτια Γ M^s et pr. P^1 † ‖ 28. γάρ, sed γ in ras. P^3 ‖ ⟨τοῦ⟩ κοινοῦ Schneiderus ‖ 29. ἕκαστον, ut videtur, om. Γ ‖ 31. συμβαίνῃ (ut videtur) pr. M^s, συμβαίνειν Q^b T^b Bekk. ‖ 32. τῆς προαιρέσεως] v. var. lect. Lat.

ipsius vitam unumquemque iudicari regum. quod autem legislator neque ipse putat posse facere kaloskagathos, manifestum: diffidit enim ut non existentibus sufficienter bonis viris: propter quod quidem emittebant simul legatos inimicos et salu-
21 tem putabant civitati esse dissidere reges. non bene autem neque circa convivia vocata amicabilia lege statutum est ab eo, qui instituit primum. oportebat enim de communi magis esse synodum quemadmodum in Creta: apud Lacedaemonas autem oportet ferre etiam valde pauperibus quibusdam existentibus et haec consumtio non potentium expendere, quare acidit contrarium legislatori voluntatis. vult quidem enim democraticum

1. *unumquodque* m, *numquod* pr. a (crx. rc.) ‖ *iudicare* codices et Alb. ‖ *regnum* bm et pr. a (crx. rc.) ‖ 2. *kaluskagatus* abegn, *kaluskagus* pr. m, *kalakagotos* rc. m, *kaluskatus* hl, *kakatus* k, *calocagathos* Alb., *optimos* t ‖ 4. *mittebant* rc. a, *emitebant* m ‖ 5. *civitati* post *esse* o ‖ *diffidere* abt, *possidere* o, *sidere* (*dis* in lac. om.) pr. m (crx. rc.) ‖ 6. *circa* om. o et pr. m (suppl. rc.) ‖ amicabilia] *phiditia* Alb., om. beghklmnt ‖ 7. *de communi* post 8. *synodum* o, *communi. alia translatio: de communi* (*et illa est melior*) Alb. ‖ 8. *synodum* om. t (suppl. t^a) ‖ *creata* a, *certa* pr. m (crx. rc.) ‖ *lacedemonias* b ‖ 9. ferre] *facere* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ 10. *hoc* t Alb. ‖ *consumpto* t ‖ *contrarium* om. pr. b (suppl. in mg. ead. m.) ‖ 11. *legislatoris* beghklnt t^{ac} Alb. ‖ *voluntati* t^c et codices et Alb.

ἥκιστα δημοκρατικὸν οὕτω νενομοθετημένον. μετέχειν μὲν (VI)
γὰρ οὐ ῥᾴδιον τοῖς λίαν πένησιν, ὅρος δὲ τῆς πολιτείας οὗτός ἐστιν αὐτοῖς ὁ πάτριος, τὸν μὴ δυνάμενον τοῦτο τὸ τέλος φέρειν μὴ μετέχειν αὐτῆς. τῷ δὲ περὶ τοὺς ναυάρ- 22
χους νόμῳ καὶ ἕτεροί τινες ἐπιτετιμήκασιν, ὀρθῶς ἐπιτιμῶντες. στάσεως γὰρ γίνεται αἴτιος. ἐπὶ γὰρ τοῖς βασιλεῦσιν οὖσι στρατηγοῖς ἀιδίοις ἡ ναυαρχία σχεδὸν ἑτέρα βασιλεία καθέστηκεν. καὶ ὡδὶ δὲ τῇ ὑποθέσει τοῦ νομοθέτου ἐπιτιμή-
1271 b σειεν ἄν τις, ὅπερ καὶ Πλάτων ἐν τοῖς νόμοις ἐπιτετίμηκεν· πρὸς γὰρ μέρος ἀρετῆς ἡ πᾶσα σύνταξις τῶν νόμων ἐστί, τὴν πολεμικήν· αὕτη γὰρ χρησίμη πρὸς τὸ κρατεῖν. τοιγαροῦν ἐσῴζοντο μὲν πολεμοῦντες, ἀπώλλυντο δὲ ἄρξαντες

---

36. ἔστιν οὗτος M^s, ἔστιν οὗτος (β α) P^1 ‖ 37. αὐτῶν P^2, αὐτοῦ pr. P^3 (crx. rc.), αὐτοῖς $Π^3$ ‖ ναυάρχας (ut videtur) M^s ‖ 39. γίνετ pr. P^3 (crx. rc.) ‖ 40. ἀΐδιος $Π^2$ Ar. Bekk., ἄλλως ἀΐδιος mg. p^1 ‖ 41. καθέστηκεν, ut videtur, om. $Γ$ (nescio an recte) ‖ καὶ ὡδὶ] ὡδὶ καὶ ὡδὴ M^s.

1271 b, 1. ὅπερ] ὅπως M^s ‖ 2. ἀρετῆς] αὐτῆς M^s ‖ 3. τῶν πολεμικῶν male ci. Scaliger ‖ αὐτὴ M^s P^1 ‖ χρισίμη M^s, χρησίμη ⟨μόνον⟩? Susem. ‖ 4. ἀπώλλοντο M^s ‖ ἄρχαντες P^4.

Loci citati. 1271 b, 1. *Πλάτων ἐν τοῖς νόμοις*] I. p. 625. C — 638. B. cf. II. p. 660 sqq. 666. E. III. p. 688. A sq. IV. p. 705. D. de rep. III. p. 547 sq.

esse praeparationem conviviorum, fit autem minime democraticum sic lege statutum. participare quidem enim non facile valde pauperibus, determinatio autem politiae ista est ipsis patria non potentem hoc tributum ferre non participare ipsa.
eam autem quae circa navigi principes legem et alteri quidam 22
increpuerunt recte increpantes. seditionis enim fit caussa. sub regibus enim existentibus militaribus sempiternis nauarchia fere alterum regnum [constituit]. et hoc autem suppositionem legislatoris increpabit utique aliquis, quod quidem et Plato in legibus increpuit: ad partem enim virtutis omnis ordinatio legum est, scilicet bellicam: haec enim utilis ad dominari. igitur salvabantur quidem bellantes, peribant autem principantes propter

---

1. *praeparationem — democraticum* om. **c** ‖ 2. *principare* **cghklm** *et* pr. **b**, *principari* **n** et rc. **b** ‖ 3. ista] *ita* **a** ‖ 5. legem] *quidem* **a** ‖ *quidam* t^c, *quidem* codices et Alb. ‖ 8. *constituit* om. **abcghklmnst** ‖ *hec* **m** et fort. **b**, om. t^a Alb. ‖ 9. *increpavit* **a**, *increpabt* (?) pr. **m**, *increpab't* rc. **m**.

(VI) διὰ τὸ μὴ ἐπίστασθαι σχολάζειν μηδὲ πρὸς ἀρετὴν ἠσκηκέναι
23 μηδεμίαν ἄσκησιν ἑτέραν κυριωτέραν τῆς πολεμικῆς. τούτου δὲ ἁμάρτημα οὐκ ἔλαττον· νομίζουσι [μὲν] γὰρ γίνεσθαι τἀγαθὰ τὰ περιμάχητα δι' ἀρετῆς μᾶλλον ἢ κακίας, καὶ τοῦτο μὲν καλῶς, ὅτι μέντοι ταῦτα κρείττω τῆς ἀρετῆς ὑπολαμβάνουσιν, οὐ καλῶς. φαύλως δὲ ἔχει καὶ περὶ τὰ κοινὰ χρήματα τοῖς Σπαρτιάταις. οὔτε γὰρ ἐν τῷ κοινῷ τῆς πόλεως ἔστιν οὐδὲν πολέμους μεγάλους ἀναγκαζομένοις πολεμεῖν, εἰσφέρουσί τε κακῶς· διὰ γὰρ τὸ τῶν Σπαρτιατῶν εἶναι τὴν πλείστην γῆν οὐκ ἐξετάζουσιν ἀλλήλων τὰς εἰσφοράς. ἀποβέβηκέ τε τοὐναντίον τῷ νομοθέτῃ τοῦ συμφέροντος· τὴν μὲν γὰρ πόλιν πεποίηκεν ἀχρήματον, τοὺς δ' ἰδιώτας φιλοχρημάτους.

περὶ μὲν οὖν τῆς Λακεδαιμονίων πολιτείας ἐπὶ τοσοῦ-

5. *πρὸς ἀρετὴν* om. *Π* Ar. Bekk., post 6. *ἄσκησιν* tri. Susem. ‖ 6. *μὴ δὲ μίαν* M[s] ‖ *τούτο* P[1], *τοῦτο* P[4] Q[b] Ar. et pr. P[2] (em. corr.[1]) et fort. *Γ* ‖ 7. *οὐκ ἔλαττον*] *οὐ μικρόν* (?) *Γ* † ‖ *μὲν* om. *Γ* M[s] ‖ *γίνεσθαι* post 8. *τἀγαθὰ* M[s] P[1] ‖ 8. *περὶ μαχητὰ* *Γ* † ‖ 10. *δ'* *Π*[2] Bekk. ‖ *τὰ* post *καὶ* add. M[s] ‖ 12. *ἀναγκαζομένους* P[2.3.] Ald., *ἀναγκαζόμενοι* Schneiderus ex Aretini vers., *ἀναγκαζομένως* (?) Scaliger ‖ 13. *τε* ante 12. *μεγάλους* tri. Schneiderus Aretini versione abusus ‖ 15. *τε*] *δὲ* *Γ* ‖ 16. *γὰρ* om. P[4] Q[b] T[b] ‖ 18. *οὖν* om. pr. P[1] (suppl. mg.[1]) ‖ *τῶν* ante *λακεδαιμονίων* add. P[1].

Glossa. 1271 b, 6. *τούτου*] *τοῦ ἀεὶ πολεμεῖν καὶ μηδὲν ἄλλο εἰδέναι*. mg.[3] P[2].

nescire vacare neque ad virtutem exercitari nulla exercitatione
23 altera principaliori quam bellica. hoc autem peccatum non modicum: putant enim fieri bona quae circa res bellicas per virtutem magis quam per malitiam, et hoc quidem bene, quod tamen haec meliora virtute suspicantur, non bene. prave autem habet et circa communes pecunias Spartiatis. neque enim in communi civitatis est nihil bella magna coactis proeliari inferuntque male: eo enim quod Spartiatorum est plurima terra non requirunt ab invicem illationes. accidit autem contrarium legislatori quam expediebat: civitatem quidem enim fecit sine pecuniis, idiotas autem amatores pecuniarum.

de Lacedaemoniorum quidem igitur politia in tantum di-

1. *nulla exercitatio* a, *nullam exercitationem* m ‖ 2. *peccatum* in ras. scr. rc. a ‖ 6. *habet* om. c ‖ *spartatis* pr. a, *sparciatis* bm et rc. a, *sparciari* c ‖ 7. *civitas* pr. m (crx. rc.) ‖ inferuntque male] *quia male inferunt* Alb. ‖ 8. *sparciatorum* bcm, *Sparciatarum* t Alb. ‖ 10. *quidem* post *enim* a ‖ 11. *amatore* pr. a (crx. rc.).

τον εἰρήσθω (ταῦτα γάρ ἐστιν ἃ μάλιστ' ἄν τις ἐπιτιμή-
σειεν)· ἡ δὲ Κρητικὴ πολιτεία πάρεγγυς μέν ἐστι ταύτης, VII
ἔχει δὲ μικρὰ μὲν οὐ χεῖρον, τὸ δὲ πλεῖον ἧττον γλαφυ-
ρῶς. καὶ γὰρ ἔοικε καὶ λέγεται δὲ τὰ πλεῖστα μεμιμῆσθαι
τὴν Κρητικὴν πολιτείαν ἡ τῶν Λακώνων, τὰ δὲ πλεῖστα
τῶν ἀρχαίων ἧττον διήρθρωται τῶν νεωτέρων. φασὶ γὰρ
τὸν Λυκοῦργον, ὅτε τὴν ἐπιτροπείαν τὴν Χαρίλλου τοῦ
βασιλέως καταλιπὼν ἀπεδήμησεν, [τότε] τὸν πλεῖστον δια-
τρῖψαι χρόνον περὶ [τὴν] Κρήτην διὰ τὴν συγγένειαν· ἄποι-
κοι γὰρ οἱ Λύκτιοι τῶν Λακώνων ἦσαν, κατέλαβον δ' οἱ
πρὸς τὴν ἀποικίαν ἐλθόντες τὴν τάξιν τῶν νόμων ὑπάρχου-
σαν ἐν τοῖς τότε κατοικοῦσιν. [διὸ καὶ νῦν οἱ περίοικοι τὸν
αὐτὸν τρόπον χρῶνται αὐτοῖς, ὡς κατασκευάσαντος Μίνω
πρώτου τὴν τάξιν τῶν νόμων. δοκεῖ δ' ἡ νῆσος καὶ πρὸς 2

20. *πάρεγγυς*] *proxima* Guil. ‖ 21. *τὰ — πλείω* ci. Coraes ‖ *πλεῖστον* mg. Bas.[3] et fort. *Γ* ‖ 22. *δὲ*] *γε* (?) *Γ*, *τε* M[s] P[1] ‖ 25. *λικοῦργον* P[4] ‖ *ἐπιτροπίαν* P[1] et pr. M[s] P[3] (crx. rc. P[3]) ‖ *τὴν*] *τοῦ* P[1] ‖ *Χαριλάου* Bas.[1] ‖ 26. *τότε* add. *Π*[2] Bekk. † ‖ *διατρῖψαι* post 27. *χρόνον* (?) *Γ*, *διατρίψαι* M[s] ‖ 27. *τὴν* ante *Κρήτην* add. *Π*[3] Bekk. ‖ 28. *Λύκτιοι*] *Κρῆτες* *Γ* M[s] et pr. P[1], *ἄλλως λύκτιοι* mg. p[1], *Λύτιοι* Ar. ‖ *παρέλαβον* Buecheler ‖ 30. *οἱ περίοικοι* secl. Spengelius ‖ 32. *τὴν — νόμων* secludenda esse ci. Stahrius ‖ *νόσος* (ut videtur) pr. P[3] (crx. rc.).

ctum sit (haec enim sunt, quae maxime utique quis increpabit):
10. Cretensium autem politia proxima quidem est huic, habet VII
autem modica quidem non deterius, plurimum autem minus
plane. etenim videtur et dicitur quidem in plurimis imitari
Creticam politiam quae Lacedaemoniorum, plurima autem anti-
quorum minus dearticulata sunt iunioribus. aiunt enim Lycur-
gum, quando procurationem Charilli regis derelinquens pere-
grinatus est, plurimo tempore conversatum esse circa Cretam
propter cognationem: domestici enim Cretenses Lacedaemoni-
bus erant, susceperunt autem qui ad familiaritatem venerant
institutionem legum existentem in tunc habitantibus. propter
quod et nunc incolae eodem modo utuntur ipsis, ut instituit
Minos primus ordinem legum. videtur autem insula et ad prin- 2

1. *hee* om ‖ 2. autem] *quidem autem* bchkln, *autem quidem* mt, *quidem igitur* g ‖ 4. *quod* ante *dicitur* add. rc. m ‖ quidem] *quod* ab, sed fort. scripsit *autem* ‖ 6. *likurgum* a, *lyturgum* bc et rc. m, *hytirgum* pr. m, *Lycurgum vel Lygurgum* Alb. ‖ 7. quando] *cum* t Alb. ‖ *karuli* a, *charille* (*i* fort. superscr. rc.) b, *Charillae* t ‖ 10. familiaritatem] *alia translatio: cohabitationem* Alb. ‖ 11. *in* post *tunc* Alb. ‖ 12. *et* ante *nunc* om. Alb. ‖ 13. *mi* pr. a, *minas* rc. a, *minus* bcm ‖ *insula* om. b.

(VII) τὴν ἀρχὴν τὴν Ἑλληνικὴν πεφυκέναι καὶ κεῖσθαι καλῶς· πάσῃ γὰρ ἐπίκειται τῇ θαλάσσῃ, σχεδὸν τῶν Ἑλλήνων ἱδρυμένων περὶ τὴν θάλασσαν πάντων· ἀπέχει γὰρ τῇ μὲν τῆς Πελοποννήσου μικρόν, τῇ δὲ τῆς Ἀσίας τοῦ περὶ Τριόπιον τόπου καὶ Ῥόδου. διὸ καὶ τὴν τῆς θαλάσσης ἀρχὴν κατέσχεν ὁ Μίνως, καὶ τὰς νήσους τὰς μὲν ἐχειρώσατο τὰς δ' ᾤκισεν, τέλος δὲ ἐπιθέμενος τῇ Σικελίᾳ τὸν βίον ἐτελεύ-
3 τησεν ἐκεῖ περὶ Κάμικον.] ἔχει δ' ἀνάλογον ἡ Κρητικὴ τάξις πρὸς τὴν Λακωνικήν. γεωργοῦσί [τε] γὰρ τοῖς μὲν εἵλωτες τοῖς δὲ Κρησὶν οἱ περίοικοι, καὶ συσσίτια παρ' ἀμφο- 1272 a
τέροις ἔστιν, καὶ τό γε ἀρχαῖον ἐκάλουν οἱ Λάκωνες οὐ φιδί-

33. καὶ] τῷ ci. Coraes ‖ 34. πάσῃ — 35. πάντων respicit Theodorus Metochita Miscell. p. 644. Kiessling. ‖ 34. πάσῃ] μέσῃ Buecheler ‖ ἐπίκειτα pr. P^3 (crx. rc.) ‖ 35. τῇ] τῆς Γ M^s † ‖ 36. τῆς om. Γ M^s †, τῆς — δὲ om. Q^b T^b et pr. P^3 (suppl. mg. rc., at verba suppleta postea erasa sunt) ‖ τῆς — μικρόν] ὀλίγον τῆς πελοποννήσου P^4 ‖ πολοπο νήσου Γ ‖ τῇ] τοῦ M^s ‖ τῆς Ἀσίας om. pr. P^1 (suppl. mg. p^1) ‖ τρόπιον pr. M^s ‖ 37. ῥόδον $Π^2$ Ar. Bekk. ‖ 39. οἴκησε pr. M^s, οἴκισε corr. M^s ‖ 40. Κάμικον Victorius, Καμικόν mg. Bas.[1], κάμινον Γ M^s $P^{1.2.4.}$ Ald., καμινον P^3, κάμεινον Q^b T^b, *Camerinam* Alb. Ar. ‖ κριτικὴ pr. M^s ‖ 41. τε add. $Π^2$ Bekk. ‖ ειλώτες pr. P^3, εἱλώτες rc. P^3.

1272 a, 2. φιλίτια Γ M^s et pr. P^1 (crx., ut videtur, p^1, certe non est corr.[1]).

Glossa. 1271 b, 40. Κάμικον] ὄνομα τόπου. mg.[3] P^2.

cipatum Graecorum apta esse et poni bene: toti enim supponitur mari, fere Graecis collocatis circa mare omnibus: distat enim quidem a Polopo insula modicum, versus Asiam autem ab eo loco qui circa Triopium et a Rhodo. propter quod et maris principatum obtinuit Minos et insulas has quidem vi subegit, has autem habitari fecit, finaliter autem appositus Siciliae vitam
3 consummavit ibi circa Caminum. habet autem proportionaliter Cretensium institutio ad Lacedaemonicam. agriculturae enim opus faciunt hiis quidem servi, Cretensibus autem incolae, et convivia apud ambos sunt, et antiquitus vocabant Lacedaemones non philitia sed andreia quemadmodum Cretenses, ex

2. *a* ante *grecis* add. rc. m ‖ 3. *quidem* ante *enim* bt, om. a Alb. ‖ *Polopis* t, *Pelopis* t^a Alb., *populo* pr. b (crx. mg. rc.), *polapo* h, *polepo* n, *ppologo* g ‖ 4. *autem* post *eo* add. t^a Alb. ‖ *triopisi* a ‖ *et* ante *maris* om. b ‖ 5. *mi* pr. a, *minas* rc. a, *minus* bcm ‖ *vi* om. bt Alb. ‖ 6. *hereditari* pr. b (crx. rc.) ‖ *Siciliae* — 7. *Caminum* om. pr. b (suppl. mg. rc.) ‖ 7. *Caminam* t, *Camerinam. alia translatio: Caminon* Alb. ‖ 11. *filicia* abchkm, et pr. l, *felicia* corr. l, *silicia* g, *filicilia* n, *Phidicia* t, *phiditia* t^a Alb. *andieia* pr. bm (crx. rc. m et mg. rc. b), *andria* t Alb.

τια ἀλλὰ ἀνδρεῖα, καθάπερ οἱ Κρῆτες, ᾗ καὶ δῆλον ὅτι (VII) ἐκεῖθεν ἐλήλυθεν. ἔτι δὲ τῆς πολιτείας ἡ τάξις. οἱ μὲν γὰρ ἔφοροι τὴν αὐτὴν ἔχουσι δύναμιν τοῖς ἐν τῇ Κρήτῃ καλουμένοις κόσμοις, πλὴν οἱ μὲν ἔφοροι πέντε τὸν ἀριθμὸν οἱ δὲ κόσμοι δέκα εἰσίν· οἱ δὲ γέροντες τοῖς γέρουσιν, οὓς καλοῦσιν οἱ Κρῆτες βουλήν, ἴσοι· βασιλεία δὲ πρότερον μὲν ἦν, εἶτα κατέλυσαν οἱ Κρῆτες, καὶ τὴν ἡγεμονίαν οἱ κόσμοι τὴν κατὰ πόλεμον ἔχουσιν· ἐκκλησίας δὲ μετέχουσι πάντες, κυρία δ' οὐδενός ἐστιν ἀλλ' ἢ συνεπιψηφίσαι 4
τὰ δόξαντα τοῖς γέρουσι καὶ τοῖς κόσμοις. τὰ μὲν οὖν τῶν συσσιτίων ἔχει βέλτιον τοῖς Κρησὶν ἢ τοῖς Λάκωσιν, ἐν μὲν γὰρ Λακεδαίμονι κατὰ κεφαλὴν ἕκαστος εἰσφέρει τὸ τεταγμένον, εἰ δὲ μή, μετέχειν νόμος κωλύει τῆς πολιτείας, καθάπερ εἴρηται καὶ πρότερον, ἐν δὲ Κρήτῃ κοινοτέρως,

3. ἀλλ' Bekk. ‖ ἀντρεῖᾳ M^s, ἄνδρια $Π^2$ Bekk., ἄλλως ἄνδρια mg. p^1, ἀνδρήια ci. Schmidtius ‖ ἢ M^s ‖ δηλονότι M^s ‖ 5. τὴν — 6. ἔφοροι om. M^s ‖ τῇ om. pr. P^4 ‖ 7. εἰσί $P^{3.4}$. ‖ 8. πρότερον] πρῶτον t^c Γ Ar. (fors. recte) ‖ 10. τὴν] οἱ M^s ‖ 11. ἀλλ' ἢ] ἄλλη P^3 et pr. P^2 (em. corr.²) ‖ 13. τῆς κρησὶν P^4 ‖ 14. ἕκαστον P^2 ‖ τετεγμένον in ras. P^4, τεταγμένου pr. P^3 (crx. ead. m.) ‖ 15. μετέχει pr. P^4 ‖ ⟨ὁ⟩ νόμος ci. Schneiderus.

Locus citatus. 1272 a, 16. πρότερον] c. 9. 1271 a, 26 — 37.

quo et manifestum, quia inde venit. adhuc autem politiae ordo. ephori quidem enim eandem habent potentiam hiis, qui in Creta vocantur kosmoi, verumtamen ephori quidem quinque numero, kosmoi autem decem sunt: seniores autem senioribus, quos vocant Cretenses boulen, aequales: regnum autem primo quidem fuit, deinde dissolverunt Cretenses, et ducatum kosmoi eum qui ad bellum habent: ecclesia autem participant omnes, domina 4
autem nullius est nisi consententiandi ea quae videntur senioribus et kosmois. quae quidem igitur conviviorum habent melius Cretensibus quam Lacedaemonibus. in Lacedaemonia quidem enim secundum caput unusquisque infert constitutum, si autem non, participare lex prohibet politia, quemadmodum dictum est et prius, in Creta autem communius, ab omnibus enim natis fru-

2. *eforum* c et pr. b, *ephorum* t (crx. t^a), *effori* mg. rc. b ‖ *eandem* post *habent* t ‖ 3. *kasmoi* pr. b, *kosmi* corr. m, *cosmi* t Alb. ‖ 4. *kosmi* c et corr. m, *cosmi* t Alb. ‖ 5. *boulin* abeghm Alb., *bolin* l, *bouliue* k, *boulum* n, *consilio* t, *consilium* t^a ‖ *ekuales* pr. m, punctis del. rc. m ‖ *regnum*, sed *num* in ras. a, *regimen* t ‖ 6. *kosmi* corr. m, *cosmi* t Alb. ‖ 7. *participabant* rc. m ‖ *dominatio* t Alb. ‖ 8. *consuetudini* pr. a (crx. rc.), *sententiandi* t, *sentenciando* rc. m ‖ 9. *kosmis* corr. m, *cosmis* t Alb. ‖ quae] *quod* bt Alb. ‖ *convivorum* pr. a (crx. rc.) ‖ 10. *quod* post *quam* add. Alb. ‖ Lacedaemonibus] *lacedemoniis* pr. m ‖ 12. *lex* in ras. scr. rc. a ‖ *polythya* a, *politeia* bcm ‖ 13. *creata* pr. a (crx. rc.).

(VII) *ἀπὸ πάντων γὰρ τῶν γινομένων καρπῶν τε καὶ βοσκημάτων [καὶ] ἐκ τῶν δημοσίων καὶ φόρων οὓς φέρουσιν οἱ περίοικοι, τέτακται μέρος τὸ μὲν πρὸς τοὺς θεοὺς καὶ τὰς κοινὰς λειτουργίας, τὸ δὲ τοῖς συσσιτίοις, ὥστ' ἐκ κοινοῦ τρέφεσθαι πάντας, καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας καὶ ἄνδρας· [πρὸς δὲ τὴν ὀλιγοσιτίαν ὡς ὠφέλιμον πολλὰ πεφιλοσόφηκεν ὁ νομοθέτης, καὶ πρὸς τὴν διάζευξιν τῶν γυναικῶν, ἵνα μὴ πολυτεκνῶσι, τὴν πρὸς τοὺς ἄρρενας ποιήσας ὁμιλίαν, περὶ ἧς εἰ φαύλως ἢ μὴ φαύλως, ἕτερος ἔσται τοῦ διασκέψασθαι καιρός·] ὅτι δὲ τὰ περὶ τὰ συσσίτια βέλτιον τέτακται τοῖς Κρησὶν ἢ τοῖς Λάκωσι, φανερόν, * τὰ δὲ περὶ τοὺς κόσμους ἔτι χεῖρον τῶν ἐφόρων. ὃ μὲν γὰρ*

18. *καὶ* ante *ἐκ* add. Q[b] T[b] Lamb. Bekk. et fort. *Γ* †, *καὶ ἐκ* secludenda esse ci. Congrevius, *καὶ — δημοσίων* secludenda esse ci. Goettlingius, ante 17. *ἀπὸ* vel post 20. *κοινοῦ* tri. Schmidtius ‖ *καὶ* ante *φόρων* secl. Lambinus ‖ ⟨*ἐκ τῶν*⟩ *φόρων* ci. Congrevius, ⟨*ἀπὸ μορίου τῶν*⟩ *φόρων* ci. Susem. ‖ 20. *λειτουργείας* pr. P[3] (crx. rc.) ‖ 24. *ἐποίησε* (?) *Γ*, ⟨*νομίμην*⟩ *ἐποίησε* aut ⟨*νομίμην*⟩ *ποιήσας* vel simile quid ci. Susem., *πορίσας* non male ci. Schmidtius ‖ 25. *εἰ*] *εἰσι* P[4] ‖ 26. *ἔτι* P[2] ‖ *δὴ* Susem. ‖ 27. *τῆς κρησὶν* P[4] ‖ 28. *ἢ τὰ* ante *τῶν*, ut videtur, add. *Γ* ‖ *τὰ περὶ τοὺς κόσμους οὐ καλῶς* post *γὰρ* add. P[4].

Locus citatus. 1272 a, 25. *περὶ — 26. καιρός*] v. praef.
Glossae. 1272 a 23. *καὶ — 24. ὁμιλίαν*] *φλυαρία* . . . . . mg. rc. P[3], sed postea haec glossa erasa est: ceterum cf. quae idem adnotavit ad c. 9. 1269 b, 26 sq. et VII, 16. 1335 b, 23 sqq.

ctibus et pecoribus ex publicis et oblationibus, quas ferunt incolae, constituta est pars haec quidem ad deos et communia sacrificia, haec autem ad convivia, ut de communi nutriantur omnes, et mulieres et pueri et viri. ad modicum autem cibum ut proficuum multa philosophatus est legislator et ad disiugationem mulierum, ut non multos pueros faciant, eam quae ad masculos fecit collocutionem, de qua si prave aut non prave, aliud erit considerandi tempus. quod autem quae circa convivia melius ordinata sunt Cretensibus quam Lacedaemonibus, manifestum. quae autem circa kosmos adhuc deterius quam quae ephororum. quod quidem enim habet malum ephororum prin-

1. ex] *et ex* a (fors. recte) ‖ 2. *ad eos* a ‖ 3. *haec — convivia* om. pr. b (suppl. mg. rc.) ‖ 3. *ut* n et pr. m, *ut et* abet Alb. et rc. m ‖ 4. *et viri* om. t et pr. b (suppl. rc.), *viri* linea suppos. del. rc. m ‖ 5. *disiungationem* a t[a] Alb., *disiungationu* b ‖ 7. *facit* beghklmnt, *est fecit* Alb. ‖ *qua si* in ras. et corr. rc. a ‖ 8. *alias* t Alb. ‖ *quod* — 11. *ephororum* om. bgnt et *vacat* superscr. rc. a, bis scr. pr. l (*vacat* vocabulo superscripto crx. rc.), *quod* — 134, 1. *hiis* om. t[a] Alb.

ἔχει κακὸν τὸ τῶν ἐφόρων ἀρχεῖον, ὑπάρχει καὶ τούτοις (VII) (γίνονται γὰρ οἱ τυχόντες)· ὃ δ' ἐκεῖ συμφέρει πρὸς τὴν πολιτείαν, ἐνταῦθα οὐκ ἔστιν. ἐκεῖ μὲν γάρ, διὰ τὸ τὴν αἵρεσιν ἐκ πάντων εἶναι, μετέχων ὁ δῆμος τῆς μεγίστης ἀρχῆς βούλεται μένειν τὴν πολιτείαν· ἐνταῦθα δ' οὐκ ἐξ ἁπάντων αἱροῦνται τοὺς κόσμους ἀλλ' ἐκ τινῶν γενῶν, καὶ τοὺς γέροντας ἐκ τῶν κεκοσμηκότων, περὶ ὧν τοὺς αὐτοὺς ἄν τις 6
εἴπειε λόγους καὶ περὶ τῶν ἐν Λακεδαίμονι γινομένων (τὸ γὰρ ἀνυπεύθυνον καὶ τὸ διὰ βίου μεῖζόν ἐστι γέρας τῆς ἀξίας αὐτοῖς, καὶ τὸ μὴ κατὰ γράμματα ἄρχειν ἀλλ' αὐτογνώμονας ἐπισφαλές). τὸ δ' ἡσυχάζειν μὴ μετέχοντα τὸν δῆμον οὐδὲν σημεῖον τοῦ τετάχθαι καλῶς· οὐδὲν γὰρ λήμματός τι τοῖς κόσμοις ὥσπερ τοῖς ἐφόροις· πόρρω γὰρ

29. *τούτων Π*[2] Bekk., *τούτῳ* Sylburgius ‖ 30. *δὲ* M[s] ‖ 31. *ἐνταῦθ'* *Π*[2] Bekk. ‖ 33. *δὲ* M[s] ‖ 34. *γενῶν*] *γερόντων Γ* † ‖ 35. *ἐκ τῶν*] *ἔκ τινων* *Π*[1] † ‖ *τις* post 36. *εἴπειέ Γ* ‖ 36. *εἴπειεν* pr. P[3] (crx. rc.), *εἴποιε* M[s] P[1] Q[b]T[b]Ald. *εἴποι* P[4] et corr.[2] P[2] ‖ *τῶν* Bas.[3], *ὧν Π* ‖ *γενομένων* Q[b], *γερόντων* Congrevius ‖ 37. *γῆρας Γ* † ‖ 40. *οὐδὲ Γ* Bekk. et fort. Ar. 41. *τι* secludendum esse ci. Buecheler, *μέτεστι* Coraes, sufficeret *ἔστι*, sed nihil mutandum est ‖ *γὰρ*] *γ' Π* Bekk., *τ'*, ut videtur, Ar.

cipatus, existit et hiis (fiunt enim quicunque): quod autem ibi expedit ad politiam, hic non est. ibi quidem enim propter electionem ex omnibus esse participans populus maximi principatus vult manere politiam: hic autem non ex omnibus eligunt kosmos, sed e quibusdam senibus et senes ex quibusdam, qui fuerunt kosmi, de quibus eosdem utique dicet aliquis sermones 6 et de hiis, quae in Lacedaemonia fiunt (quod enim sine correctione et quod per vitam maior est senectus dignitate ipsis, et non secundum litteras principari sed autognomonas insecurum). quiescere autem non participantem populum nullum signum eius quod est ordinatam esse bene: neque enim sumptionis aliquid kosmois sicut ephoris: longe enim peregrinantur in insula

1. *et* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ *quincunque* m ‖ 2. non est] *autem non* c ‖ enim] *non* pr. b, del. corr. b ‖ 3. *principans* Alb. ‖ 5. *sed* — 6. *kosmi* om. a ‖ 7. sine correctione] *alia translatio: ingubernatum est* Alb. ‖ 8. quod per vitam] *alia translatio: per vitam* Alb. ‖ *maior senectus est dignitate* t, *senectus est maior dignitate. alia translatio: maius senectus dignitatis* Alb. ‖ 9. *autognomanos* a ‖ 10. *principantem* bt ‖ 11. neque — aliquid] *alia translatio: nihil enim manere* Alb. ‖ 12. *kosmis* corr. m, *cosmois* t, *cosmis* t[2] Alb. ‖ peregrinantur — 135, 1. differentium] *alia translatio: abeunt in insula corruptorum* Alb.

(VII) *ἀποικοῦσιν ἐν νήσῳ τῶν διαφθερούντων. ἣν δὲ ποιοῦνται* 1272 b *τῆς ἁμαρτίας ταύτης ἰατρείαν, ἄτοπος καὶ οὐ πολιτικὴ ἀλλὰ* 7 *δυναστευτική· πολλάκις γὰρ ἐκβάλλουσι συστάντες τινὲς τοὺς κόσμους ἢ τῶν συναρχόντων αὐτῶν ἢ τῶν ἰδιωτῶν, ἔξεστι δὲ καὶ μεταξὺ τοῖς κόσμοις ἀπειπεῖν τὴν ἀρχήν. ταῦτα δὴ πάντα βέλτιον γίνεσθαι κατὰ νόμον ἢ κατ' ἀνθρώπων βούλησιν· οὐ γὰρ ἀσφαλὴς ὁ κανών. πάντων δὲ φαυλότατον τὸ τῆς ἀκοσμίας, ἣν καθιστᾶσι πολλάκις οἳ ἂν μὴ δίκας βούλωνται δοῦναι τῶν δυναστῶν· ᾗ καὶ δῆλον ὅτι ἔχει τι πολιτείας ἡ τάξις, ἀλλ' οὐ πολιτεία ἐστὶν ἀλλὰ δυναστεία μᾶλλον. εἰώθασι δὲ διαλαμβάνοντες τὸν δῆμον καὶ τοὺς φίλους μοναρχίαν ποιεῖν καὶ στασιάζειν καὶ μάχεσθαι πρὸς*

1272 b, 1. *διαφερόντων Γ* M[s] et fort. Ar., *διαφερούντων* pr. P[4] 2. *τῆς ἰατρείας* M[s] ‖ *ἰατρίαν* P[4] ‖ *πολιτικὸς* M[s] ‖ 3. *ἐκβάλουσι* P[4] ‖ 5. *ἀπειπεῖν* in corr. P[3] ‖ *δὲ* Congrevius ‖ 6. *πάντα*] *πάντα πάρεστι* pr. P[1], *πάρεστι* corr.[1] P[1] ‖ *κατ'*] *κατὰ* P[4] ‖ 8. *καθιστᾶσι*] *συστᾶσι* P[6] W[b] L[s] Ar. Ald. et pr. P[4], *κατα* ante hoc verbum add. mg. P[4], *συνιστᾶσι* ci. Goettlingius ‖ *οἳ ἂν* Coraes, *ὅταν Γ Π* Ar. Bekk. ‖ 9. *βούλωνται* post *δοῦναι* M[s] ‖ *τῶν δυνατῶν* (sic!) ante 8. *ἣν Π*[2] Ar. Bekk. et mg. p[1] ‖ *ἢ Γ* M[s] † ‖ *ὅτι*] *ὅτι ὡς* P[1], *ὡς Π*[2] Bekk. ‖ 10. *ἐστὶ* P[3] ‖ *δυναστία* P[4] ‖ 11. *εἰώθασι* — 13. *ἀλλήλους* ante 9. *ᾗ* tri. Heinsius ‖ *διαλαμβάνοντες*] *καὶ λαμβάνοντες* ci. Susem., *ἰδίᾳ λαμβάνοντες?* Schmidtius, cf. tamen etiam versionis Latinae varietatem lectionis.

differentium. quam autem faciunt peccati huius medicinam, in-7 conveniens et non politica, sed oppressiva: multotiens enim eiciunt convenientes quidam kosmos aut conprincipantium ipsorum aut idiotarum, licet autem et intermedie kosmois abnegare principatum. haec itaque omnia melius fieri secundum legem quam secundum hominum voluntatem: non enim securus canon. omnium autem pessimum id quod akosmiae, quam constituunt frequenter, cum non sententias velint dare potentum: aut et palam, quod habet aliquid politiae institutio, sed non politia est, sed potentatus magis. consueverunt autem assumentes populum et amicos monarchiam facere et seditiones movere et

---

3. *cum principancium* bom ‖ 4. licet] *vocet* a ‖ *intermedium* a ‖ *kosmis* a et corr. m, *Cosmis* t Alb. ‖ 5. *utique* beghlmnt Alb., *quidem utique* k ‖ 6. *securo* egm et pr. bk (crx. ead., ut videtur, m.) et pr. l (crx. rc.), *secure* t (crx. t[2]), *secutus* n ‖ 7. omnium] *caussam* t ‖ *possessimum* b, *pessimam* t ‖ *id quod* om. Alb. ‖ *akosime* a, *akosme* b ‖ 8. *sententia* a ‖ 10. *consumentes* a: facile igitur conicias *coassumentes*, at si ita scripsit interpres, quamnam *λαμβάνειν* verbi compositionem in codice suo invenerit, decernere non audeo.

(VII). 8 ἀλλήλους. καίτοι τί διαφέρει τὸ τοιοῦτον ἢ διά τινος χρόνου μηκέτι πόλιν εἶναι τὴν τοιαύτην, ἀλλὰ λύεσθαι τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν; ἔστι δὲ λίαν ἐπικίνδυνος οὕτως ἔχουσα πόλις τοῖς βουλομένοις ἐπιτίθεσθαι καὶ δυναμένοις. ἀλλὰ καθάπερ εἴρηται, σώζεται διὰ τὸν τόπον· ξενηλασίας γὰρ τὸ πόρρω πεποίηκεν. διὸ καὶ τὸ τῶν περιοίκων μένει τοῖς Κρησίν, οἱ δ' εἵλωτες ἀφίστανται πολλάκις· οὔτε γὰρ ἐξωτερικῆς ἀρχῆς κοινωνοῦσιν οἱ Κρῆτες, νεωστί τε πόλεμος ξενικὸς διαβέβηκεν εἰς τὴν νῆσον, ὃς πεποίηκε φανερὰν τὴν ἀσθένειαν τῶν ἐκεῖ νόμων.

περὶ μὲν οὖν ταύτης τοσαῦθ' ἡμῖν εἰρήσθω τῆς πολι-
11 τείας· πολιτεύεσθαι δὲ δοκοῦσι καὶ Καρχηδόνιοι καλῶς καὶ VIII
πολλὰ περιττῶς πρὸς τοὺς ἄλλους, μάλιστα δ' ἔνια παρα-

15. δ' Π Ar. Bekk. ‖ λίαν om. Π Ar. Bekk., οὐκ vel ⟨οὐ⟩ λίαν conicias, at multo verisimilius est, in quod incidit Buechelerus, infinitivum excidisse, e quo penderent quae leguntur v. 16 et cuius vestigia solus Γ servaverit: fuitne λεία ⟨γίνεσθαι⟩? ‖ 16. τῶν βουλομένων — δυναμένων Π² Ar. Bekk. (nescio an melius), eandem scripturam praemisso ὄντων praebet Bas.³ ‖ 17. ξενηλασίαν ci. Coraes, ἐξ ἐλασίας (?) Γ † ‖ 20. ἀρχῆς om. P⁴ ‖ 21. φανερὸν Bekk.¹ ‖ 23. τῆς πολιτείας τοσοῦθ' ἡμῖν εἰρήσθω Γ ‖ εἰρήσθω ante τοσαῦθ' P¹ Π² Bekk. ‖ 24. καὶ καρχηδόνιοι post καλῶς Mˢ P¹.

Glossa. 1272 b, 19. οὔτε — 20. Κρῆτες] ἤτοι οὐκ ἄρχουσι τινῶν μακρὰν διαγόντων. mg.³ P².

pugnare ad invicem. equidem quid differt quod tale aut post 8
quoddam tempus non iam civitatem esse talem, sed solvi politicam communionem? est autem valde periculosa sic habens civitas volentibus invadere et potentibus. sed, quemadmodum dictum est, salvatur propter locum: ab expulsione enim quod longe fecit. propter quod et quod incolarum manet Cretensibus, ministri autem recedunt frequenter: neque enim extrinseco principatu participant Cretenses, nuperque bellum peregrinum transivit ad insulam, quod fecit manifestam infirmitatem earum quae ibi legum.

de hac quidem igitur politia tantum nobis dictum sit:
11. politizare autem videntur et Calchedonii bene et in multis VIII

1. *differtuit* b, *differert* o, *differit* m ‖ 2. *solun* m, *solum* t Alb. ‖ 3. *valde* post *periculosa* t ‖ 5. ab — 6. fecit] *ab expulsione enim. alia translatio: zenelasias enim longe fecit* Alb., *ab* om. g et pr. k, *enim* om. g ‖ 6. *quod* post *et* om. t Alb., punctis del. rc. m ‖ 8. *nuper quae* a ‖ 12. politizare autem] *alia translatio: civiliter autem vivere* Alb. ‖ *calcedonii* am et rc. b, *calche-*

(VIII) πλησίως τοῖς Λάκωσιν. αὗται γὰρ αἱ πολιτεῖαι τρεῖς ἀλλήλαις τε σύνεγγύς πως εἰσι καὶ τῶν ἄλλων πολὺ διαφέρουσιν, ἥ τε Κρητικὴ καὶ [ἡ] Λακωνικὴ καὶ τρίτη τούτων ἡ τῶν Καρχηδονίων. καὶ πολλὰ τῶν τεταγμένων ἔχει παρ' αὐτοῖς καλῶς· σημεῖον δὲ πολιτείας συντεταγμένης τὸ τὸν δῆμον ἔχουσαν διαμένειν ἐν τῇ τάξει τῆς πολιτείας, καὶ μήτε στάσιν, ὅ τι καὶ ἄξιον εἰπεῖν, γεγενῆσθαι μήτε τύ-
2 ραννον. ἔχει δὲ παραπλήσια τῇ Λακωνικῇ πολιτείᾳ τὰ μὲν συσσίτια τῶν ἑταιριῶν τοῖς φιδιτίοις, τὴν δὲ τῶν ἑκατὸν καὶ τεττάρων ἀρχὴν τοῖς ἐφόροις (πλὴν οὐ χεῖρον· οἳ μὲν γὰρ ἐκ τῶν τυχόντων εἰσί, ταύτην δ' αἱροῦνται τὴν ἀρχὴν

28. κριτικὴ M[s] ‖ ἡ ante Λακωνικὴ add. Π[2] Bekk. ‖ 29. τῶν ante Καρχηδονίων om. Q[b] (sic!) Bekk. ‖ 30. σημεῖόν τε? Susem. ‖ ⟨εὖ⟩ συντεταγμένης ex Aretini vers. non male Schneiderus, εὖ τεταγμένης Bergkius (Comm. crit. spec. VI. Marb. MDCCCL) ‖ τὸν secl. Coraes ‖ τὸν δῆμον corrupta esse suspicatur Schmidtius ‖ 31. ἔχουσαν om. M[s] P[1], non vertit Ar., ἑκόντα Bergkius, ἥσυχα Hampkius, ἔχ⟨-οντα ἐξ-⟩ουσίαν Sauppius, ἑκουσίως Guil. Wagner (De Plauti Aulul., Bonn. MDCCCLXIV. p. 37), ἑκοῦσαν Schmidtius, ἑκούσιον Spengelius ‖ ἐν om. M[s] P[1] Thom,, del. p[2] ‖ 32. γεγενῆσθαι] *fieri* Guil. ‖ 34. σισσύτια P[1] ‖ φιλιτίοις Γ M[s] et pr. P[1] (crx. p[1]), συσσιτίοις Schneiderus ‖ τὴν — 35. ἀρχὴν respicit Theodorus Metochita Miscell. p. 667. Kiessling. ‖ 36. γὰρ om. P[2.3.] Q[b] T[b] Ald. Bekk. † ‖ δ' αἱροῦνται] διαιροῦνται pr. M[s].

Glossae. 1272 b, 31. διαμένειν — πολιτείας] τουτέστιν ἡσυχάζειν. p[2] ‖ 32. ἄξιον εἰπεῖν] ἤτοι ἀξιόλογον. p[2].

abundantius ad alios, maxime autem quaedam propinque Lacedaemonibus. hae enim politiae tres ad invicem propinque aliqualiter sunt et ab aliis multum differunt, quae Cretensium et Lacedaemonica et tertia ab hiis quae Calchedoniorum. et multa institutorum se habent apud ipsos bene: signum autem politiae coordinatae populum habentem permanere in institutione politiae et neque seditionem, quod et dignum dici, fieri neque
2 tyrannum. habet autem similia Lacedaemonum politiae convivia quidem societatum philitiois, eum autem qui centum et quattuor principatum ephoris (verumtamen non deterius: hii

demonii pr. b, *calcedoni* c, *Carchedoni* t, *Carchedonii* t[a] Alb. ‖ 1. *quaedam* om. Alb. ‖ *Lacedaemonibus* — 2. *propinque* om. c ‖ 2. *politeie* b et pr. m et post *tres* a, *politie* corr. m ‖ *propinquae* bt[a] Alb. ‖ aliqualiter] *a qualibus* a ‖ 3. *quae* — 4. *Calchedoniorum* om. Alb. ‖ 4. *calcedoniorum* a, *calcedemoniorum* bc et pr. m, *calcedeniniorum* (?) corr. m, *Carchedoniorum* t ‖ 6. *ordinatae* pr. b ‖ in] et t[a], om. t ‖ 7. et dignum] *indignum* t ‖ 8. *similium* a ‖ 9. *filiciois* h, *filicios* a, *filicieis* c, *feliciocis* m, *feliciois* g, *filiticis* k, *filiciosis* l, *filitionis* n, *phiditiorum* t Alb., om. b (deesse aliquid indic. rc. b).

ἀριστίνδην), τοὺς δὲ βασιλεῖς καὶ τὴν γερουσίαν ἀνάλογον (VIII)
τοῖς ἐκεῖ βασιλεῦσι καὶ γέρουσιν, καὶ βέλτιον δὲ τοὺς βα-
σιλεῖς μήτε καθ' αὑτὸ εἶναι γένος μηδὲ τοῦτο τὸ τυ-
χόν, εἴ τι διαφέρον ἐκ τούτων αἱρετοὺς μᾶλλον ἢ καθ' ἡλι-
κίαν, μεγάλων γὰρ κύριοι καθεστῶτες, ἂν εὐτελεῖς ὦσι,
1273 a *μεγάλα βλάπτουσι καὶ ἔβλαψαν ἤδη τὴν πόλιν τὴν τῶν*
Λακεδαιμονίων. τὰ μὲν οὖν πλεῖστα τῶν ἐπιτιμηθέντων 3
*ἂν διὰ τὰς παρεκβάσεις ** κοινὰ τυγχάνει πάσαις ὄντα ταῖς*
εἰρημέναις πολιτείαις· τῶν δὲ πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀριστο-
*κρατίας καὶ τῆς πολιτείας ** τὰ μὲν εἰς δῆμον ἐκκλίνει μᾶλ-*

37. *ἀριστίδην* P[4] ‖ 38. *ἐκεῖ* post *τοὺς* add. Q[b] T[b] et mg. P[4] ‖ 39. *κατ αὑτὸ* pr. P[1], *καυταυτὸ* pr. M[s], *καταυτὸ* corr. M[s], *κατὰ τὸ αὐτὸ* p[1] *Π*[2] Bekk., *γρ. καθ αὑτο* mg. p[1], *κατὰ τὸ* (?) Ar. ‖ *μηδὲ*] *μήτε* Schneiderus ‖ 40. *εἴ τι*] *εἴτε* M[s] *Π*[2] Bekk. et mg. p[1], *ἢ* Ar. et pr. P[1], *εἰ δέ τι* Victorius in vers., *εἰ δὲ* Klugius, ⟨*ἀλλ'*⟩ *εἴ τι* Goettlingius, *εἶτα* Nickesius ‖ *εἴ τι — τούτων*] lacunam ante *ἐκ τούτων* statuit Conringius, cum haec verba ad senatores spectare recte intellegeret, *τοὺς δὲ γέροντας τῷ* ci. Schneiderus, *ἀλλὰ διαφέρον, τοὺς δὲ γέροντας* Coraes, *τοὺς δὲ γέροντας κατὰ πλοῦτον* Io. Brandisius (in Mus. Rhen. XI. p. 595 sq.), *ἔτι δὲ τοὺς γέροντας κατὰ πλοῦτον* Buecheler ‖ 41. *ὦσιν* M[s] P[1].

1273 a, 1. *μεγάλα*] *multum* Guil. ‖ 2. *Λακεδαιμονίων*] *καρχηδονίων* (*καλχηδονίων?*) *Γ* ‖ 3. *παρεκβάσεις* ⟨*τὰς τῆς ἀρίστης τάξεως*⟩ vel simile quid ci. Susem. ‖ *πάσαις* post *ὄντα* (?) *Γ* ‖ 5. *ἐκλίνει* P[3], *ἐκκλίνειν* corr. M[s] ‖ ⟨*τοῖς Καρχηδονίοις*⟩ *μᾶλλον* vel simile quid ci. Thurotus, at nescio an rectius haec lacuna ante *τὰ μὲν* statuenda sit.

quidem enim ex contingentibus sunt, hunc autem eligunt principatum virtuosum), reges autem et gerusiam proportionata hiis qui ibi regibus et senibus, et melius autem reges neque per se esse genus neque hoc quod contingens, si quid differens ex hiis eligibiles magis quam secundum aetatem, magnorum enim domini constituti, si viles fuerint, multum laedunt et laeserunt
iam civitatem Calchedoniorum. plurima quidem igitur incre- 3
patorum utique propter transgressiones communia existunt entia omnibus dictis politiis: eorum autem quae ad suppositionem aristocratiae et politiae haec quidem ad demum declinant magis, haec autem ad oligarchiam. eius quidem enim quod est

1. sunt] *fiunt* t ‖ 2. *gerusia* a ‖ 3. *quae* codices et Alb. ‖ *ibi* om. t ‖ 4. si quid] *sed quod* blst Alb., *sed quae* chkmn, *se que* g, *alia translatio: sive* Alb. ‖ 5. aetatem] *alia translatio: staturam* Alb. ‖ 6. fuerint] *fuerunt et* a ‖ 7. *calcedoniorum* abchklmt, *calcedeniorum* g, *chalcedoniorum* n, *Carchedoniorum* t Alb. ‖ 8. communia] *quia* a, *contraria* t (crx. t[a]) ‖ entia] *exentia* pr. a (crx. rc.) ‖ 9. *superpositionem* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ 10. *demoticum* a, *populum* t ‖ 11. *eligarchiam* a.

(VIII) λον, τὰ δ' εἰς ὀλιγαρχίαν. τοῦ μὲν γὰρ τὰ μὲν προσάγειν τὰ δὲ μὴ προσάγειν πρὸς τὸν δῆμον οἱ βασιλεῖς κύριοι μετὰ τῶν γερόντων, ἂν ὁμογνωμονῶσι πάντες, εἰ δὲ μή, [καὶ] τούτων ∗ ὁ δῆμος, ἃ δ' ἂν εἰσφέρωσιν [οὗτοι], οὐ διακοῦσαι μόνον ἀποδιδόασι τῷ δήμῳ τὰ δόξαντα τοῖς ἄρχουσιν, ἀλλὰ κύριοι κρίνειν εἰσὶ καὶ τῷ βουλομένῳ τοῖς εἰσφερομένοις ἀντειπεῖν ἔξεστιν, ὅπερ ἐν ταῖς ἑτέραις πολι-

4 τείαις οὐκ ἔστιν· τὸ δὲ τὰς πενταρχίας κυρίας οὔσας πολλῶν καὶ μεγάλων ὑφ' αὑτῶν αἱρετὰς εἶναι, καὶ τὴν τῶν ἑκατὸν ταύτας αἱρεῖσθαι τὴν μεγίστην ἀρχήν, ἔτι δὲ ταύτας πλείονα ἄρχειν χρόνον τῶν ἄλλων (καὶ γὰρ ἐξεληλυθότες ἄρχουσι καὶ μέλλοντες) ὀλιγαρχικόν· τὸ δὲ ἀμίσθους καὶ μὴ κληρωτὰς ἀριστοκρατικὸν θετέον, καὶ εἴ τι τοιοῦτον ἕτε-

---

6. τὰ μὲν] τὸ μὲν Morelius, rec. Bekk. ‖ 7. τὰ] τὸ $P^{2.3.4.}$ T^b Ald. Bekk. et corr. (ipsius librari, ut videtur) Q^b † ‖ 8. ὁμογνωμονοῦσι M^s ‖ πάντες om. P^2 ‖ 9. εἰσφέρουσιν $P^{3.4.}$ Q^b T^b Ald. et pr. P^2 (em. corr.[1]) ‖ οὗτοι add. Π^2 Bekk. ‖ 10. τὰ δόξαντα] τάξαντα M^s, ταξαντα pr. P^1 (crx. p^1), τάξαντι Γ ‖ 11. κύριος — ἐστὶ ci. Spengelius, ⟨καὶ⟩ κύριοι — εἰσὶν ⟨οἱ πολλοὶ⟩ ante 10. τὰ — 11. ἄρχουσιν ponenda et omnia post 12. ἔξεστι traicienda esse ci. Schmidtius ‖ κρίνειν] *de iudicando* Guil. ‖ 12. ἀντιπεῖν M^s P^4 ‖ 13. τὸ — 14. εἶναι bis scr. pr. P^1 (correctum est rubro pigmento 2) ‖ 14. ὑπ' αὐτῶν Γ ‖ 15. τούτους Γ (?) P^4 Ar. ‖ τούτους Γ (?) Ar. ‖ 16. πλέον M^s, πλέονα P^1, πλείονας pr. P^3 (crx. rc.) ‖ 17. μέλλοντες] μένοντες Sylburgius ‖ τὸ] τὰς $P^{4.6.}$ et mg. p!, τοὺς Q^b T^b † ‖ δ' Π^2 Bekk. et mg. p^1.

GLOSSAE. 1273 a, 15. ταύτας] τὰς πενταρχίας. p^2 ‖ 17. τὸ δὲ ἀμίσθους] ἤτοι χωρὶς δώρων καὶ μισθῶν λαμβάνειν ἀρχήν. p^2 (aut corr.[3] P^2).

haec quidem adducere, haec autem non adducere ad populum reges domini cum senioribus, si consenserint omnes, si autem non, et horum populus, quaecumque autem intulerint, non audire solum attribuunt populo, qui statuit principibus, sed domini de iudicando sunt et volenti illatis contradicere licet, quod

4 quidem in aliis politiis non est: pentarchias autem dominas existentes multorum et magnorum ab ipsis eligibiles esse et eum qui centum hos eligere maximum principatum, adhuc autem hos ampliori principari tempore aliis (et enim praeteriti principantur et futuri) oligarchicum: quod autem sine pretio et non sortiales aristocraticum ponendum et si quid tale alterum

---

1. *hoc* — *hoc* **bmt** Alb. ‖ 2. *consenserunt* **ab**, *autognomones* Alb. ‖ *si autem* — 3. *populus* om. Alb. ‖ 3. *non* — 4. *sed* om. Alb. ‖ *intulerunt* **bcg** (?) **hkln** (fors. recte) ‖ 4. *attribuerunt* rc. **m** ‖ *domini de* om. in lac. pr. **b** (postea suppl., ut videtur, ead. m.) ‖ 6. *penarchias* pr. **b** (crx. rc.), *pentharchias* **c** ‖ 8. 9. *has?* ‖ 9. *qui* post *hos* add. **a** ‖ *aliis* om. Alb. ‖ 10. *principabantur* Alb.

ρον, καὶ τὸ τὰς δίκας ὑπὸ τῶν ἀρχείων δικάζεσθαι πά- (VIII)
σας, καὶ μὴ ἄλλας ὑπ' ἄλλων, καθάπερ ἐν Λακεδαίμονι.
παρεκβαίνει δὲ τῆς ἀριστοκρατίας ἡ τάξις τῶν Καρχηδο- 5
νίων μάλιστα πρὸς τὴν ὀλιγαρχίαν κατά τινα διάνοιαν ἣ
συνδοκεῖ τοῖς πολλοῖς· οὐ γὰρ μόνον ἀριστίνδην ἀλλὰ καὶ
πλουτίνδην οἴονται δεῖν αἱρεῖσθαι τοὺς ἄρχοντας· ἀδύνατον
γὰρ τὸν ἀποροῦντα καλῶς ἄρχειν καὶ σχολάζειν. εἴπερ οὖν
τὸ μὲν αἱρεῖσθαι πλουτίνδην ὀλιγαρχικὸν τὸ δὲ κατ' ἀρε-
τὴν ἀριστοκρατικόν, αὕτη τις ἂν εἴη τάξις τρίτη, καθ' ἥν-
περ συντέτακται [καὶ] τοῖς Καρχηδονίοις τὰ περὶ τὴν πο-
λιτείαν· αἱροῦνται γὰρ εἰς δύο ταῦτα βλέποντες, καὶ μά-
λιστα τὰς μεγίστας, τούς τε βασιλεῖς καὶ τοὺς στρατηγούς.
δεῖ δὲ νομίζειν ἁμάρτημα νομοθέτου τὴν παρέκβασιν εἶναι 6
τῆς ἀριστοκρατίας ταύτην. ἐξ ἀρχῆς γὰρ τοῦθ' ὁρᾶν ἐστὶ

---

19. *τῶν ⟨αὐτῶν⟩* Victorius, *τινῶν* Coraes: utra correctura rectior sit decernere non audeo ‖ *πάντων* post *ἀρχείων* add. P[4.6.] Ar. | *δοξάζεσθαι* P[2] ‖ 20. *λακεδαίμοσι* M[s] ‖ 22. *ἣ*] *ut* Guil., *ἢ* Q[b], *ἢ* Ald., *ἡ* Ar. ‖ 23. *συνδοκεῖ*] *videtur* Guil. ‖ *ἀριστίνδην*] *virtuosum* Guil. ‖ 24. *πλουτίνδην*] *divitem* Guil. ‖ *οἴονται* — 26. *πλουτίνδην* om. M[s] ‖ *τοὺς ἄρχοντας*] *principem* Guil. ‖ 27. *τις*] *γὰρ* M[s] ‖ *εἴη*] *ἡ* M[s] ‖ 28. *καὶ* non vertit Ar., ante *συντέτακται* traiciendum esse ci. Congrevius, *καὶ ⟨παρεκβέβηκε⟩* vel simile quid ci. Thurotus ‖ 29. *δύο* om. pr. P[1] (suppl. mg.[1]) ‖ 30. *στρατιγοὺς* P[4] ‖ 31. *τὴν παρέκβασιν* post *εἶναι* *Γ* ‖ 32. *ταύτην* ante *τῆς ἀριστοκρατίας* *Γ*, *ταύτης* P[1] ‖ *ταῦθ'* Bekk.[2]

et sententias a principibus iudicari omnes et non alias ab aliis
quemadmodum in Lacedaemonia. transgreditur autem aristo- 5
cratiae institutio Calchedoniorum maxime ad oligarchiam secun-
dum quendam intellectum, ut videtur multis: non enim solum
virtuosum, sed et divitem putant oportere eligi principem: im-
possibile enim egentem bene principari et vacare. si quidem
igitur eligere divitem oligarchicum, secundum virtutem autem
aristocraticum, iste quidam utique erit ordo tertius, secundum
quem quidem ordinata sunt et apud Calchedonios quae circa
politiam: eligunt enim ad duo haec respicientes et maxime maxi-
mos, reges et duces exercitus. oportet autem putare peccatum 6
legislatoris esse transgressionem hanc aristocratiae. a principio
enim hoc videre est necessariissimorum, qualiter optimi pos-

---

3. *calcedoniorum* abom, *Carchedoniorum* t Alb. ‖ *et* ante *maxime* add. rc. m ‖ 5. *et* om. bt ‖ 7. *oligarchiam* pr. a (crx. rc.) ‖ *autem* om. a ‖ 8. *quidem* codices et Alb. ‖ utique] *igitur* bnt ‖ 9. *quam* a ‖ *calcedonios* a, *calcedonas* bom, *Carchedonas* t Alb. ‖ 10. *respicias* a ‖ 11. *et* post *duces* add. a ‖ 12. *legislatoris* post *esse* Alb. ‖ *hanc* om. Alb. ‖ 13. *videre hoc necessariissimorum est* t.

(VIII) *τῶν ἀναγκαιοτάτων, ὅπως οἱ βέλτιστοι δύνωνται σχολάζειν
καὶ μηδὲν ἀσχημονεῖν, μὴ μόνον ἄρχοντες ἀλλὰ μηδ' ἰδιω-
τεύοντες. [εἰ δὲ δεῖ βλέπειν καὶ πρὸς εὐπορίαν χάριν σχο-
λῆς, φαῦλον τὸ τὰς μεγίστας ὠνητὰς εἶναι τῶν ἀρχῶν,
τήν τε βασιλείαν καὶ τὴν στρατηγίαν. ἔντιμον γὰρ ὁ νό-
μος οὗτος ποιεῖ τὸν πλοῦτον μᾶλλον τῆς ἀρετῆς καὶ τὴν πόλιν*
7 *ὅλην φιλοχρήματον. ὅ τι γὰρ ἂν ὑπολάβῃ τίμιον εἶναι τὸ
κύριον, ἀνάγκη καὶ τὴν τῶν ἄλλων πολιτῶν δόξαν ἀκο-
λουθεῖν τούτοις. ὅπου δὲ μὴ μάλιστα ἀρετὴ τιμᾶται, ταύ-
την οὐχ οἷόν τε βεβαίως ἀριστοκρατεῖσθαι τὴν πολιτείαν. ἐθί-* 1273 b
*ζεσθαι δ' εὔλογον κερδαίνειν [τοῦτ' ὠνουμένους], ὅταν δαπα-
νήσαντες ἄρχωσιν· ἄτοπον [μὲν] γὰρ εἰ πένης μὲν ὢν ἐπιεικὴς
δὲ βουλήσεται κερδαίνειν, φαυλότερος δ' ὢν οὐ βουλήσεται*

---

33. *βέλτιστον* P[2.3.] ‖ 34. *ἄρχοντα* pr. P[1] (crx. p[1]) ‖ *μὴ δ'* M[s] ‖ *ἰδιωτεύοντα* pr. P[1] (crx. p[1]) ‖ 35. *δεῖ*] *δὴ δεῖ* P[2.3.], *δὴ* T[b] et pr. Q[b] (crx. rc.) † ‖ 36. *ὠνητὰς εἶναι* post *τῶν ἀρχῶν* (?) *Γ* ‖ 37. *ὁ γὰρ νόμος οὗτος τὸν πλοῦτον ποιεῖ ἔντιμον* *Γ* ‖ 39. *ὅτι* M[s] P[1.4.] Ald. Bekk. et fort. P[3] ‖ *γὰρ* Ar., *δ'* *Γ Π*[2] Bekk. ‖ *ὑπολάβοι* P[2] ‖ 40. *πολιτειῶν* *Γ* M[s] † ‖ 41. *ἀρετη* M[s].

1273 b, 1. *οὐχ — ἀριστοκρατεῖσθαι* post *πολιτείαν* (?) *Γ* ‖ *τε — τὴν*] *τ' εἶναι βεβαίως ἀριστοκρατικὴν* *Π*[2] Bekk. ‖ *εὔλογον δ' ἐθίζεσθαι* *Γ* ‖ 2. *δ'*] *γὰρ* Spengelius ‖ *τοῦτ' ὠνουμένους* non vertit Ar. ‖ *τοῦτ'*] *τοὺς* *Π*[2] Bekk. et mg. p[1] ‖ *ὠνημένους* Ramus ‖ 3. *μὲν* ante *γὰρ* om. *Π*[2] Bekk. ‖ 4. *ὢν*] *ἂν* *Γ* M[s].

sint vacare et nihil dehonestari, non solum principes sed ne-
que singulariter viventes. si autem oportet adspicere et ad
abundantiam gratia vacationis, pravum maximos principatuum
venales esse, regnum scilicet et ducatum exercitus. lex enim
ista divitias facit pretiosas magis virtute et civitatem totam ama-
7 tivam pecuniarum. quodcunque autem existimat pretiosum esse
quod principale, necesse et aliarum politiarum opinionem asse-
qui hiis. ubi autem non maxime virtus honoratur, hanc poli-
tiam non est possibile firmiter secundum virtutem principari.
rationabile autem assuescere lucrari hoc ementes, quando cum
expenderint principentur: inconveniens quidem enim, si pauper
quidem existens, epieikes autem volet lucrari, deterior autem

---

2. *et* om. b ‖ *ad* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ 4. *regum* abchl ‖ 5. *et* post *magis* add. a ‖ 6. *esse* om. a Alb. ‖ 7. *et* om. Alb. ‖ 8. *non* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ 9. *firmiter* post *virtutem* Alb. ‖ secundum] *ad* c ‖ 10. *lucrati* pr. m (crx. ead. m.), *lucrum* t Alb. ‖ 11. *expenderit* bc ‖ *quidem* om. t ‖ *enim* om. b Alb. ‖ 12. *autem utique non* om. pr. m (*autem* suppl. rc.).

δαπανήσας. διὸ δεῖ τοὺς δυναμένους ἄριστ' ἄρχειν, τούτους (VIII) ἄρχειν.] βέλτιον δ', εἰ καὶ προεῖτο τὴν ἀπορίαν τῶν ἐπιεικῶν ὁ νομοθέτης, ἀλλὰ ἀρχόντων γε ἐπιμελεῖσθαι τῆς σχολῆς. φαῦλον δ' ἂν δόξειεν εἶναι καὶ τὸ πλείους ἀρχὰς τὸν αὐτὸν 8 ἄρχειν· ὅπερ εὐδοκιμεῖ παρὰ τοῖς Καρχηδονίοις. ἓν γὰρ ὑφ' ἑνὸς ἔργον ἄριστ' ἀποτελεῖται. δεῖ δ' ὅπως γίνηται τοῦτο ὁρᾶν τὸν νομοθέτην, καὶ μὴ προστάττειν τὸν αὐτὸν αὐλεῖν καὶ σκυτοτομεῖν. ὥσθ' ὅπου μὴ μικρὰ πόλις, πολιτικώτερον πλείονας μετέχειν τῶν ἀρχῶν, καὶ δημοτικώτερον· κοινότερόν τε γάρ, καθάπερ εἴπομεν, καὶ κάλλιον ἕκαστον ἀποτελεῖται τῶν αὐτῶν καὶ θᾶττον. δῆλον δὲ τοῦτο ἐπὶ τῶν πολεμικῶν καὶ τῶν ναυτικῶν· ἐν τούτοις γὰρ ἀμφοτέροις διὰ πάντων ὡς εἰπεῖν διελήλυθε τὸ ἄρχειν καὶ τὸ ἄρ-

5. *ἄριστ' ἀρχεῖν* Spengelius, *ἀρισταρχεῖν Γ Π* Bekk. ‖ 6. *προοῖτο* M[s] ‖ *τὴν εὐπορίαν* bis scr. pr. P[1] (correctum est rubro pigm. 2) ‖ *εὐπορίαν* P[1] *Π*[2] Ar. ‖ 7. *ἀλλ'* Bekk., *ἀλλὰ καὶ* fort. *Γ* † ‖ 8. *τὴν αὐτὴν* M[s] ‖ 10. *ὑφ' ἑνὸς* post *ἔργον* (?) *Γ* ‖ *ἀπολεῖται* pr. P[1] (crx. p[1]) ‖ *δ'*] *δὲ* M[s], *δὴ* Susem. ‖ *ὅπερ* M[s] ‖ *τοῦθ'* *Π*[2] Bekk. ‖ 14. *τε γάρ* om. pr. M[s], *γάρ* om. etiam corr. M[s] ‖ 15. *τὸν αὐτῶν* pr. M[s], *ὑπὸ τῶν αὐτῶν*, ut videtur, *Γ*, *οὕτως* vel ⟨*ἢ*⟩ *ὑπὸ τῶν αὐτῶν* vel ⟨*οὕτως ἢ*⟩ *ὑπὸ τῶν αὐτῶν* ci. Susem.

utique non volet, cum expenderit. propter quod oportet eos, qui possunt aristarchizare, hos principari. dignius autem, si et praeferret penuriam epieikorum legislator, sed [et] principantium curaret de vacatione. pravum autem utique videbitur 8 esse et plures principatus eundem principari, quod quidem acceptatur apud Calchedonios. unum enim opus ab uno optime perficitur. oportet autem qualiter fiat hoc videre legislatorem et non praecipere eundem fistulare et coria incidere. quare ubi non parva civitas, magis politicum est plures participare principatibus et magis demoticum: communius enim, sicut diximus, et pulchrius unumquodque perficitur ab eisdem et velocius. palam autem hoc in bellicis et nauticis: in hiis enim ambobus

1. *valet* pr. a (crx. rc.), *nolet* m ‖ 2. *qui possunt* om. a ‖ *aristocratizare* t Alb., *aristocratizare vel aristarchizare* bn, *arcitarchistare* c, *aristocratichare* g ‖ *si* post 3. *et* a ‖ 3. *praefert* a ‖ *penuriam — principantium* om. h ‖ *pecuniam* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ sed] *si* rc. b ‖ 5. *eundem* post *principari* t Alb. ‖ 6. *calcedonios* abcmt, *Carchedonios* t[a] Alb. ‖ *optime* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ 7. *huc* t, om. t[a] ‖ 8. *ibi* a ‖ 9. *principare* post *participare* add. c ‖ *principantibus* bt Alb. ‖ 10. *communius. alia littera: commodius* Alb., *commodius* nt et mg. rc. b ‖ 11. pulchrius] *pllus* pr. a († super *u* add. rc.) ‖ *unumquodque* om. c ‖ 12. *becrillis* a.

(VIII)
9 *χεσθαι. ὀλιγαρχικῆς δ' οὔσης τῆς πολιτείας ἄριστα ἐκφεύγουσι τῷ πλουτίζειν, αἰεί τι τοῦ δήμου μέρος ἐκπέμποντες ἐπὶ τὰς πόλεις. τούτῳ γὰρ ἰῶνται καὶ ποιοῦσι μόνιμον τὴν πολιτείαν. ἀλλὰ τουτί ἐστι τύχης ἔργον, δεῖ δὲ ἀστασιάστους εἶναι διὰ τὸν νομοθέτην. νῦν δέ, ἂν ἀτυχία γένηταί τις καὶ τὸ πλῆθος ἀποστῇ τῶν ἀρχομένων, οὐδέν ἐστι φάρμακον διὰ τῶν νόμων τῆς ἡσυχίας.*

περὶ μὲν οὖν τῆς Λακεδαιμονίων πολιτείας καὶ Κρητικῆς καὶ τῆς Καρχηδονίων, αἵπερ δικαίως εὐδοκιμοῦσι,
IX *τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον· τῶν δὲ ἀποφηναμένων [τι] περὶ πο-* 12

18. *καὶ* ante *τῆς* add. P[4.6.] Q[b] T[b] ‖ *ἐκφεύγουσι* verbi obiectum desiderat Schneiderus (nescio an recte) ‖ 19. *τῷ πλουτεῖν* Π Bekk., *τὸ πλουτεῖν* Ar. et Scaliger, *τὸ πληθύνειν* Onckenius ‖ *ἀεί* Bekk. ‖ *αἰεί τι* commate ante haec verba deleto et post *δήμου* posito post *τοῦ δήμου* tri. Onckenius ‖ 20. *ἰῶνται*] *οἴονται* Ar. ‖ *ποιοῦνται* P[1] ‖ 21. *δ'* Bekk.[2] ‖ 22. *νῦν*] *ν* pr. P[2] (em. corr.[2]) ‖ *δ'* Π[2] Bekk. ‖ *ἂν*] *ἐν* M[s] ‖ *γένηται* post 23. *τις* (?) Γ ‖ 23. *ἀρχόντων* Ar. ‖ 24. *διὰ τῶν νόμων* post *τῆς ἡσυχίας* (?) Γ ‖ *τὸν νόμον* ex Aretini versione ci. Coraes ‖ 25. *τῶν* ante *Λακεδαιμονίων* add. P[1] ‖ *κρήτης* M[s] P[1], ⟨*τῆς*⟩ *Κρητικῆς* Sylburgius ‖ 26. *εἰ* [*περ*] ci. Susem. ‖ *περ* fort. om. Γ ‖ 27 sqq. *τῶν δὲ κ. τ. λ.*] totum caput duodecimum spurium esse frustra demonstrare conatus est Goettlingius, sed num pristina forma servatum sit dubitat etiam Brandisius (Griech.-röm. Philos. II[b]. p. 1590. n. 586) et partes eius quasdam ab aliena manu insertas esse verisimile etiam est Zellero (l. l. II[b] p. 524) et inde a 1274 a, 19. *ἐκ τῶν* usque ad 1274 b, 26. *τις ἂν* omnia damnat Boiesenius ‖ *τι* add. Π[2] Bekk.

9 per omnes, ut est dicere, extenditur principari et subici. oligarchica autem existente politia optime effugiunt inditando semper aliquam populi partem emittentes super civitates. hoc enim sanant et faciunt mansivam politiam. sed hoc est fortunae opus, oportet autem inseditionales esse propter legislatorem. nunc autem si infortunium aliquod eveniat et multitudo abscesserit subiectorum, nullum est remedium quietis per leges.

de Lacedaemoniorum quidem igitur politia et Cretensium et Calchedoniorum, quae merito acceptantur, hoc habet modo:
IX 12. eorum autem qui pronuntiaverunt de politia, quidam qui-

1. *eligarchica* a, *oligarchia* bot ‖ 2. *indicando* bs, *indicande* c, *iudicando* ghklmnt Alb. ‖ 3. *civitatem* t Alb. ‖ *haec* ab Alb. ‖ 4. sanant — mansivam] *servant et faciunt mansuram* Alb., *faciunt et servant mansuram* t *polliciam* c, *politicam* m ‖ *sed hoc est* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ 6. *si* om. pr. m (suppl. ead., ut videtur, m.) ‖ *infortunium* post *aliquod* Alb. ‖ *evenireat* b, *accidat* Alb. ‖ 9. *calcedoniorum* abcmt, *Carchedoniorum* t[a] Alb. modo] *alia littera: notorium* Alb. ‖ 10. *que* pr. *b* (crx. ead. m.) ‖ *politia* — 144, 1. *actionibus* om. c ‖ *quidam* — 144, 1. *politicis* bis scr. a ‖ quidam quidem] *quidem qui* t, *quidam quidem eius* b.

λιτείας ἔνιοι μὲν οὐκ ἐκοινώνησαν πράξεων πολιτικῶν οὐδ' ὡντινωνοῦν, ἀλλὰ διετέλεσαν ἰδιωτεύοντες τὸν βίον, περὶ ὧν εἴ τι ἀξιόλογον, εἴρηται σχεδὸν περὶ πάντων, ἔνιοι δὲ νομοθέται γεγόνασιν, οἳ μὲν ταῖς οἰκείαις πόλεσιν οἳ δὲ καὶ τῶν ὀθνείων τισί, πολιτευθέντες αὐτοί· καὶ τούτων οἳ μὲν ἐγένοντο δημιουργοὶ νόμων, οἳ δὲ καὶ πολιτείας, οἷον καὶ Λυκοῦργος καὶ Σόλων· οὗτοι γὰρ καὶ νόμους καὶ πολιτείας κατέστησαν. περὶ μὲν οὖν τῆς Λακεδαιμονίων εἴρηται, Σόλωνα δ' (IX) 2
ἔνιοι μὲν οἴονται γενέσθαι νομοθέτην σπουδαῖον. ὀλιγαρχίαν τε γὰρ καταλῦσαι λίαν ἄκρατον οὖσαν, καὶ δουλεύοντα τὸν δῆμον παῦσαι, καὶ δημοκρατίαν καταστῆσαι τὴν πάτριον, μίξαντα καλῶς τὴν πολιτείαν· εἶναι γὰρ τὴν μὲν ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλὴν ὀλιγαρχικόν, τὸ δὲ τὰς ἀρχὰς αἱρετὰς ἀριστοκρατικόν, τὸ δὲ δικαστήριον δημοτικόν. ἔοικε δὲ Σόλων

28. *οὐδ' ὡντινωνῦν*] *nullis* Guil. ‖ 29. *τὸν δῆμον βίον* M[a] ‖ 31. *καί τισι τῶν ὀθνείων Γ* ‖ 32. *οἳ μὲν*] v. var. lect. Lat. ‖ *νόμων* ante *ἐγένοντο* add. *Π*[2] Ar. Bekk. ‖ 33. *νόμων*] *μόνον Π*[2] Ar. Bekk. ‖ 34. *πολιτείαν* ci. Spengelius ‖ 36. *γενέσθαι* post *νομοθέτην Π*[2] Bekk. ‖ 37. *γὰρ* om. M[a] P[1] ‖ 38. *καταστῆσαι* post *τὴν πάτριον* (?) *Γ* ‖ 39. *μίξαντα*] *miscuisseque* Guil. ‖ 40. *τὰ δὲ δικαστήρια δημοκρατικόν* post *ὀλιγαρχικόν* add. P[2] ‖ 41. *τὰ δὲ δικαστήρια Π*[2] Ar. et c. c. edit. Schneid. et Bekk.

dem non communicaverunt actionibus politicis nullis, sed perseverarunt singulari vita viventes, de quibus, si quid sermone dignum, dictum est fere de omnibus, quidam autem legislatores fuerunt, hii quidem propriis civitatibus, hii autem et quibusdam extraneorum, politice conversati ipsi: et horum hii quidem fuerunt conditores legum, hii autem et politiae, puta Lycurgus et Solon: isti enim et leges et politias instituerunt. de 2
ea quidem igitur quae Lacedaemoniorum dictum est, Solonem autem aliqui quidem putant fuisse legislatorem studiosum. oligarchiam enim dissolvisse valde intemperatam existentem et servientem populum liberasse et democratiam patriam instituisse, miscuisseque bene politiam: fuisse enim quod quidem in Ariopago consilium oligarchicum, quod autem principatus eligibiles aristocraticum, praetorium autem demoticum. videtur autem Solon

1. actionibus] *a communibus* t et pr. m (crx. rc.). ‖ 2. *singulari* om. a ‖ 4. *et* om. m ‖ 5. *politheye* a, *policite* b ‖ *hii* post *quidem* boghkmnt Alb., *enim* a, om. l ‖ 6. *polithye* a, *politici* Alb. ‖ *licurgus* a, *ligurgus* bm, *lygurgus* corr. o ‖ 10. *intemperatum* a ‖ 12. *miscuisse* om. pr. m, *miscuisset* suppl. rc. m ‖ que] *quia* mt (crx. t[2]) ‖ *quidem* om. t Alb. ‖ *Areopago* t[2] Alb. ‖ 14. *democraticum* t[2] Alb.

(IX) *ἐκεῖνα μὲν ὑπάρχοντα πρότερον οὐ καταλῦσαι, τήν τε βου-* 1274 a
λὴν καὶ τὴν τῶν ἀρχῶν αἵρεσιν, τὸν δὲ δῆμον καταστῆσαι,
3 *τὰ δικαστήρια ποιήσας ἐκ πάντων. διὸ καὶ μέμφονταί τινες*
αὐτῷ· λῦσαι γὰρ θατέραν, κύριον ποιήσαντα τὸ δικαστή-
ριον πάντων, κληρωτὸν ὄν. ἐπεὶ γὰρ τοῦτ' ἴσχυσεν, ὥσπερ
τυράννῳ τῷ δήμῳ χαριζόμενοι τὴν πολιτείαν εἰς τὴν νῦν
δημοκρατίαν κατέστησαν· καὶ τὴν μὲν ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βου-
λὴν Ἐφιάλτης ἐκόλουσε καὶ Περικλῆς, τὰ δὲ δικαστήρια
μισθοφόρα κατέστησε Περικλῆς, καὶ τοῦτον δὴ τὸν τρόπον
ἕκαστος τῶν δημαγωγῶν προήγαγεν αὔξων εἰς τὴν νῦν δη-
4 *μοκρατίαν. φαίνεται δὲ οὐ κατὰ τὴν Σόλωνος γενέσθαι τοῦτο*
προαίρεσιν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπὸ συμπτώματος (τῆς ναυαρ-
χίας γὰρ ἐν τοῖς Μηδικοῖς ὁ δῆμος αἴτιος γενόμενος ἐφρο-
νηματίσθη καὶ δημαγωγοὺς ἔλαβε φαύλους ἀντιπολιτευο-

1274 a, 3. *καί τινες μέμφονται Γ* ‖ 4. *θάτερον Π*² Ar. Bekk. *θάτερα* ci. Coraes ‖ *κύριον* post *δικαστήριον* (?) *Γ*, *κύρια* Schneiderus ‖ *τὰ δικαστήρια — 5. κληρωτὰ ὄντα — ταῦτ'* Schneiderus ‖ 5. *ἴσχυεν Π*² Bekk. ‖ 8. *ἐκόλουσε*, sed *λ* in ras. P³, *ἐκώλυσε Γ* Ar., *ἐκόλυσε* Qᵇ ‖ *καὶ Περικλῆς* secludenda esse ci. Sauppius (recte, ut videtur) ‖ *τὰ — 9. Περικλῆς* om. *Γ* Mˢ † ‖ 10. *προήγαγεν* post *αὔξων Γ* ‖ 11. *δ' Π*² Bekk. ‖ *δὲ τοῦτο οὐ κατὰ τὴν σόλωνος προαίρεσιν γενέσθαι Γ* ‖ *τούτου* Mˢ ‖ 12. *ναυαγίας* Sepulveda, *ναυμαχίας* v. d. ap. Camerarium ‖ 13. *Μηδικοῖς*] *δημικοῖς* Mˢ, *μήδοις*, ut videtur, *Γ* ‖ *αἴτιος* post *γενόμενος Γ* ‖ 14. *ἀντὶ πολιτευομένων Γ* P² Ar., qua lectione probata *πολιτευομένων* post 15. *τῶν* ponendum esse ci. Schneiderus.

Glossa. 1274 a, 9. *μισθοφόρα*] *ὥστε μισθὸν λαμβάνειν*. p².

illa quidem existentia prius non dissolvisse, consilium scilicet et principatuum electionem, populum autem instituisse
3 praetoria faciens ex omnibus. propter quod et quidam accusant ipsum: solvere enim alteram, cum fecerit praetorium dominum omnium, cum sit sortiale. cum enim hoc invaluit, sicut tyranno populo largientes politiam in eam quae nunc democratiam instituti sunt: et id quidem quod in Ariopago consilium Ephialtes prohibuit et Pericles, et hoc itaque modo unusquisque rectorum populi augens produxit in eam quae nunc democra-
4 tiam. videtur autem hoc non secundum Solonis voluntatem factum fuisse, sed magis ab accidente (nauarchiae enim in Medis populus factus caussa astute concepit et rectores populi

2. *principatum* a, *principantium* Alb. ‖ 4. enim] *vero* t ‖ *dominum* om. pr. b (suppl. rc.) ‖ 5. tyranno] *cil'ano* a ‖ 7. *Areopago* tᵃ Alb. ‖ 8. *perichees* b, *periclees* c, *periteee* m ‖ 11. *magis* om. Alb. ‖ *modis* pr. k, *mediis* corr. l, fort. igitur restituendum est *Medicis* ‖ 12. *astitute* bm, *astitute* c.

μένων τῶν ἐπιεικῶν), ἐπεὶ Σόλων γε ἔοικε τὴν ἀναγκαιο- (IX)
τάτην ἀποδιδόναι τῷ δήμῳ δύναμιν, τὸ τὰς ἀρχὰς αἱρεῖ-
σθαι καὶ εὐθύνειν (μηδὲ γὰρ τούτου ὁ δῆμος ὢν κύριος
δοῦλος ἂν εἴη καὶ πολέμιος), τὰς δ' ἀρχὰς ἐκ τῶν γνωρί-
μων καὶ τῶν εὐπόρων κατέστησε πάσας, ἐκ τῶν πεντακο-
σιομεδίμνων καὶ ζευγιτῶν καὶ [τρίτου τέλους] τῆς καλουμένης
ἱππάδος· τὸ δὲ τέταρτον τὸ θητικόν, οἷς οὐδεμιᾶς ἀρχῆς με-
τῆν. [νομοθέται δὲ ἐγένοντο Ζάλευκός τε Λοκροῖς τοῖς ἐπιζε- 5
φυρίοις, καὶ Χαρώνδας ὁ Καταναῖος τοῖς αὑτοῦ πολίταις καὶ
ταῖς ἄλλαις ταῖς Χαλκιδικαῖς πόλεσι ταῖς περὶ Ἰταλίαν καὶ
Σικελίαν. πειρῶνται δὲ [[καί]] τινες καὶ συνάγειν ὡς Ὀνομα-
κρίτου μὲν γενομένου πρώτου δεινοῦ περὶ νομοθεσίαν, γυμνα-
σθῆναι δ' αὐτὸν ἐν Κρήτῃ Λοκρὸν ὄντα καὶ ἐπιδημοῦντα

15. *ἔπειτα* P[1] || *Σόλων γε*] *et Solon* Guil., *γε* om. P[1] || 16. *ἀποδοῦναι* haud male ci. Schneiderus || *ἀποδιδόναι τῷ δήμῳ* post *δύναμιν* (?) *Γ* || *τὸ*] *τῷ* M[s] || 17. *ὁ δῆμος* post *ὢν* M[s] P[1], *κύριος ὢν ὁ δῆμος* *Π*[2] Bekk. || 19. *ἐμπόρων* P[2.3.] Q[b] T[b] † || *πεντακοσίων μεδίμνων* *Γ* M[s] || 20. *καὶ τρίτου*] *καὶ τοῦ* olim ci. Spengelius, nunc forsitan *καὶ* post *τέλους* transponendum esse censet || 21. *τὸ* ante *θητικόν* om. *Π*[2] Bekk. || *οὐδὲ μιᾶς* M[s] || 22 sqq. *νομοθέται κ. τ. λ.*] cf. quae dixi ad 1273 b, 27 sqq. || *δ'* *Π*[2] Bekk. || *αἰγένοντο* P[4] || 23. *αὐτοῦ* *Γ* P[1], *αὑτοῦ* M[s] *Π*[2] || *πολιτείαις* P[4] || 24. *ταῖς* post *ἄλλαις* secludendum esse ci. Schmidtius || 25. *δέ* *Π*[1] Ar. Bekk., *δὲ καὶ* *Π*[2] || *καί*, ut videtur, om. *Γ* || *νομακρίτου* P[4] || 26. *μὲν* om. *Γ* || 27. *δὲ* M[s] || *αυτὸν* om. *Γ* (nescio an recte).

accepit pravos pro politice conversantibus epieikeis), quoniam
et Solon videtur necessariam maxime potentiam attribuere po-
pulo, scilicet principatus eligere et corrigere (neque enim huius
populus existens dominus servus utique erit et adversarius),
principatus autem ex insignibus et abundantibus instituit omnes,
ex quingentis medimnis et iugariis et tertio fine vocato eque-
stri: quartum autem quod mercenarium, quibus nullus princi-
patus attinebat. legislatores autem fuerunt Zaleucus Locris occi- 5
dentalibus et Charondas Cataneus suis civibus et aliis Chalci-
diae civitatibus circa Italiam et Siciliam. volunt autem quidam
colligere, qualiter Onomacritus fuit primus industrius circa legis-
lationem, exercitatum autem fuisse in Creta, cum esset Locrus,

1. *epieikis* aom, *Epiicheis* t, *Epicheis* t[a] Alb. || 3. enim] *nichil* pr. m, oblitt. aut ead. aut rc. m. || 4. erit] *esset* codices: fort. igitur recipiendum erat || 5. *principatus* — *insignibus* om. pr. m (*principatus* suppl. rc.) || 6. *medicins* a, *medinuris* b, *mederimis* o, *medimins* pr. m, *mediis* rc. m || 7. quartum] *quarum* pr. m (crx. rc.) || 8. *Locrensis* t Alb. || 9. *karontas* a || *catameus* a, *chananeus* b, *cananeus* om || *calcidie* abom, *Calchidiae* t Alb. || 10. *quidem* t (crx. t[a]), om. a || 11. *qualiter* om. pr. b (suppl. rc.) || 12. *locus* a.

(IX) *κατὰ τέχνην μαντικήν· τούτου δὲ γενέσθαι Θάλητα ἑταῖρον, Θάλητος δ' ἀκροατὴν Λυκοῦργον καὶ Ζάλευκον, Ζαλεύκου δὲ Χαρώνδαν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν λέγουσιν ἀσκεπτότερον τῶν*
6 *χρόνων λέγοντες· ἐγένετο δὲ καὶ Φιλόλαος ὁ Κορίνθιος νομοθέτης Θηβαίοις. ἦν δ' ὁ Φιλόλαος τὸ μὲν γένος τῶν Βακχιαδῶν, ἐραστὴς δὲ γενόμενος Διοκλέους τοῦ νικήσαντος Ὀλυμπίασιν, ὡς ἐκεῖνος τὴν πόλιν ἔλιπε διαμισήσας τὸν ἔρωτα τὸν τῆς μητρὸς Ἀλκυόνης, ἀπῆλθεν εἰς Θήβας· κἀκεῖ τὸν βίον ἐτελεύτησαν ἀμφότεροι. καὶ νῦν ἔτι δεικνύουσι τοὺς τάφους αὐτῶν ἀλλήλοις μὲν εὐσυνόπτους ὄντας, πρὸς δὲ τὴν τῶν Κορινθίων χώραν τοῦ μὲν συνόπτου τοῦ δ' οὐ συνόπτου·*
7 *μυθολογοῦσι γὰρ αὐτοὺς οὕτω τάξασθαι τὴν ταφήν, τὸν μὲν*

28. *μαντικήν* om. *Γ* M[s] † ‖ *θέλητα* M[s] et post *ἑταῖρον* *Γ* † ‖ 29. *θέλητος* *Γ* M[s] † ‖ *δὲ* M[s] ‖ 30. *λέγουσι* M[s] ‖ *τῶν χρόνων* Ar., *τῷ χρόνῳ* *Γ Π* Bekk. ‖ 31. *λέγοντες*] *ἔχοντες* Susem. ‖ 32. *ὁ* ante *νομοθέτης* add. P[4] ‖ *τῶν* om. P[1] ‖ 33. *βακχιδῶν* M[s], *βαχιδῶν* aut *βακχιδῶν* *Γ* † ‖ 34. *Ὀλυμπιάσιν* Goettlingius (nescio an recte), *Olympiadem* (?) Guil. ‖ *διαμνήσας* (?) *Γ* † ‖ 35. *μητρυιᾶς* ci. Spengelius ‖ *ἀνκυόνης* aut *ἀγκυόνης*, ut videtur, *Γ* ‖ 38. *τῶν κορινθίων* post *χώραν* *Γ* ‖ *κορυνθίων* M[s] ‖ 39. *γραφήν* P[2.3.] Q[b] T[b] Ald. et pr. P[4] (crx. mg.).

Glossa. 1274 a, 38. *τοῦ μὲν*] *φιλολάου.* p[2].

et praefectum populo secundum artem: huius autem fuisse socium Theletam, Theletae autem auditorem Lycurgum et Zaleucum, Zaleuci autem Charondam. sed haec quidem dicunt inconsideratius
6 tempori dicentes: fuit autem et Philolaus Corinthius legislator Thebaeis. erat autem Philolaus de genere quidem Bachidorum, amator autem factus Diocleis, qui vicit Olympiadem, ut ille civitatem reliquit recordatus amorem matris Ancyones abiit Thebas: et ibi vitam finiverunt ambo. et nunc adhuc ostendunt sepulcra ipsorum invicem quidem facile conspectabilia existentia, ad regionem autem Corinthiorum hoc quidem conspectabili, hoc autem non
7 conspectabili: fabulantur enim ipsos sic ordinasse sepulturam,

1. *huius* post *autem* Alb. ‖ *socium* ante *fuisse* k, *cotium* a ‖ 2. *thelecam* abm, *Thaletem* t Alb. ‖ *thelete* cm, *thelece* ab, *Thaletis* t Alb. ‖ *licurgum* acm, *ligurgum* b ‖ *et Zaleucum* om. a ‖ *zaleutum* b, *zalentum* cm ‖ *zalenti* abm, *zalonti* c ‖ 3. *hoc* amt Alb. ‖ 4. *temporis* a, *tempore* t, *ipsi* Alb. ‖ autem] *et ante* c ‖ *corinthus* b, *cornichius* c, *chorinthius* m ‖ 5. *balchidorum* g, unde fort. restituendum est *Bacchidorum* ‖ 6. *diobleis* a, *Dioclis* t Alb., *dyocleis* bcm ‖ *olimpiasem* a et pr. b, *olimpialem* cm, *olimpiadem* rc. b ‖ 7. *ankyones* a, *ankiones* beghkmn, *akyones* l, *Alcyonis* t Alb. ‖ *abiis* a ‖ 8. *finierunt* ac ‖ 9. *conspectibilia* codices et Alb. ‖ 10. *corintheorum* b, *chorinthiorum* ct (crx. t[a]) ‖ *conspectibili* act ‖ *hoc autem non conspectabili* om. c Alb. et pr. b (suppl. mg. rc.) ‖ *conspectibili* at, *conspicabili* mg. rc. b ‖ 11. enim ipsos] *autem eos* a,

Διοκλέα διὰ τὴν ἀπέχθειαν τοῦ πάθους, ὅπως μὴ ἄποπτος (IX)
ἔσται ἡ Κορινθία ἀπὸ τοῦ χώματος, τὸν δὲ Φιλόλαον, ὅπως
1274 b *ἄποπτος. ᾤκησαν μὲν οὖν διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν παρὰ*
τοῖς Θηβαίοις, νομοθέτης δ' αὐτοῖς ἐγένετο Φιλόλαος περί
τ' ἄλλων τινῶν καὶ περὶ τῆς παιδοποιίας, οὓς καλοῦσιν
ἐκεῖνοι νόμους θετικούς· καὶ τοῦτ' ἐστὶν ἰδίως ὑπ' ἐκείνου
νενομοθετημένον, ὅπως ὁ ἀριθμὸς σώζηται τῶν κλήρων. Χα- 8
ρώνδου δ' οὐδέν ἐστιν ἴδιον [[μὲν]] πλὴν αἱ δίκαι τῶν ψευδο-
μαρτυριῶν (πρῶτος γὰρ ἐποίησε τὴν ἐπίσκηψιν), τῇ δ' ἀκρι-
βείᾳ [[τῶν νόμων]] ἐστὶ γλαφυρώτερος καὶ τῶν νῦν νομοθετῶν.
Φαλέου δ' ἴδιον ἡ τῶν οὐσιῶν ἀνομάλωσις, Πλάτωνος δ' ἥ
τε τῶν γυναικῶν καὶ παίδων καὶ τῆς οὐσίας κοινότης καὶ

40. *ἀπέχειαν Γ* † ‖ 41. *κορινθία χώρα* P[1].

1274 b, 1. *τὴν* om. P[2.3.] ‖ 2. *δὲ* M[s] ‖ *Φιλόλαος* om. P[1] ‖ 3. *τ'* om. M[s] ‖ 4. *θητικούς* („*proletarias*“) t[c] Ar., *τικτικούς* Sepulveda ‖ 5. *ὁ* om. pr. P[3] (suppl. ead. m.) ‖ *σώζεται* Buecheler ‖ *κλήρων*, sed *ρ* in ras. P[3], *κλήρου* M[s] ‖ 6. *δὲ* M[s] ‖ *ἴδιον μὲν οὐδέν ἐστι* P[2.3.] Q[b] T[b] Ald. Bekk. *ἴδιον οὐδέν ἐστι* P[4] ‖ *μὲν* om. *Π*[1] P[4] ‖ *αἱ*] *ἂν* M[s] ‖ *ψευδομαρτυριῶν* Scaliger et Bentleius (Phalar. p. 358 ed. Lips.), *ψευδομαρτύρων Γ Π* Ar. ‖ 7. *πρῶτον* M[s] ‖ *ἐπίσκηψιν* Scaliger et Bentleius, *ἐπίσκεψιν Γ Π*, in P[3] tamen haec lectio correctura demum eiusdem manus restituta est ‖ 8. *τῶν νομων* add. *Π*[2] Thom. Bekk. † ‖ *ἔτι* Ar. ‖ *γλαφυρώτερος*] *placentior*
o αλέου
Guil., *γλαφυρώτερος* M[s] ‖ 9. *φιλολάου* P[2.3.], *φιλολάου Π*[1.3.] Ar. ‖ *δὲ* M[s] ‖ *ἀνομάλωσις* Bekk., *ἀνωμάλωσις Π*, *ὁμαλότης* Spengelius ‖ *δὲ* M[s].

Glossa. 1274 a, 41. *τοῦ χώματος*] *τοῦ μνήματος*. p[2].

Dioclea quidem propter abstinentiam passionis, quatenus non visibilis sit Corinthia a pulvere, Philolaum autem, quatenus visibilis. habitaverunt quidem igitur propter talem caussam apud Thebaeos, legislator autem ipsis fuit Philolaus de aliis quibusdam et de puerorum procreatione, quas vocant illi leges positivas: et hoc est singulariter ab illo lege statutum, quatenus
numerus salvetur sortium. Charondi autem nihil est proprium 8
nisi vindictae falsorum testium (primus enim fecit considerationem), diligentia autem est placentior et hiis qui nunc legislatoribus. Philolai autem proprium est substantiarum irregularitas, Platonis autem mulierum et puerorum et substantiae com-

1. *dyoclea* bm ‖ 2. *folatum* pr. b (crx. mg. rc.), *fololaum* c ‖ 3. *quidam* om ‖ 4. *ipsis* post *fuit* abcgklmnt Alb. ‖ 5. *illa* a ‖ 7. *corondi* a, *Charondae* t Alb. ‖ 8. vindictae] *īdīone* a ‖ 9. placentior] *legum placentior* t[a], *legum placentiorum* t ‖ 10. *filolia* a ‖ 11. *et substantiae* om. a.

(IX) τὰ συσσίτια τῶν γυναικῶν, ἔτι δ' ὁ περὶ τὴν μέθην νόμος, τὸ τοὺς νήφοντας συμποσιαρχεῖν, καὶ τὴν ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἄσκησιν ὅπως ἀμφιδέξιοι γίνωνται κατὰ τὴν μελέτην, ὡς δέον μὴ τὴν μὲν χρήσιμον εἶναι ταῖν χεροῖν τὴν δὲ
9 ἄχρηστον. Δράκοντος δὲ νόμοι μὲν εἰσί, πολιτείᾳ δ' ὑπαρχούσῃ τοὺς νόμους ἔθηκεν· ἴδιον δ' ἐν τοῖς νόμοις οὐδέν ἐστιν ὅ τι καὶ μνείας ἄξιον, πλὴν ἡ χαλεπότης διὰ τὸ τῆς ζημίας μέγεθος. ἐγένετο δὲ καὶ Πιττακὸς νόμων δημιουργὸς ἀλλ' οὐ πολιτείας· νόμος δ' ἴδιος αὐτοῦ τὸ τοὺς μεθύοντας, ἄν τι πταίσωσι, πλείω ζημίαν ἀποτίνειν τῶν νηφόντων· διὰ γὰρ τὸ πλείους ὑβρίζειν μεθύοντας ἢ νήφοντας οὐ πρὸς τὴν συγγνώμην ἀπέβλεψεν, ὅτι δεῖ μεθύουσιν ἔχειν μᾶλλον, ἀλλὰ πρὸς τὸ συμφέρον. ἐγένετο δὲ καὶ Ἀνδροδάμας Ῥηγῖνος νο-

11. δὲ M[s] ‖ 12. τὴν — 13. ἄσκησιν] structurae duritiem notavit Victorius, ἡ — ἄσκησις ci. Schneiderus, ὁ περὶ ante τὴν add. Schmidtius ‖ 13. γίνονται P[2.3.4.] Q[b] T[b] ‖ 14. χρήσιμον εἶναι post χεροῖν (?) Γ ‖ τοῖν P[2.3.] Q[b] T[b] Ald. Bekk. (nescio an recte), τὴν pr. M[s] ‖ χαίριν pr. M[s], χαιροῖν corr. M[s] ‖ τὴν] τοῖν pr. P[3] (crx., ut videtur, ead. m.) ‖ 15. μὲν, ut videtur, om. Γ ‖ δὲ M[s] ‖ 17. καὶ, ut videtur, om. Γ ‖ 20. τι πταίσωσι L[s], τι πταίωσι C[c], τυπτήσωσι Γ P[1.2.3.4.] Q[b] T[b] Ar. Ald. Bekk., τυπήσωσι M[s], τι ποιήσωσι Bas.[3] ‖ ἀποτείνειν M[s] P[1.3.4.] Q[b] T[b] 2042 Ald., ἀποτίννειν P[2] † ‖ 21. γὰρ om. Γ M[s] † ‖ 22. ἀπέβλεψαν P[4] Q[b] T[b] ‖ μεθύασιν P[4].

Loci citati. 1274 b, 11. τὰ — γυναικῶν] v. c. 6. 1265 a, 9 sq. ‖ ὁ — 12. συμποσιαρχεῖν] Legg. I. p. 637 sqq. 643 sqq. II. p. 664 — 672. 673. D sqq. ‖ 12. τὴν — 15. ἄχρηστον] Legg. VII. p. 794. D — 795. D.

munitas et convivia mulierum, adhuc autem lex circa ebrietatem, scilicet sobrios symposiarchizare, et exercitium in bellicis, quatenus ambidextri fiant per studium, ut opportunum est non hac
9 quidem manuum utile esse, hac autem inutile. Draconis autem leges sunt, politiae autem existenti leges posuit: proprium autem in legibus nihil est, quod sit memoria dignum, nisi saevitia propter damni magnitudinem. fuit autem et Pittacus legum conditor, sed non politiae: lex autem propria ipsius ebrios, si percusserint, amplius damni ferre quam sobrios: quia plures iniuriantur ebrii quam sobrii, non ad veniam respexit, quia oportet ebriis habere magis, sed ad conferens. fuit autem et Andro-

1. *au* (?) post *lex* add. a ‖ 2. *semposiarchizare* a ‖ *beccillis* a ‖ 3. *ambidexter* omt, *ambidexteri* t[a] ‖ 4. *deacontis* bo, *deaconitis* m ‖ 5. *aut* a ‖ *iam* post *existenti* add. Alb. ‖ *posuit* ante *leges* Alb., *possidere* a ‖ 6. *est* om. a ‖ 7. *damni* post *magnitudinem* boghklmnt Alb. ‖ *pontacus* a, *pictatus* bcm ‖ 8. ebrios] *embrionis* a ‖ 9. *dampnum* o, om. m ‖ 11. *ebrius* oklm et pr. b, *ebrios* nt Alb. et rc. b ‖ *magis* post *conferens* add. t ‖ *androdaudas* a.

μοθέτης Χαλκιδεῦσι τοῖς ἐπὶ Θρᾴκης, οὗ περί τε τὰ φονικὰ καὶ τὰς ἐπικλήρους ἐστίν· οὐ μὴν ἀλλὰ ἴδιόν γε οὐδὲν αὐτοῦ λέγειν ἔχοι τις ἄν.]

Γ.

*Τὰ μὲν οὖν περὶ τὰς πολιτείας, τάς τε κυρίας καὶ τὰς
ὑπὸ τινῶν εἰρημένας, ἔστω τεθεωρημένα τὸν τρόπον τοῦ-
1 τον· τῷ περὶ πολιτείας ἐπισκοποῦντι, καὶ τίς ἑκάστη καὶ I
ποία τις, σχεδὸν πρώτη σκέψις περὶ πόλεως ἰδεῖν, τί ποτέ
ἐστιν ἡ πόλις. νῦν γὰρ ἀμφισβητοῦσιν, οἱ μὲν φάσκοντες
τὴν πόλιν πεπραχέναι τὴν πρᾶξιν, οἱ δ' οὐ τὴν πόλιν ἀλλὰ
τὴν ὀλιγαρχίαν ἢ τὸν τύραννον· τοῦ δὲ πολιτικοῦ καὶ τοῦ
νομοθέτου πᾶσαν ὁρῶμεν τὴν πραγματείαν οὖσαν περὶ πόλιν,
ἡ δὲ πολιτεία τῶν τὴν πόλιν οἰκούντων ἐστὶ τάξις τις.*

24. *χαλκηδεῦσι* M[s] P[4] ‖ *τοῖς*] *τῆς* M[s] ‖ ⟨*τὰ*⟩ *περί* Coraes ‖ 25. *τὰς ἐπικλήρους*] *heredationes* Guil. ‖ *ἀλλ'* Bekk., *ἄλλο* Coraes ‖ *αὐτοῦ οὐδὲν ἂν ἔχοι λέγειν τίς* Γ ‖ 26. *λέγοιν* pr. M[s] ‖ *ἔχει* P[4] ‖ 30. *κυρίως* ci. Schmidtius ‖ 31. *εὑρημένας* Coraes ‖ *θεωρημένα* M[s] ‖ *τοῦτον* ** Thurotus: ego nihil nisi *δὲ* particulam post 32. *τῷ* requiro ‖ 32. *τῷ* initium est libri III. in omnibus codicibus, translationibus, editionibus ‖ *καὶ* ante *τίς*, ut videtur, om. Γ Ar. (nescio an recte) ‖ 33. *σχεδὸν* om. Γ† ‖ *ποτὲ* P[3], *ποτ'* Bekk. ‖ 34. *ἐστὶν* P[3] Bekk. ‖ 37. *πᾶσαν* post *ὁρῶμεν* (?) Γ ‖ 38. *ἡ δὲ*] *ἥ τε*? Susem. ‖ *ἐστὶ τάξις τις τῶν οἰκούντων τὴν πόλιν* Γ ‖ *τάξις τις ἐστίν* M[s], *τάξις τις ἐστιν* P[1].

damas Rheginus legislator Chalcidibus qui in Thracia, cuius circa homicidialia et heredationes est: attamen proprium ipsius nihil utique habebit dicere aliquis.

LIBER III.

Quae quidem igitur circa politias principales et circa dictas I
ab aliquibus sint considerata hoc modo: 1. ei qui de politia
considerat, quae sit unaquaeque et qualis quae, prima consideratio est de civitate videre, quid quidem sit civitas. nunc enim dubitant, hii quidem dicentes civitatem egisse actionem, hii autem non civitatem, sed oligarchiam vel tyrannum: politici autem et legislatoris videmus omne negotium existens circa civi-

1. *reginus* am, *reginuns* b, *regiminis* c ‖ *calcidibus* abcm, *Chalcedibus* t Alb. ‖ *tracia* a, *intracia* cm et, ut videtur, pr. b (crx. ead. m.) ‖ 2. *hereditationes* t Alb. ‖ 3. *habebit* om. c ‖ *ducere eis* a ‖ 6. *policias* post *principales* add. b, *politias* ante *dictas* add. Alb., post *dictas* add. t ‖ 7. *sunt considerandu* a ‖ ei] v. var. lect. Graec. ‖ 8. quae] *quid* t Alb. ‖ *consideratio* post 9. *est* t ‖ 9. *de civitate* post *videre* a ‖ *quidem* om. a Alb. ‖ 12. *et* in ras. scr. rc. m, *secundum* c et pr. b (crx. rc.) et haud dubie pr. m ‖ omne] *esse* a.

(I)
2 *ἐπεὶ δ' ἡ πόλις τῶν συγκειμένων, καθάπερ ἄλλο τι τῶν ὅλων μὲν συνεστώτων δ' ἐκ πολλῶν μορίων, δῆλον ὅτι πρότερον ὁ πολίτης ζητητέος· ἡ γὰρ πόλις πολιτῶν τι πλῆθός ἐστιν. ὥστε τίνα χρὴ καλεῖν πολίτην καὶ τίς ὁ πολίτης ἐστὶ σκε-* 1275 a
πτέον. καὶ γὰρ ὁ πολίτης ἀμφισβητεῖται πολλάκις· οὐ γὰρ τὸν αὐτὸν ὁμολογοῦσι πάντες εἶναι πολίτην· ἔστι γάρ τις ὃς ἐν δημοκρατίᾳ πολίτης ὢν ἐν ὀλιγαρχίᾳ πολλάκις οὐκ
3 *ἔστι πολίτης. τοὺς μὲν οὖν ἄλλως πως τυγχάνοντας ταύτης τῆς προσηγορίας, οἷον τοὺς ποιητοὺς πολίτας, ἀφετέον· ὁ δὲ πολίτης οὐ τῷ οἰκεῖν που πολίτης ἐστίν (καὶ γὰρ μέτοικοι καὶ δοῦλοι κοινωνοῦσι τῆς οἰκήσεως), οὐδ' οἱ τῶν δικαίων μετέχοντες οὕτως ὥστε καὶ δίκην ὑπέχειν καὶ δικάζεσθαι (τοῦτο γὰρ ὑπάρχει καὶ τοῖς ἀπὸ συμβόλων κοινωνοῦσιν [καὶ γὰρ ταῦτα τούτοις ὑπάρχει]· πολλαχοῦ μὲν οὖν οὐδὲ τούτων τελέως οἱ μέτοικοι μετέχουσιν, ἀλλὰ νέμειν*

40. *δ'*] *τ'* (?) *Γ* ‖ *δηλονότι Π.*
1275 a, 1. *ἔστιν ὁ πολίτης Γ* ‖ *ἐστὶν* M[s] ‖ 10. *καὶ ⟨μετοίκοις καὶ⟩* ci. Buecheler ‖ *τοῖς*] *τῶν* M[s] ‖ *συμβόλων* cum ras. unius litterae post *ό* P[1], *συμβολαίων* Camerarius ‖ 11. *καὶ γὰρ — ὑπάρχει* add. *Π*[2] Bekk. †, post 12. *μετέχουσιν* tri. Thurotus, *γὰρ* secl. Goettlingius ‖ 11. *μὲν οὖν*] *μέντοι?* Schmidtius ‖ 12. *ἀλλὰ — 13. μετέχουσι* om. Q[b] T[b] Ald. et pr. P[4] (suppl. mg.) † ‖ *νέμειν* post 13. *ἀνάγκη Γ.*

tatem, politia autem est ordo quidam habitantium civitatem.
2 quoniam autem civitas est compositorum sicut aliud aliquod totorum quidem et constantium ex multis partibus, palam quod prius civis est inquirendus: civitas enim civium quaedam multitudo est. quare quem oporteat vocare civem et quis sit civis considerandum. et enim civis dubitatur saepe: non enim eundem confitentur omnes esse civem: est enim aliquis qui in demo-
3 cratia civis existens in oligarchia saepe non est civis. eos quidem igitur, qui aliter qualiter sortiuntur hanc appellationem, velut poetales cives, dimittendum: civis autem non per habitare alicubi civis est (et enim adventicii et servi communicant habitatione), neque iustorum participes ita, ut et sententiam obtineant et iudicentur (hoc enim inest et hiis, qui a contractibus communicant: in multis quidem igitur locis neque hiis perfecte

3. *quidem* om. Alb. ‖ *partibus*, sed *parti* in ras. a rc. m. scr. a ‖ 4. *quaedam* ante *civium* Alb., *quandam* t ‖ 5. quem] *quid* a ‖ *appellare* Alb. ‖ 6. civis] *et* k, om. al ‖ 7. *confitentur* post *omnes* Alb., *confitetur* a ‖ *democratiua*, sed *ocra* in ras. a rc. m. scr. et *u* puncto del. a, *democia* m ‖ 8. *autem* ante *saepe* add. rc. b ‖ 10. *dimittendi* t Alb. ‖ 11. *alicu* pr. a (crx. rc.) ‖ 13. *hec* b et pr. m ‖ 14. *igitur locis* om. t Alb. et pr. b (suppl. rc.).

ἀνάγκη προστάτην, ὥστε ἀτελῶς πως μετέχουσι τῆς τοιαύ- (I)
της κοινωνίας), ἀλλὰ καθάπερ καὶ παῖδας τοὺς μήπω δι' 4
ἡλικίαν ἐγγεγραμμένους καὶ τοὺς γέροντας τοὺς ἀφειμένους φατέον εἶναι μέν πως πολίτας, οὐχ ἁπλῶς δὲ λίαν ἀλλὰ προστιθέντας τοὺς μὲν ἀτελεῖς τοὺς δὲ παρηκμακότας, ** ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον (οὐδὲν γὰρ διαφέρει· δῆλον γὰρ τὸ λεγόμενον). ζητοῦμεν δὲ τὸν ἁπλῶς πολίτην καὶ μηδὲν ἔχοντα τοιοῦτον ἔγκλημα διορθώσεως δεόμενον, ἐπεὶ καὶ περὶ τῶν ἀτίμων καὶ φυγάδων ἔστι τὰ τοιαῦτα καὶ διαπορεῖν καὶ λύειν. πολίτης δ' ἁπλῶς οὐδενὶ τῶν ἄλλων ὁρίζεται μᾶλλον ἢ τῷ μετέχειν [κρίσεως καὶ] ἀρχῆς. τῶν δ' ἀρχῶν αἳ μέν εἰσι διῃρημέναι κατὰ χρόνον, ὥστ' ἐνίας μὲν ὅλως

13. ὥστε] διὸ Victorius Bekk. ‖ 14. ** ἀλλὰ Conringius ‖ καθάπερ secl. Spengelius ‖ 15. γέροντας τοὺς om. pr. P[4] (γέροντας suppl. mg.) ‖ 16. μὲν post πως Γ ‖ λίαν non vertit Ar., secl. Coraes, post 17. δὲ tri. Schmidtius, πλὴν in scholis acad. teste Schmidtio ci. Goettlingius, πολίτας ci. Spengelius ‖ 17. ἀτελεῖν P[2.3.] Q[b] T[b] ‖ ** ἢ Thurotus, qui supplet haece: <de même ceux qui ne participent qu'au sol ou à certains droits des citoyens ne peuvent être appelés citoyens qu'autant qu'on ajoute ceci, cela> ou ‖ 19. δὲ Ar. (prob. Conringius), γὰρ Γ Π Bekk. ‖ ἔχοντα post 20. τοιοῦτον (?) Γ ‖ 20. διορθώσεως post δεόμενον Γ ‖ 22. δὲ M[s] ‖ 23. κρίσεως καὶ ἀρχῆς] πολιτικῆς Stob. p. 328., κρίσεως καὶ secl. Thurotus ‖ δὲ M[s] ‖ 24. διωρισμέναι Scaliger ‖ μὲν, ut videtur, om. Γ, non vertit Ar., ἢ non male ci. Spengelius.

adventicii participant, sed necesse tribuere adstitorem, quare imperfecte aliqualiter participant tali communione), sed sicut et pueros, 4
qui nondum propter aetatem inscripti sunt, et senes dimissos dicendum esse aliqualiter quidem cives, non simpliciter autem valde, sed apponentes hos quidem imperfectos, hos autem ultra provectos vel aliquid tale alterum (nihil enim differt, palam enim quod dicitur). quaerimus enim simpliciter civem et nullam talem habentem adiectionem opportunam directioni, quoniam et de vilibus et profugis est talia et dubitare et solvere. civis autem simpliciter nullo aliorum determinatur magis quam per participare iudicio et principatu. principatuum autem hii quidem sunt divisi per tempus, ut quibusdam omnino non liceat eundem

2. *communicatione* pr. m et, ut videtur, pr. a (*munione* enim in ras. scr. rc.) ‖ 4. *esse* post *aliqualiter* h, ante *dicendum* k, *esse et* g, *est esse* l, *est* corr. b ‖ 5. *quidem* om. g ‖ 6. *provetos* pr. a (crx. rc.) ‖ 7. quaerimus] *quatinus*, sed *ti* in ras. a rc. m. scr. a, *quatenus* t (crx. t[a]) ‖ 8. *directione* pr. a (crx. rc.) ‖ 9. *et* post *talia* om. a Alb. ‖ 10. *simpliciter — aliorum* om. pr. a (suppl. mg. rc.) ‖ 11. principatuum] *principatu* pr. a (crx. rc.) ‖ 12. *pro tempore* t ‖ ut] *ut et* bchklmnt Alb., *ut et in* a ‖ *quidem* etsi post *quibusdam* facile intercidere potuit, tamen de mera coniectura Guilelmo obtrudere nolim ‖ *omnino* om. g Alb. ‖ *non* om. pr. a (suppl. rc.) ‖ *eundem* in ras. scr. rc. a.

(I) δὶς τὸν αὐτὸν οὐκ ἔξεστιν ἄρχειν, ἢ διὰ τινῶν ὡρισμένων χρό-
5 νων· ὃ δ' ἀόριστος, οἷον ὁ δικαστὴς καὶ ἐκκλησιαστής. τάχα μὲν οὖν ἂν φαίη τις οὐδ' ἄρχοντας εἶναι τοὺς τοιούτους, οὐδὲ μετέχειν διὰ ταῦτα ἀρχῆς· καίτοι γελοῖον τοὺς κυριωτάτους ἀποστερεῖν ἀρχῆς. ἀλλὰ διαφερέτω μηδέν· περὶ ὀνόματος γὰρ ὁ λόγος· ἀνώνυμον γὰρ τὸ κοινὸν ἐπὶ δικαστοῦ καὶ ἐκκλησιαστοῦ, τί δεῖ ταῦτ' ἄμφω καλεῖν. ἔστω δὴ διορισμοῦ χάριν ἀόριστος ἀρχή. τίθεμεν δὴ πολίτας τοὺς οὕτω μετέχοντας. ὁ μὲν οὖν μάλιστ' ἂν ἐφαρμόσας πολίτης ἐπὶ πάν-
6 τας τοὺς λεγομένους πολίτας σχεδὸν τοιοῦτος ἐστίν· δεῖ δὲ μὴ λανθάνειν ὅτι τῶν πραγμάτων ἐν οἷς τὰ ὑποκείμενα διαφέρει τῷ εἴδει, καὶ τὸ μὲν αὐτῶν ἐστὶ πρῶτον τὸ δὲ δεύτερον τὸ δ' ἐχόμενον, ἢ τὸ παράπαν οὐδέν ἐστιν, ᾗ τοιαῦτα, τὸ κοινόν, ἢ γλίσχρως. τὰς δὲ πολιτείας ὁρῶμεν

25. οὐκ ἔξεστι τὸν αὐτὸν δὶς Γ ‖ 26. ὃ δ'] *aliae* Ar., οἳ δ' P[4], ἡ δ' Bas.[3], ὁ δ' ⟨ἄρχων⟩ ci. Spengelius, idem tamen fort. in ἣ δ' mutatione acquiescendum esse putat ‖ ἀόριστοι P[4], *indeterminatae* Ar. ‖ 27. ἂν φαίη Γ P[1.4.6.], φαίη M[s], ἀντιφαίη P[2.3.] Q[b] T[b] Ald., ἂν ἀντιφαίη ci. Goettlingius ‖ 28. ταῦτ' Π[2] Bekk. ‖ καίτοι — 29. ἀρχῆς om. Γ M[s] et pr. P[1] (suppl. mg.[1]) † ‖ 31. τί] ὅ τι ci. Schneiderus ‖ 32. οὕτω] τούτων vel ταύτης ci. Spengelius ‖ 33. μάλιστα M[s] ‖ οὐδ' ἔνεστι Madvigius ‖ ἂν post ἐφαρμόσας Γ ‖ πολίτου ⟨λόγος⟩ ci. Schneiderus, v. var. lect. Lat. ‖ 37. ᾗ] ἢ Q[b] T[b] ‖ ᾗ τοιαῦτα secl. Bas.[2] ‖ 38. τὸ om. P[1].

bis principari vel per aliqua determinata tempora: alius autem
5 indeterminatus, velut praetor et concionator. forte quidem igitur utique dicet quis neque principes esse tales neque participare propter haec principatu. sed differat nihil: de nomine enim ratio: innominatum enim quod commune in praetore et concionatore, quid oporteat haec ambo vocare. sit itaque determinationis gratia indeterminatus principatus. ponimus itaque cives eos, qui sic participant. qui quidem igitur maxime congruit uti-
6 que civis ad omnes qui dicuntur cives, fere talis est: oportet autem non latere, quod rerum, in quibus supposita differunt specie et hoc quidem ipsorum est primum, hoc autem secundum, aliud autem habitum, aut omnino nihil est, secundum quod talia, quod commune aut vix. politias autem videmus spe-

1. *bis* superscr. rc. a ‖ *principare* 1t et pr. b (crx. t[a] et rc. b) ‖ 2. quidem igitur] *autem* 1 ‖ 3. *utique* post *dicet* abeghmnt Alb. ‖ 4. *hoc* abt Alb. ‖ 6. quid] *quod* a, *sit itaque determinacionis quid* m ‖ 7. *indeterminatis* pr. b (crx. rc.) ‖ *ponimus*, sed *onimus* in ras. a rc. m. scr. a ‖ 8. qui] *quod* a ‖ 9. *ratio* ante *civis* add. s ‖ *dicunt* abchkmn.

εἴδει διαφερούσας ἀλλήλων, καὶ τὰς μὲν ὑστέρας τὰς δὲ (I)
1275 b *προτέρας οὔσας· τὰς γὰρ ἡμαρτημένας καὶ παρεκβεβηκυίας*
ἀναγκαῖον ὑστέρας εἶναι τῶν ἀναμαρτήτων (τὰς δὲ παρεκ-
βεβηκυίας πῶς λέγομεν, ὕστερον ἔσται φανερόν). ὥστε καὶ
τὸν πολίτην ἕτερον ἀναγκαῖον εἶναι τὸν καθ' ἑκάστην πολι-
τείαν. διόπερ ὁ λεχθεὶς ἐν μὲν δημοκρατίᾳ μάλιστ' ἐστὶ 7
πολίτης, ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις ἐνδέχεται μέν, οὐ μὴν ἀναγ-
καῖον. ⟨ἐν⟩ ἐνίαις γὰρ οὐκ ἔστι δῆμος, οὐδ' ἐκκλησίαν νομί-
ζουσιν ἀλλὰ συγκλήτους, καὶ τὰς δίκας δικάζουσι κατὰ μέ-
ρος, οἷον ἐν Λακεδαίμονι τὰς τῶν συμβολαίων δικάζει
τῶν ἐφόρων ἄλλος ἄλλας, οἱ δὲ γέροντες τὰς φονικάς,
ἑτέρα δ' ἴσως ἀρχή τις ἑτέρας. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ περὶ
Καρχηδόνα· πάσας γὰρ ἀρχαί τινες κρίνουσι τὰς δίκας.
ἀλλ' ἔχει γὰρ διόρθωσιν ὁ τοῦ πολίτου διορισμός. ἐν γὰρ 8

1275 b, 1. *παρ' ἐκβεβηκυίας* M[s] ‖ 2. *ἀναγκαῖον — παρεκβεβηκυίας* om. M[s] ‖ 4. *ἕτερον* post *αναγκαῖον* (?) *Γ* ‖ 7. *⟨ἐν⟩ ἐνίαις* Coraes ‖ 9. *οἷον*] *οἱ* pr. P[1] (em. corr.[1]) ‖ 11. *ἴσως δ' ἑτέρα* *Γ* ‖ *τις*, sed ς in ras. P[1], fort. om. *Γ* ‖ 12. *ἀρχαί — κρίνουσι* post *δίκας* (?) *Γ* ‖ 13. *γὰρ* ante *διόρθωσιν* om. P[1] Q[b] et in ras. P[4], fort. om. etiam *Γ*.

Locus citatus. 1275 b, 3. *ὕστερον*] c. 6. 7.

cie differentes ab invicem, et has quidem posteriores, has autem
priores existentes: vitiatas enim et transgressas necessarium
posteriores esse non vitiatis (transgressas autem quomodo dici-
mus, posterius erit manifestum). quare et civem necessarium
alterum esse eum qui secundum unamquamque politiam. propter 7
quod quidem dictus in democratia quidem maxime est civis, in
aliis autem contingit quidem, non tamen necessarium. quibus-
dam enim non est populus neque ecclesiam putant, sed convo-
catos, et sententias iudicant secundum partem, velut in Lace-
daemonia eas quae contractuum iudicat ephororum alius alias,
senes autem homicidiales, forte autem alius principatus alias.
eodem autem modo et circa Calchedonem: omnes enim senten-
tias principatus aliqui iudicant. sed habet directionem civis de-

---

1. ab] *ad* Alb. ‖ *ab — posteriores* om. b ‖ 2. *necessariam* c, *necessario* m ‖ 3. *autem* om. Alb. ‖ 4. *necessariam* c ‖ 5. *et* ante *propter* add. a ‖ 6. *est* om. Alb. ‖ 7. *aliis* om. pr. a (suppl. mg. rc.) ‖ 8. *putabant* rc. m ‖ 10. *effororum* a ‖ 11. fort. ⟨*aliquis*⟩ *alias* ‖ 12. *calcedonem* a b c m, *Carchedonem* t Alb. ‖ omnes] *alia littera: omnis* Alb. ‖ *sententias* post 13. *principatus* k, *alia littera: senatus* Alb.

(I) *ταῖς ἄλλαις πολιτείαις οὐχ ὁ ἀόριστος ἄρχων ἐκκλησιαστής ἐστι καὶ δικαστής, ἀλλ' ὁ κατὰ τὴν ἀρχὴν ὡρισμένος· τούτων γὰρ ἢ πᾶσιν ἢ τισὶν ἀποδέδοται τὸ βουλεύεσθαι καὶ δικάζειν ἢ περὶ πάντων ἢ περὶ τινῶν. τίς μὲν οὖν ἐστὶν ὁ πολίτης, ἐκ τούτων φανερόν, ᾧ γὰρ ἐξουσία κοινωνεῖν ἀρχῆς βουλευτικῆς ἢ κριτικῆς, πολίτην ἤδη λέγομεν εἶναι ταύτης τῆς πόλεως, πόλιν δὲ τὸ τῶν τοιούτων πλῆθος ἱκανὸν*
9 *πρὸς αὐτάρκειαν ζωῆς, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν· ὁρίζονται δὲ πρὸς* 2
τὴν χρῆσιν πολίτην τὸν ἐξ ἀμφοτέρων πολιτῶν καὶ μὴ θατέρου μόνον, οἷον πατρὸς ἢ μητρός, οἱ δὲ καὶ τοῦτ' ἐπὶ πλέον ζητοῦσιν, οἷον ἐπὶ πάππους δύο ἢ τρεῖς ἢ πλείους. οὕτω δὲ ὁριζομένων πολιτικῶς καὶ ταχέως, ἀποροῦσί τινες τὸν

14. *ἐκκλησιαστὴς* fort. post 15. *ἐστὶν* Γ ‖ 15. *ἀλλὰ* P[2.3.] Ald. (de P[4] incertus sum) ‖ *τοῦτο* pr. P[1] (crx. p[1]) ‖ 16. *ἀποδίδοται* Γ (nescio an recte) † ‖ *βούλεσθαι* P[2.3.6.] Q[b] T[b] Ald. et pr. P[4] † ‖ 17. *περὶ* ante *τινῶν* om. M[s] P[1] ‖ 19. *ἢ*] *καὶ* Spengelius ‖ 21. *δὴ* Π Bekk. † ‖ 22. *τῶν* M[s] ‖ 23. *τούτου ἔτι* ci. Coraes ‖ 24. *ἐπιπλέον* M[s] P[2.3.] (de P[1] incertus sum) ‖ *ἐπιπάππους* P[2], *ἐπι πάππους* corr. P[3] (gravis eras.), *ἔτι πάππους* Camerarius ‖ 25. *οὕτω*] *his* Ar., *τούτων* Scaliger ‖ *δὴ* P[8] Π[8] Bekk. ‖ *πλατυκῶς* Scaliger, *ἐπιπολαίως*? an *ἐπιπολαστικῶς*? Schmidtius ‖ *καὶ* fort. secludendum et comma ante *ταχέως*, non post h. v. ponendum esse ci. Spengelius ‖ *παχέως* Camerarius et Scaliger (nescio an recte).

Glossa. 1275 b, 15. *τούτων* — 16. *βουλεύεσθαι*] *τοῦτο οὕτω συντακτέον· περὶ πάντων γὰρ τούτων ἢ τῶν ἐν πολιτείᾳ ἢ πᾶσιν ἀποδέδοται τὸ βουλεύεσθαι ἢ τισι τοῖς μὴ ἔχουσι ὡρισμένας ἀρχάς.* mg.[3] P[2].

8 finitio. in aliis enim politiis non qui indeterminatus princeps concionator est et praetor, sed qui secundum principatum determinatus: horum enim aut omnibus aut quibusdam attribuitur consiliari et iudicare vel de omnibus vel de aliquibus. quis quidem igitur sit civis, ex hiis manifestum, cui enim potestas communicandi principatu consiliativo vel iudicativo, civem iam dicimus esse huius civitatis, civitatem autem talium multitudinem sufficientem ad autarciam vitae, ut simpliciter est dicere:
9 2. determinant autem secundum usum civem eum qui ex ambobus civibus et non ex altero solum, puta patre vel matre, alii autem et hoc ad plus requirunt, puta ad avos duos vel tres vel plures. sic autem determinatis politice et celeriter dubitant

1. *enim* om. b ‖ 2. *concionator* post *est* codices: fort. igitur sic scripsit Guil. ‖ 5. *igitur* om. m ‖ *potestas*, sed *tas* in ras. a rc. m. scr. a ‖ 6. vel] *et* Alb. ‖ civem iam dicimus] *cui est iam dominus* t (crx. t[a]) ‖ 7. *esse* post *civitatis* a ‖ 8. *autarkiam* a, *autarchiam* bm, *ancarchiam* c ‖ 9. autem] *etiam* abeglmnt Alb. ‖ 10. *ex* om. b ‖ 11. *avas* pr. b (crx. rc.), *anos* c, *alios* t ‖ *duas* pr. b (crx. rc.).

τρίτον ἐκεῖνον ἢ τέταρτον, πῶς ἔσται πολίτης. Γοργίας μὲν (I) *οὖν ὁ Λεοντῖνος, τὰ μὲν ἴσως ἀπορῶν τὰ δ' εἰρωνευόμενος, ἔφη, καθάπερ ὅλμους εἶναι τοὺς ὑπὸ τῶν ὁλμοποιῶν πεποιημένους, οὕτω καὶ Λαρισαίους τοὺς ὑπὸ τῶν δημιουργῶν πεποιημένους, εἶναι γάρ τινας λαρισοποιούς· ἔστι δ' ἁπλοῦν. εἰ γὰρ μετεῖχον κατὰ τὸν ῥηθέντα διορισμὸν τῆς πολιτείας, ἦσαν [ἂν] πολῖται· οὐδὲ γὰρ δυνατὸν ἐφαρμόττειν τὸ ἐκ πολίτου ἢ [ἐκ] πολίτιδος ἐπὶ τῶν πρώτων οἰκησάντων ἢ κτισάντων. ἀλλ' ἴσως ἐκείνη μᾶλλον ἔχει ἀπορίαν, ὅσοι μετέσχον μεταβολῆς γενομένης πολιτείας, οἷον Ἀθήνησιν ἐποίησε Κλεισθένης μετὰ τὴν τῶν τυράννων ἐκβολήν· πολ-*

27. *ειρονευόμενος* pr. P¹ (em. corr.¹) ‖ 28. *ὄλμους* Mˢ ‖ *ὀλμοποιῶν* Mˢ, *ὀλμοπιῶν* P⁴ ‖ 29. *οὔτω — πεποιημένους* om. P² ‖ *Λαρισαίους* Bekk.², *λαρισσαίους* *Γ Π* Ar. Bekk.¹ et sic semper ‖ *τῶν* om. Mˢ Tᵇ ‖ 30. *λαρισσαιοποιούς* Camerarius, *Larissaeorum factores* Ar. ‖ 32. *ἦσαν* in ras. P⁴, *ἢ* Uᵇ ‖ *ἂν* add. P²·³· Qᵇ Tᵇ Uᵇ Ar. Bekk. ‖ *οὐδὲ γὰρ*] *καὶ γὰρ οὐδὲ* Mˢ P¹·²·³· Wᵇ Ald. (fors. recte), *καὶ γὰρ οὐ* P⁴ Qᵇ Tᵇ Lˢ Bekk., *καὶ γὰρ* ci. Spengelius ‖ *ἀδύνατον* ci. Spengelius ‖ 33. *ἐκ* om. *Γ* P¹ ‖ 34. *ἐκείνηγ* P⁴ et cum ras. super *ει* P¹, *ἐκείνην* (aut *ἐκείνη*) Mˢ, *ἐκείνην* P²·⁶· Mᵇ Qᵇ Tᵇ Uᵇ Ar. Ald. et corr. P³, *ἐκεῖνοι* *Γ* Bekk. et, ut videtur, pr. P³, *ἐκεῖνο* corr. Ald. Monac. et Victorius in editionis Victorianae prioris exemplo Monacensi (p. 205) ‖ *μᾶλλον* post *ἔχει* P¹ ‖ *ἔχουσι* *Γ* Bekk. ‖ *μετέχουσι* fort. *Γ* ‖ 36. *τῶν* om. pr. Mˢ ‖ *πολοὺς* P⁴.

quidam tertium hunc vel quartum, quomodo erit civis. Gorgias quidem igitur Leontinus haec quidem forte dubitans, haec autem ironice loquens ait, sicut mortariola esse ea, quae a mortariolificis facta sunt, sic et Larissaeos eos, qui a condentibus facti sunt, esse enim quosdam Larissofactivos: est autem simplex. si enim participabant secundum dictam definitionem politia, erant cives: neque enim possibile est adaptare quod ex cive mare aut femina ad primos qui habitaverunt vel aedificaverunt. sed forte illi magis habent dubitationem quicunque participabant transmutatione facta politiae, velut Athenis fecit Clisthenes post tyrannorum eiectionem: multos enim ad tribus

1. *quidem* bm et pr. a, punctis del. rc. a ‖ vel] *vel et* bcm, *vel etiam* st ‖ 2. *hoc* t Alb. et rc. a, *hic* pr. a ‖ *hoc* t Alb. ‖ 3. *yconomice* pr. a (*yronice* crx. rc.) ‖ 4. facta] *orta* a ‖ 5. *larissosfactivos* rc. a, *larisofactivos* c ‖ 6. *participant* bm ‖ 8. vel] *et* Alb. ‖ *vel aedificaverunt* om. a ‖ 9. *dubitationem*, sed *ubi* in ras. a rc. m. scr. a ‖ 10. *participant* codices et Alb. et, ut videtur, tᶜ ‖ 11. *kalistenes* a, *klistenes* b et corr. m, *klistentes* pr. m, *3listenes* c.

(Γ) λοὺς γὰρ ἐφυλέτευσε ξένους καὶ δούλους μετοίκους. τὸ δ'
ἀμφισβήτημα πρὸς τούτους ἐστὶν οὐ τίς πολίτης, ἀλλὰ πότε-
ρον ἀδίκως ἢ δικαίως. καίτοι κἂν τοῦτό τις ἔτι προσαπορή-
σειεν, ἆρ' εἰ μὴ δικαίως πολίτης, οὐ πολίτης, ὡς ταὐτὸ δυνα- 1276 a
μένου τοῦ τ' ἀδίκου καὶ τοῦ ψευδοῦς. ἐπεὶ δ' ὁρῶμεν καὶ ἄρ-
χοντάς τινας ἀδίκως, οὓς ἄρχειν μὲν φήσομεν ἀλλ' οὐ δικαίως,
ὁ δὲ πολίτης ἀρχῇ τινὶ διωρισμένος ἐστίν (ὁ γὰρ κοινωνῶν
[τῆς] τοιᾶσδε ἀρχῆς πολίτης ἐστίν, ὡς φαμέν), δῆλον ὅτι πο-
λίτας μὲν εἶναι φατέον καὶ τούτους, περὶ δὲ τοῦ δικαίως ἢ 3
μὴ δικαίως συνάπτει πρὸς τὴν εἰρημένην πρότερον ἀμφι-

37. *ἐφυλέτευσεν* pr. P[3] (*ν* eras.) ‖ *δού*[β]*λους καὶ ξέ*[α]*νους* M[s], *δούλους καὶ ξένους* Valckenarius (ad Herod. p. 404) ‖ *καὶ — μετοίκους*] *καὶ δούλους* ⟨*καὶ*⟩ *μετοίκους* Ar. Bekk.[2], *καὶ* [*δούλους*] *μετοίκους* vel *καὶ πολλοὺς μετοίκους* ci. Goettlingius, *μετοίκους καὶ δούλους* Niebuhrius (H. R. II. p. 346. n. 702), *μετοίκους* ante *ξένους* transponere malit Spengelius ‖ *δούλους*] *δὶς τόσους* vel tale quid ci. Schmidtius ‖ 38. *ἀμφισβήτησμα* pr. M[s] ‖ 39. *δικ*[β]*αίως ἢ ἀ*[α]*δίκως* P[1] ‖ *κἂν* Bekk.[2], *καὶ* *Γ Π* Ar. Bekk.[1], qua particula non mutata *ἂν* post *προσαπορήσειεν* inseruit Goettlingius, post *τις* Spengelius ‖ *τοῦτο* W[b] L[s] Ald. Bekk. et pr. M[s], *τούτω* *Γ* P[1.2.3.4.] Q[b] T[b] et corr. M[s] ‖ *τις* post *ἔτι* (?) *Γ*, *τίς* P[1].

1276 a, 1. *ἆρ'* P[2.4.] ‖ *μὴ*] *μι* pr. P[3] (crx. rc.) ‖ 2. *ψεύδους* M[s] ‖ *δὲ* M[s] ‖ 3. *ἀδίκως* ita ut alter ductus litterae *ω* in ras. sit P[1] ‖ 4. *τινὶ* om. M[s] ‖ *ἐστί* M[s] ‖ 5. *τῆς* add. *Π*[2] Bekk. ‖ *ἔφαμεν* P[1] *Π*[2] Ar. Bekk. ‖ *δηλονότι* *Π* ‖ 6. *δὲ* om. M[s] ‖ 7. *συνάπτειν* ci. Coraes, *copulatur* Guil. ‖ *πρὸς* om. P[4] Ald. Goettl. ‖ *τῇ εἰρημένῃ — ἀμφισβητήσει* ci. Goettlingius.

Loci citati. 1276 a, 5. *φαμέν*] v. c. 1. 1275 a, 22 sqq. ‖ 7. *πρότερον*] c. 1. 1274 b, 34 — 36.

applicuit extraneos et servos adventicios. dubitatio autem ad hos est non, quis civis, sed utrum iniuste vel iuste. equidem et cum hoc adhuc aliquis dubitabit, utrum, si non iuste civis, non civis, tamquam idem potente iniusto et falso. quoniam autem videmus et principantes quosdam iniuste, quos principari quidem dicemus, sed non iuste, civis autem principatu quodam determinatus est (qui enim communicat tali principatu, civis est, ut dicimus): palam, quia cives quidem esse fatendum et hos, 3. de eo autem, quod est iuste vel non iuste, copulatur

1. *applicavit* b, *appliciunt* pr. m ‖ *extraneos*, sed *neos* in ras. a rc. m. scr. a ‖ 2. *iuste vel iniuste* a ‖ 3. *hec* bm ‖ *adhuc* om. ac ‖ *aliquis* post *dubitabit* Alb. ‖ si] *secundum* m ‖ 4. *civis* post *tamquam* m ‖ *iniuste* t Alb. ‖ 5. *videtur* t ‖ 6. *dicimus* Alb. ‖ 8. *fatendum* ante *esse* a, *faciendum* t ‖ 9. non iuste] *iniuste* a.

σβήτησιν. ἀποροῦσι γάρ τινες πόθ' ἡ πόλις ἔπραξε καὶ πότε (I)
οὐχ ἡ πόλις, οἷον ὅταν ἐξ ὀλιγαρχίας ἢ τυραννίδος γένηται δημοκρατία. τότε γὰρ οὔτε τὰ συμβόλαια ἔνιοι βούλονται διαλύειν, ὡς οὐ τῆς πόλεως ἀλλὰ τοῦ τυράννου λαβόντος, οὔτ' ἄλλα πολλὰ τῶν τοιούτων, ὡς ἐνίας τῶν πολιτειῶν τῷ κρατεῖν οὔσας, ἀλλ' οὐ διὰ τὸ κοινῇ συμφέρον. **. *εἴπερ οὖν* 11
κατὰ δημοκρατίαν ἐτράποντό τινες, κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ὁμοίως ** *τῆς πόλεως φατέον εἶναι [ταύτης] τὰς τῆς πολιτείας ταύτης πράξεις καὶ τὰς ἐκ τῆς ὀλιγαρχίας καὶ τῆς τυραννίδος. ἔοικε δ' ὁ λόγος οἰκεῖος εἶναι τῆς ἀπορίας ταύτης, [πῶς] πότε χρὴ λέγειν τὴν πόλιν εἶναι τὴν αὐτὴν ἢ μὴ τὴν αὐτὴν ἀλλ' ἑτέραν. ἡ μὲν οὖν ἐπιπολαιοτάτη τῆς ἀπορίας*

---

9. *γίνηται* Γ Ar. ‖ 10. *ἔνιοι* fort. post *βούλονται* Γ ‖ *βούλωνται* M[s] ‖ 11. *οὐ* P[4] ‖ *τυραύνου* P[3] ‖ *λανόντος* P[4] ‖ 12. *πολλὰ* in mg. P[4], om. Ald. *τῷ κρατεῖν* aut *ἐν τῷ κρατεῖν* post 13. *οὔσας* Γ ‖ 13. *ἄλλα* P[2.3.4.] Ald ‖ *συμφέρον.* ⟨*ἀλλὰ καὶ ἡ δημοκρατία οὐ σκοπεῖ τὸ κοινῇ συμφέρον.*⟩ vel simile quid ci. Susem. ‖ 14. *κατὰ — ἐτράποντό*] *καὶ δημοκρατοῦνταί* Π Ar. Bekk. ‖ 15. *ὁμοίως* ⟨*οὐ*⟩ Hayduckius ‖ *τῆς πόλεως* post *φατέον* Γ ‖ *ταύτης* supervacaneum esse monet Eaton, secl. Thurotus, *τῆς αὐτῆς* ci. Coraes. ‖ *τὰς* om. M[s], *τὰς* — 16. *ταύτης* om. Ar. ‖ *τῆς πολιτείας* post 16. *ταύτης* Γ ‖ 17. *δ' ὁ*] *δὲ* pr. M[s] ‖ *ὁ λόγος* post *οἰκεῖος* P[1] Π[2] Bekk. ‖ *πῶς* secl. Spengelius ‖ 18. *πότε* Spengelius, *ποτὲ* Γ Π Ar. Bekk. ‖ 19. *ἐπιπόλαιος* fort. Γ, *ἐπιπολαιότητος* M[s], *potissime* Ar. ‖ *τῆς ἀπορίας* post 20. *ζήτησις.* Γ.

Glossa. 1276 a, 14. *κατὰ — τοῦτον*] *κατὰ τὸ κοινῇ συμφέρον* p[2].

ad dictam prius dubitationem. dubitant enim quidam, quando civitas egit et quando non civitas, puta quando ex oligarchia vel tyrannide fiat democratia. tunc enim neque conventiones quidam volunt dissolvere, tamquam non civitas, sed tyrannus acceperit, neque alia multa talium, tamquam quaedam politiarum sint in obtinendo, sed non propter communiter expediens. 11
siquidem igitur in democratiam versae fuerunt quaedam, secundum modum hunc similiter dicendum civitatis esse huius eas quae huius politiae actiones et eas quae ex oligarchia et tyrannide. videtur autem sermo proprius esse dubitationis huius, qualiter quidem oporteat dicere civitatem esse eandem aut non

---

3. vel] *et* Alb. ‖ *democratica* a, *demoncracia* m ‖ 4. *quidam* (*quidem* bchkl mnt) post *volunt* codices, fort. igitur sic scribendum est, *quidem* Alb. ‖ 5. alia] *aliqua* a ‖ 7. *democratia* a, *demoncraciam* m ‖ *versi* t (crx. t[a]) ‖ *fuerint* beghlmst[a] Alb., et corr. k, *fuerant* at ‖ *quidam* st (crx. t[a]) ‖ *secundum* om. s ‖ 8. modum hunc] *hunc modum* mt Alb., *hunc habent modum* s ‖ *esse* post *huius* abcghkmnt Alb. ‖ 9. *ex* om. c.

(I) ζήτησις περὶ τὸν τόπον καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐστίν· ἐνδέχεται γὰρ διαζευχθῆναι [τὸν τόπον καὶ τοὺς ἀνθρώπους], καὶ τοὺς μὲν ἕτερον τοὺς δὲ ἕτερον οἰκῆσαι τόπον. ταύτην μὲν οὖν πραοτέραν θετέον τὴν ἀπορίαν, πολλαχῶς γὰρ τῆς πόλεως
12 λεγομένης, ἐστί πως εὐμάρεια τῆς τοιαύτης ζητήσεως· ὁμοίως δὲ καὶ τῶν τὸν αὐτὸν τόπον κατοικούντων ἀνθρώπων πότε δεῖ νομίζειν μίαν εἶναι τὴν πόλιν. οὐ γὰρ δὴ τοῖς τείχεσιν· εἴη γὰρ ἂν Πελοποννήσῳ περιβαλεῖν ἓν τεῖχος. τοιαύτη δ' ἴσως ἐστὶ καὶ Βαβυλὼν καὶ πᾶσα ἥτις ἔχει περιγραφὴν μᾶλλον ἔθνους ἢ πόλεως· ἧς γέ φασιν ἑαλωκυίας τρίτην ἡμέραν οὐκ αἰσθέσθαι τι μέρος τῆς πόλεως. ἀλλὰ περὶ μὲν ταύτης τῆς ἀπορίας εἰς ἄλλον καιρὸν χρήσιμος ἡ σκέψις (περὶ γὰρ μεγέθους τῆς πόλεως, τό τε πόσον καὶ πότερον

21. *καὶ* post *γὰρ* add. P² ‖ *τὸν τόπον καὶ* secl. Buecheler ‖ 22. *δ'* *Π²* Bekk. ‖ 23. *πραοτέραν* corruptum videtur Spengelio, *πρωτέραν* Qᵇ Tᵇ ‖ 24. *ἔστι πῶς* Mˢ ‖ *εὐμένεια* Mˢ ‖ 25. *τῶν — κατοικούντων* post *ἀνθρώπων* (?) *Γ* ‖ *τῶν* om. Wᵇ Lˢ Ald. ‖ *αὐτὸν* om. Wᵇ Ald. ‖ *τόπον* *Γ* P⁴·⁶· Wᵇ Lˢ Ar. Ald. Bekk., om. Mˢ P¹·²·³· Qᵇ Tᵇ ‖ 26. *δεῖν* P⁴ ‖ *μίαν* post *εἶναι* Mˢ P¹ ‖ *τὴν* del. Schneiderus ‖ *δὴ*] *δεῖ* P¹ Qᵇ ‖ *τείχεσιν* ** Schneiderus ‖ 27. *πελοπονήσῳ* *Γ* Mˢ P³ ‖ 28. *ἐστὶν* Mˢ ‖ *καὶ πᾶσα* — 29. *πόλεως* post 30. *πόλεως* ex Aretini vers. tri. Ramus ‖ 29. *φασὶ* post *ἑαλωκυίας* (?) *Γ*, *φασι* Mˢ ‖ 32. *ποσὸν* Mˢ P¹.

Locus citatus. 1276. a, 31. *εἰς — καιρὸν*] VII, 4. 1326 a, 8 sqq., at v. praef.

eandem, sed alteram. superficialis quidem igitur inquisitio dubitationis circa locum et homines est. contingit enim disiungi locum et homines et hos quidem alterum, hos autem alterum habitare locum. hanc quidem igitur mitiorem ponendum dubitationem, multipliciter enim civitate dicta est aliqualiter alle-
12 viatio talis inquisitionis: similiter autem et hominum eundem locum habitantium quando oportet putare unam esse civitatem. non enim utique muris: erit enim utique Peloponeso circumponere unum murum. talis autem forte est et Babylon et omnis quae habet circumscriptionem magis gentis quam civitatis: qua quidem capta aiunt tertio die non sensisse quandam partem civitatis. sed de hac quidem dubitatione in aliud tempus opportuna speculatio (de magnitudine enim civitatis, quod quantum,

1. nonne *superficialissima?* ‖ 3. *alterum* om. m ‖ autem] *et* m ‖ 4. *minorem* est et rc. a et pr. bm et alia littera ap. Alb., *al. mictor* mg. rc. b *imponendum* a ‖ 5. *est* om. m ‖ 7. *mutare* pr. m, om. t ‖ unam] *eandem* Alb. *esse* post *civitatem* m ‖ 8. *erit* post *enim* m ‖ *peloponiso* acm, *peloponio* pr. b, *peloponisso* corr. b, *Peloponneso* t Alb. ‖ 10. *magis* post *gentis* a ‖ 13. quod] *scilicet* t Alb.

ἔθνος ἓν ἢ πλείω συμφέρει, δεῖ μὴ λανθάνειν τὸν πολι- (I)
τικόν)· ἀλλὰ τῶν αὐτῶν κατοικούντων τὸν αὐτὸν τόπον, 13
πότερον ἕως ἂν ᾖ τὸ γένος ταὐτὸ τῶν κατοικούντων, τὴν
αὐτὴν εἶναι φατέον πόλιν, καίπερ αἰεὶ τῶν μὲν φθειρομέ-
νων τῶν δὲ γινομένων, ὥσπερ καὶ ποταμοὺς εἰώθαμεν λέγειν
τοὺς αὐτοὺς καὶ κρήνας τὰς αὐτάς, καίπερ ἀεὶ τοῦ μὲν
ἐπιγινομένου νάματος τοῦ δ' ὑπεξιόντος, ἢ τοὺς μὲν ἀνθρώ-
πους φατέον εἶναι τοὺς αὐτοὺς διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν, τὴν
1276 b δὲ πόλιν ἑτέραν; εἴπερ γάρ ἐστι κοινωνία τις ἡ πόλις, ἔστι δὲ
κοινωνία πολιτῶν πολιτείας, γινομένης ἑτέρας τῷ εἴδει καὶ
διαφερούσης τῆς πολιτείας ἀναγκαῖον εἶναι δόξειεν ἂν καὶ
τὴν πόλιν εἶναι μὴ τὴν αὐτήν, ὥσπερ γε καὶ χορὸν ὁτὲ
μὲν κωμικὸν ὁτὲ δὲ τραγικὸν ἕτερον εἶναί φαμεν, τῶν αὐ-
τῶν πολλάκις ἀνθρώπων ὄντων. ὁμοίως δὲ καὶ πᾶσαν ἄλ- 14

---

33. ἔθνος ἓν] ὂν ἔθνος M^s || ἔθνος om. Π² Ar. et in lac. P¹ (spatium bis vocem complecti poterat) || 35. ταὐτὸν corr. M^s || τὴν — 36. εἶναι post 36. φατέον Γ || 36. καίπερ — 38. αὐτάς om. P² || ἀεὶ Bekk. || 37. γεννωμένων (?) Γ, γιγνομένων P³ || εἰώθασι P¹ || 39. ἐπιγιγνομένου P^{2.3}.

1276 b, 1. εἴπερ — 4. αὐτήν om. P² || 2. κονωνία P⁴ || πολιτείας esse supervacaneum et forsitan corruptelam in his verbis inesse adnotat Eaton, πολιτεία Congrevius: mihi potius πολιτῶν secludendum esse videtur || γιγνομένης Π² Bekk.¹ || 3. δόξειε M^s et (nisi fallor) P¹ || ἂν om. Π¹ || 5. τὸν αὐτὸν pr. M^s || 6. ἀνθρώπων om. P^{4.6.} Q^b T^b †.

et utrum gens una vel plures expediant, oportet non latere
politicum): sed eisdem habitantibus eundem locum, utrum, 13
donec utique sit genus idem habitantium, dicendum eandem
esse civitatem, quamvis semper hiis quidem corruptis, hiis autem generatis, sicut et fluvios consuevimus dicere eosdem et fontes eosdem, quamvis semper hoc quidem superveniente fluxu, hoc autem recedente, aut homines quidem dicendum esse eosdem propter talem caussam, civitatem autem alteram? siquidem enim est communicatio quaedam civitas, est autem communicatio civium politia, facta altera specie et differente politia necessarium esse videbitur et civitatem esse non eandem, sicut et chorum quandoque quidem comicum, quandoque autem tragicum alterum esse dicimus eisdem saepe hominibus existentibus.
similiter autem et omnem aliam communionem et compositio- 14

---

7. aut] *an* t Alb. || 9. *est autem* om. c || 10. *polithiam* a, *politica* t || *altera* om. c || *polithya* a, *policia* bcm, *politica* t || 12. *quidem* om. Alb. || *trahicum* a || 13. esse] *autem* c || 14. communionem] *condictionem* a.

(I) λην κοινωνίαν καὶ σύνθεσιν ἑτέραν, ἂν εἶδος ἕτερον τῆς συνθέσεως ᾖ, οἷον ἁρμονίαν τῶν αὐτῶν φθόγγων ἑτέραν εἶναι λέγομεν, ἂν ὁτὲ μὲν ᾖ Δώριος ὁτὲ δὲ Φρύγιος. εἰ δὴ τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, φανερὸν ὅτι μάλιστα λεκτέον τὴν αὐτὴν πόλιν εἰς τὴν πολιτείαν βλέποντας, ὄνομα δὲ καλεῖν ἕτερον ἢ ταὐτὸν ἔξεστι καὶ τῶν αὐτῶν κατοικούντων αὐτὴν καὶ πάμπαν ἑτέρων ἀνθρώπων. εἰ δὲ δίκαιον διαλύειν ἢ μὴ διαλύειν, ὅταν εἰς ἑτέραν πολιτείαν μεταβάλῃ ἡ πόλις, λόγος ἕτερος.

II τῶν δὲ νῦν εἰρημένων ἐχόμενόν ἐστιν ἐπισκέψασθαι 4 πότερον τὴν αὐτὴν ἀρετὴν ἀγαθοῦ ἀνδρὸς καὶ πολίτου σπουδαίου θετέον, ἢ μὴ τὴν αὐτήν. ἀλλὰ μὴν εἴ γε τοῦτο τυχεῖν δεῖ ζητήσεως, τὴν τοῦ πολίτου τύπῳ τινὶ πρῶτον ληπτέον. ὥσπερ οὖν ὁ πλωτὴρ εἷς τις τῶν κοινωνῶν ἐστίν,

7. τῆς συνθέσεως post 8. ᾖ $Π^2$ Bekk. ‖ 8. φθόγγον pr. P^3 (crx. rc.) ‖ εἶναι om. Q^b T^b et pr. P^4 ‖ 9. λέγομεν Alb. Ar. Morelius, λέγοιμεν Γ Π ‖ ᾖ] ὦ P^4 ‖ 14. πολιτείαν post μεταβάλῃ $Π^2$ Bekk. ‖ μεταβάλλῃ $Π^3$ Bekk. ‖ 16. νῦν om. Γ † ‖ 17. ἀγαθοῦ post ἀνδρὸς P^1 $Π^2$ Bekk. ‖ 18. θετέον ante 17. ἀγαθοῦ Γ, om. P^2 Thom. ‖ τυχεῖν post 19. δεῖ Γ ‖ 19. πρῶτον om. pr. P^1 (suppl. mg.[1]), πρότερον ci. Spengelius ‖ σκεπτέον Ald. ‖ 20. κοινῶν $Π^1$.

nem alteram, si species altera compositionis sit, velut harmoniam eorundem sonorum alteram esse dicemus, si quandoque quidem sit Doria,' quandoque autem Phrygia. si itaque hunc habet modum, manifestum, quod maxime dicendum eandem civitatem ad politiam respicientes, nomine autem vocare altero vel eodem licet et eisdem habitantibus ipsam et omnino alteris hominibus. si autem iustum dissolvere vel non dissolvere, quando ad alteram politiam transmutatur civitas, ratio altera.

II 4. hiis autem, quae dicta sunt, habitum est considerare, utrum eandem virtutem ponendum boni viri et civis studiosi vel non eandem. at vero si quidem hoc oportet sortiri inquisitione, eam quae civis typo quodam primum sumendum. sicut igitur nauta unus aliquis communium est, ita et civem dicimus.

2. *dicimus* s Alb. ‖ *quandoquae* a ‖ 3. si] *sed* cm ‖ 4. *manifestum quod* om. c ‖ *maxime* om. Alb. ‖ 6. licet] *utique* t ‖ et] *vel* (?) rc. m ‖ 7. *solvere* a, *solvere dissolvere* pr. c ‖ *vel non dissolvere* om. Alb. ‖ *solvere* a ‖ 8. *trāsimū* a, *transmittatur* bt ‖ 10. *ponendum* om. t ‖ 11. at] *aut* cm et pr. b ‖ *hoc* post *oportet* Alb. et rc. a, om. pr. a ‖ 12. *quorundam* pr. a (crx. rc.) ‖ *primo* bcmt Alb. ‖ 13. *et* om. pr. m (suppl. ead. m.) ‖ *perfectum* post *dicimus* add. Alb.

οὕτω καὶ τὸν πολίτην φαμέν. τῶν δὲ πλωτήρων καίπερ ἀνο- (II) *μοίων ὄντων τὴν δύναμιν (ὃ μὲν γάρ ἐστιν ἐρέτης, ὃ δὲ κυβερνήτης, ὃ δὲ πρῳρεύς, ὃ δ' ἄλλην τινὰ ἔχων τοιαύτην ἐπωνυμίαν) δῆλον ὡς ὁ μὲν ἀκριβέστατος ἑκάστου λόγος ἴδιος ἔσται τῆς ἀρετῆς, ὁμοίως δὲ καὶ κοινός τις ἐφαρμόσει πᾶσιν. ἡ γὰρ σωτηρία τῆς ναυτιλίας ἔργον ἐστὶν αὐτῶν πάντων· τούτου γὰρ ἕκαστος ὀρέγεται τῶν πλωτήρων. ὁμοίως* 2 *τοίνυν καὶ τῶν πολιτῶν, καίπερ ἀνομοίων ὄντων, ἡ σωτηρία τῆς κοινωνίας ἔργον ἐστί, κοινωνία δ' ἐστὶν ἡ πολιτεία· διόπερ τὴν ἀρετὴν ἀναγκαῖον εἶναι τοῦ πολίτου πρὸς τὴν πολιτείαν. εἴπερ οὖν ἔστι πλείω πολιτείας εἴδη, δῆλον ὡς οὐκ ἐνδέχεται τοῦ σπουδαίου πολίτου μίαν ἀρετὴν εἶναι τὴν τελείαν· τὸν δ' ἀγαθὸν ἄνδρα φαμὲν κατὰ μίαν ἀρετὴν εἶναι τὴν τελείαν. ὅτι μὲν οὖν ἐνδέχεται πολίτην ὄντα σπουδαῖον*

---

23. *τινα* P¹, *τιν'* Π² Bekk. ‖ 25. *ἔσται* post *τῆς ἀρετῆς* (?) Γ ‖ *ὅμως* Victorius, *ὅμοιος* corrector Aldinae Monacensis ‖ *κοννός* pr. P³ (crx. ead. m.) ‖ 27. *ἁπάντων* P⁴ ‖ *τούτων* P⁴ ‖ *ἕκαστος* post *ὀρέγεται* (?) Γ ‖ 28. *καὶ* om. ΓMˢ ‖ *καὶ περ* P¹ ‖ *ἡ* — 29. *κοινωνίας* post 29. *ἔργον ἐστὶν* Γ ‖ 29. *ἐστὶν* — *ἔστιν* Mˢ ‖ 30. *περ* om. P¹ Π² Bekk. ‖ *ἀναγκαῖον εἶναι τὴν τοῦ πολίτου ἀρετὴν* Γ ‖ 32. *ἀρετὴν* post *εἶναι* Γ ‖ 33. *τὸν* — 34. *τελείαν* om. Mˢ P³·⁶· Qᵇ Tᵇ Ald. et pr. P²·⁴· (suppl. corr.³ P² et mg. P⁴), *at viri boni perfecta est virtus* Ar. ‖ *κατ'* Bekk. ‖ *μίαν* om. Alb. Thom. Ar. (?) Bekk. ‖ *εἶναι* ante *κατὰ* Γ Bekk. ‖ 34. *τὴν* om. Bekk. et pr. P¹, sed suppl. corr.¹ P¹, nec non in mg. P⁴ vox supra versum scripta est.

nautarum autem quamvis dissimilium existentium potentia (hic quidem enim est remigator, hic autem gubernator, hic autem prorarius, hic autem aliam quandam habens talem denominationem) palam quod diligentissima uniuscuiusque ratio propria virtutis erit, similiter autem et communis quaedam congruet omnibus. salus enim navigationis opus est ipsorum omnium: hoc enim desiderat unusquisque nautarum. similiter igitur ci- 2 vium, quamvis dissimilium existentium opus est salus communitatis, communitas autem est politia: propter quod quidem necessarium est esse civis virtutem ad politiam. siquidem igitur sunt plures politiae species, palam, quod non contingit studiosi civis unam esse virtutem perfectam: bonum autem virum dicimus esse secundum unam virtutem perfectam. quod quidem

---

3. *autem* post *aliam* bc ‖ *habent* m ‖ *talem* ante *habens* at Alb., om. bc ‖ 4. *ratio* om. pr. a (suppl. rc.) ‖ 7. *quidem* ante *igitur* add. a ‖ 9. communitas] *communicacio* abcm ‖ autem] *enim* c, om. a ‖ *politica* t et corr. m ‖ 11. *cives* ante *plures* add. c et pr. b ‖ 12. *bonum* — 13. *perfectam* om. h ‖ 13. *unam* om. bogklmntv Alb.

(II)μὴ κεκτῆσθαι τὴν ἀρετὴν καθ' ἣν σπουδαῖος ἀνήρ, φανερόν·
3 οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ κατ' ἄλλον τρόπον ἔστι διαποροῦντας ἐπελ-
θεῖν τὸν αὐτὸν λόγον περὶ τῆς ἀρίστης πολιτείας. εἰ γὰρ
ἀδύνατον ἐξ ἁπάντων σπουδαίων ὄντων εἶναι πόλιν, [δεῖ δ'
ἕκαστον τὸ καθ' ἑαυτὸν ἔργον εὖ ποιεῖν, τοῦτο δὲ ἀπ' ἀρετῆς·]
ἐπειδὴ ἀδύνατον ὁμοίους εἶναι πάντας τοὺς πολίτας, * οὐκ ἂν
εἴη ἀρετὴ μία πολίτου καὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ. τὴν μὲν γὰρ τοῦ 1277 a
σπουδαίου πολίτου δεῖ πᾶσιν ὑπάρχειν (οὕτω γὰρ ἀρίστην
ἀναγκαῖον εἶναι τὴν πόλιν), τὴν δὲ τοῦ ἀνδρὸς τοῦ ἀγα-
θοῦ ἀδύνατον, εἰ μὴ πάντας ἀναγκαῖον ἀγαθοὺς εἶναι τοὺς
4 ἐν τῇ σπουδαίᾳ πόλει πολίτας. ἔτι ἐπεὶ ἐξ ἀνομοίων ἡ πό-
λις, ὥσπερ ζῷον εὐθὺς ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος καὶ ψυχὴ ἐκ

36. *ἀλλὰ* om. Γ M[s] et pr. P[1] (suppl. p[1]) ‖ *ἐπελθεῖν*] *venire ad* Guil. ‖ 37. *παρὰ* ci. Susem., ⟨*κατὰ τὸν*⟩ *περὶ* ci. Schmidtius ‖ 38. *δεῖ* — 39. *ἀρετῆς* post 40. *πολίτας* tri. Thurotus ‖ 39. *αὐτὸν* Π[2] Bekk., *αὐτὸν* Γ ‖ *δ'* Bekk. ‖ 40. *ἐπειδὴ*] *ἐπειδὴ δὲ* P[1], *ἐπεὶ δὲ* Π[2] Ar., *ἐπεὶ δ'* Bekk., *ἐπεὶ* Spengelius ‖ *ὁμοίως* P[4.6.] Q[b] T[b] † ‖ *πάντας* om. M[s].
1277 a, 1. *ἀρετὴ* post *μία* Π[2] Bekk. ‖ ⟨*τε σπουδαίου*⟩ *καὶ* ci. Schmidtius ‖ 3. *πολιτείαν* pr. P[1] (nescio an recte), *γρ. πόλιν* mg.[1] P[1] ‖ *τοῦ* ante *ἀγαθοῦ* om. pr. P[1] (suppl. corr.[1]) ‖ 5. *ἔτι* — 12. *παραστάτου*] suo iure hoc enuntiato offenditur Thurotus et facile aliquis credat totum non ab ipso Aristotele profectum esse, nihil tamen de hac re decernere audeo, non suo loco id esse positum ci. Schmidtius ‖ 6. *ὥσπερ* ⟨*δὲ*⟩ Thurotus, multo facilius et melius *ὥσπερ* ⟨*γὰρ*⟩ conici posse, si omnino (qua de re cf. quae attuli ad I, 4. 1253 b, 37) mutatione opus sit, recte vidit Buechelerus, *δὲ* post 8. *τὸν αὐτὸν* potius inserunt W[b] Ald.

igitur contingit civem existentem studiosum non possidere vir-
3 tutem, secundum quam est studiosus vir, manifestum: quin
immo et secundum alium modum est dubitantes venire ad ean-
dem rationem de optima politia. si enim impossibile ex omni-
bus studiosis existentibus esse civitatem, oportet autem unum-
quemque quod secundum ipsum opus bene facere, hoc autem a
virtute, quoniam impossibile similes esse omnes cives, non uti-
que erit virtus una civis et viri boni. eam quidem enim quae
studiosi civis oportet omnibus inesse (sic enim optimam neces-
sarium esse civitatem), eam autem quae viri boni impossibile,
si non omnes necessarium bonos esse eos qui in studiosa civi-
4 tate cives. adhuc quoniam ex dissimilibus est civitas, sicut

2. quam] *quod* a ‖ *est* post *studiosus* c ‖ 4. *dubitationem* ante *rationem* add. pr. a (punctis del. rc.) ‖ *ex* — 5. *studiosis* om. pr. a (suppl. mg. rc.), *ex* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ 6. *quod* om. t[a] Alb. ‖ autem] *enim* c Alb. ‖ 7. quoniam] *quia* s ‖ *esse* post *omnes* m ‖ 8. *boni* ante *viri* t ‖ 9. *necessariam* t et pr. m (crx. t[a] et rc., ut videtur, m) ‖ 11. *eos* et *studiosa* om. c ‖ 12. quoniam] *enim* t (crx. t[a]).

λόγου καὶ ὀρέξεως καὶ οἰκία ἐξ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς καὶ (II) *κτῆσις ἐκ δεσπότου καὶ δούλου, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ πόλις ἐξ ἁπάντων τε τούτων καὶ πρὸς τούτοις ἐξ ἄλλων ἀνομοίων συνέστηκεν εἰδῶν· ἀνάγκη μὴ μίαν εἶναι τὴν τῶν πολιτῶν πάντων ἀρετήν, ὥσπερ οὐδὲ τῶν χορευτῶν κορυφαίου καὶ παραστάτου. διότι μὲν τοίνυν ἁπλῶς οὐχ ἡ αὐτή, φανερὸν* 5 *ἐκ τούτων· ἀλλ' ἆρα ἔσται τινὸς ἡ αὐτὴ ἀρετὴ πολίτου τε σπουδαίου καὶ ἀνδρὸς σπουδαίου; φαμὲν δὴ τὸν ἄρχοντα τὸν σπουδαῖον εἶναι ** ἀγαθὸν καὶ φρόνιμον, τὸν δὲ πολιτικὸν ἀναγκαῖον εἶναι φρόνιμον. καὶ τὴν παιδείαν δ' εὐθὺς ἑτέραν εἶναι λέγουσί τινες [τοῦ] ἄρχοντος, ὥσπερ καὶ φαίνονται οἱ τῶν βασιλέων υἱεῖς ἱππικὴν καὶ πολεμικὴν παιδευόμενοι, καὶ Εὐριπίδης φησὶ "μή μοι τὰ κομψὰ ...., ἀλλ' ὧν πόλει δεῖ",*

8. *καὶ πόλις* om. pr. P[1] (suppl. mg.[1]) ‖ 10. *συνέστηκεν* post *εἰδῶν* (?) *Γ* ‖ 12. *λαυροστάτου*? Schmidtius ‖ *ἁπλῶς* om. *Π*[1] † ‖ 13. *ἆρα*] *forte* Guil. ‖ *καὶ* post *τε* add. pr. P[1] ‖ 15. *εἶναι* post *ἀγαθὸν* *Π*[2] Bekk. ‖ ⟨*ἄνδρα*⟩ *ἀγαθὸν* Buecheler ‖ *δὲ*] *τε* Susem. ‖ *πολιτικὸν*] *πολίτην οὐκ* Congrevius ‖ 17. *τοῦ* add. *Π*[3] Bekk. ‖ 18. *πολιτικὴν* Goettlingius ‖ 19. *τὰ*] *κατα* P[2] ‖ *κόμψ' Π*[2] Bekk., *κομψὰ* ... Spengelius ‖ *ἄλλα* fort. ante *ἀλλ'* add. *Γ*.

Locus citatus. 1277 a, 19. *Εὐριπίδης*] in Aeolo, fr. 16 Nauck.:
μή μοι τὰ κομψὰ ποικίλοι γενοίατο,
ἀλλ' ὧν πόλει δεῖ, μεγάλα βουλεύοιντ' ἀεί.

animal mox ex anima et corpore et anima ex ratione et appetitu et domus ex viro et muliere et possessio ex domino et servo, eodem modo et civitas ex omnibus hiis et ad haec ex aliis dissimilibus speciebus consistit: necesse non unam esse civium omnium virtutem sicut neque chorizantium summi et adstantis. quod quidem igitur non eadem, manifestum ex hiis: 5 sed forte erit alicuius eadem virtus civis studiosi et viri studiosi. dicimus itaque principem studiosum esse bonum et prudentem, politicum autem necessarium esse prudentem. et disciplinam autem mox alteram esse dicunt quidam principis, sicut et videntur regum filii equestrem et bellicam erudiri, et Euripides ait: „non mihi quae vana [alta], sed quorum civitati

1. *mox* om. Alb. ‖ ex] *est ex* t (crx. t[a]) ‖ *et anima ex ratione* om. c ‖ 3. *adhuc* abchknt Alb., *ad hoc* gl ‖ *ex* om. Alb. ‖ 4. *esse* post 5. *omnium* Alb. ‖ 5. *corrizantium* a, *corisancium* m ‖ 7. forte erit] *fortasse est* s ‖ 8. *utique* t Alb. ‖ 9. *politicum — prudentem* om. c et pr. b (suppl. mg. rc.) ‖ 11. *equestram* beghlmt (crx. t[a]), *equestricam* n ‖ 12. *quae* om. a ‖ *alta* cum ras. super *ta* m, *et alta* n, *altera* st Alb.

(II)

6 ὡς οὖσάν τινα ἄρχοντος παιδείαν. εἰ δὴ ἡ αὐτὴ ἀρετὴ ἄρχοντός τε ἀγαθοῦ καὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, πολίτης δ' ἐστὶ καὶ ὁ ἀρχόμενος, οὐχ ἡ αὐτὴ ἂν εἴη ἁπλῶς πολίτου καὶ ἀνδρός, τινὸς μέντοι [τοῦ δυναμένου ἄρχειν μόνου] πολίτου· οὐ γὰρ ἡ αὐτὴ ἄρχοντος καὶ πολίτου, καὶ διὰ τοῦτ' [ἴσως] Ἰάσων ἔφη πεινῆν
7 ὅτε μὴ τυραννοῖ, ὡς οὐκ ἐπιστάμενος ἰδιώτης εἶναι. ἀλλὰ μὴν ἐπαινεῖταί γε τὸ δύνασθαι ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι, καὶ πολίτου δοκίμου ἡ ἀρετὴ εἶναι τὸ δύνασθαι καὶ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι καλῶς. εἰ οὖν τὴν μὲν τοῦ ἀγαθοῦ ἀνδρὸς τίθεμεν ἀρχικήν, τὴν δὲ τοῦ πολίτου ἄμφω, οὐκ ἂν εἴη ἄμφω ἐπαινετὰ ὁμοίως. ἐπεὶ οὖν ποτὲ δοκεῖ ἀμφότερα καὶ οὐ ταὐτὰ δεῖν τὸν ἄρχοντα

---

20. εἰ] ἡ P^{4} ‖ δὲ Π^{2} Ar. Bekk. ‖ ἀρετὴ om. Π^{1} † ‖ ἄρχοντας M^{s} ‖ 21. δέ ἐστιν M^{s} ‖ 22. ἂν εἴη post ἁπλῶς Π^{2} Bekk. ‖ 23. τοῦ — ἄρχειν add. Γ M^{s} et pr. P^{1} et γρ. mg. P^{4}, del. mg. p^{1} † ‖ μόνου add. Γ M^{s} et corr.[1] P^{1}, del. mg. p^{1}, μόνον add. γρ. mg. P^{4} † ‖ οὐ — 24. πολίτου om. pr. P^{2}, οὐ γὰρ οἱ αὐτοὶ ἄρχοντες καὶ πολῖται suppl. mg.[3] P^{2} ‖ 24. ἴσως add. Π^{2} Ar. Bekk. et corr. P^{1} ‖ ἰάσσων P^{3} Ald. ‖ πεινῆν] *graviter ferre* (πονεῖν? an, id quod ci. Schmidtius, βαρέως φέρειν?) Ar. ‖ 25. τυραννεῖ Π^{1} et pr. P^{2} (em. corr.[1]) ‖ 26. ἐπαινῆται P^{4} ‖ καὶ ante ἄρχειν add. M^{s} ‖ καὶ πολίτου — 27. ἄρχεσθαι om. M^{s} $P^{4.6.}$ Q^{b} T^{b} † ‖ πολίτου post 27. δοκίμου Γ ‖ 27. δοκίμου ἡ] δοκεῖ ἡ Giphanius, δοκεῖ μὲν ἡ Zwingerus, δοκεῖ αὕτη Rassovius ‖ εἶναι] ἐστι Alb. Ar. (?), εἴη ἂν Scaliger ‖ καὶ ante ἄρχειν om. P^{1} ‖ 28. οὖν] δὲ? Susem. ‖ 29. τοῦ ante πολίτου om. P^{1} ‖ 30. ἐπεὶ] ὅτι Coraes, εἰ μὲν Rassovius, εἰ Susem. ‖ ποτε P^{3} ‖ ποτὲ δοκεῖ] ἀποδέχεσθαι· δεῖ? Susem. ‖ ἀμφότερα] ἕτερα Coraes ‖ καὶ secl. Spengelius ‖ οὐ secl. Rassovius.

Glossa. 1277 a, 30. ἀμφότερα] δηλονότι τὸ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι. p^{2}.

6 opus est," tamquam sit quaedam principis disciplina. si itaque eadem principis boni et viri boni, civis autem est et qui subditus, non eadem utique erit simpliciter civis et viri, alicuius tamen, scilicet potentis principari solius civis: non enim eadem principis et civis, et propter hoc Iason ait esurire,
7 quando non tyrannizat, tamquam nesciens idiota esse. at vero laudatur posse principari et subici et probati civis virtus esse posse principari et subici bene. si igitur eam quidem quae boni viri ponimus principativam, eam autem quae civis ambo, non utique erunt ambo laudabilia similiter. quoniam igitur aliquando videtur utraque et non eadem oportere principem discere

---

1. *est* om. Alb. ‖ 3. *simpliciter*, sed *citer* in ras. a rc. m. scr. a ‖ 4. *enim* om. c ‖ 7. *posse* post *principari* b ‖ *et probati* — 8. *subici* om. c ‖ esse] *est* st[a] Alb. ‖ 11. *non* om. pr. a (suppl. rc.).

μανθάνειν καὶ τὸν ἀρχόμενον, τὸν δὲ πολίτην ἀμφότερ' ἐπί- (II)
στασθαι καὶ μετέχειν ἀμφοῖν, κἀντεῦθεν ἂν κατίδοι τις. ἔστι γὰρ ἀρχὴ δεσποτική· ταύτην δὲ τὴν περὶ τὰ ἀναγκαῖα 8
λέγομεν, ἃ ποιεῖν ἐπίστασθαι τὸν ἄρχοντ' οὐκ ἀναγκαῖον, ἀλλὰ χρῆσθαι μᾶλλον· θάτερον δὲ καὶ ἀνδραποδῶδες. λέγω δὲ θάτερον τὸ δύνασθαι καὶ ὑπηρετεῖν τὰς διακονικὰς πράξεις. δούλου δὲ εἴδη πλείω λέγομεν· αἱ γὰρ ἐργασίαι πλείους. ὧν ἓν μέρος κατέχουσιν οἱ χερνῆτες· οὗτοι δ' εἰσίν, ὥσπερ σημαίνει καὶ τοὔνομα αὐτούς, οἱ ζῶντες ἀπὸ
1277 b *τῶν χειρῶν, ἐν οἷς ὁ βάναυσος τεχνίτης ἐστίν. διὸ παρ' ἐνίοις οὐ μετεῖχον οἱ δημιουργοὶ τὸ παλαιὸν ἀρχῶν, πρὶν*

---

31. *τὸν δὲ*] *τόν τε?* Susem. ‖ *ἀμφότερα* P[1.3.4.], *ἀμφότερον* Q[b] T[b] † | 32. *καὶ* om. pr. P[1] (suppl. corr.[1]) ‖ *κατένθεν* M[s], *τοὐντεῦθεν* Π[2] Ar. Bekk., *ἐντεῦθεν* Coraes et Rassovius, ⟨*τοῦτο νῦν σκοπῶμεν,*⟩ *κἀντεῦθεν* vel simile quid ci. Susem. ‖ *κατίδη* pr. M[s], *κατοίδοι* P[4] Ald. ‖ 33. *τὴν*] *τὰ* (?) Γ ‖ *τἀναγκαῖα* Π[2] Bekk. ‖ 34. *λέγομεν, ἃ* Lambinus, *λεγόμενα* Γ Π Ar. *ποιεῖν* post *ἐπίστασθαι* (?) Γ ‖ *ἄρχοντα* M[s] et fort. P[1] ‖ 35. *καὶ*, ut videtur, om. Γ, non vertit Ar., secl. Spengelius ‖ *ἀνδραποδόδες* P[4] ‖ 37. *δ'* Π[2] Bekk. ‖ 38. *χερνῆται* p[1] et corr. P[4] ‖ 39. *συμβαίνει* pr. P[3] (crx., ut videtur, ead. m.) ‖ *τοὔνομ'* P[2.3.] Q[b] T[b] Ald. Bekk. ‖ *αὐτὸς* pr. P[3] (crx. rc.), *αὐτῶν* vel *αὐτὸ* ci. Montecatinus, *αὐτὸ* rec. Coraes.
1277 b, 2. *ἀρχῶν τὸ παλαιὸν οἱ δημιουργοί* Γ.

Glossa. 1277 b, 2. *πρὶν* — 3. *γενέσθαι*] *τοῦτ' ἔστι πρὶν δημοκρατῆσαι.* p[2].

et subditum, civem autem ambo scire et participare ambobus, et hinc utique considerabit aliquis. est enim principatus despoticus: hunc autem quae circa necessaria dicta scire facere prin- 8
cipem non necessarium, sed uti magis: alterum autem servile. dico autem alterum posse et servire ministerialibus actionibus. servi autem species plures dicimus: operationes enim plures. quarum unam partem tenent manuales: isti autem sunt, sicut et nomen significat ipsos, qui vivunt de manibus, in quibus banausus artifex est. propter quod apud quosdam non participabant principatibus antiquitus artifices, antequam fuisset de-

---

1. *principare* et (crx. t[a]) et pr. bm, *principari* rc. b et corr. m, *et subici* add. mg. rc. b ‖ 3. *quae* gst Alb. et rc. a, *qui* bchklmn et pr. a ‖ 4. *utique* ac ‖ *alterum aut* t Alb. ‖ *autem servile* om. in lac. g, *autem* — 5. *alterum* om. c ‖ fort. *et* post *autem* addendum est ‖ *servire* pr. b (crx. rc.) ‖ 6. operationes] *actiones* Alb. ‖ 7. *que* post *unam* add. rc. a ‖ *tenent* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ 10. *principatus* t Alb. ‖ *demos* pr. a, *domus* pr. b et, ut videtur, corr. a, *demus vel populus* mg. rc. b, *populus devius* t, *populus* t[a] Alb.

(II)
9 *δῆμον γενέσθαι τὸν ἔσχατον. τὰ μὲν οὖν ἔργα τῶν ἀρχο-
μένων οὕτως οὐ δεῖ τὸν ἀγαθὸν οὐδὲ τὸν πολιτικὸν οὐδὲ
τὸν πολίτην τὸν ἀγαθὸν μανθάνειν, εἰ μή ποτε χρείας χάριν
αὐτῷ πρὸς αὐτόν· οὐ γὰρ ἔτι συμβαίνει γίνεσθαι τὸν μὲν
δεσπότην τὸν δὲ δοῦλον. ἀλλ' ἔστι τις ἀρχὴ καθ' ἣν ἄρχει
τῶν ὁμοίων τῷ γένει καὶ τῶν ἐλευθέρων. ταύτην γὰρ λέ-
γομεν εἶναι τὴν πολιτικὴν ἀρχήν, ἣν δεῖ τὸν ἄρχοντα ἀρ-
χόμενον μαθεῖν, οἷον ἱππαρχεῖν ἱππαρχηθέντα καὶ στρατη-
γεῖν στρατηγηθέντα καὶ ταξιαρχήσαντα καὶ λοχαγήσαντα. διὸ
[καὶ] λέγεται καὶ τοῦτο καλῶς, ὡς οὐκ ἔστιν εὖ ἄρξαι μὴ*
10 *ἀρχθέντα. τούτων δὲ ἀρετὴ μὲν ἑτέρα, δεῖ δὲ τὸν πολίτην
τὸν ἀγαθὸν ἐπίστασθαι καὶ δύνασθαι καὶ ἄρχειν καὶ ἄρχε-
σθαι, καὶ αὕτη ἀρετὴ πολίτου, τὸ τὴν τῶν ἐλευθέρων ἀρ-*

---

3. *δῆμον* post *γενέσθαι* (?) *Γ* ‖ 4. *ἀγαθὸν*] *ἄρχοντα* Rassovius *οὔτε* [*τὸν*] *πολιτικὸν οὔτε* [*τὸν*] *πολίτην* [*τὸν ἀγαθὸν*] Spengelius ‖ *οὐδὲ τὸν πολίτην τὸν ἀγαθὸν* secl. Thurotus ‖ *χρείας* post *χάριν* (?) *Γ* ‖ 6. *αὐτῷ Γ* ‖ *αὐτὸν* M[s] ‖ *γὰρ ἂν ἔτι συμβαίνοι* Lambinus et Ramus ‖ *συμβαίνει*] *contingeret* Ar. ‖ 8. *λέγομεν*] *ἔχομεν* M[s] ‖ 10. *καὶ* ante *στρατηγεῖν* om. *Π* Bekk. † ‖ *στρατηγεῖν* secl. Sylburgius ‖ 11. *καὶ ταξιαρχήσαντα καὶ λοχαγήσαντα* secl. Schneiderus ‖ 12. *καὶ* ante *λέγεται* add. P[4] Q[b] T[b] Morel. Bekk., post *λέγεται* del. Morelius † ‖ *ἔσται* M[s] ‖ 14. *καὶ* ante *ἄρχειν* om. *Γ* ‖ *ἄρχεσθαι καὶ ἄρχειν* *Π*[2] Bekk. † ‖ *ἐπίστασθαι τὴν ἀρχὴν τῶν ἐλευθέρων* (?) *Γ*.

Glossae. 1277 b, 4. *ἀγαθὸν*] *ἄνδρα*. p[2] ‖ *τὸν πολιτικὸν*] *τὸν ἄρχοντα*. p[2] ‖ 13. *τούτων*] *ἄρχοντος καὶ ἀρχομένου*. p[2].

9 mus extremus. opera quidem igitur subditorum sic non opor-
tet bonum neque politicum neque civem bonum addiscere, nisi
quandoque gratia opportunitatis sibi ad se ipsum: non enim
adhuc accidit fieri hunc quidem despotem hunc autem servum.
sed est quidam principatus, secundum quem principatur simi-
libus genere et liberis. hunc enim dicimus esse civilem prin-
cipatum, quem oportet principem subditum addiscere, velut
equestribus principari eum, qui inter illos subditus fuit, et
exercitum ducere in exercitu ductum et qui ordini praefuit et
insidias disposuit. propter quod dicitur et hoc bene, quod non
10 est bene principari eum, qui non sub principe fuit. horum
autem virtus quidem altera, oportet autem civem bonum scire

---

1. *igitur* om. mt Alb. ‖ 4. adhuc — quidem] *adhuc accidit fieri hunc quidem adhuc accidit* pr. a, *hunc quidem adhuc accidit fieri hunc quidem adhuc accidit* corr.[1] a, sed super priora *hunc — accidit* verba *vacat* scr. rc. a ‖ *despotam* a et pr. m (crx. rc.), *despotum* bot (crx. t[a]) ‖ 6. *esse* post *civilem* a ‖ 10. *non* post 11. *est* b ‖ 11. *bene* om. c ‖ 12. *alteram* a.

χὴν ἐπίστασθαι ἐπ' ἀμφότερα. καὶ ἀνδρὸς δὴ ἀγαθοῦ ἄμφω. (II) *καὶ εἰ ἕτερον εἶδος σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης ἀρχικῆς καὶ [γὰρ] ἀρχομένου μὲν ἐλευθέρου δέ, δῆλον ὅτι οὐ μία ἂν εἴη τοῦ ἀγαθοῦ ἀρετή, οἷον δικαιοσύνη, ἀλλ' εἴδη ἔχουσα καθ' ἃ ἄρξει καὶ ἄρξεται, ὥσπερ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς ἑτέρα σωφροσύνη καὶ ἀνδρία (δόξαι γὰρ ἂν εἶναι δειλὸς ἀνήρ, εἰ οὕτως ἀνδρεῖος εἴη ὥσπερ γυνὴ ἀνδρεία, καὶ γυνὴ ἄλαλος, εἰ οὕτω κοσμία εἴη ὥσπερ ὁ ἀνὴρ ὁ ἀγαθός, ἐπεὶ καὶ οἰκονομία ἑτέρα ἀνδρὸς καὶ γυναικός, τοῦ μὲν γὰρ κτᾶσθαι τῆς δὲ φυλάττειν ἔργον ἐστίν)· ἡ δὲ φρόνησις* 11 *ἄρχοντος ἴδιος ἀρετὴ μόνη. τὰς γὰρ ἄλλας ἔοικεν ἀναγκαῖον*

---

16. *καὶ* del. Schneiderus ‖ *δὲ* aut *καὶ Γ* ‖ 17. *εἰ*] *εἰς* Q^b et codices Victori, om. M^s ‖ 18. *γὰρ* secl. Goettlingius, *τῆς* ci. Susem. ‖ *δηλονότι* $P^{2.3.}$ ‖ 19. *τοῦ ἀγαθοῦ* ante 18. *δῆλον Γ* Schneiderus Coraes, om. codices Sepulvedae, secl. Sepulveda, *καὶ ἄρχοντος* ci. Rassovius, *τοῦ ἤθους* ci. Susem. ‖ *εἴδη* post 20. *ἔχουσα* (?) *Γ* ‖ 20. *ἄρχεται* P^4 ‖ *ὥσπερ*] *ὡς γὰρ Γ* M^s et pr. P^1, *ἄλλως ὥσπερ* mg. p^1 † ‖ 21. *ἕτερα* P^1 ‖ *δεῖλος ἀνὴρ εἶναι* aut *ἀνὴρ δεῖλος εἶναι Γ* ‖ 22. *περ* om. P^1 ‖ 23. *λάλος* $Π^1$ Bekk., *ἄλλος* $P^{2.3.}$ Q^b T^b, *ἄλλως* Ald., *inhonesta* (*ἀκόλαστος*?) Ar., vocem corruptam esse intellexit Schmidtius, *ἀκόλαστος* ci. Susem.: v. Addenda ‖ *ὁ* ante *ἀγαθός* om. P^1 et pr. P^3 (suppl. ead. m.) ‖ 24. *ἡ* ante *οἰκονομία* add. P^1 ‖ 26. *ἴδιος* om. P^2.

GLOSSAE. 1277 b, 16. *ἀμφότερα* et *ἄμφω*] *ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι.* p^2.

et posse principari et subici, et haec virtus civis, scire principatum liberorum ad utraque. et viri autem boni ambo. et si altera species temperantiae et iustitiae principativae et enim subiecti quidem, liberi autem boni, palam, quia non una utique erit virtus, puta iustitia, sed habens species, secundum quas principabitur et subicietur, sicut enim viri et mulieris alia temperantia et fortitudo (videbitur enim utique timidus vir esse, si sic fortis fuerit sicut mulier fortis, et mulier loquax, si sic ordinata fuerit sicut vir bonus, quoniam et yconomia altera viri et mulieris, huius quidem enim acquirere, huius autem ser-

---

2. viri] b*oni* **abchklmnt** Alb. ‖ autem] *etiam* **abeghlmnt** Alb., *et* **k** ‖ boni] *viri* **abchklmnt** Alb. ‖ si] *vel sic* rc. b ‖ 3. *sit* post *species* add. Alb. ‖ 4. *subici* **a** ‖ *aut* **s** ‖ quia] *quod* **s** ‖ *utique* post 5. *erit* **a**, ante *una* Alb. ‖ 5. *et subicietur* post *iustitia* add. pr. **a** (*vacat* superscr. rc.) ‖ 6. *et subicietur* om. pr. **a** (suppl. mg. rc.) ‖ 7. *timidus* post *vir* **abcghklmn** Alb. (fort. igitur sic scribendum est) ‖ 8. mulier loquax] *similiter loquax mulier* Alb. ‖ 9. *ornata* **chklmnt** Alb. et rc. **a** (*r* enim in ras. a rc. m. scriptum est), *vel ornata* mg. rc. b ‖ *quoniam*, sed *oniam* in ras. a rc. m. scr. **a** ‖ 10. *enim* ante *quidem* **a**, om. Alb. ‖ *servare*, sed *a* in ras. a rc. m. scr. **a**.

εἶναι κοινὰς καὶ τῶν ἀρχομένων καὶ τῶν ἀρχόντων, ἀρχομένου δέ γε οὐκ ἔστιν ἀρετὴ φρόνησις, ἀλλὰ δόξα ἀληθής· ὥσπερ γὰρ αὐλοποιὸς ὁ ἀρχόμενος, ὁ δ' ἄρχων αὐλητὴς ὁ χρώμενος.

πότερον μὲν οὖν ἡ αὐτὴ ἀρετὴ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ καὶ πολίτου σπουδαίου ἢ ἑτέρα, καὶ πῶς ἡ αὐτὴ καὶ πῶς ἑτέρα, III φανερὸν ἐκ τούτων· περὶ δὲ τὸν πολίτην ἔτι λείπεταί τις 5 τῶν ἀποριῶν. ὡς ἀληθῶς γὰρ πότερον πολίτης ἐστὶν ᾧ κοινωνεῖν ἔξεστιν ἀρχῆς, ἢ καὶ τοὺς βαναύσους πολίτας θετέον; εἰ μὲν οὖν καὶ τούτους θετέον οἷς μὴ μέτεστιν ἀρχῶν, οὐχ οἷόν τε παντὸς εἶναι πολίτου τὴν τοιαύτην ἀρετήν (οὗτος γὰρ πολίτης)· εἰ δὲ μηδεὶς τῶν τοιούτων πολίτης, ἐν τίνι μέρει θετέος ἕκαστος; οὐδὲ γὰρ μέτοικος οὐδὲ ξένος. ἢ διά γε τοῦτον

27. *καὶ* post *κοινὰς* om. *Γ* ‖ 29. *γὰρ* post *αὐλοποιὸς* $P^{2.3}$ Q^b T^b Ald. Bekk. et pr. P^4 ‖ *δὲ* Bekk.[2] ‖ 31. *ἀρετὴ* in mg. P^4 ‖ 32. *ἢ*] *ἡ* M^s ‖ 33. *τὴν πολιτείαν* M^s ‖ 34. *ὡς — πότερον*] *πότερον ὡς ἀληθῶς* Schneiderus Aretini versione abusus ‖ *κοινωνεῖν* post 35. *ἔξεστι* *Γ* ‖ 36. *μέτεστιν*] *interest* Guil. ‖ 37. *εἶναι* post *πολίτου* (?) *Γ* ‖ *τὴν τοιαύτην*, sed *ἣν τοι* in ras. P^2, *τὴν αὐτὴν* ci. Schneiderus ‖ *οὗτος γὰρ πολίτης* non vertit Ar., duritie orationis offensus est Schneiderus, *οὗτος γὰρ πολίτης* <*ἀγαθὸς ὁ δυνάμενος ἄρχειν*> vel simile quid ci. Thurotus ‖ 39. *οὔτε — οὔτε* Spengelius.

Glossa. 1277 b, 27. *ἀρχομένου — 29. ἀρχόμενος*] *ὁ ἀρχόμενος δοξάζει μόνον τόδε ἀγαθὸν εἶναι καὶ τοῦτο παρ' ἄλλου μαθών· ἔστι γὰρ ὥσπερ αὐλοποιός.* mg.[1] P^1 et mg.[3] P^2.

11 vare opus est): prudentia autem principis propria virtus sola. alias enim videtur necessarium esse [vel conveniens] communes subditorum et principum, subditi autem non est virtus prudentia, sed opinio vera: sicut enim fistularum factor subiectus, princeps autem fistulator, qui utitur.

utrum quidem igitur eadem virtus viri boni et civis studiosi vel altera et quomodo eadem et quomodo altera, mani-III festum ex hiis: 5. circa civem autem adhuc restat quaedam dubitationum. ut vere enim utrum civis est cui licet communicare principatu aut et banausos cives ponendum? si quidem igitur et hos ponendum, quibus non interest principatuum, non est possibile omnis civis esse talem virtutem, iste enim civis: si autem nullus talium civis, in qua parte ponendus unusquis-

1. *opus* post *est* m ‖ *propria* om. Alb. ‖ 2. *esse* om. l ‖ *vel conveniens (alia littera)* post *communes* Alb., *vel inconveniens* pr. m, *conveniens* g, *consequens* n, om. al ‖ *communes* post 3. *subditorum* g, *commune* corr. l, om. nt ‖ *et* ante *subditi* add. b ‖ 5. *princeps* post *autem* a ‖ 6. *eandem* a ‖ *viri* post *boni* a ‖ 7. *et quomodo altera* om. a ‖ quomodo] *quoniam* m, *quo* t (crx. t^a) ‖ 10. *et* om. t Alb.

1278 a τὸν λόγον οὐδὲν φήσομεν συμβαίνειν ἄτοπον; οὐδὲ γὰρ οἱ (III)
δοῦλοι τῶν εἰρημένων οὐδέν, οὐδ' οἱ ἀπελεύθεροι. τοῦτο 2
γὰρ ἀληθές, ὡς οὐ πάντας θετέον πολίτας ὧν ἄνευ οὐκ ἂν εἴη πόλις, ἐπεὶ οὐδ' οἱ παῖδες ὡσαύτως πολῖται καὶ οἱ ἄνδρες, ἀλλ' οἳ μὲν ἁπλῶς οἳ δ' ἐξ ὑποθέσεως· πολῖται μὲν γάρ εἰσιν, ἀλλ' ἀτελεῖς. ἐν μὲν οὖν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις παρ' ἐνίοις ἦν δοῦλον τὸ βάναυσον ἢ ξενικόν, διόπερ οἱ πολλοὶ τοιοῦτοι καὶ νῦν· ἡ δὲ βελτίστη πόλις οὐ ποιήσει βάναυσον πολίτην. εἰ δὲ καὶ οὗτος πολίτης, ἀλλὰ πολίτου ἀρετὴν ἣν εἴπομεν λεκτέον οὐ παντός, οὐδ' ἐλευθέρου μόνον, ἀλλ' ὅσοι τῶν ἔργων εἰσὶν ἀφειμένοι τῶν ἀναγκαίων. τῶν δ' ἀναγκαίων οἱ μὲν 3
ἑνὶ λειτουργοῦντες τὰ τοιαῦτα δοῦλοι, οἱ δὲ κοινῇ βάναυσοι καὶ θῆτες. φανερὸν δ' ἐντεῦθεν μικρὸν ἐπισκεψαμένοις πῶς

1278 a, 2. *οὐδ' οἱ*] *οὐδὲ* pr. M[s] ‖ 4. *οἱ παῖδες* post *πολῖται* *Γ* ‖ 5. *ἐξ* om. M[s] ‖ *ἐκ προθέσεως* mg. Bas.[3], *ἐκ προσθέσεως* Causaubonus, rec. Coraes ‖ 7. *τὸ* ante *ξενικόν* add. pr. P[1] ‖ *περ* fort. om. *Γ* ‖ 10. *οὐ* om. M[s] ‖ 11. *εἰσὶν ἀφειμένοι* post *τῶν ἀναγκαίων* (?) *Γ* ‖ *δ' ἀναγκαίων*] *δὲ μὴ ἀφειμένων* potius expectari recte animadvertit Congrevius, *δ' αὐτουργῶν* Schmidtius, *δὲ* ⟨*μὴ ἀφειμένων τῶν*⟩ *ἀναγκαίων*? Susem. | 12. *κοινοὶ* *Π*[2] Bekk. † ‖ 13. *δὲ* P[4] ‖ *τοὐντεῦθεν* male Schneiderus ‖ *ἔτι σκεψαμένοις* fort. Ar.

que? neque enim advena neque peregrinus. aut propter hanc quidem rationem nullum dicemus accidere inconveniens? neque enim servi dictorum nullum neque libertini. hoc enim verum, 2
quod non omnes ponendum cives, sine quibus non utique erit civitas, quoniam neque similiter cives pueri et viri, sed hii quidem simpliciter, hii autem ex suppositione: cives quidem enim sunt, sed imperfecti. in antiquis quidem igitur temporibus apud quosdam erat servum quod banausum aut peregrinum, propter quod multi tales et nunc: optima autem civitas non faciet banausum civem. si autem et hic civis, sed civis virtutem quam diximus dicendum non omnis neque liberi solum, sed quicunque operibus necessariis sunt dimissi. necessariorum au- 3
tem qui quidem uni ministrantes talia servi, qui autem communiter banausi et mercenarii. manifestum autem hinc parum considerantibus, quomodo habet de ipsis: ipsum enim apparens

1. *neque* ante *enim* om. c ‖ 7. *quidem* om. a ‖ 8. apud quosdam] *idem* Alb. ‖ aut] *vel* a, *et* Alb. ‖ fort. *quod* ⟨*quidem*⟩ ‖ 11. neque] *utique* t ‖ 13. *qui* ante *quidem* om. pr. a (suppl. rc.).

(III) ἔχει περὶ αὐτῶν· αὐτὸ γὰρ φανὲν τὸ λεχθὲν ποιεῖ δῆλον. ἐπεὶ γὰρ πλείους εἰσὶν αἱ πολιτεῖαι, καὶ εἴδη πολίτου ἀναγκαῖον εἶναι πλείω, καὶ μάλιστα τοῦ ἀρχομένου πολίτου, ὥστ' ἐν μέν τινι πολιτείᾳ τὸν βάναυσον ἀναγκαῖον εἶναι καὶ τὸν θῆτα πολίτας, ἐν τισὶ δ' ἀδύνατον, οἷον εἴ τίς ἐστιν ἣν καλοῦσιν ἀριστοκρατικὴν καὶ ἐν ᾗ κατ' ἀρετὴν αἱ τιμαὶ δίδονται καὶ κατ' ἀξίαν· οὐ γὰρ οἷόν τ' ἐπιτηδεῦ-
4 σαι τὰ τῆς ἀρετῆς ζῶντα βίον βάναυσον ἢ θητικόν. ἐν δὲ ταῖς ὀλιγαρχίαις θῆτα μὲν οὐκ ἐνδέχεται εἶναι πολίτην (ἀπὸ τιμημάτων γὰρ μακρῶν αἱ μεθέξεις τῶν ἀρχῶν), βάναυσον δὲ ἐνδέχεται (πλουτοῦσι γὰρ καὶ [οἱ] πολλοὶ τῶν τεχνιτῶν)· ἐν Θήβαις δὲ νόμος ἦν τὸν δέκα ἐτῶν μὴ ἀπεσχημένον τῆς ἀγορᾶς μὴ μετέχειν ἀρχῆς. ἐν πολλαῖς δὲ πολιτείαις προσεφέλκεται καὶ τῶν ξένων ὁ νόμος· ὁ γὰρ

14. *αὐτὸ γὰρ φανὲν* non sine caussa offendit et Aretinum, qui *φανὲν* non vertit, et eum, cuius est mala coniectura *αὐτὸ γὰρ ὃ φανερὸν φαμέν* in mg. Bas.[3], et Schneiderum, *τὸ γὰρ φανὲν* vel *αὐτὸ γὰρ ⟨τὸ⟩ φανὲν* ci. Schmidtius || *ποιεῖ* in ras. P[3] || 17. *τὸν*] *τὸ* P[1] || *τὸν βάναυσον* post *ἀναγκαῖον* (?) *Γ* || 18. *ἔν τισι* P[1], *ἐν τινι* P[2] || 19. *καλοῦμεν* Schneiderus || *ἀριστοκρατικὴν*] v. var. lect. Lat. || 20. *τι* ante *τιμαὶ* add. M[s] || *γίνονται* P[2] || *οὐδὲ Γ* || 23. *μακρὸν* pr. P[2] (*ῶν* superscr. corr.[1]) || 24. *δ' Π*[2] Bekk. || *οἱ* secludendum esse ci. Schneiderus || 25. *τὸν*] *τῶν* Q[b] T[b] et pr. P[2] (*ὸν* superscr. corr.[1]) || *ἀπεσχισμένον* M[s] || 26. *ἀρχῆς*] *ἀρετῆς Γ* M[s] † || 27. *προσεφέλκεται*] *contrahitur* Guil. || *τοὺς ξένους* P[4] et mg. Bas.[3], *τῶν ξένων ⟨ἐνίους⟩* mg. Bas.[3], *τοὺς ξένους* vel *⟨πολλοὺς⟩ τῶν ξένων* Spengelius, *τὸν ξένον* Coraes: at cf. I, 13. 1259 b, 25. 1260 b, 2. III, 13. 1284 b, 11. VIII, 4. 1338 b, 30. IV, 14. 1297 b, 31.

quod dictum est facit evidens. quoniam enim plures sunt politiae, et species civis necessarium esse plures et maxime subditi civis, quare in aliqua quidem politia necessarium esse banausum et mercenarium cives, in aliquibus autem impossibile, puta si qua est, quam vocant a r i s t o c r a t i c a m, et in qua secundum virtutem dantur honores et secundum dignitatem: neque enim possibile est exhibere quae virtutis viventem vita banausa vel mer-
4 cenaria. in oligarchiis autem mercenarium quidem non contingit esse civem (ab honorabilitatibus enim longis participationes principatuum), banausum autem contingit (ditantur enim et multi artificum): in Thebis autem lex erat eum, qui decem annorum non abstinuisset a foro, non participare virtute. in mul-

2. *esse* om. m || 3. esse] *est* Alb. || 5. quam] *quoniam* pr. b (crx. rc.) || *aristocratiam* codices et Alb. || 9. *honorabilibus* a || 10. *et* om. t Alb. || 12. virtute] *principatu* rc. b, *principatu fortes interpres* add. pr. a (*vacat* superscr. rc.).

(III)
ἐκ πολίτιδος ἔν τισι δημοκρατίαις πολίτης ἐστίν, τὸν αὐτὸν 5
δὲ τρόπον ἔχει καὶ τὰ περὶ τοὺς νόθους παρὰ πολλοῖς. οὐ
μὴν ἀλλ' ἐπεὶ δι' ἔνδειαν τῶν γνησίων πολιτῶν ποιοῦνται
πολίτας τοὺς τοιούτους (διὰ γὰρ ὀλιγανθρωπίαν οὕτω χρῶν-
ται τοῖς νόμοις), εὐποροῦντες [δ'] ὄχλου κατὰ μικρὸν παραι-
ροῦνται τοὺς ἐκ δούλου πρῶτον ἢ δούλης, εἶτα τοὺς ἀπὸ γυ-
ναικῶν, τέλος δὲ μόνον τοὺς ἐξ ἀμφοῖν αὐτῶν πολίτας ποιοῦ-
σιν. ὅτι μὲν οὖν εἴδη πλείω πολίτου, φανερὸν ἐκ τούτων, καὶ 6
ὅτι λέγεται μάλιστα πολίτης ὁ μετέχων τῶν τιμῶν, ὥσπερ καὶ
Ὅμηρος ἐποίησεν "ὡς εἴ τιν' ἀτίμητον μετανάστην·" ὥσπερ
μέτοικος γάρ ἐστιν ὁ τῶν τιμῶν μὴ μετέχων. ἀλλ' ὅπου τὸ

---

29. *τοὺς*, sed *οὺς* in ras. P^1 ‖ 32. *ἀποροῦντες* $Γ M^s$ † ‖ *δ'* add. *Π* Bekk. † ‖ *ὄχλους* P^4 ‖ *παραιτοῦνται* M^s, *παραινοῦνται* P^4 ‖ 33. *δούλου*] *δούλων* M^s ‖ *γυναικῶν*] *matre* Ar., *γυναικὸς* Camot. ‖ 34. *ἀστῶν* Perizonius (ad Aelian. V. H. VI, 10), rec. Bekk. ‖ 35. *πλείω* om. M^s | 36. *ὥσπερ* — 38. *μετέχων* post 40. *ἐστίν* pr. P^1 et corr. P^4, verum ordinem litteris *α* supra *τῶν τιμῶν* et *β* supra *ὥσπερ καὶ* scriptis restituit, errore tamen *γ* super 38. *ἀλλ' ὅπου* addere neglexit corr.[1] P^1 ‖ 37. *ὡς εἴ* — 38. *μετέχων* post 40. *ἐστίν* $P^{2.3.6.}$ Q^b T^b Ar. Ald. et pr. P^4, secludenda esse suspicatur Victorius, *repellunt* post haec verba add. Ar. ‖ *ἄτιμον* pr. P^1 (em. corr.[1]) ‖ *ὥσπερ* — 38. *μετέχων* post 40. *ἐστίν* $Γ M^s$ ‖ 38. *ο* ante *μέτοικος* add. M^s.

Locus citatus. 1278 a, 37. *Ὅμηρος*] Il. IX, 644.

Glossa. 1278 a, 29. *οὐ* — 34. *ποιοῦσιν*] *ἐπεὶ πολιτῶν ἀποροῦντές εἰσί τινες διὰ τὴν ὀλιγανθρωπίαν, καὶ τοὺς νόθους πολιτογραφοῦσιν, ὅταν δὲ εὐπωρήσουσιν* (sic!) *ὄχλου, μόνους ἡγοῦνται πολίτας τοὺς ἐκ τῶν πολιτῶν προελθόντας.* mg.[3] P^2.

tis autem politiis contrahitur et peregrinorum lex: qui enim ex
matre cive in quibusdam democratiis civis est, eodem autem 5
modo habent et quae circa spurios apud multos. attamen quo-
niam propter indigentiam legitimorum civium faciunt cives tales
(propter paucitatem enim hominum sic utuntur legibus), de-
fectum habentes turbae paulatim eligunt eos qui ex servo pri-
mum vel serva, deinde eos qui ex mulieribus, tandem autem
solum eos qui ex ambobus ipsis cives faciunt. quod quidem 6
igitur species plures civis, manifestum ex hiis, et quod dicitur
maxime civis qui participat honoribus, sicut et Homerus poeti-
zavit: „ac si quendam inhonoratum postexsurgentem": sed ubi

---

1. ex] *et* a ‖ 2. *mare* pr. b, *vel matre* rc. b ‖ *autem* om. m ‖ 3. *habent* om. a ‖ *quoniam* om. a ‖ 5. *paupertatem* pr. b (crx. rc.) ‖ *et* ante *defectum* add. b ‖ 7. vel] *vel ex* c ‖ *autem* om. a ‖ 8. *solum* post *eos* c ‖ 11. *ac* — *inhonoratum* om. pr. b (suppl. mg. rc.) ‖ *exurgentem* a, *post hec exsurgentem* rc. m.

(III) τοιοῦτον ἐπικεκρυμμένον ἐστίν, ἀπάτης χάριν τῶν συνοικούντων ἐστίν.

πότερον μὲν οὖν ἑτέραν ἢ τὴν αὐτὴν θετέον, καθ' ἣν 1278 b
ἀνὴρ ἀγαθός ἐστι καὶ πολίτης σπουδαῖος, δῆλον [ἐκ τῶν εἰρημένων], ὅτι τινὸς μὲν πόλεως ὁ αὐτὸς τινὸς δ' ἕτερος, κἀκείνης δ' οὐ πᾶς ἀλλ' ὁ πολιτικὸς καὶ κύριος ἢ δυνάμενος εἶναι κύριος, ἢ καθ' αὑτὸν ἢ μετ' ἄλλων, τῆς τῶν
IV κοινῶν ἐπιμελείας· ἐπεὶ δὲ ταῦτα διώρισται, τὸ μετὰ ταῦ- 6
τα σκεπτέον πότερον μίαν θετέον πολιτείαν ἢ πλείους, καὶ εἰ πλείους, τίνες καὶ πόσαι, καὶ διαφοραὶ τίνες αὐτῶν εἰσίν. ἔστι δὲ πολιτεία πόλεως τάξις τῶν τε ἄλλων ἀρχῶν καὶ μάλιστα τῆς κυρίας πάντων. κύριον μὲν γὰρ πανταχοῦ τὸ πολίτευμα τῆς πόλεως, πολίτευμα δὲ ἐστὶν ἡ πολιτεία. λέγω

39. *ὑποκεκρυμμένον* M[s], *ἐπικεκρυμένον* P[4] ‖ *ἀπάτης* post *χάριν* (?) *Γ*. 1278 b, 1. *ἑτέραν* ⟨*ἀρετὴν*⟩ Spengelius ‖ *αὐτὴν* ⟨*ἀρετὴν*⟩ ex Aretini vers. ci. Schneiderus, cf. 1277 a, 20. b, 31. ‖ *θετέον* om. P[2], *θετέον* ⟨*ἀρετήν*⟩ corr. Ald. Mon. ‖ 2. *δῆλον ὅτι*] *δηλονότι* M[s] ‖ *ἐκ τῶν εἰρημένων* add. *Π*[2] Ar. Bekk. et mg. P[1] ‖ 4. *κἀκείνης* ita, ut ras. super *ει* extet et *η* in altera ras. scriptum sit P[1], *κακεῖνος* *Γ* M[s] *Π*[2] Ar. Bekk.[1] ‖ *δ'* om. *Π*[2] Bekk. ‖ *πολιτικὸν* M[s] ‖ *ἢ* — 5. *κυριος* om. Q[b] T[b] Ar. Ald. et pr. P[3.4.] (suppl. mg. P[3.4.], sed in mg. P[3] postea abstersa sunt) ‖ 5. *καθαυτὸν* M[s] ‖ *τῶν κοινῶν* post 6. *ἐπιμελείας* (?) *Γ* ‖ 6. *το* P[3] ‖ 7. *καὶ εἰ πλείους* om. M[s] ‖ *καὶ εἰ*] *κἂν εἰ* *Π*[2] Bekk. ‖ 8. *αὐτῶν* post *εἰσὶν* *Γ* ‖ 9. *πόλεως* post *τάξις* (?) *Γ* ‖ *τε*] *δ'* P[4] ‖ 11. *δ'* *Π*[2] Bekk.

quod tale occultum est, gratia deceptionis cohabitantium est, sicut advena enim est qui honoribus non participat.

utrum quidem igitur alteram vel eandem ponendum, secundum quam vir bonus est et civis studiosus, palam, quia alicuius quidem civitatis idem, alicuius autem alius, et ille autem non omnis, sed qui civilis et dominus vel potens esse dominus
IV vel secundum se vel cum aliis curae communium: 6. quoniam autem haec determinata sunt, quod post haec considerandum, utrum unam ponendum politiam vel plures, et, si plures, quae et quot, et differentiae quae sint ipsarum. est autem politia ordo civitatis aliorum principatuum et maxime dominantis omnium. dominans quidem enim ubique est politeuma civitatis, politeuma

1. *occultatum* c Alb. et pr. m ‖ *deceptationis* t Alb. ‖ 2. *honoribus* om. c ‖ 3. *igitur* om. Alb. ‖ 4. *quidem* ante *quia* add. a ‖ 6. *omnes* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ *vel potens esse dominus* om. *s* ‖ 7. *aliis* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ 8. *hec* post *determinata* b ‖ 10. *quae sint* ante *differentiae* Alb., *quae sunt* bcg hklmnt ‖ 11. *et* post *civitatis* add. rc. a ‖ dominantis] *amantis* pr. b (crx. rc.), *quantis* c ‖ 12. ubique] *ubicunque ubi* c ‖ *polithima* a ‖ *polithuma*

δὲ οἷον ἐν μὲν ταῖς δημοκρατικαῖς κύριος ὁ δῆμος, οἱ δ' (IV)
ὀλίγοι τοὐναντίον ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις· φαμὲν δὲ καὶ πο-
λιτείαν ἑτέραν εἶναι τούτων. τὸν αὐτὸν δὲ τοῦτον ἐροῦμεν λό-
γον καὶ περὶ τῶν ἄλλων. ὑποθετέον δὴ πρῶτον τίνος χάριν 2
συνέστηκε πόλις, καὶ τῆς ἀρχῆς εἴδη πόσα τῆς περὶ ἄν-
θρωπον καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς ζωῆς. εἴρηται δὲ [καὶ] κατὰ
τοὺς πρώτους λόγους, ἐν οἷς περὶ οἰκονομίας διωρίσθη καὶ δε-
σποτείας, καὶ ὅτι φύσει μέν ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ζῷον πολιτικόν.
διὸ καὶ μηδὲν δεόμενοι τῆς παρ' ἀλλήλων βοηθείας [οὐκ
ἔλαττον] ὀρέγονται τοῦ συζῆν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ κοινῇ 3
συμφέρον συνάγει, καθ' ὅσον ἐπιβάλλει μέρος ἑκάστῳ τοῦ

---

12. *δ'* Π^2 Bekk. ‖ *δημοκρατιαῖς* P^4, *δημοκρατίαις* ci. Sylburgius ‖ 13. *δὴ* Spengelius ‖ 14. *δὴ* ci. Casaubonus ‖ *ἐροῦμεν* post *λόγον* (?) *Γ* ‖ 15. *δὲ* corr. Ald. Mon. Bekk. et pr. Q^b (crx. ead. m.) ‖ 17. *καὶ*] *κατὰ* Bernaysius ‖ *δὴ* $P^{2.3.}$ Q^b T^b Ald. Bekk. ‖ *καὶ* add. P^1 Q^b T^b Bekk. et corr. P^4 ‖ 19. *καὶ* om. *Γ* Bekk. ‖ *ὁ* om. Π^2 Bekk. ‖ 20. *δεόμενος* pr. P^3 (crx. ead. m.) ‖ *παρ'*] *περὶ* M^s Π^2 et pr. P^1 ‖ *βοηθείας*] *πολιτείας* *Γ* M^s † ‖ *οὐκ ἔλαττον* add. Π^2 Ar. Bekk. et mg.[1] P^1 (nescio an recte) ‖ 21. *συζῆν* in ras. P^3 ‖ 22. *ἐπιβάλλει*] *adiacet* Guil. ‖ *μέρος* post *ἑκάστῳ* *Γ*, *ἵμερος* nescit an conici liceat Buecheler ‖ *τοῦ ζῆν*] *ut vivatur* Guil.

Locus citatus. 1278 b, 17. *κατὰ* — 18. *δεσποτείας*] I, 2. 1252 b, 27 — 1253 a, 18.

autem est politia. dico autem puta in democraticis quidem
dominans populus, pauci autem e contrario in oligarchiis:
dicimus autem et politiam alteram esse eorum. eundem au-
tem hunc sermonem dicemus et de aliis. supponendum ita- 2
que primo, cuius gratia constituta est civitas et principatus
species quot eius qui circa hominem et circa communionem vi-
tae. dictum est autem in primis sermonibus, in quibus de yco-
nomia determinatum est et de despotia, quod natura quidem
est homo animal civile. propter quod et nullo indigentes eius
quae ab invicem politiae appetunt convivere: quin immo et 3
communiter conferens colligit, in quantum adiacet unicuique

---

pr. a, *politheuma* rc. a ‖ 2. *dominans* post *populus* m ‖ pauci] *palam* a ‖ 3. *dicamus* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ *autem* om. t ‖ *et* om. Alb. ‖ 4. *et* om. Alb. ‖ 5. *cuus* pr. a (crx. rc.) ‖ 6. *quod* m, om. Alb. ‖ *vel* ante *eius* add. rc. m ‖ *et circa* om. c ‖ 8. *de* om. m ‖ *despocia* bcm, *despotica* Alb., *despotica et* t ‖ 9. *est* post *homo* Alb. ‖ *indigens* aeghklmnt Alb. et pr. b, *vel indigentes* mg. rc. b ‖ 10. *politice* rc. m ‖ 11. *inferens* a ‖ *et* ante *unicuique* add. t.

(IV) ζῆν καλῶς. μάλιστα μὲν οὖν τοῦτ' ἐστὶ τέλος, καὶ κοινῇ πᾶσι καὶ χωρίς· συνέρχονται δὲ καὶ τοῦ ζῆν ἕνεκεν αὐτοῦ καὶ συνέχουσι τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν. ἴσως γὰρ ἔνεστί τι τοῦ καλοῦ μόριον καὶ κατὰ τὸ ζῆν αὐτὸ μόνον, ἂν μὴ τοῖς χαλεποῖς κατὰ τὸν βίον ὑπερβάλλῃ λίαν. δῆλον δ' ὡς καρτεροῦσι πολλὴν κακοπάθειαν οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων γλιχόμενοι τοῦ ζῆν, ὡς ἐνούσης τινὸς εὐημερίας ἐν αὐτῷ καὶ
4 γλυκύτητος φυσικῆς. ἀλλὰ μὴν καὶ τῆς ἀρχῆς [γε] τοὺς λεγομένους τρόπους ῥᾴδιον διελεῖν· καὶ γὰρ ἐν τοῖς ἐξωτερικοῖς λόγοις διοριζόμεθα περὶ αὐτῶν πολλάκις. ἡ μὲν γὰρ δεσποτεία, καίπερ ὄντος κατ' ἀλήθειαν τῷ τε φύσει δούλῳ καὶ τῷ φύσει δεσπότῃ ταὐτοῦ συμφέροντος, ὅμως ἄρχει πρὸς τὸ τοῦ δεσπότου συμφέρον οὐδὲν ἧττον, πρὸς δὲ τὸ τοῦ δούλου κατὰ συμβεβηκός (οὐ γὰρ ἐνδέχεται φθειρομένου

24. χωρίς ⟨ἑκάστῳ⟩ Spengelius ‖ 25. συνέχουσιν P[4], *continet* Ar. ‖ ἴσως — 26. μόριον ante 24. καὶ συνέχουσι Π[2] Ar. Bekk. et corr. (i. e., ut videtur, corr.[1]) P[1], qua in verborum collocatione καὶ συνέχουσι offenderunt Zwingerum, ut καὶ συνέχον τι scriberet ‖ 25. ἐνεστίν M[s] ‖ 26. τὸ ζῆν post αὐτὸ (?) Γ ‖ 27. ὑπερβάλλει P[1.4], ὑπερβάλῃ P[2.3] Q[b] T[b] ‖ δ'] γάρ? an θ'? Susem. ‖ 28. πολλὴν κακοπάθειαν] *multa mala sustinentes* Guil.: fuitne: πολλὰ κακὰ παθόντες? ‖ 30. καί, ut videtur, om. Γ † ‖ γε om. Π[1] P[4] Q[b] T[b] Bekk. ‖ λεγομένους] ἐνδεχομένους? Susem. ‖ 31. διελθεῖν mg. Bas.[3] ‖ 32. διωριζόμεθα Q[b] et fort. Ar. ‖ 33. ὄντως M[s] ‖ κατ' — 34. δεσπότῃ post 34. συμφέροντος Γ ‖ 35. τοῦ δεσπότου post συμφέρον (?) Γ.

pars ut vivatur bene. maxime quidem igitur hoc est finis et communiter omnibus et singillatim: conveniunt autem et ad vivere gratia ipsius et continent politicam communionem. forte enim inest aliqua boni particula et secundum ipsum vivere solum, si non diris secundum vitam excedatur valde. palam autem, quod perseverant multa mala sustinentes multi hominum inviscati ad vivere, tamquam existente quodam solatio in ipso
4 et dulcedine naturali. at vero principatus dictos modos facile dividere: et enim in extrinsecis sermonibus determinamus de ipsis saepe. despotia quidem enim, quamvis sit idem conferens secundum veritatem ei qui natura servus et ei qui natura despotes, tamen principatur ad conferens despotis nihil minus, ad id autem quod servi secundum accidens (non enim contin-

1. *ut vivatur* om. c ‖ 2. *et* ante *singillatim* om. a ‖ *sigillatim* abcm et sic saepissime ‖ autem] *enim* Alb. ‖ *uvere* pr. a (crx. rc.), *invicem* t (crx. t[2]) ‖ 3. et] *quod communiter* Alb. ‖ *polithyam* a, *politiciam* c, *policam* m ‖ 6. *substinentes* a ‖ 10. *spe* pr. a (*sepe* crx. rc.).

(IV)
τοῦ δούλου σώζεσθαι τὴν δεσποτείαν)· ἡ δὲ τέκνων ἀρχὴ καὶ 5
γυναικὸς καὶ τῆς οἰκίας πάσης, ἣν δὴ καλοῦμεν οἰκονομικήν,
ἤτοι τῶν ἀρχομένων χάριν ἐστὶν ἢ ⟨εἰ⟩ κοινοῦ τινὸς ἀμφοῖν,
καθ' αὐτὸ μὲν τῶν ἀρχομένων, ὡς ὁρῶμεν καὶ τὰς ἄλλας
τέχνας, οἷον ἰατρικὴν καὶ γυμναστικήν, κατὰ συμβεβηκὸς
δὲ κἂν αὐτῶν εἶεν. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸν παιδοτρίβην [ἕνα]
τῶν γυμναζομένων ἐνίοτ' εἶναι καὶ αὐτόν, ὥσπερ ὁ κυβερ-
νήτης εἷς ἐστιν ἀεὶ τῶν πλωτήρων· ὁ μὲν οὖν παιδοτρίβης
ἢ κυβερνήτης σκοπεῖ τὸ τῶν ἀρχομένων ἀγαθόν, ὅταν δὲ
τούτων εἷς γένηται καὶ αὐτός, κατὰ συμβεβηκὸς μετέχει
τῆς ὠφελείας, ὃ μὲν γὰρ πλωτήρ, ὃ δὲ τῶν γυμναζομέ-
νων εἷς γίνεται παιδοτρίβης ὤν. διὸ καὶ τὰς πολιτικὰς 6

---

37. *τῶν* ante *τέκνων* add. M[s] ‖ *τέκνων*, sed *κ* in ras. P[1], *τέκνων* post *ἀρχὴ* (?) *Γ* ‖ 38. *οἰκίας* post *πάσης* *Γ* ‖ 39. *κοινοῦ* post *τινος* *Γ*, om. pr. M[a] ‖ *τινὸς ἀρχὴν ἀμφοῖν* M[s] ‖ 40. *αὐτὸ* M[s] ‖ *ὡς*] *ὥσπερ* *Π*[2] Bekk.

1279 a, 2. *εἴη* ci. Spengelius ‖ *ἕνα* add. *Π*[2] Ar. Bekk., *εἶναι* add. M[s] P[1] (nescio an recte) ‖ 3. *τῶν γυμναζομένων* post *αὐτὸν* (?) *Γ* ‖ *ἐνίοτε* M[s] P[1] (nescio an recte) ‖ *εἶναι* om. M[s] P[1] (nescio an recte) ‖ 4. *εἷς* post *ἐστὶν ἀεὶ* (?) *Γ* ‖ *εἷς* — 5. *κυβερνήτης* om. M[s] ‖ 6. *τούτων* post *εἷς* *Γ* ‖ *γίνηται* P[1] ‖ *τὸ* ante *συμβεβηκὸς* add. P[4] Q[b] T[b] ‖ 7. *ἀσφαλείας* Q[b] T[b] Ald. et pr. P[4] † ‖ *γίνεται εἷς τῶν γυμναζομένων* *Γ* ‖ 8. ** *διὸ* Conringius ‖ *τὴν πολιτικὴν ἀρχὴν* ci. Spengelius.

GLOSSA. 1278 b, 39. *κοινοῦ τινὸς ἀμφοῖν*] *ἑαυτοῦ δηλονότι καὶ τῶν ἀρχομένων*. p[2].

git corrupto servo salvari despotiam): principatus autem pue- 5
rorum et mulieris et totius domus, quem utique vocamus yco-
nomicum, vel subiectorum gratia est vel alicuius communis am-
borum, secundum se quidem subiectorum, ut videmus et alias
artes, puta medicinalem et exercitativam, secundum accidens
autem et utique ipsorum erunt. nihil enim prohibet exercitia
docentem pueros aliquando esse et ipsum eorum, qui exerci-
tantur, sicut gubernator est semper unus nautarum: puerorum
quidem igitur exercitator vel gubernator considerat subiectorum
bonum, quando autem unus horum fuerit et ipse, secundum
accidens participat utilitate, hic quidem enim nauta, hic autem
fit unus eorum, qui exercitantur, cum sit puerorum exercitator.
propter quod et politicos principatus, quando fuerit secundum 6

---

3. *gratia* — 4. *subiectorum* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ *est* om. a ‖ 4. *alia* pr. m (crx. rc.) ‖ 7. *docentem aliquando pueros*, sed *em* et *uero* in ras. a rc., ut videtur, m. scr. a ‖ 10. *secundum accidens* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ 11. *utilitates* t Alb. ‖ 12. *fit* om. Alb. ‖ 13. *fuerint* at Alb. et rc. m, *fiunt* pr. m.

(IV) ἀρχάς, ὅταν ᾖ κατ' ἰσότητα τῶν πολιτῶν συνεστηκυῖα καὶ καθ' ὁμοιότητα, κατὰ μέρος ἀξιοῦσιν ἄρχειν, πρότερον μέν, ᾗ πέφυκεν, ἀξιοῦντες ἐν μέρει λειτουργεῖν, καὶ σκοπεῖν τινὰ πάλιν τὸ αὐτοῦ ἀγαθόν, ὥσπερ πρότερον αὐτὸς ἄρχων ἐσκόπει τὸ ἐκείνου συμφέρον· νῦν δὲ διὰ τὰς ὠφελείας τὰς ἀπὸ τῶν κοινῶν καὶ τὰς ἐκ τῆς ἀρχῆς βούλονται συνεχῶς ἄρχειν, οἷον εἰ συνέβαινεν ὑγιαίνειν ἀεὶ τοῖς ἄρχουσι νοσακεροῖς οὖσιν, καὶ γὰρ ἂν οὕτως ἴσως ἐδίωκον τὰς ἀρχάς.
7 φανερὸν τοίνυν ὡς ὅσαι μὲν πολιτεῖαι τὸ κοινῇ συμφέρον σκοποῦσιν, αὗται μὲν ὀρθαὶ τυγχάνουσιν οὖσαι κατὰ τὸ ἁπλῶς δίκαιον, ὅσαι δὲ τὸ σφέτερον μόνον τῶν ἀρχόντων, ἡμαρτημέναι καὶ πᾶσαι παρεκβάσεις τῶν ὀρθῶν πολιτειῶν· δεσποτικαὶ γάρ, ἡ δὲ πόλις κοινωνία τῶν ἐλευθέρων ἐστίν.

9. ὅταν ὦσι κατ' — συνεστηκυῖαι ex Ar. ci. Ramus ‖ πολιτῶν ⟨ἡ πολιτεία⟩? Susem.: at nescio an locus prorsus sit sanus ‖ 10. ὁμοιότητα ⟨ἡ πολιτεία⟩ Schneiderus ‖ ἀξιοῦσαν M^s ‖ 11. ἀξιοῦντ pr. P^1 (crx., ut videtur, p^1) ‖ λυτουργεῖν pr. P^3 (crx. ead. m.) ‖ 12. τὸ] τοῦ P^4 Q^b T^b ‖ αὑτοῦ P^1 Ald. Bekk., αὐτοῦ Γ M^s $P^{2,3,4}$. ‖ 13. ἐκείνῳ ci. Schneiderus, κοινῇ Sylburgius, κοινὸν Boiesenius (fors. recte) ‖ 15. ὑγειαίνειν P^4 ‖ 16. ἂν post ἴσως Γ ‖ ἴσως om. M^s ‖ 18. σκοποῦσι ante 17. τὸ (?) Γ, σκοποῦσαι Q^b ‖ αὗται (?) P^1, αὐταὶ Γ M^s † ‖ 19. τὸ del. Victorius^2 ‖ σφέτερον] συμφέρον (?) Γ ‖ μόνον post τῶν ἀρχόντων Γ ‖ 20. καὶ post πᾶσαι $Π^2$ Bekk. †.

aequalitatem civium constituta et secundum similitudinem, secundum partem dignificant principari, prius quidem, qua aptum natum erat, dignificantes in parte ministrare et considerare aliquem rursum quod ipsius bonum, sicut prius ipse principans considerabat quod illiùs conferens: nunc autem propter utilitates quae a communibus et eas quae ex principatu volunt continue principari, veluti si accideret sanos esse semper principantes, cum essent aegrotativi, et enim sic forte utique perse-
7 querentur principatus. manifestum igitur, quod quaecunque quidem politiae intendunt quod communiter conferens, ipsae quidem rectae existunt entes secundum id quod simpliciter iustum, quaecunque autem conferens principum solum, vitiatae et omnes sunt transgressiones rectarum politiarum: despoticae enim, civitas autem communitas liberorum est.

1. *constitutam* a, *constituti* t Alb. et rc. m, *vel constituti* rc. b ‖ 2. quidem] *enim* b ‖ qua] *quam* corr. a, *quia* Alb., om. bc ‖ 3. *aliqua* t Alb. ‖ 4. *prius* post *ipse* Alb., om. t ‖ 6. et] *ut* t Alb. ‖ 8. aegrotativi] *alia littera: congregativi* Alb. ‖ *sic* om. m ‖ *persequeretur* a, *per se querentur* m ‖ 9. igitur] *ergo* t, *quidem igitur* a ‖ 12. *principum* om. pr. a (suppl. mg. rc.) ‖ 14. *communitas* linea suppos. del. rc. m.

7 *διωρισμένων δὲ τούτων ἐχόμενόν ἐστι τὰς πολιτείας ἐπισκέψασθαι, πόσαι τὸν ἀριθμὸν καὶ τίνες εἰσί, καὶ πρῶτον τὰς ὀρθὰς αὐτῶν· καὶ γὰρ αἱ παρεκβάσεις ἔσονται φανεραὶ τούτων διορισθεισῶν. ἐπεὶ δὲ πολιτεία μὲν καὶ τὸ πολίτευμα σημαίνει ταὐτόν, πολίτευμα δ' ἐστὶ τὸ κύριον τῶν πόλεων, ἀνάγκη δ' εἶναι κύριον ἢ ἕνα ἢ ὀλίγους ἢ τοὺς πολλούς· ὅταν μὲν ὁ εἷς ἢ οἱ ὀλίγοι ἢ οἱ πολλοὶ πρὸς τὸ κοινὸν συμφέρον ἄρχωσι, ταύτας μὲν ὀρθὰς ἀναγκαῖον εἶναι τὰς πολιτείας, τὰς δὲ πρὸς τὸ ἴδιον ἢ τοῦ ἑνὸς ἢ τῶν ὀλίγων ἢ τοῦ πλήθους παρεκβάσεις. ἢ γὰρ οὐ πολίτας φατέον εἶναι τοὺς μετέχοντας, ἢ δεῖ κοινωνεῖν τοῦ συμφέροντος.* V
καλεῖν δ' εἰώθαμεν τῶν μὲν μοναρχιῶν τὴν πρὸς τὸ κοινὸν 2
ἀποβλέπουσαν συμφέρον βασιλείαν, τὴν δὲ [τῶν] ὀλίγων μὲν πλειόνων δὲ ἑνὸς ἀριστοκρατίαν (ἢ διὰ τὸ τοὺς ἀρίστους ἄρ-

22. *ἐχόμενάς* M[s] ‖ 25. *διωρισθεισῶν* M[s] P[3] ‖ *τὸ* om. *Π*[2] Bekk. ‖ 26. *συμβαίνει* pr. P[3] (crx. ead. m.) ‖ 27. *τῆς πόλεως* ci. Spengelius ‖ *ὀλίγον* *Γ* M[s] † ‖ *τοὺς* om. Schneiderus ‖ 28. *ἢ* post *εἷς* om. P[4] ‖ 31. *καὶ* ante *γὰρ* add. M[s] ‖ 33. *δὲ* M[s] ‖ 34. *ἀποβλέπουσαν* post *συμφέρον* (?) *Γ* ‖ *τῶν* add. *Π*[2] Bekk. ‖ 35. *δὲ* M[s].

7. determinatis autem hiis habitum est politias considerare, V
quot numero et quae sint, et primo rectas ipsarum: et enim transgressiones erunt manifestae hiis determinatis. quoniam autem politia quidem et politeuma significat idem, politeuma autem est quod dominans civitatum, necesse autem esse dominans aut unum aut paucum aut multos: quando quidem unus vel pauci vel multi ad commune conferens principantur, has quidem rectas necessarium esse politias, eas autem quae ad proprium vel unius vel paucorum vel multitudinis, transgressiones. aut enim non cives dicendum esse participantes aut oportet communicare conferente. vocare autem consuevimus monar- 2
chiarum quidem eam, quae ad commune conferens respicit, regnum, eam autem, quae paucorum quidem, plurium autem

2. *sunt* a ‖ *prius* t ‖ 4. *signat* a, *sig͠nt* bcm et sic saepius ‖ 5. *idem* ante *est* add. Alb. ‖ quod] *et* c ‖ 6. *autem unum* b ‖ *papaucum* b, *paucos* t Alb. ‖ 8. *est* ante *esse* add. a ‖ 10. aut — aut] *autem* (?) — *a* pr. a, *aut* (?) — *autem* rc. a (priore enim loco legitur *at* (with *u* above and ∧ below) et ∧ et *u* a rc. m. scripta sunt, sed *u* in ras., *āt* igitur, i. e. *autem*, ni fallor, dederat pr. manus) ‖ *oportet* post 11. *communicare* a ‖ 13. *autem* om. Alb. ‖ *aut uno* a.

(V) *χειν, ἢ διὰ τὸ πρὸς τὸ ἄριστον τῇ πόλει καὶ τοῖς κοινωνοῦ-*
σιν αὐτῆς), ὅταν δὲ τὸ πλῆθος πρὸς τὸ κοινὸν πολιτεύη-
ται συμφέρον, καλεῖται τὸ κοινὸν ὄνομα πασῶν τῶν πολι-
3 *τειῶν, πολιτεία. [συμβαίνει δ' εὐλόγως. ἕνα μὲν γὰρ δια-*
φέρειν κατ' ἀρετὴν ἢ ὀλίγους ἐνδέχεται, πλείους δ' ἤδη χαλε-
πὸν ἠκριβῶσθαι πρὸς πᾶσαν ἀρετήν, ἀλλὰ μάλιστα τὴν πολε- 1279 b
μικήν· αὕτη γὰρ ἐν πλήθει γίνεται· διόπερ κατὰ ταύτην
τὴν πολιτείαν κυριώτατον τὸ προπολεμοῦν.] καὶ μετέχουσιν
4 *αὐτῆς οἱ κεκτημένοι τὰ ὅπλα. * παρεκβάσεις δὲ τῶν εἰρη-*
μένων τυραννὶς μὲν βασιλείας, ὀλιγαρχία δὲ ἀριστοκρατίας,
δημοκρατία δὲ πολιτείας. ἡ μὲν γὰρ τυραννίς ἐστι μοναρ-

36. *κοινοννοῦσιν* pr. P[3] (crx. ead. m.) ‖ 37. *αὐτ* P[1] (lacuna trium fere litterarum est) ‖ ⟨*πολεμικὸν*⟩ *πλῆθος* ci. Zellerus (l. l. p. 558, 2) ‖ *πολιτεύηται* (?) post 38. *συμφέρον* (?) *Γ*, *vivit* Guil. ‖ 38. *τῶν* om. P[2] ‖ *τῶν* ^β^*πολιτειῶν* ^α^*πασῶν* M[s] ‖ 39. ** *συμβαίνει* Thurotus: vitium detexit Spengelius, qui olim *οὐκ* post *δ'* intercidisse opinatus est, nunc cum Thuroto consentit: sententia postulat, ut militare esse genus reipublicae politiam dicatur, id quod monuit item olim lacunam statuens Susem., sed eam ipsam ob caussam *συμβαίνει* — b, 3. *προπολεμοῦν* recte post b, 4. *ὅπλα* tri. potius Schmidtius ‖ *δὲ* M[s] ‖ *διαφέρει κατὰ* P[4] ‖ 40 *χαλεπὸν* post b, 1. *ἀρετὴν* *Γ*.

1279 b, 1. *ἀλλὰ*] *ἀλλ' ἢ* Coraes ‖ ⟨*πρὸς*⟩ *τὴν* Schneiderus ‖ 2. *γίγνεται* *Π*[2] Bekk.[1] ‖ 3. *προσπολεμοῦν* M[s] ‖ 4. *αὐτῆς* ⟨*μάλιστα*⟩ Lambinus ‖ 5. *ἀριστοκρατείας* P[1] ‖ 6. *γὰρ*] *οὖν* fort. *Γ* † ‖ *ἔστιν* M[s].

uno, aristocratiam (aut propter optimos principari aut propterea
quod ad optimum civitati et communicantibus ipsa), quando
autem multitudo ad commune conferens vivit, vocatur communi
3 nomine omnium politiarum politia. accidit autem rationabili-
ter. unum quidem enim differre secundum virtutem vel pau-
cos contingit, plures autem iam ad summum omnis virtutis
pervenisse difficile, sed maxime ad bellicam: haec enim in
multitudine fit: propter quod quidem secundum hanc poli-
tiam principalissimum quod propugnativum et participant ipsa
4 qui possident arma. transgressiones autem dictarum tyrannis
quidem regni, oligarchia autem aristocratiae, democratia autem
politiae. tyrannis quidem igitur est monarchia ad conferens

1. propterea quod] *propter eas quo* c ‖ 3. *commune* linea suppos. notavit rc. m ‖ 4. *autem* ante *accidit* m, om. pr. b (suppl. rc.) ‖ 5. *enim* ante *quidem* a, *igitur* bchklmnst Alb. ‖ *differre* post *virtutem* a ‖ 6. *virtutis* post 7. *pervenisse* a ‖ 7. sed] *et* aeghklmnt Alb. et pr. b (crx. rc.) ‖ *hoc* t Alb. 10. qui] *que* pr. m (crx. rc.) ‖ 12. igitur] nescio an corrigendum sit *enim*, quippe quod post *quidem* saepius in codicibus cum *igitur* commutetur ‖ est] *ex* pr. b (crx. rc.).

χία πρὸς τὸ συμφέρον τὸ τοῦ μοναρχοῦντος, ἡ δ' ὀλιγαρχία πρὸς τὸ τῶν εὐπόρων, ἡ δὲ δημοκρατία πρὸς τὸ συμφέρον τὸ τῶν ἀπόρων· πρὸς δὲ τὸ τῷ κοινῷ λυσιτελοῦν οὐδεμία αὐτῶν. (V)

8 δεῖ δὲ μικρῷ διὰ μακροτέρων εἰπεῖν τίς ἑκάστη τούτων τῶν πολιτειῶν ἐστίν· καὶ γὰρ ἔχει τινὰς ἀπορίας, τῷ δὲ περὶ ἑκάστην μέθοδον φιλοσοφοῦντι καὶ μὴ μόνον ἀποβλέποντι πρὸς τὸ πράττειν οἰκεῖόν ἐστι τὸ μὴ παρορᾶν μηδέ τι καταλείπειν, ἀλλὰ δηλοῦν τὴν περὶ ἕκαστον ἀλήθειαν. ἔστι δὲ τυραννὶς μὲν μοναρχία, καθάπερ εἴρηται, δεσποτικὴ τῆς πολιτικῆς κοινωνίας, ὀλιγαρχία δ' ὅταν ὦσι κύριοι τῆς πολιτείας οἱ τὰς οὐσίας ἔχοντες, δημοκρατία δὲ τοὐναντίον ὅταν οἱ μὴ κεκτημένοι πλῆθος οὐσίας ἀλλ' ἄποροι. πρώτη δ' ἀπορία πρὸς τὸν διορισμόν ἐστίν. εἰ γὰρ εἶεν οἱ

7. τοῦ τυραν μοναρχοῦντος M[s] ‖ 13. ἕκαστον (vel ἑκάστου) μεθόδῳ ci. Coraes ‖ 14. μὴ] μηδὲν ci. Schneiderus, recte, si 15. τι spurium est ‖ 15. τι om. Π[1] Ar. ‖ 16. δὲ] δὴ vel γὰρ ci. Spengelius ‖ δεσποστικὴ Sylburgius ‖ 17. ὀλιγαρχικὸν (ut videtur) pr. M[s] ‖ δὲ M[s] ‖ 19. ὅταν in ras. P[2] ‖ πλῆθος secludendum esse ci. Spengelius (nescio an recte) ‖ 20. ⟨τοῦτον⟩ τὸν? Susem.

Glossa. 1279 b, 16. ἔστι — 17. κοινωνίας] σῆ περὶ τυραννίδος. mg. p[2].

monarchizantis, oligarchia autem ad id quod abundantium, democratia autem ad conferens egenorum: ad id autem, quod expedit communi, nulla ipsarum.

8. oportet autem paulo per longiora dicere, quae sit unaquaeque harum politiarum: etenim habet quasdam dubitationes, ei autem, qui circa unamquamque methodum philosophatur et non solum adspicit ad agere, conveniens est non despicere neque praetermittere, sed declarare circa unumquodque veritatem. est autem tyrannis quidem monarchia, sicut dictum est, despotica politicae communitatis, oligarchia autem, quando fuerint domini politiae qui substantias habent, democratia autem e contrario, quando qui non possident multitudinem substantiae, sed egeni. prima autem dubitatio ad definitionem est. si enim

3. *nullam* ct et pr. bm ‖ 5. *enim* om. b ‖ 6. *que* bm, *quae* ct (crx. t[a]) ‖ 7. agere] *regere* corr. a (nam *re* in initio verbi est in ras.) et pr. bm (crx. rc. m et mg. rc. b), *agendum* t[a] Alb., *regem* t et alia litt. ap. Alb. ‖ 10. *fuerunt* a ‖ 12. *multitudinem* post *substantiae* a.

(V) πλείους ὄντες εὔποροι κύριοι τῆς πόλεως, δημοκρατία δέ ἐστιν ὅταν ᾖ κύριον τὸ πλῆθος, ὁμοίως δὲ πάλιν κἂν εἴ που συμβαίνει τοὺς ἀπόρους ἐλάττους μὲν εἶναι τῶν εὐπόρων, κρείττους δ' ὄντας κυρίους εἶναι τῆς πολιτείας, ὅπου δ' ὀλίγον κύριον πλῆθος, ὀλιγαρχίαν εἶναί φασιν· οὐκ ἂν καλῶς δόξειεν
6 διωρίσθαι περὶ τῶν πολιτειῶν. ἀλλὰ μὴν κἂν ⟨εἴ⟩ τις συνθεὶς τῇ μὲν εὐπορίᾳ τὴν ὀλιγότητα τῇ δ' ἀπορίᾳ τὸ πλῆθος οὕτω προσαγορεύοι τὰς πολιτείας, ὀλιγαρχίαν μὲν ἐν ᾗ τὰς ἀρχὰς ἔχουσιν οἱ εὔποροι ὀλίγοι τὸ πλῆθος ὄντες, δημοκρατίαν δὲ ἐν ᾗ οἱ ἄποροι πολλοὶ τὸ πλῆθος ὄντες· ἄλλην ἀπορίαν ἔχει. τίνας γὰρ ἐροῦμεν τὰς ἄρτι λεχθείσας πολιτείας, τὴν ἐν ᾗ πλείους εὔποροι καὶ ἐν ᾗ ἐλάττους οἱ ἄποροι, κύριοι δ' ἑκάτεροι τῶν πολιτειῶν, εἴπερ μηδεμία
7 ἄλλη πολιτεία παρὰ τὰς εἰρημένας ἔστιν; ἔοικε τοίνυν ὁ

21. πλείους, sed ους in ras. P[3] ‖ πολιτείας Schneiderus (nescio an recte) ‖ δέ ἐστιν M[s] P[1], δ' ἐστὶν Π[2] Bekk. ‖ 22. ᾖ] εἴη M[s] P[1] ‖ κἂν] ἄν, ut videtur, Γ ‖ συμβαίνη Γ M[s] P[2.3.] Q[b] T[b] Ar. Ald. Bekk.[1], συμβαίῃ Sylburgius, συμβαίνοι Schneiderus ‖ 23. μὲν om. M[s] ‖ κρείτους pr. P[3] (crx. rc.) ‖ 24. ὀλίγον post κύριον (?) Γ ‖ 25. ἂν καλῶς post δόξειεν Γ ‖ δόξειε M[s] P[1] ‖ 26. κἄν P[1] Π[2] Bekk., ἐάν Γ M[s] Ar. ‖ 28. προσαγορεύει Q[b] T[b] Ald., προσαγορεύῃ Morelius Bekk. † ‖ 29. δημοκρατίαν — 30. ὄντες om. M[s] ‖ 30. τὸ πλῆθος post ὄντες Γ ‖ 31. ἔχει ante ἀπορίαν Γ, ἔχοι Scaliger ‖ 32. οἱ ante εὔποροι add. Sylburgius Bekk. ‖ 33. ἄποιροι P[4] ‖ μηδεμία, sed ία in ras. P[3], μὴ δὲ μία M[s] Ald. ‖ 34. περὶ Q[b] T[b], π P[3] † ‖ ἐστὶ aut ante παρὰ aut ante πολιτεία Γ.

fuerint qui plures existentes divites domini civitatis, democratia autem est, quando fuerit domina multitudo, similiter autem rursum utique si alicubi accidat egenos pauciores quidem esse divitibus, meliores autem existentes dominos esse politiae, ubi autem pauca multitudo domina, oligarchiam esse aiunt: non
6 videbitur utique bene definitum esse de politiis. at vero si quis conectens abundantiae quidem paucitatem, penuriae autem multidudinem sic appellet politias, oligarchiam quidem, in qua principatus habent qui divites pauci multitudine existentes, democratiam autem, in qua qui egeni multi existentes multitudine: aliam habet dubitationem. quas enim dicemus modo dictas politias, eam, in qua plures opulenti et in qua pauciores egeni, domini autem utrique politiarum, siquidem nulla alia politia

1. fuerint qui] *qui fuerunt* a ‖ 2. *est* om. pr. b (suppl. rc.) ‖ 3. *alicui* pr. a (crx. rc.) ‖ 6. *esse* om. a ‖ 10. qui] *quidem* Alb. ‖ 13. autem] *enim* Alb. ‖ *aliqua* ante *alia* add. m ‖ *alia est politia praeter praedictas* Alb.

λόγος ποιεῖν δῆλον ὅτι τὸ μὲν ὀλίγους ἢ πολλοὺς εἶναι (V) κυρίους συμβεβηκός ἐστιν, τὸ μὲν ταῖς ὀλιγαρχίαις τὸ δὲ ταῖς δημοκρατίαις, διὰ τὸ τοὺς μὲν εὐπόρους ὀλίγους, πολλοὺς δ' εἶναι τοὺς ἀπόρους πανταχοῦ (διὸ καὶ οὐ συμβαίνει τὰς ῥηθείσας αἰτίας γίνεσθαι διαφοράς), ᾧ δὲ διαφέρουσιν ἥ τε δημοκρατία καὶ ἡ ὀλιγαρχία ἀλλήλων, πενία καὶ πλοῦτός 1280 a ἐστίν, καὶ ἀναγκαῖον μέν, ὅπου ἂν ἄρχωσι διὰ πλοῦτον ἄν τ' ἐλάττους ἄν τε πλείους, εἶναι ταύτην ὀλιγαρχίαν, ὅπου δ' οἱ ἄποροι, δημοκρατίαν, ἀλλὰ συμβαίνει, καθάπερ εἴπομεν, τοὺς μὲν ὀλίγους εἶναι τοὺς δὲ πολλούς. εὐποροῦσι μὲν γὰρ ὀλίγοι, τῆς δὲ ἐλευθερίας μετέχουσι πάντες· δι' ἃς αἰτίας ἀμφισβητοῦσιν ἀμφότεροι τῆς πολιτείας.

9 ληπτέον δὲ πρῶτον τίνας ὅρους λέγουσι τῆς ὀλιγαρχίας 8

35. *δηλονότι* P[2.3.] Ald. ‖ 36. *τὸ δὲ ταῖς ὀλιγαρχίαις* post *ὀλιγαρχίαις* add. M[s] ‖ 37. *δημοκρατείαις* P[4] ‖ *τοὺς δ' ἀπόρους πολλοὺς εἶναι* (?) *Γ* ‖ *πολλοὺς*] *πλείους* Schneiderus ‖ 38. ⟨*διὰ*⟩ *τὰς* ci. Susem. ‖ 39. *ῥηθήσας* P[4] ‖ ⟨*ἀπορίας*⟩ *αἰτίας* Coraes ‖ *διαφορᾶς* *Γ* et cum aliis editoribus Coraes Bekk., ⟨*τῆς*⟩ *διαφορᾶς* ci. Schneiderus, *differentiam* Ar. ‖ *ὧδε* M[s] ‖ *διαφέρει* M[s] ‖ 40. *ἡ* om. M[s].

1280 a, 2. *τε* M[s] et fort. P[1] ‖ *ταύτην* ante *εἶναι* (?) *Γ*, *τούτων τὴν* T[b] ‖ 3. *δὲ* M[s] et fort. P[1] ‖ 4. *ἀποροῦσι* M[s] ‖ 5. *δ'* P[1.4.] Ald. Bekk. ‖ 6. *ἀμφισβιτοῦσιν* pr. P[3] (crx. ead. m.) ‖ *πολιτείας.* * * Conringius (fors. recte) ‖ 7. *πρότερον* Thom. Ar.

est praeter dictas? videtur igitur ratio facere palam, quod 7 paucos quidem vel multos esse dominos accidens est, hoc quidem oligarchiis, hoc autem democratiis, propterea quod opulenti quidem pauci, egeni autem multi sunt ubique (propter quod et non accidit dictas caussas fieri differentiae), quo autem differunt democratia et oligarchia ab invicem, penuria et divitiae sunt, et necessarium quidem, ubicunque principantur propter divitias sive pauciores sive plures, hanc esse oligarchiam, ubi autem egeni, democratiam, sed accidit, sicut diximus, hos quidem paucos esse, hos autem multos. abundant quidem enim pauci, libertate autem participant omnes: propter quas caussas altercantur utrique de politia.

9. sumendum autem primo, quos terminos dicunt oligar- 8

1. *ratio* om. pr. a (suppl. mg. rc.) ‖ *quod* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ 2. *esse* post *dominos* Alb. ‖ 3. autem] *quidem* m ‖ *propter* Alb. ‖ 5. *etiam non* t, *nonque* m ‖ 6. *et* ante *democratia* add. Alb. ‖ 7. *ubiquoque* pr. m, *quod ubicunque* Alb. ‖ 8. *sive plures sive pauciores* a ‖ 9. *ubique* b ‖ 10. *esse* ante *multos* add. Alb. ‖ *quidem* om. t ‖ 11. quas] *vel quod* mg. rc. b ‖ caussas] *autem* l, om. bcghkmnt (suppl. t[2]) ‖ 12. *alterantur* pr. m (crx. rc.) et alia litt. ap. Alb. ‖ *utique* t, *utique. alia littera: utrique* Alb. ‖ 13. *prius* t quos terminos] *q termios* pr. a (crx. rc.).

(V) *καὶ δημοκρατίας, καὶ τί τὸ δίκαιον τό τε ὀλιγαρχικὸν καὶ
δημοκρατικόν. πάντες γὰρ ἅπτονται δικαίου τινός, ἀλλὰ
μέχρι τινὸς προέρχονται, καὶ λέγουσιν οὐ πᾶν τὸ κυρίως
δίκαιον. οἷον δοκεῖ ἴσον τὸ δίκαιον εἶναι, καὶ ἔστιν, ἀλλ'
οὐ πᾶσιν ἀλλὰ τοῖς ἴσοις· καὶ [τὸ ἄνισον δοκεῖ δίκαιον
εἶναι, καὶ] γὰρ * ἔστιν, ἀλλ' οὐ πᾶσιν ἀλλὰ τοῖς ἀνίσοις·
οἱ δὲ τοῦτ' ἀφαιροῦσι, τὸ οἷς, καὶ κρίνουσι κακῶς. τὸ δ'
αἴτιον ὅτι περὶ αὑτῶν ἡ κρίσις· σχεδὸν δ' οἱ πλεῖστοι κριταὶ*
9 *φαῦλοι περὶ τῶν οἰκείων. ὥστ' ἐπεὶ τὸ δίκαιον τισίν, καὶ
διῄρηται τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπί τε τῶν πραγμάτων καὶ οἷς,
καθάπερ εἴρηται πρότερον ἐν τοῖς ἠθικοῖς, τὴν μὲν τοῦ
πράγματος ἰσότητα ὁμολογοῦσι, τὴν δὲ οἷς ἀμφισβητοῦσι,*

8. *τῆς* ante *δημοκρατίας* add. P[1] ‖ *ὂν* post *ὀλιγαρχικὸν* add. *Γ* ‖ 10. *πᾶν*] *πάντες* ci. Zwingerus ‖ *τὸ* post *κυρίως* P[1] ‖ 11. *ἴσον* post *τὸ* Victorius[2] ‖ *καὶ* ⟨*γὰρ*⟩ Bas.[2] ‖ *τὸ δίκαιον* post *εἶναι* *Γ* ‖ 12. *καὶ* — 13. *ἀνίσοις* om. *Γ* M[s] † ‖ 13. *γὰρ* ante 12. *τὸ* tri. Boiesenius, secl. Schneiderus ‖ *ἐστὶν* P[3] ‖ 15. *αἴτιον* P[4] ‖ *αὐτῶν* M[s] ‖ *κριταὶ* post 16. *φαῦλοι* *Π*[2] Bekk. ‖ 16. *οἰκοίων* P[4], *οἰκίων* Ald. ‖ *ὥστε* P[1] ‖ *τισί* M[s], *τισὶ* P[1.2.3.4.] Ald., ⟨*τί*⟩ *τισι* ci. Schneiderus ‖ 17. *τὸν* — 18. *εἴρηται* om. M[s] ‖ *τε* secludendum

Locus citatus. 1280 a, 18. *ἐν τοῖς ἠθικοῖς*] Eth. Nic. V, 4—7.

Glossa. 1280 a, 9 sqq. *πάντες κ. τ. λ.*] *τὸ τō* (sic!) *τῷ ἴσῳ προσκείσθω.* mg.[3] P[2].

chiae et democratiae, et quid quod iustum est oligarchicum exi-
stens et democraticum. omnes enim tangunt iustum quoddam,
sed usque quo procedunt et dicunt non omne quod proprie
iustum. puta videtur aequale esse quod iustum, et est, sed non
omnibus, sed aequalibus: hii autem hoc auferunt, scilicet quibus
et iudicant male. caussa autem, quia de se ipsis iudicium: fere
9 autem plurimi sunt iudices pravi de propriis. quare quoniam
quod iustum aliquibus et divisum est eodem modo in rebus et
quibus, sicut dictum est prius in ethicis, rei quidem aequalita-
tem confitentur, eam autem quae quibus dubitant, maxime qui-
dem propter dictum modo, quia iudicant quae de se ipsis male,
deinde autem et quia dicere usque quo utrosque iustum aliquid

1. quid] *quidem* at Alb. ‖ est] *et* m, om. a ‖ 3. *quo* in corr. b, *ad aliquid* t Alb. ‖ 4. *puta* — *iustum* om. pr. a (suppl. mg. rc.) ‖ et] *est et* t Alb., om. pr. m (suppl. rc.) ‖ 5. *differunt* pr. m (crx. rc.) ‖ 8. *iustum* om. in lac. pr. a (suppl. rc.) ‖ *est* ante *et divisum* add. Alb. ‖ 10. *omnes* post *confitentur* add. rc. m ‖ quidem] *autem* b ‖ 11. *modum* t[a] Alb. ‖ *quae* om. t Alb. ‖ 12. dicere] *differencie* pr. bm (crx. rc. m et mg. rc. b) ‖ *quo* om. pr. b (suppl. in textu et in mg. rc.).

μάλιστα μὲν διὰ τὸ λεχθὲν ἄρτι, διότι κρίνουσι τὰ περὶ (V) αὑτοὺς κακῶς, ἔπειτα δὲ καὶ διὰ τὸ λέγειν μέχρι τινὸς ἑκατέρους δίκαιόν τι νομίζουσι δίκαιον λέγειν ἁπλῶς. οἳ μὲν γὰρ ἂν κατά τι ἄνισοι ὦσιν, οἷον χρήμασιν, ὅλως οἴονται ἄνισοι εἶναι, οἳ δ' ἂν κατά τι ἴσοι, οἷον ἐλευθερίᾳ, ὅλως ἴσοι. τὸ δὲ κυριώτατον οὐ λέγουσιν. εἰ μὲν γὰρ τῶν κτη- 10 μάτων χάριν ἐκοινώνησαν καὶ συνῆλθον, τοσοῦτον μετέχουσι τῆς πόλεως ὅσον περ καὶ τῆς κτήσεως, ὥσθ' ὁ τῶν ὀλιγαρχικῶν λόγος δόξειεν ἂν ἰσχύειν (οὐ γὰρ εἶναι δίκαιον ἴσον μετέχειν τῶν ἑκατὸν ταλάντων τὸν εἰσενεγκόντα μίαν μνᾶν τῷ δόντι τὸ λοιπὸν πᾶν, οὔτε τῶν ἐξ ἀρχῆς οὔτε τῶν ἐπιγινομένων)· εἰ δὲ μήτε τοῦ ζῆν ἕνεκεν μόνον ἀλλὰ μᾶλλον τοῦ εὖ ζῆν (καὶ γὰρ ἂν δούλων καὶ τῶν ἄλλων ζῴων ἦν πό-

et ἃ post πραγμάτων inserendum esse ci. Schneiderus ‖ 21. αὑτὰς Ms | διὰ τὸ] *quia* Guil.: fuitne: διότι? ‖ ἑκατέρου Ms ‖ 22. νομίζουσι ⟨τὸ⟩ Spengelius ‖ 24. ἐλευθερίῃ Ms, ἐλεύθεροι P[1], ἐλευθέριοι Π[2] † ‖ 27. περ fort. om. Γ ‖ ὀλιγαρχιῶν P[4] Q[b] T[b] ‖ 29. ταλάντων] μνῶν Π Thom. Ar. Bekk. (μν in ras. P[3]) ‖ τὸν] τὰ Ms ‖ εἰσενέγκαντα Π[2] Bekk. ‖ 30. δ' ὄντι Ms P[3] T[b] † ‖ ἐπιγενομένων ci. Coraes et fort. habuit Γ ‖ 31. ἕνεκεν post μόνον Π[2] Bekk., om. pr. P[1] (suppl. mg.[1]) ‖ 32. ** καὶ Scaliger ‖ ἂν post δούλων (?) Γ.

Glossa. 1280 a, 30. οὔτε τῶν ἐξ — ἐπιγινομένων] οὔτε φησὶ τῶν κατ᾽ ἀρχὰς τῆς πόλεως κτισθείσης οὔτε τῶν ὕστερον ἐπιγινομένων τῶν αὐτῶν μεθέξουσιν. mg.[3] P[2].

putant iustum dicere simpliciter. hii quidem enim si secundum aliquid inaequales sint, puta secundum pecunias, totaliter putant inaequales esse, hii autem si secundum aliquid aequales, puta secundum libertatem, totaliter aequales. quod autem principalissimum non dicunt. si quidem enim possessionum gratia 10 communicassent et convenissent, tantum participant civitate quantum et possessione, quare oligarchicorum sermo videbitur utique invalescere (non enim esse iustum aequum participare centum talentis unum, qui intulit mnam unam, cum eo, qui dedit residuum totum, neque hiis quae a principio neque post acquisitis): si autem neque ipsius vivere gratia solum, sed magis ipsius bene vivere (et enim servorum utique et aliorum anima-

3. *hii — aequales* om. c ‖ 4. *si* post *puta* add. Alb. ‖ 6. *participarent* rc. m ‖ *quantum* ⟨*quidem*⟩? ‖ 7. *oligarchiorum* t[a] Alb. ‖ 8. *participe* pr. b (crx. rc.) ‖ 9. talentis] *minis* t ‖ *minam* ot Alb. et in textu et in mg. rc. b, om. pr. a, *ranam* suppl. mg. rc. a ‖ *qui* t Alb.

(V) λις· νῦν δ' οὐκ ἔστι διὰ τὸ μὴ μετέχειν εὐδαιμονίας μηδὲ τοῦ ζῆν κατὰ προαίρεσιν), μήτε συμμαχίας ἕνεκεν, ὅπως ὑπὸ μηδενὸς ἀδικῶνται, μήτε διὰ τὰς ἀλλαγὰς καὶ τὴν χρῆσιν τὴν πρὸς ἀλλήλους — καὶ γὰρ ἂν Τυρρηνοὶ καὶ Καρχηδόνιοι, καὶ πάντες οἷς ἔστι σύμβολα πρὸς ἀλλήλους, ὡς
11 μιᾶς ἂν πολῖται πόλεως ἦσαν. εἰσὶ γοῦν αὐτοῖς συνθῆκαι περὶ τῶν εἰσαγωγίμων καὶ σύμβολα περὶ τοῦ μὴ ἀδικεῖν καὶ γραφαὶ περὶ συμμαχίας. ἀλλ' οὔτ' ἀρχαὶ πᾶσιν ἐπὶ τούτοις κοιναὶ καθεστᾶσιν, ἀλλ' ἕτεραι παρ' ἑκατέροις, οὔτε 1280 b
[τοῦ] ποίους τινὰς εἶναι δεῖ φροντίζουσιν ἅτεροι τοὺς ἑτέρους, οὐδ' ὅπως μηδεὶς ἄδικος ἔσται τῶν ὑπὸ τὰς συνθήκας μηδὲ μοχθηρίαν ἕξει μηδεμίαν, ἀλλὰ μόνον ὅπως μηδὲν ἀδική-

34. ἕνεκα Mˢ P¹ ‖ 36. ἀλλήλους —] signum interruptae orationis ponendum esse viderunt Thurotus et Bonitzius: si sententiam spectas, apodosis sunt 1281 b, 4 sqq. διόπερ κ. τ. λ. ‖ ἂν om. Mˢ ‖ τυρηννοὶ P⁴, τύραννοι P²·³· Tᵇ et pr. Qᵇ † ‖ 37. σύμβολα cum ras. super ο et circa α (ut συμβολαῖα ab initio scriptum fuisse coniciat Dahmsius) P¹ ‖ 38. πολῖται post πόλεως (?) Γ ‖ συνθῆκαι] σωθῆναι P²·⁶· Tᵇ et pr. Qᵇ (crx. ead. m.) et, ut videtur, pr. P⁴ (nam ibi συνθῆκαι est in ras.) † ‖ 39. καὶ om. P⁶ Tᵇ Ald. et pr. P⁴ Qᵇ (suppl. rc. Qᵇ) † ‖ 40. πᾶσιν ἐπὶ] ἐπὶ πᾶσι ci. Schneiderus ‖ ἐπὶ τούτοις post b, 1 κοιναὶ Γ.

1280 b, 1. καθιστᾶσιν Mˢ ‖ ἑκατέροις] ἑτέροις Ar. rec. Coraes (nescio an recte) ‖ 2. τοῦ add. Π² Bekk. ‖ ποιούς τινας Mˢ ‖ τοὺς ἑτέρους ἅτεροι (?) φροντίζουσι Γ ‖ ἕτεροι Mˢ P¹ et fort. Γ ‖ 3. ἄδικος post ἔσται Γ ‖ 4. ἕξειν P²·³· Tᵇ Ald. et pr. Qᵇ (ν eras.), *habeat* Guil. ‖ μὴ δὲ μίαν Mˢ ‖ ἀδικήσουσιν Morelius, ἀδικήσωσιν Γ Π Ar.

Glossa. 1280 b, 2. ποίους τινὰς] ἤτοι ἀγαθούς. p².

lium esset civitas: nunc autem non est, quia non participant felicitate neque ipso vivere secundum electionem), neque compugnationis gratia, quatenus a nullo iniustitiam patiantur, neque propter commutationes et eum usum qui ad invicem — et enim utique Tyrreni et Calchedonii et omnes, quibus sunt con-
11 tractus ad invicem, ut unius utique civitatis cives essent. sunt enim ipsis pacta de introductibilibus et conventiones de non iniustitiam faciendo et scripturae de compugnatione, sed neque principatus omnibus communes in hiis constituti sunt, sed alii apud utrosque, neque quales quosdam esse oporteat alteros alteri curant, neque quomodo nullus erit iniustus eorum qui sub

1. *est* om. bchklmnt Alb. ‖ 2. *a* ante *felicitate* add. Alb. ‖ 4. *communicationes* Alb. ‖ et eum] *ut eum* boghlt Alb. et pr. m (crx. rc.), *aut k* ‖ 5. *tyrrennii* a, *tyrennei* be, *tyrene* m ‖ *calcedonii* abcm, *Carchedonii* t Alb. ‖ *contactus* pr. ab (crx. rc. a et in textu et in mg. rc. b) ‖ 6. ut] *et* kt (crx. tᵃ) om. Alb. ‖ 8. *iniustitia* t Alb. et pr. a (crx. rc.) ‖ *facienda* tᵃ Alb. ‖ 10. *quasdam* Alb. ‖ *alteras* Alb. et pr. b (crx. rc.) ‖ 11. alteri] *aliquando* l ‖ *ullus* a.

σουσιν ἀλλήλους. περὶ δὲ ἀρετῆς καὶ κακίας [πολιτικῆς] δια- (V) *σκοποῦσιν ὅσοι φροντίζουσιν εὐνομίας. ᾗ καὶ φανερὸν ὅτι δεῖ περὶ ἀρετῆς ἐπιμελὲς εἶναι τῇ γ' ὡς ἀληθῶς ὀνομαζομένῃ πόλει, μὴ λόγου χάριν. γίνεται γὰρ ἡ κοινωνία συμμαχία τῶν ἄλλων τόπῳ διαφέρουσα μόνον τῶν ἄπωθεν συμμάχων, καὶ ὁ νόμος συνθήκη καί, καθάπερ ἔφη Λυκόφρων ὁ σοφιστής, ἐγγυητὴς ἀλλήλοις τῶν δικαίων, ἀλλ' οὐχ οἷος ποιεῖν ἀγαθοὺς καὶ δικαίους τοὺς πολίτας. ὅτι δὲ* 12 *τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, φανερόν. εἰ γάρ τις καὶ συναγάγοι τοὺς τόπους εἰς ἕν, ὥστε ἅπτεσθαι τὴν Μεγαρέων πόλιν καὶ Κορινθίων τοῖς τείχεσιν, ὅμως οὐ μία πόλις. οὐδ' εἰ πρὸς*

---

5. *δ'* Π^2 Bekk., secl. Coraes hanc esse ratus apodosin protaseos 1280 a, 31. *εἰ δὲ* — b, 5. *ἀλλήλους* ‖ *πολιτικῆς* add. Π^2 Bekk. et post *ἀρετῆς* mg. p^1, *publice* Ar. ‖ *διακοποῦσιν* pr. P^1 (crx. p^1), *διακονοῦσιν* Γ M^s † ‖ 7. *ἐπιμέλειαν* P^1, *ἐπιμε*^λ M^s ‖ 8. *γίνεται* — 10. *συμμάχων*] *γίνοιτο γὰρ ἂν ἡ κ. τ. λ.* aut *ἄλλως γὰρ γίνεται ἡ κοινωνία συμμαχία [τῶν ἄλλων] κ. τ. λ.* aut *γίνεται γὰρ ⟨καὶ⟩ ἡ συμμαχία κοινωνία τῶν ἄπωθεν συμμάχων τόπῳ διαφέρουσα μόνον τῶν ἄλλων* scribendum esse ci. Schneiderus ‖ 9. *τῶν ἄλλων*] *ἀλλήλων* ci. Zwingerus ‖ *ἄλλων*] *ὅλων* Coraes ‖ *ἄποθεν* M^s $P^{1.3.4.}$ Q^b T^b Ald. Bekk.[1] et corr.[1] P^2 (ω in o mutatum) ‖ 10. *συμμαχιῶν* ci. Conringius, rec. Coraes ‖ *ὁ νόμος*] *νόμος ἡ* Scaliger ‖ *θήκη* pr. P^1 (em. corr.[1]) ‖ *καὶ* ante *καθάπερ* om. Thom. Ar. Ald. ‖ *λικόφρων* P^4 ‖ 11. *ἐγγυήτοις* pr. P^3 (crx. rc.) ‖ 12. *ποιεῖ* (?) Γ † ‖ 13. *ἔχει* post *τὸν τρόπον* (?) Γ ‖ *συνάγοι* Π^3 Bekk. ‖ 14. *μεγαρίων* M^s.

Locus citatus. 1280 b, 10. *Λυκόφρων*] cf. Vahlen. Der Sophist Lykophron, in Mus. Rhen. XXI. p. 143 sqq.

pactis neque quomodo malitiam nullam habeat, sed solum quomodo nihil iniuste agant invicem. de virtute autem et malitia ministrant quicunque curant bonam legislationem. qua et manifestum, quod oportet de virtute sollicitum esse ei quae tamquam vere nominatur civitas, non sermonis gratia. fit enim communicatio compugnatio de aliis loco differens solum ab hiis, qui de longe compugnant, et lex pactum et, sicut ait Lycophron sophista, fideiussor invicem iustorum, sed non qualis faciat bonos et iustos cives. quod autem hoc modo se habeat, manifestum. 12 si enim aliquis et copulet loca in unum, ut se tangant Mega-

---

1. *habeant* t Alb. et rc. m ‖ 2. *de* — 3. *legislationem* om. pr. a (suppl. mg. rc.) ‖ 3. et] *etiam* c, *re* a t^a Alb. ‖ 4. *solicitam* c, *sollicitam* t Alb. ‖ ei] *eam* t^a Alb. ‖ 6. *et* ante *compugnatio* add. t ‖ 7. *et* post *pactum* om. t ‖ *licrofon* a ‖ 8. *non* om. pr. a (suppl. rc.) ‖ *quales* rc. m ‖ 9. *et* om. b Alb.

(V) ἀλλήλους ἐπιγαμίας ποιήσαιντο· καίτοι τοῦτο τῶν ἰδίων ταῖς
πόλεσι κοινωνημάτων ἐστίν. ὁμοίως δὲ οὐδ' εἴ τινες οἰκοῖεν
χωρὶς μέν, μὴ μέντοι τοσοῦτον ἄπωθεν ὥστε μὴ κοινωνεῖν,
ἀλλ' εἴησαν αὐτοῖς νόμοι τοῦ μὴ σφᾶς αὐτοὺς ἀδικεῖν περὶ
τὰς μεταδόσεις, οἷον εἰ ὃ μὲν εἴη τέκτων ὃ δὲ γεωργὸς
ὃ δὲ σκυτοτόμος ὃ δ' ἄλλο τι τοιοῦτον, καὶ τὸ πλῆθος εἶεν
μύριοι, μὴ μέντοι κοινωνοῖεν ἄλλου μηδενὸς ἢ τῶν τοιούτων,
13 οἷον ἀλλαγῆς καὶ συμμαχίας, οὐδ' οὕτω πω πόλις. διὰ
τίνα δή ποτ' αἰτίαν; οὐ γὰρ δὴ διὰ τὸ μὴ σύνεγγυς τῆς
κοινωνίας. εἰ γὰρ καὶ συνέλθοιεν οὕτω κοινωνοῦντες, ἕκαστος
μέντοι χρῷτο τῇ ἰδίᾳ οἰκίᾳ ὥσπερ πόλει καὶ σφίσιν αὐτοῖς
ὡς ἐπιμαχίας οὔσης βοηθοῦντες ἐπὶ τοὺς ἀδικοῦντας μόνον,
οὐδ' οὕτως ἂν εἶναι δόξειε πόλις τοῖς ἀκριβῶς θεωροῦσιν, εἴ-
περ ὁμοίως ὁμιλοῖεν συνελθόντες καὶ χωρίς. φανερὸν τοίνυν
ὅτι οὐκ ἔστιν ἡ πόλις κοινωνία τόπου καὶ τοῦ μὴ ἀδικεῖν σφᾶς

16. *ταῖς πόλεσι* post 17. *κοινωνημάτων* (?) Γ ‖ 17. *δ'* Π^2 Bekk. ‖ 18. *ἄπωθεν* Bekk.^{2}, *ἄποθεν* Π Bekk.^{1} ‖ 19. *εἴησαν* P^1 Ar., *εἰ ἦσαν* Γ M^s Π^2 ‖ *σφὰς* M^s ‖ 20. *εἰ* om. Π^3 ‖ 21. *ἄλλό* M^s ‖ 22. *μυρίοι* Ald. Bekk.^{1} ‖ 23. *πω* Ar. (ut videtur) et Bekk., *quidem* Guil. (fuitne *πως*? cf. c. 15. 1286 a, 12) ‖ 26. *σφῖσιν* M^s ‖ 27. *συμμαχίας* ci. Sylburgius ‖ *βοηθοῦντες* ante *ὡς* Γ, *βοηθοῦντας* M^s ‖ 28. *εἶναι* post *δόξειεν* Γ ‖ 30. *οὐκ ἔστι* post *ἡ πόλις* Π^2 Bekk.

reorum civitas et Corinthiorum muris, tamen non una civitas.
neque si ad invicem connubia fecerint, quamvis hoc propria-
rum communicationum civitatibus sit. similiter autem neque, si
qui habitarent separatim quidem, non tamen tantum a longe,
ut non communicarent, sed si essent ipsis leges, ut non se
ipsos iniuste molestarent circa mutuas dationes, puta si hic
quidem esset faber, hic autem agricola, alius autem coriarius,
alius vero aliud aliquid tale, et multitudine essent decem mil-
lia, non tamen communicarent in alio nullo quam in talibus,
puta commutatione et compugnatione, neque sic quidem civi-
13 tas. propter quam itaque caussam? non enim utique propter
non propinquum communitatis. si enim et convenirent sic com-
municantes, unusquisque tamen uteretur propria domo tamquam
civitate et sibi ipsis auxiliantes sicut pugna existente ad iniu-

2. *hec* bm ‖ *propriatum* pr. a (crx. rc.) ‖ 4. *qui* *i* b, *g* sequente ras. a ‖ a] *de* t Alb. ‖ 8. *aliud* post *aliquid* m Alb., *aut* a ‖ essent] *erunt* m ‖ 10. *communicatione* t ‖ 11. itaque] *utique* Alb. ‖ *utique* in ras. scr. rc. a ‖ 12. *sic* post *enim* add. t Alb. ‖ 13. *tamen* om. c ‖ 14. sibi] *ab* b ‖ ad] *ab* pr. m (crx. rc.).

αὐτοὺς καὶ τῆς μεταδόσεως χάριν· ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀναγ- (V)
καῖον ὑπάρχειν, εἴπερ ἔσται πόλις, οὐ μὴν οὐδ' ὑπαρχόντων τούτων ἁπάντων ἤδη πόλις, ἀλλ' ἡ τοῦ εὖ ζῆν κοινωνία καὶ ταῖς οἰκίαις καὶ τοῖς γένεσι, ζωῆς τελέας χάριν καὶ αὐτάρ-
κους. οὐκ ἔσται μέντοι τοῦτο μὴ τὸν αὐτὸν καὶ ἕνα κατοικούν- 14
των τόπον καὶ χρωμένων ἐπιγαμίαις. διὸ κηδεῖαί τ' ἐγένοντο κατὰ τὰς πόλεις καὶ φρατρίαι καὶ θυσίαι καὶ διαγωγαὶ τοῦ συζῆν. τὸ δὲ τοιοῦτον φιλίας ἔργον· ἡ γὰρ τοῦ συζῆν προαίρεσις φιλία. τέλος μὲν οὖν πόλεως τὸ εὖ ζῆν, ταῦτα δὲ τοῦ τέλους χάριν. πόλις δὲ ἡ γενῶν καὶ κωμῶν
1281 b *κοινωνία ζωῆς τελείας καὶ αὐτάρκους. τοῦτο δ' ἐστίν, ὡς φαμέν, τὸ ζῆν εὐδαιμόνως καὶ καλῶς. τῶν καλῶν ἄρα πράξεων [χάριν] θετέον εἶναι τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν, ἀλλ' οὐ*
τοῦ συζῆν. διόπερ ὅσοι συμβάλλονται πλεῖστον εἰς τὴν τοιαύ- 15

32. *περ* fort. om. *Γ* ‖ 33. *τούτων* post *ἁπάντων* *Γ* ‖ 34. *ζωῆς τελέας* post *χάριν* *Γ* ‖ *τελείας* *Π*² Bekk. ‖ 35. *ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν τόπον κατοικούντων* (?) *Γ* ‖ 37. *φατρίαι* Mˢ P¹·²·³ Ald. ‖ *καὶ* ante *διαγωγαὶ* om. P⁴ ‖ 38. *τοῦ*] *τῷ* Coraes ‖ *ζῆν* P⁴ ‖ 40. *δὲ ἡ*] *δὴ ἡ* vel *δὴ* Susem.
1281 b, 1. *αὐτάρχους* P⁴, *αὐτάρκους* ⟨*χάριν*⟩ Scaliger, *αὐτάρκους* ⟨*ἕνεκεν*⟩ ci. Coraes ‖ 3. *χάριν* add. *Π*² Ar. Alb. Thom. Bekk. et corr.¹ P¹, secl. Scaliger.

GLOSSA. 1280 b, 34. *τοῖς γένεσι*] *τοῖς καθ' αἷμα*. p².

riantes solum, neque sic utique videbitur esse civitas diligenter considerantibus, siquidem similiter colloquerentur congregati et singillatim. manifestum igitur, quod non est civitas communio loci et eius quod est non iniusta agere ad se ipsos et mutuae dationis gratia, sed h a e c quidem necessarium existere, si erit civitas, attamen neque existentibus omnibus hiis [est] iam civitas, sed ipsius bene vivere communicatio et domibus et generibus gratia vitae perfectae et persesufficientis. non erit ta- 14
men hoc non unum et eundem locum habitantium et utentium connubiis. propter quod affectiones factae sunt in civitatibus et fraternitates et immolationes et deductiones ipsius convivere. quod autem tale, amicitiae opus: convivendi enim electio amicitia est. finis quidem igitur civitatis bene vivere, haec autem finis gratia. civitas autem generum et vicorum communitas vitae perfectae et persesufficientis. hoc autem est, ut dicimus, vi-

3. *communicatio* Alb. ‖ 4. *mutue* post 5. *dationis* a ‖ 5. *hoc* abest Alb. | nonne *si*⟨*-quidem*⟩? ‖ 6. *est* post *iam* Alb., om. k ‖ 9. *et utentium* om. b ‖ 14. *viciorum* o, *vicinorum* b Alb. ‖ 15. *diximus* t^a Alb.

(V) την κοινωνίαν, τούτοις τῆς πόλεως μέτεστι πλεῖον ἢ τοῖς κατὰ μὲν ἐλευθερίαν καὶ γένος ἴσοις ἢ μείζοσι κατὰ δὲ τὴν πολιτικὴν ἀρετὴν ἀνίσοις, ἢ τοῖς κατὰ πλοῦτον ὑπερέχουσι κατ' ἀρετὴν δ' ὑπερεχομένοις.

ὅτι μὲν οὖν πάντες οἱ περὶ τῶν πολιτειῶν ἀμφισβητοῦντες μέρος τι τοῦ δικαίου λέγουσι, φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων·
VI ἔχει δ' ἀπορίαν, τί δεῖ τὸ κύριον εἶναι τῆς πόλεως. 10
ἢ γάρ τοι τὸ πλῆθος, ἢ τοὺς πλουσίους, ἢ τοὺς ἐπιεικεῖς, ἢ τὸν βέλτιστον ἕνα πάντων, ἢ τύραννον. ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἔχειν φαίνεται δυσκολίαν. τί γάρ; ἂν οἱ πένητες διὰ τὸ πλείους εἶναι διανέμωνται τὰ τῶν πλουσίων, τοῦτ' οὐκ ἄδικον ἐστίν, ἔδοξε γὰρ ἂν νὴ Δία τῷ κυρίῳ δικαίως· τὴν οὖν ἀδικίαν τί δεῖ λέγειν τὴν ἐσχάτην; πάλιν τε πάντων ληφθέντων, οἱ πλείους τὰ τῶν ἐλαττόνων ἂν διανέμωνται, φανερὸν ὅτι

5. *τούτοις* om. Q[b] T[b] et pr. P[4] † ‖ *τῆς* in ras. P[3] ‖ 6. *μὲν* om. Γ ‖ 7. *πλοῦτον* ⟨*μὲν*⟩ Schneiderus ‖ 9. *ὅτι*] *τὶ* M[s] ‖ 11. *τὸ κύριον* post *εἶναι* Γ ‖ 12. *τοι* non vertit Guil. ‖ 13. *ἢ τύραννον* forsitan delenda aut *τὸν νόμον* forsitan coniciendum esse censet Spengelius ‖ 14. *ἔχειν* post *φαίνεται* Γ | *διὰ* — 15. *εἶναι* om. pr. P[1] (suppl. mg.[1]) ‖ 16. *ἂν* om. P[1] Π[2] Ar. Bekk. ‖ 17. *δεῖ*] *χρὴ* Π[2] Bekk.

vere feliciter et bene. bonarum ergo actionum ponendum esse politicam communionem, sed non ipsius convivere. propter quod quidem quicunque adiciunt plurimum ad talem communionem, hiis civitatis attinet plus quam aequalibus secundum libertatem et genus vel maioribus, secundum politicam autem virtutem inaequalibus, vel excedentibus secundum divitias, secundum virtutem autem excessis.

quod quidem igitur omnes, qui de politiis altercantur, partem quandam iusti dicant, manifestum est ex dictis:
VI 10. habet autem dubitationem, quid oportet esse dominativum civitatis. aut enim multitudinem aut divites aut epieikees aut optimum unum omnium aut tyrannum. sed haec omnia videntur habere difficultatem. quid enim? si pauperes, quia plures sunt, diripiant ea quae divitum, hoc non iniustum est, videbatur enim utique per Iovem dominativo iuste: iniustitiam igitur quid oportet dicere extremam! rursumque omnibus acceptis qui plures

1. *gratia* post *actionum* add. t Alb. ‖ 2. *communionem* om. pr. b (ante *politicam* suppl. rc.) ‖ *sed* — 3. *plurimum* om. pr. b (suppl. mg. rc.) ‖ 8. *alterantur* m et pr. a (crx. rc.) ‖ 10. *oportet* post *esse* m ‖ 11. divites aut] *divites et* Alb. ‖ *epyeikoes* a, *epyeikees* c, *Epieces* t, *Epiiches* t[a] Alb. ‖ 12. *omnium* om. Alb. ‖ *hec* post *omnia* a ‖ 13. *si* post *quia* add. bc Alb. ‖ *diripient* t Alb. ‖ 14. *enim* om. a ‖ 15. *dominatio* t Alb. et corr. b, *dominative* c ‖ iuste] *iustum esse* pr. b (crx. ead. m.) ‖ igitur] *autem* b ‖ *quidem* rc. b.

φθείρουσι τὴν πόλιν. ἀλλὰ μὴν οὐχ ἥ γ' ἀρετὴ φθείρει τὸ (VI)
ἔχον αὐτήν, οὐδὲ τὸ δίκαιον πόλεως φθαρτικόν· ὥστε δῆλον
ὅτι καὶ τὸν νόμον τοῦτον οὐχ οἷόν τ' εἶναι δίκαιον. ἔτι καὶ 2
τὰς πράξεις ὅσας ὁ τύραννος ἔπραξεν, ἀναγκαῖον εἶναι πάσας
δικαίας· βιάζεται γὰρ ὢν κρείττων, ὥσπερ καὶ τὸ πλῆ-
θος τοὺς πλουσίους. ἀλλ' ἆρα τοὺς ἐλάττους ἄρχειν δίκαιον
καὶ τοὺς πλουσίους; ἂν οὖν κἀκεῖνοι ταὐτὰ ποιῶσι καὶ διαρ-
πάζωσι καὶ τὰ κτήματα ἀφαιρῶνται τοῦ πλήθους, τοῦτ' ἐστὶ
δίκαιον; καὶ θάτερον ἄρα. ταῦτα μὲν τοίνυν ὅτι φαῦλα πάντα
καὶ οὐ δίκαια, φανερόν· ἀλλὰ τοὺς ἐπιεικεῖς ἄρχειν δεῖ 3
καὶ κυρίους εἶναι πάντων; οὐκοῦν ἀνάγκη τοὺς ἄλλους
ἀτίμους εἶναι πάντας, μὴ τιμωμένους ταῖς πολιτικαῖς ἀρ-
χαῖς· τιμὰς γὰρ λέγομεν εἶναι τὰς ἀρχάς, ἀρχόντων δ'
ἀεὶ τῶν αὐτῶν ἀναγκαῖον εἶναι τοὺς ἄλλους ἀτίμους. ἀλλ'

19. *φθερεῖ* Γ † ‖ 20. *δηλονότι* M[s] ‖ 22. *πάσας* del. Schneiderus ‖ 23. *δικαίας*] *αδίκους* Lambinus ‖ *ὢν* post *κρείττων* Γ ‖ 24. *ἀλλ' ἆρα*] *ergone* Guil. ‖ *ἄρα* Π[2] et pr. M[s] † ‖ *ἄρχειν* post *δίκαιον* Π[2] Bekk. ‖ 25. *ταὐτὰ* ex Lambini et Victori versione „*haec eadem*" Montecatinus (si fides est Conringio), *ταῦτα* Γ Π Ar. ‖ 27. *φαῦλα* post *πάντα* Π[2] Bekk. ‖ 28. *δίκαια*] *σπουδαῖα* Π[1] ‖ 30. *ἀτίμους εἶναι* post *πάντας* (?) Γ ‖ 32. *ἀεὶ* P[1], *αἰεὶ* M[s] Π[2] Bekk.[1] ‖ 32. *ἀλλ'* — 34. *πλείους* in mg. P[4].

ea quae paucorum si diripiant, manifestum, quod corrumpunt
civitatem. at vero non quidem virtus corrumpet quod habet
ipsam, neque iustum civitatis corruptivum: quare palam, quod
et legem hanc non est possibile esse iustam. adhuc et actio- 2
nes quascunque tyrannus egit necessarium esse omnes iustas:
vim enim infert potentior existens, sicut et multitudo divitibus.
ergone pauciores principari iustum et divites? si igitur et illi
haec faciant et diripiant et possessiones auferant multitudinis,
hoc est iustum? et alterum ergo. haec quidem igitur quod sunt
prava omnia et non studiosa, manifestum: sed epieikees prin- 3
cipari oportet et dominos esse omnium? igitur necesse alios
omnes inhonoratos esse, qui non honorantur politicis principa-
tibus: honores enim dicimus esse principatus, principantibus
autem semper eisdem necessarium esse alios inhonoratos. sed

1. *dirripiant* a ‖ 2. *at* — *corrumpet* om. Alb. ‖ *quidem* om. a ‖ *habet* post 3. *ipsam* t ‖ 3. *corruptivum* ante *civitatis* m, *corruptum* a c ‖ 4. *est possibile* om. Alb. ‖ 5. *iniustas* bms Alb. et rc. k ‖ 6. *pauperum* post *multitudo* add. Alb. ‖ 7. ne] *nec* rc. k, *nc* m ‖ 8. *hoc* abt ‖ 9. *et* om. t ‖ *ergo* om. Alb. ‖ haec] *hoc* t Alb. ‖ *sint* abeghklmt Alb.. *sicut* n ‖ 10. *epyeikees* a, *epeikees* bm, *epyekees* c, *Epieces* t, *Epiiches* t[a] Alb. ‖ 11. *et* om. a ‖ 12. inhonoratos] *monarchos* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ 13. *honores* — *principatus* om. t (suppl. t[a]) ‖ 14. *eundem* pr. a, *eusdem* rc. a ‖ *aliquos* Alb.

(VI) ἕνα τὸν σπουδαιότατον ἄρχειν βέλτιον; ἀλλ' ἔτι τοῦτο ὀλιγαρχικώτερον· οἱ γὰρ ἄτιμοι πλείους. ἀλλ' ἴσως φαίη τις ἂν τὸ κύριον ὅλως ἄνθρωπον εἶναι ἔχοντά γε τὰ συμβαίνοντα πάθη περὶ τὴν ψυχὴν ἀλλὰ μὴ νόμον φαῦλον. ἂν οὖν ᾖ νόμος μὲν ὀλιγαρχικὸς δὲ ἢ δημοκρατικός, τί διοίσει περὶ τῶν ἠπορημένων; συμβήσεται γὰρ ὁμοίως τὰ λεχθέντα πρό-
4 τερον. περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων ἔστω τις ἕτερος λόγος· ὅτι 11
δὲ δεῖ κύριον εἶναι μᾶλλον τὸ πλῆθος ἢ τοὺς ἀρίστους μὲν ὀλίγους δέ, δόξειεν ἂν [λύεσθαι καί] τιν' ἔχειν ἀπορίαν, τάχα δὲ κἂν ἀλήθειαν. τοὺς γὰρ πολλούς, ὧν ἕκαστός ἐστιν οὐ σπουδαῖος ἀνήρ, ὅμως ἐνδέχεται συνελθόντας εἶναι βελτίους ἐκείνων, οὐχ ὡς ἕκαστον ἀλλ' ὡς σύμπαντας, οἷον τὰ συμφορητὰ δεῖπνα τῶν ἐκ μιᾶς δαπάνης χορηγηθέντων·

34. *τις* post *ἂν* *Γ* ‖ 35. *ἔχοντά* — 36. *ψυχήν* post 36. *φαῦλον* P^1 *Π*^{2} Bekk. ‖ 36. *μὴ*] *μὴν* M^s ‖ 37. *διοίση* P^4 Q^b T^b, praeterea v. var. lect. Lat. ‖ 39. *περὶ* secludendum esse ci. Spengelius ‖ *ἔσται* Schneiderus ‖ *μὲν* om. pr. P^4 ‖ 41. *λύεσθαι* — 42. *ἀλήθειαν*] vitium in his verbis inesse primus animadvertit Camerarius, *τιν' ἔχειν ἀπορίαν, τάχα δὲ καὶ λύεσθαι κατ' ἀλήθειαν* ci. Thurotus, *λύεσθαι* secl. Goettlingius ‖ *λύεσθαι* ⟨*δεῖν*⟩ Schneiderus ‖ *τιν'*] *τινος* *Γ* M^s † ‖ *ἔχει* pr. M^s, *ἔχειν* ⟨*μὲν*⟩ ci. Conringius, rec. Schneiderus ‖ *εὐπορίαν* Coraes ‖ 42. *κἂν*] *ἂν* fort. *Γ*.
1281 b, 1. *οὐ*] *ὁ* P$^{2.3}$ Q^b T^b † ‖ 2. *ἀλλ' ὡς*] *ἀλλὰ* M^s.

Locus citatus. 1281 a, 39. *ἕτερος λόγος*] c. 12. 13.

unum studiosissimum principari melius? sed adhuc hoc magis oligarchicum: qui enim inhonorati plures. sed forte dicet utique aliquis dominativum totaliter hominem esse habentem accidentes passiones circa animam sed non legem pravum. si igitur sit lex quidem, oligarchica autem vel democratica, quid differet de dubitatis? accident enim similiter dicta prius.
4 11. de aliis quidem igitur sit aliqua altera ratio: quod autem oportet dominans esse magis multitudinem quam optimos quidem, paucos autem, videbitur utique solvi et alicuius habere dubitationem, forte autem et utique veritatem. multos enim, quorum unusquisque est non studiosus vir, tamen contingit, cum convenerint, esse meliores illis, non ut singulum, sed ut

1. *hec* b, om. Alb. ‖ 2. *dicti* cm ‖ 3. *occidentes* t^a Alb., *actiones* a | 6. *differret* t, *differt* abeghkmnt^{ac} Alb., *different* l ‖ 7. *aliqua* om. Alb. | *altera* ante *sit* behklmnt Alb., ante *aliqua* g ‖ 9. *autem* om. pr. b (suppl. rc.) ‖ *aliquam* Alb. ‖ 10. *et* om. abeghklnt Alb. et pr. m (post *utique* suppl. rc. m) ‖ 12. *convenerunt* ac ‖ sed ut] *sicut* m.

πολλῶν γὰρ ὄντων ἕκαστον μόριον ἔχειν ἀρετῆς καὶ φρονήσεως, καὶ γίνεσθαι συνελθόντων ὥσπερ ἕνα ἄνθρωπον τὸ πλῆθος πολύποδα καὶ πολύχειρα καὶ πολλὰς ἔχοντ' αἰσθήσεις, οὕτω καὶ τὰ περὶ τὰ ἤθη καὶ περὶ τὴν διάνοιαν. διὸ καὶ κρίνουσιν ἄμεινον οἱ πολλοὶ καὶ τὰ τῆς μουσικῆς ἔργα καὶ τὰ τῶν ποιητῶν· ἄλλοι γὰρ ἄλλο τι μόριον, πάντα δὲ πάντες. ἀλλὰ τούτῳ διαφέρουσιν οἱ σπουδαῖοι τῶν ἀνδρῶν ἑκάστου τῶν πολλῶν, ὥσπερ καὶ τῶν μὴ καλῶν τοὺς καλούς φασι καὶ τὰ γεγραμμένα διὰ τέχνης τῶν ἀληθινῶν, τῷ συνῆχθαι τὰ διεσπαρμένα χωρὶς εἰς ἕν, ἐπεὶ κεχωρισμένον γε κάλλιον ἔχειν τοῦ γεγραμμένου τουδὶ μὲν τὸν ὀφθαλμὸν ἑτέρου δέ τινος ἕτερον μόριον. εἰ μὲν οὖν περὶ πάντα δῆμον καὶ περὶ πᾶν πλῆθος ἐνδέχεται ταύτην εἶναι τὴν διαφο- (VI)

4. [β] *ἔχειν* [α] *μόριον* P^1 ‖ 5. *καὶ* om. P^4, *καὶ* ⟨*ὥσπερ*⟩ ci. Susem. ‖ *συνελθόντας* P^4 Q^b T^b Ar. Ald. Bekk. et corr.[1] $P^{2.3}$ ‖ *ὥσπερ* ante *γίνεσθαι* tri. Thurotus ‖ 6. *ἔχοντα* M^s P^4 (de P^1 dubius sum) ‖ 7. *τὰ* ante *περὶ* om. *Π* Ar. Bekk. ‖ *περὶ* ante *τὴν* om. P^1 $Π^2$ Bekk. ‖ 8. *κρίνουσιν*] *κρίης* *Γ* M^s, fuitne in archet. *κριτὴς*? † ‖ *ἀμείνων* fort. *Γ* † ‖ 9. *πάντες δὲ πάντα* Schneiderus ‖ 11. *ἕκαστοι* Thurotus ‖ *ᾧπερ* Victorius in mg. Victorianae[1] Mon. ‖ *καί*, ut videtur, om. *Γ* ‖ *τῶν μὴ*] *τὸ μὴ* P^4 ‖ 13 *καὶ χωρισμένον* M^s, *κεχωρισμένων* P^1 $Π^2$ Bekk. ‖ *γε* om. M^s, *γε* ⟨*οὐδὲν κωλύει*⟩ vel simile quid ci. Spengelius ‖ 14. *ἔχει* P^4 et fort. Ar., ⟨*ἔστιν*⟩ *ἔχειν* ci. Susem. ‖ *τουδὶ*] *τοῦδ' ἢ* M^s.

simul omnes, veluti comportatae coenae hiis, quae ex una expensa elargitae sunt: multis enim existentibus unumquemque partem habere virtutis et prudentiae, et fieri congregatorum quasi unum hominem multitudinem multorum pedum et multarum manuum et multos sensus habentem, sic et quae circa mores et circa intellectum. propter quod et kries melius qui multi et quae musicae opera et quae poetarum: alii enim aliam aliquam particulam, omnia autem omnes. sed hoc differunt studiosi virorum ab unoquoque multorum, sicut a non bonis bonos aiunt et picta per artem a veris, eo quod collecta sint dispersa seorsum in unum, quoniam separatum quidem pulchrius habere picto hoc quidem oculum altero autem aliquo alteram particu-

1. *comportare* chklnt Alb. et pr. b (*comportate* crx. mg. rc.) ‖ *cene* ag(?) et mg. rc. b, *cense* m, *censum* chkn et pr. b et alia litt. ap. Alb., *census* rc. 1, *coenam* t Alb., om. pr. 1 ‖ *qui* corr. m ‖ 2. sunt] *autem* c ‖ 3. fieri] *non* c ‖ 4. *multitudinem* ante 3. *quasi* a ‖ 6. *kries* om. beghklmnt Alb. ‖ *meliores* ag, unde conicias: *melior* ‖ 7. *enim* om. o ‖ *aliquam* post 8. *particulam* t ‖ 9. *sicut* ⟨*et*⟩? ‖ *a* om. g ‖ 11. *pulchrius* — 12. *quidem* om. o ‖ 12. *aliquo autem altero* t Alb. ‖ *autem* om. a ‖ *alteram* post *particulam* m.

(VI) ῥᾶν τῶν πολλῶν πρὸς τοὺς ὀλίγους σπουδαίους, ἄδηλον, ἴσως δὲ νὴ Δία δῆλον ὅτι περὶ ἐνίων ἀδύνατον (ὁ γὰρ αὐτὸς κἂν ἐπὶ τῶν θηρίων ἁρμόσειε λόγος· καίτοι τί διαφέρουσιν ἔνιοι τῶν θηρίων ὡς ἔπος εἰπεῖν;) ἀλλὰ περὶ τὶ πλῆθος
6 οὐδὲν εἶναι κωλύει τὸ λεχθὲν ἀληθές. διὸ καὶ τὴν πρότερον εἰρημένην ἀπορίαν λύσειεν ἄν τις διὰ τούτων καὶ τὴν ἐχομένην αὐτῆς, τίνων δεῖ κυρίους εἶναι τοὺς ἐλευθέρους καὶ τὸ πλῆθος τῶν πολιτῶν. τοιοῦτοι δ' εἰσὶν ὅσοι μήτε πλούσιοι μήτε ἀξίωμα ἔχουσιν ἀρετῆς μηδέν. τὸ μὲν γὰρ μετέχειν αὐτοὺς τῶν ἀρχῶν τῶν μεγίστων οὐκ ἀσφαλές (διά τε γὰρ ἀδικίαν καὶ δι' ἀφροσύνην τὰ μὲν ἀδικεῖν ἂν τὰ δ' ἁμαρτάνειν αὐτούς)· τὸ δὲ μὴ μεταδιδόναι μηδὲ μετέχειν φοβερόν (ὅταν γὰρ ἄτιμοι πολλοὶ καὶ πένητες ὑπάρχωσι,

17. *σπουδαίους* secludendum esse ci. Stahrius ‖ 18. *περὶ*] *ἐπὶ* Sylburgius (nescio an recte) ‖ *ἔνια* ci. Schneiderus, *ἔνιον* Spengelius recte, nisi Sylburgium sequi malis ‖ 19. *κἂν — λόγος*] v. vet. transl. ‖ 20. *ἔπος*] *consequens est* Guil. ‖ 21. *εἶναι* post *λεχθὲν* (?) *Γ* ‖ 24. *μήτε πλούσιοι* om. *Γ* M[s] † ‖ 25. *μὴ δὲ ἓν* M[s], *μηδὲ ἓν* P[1] (fors. recte), *μηδέεν* P[2.3], *μηδ' ἓν* P[4], *μηδεὲν* Ald. ‖ 27. *ἀδικοῖεν* Schneiderus ‖ *ἂν*] *ἀνάγκη* Rassovius ‖ 28. *ἁμαρτάνειν αὐτοὺς*] *ἁμαρτάνοιεν* Schneiderus ‖ *μηδὲ μετέχειν*] *μηδεμιῶν ἀρχῶν* Boeckerus.

Locus citatus. 1281 b, 21. *πρότερον*] c. 10. 1281 a, 11.
Glossa. 1281 b, 21. *τὴν* — 22. *εἰρημένην*] *τὴν συνιστῶσαν τὴν δημοκρατίαν καὶ τὴν πόλιν φθείρουσαν.* p[2].

lam. si quidem igitur circa totum populum et circa totam multitudinem contingit hanc esse differentiam multorum ad paucos studiosos, immanifestum, forte autem per Iovem palam, quod de quibusdam impossibile (eadem enim utique ratio et in bestiis congruet: equidem quid differunt quidam a bestiis, ut consequens est dicere!) sed circa aliquam multitudinem nihil pro-
6 hibet quod dictum est esse verum. propter quod et prius dictam dubitationem solvet utique quis per haec et habitam ipsi, quorum oportet dominos esse liberos et multitudinem civium. tales autem sunt quicunque neque dignitatem habent virtutis nullam. participare quidem enim ipsos principatibus maximis non securum (propter iniustitiam enim et propter imprudentiam haec quidem iniuste agere utique, haec autem peccare ipsos): non tradere autem neque participare terribile (cum enim in-

3. *studiosos* om. c ‖ 5. quidam] *quidem* at ‖ consequens] ɔn̄s beghlm, cf. 6, 10 ‖ 8. quis] *aliquis* a ‖ *hoc* t Alb. ‖ 9. *liberos esse dominos* a ‖ 11. *quidem* post *enim* Alb. ‖ 13. *hoc — hoc* t Alb. ‖ peccare] *participare* pr. b (crx. rc.) ‖ 14. neque] *et non* Alb.

πολεμίων ἀναγκαῖον εἶναι πλήρη τὴν πόλιν ταύτην). λεί- (VI)
πεται δὴ τοῦ βουλεύεσθαι καὶ κρίνειν μετέχειν αὐτούς.
διόπερ καὶ Σόλων καὶ τῶν ἄλλων τινὲς νομοθετῶν τάττου- 7
σιν ἐπί τε τὰς ἀρχαιρεσίας καὶ τὰς εὐθύνας τῶν ἀρχόν-
των, ἄρχειν δὲ κατὰ μόνας οὐκ ἐῶσιν. πάντες μὲν γὰρ
ἔχουσι συνελθόντες ἱκανὴν αἴσθησιν, καὶ μιγνύμενοι τοῖς
βελτίοσι τὰς πόλεις ὠφελοῦσιν, καθάπερ ἡ μὴ καθαρὰ τροφὴ
μετὰ τῆς καθαρᾶς τὴν πᾶσαν ποιεῖ χρησιμωτέραν τῆς ὀλί-
γης· χωρὶς δ' ἕκαστος περὶ τὸ κρίνειν ἀτελής ἐστίν. ἔχει 8
δ' ἡ τάξις αὕτη τῆς πολιτείας ἀπορίαν πρώτην μὲν ὅτι
δόξειεν ἂν τοῦ αὐτοῦ εἶναι τὸ κρῖναι τίς ὀρθῶς ἰάτρευκεν,
οὗπερ καὶ τὸ ἰατρεῦσαι καὶ ποιῆσαι ὑγιᾶ τὸν κάμνοντα τῆς
νόσου τῆς παρούσης· οὗτος δ' ἐστὶν ὁ ἰατρός. ὁμοίως δὲ [καὶ]

30. *πολεμίων — ταύτην*] *ἀναγκαῖον τὴν πόλιν ταύτην εἶναι πλήρη στάσεως* aut, ut Schmidtius putat, *ταραχῆς* (an *ταραχῶν*?) *Γ* ‖ 32. *καὶ* ante *Σόλων* om. P^{4} ‖ *τινες* post *νομοθετῶν* (?) *Γ* ‖ 34. *οὐκ* om. M^{s} ‖ *μὲν* om. M^{s} ‖ 35. *ἱκανὴν* om. pr. P^{1} (post *αἴσθησιν* add. mg. p^{1}) ‖ 37. *μετὰ* om. pr. P^{1} (suppl. corr.[1]) ‖ *χρησιμοτέραν* pr. P^{3} (crx. rc.) ‖ 38. *περὶ τὸ κρίνειν* post *ἀτελὴς* $Π^{2}$ Bekk. ‖ 39. *τῆς ἀπορίας πολιτείας* M^{s} ‖ *πρῶτον* P^{1} Alb. ‖ 42. *ὁ* om. $Π^{2}$ Bekk. ‖ *καὶ* om. P^{1} $Π^{2}$ Ar. Bekk.

Glossa. 1281 b, 39. *ὅτι* — 40. *ἰάτρευκεν*] *ὁ ἰατρὸς γὰρ κρίνει ὥς τις ἰατρεύσει τὸν κάμνοντα.* mg.[3] P^{2}.

honorati multi et pauperes extiterint, necessarium civitatem
hanc esse plenam seditionis). restat itaque eo quod est consi-
liari et iudicare participare ipsos. propter quod quidem et So- 7
lon et aliorum legislatorum aliqui statuunt super electiones
principatuum et correctiones principum, principari autem singu-
lariter non sinunt. omnes quidem enim habent congregati suf-
ficientem sensum et admixti melioribus civitatibus prosunt, sicut
non purum alimentum cum puro totum facit utilius pauco: sin-
gillatim autem unusquisque circa iudicare imperfectus est. habet 8
autem ordinatio haec politiae dubitationem primam quidem quia
videbitur utique eiusdem esse iudicare, quis recte medicatus est,
cuius quidem et medicari et facere sanum laborantem ab aegri-

2. *seditionibus* nescio an recte **ast** (crx. t^{a}) ‖ *utique* **omt** Alb., om. pr. **b** (*itaque* suppl. rc.) ‖ 3. participare] *principantes* rc. **b** ‖ 4. *statuerunt* Alb., *fieri* **t** (crx. t^{a}) ‖ 6. non sinunt] *sinunt* **on** et rc. **km**, *emunt* **h** et pr. **bkm**, *demunt* **g**, *vel demum vel demon vel sinunt et c̄c̄ suppone non* mg. rc. **b**, *non permittunt* **t** Alb. ‖ *quidem* ante *omnes* add. **o** ‖ *congregati* om. pr. **b** (ante *habent* suppl. rc.) ‖ 7. *civitatis* Alb. ‖ *prosint* **a** ‖ 10. *primum* t^{a} Alb. ‖ 11. esse] *eius* pr. **m**, punctis (ut videtur) del. rc. **m** ‖ *meditatus* **o**, *iudicatus* **m** ‖ 12. *et* om. Alb. ‖ *meditari* **om**, *medicare* Alb. ‖ *facere sanum* om. **m**.

(VI) τοῦτο καὶ περὶ τὰς ἄλλας ἐμπειρίας καὶ τέχνας. ὥσπερ οὖν 1282 a
ἰατρὸν δεῖ διδόναι τὰς εὐθύνας ἐν ἰατροῖς, οὕτω καὶ τοὺς ἄλ-
λους ἐν τοῖς ὁμοίοις. ἰατρὸς δὲ ὅ τε δημιουργὸς καὶ ὁ ἀρχι-
τεκτονικὸς καὶ τρίτος ὁ πεπαιδευμένος περὶ τὴν τέχνην· εἰσὶ
γάρ τινες καὶ τοιοῦτοι περὶ πάσας ὡς εἰπεῖν τὰς τέχνας, ἀπο-
δίδομεν δὲ τὸ κρίνειν οὐδὲν ἧττον τοῖς πεπαιδευμένοις ἢ τοῖς
9 εἰδόσιν. ἔπειτα [καὶ] περὶ τὴν αἵρεσιν τὸν αὐτὸν ἂν δό-
ξειεν ἔχειν τρόπον. καὶ γὰρ τὸ ἑλέσθαι ὀρθῶς τῶν εἰδό-
των ἔργον ἐστίν, οἷον γεωμέτρην τε τῶν γεωμετρικῶν καὶ
κυβερνήτην τῶν κυβερνητικῶν. εἰ γὰρ καὶ περὶ ἐνίων ἔργων
καὶ τεχνῶν μετέχουσι καὶ τῶν ἰδιωτῶν τινές, ἀλλ' οὔ τι τῶν
εἰδότων γε μᾶλλον. ὥστε κατὰ μὲν τοῦτον τὸν λόγον οὐκ
ἂν εἴη τὸ πλῆθος ποιητέον κύριον οὔτε τῶν ἀρχαιρεσιῶν οὔτε
10 τῶν εὐθυνῶν. ἀλλ' ἴσως οὐ πάντα ταῦτα λέγεται καλῶς
διά τε τὸν πάλαι λόγον, ἂν ᾖ τὸ πλῆθος μὴ λίαν ἀνδρα-

1282 a, 1. *τούτῳ* P[4] ‖ 3. *δ'* *Π*[2] Bekk. ‖ 5. *καὶ* post *τοιοῦτοι* *Π*[2] Bekk., om., ut videtur *Γ*, non vertit Ar. ‖ 7. *καὶ* add. *Π*[2] Ar. Bekk. ‖ *δόξειεν ἔχειν* post 8. *τρόπον* (?) *Γ* ‖ 9. *τε* om. P[1.4.] ‖ 10. *περὶ* aut *περὶ ἐνίων* (cf. v. 18.) secludendum esse ci. Spengelius (nescio an recte) ‖ 11. *καὶ* post *μετέχουσι* om. P[4] Q[b] T[b] ‖ *οὔ τι*] *οὗτοι* Bas.[3], *οὔ τοι* ci. Coraes, rec. Bekk.[2] ‖ *τὸ πλῆθος* post *ποιητέον* *Γ*.

Locus citatus. 1282 a, 15. *πάλαι*] 1281 a, 39 — b, 21.

tudine praesente: iste autem est medicus. similiter autem et hoc
et circa alias experientias et artes. sicut igitur medicum opor-
tet dare correctiones in medicis, ita et alios in similibus. medi-
cus autem et qui operator et qui architectonicus et tertius qui
eruditus circa artem: sunt enim aliqui tales circa omnes, ut est
dicere, artes, attribuimus autem iudicare nihil minus eruditis
9 quam scientibus. deinde circa electionem eodem utique modo
videbitur habere. et enim eligere recte scientium opus est veluti
geometram geometricorum et gubernatorem gubernativorum. et
enim si de quibusdam operibus et artibus participant etiam
idiotarum aliqui, sed non quid scientibus magis. quare secun-
dum hanc quidem rationem non utique erit faciendum multi-
tudinem dominans neque electionum principatuum neque cor-
10 rectionum. sed forte non omnia haec dicuntur bene propter

1. *medicinis* t Alb. et mg. rc. b ‖ 2. igitur] *enim* boghklmnt Alb. ‖ 7. *autem* post *deinde* add. Alb. ‖ *utique* post 8. *videbitur* a ‖ 9. gubernativorum] *gubernatorum* a ‖ 11. *nunquid* behnt Alb., *non qui* g, *non quidem* amt[a] ‖ 13. *dominorum* t (crx. t[a]), om. pr. a (*dominans* suppl. mg. rc.).

ποδῶδες (ἔσται γὰρ ἕκαστος μὲν χείρων κριτὴς τῶν εἰδότων, (VI)
ἅπαντες δὲ συνελθόντες [ἢ] βελτίους ἢ οὐ χείρους), καὶ ὅτι
περὶ ἐνίων οὔτε μόνος ὁ ποιήσας οὔτ' ἄριστ' ἂν κρίνειεν,
ὅσων τἄργα γινώσκουσι καὶ οἱ μὴ ἔχοντες τὴν τέχνην, οἷον
οἰκίαν οὐ μόνον ἐστὶ γνῶναι τοῦ ποιήσαντος, ἀλλὰ καὶ βέλ-
τιον ὁ χρώμενος αὐτῇ κρινεῖ (χρῆται δ' ὁ οἰκονόμος), καὶ
πηδάλιον κυβερνήτης τέκτονος, καὶ θοίνην ὁ δαιτυμὼν ἀλλ'
οὐχ ὁ μάγειρος. ταύτην μὲν οὖν τὴν ἀπορίαν τάχα δόξειέν
τις ἂν οὕτω λύειν ἱκανῶς· ἄλλη δ' ἐστὶν ἐχομένη ταύτης.
δοκεῖ γὰρ ἄτοπον εἶναι τὸ μειζόνων εἶναι κυρίους τοὺς φαύ- 11
λους τῶν ἐπιεικῶν, αἱ δ' εὐθῦναι καὶ αἱ τῶν ἀρχῶν αἱρέ-
σεις εἰσὶ μέγιστα· ἃς ἐν ἐνίαις πολιτείαις, ὥσπερ εἴρηται,
τοῖς δήμοις ἀποδιδόασιν· ἡ γὰρ ἐκκλησία κυρία πάντων

17. *ἢ* ante *βελτίους* add. $Π^{2}$ Ar. Bekk. ‖ *οὐ* om. P^{2} ‖ 18. *μόνον Π* Ar. Bekk. ‖ *κρίνειεν* — 21. *αὐτῇ* om. M^{s} ‖ *κρίνοιεν* P^{1} ‖ 19. *ὅσον* Scaliger ‖ *τ' ἔργα* P^{4} ‖ *γινώσκουσιν* P^{1}, *γιγνώσκουσι* $Π^{2}$ Bekk.[1] ‖ 20. *ἀλλὰ καὶ*] *immo* Guil. ‖ 21. *αὐτοῦ* $P^{2.3.}$ Ald. ‖ *κρίνει* $Π^{1}$ Ar. ‖ 22. *πηδάλιος* pr. P^{3} (crx. ead. m.) ‖ *θείνην* P^{4} ‖ 23. *δόξειέ* M^{s} $P^{1.2.3.4.}$ ‖ 24. *τις* post *ἂν Γ* ‖ *ἱκανοῦ* M^{s} ‖ 25. *μειζόνως* M^{s} ‖ 26. *εὐθύναι* M^{s} Ald. ‖ 27. *μέγιστοι* M^{s}, *μέγισται* $P^{1.4.}$, *μέγιστον* $P^{2.3.}$ Q^{b} T^{b} Ar. Ald. Bekk. ‖ *ἐν* om. M^{s} P^{1} ‖ 28. *κυρία* in mg. P^{4}, post 29. *τοιούτων Γ*.

Locus citatus. 1282 a, 27. *εἴρηται*] 1281 b, 32 sqq.

eam quae olim rationem, si sit multitudo non nimis vilis (erit
enim unusquisque quidem deterior iudex scientibus, omnes au-
tem congregati meliores aut non deteriores), et quia de qui-
busdam neque solus qui fecit neque optime utique iudicabit,
quorumcunque opera cognoscunt et qui non habent artem, puta
domum non solum est cognoscere eius, qui fecit, immo melius
qui utitur ipsa iudicat (utitur autem yconomus) et gubernacu-
lum gubernator carpentario et salsitiam epulans sed non coquus.
hanc quidem igitur dubitationem forte videbitur utique aliquis
sic solvere sufficienter: alia autem est habita huic. videtur enim 11
inconveniens esse maiorum esse dominos pravos quam epieikees,
correctiones autem et principatuum electiones sunt maxima:
quas in quibusdam politiis, sicut dictum est, populis attribuunt:

1. erit enim] *tunc enim erit* Alb. ‖ 2. *quidem* om. b ‖ 4. *utique* om. a ‖ 8. *salcitiam* a, *falsiciam* c, *falsitiam* pr. m, *falsiciem* rc. m, *cibum* t: infra ad VII, 2. 1324 b, 39. Alb. monet haece: „*salsiciae autem dicuntur salsae assaturae, quae condiuntur et salsae sunt, ut delectabilius comedantur.*“ ‖ 9. *quidem* post *igitur* Alb. ‖ *videbitur* post *utique* Alb. ‖ 11. *epyeikees* a, *epyekees* c, *epiekeis* m, *Epieces* t, *epiiches* t^{a} Alb.

(VI) *τῶν τοιούτων ἐστίν. καίτοι τῆς μὲν ἐκκλησίας μετέχουσι καὶ*
βουλεύουσι καὶ δικάζουσιν ἀπὸ μικρῶν τιμημάτων καὶ τῆς
τυχούσης ἡλικίας, ταμιεύουσι δὲ καὶ στρατηγοῦσι καὶ τὰς
12 *μεγίστας ἀρχὰς ἄρχουσιν ἀπὸ μειζόνων. ὁμοίως δή τις ἂν*
λύσειε καὶ ταύτην τὴν ἀπορίαν. ἴσως γὰρ ἔχει καὶ ταῦτ'
ὀρθῶς. οὐ γὰρ ὁ δικαστὴς οὐδ' ὁ βουλευτὴς οὐδ' ὁ ἐκκλη-
σιαστὴς ἄρχων ἐστίν, ἀλλὰ τὸ δικαστήριον καὶ ἡ βουλὴ καὶ ὁ
δῆμος· τῶν δὲ ῥηθέντων ἕκαστος μόριόν ἐστι τούτων (λέγω
δὲ μόριον τὸν βουλευτὴν καὶ τὸν ἐκκλησιαστὴν καὶ τὸν δικα-
στήν)· ὥστε δικαίως κύριον μειζόνων τὸ πλῆθος· ἐκ γὰρ πολ-
λῶν ὁ δῆμος καὶ ἡ βουλὴ καὶ τὸ δικαστήριον. καὶ τὸ τίμημα
δὲ πλεῖον [τὸ] τούτων πάντων ἢ τὸ τῶν καθ' ἕνα καὶ κατ'
ὀλίγους μεγάλας ἀρχὰς ἀρχόντων. ταῦτα μὲν οὖν διωρίσθω
13 *τοῦτον τὸν τρόπον· ἡ δὲ πρώτη λεχθεῖσα ἀπορία ποιεῖ φανε-* 1282 b

30. *διδάσκουσιν* pr. P4, *γρ. δικάζουσι* mg. P4 ‖ 31. *δὲ* om. Ms ‖ 32. *ἄρχωσιν* Ms, *ἔχουσιν* *Π*2 ‖ *μειζόνων*] *μεγάλων* *Π*2 Ar. Bekk. ‖ *δέ* Spengelius ‖ *λύσειεν ἄν τις* *Γ* ‖ 33. *γὰρ* om. pr. P1 (suppl. corr.1) ‖ *ταῦθ'* pr. Ms, *τοῦτ'* Schneiderus ‖ 37. *καὶ τὸν δικαστήν* om. Ms ‖ 40. *τὸ* add. *Π*2 Bekk. ‖ *τούτων* post *πάντων* *Π*2 Bekk. ‖ *τὸ τῶν*] *τούτων* P1, *τὸ* P6 ‖ *καὶ* om. Ms ‖ 41. *ἀρχόντων* ante *μεγάλας* (?) *Γ*, *ἐχόντων* *Π*2 ‖ *διορίσθην* Ms.
1282 b, 1. *τοῦτον* post *τὸν τρόπον* Ms P1.

Glossa. 1282 b, 1. *ἡ δὲ πρώτη λεχθεῖσα*] c. 10. 1281 a, 11—34.

ecclesia enim omnium talium domina est. equidem ecclesia quidem participant et consiliantur et iudicant a parvis honorabilitatibus et cuiuscunque aetatis, praesunt autem opibus et exercitus ducunt et maximis principatibus principantur a maioribus.
12 similiter itaque solvet utique aliquis et hanc dubitationem. forte enim habent et haec recte. non enim iudex neque consiliator neque contionator princeps est, sed praetorium et consilium et populus: dictorum autem unusquisque pars est horum (dico autem partem consiliarium et contionatorem et iudicem): quare iuste dominans maiorum multitudo: ex multis enim populus et consilium et praetorium. et honorabilitas autem amplior horum omnium quam quae eorum qui secundum uuum et secundum paucos principantium magnis principatibus. haec quidem igitur

1. *omnium* post *talium* t Alb. ‖ *ecclesiae* t Alb. ‖ 3. *praesunt — opibus* om. c ‖ *operibus* ast Alb, et pr. m ‖ 6. enim] *non* b ‖ *hoc* t Alb. ‖ 7. *concilium* a Alb. ‖ 8. *horum* om. a ‖ 10. *malorum* c, *maior* t Alb. ‖ 11. *concilium* ac Alb. ‖ *et* ante *praetorium* om. b, post *praetorium* om. t Alb. ‖ *horum* post 12. *omnium* Alb. ‖ 12. *quae* om. t ‖ *que* abcghklmn, *quae* t ‖ et] *vel* Alb.

ρὸν οὐδὲν οὕτως ἕτερον ὡς ὅτι δεῖ τοὺς νόμους εἶναι κυ- (VI)
ρίους κειμένους ὀρθῶς, τὸν ἄρχοντα δέ, ἄν τε εἷς ἄν τε πλείους ὦσι, περὶ τούτων εἶναι κυρίους περὶ ὅσων ἐξαδυνατοῦσιν οἱ νόμοι λέγειν ἀκριβῶς διὰ τὸ μὴ ῥᾴδιον εἶναι καθόλου διορίσαι περὶ πάντων. ὁποίους μέντοι τινὰς δεῖ εἶναι τοὺς ὀρθῶς κειμένους νόμους, οὐδέν πω δῆλον, ἀλλ' ἔτι μένει τὸ πάλαι διαπορηθέν. ἀλλὰ γὰρ ἂν ὁμοίως ταῖς πολιτείαις ἀνάγκη καὶ τοὺς νόμους φαύλους ἢ σπουδαίους εἶναι καὶ δικαίους ἢ ἀδίκους, || πλὴν τοῦτό γε φανερὸν ὅτι δεῖ πρὸς τὴν πολιτείαν κεῖσθαι τοὺς νόμους. ἀλλὰ μὴν εἰ τοῦτο, || δῆλον ὅτι τοὺς μὲν κατὰ τὰς ὀρθὰς πολιτείας ἀναγκαῖον εἶναι δικαίους τοὺς δὲ κατὰ τὰς παρεκβεβηκυίας οὐ δικαίους.

12 ἐπεὶ δ' ἐν πάσαις μὲν ταῖς ἐπιστήμαις καὶ τέχναις VII

2. *εἶναι κυρίους* post 3. *ὀρθῶς* (?) Γ || 6. *διορίσαι*] *δηλῶσαι* Π² Bekk. || *δεῖ* post *εἶναι* Π² Bekk. || 7. *νόμους* om. P¹ || *οὐδέ* fort. Γ || *μὲν εἰ* P⁴ || 8. *ἀλλὰ* — 10. *ἀδίκους* post 13. *δικαίους* tri. et ibi quoque secl. Schneiderus, ⟨*τί*⟩ *γὰρ ἂν ἄλλο* ⟨*ἢ*⟩ *ὁμοίως* — 10. *ἀδίκους*; ci. et item post 13. *δικαίους* tri. Schmidtius, post 11. *ὅτι* transp. et *ἀλλὰ γὰρ* secl. Thurotus, post 11. *νόμους* tri. Rassovius: at sunt revera altera recensio verborum sequentium 10. *πλὴν* — 11. *τοῦτο* || *ἂν* aut (id quod malim) *εἰ* Γ, *κἂν* M^s P¹, *καὶ* Π² Bekk. Rassovius, ⟨*εἰ*⟩ *καὶ* Coraes || 11. *τοῦτ'* ⟨*ἀληθές*⟩? Schmidtius || 14. *δὲ* M^s.

Locus citatus. 1282 b, 8. *πάλαι*] c. 10. 1281 a, 34 — 39.

determinata sint hoc modo: prima autem dicta dubitatio facit 13
manifestum nihil sic alterum quomodo quod oportet leges recte positas esse dominas, principem autem, sive unus sive plures sint, de hiis esse dominos, de quibuscunque non possunt leges dicere certitudinaliter propterea quod non facile sit universaliter determinare de omnibus. quales tamen quasdam oportet esse recte positas leges, nondum palam, sed adhuc manet olim dubitatum. sed si similiter politiis necesse et leges pravas vel studiosas esse et iustas vel iniustas, verumtamen hoc manifestum, quod oportet ad politiam poni leges, at vero si hoc, palam, quod eas quidem quae secundum rectas politias necessarium esse iustas, eas autem quae secundum transgressas non iustas.

12. quoniam autem in omnibus quidem scientiis et artibus VII

1. *sunt* **abcghkn** || *dicta* post *dubitatio* **a**, om. **c** || 2. sic] *ac* pr. **m** (crx. rc.) || quomodo] *quando* **k**, *quoniam* **m** || 3. *dominans* t^a Alb. || 4. *leges* post 5. *dicere* Alb. || 5. universaliter] *vel* **c** || 6. esse recte] *rectas* **a** || 7. *dubitatum* om. **c** || 8. *si* **cghklmnst**, om. **ab** Alb. || *similiter* **abcghklmns**, *simul* **t** Alb. || *leges* post *pravas* **b** || 9. *vel iniustas* om. **bc** || 11. *leges* ante *rectas* add. **t** Alb. || 13. *quidem* om. **m**.

(VII) ἀγαθὸν τὸ τέλος· μέγιστον δὴ καὶ μάλιστα ἐν τῇ κυριωτάτῃ πασῶν, αὕτη δ' ἐστὶν ἡ πολιτικὴ δύναμις. ἔστι δὲ πολιτικὸν ἀγαθὸν τὸ δίκαιον, τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ κοινῇ συμφέρον. δοκεῖ δὲ πᾶσιν ἴσον τι τὸ δίκαιον εἶναι, καὶ μέχρι γέ τινος ὁμολογοῦσι τοῖς κατὰ φιλοσοφίαν λόγοις, ἐν οἷς διώρισται περὶ τῶν ἠθικῶν (τὶ γὰρ καὶ τισὶ τὸ δίκαιον, καὶ δεῖν τοῖς ἴσοις ἴσον εἶναι φασίν)· ποίων δ' ἰσότης ἐστὶ καὶ ποίων ἀνισότης, δεῖ μὴ λανθάνειν. ἔχει γὰρ τοῦτ' ἀπορίαν
2 καὶ φιλοσοφίαν πολιτικήν. ἴσως γὰρ ἂν φαίη τις κατὰ παντὸς ὑπεροχὴν ἀγαθοῦ δεῖν ἀνίσως νενεμῆσθαι τὰς ἀρχάς, εἰ πάντα τὰ λοιπὰ μηδὲν διαφέροιεν ἀλλ' ὅμοιοι τυγχάνοιεν ὄντες· τοῖς γὰρ διαφέρουσιν ἕτερον εἶναι τὸ δί-

15. δὲ Π^2 Ar. et cum ceteris editoribus Bekk. nec non Scaliger Spengelius Bonitzius ‖ 16. ἔστι δὴ Scaliger ‖ 17. ⟨τὸ⟩ πολιτικὸν ci. Susem. ‖ 18. τὸ δίκαιον post εἶναι Γ ‖ 19. γέ om. P^1 ‖ τινὸς P^1 ‖ ἐν οἷς — 20. ἠθικῶν secludenda esse ci. Stahrius, nec nego me quoque his verbis, qualia nunc leguntur, offendi ‖ 20. περὶ τῶν ἠθικῶν e margine in alienum locum irrepsisse ci. Schneiderus ‖ τί $P^{2.3.}$ ‖ τί — τίσι Bas.[2], prob. cum aliis Ramus et Schneiderus ‖ γὰρ secl. Ramus, prob. Schneiderus ‖ τίσι P^1 ‖ 21. δεῖ Γ ‖ δ'] δὴ ci. Bonitzius, secludendum vel τ' scribendum esse ci. Spengelius, om. P^4 C^C ‖ 22. τοῦτο M^s ‖ 23. ἴσως — 1283 b, 33. δίκαιον citat Pseudo-Plut. de nobil. c. 8. p. 937 A sqq. ‖ 24. ἀγαθοῦ ante ὑπεροχὴν (?) Γ, om. pr. P^3 (suppl. mg. rc.) ‖ 26. τὸ δίκαιον καὶ om. pr. P^1 (suppl. mg.[1]).

Locus citatus. 1282 b, 20. περὶ τῶν ἠθικῶν] Eth. Nic. V, 4—7. eundem locum iam supra c. 9. 1280 a, 18 citavit.

bonum finis, maximum itaque et maxime in principalissima omnium, haec autem est politica potentia. est autem politicum bonum quod iustum, hoc autem est quod communiter conferens. videtur autem omnibus aequale aliquid esse quod iustum, et usque ad aliquid quidem consentiunt hiis qui secundum philosophiam sermonibus, in quibus determinatum est de moralibus (quid enim et quibusdam quod iustum, et oportet aequalibus aequale esse aiunt): qualium autem aequalitas est et qualium inaequalitas oportet non latere. habet enim hoc dubitationem
2 et philosophiam politicam. forte enim utique dicet aliquis secundum omnis boni excessum oportere inaequaliter distribui principatus, si omnia reliqua nihil differant, sed similes acci-

2. *politheya* a ‖ 3. *hoc* — 4. *iustum* om. pr. a (suppl. mg. rc.) ‖ 7. *quod* codices et Alb. ‖ *quibusnam* t ‖ 8. aequale] *equales* bcghklm et ante *equalibus* n, *aequales* t Alb. ‖ 10. *utique* om. a ‖ 11. *bonis* Alb. ‖ 12. *differunt* a ‖ *accidit* c.

καιον καὶ τὸ κατ' ἀξίαν. ἀλλὰ μὴν εἰ τοῦτ' ἀληθές, ἔσται (VII)
καὶ κατὰ χρῶμα καὶ κατὰ μέγεθος καὶ καθ' ὁτιοῦν τῶν
ἀγαθῶν πλεονεξία τις τῶν πολιτικῶν δικαίων τοῖς ὑπερέ-
χουσιν. ἢ τοῦτο ἐπιπόλαιον τὸ ψεῦδος; φανερὸν δ' ἐπὶ τῶν
ἄλλων ἐπιστημῶν καὶ δυνάμεων· τῶν γὰρ ὁμοίων αὐλητῶν
τὴν τέχνην οὐ δοτέον πλεονεξίαν τῶν αὐλῶν τοῖς εὐγενεστέ-
ροις· οὐδὲν γὰρ αὐλήσουσι βέλτιον, δεῖ δὲ τῷ κατὰ τὸ ἔρ-
γον ὑπερέχοντι διδόναι καὶ τῶν ὀργάνων τὴν ὑπεροχήν.
εἰ δὲ μήπω δῆλον τὸ λεγόμενον, ἔτι μᾶλλον αὐτὸ προαγα- 3
γοῦσιν ἔσται φανερόν. εἰ γὰρ εἴη τις ὑπερέχων μὲν κατὰ
τὴν αὐλητικήν, πολυ δ' ἐλλείπων κατ' εὐγένειαν ἢ κάλ-
λος, εἰ καὶ μεῖζον ἕκαστον ἐκείνων ἀγαθόν ἐστι τῆς αὐλη-
τικῆς (λέγω δὲ τήν τ' εὐγένειαν καὶ τὸ κάλλος) καὶ κατὰ
τὴν ἀναλογίαν ὑπερέχουσι πλέον τῆς αὐλητικῆς ἢ ἐκεῖνος

---

27. *καὶ* secludendum esse ci. Schneiderus ‖ *τὸ* secl. Ramus ‖ *τοῦτο* Plut. ‖ 29. *δίκαιων* P[1] ‖ 30. *δ'*] *γὰρ* ci. Spengelius ‖ 31. *ὁμοίων γὰρ τῶν*, ut videtur, *Γ*, v. vet. transl. c. variis lectt. ‖ 32. ⟨*κατὰ*⟩ *τὴν* Schneiderus ‖ 33. *οὐδὲ* *Γ* M[s] † ‖ |*τῷ*] *τὸν* M[s] ‖ 34. *ὑπερέχοντα* M[s] ‖ 36. *μὲν* om. M[s] ‖ 37. *ἢ* ⟨*πλοῦτον ἢ*⟩ aut 38. *ἑκάτερον* ci. Spengelius ‖ 38. *μεῖζον* post *ἐστι* aut post *ἀγαθὸν* (?) *Γ* ‖ *ἀγαθῶν* *Γ* ‖ *ἐστι*] *sit* Guil. ‖ 39. ⟨*κατ' αὐτὰ ἄλλοι*⟩ *κατὰ* et 40. [*τῆς αὐλητικῆς*] aut *κατὰ* et 40. [*τῆς αὐλητικῆς*] ⟨*τινὲς* (vel *οἱ*) *ἄλλοι κατ' αὐτὰ*⟩ ci. Susem.

derit esse: differentibus enim alterum esse quod iustum et quod
secundum dignitatem. at vero si hoc verum, erit et secundum
colorem et secundum magnitudinem et secundum quodcunque
bonorum superabundantia quaedam politicorum iustorum exce-
dentibus. aut hoc superficiale falsum? manifestum autem in aliis
scientiis et potentiis: similibus enim fistulatoribus secundum ar-
tem non dandum suberabundantiam fistularum nobilioribus: ne-
que enim fistulabunt melius, oportet autem ei, qui secundum
opus excedit, dare et organorum excessum. si autem nondum 3
palam quod dicitur, adhuc magis ipsum producentibus erit ma-
nifestum. si enim sit aliquis excedens quidem secundum fistu-
lativam, multum autem deficiens secundum nobilitatem vel pul-
chritudinem, et si unumquodque illorum bonorum sit maius
fistulativa (dico autem nobilitatem et pulchritudinem) et secun-

---

1. *quod* post 2. *secundum* t, om. t[a] ‖ 2. *at* — 3. *magnitudinem* om. Alb. ‖ *et* post *vero* add. a ‖ *secundum* om. t (suppl. t[a]) ‖ 5. *autem* om. Alb. ‖ 6. *similiter* **bchklmnt** Alb. ‖ enim] *autem* b ‖ 7. *dandam* t ‖ *fistularem* Alb. ‖ 13. *bonorum* ante *illorum* t, *honorum* m ‖ *sit* post *maius* a ‖ *magis* **gk**.

(VII) *κατὰ τὴν αὐλητικήν· ὅμως τούτῳ δοτέον τοὺς διαφέροντας τῶν αὐλῶν. δεῖ γὰρ εἰς τὶ ἔργον συμβάλλεσθαι τὴν ὑπερ-* 1283 a
οχὴν καὶ τοῦ πλούτου καὶ τῆς εὐγενείας, συμβάλλονται δ'
4 *οὐδέν. ἔτι κατά γε τοῦτον τὸν λόγον πᾶν ἀγαθὸν πρὸς πᾶν ἂν εἴη συμβλητόν. εἰ γὰρ μᾶλλον τὸ τὶ μέγεθος, καὶ ὅλως ἂν τὸ μέγεθος ἐνάμιλλον εἴη καὶ πρὸς πλοῦτον καὶ πρὸς ἐλευθερίαν. ὥστ' εἰ πλεῖον ὁδὶ διαφέρει κατὰ μέγεθος ἢ ὁδὶ κατ' ἀρετήν, καὶ πλεῖον ἀρετῆς μέγεθος ὅλως ὑπερέχει, εἴη ἂν συμβλητὰ πάντα. τοσόνδε γὰρ [μέγεθος] εἰ*
5 *κρεῖττον τοσοῦδε, τοσόνδε δῆλον ὡς ἴσον. ἐπεὶ δὲ τοῦτ' ἀδύνατον, δῆλον ὡς [καὶ] ἐπὶ τῶν πολιτικῶν εὐλόγως οὐ κατὰ πᾶσαν ἀνισότητ' ἀμφισβητοῦσι τῶν ἀρχῶν (εἰ γὰρ οἳ μὲν βραδεῖς οἳ δὲ ταχεῖς, οὐδὲν διὰ τοῦτο δεῖ τοὺς μὲν πλεῖον*

1283 a, 1. *ἔδει* Scaliger ‖ 2. *τῶ πλούτω καὶ τῆ εὐγενεία* (?) *Γ* ‖ *δὲ* Plut., om., ut videtur, *Γ* ‖ 4. *μᾶλλόν τι τὸ* ex Ar. et Lamb. verss. ci. Schneiderus ‖ *μᾶλλον* secl. Spengelius ‖ *τί* P[3] ‖ 6. *ἢ* — 7. *μέγεθος* om. Q[b] R[b] ‖ 7. *πλέον* Plut. ‖ *ὑπερέχειν* M[s] P[2.3.4.] T[b] Ald. et pr. P[1] (*ν* eras.) ‖ *ὑπερέχειν* (*ὑπερέχει* Plut. Bekk.) *ὅλως ἀρετῆς μέρος* (above: *κρεῖττον*) P[2.3.4.] T[b] Ald. Plut. Bekk. ‖ 9. *βέλτιον* (?) *Γ* ‖ *τοῦτο* Plut. ‖ 10. *καὶ* add. *Π*[2] Plut. Bekk. † ‖ 11. *ἀνισότητα* P[4] p[1] et Plut., *ἰσότητ' Γ* M[s], *ἰσότητα* pr. P[1] ‖ *οἳ*] *εἰ* P[4] ‖ 12. *τραχεις* P[4] ‖ *δεῖ* om. pr. P[1] (suppl. p[1]).

Glossar. 1283 a, 1. *δεῖ* — 2. *εὐγενείας*] *ἐν γὰρ τῶ ἐργάζεσθαι δεῖ τὴν ἐργασίαν πλούτου καὶ εὐγενείας ὑπερέχειν.* mg.[3] P[2] ‖ 2. *συμβάλλονται*] *ὁ πλοῦτος δηλαδὴ καὶ ἡ συγγένεια.* mg.[3] P[2] nec non mg. rc. P[3], sed hic glossa deinde erasa est.

dum analogiam excedant plus fistulativa quam ille secundum fistulativam, tamen huic dandum differentes fistularum. oportet enim ad opus comparari excessum et divitiis et nobilitati, com-
4 parantur nihil. adhuc secundum hanc rationem omne bonum ad omne utique erit comparabile. si enim magis aliqua magnitudo, et totaliter utique magnitudo adaequabilis erit et ad divitias et ad libertatem. quare si plus hic differat secundum magnitudinem quam hic secundum virtutem et amplior virtutis magnitudo totaliter excedit, erunt utique comparabilia omnia. tanta enim magnitudo si [melior] valentior tanta, tanta palam quod
5 aequalis. quoniam autem hoc impossibile, palam, quod in politicis rationabiliter non secundum omnem aequalitatem altercantur de principatibus (si enim hii quidem tardi, hii autem velo-

---

1. *fistulativam* t Alb. ‖ *illic* a ‖ 2. fistulativam] *fistulam* a ‖ 3. *comparantur* om. Alb. ‖ 4. *bonum* — 5. *omne* om. Alb. ‖ 6. *adequalis* pr. m (crx. rc.) ‖ 8. *ampliorum* t, *ampliorem* t[a] Alb. ‖ 9. *totaliter* post *excedit* a ‖ 10. *valentiorque* rc. m ‖ *tanta* om. b (?) c (?) ghklnt ‖ 11. *politicis* n, *polithyis* a, *policiis* bcm, *politiis* t Alb. ‖ 12. omnem] *essent* pr. m (crx. rc.) ‖ *alterantur* c *et* pr. m (crx. rc.).

τοὺς δ' ἔλαττον ἔχειν, ἀλλ' ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσιν ἡ του- (VII)
των διαφορὰ λαμβάνει τὴν τιμήν)· ἀλλ' ἐξ ὧν πόλις συν-
έστηκεν, ἐν τούτοις ἀναγκαῖον ποιεῖσθαι τὴν ἀμφισβήτησιν.
διόπερ εὐλόγως ἀντιποιοῦνται τῆς τιμῆς οἱ εὐγενεῖς καὶ πλού-
σιοι καὶ ἐλεύθεροι. δεῖ γὰρ ἐλευθέρους [τ'] εἶναι καὶ τίμημα
φέροντας (οὐ γὰρ ἂν εἴη πόλις ἐξ ἀπόρων πάντων, ὥσπερ
οὐδ' ἐκ δούλων), ἀλλὰ μὴν εἰ δεῖ τούτων, δῆλον ὅτι καὶ 6
δικαιοσύνης καὶ τῆς πολεμικῆς ἀρετῆς. οὐδὲ γὰρ ἄνευ τού-
των οἰκεῖσθαι πόλιν δυνατόν, πλὴν ἄνευ μὲν τῶν προ-
τέρων ἀδύνατον εἶναι πόλιν, ἄνευ δὲ τούτων οἰκεῖσθαι κα-
13 *λῶς. πρὸς μὲν οὖν τὸ πόλιν εἶναι δόξειεν ἂν ἢ πάντα ἢ*
ἔνιά γε τούτων ὀρθῶς ἀμφισβητεῖν, πρὸς μέντοι ζωὴν ἀγα-
θὴν ἡ παιδεία καὶ ἡ ἀρετὴ μάλιστα δικαίως ἂν ἀμφισβη-
τοίησαν, καθάπερ εἴρηται καὶ πρότερον. ἐπεὶ δ' οὔτε 7

16. *ἀντιποιοῦνται*] *praeparantur* Guil. | *τῆς*] *περὶ* P4.6. Qb Tb | *συγγενεῖς* Qb Tb, *ἐπιεικεῖς* Susem. | *καὶ πλούσιοι* post 17. *καὶ ἐλεύθεροι* Π2 Ar. Plut. Bekk. | 17. *τ'* add. Π2 Plut. Bekk. | 18. *ἂν* om. Ms 19. *δεῖ*] *δὴ* Ms | *τοῦτον* pr. P3 (crx., ut videtur, rc.) | *δηλονότι* Π et Plut. | 20. *τῆς* ante *δικαιοσύνης* add. pr. P1 (lineola suppos. deletum est) | *πολιτικῆς* P4 et Plut. (sed P6 habet *πολεμικῆς*) | 21. *πρότερον* P1 et, ut videtur, pr. P3 (crx. ead. m.) | 23. *ἢ* post *πάντα* om. pr. P1 (suppl. corr.1) | 25. *παιδία* P4 Ald. | *ἀναγκαίως* P4.6. Qb Tb † | *ἂν* secl. Sylburgius | *ἀμφισβητήσειαν* Morelius | 26. *δὲ* Plut.

Locus citatus. 1283 a, 26. *πρότερον*] c. 9.

ces, nihil propter hoc oportet hos quidem plus, hos autem minus habere, sed in exercitativis agonibus horum differentia accipit honorem): sed ex quibus civitas consistit, in hiis necessarium fieri altercationem. propter quod quidem rationabiliter praeparantur honori nobiles et divites et liberi. oportet enim liberos esse et honorabilitatem ferentes (non enim utique erit
civitas ex egenis omnibus sicut neque ex servis), at vero si 6
opus est horum, palam quia et iustitiae et bellicae virtutis. neque enim sine hiis habitari civitatem possibile est, sed sine prioribus quidem impossibile esse civitatem, sine hiis autem habitari bene. 13. ad civitatem quidem igitur esse videbuntur utique vel omnia vel quaedam horum recte dubitari, ad vitam vero bonam disciplina et virtus maxime iuste utique dubitaren-

2. *de* ante *differencia* add. m | 7. *civitas* post *omnibus* t | 9. *sed* om. b | 11. *videbitur* rc. m | 12. *utique* post *omnia* a | *vel* ante *omnia* om. a Alb.

(VII) *πάντων ἴσον ἔχειν δεῖ τοὺς ἴσους ἕν τι μόνον ὄντας οὔτε
ἄνισον τοὺς ἀνίσους καθ' ἕν, ἀνάγκη πάσας εἶναι τὰς
τοιαύτας πολιτείας παρεκβάσεις. εἴρηται μὲν οὖν καὶ πρό-
τερον ὅτι διαμφισβητοῦσι τρόπον τινὰ δικαίως πάντες,
ἁπλῶς δ' οὐ πάντες δικαίως. οἱ πλούσιοι μὲν ὅτι πλεῖον
μέτεστι τῆς χώρας αὐτοῖς, ἡ δὲ χώρα κοινόν, ἔτι πρὸς [τὰ]
συμβόλαια πιστοὶ μᾶλλον ὡς ἐπὶ τὸ πλέον· οἱ δ' ἐλεύ-
θεροι καὶ εὐγενεῖς ὡς ἐγγὺς ἀλλήλων, πολῖται γὰρ μᾶλ-
λον οἱ γενναιότεροι τῶν ἀγεννῶν, ἡ δ' εὐγένεια παρ' ἑκά-
στοις οἴκοι τίμιος, ἔτι· διότι βελτίους εἰκὸς τοὺς ἐκ βελτιό-*
8 *νων, εὐγένεια γάρ ἐστιν ἀρετὴ γένους· ὁμοίως δὲ φήσομεν
δικαίως καὶ τὴν ἀρετὴν ἀμφισβητεῖν **, κοινωνικὴν γὰρ*

27. *πάντως* Scaliger ‖ *ἴσων* P^2 (ut videtur) P^3 T^b Ald. et pr. P^4 et pr. Q^b (crx. rc.) et p^1, *ἴσων ἴσον* Ar. et mg. $P^{1.4.}$ (nam in P^1 post *ἴσον* a p^1 in *ἴσων* mutatum ante *ἔχειν δεῖ*, quae sunt prima verba versus sequentis, in mg. adscriptum est *ἴσον*) ‖ *ἔχειν* post *δεῖ* *Γ* ‖ 28. *εἶναι* post 29. *πολιτείας* (?) *Γ* ‖ 32. *μέτεστι* post *τῆς χώρας* (?) *Γ* ‖ *κοινόν· ἔτι*] *κοινωνικόν τι* (?) Scaliger ‖ *τὰ* add. $Π^2$ Plut. Bekk. ‖ 33. *ἐπιτοπλέον* P^2, *ἐπι το πλεον* corr. P^3 (graves eras.) ‖ *δὲ* $P^{2.3.}$ Plut. ‖ 34. *μὲν* ante *γὰρ* add. M^s ‖ 35. *γενναιότεροι*] *generosi* Guil. ‖ *ἀγενῶν* P^3 Plut. ‖ *δ'*] *τ'* ci. Zwingerus, *τ'* vel *γὰρ* Susem. ‖ 36. *οἴκοι*] *habetur* Guil., recte, ni fallor, at quaenam fuit vox Graeca? fuitne *ποιεῖται?* ‖ 37. *γάρ*], v. var. lect. Lat. ‖ *δὲ Γ* et Plut., *δὴ Π* Bekk., non vertit Ar. ‖ 38. *ἀμφισβητεῖν* ⟨*καὶ μάλιστα τὴν δικαιοσύνην*⟩ vel simile quid ci. Susem.

Locus citatus. 1283 a, 29. *πρότερον*] c. 9.

7 tur, quemadmodum dictum est et prius. quoniam autem neque
omnium aequale oportet habere aequales secundum unum ali-
quid solum existentes neque inaequale inaequales secundum
unum, necesse omnes tales politias esse transgressiones. dictum
est quidem igitur et prius, quod altercantur modo quodam iuste
omnes, simpliciter autem non omnes iuste. divites quidem quia
plus regionis attinet ipsis, regio autem commune, adhuc ad
conventiones fideles magis ut in pluribus: liberi autem et inge-
nui tamquam prope invicem, cives enim magis qui generosi
hiis qui non generosi, ingenuitas autem apud quoscunque habe-
tur honorabilis, adhuc quia meliores verisimile eos qui ex me-
8 lioribus, ingenuitas enim est virtus gentis: similiter autem di-
cemus iuste et virtutem altercari, communicativam enim virtu-

3. *existens* a ‖ *aequale* a ‖ 5. *modo* post *quodam* a ‖ 11. *autem* post *adhuc* add. b ‖ 12. *enim* t^c, *autem* codices et Alb. ‖ *apud quoscunque* ante *est* add. mg. rc. a ‖ autem] *etiam* abhlmn Alb., om. c.

ἀρετὴν εἶναί φαμεν τὴν δικαιοσύνην, ᾗ πάσας ἀναγκαῖον ἀκο- (VII)
λουθεῖν τὰς ἄλλας· ἀλλὰ μὴν καὶ οἱ πλείους πρὸς τοὺς ἐλάτ-
τους, καὶ γὰρ κρείττους καὶ πλουσιώτεροι καὶ βελτίους εἰ-
σίν, ὡς λαμβανομένων τῶν πλειόνων πρὸς τοὺς ἐλάττους. ἆρ'
1283 b οὖν εἰ πάντες εἶεν ἐν μιᾷ πόλει, λέγω δ' οἷον οἵ τ' ἀγα-
θοὶ καὶ οἱ πλούσιοι καὶ εὐγενεῖς, ἔτι δὲ πλῆθος ἄλλο [τι]
πολιτικόν, πότερον ἀμφισβήτησις ἔσται τίνας ἄρχειν δεῖ, ἢ
οὐκ ἔσται; καθ' ἑκάστην μὲν οὖν πολιτείαν τῶν εἰρημένων 9
ἀναμφισβήτητος ἡ κρίσις τίνας ἄρχειν δεῖ (τοῖς γὰρ κυρίοις
διαφέρουσιν ἀλλήλων, οἷον ἣ μὲν τῷ διὰ πλουσίων ἣ δὲ τῷ
διὰ τῶν σπουδαίων ἀνδρῶν εἶναι, καὶ τῶν ἄλλων ἑκάστη
τὸν αὐτὸν τρόπον)· ἀλλ' ὅμως σκοποῦμεν, ὅταν περὶ τὸν
αὐτὸν ταῦθ' ὑπάρχῃ χρόνον, πῶς διοριστέον. [εἰ δὴ τὸν

39. *ἀρετήν φαμεν εἶναι Γ* ‖ *ἤ* P[4] ‖ *ἀναγκαῖον πάσας τὰς ἄλλας ἀκολουθεῖν Γ* ‖ 41. *κρείττους*] *πλείους* Plut. ‖ 42. *συλλαμβανομένων* ci. Stahrius, *συμβαλλομένων* ci. Coraes.

1283 b, 1. *οἷον* bis scr. P[1] in fine foli et in initio sequentis ‖ 2. ⟨*οἱ*⟩ *εὐγενεῖς* ci. Schneiderus ‖ *ἄλλο τι* P[2.3.] Q[b] T[b] Ald. Plut. Bekk., *ἄλλ' ὅτι* P[4], *τι* om. *Π*[1] ‖ 3. et 5. *ἄρχειν* post *δεῖ Γ* ‖ 5. *τοὺς — κυρίους* pr. P[3] (crx. ead. m.) ‖ *γὰρ*] *γε* M[s] ‖ 7. *τῶν* post *διὰ* om. P[1] ‖ 8. *σκοποῦσι μὲν* Ald., *σκοπήσομεν* ci. Sylburgius, *σκοπῶμεν* mg. Bas.[3], *considerandum est* Ar. ‖ 9. *ταῦθ' ὑπάρχῃ* post *χρόνον* (?) *Γ* ‖ *ὑπαρ´* (χ superscr.) M[s], *ὑπάρχει* P[1] ‖ *εἰ — 13. αὐτῶν* aut ante 8. *ἀλλ'* aut ante a, 40. *ἀλλὰ* esse transponenda aut lacunam ante haec verba esse ci. Spengelius, at recte post 1284 a, 3. *ἀρετήν* traicienda esse iam antea intellexerat Thurotus: vix tamen recte idem lacunam, quam illo loco dudum detexerat Conringius, ibi ante haec verba statuit: cur post eadem agnoscam et quaenam fere exciderint, docui in Philologo XXIX. p. 113 sqq. ‖ *δὲ* Susem. ‖ *τὸν ἀριθμὸν* post 10. *εἶναι* (?) *Γ*.

tem dicimus esse iustitiam, cui necessarium omnes alias assequi:
at vero et plures ad pauciores, et enim valentiores et ditiores
et meliores sunt ut acceptis pluribus ad pauciores. ergo si omnes
sint in una civitate, dico autem puta boni et divites et in-
genui, adhuc autem multitudo alia politica, utrum altercatio
erit, quos oporteat principari, aut non erit? secundum unam- 9
quamque quidem igitur politiam dictarum indubitatum iudi-
cium, quos oporteat principari (dominantibus enim differunt ab
invicem, puta haec quidem eo quod per divites, haec autem
eo quod per studiosos viros sit et aliarum unaquaeque eodem
modo): at tamen consideramus, quando circa idem tempus haec
existunt, quomodo determinandum. si itaque sint numero pauci

5. *policia* m ‖ 7. *politicam* ot (crx. t[a]) ‖ 6. *aut non erit. secundum unamquamque* ante *aut* add. pr. a (*vacat* superscr. rc.) ‖ 11. *consideremus* s ‖ *tempore* t ‖ 12. *pauco* beklmt Alb.

(VII) ἀριθμὸν εἶεν ὀλίγοι πάμπαν οἱ τὴν ἀρετὴν ἔχοντες, τίνα δεῖ διελεῖν τρόπον; ἢ τὸ ὀλίγοι πρὸς τὸ ἔργον δεῖ σκοπεῖν, εἰ δυνατοὶ διοικεῖν τὴν πόλιν, ἢ τοσοῦτοι τὸ πλῆθος ὥστ' εἶναι πόλιν ἐξ αὐτῶν; **] ἔστι δὲ ἀπορία τις πρὸς ἅπαντας τοὺς διαμφισβητοῦντας περὶ τῶν πολιτικῶν τιμῶν. δόξειαν γὰρ ⟨ἂν⟩ οὐδὲν λέγειν δίκαιον οἱ διὰ τὸν πλοῦτον ἀξιοῦντες ἄρχειν, ὁμοίως δὲ καὶ οἱ κατὰ γένος· δῆλον γὰρ ὡς εἴ τις πάλιν εἷς πλουσιώτερος ἁπάντων ἐστί, [δῆλον] ὅτι κατὰ τὸ αὐτὸ δίκαιον τοῦτον ἄρχειν τὸν ἕνα ἁπάντων δεήσει, ὁμοίως δὲ καὶ τὸν εὐγενείᾳ διαφέροντα τῶν ἀμφισβητούν-
11 των δι' ἐλευθερίαν. ταὐτὸ δὲ τούτοις συμβήσεται καὶ περὶ τὰς ἀριστοκρατίας ἐπὶ τῆς ἀρετῆς· εἰ γάρ τις εἷς ἀμείνων ἀνὴρ εἴη τῶν ἄλλων τῶν ἐν τῷ πολιτεύματι σπουδαίων

11. τὸν ante τρόπον add. Q^b T^b Plut. Bekk. ‖ 12. δύναται οἰκεῖσθαι πολις *Γ* ‖ η male secl. Schneiderus ‖ τὸ post ἢ fort. add. *Γ* ‖ 14. ἅπαντες P^4 ‖ 15. δόξειε M^s, δόξειεν corr. P^4, δόξαιεν $P^{2.3.}$ Q^b T^b Plut. Bekk. et pr. P^4, δόξαιε Ald. ‖ 15. ἂν post γὰρ add. Coraes, rec. Bekk.[2], ante γὰρ add. Goettlingius ‖ 16. γένους Plut. ex ed. Wyttenbachii (γένος tamen scripsit Duebnerus) ‖ ὡς εἴ τις post 17. πάλιν *Γ* ‖ 17. ἐστίν M^s ‖ δῆλον ὅτι secl. Camerarius Bekk.[2], at cf. Vahlen. Beitraege zu Aristot. Poet. IV. p. 432, qui ὅτι saltem servandum esse demonstrare conatus est ‖ 18. ἄρχειν post ἕνα et δεήσει ante τοῦτον (?) *Γ* ‖ 19. εὐγενείᾳ (ἐγγενείᾳ?) post διαφέροντα (?) *Γ* ‖ 20. τούτοις] τοῦτο ἴσως $P^{2.3.4.}$ Plut., τοῦτ' ἴσως Q^b T^b Ald. Bekk., τοῦτο ἴσως aut τοῦτ' ἴσως Ar. ‖ 21. τις om. P^4 ‖ εἷς, sed εἴ in ras. P^2 ‖ ἀμείνων ἀνὴρ post 22. εἴη *Γ* ‖ 22. τῶν ante ἄλλων om. Plut.

valde qui virtutem habent, quo oportet dividere modo? vel hoc quod pauci ad opus oportet considerare, si possit habitari civitas, vel quod tanti multitudine, ut sit civitas ex ipsis? est autem dubitatio quaedam ad omnes altercantes de politicis honoribus, videbuntur enim nihil dicere iustum qui propter divitias volunt principari, similiter autem et qui secundum genus: palam enim rursus, quod, si quis unus ditior omnibus est, palam quod secundum idem iustum oportebit hunc unum principari omnibus, similiter autem et differentem ingenuitate altercantibus
11 propter libertatem. idem autem hiis accidet et circa aristocratias de virtute: si enim aliquis unus sit melior vir aliis, qui sunt in politeumate studiosis existentibus, hunc oportet esse dominum secundum idem iustum. igitur si et multitudinem opor-

2. *ad opus* om. b ‖ 3. *vel — civitas* om. b ‖ 5. *enim* om. Alb. ‖ *iustum* om. a ‖ 7. *ditior* post *omnibus* Alb. ‖ 8. *unum* om. Alb. ‖ 11. *aliquis* post *unus* a, om. Alb. ‖ *sint* a, om. m ‖ 13. *multitudine* o, *inmultitudinem* pr. m, *multitudo* t.

ὄντων, τοῦτον εἶναι δεῖ κύριον κατὰ ταὐτὸ δίκαιον. οὐκοῦν εἰ (VII)
καὶ τὸ πλῆθος εἶναί γε δεῖ κύριον διότι κρείττους εἰσὶ τῶν
ὀλίγων, κἂν εἷς ἢ πλείους μὲν τοῦ ἑνὸς ἐλάττους δὲ τῶν
πολλῶν κρείττους ὦσι τῶν ἄλλων, τούτους ἂν δέοι κυρίους
εἶναι μᾶλλον ἢ τὸ πλῆθος. πάντα δὴ ταῦτ' ἔοικε ποιεῖν φανερὸν 12
ὅτι τούτων τῶν ὅρων οὐδεὶς ὀρθός ἐστι, καθ' ὃν ἀξιοῦ-
σιν αὐτοὶ μὲν ἄρχειν τοὺς δ' ἄλλους ὑπὸ σφῶν ἄρχε-
σθαι πάντας. καὶ γὰρ δὴ καὶ πρὸς τοὺς κατ' ἀρετὴν
ἀξιοῦντας κυρίους εἶναι τοῦ πολιτεύματος, ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς
κατὰ πλοῦτον, ἔχοιεν ἂν λέγειν τὰ πλήθη λόγον τινὰ δί-
καιον· οὐδὲν γὰρ κωλύει ποτὲ τὸ πλῆθος εἶναι βέλτιον τῶν
ὀλίγων καὶ πλουσιώτερον, οὐχ ὡς καθ' ἕκαστον ἀλλ' ὡς
ἀθρόους. διὸ καὶ πρὸς τὴν ἀπορίαν, ἣν ζητοῦσι καὶ προβάλ- 13
λουσί τινες, ἐνδέχεται τοῦτον τὸν τρόπον ἀπαντᾶν. ἀποροῦσι

23. *εἶναι* post *δεὶ Γ* et Plut. ex ed. Wyttenb. (vulgatum ordinem verborum restituit Duebnerus) ‖ 24. *τὸ* om. P^4 ‖ *δεῖ γε εἶναι* (ut videtur) *Γ* ‖ 26. *δέῃ* P^2 ‖ 27. *δὲ* P^2 ‖ *ταῦτα* M^s ‖ *ποιεῖν* post *φανερὸν* $Π^2$ Plut. Bekk. ‖ 28. *ὀρθῶς* Q^b Ald. et pr. P^3 (crx. ead. m.) ‖ *ἐστιν* M^s ‖ 29. *ὑπὸ — ἄρχεσθαι* post 30. *πάντας Γ* ‖ 30. *καὶ* post *δὴ*, ut videtur, om. *Γ* † ‖ 31. ⟨*πρὸς*⟩ *τοὺς* Morelius ‖ 34. *ἄλλως* pr. P^3 (crx., ut videtur, rc.) ‖ 35. *ἀθρόους* corr.[2] P^2 et rc. P^3 ‖ 36. *τισίν* Scaliger.

tet esse dominans, quia valentiores sunt paucis, et si unus vel
plures quidem uno, pauciores autem multis valentiores sint
aliis, hos utique oportebit dominos esse magis quam multitudi-
nem. omnia itaque haec videntur facere manifestum, quod ho- 12
rum terminorum nullus rectus sit, secundum quem volunt ipsi
quidem principari, alios autem omnes sub se subici. etenim
utique ad eos, qui secundum virtutem volunt domini esse poli-
teumatis, similiter autem et ad eos, qui secundum divitias,
habebunt utique dicere multitudines rationem quandam iustam:
nihil enim prohibet aliquando multitudinem esse meliorem pau-
cis et ditiorem, non ut secundum singulum, sed ut simul omnes.
propter quod et ad dubitationem, quam quaerunt et praemittunt 13
quidam, contingit hoc modo obviare. dubitant enim quidam,

1. *sunt* — 2. *valentiores* om. Alb. ‖ 2. *sunt* at ‖ 3. *oportet* m ‖ 4. *facere* post *manifestum* g ‖ 5. *ipsi quidem* post 6. *principari* a ‖ 6. *omnes sub se* om. g ‖ 7. *utique* om. Alb. ‖ 9. *habent* Alb. ‖ *utique* om. Alb. ‖ *rationem* post *quandam* Alb. ‖ 10. *aliquando* post *multitudinem* Alb. ‖ 11. *secundum* om. a Alb. ‖ 12. *praetermittunt* rc. m.

(VII) γάρ τινες πότερον τῷ νομοθέτῃ νομοθετητέον, βουλομένῳ τίθεσθαι τοὺς ὀρθοτάτους νόμους, πρὸς τὸ τῶν βελτιόνων συμφέρον ἢ πρὸς τὸ τῶν πλειόνων, ὅταν συμβαίνῃ τὸ λεχθέν. τὸ δ' ὀρθὸν ληπτέον ἴσως· τὸ δ' ἴσως ὀρθὸν πρὸς τὸ τῆς πόλεως ὅλης συμφέρον καὶ πρὸς τὸ κοινὸν τὸ τῶν πολιτῶν. πολίτης δὲ κοινῇ μὲν ὁ μετέχων τοῦ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαί ἐστι, καθ' ἑκάστην δὲ πολιτείαν ἕτερος, πρὸς δὲ τὴν 1284 a
ἀρίστην ὁ δυνάμενος καὶ προαιρούμενος ἄρχεσθαι καὶ ἄρχειν
VIII πρὸς τὸν βίον τὸν κατ' ἀρετήν. * εἰ δέ τίς ἐστιν εἷς τοσοῦτον διαφέρων κατ' ἀρετῆς ὑπερβολήν, ἢ πλείους μὲν ἑνὸς μὴ μέντοι δυνατοὶ πλήρωμα παρέχεσθαι πόλεως, ὥστε μὴ συμβλητὴν εἶναι τὴν τῶν ἄλλων ἀρετὴν πάντων μηδὲ τὴν δύναμιν αὐτῶν τὴν πολιτικὴν πρὸς τὴν ἐκείνων, εἰ πλείους, εἰ δ' εἷς, τὴν ἐκείνου μόνον, οὐκέτι θετέον τούτους μέρος πόλεως·

37. *νομοθετητέον* post 38. *νόμους* (?) *Γ*, *νομοθητέον* M[s] ‖ *βουλομένῳ* ⟨*γε*⟩ ci. Schneiderus ‖ 41. *τὸ* post *κοινὸν* om. pr. M[s] ‖ 42. *πολίτης μὲν δὲ* M[s].

1284 a, 1. *πρὸς*] *κατὰ* Schneiderus (ni fallor, recte) ‖ 2. *ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι* *Γ* ‖ 3. *τὸν* post *βίον* om. Q[b] T[b] et pr. P[4] ‖ *τις* post *ἐστί* *Γ* ‖ *εἰς* *Γ* M[s] P[4] et, ut videtur, pr. P[1] ‖ 5. *δυνατὸν* *Γ* M[s] ‖ *παρασχέσθαι* Π[2] Bekk. ‖ 6. *συμβλητὴν* post *εἶναι* et *ἀρετὴν* post *πάντων* *Γ* (?) ‖ *μὴ δὲ* M[s] P[1.3.] Ald., *μή δὲ* P[2] ‖ 7. *πρὸς τὸν* M[s] ‖ *εἰ*] *ἢ* T[b], *sive* Guil. ‖ 8. *εἰ δ'*] *sive* Guil., fort. igitur *δ'* om. *Γ*, ut videtur Schmidtio, *οὐδ'* male ci. Scaliger ‖ *μόνου* Coraes ‖ *οὐκ ἔτι* pr. P[3] (crx., ut videtur, ead. m.) ‖ *τούτους* (aut fort. *ταύτης τῆς*) post *μέρος* *Γ* (v. var. lect. Lat.).

Locus citatus. 1283 b, 39. *τὸ λεχθέν*] a, 42 — b, 3.

utrum legislatori volenti ponere rectissimas leges sit ponendum leges ad conferens meliorum vel ad id quod plurium, cum acciderit quod dictum est. quod autem rectum sumendum forte: rectum autem forte ad conferens totius civitatis et ad commune civium. civis autem communiter quidem est qui participat eo quod est principari et subici, secundum unamquamque autem politiam alter, ad optimam autem qui potest et eligit subici et
VIII principari ad vitam quae secundum virtutem. si autem est aliquis in tantum differens secundum excessum virtutis vel plures quidem uno, non tamen possibile complementum exhiberi civitatis, ut non sit comparabilis aliorum omnium virtus neque potentia ipsorum politica ad eam quae illorum, sive plures, sive unus, eam quae illius solum, non adhuc ponendum partem

1. *leges* om. m ‖ 2. *leges* om. g ‖ *plurimum* a ‖ 3. dictum] *ictum* om. in lac. pr. m (suppl. rc.) ‖ 4. *et* om. m ‖ 7. *aliter. alia littera: alter* Alb. ‖ 9. *in* om. s ‖ 12. *policia* m.

ἀδικήσονται γὰρ ἀξιούμενοι τῶν ἴσων, ἄνισοι τοσοῦτον κατ' (VIII)
ἀρετὴν ὄντες καὶ τὴν πολιτικὴν δύναμιν· ὥσπερ γὰρ θεὸν
ἐν ἀνθρώποις εἰκὸς εἶναι τὸν τοιοῦτον. ὅθεν δῆλον ὅτι 2
καὶ τὴν νομοθεσίαν ἀναγκαῖον εἶναι περὶ τοὺς ἴσους καὶ τῷ γένει καὶ τῇ δυνάμει, κατὰ δὲ τῶν τοιούτων οὐκ ἔστι νόμος. αὐτοὶ γάρ εἰσι νόμος. καὶ γὰρ γελοῖος ἂν εἴη νομοθετεῖν τις πειρώμενος κατ' αὐτῶν. λέγοιεν γὰρ ἂν ἴσως ἅπερ Ἀντισθένης ἔφη τοὺς λέοντας δημηγορούντων τῶν δασυπόδων καὶ τὸ ἴσον ἀξιούντων πάντας ἔχειν. διὸ καὶ τίθενται τὸν ὀστρακισμὸν αἱ δημοκρατούμεναι πόλεις, διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν· αὗται γὰρ δὴ δοκοῦσι διώκειν τὴν ἰσότητα μάλιστα πάντων, ὥστε τοὺς δοκοῦντας ὑπερέχειν δυνάμει διὰ πλοῦτον ἢ πολυ-

9. *ἀδικηθήσονται* Casaubonus ‖ *κατ'· ἀρετὴν* post 10. *ὄντες* Γ ‖ 11. *δηλονότι* Π ‖ 13. *αὐτοὶ* — 14. *νόμος* om. P[1] ‖ 14. *γελοίως* M[s] ‖ *ἂν* secl. Goettlingius ‖ *νομοθετεῖν* post *τις* Γ ‖ 15. *λέγοιεν*] v. var. lect. Lat. ‖ 16. *ἔφη*] *ait* Guil., *scribit* Ar. ‖ *δημιγορούντων* P[4] et pr. M[s], *δημιουργούντων* Γ † ‖ 19. *ταύτας γὰρ δεῖ* P[1] ‖ *δοκοῦσι*] *διώκουσι* Γ Ar., om. M[s] P[1] ‖ *διώκειν* om. Γ Ar. ‖ 20. *πολυφυΐαν* pr. P[1], *γρ. πολυφιλίαν* mg.[1] P[1].

Locus citatus. 1284 a, 15. *Ἀντισθένης*] in Politico, ut acute ci. Ad. Muellerus De Antisthenis cynici vita et scriptis (Marb. MDCCCLX) p. 46: cf. Antisthenis fragmenta coll. Winckelmann. p. 52 fr. XIII. et p. 22 (fr. 66 Mullach.).

h o s civitatis: iniuriabuntur enim dignificati aequalibus inaequales tantum existentes secundum virtutem et secundum politicam potentiam: sicut enim deum inter homines verisimile esse talem.
unde palam, quia et legislationem necessarium esse circa aequales 2
et genere et potentia, de talibus autem non est lex. ipsi enim sunt lex. et enim deridendus utique erit aliquis leges statuere tentans de ipsis. d i c e n t enim utique forte quae quidem Antisthenes ait leones condentibus lepusculis et aequale volentibus omnes habere. propter quod et ponunt relegationem democratizatae civitates propter talem caussam: hae enim utique persecuntur aequalitatem maxime omnium, quare eos, qui videntur

1. *hos*, ut videtur, t[c], *huius* **abeghlmnt** Alb., *illius* **k** ‖ 2. *secundum* post *et* om. et *politicam* post *potentiam* Alb. ‖ 3. homines] *omnes* Alb. ‖ 4. *quia* post *unde* add. pr. **a** (puncto del. rc.) ‖ *legislatorem* **a** ‖ *necessariam* **beg hklmnt** ‖ 5. *ipsi* — 6. *lex* om. t (suppl. t[a]) ‖ *enim* om. **e** ‖ 6. *lex* om. pr. **m**, *leges* suppl. rc. **m** ‖ *aliquid* pr. **a** (crx. rc.) ‖ 7. *de ipsis* om. **a** ‖ *dicentur* **bghklmnt** Alb., *dicetur* **a**, *dicuntur* **e** ‖ *enim* post *utique* **m** ‖ *antistenes* **abe ghklm** ‖ 8. condentibus] *cum dentibus* **abhklmn** et mg. Ald. Mon., *concionantibus* ibidem crx. Victorius (?), *enim dentibus* **e** ‖ 10. *haec* **mt** (crx. t[a]). ‖ *persequentur* **gn**.

(VIII) *φιλίαν ἤ τινα ἄλλην πολιτικὴν ἰσχὺν ὠστράκιζον καὶ με-*
3 *θίστασαν ἐκ τῆς πόλεως χρόνους ὡρισμένους. μυθολογεῖται δὲ καὶ τοὺς Ἀργοναύτας τὸν Ἡρακλέα καταλιπεῖν διὰ τοιαύτην αἰτίαν· οὐ γὰρ ἐθέλειν αὐτὸν ἄγειν τὴν Ἀργὼ μετὰ τῶν ἄλλων ὡς ὑπερβάλλοντα πολὺ τῶν πλωτήρων. διὸ καὶ τοὺς ψέγοντας τὴν τυραννίδα καὶ τὴν Περιάνδρου Θρασυβούλῳ συμβουλίαν οὐχ ἁπλῶς οἰητέον ὀρθῶς ἐπιτιμᾶν (φασὶ γὰρ τὸν Περίανδρον εἰπεῖν μὲν οὐδὲν πρὸς τὸν πεμφθέντα κήρυκα περὶ τῆς συμβουλίας, ἀφαιροῦντα δὲ τοὺς ὑπερέχοντας τῶν σταχύων ὁμαλῦναι τὴν ἄρουραν· ὅθεν ἀγνοοῦντος μὲν τοῦ κήρυκος τοῦ γινομένου τὴν αἰτίαν, ἀπαγ-*

---

22. *ἐκ*] *extra* Guil. Ar. ‖ 24. *Argo id est navem* (?) Guil. ‖ 26. *ψέγοντας*, sed *ψ* in ras. P[3] ‖ *περὶ ἄνδρου* M[s] ‖ 27. ⟨*δοθεῖσαν*⟩ *συμβουλίαν* Aretini versione abusus male ci. Schneiderus ‖ 30. *ὑμαλῦναι* M[s] P[1] ‖ 31. *γιγνομένου* P[2.3.4].

Glossa. 1284 a, 22. *μυθολογεῖται* — 25. *πλωτήρων*] *αἰσχύνην γὰρ ἡγεῖτο ἡρακλῆς τὸ συμπλεῖν τοιούτοις πλωτῆρσι πολὺ τούτων ὑπερέχων.* mg.[3] P[2] nec non mg. rc. P[3], sed ibi haec glossa postea abstersa est.

excedere potentia propter divitias vel propter multos amicos vel propter aliquam aliam politicam potentiam relegabant et transtule-
3 runt extra civitatem temporibus determinatis. fabulatur autem et Argonautas Heracleam dereliquisse propter talem caussam: non enim voluisse ipsum ducere Argo [id est navem] cum aliis tamquam excedentem multum nautas. propter quod et vituperantes tyrannidem et Periandri Thrasybulo consilium non simpliciter existimandum recte increpare (aiunt enim Periandrum dixisse quidem nihil ad missum praeconem de consilio, sed auferentem excedentes spicarum planasse aream: unde ignorante quidem praecone eius quod fiebat caussam, proferente autem

---

1. *potenciam* b, *potentiam* c ‖ *propter* ante *multos* om. bcmt Alb. ‖ *multos* om. a ‖ 2. *propter* om. Alb. ‖ *aliam* ante *aliquam* pr. m, etiam post *aliquam* add. rc. m, om. c ‖ *policie* c, *politiam* pr. m (crx. rc.) ‖ 3. *fabulantur* at Alb., *fabul'atur* m, (sed ' additum esse videtur a rc. m.) ‖ 4. *Herculem* t ‖ *propter* — 5. *voluisse* om. pr. b (*non enim voluisse* suppl. mg. rc.) ‖ 5. id est] *scilicet* b ‖ 6. *et* ante *vituperantes* om. t[a] Alb. ‖ 7. *transibulo* a, *chrasibulo* c et pr. b, *trasybulo* mg. rc. b, *thrasibulo* pr. m, *tarsibulo* rc. m ‖ 8. *estimandum* bchklmn, *extimandum* t, *aestimandum* t[a] ‖ *increpari* a ‖ 9. ad missum] *admissum* t[a] Alb. et pr. b (crx. rc.) ‖ *auferentes* rc. m.

γείλαντος δὲ τὸ συμπεσόν, συννοῆσαι τὸν Θρασύβουλον ὅτι (VIII)
δεῖ τοὺς ὑπερέχοντας ἄνδρας ἀναιρεῖν). τοῦτο γὰρ οὐ μόνον 4
συμφέρει τοῖς τυράννοις, οὐδὲ μόνον οἱ τύραννοι ποιοῦσιν,
ἀλλ' ὁμοίως ἔχει καὶ περὶ τὰς ὀλιγαρχίας καὶ τὰς δη-
μοκρατίας· ὁ γὰρ ὀστρακισμὸς τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν
τρόπον τινὰ τῷ κολούειν τοὺς ὑπερέχοντας καὶ φυγαδεύειν.
τὸ δ' αὐτὸ καὶ περὶ τὰς πόλεις καὶ τὰ ἔθνη ποιοῦσιν οἱ
κύριοι τῆς δυνάμεως, οἷον Ἀθηναῖοι μὲν περὶ Σαμίους καὶ
Χίους καὶ Λεσβίους (ἐπεὶ γὰρ θᾶττον ἐγκρατῶς ἔσχον τὴν
ἀρχήν, ἐταπείνωσαν αὐτοὺς παρὰ τὰς συνθήκας), ὁ δὲ Περ-
1284 b σῶν βασιλεὺς Μήδους καὶ Βαβυλωνίους καὶ τῶν ἄλλων τοὺς
πεφρονηματισμένους διὰ τὸ γενέσθαι ποτ' ἐπ' ἀρχῆς ἐπέ-
κοπτε πολλάκις. τὸ δὲ πρόβλημα καθόλου περὶ πάσας 5
ἐστὶ τὰς πολιτείας, καὶ τὰς ὀρθάς· αἱ μὲν γὰρ παρεκβε-

35. ὁμοίους pr. P³ (crx. rc.) ‖ τυραννίδας τὰς δημοκρατίας M⁸ ‖ 37. τὸ Γ M⁸ P⁴ Qᵇ Tᵇ † ‖ κωλύειν Γ M⁸ P⁴ Qᵇ Tᵇ Ald. et pr. P²·³ (crx. γρ. mg. P² nec non mg. rc. P³, sed hic postea correctura erasa est): *tollendo* Ar. cf. etiam varietatem lectionis Latinam ‖ καὶ φυγαδεύειν secl. Valckenarius (ad Herod. V, 6: nescio an recte) ‖ 40. χίους, sed cum ras. post ι et accentu postea addito P³ ‖ θᾶττον] *magis* Guil. ‖ 41. περὶ P²·³ Qᵇ Tᵇ Ald. †.

1284 b, 2. περιφρονηματισμένους M⁸ ‖ το γενέσθαί — ἐπαρχῆς M⁸ ‖ ἐπέσκοπτε Tᵇ, ἐπέσκωπτε P², *dispersit* Guil., *contrivit* Ar. ‖ 3. προβλημα M⁸ ‖ περὶ πάσας post 4. ἐστὶ (?) Γ.

quod contigit intellexisse Thrasybulum, quod oportet excellentes viros perimere). hoc enim non solum expedit tyrannis neque solum tyranni faciunt, sed similiter habet et circa oligarchias et circa democratias: relegatio enim eandem habet potentiam modo quodam scilicet prohibere excellentes et fugare.
idem autem et circa civitates et gentes faciunt qui domini po- 4
tentiae velut Athenienses quidem circa Samios et Chios et Lesbios (cum enim magis imperialiter haberent principatum, humiliaverunt ipsos praeter pacta), Persarum autem rex Medos et Babylonios et aliorum sagaces factos, quia fuerant aliquando
in principatu, dispersit saepe. problema autem universaliter 5
est circa omnes politias, etiam rectas: transgressae quidem enim

1. *contingit* aeghklmnt Alb., *conti'git* b ‖ *trasibulum* a, *cahfisibulum* b, *thasibulum* c et pr. m, *tharsibulum* rc. m ‖ 4. *enim* om. Alb. ‖ 5. *prohibere* ante *scilicet* hn, *perimere* mg. rc. b ‖ 6. *et* post *autem* add. g ‖ 8. *lesbros* a ‖ 10. quia] *qui* a ‖ 11. *probleuma* cm ‖ 12. *et* post *est* add. a.

(VIII) βηκυῖαι πρὸς τὸ ἴδιον ἀποσκοποῦσαι τοῦτο δρῶσιν, οὐ μὴν ἀλλὰ περὶ τὰς τὸ κοινὸν ἀγαθὸν ἐπισκοπούσας τὸν αὐτὸν ἔχει τρόπον. δῆλον δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν· οὔτε γὰρ γραφεὺς ἐάσειεν ἂν τὸν ὑπερβάλλοντα πόδα τῆς συμμετρίας ἔχειν τὸ ζῷον, οὐδ' εἰ διαφέροι τὸ κάλλος, οὔτε πρύμναν ναυπηγὸς ἢ τῶν ἄλλων [τι] μορίων τῶν τῆς νεώς, οὐδὲ δὴ χοροδιδάσκαλος τὸν μεῖζον καὶ κάλλιον τοῦ παντὸς χοροῦ φθεγγόμενον ἐάσει συγ-
6 χορεύειν. [ὥστε διὰ τοῦτο μὲν οὐδὲν κωλύει τοὺς μονάρχας συμφωνεῖν ταῖς πόλεσιν, εἰ τῆς οἰκείας ἀρχῆς ὠφελίμου ταῖς πόλεσιν οὔσης τοῦτο δρῶσιν.] διὸ κατὰ τὰς ὁμολογουμένας ὑπεροχὰς ἔχει τι δίκαιον πολιτικὸν ὁ λόγος ὁ περὶ τὸν ὀστρακισμόν. βέλτιον μὲν οὖν τὸν νομοθέτην ἐξ ἀρχῆς οὕτω συστῆσαι τὴν πολιτείαν ὥστε μὴ δεῖσθαι τοιαύτης

6. ἀλλὰ ⟨καὶ⟩ Coraes ‖ ⟨πρὸς⟩ τὸ — ἀποσκοπούσας ci. Coraes ‖ 8. ἐάσει M[s] P[4] ‖ ἐὰν M[s] ‖ 9. τὸ ζῷον ἔχειν ante 8. τὸν (?) Γ ‖ οὐ δεῖ M[s] ‖ 10. διαφέρει M[s] ‖ πρύμναν post ναυπηγὸς Π[2] Bekk. ‖ 11. τι (τί P[3], τὶ P[2] Ald.) add. Π[2] Bekk., at cf. locos ad c. 5. 1278 a, 27 collectos ‖ οὔτε Schneiderus ‖ 13. ὥστε — 15. δρῶσιν post 20. διορθοῦν tri. Thurotus ‖ μονάρχους Π[2] Bekk. ‖ 14. τῇ οἰκείᾳ ἀρχῇ ὠφέλιμον Thurotus ‖ ⟨ἕνεκεν⟩ ἀρχῆς Schneiderus, ⟨χάριν⟩ ἀρχῆς Schmidtius ‖ ὠφελίμου — 15. οὔσης post 19. ἰατρείας tri. Schmidtius ‖ 15. ταῖς — οὔσης secl. Thurotus ‖ ταῖς πόλεσιν, sed αι et εσιν in erasis P[1] (τῆς πόλεως ab initio scriptum esse a librario ci. Dahmsius) ‖ 16. τί P[1], τὶ M[s] P[2] Ald. ‖ δίκαιον post πολιτικὸν Γ ‖ 18. μη M[s] ‖ τοιαύτης — 19. πειρᾶσθαι om. Ald., secl. Goettlingius.

ad id quod proprium respicientes hoc agunt, non solum sed circa commune bonum intendentes eodem habet modo. palam autem hoc et in aliis artibus et scientiis: neque enim pictor sinet utique animal habere pedem excedentem commensurationem, neque si differat pulchritudine, neque puppim navis factor vel aliarum partium navis, neque utique magister chori eum, qui altius et pulchrius toto choro cantat, sinet simul chorum
6 agere. quare propter hoc quidem nihil prohibet monarchas concordare civitatibus, si proprio principatu proficuo civitatibus existente hoc agunt. propter quod secundum concessas excellentias habet aliquod civile iustum sermo qui circa relegationem. melius quidem igitur legislatorem a principio sic instituere politiam, ut

2. *habet* post *modo* a, *habent* t ‖ 3. *artibus et* om. Alb. ‖ 4. *utique* om. Alb. ‖ animal] *aliter* t (crx. t[a]) ‖ 5. puppim] *proram* t[a] Alb. ‖ 6. navis] *aliquam* Alb. ‖ 8. *monarchias* kmt Alb. ‖ 9. si] *sed* bc ‖ 10. *agant* a ‖ *excessas* abcghklnt[a] et pr. m (crx. rc.), *excessus* t, *excessas vel concessas* Alb.

ἰατρείας· δεύτερος δὲ πλοῦς, ἂν συμβῇ, πειρᾶσθαι τοιούτῳ (VIII) *τινὶ διορθώματι διορθοῦν.* * *ὅπερ οὐκ ἐγίνετο περὶ τὰς πόλεις· οὐ γὰρ ἔβλεπον πρὸς τὸ τῆς πολιτείας τῆς οἰκείας συμφέρον, ἀλλὰ στασιαστικῶς ἐχρῶντο τοῖς ὀστρακισμοῖς. ἐν μὲν οὖν ταῖς παρεκβεβηκυίαις πολιτείαις ὅτι μὲν ἰδίᾳ συμφέρει καὶ δίκαιόν ἐστι, φανερόν, ἴσως δὲ καὶ ὅτι οὐχ ἁπλῶς δίκαιον, καὶ τοῦτο φανερόν· ἀλλ' ἐπὶ τῆς ἀρίστης πολιτείας* 7 *ἔχει πολλὴν ἀπορίαν, οὐ κατὰ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν τὴν ὑπεροχήν, οἷον ἰσχύος καὶ πλούτου καὶ πολυφιλίας, ἀλλὰ ἄν τις γένηται διαφέρων κατ' ἀρετήν, τί χρὴ ποιεῖν; οὐ γὰρ δὴ φαῖεν ἂν δεῖν ἐκβάλλειν καὶ μεθιστάναι τὸν τοιοῦτον· ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἄρχειν γε τοῦ τοιούτου, παραπλήσιον γὰρ κἂν εἰ τοῦ Διὸς ἄρχειν ἀξιοῖμεν, μερίζοντες τὰς ἀρχάς. λείπεται τοίνυν, ὅπερ καὶ ἔοικε πεφυκέναι, πείθεσθαι τῷ τοιούτῳ πάντας ἀσμένως, ὥστε βασιλέας εἶναι τοὺς τοιούτους ἀιδίους ἐν ταῖς πόλεσιν.*

19. *ἀν* M[s] ‖ *πειρᾶσθαι* om. C[c] ‖ *τινὶ* [β] *τοιούτω* [α] M[s] ‖ 20. *διορθόματι* P[4] ‖ *διορθοῦν* ante 19. *τοιούτῳ* *Γ* ‖ *ἐγίγνετο* P[2.3.4.] ‖ 21. *τῆς οἰκείας πολιτείας* (?) *Γ* ‖ 23. *ἐκβεβηκυίαις* P[1] ‖ 25. *ἐπεὶ* P[2.3.] ‖ 26. *ἔχοι*, sed *οι* in ras. P[3] ‖ 27. *ἀλλ'* Bekk. ‖ 28. *κατὰ* P[3.4.] Ald. ‖ 29. *δὴ* non vertit Guil. ‖ *μεθιστᾶναι* pr. P[3] (crx. ead. m.) ‖ 31. *ἀξιοῖ μὲν* M[s], *ἀξιοῖεν* P[1] *Π*[2] Ar. Bekk. ‖ 32. *περ*, ut videtur, om. *Γ* ‖ *καὶ* om. *Π* Ar. Bekk. ‖ *πείθεσθαι* post *τῷ τοιούτῳ* *Γ* ‖ 33. *ἀσμένως*] *ἀναγκαίως* P[4.6.] Q[b] T[b] † ‖ *βασιλείας* P[2.3.] T[b].

non indigeat tali medicina: secunda autem navigatio, si evenerit, tentare dirigere tali aliqua directione. quod quidem non fiebat circa civitates: non enim respiciebant ad conferens propriae politiae, sed seditiose utebantur relegationibus. in transgressis quidem igitur politiis quod quidem singulariter expediat et iustum sit, manifestum, forte autem et quod non simpliciter iustum, et hoc manifestum: sed in optima politia habet multam 7 dubitationem, non secundum aliorum bonorum excessum, puta roboris et divitiarum et multitudinis amicorum, sed si quis fuerit differens secundum virtutem, quid oporteat facere. non enim dicent utique oportere eicere et transferre talem: at vero neque principari talem, simile enim et utique si Iovem principari velimus partientes principatus. relinquitur igitur, quod et videtur aptum natum esse, tali obedire omnes laetanter, ut reges sint tales perpetui in civitatibus.

2. *tali* post *aliqua* Alb. ‖ *faciebat* **bchln**, *faciebant* **gkmt** ‖ 3. *respuebant* pr. **m** (crx. rc.), *respiciebat* **t** (crx. **t**[a]) ‖ 5. *politiis* om. **t** ‖ *conferens* post *singulariter* add. Alb. ‖ 10. *oportet fieri* Alb. ‖ 11. *dicet* **at** ‖ *oportet* **c** ‖ 12. *principare* rc. **m** ‖ 13. *igitur* bis scr. **a** ‖ *videtur* om. Alb. ‖ 14. laetanter] *enim laetantur* **t**[a] Alb.

IX ἴσως δὲ καλῶς ἔχει μετὰ τοὺς εἰρημένους λόγους με- 14
ταβῆναι καὶ σκέψασθαι περὶ βασιλείας· φαμὲν γὰρ τῶν
ὀρθῶν πολιτειῶν μίαν εἶναι ταύτην. σκεπτέον δὲ πότερον
συμφέρει τῇ μελλούσῃ καλῶς οἰκήσεσθαι καὶ πόλει καὶ
χώρᾳ βασιλεύεσθαι, ἢ οὔ, ἀλλ' ἄλλη τις πολιτεία μᾶλ-
λον, ἢ τισὶ μὲν συμφέρει τισὶ δ' οὐ συμφέρει. δεῖ δὲ
πρῶτον διελέσθαι πότερον ἕν τι γένος ἐστὶν αὐτῆς ἢ πλείους
2 ἔχει διαφοράς. ῥᾴδιον δὴ τοῦτό γε καταμαθεῖν, ὅτι πλείω 1285 a
τε γένη περιέχει καὶ τῆς ἀρχῆς ὁ τρόπος ἐστὶν οὐχ εἷς
πασῶν. ἡ γὰρ ἐν τῇ Λακωνικῇ πολιτείᾳ δοκεῖ μὲν εἶναι
βασιλεία μάλιστα τῶν κατὰ νόμον, οὐκ ἔστι δὲ κυρία πάν-
των, ἀλλ' ὅταν ἐξέλθῃ τὴν χώραν, ἡγεμών ἐστι τῶν πρὸς
τὸν πόλεμον· ἔτι δὲ τὰ πρὸς [τοὺς] θεοὺς ἀποδέδοται τοῖς
βασιλεῦσιν. αὕτη μὲν οὖν ἡ βασιλεία οἷον στρατηγία τις
αὐτοκράτωρ καὶ ἀίδιος ἐστίν· κτεῖναι γὰρ οὐ κύριος, εἰ

35. ὡρισμένους Γ M[s] (quod recipere dubitavi) ‖ 37. ⟨καὶ⟩ ταύτην ci. Coraes ‖ δὴ? Susem. ‖ 38. μελούσῃ M[s] ‖ οἰκήσασθαι M[s] ‖ 40. δὲ] δὴ Γ M[s] P[1.2.3.] † ‖ 41. ἕν τι] ἓν τὸ Π[2] Bekk. ‖ ἐστὶν om. pr. P[1] (suppl. mg.[1]) ‖ αὐτῶν Π[2] Ar.

1285 a, 1. ῥᾷον M[s] P[1] ‖ δὲ Susem. ‖ 2. τε] τὰ P[2] ‖ γένει M[s] ‖ 3. λακωνικὴ P[4] ‖ 4. νόμων P[4], νόμους Schneiderus ‖ δὲ] δ' ἡ P[4] Q[b] T[b] U[b] L[s], γὰρ Ar. et corrector Aldinae Monac. ‖ 5. ὅτε M[s] ‖ 6. τοὺς add. Π[2] Bekk. ‖ 8. αὐτοκρατόρων P[1] Π[2] Bekk.[1], αὐτοκρατό in fine paginae et τόρων in initio sequentis M[s].

IX 14. forte autem bene habet post determinatas rationes
transire et considerare de regno: dicimus enim rectarum poli-
tiarum unam esse hanc. considerandum autem, utrum expediat
futurae bene habitari civitati et regioni rege regi aut non, sed
alia aliqua politia magis, vel aliquibus quidem expedit, aliqui-
bus autem non expedit. oportet itaque primo dividere, utrum
unum aliquod genus est ipsius vel plures habet differentias.
2 facile itaque hoc addiscere, quod plura genera continet et prin-
cipatus modus est non unus omnium. qui enim in Laconica
politia videtur quidem esse regnum maxime eorum quae secun-
dum legem, non est autem dominans omnium, sed quando
exierit regionem, dux est eorum quae ad bellum: adhuc autem
quae ad deos attributa sunt regibus. hoc quidem igitur regnum
velut ducatus quidam exercitus imperialis et perpetuus est:

1. *habet* om. Alb. ‖ determinatas rationes] *determinationes* om ‖ 2. *hoc* post *regno* add. t ‖ 4. *futurae* om. t (suppl. t[a]) ‖ *habente* post *bene* add. t ‖ 5. *alia* post *aliqua* bom ‖ 6. *expedit* om. Alb. ‖ *videre* Alb. ‖ 7. *habeat* Alb. ‖ 8. *genere* om ‖ *et* om. b ‖ 9. *est* post *non* Alb. ‖ 13. ad] *a* pr. m (crx. rc.) ‖ 14. *est* om. a.

μὴ ἔν τινι [βασιλείᾳ], καθάπερ ἐπὶ τῶν ἀρχαίων, ἐν ταῖς πολεμικαῖς ἐξόδοις ἐν χειρὸς νόμῳ. δηλοῖ δ' Ὅμηρος· Ἀγαμέμνων γὰρ κακῶς μὲν ἀκούων ἠνείχετο ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ἐξελθόντων δὲ καὶ κτεῖναι κύριος ἦν. λέγει γὰρ "ὃν δέ κ' ἐγὼν ἀπάνευθε μάχης φεύγοντα νοήσω … οὔ οἱ … ἄρκιον 3
ἐσσεῖται φυγέειν κύνας ἠδ' οἰωνούς· πὰρ γὰρ ἐμοὶ θάνατος." ἓν μὲν οὖν τοῦτ' εἶδος βασιλείας, στρατηγία διὰ βίου, τούτων δ' αἳ μὲν κατὰ γένος εἰσὶν αἳ δ' αἱρεταί· παρὰ ταύτην δ' ἄλλο (IX)

9. *ἐν τῇ βασιλείᾳ* scribendum et verba ante 8. *εἰ* transponenda esse ci. Spengelius, non vertit Ar., secl. Giphanius, quem cum aliis sequitur Bekk.^{2}, *ἔν τινι στρατηγίᾳ* ci. Scaliger, *ἐν* (an *ἐπί?*) *τινι δειλίᾳ* Schmidtius, *ἔν τινι, βασιλείᾳ* Boiesenius ‖ 10. *ἔγχειρος Γ* ‖ *ἐν χειρὸς νόμῳ* ante 9. *καθάπερ* tri. Schneiderus ‖ *ὁ γὰρ αγαμέμνων Π*^{2} Bekk. ‖ 11. *ἠνείχετο* post *ἐκκλησίαις* M^s, *deprimebatur* Guil. ‖ 12. *γὰρ*] *γοῦν* $P^{2.3}$. Q^b T^b U^b Ald. Bekk., *οὖν* P^4 ‖ *ὃν δέδωκεν ἀγὼν ἀπάνευθεν* M^s ‖ *δέ κ'* non vertit Guil. ‖ 13. *ἀπάνευθε μάχης φεύγοντα νοήσω* Ar., *νοήσω φεύγοντα ἀπάνευθε μάχης Γ*, *ἀπάνευθε μάχης φεύγοντα κιχείω* Camot., *ἀπάνευθε μάχης φεύγοντα κυρέω* corrector Aldinae Monac., *ἀπάνευθε νοήσω* pr. P^1, *ἀπάνευθε μάχης νοήσω* mg.^{1} P^1, *ἀπάνευθε μάχης πτώσσοντα νοήσω* Eth. Nic. III, 11. 1116 a, 34., et nescio an idem hoc quoque loco legerint Guil. et Ar. et *πτώσσοντα* verterint „*fugientem*" (utut tamen se res habet, non sufficiunt quae attulit Larochius l. l. p. 27), *φεύγοντα νοήσω* om. M^s *Π*^{2} Bekk. ‖ *οἱ* aut post *ἄρκιον* aut post 14. *ἐσσεῖται Γ* ‖ 14. *ἐσεῖται* M^s P^3, *ἔσειται* P^4 ‖ *ἠδ'*] *ἢ* fort. *Γ* ‖ 15. *τοῦτο* post *εἶδος Γ* | 16. *δὲ* M^s (de P^1 incertus sum) ‖ *αἱρεταί* in ras. P^3, *ἀρεταί* M^s Ald. ‖ *περὶ* P^4 ‖ *ταύτης* P^4 U^b L^s.

Locus citatus. 1285 a, 12. *λέγει*] Il. II, 391 seqq., qui versus hodie sic leguntur:

ὃν δέ κ' ἐγὼν ἀπάνευθε μάχης ἐθελόντα νοήσω
μιμνάζειν παρὰ νηυσὶ κορωνίσιν, οὔ οἱ ἔπειτα
ἄρκιον ἐσσεῖται φυγέειν κύνας ἠδ' οἰωνούς.

Cf. Nitzsch. Sagenpoesie p. 339.

occidendi enim non dominus, si non in aliquo regno, quemadmodum sub antiquis, in bellicis exitibus promptus potens lege. significat autem Homerus: Agamemnon enim male quidem audiens deprimebatur in congregationibus, egressis autem et interficiendi dominus erat. dicit enim: „quem ego videro fugientem 3
e proelio, non sufficiens erit sibi fugere canes et vultures: apud me enim est mors." una quidem igitur species haec regni, ducatus exercitus per vitam, horum autem hii quidem secundum

1. *occidendi* in corr. m, *occidenti* c et pr. b (crx. ead., ut videtur, m.) ‖ si non] *nisi* t Alb. ‖ 2. *exercitibus* t Alb. ‖ *promptus* om. pr. a (suppl. mg. rc.) ‖ 5. dominus] *do'* (= *domus?*) pr. b (crx. mg. rc.) ‖ 6. e] *de* in ras. scr. rc. a ‖ *utique* post *non* add. a ‖ *erit* post *sibi* a ‖ *fugare* **abeghklmn** (fort. igitur sic scribendum erat) ‖ et] *vel* **abeghlnt** Alb. (fors. recte).

(IX) μοναρχίας εἶδος, οἷαι παρ' ἐνίοις εἰσὶ βασιλεῖαι τῶν βαρβάρων. ἔχουσι δ' αὗται τὴν δύναμιν πᾶσαι παραπλησίαν τυραννίσιν, εἰσὶ δὲ [ὅμως] καὶ κατὰ νόμον καὶ πατρικαί· διὰ γὰρ τὸ δουλικώτεροι τὰ ἤθη εἶναι φύσει οἱ μὲν βάρβαροι τῶν Ἑλλήνων οἱ δὲ περὶ τὴν Ἀσίαν τῶν περὶ τὴν Εὐρώπην, ὑπομένουσι τὴν δεσποτικὴν ἀρχὴν οὐδὲν δυσχεραίνοντες. τυραννικαὶ μὲν οὖν διὰ τὸ τοιοῦτον εἰσίν, ἀσφαλεῖς δὲ διὰ
4 τὸ πάτριοι καὶ κατὰ νόμον εἶναι. καὶ ἡ φυλακὴ δὲ βασιλικὴ καὶ οὐ τυραννικὴ διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν. οἱ γὰρ πολῖται φυλάττουσιν ὅπλοις τοὺς βασιλεῖς, τοὺς δὲ τυράννους ξενικόν· οἳ μὲν γὰρ κατὰ νόμον καὶ ἑκόντων οἳ δ' ἀκόντων ἄρχουσιν, ὥσθ' οἳ μὲν παρὰ τῶν πολιτῶν οἳ δ' ἐπὶ

17. *παρ' ἐνίοις* post *βασιλεῖαι* (?) *Γ* ‖ *ἐνίαις* M^s ‖ 18. *δὲ* M^s ‖ *αὗται*] *ταύτην* M^s ‖ *τὴν δύναμιν* post *πᾶσαι* (?) *Γ* ‖ *παραπλαισίαν* pr. P^3 (crx. ead. m.), *παραπλησίως* $P^{4.6.}$ C^4 Q^b R^b S^b T^b U^b V^b L^s et pr. P^2 (em. corr.[3]) † ‖ 19. *τυραννίσιν, εἰσὶ δὲ καὶ κατὰ* Susem. e codicum vestigiis, nam habent *τυραννίσι καὶ κατὰ Γ* M^s, *τυραννίσι κατὰ* P^1 et corr.[a] P^2, *τυραννι κατὰ* P^3 et pr. P^2, *τυραννικ κατὰ* C^4, *τυραννικαί κατὰ* Q^b R^b S^b, *τυραννι κατὰ* T^b V^b, *τυραννικὴν εἰσὶ δ' ὅμως κατὰ* $P^{4.6.}$ U^b L^s, *τυραννίδι εἰσὶ δ' ὅμως κατὰ* Ar., *τυραννικῇ εἰσὶ δ' ὅμως κατὰ* W^b Ald. Thom. Bekk. ‖ *πατρικάς Γ* M^s, *πατρικά* R^b, *πάτριοι* ci. Spengelius ‖ 20. *δουλικώτερα* P^4 U^b Ar. Ald. ‖ *εἶναι τὰ ἤθη* Bekk., *εἶναι τὰ ἔθνη* $Π^2$ Ar. ‖ 24. *πάτριαι* $Π^2$ Bekk., *πατρικαὶ* Schneiderus ‖ *καὶ* ante *κατὰ* om. P^1 ‖ 25. *τυρανικὴ* M^s ‖ *τοιαύτην*] *αὐτὴν Π* Ar. Bekk. ‖ 26. *φυλάσσουσιν* P^4 Q^b T^b U^b L^s, *φουλάττουσιν* Ald. ‖ 27. ⟨*τὸ*⟩ *ξενικόν* ci. Sylburgius ‖ 28. *π* (with *αν* above) M^s.

genus sunt, hii autem eligibiles: praeter hanc autem alia monarchiae species, qualia sunt regna apud quosdam barbarorum. habent autem haec omnia potentiam similem tyrannidibus, et secundum legem et paternas: quia enim magis serviles moribus sunt natura barbari quidem Graecis, qui autem circa Asiam hiis qui circa Europam, sufferunt despoticum principatum nihil contristati. tyrannica quidem igitur propter tale sunt, secura au-
4 tem, quia patria et secundum legem sunt. et custodia autem regalis et non tyrannica propter talem caussam. cives enim custodiunt armis reges, tyrannos autem extranei: hii quidem enim secundum legem et voluntariis, hii autem involuntariis principantur, quare hii quidem a civibus, hii autem super cives

1. sunt] *erunt* t ‖ 3. et] *sunt tamen* t Alb. ‖ 4. *leges* Alb. et mg. rc. b ‖ *et* om. Alb. ‖ *patrias* a et rc. m et mg. rc. b, *paterna* t, om. pr. m 7. *tyranni* bchklmnt Alb., *tiranni* g ‖ 8. *paterna* Alb. ‖ *et* ante *custodia* om. Alb. ‖ 9. *enim* om. c ‖ 12. a] *et* t, om. c.

(IX)

τοὺς πολίτας ἔχουσι τὴν φυλακήν. δύο μὲν οὖν εἴδη ταῦτα 5
μοναρχίας, ἕτερον δ' ὅπερ ἦν ἐν τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν,
οὓς καλοῦσιν αἰσυμνήτας. ἔστι δὲ τοῦθ' ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν αἱρετὴ
τυραννίς, διαφέρουσα δὲ τῆς βαρβαρικῆς οὐ τῷ μὴ κατὰ
νόμον ἀλλὰ τῷ μὴ πάτριος εἶναι μόνον. ἦρχον δ' οἳ μὲν
διὰ βίου τὴν ἀρχὴν ταύτην, οἳ δὲ μέχρι τινῶν ὡρισμένων
χρόνων ἢ πράξεων, οἷον εἵλοντό ποτε Μιτυληναῖοι Πιττακὸν πρὸς τοὺς φυγάδας, ὧν προειστήκεσαν Ἀντιμενίδης καὶ
Ἀλκαῖος ὁ ποιητής. δηλοῖ δ' Ἀλκαῖος ὅτι τύραννον εἵλοντο 6
τὸν Πιττακὸν ἔν τινι τῶν σκολιῶν μελῶν· ἐπιτιμᾷ γὰρ
ὅτι τὸν κακοπάτριδα Πιττακὸν πόλεως τᾶς ἀχόλω καὶ
1285 b βαρυδαίμονος ἐστάσαντο τύραννον μέγ' ἐπαινέοντες ἀολλέες.

29. διο pr. P^3 (crx. ead. m.) ‖ 30. δὲ M^s ‖ 31. αἱρετὴ om. P^1 ‖ 32. τυρανίς M^s ‖ 35. οἷαν M^s, οἷαν P^1, οἷαν P^4 ‖ φιττακὸν $Π^1$ ‖ 36. προειστήκεσαν, sed ει in ras. P^3, προειστέκεσαν pr. M^s ‖ καὶ bis scr. P^4 ‖ 37. δὲ M^s ‖ ἀλκμαῖος pr. P^4 ‖ τύραννον post 38. Πιττακὸν (?) Γ ‖ 38. φιττακόν $Π^1$ ‖ σκολίων Goettlingius ‖ μέλων P^1, om. Ald. ‖ 39. κακοπάτριδα] *malum patriae* Guil. ‖ φιττακὸν $Π^1$ ‖ πόλιος Schneidewinus ‖ τῆς M^s ‖ ἀχόλω aut ἐχόλω M^s, ἀσχόλω Camerarius, ζαχόλω vel ἀβόλω ci. Bergkius, διχόλω Schmidtius.

1285 b, 1. ἐστάσαντο ante a, 39. πόλεως Γ ‖ τυράννου (in ras.) P^4, τυράννιον T^b ‖ μεγ'] μὲν Γ M^s et, ut videtur, pr. P^1 (εγ enim in ras. esse videtur) ‖ ἐπαίνεντες ci. H. L. Ahrens ‖ ἀολλέες, sed ο in ras. P^3.

Locus citatus. 1285 a, 37. Ἀλκαῖος] fr. 37 A. Bergk. (Poet. lyr. p. 942 ed. III.)

habent custodiam. duae quidem igitur species hae monarchiae, 5
altera autem quae quidem erat in antiquis Graecis, quos vocant
aesymnetas. est autem haec, ut simpliciter est dicere, electa
tyrannis, differens autem a barbarica non in eo quod non secundum legem, sed in eo quod non patria sit solum. principabantur autem hii quidem per vitam principatu hoc, hii autem
usque ad quaedam determinata tempora vel actiones, qualem
elegerunt quandoque Mitylenaei Phittacum adversus profugos,
quibus praeerant Antimenides et Alcaeus poeta. significat au- 6
tem Alcaeus, quod elegerunt Phittacum tyrannum, in quodam
scoliorum versuum. increpat enim, quia „malum patriae Phittacum praefecerunt civitati sine felle et gravis felicitatis, ty-

2. *in* om. b ‖ 3. *esymnetas* bcmt, *esimuetas* a ‖ *est* — 4. *tyrannis* om. c ‖ 4. 5. *in* om. bcmt Alb. ‖ 5. sit] *sic* cm ‖ *principabuntur* bcmt (crx. t^a) ‖ 7. *determinata* post *tempora* Alb. ‖ 8. *eligerunt* pr. m (crx. rc.) ‖ *mitylenii* an, *mitilenii* beghklm, *Mitilenaei* t ‖ *syllagum* a, *fictacum* bl, *fictatum* cg, *fictarum* h, *siccacum* k, *sictatum* pr. m, *psictatum* rc. m, *Pittacum* nt Alb. ‖ *profugas* beghklmnt Alb. ‖ 10. *syllagum* a, *fictacum* begl, *fictatum* h, *ficcacum* k, *sitacum* m, *Pittacum* nt Alb. ‖ 11. *scholiorum* t^a Alb. ‖ *sittagum* a, *ficca-*

(IX) αὗται μὲν οὖν εἰσί τε καὶ ἦσαν διὰ μὲν τὸ [τυραννικαὶ] εἶ-
ναι [δεσποτικαί], διὰ δὲ τὸ αἱρεταὶ καὶ ἑκόντων βασιλικαί·
7 τέταρτον δ' εἶδος μοναρχίας βασιλικῆς αἱ κατὰ τοὺς ἡρωι-
κοὺς χρόνους ἑκούσιοί τε καὶ πάτριοι γινόμεναι κατὰ νόμον.
διὰ γὰρ τὸ τοὺς πρώτους γενέσθαι τοῦ πλήθους εὐεργέτας
κατὰ τέχνας ἢ πόλεμον, ἢ διὰ τὸ συναγαγεῖν ἢ πορίσαι
χώραν, ἐγίνοντο βασιλεῖς ἑκόντων καὶ τοῖς παραλαμβά-
νουσι πάτριοι. κύριοι δ' ἦσαν τῆς τε κατὰ πόλεμον ἡγε-
μονίας καὶ τῶν θυσιῶν, ὅσαι μὴ ἱερατικαί, καὶ πρὸς τού-
τοις τὰς δίκας ἔκρινον. τοῦτο δ' ἐποίουν οἳ μὲν οὐκ ὀμνύον-
τες οἳ δ' ὀμνύοντες· ὁ δ' ὅρκος ἦν τοῦ σκήπτρου ἐπανάτασις.
8 οἱ μὲν οὖν ἐπὶ τῶν ἀρχαίων χρόνων καὶ τὰ κατὰ πόλιν
καὶ τὰ ἔνδημα καὶ τὰ ὑπερόρια συνεχῶς ἦρχον· ὕστερον

2. οὖν fort. om. Γ ‖ εἴησαν Scaliger ‖ μὲν] γὰρ fort. Γ, v. var. lect. Lat. † ‖ τυραννικαὶ — 3. δεσποτικαί] δεσποτικαὶ — τυραννικαί Sepulveda ‖ 3. καὶ ante βασιλικαί add. M[s] ‖ 5. ἑκούσιοι M[s] ‖ ἑκούσιαί — πάτριαι Π[2] Bekk. ‖ γιγνόμεναι Π[2] Bekk.[1], γενόμεναι M[s] et fort. Γ ‖ 8. ἐγίγνοντο Π[2] Bekk. ‖ βασιλεῖαι Casaubonus (nescio an recte) ‖ 10. οὐσιῶν Π[1] et γρ. mg. P[4] † ‖ ἱερατικαί M[s] ‖ 11. δὲ M[s] (de P[1] incertus sum) ‖ 12. ἐπανάστασις M[s] P[1.4.] et pr. P[3] (crx. ead. m.), ἀνάστασις Q[b] T[b] et γρ. mg.[1] P[2] et γρ. P[3] (sub textu) ‖ 13. τὰ om. M[s] ‖ 14. κατὰ ante ἔνδημα add. P[1] ‖ ὑπερώρια M[s].

rannum quidem laudantes simul collecti." hae quidem sunt et
erant, quia quidem tyrannicae erant, despoticae, quia autem
7 electae et voluntariorum, regales: quarta autem species mon-
archiae regalis quae secundum heroica tempora voluntariae et
patriae factae secundum legem. quia enim primi fuerunt bene-
factores multitudinis secundum artes aut bellum aut quia colle-
gerunt aut emerunt regionem, facti fuerunt reges voluntariorum
et successive sumentibus patrii. domini autem erant praesulatus
secundum bellum et substantiarum, quaecunque non sacerdotales,
et cum hiis sententias iudicabant. hoc autem faciebant hii qui-
dem non iurantes, hii autem iurantes: iuramentum autem erat
8 sceptri elevatio. qui quidem igitur in antiquis temporibus et
super ea quae penes civitatem et quae popularia et quae circa

tum bg, *fictacum* c, *fictatum* hl, *siccatum* k, *sitacum* m, *Pictacum* t, *Pittacum* nt[a] Alb. ‖ 1. *hae quidem* ⟨*igitur*⟩? ‖ 2. *quidem*, ut videtur, t[c], *enim* abcgh klmnt Alb. et corr. b, *non* pr. b ‖ 5. *enim* om. bcghklmnt Alb. ‖ *primi* om. m ‖ *fuerunt* post *benefactores* a ‖ 11. *iuramentum* bis scr. m ‖ 12. qui] *quod* c, *vel quod* rc. b ‖ 13. popularia] *propter alaria vel popularia* b.

δὲ τὰ μὲν αὐτῶν παριέντων τῶν βασιλέων, τὰ δὲ τῶν (IX)
ὄχλων παραιρουμένων, ἐν μὲν ταῖς ἄλλαις πόλεσι αἱ πάτριοι θυσίαι κατελείφθησαν τοῖς βασιλεῦσι μόνον, ὅπου δ' ἄξιον εἰπεῖ εἶναι βασιλείαν, ἐν τοῖς ὑπερορίοις τῶν πολεμικῶν τὴν ἡγεμονίαν μόνον εἶχον.

βασιλείας μὲν οὖν εἴδη ταῦτα, τέτταρα τὸν ἀριθμόν, X
μίαν μὲν ἡ περὶ τοὺς ἡρωικοὺς χρόνους (αὕτη δ' ἦν ἑκόντων μέν, ἐπὶ τισὶ δ' ὡρισμένοις· στρατηγός τε γὰρ ἦν καὶ δικαστὴς ὁ βασιλεύς, καὶ τῶν πρὸς τοὺς θεοὺς κύριος), δευτέρα δ' ἡ βαρβαρική (αὕτη δ' ἐστὶν ἐκ γένους ἀρχὴ δεσποτικὴ κατὰ νόμον), τρίτη δὲ ἣν αἰσυμνητείαν προσαγορεύουσιν (αὕτη δέ ἐστιν αἱρετὴ τυραννίς), τετάρτη δὲ ἡ Λακωνικὴ τούτων (αὕτη δ' ἐστὶν ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν στρατηγία κατὰ γένος ἀΐδιος)· αὗται μὲν οὖν τοῦτον τὸν τρόπον διαφέρουσιν

15. *αὐτῶν* post *παριέντων* (?) *Γ* ‖ 16. *αἱ πάτριαι* M^s, om. $Π^2$ Ar. Bekk. ‖ 17. *οὐσίαι* $Π^1$ † ‖ *κατελείφθησαν*, sed *φθη* in ras. P^3 ‖ *ὅπου*] *ὅπερ* P^1 ‖ 18. *εἶναι*] *καὶ* Coraes ‖ 19. *ἔχον* P^4 ‖ 21. *δὲ* M^s ‖ 22. *ὡρισμένων* M^s $Π^2$ Ar. (?) ‖ *τε* om. $Π^2$ Bekk. ‖ *ἦν* post *δικαστὴς* (?) *Γ* ‖ 24. *ἐστὶν* om. P^1 ‖ 25. *δ'* Bekk. ‖ *αἰσυμνητίαν* P^2, *αἰσεμνητείαν* P^4 ‖ 26. *δ' ἐστὶν — δ' ἡ* $Π^2$ Bekk. ‖ 27. *δὲ* M^s ‖ *ἁπλῶς* post *εἰπεῖν* $Π^2$ Bekk.

confinia continue principabantur: posterius autem haec quidem permittentibus ipsis regibus, haec autem turbis occupantibus in aliis quidem civitatibus patriae substantiae remanserunt regibus solum, ubi autem dignum dicere esse regnum, in confiniis bellicorum ducatum solum habebant.

regni quidem igitur species hae, quattuor numero, una qui- X
dem quae circa heroica tempora (haec autem erat voluntariorum quidem, in quibusdam autem determinatis: dux enim exercitus et iudex erat rex et eorum quae ad deos dominus), secunda autem quae barbarica (haec autem est ex genere principatus despoticus secundum legem), tertia autem quam aesymnetiam appellant (haec autem est electa tyrannis), quarta autem quae Laconica horum (haec autem est, ut simpliciter est dicere, ducatus exercitus secundum genus perpetuus): hae quidem igitur

1. *principantur* b et pr. m (crx. rc.), *principiebantur* c ‖ *hoc* bmt Alb. ‖ 2. *permanentibus* pr. b (crx. rc.) ‖ *hoc* bt Alb. ‖ 4. *esse* (*est* t Alb.) ante *dicere* beghklmnt Alb. ‖ 6. *igitur* om. t Alb. ‖ 7. *erroyca* a, *eroica* bc et corr. m (et sic plerumque codices), *eoroica* pr. m ‖ *tempora* om. c ‖ 8. *quibus* pr. b (crx. rc.) ‖ 10. *est* om. beghlmnt ‖ 11. *quam* — 12. *autem* om. l ‖ *esymneciam* abcghkm, *Esymneticam* nt, *Aesymneticam* t^a Alb. ‖ 13. *horum* om. Alb.

(X)
2 *ἀλλήλων, πέμπτον δ' εἶδος βασιλείας, ὅταν ᾖ πάντων*
κύριος εἷς ὢν ὥσπερ ἕκαστον ἔθνος καὶ πόλις ἑκάστη τῶν
κοινῶν, τεταγμένη κατὰ τὴν οἰκονομικήν, ὥσπερ γὰρ ἡ
οἰκονομικὴ βασιλεία τις οἰκίας ἐστίν, οὕτως ἡ βασιλεία πό-
λεως καὶ ἔθνους ἑνὸς ἢ πλειόνων οἰκονομία. σχεδὸν δὴ δύο 15
ἐστὶν ὡς εἰπεῖν εἴδη βασιλείας περὶ ὧν σκεπτέον, αὕτη τε
καὶ ἡ Λακωνική. τῶν γὰρ ἄλλων αἱ πολλαὶ μεταξὺ τού-
των εἰσίν· ἐλαττόνων μὲν γὰρ κύριοι τῆς παμβασιλείας,
πλειόνων δ' εἰσὶ τῆς Λακωνικῆς. ὥστε τὸ σκέμμα σχεδὸν
περὶ δυοῖν ἐστίν, ἓν μὲν πότερον συμφέρει ταῖς πόλεσι στρα-
τηγὸν ἀΐδιον εἶναι, καὶ τοῦτον ἢ κατὰ γένος ἢ κατὰ αἵρεσιν,
ἢ οὐ συμφέρει, ἓν δὲ πότερόν ποτε ἕνα συμφέρει κύριον εἶναι 1286 a
3 *πάντων, ἢ οὐ συμφέρει. τὸ μὲν οὖν περὶ τῆς τοιαύτης στρα-*

29. *δὲ* M^s ‖ *ἢ* P^4 ‖ 30. *εἷς* om. *Γ* M^s Q^b T^b †, fort. igitur una cum *ὢν* secludendum est ‖ *ὥνπερ* Buecheler ‖ *ὥσπερ — ἑκάστη* secl. Conringius ‖ *τῶν κοινῶν* ante *κύριος* M^s ‖ 31. *τεταγμένων* Montecatinus, *τεταγμένης* scribendum esse, si omnino mutatione opus sit, recte credit Buecheler ‖ 33. *καὶ*] *ἢ* M^s ‖ *ἔθνος* P^4 ‖ *πλείονος* M^s Π^3 et pr. $P^{2.3.}$ (em. corr.[1]) ‖ *οἰκονομίας* P^3 Π^3 et pr. P^2 (em. aut corr.[1] aut corr.[2]) ‖ 34. *γε* *Γ* ‖ 35. *γὰρ*] *ἂρ* pr. P^1 (em. corr.[1]) ‖ 36. *βασιλείας* Π^1 † ‖ 37. *τῆς Λακωνικῆς*] v. var. lect. Lat. ‖ 38. *ἐστι* M^s ‖ *οὖν* post *μὲν* add. P^4 ‖ 39. *αἵρεσιν* $P^{4.6.}$ L^s Ar., *μέρος* Π^1 $P^{2.3.}$ Q^b T^b W^b Ald. Bekk., *ἀρετὴν* mg. Bas.[3].

1286 a, 1. *ποτε* om. Π^2 Ar. Bekk. (nescio an recte).

2 hoc modo differunt ab invicem, quinta autem species regni,
quando fuerit omnium dominus existens sicut unaquaeque gens
et civitas unaquaeque communium, ordinata secundum yconomicam,
sicut enim yconomica regnum quoddam domus est, ita
regnum civitatis et gentis unius vel plurium yconomia. 15. fere
itaque duae sunt, ut est dicere, species regni, de quibus considerandum,
haec quidem et Laconica. aliarum enim multae
intermediae harum sunt: pauciorum quidem enim domini quam
regnum, plurium autem sunt quam Laconica. quare consideratio
fere de duobus est, unum quidem utrum expediat civitatibus
ducem exercitus perpetuum esse, et hunc vel secundum genus vel
secundum partem, aut non expedit, unum autem utrum quidem
3 unum expedit dominum esse omnium vel non expedit. de tali qui-

3. *oeconomiam* t^a Alb. ‖ 4. *oeconomia* t^a Alb. ‖ 5. *plurimi* s ‖ 7. quidem et] *et quod est* t (crx. t^a) ‖ 8. *paucorum* am ‖ 9. *sunt* om. a ‖ *laconica*, ut videtur, t^c, *laconicus* codices et Alb., fort. praestat conicere *laconicum* 10. *expedit* a ‖ 12. *quidem* post 13. *unum* b.

τηγίας ἐπισκοπεῖν νόμων ἔχει μᾶλλον εἶδος ἢ πολιτείας (X)
(ἐν ἁπάσαις γὰρ ἐνδέχεται γίνεσθαι τοῦτο ταῖς πολιτείαις),
ὥστ' ἀφείσθω τὴν πρώτην· ὁ δὲ λοιπὸς τρόπος τῆς βασι-
λείας πολιτείας εἶδός ἐστιν, ὥστε περὶ τούτου δεῖ θεωρῆσαι
καὶ τὰς ἀπορίας ἐπιδραμεῖν τὰς ἐνούσας. ἀρχὴ δ' ἐστὶ τῆς
ζητήσεως αὕτη, πότερον συμφέρει μᾶλλον ὑπὸ τοῦ ἀρίστου
ἀνδρὸς ἄρχεσθαι ἢ ὑπὸ τῶν ἀρίστων νόμων. δοκεῖ δὴ τοῖς 4
νομίζουσι συμφέρειν βασιλεύεσθαι τὸ καθόλου μόνον ὁ νόμος
λέγειν, ἀλλ' οὐ πρὸς τὰ προσπίπτοντα ἐπιτάττειν. ὥστε ἐν
ὁποιαοῦν τέχνῃ τὸ κατὰ γράμματ' ἄρχειν ἠλίθιον· καί πως ἐν
Αἰγύπτῳ μετὰ τὴν τριήμερον κινεῖν ἔξεστι τοῖς ἰατροῖς,
ἐὰν δὲ πρότερον, ἐπὶ τῷ αὐτοῦ κινδύνῳ. φανερὸν τοίνυν ὡς
οὐκ ἔστιν ἡ κατὰ γράμματα καὶ νόμους ἀρίστη πολιτεία

3. *νόμων* post *μᾶλλον* (?) *Γ* ‖ 4. *ταῖς πολιτείαις ἐνδέχεται τοῦτο γίνεσθαι* (?) *Γ* ‖ *γίγνεσθαι* *Π*[2] Bekk.[1] ‖ 5. *ἡ πρώτη* male ci. Sylburgius ‖ 7. *ἐπιδραμεῖν* post *τὰς ἐνούσας* (?) *Γ* ‖ *δὲ ἐστι* M[s] ‖ *ἐστὶ* post *τῆς ζητήσεως* (?) *Γ* ‖ 9. *δοκοῦσι* Bas.[3] Bekk. ‖ *δὲ* M[s] ‖ 10. *ὁ νόμος* Goettlingius, *οἱ νόμοι* *Γ Π* Ar. Bekk. ‖ 11. *πρὸς τὰ προσπίπτοντα* post *ἐπιτάττειν* (?) *Γ* ‖ *ὥστ'* *Π*[2] Bekk. ‖ 12. *γράμματα* M[s] ‖ *ἄρχειν*] *ἀσκεῖν* ci. Stahrius ‖ *ηλίον* M[s] ‖ ⟨*καθὰ*⟩ *καὶ* Coraes ‖ *πῶς* M[s]*Γ* *quidem* Guil., om. P[2.3.] Q[b] T[b] Ar. Ald. et cum ceteris editoribus Coraes et Bekk. nec non pr. P[4], *πως* ⟨*καὶ*⟩ ci. Susem. ‖ 13. *τετρήμερον* P[1] *Π*[2] Bekk. † ‖ 14. *αὐτοῦ* P[1] *Π*[2] Bekk., *αὐτῷ* M[s], *αὐτῶν* (ut videtur) Ar. (nescio an recte), *αὐτῶν* vir doctus in mg. Morelianae a Stahrio adhibitae et e Victori versione Schneiderus ‖ 15. *ἢ* *Γ*.

Loci citati. 1286 a, 5. *τὴν πρώτην*] v. praef. ‖ 9. *δοκεῖ* — 12. *ἠλίθιον*] Plat. Politic. p. 294 sqq.

dem igitur ducatu exercitus considerare habet magis legum speciem
quam politiae (in omnibus enim politiis contingit hoc fieri), quare
dimittatur primo: reliquus autem modus regni politiae species
est, quare de hac oportet considerare et dubitationes, quae in-
sunt, transcurrere. principium autem inquisitionis est hoc, utrum
expedit magis ab optimo viro regi vel ab optimis legibus. vi- 4
detur itaque putantibus expedire a rege regi universale solum
leges dicere, sed non ordinare ad ea, quae eveniunt. quare
in quacunque arte principari secundum litteras miserum, et
quidem in Aegypto post tertium diem movere licet medicis, si
autem prius, in suo periculo. manifestum igitur, quod non est
vel secundum litteras et leges optima politia propter eandem

1. *habet* post *magis* Alb. ‖ 3. *primum* t Alb. ‖ 6. *videntur* s ‖ 8. *veniunt* a ‖ 9. *arte* om. a ‖ 10. *quidem* post *Aegypto* s ‖ *mediis* a ‖ 12. vel] *quae* t Alb.

(X) διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. ἀλλὰ μὴν κἀκεῖνον δεῖ ὑπάρχειν τὸν λόγον τὸν καθόλου τοῖς ἄρχουσιν· κρεῖττον δὲ ᾧ μὴ πρόσεστι τὸ παθητικὸν ὅλως ἢ ᾧ συμφυές. τῷ μὲν οὖν νόμῳ τοῦτο οὐχ ὑπάρχει, ψυχὴν δ' ἀνθρωπίνην ἀνάγκη τοῦτ' ἔχειν πᾶσαν. ἀλλ' ἴσως ἂν φαίη τις ὡς ἀντὶ τούτου βουλεύσεται περὶ τῶν καθ' ἕκαστα κάλλιον. ὅτι μὲν τοίνυν ἀνάγκη νομοθέτην αὐτὸν εἶναι, δῆλον, καὶ κεῖσθαι νόμους, ἀλλὰ μὴ κυρίους ᾗ παρεκβαίνουσιν, ἐπεὶ περὶ τῶν γ' ἄλλων εἶναι δεῖ κυρίους· ὅσα δὲ μὴ δυνατὸν τὸν νόμον κρίνειν ἢ

16. δεῖ aut δεῖν M[s] ‖ δεῖ ὑπάρχειν post 17. καθόλου (?) Γ ‖ 17. τὸν καθόλου om. pr. P[1] (suppl. mg.[1]) ‖ δ' Π[2] Bekk., γὰρ ci. Coraes ‖ 18. πρόσεστιν M[s] ‖ ᾧ συμφυές, sed ᾧ συμ in ras. a rc. fors. m. scr. P[3], τὸ συμφυές M[s] ‖ 19. τούτῳ Ald., τούτω P[3] et pr. P[2] (nam ο in ras. et acutus in circumflexum mutatus est: em. corr.[1], ut videtur) ‖ ἀνθρωπίνην δὲ ψυχὴν (?) Γ ‖ δὲ M[s] ‖ τοῦτο M[s] ‖ 20. ἀλλ' — 1287 b, 35. ὁμοίως] perturbatum esse hunc locum senserunt Giphanius Zwingerus Schneiderus, lacunis eum permultis deformatum esse credidit Conringius, 21. ὅτι — 1287 a, 23. πάντων post 1287 b, 8 ἔθος transponendo, lacunam ante 1287 b, 15. εἰσὶ statuendo, 1287 b, 19 sqq. negationem inserendo verum ordinem restituisse sibi visus est Spengelius, hanc potius esse pristinam enuntiatorum seriem: 1287 a, 28. ὁ — b, 8. ἔθος, 1286 a, 20. ἀλλ' — 21. κάλλιον, 1287 a, 23. ἀλλὰ — 28. κειμένων, 1286 a, 21. ὅτι — 24. κυρίους, 1286 a, 24. ὅσα — b, 3. εἷς = 1287 b, 15. εἰσὶ — 35. ὁμοίως, 1287 b, 8. ἀλλὰ — 15. συμφράδμονες (?), 1286 b, 3. εἰ — 1287 a, 10. βασιλεύς * *, 1287 a, 10. δοκεῖ — 23. πάντων demonstrare conatus est Susemihlius: ceterum cf. quae adnotanda sunt ad 1287 a, 20. 24. 26. b, 15. 20. ‖ ἂν post φαίη Γ ‖ τίς M[s] ‖ 22. νομοθέτην post αὐτὸν εἶναι Γ ‖ κεῖσθαι] ponere (?) Guil. ‖ 23. παρεκβαίνουσι M[s] ‖ παρὰ M[s] ‖ 24. εἶναι post δεῖ Γ ‖ δὲ, ut videtur, om. Γ, post 25. πότερον tri. commate ante ὅσα et puncto ante πότερον posito Morelius ‖ μη M[s].

Glossae. 1286 a, 17. ᾧ — 18. ὅλως] οἷον τῷ νόμῳ. p[2] ‖ 18. ᾧ συμφυές] τῷ ἀνθρώπῳ. p[2] ‖ 19. τοῦτο] τὸ παθητικόν. p[2] ‖ 20. τούτου] τοῦ νόμου. p[2] ‖ βουλεύσεται] ὁ βασιλεύς. p[2].

caussam. at vero et illum sermonem universalem oportet existere principibus: valentius autem cui non adest quod passionale omnino, quam cui connaturale. legi quidem igitur hoc non inest, humanam autem animam necesse hoc habere omnem. sed forte dicet utique aliquis, ut contra hoc consiliabitur de singularibus melius. quod quidem igitur necesse ipsum esse legislatorem, palam, et ponere leges, sed non dominos, qua transgrediuntur, quoniam de aliis oportet esse dominos: quaecunque

2. *cui* ante *non* om. pr. b (suppl. rc.) ‖ 5. *hec* bm ‖ 7. *palam* om. Alb. ‖ nonne *poni?* ‖ *quia* Alb., *quam* t[1], *quecunque qua* b ‖ *qua* — 8. *dominos* post 222, 2. *omnes* m, om. ol ‖ 8. quoniam] *quandoque* ghkn et pr. b (*vel quoniam* mg. rc. b).

μικρὰς οἰκοῦντας πόλεις. ἔτι δ' ἀπ' εὐεργεσίας καθίστασαν (X)
τοὺς βασιλεῖς, ὅπερ ἐστὶν ἔργον τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν. ἐπεὶ
δὲ συνέβαινε γίνεσθαι πολλοὺς ὁμοίους πρὸς ἀρετήν, οὐκέτι
ὑπέμενον ἀλλ' ἐζήτουν κοινόν τι καὶ πολιτείαν καθίστασαν.
ἐπεὶ δὲ χείρους γενόμενοι ἐχρηματίζοντο ἀπὸ τῶν κοινῶν, 8
ἐντεῦθέν ποθεν εὔλογον γενέσθαι τὰς ὀλιγαρχίας· ἔντιμον
γὰρ ἐποίησαν τὸν πλοῦτον. ἐκ δὲ τούτων πρῶτον εἰς τυραν-
νίδας μετέβαλον, ἐκ δὲ τῶν τυραννίδων εἰς δημοκρατίαν·
αἰεὶ γὰρ εἰς ἐλάττους ἄγοντες δι' αἰσχροκέρδειαν ἰσχυρότε-
ρον τὸ πλῆθος κατέστησαν, ὥστ' ἐπιθέσθαι καὶ γενέσθαι δη-
μοκρατίας. ἐπεὶ δὲ καὶ μείζους εἶναι συμβέβηκε τὰς πό-
λεις, ἴσως οὐδὲ ῥᾴδιον ἔτι γίνεσθαι πολιτείαν ἑτέραν παρὰ
δημοκρατίαν. εἰ δὲ δή τις ἄριστον θείη τὸ βασιλεύεσθαι 9

---

10. *μικρᾶς* pr. P^{3} (crx. ead. m.) ‖ *οἰκοῦντες* M^{s} P^{4} ‖ 11. *τους* M^{s} ‖ *ὁπέρ ἔστιν* M^{s} ‖ 12. *γίγνεσθαι* $Π^{2}$ Bekk.^{1} ‖ *ὁμοίως* Ald. et, ut videtur, pr. P^{4} (*ους* in ras.) ‖ *οὐκ ἔτι* M^{s} P^{3} ‖ 13. *καὶ* ⟨*ἀριστοκρατίαν καὶ*⟩ ci. Susem. ‖ 14. *γιγνόμενοι* $Π^{2}$ Bekk.^{1}, *γινόμενοι* Bekk.^{2} ‖ 17. *μετέβαλλον* M^{s} $Π^{2}$ Bekk.^{1} ‖ 18. *αἰεὶ* P^{4}, *ἀεὶ* Bekk. ‖ *αἰσχροκέρδιαν* M^{s} ‖ 19. *ἐπιθέσθαι* M^{s} ‖ 20. *δὲ* om. pr. P^{1} (suppl. corr.^{1}) ‖ *εἶναι* post *συμβέβηκεν* (?) *Γ* ‖ 21. *γίγνεσθαι* $Π^{2}$ Bekk.^{1} ‖ $\overset{ει}{π}$ M^{s} ‖ 22. *εἰ* — 27. *φύσιν* citat Iulian. ep. ad Themist. p. 260 D sq. Spanh. ‖ *δή* non vertit Guil. ‖ *ἄριστον* post *θείη* et *τὸ βασιλεύεσθαι* post 23. *ταῖς πόλεσι Γ* ‖ *βασιλεύσθαι* pr. P^{4}.

secundum virtutem, aliterque et tunc parvas habitabant civitates.
adhuc autem a beneficio instituebant reges, quod quidem est
opus bonorum virorum. quoniam autem evenit fieri multos si- 8
miles ad virtutem, non adhuc sufferebant, sed quaerebant commune aliquid et politiam instituerunt. quoniam autem deteriores facti opulenti facti sunt a communibus, hinc rationabile factas esse oligarchias: honorabiles enim fecerunt divitias. ex hiis autem primo in tyrannides transmutabantur, ex tyrannidibus autem in democratiam: semper enim ad pauciores ducentes propter turpe lucrum fortiorem ipsam multitudinem fecerunt, ut insurgeret et fierent democratiae. quoniam autem et maiores accidit esse civitates, forte neque facile iam fieri politiam aliam
praeter democratiam. si vero aliquis ponat optimum civitatibus 9

---

1. *aliter quae* a, *alterum* t, *aliter* t^{a}, *aliter quia* Alb. ‖ 2. *est* post 3. *opus* Alb., om. b ‖ 3. *bonorum* post *virorum* a ‖ *fieri* post *multos* a ‖ 7. *factus* a ‖ 11. *isuigeret* a, *insurgerent* t et rc. m, *consurgeret* Alb. ‖ 13. *ponat* ante *aliquis* Alb., *ponit* a.

(X) ταῖς πόλεσιν, πῶς ἕξει τὰ περὶ τῶν τέκνων; πότερον καὶ τὸ γένος δεῖ βασιλεύειν; ἀλλὰ γινομένων ὁποῖοί τινες ἔτυχον, βλαβερόν. ἀλλ' οὐ παραδώσει κύριος ὢν τοιούτοις τέκνοις. ἀλλ' οὐκ ἔτι ῥᾴδιον τοῦτο πιστεῦσαι· χαλεπὸν γάρ, καὶ μείζονος ἀρετῆς ἢ κατ' ἀνθρωπίνην φύσιν. ἔχει δ' ἀπορίαν καὶ περὶ τῆς δυνάμεως, πότερον ἔχειν δεῖ τὸν μέλλοντα βασιλεύειν ἰσχύν τινα περὶ αὑτόν, ᾗ δυνήσεται βιάζεσθαι τοὺς μὴ βουλομένους πειθαρχεῖν, ἢ πῶς ἐνδέχεται τὴν ἀρχὴν διοικεῖν; εἰ γὰρ [καὶ] κατὰ νόμον εἴη κύριος, μηδὲν πράττων κατὰ τὴν αὑτοῦ βούλησιν παρὰ τὸν νόμον, ὅμως ἀναγκαῖον ὑπάρχειν αὐτῷ δύναμιν ᾗ φυλάξει τοὺς νόμους. τάχα μὲν οὖν τὰ περὶ τὸν βασιλέα τὸν τοιοῦτον οὐ χαλεπὸν

23. παρὰ Iulian. ‖ 24. γιγνομένων Π[2] Iulian. Bekk.[1] ‖ ὁποῖοι M[s], ὁποῖόν P[3] W[b] Ald. et pr. P[2] (ν radendo in ι mutatum est), ὁποίων P[4] Q[b] T[b] L[s] C[c] ‖ 25. ἔτυχον] v. vet. trsl. cum var. lect. ‖ ἀλλ' (ἀλλὰ Iulian.) οὐ παραδώσει (περιδώσει aut περιδώση M[s]) κύριος ὢν τοιούτοις (τοῖς Π[1] P[2.3.] W[b] Ald. Bekk., om. Iulian.) τέκνοις Π[1] P[2.3.] W[b] Ar. Ald. Iulian. Bekk., ἀλλ' οὐ καταλείψει τοὺς υἱεῖς διαδόχους ὁ βασιλεὺς ἐπ' ἐξουσίας ἔχων τοῦτο ποιῆσαι P[4.6.] U[b] L[s] C[c], om. Q[b] T[b] ‖ 26. οὐ ῥᾴδιον ἔτι τοῦτο Γ, οὐκέτι (οὐκ ἔτι M[s], οὐκ ἔστι P[1]) τοῦτο ῥᾴδιον Π Bekk. ‖ 28. ἔχειν post δεῖ Γ ‖ 29. αὑτόν Bas.[3], αὐτόν Γ Π ‖ ἣ M[s] P[2.3.] Q[b] T[b] Ald. † ‖ δυνήσεσθαι M[s], possit (= δύνηται?) Guil. ‖ 31. καὶ add. Π[2] Bekk. † ‖ μηδὲν M[s] ‖ 32. αὐτοῦ Π ‖ π M[s] ‖ 33. φυλάξαι P[2.3.] Q[b] T[b], φυλάξεται M[s] P[1].

Glossae. 1286 b, 24. γινομένων] τῶν τέκνων p[2] ‖ ὁποῖοί τινες] ἤτοι φαῦλοι. p[2].

a rege regi, quomodo se habebunt quae de natis? utrum et genus oportet regnare? sed genitorum quales quidam contigerunt nocivum. sed non tradet dominus existens natis. sed non facile adhuc hoc credere: difficile enim et maioris virtutis quam secundum humanam naturam. habet autem dubitationem et de potentia, utrum oportet habere regnaturum robur aliquod circa ipsum, quo possit cogere non volentes oboedire, aut qualiter contingit principatum dispensare? si enim secundum legem sit dominus nihil agens secundum suam voluntatem praeter legem, tamen necessarium existere ipsi potentiam, qua custodiet leges. forte quidem igitur quae circa regem talem

1. *habent* a ‖ 2. *quidem* t Alb. ‖ *contigerint* hk, *contigerit* g, *contingerit* rc. 1, *contigit* n, *contingunt* bcmt Alb., *congruit* a, om. in lac. pr. 1 ‖ 3. *uociuum* a ‖ 6. *et* ante 5. *dubitationem* pr. a (post *dubitationem* add. et, ut videtur, priore loco oblitt. rc.) ‖ 7. *posset* k ‖ 9. nihil agens] *agent* a.

διορίσαι, δεῖ γὰρ αὐτὸν μὲν ἔχειν ἰσχύν, εἶναι δὲ τοσαύτην (X) τὴν ἰσχὺν ὥστε ἑκάστων μὲν καὶ ἑνὸς καὶ συμπλειόνων κρείττω τοῦ δὲ πλήθους ἥττω, καθάπερ οἵ τ' ἀρχαῖοι τὰς φυλακὰς ἐδίδοσαν, ὅτε καθισταῖέν τινα τῆς πόλεως ὃν ἐκάλουν αἰσυμνήτην ἢ τύραννον, καὶ Διονυσίῳ τις, ὅτ' ᾔτει τοὺς φύλακας, συνεβούλευε τοῖς Συρακουσίοις διδόναι τοσούτους τοὺς φύλακας·

1287 a 16 περὶ δὲ τοῦ βασιλέως τοῦ κατὰ τὴν αὑτοῦ βούλησιν πάντα XI πράττοντος ὅ τε λόγος ἐφέστηκε νῦν καὶ ποιητέον τὴν σκέψιν. ὁ μὲν γὰρ κατὰ νόμον λεγόμενος βασιλεὺς οὐκ ἔστιν εἶδος, καθάπερ εἴπομεν, βασιλείας (ἐν πάσαις γὰρ ὑπάρχειν ἐνδέχεται στρατηγίαν ἀίδιον, οἷον ἐν δημοκρατίᾳ καὶ ἀριστοκρατίᾳ, καὶ πολλοὶ ποιοῦσιν ἕνα κύριον τῆς διοικήσεως·

35. *διορίσαι*, sed *o* in ras. M[s] ‖ 36. *ἑκάστου* Π Ar. Bekk. ‖ *μὲν* om. Γ | *κρείττων* pr. M[s] (*ν* eras.) ‖ 38. *καθισταῖε* M[s], *καθισταῖόν* Q[b] ‖ *τινα* post *τῆς πόλεώς* (?) Γ, *τινὰ* M[s] ‖ *αἰσυμνητὴν* P[3] Ald. ‖ 39. *ἢ τύραννον* secludenda esse ci. Susem. (cf. etiam v. l. Lat.) ‖ *τύραννον* ⟨*αἱρετόν*⟩? Schmidtius ‖ *τίς* P[1.3.], *τὶς* P[2] Ald., om. Γ P[4] ‖ *συνεβούλευε* — 40. *φύλακας* om. pr. P[2] (suppl. mg.[3]) ‖ 40. *τοῖς*] *τις τοῖς* aut *τις* Γ, *τίς* P[4] ‖ *συρακουσίος* P[4].
1287 a, 1. *αὐτοῦ* M[s] P[2] et, ut videtur, P[1] ‖ 3. *κατὰ νόμον* post *λεγόμενος* (?) Γ ‖ 4. *καθάπερ εἴπομεν* post *βασιλείας* (?) Γ ‖ *βασιλείας*] *πολιτείας* corr. Ald. Mon. et Victorius et Camerarius, rec. Bekk. ‖ *ὑπάρχειν* post 5. *ἐνδέχεται* Γ, om. M[s].

Locus citatus. 1287 a, 4. *εἴπομεν*] c. 15. 1286 a, 2 sqq.
Glossa. 1286 b, 39. *συνεβούλευε*] *πλάτων* mg.[3] P[2] (ubi hoc verbum superscriptum est, v. varias lectiones).

non difficile determinare, oportet enim ipsum quidem habere potentiam, esse autem tantam potentiam, ut sit ea quae singulorum et unius et simul plurium maior, ea autem quae multitudinis minor, quemadmodum antiqui custodias dederunt, quando praefecerunt civitati quendam, quem vocabant aesymnetem vel tyrannum, et Dionysio, quando petebat custodias, consuluit quidam Syracusanis dare tot custodias: 16. de rege au- XI tem, qui secundum suam voluntatem omnia agat, sermo instat nunc et faciendum considerationem. qui quidem enim dicitur secundum legem rex, non est species regni, sicut diximus (in omnibus enim contingit esse ducatum exercitus perpetuum, puta in democratia et aristocratia, et multi faciunt unum dominum

1. *quidem* om. c Alb. ‖ 3. *simul* post *plurium* b ‖ 4. *dederant* a ‖ 5. *perfecerunt* m ‖ 6. *vel tyrannum* oblitt. g ‖ *dyonisio* a b c. *dionisio* m ‖ *consuluit* — 7. *custodias* om. pr. b (suppl. mg. rc.) ‖ 8. *agatur* b ‖ 9. *dicitur* om. t.

(XI) *τοιαύτη γὰρ ἀρχή τις ἔστι καὶ περὶ Ἐπίδαμνον, καὶ περὶ*
2 *Ὀποῦντα δὲ κατά τι μέρος ἔλαττον)· περὶ δὲ τῆς παμβασιλείας καλουμένης, αὕτη δ' ἐστὶ καθ' ἣν ἄρχει πάντων κατὰ τὴν ἑαυτοῦ βούλησιν ὁ βασιλεύς, [λεκτέον] **. δοκεῖ δέ τισιν οὐδὲ κατὰ φύσιν εἶναι τὸ κύριον εἶναι πάντων τῶν πολιτῶν ἕνα, ὅπου συνέστηκεν ἐξ ὁμοίων ἡ πόλις· τοῖς γὰρ ὁμοίοις φύσει τὸ αὐτὸ δίκαιον ἀναγκαῖον καὶ τὴν αὐτὴν ἀξίαν κατὰ φύσιν εἶναι, ὥστ' εἴπερ καὶ τὸ ἴσην ἔχειν τοὺς ἀνίσους τροφὴν ἢ ἐσθῆτα βλαβερὸν τοῖς σώμασιν, ⟨καὶ⟩ οὕτως ἔχει καὶ τὰ περὶ τὰς*
3 *τιμάς, ὁμοίως [τοίνυν] καὶ τὸ ἄνισον τοὺς ἴσους· διόπερ οὐδὲν*

7. *γάρ τις ἀρχὴ Γ* ‖ *ἐπίδαμον* P[4] ‖ 8. *Ὀποῦντα*] *Sipontum* t[c] Ar. | *ἐλάττων* v. d. in mg. Morelianae a Stahrio adhibitae et Schneiderus ‖ *περὶ* — 13. *ἀναγκαῖον* citat Iulian. l. l. p. 631. A sq., *περὶ* — 10. *βασιλεύς* alteram recensionem verborum 1. *περὶ* — 2. *πράττοντος* esse ci. Spengelius ‖ 9. *δὲ ἔστι* M[s] ‖ *καθ'* — 10. *βούλησιν* post 10. *ὁ βασιλεὺς Γ* ‖ *πάντα Π*, *πασῶν* Iuliani cod. Voss. ‖ 10. *αὐτοῦ* Iulian. ‖ *λεκτέον* add. *Γ*, at *κατὰ κοινοῦ τὸ λεκτέον* glossam offert p[2] ‖ *δὴ* Sylburgius et Scaliger, om. Iulianus, at nihil mutandum est, cum post *βασιλεὺς* plura exciderint ‖ *οὐ* Morelius ‖ 11. *τὸ* ante *κατὰ* add. Iulian. ‖ *ἕνα πάντων εἶναι τῶν πολιτῶν* P[1] *Π*[2] Iulian. Bekk. ‖ *ὅπου* — 12. *πόλις* om. Iulian. ‖ 13. *εἶναι* post *ἀναγκαῖον* add. Iulian. ‖ 14. *εἴπερ*, sed *εἴ* in ras. P[2], *ὥσπερ* corrector Aldinae Monac. ‖ *εἴπερ καὶ*] *ὥσπερ γὰρ* ci. Schneiderus, *ut* Ar., *καὶ* om. *Γ* ‖ *τοὺς ἀνίσους ἴσην τροφὴν ἔχειν Γ* ‖ 15. ⟨*καὶ*⟩ *οὕτως* Goettlingius (non rec. Bekk.) ‖ *ἔχειν* ci. Schneiderus ‖ *τὸ* P[4] Q[b] T[b] L[s] Bekk. ‖ 16. *τοίνυν* add. *Π*[2] Bekk.

Glossa. 1287 a, 10] v. varias lectiones.

dispensationis: talis enim quidam principatus est et circa Epidamnum et circa Opoynta autem circa aliquam partem mino-
2 rem): de vocato autem omnimode regno, hoc autem est, in quo rex principatur omnibus secundum suam voluntatem, dicendum. videtur autem quibusdam neque secundum naturam esse quod dominus sit omnium civium unus, ubi consistit ex similibus civitas: similibus enim natura idem iustum necessarium et eandem dignitatem secundum naturam esse, quare siquidem inaequales aequale alimentum habere vel vestimentum nocivum corporibus, sic habent et quae circa honores, similiter et inaequale

1. *despensacionis* bc, *desponsacionis* m ‖ *quidem* a et ante *enim* k ‖ 2. *opointa* m, *oponta* abchl, *opponta* g, *opposita* kns, *Opunta* t, *Epunta* Alb. ‖ *aut* s ‖ minorem] *minor est* t Alb. ‖ 3. *regno* in corr. m, *regem* pr. b (crx. mg. rc.), *rege* t ‖ *hec* bm ‖ 6. omnium] *communium* cghklmnt et pr. b (crx. mg. rc.), *communi* Alb. ‖ 7. *naturam* cghmn et pr. bkl, *secundum naturam* rc. bl ‖ 9. *habere* post *vestimentum* Alb. ‖ 10. *inaequales* t Alb.

μᾶλλον ἄρχειν ἢ ἄρχεσθαι δίκαιον, καὶ τὸ ἀνὰ μέρος τοί- (XI)
νυν ὡσαύτως. τοῦτο δ' ἤδη νόμος· ἡ γὰρ τάξις νόμος. τὸν
ἄρα νόμον ἄρχειν αἱρετώτερον μᾶλλον ἢ τῶν πολιτῶν ἕνα
τινά, κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον τοῦτον, κἂν εἴ τινας ἄρχειν
βέλτιον, τούτους καταστατέον νομοφύλακας καὶ ὑπηρέτας τοῖς
νόμοις· ἀναγκαῖον γὰρ εἶναί τινας ἀρχάς, ἀλλ' οὐχ ἕνα τοῦ-
τον εἶναί φασι δίκαιον ὁμοίων γε ὄντων πάντων. ἀλλὰ μὴν 4
ὅσα γε μὴ δοκεῖ δύνασθαι διορίζειν ὁ νόμος, οὐδ' ἄνθρωπος
ἂν δύναιτο γνωρίζειν. ἀλλὰ τὸ καθόλου ἐπίτηδες παιδεύσας
ὁ νόμος ἐφίστησι τὰ λοιπὰ τῇ δικαιοτάτῃ γνώμῃ κρίνειν καὶ διοι-
κεῖν τοὺς ἄρχοντας. ἔτι δὲ πάντα ἐπανορθοῦσθαι δίδωσιν, ὅ τι ἂν

20. κατὰ — 28. κειμένων post b, 8 ἔθος traicienda esse ci. Schneiderus || κἂν εἰ M^s || 21. καταστέον M^s || 22. οὐ τοῦτον ἕνα Γ || 23. εἶναί om. P^1 || ὁμοίως $Π^2$ † || 24. οὐδ'] ὁ δ' Ar., prob. Victorius et Schneiderus || 25. δύνατο P^4 || ἀλλ' Π Bekk., non vertit Ar., secludendum esse ci. Schneiderus || ἐπίτηδες τὸ καθόλου παιδεύσας Coraes, τὰ μὲν καθόλου ἐπίτηδες παιδεύσας ci. Schneiderus, qui etsi in hac scriptura constituenda quid postulet sensus optime perspexerunt, nescio tamen num linguae legibus (displicet enim accusativus cum infinitivo v. 26 sq. ἐφίστησι verbo adnexus) et codicum discrepantiae omni ex parte satisfecerint || τὸ καθόλου om. Π Ar. Bekk. || ἐπίτηδες παιδεύσας] *prudenter cavens* Ar., om. Γ, παιδεύσας om. M^s P^1: ἐπίτηδες corruptum et alieno loco intrusum esse ci. Susemihlius, ἔπειτα δὲ ἐφίησι vel, si παιδεύσας servare malis, ἔπειτα δὲ παιδεύσας ⟨ἐφίησι⟩ corrigendum et haec verba post 26. ἐφίστησι transponenda esse ci. Buecheler || ἐπίτηδες - 26. νόμος] παιδεύσας ὁ νόμος ἐπιτηδεσ⟨-τάτους⟩ ci. Schmidtius || 26. ἐφίστησι] ἐφίησι Montecatinus || 27. δ' Π Ar. Bekk. || πάντα om. Π Ar. Bekk. || διδόασιν Γ † || ὅ τι ἂν] ὅταν conici posse monet Spengelius.

aequales: propter quod quidem nihil magis principari quam 3
subici iustum et vicissim igitur eodem modo. hoc autem iam
lex: ordo enim lex. legem ergo principari eligibilius magis
quam civium unum aliquem, secundum eandem autem rationem
hanc, et utique si aliquos principari melius, hos instituendum
servatores legis et ministros legum: necessarium enim esse
quosdam principatus, sed non hunc unum esse aiunt iustum,
similibus existentibus omnibus. at vero quaecunque non vide- 4
tur posse determinare lex, neque homo utique poterit nota fa-
cere. sed universale lex instituit reliqua iustissima sententia
iudicare et disponere principes. adhuc autem omnia dirigere

1. *aequales* om. t^a Alb. || 2. et] *est et* t Alb. || 3. *ordo* — *lex* om. c || ergo] *autem* b, *igitur* Alb., om. cm || 4. *aliqua* c, *aliquam* m || 5. *et* — *melius* om. c, *et* om. t Alb. || 6. *enim* om. m || 7. *quosdam* — *esse* om. c || *unum* om. gk || *esse* post *aiunt* k || 8. *omnibus* om. a || 11. *princeps* pr. a (crx. rc.) || *diligere* chkmn et pr. bl (crx. rc.), om. g.

(XI) δόξῃ πειρωμένοις ἄμεινον εἶναι τῶν κειμένων. ὁ μὲν οὖν τὸν νόμον κελεύων ἄρχειν δοκεῖ κελεύειν ἄρχειν τὸν θεὸν καὶ τὸν νοῦν μόνους, ὁ δ' ἄνθρωπον κελεύων προστίθησι καὶ θηρίον· ἥ τε γὰρ ἐπιθυμία τοιοῦτον, καὶ ὁ θυμὸς ἄρχοντας καὶ τοὺς ἀρίστους ἄνδρας διαφθείρει. διόπερ ἄνευ ὀρέξεως νοῦς ὁ νόμος ἐστίν. τὸ δὲ τῶν τεχνῶν εἶναι δοκεῖ παράδειγμα ψεῦδος, ὅτι τὸ κατὰ γράμματα ἰατρεύεσθαι φαῦλον, ἀλλὰ καὶ αἱρετώτερον χρῆσθαι τοῖς ἔχουσι τὰς τέχνας. οἳ μὲν γὰρ οὐδὲν διὰ φιλίαν παρὰ τὸν λόγον ποιοῦσιν, ἀλλ' ἄρνυνται τὸν μισθὸν τοὺς κάμνοντας ὑγιάσαντες· οἱ δ' ἐν ταῖς πολιτικαῖς ἀρχαῖς πολλὰ πρὸς ἐπήρειαν καὶ χάριν εἰώθασι πράττειν, ἐπεὶ καὶ τοὺς ἰατροὺς ὅταν ὑποπτεύωσι πιστευθέντας τοῖς ἐχθροῖς δια-

28. ὁ — 32. *ἐστίν* citat Iulian. l. l. p. 261. B sq. ‖ *οὖν*, ut videtur, om. *Γ* ‖ *νόμον Π* Ar. et Iuliani cod. Voss. et Bekk.[2], *νοῦν Γ* Iulian. et Bekk.[1]: de toto hoc loco v. prolegg. ‖ 29. *θεὸν*] *γρ. νοῦν* mg.[1] P[1] et mg.[3] P[2], *ἄλλως νοῦν* mg. P[4] ‖ *τὸν νοῦν μόνους* Iuliani cod. Voss. et Bekk.[2], *τοὺς νόμους Γ Π* Ar. Iulian. Bekk.[1] ‖ 30. *θηρία* Iuliani cod. Voss. ‖ *ἥ τε*] *ὅ τε* M[s], *ὅτε Γ* ‖ 31. *τοιοῦτον*] *τοῦτον* Iuliani cod. Voss. ‖ *ἄρχοντας*] *ἀρχὴν ἔχῃ, τέλος Γ*, ⟨*ἂν*⟩ *ἀρχὴν ἔχῃ, τέλος* ci. Susem., *ἄρχων τέλος* vel *ἄρχων* ⟨*κατασ-*⟩*τὰς τέλος* ci. Schmidtius, om. Iulian. ‖ *διαστρέφει* ante *καὶ τοὺς* add. *Π*[2] Iulian. Bekk. et mg. p[1] ‖ 32. *φθείρει* P[1], *interimet* Guil. (fuitne *διαστρέψει*? an *διαφθερεῖ*? an alia vox?), om. *Π*[2] Iulian. Bekk. ‖ *νοῦς* post *ὁ* M[s] Iulian. et pr. P[1] (postea *ὁ* hoc loco erasum et post *νοῦς* supra versum scriptum est) et haud dubie *Γ* ‖ *μόνος* Iuliani cod. Voss. ‖ 33. *εἶναι* post *δοκεῖ Γ* ‖ 34. *γράμμα* M[s] P[4] ‖ *ἀλλὰ* non vertit Ar., secl. Schneiderus (ni fallor, recte) ‖ 35. *διὰ φιλίας οὐδὲν Γ* † ‖ *φιλίαν* ⟨*ἢ ἔχθραν*⟩ ci. Spengelius ‖ 36. *περὶ* M[s] ‖ *ἄρνυνται* cum ras. post *ν* P[1], *ἀρνοῦνται* M[s] Ar. ‖ 39. *πεισθέντας* Schneiderus Bekk.[2] (recte, ut videtur).

dant quodcunque videbitur tentantibus melius esse positis. qui quidem intellectum iubet principari, videtur iubere principari deum et leges, qui autem hominem iubet, apponit et bestiam: quando enim concupiscentia tale et furor principatum habuerit, tandem et optimos viros interimet. propter quod quidem sine appetitu intellectus lex est. exemplum autem artium videtur esse falsum, quod secundum litteras medicari sit pravum, sed et eligibilius uti habentibus artes. hii quidem enim propter amicitias nihil praeter rationem faciunt, sed accipiunt mercedem aegrotos curantes: qui autem in politicis principatibus multa ad affectum et gratiam consueverunt agere, quoniam et

1. *temptatibus* **b**, *tempibus* pr. **m** (*temptantibus* crx. rc.) ‖ *possitis* **c**, *Potysis* Alb., qui nomen alicuius philosophi esse putavit ‖ 2. *quidem* ⟨*igitur*⟩? ‖ *videtur* — *principari* om. Alb. ‖ 3. *et* om. pr. **c** ‖ *hominem* post *iubet* **a** ‖ 4. *concupia* **abchk** ‖ *habuit* **bcghklmns** ‖ 8. *et* om. **a**.

φθείρειν διὰ κέρδος, τότε τὴν ἐκ τῶν γραμμάτων θεραπείαν (XI)
ζητήσαιεν ἂν μᾶλλον. ἀλλὰ μὴν εἰσάγονταί γ' ἐφ' ἑαυτοὺς 6
1287 b οἱ ἰατροὶ κάμνοντες ἄλλους ἰατροὺς καὶ οἱ παιδοτρίβαι γυ-
μναζόμενοι παιδοτρίβας, ὡς οὐ δυνάμενοι κρίνειν τὸ ἀληθὲς
διὰ τὸ κρίνειν περί τε οἰκείων καὶ ἐν πάθει ὄντες. ὥστε δῆλον
ὅτι τὸ δίκαιον ζητοῦντες τὸ μέσον ζητοῦσιν· ὁ γὰρ νόμος τὸ
μέσον. ἔτι κυριώτεροι καὶ περὶ κυριωτέρων τῶν κατὰ γράμ-
ματα νόμων οἱ κατὰ τὰ ἔθη εἰσίν, ὥστ' εἰ τῶν κατὰ γράμ-
ματα ἄνθρωπος ἄρχων ἀσφαλέστερος, ἀλλ' οὐ τῶν κατὰ τὸ
ἔθος. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ῥᾴδιον ἐφορᾶν πολλὰ τὸν ἕνα· δεήσει 7
ἄρα πλείονας εἶναι τοὺς ὑπ' αὐτοῦ καθισταμένους ἄρχοντας·
ὥστε τί διαφέρει τοῦτο ἐξ ἀρχῆς εὐθὺς ὑπάρχειν ἢ τὸν ἕνα κα-

41. εἰσάγονταί — ἑαυτοὺς post b, 1. κάμνοντες Γ ‖ γε M^{s} P^{4}.
1287 b, 1. παιδοτριβαι M^{s} ‖ 2. τὸ — 3. κρίνειν om. $P^{4.6.}$ Q^{b} T^{b} † ‖ 4. τὸ δίκαιον] τὸν νόμον ci. Giphanius ‖ γὰρ] δὲ Thurotus ‖ 5. περι M^{s} ‖ 6. εἰσὶν ante οἱ Γ ‖ ὥστε M^{s} $Π^{2}$ Bekk. ‖ εἰ ⟨καὶ⟩ Schneiderus, εἰ om. $Π^{2}$ Bekk. † ‖ τὰ post κατὰ add. P^{1} ‖ 8. οὐδε M^{s} ‖ πολλὰ om. P^{6} Q^{b} T^{b} Ar. Ald. et pr. $P^{3.4.}$ (suppl. mg. P^{1} nec non mg. rc. P^{3}, sed hic postea erasum est) ‖ διήσει M^{s}.

Glossae. 1287 a, 41. ἀλλὰ — b, 3. ὄντες] οἱ ἀρρωστοῦντες ἰατροὶ ἅμα μὲν καὶ μὴ τεμεῖν τὸ οἰκεῖον μέρος βουλόμενοι, ἅμα δὲ καὶ ἐν πάθει ὄντες καὶ νοσηλευόμενοι τὸ ἀληθὲς κρίνειν οὐ δύνανται. mg. rubr.[1] P^{1} et mg.[3] P^{2} ‖ b, 10. τοῦτο] τὸ εἶναι πολλοὺς ἄρχοντας. p^{2} et mg. rubr.[1] P^{1}.

medicos, quando suspicantur persuasos ab inimicis perimere pro-
pter lucrum, tunc eam quae ex litteris curam quaerent utique
magis. at vero medici aegrotantes inducunt ad se ipsos alios 6
medicos et exercitatores puerorum cum sint in exercitio, indu-
cunt exercitatores disciplinae, tamquam non potentes iudicare
quod verum, quia iudicant de propriis et in passione existen-
tes. quare palam, quod iustum quaerentes medium quaerunt:
lex enim ipsum medium. adhuc principaliores et de principa-
lioribus quam hae quae secundum litteras leges sunt quae se-
cundum consuetudines, quare si hiis quae secundum litteras
homo princeps est securior, sed non hiis quae secundum con-
suetudinem. at vero neque facile prospicere multa unum: opor- 7
tebit igitur multos esse sub ipso constitutos principes: quare

2. *tunc eam quae* om. a ‖ *ea* c ‖ 3. *ipsos* om. Alb. ‖ 4. *indicunt* a ‖ 6. *iudicarent* t Alb. ‖ *de* om. c ‖ 9. *quae* post *hae* om. t (suppl. t^{3}) ‖ *litteram* a ‖ *secundum* post *sunt quae* om. pr. a (suppl. rc.) ‖ 12. *oportet* a ‖ 13. *constituto* t (crx. t^{4}) ‖ *princeps* pr. a (crx. rc.), *principe* t (crx. t^{4}) ‖ quare] *ornare* c.

(XI) *ταστῆσαι τοῦτον τὸν τρόπον; ἔτι, ὃ καὶ πρότερον εἰρημένον ἐστίν, εἴπερ ὁ ἀνὴρ ὁ σπουδαῖος, διότι βελτίων, ἄρχειν δίκαιος, τοῦ δὲ ἑνὸς οἱ δύο ἀγαθοὶ βελτίους· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ "σύν τε δύ' ἐρχομένω" καὶ ἡ εὐχὴ τοῦ Ἀγαμέμνονος "τοιοῦτοι δέκα μοι συμφράδμονες·" [ὡς οὐχ ἕνα λοιπὸν ἄρχειν δίκαιον].‖εἰσὶ δὲ καὶ νῦν περὶ ἐνίων αἱ ἀρχαὶ κύριαι κρίνειν, ὥσπερ ὁ δικαστής, περὶ ὧν ὁ νόμος ἀδυνατεῖ διορίζειν, ἐπεὶ περὶ ὧν γε δυνατός, οὐδεὶς ἀμφισβητεῖ περὶ τούτων ὡς οὐκ ἂν ἄριστα ὁ νόμος ἄρξειε καὶ*
8 *κρίνειεν. ἀλλ' ἐπεὶ τὰ μὲν ἐνδέχεται περιληφθῆναι τοῖς νόμοις τὰ*

---

11. *τρόπον*] *πρῶτον* pr. P³ (crx., ut videtur, ead. m.) ‖ 12. *εἴ περ* cum rasura ante *π* P¹ ‖ *ὁ* post *ἀνὴρ* om. P² ‖ 13. *δὴ* Camerarius, *γε* Boeckerus, fort. delendum esse ci. Spengelius: v. quae dicam ad v. 15 ‖ *οἱ* in ras. P³ ‖ *γὰρ*] *δ'*, ut videtur, *Γ* † ‖ *το* M^s ‖ *τε*] *τι* T^b, om. P⁴ ‖ 14. *δι'* P⁴ ‖ *ἐρχομένων* *Γ* M^s ‖ *δέκα*] *δέ* M^s, om. *Γ* † ‖ 15. *εἰσὶ* — 35. *ὁμοίως* = 1286 a, 26. *καὶ γὰρ* — b, 3. *εἷς* ‖ *ὡς οὐχ' ἵνα λοιπὸν ἄρχειν δίκαιον* add. M^s, *ut non iam (?) principari iustum* add. Guil., *ὡς οὐκ ἤδη ἄρχειν δίκαιον* ** inde rec. et *τὸν ἕνα δῆλον* post haec verba intercidisse ci. Schneiderus, ⟨*δῆλον*⟩ *ὡς οὐκ ἄρχειν δίκαιον* ⟨*τὸν ἕνα*⟩ Coraes: ego, si genuina essent verba, coniectarem *ὥστ' οὐχ ἕνα* ⟨*τῶν*⟩ *λοιπῶν ἄρχειν δίκαιον*, at glossam hance: *ἀπὸ κοινοῦ τὸ ὡς οὐχ' ἕνα λοιπὸν ἄρχειν δίκαιον* praebent p² et rubro pigmento 1 scriptam mg. P¹ (cf. Addenda): recte igitur iam e verbis praecedentibus inde a 13. *τοῦ* apodosin esse constituendam viderunt Camerarius et Boeckerus ‖ ** *εἰσὶ* Spengelius ‖ 17. *ὂν ὁ* pr. P³ (crx. ead. m.) ‖ *γε* om. *Π*² Bekk. ‖ *ἐδύνατο* *Γ* ‖ 18. *ὡς* — 19. *κρίνειεν* ante 17. *ἐπεὶ* *Π*², om. Ar. ‖ *ἄρξειεν* P³ ‖ *καὶ* om. *Γ* et pr. P¹ (suppl. p¹) ‖ 19. *κρίνειεν*] vide var. lect. Lat. ‖ *ἐπειδὴ* *Π*² Bekk. ‖ *παραληφθῆναι* P¹.

Loci citati. 1287 b, 13. *σύν* — 14. *ἐρχομένω*] Hom. Il. X, 224 ‖ 14. *Ἀγαμέμνονος*] Hom. Il. II, 372.
Glossa. 1287 b, 15. v. varias lectiones.

quid differt hoc a principio mox existere vel unum consistere hoc modo? adhuc, quod et prius dictum est, siquidem vir studiosus quia melior principari dignus, uno autem duo boni meliores, hoc autem est quod dicitur: „simul duobus venientibus" et oratio Agamemnonis: „tales mihi sodales," ut non iam principari iustum. sunt autem et nunc de quibusdam principatus dominantes iudicio, sicut iudex, de quibus lex non potest determinare, quoniam de quibus potuit, nullus dubitat de hiis
8 tamquam non utique optime lex praeceperit iudicabit. sed quoniam haec quidem contingit comprehendi legibus, haec autem

---

2. *ad hec* c ‖ 3. *dignius* at Alb. ‖ 4. hoc autem] *hoc enim?* ‖ 5. *opto* post *sodales* add. s ‖ iam] *ipsum*, ut videtur, t^c, om. s, coniciam: *unum* ‖ 7. *dominantes* post *iudicio* Alb. ‖ 9. *optime* post *lex* Alb. ‖ *iudicabit* t^c et codices, *et iudicaverit* Alb., at vereor ne haec sit editoris correctio.

δὲ ἀδύνατα, ταῦτ' ἐστὶν ἃ ποιεῖ διαπορεῖν καὶ ζητεῖν πότερον τὸν ἄριστον νόμον ἄρχειν αἱρετώτερον ἢ τὸν ἄνδρα τὸν ἄριστον. περὶ ὧν γὰρ βουλεύονται νενομοθετῆσθαι τῶν ἀδυνάτων ἐστίν. οὐ τοίνυν τοῦτό γ' ἀντιλέγουσιν, ὡς οὐκ ἀναγκαῖον ἄνθρωπον εἶναι τὸν κρινοῦντα περὶ τῶν τοιούτων, ἀλλ' ὅτι οὐχ ἕνα μόνον ἀλλὰ πολλούς. κρίνει γὰρ ἕκαστος ἄρχων πεπαιδευμένος ὑπὸ τοῦ νόμου καλῶς, ἄτοπον τ' ἴσως ἂν εἶναι δόξειεν εἰ βέλτιον ἴδοι τις δυοῖν ὄμμασι καὶ δυσὶν ἀκοαῖς κρίνων, καὶ πράττων δυσὶ ποσὶ καὶ χερσίν, ἢ πολλοὶ πολλοῖς, ἐπεὶ καὶ νῦν ὀφθαλμοὺς πολλοὺς οἱ μονάρχαι ποιοῦσιν αὑτοῖς καὶ ὦτα καὶ χεῖρας καὶ πόδας, τοὺς γὰρ τῇ ἀρχῇ καὶ αὑτοῖς φίλους ποιοῦνται συνάρχους. μὴ φίλοι μὲν οὖν ὄντες (XI) 9

20. δ' Bekk. ‖ ἀδύνατον P[1] ‖ ταῦτα M[s] ‖ ζητεῖν ⟨οὐ⟩ ci. Spengelius ‖ 21. τὸν ἄριστον ἄνδρα Γ, τὸν νόμον τὸν ἄριστον[β] ἄνδρα[α] M[s] ‖ 22. βουλεύσται P[4] ‖ ἐστὶ τῶν ἀδυνάτων νενομοθετῆσθαι Γ ‖ νομοθετῆσαι Π Bekk. ‖ 23. ὂν post ἀναγκαῖον fort. add. Γ ‖ 25. κρινεῖ Spengelius (fors. recte) ‖ 26. ἄτοπον — 31. συνάρχους citant Schol. Aristoph. Ach. 92 ‖ τ'] δ' Π[2] Ar. Schol. Aristoph. Bekk. ‖ δόξειεν[o] M[s] ‖ 27. ἴδοι] ἔχοι ci. Susem. ‖ δυοῖν] δυσὶν ci. Sylburgius ‖ 28. κρίνειν P[1] ‖ πραττων et α in ras., ων super lin. P[1], πράττοι Conringius ‖ χερ ante ποσὶ add., sed oblitt. M[s] ‖ χερσὶ[β] καὶ ποσὶ[α] P[1] ‖ 29. μόναρχοι Π[2] Schol. Aristoph. Bekk. ‖ 30. αὑτοῖς Γ Ar., αὐτῶν Π et Schol. Aristoph., αὑτῶν Morelius, rec. Bekk. ‖ τῆς ἀρχῆς Casaubonus ‖ 31. αὐτοῖς Schol. Aristoph., αὑτοῖς Bekk.[2], αὐτοῦ Γ Π et cum aliis editoribus Casaub. et Bekk.[1] (αὑτοῦ fort. P[1]).

impossibilia, haec sunt, quae faciunt dubitare et quaerere, utrum optimam legem principari eligibilius quam optimum virum. de quibus enim consiliantur, sunt impossibilium lege statuta esse. non igitur hoc contradicunt, tamquam non necessarium hominem esse iudicantem de talibus, sed quod non unum solum, sed multos. iudicat enim unusquisque princeps eruditus a lege bene, inconveniensque forte utique esse videbitur, si melius 9 percipiat quis duobus oculis et duabus auribus iudicans et agens duobus pedibus et manibus quam multi multis, quoniam et nunc oculos multos monarchae faciunt sibi et aures et manus et pedes, eos enim, qui principatui et ipsius sunt amici, faciunt conprincipes. non amici quidem igitur existentes non facient secun-

1. sunt] *autem* c ‖ *querere et dubitare* m ‖ 3. *statutum* a, *constituta* t ‖ 4. *hominem* post 5. *esse* gt Alb. ‖ 7. *si* om. c ‖ 8. *percipiat* post *quis* Alb., *participat* b et pr. m ‖ 11. *sunt* post *amici* Alb.

(XI) οὐ ποιήσουσι κατὰ τὴν τοῦ μονάρχου προαίρεσιν· εἰ δὲ φίλοι κἀκείνου καὶ τῆς ἀρχῆς, ὅ γε φίλος ἴσος καὶ ὅμοιος, ὥστ' εἰ τούτους οἴεται δεῖν ἄρχειν, τοὺς ἴσους καὶ ὁμοίους ἄρχειν οἴεται δεῖν ὁμοίως. ‖ ἃ μὲν οὖν οἱ διαμφισβητοῦντες πρὸς τὴν βασι-
10 λείαν λέγουσι, σχεδὸν ταῦτ' ἐστίν· ἀλλ' ἴσως ταῦτ' ἐπὶ μὲν 17
τινῶν ἔχει τὸν τρόπον τοῦτον, ἐπὶ δὲ τινῶν οὐχ οὕτως. ἔστι γάρ τι φύσει δεσποτικὸν καὶ ἄλλο βασιλικὸν καὶ ἄλλο πολιτικὸν καὶ δίκαιον καὶ συμφέρον· τυραννικὸν δ' οὐκ ἔστι κατὰ φύσιν, οὐδὲ τῶν ἄλλων πολιτειῶν ὅσαι παρεκβάσεις εἰσίν· ταῦτα γὰρ γίνεται [τὰ] παρὰ φύσιν. ἀλλ' ἐκ τῶν εἰρημένων γε φανερὸν ὡς ἐν μὲν τοῖς ὁμοίοις καὶ ἴσοις οὔτε συμφέρον 1288 a
ἐστὶν οὔτε δίκαιον ἕνα κύριον εἶναι πάντων, οὔτε μὴ ὄντων νό-

33. ὅ τε Γ, ὅτε P¹ Tᵇ Ald., οὔτε Qᵇ, ὁ δὲ Ar. ‖ φίλους ἴσως Γ Mˢ † ‖ ὁμοίως P⁴ † ‖ 34. τοὺς — ἄρχειν om. Mˢ ‖ 35. οἱ — βασιλείαν post 36. λέγουσιν Γ ‖ 36. ταῦτα ἐστίν Mˢ (de P¹ incertus sum) ‖ 37. τοῦτον τὸν τρόπον Γ ‖ 38. δεσποτὸν P²·³· Qᵇ Tᵇ 2042 Ald. et, ut videtur, pr. P⁴ (nam ικὸν litterae sunt in ras.), δεσποστὸν Sylburgius, rec. Schneiderus et Bekk., δεσποτευτὸν Scaliger, *dominabile* Ar. ‖ 38. καὶ ἄλλο βασιλικὸν om. Γ Mˢ et pr. P¹ (tertio atramenti genere suppl. mg.) ‖ βασιλευτὸν P²·³· Qᵇ Tᵇ Ald. Schneid. Bekk. et, ut videtur, pr. P⁴, βασιλευτικὸν (τικὸν in ras.) corr. P⁴, *regibile* Ar. ‖ 39. ⟨ὥσπερ⟩ καὶ δίκαιον ex Lambini vers. ci. Schneiderus ‖ 40. εἰσί P² Ald., εἰσὶ P³, εἰσϊ Mˢ, ἐσὶ P⁴ ‖ 41. γίγνεται Π² Bekk.¹ ‖ τὰ om. Π² Ar. Bekk. ‖ π Mˢ.
1288 a, 2. μὴν Mˢ ‖ ὄντων post νόμων Mˢ Π² Bekk.

Glossae. 1288 a, 1. οὔτε — 6. πρότερον] κἂν τε νόμοι μὴ (μὴ om. P¹) ὦσι φησὶ κἂν τε (τε μὴ P¹) ὦσιν, οὐ δεῖ ἕνα κύριον πάντων εἶναι,

dum monarchae voluntatem: si autem amici et illius et principatus, quodque amicos forte et similis, quare si hos existimat oportere principari, aequales et similes principari existimat oportere similiter.

quae quidem igitur dicunt dubitantes adversus regnum, fere
10 haec sunt: 17. sed forte haec in aliquibus quidem habent hoc modo, in aliquibus autem non sic. est enim aliquid natura despoticum et aliud politicum et iustum et conferens: tyrannicum autem non est secundum naturam neque aliarum politiarum quaecunque transgressiones sunt: haec enim fiunt quae praeter naturam. sed ex dictis quidem manifestum, quod in similibus quidem et aequalibus neque expediens est neque iustum unum

1. *et* ante *illius* om. Alb., post *illius* om. **t** ‖ 2. *quoque* **t** Alb., *quod* pr. **b** (crx. rc.) ‖ *similes* **agt** Alb. et rc. **bkm** ‖ 2. 3. *extimat* **at**, *existimat* **bcmtᵃ** Alb. ‖ 5. quae] *quod* **bchklmt** (crx. tᵃ) ‖ igitur] *autem* **k** ‖ dicunt] *autem* **c**, om. **k** et pr. **h** ‖ 6. *hoc* **a** ‖ *hoc* post *quidem* add. rc. **m** ‖ 7. *despotum* **a** ‖ 8. *aliquid* Alb. ‖ 9. *que* punctis del. rc. (?) **m** ‖ 11. *quidem* om. **beghklmnt** Alb. ‖ *quod in similibus* om. **b**.

μων, ἀλλ' αὐτὸν ὡς ὄντα νόμον, οὔτε νόμων ὄντων, οὔτε ἀγαθὸν (XI)
ἀγαθῶν οὔτε μὴ ἀγαθῶν μὴ ἀγαθόν, οὐδ' ἂν κατ' ἀρετὴν ἀμείνων ᾖ, εἰ μὴ τρόπον τινά. τίς δ' ὁ τρόπος, λεκτέον· εἴρηται δέ πως [ἤδη] καὶ πρότερον. πρῶτον δὲ διοριστέον τί τὸ 11
βασιλευτὸν καὶ τί τὸ ἀριστοκρατικὸν καὶ τί τὸ πολιτικόν. βασιλευτὸν μὲν οὖν τὸ τοιοῦτόν ἐστι πλῆθος ὃ πέφυκε φέρειν γένος ὑπερέχον κατ' ἀρετὴν πρὸς ἡγεμονίαν πολιτικήν, ἀριστοκρατικὸν δὲ πλῆθος ὃ πέφυκε φέρειν [πλῆθος ἄρχεσθαι δυνάμενον] τὴν τῶν ἐλευθέρων ἀρχὴν ὑπὸ τῶν κατ' ἀρετὴν ἡγεμονικῶν πρὸς πολιτικὴν ἀρχήν, πολιτικὸν δὲ πλῆθος ἐν ᾧ πέφυκε [καὶ ἓν] ἐγγίνεσθαι πλῆθος πολεμικόν, δυνάμενον

3. *ἀλλ' — νόμον* om. $Π^3$ † ‖ *οὐτ' ἀγαθὸν* Bekk.^{2} ‖ 4. *οὔτ' ἂν* Schneiderus ‖ 5. *δὲ* M^s ‖ 6. *ἤδη* add. $Π^2$ Bekk. ‖ *διοριστέον* cum ras. post *διο* P^3 ‖ 8. *τοιοῦτον* M^s P^4 ‖ *ἐστὶ* M^s, *ἐστὶν* P^4 ‖ 10. *πλῆθος ὃ πέφυκε φέρειν* secl. Victorius Bekk.^{2} ‖ *πλῆθος ἄρχεσθαι δυνάμενον* om. Ar. secl. Schneiderus, fort. est altera recensio verborum *πλῆθος — φέρειν* ‖ *ἄρχεσθαι* post 11. *δυνάμενον* Γ ‖ 11. *τῶν ἐλευθέρων* post *ἀρχὴν* (?) Γ ‖ *ἀρχὴν* om. M^s P^1 ‖ 12. *πλῆθος* — 13. *ἐγγίνεσθαι* secl. Spengelius Bekk.^{2} ‖ 13. *καὶ ἓν* add. $Π^2$ †, *καὶ ἐν*, sed *ἐν* in ras. habet P^4, secl. Bekk. ‖ *πλῆθος*] *ἦθος* Hayduckius ‖ *πολιτικόν* Γ M^s et pr. P^1 (nam *εμι* sunt in ras.) †.

οὐδὲ αν ἤ σπουδαιότατος, εἰ μὴ εἴη πάσας ἔχων τὰς ἀρετὰς καὶ τοιοῦτος οἷος θεὸς νομίζεσθαι ὁποῖον προείρηκεν. mg.^{1} P^1 et mg.^{3} P^2 | 5. *τρόπον τινά*] *θεὸς νομιζόμενος.* p^2.

Locus citatus. 1288 a, 6. *πρότερον*] c. 13. 1284 a, 3 — b, 34.

dominum esse omnium, neque non existentibus legibus, sed ipsum tamquam sit lex, neque legibus existentibus, neque bonum bonis neque non bonis non bonum, neque si secundum virtutem melior sit nisi modo quodam. quis autem modus, dicendum: dictum est autem aliqualiter et prius. primo autem 11
determinandum, quid sit regnabile et quid sit aristocraticum et quid politicum. regnabile quidem igitur talis est multitudo, quae nata est ferre genus superexcellens secundum virtutem ad praesulatum politicum, aristocratica autem multitudo, quae nata est ferre multitudinem potentem regi principatu liberorum ab hiis qui secundum virtutem praesidibus ad politicum principatum, politica autem multitudo, in qua nata est fieri multitudo

1. *sed* — 2. *legibus* om. c ‖ 3. non bonis] *non bonus* pr. m (crx. rc.) | *si* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ 4. *adhuc* post *sit* add. rc. m ‖ 5. *est* om. m | 6. *sit* ante *aristocraticum* om. Alb. ‖ 7. *talis* post *est* Alb. ‖ 8. *natura* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ 9. *aristocratia* aeghklmnt Alb. et pr. b (crx. rc.).

(XI) ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι κατὰ νόμον τὸν κατ' ἀξίαν διανέμοντα
12 τοῖς εὐπόροις τὰς ἀρχάς. ὅταν οὖν ἢ γένος ὅλον ἢ καὶ [τῶν ἄλλων] ἕνα [τινὰ] συμβῇ διαφέροντα γενέσθαι κατ' ἀρετὴν τοσοῦτον ὥσθ' ὑπερέχειν τὴν ἐκείνου τῆς τῶν ἄλλων πάντων, τότε δίκαιον τὸ γένος εἶναι τοῦτο βασιλικὸν καὶ κύριον πάντων καὶ βασιλέα τὸν ἕνα τοῦτον. καθάπερ γὰρ εἴρηται πρότερον, οὐ μόνον οὕτως ἔχει κατὰ τὸ δίκαιον, ὃ προφέρειν εἰώθασιν οἱ τὰς πολιτείας καθιστάντες οἵ τε τὰς ἀριστοκρατίας καὶ οἱ τὰς ὀλιγαρχίας καὶ πάλιν οἱ τὰς δημοκρατίας (πάντη γὰρ καθ' ὑπεροχὴν ἀξιοῦσιν, ἀλλὰ ὑπεροχὴν οὐ τὴν
13 αὐτήν), ἀλλὰ κατὰ τὸ πρότερον λεχθέν. οὔτε γὰρ κτείνειν ἢ

14. καὶ ante ἄρχειν add. M^s ‖ ἄρχεσθαι καὶ ἄρχειν Π^2 Bekk. διανέμοντα τὰς ἀρχὰς κατ' ἀξίαν τοῖς εὐπόροις (?) Γ ‖ 15. ἀπόροις P^3 Π^3 Ar. et varia lectio ap. Guil. et γρ. mg. P^1 nec non pr. P^2, deinde vero εὐπόροις superscr. corr.[3] et γρ. καὶ ἀπόροις add. mg.[3], εὐπόροις καὶ ἀπόροις non male ci. Stahrius, πολίταις ci. Coraes ‖ ὅτ' ἂν M^s ἢ γένος Γ M^s † ‖ ἢ γένος ὅλον in mg. P^4 ‖ καί, ut videtur, om. Γ ‖ τῶν ἄλλων offendit iam Albertum, scribit enim: *aliorum id est aliquorum*, post 19. βασιλέα traiciat Schmidtius ‖ 16. τινὰ add. Π^2 Ar. Bekk. ‖ διαφέροντα post γενέσθαι Γ ‖ γενεσθαι M^s ‖ 17. τῆς τῶν ἄλλων om. pr. P^1 (suppl. mg.[1]) ‖ 18. τότε — πάντων om. P^2 ‖ εἶναι post τοῦτο (?) Γ ‖ 20. οὐ μόνον secl. Boiesenius, οὐ μόνον οὕτως corrupta esse suspicatur Spengelius ‖ προσφέρειν M^s ‖ 21. τὰς ante πολιτείας om. pr. P^2 (suppl. aut corr.[1] aut corr.[2]) ‖ ἀριστοκρατικὰς P^1 Π^2 Bekk. ‖ 22. καὶ οἱ — δημοκρατικάς bis scr. pr. P^2 (crx. p^2) ‖ ὀλιγαρχικὰς P^1 Π^2 Bekk. ‖ δημοκρατικάς P^1 Π^2 Bekk. et corr. M^s ‖ 23. πάντες $P^{2.3}$ Q^b T^b Ar. Ald. Bekk. et pr. P^4 ‖ ἀξιοῦσιν — ὑπεροχὴν om. T^b et pr. P^4 Q^b, ἀξιοῦσιν suppl. mg. P^4, ἀξιοῦσιν ἀλλά ὑπεροχὴν mg. rc. Q^b ‖ ἀλλ' $P^{2.3}$ Ald. Bekk. ‖ 24. ⟨καὶ⟩ κατὰ Schneiderus.

Locus citatus. 1288 a, 19. 24. πρότερον] c. 13. 1284 a, 3 — b, 34.
Glossae. 1288 a, 24. οὔτε — 25. ἐστίν] οὐ δεῖν φησιν ἐξοκρακίζεσθαι

politica, potens principari et subici secundum legem distri-
12 buentem principatus secundum dignitatem opulentis. cum igitur sit genus totum vel aliorum unum acciderit esse differentem secundum virtutem tantum, ut excedat quae illius eam quae aliorum omnium, tunc iustum est genus hoc esse regale et dominans omnium et regem unum hunc. sicut enim dictum est prius, non solum sic habet secundum iustum, quod proferre consueverunt qui politias instituunt et qui aristocratias et qui oligarchias et iterum qui democratias (penitus enim secundum excessum volunt, sed excessum non eundem), immo secundum

2. dignitatem] *legem* a ; opulentis] *seu egenis, ut dicit translator se invenisse et bene* mg. rc. a ‖ 3. sit] *vel* t Alb. ‖ 4. *tantum* et *quae* ante *illius* om. Alb. 6. *est* om. t ‖ 7. sic] *sed* a ‖ 9. et iterum] *et rationem* bc et pr. m, del. rc. m.

φυγαδεύειν οὐδ' ὀστρακίζειν δή που τὸν τοιοῦτον πρέπον ἐστίν, (XI)
οὔτ' ἀξιοῦν ἄρχεσθαι κατὰ μέρος· οὐ γὰρ πέφυκε τὸ μέρος
ὑπερέχειν τοῦ παντός, τῷ δὲ τὴν τηλικαύτην ὑπερβολὴν ἔχοντι
τοῦτο συμβέβηκεν. ὥστε λείπεται μόνον τὸ πείθεσθαι τῷ
τοιούτῳ καὶ κύριον εἶναι μὴ κατὰ μέρος [τοῦτον] ἀλλ' ἁπλῶς.

περὶ μὲν οὖν βασιλείας, τίνας ἔχει διαφοράς, καὶ πότερον XII
οὐ συμφέρει ταῖς πόλεσιν ἢ συμφέρει, καὶ τίσι, καὶ πῶς,
18 *διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον· ἐπεὶ δὲ τρεῖς φαμεν εἶναι τὰς*
ὀρθὰς πολιτείας, τούτων δὲ ἀναγκαῖον ἀρίστην εἶναι τὴν ὑπὸ
τῶν ἀρίστων οἰκονομουμένην, τοιαύτη δ' ἐστὶν ἐν ᾗ συμβέβη-
κεν ἢ ἕνα τινὰ συμπάντων ἢ γένος ὅλον ἢ πλῆθος ὑπερέχον
εἶναι κατ' ἀρετήν, τῶν μὲν ἄρχεσθαι δυναμένων τῶν δ'

25. *που* non vertit Guil. ‖ 27. *τὴν* om. M[s] P[1] Q[b] T[b] Bekk. ‖ *τηνικαύτην* pr. M[s] ‖ 28. *τούτο* M[s] ‖ 29. *τοῦτον* add. *Π*[2] Ar. Bekk. ‖ 32. *διορίσθω* M[s] ‖ *τὸν τρόπον* post *τοῦτον* *Γ* ‖ 33. *δ'* *Π*[2] Bekk. ‖ 36. *ἄρχεσθαι* ⟨*καὶ ἄρχειν*⟩ Spengelius Bekk.[2].

τὸν ὑπερφέροντα κατ' ἀρετήν, ὡς ἀξιοῦσι τινες δῆθεν συνιστῶντες τὰς πολιτείας (*τὰς πολιτείας* ante *συνιστῶντες* P[1]), *ὡς προείρηται. ἀξιοῦσι γὰρ πάντας τοὺς καθ' ὁποιανοῦν ὑπεροχὴν ὑπερφέροντας ἐξοστρακίζειν.* mg.[1] P[1] et mg.[3] P[2] ‖ 28. *τοῦτο*] *δηλονότι τὸ εἶναι πᾶν.* p[2].

quod prius dictum est. neque enim occidere vel fugare neque 13
relegare utique talem decens est neque velle subici secundum
partem: non enim nata est pars excellere ipsum omne, ei au-
tem, qui tantam excellentiam habet, hoc accidit. quare relin-
quitur solum obedire tali et dominum esse non secundum par-
tem, sed simpliciter.

de regno quidem igitur, quas habet differentias, et utrum
non expediat civitatibus aut expediat, et quibus et quomodo,
determinatum sit hoc modo: 18. quoniam autem tres dicimus XII
esse rectas politias, harum autem necessarium optimam esse
eam, quae ab optimis dispensatur, talis autem est, in qua ac-
cidit vel unum aliquem simul omnium vel genus totum vel
mutitudinem excedentem esse secundum virtutem, hiis quidem

1. vel] *neque* b ‖ 2. velle] *ulli* bckm, *illi* h, *ullo* t, *universale* pr. g, *utile* corr. g, *utile universale* t[a] Alb. ‖ 4. *esse* post *accidit* add. rc. m 5. *talem* ante *partem* add. c ‖ 8. *civitatibus* linea suppos. del. rc. m ‖ 10. *esse* post *rectas* Alb. ‖ 11. *eam* om. Alb.

(XII) *ἄρχειν πρὸς τὴν αἱρετωτάτην ζωήν, ἐν δὲ τοῖς πρώτοις ἐδεί-
χθη λόγοις ὅτι τὴν αὐτὴν ἀναγκαῖον ἀνδρὸς ἀρετὴν εἶναι καὶ
πολίτου τῆς ἀρίστης πόλεως· φανερὸν ὅτι τὸν αὐτὸν τρόπον
καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ἀνήρ τε γίνεται σπουδαῖος καὶ πόλιν συ-*
2 *στήσειεν ἄν τις ἀριστοκρατουμένην ἢ βασιλευομένην, ὥστε ἔσται
καὶ παιδεία καὶ ἔθη ταὐτὰ σχεδὸν τὰ ποιοῦντα σπουδαῖον* 1288 b
*ἄνδρα καὶ τὰ ποιοῦντα πολιτικὸν [καὶ βασιλικόν]. διωρισμέ-
νων δὲ τούτων περὶ τῆς πολιτείας ἤδη πειρατέον λέγειν τῆς
ἀρίστης, τίνα πέφυκε γίνεσθαι τρόπον καὶ καθίστασθαι πῶς.*

37. *ἐδείχθη* post 38. *λόγοις* (?) *Γ* ‖ 38. *ἀνδρὸς*] *boni viri* Ar., *ἀνδρὸς ⟨ἀγαθοῦ⟩* Schneiderus ‖ 39. *τῆς πόλεως τῆς ἀρίστης* $Π^2$ Bekk. ‖ 40. *διὰ* om. pr. P^1 (suppl. mg.[1]) ‖ *τὸν αὐτὸν* pr. M^s ‖ *γίνεται* ante *ἀνὴρ* *Γ*, *γίγνεται* $P^{2.3.}$, *γίνηται* P^4 ‖ 41. *⟨ἄριστ' ἢ⟩ ἀριστοκρατουμένην* Buecheler ‖ *ἀριστοκρατουμένην ἢ βασιλευομένην* glossam esse et aut *ἄριστα πολιτευομένην* aut *εὖ τεταγμένην* scriptum fuisse ci. Schmidtius ‖ *ἢ βασιλευομένην* secludenda esse ci. Spengelius ‖ *ἢ*] *καὶ Γ* † ‖ *ὥστ'* $Π^2$ Bekk.

1288 b, 1. *ταῦτα* P^4 T^b (de Q^b tacet Bekk.) ‖ *σχεδὸν* om. M^s ‖ *σπουδαῖον* — 2. *ποιοῦντα* om. P^2 ‖ 2. *πολιτικὸν*] *πολίτην ἀγαθὸν* olim ci. Spengelius ‖ *καὶ βασιλικόν* secl. Spengelius ‖ *βασιλικὸν ⟨καὶ ἀριστοκρατικόν⟩* Conringius, *βασιλευτόν* Nickesius ‖ 3. *δὴ* ci. Conringius ‖ *τῆς ἀρίστης* ante *ἤδη* (?) *Γ* ‖ 4. *γίγνεσθαι* $P^{2.3.}$ Ald. ‖ *καθιστᾶσθαι* M^s, *καθίστασθαί* P^3 T^b W^b Ald. et pr. P^2 (acutus posterior eras.) ‖ *πως* $P^{2.3.}$ T^b W^b Ald.

Locus citatus. 1288 a, 37. *ἐν* — 38. *λόγοις*] c. 4. 5.

Glossa. 1288 b, 4. *καὶ — πῶς*] *οὕτω συντακτέον· καὶ πῶς ἀνάγκη δὴ τοὺς* (?) *περὶ αὐτῶν ἐπισκεψομένους καθίστασθαι ἤτοι ποία ἀρχῇ λόγου χρήσασθαι ἀνάγκη* mg.[3] P^2: verba *ἤτοι* — *χρήσασθαι* praebet etiam mg. rubr.[1] P^1.

subici potentibus, hiis autem principari ad electissimam vitam, in primis autem sermonibus ostensum est, quod eandem necessarium viri virtutem esse et civis optimae civitatis: manifestum, quod eodem modo et per eadem fit vir studiosus et civitatem
2 instituet utique quis aristocratizatam et regno gubernatam, quare erunt et disciplina et assuetudines eaedem fere, quae faciunt studiosum virum et quae faciunt politicum et regale. determinatis autem hiis de politia optima iam tentandum dicere, quo nata sit fieri modo et institui quomodo. necesse utique facturum de ipsa convenientem speculationem.

3. *boni* post *viri* add. rc. m ‖ 4. *eandem* **abchklmnt** t^{ac} Alb. ‖ *sit* **ghknt** Alb. ‖ studiosus] *virtuosus* Alb. ‖ 5. *et* post *quare* add. **a** ‖ 6. *discipline* **a** ‖ 7. *studiosum* — *quae* om. Alb. ‖ 8. *quo* — 9. *instituti* om. Alb. ‖ 9. *et* post *institui* add. rc. m.

Δ (Ζ).

Ἀνάγκη δὴ τὸν μέλλοντα περὶ αὐτῆς ποιήσασθαι τὴν προσή-
1323 a 1 κουσαν σκέψιν [Περὶ πολιτείας ἀρίστης τὸν μέλλοντα ποιήσα- I
σθαι τὴν προσήκουσαν ζήτησιν ἀνάγκη] διορίσασθαι πρότερον τίς αἱρετώτατος βίος. ἀδήλου γὰρ ὄντος τούτου καὶ τὴν ἀρίστην ἀναγκαῖον ἄδηλον εἶναι πολιτείαν· ἄριστα γὰρ πράττειν προσήκει τοὺς ἄριστα πολιτευομένους ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς, ἐὰν μή τι γίνηται παράλογον. διὸ δεῖ πρῶτον ὁμολογῆσθαι τίς ὁ πᾶσιν ὡς εἰπεῖν αἱρετώτατος βίος, μετὰ
δὲ τοῦτο πότερον κοινῇ καὶ χωρὶς ὁ αὐτὸς ἢ ἕτερος. νομί- 2
σαντας οὖν ἱκανῶς πολλὰ λέγεσθαι καὶ τῶν ἐν τοῖς ἐξωτε-

1288 b, 5. ἀνάγκη — 6. σκέψιν sunt finis libri III. in codicibus et translationibus, om. Bekk.[2] ‖ δὴ] γὰρ P$^{4.6}$ L^{s} Ar., δὲ Spengelius ‖ τὸν μέλλοντα om. P$^{1.6}$ L^{s} Ar.
1323 a, 14. περὶ — 15. ἀνάγκη = 1288 b, 5. ἀνάγκη — 6. σκέψιν, secl. Spengelius ‖ δὲ post περὶ add. P^{2} et corr. P^{5} † ‖ τῆς ante ἀρίστης add. P^{1} et mg. P^{4} ‖ 15. πρῶτον P^{1} Π^{2} Bekk. † ‖ 16. αἱρετώτερος P^{1} ‖ 17. ἀναγκαῖον post ἄδηλον P^{1} ‖ ἄδηλον post εἶναι Γ ‖ πολιτείαν ante ἀναγκαῖον (?) Γ ‖ 19. αὐτοῖς Γ Ar. ‖ γίγνηται Π^{2} Bekk.[1] ‖ παρὰ λόγον Γ Ar. (fors. recte) ‖ 20. ὁμολογεῖσθαι Π Ar. Bekk. ‖ ὡς εἰπεῖν om. pr. P^{1} (suppl. mg.) ‖ 21. ἕτερα M^{s} ‖ νομίσαντας, sed ας in ras. P^{5} ‖ 22. ἱκανὸς pr. M^{s} ‖ λέγειν (?) Γ † ‖ τῶν male secl. Schneiderus.

Glossa. 1323 a, 19. ἐὰν — παράλογον] οἷον πολεμίων ἔφοδος ἤ τι τοιοῦτον. mg.[3] P^{2}.

LIBER IV (VII).

1. De politia optima facturum convenientem inquisitionem I
necesse determinare prius, quae sit eligibilissima vita. immanifesto enim existente hoc et optimam politiam necessarium esse immanifestam: optime enim agere convenit eos, qui optime politizant ex existentibus sibi, nisi aliquid fiat praeter rationem. propter quod oportet primo confessum esse, quae sit quae omnibus, ut est dicere, eligibilissima vita, post hoc autem
utrum communiter et seorsum eadem vel altera. putantes igitur 2
sufficienter multa dicere et eorum quae in extrinsecis sermoni-

3. *opmam* pr. bm ‖ 4. *ager* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ 5. *ex* om. t (suppl. t^{a}) ‖ 6. *propter* om. c ‖ quod] *hoc* a ‖ *prius* t ‖ 7. *hec* b, *haec* t ‖ *autem* om. t ‖ 8. *utrumque* a ‖ 9. *et* — 239, 1. *ipsis* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ *dixisse* t^{c} ‖ *quae* t t^{ac}, *qui* fors. recte n et codices manu scripti et Alb. (nam ad *eorum* addit: *supple philosophorum*), quamquam *quae* male scripsit Jammyus ‖ *in* om. nt Alb. ‖ extrinsecis] *ethicorum* gl. 1, *trinseca* (ut videtur) rc. m.

(I) *ρικοῖς λόγοις περὶ τῆς ἀρίστης ζωῆς, καὶ νῦν χρηστέον αὐτοῖς. ὡς ἀληθῶς γὰρ πρός γε μίαν διαίρεσιν οὐδεὶς ἀμφισβητήσειεν ἂν ὡς οὐ τριῶν οὐσῶν μερίδων, τῶν τε ἐκτὸς καὶ τῶν ἐν τῷ σώματι καὶ τῶν ἐν τῇ ψυχῇ, πάντα ταῦτα ὑπάρχειν τοῖς μακαρίοις χρή. οὐδεὶς γὰρ ἂν φαίη μακάριον τὸν μηδὲν μόριον ἔχοντα ἀνδρίας μηδὲ σωφροσύνης μηδὲ δικαιοσύνης [μηδὲ φρονήσεως], ἀλλὰ δεδιότα μὲν τὰς παραπετομένας μυίας, ἀπεχόμενον δὲ μηδενός, ἂν ἐπιθυμήσῃ τοῦ φαγεῖν ἢ τοῦ πιεῖν, τῶν ἐσχάτων, ἕνεκα δὲ τεταρτημορίου διαφθείροντα τοὺς φιλτάτους φίλους· ὁμοίως δὲ καὶ τὰ περὶ τὴν φρόνησιν ἔχει,*

23. *τῆς* om. M[s] ‖ 26. *τω* om. P[5] S[b] V[b] Ald. et pr. P[4] ‖ 27. *χρή*] *δεῖ* Victorius, rec. Bekk., om. P[2.3.5.] S[b] V[b] Ald. et pr. P[4] (suppl. mg.) † ‖ *μηθὲν* P[5] *Π*[2] Bekk. ‖ 28. *μηδὲ δικαιοσύνης*] *δὲ δικαιοσύνης* P[5] ‖ 29. *μηδὲ φρονήσεως* non est secludendum, si v. 32. codices quam Guilelmum sequi mavis ‖ *παραπετωμένας* P[5], *πετομένας Γ*, *circumvolantes* Ar. ‖ 30. *μηθενός* P[5] *Π*[2] Bekk. ‖ *ἂν* — 31. *πιεῖν* post 31. *ἐσχάτων* (?) *Γ* ‖ *τοῦ* ante *φαγεῖν* om. pr. P[5], *τον* Coraes ‖ *τοῦ φαγεῖν* — 31. *πιεῖν* secl. Bernaysius (recte, ut videtur) ‖ *τοῦ* post *ἢ* om. P[5] *Π*[2] Bekk. ‖ 31. *ποιεῖν* P[1] et pr. M[s] † ‖ *δὲ* om. P[2] ‖ *τεταρμορίου* pr. P[5], *τετταρμορίου* pr. P[3] (crx. et in textu et in mg. rc.) ‖ 32. *φίλους* secl. Coraes Bekk.[2] ‖ *τὴν* — 33. *μακαρίζουσι*] *τὴν διάνοιαν* P[1.5.] *Π*[2] Ald. Bekk. (fors. recte), om. in lac. 4—5 litterarum M[s].

Glossa. 1323 a, 24. *ὡς* — 25. *ἂν*] *οὐδεὶς φησὶ πάντων ἀμφισβητήσει περὶ τῆς διαιρέσεως ταύτης, ἣν καὶ ἐπάγει.* mg.[3] P[2].

bus de optima vita, et nunc utendum ipsis. ut vere enim ad unam divisionem nullus dubitabit utique, quin tribus existentibus partitionibus, eorum quae extrinsecus et eorum quae in corpore et eorum quae in anima, omnia haec existere beatis oporteat. nullus enim utique dicet beatum eum, qui nullam partem habet fortitudinis neque temperantiae neque iustitiae neque prudentiae, sed formidantem quidem volantes muscas, abstinentem autem a nullo extremorum, si appetat comedere vel bibere, gratia autem quadrantis perimentem amicissimos amicos: similiter autem et quae circa prudentiam se habent,

1. enim] *autem* b ‖ 2. *unum* in ras. scr. rc. a ‖ *utique* post *existentibus* b ‖ quin] *quoniam* t Alb. ‖ 3. *patronis vel* ante *particionibus* add. pr. b (*vacat* superscr. rc.) ‖ extrinsecus] *exercitus* pr. b, *exterius* Alb. et in textu et in mg. rc. b ‖ 5. *oportet* t Alb. ‖ *utique* post *dicet* c ‖ 6. *habet* ante *partem* a, om. Alb. ‖ 8. *autem* om. t ‖ 10. *se habent* om. a ‖ *se* — 240, 1 *beatificant* om. t et in lac. pr. b (suppl. mg. rc.).

οὐδὲ γὰρ μακαρίζουσιν οὕτως ἄφρονα καὶ διεψευσμένον ὥσπερ τι (I)
παιδίον ἢ μαινόμενον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν λεγόμενα ὥσπερ πάντες 3
ἂν συγχωρήσειαν, διαφέρονται δ' ἐν τῷ ποσῷ καὶ ταῖς ὑπεροχαῖς. τῆς μὲν γὰρ ἀρετῆς ἔχειν ἱκανὸν εἶναι νομίζουσιν ὁποσονοῦν, πλούτου δὲ καὶ χρημάτων καὶ δυνάμεως καὶ δόξης καὶ πάντων τῶν τοιούτων εἰς ἄπειρον ζητοῦσι τὴν ὑπερβολήν. ἡμεῖς δὲ αὐτοῖς ἐροῦμεν ὅτι ῥᾴδιον μὲν περὶ τούτων καὶ διὰ τῶν ἔργων [δια-]λαμβάνειν τὴν πίστιν, ὁρῶντας ὅτι κτῶνται καὶ φυλάττουσιν οὐ τὰς ἀρετὰς τοῖς ἐκτὸς ἀλλ' ἐκεῖνα ταύταις,
1323 b καὶ τὸ ζῆν εὐδαιμόνως, εἴτ' ἐν τῷ χαίρειν ἐστὶν εἴτ' ἐν ἀρετῇ τοῖς ἀνθρώποις εἴτ' ἐν ἀμφοῖν, ὅτι μᾶλλον ὑπάρχει τοῖς τὸ

33. *διεψευσμένον*] *διεφθαρμένον* male ci. Sylburgius ‖ 34. *δίον ἢ μαινόμενον* in ras. M[s], *ἢ* om. *Γ* ‖ *οὕτω* ante *λεγόμενα* add. P[5] ‖ *ὥσπερ* om. P[5], secl. Scaliger, prob. Spengelius, *ὥσπερ* ** Schneiderus, *ὥσπερ* ⟨*εἰρήκαμεν*⟩ ex Lambini vers. Zwingerus, *ὥσπερ* ⟨*λέγομεν*⟩ melius fore dicit Schneiderus, *ὥσπερ* ⟨*εἴπομεν*⟩ olim ci. Spengelius, *ὡς εἰπεῖν* Coraes, *ἁπλῶς* Bernaysius, ⟨*ἁπλῶς*⟩ *ὥσπερ* ci. Susem. ‖ 35. *ἂν* om. pr. P[1] (suppl. corr.[1]) ‖ *συγχωρήσιαν* P[4] ‖ 36. *ἔχειν — νομίζουσιν* post *ὁποσονοῦν* (?) *Γ* ‖ *εἶναι* om. P[5] S[b] V[b] Ald. et pr. P[4] ‖ 37. *καὶ* ante *χρημάτων* secl. Bernaysius, prob. Schmidtius ‖ *χορηγημάτων* ci. Schmidtius ‖ 40. *λαμβάνειν* Lambinus, *διαλαμβάνειν* P[5] *Π*[2] p[1] Ar. Bekk.[1], *διαβαίνειν* *Γ* M[s] et pr. P[1] ‖ *τὴν* om. pr. P[4] ‖ *ὁρῶντες* M[s].

1323 b, 1. *τὸ*] *τῷ* *Γ* † ‖ 2. *εἴτ' ἀναμφοῖν* M[s].

Glossa. 1323 b, 2. *μᾶλλον*] *ἀντὶ τοῦ λίαν*. p[2].

neque enim beatificant sic imprudentem et mendacem sicut quidam puerulus insensatus. sed haec quidem dicta ut omnes uti- 3 que concedent, differunt autem in quanto et excessibus. virtutis quidem enim quantumcunque habere sufficiens esse putant, divitiarum autem et pecuniarum et potentiae et gloriae et omnium talium in infinitum quaerunt excessum. nos autem ipsis dicemus, quod facile quidem de hiis et per opera pervenire fidem, videntes quia acquirunt et conservant non virtutes extrinsecis, sed illa hiis, et vivendo feliciter, sive in gaudere est sive in virtute hominibus sive in ambobus, quia

1. *neque — beatificant* om. m ‖ *beneficant* s et fort. a, *benificant* g et pr. k ‖ *quidem* m, *quendam* s ‖ 2. *pierulus* rc. m ‖ *vel* ante *insensatus* add. t, *aut* add. t[s] ‖ *insensatus* om. in lac. pr. b (suppl. mg. rc.) ‖ sed] *et* a ‖ 4. *quidem* post *enim* a, *quid* pr. m, *quidam* rc. m ‖ 5. *autem* om. m ‖ *et* ante *potentie* om. a ‖ *potentie*, sed *e* in fine verbi in ras. a rc. m. scr. a | 6. *in* om. t ‖ 7. *et* om. m ‖ *provenire* s et codices et Alb. ‖ 10. *est* om. Alb. ‖ hominibus] *omnibus* aeghklmt Alb. et pr. b (crx. mg. rc.), *entibus* n.

(I) ἦθος μὲν καὶ τὴν διάνοιαν κεκοσμημένοις εἰς ὑπερβολήν, περὶ δὲ τὴν ἔξω κτῆσιν τῶν ἀγαθῶν μετριάζουσιν, ἢ τοῖς ἐκεῖνα μὲν κεκτημένοις πλείω τῶν χρησίμων, ἐν δὲ τούτοις
4 ἐλλείπουσιν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν λόγον σκοπουμένοις εὐσύνοπτον ἐστίν. τὰ μὲν γὰρ ἐκτὸς ἔχει πέρας, ὥσπερ ὄργανόν τι, πᾶν δὲ τὸ χρήσιμον ἐστίν, ὥστε αὐτῶν τὴν ὑπερβολὴν ἢ βλάπτειν ἀναγκαῖον ἢ μηδὲν ὄφελος εἶναι [αὐτῶν] τοῖς ἔχουσιν· τῶν δὲ περὶ ψυχὴν ἕκαστον ἀγαθῶν, ὅσῳ περ ἂν ὑπερβάλλῃ, τοσούτῳ μᾶλλον χρήσιμον [εἶναι], εἰ δεῖ καὶ τούτοις ἐπιλέγειν μὴ μόνον τὸ καλὸν ἀλλὰ καὶ τὸ χρήσιμον. ὅλως τε δῆλον ὡς ἀκολουθεῖν φήσομεν τὴν διάθεσιν τὴν ἀρίστην ἑκάστου πράγματος πρὸς ἄλληλα κατὰ τὴν ὑπεροχήν,

3. καὶ τὴν διάνοιαν in mg. P^5 ‖ 4. την κτῆσιν των ἀγαθῶν τῶν ἔξω ci. Schneiderus ‖ 6. ἀλλὰ om. M^s et pr. P^1 et, ut videtur, Γ ‖ τὸν del. Schneiderus ‖ 8. πᾶν] πέρας Bernaysius ‖ δέ Scaliger, γὰρ ci. Susem. ‖ τῳ Scaliger ‖ ⟨χρήσιμον τοῦτ' ἔχει πέρας, εἰς ὃ⟩ χρήσιμον vel ⟨τοιοῦτον τοῦτ' ἔχει πέρας, εἰς ὃ⟩ χρήσιμον ci. Susem. ‖ ὥστε αὐτῶν Susem., ὥστε αὐτοῦ, ut videtur, Ar. (v. Addenda), αὐτῶν (?) Γ, ὥστε Bernaysius, ὧν Π Bekk., οὗ Onckenius ‖ 9. μηθὲν Π^2 Bekk. ‖ αὐτῶν om. Γ M^s P^1 Ar., add. $P^{2.3.4.5.6.}$ S^b V^b Ald. Bekk. Bernaysius, αὐτῆς Onckenius ‖ 11. μᾶλλον post χρήσιμον P^5 S^b ‖ ⟨χρὴ⟩ χρήσιμον εἶναι Bernaysius ‖ εἶναι del. Schneiderus, secl. Bekk.^{2}, ἐστίν ci. Spengelius ‖ 13. τὲ P^3, δὲ S^b Ald. † ‖ 14. πρὸς ἄλληλα post 15. εἴληχε Schneiderus ‖ ἀλλήλας Lambinus ‖ ἀρίστην post τὴν add. P^1 ‖ ὑπεροχήν — 15. διάστασιν] διάστασιν — τῇ ὑπεροχῇ Schneiderus, ὑπεροχῆς διάστασιν, ἥνπερ εἴληχε e vetustae translationis vestigiis fortasse conici posse censet Spengelius.

Glossa. 1323 b, 8. τὸ χρήσιμόν] ἤτοι τὸ ὄργανον. p^2.

magis existit ornatis moribus quidem et intellectu ad excessum, circa extrinsecam autem possessionem bonorum mediocribus quam hiis, qui illa quidem possident ampliora opportunis, in
4 hiis autem deficiunt: quin immo et secundum rationem considerantibus facile conspicabile est. quae quidem enim extra habent terminum, sicut organum quoddam, omne autem quod utile est, eorum excessum aut nocere necessarium aut nihil proficuum esse habentibus: bonorum autem quae circa animam unumquodque quanto quidem utique excedit, tanto magis utile esse, si oportet et in hiis dicere non solum quod bonum, sed etiam quod utile. totaliterque palam, quod assequi dicemus dispositionem optimam uniuscuiusque rei ad invicem secundum

2. *mediocrium* a ‖ 3. opportunis] *optimis* mt Alb. ‖ 5. *extra* om. c ‖ 7. nocere] *necesse* a ‖ 11. etiam] *et* bcmt.

ἥνπερ εἴληχε διάστασιν ὧν φαμεν εἶναι αὐτὰς ταύτας δια- (I)
*θέσεις. ὥστ' εἴπερ ἐστὶν ἡ ψυχὴ τιμιώτερον καὶ τῆς κτήσεως
καὶ τοῦ σώματος καὶ ἁπλῶς καὶ ἡμῖν, ἀνάγκη καὶ τὴν
διάθεσιν τὴν ἀρίστην ἑκάστου ἀνάλογον τούτων ἔχειν. ἔτι δὲ καὶ
τῆς ψυχῆς ἕνεκεν αἱρετὰ πέφυκε ταῦτα καὶ δεῖ πάντας αἱρεῖ-
σθαι [καὶ] τοὺς εὖ φρονοῦντας, ἀλλ' οὐκ ἐκείνων ἕνεκεν τὴν ψυ-
χήν. ὅτι μὲν οὖν ἑκάστῳ τῆς εὐδαιμονίας ἐπιβάλλει τοσοῦτον* 5
*ὅσον περ ἀρετῆς καὶ φρονήσεως καὶ τοῦ πράττειν κατὰ ταύ-
τας, ἔστω συνωμολογημένον ἡμῖν, μάρτυρι τῷ θεῷ χρωμέ-
νοις, ὃς εὐδαίμων μέν ἐστι καὶ μακάριος, δι' οὐδὲν δὲ τῶν
ἐξωτερικῶν ἀγαθῶν ἀλλὰ δι' αὐτὸν αὐτὸς καὶ τῷ ποιός τις*

---

15. *ἥνπερ [εἴληχε] διεστάσιν* Bernaysius | *εἴληφε* P[3] Π[3] Bekk.[1] et pr. P[2] (em. corr.[3]) | *διάστασις* Ar., ut videtur (nam *ὑπεροχὴν — διάστ.* vertit: „*excessum distantiae*") et ante *ἥνπερ Γ*, ⟨*καὶ*⟩ *διάστασιν* scribendum aut verbum secludendum esse ci.. Madvigius, iam antea secl. Boiesenus, quam emendandi rationem, si omnino mutatione opus est, ut Spengelius ita ego quoque maxime probo, cum vocem nihil aliud nisi variam lectionem pro *ὑπεροχὴν* esse iam propter locum, quem in *Γ* habuit, veri haud dissimile sit | *αὐτὰς εἶναι διαθέσεις ταύτας* P[5] Π[2] Bekk. | *ταύτας*] *τοιαύτας* Bernaysius | 16. *τιμιώτερον* post 17. *σώματος* P[5] Π[2] Bekk. †, *τιμιωτέραν* M[s], *pretiosior* Guil. | 18. *καὶ* om. P[1.5] Π[2] Bekk. | 19. *ταῦτα πέφυκεν αἱρετὰ* P[5] Π[2] Bekk. | 20. *καὶ* om. P[1.5] Π[2] Ar. Bekk. | *τοὺς*] *τὰς* P[4] | 24. *οὐθὲν* P[5] Π[2] Bekk.[1] | 25. *αὐτὸν* M[s] P[3] | *αὐτὸν αὐτὸς*] *αὐτὸς αὐτὸν*? Spengelius | *τῷ*] *τὸ* M[s] P[1] (fors. recte) | *ποῖος τίς* M[s].

Glossa. 1323 b, 15. *ἥνπερ — ων*] *αυτα δηλονότι τὰ πράγματα ων.* p[2].

excessum, distantia quam quidem sortita est quarum dicimus
esse ipsas has dispositiones. quare siquidem est anima pretio-
sior et possessione et corpore et simpliciter et nobis, necesse
et dispositionem optimam uniuscuiusque proportionaliter hiis
habere. adhuc autem et animae gratia eligibilia nata sunt haec
et oportet omnes eligere et bene prudentes, sed non illorum
gratia animam. quod quidem igitur unicuique felicitatis adia- 5
cet tantum, quantum quidem virtutis et prudentiae et eius quod
est agere secundum has, sit concessum nobis teste deo utenti-
bus, qui felix quidem est et beatus, propter nullum autem ex-

---

1. *excessus distantiae* Alb., *excessum distantiae* ci. Spengelius | *quem* ante *distantia* t | 3. *necesse* in ras. scr. rc. a | 4. *et* om. e | *et* ante *proporcionaliter* add. m | 5. habere] *dicere* e | *nota* pr. b (crx rc.) | 6. omnes] *eos* a | *et* om. t Alb. | 7. *quidem* om. a | 9. *sic* beghklma | *confessum* beghklmat Alb.

(I) εἶναι τὴν φύσιν, ἐπεὶ καὶ τὴν εὐτυχίαν τῆς εὐδαιμονίας διὰ ταῦτ' ἀναγκαῖον ἑτέραν εἶναι (τῶν μὲν γὰρ ἐκτὸς ἀγαθῶν [τῆς ψυχῆς] αἴτιον ταὐτόματον καὶ ἡ τύχη, δίκαιος δὲ οὐδεὶς οὐδὲ σώφρων ἀπὸ τύχης οὐδὲ διὰ τὴν τύχην ἐστίν)· [|| ἐχόμενον δ' ἐστὶ καὶ τῶν αὐτῶν λόγων δεόμενον καὶ πόλιν εὐδαίμονα τὴν ἀρίστην εἶναι καὶ πράττουσαν καλῶς. ἀδύνατον δὲ καλῶς πράττειν τοῖς μὴ τὰ καλὰ πράττουσιν· οὐδὲν δὲ καλὸν ἔργον οὔτ' ἀνδρὸς οὔτε πόλεως χωρὶς ἀρετῆς καὶ φρονήσεως· ἀνδρία δὲ πόλεως καὶ δικαιοσύνη καὶ φρόνησις τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν καὶ μορφήν, ὧν μετασχὼν ἕκαστος τῶν ἀνθρώπων
6 λέγεται δίκαιος καὶ φρόνιμος καὶ σώφρων. || ἀλλὰ γὰρ ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον ἔστω πεφροιμιασμένα τῷ λόγῳ (οὔτε

26. καὶ bis scr. P[4] || 27. ἑτέραν post εἶναι Γ || γὰρ in mg. P[5] || ἀγαθῶν secl. Bernaysius || 28. τῆς ψυχῆς aut secludenda aut ante ἀγαθῶν transponenda esse ci. Spengelius || δ' P[5] Π[2] Bekk. || 29. ἐχόμενον — 36. σώφρων = 1324 a, 4. πότερον — 13. σπουδαιοτέραν: vitium detexit Spengelius, sustulit Susemihlius (ap. Boeckerum) et postea eodem modo Spengelius quoque || 31. τὴν ἀρίστην post εἶναι (?) Γ || δὲ] γὰρ Bernaysius || 32. τοῖς] τὴν Spengelius, rec. Bekk.[2] || καλλὰ P[4] || πράττουσαν M[s] et Spengelius, rec. Bekk.[2] † || οὐθὲν P[5] Π[2] Bekk. | 33. καὶ φρονήσεως secl. Schneiderus || 34. καὶ σωφροσύνη post φρόνησις add. Coraes, rec. Bekk.[2] (fors. recte) || 36. ἀνδρεῖος καὶ ante δίκαιος add. Coraes, rec. Bekk.[2] (fors. recte) || 37. περιφροιμιασμένα M[s] οὔθε P[4].

trinsecorum bonorum, sed propter se ipsum ipse et propterea quod qualis quis est secundum naturam, quoniam et bonam fortunam a felicitate propter hoc necessarium esse alteram (bonorum quidem enim quae extra animam caussa casus et fortuna, iustus autem nullus neque temperatus a fortuna neque propter fortunam est): habitum autem est et eisdem rationibus opportunum et civitatem felicem esse eam quae optima et agentem bene. impossibile autem bene agere hiis qui non bona agunt: nullum autem bonum opus neque viri neque civitatis sine virtute et prudentia: fortitudo autem civitatis et iustitia et prudentia eandem habet potentiam et formam, quibus participans unusquisque hominum dicitur iustus et prudens et tem-
6 peratus. sed haec quidem in tantum sint prooemialiter dicta ser-

1. sed] *sic* pr. m (crx. rc.) || 2. *quod qualis* in ras. scr. rc. a || 4. *enim* in ras. scr. rc. a || 7. *que* mn et pr. b, *quia* ghl et rc. b, sed in mg. em. idem, ut videtur, corrector, om. k || *optimam* abghklmn, *oportunam* c || 10. *fortitudo* — 11. *prudentia* om. c || *civitatis* post *iustitia* a || 11. *habet* post *potentiam* a, *habent* Alb. || 12. dicitur] *dē* ꝑr. b (crx. mg. rc.) || *et* post *prudens* om. a || 13. *quidem in* om. c || sint] *fuit* m et pr. a, *suit* (ut videtur) rc. a.

ἥνπερ εἴληχε διάστασιν ὧν φαμεν εἶναι αὐτὰς ταύτας δια- (I) θέσεις. ὥστ' εἴπερ ἐστὶν ἡ ψυχὴ τιμιώτερον καὶ τῆς κτήσεως καὶ τοῦ σώματος καὶ ἁπλῶς καὶ ἡμῖν, ἀνάγκη καὶ τὴν διάθεσιν τὴν ἀρίστην ἑκάστου ἀνάλογον τούτων ἔχειν. ἔτι δὲ καὶ τῆς ψυχῆς ἕνεκεν αἱρετὰ πέφυκε ταῦτα καὶ δεῖ πάντας αἱρεῖσθαι [καὶ] τοὺς εὖ φρονοῦντας, ἀλλ' οὐκ ἐκείνων ἕνεκεν τὴν ψυχήν. ὅτι μὲν οὖν ἑκάστῳ τῆς εὐδαιμονίας ἐπιβάλλει τοσοῦτον 5 ὅσον περ ἀρετῆς καὶ φρονήσεως καὶ τοῦ πράττειν κατὰ ταύτας, ἔστω συνωμολογημένον ἡμῖν, μάρτυρι τῷ θεῷ χρωμένοις, ὃς εὐδαίμων μέν ἐστι καὶ μακάριος, δι' οὐδὲν δὲ τῶν ἐξωτερικῶν ἀγαθῶν ἀλλὰ δι' αὐτὸν αὐτὸς καὶ τῷ ποιός τις

15. ηπερ [εἴληχε] διεστᾶσιν Bernaysius ‖ εἴληφε P^{3} Π^{3} Bekk.[1] et pr. P^{2} (em. corr.[3]) ‖ διάστασις Ar., ut videtur (nam ὑπεροχήν — διάστ. vertit: „*excessum distantiae*") et ante ἥνπερ Γ, ⟨καὶ⟩ διάστασιν scribendum aut verbum secludendum esse ci.. Madvigius, iam antea secl. Boiesenus, quam emendandi rationem, si omnino mutatione opus est, ut Spengelius ita ego quoque maxime probo, cum vocem nihil aliud nisi variam lectionem pro ὑπεροχὴν esse iam propter locum, quem in Γ habuit, veri haud dissimile sit ‖ αὐτὰς εἶναι διαθέσεις ταύτας P^{5} Π^{2} Bekk. ‖ ταύτας] τοιαύτας Bernaysius ‖ 16. τιμιώτερον post 17. σώματος P^{5} Π^{2} Bekk. †, τιμιωτέραν M^{s}, *pretiosior* Guil. ‖ 18. καὶ om. $P^{1.5.}$ Π^{2} Bekk. ‖ 19. ταῦτα πέφυκεν αἱρετὰ P^{5} Π^{2} Bekk. ‖ 20. καὶ om. $P^{1.5.}$ Π^{2} Ar. Bekk. ‖ τοὺς] τὰς P^{4} ‖ 24. οὐθὲν P^{5} Π^{2} Bekk.[1] ‖ 25. αὑτὸν M^{s} P^{3} ‖ αὐτὸν αὐτὸς] αὐτὸς αὑτὸν? Spengelius ‖ τῷ] τὸ M^{s} P^{1} (fors. recte) ‖ ποῖος τίς M^{s}.

Glossa. 1323 b, 15. ἥνπερ — ων] αυτα δηλονότι τὰ πράγματα ων. p^{2}.

excessum, distantia quam quidem sortita est quarum dicimus esse ipsas has dispositiones. quare siquidem est anima pretiosior et possessione et corpore et simpliciter et nobis, necesse et dispositionem optimam uniuscuiusque proportionaliter hiis habere. adhuc autem et animae gratia eligibilia nata sunt haec et oportet omnes eligere et bene prudentes, sed non illorum gratia animam. quod quidem igitur unicuique felicitatis adia- 5 cet tantum, quantum quidem virtutis et prudentiae et eius quod est agere secundum has, sit concessum nobis teste deo utentibus, qui felix quidem est et beatus, propter nullum autem ex-

1. *excessus distantiae* Alb., *excessum distantiae* ci. Spengelius ‖ *quem* ante *distantia* t ‖ 3. *necesse* in ras. scr. rc. a ‖ 4. *et* om. c ‖ *et* ante *proporcionaliter* add. m ‖ 5. habere] *dicere* c ‖ *nota* pr. b (crx. rc.) ‖ 6. omnes] *eos* a ‖ *et* om. t Alb. ‖ 7. *quidem* om. a ‖ 9. *sic* beghklmn ‖ *confessum* beghklmnt Alb.

(I) εἶναι τὴν φύσιν, ἐπεὶ καὶ τὴν εὐτυχίαν τῆς εὐδαιμονίας διὰ
ταῦτ' ἀναγκαῖον ἑτέραν εἶναι (τῶν μὲν γὰρ ἐκτὸς ἀγαθῶν
[τῆς ψυχῆς] αἴτιον ταὐτόματον καὶ ἡ τύχη, δίκαιος δὲ οὐδεὶς
οὐδὲ σώφρων ἀπὸ τύχης οὐδὲ διὰ τὴν τύχην ἐστίν)· [|| ἐχόμενον
δ' ἐστὶ καὶ τῶν αὐτῶν λόγων δεόμενον καὶ πόλιν εὐδαίμονα
τὴν ἀρίστην εἶναι καὶ πράττουσαν καλῶς. ἀδύνατον δὲ καλῶς
πράττειν τοῖς μὴ τὰ καλὰ πράττουσιν· οὐδὲν δὲ καλὸν ἔργον
οὔτ' ἀνδρὸς οὔτε πόλεως χωρὶς ἀρετῆς καὶ φρονήσεως· ἀνδρία
δὲ πόλεως καὶ δικαιοσύνη καὶ φρόνησις τὴν αὐτὴν ἔχει δύ-
ναμιν καὶ μορφήν, ὧν μετασχὼν ἕκαστος τῶν ἀνθρώπων
6 λέγεται δίκαιος καὶ φρόνιμος καὶ σώφρων. || ἀλλὰ γὰρ
ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον ἔστω πεφροιμιασμένα τῷ λόγῳ (οὔτε

26. καὶ bis scr. P^4 || 27. ἑτέραν post εἶναι Γ || γὰρ in mg. P^5 || ἀγαθῶν secl. Bernaysius || 28. τῆς ψυχῆς aut secludenda aut ante ἀγαθῶν transponenda esse ci. Spengelius || δ' P^5 $Π^2$ Bekk. || 29. ἐχόμενον — 36. σώφρων = 1324 a, 4. πότερον — 13. σπουδαιοτέραν: vitium detexit Spengelius, sustulit Susemihlius (ap. Boeckerum) et postea eodem modo Spengelius quoque || 31. τὴν ἀρίστην post εἶναι (?) Γ || δὲ] γὰρ Bernaysius || 32. τοῖς] τὴν Spengelius, rec. Bekk.^{2} || καλλὰ P^4 πράττουσαν M^s et Spengelius, rec. Bekk.^{2} † || οὐθὲν P^5 $Π^2$ Bekk. 33. καὶ φρονήσεως secl. Schneiderus || 34. καὶ σωφροσύνη post φρόνησις add. Coraes, rec. Bekk.^{2} (fors. recte) || 36. ἀνδρεῖος καὶ ante δίκαιος add. Coraes, rec. Bekk.^{2} (fors. recte) || 37. περιφροιμιασμένα M^s οὔθε P^4.

trinsecorum bonorum, sed propter se ipsum ipse et propterea
quod qualis quis est secundum naturam, quoniam et bonam
fortunam a felicitate propter hoc necessarium esse alteram (bo-
norum quidem enim quae extra animam caussa casus et for-
tuna, iustus autem nullus neque temperatus a fortuna neque
propter fortunam est): habitum autem est et eisdem rationibus
opportunum et civitatem felicem esse eam quae optima et agen-
tem bene. impossibile autem bene agere hiis qui non bona
agunt: nullum autem bonum opus neque viri neque civitatis
sine virtute et prudentia: fortitudo autem civitatis et iustitia et
prudentia eandem habet potentiam et formam, quibus partici-
pans unusquisque hominum dicitur iustus et prudens et tem-
6 peratus. sed haec quidem in tantum sint prooemialiter dicta ser-

1. sed] *sic* pr. m (crx. rc.) || 2. *quod qualis* in ras. scr. rc. a || 4. *enim* in ras. scr. rc. a || 7. *que* mn et pr. b, *quia* ghl et rc. b, sed in mg. eme idem, ut videtur, corrector, om. k || *optimam* abghklmn, *oportunam* c 10. *fortitudo* — 11. *prudentia* om. c || *civitatis* post *iustitia* a || 11. *habet* post *potentiam* a, *habent* Alb. || 12. dicitur] *dē* ꝑr. b (crx. mg. rc.) || *et* post *prudens* om. a || 13. *quidem in* om. c || sint] *fuit* m et pr. a, *suit* (ut videtur) rc. a.

γὰρ μὴ θιγγάνειν αὐτῶν δυνατόν, οὔτε πάντας τοὺς οἰκείους (I) *ἐπεξελθεῖν ἐνδέχεται λόγους, ἑτέρας γάρ ἐστιν ἔργον σχολῆς ταῦτα· νῦν δὲ ὑποκείσθω τοσοῦτον, ὅτι βίος μὲν ἄριστος, καὶ χωρὶς ἑκάστου καὶ κοινῇ ταῖς πόλεσιν, ὁ μετὰ ἀρετῆς κεχο-*
1324 a *ρηγημένης ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε μετέχειν τῶν κατ' ἀρετὴν πράξεων, πρὸς δὲ τοὺς ἀμφισβητοῦντας, ἐάσαντας ἐπὶ τῆς νῦν μεθόδου, διασκεπτέον ὕστερον, εἴ τις τοῖς εἰρημένοις τυγχάνει*
(2) *μὴ πειθόμενος)·*] *πότερον δὲ τὴν εὐδαιμονίαν τὴν* II
αὐτὴν εἶναι φατέον ἑνός τε ἑκάστου τῶν ἀνθρώπων καὶ πόλεως ἢ μὴ τὴν αὐτήν, λοιπόν ἐστιν εἰπεῖν. φανερὸν δὲ καὶ τοῦτο· πάντες γὰρ ἂν ὁμολογήσειαν εἶναι τὴν αὐτήν. ὅσοι γὰρ ἐν πλούτῳ τὸ ζῆν εὖ τίθενται ἐφ' ἑνός, οὗτοι καὶ τὴν πόλιν ὅλην, ἐὰν ᾖ πλουσία, μακαρίζουσιν· ὅσοι τε τὸν τυραννικὸν βίον μάλιστα τι-

38. *τυγγάνειν* P[4] ‖ 39. *λόγους ἐνδέχεται ἐπεξελθεῖν* (?) *Γ* ‖ *σχολῆς ἔργον ἐστὶν* (?) *Γ* ‖ 40. *ταὐτὰ* M[s] ‖ *δ'* Bekk. ‖ *γὰρ* post *μὲν* add. P[4] ‖ *καὶ* — 41. *ἑκάστου* om. P[4] V[b] Ald. et pr. P[3] (suppl. mg. rc., sed corr. postea erasa est) et pr. S[b] (suppl. in mg. ead. m.) † ‖ 41. *χωρὶς*] *ἰδίᾳ* Scaliger ‖ *ἑκάστῳ* P[2] Ar. Scaliger Bekk. et, ni fallor, mg. P[3] ‖ *μετ'* Bekk.[2] ‖ *κεχορηγημένος* P[4.6.] L[s] Ald.
1324 a, 5. *τε* om. P[2] ‖ 9. *πόλιν*, sed *ιν* in ras. P[1] ‖ 10. *μακαρίσουσιν* vel *μακαριοῦσιν* ci. Spengelius, *beatam fatebuntur* Ar. ‖ *τε* om. *Γ*.

mone (neque enim non attingere ipsa possibile neque omnes convenientes rationes contingit edisserere, alterius enim studi opus sunt haec: nunc autem supponatur tantum, quod vita quidem optima et seorsum uniuscuiusque et communiter civitatibus quae cum virtute redundante in tantum, ut sit participare hiis quae secundum virtutem actionibus, ad dubitantes autem, dimittentes in praesenti methodo, considerandum posterius, si quis dictis existit non persuasus): 2. utrum autem felicitatem eandem II esse dicendum uniuscuiusque hominum et civitatis vel non eandem, reliquum est dicere. manifestum autem et hoc: omnes enim utique confitebuntur esse eandem. quicunque enim in divitiis vivere bene ponunt in uno, isti et civitatem totam, si fuerit dives, beatificant: quicunque tyrannicam vitam maxime

2. *ediscere* bgkt, *edissere* chlnt[a], *edicere* Alb. ‖ 3. *supponantur* at ‖ 4. communiter] *vel communis* mg. rc. b ‖ 5. *redundante*, sed *redund* in ras. a rc. m. scr. a ‖ *ut sic* m, *iussit* a ‖ 6. *actionibus* ante 5. *quae* Alb. ‖ 8. *exstitit* b ‖ *non* ante *existit* m, om. b ‖ 10. *et* in ras. scr. rc. a ‖ 11. *confidebuntur* a ‖ 13. *et* ante *quicunque* add. t, *autem* post *quicunque* add. Alb.

(II) *μῶσιν, οὗτοι καὶ πόλιν τὴν πλείστων ἄρχουσαν εὐδαιμονεστάτην εἶναι φαῖεν ἄν· εἴ τέ τις τὸν ἕνα δι' ἀρετὴν ἀποδέχεται,*
2 *καὶ πόλιν εὐδαιμονεστέραν φήσει τὴν σπουδαιοτέραν. * ἀλλὰ* 2
ταῦτ' ἤδη δύο ἐστὶν ἃ δεῖται σκέψεως, ἓν μὲν πότερος αἱρετώτερος βίος, ὁ διὰ τοῦ συμπολιτεύεσθαι καὶ κοινωνεῖν πόλεως ἢ μᾶλλον ὁ ξενικὸς καὶ τῆς πολιτικῆς κοινωνίας ἀπολελυμένος, ἔτι δὲ τίνα πολιτείαν θετέον καὶ ποίαν διάθεσιν πόλεως ἀρίστην, εἴτε πᾶσιν ὄντος αἱρετοῦ κοινωνεῖν πόλεως εἴτε καὶ τισὶ μὲν μὴ τοῖς δὲ πλείστοις. ἐπεὶ δὲ τῆς πολιτικῆς διανοίας καὶ θεωρίας τοῦτ' ἐστὶν ἔργον, ἀλλ' οὐ τὸ περὶ ἕκαστον αἱρετόν, ἡμεῖς δὲ ταύτην νῦν προῃρήμεθα τὴν σκέψιν, ἐκεῖνο μὲν [γὰρ] πάρεργον ἂν εἴη τοῦτο δ' ἔργον τῆς μεθόδου

11. *πλεῖστον* Ms ‖ 12. *ἂν* ante *εἶναι* *Π*² Bekk. et mg. P⁵, om. pr. P⁵ ‖ 13. *σπουδαίαν* P⁵ Sb ‖ 14. *ἤδη δύο ταῦτ'* *Γ* ‖ *εἴδη* Scaliger ‖ *πότερον* *Γ* P⁵ Sb Ar., *πό* (superscr. *τερ*) (i. e., ut videtur, *πότερον*), Ms ‖ 17. *πολιτεῖαν* pr. P³ (crx. rc.), *πόλιν* ci. Spengelius ‖ *ποῖαν* pr. P³ (crx. rc.) ‖ 18. *αἱρετοῦ* ⟨*τοῦ*⟩ Coraes (nescio an recte) ‖ 19. *ἔτε* P⁴ ‖ *καὶ* om. P⁵ Ar. ‖ *δὲ*] *διὰ* Ms, *γὰρ* Spengelius, particulam delendam esse indicavit mg. p², v. glossam ‖ 21. *ταύτην* post *νῦν* *Γ* ‖ *νῦν* post *προῃρήμεθα* P⁵ *Π*² Bekk. ‖ *προειρήμεθα* P⁴ ‖ 22. *γὰρ* om. *Γ* P⁴·⁶· Ls Bekk. † ‖ *ἂν* ante *πάρεργον* Coraes, om. Schneiderus ‖ *δὲ* P²·³·⁴·⁵· Ald.

GLOSSA. 1324 a, 19. *δὲ*] *τὸ δὲ περισσόν*. mg. p².

appretiantur, isti et civitatem plurimis principantem felicissimam esse dicent utique: si etiam aliquis unum propter virtutem re-
2 cipit, et civitatem feliciorem dicet eam quae studiosior. sed iam duo haec sunt, quae indigent consideratione, unum quidem utrum eligibilior vita quae per simul politizare et communicare civitate vel magis quae peregrina et a politica communione absoluta, adhuc autem quam politiam ponendum et qualem dispositionem civitatis optimam, sive omnibus existente eligibili communicare civitate sive et quibusdam quidem non, plurimis autem. quoniam autem politici intellectus et theoriae hoc est opus, sed non quod circa unumquemque eligibile, nos autem nunc hanc elegimus speculationem, illud quidem accesso-

1. *pluribus* Alb. ‖ 3. *eamque* pr. bm ‖ *studiosorum* t, *studiosorum est* Alb. ‖ 4. *quae indigent* om. Alb. et pr. a (suppl. mg. rc.) ‖ indigent] *egent* post *consideratione* t ‖ *consideranda* Alb. ‖ 7. *ab luta* pr. a ‖ 8. *omni* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ 9. *et* om. Alb. ‖ 10. autem] *et* a, *autem et* t Alb. ‖ 11. *quod* om. t ‖ *unumquodque* t Alb. et rc. (ut videtur) a, *unum* pr. a, ut videtur ‖ 12. *eligimus* bcklnt Alb., *eligamus* a.

(II)
ταύτης. ὅτι μὲν οὖν ἀναγκαῖον εἶναι πολιτείαν ἀρίστην ταύ- 3
την καθ' ἣν τάξιν κἂν ὁστισοῦν ἄριστα πράττοι καὶ ζῴη μα-
καρίως, φανερόν ἐστιν· ἀμφισβητεῖται δὲ παρ' αὐτῶν τῶν
ὁμολογούντων τὸν μετ' ἀρετῆς εἶναι βίον αἱρετώτατον, πότε-
ρον ὁ πολιτικὸς καὶ πρακτικὸς βίος αἱρετὸς ἢ μᾶλλον ὁ
πάντων τῶν ἐκτὸς ἀπολελυμένος, οἷον θεωρητικός τις, ὃν
μόνον τινές φασιν εἶναι φιλόσοφον. σχεδὸν γὰρ τούτους τοὺς
δύο βίους τῶν ἀνθρώπων οἱ φιλοτιμότατοι πρὸς ἀρετὴν φαί-
νονται προαιρούμενοι, καὶ τῶν προτέρων καὶ τῶν νῦν· λέγω
δὲ δύο τόν τε πολιτικὸν καὶ τὸν φιλόσοφον. διαφέρει δὲ οὐ 4
μικρὸν ποτέρως ἔχει τὸ ἀληθές· ἀνάγκη γὰρ τόν τε εὖ
φρονοῦντα πρὸς τὸν βελτίω σκοπὸν συντάττεσθαι καὶ τῶν

23. *πολιτείας* M[s], *πόλιν* ci. Spengelius ‖ 24. *ἧς* Ar. ‖ *τάξιν* secludendum esse ci. Spengelius ‖ *καὶ ὁστισοῦν ἂν* (?) Γ ‖ *πράττη* P[5] ‖ *ζῇ* M[s], *ζη* pr. P[1] (em. corr.[1]) ‖ 25. *ἀμφισβειτεῖται* pr. M[s] ‖ *ἀμφισβητεῖται* — 35. *πολιτείᾳ* et 38. *τούτων* — b, 1. *πολιτευομένοις* secl. et 35. *νομίζουσι* — 38. *εὐημερίᾳ* et b, 1. *οἵ* — 1325 a, 13. *χρηστέον* post 1325 b, 30. *αὐτῶν* tri. Hampkius, quem refutavit Boeckerus ‖ 26. *εἶναι* post *βίον* Schneiderus, om. P[5] ‖ 27. *βίος* ante *καὶ* add. P[5] S[b] ‖ *καὶ πρακτικὸς* om. pr. P[1] (suppl. mg.[1]) ‖ *βίος* om. P[4.6.] ‖ 28. *τις* ⟨*ὢν*⟩ ci. Coraes: ego secludere malim ‖ 29. *φασὶ* P[5] ‖ *εἶναι* om. P[5] ‖ *τούτους* post *τοὺς δύο* M[s] P[1] ‖ 30. *φιλοτιμώτατοι* M[s] P[4.5.] Ald. ‖ 31. *πρότερον* (recte, ni fallor) Coraes et pr. P[3] (crx. rc.) ‖ 33. *τε*] *γε* Spengelius, om. P[5], secl. Congrevius ‖ 34. *σκοπὸν* post *συντάττεσθαι* Γ ‖ *τάττεσθαι* pr. P[1] (em. corr.[1]).

rium utique erit, hoc autem opus methodi huius. quod quidem 3
igitur necessarium esse politiam optimam hanc, secundum quem
ordinem et quicunque utique optime aget et vivet beate, ma-
nifestum est: dubitatur autem ab ipsis, qui confitentur vitam
cum virtute esse eligibilissimam, utrum politica et activa vita
eligibilis vel magis absoluta ab omnibus exterioribus, velut con-
templativa quaedam, quam solam quidam aiunt esse philoso-
phicam. fere enim has duas vitas hominum honoratissimi ad
virtutem videntur praeeligentes et priorum et eorum qui nunc:
dico autem duas politicam et philosophicam. differt autem 4
non modicum, utro modo se habeat veritas: necesse enim
bene prudentem ad meliorem coordinare intentionem et homi-

2. *necessarium*, sed *nece* in ras. a rc. m. scr. a ‖ *esse* post *politiam* Alb. ‖ *optimam hanc* om. k, *optimam* om. aboghln et pr. m, *optimam esse* post *hanc* suppl. rc. m ‖ 3. *quicunque*, sed *cunque* in ras. a rc. m. scr? a ‖ *beate*, sed *ea* in ras. a rc. m. scr. a ‖ 8. *homini* boghm et pr. l ‖ 12. *homini* ab.

(II) ἀνθρώπων ἑκάστῳ καὶ κοινῇ τῇ πολιτείᾳ. νομίζουσι δ' οἳ μὲν τὸ τῶν πέλας ἄρχειν δεσποτικῶς μὲν γινόμενον μετ' ἀδικίας τινὸς εἶναι τῆς μεγίστης, πολιτικῶς δὲ τὸ μὲν ἄδικον οὐκ ἔχειν, ἐμπόδιον δὲ ἔχειν τῇ περὶ αὐτὸν εὐημερίᾳ· τούτων δ' ὥσπερ ἐξ ἐναντίας ἕτεροι τυγχάνουσι δοξάζοντες, μόνον γὰρ ἀνδρὸς τὸν πρακτικὸν εἶναι βίον καὶ πολιτικόν, ἐφ' ἑκάστης γὰρ ἀρετῆς οὐκ εἶναι πράξεις μᾶλλον τοῖς ἰδιώταις ἢ τοῖς τὰ κοινὰ πράττουσι καὶ πολιτευομένοις. ** οἳ μὲν οὖν 1324 b
οὕτως ὑπολαμβάνουσιν, οἳ δὲ τὸν δεσποτικὸν καὶ τυραννικὸν τρόπον τῆς πολιτείας εἶναι μόνον εὐδαίμονα φασίν. παρ'

---

35. ἕκαστον P[5] Π[2] Ar. Bekk. et γρ. mg. P[1] ‖ τῇ πολι[τ] M[s], τὴν πολιτείαν P[2.4.5.] S[h] V[b] Ar. Ald. Bekk. et γρ. mg. P[1] et rc. P[3], τὴν πολιτεῖαν pr. P[3], τὴν πόλιν Spengelius, τῇ πόλει? Susem. ‖ δὲ P[5] ‖ 36. γιγνόμενον P[5] Π[2] Bekk.[1] ‖ 37. τινὸς om. Γ M[s] P[1] ‖ 38. ἔχει — ἔχει P[4] ‖ αὐτὸν Γ (nescio an recte), αὐτῶν Victorius[2], αὐτοὺς Schneiderus 39. ἀνδρὸς γὰρ μόνον (?) Γ ‖ 40. τὸν βίον τὸν πρακτικὸν εἶναι καὶ τὸν πολιτικόν (?) Γ ‖ 41. μᾶλλον[β] πράξεις[α] P[1].

1324 b, 1. καὶ om. pr. P[1] ‖ ** οἱ Boeckerus et Susemihlius: haec fere exciderunt: ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τὰς πόλεις ἀμφισβητεῖται. οἳ μὲν γὰρ ... secuta est uberior expositio sententiae eorum, qui vitam optimam esse contendunt civitatibus, quae καθ' αὑτὰς ἱδρυμέναι sint, cf. c. 3. 1325 b, 23—27: paulo aliter Boeckerus, qui capite 14. 1333 b, 38 sqq. nisus cetera sic fere supplenda esse arbitratur: οἳ μὲν γὰρ τὰς καθ' αὑτὰς πόλεις ἱδρυμένας προαιροῦνται, τῶν δ' ἔνιοι μὲν καὶ χρήσιμον καὶ ἀναγκαῖον εἶναι νομίζουσι ταῖς πόλεσι τὴν τῶν πέλας ἡγεμονίαν, ἵνα πρῶτον μὲν αὐταὶ μὴ δουλεύσωσιν ἑτέραις, ἔπειτα τῆς ὠφελείας ἕνεκα τῶν ἀρχομένων ‖ 2. καὶ τυραννικὸν om. P[6] et pr. P[4], καὶ τιραννικὸν suppl. mg. P[4] ‖ 3. φασὶν μόνον εἶναι εὐδαίμονα Γ φασὶν P[3.4.], φασὶ M[s] P[2.5.]

num unicuique et communi politiae. putant autem hii quidem proximis principari despotice quidem factum cum iniustitia esse maxima, politice autem quod quidem iniustum non habere, impedimentum autem habere ei quae circa se ipsum iocunditati: hiis autem sicut ex contrario alii existunt opinantes, viri enim solam vitam activam esse et politicam, in unaquaque enim virtute non esse actiones magis solitariis quam hiis, qui communia agunt, et politizantibus. hii quidem igitur sic existimant, hii autem despoticum et tyrannicum modum politiae aiunt solum

---

3. *politie* **a**, *policie* pr. **m** (crx. rc.), *polttiae* Alb. ‖ *vitae esse* post *autem* add. Alb. ‖ *iustum* pr. **b** (crx. rc.) ‖ 4. *ei* om. **t** ‖ *qui* **t** et rc. **a**, nam *quae circa* om. in lac. pr. **a**, *qui circa* suppl. rc. **a** ‖ 5. *sicut* om. **at** Alb. *e* **ac** ‖ 6. *dicunt* ante *et* add. Alb. ‖ 7. *solicitariis* **bcm** ‖ *hiis* om. pr. **b** (suppl. rc.).

ἐνίοις δ' οὗτος καὶ τῶν νόμων καὶ τῆς πολιτείας ὅρος, ὅπως δεσπόζωσι τῶν πέλας. διὸ καὶ τῶν πλείστων νομίμων χύδην ὡς εἰπεῖν κειμένων παρὰ τοῖς πλείστοις, ὅμως εἴ πού τι πρὸς ἓν οἱ νόμοι βλέπουσι, τοῦ κρατεῖν στοχάζονται πάντες, ὥσπερ ἐν Λακεδαίμονι καὶ Κρήτῃ πρὸς τοὺς πολέμους συντέτακται σχεδὸν ἥ τε παιδεία καὶ τὸ τῶν νόμων πλῆθος· ἔτι δ' ἐν τοῖς ἔθνεσι πᾶσι τοῖς δυναμένοις πλεονεκτεῖν ἡ τοιαύτη τετίμηται δύναμις, οἷον ἐν Σκύθαις καὶ Πέρσαις καὶ Θρᾳξὶ καὶ Κελτοῖς. ἐν ἐνίοις γὰρ καὶ νόμοι τινὲς εἰσὶ παροξύνοντες πρὸς τὴν ἀρετὴν ταύτην, καθάπερ ἐν Καρχηδόνι φασὶ τὸν ἐκ τῶν κρίκων κόσμον λαμβάνειν ὅσας ἂν στρατεύσωνται στρατείας· ἦν δέ ποτε καὶ περὶ Μακεδονίαν νόμος τὸν (II) 6

4. δ' — ὅρος] δ' οὗτος καὶ τῆς πολιτείας ὅρος τῶν νόμων P[1], δὲ καὶ τῆς πολιτείας οὗτος ὅρος τῶν νόμων P[2.3.5.] S[b] V[b] Ald. Bekk., δὲ καὶ τῆς πολιτείας οὗτος ὅρος καὶ τῶν νόμων Congrevius, δὲ καὶ τῆς πολιτείας οὗτος τῶν νόμων P[4.6.] ‖ 5. πέλας in ras. P[3] ‖ 7. τοῦ] τούτου male ci. Scaliger ‖ 8. λακεδαίμοσι M[s] ‖ πολεμίους Γ M[s] P[1] † ‖ 9. ἢ P[4] ‖ 10. τετίμηται post 11. δύναμις (?) Γ ‖ 13. τὴν om. P[5] ‖ φασὶν M[s] ‖ 14. τῶν] τοσούτων ci. Coraes ‖ κρίκον pr. P[1], κρίνων Γ † ‖ στρατεύσωνται post 15. στρατείας (?) Γ ‖ 15. στρατιὰς P[5].

Glossa. 1324 b, 7. πάντες] δηλονότι οἱ νόμοι. p[2].

esse felicem. apud quosdam autem iste et legum et politiae terminus, quatenus despotizent vicinis. propter quod et plurimorum legalium dispersim, ut est dicere, positorum apud plurimos, tamen, si alicubi aliquid ad unum leges respiciunt, ut imperent coniecturant omnes, sicut in Lacedaemonia et Creta ad adversarios coordinata sunt fere disciplina et legum multitudo: adhuc autem in gentibus omnibus potentibus supergredi talis potentia honorata est, velut inter Scythas et Persas et Thraces et Celtos. in aliquibus enim et leges quaedam sunt provocantes ad virtutem hanc, sicut in Carchedone aiunt ornatum ex liliis accipere quotcunque militiis militaverint: erat autem 6

1. autem] *quia* ante *apud* Alb. ‖ 2. *despotizarent* b ‖ *et* om. Alb. ‖ 4. tamen] *cum* pr. ab (crx. rc. a et mg. rc. b) ‖ 5. *imperentur* pr. b (*ur* eras.), *imperant* c ‖ *coniecturant* in ras. scr. rc. a ‖ Creta] *circa* a ‖ 6. *ad* om. abm ‖ 8. *sitas* a, *scitas* bcm ‖ *et Persas et Thraces* om. t et. pr. a (*et perses et crates* suppl. mg. rc.) ‖ 9. *traces* bc, *trales* m ‖ *sceltos* ahmn, *scelcos* bcl, *tellos* k, *Celtas* t Alb. ‖ 10. *calcedone* a, *Charcedone* t (crx. t[a]) ‖ aiunt] *quicunque* mg. rc. b ‖ 11. *accipere* ante 10. *ornatum* Alb. ‖ *militaverunt* at Alb.

(II) *μηδένα ἀπεκταγκότα πολέμιον ἄνδρα περιεζῶσθαι τὴν φορβειάν· ἐν δὲ Σκύθαις οὐκ ἐξῆν πίνειν ἐν ἑορτῇ τινι σκύφον περιφερόμενον τῷ μηδένα ἀπεκταγκότι πολέμιον· ἐν δὲ τοῖς Ἴβηρσιν, ἔθνει πολεμικῷ, τοσούτους τὸν ἀριθμὸν ὀβελίσκους καταπηγνύουσι περὶ τὸν τάφον ὅσους ἂν διαφθείρῃ τῶν πολεμίων· καὶ ἕτερα δὴ παρ' ἑτέροις ἔστι τοιαῦτα πολλά,*
7 *τὰ μὲν νόμοις κατειλημμένα τὰ δὲ ἔθεσιν. καίτοι δόξειεν ἂν ἄγαν ἄτοπον ἴσως εἶναι τοῖς βουλομένοις ἐπισκοπεῖν, εἰ τοῦτ' ἐστὶν ἔργον τοῦ πολιτικοῦ, τὸ δύνασθαι θεωρεῖν ὅπως ἄρχῃ καὶ δεσπόζῃ τῶν πλησίον καὶ βουλομένων καὶ μὴ βουλομένων. πῶς γὰρ ἂν εἴη τοῦτο πολιτικὸν ἢ νομοθετικόν, ὅ γε*

16. *μηθένα* P^{5} Π^{2} Bekk.^{1} ‖ *ἀπεκτονότα* $P^{1.5.}$, *ἀπεκτανκότα* pr. P^{3} (crx. mg. rc., sed postea corr. abstersa est), *ἀπεκτακότα* $P^{4.6.}$ Ald., *ἐπταικότα* M^{s} ‖ *πολεμίων* Γ † ‖ 17. *σκύφου περιφερομένου* ci. Schneiderus ‖ 18. *μηθένα* P^{5} Π^{2} Bekk.^{1} ‖ *ἀπεκτακότι* M^{s} $P^{1.4.6.}$ *ἀπεκτανκότι* pr. P^{3} (crx. rc.), *ἀπεκτονότι* P^{5}, fort. h. v. post *πολέμιον* habuit Γ ‖ 19. *ἴβηρσιν* et *ἴ* in ras. P^{3} ‖ *ἔθνη* pr. M^{s}, *ἔθει* pr. P^{1} ‖ *οὐ βελίσκους* M^{s}, *numerantes* codices Guilelmi calamo exarati et editio Nicoleti ‖ 20. *πηγνύουσι* pr. P^{3} ‖ 21. *δὲ* ci. Coraes (recte, ni fallor) ‖ *πολλὰ* ante *δὴ* Γ ‖ 22. *κατιλημένα* P^{4} ‖ 23. *ἂν* om. pr. P^{1} (suppl. corr.^{1}) ‖ *ἴσως* post *εἶναι* Γ ‖ 24. *ἂν* ante *ἄρχῃ* add. P^{1} ‖ 25. *πλησίων* P^{5} S^{b} ‖ 26. *πολιτικὸν ἢ* om. pr. P^{1} (suppl. mg.^{1}).

aliquando et circa Macedoniam lex eum qui nullum occidisset inimicorum virum circumcingi capistro: inter Scythas autem non licebat bibere in festo quodam scyphum circumportatum ei, qui nullum occidisset inimicum: inter Iberos autem, qui sunt gens bellicosa, tot numero numerantes commassant circa sepulcrum, quot utique peremerit inimicorum: et alia multa utique apud alios sunt talia, haec quidem legibus comprehensa, haec
7 autem consuetudinibus. quamvis videbitur utique valde inconveniens esse forte volentibus considerare, si hoc est opus politici posse speculari, qualiter principetur et despotizet vicinis et volentibus et non volentibus. qualiter enim utique erit hoc

1. *aliquando* post *et* Alb. ‖ *occidis sed* pr. b (crx. rc.), *occidisset sed* c ‖ 2. virum] *unum* c ‖ *sitas* a, *sirtas* pr. b, *scitas* c et pr. m et mg. rc. b, *citas* corr. m ‖ 3. *cyphum* a t (crx. t^{a}), *cyfum* b m, *ciphum* c ‖ 4. *occidisset* post *inimicum* codices (fort. igitur sic scribendum erat) ‖ *yberos* a b c m, *Hiberos* t (crx. t^{a}) ‖ 5. numerantes] *obeliscos* t^{ac} Alb., *obesiscos* t, qua de re sane mira nescio quid cogitem ‖ 6. *peremerit* t^{c}, *peremerint* rc. a et ceteri codices et Alb., *peremunt*, ut videtur, pr. a (*er* enim add. rc. et post *i* est ras.) ‖ *multum* pr. b (crx. rc.) ‖ 9. si] *sed* t, *vel sed* rc. b, *et* c *est* post *opus* a.

μηδὲ νόμιμον ἐστίν; οὐ νόμιμον δὲ τὸ μὴ δικαίως μόνον (II)
ἀλλὰ καὶ ἀδίκως ἄρχειν, κρατεῖν δ' ἔστι καὶ μὴ δικαίως.
ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπιστήμαις τοῦτο ὁρῶμεν· οὔτε 8
γὰρ τοῦ ἰατροῦ οὔτε τοῦ κυβερνήτου ἔργον ἐστὶ τὸ [ἢ] πεῖσαι ἢ τὸ βιάσασθαι τοῦ μὲν τοὺς θεραπευομένους τοῦ δὲ τοὺς πλωτῆρας. ἀλλ' ἐοίκασιν οἱ πολλοὶ τὴν δεσποτικὴν πολιτικὴν οἴεσθαι εἶναι, καὶ ὅπερ αὑτοῖς ἕκαστοι οὔ φασιν εἶναι δίκαιον οὐδὲ συμφέρον, τοῦτ' οὐκ αἰσχύνονται πρὸς τοὺς ἄλλους ἀσκοῦντες· αὐτοὶ μὲν γὰρ παρ' αὑτοῖς τὸ δικαίως ἄρχειν ζητοῦσι, πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους οὐδὲν μέλει τῶν δικαίων. ἄτοπον δὲ εἰ μὴ 9
φύσει τὸ μὲν δεσπόζον ἐστὶ τὸ δὲ οὐ δεσπόζον, ὥστε εἴπερ

27. *δικαίως* post *μόνον* M[s] P[1] Π[2] Bekk. ‖ 28. *καὶ* ante *ἀδίκως* in ras. P[5] ‖ *κρατεῖν*] *ἄρχειν* P[5] ‖ *κρατεῖν — δικαίως* om. P[4.6.] ‖ *δὲ* P[5] ‖ 29. *ἀλλὰ — ὁρῶμεν* om. Γ M[s] et pr. P[1] (suppl. mg.) † ‖ 30. *τοῦ* ante *ἰατροῦ* om. M[s] ‖ *ἐστὶν* M[s] P[4] ‖ *ἢ* ante *πεῖσαι* add. P[5] Π[2] Bekk. ‖ *ἢ* post *πεῖσαι* om. P[4] ‖ 31. *τὸ* om. P[5] Π[2] Bekk. ‖ *ἰάσασθαι* Γ M[s] et pr. P[1] † ‖ 32. *πολιτικὴν* post 33. *εἶναι* (?) Γ ‖ 33. *ὅπερ* ⟨*παρ'*⟩ vel *ὃ παρ'* Spengelius (nescio an recte) ‖ *αὐτοῖς* post *ἕκαστοι* Γ, *αὐτοῖς* M[s] P[2.3.4.] Ald. ‖ 35. *αὐτοῖς* M[s] P[2.3.4.] Ald. ‖ 36. *μέλλει* P[1] ‖ *μὴ* secl. Thurotus, excidisse potius nonnulla suspicatus est Schneiderus, quod si verum est, 37. ⟨*φύσει πειθόμεθα, καὶ*⟩ *φύσει* coniciat Susem. ¦ 37. *δεσποτὸν* Giphanius, *δεσποστὸν* Stahrius (prob. Thurotus) ‖ *δεσποτόν* Giphanius, *δεσποστόν* Stahrius (prob. Thurotus).

Glossae. 1324 b, 33. *καὶ — 36. δικαίων*] *ἕκαστος γὰρ τῶν ἀνθρώπων οὐ καλὸν τὸ ἄρχεσθαι ἡγούμενος ἐφίεται τῶν πέλας ἄρχειν.* mg.[3] P[2] ‖ 35. *ἄρχειν*] *ἄλλους δηλονότι αὐτῶν.* p[2].

politicum aut lege feribile, quod neque legale est? non legale autem non iuste solum, sed et iniuste principari, imperare autem est et non iuste. neque enim medici neque gubernato- 8
ris opus est suasisse aut sanasse, huius quidem eos, qui curantur, huius autem nautas. sed videntur multi despoticam putare esse politicam, et quod quidem singuli sibi non aiunt esse iustum neque expediens, hoc non verecundantur ad alios studentes: ipsi quidem enim apud se iuste principari quaerunt, ad alios autem nihil curant iustorum. inconveniens autem, si 9
non natura hoc quidem despotizans est, hoc autem non despo-

3. medici — 5. huius] *medici est suasisse et sanasse neque gubernatoris portum attigisse, huius quidem eos, qui curantur, huius autem eos, quibus persuadetur, illius* Alb. ‖ 4. *qui* om. pr. a (suppl. rc.) ‖ 6. *sibi* post *non* g ‖ 7. *hec* a ‖ 9. *ad* in mg. c ‖ 10. *hec* b et, ut videtur, m, *hic* t Alb. ‖ *hic* t Alb.

(11) ἔχει τὸν τρόπον τοῦτον, οὐ δεῖ πάντων πειρᾶσθαι δεσπόζειν, ἀλλὰ τῶν δεσποστῶν, ὥσπερ οὐδὲ θηρεύειν ἐπὶ θοίνην ἢ θυσίαν ἀνθρώπους, ἀλλὰ τὸ πρὸς τοῦτο θηρευτόν· ἔστι δὲ θηρευτὸν ὃ ἂν ἄγριον ᾖ ἐδεστὸν ζῷον. ἀλλὰ μὴν εἴη γ' ἂν καὶ καθ' ἑαυτὴν μία πόλις εὐδαίμων, ἣ πολιτεύεται δηλονότι 1325 a
καλῶς, εἴπερ ἐνδέχεται πόλιν οἰκεῖσθαί που καθ' ἑαυτὴν νόμοις χρωμένην σπουδαίοις, ἧς τῆς πολιτείας ἡ σύνταξις οὐ πρὸς πόλεμον οὐδὲ πρὸς τὸ κρατεῖν ἔσται τῶν πολεμίων· μηδὲν γὰρ ὑπαρχέτω τοιοῦτον. δῆλον ἄρα ὅτι πάσας τὰς πρὸς τὸν πόλεμον ἐπιμελείας καλὰς μὲν θετέον, οὐχ ὡς τέλος δὲ πάντων ἀκρότατον, ἀλλὰ ἐκείνου χάριν ταύτας. τοῦ δὲ νομοθέτου τοῦ σπουδαίου ἐστὶ τὸ θεάσασθαι πόλιν καὶ γένος ἀνθρώπων καὶ πᾶσαν ἄλλην κοινωνίαν, ζωῆς ἀγαθῆς πῶς

38. *τὸν τρόπον* post *τοῦτον* Γ ‖ 39. *δεσποστῶν* mg. rc. P^{5} et Lambinus, *δεσποτῶν* Γ M^{s} $P^{1.2.3.}$ S^{b} V^{b} Ald. et pr. P^{5}, *δεσποτικῶν* $P^{4.6.}$ L^{s}, *dominabiles* Ar. ‖ 40. *ἀλλὰ*] v. var. lect. Lat. ‖ *ἔστι δὲ θηρευτὸν* om. S^{b} ‖ ⟨*πρὸς τοῦτο*⟩ *θηρευτὸν* Onckenius ‖ 41. *ἐδεστὸν*] *ἕκαστον* P^{4}.
1325 a, 1. *καθεαυτὴν* M^{s} ‖ *ἢ* M^{s} ‖ *δῆλον ὅτι* Bekk.[2] ‖ 3. *τῆς πολιτείας* post *ἡ σύνταξις* (?) Γ ‖ 4. *πόλεμον* antecedente ras. P^{3} ‖ 5. *μηθὲν* P^{5} $Π^{2}$ Bekk. ‖ *δῆλον ὅτι ἄρα* $P^{1.2.3.}$ S^{b} V^{b}, *δηλονότι ἄρα* M^{s} † ‖ 6. *πρὸς* in mg. P^{5} ‖ *οὐ δὲ ὡς τέλος* (?) Γ ‖ 7. *ἀκρώτατον* M^{s} ‖ *ἀλλ'* $P^{3.4.5.}$ S^{b} V^{b} Bekk. ‖ 8. *τοῦ* om. Γ M^{s} P^{1} ‖ *σπουδαίου* ante *νομοθέτου* Γ.

tizans, quare siquidem habet hoc modo, non oportet omnibus tentare despotizare, sed despotibus, sicut neque venari ad salsitiam vel hostiam homines, sed [ad] id, quod est ad hoc venabile, est autem venabile quodcunque silvestre fuerit esibile animal. at vero erit utique et secundum se ipsam una civitas felix, quae politizat videlicet bene, siquidem contingit civitatem habitari alicubi secundum se ipsam legibus utentem studiosis, cuius coordinatio politiae non ad bellum neque ad imperandum erit adversariis: nihil enim existat tale. palam ergo, quia omnes quae ad bellum curas bonas quidem ponendum, non autem tamquam finem omnium summum, sed illius gratia has. studiosi autem legislatoris est considerare civitatem et genus ho-

2. *neque* in ras. scr. rc. **a** ‖ *venanti* pr. **a** (crx. rc.) ‖ *falsciciam* **a**, *falsiciam* **t** et pr. **b**, *farsiciam* corr. (rc.?) **b**, *salsiciam* **c** t^{a} et mg. rc. **b**, *solsiciam* **m**, *salciliam* Alb. ‖ 3. *ad* ante *id* om. t^{c} ‖ 4. *est autem venabile* om. pr. **b** (suppl. mg. rc.) ‖ *esibie* pr. **b** (crx. rc.), linea suppos. del. rc. **m** ‖ 5. *aut* **bcgklmnt** (crx. t^{a}), *ut* **h** ‖ vero] *non* **mnt** (crx. t^{a}) ‖ 6. *videlicet* post *bene* **m** ‖ 9. *nichil* in ras. scr. rc. **a** ‖ *existit* **t** Alb. ‖ 12. *et* post *est* add. **a**.

μεθέξουσι καὶ τῆς ἐνδεχομένης αὐτοῖς εὐδαιμονίας. διοίσει (II)
μέντοι τῶν ταττομένων ἔνια νομίμων· καὶ τοῦτο τῆς νομοθετικῆς ἐστὶν ἰδεῖν, ἐάν τινες ὑπάρχωσι γειτνιῶντες, ποῖα πρὸς ποίους ἀσκητέον ἢ πῶς τοῖς καθήκουσι πρὸς ἑκάστους χρηστέον. ἀλλὰ τοῦτο μὲν κἂν ὕστερον τύχοι τῆς προσηκούσης σκέψεως, πρὸς τί τέλος δεῖ τὴν ἀρίστην πολιτείαν συντείνειν·
3 *πρὸς δὲ τοὺς ὁμολογοῦντας μὲν τὸν μετ' ἀρετῆς εἶναι βίον* III
αἱρετώτατον, διαφερομένους δὲ περὶ τῆς χρήσεως αὐτοῦ, λεκτέον ἡμῖν πρὸς ἀμφοτέρους αὐτούς (οἳ μὲν γὰρ ἀποδοκιμάζουσι τὰς πολιτικὰς ἀρχάς, νομίζοντες τόν [τε] τοῦ ἐλευθέρου βίον ἕτερόν τινα εἶναι τοῦ πολιτικοῦ καὶ πάντων αἱρετώτατον, οἳ δὲ τοῦτον ἄριστον· ἀδύνατον γὰρ τὸν μηδὲν πράττοντα πράττειν εὖ, τὴν δ' εὐπραγίαν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν εἶναι ταὐτόν), ὅτι τὰ μὲν ἀμφότεροι λέγουσιν ὀρθῶς τὰ δὲ οὐκ

10. *ταῖς ἐνδεχομέναις* pr. M^s ‖ *αὐτοῖς Γ, αὐτῆς* S^b ‖ 12. *ὑπερέχωσι* M^s ‖ *ποία* M^s ‖ 14. *κἂν ὕστερον*] *ὕστερον ἂν Γ* ‖ 16. *ἀρετὴ*, ut videtur, pr. P^2 (em. aut corr.[3] aut corr.[4]) ‖ *εἶναι* post *βίον* (?) *Γ* ‖ 18. *αὐτούς* secludendum esse ci. Spengelius ‖ *οἳ* — 23. *ταὐτόν* litteris *α β γ* superscriptis post 24. *ὀρθῶς* tri. $P^{2.3.}$ ‖ 19. *τε* secl. Spengelius ‖ *τοῦ ἐλευθέρου* post 20. *βίον* (?) *Γ* ‖ 20. *βίου* P^2 ‖ 21. *μηθὲν* P^5 Π^2 Bekk. ‖ 22. *εἶναι* ante *καὶ* M^s P^1 ‖ 23. *ταύτην* pr. M^s, *ταυτὸν* corr. M^s ‖ *δ'* Bekk.

minum et omnem aliam communionem, vita bona qualiter participabunt et contingente sibi felicitate. different tamen statutorum quaedam legalium: et hoc legislativae est videre, si aliqui extiterint vicini, qualia ad quales studendum aut qualiter devenientibus ad quoscunque utendum. sed hoc quidem posterius utique sortietur congrua consideratione, ad quem finem oportet optimam politiam tendere: 3. ad eos autem, qui confitentur III
quidem vitam quae cum virtute esse eligibilissimam, differentes autem de usu ipsius, dicendum nobis ad utrosque ipsos (hii quidem enim reprobrant politicos principatus putantes vitam liberi alteram quandam esse a politica et omnium eligibilissimam, hii autem hanc optimam: impossibile enim nihil agentem agere bene, bonam autem actionem et felicitatem esse idem), quia haec quidem utrique dicunt recte, haec autem non recte,

1. *communicationem* t^a Alb. ‖ 2. different — 3. quaedam] *ad hoc tamen diversitas statutorum* Alb. ‖ 3. *quidem* a ‖ 4. qualia] *quali* t Alb., *aliqua* ac ghkl et pr. bm (crx. rc. m et mg. rc. b), *aliquam* n ‖ 5. *secundum leges* post *devenientibus* add. Alb. ‖ 6. *congruus* a ‖ 7. *ad eos* in ras. scr. rc. a ‖ 10. *politia* pr. b (crx. rc.) ‖ 14. *hee autem* c, *hoc autem* Alb.

III) ὀρθῶς, οἱ μὲν ὅτι ὁ τοῦ ἐλευθέρου βίος τοῦ δεσποτικοῦ ἀμείνων.
τοῦτο γὰρ ἀληθές· οὐδὲν γὰρ τό γε δούλῳ, ᾗ δοῦλος, χρῆσθαι
σεμνόν· ἡ γὰρ ἐπίταξις ἡ περὶ τῶν ἀναγκαίων οὐδενὸς με-
2 τέχει τῶν καλῶν. τὸ μέντοι νομίζειν πᾶσαν ἀρχὴν εἶναι
δεσποτείαν οὐκ ὀρθόν· οὐ γὰρ ἔλαττον διέστηκεν ἡ τῶν ἐλευ-
θέρων ἀρχὴ τῆς τῶν δούλων ἢ αὐτὸ τὸ φύσει ἐλεύθερον τοῦ
φύσει δούλου. διώρισται δὲ περὶ αὐτῶν ἱκανῶς ἐν τοῖς πρώ-
τοις λόγοις. τὸ δὲ μᾶλλον ἐπαινεῖν τὸ ἀπρακτεῖν τοῦ πράτ-
τειν οὐκ ἀληθές· ἡ γὰρ εὐδαιμονία πρᾶξίς ἐστιν, ἔτι δὲ πολ-
λῶν καὶ καλῶν τέλος ἔχουσιν αἱ τῶν δικαίων καὶ σωφρόνων
3 πράξεις. καίτοι τάχ' ἂν ὑπολάβοι τις τούτων οὕτω διωρι-
σμένων ὅτι τὸ κύριον εἶναι πάντων ἄριστον· οὕτω γὰρ ἂν
πλείστων καὶ καλλίστων κύριος εἴη πράξεων. ὥστε οὐ δεῖ τὸν
δυνάμενον ἄρχειν παριέναι τῷ πλησίον, ἀλλὰ μᾶλλον

24. *τοῦ δεσποτικοῦ* post *ἀμείνων* (?) *Γ* ‖ *δεσποτικοῦ* c. lin. P^{5} ‖ 25. *οὐδὲ Γ*, *οὐθὲν* P^{5} $Π^{2}$ Bekk. ‖ *τὸ*] *τῶ* M^{s} $P^{1.2.4.}$, *τῷ* Ald. ‖ 26. *σέμνιον* M^{s} ‖ 28. *δεσποτεῖαν* pr. P^{3} (crx. rc.), *δεσποτικὴν* P^{1} et fort. *Γ*, quare nescio an haec lectio restituenda sit ‖ 29. *αὐτὸ τὸ*] *αὖ τὸ Γ* $P^{1.4.5.}$, *αὐτὸ* M^{s} Ald., *αὐτῶ* P^{3} S^{b} V^{b} et pr. P^{2} (em. corr.[1]) ‖ 30. *δοῦλον* P^{4} ‖ *αὐτῶν* cum ras. super *υ* P^{1} ‖ 34. *καίτοι*] v. var. lect. Lat. ‖ 36. *δεῖν* ci. Susem.

Locus citatus. 1325 a, 30. *τοῖς πρώτοις λόγοις*] I, 4—7.
Glossa. 1325 a, 37. *παριέναι*] *παραχωρεῖν τῆς ἀρχῆς.* p^{2} et mg. rubr.[1] P^{1}.

hii quidem, quod liberi vita melior quam despotica. hoc enim
verum: neque enim servo, in quantum servus, uti venerabile:
iussio enim quae de necessariis nullo participat honestorum.
2 putare vero omnem principatum esse despotiam non rectum:
non enim minus distat liberorum principatus ab eo qui servo-
rum quam rursum quod natura liberum a natura servo. deter-
minatum est autem de ipsis sufficienter in primis sermonibus.
magis autem laudare sine actione esse quam agere non verum:
felicitas enim actio est, adhuc autem multorum et pulchrorum
3 finem habent quae iustorum et temperatorum actiones. equi-
dem forte utique existimabit aliquis hiis ita determinatis, quod
dominans esse omnium optimum: sic enim utique plurimarum
et pulcherrimarum dominus erit actionum. quare non oportet

1. *dispotica* ab ‖ 2. *utique* rc. m ‖ 4. *omnium* ct Alb. ‖ *participatum* a ‖ *despociam* b, *despoticam* ac, *despoticum* Alb. ‖ 6. quam] *quasi* a ‖ 7. *est* post *autem* m Alb. ‖ ipsis] *hiis* c ‖ 10. equidem] *et quidem* codices et Alb. ‖ 11. *utique* post *existimabit* c ‖ 13. *et pulcerrimarum* om. pr. a (suppl. mg. rc.).

ἀφαιρεῖσθαι, καὶ μήτε πατέρα παίδων μήτε παῖδας πατρὸς μήθ' ὅλως φίλον φίλου μηδένα ὑπολογιεῖν μηδὲ πρὸς τοῦτο φροντίζειν· τὸ γὰρ ἄριστον αἱρετώτατον, τὸ δ' εὖ πράττειν ἄριστον. (III)
4 τοῦτο μὲν οὖν ἀληθῶς ἴσως λέγουσιν, εἴπερ ὑπάρ-
1325 b ξει τοῖς ἀποστεροῦσι καὶ βιαζομένοις τὸ τῶν ὄντων αἱρετώτατον· ἀλλ' ἴσως οὐχ οἷόν τε ὑπάρχειν, ἀλλ' ὑποτίθενται τοῦτο [ψεῦδος]. οὐ γὰρ ἔτι καλὰς τὰς πράξεις ἐνδέχεται εἶναι τῷ μὴ διαφέροντι τοσοῦτον ὅσον ἀνὴρ γυναικὸς ἢ πατὴρ τέκνων ἢ δεσπότης δούλων· ὥστε ὁ παραβαίνων οὐδὲν ἂν τηλικοῦτον κατορθώσειεν ὕστερον ὅσον ἤδη παρεκβέβηκε τῆς ἀρετῆς. τοῖς γὰρ ὁμοίοις τὸ καλὸν καὶ τὸ δίκαιον ἐν τῷ ⟨ἐν⟩ μέρει, τοῦτο γὰρ ἴσον καὶ ὅμοιον· τὸ δὲ μὴ ἴσον τοῖς ἴσοις

39. *μηθένα* P[5] Π[2] Bekk. ‖ *ὑπολογεῖν* S[b] Bekk., *ὑπολογίζειν* Bas.[3] (recte, nisi fallor), *ὑπόλογ-⟨ον ἔχ-⟩ειν* vel *ὑπόλογον ποιεῖσθαι* vel simile quid ci. Madvigius ‖ *μηδὲ* — 40. *φροντίζειν* secludenda aut *μηθὲν* scribendum et cetera secludenda aut *πρὸ τούτου* corrigendum esse ci. Coraes ‖ 41. *ἴσως* post *λέγουσιν* Γ.
1325 b, 1. *βιαζωμένοις* P[4] ‖ *ὄντως* M[s] ‖ 2. *ἀλλ'* — *ὑπάρχειν* bis scr. pr. P[3] (crx. ead. m.) ‖ 3. *ψεῦδος* om. Γ, *ψευδῶς* ci. Casaubonus, *falso* Ar. ‖ 5. *οὐθὲν* P[5] Π[2] Bekk. ‖ 6. *παραβέβηκε* P[5] ‖ 7. [τὸ] *καλὸν καὶ* [τὸ] *δίκαιον* ⟨τὸ⟩ *ἐν* [τῷ] scribendum aut *ἐν* post 8. *τῷ* addendum esse ci. Thurotus ‖ 8. *τῷ* om. P[1].

Glossa. 1325 a, 39. *ὑπολογιεῖν*] *ἐλαττοῦσθαι*. p[2] et mg.[1] P[1].

potentem principari parcere proximo, sed magis auferre, et neque patrem pueros neque pueros patrem neque totaliter amicum amicum nullum reputare neque ad hoc curare: quod enim optimum eligibilissimum, bene autem agere optimum.
4 hoc quidem igitur vere dicunt forte, siquidem existit privantibus et vim inferentibus quod entium eligibilissimum: sed forte non est possibile existere, sed supponunt hoc. non enim adhuc bonas actiones contingit esse ei, qui non differt tantum, quantum vir a muliere aut pater a natis aut despotes a servis: quare qui transgreditur nihil utique tantum diriget posterius, quantum iam transgressus est virtutem. similibus enim bonum et iustum in parte, hoc enim aequale et simile: non aequale autem aequali-

3. *amicum* post *nullum* Alb. ‖ 4. *eligibilissimum* — *optimum* om. pr. m (*eligibilissimum* suppl. rc.) ‖ *hec* cm ‖ 5. *vere* post *dicunt* t, in ras. scr. rc. a ‖ 6. entium] *omnium* mg. rc. b ‖ *hoc* post *forte* add. rc. b ‖ 8. *ei* ante *esse* c, *et* Alb. ‖ *non* om. pr. a (suppl. rc.) ‖ 11. *iustum et bonum* m ‖ 12. *autem* post *equalibus* c.

(III) καὶ τὸ μὴ ὅμοιον τοῖς ὁμοίοις παρὰ φύσιν, οὐδὲν δὲ τῶν παρὰ φύσιν καλόν. διὸ κἂν ἄλλος τις ᾖ κρείττων κατ' ἀρετὴν καὶ κατὰ δύναμιν τὴν πρακτικὴν τῶν ἀρίστων, τούτῳ καλὸν ἀκολουθεῖν καὶ τούτῳ πείθεσθαι δίκαιον. δεῖ δ' οὐ μόνον ἀρετὴν ἀλλὰ καὶ δύναμιν ὑπάρχειν, καθ' ἣν ἔσται πρακτικός. ἀλλ' εἰ ταῦτα λέγεται καλῶς καὶ τὴν εὐδαιμονίαν εὐπραγίαν θετέον, καὶ κοινῇ πάσης πόλεως ἂν εἴη καὶ καθ' ἕκαστον ἄριστος βίος ὁ πρακτικός. ἀλλὰ τὸν πρακτικὸν οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι πρὸς ἑτέρους, καθάπερ οἴονταί τινες, οὐδὲ τὰς διανοίας εἶναι μόνας ταύτας πρακτικὰς τὰς τῶν ἀποβαινόντων χάριν γινομένας ἐκ τοῦ πράττειν, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τὰς αὐτοτελεῖς καὶ τὰς αὑτῶν ἕνεκεν θεωρίας καὶ διανοήσεις. ἡ γὰρ εὐπραξία τέλος, ὥστε καὶ πρᾶξίς τις· μάλιστα δὲ [καὶ] πράττειν λέγομεν κυρίως καὶ τῶν ἐξωτερικῶν

10. ἄλλος fort. post τις Γ ‖ 12. δὲ M^s (de P^1 incertus sum) ‖ 15. καὶ ante καθ' om. pr. P^2 (suppl. corr.[1]) ‖ 16. ἕκαστος M^s ‖ 18. εἶναι post μόνας P^1, post ταύτας Γ ‖ 19. γιγνομένας $Π^2$ Bekk.[1] ‖ 20. αὑτῶν Victorius, αὐτῶν Γ Π ‖ 21. καὶ om. Γ ‖ μάλιστα — 23. ἀρχιτέκτονας citat Iulian. ep. ad Themist. p. 263. D. ‖ 22. καὶ ante πράττειν om. Γ M^s P^1 Ar. Iulian. ‖ κυρίως καὶ Π Ar. Iulian. Bekk., καὶ κυρίους Γ, καὶ κυρίως Susem. ‖ τῶν] τὸ Iulian.

bus et non simile similibus praeter naturam, nullum autem eorum quae praeter naturam bonum. propter quod et si aliquis alius fuerit melior secundum virtutem et secundum potentiam activam optimis, huic bonum assequi et huic obedire iustum. oportet autem non solum virtutem, sed et potentiam existere, secundum quam erit activus. sed si haec dicuntur bene et felicitatem bonam operationem ponendum, et communiter omnis civitatis utique erit et secundum unumquemque optima vita quae activa. sed activam non necessarium esse ad alteros, sicut putant quidam, neque meditationes solas has esse activas, eas quae evenientium gratia fiunt ex agere, sed multo magis eas quae per se perfectae et eas quae ipsarum gratia theorias et meditationes. bona enim actio finis, quare actio aliqua: maxime autem agere dicimus et dominos extrinsecarum

1. *naturam* in ras. scr. rc. a ‖ nullum — 2. bonum] *vel principatus ergo despoticus non bonum* mg. rc. b ‖ 2. *naturam* in ras. scr. rc. a ‖ *aliquis* fort. post 3. *alius* traiciendum est ‖ 3. *alius* om. b ‖ 5. et] *etiam* cmt, om. Alb. ‖ 6. *erit* om. pr. a (suppl. rc.) ‖ *dicimus* t Alb. ‖ 7. *communiter* in ras. scr. rc. a ‖ 8. *unumquodque* ac ‖ 10. *meditationes* om. a.

(III)

πράξεων τοὺς ταῖς διανοίαις ἀρχιτέκτονας. ἀλλὰ μὴν οὐδ' 6
ἀπρακτεῖν ἀναγκαῖον τὰς καθ' αὑτὰς πόλεις ἱδρυμένας καὶ ζῆν οὕτω προῃρημένας· ἐνδέχεται γὰρ κατὰ μέρη καὶ τοῦτο συμβαίνειν· πολλαὶ γὰρ κοινωνίαι πρὸς ἄλληλα τοῖς μέρεσι τῆς πόλεως εἰσίν. ὁμοίως δὲ τοῦτο ὑπάρχει καὶ καθ' ἑνὸς ὁτουοῦν τῶν ἀνθρώπων· σχολῇ γὰρ ἂν ὁ θεὸς ἔχοι καλῶς καὶ πᾶς ὁ κόσμος, οἷς οὐκ εἰσὶν ἐξωτερικαὶ πράξεις παρὰ τὰς οἰκείας τὰς αὐτῶν.

ὅτι μὲν οὖν τὸν αὐτὸν βίον ἀναγκαῖον εἶναι τὸν ἄριστον ἑκάστῳ τε τῶν ἀνθρώπων καὶ κοινῇ ταῖς πόλεσι [καὶ τοῖς ἀνθρώ-
4 ποις], φανερόν ἐστιν· ἐπεὶ δὲ πεφροιμίασται τὰ νῦν εἰρημένα περὶ IV

---

23. *ταῖς διανοίαις* post *ἀρχιτέκτονας Γ*, *τῆς διανοίας* Iulian. ‖ 25. *ζῆν* post *οὕτω Γ* ‖ 26. *ἄλληλα*, sed *η* in ras. a rc. m. scr. P[3] ‖ 27. *εἰσί* M[s] ‖ *καθ'*] *circa* Guil. ‖ 28. *σχολὴν* fort. *Γ* ‖ 30. *οἰκοίας* P[4] ‖ *τὰς* post *οἰκείας* om. P[1] ‖ *αὐτῶν* P[5] ‖ 32. *τῶν* om. pr. P[5] ‖ *ἀνθρώποις*] *ἄλλοις* scribendum aut *καὶ τοῖς ἀνθρώποις* secludenda esse ci. Coraes, secl. Bekk.[2] ‖ 33. *περὶ αὐτῶν* secludenda esse ci. Schneiderus, *περὶ τούτων* ci. Nickesius (nescio an recte).

Glossae. 1325 b, 23. *τοὺς — ἀρχιτέκτονας*] *ἤτοι τοὺς διανοουμένους καὶ πράττοντας.* p[2] ‖ 25 sqq. *ἐνδέχεται κ. τ. λ.*] *τῇ πόλει φησὶ ἐνδέχεται πράττειν καὶ καθ' ἑαυτὴν καὶ οὐ πρὸς ἄλλην, ὅπερ καὶ ἐπὶ ἑνὸς ἑκάστου τῶν ἀνθρώπων ἔστιν ἰδεῖν· πράττει γὰρ οἰκείας τινὰς πράξεις ὁ καθΘ* (sic!)· *εἰ γὰρ ἐκεῖναι μόναι πράξεις εἰσὶ τὰ πρὸς τοὺς ἔξω, ἀπρακτῇ* (*η* in corr., *οι* scriptum fuisse videtur) *ἂν ὁ θεὸς τὰ καθ' ἑαυτὸν μόνα νοῶν.* mg.[3] P[2].

actionum architectonas intellectibus. at vero neque sine actione 6
esse necessarium civitates secundum se locatas et ita vivere eligentes: contingit enim secundum partes et hoc accidere: multae enim communicationes ad invicem partibus civitatis sunt. similiter autem hoc existit et circa unumquemque hominum: vacatione enim utique deus habebit bene et totus mundus, quibus non sunt extrinsecae actiones praeter proprias quae ipsorum.

quod quidem igitur eandem vitam necessarium esse optimam unicuique hominum et communiter civitatibus et hominibus, manifestum est: 4. quoniam autem prooemialiter dicta IV

---

1. *architectorias* ghklnt et pr. b et corr. m, *architectonis* mg. rc. b, *archltheorias* Alb. ‖ *intll'ntibus* a, *intelligentibus* t Alb. ‖ 2. *necessarium* in ras. scr. rc. a ‖ 3. *hoc* post *accidere* m ‖ 4. *multi* a ‖ *communicantes* a ‖ *vicem* pr. m (crx. rc.) ‖ 5. *et hoc existit* amt, *existit hec et* b ‖ *unumquodque* a, *unumquemcunque* bc ‖ 6. *vacationi* n, *vacationem* abcghklmt t[ac] Alb. (fors. recte) ‖ 9. *necessariam* mt (crx. t[a]) ‖ 11. *est* om. a.

(IV) *αὐτῶν [καὶ περὶ τὰς ἄλλας πολιτείας ἡμῖν τεθεώρηται πρότερον], ἀρχὴ τῶν λοιπῶν εἰπεῖν πρῶτον ποίας τινὰς δεῖ τὰς ὑποθέσεις εἶναι [περὶ] τῆς μελλούσης κατ' εὐχὴν συνεστάναι πόλεως. οὐ γὰρ οἷόν τε πολιτείαν γενήσεσθαι τὴν ἀρίστην ἄνευ συμμέτρου χορηγίας. διὸ δεῖ πολλὰ προϋποτίθεσθαι καθάπερ εὐχομένους, εἶναι μέντοι μηδὲν τούτων ἀδύνατον. λέγω δὲ*
2 *οἷον περί τε πλήθους πολιτῶν καὶ χώρας. ὥσπερ γὰρ καὶ τοῖς ἄλλοις δημιουργοῖς, οἷον ὑφάντῃ καὶ ναυπηγῷ, δεῖ τὴν ὕλην ὑπάρχειν ἐπιτηδείαν οὖσαν πρὸς τὴν ἐργασίαν (ὅσῳ* 1326 a
γὰρ ἂν αὕτη τυγχάνῃ παρεσκευασμένη βέλτιον, ἀνάγκη καὶ τὸ γινόμενον ὑπὸ τῆς τέχνης εἶναι κάλλιον), οὕτω καὶ

34. *καὶ — πρότερον* olim secl., deinde retinere voluit Spengelius, quippe qui Hildenbrandio (p. 363 sqq.) et Teichmuellero (in Philologo XVI. p. 164 sqq.) praeeuntibus non eas reipublicae formas, de quibus in libris IV—VI., sed eas, de quibus in libro II. sermo est, hoc loco citari arbitraretur, nunc denuo recte secludit, secutus est Bekk.², v. Zeller. l. l. p. 523 ‖ 35. *τῶν λοιπῶν* secl. Spengelius ‖ *δεῖ* post *τὰς ὑποθέσεις* (?) *Γ* ‖ 36. *περὶ* add. *Γ* P¹·⁵· *Π²* Bekk. ‖ *κατ' εὐχὴν* post *συνεστάναι Γ* ‖ 37. *πολιτεῖαν* pr. P³ (crx. rc.) ‖ *γενέσθαι Π* Ar. Bekk. ‖ 38. *χορηγείας* pr. P³ (crx. rc.) ‖ *προϋποτεθεῖσθαι Π* Bekk. † ‖ 39. *εὐχομένοις*, si *προϋποτεθεῖσθαι* scribatur, ci. Sylburgius ‖ *μηθὲν Π²* Bekk. ‖ *λέγει* P⁴.

1326 a, 2. *αὐτὴ* P⁵ *Π²* Bekk. ‖ *τυγχάνει* P¹ ‖ *παρασκευασμένη* P⁴ et pr. P³ (crx. rc.) ‖ 3. *γιγνόμενον* P⁵ *Π²* Bekk.¹ ‖ *κάλλιον*] *βέλτιον* Mˢ.

Locus citatus. 1325 b, 34. *πρότερον*] v. varias lectiones: male Conringius hoc retulit ad librum III.

sunt, quae nunc dicta sunt de ipsis, et circa alias politias nobis consideratum est prius, principium reliquorum dicere primo, quales quasdam suppositiones oportet esse de futura consistere ad votum civitate. non enim possibile est politiam fore optimam sine moderata abundantia. propter quod oportet multa praesupponi quemadmodum optantes, esse tamen nihil horum impossibile. dico autem puta de multitudine civium et regio-
2 nis. sicut enim et aliis conditoribus, puta textori et navifico, oportet materiam existere idoneam existentem ad operationem (quanto enim utique haec extiterit praeparata melius, necesse et quod fit ab arte esse melius), ita et politico et legislatori

1. *de ipsis* om. Alb. ‖ 2. *considerandum* c Alb. et pr. b (crx. mg. rc.) ‖ *est* om. c ‖ 3. *quales* post *quasdam* a ‖ *oportet* om. acghkln et pr. bm (suppl. rc. m et mg. rc. b) ‖ 4. *in* post *votum* add. rc. a ‖ 5. *immoderata* a ‖ *oportet* post *multa* Alb. ‖ 9. *existentem* om. Alb. ‖ 10. *utique* om. t ‖ *haec* post *extiterit* Alb., *hoc* a et pr. m.

τῷ πολιτικῷ καὶ τῷ νομοθέτῃ δεῖ τὴν οἰκείαν ὕλην ὑπάρ- (IV)
χειν ἐπιτηδείως ἔχουσαν. ἔστι δὲ πολιτικῆς χορηγίας πρῶτον
τό τε πλῆθος τῶν ἀνθρώπων, πόσους τε καὶ ποίους τινὰς
ὑπάρχειν δεῖ φύσει, καὶ κατὰ τὴν χώραν ὡσαύτως, ὅσην
τε εἶναι καὶ ποίαν τινὰ ταύτην. οἴονται μὲν οὖν οἱ πλεῖστοι 3
προσήκειν μεγάλην εἶναι τὴν εὐδαίμονα πόλιν· εἰ δὲ τοῦτ'
ἀληθές, ἀγνοοῦσι ποία μεγάλη καὶ ποία μικρὰ πόλις. κατ'
ἀριθμοῦ γὰρ πλῆθος τῶν ἐνοικούντων κρίνουσι τὴν μεγάλην,
δεῖ δὲ μᾶλλον μὴ εἰς τὸ πλῆθος εἰς δὲ δύναμιν ἀποβλέ-
πειν. ἔστι γάρ τι καὶ πόλεως ἔργον, ὥστε τὴν δυναμένην
τοῦτο μάλιστα ἀποτελεῖν, ταύτην [οἰητέον] εἶναι μεγίστην, οἷον
Ἱπποκράτην οὐκ ἄνθρωπον ἀλλ' ἰατρὸν εἶναι μείζω φήσειεν
ἄν τις τοῦ διαφέροντος κατὰ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος. οὐ 4
μὴν ἀλλὰ κἂν εἰ δεῖ κρίνειν πρὸς τὸ πλῆθος ἀποβλέποντας,

4. *οἰκεῖαν* pr. P[3] (crx. rc.) ‖ 6. *οὓς* ante *πόσους* fort. add. *Γ* ‖ 7. *ὑπάρχει* P[4] ‖ *φύσει*] *φασὶ* M[s] ‖ *κατὰ* secludendum esse ci. Spengelius, ⟨*τὰ*⟩ *κατὰ* ci. Schmidtius ‖ *τὴν* om. M[s] ‖ *πόσην* Sylburgius, rec. Bekk.[2] ‖ 8. *ποῖάν τινα* pr. P[3], *ποιάν τινα* rc. P[3] ‖ *οἷον τ' αἱ* M[s] ‖ *πλεῖστον* P[4] ‖ 10. *ποῖα — ποῖα* M[s] ‖ *ποία* ante *μικρὰ* om. P[1.5.] *Π*[2] † ‖ *μικρὰ* in ras. P[2] ‖ 13. *δυναμένην*, sed *ε* in ras. M[s] ‖ 14. *τοῦτο* post *μάλιστα* *Γ* ‖ *μάλιστ'* P[2.3.5.] S[b] V[b] Ald. Bekk. ‖ *οἰητέον* add. P[5] *Π*[2] Ar. Bekk. ‖ 15. *ἀλλὰ* P[2.3.] ‖ *εἶναι μείζω* post 16. *τις* *Γ* ‖ 16. *τοῦ* [β] *σώματος τὸ* [α] *μέγεθος* M[s] ‖ *οὐ* — 17. *ἀποβλέποντας* om. M[s] ‖ 17. *κἂν*] *καὶ* *Γ* ‖ *πρὸς τὸ πλῆθος* post *ἀποβλέποντας* *Γ* ‖ *τὸ* om. P[4].

oportet convenientem materiam existere idonee se habentem.
est autem politici successus primum multitudo hominum, quos
quot et quales quosdam existere oportet natura, et secundum
regionem similiter, quantam esse et qualem quandam hanc.
putant quidem igitur plurimi congruere magnam esse felicem 3
civitatem: si autem hoc verum, ignorant, qualis magna et qualis parva civitas. secundum numeri enim multitudinem inhabitantium iudicant magnam, oportet autem magis non ad multitudinem, sed ad potentiam adspicere. est enim quoddam et civitatis opus, quare potentem maxime hoc efficere hanc esse maximam, velut Hippocratem non hominem sed medicum dicet utique aliquis esse maiorem differente secundum magnitudinem
corporis. non solum sed et si oportet iudicare respicientes ad 4

2. *et* post *quos* add. t[c]: ego *quos* delendum esse crediderim ‖ 3. *existere* post *oportet* a ‖ secundum] *sed* m ‖ 4. *quandam* post *hanc* a ‖ 6. *et* om. m ‖ 9. *aspicere* in ras. a ‖ 11. *ypocratem* abom ‖ 12. esse maiorem] *vacat* superscr. rc. b ‖ *difference* corr. bm, *differentem* a, *differencie* cghkl et pr. bm, *differentie* n, *differentiae* t, *differentia* t[a] Alb.

(IV) οὐ κατὰ τὸ τυχὸν πλῆθος τοῦτο οἰητέον (ἀναγκαῖον γὰρ ἴσως ἐν ταῖς πόλεσιν ὑπάρχειν καὶ δούλων ἀριθμὸν πολλῶν καὶ μετοίκων καὶ ξένων), ἀλλ' ὅσοι μέρος εἰσὶ πόλεως καὶ ἐξ ὧν συνίσταται πόλις οἰκείων μερῶν· ἡ γὰρ τούτων ὑπεροχὴ τοῦ πλήθους μεγάλης πόλεως σημεῖον, ἐξ ἧς δὲ βάναυσοι μὲν ἐξέρχονται πολλοὶ τὸν ἀριθμὸν ὁπλῖται δὲ ὀλίγοι, ταύτην ἀδύνατον εἶναι μεγάλην· οὐ γὰρ ταὐτὸν μεγάλη τε πόλις καὶ πολυάνθρωπος. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦτό γε ἐκ τῶν ἔργων φανερὸν ὅτι χαλεπόν, ἴσως δ' ἀδύνατον εὐνομεῖσθαι τὴν λίαν πολυάνθρωπον. τῶν γοῦν δοκουσῶν πολιτεύεσθαι καλῶς οὐδεμίαν ὁρῶμεν οὖσαν ἀνειμένην πρὸς τὸ πλῆθος. τοῦτο δὲ δῆλον καὶ διὰ τῆς τῶν λόγων πίστεως. ὅ [τε] γὰρ νόμος τάξις τίς ἐστι, καὶ τὴν εὐνομίαν ἀναγκαῖον εὐταξίαν εἶναι, ὁ δὲ λίαν ὑπερβάλλων ἀριθμὸς οὐ δύναται μετέχειν

---

18. *ποιητέον* Camerarius, rec. Bekk.², *ὁριστέον* ci. Schmidtius ‖ *ἴσως* post 19. *πόλεσιν* P⁵ Π² Bekk. ‖ 19. *δούλων ἀριθμὸν* post *πολλῶν* Γ ‖ 20. *εἰσὶ μέρος πόλεως* Γ, *πόλεώς εἰσι μέρος* P⁵ Π² Bekk. ‖ 21. *μορίων* P⁵ Π² Bekk. ‖ 23. *ἐξέρχονται* post *ἀριθμὸν* Γ ‖ 25. *οὐ μὴν ἀλλὰ*] *ἀλλὰ μὴν* P⁵ Π² Bekk. ‖ *καὶ* post *γε* transponendum esse ci. Coraes ‖ 26. *δὲ* Mˢ ‖ 28. *οὖσαν* del. Schneiderus ‖ *ἀνείμην* P⁴ ‖ *τὸ* delendum esse ci. Coraes ‖ 29. *τῶν λόγων* post *πίστεως* (?) Γ ‖ *τε* add. P⁵ Π² Bekk. ‖ 30. *ἐστι τις* P¹, *ἔστι τὶς* Mˢ ‖ *ἀναγκαῖον* post *εὐταξίαν* rep. Mˢ.

multitudinem, non secundum contingentem multitudinem hoc putandum (necessarium enim forte in civitatibus existere et multorum servorum numerum et advenarum et extraneorum), sed quicunque sunt pars civitatis et ex quibus constat civitas propriis partibus: horum enim excessus multitudinis magnae civitatis signum, ex qua autem banausi quidem multi numero egrediuntur, armorum autem viri pauci, hanc impossibile esse magnam: non enim idem magna civitas et multorum hominum. non solum sed et hoc ex operibus manifestum, quia difficile, forte autem impossibile bene legibus regi eam quae valde multorum hominum. earum enim, quae videntur politizare bene, nullam videmus existentem remissam ad multitudinem. hoc autem palam et per suasionem rationum. lex enim ordo quidam est, et bonam legislationem necessarium bonam ordinationem esse, valde autem excedens

---

8. *quidem* post *idem* add. a ‖ *membrorum* ante *multorum* add. c ‖ 9. *aut* m et ante *forte* Alb. ‖ 11. *enim* post *quae* c ‖ 12. et] *est* t Alb. ‖ *per persuasionem* a ‖ 13. *est* ante *ordo* Alb. ‖ 14. *necessariam* **bogklmnt** (crx. t¹).

τάξεως· θείας γὰρ δὴ τοῦτο δυνάμεως ἔργον, ἥτις καὶ τόδε (IV)
συνέχει τὸ πᾶν. [ἐπεὶ τό γε καλὸν ἐν πλήθει καὶ μεγέθει
εἴωθε γίνεσθαι.] διὸ καὶ πόλιν ἧς μετὰ μεγέθους ὁ λεχθεὶς
*ὅρος ὑπάρχει, ταύτην εἶναι καλλίστην ἀναγκαῖον, * ἀλλ' ἔστι* 6
τι καὶ πόλεως μεγέθους μέτρον, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων πάν-
των, ζῴων φυτῶν ὀργάνων. καὶ γὰρ τούτων ἕκαστον οὔτε λίαν
μικρὸν οὔτε κατὰ μέγεθος ὑπερβάλλον ἕξει τὴν αὑτοῦ δύνα-
μιν, ἀλλ' ὁτὲ μὲν ὅλως ἐστερημένον ἔσται τῆς φύσεως ὁτὲ
δὲ φαύλως ἔχον, οἷον πλοῖον σπιθαμιαῖον μὲν οὐκ ἔσται
πλοῖον ὅλως, οὐδὲ δυοῖν σταδίοιν, εἰς δὲ τὶ μέγεθος ἐλθὸν ὁτὲ
1326 b *μὲν διὰ σμικρότητα φαύλην ποιήσει τὴν ναυτιλίαν, ὁτὲ δὲ*
διὰ τὴν ὑπερβολήν. ὁμοίως δὲ καὶ πόλις ἡ μὲν ἐξ ὀλίγων 7

32. *τοῦτο* post *ἔργον* *Γ* ‖ 33. *συνέχει* post *τὸ πᾶν* (?) *Γ* ‖ *ἐπεὶ* — 34. *γίνεσθαι* post 35. *ἀναγκαῖον* tri. Boeckerus, secludenda esse aut omnia aut certe *ἐν πλήθει καὶ* ci. Schneiderus ‖ 33. *τό γε*] *δὲ τὸ* Coraes ‖ 34. *εἴωθε* in corr. rc. P[3] ‖ *γίγνεσθαι* P[4] ‖ *διὸ* secl. Coraes ‖ *πόλις* P[1] *Π*[2] et pr. P[3] ‖ *ᾗ* Coraes ‖ 36. *τι* — *μεγέθους*] *μεγέθους πολεώς τι*, ut videtur, *Γ*, v. tamen var. lect. Lat. ‖ *πόλεσι* P[5] *Π*[2] Bekk., *civitati* Ar. ‖ 37. *οὔτε λίαν* c. lin. P[5] ‖ 38. *ὑπερβάλλον*, sed *o* in ras. P[1] ‖ *αὑτοῦ* *Γ* P[1.5], *αὐτοῦ* M[s] *Π*[2] ‖ 39. *ἄλως* P[1] ‖ *ἐστερημένον* post *ἔσται* *Γ* ‖ 40. *ἔχων* P[4].
1326 b, 1. *μὲν*] *δὲ* M[s] ‖ *μικρότητα* M[s] ‖ *ποιεῖ* M[s] ‖ *ναυτηλίαν* P[5] et pr. P[3] (crx. rc.) ‖ 2. *καὶ* om. M[s].

numerus non potest participare ordine: divinae enim utique
potentiae opus hoc, quae et hoc omne continet. quoniam quod
bonum in multitudine et magnitudine consuevit fieri. propter
quod et civitatem, cuius cum magnitudine dictus terminus exi-
stit, hanc esse optimam necessarium. sed est magnitudinis ci- 6
vitatis quaedam mensura sicut et aliorum omnium, animalium,
plantarum, organorum. et enim horum unumquodque neque
valde parvum neque secundum magnitudinem excedens habebit
suam potentiam, sed aliquando quidem totaliter erit privatum
natura, aliquando autem prave habens, puta navis palmi qui-
dem non erit navis omnino neque duorum stadiorum, ad ali-
quam autem magnitudinem veniens quandoque quidem propter
parvitatem pravam faciet navigationem, quandoque autem pro-
pter excessum. similiter autem et civitas quae quidem ex 7

1. *divicie* ghln et pr. bkm (*divine* em. corr. k corr.[1] m et rc. b) ‖ 4. *et* om. Alb. ‖ *terminis* pr. m (crx. rc.) ‖ 5. est] *et* kn, ut conicias: *est et* ‖ 7. *et* ante *organorum* add. rc. b ‖ 8. *valde* — *neque* om. c ‖ 9. *erit* om. c ‖ 10. palmi] *palam* c et pr. m ‖ 12. *quidem* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ 13. pravam] *parvam* Alb.

(IV) λίαν οὐκ αὐτάρκης (ἡ δὲ πόλις αὔταρκες), ἡ δὲ ἐκ πολλῶν ἄγαν ἐν μὲν τοῖς ἀναγκαίοις αὐτάρκης, ὥσπερ ἔθνος, ἀλλ' οὐ πόλις· πολιτείαν γὰρ οὐ ῥᾴδιον ὑπάρχειν· τίς γὰρ στρατηγὸς ἔσται τοῦ λίαν ὑπερβάλλοντος πλήθους, ἢ τίς κῆρυξ μὴ Στεντόρειος; διὸ πρώτην μὲν εἶναι πόλιν ἀναγκαῖον τὴν ἐκ τοσούτου πλήθους ὃ πρῶτον πλῆθος αὔταρκες πρὸς τὸ ζῆν εὖ ἐστι κατὰ τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν· ἐνδέχεται δὲ καὶ τὴν ταύτης ὑπερβάλλουσαν κατὰ πλῆθος εἶναι [μείζω] πόλιν, ἀλλὰ τοῦτ' οὐκ ἔστιν, ὥσπερ εἴπομεν, ἀόριστον. τίς δ' ἐστὶν ὁ τῆς ὑπερβολῆς ὅρος, ἐκ τῶν ἔργων ἰδεῖν ῥᾴδιον. εἰσὶ γὰρ αἱ πράξεις τῆς πόλεως τῶν μὲν ἀρχόντων τῶν δ' ἀρχομένων, ἄρχοντος δ' ἐπίταξις καὶ κρίσις ἔργον· πρὸς δὲ τὸ κρίνειν περὶ τῶν δικαίων καὶ πρὸς τὸ τὰς ἀρχὰς διανέμειν κατ' ἀξίαν ἀναγκαῖον γνωρίζειν ἀλλήλους, ποῖοί τινές εἰσι, τοὺς

3. ἡ δὲ πόλις αὔταρκες om. P[1.5.] Π[3] Ar. ‖ 4. μὲν post τοῖς P[2.3.4.] S[b] V[b] Bekk. ‖ 5. πολιτείαν] πολι^τ P[2.3.], πολίτην S[b] V[b] ‖ ὑπάρχει P[4] ‖ 7. εἶναι post ἀναγκαῖον (?) Γ ‖ 8. τοσούτου in ras. P[3] ‖ ζῆν post 9. εὖ P[5] Π[2] Bekk. ‖ 9. ἐστι ante 8. πρὸς Γ ‖ 10. ταύτης post ὑπερβάλλουσαν Γ ‖ μείζω secl. Schneiderus Bekk.[2], ante ταύτης traiciendum et καὶ post ταύτης inserendum esse ci. Schmidtius ‖ 13. τῶν μὲν — τῶν δ'] αἱ μὲν τῶν — αἱ δὲ τῶν Bas.[3] ‖ δὲ M[s] ‖ 14. ἔργον ante ἐπίταξις (?) Γ ‖ δὲ om. pr. P[3] (suppl. rc.) ‖ 16. ποιοί M[s] ‖ τοὺς πολίτας ante ποῖοί (?) Γ.

paucis valde, non per se sufficiens (civitas autem per se sufficiens), quae autem ex multis valde in necessariis quidem per se sufficiens sicut gens, sed non civitas: politiam enim non facile existere: quis enim dux exercitus erit valde excedentis multitudinis aut quis praeco non magnae vocis? propter quod primam quidem civitatem necessarium esse eam, quae ex tanta multitudine, quae prima multitudo per se sufficiens est ad vivendum bene secundum politicam communionem: contingit autem et eam, quae excedit hanc secundum multitudinem, esse maiorem civitatem, sed hoc non est, sicut diximus, infinitum. quis autem sit excessus terminus, ex operibus videre facile est. sunt enim actiones civitatis horum quidem principantium horum, autem subditorum, principantis autem opus est iussio et iudicium: ad iudicandum autem de iustis et ad distribuendum principatus secundum dignitatem necessarium cognoscere invicem cives,

3. *ut* ante *civitas* add. b Alb. ‖ 4. *exercitus* post *erit* a ‖ 5. *maxime* pr. m (*magne* crx. rc.) ‖ 6. *necessariam* bcgklmnt (crx. t[a]) ‖ 7. *causa* ante *per* add. t Alb. ‖ *est* om. g ‖ 9. *hanc secundum* om. m, *hanc* om. t Alb. ‖ 10. *ut diximus* ante *non* Alb. ‖ 14. *autem* post *iustis* m ‖ 15. *necessariam* bc Alb. ‖ *recognoscere* a.

πολίτας, ὡς ὅπου τοῦτο μὴ συμβαίνει γίνεσθαι, φαύλως (IV)
ἀνάγκη γίνεσθαι τὰ περὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς κρίσεις,
περὶ ἀμφότερα γὰρ οὐ δίκαιον αὐτοσχεδιάζειν, ὅπερ ἐν
τῇ πολυανθρώπῳ λίαν ὑπάρχει φανερῶς. ἔτι δὲ ξένοις 8
καὶ μετοίκοις ῥᾴδιον μεταλαμβάνειν τῆς πολιτείας· οὐ γὰρ
χαλεπὸν τὸ λανθάνειν διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ πλήθους. δῆλον τοίνυν ὡς οὗτός ἐστι πόλεως ὅρος ἄριστος, ἡ μεγίστη τοῦ
πλήθους ὑπερβολὴ πρὸς αὐτάρκειαν ζωῆς εὐσύνοπτος.

περὶ μὲν οὖν μεγέθους πόλεως διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦ-
5 τον· παραπλησίως δὲ καὶ τὰ περὶ τῆς χώρας ἔχει. περὶ V
μὲν γὰρ τοῦ ποίαν τινά, δῆλον ὅτι τὴν αὐταρκεστάτην πᾶς τις ἂν ἐπαινέσειεν (τοιαύτην δ' ἀναγκαῖον εἶναι τὴν παντοφόρον· τὸ γὰρ πάντα ὑπάρχειν καὶ δεῖσθαι μηδενὸς

17. *γίγνεσθαι* Π[2] Bekk.[1] ‖ *καὶ* ante *φαύλως* add. P[4] ‖ 18. *γίγνεσθαι* P[5] Π[2] Bekk.[1] ‖ 20. *πολυανθρώπῳ* fort. post *λίαν* Γ, *πολυανθρωπία* (*πολυανθρωτία* P[4]) *τῇ* Π Ar. Bekk. ‖ 23. *ἐστιν ἄριστος πόλεως ὅρος* P[5] ‖ *πόλεως* secl. Sp··ngelius ‖ ⟨*τῆς μεγίστης*⟩ *ἡ μεγίστη* ci. Schneiderus ‖ *μεγίστη* post *τοῦ πλήθους* Γ ‖ 24. *εὐσύνοπτος*] *ἤτοι εὐβοήθητος* corr.[1] P[2] et rc. P[3], *εὐσύνοπτος* ⟨*δέ*⟩ ci. Schneiderus ‖ 25. *μεγέ* bis scr. pr. P[4] ‖ 26. *παρὰ πλησίως* P[1] ‖ *τὰ* om. P[4.5.] S[b] V[b] ‖ 27. *ποιάν τινά* M[s], *ποῖαν τινα* pr. P[3], *ποιάν τινα* rc. P[3] ‖ *δηλονότι* P[2.3.4.] Ald., ⟨*δεῖ*⟩, *δῆλον ὅτι* Spengelius, ⟨*δεῖ εἶναι τὴν χώραν*⟩, *δῆλον ὅτι* Scaliger ‖ *πᾶν* Bekk.[2] (errore typographico) ‖ 28. *ἂν* post *ἐπαινέσειεν* Γ ‖ *τοιαῦτην* pr. P[3] (crx. ead. m.), *ταύτην* Schneiderus ‖ *δ'* om. M[s] ‖ *παντόφορον* M[s] ‖ 29. *πάντας* pr. P[3] (ς eras.) ‖ *δεῖσθαι* post *μηδενὸς* Γ ‖ *μηθενὸς* P[5] Π[2] Bekk.

quales quidam sint, tamquam ubi hoc non accidit fieri, prave necesse fieri quae circa principatus et iudicia, circa utraque enim non iustum proprio impetu agere, quod quidem in ea
quae valde multorum hominum existit manifeste. adhuc autem 8
extraneis et advenis facile transsumere politiam: non enim difficile latere propter excessum multitudinis. palam igitur, quod iste est civitatis terminus optimus: multitudinis maximus excessus ad autarkiam vitae facile conspicabilis.

de magnitudine quidem igitur civitatis determinatum sit
hoc modo: 5. consimiliter autem et quae de regione habent. de V
eo quidem enim, quod est qualem quandam, palam, quia per se sufficientissimam omnis quicunque laudabit utique (talem autem necessarium esse omnia ferentem: omnia enim existere

1. *quidem* mt Alb. ‖ *hoc* om. Alb. ‖ 3. *proprio* post *impetu* Alb. ‖ 6. *palam* — 7. *multitudinis* om. c ‖ 8. *autarchiam* bcmt[s] Alb., *autarchiciam* t.

(V) *αὔταρκες)· πλήθει δὲ καὶ μεγέθει τοσαύτην ὥστε δύνασθαι τοὺς οἰκοῦντας ζῆν σχολάζοντας ἐλευθερίως ἅμα καὶ σωφρόνως. τοῦτον δὲ τὸν ὅρον εἰ καλῶς ἢ μὴ καλῶς λέγομεν, ὕστερον ἐπισκεπτέον ἀκριβέστερον, ὅταν ὅλως περὶ κτήσεως καὶ τῆς περὶ τὴν οὐσίαν εὐπορίας συμβαίνῃ ποιεῖσθαι μνείαν, πῶς δεῖ καὶ τίνα τρόπον ἔχειν πρὸς τὴν χρῆσιν αὐτήν· πολλαὶ γὰρ περὶ τὴν σκέψιν ταύτην εἰσὶν ἀμφισβητήσεις διὰ τοὺς ἕλκοντας ἐφ' ἑκατέραν τοῦ βίου τὴν ὑπερβολήν, τοὺς μὲν ἐπὶ τὴν γλισχρότητα τοὺς δὲ ἐπὶ τὴν τρυ-*
2 *φήν. τὸ δ' εἶδος τῆς χώρας οὐ χαλεπὸν εἰπεῖν· δεῖ δ' ἔνια πείθεσθαι καὶ τοῖς περὶ τὴν στρατηγίαν ἐμπείροις, ὅτι χρὴ μὲν τοῖς πολεμίοις εἶναι δυσέμβολον αὐτοῖς δ' εὐέξοδον, ἔτι δ' ὥσπερ τὸ πλῆθος τὸ τῶν ἀνθρώπων ἔφαμεν* 1327 a

31. *ἐλευθέρως* fort. *Γ* ‖ *σοφρόνως* pr. P^3 (crx. rc.) ‖ 32. *τοῦτο* L^s Ar. Ald. ‖ *τὸν ὅρον* om. $P^{3.4}$ S^b V^b L^s Ar. Ald. et pr. P^2 (em. corr.[3] ita, ut nunc in ras. et *εἰ καλῶς* in mg. sint) ‖ *ἢ μὴ*] *εἰμὶ* M^s ‖ 33. *ὕστερον* om. P^2 ‖ *τῆς* post *περὶ* add. P^1 ‖ 34. *συμβαίνει* M^s ‖ 35. *μνεῖαν* pr. P^3 (crx. rc.) ‖ *ἔχειν* ante *καὶ* *Γ* ‖ *πρὸς τὴν χρῆσιν* post 36. *αὐτὴν* *Γ* ‖ 37. *τοὺς*] *τὸ* M^s ‖ *τοῦ βίου* post *τὴν ὑπερβολὴν* *Γ* ‖ 38. *τὴν* ante *γλισχρότητα* om. $P^{1.5}$ $Π^3$ ‖ 41. *μὲν τοῖς* etsi mutare non audeo, tamen *τοῖς μὲν* ab Aristotele scriptum esse crediderim.

1327 a, 1. *τὸ* ante *τῶν* om. P^1 ‖ *ἔφαμεν* post 2. *εὐσύνοπτον* P^5 $Π^2$ Bekk.

Locus citatus. 1326 b, 33. *ὕστερον*] v. praef.

Glossa. 1326 b, 32. *τοῦτον τὸν ὅρον*] *τὸν ζῆν λέγοντα ἐν σχολῇ.* mg.[3] P^2.

et nullo indigere autarkes): multitudine autem et magnitudine tantam, ut possint habitantes vivere vacantes libere simul et temperate. hunc autem terminum si bene vel non bene dicimus, posterius considerandum diligentius, quando totaliter de possessione et de ea quae circa substantiam abundantia accidet facere mentionem, qualiter oportet habere et quo modo ipsam ad usum: multae enim circa considerationem hanc sunt dubitationes propter trahentes ad utrumque excessum vitae, hos quidem ad te-
2 nacitatem, hos autem ad delicias. speciem autem regionis non difficile dicere: oportet autem quaedam suaderi et ab hiis, qui circa ducatum exercitus sunt experti, quia oportet quidem adversariis esse difficile adibilem, ipsis autem facile exibilem, adhuc autem sicut multitudinem hominum diximus oportere facile conspicabi-

1. *et* ante *magnitudine* om. o ‖ 4. *posterius* post *considerandum* mt Alb. ‖ 9. delicias] *policias* pr. m (crx. rc.) ‖ 12. *esse* om. Alb. ‖ 13. *facere* mg. rc. b, *facere facile* o.

εὐσύνοπτον εἶναι δεῖν, οὕτω καὶ τὴν χώραν, τὸ δ' εὐσύνοπτον (V)
τὸ εὐβοήθητον εἶναι τὴν χώραν ἐστίν.

*τῆς δὲ πόλεως τὴν θέσιν εἰ χρὴ ποιεῖν κατ' εὐχήν, πρός τε
τὴν θάλατταν προσήκει κεῖσθαι καλῶς πρός τε τὴν χώραν.
εἷς μὲν ὁ λεχθεὶς ὅρος, δεῖ γὰρ πρὸς τὰς ἐκβοηθείας κοινὴν
εἶναι τῶν τόπων ἁπάντων· ὁ δὲ λοιπὸς πρὸς τὰς τῶν
γινομένων καρπῶν παραπομπάς. ἔτι δὲ τῆς περὶ ξύλα
ὕλης, κἂν εἴ τινα ἄλλην ἐργασίαν ἡ χώρα τυγχάνοι*
6 *κεκτημένη τοιαύτην, εὐπαρακόμιστον. περὶ δὲ τῆς* 3
11 *πρὸς τὴν θάλατταν κοινωνίας, πότερον ὠφέλιμος
ταῖς εὐνομουμέναις πόλεσιν ἢ βλαβερά, πολλοὶ τυγχά-
νουσιν. ἀμφισβητοῦντες· τό τε γὰρ ἐπιξενοῦσθαί τινας ἐν*

---

1. *δεῖν εὐσύνοπτον εἶναι Γ* ‖ *εὐσύνοπτόν ἐστι τὸ τὴν χώραν εἶναι εὐβοήθητον Γ* ‖ 6. *εἷς — ὅρος* bis scr. P[1] in fine foli et initio sequentis ‖ *ὁ* post *εἷς* add. M[s] ‖ *μὲν* ⟨*οὖν*⟩ Schneiderus (recte, ni fallor) ‖ *τὰς*] *τὰς τῶν γινομένων* et in initio paginae sequentis *τὰς* M[s] ‖ 7. *τῶν* — 8. *καρπῶν* post 8. *παραπομπὰς* (?) *Γ* ‖ 8. *γιγνομένων* P[2] Ald. Bekk.[1] ‖ 9. *τυγχάνη* P[1], *τυγχάνει* P[5] S[b] ‖ 10. *τοιαύτην* ante *κεκτημένη* M[s] P[1], ante 9. *ἡ Γ* ‖ 11. *τὴν* om. P[1] ‖ *θάλασσαν* M[s] ‖ *πρότερον* M[s] ‖ 12. *εὐνουμέναις* S[b] V[b], et pr. M[s] ‖ *βλαβερούς* M[s] ‖ *πολλοὶ* Camerarius et fort. pr. P[1], nam *πολλ*^{α} habet codex sic scriptum, ut *ὰ* admodum exiguum sit et, ut videtur, rasura sequatur, *πο*^{λλι}, i. e. aut *πολλὰ* aut *πολλοὶ* M[s], *πολλὰ Γ* P[5] *Π*[2] Bekk.[1].

Locus citatus. 1327 a, 12. *πολλοὶ*] velut Plat. Legg. III. p. 705 A. 706 sq., etsi non hunc solum respexit Aristoteles.

lem esse, ita et regionem, quod autem facile conspicabile est regionem esse facile auxiliabilem.

civitatis autem positionem si oportet facere ad votum, ad mare
convenit poni bene et ad regionem. unus quidem qui dictus termi-
nus, oportet enim ad auxilia communem esse locorum omnium: reli-
quus autem ad delationes fructuum, qui nascuntur. adhuc autem eius
quae circa ligna materiae et utique si quam aliam operationem ta-
lem regio existat possidens facile deportabilem. 6. de communi- 3
catione autem ad mare utrum proficua sit bene legibus rectis ci-
vitatibus aut nociva, multa existunt dubitantes: advenire enim

---

1. *talem* ante *facile* add. Alb. ‖ 2. regionem] *aridam* c ‖ 5. ad] *adesse* t Alb. ‖ *auxiliationem* s ‖ *auxilia communem* om. c et pr. b (suppl. rc.), *communem esse* om. t Alb., *communem* om. s ‖ omnium] *unum* s ‖ 7. materiae] *mere* a ‖ 10. *aut* om. pr. b (suppl. rc.).

(V) ἄλλοις τεθραμμένους νόμοις ἀσύμφορόν φασιν εἶναι πρὸς τὴν εὐνομίαν, καὶ τὴν πολυανθρωπίαν· γίνεσθαι μὲν γὰρ ἐκ τοῦ χρῆσθαι τῇ θαλάσσῃ διαπέμποντας καὶ δεχομένους ἐμπόρων πλῆθος, ὑπεναντίαν δ' εἶναι πρὸς τὸ πολιτεύεσθαι

4 καλῶς. ὅτι μὲν οὖν, εἰ ταῦτα μὴ συμβαίνει, βέλτιον καὶ πρὸς ἀσφάλειαν καὶ πρὸς εὐπορίαν τῶν ἀναγκαίων μετέχειν τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν τῆς θαλάττης, οὐκ ἄδηλον. καὶ γὰρ πρὸς τὸ ῥᾷον φέρειν τοὺς πολεμίους εὐβοηθήτους εἶναι δεῖ κατ' ἀμφότερα τοὺς σωθησομένους, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν· καὶ πρὸς τὸ βλάψαι τοὺς ἐπιτιθεμένους, εἰ μὴ κατ' ἄμφω δυνατόν, ἀλλὰ κατὰ θάτερον ὑπάρξει μᾶλλον ἀμφοτέρων μετέχουσιν. ὅσα τ' ἂν μὴ τυγχάνῃ παρ' αὐτοῖς ὄντα, δέξασθαι ταῦτα καὶ τὰ πλεονάζοντα

14. τεθραμμένοις (ut videtur) P[4] ‖ ἀσύμφορον εἶναί φασι P[5] Π[2] Bekk. ‖ 15. γίγνεσθαι P[4] ‖ μὲν γὰρ non vertit Ar., γὰρ om. P[5] ‖ 17. ὑπ' ἐναντίαν M[s], ὑπεναντίον P[2] C[c] ‖ δ' om. P[4] Ar. ‖ 19. μετέχειν post 20. χώραν Γ, μετέχει P[4] ‖ 20. τὴν πόλιν om. Γ M[s] † ‖ τῆς χώρας ⟨καὶ⟩ Boiesenius, τὴν χώραν ⟨καὶ⟩ vel [τὴν χώραν] ci. Schmidtius, at cf. v. 3 sqq. c. 11. 1330 a, 34 sqq. ‖ 21. πολέμους Sylburgius, rec. Bekk. ‖ εὐοηθήτους pr. M[s] ‖ 22. εἶναι post δεῖ Γ ‖ καὶ — 23. ἐπιτιθεμένους om. L[s], καὶ κατὰ γῆν om. P[4.6.] ‖ 23. κατὰ om. P[1] ‖ 24. ἀλλὰ] ἀλλ' εἰ Π[3], ἀλλά γε Schneiderus ‖ καταθάτερον M[s] ‖ 25. τ'] δ' fort. Γ ‖ τυγχάνει pr. M[s].

Locus citatus. 1327 a, 14. φασι] velut Plat. l. l. XII. p. 949. E sq. 952. D sqq.
Glossa. 1327 a, 18. ταῦτα] τὸ ἐπιξενοῦσθαι ξένους. p[2].

aliquos in aliis nutritos legibus inconferens aiunt esse ad bonam legislationem et hominum multitudinem: fieri quidem enim ex usu maris, emittentes et suscipientes negotiatorum multitu-

4 dinem, contrariam autem esse ad politizare bene. quod quidem igitur, si haec non accidunt, melius et ad securitatem et ad abundantiam necessariorum et regionem participare mari, non immanifestum. et enim ad facilius ferre adversarios facile auxiliabiles oportet esse secundum ambo salvandos, et per terram et per mare, et ad laedendum invadentes, si non secundum ambo possibile, tamen secundum alterum existet magis participantibus ambobus. quaecunque etiam non extiterint apud

3. *maris* om. pr. a (suppl. mg. rc.) ‖ 4. quod] *que* m, *hoc* t ‖ 6. *civitatem* post *necessariorum* add. t Alb. ‖ 9. *autem* ante *non* add. Alb. ‖ 10. possibile] *possunt*, *possibile est tamen* Alb. ‖ *alteram* bcmt Alb. ‖ 11. *principantibus* m, *participabit* t (crx. t[a]) ‖ etiam] *autem* hkmnt (fors. recte) ‖ *extiterunt* bt.

τῶν γινομένων ἐκπέμψασθαι τῶν ἀναγκαίων ἐστίν. αὑτῇ γὰρ ἐμπορικήν, ἀλλ' οὐ τοῖς ἄλλοις δεῖ εἶναι τὴν πόλιν· οἱ δὲ παρέχοντες σφᾶς αὐτοὺς πᾶσιν ἀγορὰν προσόδου χάριν ταῦτα πράττουσιν· ἣν δὲ μὴ δεῖ πόλιν τοιαύτης μετέχειν πλεονεξίας, οὐδ' ἐμπόριον δεῖ κεκτῆσθαι τοιοῦτον. ἐπεὶ δὲ καὶ νῦν ὁρῶμεν πολλαῖς ὑπάρχον καὶ χώραις καὶ πόλεσιν ἐπίνεια καὶ λιμένας εὐφυῶς κείμενα πρὸς τὴν πόλιν, ὥστε μήτε νέμειν αὐτὸ τὸ ἄστυ μήτε πόρρω λίαν, ἀλλὰ κρατεῖσθαι τείχεσι καὶ τοιούτοις ἄλλοις ἐρύμασι, φανερὸν ὡς εἰ μὲν ἀγαθόν τι συμβαίνει γίνεσθαι διὰ τῆς κοινωνίας αὐτῶν, ὑπάρξει τῇ πόλει τοῦτο τὸ ἀγαθόν, εἰ δέ τι βλαβερόν, φυλάξασθαι ῥᾴδιον τοῖς νόμοις φράζοντας (V)

27. *γιγνομένων* P^{5} Π^{2} Bekk.^{1} ‖ *ἐκπέμψασθαί ἐστι τῶν ἀναγκαίων* Γ ‖ *αὐτὴ* P^{4} et pr. M^{s}, *αὑτῇ* corr. M^{s} ‖ 28. *γὰρ*] *δὲ*, ut videtur, Γ † | *ἀλλ' οὐ*] *ἄλλους* P^{4} ‖ *τῶν ἄλλων* pr. P^{3} (crx. rc.), om. P^{4} ‖ 29. *παρέχοντες σφᾶς αὐτοὺς* cum linea inde ab *ε* usque ad *αὐ* supposita P^{5} | 30. *ἣν* P$^{2.3.4.}$ V^{b} Ald. et, ut videtur, Ar. ‖ *μὴ δεῖ* post *πόλιν* (?) Γ ‖ *δεῖ* om. M^{s} ‖ *τοιαύτην* P^{2} ‖ 31. *κεκτῆσθαι*] *habere* Guil. ‖ 32. *ἐπεὶ δὲ*] *ἐπειδὴ* Π^{2} Bas.^{3}, *ἐπεὶ δὴ* Goettlingius ‖ *ὑπάρχειν καὶ* Schneiderus, rec. Bekk.^{2}, *ὑπάρχοντα* Congrevius, *ὑπάρχον*, i. e. *ὑπάρχοντα* Schmidtius ‖ 33. *νεια* om. in lac. pr. M^{s} (suppl. rc.) ‖ 34. *νέμειν*] *occupetur* Guil. ‖ *τὸ αὐτὸ νέμειν* M^{s} P$^{1.2.3.}$ S^{b} V^{b} Ald. Bekk. et rc. P^{5}, *τὸ αὐτὸν νέμειν* P^{4}, *αὐτὸ τὸ* post lacunam pr. P^{5} (oblitt. et *τὸ αὐτὸ νέμειν* verbis lacunam explevit rc.) † ‖ *μήτ' εἶναι πόρρω* (?) Γ (fors. recte) ‖ 36. ⟨*οὖν*⟩ *ὡς* Bas.^{3} ‖ *γίγνεσθαι* P^{5} Π^{2} Bekk.^{1} ‖ *τὴν κοινωνίαν* (?) Γ (nescio an recte) ‖ 38. *βλαυερὸν* P^{4} ‖ *ῥᾴδιον* post *τοῖς νόμοις* Γ.

ipsos entia, suscipere haec et superflua nascentium emittere sunt necessariorum. sibi autem negotiativam, sed non aliis oportet esse civitatem: qui autem exhibent se ipsos omnibus forum, acquisitionis gratia haec agunt: quam autem civitatem non oportet tali participare superacquisitione, neque negotiatorium oportet habere tale. quoniam autem et nunc videmus multis existens et regionibus et civitatibus suburbia et portus bene apte iacentia ad civitatem, ut neque occupetur ipsum municipium neque sit longe valde, sed obtineri muris et talibus aliis firmaculis, manifestum, quod, si quidem bonum aliquod accidit fieri propter communicationem ipsorum, existet civitati hoc bo-

2. autem] *enim?* ‖ 3. *forum*, sed *um* in ras. a rc. m. scr. a ‖ 4. *hoc* t Alb. et rc. m, *se* pr. m ‖ 5. *acquisitione* Alb. ‖ 6. *esse* post *oportet* add. c ‖ 8. *apte* om. t ‖ 9. sit] *et* c, *si* pr. m (crx. rc.) ‖ *optineri* abm, *optime* t Alb., *optimum* c ‖ *talibus* post *aliis* t.

(V) *καὶ διορίζοντας τίνας οὐ δεῖ καὶ τίνας ἐπιμίσγεσθαι δεῖ*
6 *πρὸς ἀλλήλους. περὶ δὲ τῆς ναυτικῆς δυνάμεως, ὅτι μὲν*
βέλτιστον ὑπάρχειν μέχρι τινὸς πλήθους, οὐκ ἄδηλον (οὐ γὰρ
μόνον αὐτοῖς ἀλλὰ καὶ τῶν πλησίον τισὶ δεῖ καὶ φοβεροὺς 1327 b
εἶναι καὶ δύνασθαι βοηθεῖν, ὥσπερ κατὰ γῆν, καὶ κατὰ
θάλατταν)· περὶ δὲ πλήθους ἤδη καὶ μεγέθους τῆς δυνάμεως
ταύτης πρὸς τὸν βίον ἀποσκεπτέον τῆς πόλεως. εἰ μὲν γὰρ
ἡγεμονικὸν καὶ πολιτικὸν ζήσεται βίον, ἀναγκαῖον καὶ ταύ-
την τὴν δύναμιν ὑπάρχειν πρὸς τὰς πράξεις σύμμετρον.
7 *τὴν δὲ πολυανθρωπίαν τὴν γινομένην περὶ τὸν ναυτικὸν*
ὄχλον οὐκ ἀναγκαῖον ὑπάρχειν ταῖς πόλεσιν. οὐδὲν γὰρ
αὐτοὺς μέρος εἶναι δεῖ τῆς πόλεως. τὸ μὲν γὰρ ἐπιβατι-

---

39. *ἐπιμίσγεσθαι* post *δεῖ* (?) *Γ*, *ἐπιμίγεσθαι* P^{1} ‖ 41. *ὑπάρχει* P^{4}. 1327 b, 1. *αὐτοῖς* M^{s} P$^{2.3.4.}$ Ald. ‖ *πλησίων* P$^{2.4.}$ ‖ *καὶ φοβεροὺς εἶναι* post 2. *βοηθεῖν* Camerarius et Lambinus (nescio an recte) ‖ 2. *οὕτω* ante *καὶ κατὰ* add., sed postea oblitt. P^{1} ‖ 4. *ἀποσκεπτέον* ante *πρὸς* (?) *Γ*, *σκεπτέον* P^{4} W^{b} L^{s} Ald., *ἐπισκεπτέον* Victorius^{2} ‖ 5. *πολεμικὸν* Schneiderus in vers., rec. Bekk.^{2}, ⟨*μὴ μόνον*⟩ *πολιτικὸν* ci. Schneiderus (altera utra correctio vera est), fort. *καὶ πολιτικὸν* prorsus delendum esse ci. idem Schneiderus ‖ *ἀνάγκη* pr. P^{3} (crx. et in textu et in mg. rc.) ‖ 6. *ὑπάρχει* P^{4} ‖ 7. *γιγνομένην* P^{5} *Π*^{2} Bekk.^{1} ‖ *τὸ*^{ν} M^{s} ‖ 8. *ὑπάρχει* P^{4} ‖ *οὐθὲν* *Π*^{2} Bekk., *οὐδὲ* *Γ* M^{s} ‖ 9. *δεῖ εἶναι μέρος* *Γ* ‖ *μέρος* om. W^{b} L^{s} C^{c} Ald. (adest etiam in P^{6}).

num, si autem aliquod nocivum, caveri legibus facile dicentes
et determinantes, quos non oportet et quos oportet misceri ad
6 invicem. de nautica autem potentia, quod quidem optimum
existere usque ad aliquam multitudinem, non immanifestum (non
enim solum sibi ipsis, sed et vicinorum aliquibus oportet et
terribiles esse et posse auxiliari sicut per terram et per mare):
de multitudine autem iam et magnitudine potentiae huius adspiciendum ad vitam civitatis. si quidem enim ducali et politica
vivat vita, necessarium et hanc potentiam existere ad actiones
7 commensuratam. multitudinem autem hominum, quae fit circa
nauticam turbam, non necessarium existere civitatibus. neque
enim ipsos oportet esse partem civitatis. quod quidem enim

---

1. dicentes] *differentes* boghkln ‖ 3. nautica] *nau* pr. m (crx. rc.) ‖ *opem*, ut videtur, pr. m, *optimam*, ut videtur, rc. m, *opportunum* t Alb. ‖ 5. *enim* post *solum* m ‖ sibi] *ab* m ‖ *sed* om. t ‖ *et* post *oportet* om. a ‖ 6. *per* ante *mare* om. bogklmnt ‖ 7. *potentie* post *huius* o ‖ 9. *vivet?* ‖ *existere* om. o ‖ 10. *sit* bot Alb. ‖ 11. non] *autem* pr. m (*non* superscr. rc.) ‖ *necessariam* omt (crx. t^{a}).

κὸν ἐλεύθερον καὶ τῶν πεζευόντων ἐστίν, ὃ κύριόν ἐστι καὶ (V) κρατεῖ τῆς ναυτιλίας· πλήθους δὲ ὑπάρχοντος περιοίκων καὶ τῶν τὴν χώραν γεωργούντων, ἀφθονίαν ἀναγκαῖον εἶναι καὶ ναυτῶν. ὁρῶμεν δὲ [καὶ] τοῦτο καὶ νῦν ὑπάρχον τισίν, οἷον τῇ πόλει τῶν Ἡρακλεωτῶν· πολλὰς γὰρ ἐκπληροῦσι τριήρεις κεκτημένοι τῷ μεγέθει πόλιν ἑτέρων ἐμμελεστέραν.

περὶ μὲν οὖν χώρας [καὶ λιμένων] καὶ πόλεων * καὶ θαλάττης καὶ περὶ τῆς ναυτικῆς δυνάμεως ἔστω διωρισμένα τὸν τρόπον τοῦτον· περὶ δὲ τοῦ πολιτικοῦ πλήθους, τίνα μὲν VI
7 ὅρον ὑπάρχειν χρή, πρότερον εἴπομεν, ποίους δέ τινας τὴν φύσιν εἶναι δεῖ, νῦν λέγωμεν. σχεδὸν δὴ κατανοήσειεν ἄν τις τοῦτό γε, βλέψας ἐπί τε τὰς πόλεις τὰς εὐδοκιμούσας

---

11. ναυτηλίας P[4.5.] || 12. καὶ secl. Spengelius || 13. καὶ ante τοῦτο add. Π[2] Bekk. † || 14. ἡρακλειωτῶν P[4.5.] S[b] V[b] || πληροῦσι P[1], ἐκπληροῦτι Ald., ἐκκληροῦσι Camot. || 15. τριήρης pr. M[s] || κεκτισμένης πόλεως τῷ μεγέθει ἑτέρων ἐνδεεστέρας (?) Γ † || ἐνδεεστέραν Sepulveda || 16. καὶ λιμένων τῆς πόλεως ci., sed καὶ λιμένων καὶ πόλεων secludere mavult Spengelius, καὶ πόλεων secl. Conringius Bekk.[2] || πόλεως ci. Congrevius, ἐπινείων ci. Coraes, ἐμπορίων ci. Schmidtius || 17. τῆς om. P[3] || διωρισμένον P[5.6.] L[s] Ald. Thom. Bekk.[2] (nescio an recte), διορισμένον (sic!) P[4], διωρισμένους S[b] V[b] || 19. χρὴ ante ὑπάρχειν Γ, ἐχρῆν M[s] || εἴπωμεν Scaliger || 20. εἶναι post δεῖ Γ || 21. γε om. pr. P[1] (suppl. corr.[1]) || βλέψας, sed β in ras. a rc. m. scr. P[3] || τὰς πόλεις om. P[4.6.] W[b] L[s] Ald.

Locus citatus. 1327 a, 19. πρότερον] c. 4.

Glossae. 1327 a, 15. ἐμμελεστέραν] μικροτάτην. p[2] || 20. sqq. σχεδὸν δὴ κ. τ. λ.] σῇ . . . mg. rc. P[3] (sed haec erasa sunt: σῇ legitur etiam in mg.[1] P[2]).

supergressivum liberum et pedestrium est, quod dominans est et obtinet navigium: multitudine autem existente vernaculorum et regionis agricolarum copiam necessarium esse et nautarum. videmus autem hoc et nunc existens quibusdam, puta civitati Heracleotarum: multas enim replent trieres aedificata civitate magnitudine aliis contractiore.

de regione quidem igitur et portubus et civitatibus et mari et de nautica potentia sint determinata hoc modo: de civili VI autem multitudine quem quidem terminum oportet existere, prius diximus, 7. quales autem quosdam natura oportet esse, nunc dicamus. fere itaque deprehendet utique quis hoc respi-

---

3. *necessariam* cm, *necessarium est* t Alb || 5. *triremes* t[a] Alb. || 6. *contradictione* in ras. scr. rc. a, *contradictore* h, *contradictorie* n, *contractorem* ckl || 8. *sit* t, *sicut* pr. m, *sit* aut *sint* corr. m || *determinatum* t || 11. *hoc* om. Alb.

(VI) τῶν Ἑλλήνων καὶ πρὸς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, ὡς διείληπται τοῖς ἔθνεσιν. τὰ μὲν γὰρ ἐν τοῖς ψυχροῖς τόποις ἔθνη καὶ τὰ περὶ τὴν Εὐρώπην θυμοῦ μέν ἐστι πλήρη, διανοίας δὲ ἐνδεέστερα καὶ τέχνης, διόπερ ἐλεύθερα μὲν διατελεῖ μᾶλλον, ἀπολίτευτα δὲ καὶ τῶν πλησίον ἄρχειν οὐ δυνάμενα· τὰ δὲ περὶ τὴν Ἀσίαν διανοητικὰ μὲν καὶ τεχνικὰ τὴν ψυχήν, ἄθυμα δέ, διόπερ ἀρχόμενα [μὲν] καὶ δουλεύοντα διατελεῖ· τὸ δὲ τῶν Ἑλλήνων γένος ὥσπερ μεσεύει κατὰ τοὺς τόπους, οὕτως ἀμφοῖν μετέχει, καὶ γὰρ ἔνθυμον καὶ διανοητικόν ἐστιν, διόπερ ἐλεύθερόν τε διατελεῖ καὶ μάλιστα πολιτευόμενον καὶ δυνάμενον ἄρχειν πάντων, μιᾶς
2 τυγχάνον πολιτείας. τὴν αὐτὴν δ' ἔχει διαφορὰν καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων ἔθνη [καὶ] πρὸς ἄλληλα· τὰ μὲν γὰρ ἔχει τὴν φύσιν μονόκωλον, τὰ δὲ εὖ [τε] κέκραται πρὸς ἀμφο-

22. διήλειπται M^s ‖ 24. καὶ secl. Spengelius (fort. recte) ‖ ἐστὶ μὲν πλήρη θυμοῦ Γ ‖ 25. ἐνδεέστερα post καὶ τέχνης Γ ‖ τίχνης P^4 ‖ περ om. Γ ‖ 26. ἀπολίτευτω P^4 ‖ πλησίων P^4 ‖ 28. περ om. Γ ‖ μὲν om. P^5 $Π^2$ Bekk. ‖ 30. γὰρ om. M^s ‖ 31. ἔστι M^s ‖ μάλιστα] βέλτιστα Π Ar. Bekk. (fors. recte) ‖ 32. ἄρχει P^4 ‖ πάντως pr. M^s ‖ 33. δ' om. M^s ‖ 34. ἔθνη om. P^5 ‖ καὶ add. M^s $Π^2$ Bekk. ‖ προσάλληλα pr. P^3 (crx. rc.) ‖ 35. τὲ (τε Bekk.) add. $Π^2$ (in ras. P^3) Bekk.[1], aut delendum aut τε

Glossa. 1327 b, 35. μονόκωλον] τουτέστι (om. p^2) θυμοειδῆ ἢ διανοητικὴν p^2 et mg.[1] P^1.

ciens ad civitates approbatas Graecorum et ad totum orbem terrae, ut occupatus est gentibus. quae quidem enim in frigidis locis gentes et quae circa Europam sunt quidem plenae animositate, intellectu autem et arte magis deficientes, propter quod liberae quidem perseverant magis, non politizatae autem et vicinis principari non potentes: quae autem circa Asiam intellectivae quidem et artificiosae secundum animam, sine animositate autem, propter quod subiectae quidem et servientes perseverant: genus autem Graecorum sicut mediat secundum loca, ita ambobus participat, et enim animosum et intellectivum est, propter quod quidem liberum perseverat et maxime politizans et potens principari omnibus una sortiens politia.
2 eandem autem habent differentiam et Graecorum gentes ad invicem: hae quidem enim habent naturam monocolam, hae autem

2. *ut — gentibus* om. Alb. ‖ 4. *autem* om. a ‖ *magis* post *deficientes* Alb. ‖ *deficientes*, sed *ientes* in ras. a rc. m. scr. a, *defficientes* m ‖ 5. *libere* codices et Alb. ‖ *politizate* pr. b et rc. m, *politizare* t Alb. et pr. m et rc. b ‖ 8. *autem* om. m ‖ 10. *ita* om. m ‖ 13. *habent* om. t ‖ 14. quidem — habent] *habent quidem* a ‖ *monokolam* a, *monocholam* om et pr. b, *monoculam* rc. b.

τέρας τὰς δυνάμεις ταύτας. φανερὸν τοίνυν ὅτι δεῖ διανοητικούς τε εἶναι καὶ θυμοειδεῖς τὴν φύσιν τοὺς μέλλοντας εὐαγώγους ἔσεσθαι τῷ νομοθέτῃ πρὸς τὴν ἀρετήν. ὅπερ γάρ φασί τινες δεῖν ὑπάρχειν τοῖς φύλαξι, τὸ φιλητικοὺς μὲν εἶναι τῶν γνωρίμων πρὸς δὲ τοὺς ἀγνῶτας ἀγρίους, ὁ θυμός ἐστιν ὁ ποιῶν τὸ φιλητικόν. αὕτη γάρ ἐστιν ἡ τῆς ψυχῆς (VI)

1328 a δύναμις ᾗ φιλοῦμεν. σημεῖον δέ· πρὸς γὰρ τοὺς συνήθεις 3 καὶ φίλους ὁ θυμὸς αἴρεται μᾶλλον ἢ πρὸς τοὺς ἀγνῶτας, ὀλιγωρεῖσθαι νομίσας. διὸ καὶ Ἀρχίλοχος προσηκόντως τοῖς φίλοις ἐγκαλῶν διαλέγεται πρὸς τὸν θυμόν· "οὐ γὰρ δὴ παρὰ φίλων ἀπάγχεαι." καὶ τὸ ἄρχον

καὶ scribendum esse ci. Spengelius || 38. ἔσεσθαι] *esse* (ante εὐαγώγους) Guil. || τῶν νομοθέτην P[4], τῶν νομοθετῶν t[c] et, ut videtur, Γ || τὴν om. M[s] || 39. ὑπάρχει P[4] || μὲν om. P[4].

1328 a, 2. αἴρεται P[4] || 5. οὐ — ἀπάγχεαι] non esse, id quod credidit Liebelius (Archil. reliq. p. 214), οὐ — παρὰ senari finem ceteraque alterius initium ex eiusdem carminis fragmento longiore 66 Bergk. apparet: Iacobsius verba tetrametri partes esse putat sic constituendas: —◡ οὐ γ. δ. ◡—◡ π. φ. ἀ.: si vero, id quod multo probabilius est, nihil nisi initium tetrametri trochaici deest, longa syllaba primo loco posita metro adversatur || οὐ] σὺ ci. Schneiderus, rec. Bergkius || οὐ γὰρ δὴ] ἀτὰρ μὴ Hartungus || δὴ] δεῖ M[s], om. Γ, σὺ θυμὲ ci. Goettlingius || παρὰ Γ P[5] Ar. Bergkius, περὶ P[1.2.3.4.] S[b] V[b] Ald. Bekk., π M[s] || ἀπέγχεαι M[s]

Loci citati. 1327 b, 39. τινες] Plat. de rep. II. p. 375. C sqq. || 1328 a, 3. Ἀρχίλοχος] fr. 67 Bergk.

Glossa. 1328 a, 3 sqq.] σῆ τὸ ἀρχιλόχου. mg.[3] P[2] et mg. rc. P[3].

bene mixtae sunt ad utrasque potentias has. manifestum igitur, quod oportet intellectivos esse et animosos natura eos, qui debent esse euagogi legislatorum ad virtutem. quod quidem enim aiunt quidam oportere existere custodibus, scilicet amativos quidem esse notorum, ad ignotos autem silvestres, animus est qui facit quod amativum. haec enim est animae potentia, qua diligimus. signum autem: ad consuetos enim et amicos animus 3 attollitur magis quam ad ignotos parvi pendi putans. propter quod et Archilochus convenienter amicis querelans disputat ad animum: „non enim ab amicis a lanceis perforationes." et

3. *legislatorum* abcmt[c] Alb., *legislatori* t (nescio an recte) || 5. *esse* om. et *autem* post *silvestres* c || *enim* ante *est* add. rc. m || 6. *animativum* pr. b (crx. rc.) || *est* post *animae* Alb. || 7. *ad* post *et* add. a || 9. *et* om. Alb. || *archilolus* acgl, *archilous* pr. b, *archilocus* hkmnt Alb. et rc. b || *querelans* post *disputat* a || 10. *annum*, ut videtur, pr. b (crx. mg. rc.) || *enim* om. pr. b (suppl. rc.) || a] *et* a || *a lanceis* om. pr. a (suppl. mg. rc.) || *perforatus es* ci. Spengelius.

(VI) *δὲ καὶ τὸ ἐλεύθερον ἀπὸ τῆς δυνάμεως ταύτης ὑπάρχει πᾶσιν· ἀρχικὸν γὰρ καὶ ἀήττητον ὁ θυμός. οὐ καλῶς δ' ἔχει λέγειν χαλεποὺς εἶναι πρὸς τοὺς ἀγνῶτας· πρὸς οὐδένα γὰρ εἶναι χρὴ τοιοῦτον, οὐδέ εἰσιν οἱ μεγαλόψυχοι τὴν φύσιν ἄγριοι, πλὴν πρὸς τοὺς ἀδικοῦντας. τοῦτο δὲ μᾶλλον ἔτι πρὸς τοὺς συνήθεις πάσχουσιν, ὅπερ εἴρηται*

4 *πρότερον, ἂν ἀδικεῖσθαι νομίσωσιν. καὶ τοῦτο συμβαίνει κατὰ λόγον· παρ' οἷς γὰρ ὀφείλεσθαι [δεῖν] τὴν εὐεργεσίαν ὑπολαμβάνουσι, πρὸς τῷ βλάβει καὶ ταύτης ἀποστερεῖσθαι νομίζουσιν· ὅθεν εἴρηται "χαλεποὶ πόλεμοι γὰρ ἀδελφῶν" καὶ "οἵ τοι πέρα στέρξαντες, οἱ δὲ καὶ πέρα μισοῦσιν."*

et fort. *Γ*, *ἀπάγχεο* $P^{2.3.6.}$ L^{s} Ald. Bekk. Bergkius, *ἀπάγχετο* P^{4}, *ἀπήγχεο* P^{5}, *ἀπέγχεο* S^{b} V^{b} et fort. Ar., *a lanceis perforationes*, i. e., ut videtur, aut *ἀπ' ἐγχέων ἀπέγχεαι* aut *ἀπέγχεαι* Guil., *lanceis transfixus es*, i. e., ut videtur, aut *ἀπ' ἐγχέων ἀπέγχεο* aut *ἀπέγχεο* Ar., *a lanceis perforatus es* = *ἀπ' ἐγχέων ἀπήγχεο* genuinam Guilelmi scripturam fuisse vix recte ci. Spengelius ‖ 9. *οὐθένα* P^{5} Π^{2} Bekk. ‖ *εἶναι* post *χρὴ* *Γ* ‖ *οὐδ'* Bekk. ‖ 10. *εὐδικοῦντας* pr. M^{s} ‖ 11. *ἔτι* om. M^{s} ‖ *ὥσπερ* Schneiderus ‖ 13. *δεῖν* add. P^{5} Π^{2} p^{1} Bekk., *δεῖ* M^{s}, *δὲ* (ut videtur) pr. P^{1}, om. *Γ*, secl. Schneiderus, *δή* ci. Coraes ‖ *τὴν*] *τιν'* ci. Coraes ‖ 14. *ὑπολαμβάνουσι*] *νομίζουσι* M^{s} P^{1} et fort. *Γ* ‖ *τῇ* P^{4}, *τῇ* P^{5}, *τι* P^{6} ‖ *βλάβῃ* P^{5} ‖ 15. *πόλεμοι γὰρ* M^{s} P^{1} et Plut. Mor. p. 480 D, *πολέμιοι γὰρ* *Γ*, *γὰρ πολέμιοι* Alb. Thom., *γὰρ πόλεμοι* P^{5} Π^{2} Bekk. et male ipsum Aristotelem sic scripsisse contendit Nauckius (Tragic. Gr. fragmenta p. 526) ‖ 16. *πέραν — πέραν* M^{s} P^{1} ‖ *δὲ* om. P^{4}.

Loci citati. 1328 a, 15. *χαλεποὶ — ἀδελφῶν*] Eurip. fr. 964 Nauck. ‖ 16. *οἵ — μισοῦσιν*] fr. adesp. 53 Nauck.

quod principans autem et quod liberum a potentia hac existit omnibus: principativum enim et invincibile animus. non bene autem habet dicere graves esse ad ignotos: ad nullum enim oportet esse talem neque sunt qui magnanimi natura agrestes nisi ad iniusta agentes. hoc autem magis adhuc ad consuetos

4 patiuntur, quod quidem dictum est prius, si iniuste pati putent. et hoc accidit secundum rationem: apud quos enim deberi beneficientiam putant, cum nocumento et hac privari putant: unde dictum est „severi inimici enim fratrum“ et „hii quidem ultra diligentes, hii autem et ultra odiunt.“

3. *autem* om. Alb. ‖ *ad* ante *ignotos* in ras. scr. rc. a, post *ignotos* om. pr. a (suppl. rc.) ‖ 5. *nisi — agentes* om. pr. b (suppl. mg. rc.) ‖ *adhuc* om. Alb. ‖ 7. *beneficentiam* t Alb. ‖ 9. *sevi* boghlm, *seni* n et pr. k, *seva* rc. k ‖ *inimici* post *enim* at Alb. ‖ *factum* rc. b, *fraterni*, sed *erni* in ras. a rc. m. scr. a.

περὶ μὲν οὖν τῶν πολιτευομένων, πόσους τε ὑπάρχειν (VI)
δεῖ καὶ ποίους τινὰς τὴν φύσιν, ἔτι δὲ τὴν χώραν πόσην
τέ τινα καὶ ποίαν τινά, διώρισται σχεδόν (οὐ γὰρ τὴν
αὐτὴν ἀκρίβειαν δεῖ ζητεῖν διά τε τῶν λόγων καὶ τῶν
8 *γινομένων διὰ τῆς αἰσθήσεως)· ἐπεὶ δὲ ὥσπερ τῶν ἄλλων* VII
τῶν κατὰ φύσιν συνεστώτων οὐ ταῦτά ἐστι μόρια τῆς ὅλης
συστάσεως ὧν ἄνευ τὸ ὅλον οὐκ ἂν εἴη, δῆλον ὡς οὐδὲ πό-
λεως μέρη θετέον ὅσα ταῖς πόλεσιν ἀναγκαῖον ὑπάρχειν
[οὐδ' ἄλλης κοινωνίας οὐδεμιᾶς ἐξ ἧς ἕν τι τὸ γένος. ἓν γάρ
τι [καὶ] κοινὸν εἶναι δεῖ καὶ ταὐτὸ τοῖς κοινωνοῖς, ἄν τε ἴσον
ἄν τε ἄνισον μεταλαμβάνωσιν.] (οἷον εἴτε τροφὴ τοῦτό ἐστιν
*εἴτε χώρας πλῆθος εἴτ' ἄλλο τι τῶν τοιούτων ἐστίν), * [ὅταν δ'* 2
ᾖ τὸ μὲν τούτου ἕνεκεν τὸ δὲ οὗ ἕνεκεν, οὐδὲν ἕν γε τούτοις κοι-

17. *ὑπάρχειν* post 18. *δεῖ Γ, ὑπάρχει* P^4 ‖ 18. *τίνας* M^s ‖ *δὲ] τὲ* P^2 ‖ *ὁπόσην* M^s P^1 ‖ 21. *γιγνομένων* P^5 $Π^2$ Bekk.[1] ‖ *δ'* P^5 $Π^2$ Bekk. ‖ *τῶν ἄλλων* om. P^6 W^b L^s Ald. et pr. P^4 (suppl. mg.) ‖ 22. *ταυτά* M^s P^1, *ταὐτὰ* Bekk.[1], *ταὐτ'* P^4, *πάντα* Coraes ‖ 23. *ἂν* post *εἴη Γ* ‖ 25. *οὐδ'* — 27. *μεταλαμβάνωσιν* post 28. *ἐστίν* tri. Boiesenius ‖ *οὐδὲ μιᾶς* M^s ‖ *ἐξ ἧς* in ras. P^4, *ἐξῆς* P^2 V^b ‖ *τὸ* bis scr. P^4, secl. Coraes ‖ 26. *τι] τοι* M^s $P^{2.3}$., secl. Coraes ‖ *εἶναι* post *δεῖ Γ* ‖ *δεῖ] δὴ* $P^{2.3}$. S^b V^b Ald. † ‖ *τοῦτο Γ* M^s P^1 ‖ 27. *τροφὴν* pr. M^s ‖ *ἐστιν* linea supposita del. rc. P^3 (fors. recte) ‖ 28. *εἴτε ἄλλοτι* P^4 ‖ *τῶν τοιούτων] τοιοῦτον* P^1 ‖ *ὅτ' ἂν* M^s ‖ *δ' ᾖ] δὴ* $Π^2$, *δὲ* Ar. ‖ 29. *τὸ δὲ οὗ ἕνεκεν* om. P^4 ‖ *δ'* $P^{2.3.5}$. S^b V^b Ald. Bekk. ‖ *οὗ] οὐ* Ar. ‖ *οὐθὲν* P^5 $Π^2$ Bekk., *οὐδὲ Γ* M^s ‖ *ἓν* M^s et, ut videtur, P^1 ‖ *τε* P^4.

de politizantibus quidem igitur quot oportet existere et
quales quosdam natura, adhuc autem regionem quantam quan-
dam et qualem quandam, determinatum est fere (non enim
eandem certitudinem oportet quaerere per rationes et eorum,
quae fiunt per sensum): 8. quoniam autem sicut aliorum secun- VII
dum naturam constantium non haec sunt partes totius consi-
stentiae, sine quibus totum non erit utique, palam, quod neque
civitatis partes ponendum quascunque civitatibus necessarium
existere neque alterius communionis nullius, ex qua unum ali-
quid genere. unum enim aliquid et commune oportet esse et
hoc communicantibus, sive aequale sive inaequale transsumant,
veluti sive alimentum hoc est sive regionis multitudo sive aliud
aliquid talium est. quando autem fuerit hoc quidem huius 2

1. *igitur* om. c ‖ 2. quantam] *quandam* b et pr. m (crx. ead. m.) ‖ quandam] *quantam* b, om. c ‖ 4. *per* om. a ‖ 6. *hae* t^s Alb. ‖ 8. *necessariam* **bcgklmn** ‖ 11. *h'* post *communicantibus* c, *hec* **bm** ‖ *communicent* post *aequale* add. Alb. ‖ *transmutant* **a** et mg. rc. b, *transumant vel transmutent* Alb. ‖ 12. *aliud* post 13. *aliquid* **mt**.

(VII) *νὸν ἀλλ' ἢ τῷ μὲν ποιῆσαι τῷ δὲ λαβεῖν· λέγω δ' οἷον ὀργάνῳ τε παντὶ πρὸς τὸ γινόμενον ἔργον καὶ τοῖς δημιουργοῖς· οἰκίᾳ γὰρ πρὸς οἰκοδόμον οὐδέν ἐστιν ὃ γίνεται κοινόν, ἀλλ' ἔστι τῆς οἰκίας χάριν ἡ τῶν οἰκοδόμων τέχνη. διὸ δεῖ μὲν κτήσεως ταῖς πόλεσιν, οὐδὲν δ' ἐστὶν ἡ κτῆσις μέρος τῆς πόλεως. πολλὰ δ' ἔμψυχα μέρη τῆς κτήσεως ἐστίν.] ἡ δὲ πόλις κοινωνία τίς ἐστι τῶν ὁμοίων, ἕνεκεν δὲ ζωῆς τῆς ἐνδε-*
3 *χομένης ἀρίστης. ἐπεὶ δ' ἐστὶν εὐδαιμονία τὸ ἄριστον, αὕτη δὲ ἀρετῆς ἐνέργεια καὶ χρῆσίς τις τέλειος, συμβέβηκε δὲ οὕτως ὥστε τοὺς μὲν ἐνδέχεσθαι μετέχειν αὐτῆς τοὺς δὲ μικρὸν ἢ μηδέν, δῆλον ὡς τοῦτ' αἴτιον τῷ γίνεσθαι πόλεως εἴδη καὶ διαφορὰς καὶ πολιτείας πλείους· ἄλλον γὰρ τρόπον καὶ δι' ἄλλων ἕκαστοι τοῦτο θηρεύοντες τούς τε βίους ἑτέρους ποιοῦνται* 1328 b

30. *δ'*] *δὲ* M[s] ‖ 31. *γιγνόμενον* Π^2 Bekk.[1] ‖ 32. *οἰκονόμον* M[s] ‖ *οὐθέν* P^5 Π^2 Bekk. ‖ *ὃ γίνεται* secludenda esse ci. Schneiderus ‖ *γίγνεται* $P^{2.3.}$ ‖ 33. *κτήσεως μὲν δεῖ* $P^{1.5.}$ Π^2 Ar. Bekk., *μὲν* om. Γ M[s] (fors. recte) ‖ 34. *κτίσεως* P^3 ‖ *οὐδὲν δ' ἡ κτῆσις μέρος τῆς πόλεως ἐστί* (*ἔστι* P^1) M[s] P^1, *ἡ δὲ κτῆσις οὐδὲν μέρος ἐστὶ τῆς πόλεως* Γ ‖ 35. *κτίσεως* P^3 V^b ‖ *ἔστι* ante *μέρη* (?) Γ ‖ 39. *αὐτῆς* <*πάντως*> ci. Spengelius ‖ 40. *τῷ*] *τοῦ* P^5 Π^2 Bekk. ‖ *γίγνεσθαι* Π^2 Bekk.[1].

gratia, hoc autem cuius gratia, neque in hiis commune, sed aut huic quidem facere, huic autem accipere: dico autem puta organo omni ad id, quod fit opus, et condentibus: domus enim ad aedificatorem nihil est quod fit commune, sed est domus gratia aedificatorum ars. propter quod opus est possessione civitatibus, possessio autem nulla pars est civitatis. multa autem animata sunt partes possessionis. civitas autem communitas quaedam est similium, gratia autem vitae contingentis optimae.
3 quoniam autem est felicitas quod optimum, haec autem virtutis operatio et usus quidam perfectus, accidit autem sic, ut hos quidem contingat participare ipsa, hos autem modicum aut nihil, palam, quod hoc caussa, quare fiant civitatis species et differentiae et politiae plures: alio enim modo et per alia singuli hoc venantes et vitas alteras faciunt et politias. considerandum autem et quot sint haec, sine quibus civitas non erit utique: et

1. *gratia* post *cuius* om. pr. b (suppl. rc.) ‖ neque] *nihil* t Alb. ‖ 3. *sit* t Alb. ‖ *et* om. m ‖ 4. *et* ante *nihil* add. Alb. ‖ *sit* codices et Alb. ‖ 7. *sunt* post *partes* Alb. ‖ 9. *hoc* a ‖ virtutis] *civitatis* t (crx. t[a]), *et virtutis* Alb. ‖ 11. *quidam* pr. a (crx. rc.) ‖ 12. *hic* (ut videtur) m, *haec* t Alb., *hoc est* a ‖ 13. enim] *autem* a ‖ *haec* mt Alb. ‖ 14. *et* ante *vitas* om. bom Alb. ‖ 15. *sint haec* om. a.

καὶ τὰς πολιτείας. * ἐπισκεπτέον δὲ καὶ πόσα ταυτὶ ἐστὶν ὧν (VII) ἄνευ πόλις οὐκ ἂν εἴη· καὶ γὰρ ἃ λέγομεν εἶναι μέρη πόλεως, ἐν τούτοις ἂν εἴη. διὸ ** ἀναγκαῖον ὑπάρχειν. ληπτέον τοί- 4 νυν τῶν ἔργων τὸν ἀριθμόν· ἐκ τούτων γὰρ ἔσται δῆλον. πρῶτον μὲν οὖν ὑπάρχειν δεῖ τροφήν, ἔπειτα τέχνας (πολλῶν γὰρ ὀργάνων δεῖται τὸ ζῆν), τρίτον δὲ ὅπλα (τοὺς γὰρ κοινωνοῦντας ἀναγκαῖον [καὶ] ἐν αὑτοῖς ἔχειν ὅπλα πρός τε τὴν ἀρχήν, τῶν ἀπειθούντων χάριν, καὶ πρὸς τοὺς ἔξωθεν ἀδικεῖν ἐπιχειροῦντας), ἔτι χρημάτων τινὰ εὐπορίαν, ὅπως ἔχωσι καὶ πρὸς τὰς καθ' αὑτοὺς χρείας καὶ πρὸς ⟨τὰς⟩ πολεμικάς, πέμπτον δὲ καὶ πρῶτον τὴν περὶ τὸ θεῖον ἐπιμέλειαν, ἣν καλοῦσιν ἱερατείαν, ἕκτον δὲ τὸν ἀριθμὸν καὶ πάντων ἀναγκαιότατον κρίσιν περὶ τῶν συμφερόντων καὶ τῶν δικαίων τῶν πρὸς ἀλλήλους.

1328 b, 2. τὸ ante πόσα add. P[4] ‖ ταυτὶ post ἐστὶ Γ, ταῦτ' Schneiderus, rec. Bekk.[2] (nescio an recte), ταῦτα Bas.[3] ‖ 3. ἂν post εἴη Γ ‖ 4. διὸ om. P[5] Π[2] Ar. Victorius Bekk. ‖ ** ἀναγκαῖον Victorius[2] in adnotatione, v. varietatem lectionis Latinam ‖ ὑπάρχει P[4] ‖ 6. ὑπάρχειν post δεῖ Γ, ὑπάρχει P[4] ‖ 8. καὶ secl. Coraes, καὶ ἐν non vertit Ar. | αὐτοῖς P[5] (si recte vidi), αὑτοῖς ceteri ‖ 9. ἀπηθούντων P[4] ‖ τὴν ante χάριν add. M[s] ‖ ἐπιχειροῦντας ἀδικεῖν ἔξωθεν Γ ‖ 11. τὰς καθ'] τοὺς καθ' M[s] ‖ πρὸς ⟨τὰς⟩ Schneiderus, rec. Bekk.[2] ‖ 12. καὶ πρῶτον secl. Spengelius.

enim quae dicimus esse partes civitatis in hiis utique erunt, propterea quod necessarium existere. sumendum igitur operum 4 numerum: ex hiis enim erit palam. primo quidem igitur oportet existere alimentum: deinde artes (multis enim organis indiget id, quod est vivere), tertio autem arma (communicantes enim necessarium et in ipsis habere arma et ad principatum inobedientium gratia et ad conantes iniusta inferre extrinsecus), adhuc pecuniarum aliquam abundantiam, quatenus habeant et ad opportunitates quae secundum se ipsos et ad bellicas, quinto autem et praecipue eam quae circa divinum curam, quam vocant sacerdotium, sextum autem numero et omnium necessariissimum iudicium de conferentibus et iustis ad invicem.

2. propterea quod] *proprie a qua* mg. Ald. Monac., *sed in alio: propterea quod* ibidem add. Victorius, si revera haec eius est manus (v. praef.), idem tamen in priore sua editione de vetusta translatione nihil adnotat et in altera duorum codicum manu scriptorum lectiones tantum *proprie a quo* et *proprie quod* affert veramque lectionem aperte ignorans nihil nisi interpretem videri quaedam ante ἀναγκαῖον interposita legisse monet ‖ 4. *multas* post *artes* add. Alb. ‖ 5. *communitates* t, om. pr. m (suppl. rc.) ‖ 6. *et* ante *ad* om. beghklmn Alb. ‖ 9. *ad* om. pr. a (in mg. suppl. ead. m.) ‖ 10. *ea* oghklmnt Alb. et pr. b (crx. rc.) ‖ *divinam* a, *divinorum* t[a] Alb.

(VII) 5 τὰ μὲν οὖν ἔργα ταῦτ' ἐστὶν ὧν δεῖται πᾶσα πόλις ὡς εἰπεῖν (ἡ γὰρ πόλις πλῆθός ἐστιν οὐ τὸ τυχὸν ἀλλὰ πρὸς ζωὴν αὔταρκες, ὥς φαμέν, ἐὰν δέ τι τούτων τυγχάνῃ ἐκλεῖπον, ἀδύνατον ἁπλῶς αὐτάρκη τὴν κοινωνίαν εἶναι ταύτην· ἀνάγκη τοίνυν κατὰ τὰς ἐργασίας ταύτας συνεστάναι πόλιν· δεῖ ἄρα γεωργῶν τ' εἶναι πλῆθος, οἳ παρασκευάζουσι τὴν τροφήν, καὶ τεχνίτας, καὶ τὸ μάχιμον, καὶ τὸ εὔπορον, καὶ ἱερεῖς, καὶ κριτὰς τῶν ἀναγκαίων καὶ συμφερόντων)·

VIII διωρισμένων δὲ τούτων λοιπὸν σκέψασθαι πότερον πᾶσι 9 κοινωνητέον πάντων τούτων (ἐνδέχεται γὰρ τοὺς αὐτοὺς ἅπαντας εἶναι καὶ γεωργοὺς καὶ τεχνίτας καὶ τοὺς βουλευομένους καὶ δικάζοντας), ἢ καθ' ἕκαστον ἔργον τῶν εἰρημένων ἄλλους ὑποθετέον, ἢ τὰ μὲν ἴδια τὰ δὲ κοινὰ τούτων ἐξ ἀνάγκης ἐστίν. οὐκ ἐν πάσῃ δὲ τοῦτο πολιτείᾳ. καθάπερ γὰρ εἴπομεν,

16. *ταῦτα* M[s] (de P[1] incertus sum) ‖ *ὧν*] *ἃ* M[s] P[1] ‖ 18. *αὔταρχες* P[4] ‖ *ἔφαμεν* Scaliger ‖ *τούτων* post *τυγχάνῃ* P[5] Π[2] Bekk. ‖ *τυγχάνει* P[4] ‖ 19. *ἐλλεῖπον* P[5] ‖ 20. *συνεστᾶναι* M[s] P[1] ‖ 21. *οἵ⟨-περ⟩* Schneiderus ‖ *παρασκευάζουσι* Γ M[s] P[1.4.6.] S[b] V[b] L[s] Ar. (?) Ald., *παρασκευάσουσι* P[2.3.5.] Bekk. ‖ 23. *ἀναγκαίων*] *δικαίων* Lambinus, rec. Bekk.[2] ‖ ⟨*τῶν*⟩ *συμφερόντων* Lambinus ‖ 24. *πᾶσι* om. pr. P[5] ‖ 26. *βουλομένους* P[1] ‖ 29. *τοῦτο* post *πολιτείᾳ* (?) Γ, *ταὐτὸ* ci. Susem.

Locus citatus. 1328 b, 29. *εἴπομεν*] II, 1. 1260 b, 37 sqq.

5 opera quidem igitur haec sunt, quibus indiget omnis civitas, ut est dicere (civitas enim multitudo est non quaecunque, sed ad vitam per se sufficiens, ut dicimus, si autem aliquid horum contingat deficere, impossibile simpliciter per se sufficientem communionem esse hanc: necesse igitur secundum operationes has consistere civitatem: oportet ergo agricolarum esse multitudinem, qui praeparent alimentum, et artifices et quod pugnax et quod opulentum et sacerdotes et iudices necessariorum et conferentium):

VIII 9. determinatis autem hiis reliquum considerare, utrum omnibus communicandum omnia haec (contingit enim eosdem omnes esse et agricolas et artifices et consiliarios et iudicantes), aut secundum unumquodque opus dictorum alios supponendum, aut haec quidem propria, haec autem communia horum ex necessitate sunt. non in omni autem politia hoc.

3. *vitatam* b, *unam* m ‖ *diximus* t Alb. ‖ *autem* om. a ‖ 4. *simpliciter* om. b ‖ 5. *esse* post *hanc* bcmt Alb. ‖ 7. *que* b, *quae* mt (crx. t[a]) ‖ *praeperant* m, *praeparet* t (crx. t[a]) ‖ 10. *omnia* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ 11. *cives* post *eosdem* add. Alb. ‖ *et* post *esse* om. Alb. ‖ 14. *autem* post *horum* add. a et mg. Ald. Monac. ‖ sunt] *fiunt* rc. m ‖ *haec* t Alb.

ἐνδέχεται καὶ πάντας κοινωνεῖν πάντων καὶ μὴ πάντας (VIII)
πάντων ἀλλὰ τινὰς τινῶν. ταῦτα γὰρ καὶ ποιεῖ τὰς πο-
λιτείας ἑτέρας· ἐν [μὲν] γὰρ ταῖς δημοκρατίαις μετέχουσι
πάντες πάντων, ἐν δὲ ταῖς ὀλιγαρχίαις τοὐναντίον. ἐπεὶ 2
δὲ τυγχάνομεν σκοποῦντες περὶ τῆς ἀρίστης πολιτείας, αὕτη
δ' ἐστὶ καθ' ἣν ἡ πόλις ἂν εἴη μάλιστ' εὐδαίμων, τὴν δ'
εὐδαιμονίαν ὅτι χωρὶς ἀρετῆς ἀδύνατον ὑπάρχειν εἴρηται
πρότερον, φανερὸν ἐκ τούτων ὡς ἐν τῇ κάλλιστα πολιτευο-
μένῃ πόλει καὶ τῇ κεκτημένῃ δικαίους ἄνδρας ἁπλῶς, ἀλλὰ
μὴ πρὸς τὴν ὑπόθεσιν, οὔτε βάναυσον βίον οὔτ' ἀγοραῖον δεῖ
ζῆν τοὺς πολίτας (ἀγεννὴς γὰρ ὁ τοιοῦτος βίος καὶ πρὸς τὴν
ἀρετὴν ὑπεναντίος), οὐδὲ δεῖ γεωργοὺς εἶναι τοὺς μέλλοντας
1329 a ἔσεσθαι [πολίτας] (δεῖ γὰρ σχολῆς καὶ πρὸς τὴν γένεσιν τῆς

32. μὲν add. P[5] Π[2] Ar. Bekk. ‖ 35. ἐστὶν M[s] ‖ ἡ om. pr. P[1] (suppl. corr.[1]) ‖ ἂν] ἀεὶ P[4] ‖ μάλιστα M[s] P[4] ‖ δὲ M[s] P[4] ‖ 36. ἀρετῆς in mg. P[5] 37. ἐκ τούτων om. Γ † ‖ κάλιστα P[4], καλλίστη Γ M[s] P[1] † ‖ 39. οὔτ'] οὔτε P[5] ‖ 40. ζῆν] ζητεῖν Γ P[5] ‖ ἀγενὴς M[s] ‖ τὴν om. P[5] Π[2] Bekk. 41. δεῖ] δὴ P[5] Π[2] Ar. Bekk. ‖ γεωρούς P[4].
1329 a, 1. πολίτας add. P[4] W[b] L[s] Ar. Ald., om. Π[1] P[2,3]. S[b] V[b] Bekk.

Glossa. 1329 a, 1. ἔσεσθαι] δηλονότι εὐδαίμονας. p[2].
Locus citatus. 1328 b, 37. πρότερον] c. 1. cf. c. 8. 1328 a, 37 sq.

sicut enim diximus, contingit et omnes communicare omnibus
et non omnes omnibus, sed quosdam quibusdam. haec enim
et faciunt politias alteras: in democratiis enim participant
omnes omnibus, in oligarchiis autem e contrario. quoniam 2
autem existimus considerantes de optima politia, haec autem
est, secundum quam civitas utique erit maxime felix, felicitatem autem quod sine virtute impossibile est existere, dictum
est prius, manifestum, quod in optima politizante civitate et
habente iustos viros simpliciter, sed non ad suppositionem, neque banausam vitam neque forensem oportet quaerere cives
(vilis enim talis vita et ad virtutem subcontraria), neque oportet agricolas futuros esse (opus est enim vacatione et ad

4. *omnes* post *omnibus* m ‖ 5. *autem* post *haec* om. a ‖ 6. *est* om. beg hklmnt Alb. ‖ 7. *autem* post *quod* m, post *impossibile* rep. c ‖ 8. *optime* Alb. ‖ *polithizantes* a ‖ 12. *futuros* hs et pr. am et mg. rc. b, om. egklnt Alb. et pr. b et mg. Ald. Monac., punctis del. rc. am ‖ *esse* om. m et mg. Ald. Mon. ‖ *est* post *enim* a.

(VIII)
3 ἀρετῆς καὶ πρὸς τὰς πράξεις τὰς πολιτικάς). ἐπεὶ δὲ καὶ το
πολεμικὸν καὶ τὸ βουλευόμενον περὶ τῶν συμφερόντων καὶ
κρῖνον περὶ τῶν δικαίων ἐνυπάρχει καὶ μέρη φαίνεται τῆς
πόλεως μάλιστα ὄντα, πότερον ἕτερα καὶ ταῦτα θετέον ἢ
τοῖς αὐτοῖς ἀποδοτέον ἄμφω; φανερὸν δὲ καὶ τοῦτο, διότι
τρόπον μέν τινα τοῖς αὐτοῖς τρόπον δέ τινα καὶ ἑτέροις.
ᾗ μὲν γὰρ ἑτέρας ἀκμῆς ἑκάτερον τῶν ἔργων, καὶ τὸ μὲν
δεῖται φρονήσεως τὸ δὲ δυνάμεως, ἑτέροις· ᾗ δὲ τῶν ἀδυ-
νάτων ἐστὶ τοὺς δυναμένους βιάζεσθαι καὶ κωλύειν, τούτους
ὑπομένειν ἀρχομένους ἀεί, ταύτῃ δὲ τοὺς αὐτούς, οἱ γὰρ τῶν
ὅπλων κύριοι καὶ μένειν ἢ μὴ μένειν κύριοι τὴν πολιτείαν.
4 λείπεται τοίνυν τοῖς αὐτοῖς μὲν ἀμφοτέροις ἀποδιδόναι τὴν
πολιτείαν ταύτην, μὴ ἅμα δέ, ἀλλ' ὥσπερ πέφυκεν ἡ

2. καὶ post δὲ om. Γ ‖ 4. κρίνον Ms P1.2. ‖ φαίνεται μάλιστα ὄντα μέρη τῆς πόλεως Γ ‖ 5. ἑτέροις Schneiderus, ἕτερα ⟨ἑτέροις⟩ Coraes, rec. Bekk.2 ‖ 6. δὴ Γ Ms P1 ‖ ὅτι P1 ‖ 8. ἡ Ms ‖ 11. δὲ om. Γ, δεῖ ci. Goettlingius ‖ τοῖς αὐτοῖς Camerarius et fort. iam Ar., rec. Bekk.2, recte, nisi Goettlingium sequi malis ‖ 12. καὶ — κύριοι om. Ls ‖ ἢ] καὶ tc Γ Wb Ald. † (ἢ habet etiam P6) ‖ κύριοι ante τὴν om. pr. P1 ‖ τὴν πολιτείαν ante κύριοι (?) Γ ‖ 13. ἀμφότερα ci. Susem. ‖ 14. ταύτην aut secludendum aut post 16. ἀμφοῖν transponendum esse ci. Thurotus, ταῦτα ci. Susem., τὴν αὐτήν Ueberwegius.

Glossa. 1329 a, 10. τοὺς — βιάζεσθαι] τοὺς στρατιώτας λέγει· οὗτοι γάρ εἰσιν οἱ δυνάμενοι βιάζεσθαι τοὺς ἐναντίους. mg.3 P2.

3 virtutis generationem et ad actiones politicas). quoniam autem
quod bellicum et quod consiliativum de conferentibus et iudi-
cans de iustis inexistit et videntur maxime esse partes civitatis,
utrum altera et haec ponendum aut eisdem dandum ambo?
manifestum utique et hoc, quia modo quidem aliquo eisdem,
modo autem aliquo et alteris. qua quidem enim alterius aeta-
tis utrumque operum et hoc quidem indiget prudentia, hoc
autem potentia, alteris: qua autem impossibilium est potentes
violenter agere et prohibere hos sufferre subiectos semper, hac
eosdem, qui enim armorum domini et manendi et non ma-
4 nendi politiam sunt domini. relinquitur igitur eisdem quidem
utrisque dare politiam hanc, non autem simul, sed, sicut aptum

1. *actiones* in ras. a, post *politicas* Alb. ‖ 3. iustis] *multis*, sed *ulti* in ras. a ‖ *existit* pr. a (crx. rc.) ‖ 4. *hoc* et Alb. ‖ 5. *eidem* oghlmnt et pr. b (crx. ta et rc. b) ‖ 7. *quidem* om. c ‖ 8. *alterius* a ‖ *impassibilium* pr. b (crx. rc.) ‖ *ponentes* pr. b (crx. rc.) ‖ 9. hac] *ac* pr. b (crx. rc.) ‖ 11. *et* ante *relinquitur* add. m ‖ 12. *utique* pr. a, *utiusque* aut *utrisque* rc. a ‖ politiam] *potentiam* Alb. ‖ *hunc* om. c.

μὲν δύναμις ἐν νεωτέροις, ἡ δὲ φρόνησις ἐν πρεσβυτέροις ἐστίν· οὐκοῦν οὕτως ἀμφοῖν νενεμῆσθαι συμφέρει καὶ δίκαιον εἶναι [δοκεῖ]· ἔχει γὰρ αὕτη ἡ διαίρεσις τὸ κατ' ἀξίαν. ἀλλὰ μὴν καὶ τὰς κτήσεις δεῖ εἶναι περὶ τούτους. ἀναγκαῖον 5 *γὰρ εὐπορίαν ὑπάρχειν τοῖς πολίταις, πολῖται δὲ οὗτοι. τὸ γὰρ βάναυσον οὐ μετέχει τῆς πόλεως, οὐδ' ἄλλο οὐδὲν μέρος ὃ μὴ τῆς ἀρετῆς δημιουργόν ἐστιν. τοῦτο δὲ δῆλον ἐκ τῆς ὑποθέσεως· τὸ μὲν γὰρ εὐδαιμονεῖν ἀναγκαῖον ὑπάρχειν μετὰ τῆς ἀρετῆς, εὐδαίμονα δὲ πόλιν οὐκ εἰς μέρος τι βλέψαντας δεῖ λέγειν αὐτῆς, ἀλλ' εἰς πάντας τοὺς πολίτας. φανερὸν δὲ καὶ [ὅτι] δεῖ τὰς κτήσεις εἶναι τούτων, [εἴπερ] ἀναγκαῖον εἶναι τοὺς γεωργοὺς δούλους ἢ βαρβάρους [ἢ] περιοίκους. λοιπὸν δ' ἐκ τῶν καταριθμηθέντων τὸ τῶν ἱερέων γένος.* 6 (VIII)

15. *μὲν* ⟨*γὰρ*⟩ Victorius in versione ‖ 16. *ἐστίν*] *εἶναι* Lambinus, secl. Stahrius ‖ *νενομῆσθαι* M^s ‖ 17. *εἶναι* post 18. *τούτους* transponendum esse ci. Camerarius, *ἐστίν* Lambinus, secludendum esse ci. Susem. ‖ *δοκεῖ* om. M^s P^1 Π^2 Lambinus Bekk. †, et ego quoque vereor ne mala correctio sit ‖ 18. *δεῖ*] *δὴ* P^1 ‖ *εἶναι* om. M^s P^1 Π^2 † et revera hoc loco omittendum esse ci. Camerarius ‖ *ἀνάγκη* pr. P^3 (crx. rc.) ‖ 19. *ὑπάρχει* P^4 ‖ 20. *οὐθὲν* P^5 Π^2 Bekk. ‖ *μέρος*] *γένος* P^5 Π^2 Ar. Bekk. ‖ 22. *ὑπάρχει* M^s P^4 ‖ 24. *αὐτῆς* ante 23. *βλέψαντας* (?) Γ ‖ 25. *δὴ* ci. Schneiderus, *igitur* Ar. ‖ *ὅτι — εἴπερ*] *εἴπερ — ὅτι* Hayduckius ‖ 26. *εἶναι* post *τοὺς γεωργοὺς* (?) Γ ‖ *ἢ* ante *δούλους* add. P^5 ‖ 27. *ἱερέων* Γ P^5 L^s Ar. Ald., *ἱερῶν* M^s $P^{1.2.3.4.}$ S^b V^b.

natum est, potentia quidem in iunioribus, prudentia autem in senioribus est: igitur sic ambobus distribui expedit et iustum esse videtur: habet enim haec divisio quod secundum dignitatem. at vero et possessiones oportet esse circa hos. necessa- 5 rium enim abundantiam existere civibus, cives autem isti. quod enim banausum non participat civitate neque alia nulla pars, quae non virtutis conditiva est. hoc autem palam ex suppositione: felicitari quidem enim necessarium existere cum virtute, felicem autem civitatem non ad partem aliquam ipsius respicientes oportet dicere, sed ad omnes cives. manifestum autem et, quod oportet possessiones esse horum, siquidem necessarium agricolas esse servos aut barbaros aut vernaculos. reliquum 6 autem ex dinumeratis quod sacerdotum genus. manifestus au-

2. *est* om. m ‖ 3. esse videtur] *est* Alb. ‖ 8. *felicitati* c et pr. m, *felicitarem* rc. m ‖ necessarium] *non* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ 10. *enim* post *oportet* add. c ‖ 12. *esse* om. a.

(VIII) *φανερὰ δὲ καὶ ἡ τούτων τάξις. οὔτε γὰρ γεωργὸν οὔτε βάναυσον ἱερέα καταστατέον (ὑπὸ γὰρ τῶν πολιτῶν πρέπει τιμᾶσθαι τοὺς θεούς)· ἐπεὶ δὲ διῄρηται τὸ πολιτικὸν εἰς δύο μέρη, τοῦτ' ἔστι τό τε ὁπλιτικὸν καὶ τὸ βουλευτικόν, πρέπει δὲ τήν τε θεραπείαν ἀποδιδόναι τοῖς θεοῖς καὶ τὴν ἀνάπαυσιν ἔχειν περὶ αὐτοὺς τοὺς διὰ τὸν χρόνον ἀπειρηκότας, τούτοις ἂν εἴη τὰς ἱερωσύνας ἀποδοτέον.*

ὧν μὲν τοίνυν ἄνευ πόλις οὐ συνίσταται καὶ ὅσα μέρη πόλεως, εἴρηται, γεωργοὶ μὲν γὰρ καὶ τεχνῖται καὶ πᾶν τὸ θητικὸν ἀναγκαῖον ὑπάρχειν ταῖς πόλεσιν, μέρη δὲ τῆς πόλεως τό τε ὁπλιτικὸν καὶ βουλευτικόν, καὶ κεχώρισται δὴ τούτων ἕκαστον, τὸ μὲν ἀεὶ τὸ δὲ κατὰ μέρος·

IX *ἔοικε δὲ οὐ νῦν οὐδὲ νεωστὶ τοῦτ' εἶναι γνώριμον τοῖς περὶ* 10

28. *γεωργῶν* pr. P[3] (crx. rc.) ‖ 29. *ἱερέα* om. pr. P[1], *πολίτην* suppl. mg. p[1] ‖ *καταστέον* pr. P[1] (em., ut videtur, corr.[1]) ‖ 31. *τουτέστι* M[s] ‖ *ὁπλιτικὸν* in ras. P[2], *ὁ πολιτικὸν* P[4] ‖ 33. *αὐτοὺς?* Susem. ‖ *τοὺς — ἀπειρηκότας*] *eos, qui — abdicati sunt* Guil. ‖ *τούτους Γ* Bekk. et pr. P[5] (nam *οις* ibi sunt in ras.) † ‖ 34. *τὰς ἱερωσύνας* Ar. et Bas.[3], *ταῖς ἱερωσύναις Γ Π* Bekk. ‖ *ἀποδοτέον* ante *ἂν Γ* ‖ 36. *γεωργοὺς* et *τεχνίτας* Scaliger ‖ *τὸ* om. P[4] ‖ 37. *ὑπάρχειν* secl. Spengelius (nescio an recte, nisi Scaligeri emendatio praestat) ‖ 38. *ὁπλιτικὸν*] *πολιτικὸν* P[4] ‖ 39. *δὲ* Schneiderus ‖ *ἑκάτερον* conici posse monet Spengelius, attamen ipse hanc coniecturam reprobat ‖ 40. *ἔοικε* — b, 39. *χώραν* etsi ab Aristotele non aliena, tamen huic certe loco non admodum apta esse

Locus citatus. 1329 a, 40 sqq. *ἔοικε κ. τ. λ.*] fort. contra Platonem dicta sunt.

tem et horum ordo. neque enim agricolam neque banausum sacerdotem constituendum (a civibus enim decet honorari deos): quoniam autem divisum est id quod civile in duas partes, hoc est in id quod armorum et in consiliativum, decet autem cultum exhibere diis et requiem habere circa ipsos eos, qui propter tempus abdicati sunt, hos assignandum utique erit sanctificationibus.

sine quibus quidem igitur civitas non consistit et quot partes civitatis, dictum est, agricolas quidem enim et artifices et omne quod mercenarium necessarium existere civitatibus, partes autem civitatis id quod armorum et consiliativum, et separatum est utique horum unumquodque, hoc quidem semper, hoc autem

IX secundum partem: 10. videtur autem non nunc neque recenter

2. *honorare* beghklmn ‖ *eos* pr. a (crx. rc.) ‖ 5. *divinum* post *cultum* add. Alb. (glossa est, quam praebet etiam rc. b) ‖ 6. *adsignandum* pr. b, *assignandos* c ‖ 8. *quod* a ‖ 9. *quidem* om. t ‖ 12. *horum* post *unumquodque* t Alb. ‖ *hec* bm ‖ *hec* m.

πολιτείας φιλοσοφοῦσιν, ὅτι δεῖ διῃρῆσθαι χωρὶς κατὰ γένη (IX)
1329 b τὴν πόλιν καὶ τό τε μάχιμον ἕτερον εἶναι καὶ τὸ γεωρ-
γοῦν. ἐν Αἰγύπτῳ τε γὰρ ἔχει τοῦτον τὸν τρόπον ἔτι [δὲ]
καὶ νῦν, τά τε περὶ τὴν Κρήτην, τὰ μὲν οὖν περὶ Αἴγυπτον
Σεσώστριος, ὥς φασίν, οὕτω νομοθετήσαντος, Μίνω δὲ τὰ
περὶ Κρήτην. ἀρχαία δ' ἔοικεν εἶναι καὶ τῶν συσσιτίων ἡ 2
τάξις, τὰ μὲν περὶ Κρήτην γενόμενα περὶ τὴν Μίνω βα-
σιλείαν, τὰ δὲ περὶ τὴν Ἰταλίαν πολλῷ παλαιότερα τού-
των. φασὶ γὰρ οἱ λόγιοι τῶν ἐκεῖ κατοικούντων Ἰταλόν
τινα γενέσθαι βασιλέα τῆς Οἰνωτρίας, ἀφ' οὗ τό τε ὄνομα

censet Brandisius l. l. p. 1671. n. 765, mihi omnia non ab ipso Aristotele profecta esse videntur, quamquam eam tantum partem, quae maxime offendit, b, 18—22., secludere ausus sum: b, 3. *τά τε* — 25. *Σεσώστριος* secl. Chandlerus, b, 5. *ἀρχαία* — 25. *Σεσώστριος* Boiesenius; *δ'* Bekk.

1329 b, 2. *τε* om. P[1.5.] S[b] V[b] et fort. *Γ* ‖ *τοῦτον* post *τὸν τρόπον* P[5] *Π*[2] Bekk. et *γρ.* mg. P[1] ‖ *δὲ* om. P[5] *Π*[2] Ar. Bekk. et *γρ.* mg. P[1] 3 sqq. *τά τε κ. τ. λ.*] v. quae dixi ad a, 40 ‖ *τά*] v. var. lect. Lat. ‖ *τε* om. *Γ* ‖ *οὖν* om. P[5] ‖ 4. *σερώριος Γ* † ‖ *νομοθετήσαντος*] *lege statuit* Guil. ‖ *μένω Γ* M[s] † ‖ 5. *τὴν* ante *Κρήτην* add. P[1] ‖ *ἀρχαία κ. τ. λ.*] v. quae animadverti ad a, 40 ‖ *δὲ* P[5] *Π*[2] ‖ *σισσυτίων* P[1] ‖ 6. *τὴν* ante *Κρήτην* add. P[5] ‖ *γινόμενα* P[1] ‖ *μένω* post *βασιλείαν Γ* ‖ 8. *λόγοι Γ* S[b], *λογικοὶ* P[1] ‖ *ἐκεῖ* post *κατοικούντων* (?) *Γ*.

Locus citatus. 1329 b, 8. *οἱ λόγιοι*] Antioch. fr. 3. 4. 6. Mueller (Fragm. hist. Gr. I. p. 181 sq.).

hoc esse notum hiis, qui de politia philosophizant, quod oportet divisam esse seorsum secundum genera civitatem, et quod bellicum alterum esse et quod terrae cultivum. in Aegypto enim habet hoc modo, adhuc autem et nunc quae circa Cretam, quae quidem igitur circa Aegyptum Serorius, ut aiunt, ita lege statuit, Meno autem quae circa Cretam. antiqua au- 2
tem videtur esse et conviviorum institutio, quae quidem circa Cretam facta circa regnum Menonis, quae autem circa Italiam multo antiquiora hiis. aiunt enim historiae inhabitantium ibi Ita-

1. qui de] *quidem* pr. a (crx. rc.) ‖ 4. *et nunc* om. Alb. ‖ *circa* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ *c'ertam* pr. a (crx. rc.) ‖ 5. quae] *quod* aehkmnst Alb. et mg. rc. b ‖ *semorius* e, *sororius* gh, *Sesostris* t Alb. ‖ 6. *Minos* t Alb., *quaeritur: oleno* mg. rc. b ‖ *cretam* om. pr. m (suppl. rc.) antiqua] *aliqua* mt (crx. t[a]) ‖ 7. *videtur* post *esse* m ‖ 8. *regimen* et, *regem* t[a] ‖ *Minois* t, *Memnonis* Alb. ‖ 9. *ytalium* bem et rc. a, *ytalum* pr. a.

(IX) μεταβαλόντας Ἰταλοὺς ἀντ' Οἰνωτρῶν κληθῆναι καὶ τὴν ἀκτὴν ταύτην τῆς Εὐρώπης Ἰταλίαν τοὔνομα λαβεῖν, ὅση τετύχηκεν ἐντὸς οὖσα τοῦ κόλπου τοῦ Σκυλλητικοῦ καὶ τοῦ Λαμητικοῦ· ἀπέχει δὲ ταῦτα ἀπ' ἀλλήλων ὁδὸν ἡμι-
3 σείας ἡμέρας. τοῦτον δὴ λέγουσι τὸν Ἰταλὸν νομάδας τοὺς Οἰνωτροὺς ὄντας ποιῆσαι γεωργούς, καὶ νόμους τε αὐτοῖς ἄλλους θέσθαι καὶ τὰ συσσίτια καταστῆσαι πρῶτον, διὸ καὶ νῦν ἔτι τῶν ἀπ' ἐκείνου τινὲς χρῶνται τοῖς συσσιτίοις καὶ τῶν νόμων ἐνίοις. [ᾤκουν δὲ τὸ μὲν πρὸς τὴν Τυρρηνίαν Ὀπικοὶ καὶ πρότερον καὶ νῦν καλούμενοι τὴν ἐπωνυμίαν Αὔσονες, τὸ δὲ πρὸς τὴν Ἰαπυγίαν καὶ τὸν Ἰόνιον Χῶνες, τὴν καλουμένην Σύρτιν· ἦσαν δὲ καὶ οἱ Χῶνες

10. μεταβαλλόντας S^b, μεταβάλλοντας pr. P^3 (crx. rc.), μεταλαβόντας Γ ‖ 13. καλαμητικοῦ M^s, Ναπητίνου e Dionys. Halic. A. R. I, 35 ci. Sylburgius ‖ δὲ] γὰρ P^5 $Π^2$ Bekk. † ‖ 14. λέγουσι post τὸν Ἰταλὸν (?) Γ ‖ νομάδας post 15. Οἰνωτροὺς (?) Γ ‖ 15. τε αὐτοῖς ἄλλοις M^s, τ' ἄλλους αὐτοῖς P^5, ἄλλους τε αὐτοῖς P^1 $Π^2$ Bekk. ‖ 17. ἐπὶ M^s ‖ 18. μὲν om. M^s ‖ τὴν om. M^s ‖ τυρηνίαν M^s $P^{2.3.4.5.}$ S^b V^b et fort. Γ ‖ 19. ὀπτικοὶ M^s ‖ καλλούμενοι P^4 ‖ 20. αὔσωνες M^s $P^{4.5.}$ V^b ‖ απυγίαν pr. P^1 (em. corr.[1]) ‖ 21. χάωνες $P^{2.3.4.5.}$ Ald., χάονες S^b V^b, *Chaones* Ar. ‖ σύρτην P^5 et pr. P^3 (crx. rc.), *syrtem* Guil., Σιρῖτιν ci. Goettlingius, rec. Bekk.[2], Σίριν Heynius (Opusc. II. p. 211. 235), at sic certe Σῖριν scribendum fuisse monet Goettlingius † ‖ χάωνες P^5 $Π^2$ Ar.

lum quendam fuisse regem Oinotriae, a quo nomen transsumentes Italos pro Oinotris vocatos esse et oram hanc Europae Italiae nomen accepisse, quaecunque extitit intra sinum Scylleticum et Lameticum: distant autem haec ab invicem iti-
3 nere mediae diei. hunc itaque Italum dicunt Oinotros pastores existentes fecisse agricolas et leges ipsis alias posuisse et convivia constituisse primo, propter quod et nunc adhuc eorum quae ab illo quidam utuntur conviviis et legum quibusdam. habitabant autem quod quidem apud Tyrreniam Opici et prius et nunc vocati cognominatione Ausones, quod autem ad Iapygiam et Ionium Chones, vocatam Syrtem: erant autem et

1. *oinocrie* c, *Oenotriae* t Alb. ‖ 2. *oinotriis* abg, *omeriis* c, *oinetris* k et in corr. h, *amotriis* (in corr.) l, *omocriis* m, *omotritis* n, *Oenotriis* t Alb. ‖ *et* om. m ‖ *horam* bcm ‖ 3. *ytalie* ab, *ytale* cm ‖ *existit* act Alb. ‖ 4. *scylleticum* a, *silleticum* c, *sileticium* aut *silencium* pr. m, *silecium* corr. m ‖ *lamecticum* a, *lamencium* pr. m (crx. rc.) ‖ *itinere* om. c ‖ 5. *ytalum* abc, *ytalium* m ‖ *ointros* b, *oinotrios* acglm, *oinetrios* h, *omotrios* kn, *Oenotrios* t Alb. ‖ 7. *instituisse* bcghklmn Alb. (fors. recte) ‖ *vocati cognominatione ausones* ante *adhuc* add. n ‖ *adhuc* — 10. *nunc* om. cgl Alb. et (signo lacunae * posito) t nec non pr. b (suppl. mg. rc.) ‖ 9. *tyreniam* hkm et rc. b (fors. recte), *tyteṁam* n ‖ *optici* a et corr. m (aut *pi* aut *pti* praeterea superscr. rc.), *ortici*, ut videtur, pr. m, *opthici* rc. b ‖ 10. quod autem ad] *circa* Alb. ‖ 11. *ioniam* a ‖ *Chaones* t Alb. ‖ *autem et* om. Alb.

(IX)

Οἰνωτροὶ τὸ γένος]. ἡ μὲν οὖν τῶν συσσιτίων τάξις ἐντεῦθεν γέγονε πρῶτον, ὁ δὲ χωρισμὸς ὁ κατὰ γένος τοῦ πολιτικοῦ πλήθους ἐξ Αἰγύπτου· πολὺ γὰρ ὑπερτείνει τοῖς χρόνοις τὴν Μίνω βασιλείαν ἡ Σεσώστριος. σχεδὸν μὲν οὖν καὶ τὰ ἄλλα δεῖ νομίζειν εὑρῆσθαι πολλάκις ἐν τῷ πολλῷ χρόνῳ, μᾶλλον δ' ἀπειράκις. τὰ μὲν γὰρ ἀναγκαῖα τὴν χρείαν εἰκὸς διδάσκειν αὐτήν, τὰ δὲ εἰς εὐσχημοσύνην καὶ περιουσίαν ὑπαρχόντων ἤδη τούτων εὔλογον λαμβάνειν τὴν αὔξησιν· ὥστε καὶ τὰ περὶ τὰς πολιτείας οἴεσθαι δεῖ τὸν αὐτὸν ἔχειν τρόπον. 4

*ὅτι δὲ πάντα ἀρχαῖα, σημεῖον τὰ περὶ Αἴγυπτον ἐστίν· οὗτοι γὰρ ἀρχαιότατοι μὲν δοκοῦσιν εἶναι, νόμων δὲ τετυχήκασι ** καὶ τάξεως πολιτικῆς. διὸ δεῖ τοῖς μὲν εἰρημένοις ἱκανῶς χρῆσθαι, τὰ δὲ παραλελειμμένα πειρᾶσθαι ζητεῖν.* 5

23. *οἱ — χωρισμοὶ* pr. P[3] (crx. rc.) ‖ *δὲ* om., ut videtur, pr. P[1]: nam *ον ὁ δὲ* coartata et in erasis scripta sunt ‖ *ὁ κατὰ*] *ἡ κατὰ* M[s] 24. *καὶ* ante *τὴν* add. M[s] ‖ 25. *μένω* post *βασιλείαν* Γ, *μήνω* (ut videtur) pr. P[3] (crx. rc.), *μήνου* S[b] ‖ *ἡ* om., ut videtur, Γ ‖ 28. *εἰκὸς* post *διδάσκειν* P[5] Π[2] Bekk. ‖ *αὐτὴν* ante *εἰκὸς* (?) Γ ‖ *δ'* Bekk. ‖ 30. *τὰ* om. Γ et pr. P[1] (suppl. corr.[1]) ‖ *οἴεσθαι* post *δεῖ* Γ ‖ 31. *δὲ*] *γὰρ* ci. Susem. ‖ *πάντως* P[4.6.] L[s] Ald., *ταῦτα* Stob. (p. 332) ‖ 33. *τετυχήκασι ⟨πρῶτοι⟩* ci. Schneiderus, *τετυχήκασιν ⟨ἀεὶ⟩* eodem tempore ci. Bernaysius (Theophr. Schrift üb. Froemmigk. p. 169) et Susemihlius (in Philologo XXV. p. 399) ‖ 34. *μὲν* om. P[5] ‖ *εὑρημένοις* Lambinus, rec. Bekk.[2].

Chones Oinotri genere. conviviorum quidem igitur institutio hinc facta fuit primo, separatio autem quae secundum genus civilis multitudinis ex Aegypto: multum enim excedit temporibus regnum Menonis Sesostrius. fere quidem igitur et alia oportet putare inventa fuisse saepe in multo tempore, magis autem infinitiens. necessaria quidem enim opportunitatem ipsam verisimile docere, quae autem ad bonam aptitudinem et circumstantiam existentibus iam hiis rationabile accipere incrementum: quare et circa politias oportet putare eodem habere modo. 4

quod autem omnia antiqua, signum quae circa Aegyptum sunt: isti enim antiquissimi quidem videntur esse, leges autem sortiti fuerunt et ordinem politicum. propter quod oportet dictis quidem sufficienter uti, praetermissa autem tentare quaerere. 5

1. *khones* a, *Chaones* t Alb. ‖ *ointri* b, *oinocri* c, *Oenotrii* t Alb. ‖ *convivorum* a, *conviorum* c ‖ 2. *fuit* om. t (suppl. t[a]) ‖ 3. *multis* ct Alb. ‖ 4. *regimen* ct ‖ *Minois* a(?) t, *Memnonis* Alb. ‖ *sesorius* a, *Sesostris* t Alb. ‖ 5. *multo* post *tempore* Alb. ‖ 7. *verissime* bc, *verisimile est* t Alb. ‖ *dicere* Alb. ‖ 9. *habere* post *modo* beghklmnt Alb. ‖ 10. *autem* om. c ‖ 11. *quidem* om. c.

(IX) ὅτι μὲν οὖν δεῖ τὴν χώραν εἶναι τῶν ὅπλα κεκτημένων καὶ τῶν τῆς πολιτείας μετεχόντων, εἴρηται πρότερον, καὶ διότι τοὺς γεωργοῦντας αὐτῶν ἑτέρους εἶναι δεῖ, καὶ
6 πόσην τινὰ χρὴ καὶ ποίαν εἶναι τὴν χώραν· περὶ δὲ τῆς διανομῆς καὶ τῶν γεωργούντων, τίνας καὶ ποίους εἶναι χρή, λεκτέον πρῶτον, ἐπειδὴ οὔτε κοινήν φαμεν δεῖν εἶναι τὴν κτῆσιν, ὥσπερ τινὲς εἰρήκασιν, ἀλλὰ τῇ χρήσει φιλικῶς 1330 a
γινομένην κοινήν, οὔτ' ἀπορεῖν οὐδένα τῶν πολιτῶν τροφῆς. περὶ συσσιτίων τε συνδοκεῖ πᾶσι χρήσιμον εἶναι ταῖς εὖ κατεσκευασμέναις πόλεσιν ὑπάρχειν· δι' ἣν δ' αἰτίαν συνδοκεῖ καὶ ἡμῖν, ὕστερον ἐροῦμεν. δεῖ δὲ τούτων κοινωνεῖν πάντας τοὺς πολίτας, οὐ ῥᾴδιον δὲ τοὺς ἀπόρους ἀπὸ τῶν ἰδίων τε εἰσφέρειν τὸ συντεταγμένον καὶ διοικεῖν τὴν ἄλ-

36. ⟨τὰ⟩ ὅπλα Spengelius ‖ 37. τῆς πολιτείας post μετεχόντων (?) Γ ‖ 38. δεῖ εἶναι ἑτέρους αὐτῶν Γ ‖ 39. χρὴ post ποίαν Γ ‖ 40. χρή om. P[5] ‖ 41. δεῖν post εἶναι P[5] Π[2] Bekk.

1330 a, 2. γινομένη Congrevius, γινομένη ⟨γίνεσθαι⟩ ci. Susem. ‖ ἀπορρεῖν P[4] ‖ οὐθένα Π[2] Bekk., *aliquem* Guil. ‖ τροφῆς ante οὐδένα Γ ‖ 3. περι pr. P[3] (crx. rc.) ‖ [συν-]δοκεῖ ci. Susem. ‖ πᾶσι post εἶναι (?) Γ ‖ 4. κατασκευασμέναις P[4] et pr. P[3] (crx. rc.) ‖ πόλεσι ante 3. ταῖς (?) Γ ‖ 5. καὶ om. pr. M[s].

Loci citati. 1329 b, 37. πρότερον] c. 9. 1328 b, 33—1329 a, 2. 1329 a, 18—26. et c. 5. 1326 b, 26—32. ‖ 41. φαμεν] cf. II, 5. 1263 a, 22 sqq. c. 6. 1265 b, 1 sqq. c. 9. 1269 a, 34 sqq. c. 11. 1273 a, 32 sqq. ‖ 1330 a, 1. τινὲς] Platonem intellegit ‖ 5. ὕστερον] v. praef.

quod quidem igitur oportet regionem esse arma possidentium et participantium politia, dictum est prius, et quod agricolas oportet esse alteros ab ipsis, et quantam quandam et
6 qualem oportet esse regionem: de distributione autem et de agricolis, quos et quales esse oportet, dicendum primo, quoniam neque communem dicimus oportere esse possessionem, sicut quidam dixerunt, sed usui amicabiliter factam communem neque egere alimento aliquem civium. de conviviisque simul videtur opportunum esse omnibus civitatibus bene institutis existere: propter quam autem caussam simul videtur et nobis, posterius dicemus. oportet autem hiis communicare omnes cives, non facile autem egenos a propriis afferre quod statutum et

5. *et quale* c, *equales* m, *terrae et quales* Alb. ‖ *esse oportet* om. pr. a, *oportet esse* suppl. rc. a ‖ 8. aliquem] *quem* pr. a (crx. rc.) ‖ que] *autem* t Alb.

(IX)
λην οἰκίαν. ἔτι δὲ τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς δαπανήματα κοινὰ 7
πάσης τῆς πόλεώς ἐστιν. ἀναγκαῖον τοίνυν εἰς δύο μέρη
διῃρῆσθαι τὴν χώραν, καὶ τὴν μὲν εἶναι κοινὴν τὴν δὲ τῶν
ἰδιωτῶν, καὶ τούτων ἑκατέραν διῃρῆσθαι δίχα πάλιν, τῆς
μὲν κοινῆς τὸ μὲν ἕτερον μέρος εἰς τὰς πρὸς τοὺς θεοὺς
λειτουργίας τὸ δὲ ἕτερον εἰς τὴν τῶν συσσιτίων δαπάνην,
τῆς δὲ τῶν ἰδιωτῶν τὸ ἕτερον μέρος τὸ πρὸς τὰς ἐσχα-
τιάς, ἕτερον δὲ τὸ πρὸς τὴν πόλιν, ἵνα δύο κλήρων ἑκάστῳ
νεμηθέντων ἀμφοτέρων τῶν τόπων πάντες μετέχωσιν. τό 8
τε γὰρ ἴσον οὕτως ἔχει καὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ πρὸς τοὺς
ἀστυγείτονας πολέμους ὁμονοητικώτερον. ὅπου γὰρ μὴ τοῦτον
ἔχει τὸν τρόπον, οἱ μὲν ὀλιγωροῦσι τῆς πρὸς τοὺς ὁμόρους
ἔχθρας, οἱ δὲ λίαν φροντίζουσι καὶ παρὰ τὸ καλόν. διὸ

8. *δαπανήματά* Γ ‖ *κοινὴν* M^s ‖ 9. *πάσης της πόλεως*] *toti civitati* Guil. ‖ *τῆς* om. M^s ‖ *ἐστι* ante 8. *κοινὰ* Γ ‖ 10. *τῶν ἰδιωτῶν*] *propriam* Guil. ‖ 11. *ἑκατέρας* P^4 ‖ *διχῇ* P^1 ‖ *πάλιν*] *πᾶσιν* Γ † ‖ 13. *δ'* P^4 *δαπάνην*] *expensas* ante *τῶν συσσιτίων* (?) Guil.: fuitne *δαπανήματα*? ‖ 14. *τὸ μὲν ἕτερον* 2042 et Stob. p. 332 ‖ *τὸ* post *μέρος* om. Stob. ‖ *ταῖς ἐσχατιαῖς* Stob., *proprias necessitates* Guil. Ar.: fuitne, id quod ci. Schneiderus, *τὰς ἰδίας χρείας*? an *τὰς ἰδίας χρήσεις*? an *τὰς ἰδίας ἀνάγκας*? ceterum huius loci rationem habent Suid. et Phot. v. *ἐσχατιάν*, cf. etiam Bachm. Anecd. p. 238, 4 ‖ 15. *ἕτερον δὲ τὸ*] *τὸ δὲ ἕτερον* Stob. ‖ *τῇ πόλει* Stob. ‖ *ἑκάστων* P^4, *ἑκάστου* W^b L^s Ald., *ἑκάστοις* $Bas.^3$ ‖ 17. *ἔχειν* pr. M^s ‖ *τὸ* ante *πρὸς*, ut videtur, om. Γ ‖ 18. *ἀστειγείτονας* pr. M^s ‖ *πολεμίους* Γ † ‖ *τοιοῦτον* M^s ‖ 19. *τῆς*] *τὴν* P^5 $Π^3$ ‖ *ὁμοχώρους* M^s ‖ 20. *ἔχθραν* P^5 $Π^3$ ‖ *διὸ παρ'*] *διόπερ* M^s P^1 (fors. recte), *διὸ* aut *διόπερ* Γ.

gubernare aliam domum. adhuc autem quae ad deos expensae 7
sunt communes toti civitati. necessarium igitur in duas partes
divisam esse regionem, et hanc quidem esse communem, hanc
autem propriam, et harum utramque divisam esse dupliciter
omnibus, communis quidem altera pars ad oblationes ad deos,
altera autem ad expensas conviviorum, eius autem quae singu-
larium altera pars ad proprias necessitates, altera autem ad
civitatem, ut duabus sortibus unicuique distributis utrisque lo-
cis omnes participent. quod enim aequale sic habet et quod 8
iustum et ad municipales vicinos adversarios magis consenta-
neum. ubi enim non hunc habet modum, hii quidem parvi
pendunt inimicitiam ad vicinos, hii autem nimis curant et

4. *dupliciter* et 5. *quidem* in ras. scr. rc. a ‖ 6. *expensa* a ‖ 11. *non* om. b ‖ *habent* ante *hunc* a ‖ 12. *minus* corr. a ‖ *et* om. mg. Ald. Monac.

(IX) *παρ' ἐνίοις νόμος ἐστὶ τοὺς γειτνιῶντας τοῖς ὁμόροις μὴ συμμετέχειν βουλῆς τῶν πρὸς αὐτοὺς πολέμων, ὡς διὰ τὸ ἴδιον οὐκ ἂν δυναμένους βουλεύσασθαι καλῶς. τὴν μὲν οὖν χώραν ἀνάγκη διῃρῆσθαι τὸν τρόπον τοῦτον διὰ τὰς προειρημένας*
9 *αἰτίας· τοὺς δὲ γεωργήσοντας μάλιστα μέν, εἰ δεῖ κατ' εὐχήν, δούλους εἶναι, μήτε ὁμοφύλων πάντων μήτε θυμοειδῶν (οὕτω γὰρ ἂν πρός τε τὴν ἐργασίαν εἶεν χρήσιμοι καὶ πρὸς τὸ μηδὲν νεωτερίζειν ἀσφαλεῖς), δεύτερον δὲ βαρβάρους περιοίκους παραπλησίους τοῖς εἰρημένοις τὴν φύσιν, τούτων δὲ τοὺς μὲν [ἰδίους] ἐν τοῖς ἰδίοις εἶναι ἰδίους τῶν κεκτημένων τὰς οὐσίας, τοὺς δ' ἐπὶ τῇ κοινῇ γῇ κοινούς. τίνα δὲ δεῖ τρόπον χρῆσθαι δούλοις, καὶ διότι βέλτιον πᾶσι τοῖς δούλοις ἆθλον προκεῖσθαι τὴν ἐλευθερίαν, ὕστερον ἐροῦμεν.*

21. *συμμεχει* pr. P[4] ‖ 22. *βουλῆς*] *τιμῆς* Γ M[s] † ‖ 24. *τὸν τρόπον* post *τοῦτον* Γ ‖ 25. *εἴ δεῖ*] *ἔδει* Sylburgius, *δεῖ* Schneiderus, *εἰ* ⟨*εἶναι*⟩ *δεῖ* ci. Spengelius (nescio an recte) ‖ 26. *ὁμοφύλων* post *πάντων* (?) Γ ‖ *ὁμοφύλους πάντας* et *θυμοειδεῖς* Schneiderus ‖ 27. *χρήσιμος* P[3] ‖ 28. *καὶ* ante *δεύτερον* add. Γ ‖ 29. ⟨*ἢ*⟩ *περιοίκους* Schneiderus, at v. quod conieci c. 9. 1329 a, 26 ‖ 30. *ἰδίους* ante *ἐν* om. P[4] L[s] Ar., add. Π[1] P[2.3.] S[b] V[b] W[b] Ald. Bekk. ‖ *ἰδίους* ante *τῶν* om. Γ P[5] Scaliger Bekk. ‖ 31. *τῶν* ⟨*ἰδίας*⟩ Scaliger ‖ 32. *δεῖ* post *τρόπον* (?) Γ, *χρὴ* P[5].

Locus citatus. 1330 a, 33. *ὕστερον*] v. praef.

praeter id quod bonum. propter quod quibusdam lex est vicinantes conterminis non conparticipare honore eorum quae ad ipsos proeliorum, tamquam propter proprium non utique potentes consiliari bene. regionem quidem igitur necesse dividi
9 hoc modo propter praedictas caussas: terram autem culturos maxime quidem, si oportet ad votum, servos esse neque omnibus eiusdem tribus neque animosis (sic enim utique ad operationem erunt utiles et ad nihil insolescere securi), et secundo autem barbaros vernaculos consimiles dictis secundum naturam, horum autem proprios quidem in propriis esse possidentium substantias, eos autem qui in communi terra communes. quo autem modo oportet uti servis et quia melius omnibus servis praemium proponi libertatem, posterius dicemus.

2. *conterinis* a, *cum terminis* bchklmnt, *tamen terminis* g, *conterminos* t[s] Alb. ‖ conparticipare] *cum participare* b, *tamen participare* c, *contiticipare* pr. m (crx. ead. m.), *participare* t ‖ 7. *enim* om. m ‖ 8. *et* ante *secundo* om. t Alb. ‖ 10. *autem* om. m ‖ 13. *posterius* in ras. scr. rc. a.

11 τὴν δὲ πόλιν ὅτι μὲν δεῖ κοινὴν εἶναι τῆς ἠπείρου τε X
καὶ τῆς θαλάσσης καὶ τῆς χώρας ἁπάσης ὁμοίως ἐκ τῶν
ἐνδεχομένων, εἴρηται πρότερον· αὐτῆς δὲ πρὸς αὐτήν, εἰ
κατ' εὐχὴν δεῖ κατατυγχάνειν, τὴν θέσιν πρὸς τέτταρα
** δὴ βλέποντας, πρῶτον μέν, ὡς ἀναγκαῖον, πρὸς ὑγίει-
αν (αἵ [τε] γὰρ πρὸς ἕω τὴν ἔγκλισιν ἔχουσαι καὶ πρὸς τὰ
πνεύματα τὰ πνέοντα ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς ὑγιεινότεραι, δεύτε-
ρον δὲ κατὰ βορέαν, ˚νεαροὶ γὰρ αὗται μᾶλλον)· τῶν δὲ λοι- 2
1330 b πῶν ** πρός τε τὰς πολιτικὰς πράξεις καὶ πολεμικὰς καλῶς
ἔχειν. πρὸς μὲν οὖν τὰς πολεμικὰς αὐτοῖς [μὲν] εὐέξοδον
εἶναι χρή, τοῖς δ' ἐναντίοις δυσπρόσοδον καὶ δυσπερίληπτον,
ὑδάτων δὲ καὶ ναμάτων μάλιστα μὲν ὑπάρχειν πλῆθος
οἰκεῖον, εἰ δὲ μή, τοῦτό γε εὕρηται διὰ τοῦ κατασκευάζειν

34. τὲ Ald., τὰς P^3 S^b V^b ‖ 35. θαλάττης M^s ‖ 36. ἐκδεχομένων M^s ‖ αὐτήν] αὐτὴν M^s P^2 Ald. et pr. P^4 ‖ εἰ — 37. τὴν θέσιν] εἶναι (om. P^5, secl. Bekk.[2]) τὴν θέσιν εὔχεσθαι (ἄρχεσθαι M^s) δεῖ κατατυγχάνειν Π Ar. Bekk. ‖ 37. πρὸς add. P^5 p^1 $Π^2$ Bekk. ‖ 38. δὴ om. P^5 $Π^2$ Ar. Bekk., δεῖ ci. Schneiderus, ** δεῖ ci. Susemihlius infinitivum velut τάττειν aut καθιστάναι excidisse ratus ‖ ὑγείαν M^s P^1 ‖ 39. αἵ τε] ἅτε $P^{2.3}$ S^b, αἵ M^s P^1 et fort. Γ, αἳ μὲν Coraes ‖ 41. δὲ ⟨αἵ⟩ Coraes ‖ νεαροί, ut videtur, Γ, recte igitur, si res ita se habet, εὐάεροι ci. Boeckerus, εὐχείμεροι Π Ar. Bekk., εὐδίεροι Muretus ‖ δὲ om. M^s.

1330 b, 1. ⟨πρὸς μὲν τὸν κόσμον **, τὸ δὲ μέγιστόν ἐστι τὴν θέσιν τῆς πόλεως⟩ πρός vel simile quid ci. Susem. ‖ 2. ἔχει P^4 ‖ αὐτοῖς P^5 ‖ μὲν add. P^5 $Π^2$ Bekk. † ‖ 4. δὲ] τε M^s P^1 $Π^2$ Bekk. † ‖ ὑπάρχει P^4 ‖ 5. οἰκεῖον] ἱκανόν ci. Sylburgius ‖ γ' εὕρηται Ald. Bekk.[1], γ' εὑρῆσθαι Lambinus Bekk.[2], at infinitivum quidem restituendum esse sed

Locus citatus. 1330 a, 36. πρότερον] c. 5 sq. 1327 a, 3—40.

11. civitatem autem quod quidem oportet communem esse X
aridae et maris et regionis omnis similiter ex contingentibus,
dictum est prius: ipsius autem ad se ipsam, si ad votum oportet adipisci positionem, quattuor utique respicientes, primum
quidem, tamquam necessarium, ad sanitatem (quae enim ad
ortum declinationem habent et ad ventos flantes ab oriente,
saniores, secundo autem ad boream, recentiores enim hae magis): reliquorum autem ad politicas actiones et ad bellicas bene 2
habere. ad bellicas quidem igitur ipsis boni exitus esse oportet, adversariis autem difficile adibilem et difficile comprehensibilem, aquarum autem et rivorum maxime quidem existere multitudinem convenientem, si autem non, hoc inventum est

1. *esse* om. b ‖ 2. *omnes* pr. m (crx. rc.) ‖ *tingentibus* pr. m (crx. rc.) ‖ 4. *potentiam* a, *dispositionem* Alb. ‖ *respicienda sunt* Alb. ‖ 8. *politias* pr. m (crx. rc.) ‖ 9. *quidem* post *ipsis* add. t ‖ 12. *non* post *hoc* a.

(X) *ὑποδοχὰς ὀμβρίοις ὕδασιν ἀφθόνους καὶ μεγάλας, ὥστε μηδέποτε ὑπολείπειν εἰργομένους τῆς χώρας διὰ πόλεμον·*
3 *ἐπεὶ δὲ δεῖ περὶ ὑγιείας φροντίζειν τῶν ἐνοικούντων, τοῦτο δ' ἐστὶν ἐν τῷ κεῖσθαι τὸν τόπον ἔν τε τοιούτῳ καὶ πρὸς τοιοῦτον καλῶς, δεύτερον δὲ ὕδασιν ὑγιεινοῖς χρῆσθαι, καὶ τούτου τὴν ἐμπιμέλειαν ἔχειν μὴ παρέργως. οἷς γὰρ πλείστοις χρώμεθα πρὸς τὸ σῶμα καὶ πλειστάκις, ταῦτα πλεῖστον συμβάλλεται πρὸς τὴν ὑγίειαν· ἡ δὲ τῶν ὑδάτων καὶ τοῦ πνεύματος δύναμις ταύτην ἔχει τὴν φύσιν. διόπερ ἐν ταῖς εὖ φρονούσαις δεῖ διωρίσθαι πόλεσιν, ἐὰν μὴ πάνθ' ὅμοια μήτ' ἀφθονία τοιούτων ᾖ ναμάτων, χωρίς τά τε εἰς*

alius verbi recte intellexit Schneiderus, et nescio, quid sibi velit *γε*: scripsitne Aristoteles *τηρῆσαι?* ‖ 6. *ὀμβρίους ὕδασιν* M^s $P^{1.3.4.}$ V^b Ald., *ὑδάτων ὄμβρων* (?) *Γ*, *ὀμβρίους ὕδατος* P^2, *ὀμβρίου ὕδατος* vel *ὀμβρίων ὑδάτων* ci. Susem. ‖ *ὥστε μηδέποτε*] *ὡς μηδέν τι* P^1 ‖ 7. *ἐπιλείπειν* Coraes, rec. Bekk.[2] ‖ *εἰργομένοις* Madvigius ‖ *διὸ* pr. M^s ‖ *πόλεμον*] *πλῆθος Γ* † ‖ 8. *ἐπεὶ*] *εἴπερ* ci. et *εἴπερ* — 17. *χρείαν* ante 1330 a, 41. *τῶν* tri. Boeckerus ‖ *δεῖ*] *δὴ* pr. M^s, *δεῖ* ⟨*καὶ*⟩ ci. Susem. ‖ *ὑγείας* P^1, *ὑγίας* M^s ‖ *φροντίζειν* post *ἐνοικούντων* (?) *Γ* ‖ 9. *δέ ἐστιν* M^s ‖ 11. *τουτου* ⟨*δεῖ*⟩ Schneiderus ‖ *ἔχειν* ⟨*δεῖ*⟩? Susem., *ἔχει* P^4 ‖ *μὴ* om. pr. P^1 (suppl. corr.[1]) ‖ *πλείστους* $P^{3.4.}$ ‖ 12. *χρῶνται* t^c *Γ* † ‖ 13. *τὴν* om. P^2 et pr. P^1 (suppl. mg.[1]) ‖ *ὑγείαν* P^1 ‖ 14. *δύναμις* om. M^s ‖ *τοιαύτην* P^5 $Π^2$ Ar. Bekk. ‖ 15. *δεῖ διωρίσθαι* post *πόλεσι* (?) *Γ* ‖ 16. *μηδ'* Coraes ‖ *ἄφθονα Γ* † ‖ *τοιούτων Γ* M^s $P^{1.4.6.}$ L^s Bekk.[2] et corr. P^5, *τούτων* $P^{2.3.}$ S^b V^b W^b Ar. Ald. Bekk.[1] et pr. P^5 ‖ *ᾗ* ante *τοιούτων* (?) *Γ*.

Glossa. 1330 b, 14. *διόπερ* — 17. *χρείαν*] *δεῖν φησίν, εἰ μὴ ἄφθονα εἶεν τὰ ὕδατα τὰ γλυκέα καὶ πότιμα, διορίζειν ἀπὸ τῶν ἀχρήστων αὐτὰ καὶ τὰ μὲν λόγῳ τροφῆς προσφέρεσθαι τὰ δὲ εἰς τὰς λοιπὰς χρείας.* mg.[3] P^2.

per praeparationem susceptaculorum aquarum imbrium copiosorum et magnorum, ut nunquam deficiant prohibiti a regione
3 propter multitudinem: quoniam autem oportet de sanitate inhabitantium sollicitari, hoc autem est in poni locum in tali et ad tale bene, secundo autem aquis sanis uti, et huius curam habere non accessorie. quibus enim plurimis utuntur ad corpus et saepissime, haec plurimum conferunt ad sanitatem: aquarum autem et spiritus natura hanc habent naturam. propter quod quidem in bene sapientibus civitatibus oportet distingui, si non omnes similes neque copiosae sint talium aquarum, seorsum

1. *subsceptaculorum* a ‖ 2. *nusquam* Alb. ‖ 4. *est* om. c ‖ in poni] *imponi* t Alb. ‖ 5. *talem* bot Alb. ‖ 6. *accessore* pr. m (crx. rc.) ‖ 8. *habent* post *naturam* Alb. ‖ 10. *sunt* a, *sicut* bom et mg. Ald. Monac.

(X)

τροφὴν ὕδατα καὶ τὰ πρὸς τὴν ἄλλην χρείαν. περὶ δὲ 4 τόπων [τῶν] ἐρυμνῶν οὐ πάσαις ὁμοίως ἔχει τὸ συμφέρον ταῖς πολιτείαις· οἷον ἀκρόπολις ὀλιγαρχικὸν καὶ μοναρχικόν, δημοκρατικὸν δ' ὁμαλότης, ἀριστοκρατικὸν δὲ οὐδέτερον, ἀλλὰ μᾶλλον ἰσχυροὶ τόποι πλείους. ἡ δὲ τῶν ἰδίων οἰκήσεων διάθεσις ἡδίων [μὲν] νομίζεται καὶ χρησιμωτέρα πρὸς τὰς ἄλλας πράξεις, ἂν εὔτομος ᾖ [καὶ] κατὰ τὸν νεώτερον [καὶ] τὸν Ἱπποδάμειον τρόπον, πρὸς δὲ τὰς πολεμικὰς ἀσφαλείας τοὐναντίον, ὡς εἶχον κατὰ τὸν ἀρχαῖον χρόνον, δυσέξοδος γὰρ ἐκείνη τοῖς ξενικοῖς καὶ δυσεξερεύνητος τοῖς

18. *τῶν* ante *τόπων* add. P[5] V[b] ‖ *τῶν* post *τόπων* add. P[5] Π[2] Bekk. 19. *ταῖς πολιτείαις* ante 18. *ὁμοίως* (?) Γ ‖ 20. *δ' οὐδέτερον* P[2.5.] Π[3] Bekk. et rc. P[3], *δ' οὐδέτερ* pr. P[3] ‖ 21. *ὀχυροὶ* Lambinus ‖ *ἰδίων*] *οἰκείων* M[s] et pr. P[1] (crx. mg.) ‖ 22. *ἡδίω* M[s] ‖ *μὲν* add. P[5] Π[2] Bekk. † ‖ *ομίζεται* pr. P[1] (em. corr.[1]) ‖ *χρησιμώτερον* M[s] ‖ 23. *ἄτομος* M[s], *bene penetrabilis* Guil., *εὔπορος* Coraes, at non hanc lectionem vertisse videtur Guil., sed *εὐδιώδευτος*, cum hanc glossam praebeat p[2] ‖ *καὶ* add. P[5] Π[2] Bekk. ‖ 24. *καὶ* recte, ni fallor, secl. Schneiderus, quamvis Aretinus, quippe qui verbum non vertat, eam ob caussam etiam non legisse minime putandus sit ‖ *ἱπποδάμιον* P[5] Π[2] (in P[3] *ά* littera pallidius scripta est) ‖ *τὸν τρόπον* ante 23. *τὸν* (?) Γ ‖ 25. *ἀσφαλίας* P[5] ‖ *χρόνον*] *τρόπον* Γ M[s] (nescio an recte) ‖ 26. *δυσξερεύνητος* P[4].

Glossae. 1330 b, 20. *ἀριστοκρατικὸν* — 21. *πλείους*] *τῇ ἀριστοκρατίᾳ συμβάλλονται οἱ πλείους ἰσχυροὶ τόποι, ἵν'* (*ἵνα* P[2]) *ἕκαστος* (*ὁ καθ' ἕνα* P[2]) *τῶν ἀριστοκρατούντων ἐν τούτοις ὄντες μὴ δύναθται* (sic!) *ἅμα ἐπιβουλεύεσθαι.* mg. rubr.[1] P[1] et mg.[3] P[2] ‖ 23. v. varias lectiones ‖ 24. *Ἱπποδάμειον τρόπον*] *καθ' ὃν δαμάζουσι τοὺς ἵππους· ἐν τόποις γὰρ εὐθέσι τούτους* (*τοῦτο* P[1]) *δαμάζουσιν, οὐ μὴν ἕλικας ἔχουσι καὶ περιστροφάς.* . mg. rubr.[1] P[1] et mg.[3] P[2]. — *διὸ ἐγύμναζον καὶ ἐδάμαζον τοὺς νέους ἵππους ἐν τοιούτοις τόποις.* mg.[3] P[2] et mg. rc. P[3].

eas quae ad alimentum aquas et eas quae ad aliam opportunitatem. de locis autem munitis non omnibus politiis similiter 4 habet quod expediens: puta arx oligarchicum et monarchicum, democraticum autem aequalitas, aristocraticum autem neutrum, sed magis fortia loca plura. dispositio autem familiarium habitationum delectabilior putatur et utilior ad alias actiones, si bene penetrabilis sit secundum modum iuniorem et domativum equorum, ad bellicas autem securitates e contrario ut habebant secundum antiquum modum, difficilis enim exitus illa extraneis

1. *ad* ante *alimentum* om. a ‖ 2. *minutiis* in ras. scr. rc. a ‖ 5. *familiarum* m et pr. b (crx. rc.) ‖ 6. *et* ante *si* add. c ‖ 8. *habebat* t[a] Alb. ‖ 9. *modum* om. t.

(X)

5 ἐπιτιθεμένοις. διὸ δεῖ ἀμφοτέρων τούτων μετέχειν (ἐνδέχεται γάρ, ἄν τις οὕτως κατασκευάζῃ καθάπερ ἐν τοῖς γεωργοῖς ἅς καλοῦσί τινες τῶν ἀμπέλων συστάδας) καὶ τὴν μὲν ὅλην πόλιν μὴ ποιεῖν εὔτομον, κατὰ μέρη δὲ καὶ τόπους· οὕτω γὰρ καὶ πρὸς ἀσφάλειαν καὶ πρὸς κόσμον ἕξει καλῶς. περὶ δὲ τειχῶν, οἱ μὴ φάσκοντες δεῖν ἔχειν τὰς τῆς ἀρετῆς ἀντιποιουμένας πόλεις λίαν ἀρχαίως ὑπολαμβάνουσιν, καὶ ταῦθ' ὁρῶντες ἐλεγχομένας ἔργῳ τὰς ἐκείνως καλλωπισαμένας.

6 ἔστι δὲ πρὸς μὲν τοὺς ὁμοίους καὶ μὴ πολὺ τῷ πλήθει διαφέροντας οὐ καλὸν τὸ πειρᾶσθαι σώζεσθαι διὰ τῆς τῶν τειχῶν ἐρυμνότητος· ἐπεὶ δὲ καὶ συμβαίνει καὶ

---

27. *ἀμφοτέρων* post *τούτων* P^5 *Π*^{2} Bekk. ‖ 28. *οὕτω* M^s P$^{1.2.4.5.}$ S^b V^b Ald. Bekk. ‖ *γεωργικοῖς* Camerarius, *γεωργίοις* Scaliger ‖ 29. *ἀμπελόνων* pr. M^s, *ἀμπελώνων* corr. M^s ‖ 30. *ολην*] *ἄλλην* Ar. et pr. P^3 (crx. rc.) ‖ *πόλιν* post *μὴ ποιεῖν* P^5 *Π*^{2} Bekk., om. P^1 ‖ *μὴ* om. pr. P^5 ‖ *εὐτομην* M^s, *facile penetrabilem* Guil., *penetrabilem* Ar., *εὔπορον* Coraes, at hoc quoque loco glossam *εὐδιώδευτον* offert p^2 ‖ 31. *καὶ* post *γὰρ* om. pr. P^5 ‖ *πρὸς* ante *κόσμον* om. P^5 *Π*^{2} Bekk. ‖ *ἕξει* post *καλῶς* *Γ* ‖ 32. *ἔχειν* om. P^4 ‖ 34. *ἐλεγχομένας* post *ἔργῳ* *Γ* ‖ *καλλωπισμένας* M^s ‖ 35. *ἔτι* P^4 ‖ *μὲν* in mg. P^5 ‖ *τῷ πλήθει* post 36. *διαφέροντας* (?) *Γ* ‖ 36. *τὸ*] *τῷ* pr. M^s ‖ 37. *καὶ* ante *συμβαίνει* om. M^s, secl. Coraes, quem secutus essem, nisi rectius

---

Locus citatus. 1330 b, 32. *οἱ μὴ φάσκοντες*] Plat. Legg. VI. p. 778. C sqq.

Glossae. 1330 b, 28. *καθάπερ* — 29. *συστάδας*] *οἱ γεωργοὶ κατασκευάζουσιν ἐν τῇ κηπεύσει τόπον, δι' οὗ μόνοι* (*μόνον* P^1) *δύναιντ' ἂν βαδίζειν· ὃς συστὰς ὀνομάζεται.* mg. rubr.^{1} P^1 et mg.^{3} P^2 ‖ 30. v. var. lectiones ‖ 32 sqq. *περὶ κ. τ. λ.*] *σῆ ταῦτα περὶ τειχῶν πόλεως* (*πόλ.* om. P^2). mg.^{1} P^2 et mg. rc. P^3.

5 et difficile perscrutabilis invadentibus. propter quod oportet utrisque hiis participare (contingit enim, si quis ita praeparaverit, sicut inter agricolas quas vocant quidam vinearum systadas) et totam quidem civitatem non facere facile penetrabilem, secundum partes autem et loca: sic enim et ad securitatem et ad ornatum bene habebit. de muris autem non dicentes oportere habere virtuti contrafactos civitates valde antique existimant, et haec videntes opere redargutas eas, quae illo modo decorantur.

6 est autem ad consimiles quidem et non multum differentes multitudine non bonum tentare salvari per murorum munitionem: quoniam autem et accidit et contingit maiorem

---

3. *syscadas* a, *systodas* rc. b, *sistadas* c ‖ 5. partes] *alia translatio: portas* Alb. ‖ *autem* om. Alb. ‖ *et* post *enim* om. t ‖ *secivitatem* pr. b (crx. rc.) ‖ 6. *non* post *dicentes* t Alb. ‖ *opere* pr. a (crx. rc.) ‖ 8. *hoc* at Alb. ‖ 9. *similes* a ‖ 11. *et* ante *accidit* om. c.

ἐνδέχεται πλείω τὴν ὑπεροχὴν γίνεσθαι τῶν ἐπιόντων [*καὶ*] (X)
*τῆς ἀνθρωπίνης καὶ τῆς ἐν τοῖς ὀλίγοις ἀρετῆς, εἰ δεῖ σώ-
ζεσθαι καὶ μὴ πάσχειν κακῶς μηδὲ ὑβρίζεσθαι, τὴν
ἀσφαλεστάτην ἐρυμνότητα τῶν τειχῶν οἰητέον εἶναι πολε-*
1331 a *μικωτάτην, ἄλλως τε καὶ νῦν εὑρημένων τῶν περὶ τὰ
βέλη καὶ τὰς μηχανὰς εἰς ἀκρίβειαν πρὸς τὰς πολιορκίας.
ὅμοιον γὰρ τὸ τείχη μὴ περιβάλλειν ταῖς πόλεσιν ἀξιοῦν* 7
*καὶ τὸ τὴν χώραν εὐέμβολον ζητεῖν καὶ περιαιρεῖν τοὺς
ὀρεινοὺς τόπους, ὁμοίως δὲ καὶ ταῖς ἰδίαις οἰκήσεσι μὴ
περιβάλλειν τοίχους ὡς ἀνάνδρων ἐσομένων τῶν κατοικούν-
των. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τοῦτό γε δεῖ λανθάνειν, ὅτι τοῖς μὲν
περιβεβλημένοις τείχη περὶ τὴν πόλιν ἔξεστιν ἀμφοτέρως
χρῆσθαι ταῖς πόλεσιν, καὶ ὡς ἐχούσαις τείχη καὶ ὡς μὴ
ἐχούσαις, τοῖς δὲ μὴ κεκτημένοις οὐκ ἔξεστιν. εἰ δὴ τοῦτον* 8

fortasse *καὶ συμβαίνει* post *καὶ ἐνδέχεται* traiciendum esse coniecisset Stahrius ‖ 38. *γίγκεσθαι* P^5 Π^2 Bekk.[1] ‖ *καὶ* om. Γ, secl. Spengelius, prb. Schmidtius ‖ 39. *τῆς ἀνθρωπίνης — ἀρετῆς*] *ἀρετῆς ἀνθρωπίνης* ⟨*τε*⟩ *καὶ τῆς ἐν τοῖς ὀλίγοις* e vet. transl. ci. Schmidtius ‖ 39. *καὶ* secl. Spengelius (recte, ut videtur) ‖ 40. *πάσχει* P^4 ‖ 41. *ἀφελεστάτην* pr. P^3 (crx. rc.) ‖ *τειχῶν* (υ suprascr.) M^s ‖ *πολεμικώτατον* P^1.

1331 a, 3. *τὸ* in ras. P^5, *τῷ* S^b V^b ‖ *ἀξιοῦν* ante *τὸ* Γ ‖ 5. *ὀρινοὺς* P^5 Π^2 ‖ *ὅμοιον* ci. Schneiderus ‖ *ταῖς οἰκήσεσι ταῖς ἰδίαις* P^5 Π^2 Bekk. ‖ 10. *τοῖς — κεκτημένοις* Ar., *ταῖς — κεκτημέναις* Γ Π Bekk.[1] ‖ *ἔστιν* M^s.

excessum fieri insurgentium quam sit virtus humana et ea quae
in paucis, si oportet salvari et non pati male neque iniurias
sustinere, firmissimam munitionem murorum existimandum esse
bellicosissimam, aliterque et nunc inventis hiis quae circa sa-
gittas et machinas ad certitudinem ad insultus. simile enim 7
velle muros non circumponere civitatibus et regionem facile in-
gressibilem quaerere et circumtollere montana loca, similiter
autem et propriis habitationibus non circumponere muros tam-
quam non virilibus futuris habitatoribus. at vero neque hoc
oportet latere, quod circumponentibus quidem muros circa civi-
tatem licet utroque modo uti civitatibus, et tamquam habenti-
bus muros et tamquam non habentibus, hiis autem, quae non
habent, non licet. si itaque hoc habet modo, non quia muri 8

2. male] *velle* mg. Ald. Monac. ‖ 4. *que* om. Alb. ‖ 5. *ad* ante *insultus* om. t Alb. ‖ 6. *velle* om. c ‖ 11. *et* — 12. *muros* om. t, *muros* om. t^a ‖ 13. *utique* boghklmnt (crx. t^a) ‖ *muros?*

(X) ἔχει τὸν τρόπον, οὐχ ὅτι τείχη μόνον περιβλητέον, ἀλλὰ καὶ τούτων ἐπιμελητέον, ὅπως καὶ πρὸς κόσμον ἔχῃ τῇ πόλει πρεπόντως καὶ πρὸς τὰς πολεμικὰς χρείας, τάς-τε ἄλλας καὶ τὰς νῦν ἐπεξευρημένας. ὥσπερ γὰρ τοῖς ἐπιτιθεμένοις ἐπιμελές ἐστι δι' ὧν τρόπων πλεονεκτήσουσιν, οὕτω τὰ μὲν εὕρηται τὰ δὲ ζητεῖν δεῖ καὶ φιλοσοφεῖν καὶ τοὺς φυλαττομένους· ἀρχὴν γὰρ οὐδ' ἐπιχειροῦσιν ἐπιτίθεσθαι τοῖς εὖ παρεσκευασμένοις. ἐπεὶ δὲ δεῖ τὸ μὲν πλῆθος τῶν 12
πολιτῶν ἐν συσσιτίοις κατανενεμῆσθαι, τὰ δὲ τείχη διειλῆφθαι φυλακτηρίοις καὶ πύργοις κατὰ τόπους ἐπικαίρους, δῆλον ὡς αὐτὰ προκαλεῖται παρασκευάζειν ἔνια τῶν συσσιτίων ἐν τούτοις τοῖς φυλακτηρίοις. καὶ ταῦτα μὲν δὴ τοῦτον ἂν τις διακοσμήσειε
XI τὸν τρόπον, τὰς δὲ τοῖς θεοῖς ἀποδεδομένας οἰκήσεις

11. *μόνον* secl. Coraes ‖ 12. *τούτων*] *τῶν ὄντων* Coraes ‖ 13. *πρεπόντως* secludendum esse ci. Goettlingius ‖ *χρείας* ⟨*αὐταρκούντως*⟩ vel simile quid non male ci. Schneiderus ‖ *χρείας* in mg. et *τάς* — 14. *καὶ* in ras. P² ‖ 14. *περ* om. P² ‖ 15. *πλεονεκτήσουσιν*] *supergrediantur* fort. Guil. ‖ 16. *δεῖ* ante *ζητεῖν* P⁵ Π² Bekk., om. pr. P¹ (suppl. corr.¹) ‖ *καὶ* ante *τοὺς* om. Γ (nescio an recte), non vertit Ar. ‖ 17. *ἐπιχειρήσουσιν?* Schmidtius ‖ 18. *παρασκευασμένους* P⁴ et pr. P³ (crx. rc.) ‖ 20. *κατὰ* — 21. *ἐπικαίρους*] *καὶ τόποις ἐπικαίροις* fort. Γ ‖ *πόπους* pr. Mˢ ‖ 21. *δῆλον* — 22. *φυλακτηρίοις* om. Γ Mˢ et pr. P¹ (suppl. mg. p¹) † ‖ 22. *τῶν* om. P⁴ ‖ 23. *δὴ* fort. om. Γ ‖ *ἂν τοῦτον τὸν τρόπον διακοσμήσειε τίς* (?) Γ ‖ 24. *θεοῖς* P⁴ Ar., *θείοις* Π¹ P²·³·⁵·⁶· Sᵇ Vᵇ Wᵇ Lˢ Ald. Bekk.¹ ‖ *ἀπεδομένας* Mˢ.

solum circumponendum, sed et de hiis curandum, quatenus et ad ornatum habeant civitati decenter et ad bellicas opportunitates, et ad alias et ad nunc adinventas. sicut enim invadentibus cura est, per quos modos supergrediantur, sic haec quidem inventa sunt, haec autem quaerere oportet et philosophari custodientes: a principio enim neque conantur invadere bene praeparatos. 12. quoniam autem oportet multitudinem quidem civium in conviviis distributam esse, muros autem distinctos esse observatoriis et turribus in locis opportunis, et haec quidem utique hoc modo disponet aliquis,
XI eas autem quae divinis appropriantur habitationes et principalissima antiquorum convi-

1. *circumponendi* t Alb. ‖ 4. *supergrediuntur* t (crx. tˢ), vix dubito quin *supergredientur* restituendum sit ‖ 6. neque] *non* Alb. ‖ *conarentur* rc. a, *curantur* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ 8. *muros* — 9. *esse* om. pr. a (suppl. mg. rc.) ‖ 9. *in* ttᵃᶜ, *et* a et codices scripti et Alb. ‖ 10. *itaque hoc* ⟨*utique*⟩?

καὶ τὰ κυριώτατα τῶν ἀρχείων συσσίτια ἁρμόττει τό- (XI)
πον ἐπιτήδειόν τε ἔχειν καὶ τὸν αὐτόν, ὅσα μὴ τῶν ἱερῶν ὁ νόμος ἀφορίζει χωρὶς ἤ τι μαντεῖον ἄλλο πυθόχρηστον. εἴη δ' ἂν τοιοῦτος ὁ τόπος ὅστις ἐπιφάνειάν τε ἔχει πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς θέσιν ἱκανῶς καὶ πρὸς τὰ γειτνιῶντα
μέρη τῆς πόλεως ἐρυμνοτέρως. πρέπει δ' ὑπὸ μὲν τοῦτον 2
τὸν τόπον τοιαύτης ἀγορᾶς εἶναι κατασκευὴν οἵαν καὶ περὶ Θετταλίαν ὀνομάζουσιν, ἣν ἐλευθέραν καλοῦσιν, αὕτη δ' ἐστὶν ἣν δεῖ καθαρὰν εἶναι τῶν ὠνίων πάντων, καὶ μήτε βάναυσον μήτε γεωργὸν μήτ' ἄλλον μηδένα τῶν τοιούτων παρα-

25. *τὰ — τῶν*] *τὰ τῶν κυριωτάτων*? Susem. ‖ *ἀρχαίων* Γ M^s $P^{1.2.3.}$ S^b V^b, *ἀρχῶν* $P^{4.6.}$ W^b L^s Ar. Ald. ‖ *συσσίτια* secl. Spengelius, prb. Schmidtius ‖ 26. *ἐπιτήδειον* post *τε* M^s P^1 ‖ *τῶν αὐτῶν* Scaliger ‖ 27. *ἀφωρίζει* M^s, *determinavit* Guil. ‖ *ἄλλο* bis scr. M^s ‖ 28. *ἐπιφάνειαν* — 29. *θέσιν*] *θέσιν — ἐπιφάνειαν* t^c, prob. Chandlerus et Spengelius, fors. recte, sed sic simul *τε* delendum aut suadente Schmidtio post *ἔχει πρός* transponendum est: recepta pro *θέσιν* Schneideri correctione *θέαν* post hanc vocem *ἐπιφανειάν τε* traicienda esse ci. Buecheler, secludenda esse olim suspicatus est Susem. ‖ 29. *τῆς ἀρετῆς* c. lin. P^5 ‖ *τῆς ἀρετῆς θέσιν*] *τῆς θέσεως ἀρετὴν* Lambinus, *τῆς χώρας ἀρετὴν* vel *ἀρετην τῶν θεῶν* ci. Coraes ‖ *θέσιν*] *θέαν* ci. Schneiderus, *ἕξιν* ci. Goettlingius, *ἔφεσιν* ci. Eaton ‖ 30. *δὲ* $P^{2.4.5.}$ Ald. ‖ 31. *μὲν* post *τοιαύτης* fort. add. Γ ‖ ⟨*οἱ*⟩ *περὶ* Scaliger ‖ 32. *ὀνομάζουσιν*] *νομίζουσιν* Lambinus, rec. Bekk.[2] ‖ *ὀνομάζουσιν ἣν* secl. Scaliger ‖ *ἣν ἐλευθέραν*] *quam liberum* Guil. ‖ 34. *μηδένα*] *aliquem* Guil. ‖ *τῶν τοιούτων*] *τοιοῦτον* M^s P^5 $Π^2$ Bekk. et corr. P^1 et, ut videtur, Ar. ‖ *παραβάλλειν*] *appropinquare* Guil.

GLOSSA. 1331 a, 30. *τοῦτον τὸν τύπον*] *ἔνθα τῶν θεῶν τὰ τεμένη.* p^2.

via congruit locum idoneum habere et eundem, quaecunque non sacrorum lex determinavit seorsum vel aliquod oraculum aliud Apollinis responsivum. erit autem utique talis locus, qui apparentiam habet ad virtutis positionem sufficienter et ad vi-
cinas partes civitatis eminenter. decet autem sub hoc qui- 2
dem loco talis [quidem] fori esse praeparationem, qualem et circa Thettaliam nominant, quam liberum vocant, hoc autem est, quod oportet purum esse a venalibus omnibus et neque banausum neque agricolam neque alium aliquem talium

1. *congruum* a ‖ *locum* post *idoneum* a ‖ *quocynque* c, *quemcunque* t^a Alb. ‖ non] *nunc* pr. b (crx. in textu et in mg. rc.) ‖ 3. apparentiam] *positionem* t^e ‖ 4. *potentiam* bs, *oppositionem* pr. m, *apparentiam* t^c ‖ *sufficientem* m, om. c ‖ 6. *talis quaedam* g ‖ *separationem* a ‖ 7. *chentaliam* a, *thectaliam* bhklmn, *hectaliam* c, *taliam* antecedente lac. g, *Thessaliam* t Alb. ‖ *quem* t, *quam et* Alb. ‖ 9. *et* post *banausum* add. m ‖ *talem* bcghklmnt Alb.

(XI) *βάλλειν μὴ καλούμενον ὑπὸ τῶν ἀρχόντων, εἴη δ' ἂν εὔχαρις ὁ τόπος, εἰ καὶ τὰ γυμνάσια τῶν πρεσβυτέρων ἔχοι τὴν τάξιν ἐνταῦθα (πρέπει γὰρ διῃρῆσθαι κατὰ τὰς ἡλικίας καὶ τοῦτον τὸν κόσμον, καὶ παρὰ μὲν τοῖς νεωτέροις ἄρχοντάς τινας διατρίβειν, τοὺς δὲ πρεσβυτέρους παρὰ τοῖς ἄρχουσιν· ἡ γὰρ ἐν ὀφθαλμοῖς τῶν ἀρχόντων παρουσία μάλιστα ἐμποιεῖ τὴν ἀληθινὴν αἰδῶ καὶ τὸν τῶν ἐλευθέρων φόβον)· τὴν δὲ τῶν ὠνίων ἀγορὰν ἑτέραν τε δεῖ ταύ-* 1331 b *της εἶναι καὶ χωρίς, ἔχουσαν τόπον εὐσυνάγωγον τοῖς τε ἀπὸ τῆς θαλάττης πεμπομένοις καὶ τοῖς ἀπὸ τῆς χώρας*
3 *πᾶσιν. ἐπεὶ δὲ τὸ πλῆθος τῆς πόλεως διαιρεῖται εἰς ἱερεῖς εἰς ἄρχοντας, πρέπει καὶ τῶν ἱερέων συσσίτια περὶ τὴν*

36. *εὔχαρις*, sed *ι* in ras. a rc. m. scr. P^3 ‖ 37. *διηρεῖσθαι* pr. P^3 (crx. rc.) ‖ 38. *νεωτέροις*, sed *νεω* in ras., quae sex septemve litterarum spatium occupat P^1: scriptumne fuerat *πρεσβυτέροις?* ‖ 39. *τὰς — πρεσβυτέρας Γ*, *τὰ — πρεσβύτερα* (*πρεσβυ* et *τρ*, super *υ*) M^s ‖ *περὶ* M^s ‖ 40. *τῶν ἀρχόντων* post *παρουσία* (?) *Γ* ‖ 41. *αἰδὼ* pr. P^3 (crx. rc.).

1331 b, 1. *δεῖ εἰναι ἑτέραν* (aut *ἑτέραν εἶναι*) *ταύτης* (?) *Γ* ‖ *τε* om. M^s et fort. *Γ* ‖ 3. *τῆς* ante *θαλάττης* om. M^s ‖ 4. *τῆς πόλεως* post *διαιρεῖται* P^5 Π^2 Bekk.: ceterum non totum *πλῆθος τῆς πόλεως*, sed *πλῆθος τῶν πρεσβυτέρων* tantum *διαιρεῖσθαι εἰς ἱερεῖς καὶ εἰς ἄρχοντας* verissime monet Congrevius, itaque *τοῦ πολιτεύματος* vel *τοῦ πολιτικοῦ* coniciat Susem. ‖ *ἱερεῖς εἰς*] *ἱερεῖς καὶ εἰς* Alb. Thom. Lambinus, rec. Bekk.², *ἱερεῖς καὶ* bt^c Ar., *ἱερεῖς* [*εἰς*] ⟨*καὶ*⟩ aut, si *τῆς πόλεως* retinere praestat, ⟨*στρατιώτας*⟩ *ἱερεῖς* [*εἰς*] vel ⟨*ὁπλίτας*⟩ *ἱερεῖς* [*εἰς*] vel *ἱερεῖς* ⟨*στρατιώτ-*⟩*ας* vel *ἱερεῖς* ⟨*ὁπλίτ-*⟩*ας* ci. Susem. ‖ 5. *ἱερέων*] *εἰρημένων* Schmidtius ‖ *περὶ τὴν*] *περιττὴν* perperam ci. Scaliger ‖ *τὴν* om. *Γ* M^s

appropinquare. non vocatum a principibus, erit autem utique bene gratiosus locus, si et gymnasia seniorum habeant ordinem hic (decet enim divisum esse secundum aetates et hunc ornatum et apud iuniores quidem principes aliquos demorari, matronas autem apud principes: quae enim in oculis praesentia principum maxime efficit veracem verecundiam et eum qui liberorum timorem): venalium autem forum oportet esse aliud ab hoc et seorsum, habens locum eusynagogum hiis, quae a mari
3 mittuntur, et hiis, quae a regione, omnibus. quoniam autem multitudo civitatis dividitur in sacerdotes in principes, decet et

1. *et* post *utique* add. a ‖ 3. et] *in* mg. Ald. Mon. ‖ 5. *praesentia* om. a ‖ 7. *esse* post *aliud* a (fors. recte) ‖ ab] *ad* gmn et pr. k ‖ 8. *autem* post *hiis* add. a ‖ *qui* bo ‖ 9. *et his* om. pr. a (suppl. mg. rc.) ‖ *regionibus* t Alb. ‖ quoniam] *quando* b ‖ 10. *multitudo* post *civitatis* t ‖ in principes] *et principes* bt^c, *principes* m, *et in principes* t Alb.

τῶν ἱερῶν οἰκοδομημάτων ἔχειν τὴν τάξιν. τῶν δ' ἀρχείων (XI)
ὅσα περὶ τὰ συμβόλαια ποιεῖται τὴν ἐπιμέλειαν, περί τε γραφὰς δικῶν καὶ τὰς κλήσεις καὶ τὴν ἄλλην [τὴν] τοιαύτην διοίκησιν, ἔτι δὲ περὶ τὴν ἀγορανομίαν καὶ τὴν καλουμένην ἀστυνομίαν, πρὸς ἀγορᾷ μὲν δεῖ καὶ συνόδῳ τινὶ κοινῇ κατεσκευάσθαι, τοιοῦτος δ' ὁ περὶ τὴν ἀναγκαίαν ἀγοράν ἐστι τόπος· ἐνσχολάζειν μὲν γὰρ τὴν ἄνω τίθεμεν, ταύτην δὲ πρὸς τὰς ἀναγκαίας πράξεις. νενεμῆσθαι δὲ χρὴ τὴν εἰρη- 4
μένην τάξιν καὶ τὰ περὶ τὴν χώραν· καὶ γὰρ ἐκεῖ τοῖς

Ar. et pr. P^{1} (fors. recte, si lacuna post 6. *οἰκοδομημάτων* statuenda sit) ‖ 6. *τῶν οἰκοδομημάτων τῶν ἱερῶν Γ* ‖ *τῶν ἱερῶν* post *τάξιν* M^{s} | *ἱερῶν* in mg. P^{3}, *εἰρημένων* Schmidtius ‖ *οἰκοδομημάτων* ⟨*χώραν*⟩ Bas.^{3}, mihi potius *ἀγορὰν* aut intercidisse aut e v. 1. cogitando adiciendum esse videtur, *οἰκοδομημάτων* ⟨*χώραν εἶναι καὶ τὰ τῶν ἀρχόντων ἐν τοῖς ἀρχείοις τὴν αὐτὴν*⟩ Spengelius ‖ *ἔχειν τὴν τάξιν* ante 5. *περὶ Γ* ‖ *ἀρχίων* P^{4} ‖ 7. *ποιεῖ* P^{4} ‖ 8. *τὴν* ante *τοιαύτην* add. P^{5} $Π^{2}$ Bekk. ‖ 10. *καὶ*] *κἂν* (?) *Γ* (recte, ut videtur), *in* Ar. ‖ *τινι* pr. P^{3} (crx. rc.) ‖ *συνόδῳ*] *concursu* Guil. ‖ *κατεσκευᾶσθαι* P^{1}, *κατασκευάσθαι* S^{b} V^{b}, *κατασκευάσασθαι* M^{s} ‖ 11. *τοιοῦτο* P^{4} ‖ *ἀναγκαίων* Camot., ⟨*τῶν*⟩ *ἀναγκαίων* Coraes ‖ *ἀγορὰν τόπος ἐστίν Γ* ‖ 12. *μὲν* fort. om. *Γ* ‖ *τὴν* om. P^{4} ‖ *τὴν ἄνω*] *id quod superius* Guil. ‖ 13. *μεμιμῆσθαι* $P^{3.5.6.}$ S^{b} V^{b} Ar. Ald. Bas.$^{1.2.3.}$ Bekk.^{2} et pr. P^{2} (*νενε* enim in erasis scripta sunt), *νενεμιμῆσθαι* in ras. P^{4}, *μεμερῆσθαι* mg. Bas.^{3}.

Glossae. 1331 b, 6. *τῶν* — 10. *κατεσκευάσθαι*] *δεῖν φησὶ συνεστάναι τὰ συσσίτια* (*τῶν* excidisse videtur) *περὶ τὰ συμβολαῖα ἀρχείων . . . . τῇ ἀγορᾷ.* mg.^{3} P^{2} ‖ 12. *τὴν ἄνω*] *ἤτοι τὴν προρρηθεῖσαν, ἢ ἐλευθέρα ὠνόμασται.* mg.^{3} P^{2} ‖ 13. *νενεμῆσθαι* — 18. *ἥρωσιν*] *τὰ παρακεκελευσμένα ταῦτα οὐ μόνον ἐν ταῖς πόλεσιν εἶναι δεῖ ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς χώραις.* mg.^{3} P^{2}.

sacerdotum convivia habere ordinem circa aedes sacras. principatuum autem quicunque circa contractus faciunt curam et circa scripturas sententiarum et vocationes et aliam talem dispensationem, adhuc autem circa agoranomiam et eam quae vocatur astynomia, apud forum quidem oportet et in concursu quodam communi constitui, talis autem qui circa necessarium forum locus est: in vacatione quidem enim esse id quod superius ponimus, hoc autem ad necessarias actiones. distributa autem 4
esse oportet dicto ordine et quae circa regionem: et enim ibi

1. *convivia* in ras. scr. rc. a ‖ 4. *autem* om. Alb. ‖ *agoronomiam* a ‖ 5. *ascynomia* a, *astinioniam* b, *astimoniam* cm ‖ 6. *constitui* ante *communi* c, *instituí* a ‖ 7. quidem] *autem* m, om. abcghklnt Alb. (fors. recte) ‖ 9. *esse* post *oportet* cm et rc. b, om. pr. b ‖ ibi] *in* at Alb.

(XI) ἄρχουσιν, οὓς καλοῦσιν οἳ μὲν ὑλωροὺς οἳ δὲ ἀγρονόμους, καὶ φυλακτήρια καὶ συσσίτια πρὸς φυλακὴν ἀναγκαῖον ὑπάρχειν, ἔτι δὲ ἱερὰ κατὰ τὴν χώραν εἶναι νενεμημένα, τὰ μὲν θεοῖς τὰ δὲ ἥρωσιν.

ἀλλὰ τὸ διατρίβειν νῦν ἀκριβολογουμένους καὶ λέγοντας περὶ τῶν τοιούτων ἀργὸν ἐστίν. οὐ γὰρ χαλεπόν ἐστι τὰ τοιαῦτα νοῆσαι, ἀλλὰ ποιῆσαι μᾶλλον· τὸ μὲν γὰρ λέγειν εὐχῆς ἔργον ἐστί, τὸ δὲ συμβῆναι τύχης. διὸ περὶ μὲν τῶν τοιούτων τό γε ἐπὶ πλεῖον ἀφείσθω τὰ νῦν,
XII περὶ δὲ τῆς πολιτείας αὐτῆς, ἐκ τίνων καὶ [ἐκ] ποίων 13
δεῖ συνεστάναι τὴν μέλλουσαν ἔσεσθαι πόλιν μακαρίαν καὶ πολιτεύεσθαι καλῶς, λεκτέον. ἐπεὶ δὲ δύο ἐστὶν ἐν οἷς γίνεται τὸ εὖ πᾶσι, τούτοιν δ' ἐστὶν ἓν μὲν ἐν τῷ τὸν σκο-

15. δ' M^s ‖ *ἀγορανόμους* P^5 V^b et pr. P^3 (crx. rc.). ‖ 16. *φυλακτήρα* P^4 ‖ *σισσύτια* M^s ‖ 17. *ἔστι* Γ † ‖ 19. *νῦν* del. Schneiderus ‖ *καὶ* om. M^s ‖ 20. *ἀργὸν* c. lin. P^5, *περίεργον* Lambinus ‖ 23. *ἐπιπλεῖον* $P^{2.3.4.}$ Ald., *ἐπὶ πλεῖν* P^1 ‖ *τάνυν* P^2, *τανῦν* P^3 Ald., *τὰ νῦν*. * * Nickesius, quem bene refutavit Boeckerus ‖ 24. *τῆς πολιτείας* post *αὐτῆς* Γ ‖ *ἐκ* ante *ποίων* add. P^5 $Π^2$ Ar. Bekk.[1], secl. Bekk.[2] ‖ 25. *συνεστᾶναι* M^s P^1 ‖ *μέλουσαν* P^4 ‖ 26. *πολιτεύσεσθαι* Coraes, rec. Bekk.[2] ‖ *δυ'* $Π^2$ Bekk. ‖ *γίγνεται* $Π^2$ Bekk.[1] ‖ 27. *τὸ* fort. om. Γ ‖ *πᾶσιν* P^3 ‖ *τούτων* M^s.

Loci citati. 1331 b, 15. *οἳ δὲ*] velut Plat. Legg. VI. p. 760 sqq. ‖ 23. *ἀφείσθω τὰ νῦν*] v. praef.

principantibus, quos vocant hii quidem hyloros, hii autem agronomos, et servatoria et convivia ad custodiam necessariam existere, est autem sacra per regionem esse distributa haec quidem diis, haec autem heroibus.

sed immorari nunc diligenter exquirentes et dicentes de talibus inutile est. non enim difficile est talia intellegere, sed facere magis: dicere quidem enim voti opus est, evenire autem fortunae. propter quod de talibus quidem quod quidem ad
XII plus dimittatur nunc, 13. de ipsa autem politia ex quibus et qualibus oportet consistere civitatem, quae debet esse beata et politizare bene, dicendum. quoniam autem duo sunt, in quibus fit bene omnibus, horum autem est unum quidem in eo

1. *agoranomos* pr. m, *agranomos* rc. m, *agronomus* t (crx. t²) ‖ 2. *existere* — 3. *regionem* om. c ‖ 8. *quidem quod* om. m, *quidem* ante *quod* om. t⁴ Alb. ‖ 12. *sit* bot Alb., *fit* ⟨*quod*⟩?

πὸν κεῖσθαι καὶ τὸ τέλος τῶν [ὀρθῶν] πράξεων ὀρθῶς, ἓν δὲ τὰς (XII
πρὸς τὸ τέλος φερούσας πράξεις εὑρίσκειν (ἐνδέχεται γὰρ ταῦτα καὶ διαφωνεῖν ἀλλήλοις καὶ συμφωνεῖν· ἐνίοτε γὰρ ὁ μὲν σκοπὸς ἔκκειται καλῶς, ἐν δὲ τῷ πράττειν τοῦ τυχεῖν αὐτοῦ διαμαρτάνουσιν, ὁτὲ δὲ τῶν μὲν πρὸς τὸ τέλος πάντων ἐπιτυγχάνουσιν, ἀλλὰ τὸ τέλος ἔθεντο φαῦλον· ὁτὲ δὲ ἑκατέρου διαμαρτάνουσιν, οἷον περὶ ἰατρικὴν οὔτε [γὰρ] ποῖόν τι δεῖ τὸ ὑγιαῖνον εἶναι σῶμα κρίνουσιν ἐνίοτε καλῶς, οὔτε πρὸς τὸν ὑποκείμενον αὐτοῖς ὅρον τυγχάνουσι τῶν ποιητικῶν· δεῖ δ' ἐν ταῖς τέχναις καὶ ἐπιστήμαις ταῦτα ἀμφότερα κρατεῖσθαι, τὸ τέλος καὶ τὰς εἰς τὸ τέλος πράξεις)· ὅτι μὲν οὖν τοῦ τε εὖ ζῆν καὶ τῆς εὐδαιμονίας ἐφίενται 2
πάντες, φανερόν, ἀλλὰ τούτων τοῖς μὲν ἐξουσία τυγχάνειν,

28. *κεῖσθαι* post *πράξεων* Γ ‖ *ὀρθῶν* add. $P^{4.5.6.}$ S^b V^b L^s, recte om. $Π^1$ $P^{2.3.}$ W^b Ar. Ald. Bekk. ‖ *δὲ ⟨ἐν τῷ⟩* Lambinus, at cf. 1330 b, 10 ‖ 29. *εὑρίσκειν* ante 28. *τὰς* Γ ‖ 31. *ἔκκειται*] *latet* Guil. ‖ *καλὸς* Γ P^1 ‖ 32. *ὅτε* P^4, *ἐνίοτε* P^2 Bekk. ‖ *πάντων μὲν τῶν πρὸς τὸ τέλος* (?) Γ ‖ 34. *ἑκατέρων* Schneiderus ‖ *τὴν* ante *ἰατρικὴν* add. M^s ‖ *οὔτι* (ut videtur) P^3 ‖ *γὰρ* add. P^5 $Π^2$ Ar. Bekk. ‖ 35. *ποῖόν τί* M^s ‖ *τὸ ὑγιαῖνον* post *εἶναι* (?) Γ ‖ 39. *τ'* Ald. Bekk. ‖ 40. *τυγχάνειν* ante *τοῖς* Γ, *τυγχάνει* C^c.

GLOSSA. 1331 b, 40. *τοῖς μὲν*] *τοῖς μὴ πεπηρωμένοις ἢ κωλυομέ-*

quod intentionem et finem actionum poni recte, unum autem invenire actiones ferentes ad finem (contingit enim haec et dissonare ab invicem et consonare: aliquando enim intentio quidem latet bona, in agere autem, ut adipiscantur ipsam, peccant, aliquando autem omnia quidem quae ad finem adipiscuntur, sed finem posuerunt pravum: aliquando autem in utroque peccant, velut circa medicativam neque quale quid oportet esse quod convalescit corpus iudicant aliquando bene neque ad suppositum ipsis terminum adipiscuntur factiva: oportet autem in artibus et scientiis haec ambo obtineri, finem et eas quae in finem actiones): quod quidem igitur bene vivere et felicitatem 2
appetunt omnes, manifestum, sed haec adipiscendi hiis quidem

1. *finem et actionem boni* Alb. ‖ unum] *unde* mg. Ald. Mon. ‖ 3. *quidem* om. Alb. ‖ 4. *adiscantur* pr. b (crx. in textu et in mg. rc.) ‖ 5. *ipsam peccant* post *adipiscuntur* add. pr. a (punctis del. rc.) ‖ 7. *mediativam* pr. b (crx. super versum et in mg. rc.), *meditativam* c et pr. m nec non mg. Ald. Mon., sed ibidem em. alter corrector (Victorius?) ‖ quid] *quidem* a ‖ 8. *indicant* mg. Ald. Mon., sed em. ibidem alter corrector (Victorius?) ‖ 9. *ipsis* post *terminum* a ‖ 10. *actibus* t et pr. bm, *vel artibus* rc. b, *tribus* c ‖ *et eas* — 11. *finem* om. c.

(XII) τοῖς δὲ οὔ, διά τινα φύσιν ἢ τύχην (δεῖται γὰρ καὶ χορηγίας τινὸς τὸ ζῆν καλῶς, τούτου δὲ ἐλάττονος μὲν τοῖς 1332 a
ἄμεινον διακειμένοις, πλείονος δὲ τοῖς χεῖρον), οἱ δ' εὐθὺς οὐκ ὀρθῶς ζητοῦσι τὴν εὐδαιμονίαν, ἐξουσίας ὑπαρχούσης. ἐπεὶ δὲ τὸ προκείμενόν ἐστιν [τὴν] ἀρίστην πολιτείαν ἰδεῖν, αὕτη δ' ἐστὶ καθ' ἣν ἄριστ' ἂν πολιτεύοιτο πόλις, ἄριστα δ' ἂν πολιτεύοιτο καθ' ἣν εὐδαιμονεῖν μάλιστα ἐνδέχεται τὴν πόλιν·
3 δῆλον ὅτι τὴν εὐδαιμονίαν δεῖ, τί ἐστι, μὴ λανθάνειν. φαμὲν δὲ καὶ διωρίσμεθα ἐν τοῖς ἠθικοῖς, εἴ τι τῶν λόγων ἐκείνων ὄφελος, ἐνέργειαν εἶναι καὶ χρῆσιν ἀρετῆς τελείαν, καὶ ταύ-

41. τύχην ἢ φύσιν Mˢ (?) Π² Thom. Ar. Bekk. ‖ χοριγίας P⁴.
1332 a, 1. τούτου] ταύτης Schneiderus ‖ 2. εὐθὺς] αὖθις Madvigius ‖ 3. ὑπαρχούσης] οὔσης Schneiderus ‖ 4. ἐστι P⁵ Π² Bekk. ‖ τὴν add. P⁵ Π² Bekk. ‖ 5. ἄριστα δ' ἂν et δ' in ras. Mˢ ‖ 6. ἐνδέχοιτο Mˢ et fort. Γ ‖ 7. δηλονότι Mˢ Π² ‖ τὴν om. Mˢ ‖ δεῖ post ἐστι (?) Γ ‖ 8. διωρίσμεθα om. P⁵ Π² Ar. Bekk., vocem se non addidisse dicit Victorius veritum ne declaratio quondam fuerit, ego, cum nulla supersint vestigia, quibus haec suspicio confirmari queat, etsi rem incertam esse concedo, hoc additamentum a sententiarum nexu minime abhorrens spernere non ausus sum ‖ τι] τε Mˢ, τι γε corr.¹ P¹, aut τε habuit aut om. Γ ‖ 9. καὶ φύσιν χρῆσιν Mˢ ‖ ταύτης non male ci. Stahrius.

νοις ὑπὸ τύχης· οὔτε γὰρ ὁ ἠλίθιος ἢ ἀξύνετος εὐδημονήσει ποτὲ οὔτε ὁ κατ' αὐτὰ μὲν ἔχων καλῶς μυρίοις δὲ κακοῖς περιβαλλόμενος διὰ δυσπραγίαν. mg. rubr.¹ P¹ et mg.³ P².

Locus citatus. 1332 a, 8. ἐν τοῖς ἠθικοῖς] Eth. Nic. I, 6.

potestas, hiis autem non propter quandam naturam aut fortunam (indiget enim et successu aliquo vivere bene, huius autem minori quidem qui melius dispositi, ampliori autem qui deterius), hii autem mox non recte quaerunt felicitatem potestate existente. quoniam autem propositum est optimam politiam videre, haec autem est, secundum quam optime utique politizabit civitas, optime autem utique politizabit secundum quam felicitari maxime contingit civitatem: palam, quia felicitatem, quid
3 sit, oportet non latere. dicimus autem et determinavimus in ethicis, si rationum illarum utilitas est, operationem esse et

1. *pot'as* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ *autem* om. Alb. ‖ *non* om. m ‖ *quandam* ante *propter* m ‖ *fortunam aut naturam* bct et pr. m, *fortunam quandam aut naturam* rc. m ‖ 6. *hoc* abm ‖ *est* om. ct ‖ 6. *itaque* a, om. t Alb. ‖ 7. *utique* ante *autem* t, om. a ‖ *felicitari* post 8. *maxime* c ‖ 8. *continget* acghklnt Alb. ‖ 9. *diximus* a, *dicemus* m ‖ 10. rationum] *quae positionum* t.

τὴν οὐκ ἐξ ὑποθέσεως ἀλλ' ἁπλῶς. λέγω δ' ἐξ ὑποθέσεως (XII)
τἀναγκαῖα, τὸ δ' ἁπλῶς τὸ καλῶς· οἷον τὰ περὶ τὰς δικαίας πράξεις αἱ δίκαιαι τιμωρίαι καὶ κολάσεις ἀπ' ἀρετῆς μέν εἰσιν, καὶ ἀναγκαῖαι δέ, καὶ τὸ καλῶς ἀναγκαίως ἔχουσιν (αἱρετώτερον μὲν γὰρ μηδενὸς δεῖσθαι τῶν τοιούτων μήτε τὸν ἄνδρα μήτε τὴν πόλιν), αἱ δ' ἐπὶ τὰς τιμὰς καὶ τὰς εὐπορίας ἁπλῶς εἰσι κάλλισται πράξεις. τὸ μὲν γὰρ ἕτερον κακοῦ τινος αἵρεσίς ἐστίν, αἱ τοιαῦται δὲ πράξεις τοὐναντίον, κατασκευαὶ γὰρ ἀγαθῶν εἰσι καὶ γεννήσεις. χρήσαιτο δ' ἂν ὁ σπουδαῖος ἀνὴρ καὶ πενίᾳ καὶ νόσῳ καὶ 4
ταῖς ἄλλαις τύχαις ταῖς φαύλαις καλῶς· ἀλλὰ τὸ μακάριον ἐν τοῖς ἐναντίοις ἐστίν. καὶ γὰρ τοῦτο διώρισται κατὰ

10. οὐκ om. M[s] ‖ 11. τὰ ἀναγκαῖα M[s], τἀναγκαῖον ci. Coraes ‖ τὰ] τὸ M[s], τὰ μὲν aut τά γε Γ, fort. secludendum esse, sed defendi posse monet Spengelius ‖ 12. αἱ ⟨γὰρ⟩ Reizius ‖ δίκαιαι] δίκαι αἱ Γ M[s] et, ut videtur, Ar. ‖ καὶ om. Γ Ar., v. tamen var. lect. Lat. ‖ 13. καὶ ante ἀναγκαῖαι om. P[1.5] Π[2] Ar. Bekk. ‖ ἀναγκαῖα P[4] ‖ ἀναγκαίως] ἀναγκαῖον M[s] ‖ 14. μὲν secl. Coraes (nescio an recte) ‖ μηθενὸς Bekk. ‖ δεῖσθαι post τῶν τοιούτων (?) Γ ‖ 15. δ' ἐπὶ] δὲ περὶ ci. Schneiderus ‖ 16. εὐδοξίας? Spengelius ‖ καλαὶ? Spengelius ‖ πάρξεις P[4] ‖ τὸ — 17. πράξεις om. pr. P[2] (suppl. aut corr.[1] aut corr.[3]) ‖ 17. αἵρεσις c. lin. P[5], ἀναίρεσις Schneiderus, rec. Bekk.[2] ‖ 18. γενήσεις M[s] ‖ 20. τύχαις — φαύλαις] φαύλαις τύχαις (?) Γ ‖ κακῶς M[s].

Locus citatus. 1332 a, 21. κατὰ τοὺς ἠθικοὺς λόγους] Eth. Nic. III, 6.

usum virtutis perfectum, et hanc non ex suppositione, sed simpliciter. dico autem ex suppositione quae necessaria, simpliciter autem quod bene: puta quae quidem circa iustas actiones: sententiae, supplicia, punitiones a virtute quidem sunt, et necessaria autem, et quod bene necessario habent (eligibilius quidem enim nullo talium indigere neque virum neque civitatem), quae autem ad honores et abundantias simpliciter sunt optimae actiones. alterum quidem enim mali cuiusdam electio est, tales autem actiones e contrario, praeparationes enim bonorum sunt et generationes. utetur autem utique studiosus vir et pau- 4
pertate et aegritudine et aliis pravis fortunis bene: sed quod beatum in contrariis est. et enim hoc determinatum est secun-

4. *et* ante *punitiones* etsi add. t[c], tamen inserere non ausus sum, cum *et supplicia* quoque praebeat ‖ *et* om. t ‖ 5. *et* om. a ‖ 7. *habundantiam* a ‖ *optime* in ras. scr. rc. a ‖ 8. actiones] *electiones* oghklmnt (crx. t[a]) et pr. b et in ras. a rc. m. scr. a, *vel actiones* rc. b ‖ 9. e contrario] *sunt* Alb. ‖ enim] *autem* m ‖ 11. *fortuniis* bghklmt et rc. a.

(XII) τοὺς ἠθικοὺς λόγους, ὅτι τοιοῦτός ἐστιν ὁ σπουδαῖος, ᾧ διὰ [τὴν] ἀρετὴν [τὰ] ἀγαθά ἐστι τὰ ἁπλῶς ἀγαθά· δῆλον δ' ὅτι καὶ τὰς χρήσεις ἀναγκαῖον σπουδαίας καὶ καλὰς εἶναι ταύτας ἁπλῶς. διὸ καὶ νομίζουσιν ἄνθρωποι τῆς εὐδαιμονίας αἴτια τὰ ἐκτὸς εἶναι τῶν ἀγαθῶν, ὥσπερ εἰ τοῦ κιθαρίζειν λαμπρὸν καὶ καλῶς αἰτιῷτο τὴν λύραν μᾶλλον τῆς τέχνης. ἀναγκαῖον τοίνυν ἐκ τῶν εἰρημένων τὰ μὲν ὑπάρχειν, τὰ δὲ παρασκευάσαι τὸν νομοθέτην. διὸ κατ' εὐχὴν εὐχόμεθα τὴν τῆς πόλεως σύστασιν, ὧν ἡ τύχη κυρία (κυρίαν γὰρ [αὐτὴν] ὑπάρχειν τίθεμεν)· τὸ δὲ σπουδαίαν εἶναι τὴν πόλιν οὐκέτι τῆς τύχης ἔργον ἀλλ' ἐπιστήμης καὶ προαιρέσεως. ἀλλὰ

22. δι' M[s] P[1] ‖ τὴν add. P[5] Π[2] Bekk. ‖ 23. τὰ ante ἀγαθά del. Reizius, om. etiam Bekk.[2] ‖ δὲ Γ, δὴ ci. Sepulveda ‖ ὅτι post καὶ Γ † | 24. ἀναγκαῖον τὰς χρήσεις ταύτας σπουδαίας καὶ καλὰς εἶναι Γ ‖ 26. εἶναι post ἀγαθῶν (?) Γ ‖ εἰ] v. var. lect. Lat. ‖ 27. αἰτιῷντο Muretus (Var. Lect. IX, 5), de Γ v. var. lect. Lat. ‖ τις post αἰτιῷτό add. mg. P[5], rec. Bekk.[2] ‖ τὴν λύραν] ἡ λύρα Γ (recte, ni fallor) † ‖ 29. παρασκευᾶσαι M[s] ‖ κατ' εὐχὴν] κατατυχεῖν Coraes, καὶ τυχεῖν Madvigius, κατέχειν Schmidtius ‖ 30. ⟨ἐξ⟩ ὧν Sepulveda ‖ 31. αὐτὴν add. P[4] W[b] L[s] Ar. Ald. Bekk. et, si fides est Bekkeri silentio, S[b] ‖ 32. οὐκ ἔτι M[s] ‖ τῆς om. P[5] Π[2] Bekk. ‖ προαιρέσεως] *electionis* Guil.

Glossa. 1332 a, 29. διὸ — 30. κυρία] διὸ εὐχόμεθα τὴν σύστασιν τῆς πόλεως τῆς κατ' εὐχήν· οὕτω γὰρ χρὴ συντάττειν. ἐκεῖνα οὖν εὐχόμεθα ὧν ἡ τύχη κυρία· ἐπεὶ περὶ τῶν ἐφ' ἡμῖν οὐ χρὴ εὔχεσθαι, οἷον πλούτου, εὐκρασίας, νίκης. mg. rubr.[1] P[1] et mg.[3] P[2].

dum morales sermones, quod talis est qui studiosus, cui propter virtutem bona sunt quae simpliciter bona: palam autem et quod necessarium usus hos studiosos et bonos esse simpliciter. propter quod et putant homines felicitatis caussas extrinseca bonorum esse, sicut si eius quod est citharizare pulchre et bene pro caussa habeatur lyra magis quam ars. necessarium igitur ex dictis haec quidem existere, haec autem praeparare legislatorem. propter quod ad votum optamus civitatis consistentiam, quorum fortuna domina (dominam enim existere ponimus): studiosam autem esse civitatem non adhuc fortunae

3. *et* ante *bonos* om. c ‖ 4. *felicitas* pr. a (crx. rc.) ‖ *extrinsecus* t[a] Alb. ‖ 5. *si* t[c], om. codices et Alb. ‖ 6. bene] *recte* s ‖ *habeatur* s et, ut videtur, t[c], *habetur* codices et Alb. ‖ 8. propter quod] *quare* t ‖ *optamus* post *civitatis* m ‖ 9. enim] *autem* m ‖ 10. *autem* om. pr. b (suppl. rc.) ‖ *fortunae* post 300, 1. *opus* Alb.

μὴν σπουδαία γε πόλις ἐστὶ τῷ τοὺς πολίτας τοὺς μετέχοντας (XII)
τῆς πολιτείας εἶναι σπουδαίους· ἡμῖν δὲ πάντες οἱ πολῖται μετέχουσι τῆς πολιτείας. τοῦτ' ἄρα σκεπτέον, πῶς ἀνὴρ γίνεται σπουδαῖος. καὶ γὰρ εἰ πάντας ἐνδέχεται σπουδαίους εἶναι, μὴ καθ' ἕκαστον δὲ τῶν πολιτῶν, οὕτως αἱρετώτερον· ἀκολουθεῖ γὰρ τῷ καθ' ἕκαστον καὶ τὸ πάντας. ἀλλὰ μὴν 6
ἀγαθοί γε καὶ σπουδαῖοι γίνονται διὰ τριῶν. τὰ τρία δὲ ταῦτ' ἐστι φύσις ἔθος λόγος. καὶ γὰρ φῦναι δεῖ πρῶτον οἷον ἄνθρωπον ἀλλὰ μὴ τῶν ἄλλων τι ζῴων, οὕτω καὶ ποιόν τινα τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν. ἔνια δὲ οὐδὲν ὄφελος
1332 b φῦναι· τὰ γὰρ ἔθη μεταβάλλειν ποιεῖ· ἔνια γάρ ἐστι διὰ τῆς φύσεως ἐπαμφοτερίζοντα διὰ τῶν ἐθῶν ἐπὶ τὸ χεῖρον

33. γε om. P^{5} Π^{2} Bekk. ‖ τῷ Γ W^{b} Ald. et corr.[1] P^{2}, τὸ M^{s} $P^{1.3.4.5.}$ S^{b} V^{b} Ar. et pr. P^{2} ‖ τοὺς πολίτας om. P^{1} ‖ 34. εἶναι post σπουδαίους Γ ‖ 35. γίνεται] γίνοιτ' ἂν P^{1} ‖ 37. μὴ ante 36. πάντας male tri. Schneiderus ‖ αἱρετώτερον· ⟨ἀλλ' οὐκ ἐνδέχεται⟩ Sepulveda (male) ‖ 38. τῷ] τὸ M^{s} ‖ τὸ] τῷ male ci. Scaliger ‖ 39. γίγνονται P^{5} Π^{2} Bekk.[1] ‖ διατριῶν pr. P^{3} (crx. rc.) ‖ τρία post δὲ M^{s} ‖ 40. ταῦτα P^{5} Π^{2} Bekk. ‖ 41. οὕτω] εἶτα mg. rc. P^{5} et Lambinus, rec. Bekk. † ‖ 42. καὶ] δὲ pr. P^{1} (em. corr.[1], ut videtur) ‖ ἔνιά τε Π Ar. Bekk. ‖ οὐθὲν P^{5} Π^{2} Bekk.

1332 b, 1. μεταβαλεῖν Π^{2} Bekk. ‖ γάρ] δὲ ci. Schneiderus ‖ ἐστι non vertit Ar., secludendum esse ci. Schneiderus, prb. Schmidtius, nisi 2. ⟨ἃ⟩ διὰ corrigere praestet ‖ ἐστι διὰ] ἐστιν ἴδια Coraes ‖ διὰ secludendum esse ci. Goettlingius ‖ 2. καὶ post φύσεως add. mg. P^{5} ‖ ⟨δὲ⟩ διὰ Coraes, ⟨ἃ διάγεται⟩ διὰ ci. Susem., ⟨ἃ⟩ διά, si 1. ἐστι servandum sit, ci. Schmidtius ‖ δὲ post διὰ add. Alb. Thom. ‖ διὰ τῶν ἐθῶν aut secludenda aut lacunam post haec verba statuenda esse ci. Thurotus ‖ ἐθῶν ⟨δὲ μεταβαλλόμενα⟩ ci. Conringius ‖ ⟨ῥέπει⟩ ἐπὶ ci. atque

opus est, sed scientiae et electionis. at vero studiosa civitas est in cives participantes politia studiosos esse: nobis autem omnes cives participant politia. hoc ergo considerandum, qualiter vir fit studiosus. et enim si omnes contingit studiosos esse, non secundum unumquemque autem civium, sic eligibilius: assequitur enim ei quod secundum unumquemque et id quod omnes.
at vero boni et studiosi fiunt per tria. tria autem haec sunt 6
natura, consuetudo, ratio. etenim nasci oportet primum puta hominem, sed non aliorum aliquod animalium, sic et qualem quendam secundum corpus et secundum animam. quaedam autem nulla utilitas nasci: consuetudines enim transmutari faciunt: quaedam enim sunt per naturam ad utrumque se haben-

1. est in] n' g ‖ 4. *sit* abchlnt Alb. et ante 3. *vir* gk, om. m ‖ et] *erit* rc. m, *vel erit* mg. rc. b ‖ *nobis autem omnes cives participant polithya* post *esse* add. pr. a (*vacat* superscr. rc.) ‖ 8. *et* ante *ratio* add. t ‖ 10. quendam] *quandam* om et pr. b (crx. rc.) ‖ 12. naturam] *materiam* pr. m (crx. rc.) ‖ *et* ante *ad* add. boghklmn ‖ *per* ante *se* add. a.

(XII)

7 καὶ τὸ βέλτιον. [τὰ μὲν οὖν ἄλλα τῶν ζῴων μάλιστα μὲν τῇ φύσει ζῇ, μικρὰ δ' ἔνια καὶ τοῖς ἔθεσιν, ἄνθρωπος δὲ καὶ λόγῳ· μόνον γὰρ ἔχει λόγον·] ὥστε δεῖ ταῦτα συμφωνεῖν ἀλλήλοις. * πολλὰ γὰρ παρὰ τοὺς ἐθισμοὺς καὶ τὴν φύσιν πράττουσι διὰ τὸν λόγον, ἐὰν πεισθῶσιν ἄλλως ἔχειν βέλτιον. τὴν μὲν τοίνυν φύσιν [δὴ] οἵους εἶναι δεῖ τοὺς μέλλοντας εὐχειρώτους ἔσεσθαι τῷ νομοθέτῃ, διωρίσμεθα πρότερον· τὸ δὲ λοιπὸν ἔργον ἤδη παιδείας, τὰ μὲν γὰρ ἐθιζόμενοι μανθάνουσι, τὰ δ' ἀκούοντες.

XIII ἐπεὶ δὲ πᾶσα πολιτικὴ κοινωνία συνέστηκεν ἐξ ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων, τοῦτο ἤδη σκεπτέον, εἰ ἑτέρους εἶναι δεῖ τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς ἀρχομένους ἢ τοὺς αὐτοὺς διὰ

---

hoc Aretinum legisse suspicatur Schmidtius ‖ 3. βέλτιον] *melius convertuntur* Ar., βέλτιον ⟨ἄγονται⟩ ci. Schneiderus ‖ τὰ — 5. λόγον, postquam 5. ὥστε — 6. ἀλλήλοις non quadrare ad sequentia πολλὰ γὰρ κ. τ. λ. intellexit Susemihlius, post 6. ἀλλήλοις tri. Boeckerus ‖ 5. μόνον] *solus* Alb. Thom. Ar., μόνος Spengelius (nescio an recte) ‖ 6. περὶ M[s] ‖ 7. ἔχει M[s] P[4] ‖ 8. ὅτι ante τὴν add., ut videtur, Γ † ‖ τοίνυν om. M[s] et pr. P[1] (suppl. mg. p[1]) ‖ φύσιν om. Bekk.[2] (errore typogr.) ‖ δὴ post φύσιν add. M[s] et pr. P[1] (δὴ) ‖ ποιοὺς fort. Γ † ‖ 9. ἔσεσθαι in ras. P[5] (εἶναι, ut videtur, erat scriptum) ‖ τοῖς νομοθέταις Γ ‖ 10. δὲ om. Γ, non vertit Ar. ‖ ἔργον post ἤδη Γ ‖ ἐθιζόμενα Π[2] † ‖ 12. ἐπειδὴ δὲ M[s] ‖ 13. ἤδη] εἶναι pr. P[1], δὴ P[5] Π[2] Bekk. et corr. P[1] ‖ 14. δεῖ om. P[4] ‖ ἢ secl. Madvigius.

Locus citatus. 1332 b, 9. πρότερον] c. 7.

7 tia, per consuetudines ad deterius et ad melius. alia quidem igitur animalium maxime quidem natura vivunt, parva autem quaedam et consuetudinibus, homo autem et ratione: solum enim habet rationem. quare oportet haec consonare ad invicem. multa enim praeter consuetudines et naturam agunt propter rationem, si persuadeantur aliter habere melius. quod quidem utique natura quales esse oportet futuros facile ductibiles a legislatoribus, determinavimus prius: reliquum iam opus disciplinae, haec quidem enim assuefacti addiscunt, haec autem audientes.

XIII 14. quoniam autem omnis politica communitas constat ex principantibus et subiectis, hoc iam considerandum, si alios esse

---

1. *consuetudinem* Alb. ‖ *autem* post *consuetudines* add. t Alb. ‖ *et ad melius et ad deterius* Alb. ‖ 3. *solus* t Alb. ‖ 4. *ad* om. **beghklmnt** Alb. ‖ 5. praetor] *propter* pr. b, *vel praeter* mg. rc. b ‖ 7. *esse* post *oportet* b ‖ facile] *esse* a ‖ *dubitabiles* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ 8. iam] *istut* g ‖ 9. *enim* om. Alb. ‖ 12. *haec* **bmt** ‖ iam] *omia* pr. b (crx. mg rc.), *anima* c, *omnia* t ‖ *esse* post 302, 1. *oportet* **beghklmnt** Alb.

βίου· δῆλον γὰρ ὡς ἀκολουθεῖν δεήσει καὶ τὴν παιδείαν (XIII)
κατὰ τὴν διαίρεσιν ταύτην. εἰ μὲν τοίνυν εἴησαν τοσοῦτον
διαφέροντες ἅτεροι τῶν ἄλλων ὅσον τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς
ἥρωας ἡγούμεθα τῶν ἀνθρώπων διαφέρειν, εὐθὺς πρῶτον
κατὰ τὸ σῶμα πολλὴν ἔχοντας ὑπερβολήν, εἶτα κατὰ
τὴν ψυχήν, ὥστε ἀναμφισβήτητον εἶναι καὶ φανερὰν τὴν
ὑπεροχὴν τοῖς ἀρχομένοις τὴν τῶν ἀρχόντων, δῆλον ὅτι
βέλτιον ἀεὶ τοὺς αὐτοὺς τοὺς μὲν ἄρχειν τοὺς δ' ἄρχεσθαι
καθάπαξ· ἐπεὶ δὲ τοῦτ' οὐ ῥᾴδιον λαβεῖν οὐδὲ ἔστιν ὥσπερ ἐν 2
Ἰνδοῖς φησὶ Σκύλαξ εἶναι τοὺς βασιλέας τοσοῦτον διαφέροντας τῶν ἀρχομένων, φανερὸν ὅτι διὰ πολλὰς αἰτίας
ἀναγκαῖον πάντας ὁμοίως κοινωνεῖν τοῦ κατὰ μέρος ἄρχειν
*καὶ ἄρχεσθαι. τό τε γὰρ ἴσον ** ταὐτὸν τοῖς ὁμοίοις, καὶ*

15. *διήσει* pr. P[3] (crx. rc.) ‖ 16. *τὴν* om. P[4] S[b] V[b] ‖ 17. *ἕτεροι* P[1] ‖ 23. *δ' οὐ τοῦτο* M[s] ‖ *τοῦτο* P[5] ‖ *οὐ δὲ* P[1], *οὐδ'* Π[3] Bekk. ‖ *ὅπερ* ci. Reizius ‖ 26. *κατὰ μέρος* post 27. *ἄρχεσθαι* transponenda esse ci. Schneiderus, aut *κατὰ μέρος* aut 27. *καὶ ἄρχεσθαι* secludenda aut *ἄρχεσθαι καὶ κατὰ μέρος ἄρχειν* scribendum esse censet Spengelius ‖ 27. *ταὐτὸν*] *τὸ δίκαιον*, quod olim conieci, nimis longe abest a ductibus litterarum, ⟨*τῷ δικαίῳ*⟩ *ταὐτὸν* ci. Thurotus, ⟨*καὶ τὸ δίκαιον*⟩ *ταὐτὸν* Susem.

Locus citatus. 1332 b, 24. *Σκύλαξ*] cf. quae de Scylaco Caryandensi disseruit Car. Muellerus in Geogr. Graec. min. vol. I. p. XXIII sqq., ubi hic locus in fragmentorum eius numerum receptus invenitur p. XXIV.

oportet principantes et subiectos aut eosdem per vitam: palam
enim, quod consequi oportebit et disciplinam secundum divisionem hanc. si quidem igitur fuerint tantum differentes alteri
ab alteris, quantum deos et heroes existimamus ab hominibus
differre, confestim primo secundum corpus multam habentes excellentiam, deinde secundum animam, ut indubitata sit et manifesta excellentia principantium respectu subiectorum, palam,
quia melius semper eosdem hos quidem principari, hos autem
subici secundum semel: quoniam autem hoc non facile acci- 2
pere neque est sicut inter Indos ait Scylax esse reges tantum differentes a subiectis, manifestum, quod propter multas caussas necessarium omnes similiter communicare eo quod est
secundum partem principari et subici. quod enim aequale

1. subiectos] *subditis* a ‖ 4. *extimamus* at, *estimamus* boghkln, *aestimamus* t[a] Alb. ‖ hominibus] *omnibus* m et pr. a (crx. rc.) ‖ 6. *et* ante *deinde* add. m ‖ *indubita* pr. a (crx. rc.) ‖ 7. *principis* Alb. ‖ 10. *yndos* a, *mos* pr. m (crx. rc.) ‖ 11. *propter* om. Alb.

(XIII) *χαλεπὸν μένειν τὴν πολιτείαν τὴν συνεστηκυῖαν παρὰ τὸ δίκαιον. μετὰ γὰρ τῶν ἀρχομένων ὑπάρχουσι νεωτερίζειν βουλόμενοι πάντες οἱ κατὰ τὴν χώραν, τοσούτους τε εἶναι τοὺς ἐν τῷ πολιτεύματι τὸ πλῆθος ὥστ' εἶναι κρείττους τού-*
3 *των πάντων, ἕν τι τῶν ἀδυνάτων ἐστίν. ἀλλὰ μὴν ὅτι γε δεῖ τοὺς ἄρχοντας διαφέρειν τῶν ἀρχομένων, ἀναμφισβήτητον. πῶς οὖν ταῦτ' ἔσται καὶ πῶς μεθέξουσι, δεῖ σκέψασθαι τὸν νομοθέτην. εἴρηται δὲ πρότερον περὶ αὐτοῦ. ἡ γὰρ φύσις δέδωκε τὴν διαίρεσιν, ποιήσασα [αὐτῷ] τῷ γένει ταὐτὸ τὸ μὲν νεώτερον τὸ δὲ πρεσβύτερον, ὧν τοῖς μὲν ἄρχεσθαι πρέπει τοῖς δ' ἄρχειν· ἀγανακτεῖ δὲ οὐδεὶς καθ' ἡλικίαν ἀρχόμενος, οὐδὲ νομίζει εἶναι κρείττων, ἄλλως τε*

---

28. *περὶ* M^s ‖ 29. *ἀρχομένων*] *εἰργομένων τοῦ ἄρχειν* Coraes hanc lectionem vix recte opinatus fuisse in codice Aretini, quippe qui vertat: „*illis, qui ab imperando excluderentur*" ‖ *πάντες βουλόμενοι νεωτερίζειν* Γ ‖ *νεωτερίζειν βουλόμενοι* post 30. *χώραν* Lambinus, prob. Thurotus ‖ 30. *βουλομένων* Victorius in vers., prob. Reizius · *τε*] *δὲ* ci. Spengelius ‖ 31. *τὸ πλῆθος* ante 30. *εἶναι* (?) Γ ‖ *τούτων* post 32. *πάντων* P$^{1.5.}$ Π^2 Bekk. ‖ 34. *ταῦτα* M^s ‖ 36. *διαίρεσιν* Ar., *αἵρεσιν* Γ Π Bekk. ‖ *ποιήσας* pr. P^3 (crx. rc.) ‖ *αὐτῷ* add. W^b Ald. Bekk. et sine *ι* subscr. M^s et post *τῷ* Γ, *αὐτὸ* P$^{2.3.4.5.}$ S^b V^b L^s, *τῶν αὐτῶν* Bas.^{3}, *τὸ* Spengelius, om. P^1 et Ar. ‖ *τῷ*] *των* W^b Ald. (sed *τῷ* etiam L^s) ‖ 37. *ταὐτὸν* Bekk., *ταὐτῷ* M^s et pr. P^1 (em. corr.^{1}), *eosdem* Ar., om. Γ et Bas.^{3} ‖ *τὸ — τὸ*] *τοτὲ — τοτὲ* M^s P^1 ‖ 39. *οὐδὲ*] *οὐδ' εἰ* non male ci. Sepulveda, rec. Coraes ‖ *νομίζειν* P^4, *νομίζοι* Coraes ‖ *κρείττω* Ar.

Locus citatus. 1332 b, 35. *πρότερον*] c. 9. 1329 a, 2—17.

idem similibus, et difficile manere politiam constitutam praeter id quod iustum. cum subditis enim existunt omnes volentes insolescere qui per regionem, totque multitudine esse eos qui in politeumate, ut sint valentiores hiis omnibus, unum
3 aliquod impossibilium est. at vero quod oportet principantes differre a subditis, indubitatum est. qualiter igitur haec erunt et qualiter participabunt, oportet considerare legislatorem. dictum est autem prius de ipso. natura enim dedit electionem faciens eidem generi hoc quidem iunius, hoc autem senius, quorum hos quidem subici decet, hos autem principari: indignatur autem nullus secundum aetatem subditus ne-

---

2. *inexistunt* rc. b ‖ 3. *quia* ante *que* add. pr. a (punctis del. rc.) ‖ 7. *participant* at^1, *principabuntur* Alb. ‖ 9. *eidem* om. pr. a (suppl. mg. rc.).

καὶ μέλλων ἀντιλαμβάνειν τὸν τοιοῦτον ἔρανον, ὅταν τύχῃ (XIII)
τῆς ἱκνουμένης ἡλικίας. ἔστι μὲν ἄρα ὡς τοὺς αὐτοὺς ἄρχειν 4
καὶ ἄρχεσθαι φατέον, ἔστι δὲ ὡς ἑτέρους. ὥστε καὶ τὴν
1333 a *παιδείαν ἔστιν ὡς τὴν αὐτὴν ἀναγκαῖον, ἔστι δ' ὡς ἑτέραν*
εἶναι. τόν τε γὰρ μέλλοντα καλῶς ἄρχειν ἀρχθῆναί φασι
δεῖν πρῶτον. ἔστι δὲ ἀρχή, καθάπερ ἐν τοῖς πρώτοις εἴρη-
ται λόγοις, ἣ μὲν τοῦ ἄρχοντος χάριν ἣ δὲ τοῦ ἀρχομένου.
τούτων δὲ τὴν μὲν δεσποτικὴν εἶναί φαμεν, τὴν δὲ τῶν
*ἐλευθέρων. ** διαφέρει δ' ἔνια τῶν ἐπιταττομένων οὐ τοῖς ἔργοις* 5
ἀλλὰ τῷ τίνος ἕνεκα. διὸ πολλὰ τῶν εἶναι δοκούντων δια-
κονικῶν ἔργων καὶ τῶν νέων τοῖς ἐλευθέροις καλὸν διακο-
νεῖν· πρὸς γὰρ τὸ καλὸν καὶ τὸ μὴ καλὸν οὐχ οὕτως δια-

---

40. *τὸν τοιοῦτον*] *τοῦτον. τὸν* P⁵ Π² Bekk., *eundem* Ar. ‖ 41. *ἱκνουμένης* pr. M^s ‖ *ὧς* M^s ‖ 42. *ὧς* M^s P¹.
1333 a, 1. *ἔστιν*] *ἔστι μὲν* Bekk.² ‖ *ἔστιν — ἀναγκαῖον* bis scr. pr. P² (em. corr.³) ‖ *ὥς — ὧς* M^s ‖ *δὲ* P³ ‖ 2. *τε* aut *γὰρ* secludendum esse ci. Coraes, at cf. Bonitz. Zeitschr. f. d. östr. G. XVIII. p. 680 sqq. ‖ *φασὶ* M^s ‖ 3. *πρῶτόν* ante 2. *φασι* Γ, *πρότερον* ci. Spengelius, *πρῶτον* ** olim ci. Euckenius (Observv. p. 20) et Susemihlius, at cf. Bonitz. l. l. ‖ *δ'* P¹ Ald. Bekk. ‖ 6. ** *διαφέρει* Conringius: lacunam sic fere: „im besten Staat handelt es sich nun aber nur um die letztere Art von Herrschaft, Dienste, wie sie der Sklave dem Herrn leistet (*διακονικὰ ἔργα*) dürfen mithin den jungen Buergersoehnen zum Zwecke ihrer Erziehung nicht aufgetragen werden" explendam esse ci. Susem., cf. III, 4. 1277 a, 29 — b, 30 ‖ 7. *τινὸς* P¹ ‖ *εἶναι* post *δοκούντων* Γ ‖ 9. *οὕτω* P$^{1.2.4.5.}$ S^b V^b Ald. Bekk.

Locus citatus. 1333 a, 3. *ἐν* — 4. *λόγοις*] III. c. 6. cf. 4. 1277 a, 33 — b, 30.
Glossa. 1333 a, 9. *πρὸς* — 11. *ἕνεκεν*] *τῶν μὲν γὰρ δουλικῶν*

que putat esse valentior, aliterque et futurus suscipere talem
honorem, cum sortitus fuerit adveniente aetate. est quidem 4
ergo ut eosdem principari et subici dicendum, est autem ut
alteros. quare et disciplinam est ut eandem necessarium, est
autem ut alteram esse. futurum enim bene principari subditum
fuisse primo aiunt oportere. est autem principatus, sicut in
primis dictum est sermonibus, hic quidem principantis gratia,
hic autem subditi. horum autem hunc quidem despoticum esse
dicimus, hunc autem liberorum. differunt autem quaedam prae- 5
ceptorum non operibus, sed eo quod alicuius gratia. propter
quod multa eorum quae videntur esse ministerialia opera et iu-

---

3. ergo] *igitur* at ‖ *subili* pr. b (crx. rc.) ‖ 4. *necessario* abceghklnt Alb. ‖ 8. *esse* post 9. *dicimus* m ‖ 11. *esse* om. m.

(XIII) φέρουσιν αἱ πράξεις καθ' αὑτὰς ὡς ἐν τῷ τέλει καὶ τῷ
τίνος ἕνεκεν. ἐπεὶ δὲ πολίτου καὶ ἄρχοντος τὴν αὐτὴν
ἀρετὴν εἶναί φαμεν καὶ τοῦ ἀρίστου ἀνδρός, τὸν δ' αὐτὸν
ἀρχόμενόν τε δεῖν γίνεσθαι πρότερον καὶ ἄρχοντα ὕστερον,
τοῦτ' ἂν εἴη τῷ νομοθέτῃ πραγματευτέον, ὅπως ἄνδρες ἀγα-
θοὶ γίνωνται, καὶ διὰ τίνων ἐπιτηδευμάτων, καὶ τί τὸ
6 τέλος τῆς ἀρίστης ζωῆς. διήρηται δὲ δύο μέρη τῆς ψυχῆς,
ὧν τὸ μὲν ἔχει λόγον καθ' αὑτό, τὸ δ' οὐκ ἔχει μὲν καθ'
αὑτό, λόγῳ δ' ὑπακούειν δυνάμενον. ὧν φαμὲν τὰς ἀρε-
τὰς εἶναι καθ' ἃς ἀνὴρ ἀγαθὸς λέγεταί πως. τούτων δ' ἐν
ποτέρῳ μᾶλλον τὸ τέλος, τοῖς μὲν οὕτως διαιροῦσιν ὡς ἡμεῖς

11. *πολιτεια* M^{s}, *πολιτικοῦ* Rassovius, *πολίτου ⟨ἀρίστου⟩* Spengelius ‖ *αὐτὴν* om. P$^{4.6.}$ et, ut videtur, C^{c} (sed adest in L^{s}) † ‖ 12. *ἀορίστου* P^{4} ‖ 13. *δεῖν γίνεσθαι* post *πρότερον* *Γ* ‖ *δεῖν* in ras. P^{4}, *δεῖ* P^{5} S^{b} V^{b} ‖ *γίγνεσθαι* P^{5} *Π*^{2} Bekk.^{1} ‖ 14. *πῶς* Schneiderus, rec. Coraes, *πῶς ⟨ἂν⟩* ci. Coraes ‖ 15. *γίγνωνται* P$^{3.4.5.}$ S^{b} V^{b} Ald. Bekk.^{1}, *γίγνονται* P^{2}, *γίγνοιντο* ci. Coraes ‖ 16. *τῆς ψυχῆς*] *ἡ ψυχὴ* Scaliger ‖ 18. *δυνάμενον*] *potest* Guil. (?) Ar. ‖ 19. *ἀγαθὸς* om. pr. P^{1} (suppl. mg.^{1}) ‖ *δὲ* P$^{2.3.}$ Ald. ‖ 20. *ποτέρα* M^{s}, *qua* Guil., *ὁποτέρῳ* ci. Lambinus ‖ *οὕτω* P$^{1.5.}$ *Π*^{2} Bekk.

πράξεων τὸ τέλος τοῦ δεσπότου ἕνεκεν (*ἕνεκα* P^{1}), *τὰ δὲ πρὸς τοὺς ἐλευθέρους ἐπιτάγματα αὐτῶν χάριν τῶν ἐλευθέρων γίνεται.* mg. rubr.^{1} P^{1} et mg.^{3} P^{2}.

Locus citatus. 1333 a, 12. *φαμεν*] cf. III, 4. 5. 18.

venum liberis honestum ministrare: ad honestum enim et non
honestum non sic differunt actiones secundum se ut in fine et
eo quod cuius gratia. quoniam autem civis et principantis eandem virtutem esse dicimus et optimi viri, eundem autem subditum prius oportere fieri et principantem posterius, hoc utique
erit legislatori tractandum, qualiter viri boni fiant et per quas
6 adinventiones, et quid quod finis optimae vitae. divisae sunt
autem duae partes animae, quarum haec quidem habet rationem secundum se, haec autem non habet quidem secundum se, rationi autem obedire potest. quarum dicimus virtutes esse, secundum quas vir bonus dicitur aliqualiter. harum autem in qua magis quod finis, dividentibus quidem sic ut nos dicimus

1. *ad honestum enim talia* post *ministrare* add. mg. rc. b ‖ 6. *viri* post *boni* a Alb. ‖ 7. et quid] *quidem* a, *et quid et* c ‖ *finilis* pr. b (crx. mg. rc.), om. pr. a (suppl. rc.) ‖ 8. *haec* post *quidem* rep. a ‖ 9. *secundum* om. c ‖ *haec — se* om. pr. b (suppl. mg. rc.) ‖ quidem] *rationem* t^{a}, om. a *rationi*, sed *tioni* in ras. a, *rationem* t (crx. t^{a}), *rationem rationi* Alb. ‖ 10. *autem* in ras. a ‖ *dicimus* post *virtutes* m.

φαμὲν οὐκ ἄδηλον πῶς λεκτέον. αἰεὶ γὰρ τὸ χεῖρον τοῦ (XIII) βελτίονός ἐστιν ἕνεκεν, καὶ τοῦτο φανερὸν ὁμοίως ἔν τε τοῖς κατὰ τέχνην καὶ τοῖς κατὰ φύσιν· βέλτιον δὲ τὸ λόγον ἔχον. [διῄρηταί τε διχῇ, καθ' ὅνπερ εἰώθαμεν τρόπον διαι- 7
ρεῖν· ὃ μὲν γὰρ πρακτικός ἐστι λόγος ὃ δὲ θεωρητικός. ὡσαύτως οὖν ἀνάγκη καὶ τοῦτο τὸ μέρος διῃρῆσθαι δηλονότι.] καὶ τὰς πράξεις δ' ἀνάλογον ἐροῦμεν ἔχειν, καὶ δεῖ τὰς τοῦ φύσει βελτίονος αἱρετωτέρας εἶναι τοῖς δυναμένοις τυγχάνειν ἢ πασῶν ἢ τοῖν δυοῖν· αἰεὶ γὰρ ἑκάστῳ τοῦθ' αἱρετώτατον οὗ τυχεῖν ἔστιν ἀκροτάτου. διῄρηται δὲ καὶ πᾶς ὁ 8
βίος εἰς ἀσχολίαν καὶ εἰς σχολὴν καὶ πόλεμον καὶ εἰρήνην, καὶ τῶν πρακτῶν τὰ μὲν εἰς τὰ ἀναγκαῖα καὶ χρή-

21. ἀεὶ Bekk.² ‖ 22. βελτίονος ἕνεκεν ἐστίν (?) Γ ‖ 23. βέλτιον — 24. ἔχον secl. Lambinus ‖ 24. τε] δὲ Γ ‖ διχῇ ⟨ὁ λόγος⟩ Reizius ‖ 26. οὖν] δ' P¹ ‖ διῃρῆσθαι ante καὶ P¹·⁵· Π² Bekk. ‖ δῆλον ὅτι Bekk., δηλονότι post 27. πράξεις Ar., δῆλον ⟨δ'⟩ ὅτι Reizius, ⟨καὶ⟩ δῆλον ὅτι ci. Spengelius, om. Wᵇ Ald. (sed adest in Lˢ) ‖ 27. δ' om. Γ Ar. Reizius Spengelius ‖ 29. [ἢ] πασῶν [ἢ τοῖν δυοῖν] vel [ἢ πασῶν ἢ] ⟨τῶν⟩ τοῖν δυοῖν ci. Susem. ‖ ⟨τῶν⟩ τοῖν Ed. Muellerus (Gesch. der Kunsttheorie II. p. 370) ‖ δυοῖν ⟨ὧν ἂν βούλωνται⟩ vel simile quid ci. Schmidtius ‖ ἀεὶ Bekk.² ‖ 31. εἰς ante σχολὴν om. Γ ‖ καὶ ante πόλεμον secl. Reizius.

Glossa. 1333 a, 26. τοῦτο τὸ μέρος] τὸ θεωρητικόν. p².

non immanifestum qualiter dicendum. semper enim quod deterius melioris gratia est, et hoc manifestum similiter in hiis quae secundum artem et in hiis quae secundum naturam: melius autem quod rationem habet. divisum est autem dupliciter 7
secundum modum, quo consuevimus dividere: haec quidem enim practica ratio est, haec autem speculativa. eodem igitur modo necesse et hanc partem divisam esse videlicet. et actiones proportionaliter dicemus habere, et oportet natura melioris eligibiliores esse potentibus sortiri aut omnibus aut duabus: semper enim unicuique hoc maxime eligibile, quo sortiri est summi. divisa est autem et tota vita in nonvacationem et va- 8
cationem et bellum et pacem et agibilium haec quidem in ne-

2. *est* om. h ‖ *hoc* om. Alb. ‖ 3. *secundum artem — quae* om. o ‖ 6. *enim* om. t ‖ *pratica* a ‖ igitur] *ergo* m ‖ 7. *necesse* om. in lac. pr. a (suppl. rc.) ‖ 8. *dicamus* a ‖ 9. *duobus* pr. b, *vel duabus* mg. rc. b ‖ 10. quo] *quod* pr. b, *vel quo* mg. rc. b ‖ 11. *summum* t¹ Alb. ‖ *et* ante *vacationem* om. a ‖ 12. *ad* ante *agibilium* add. Alb.

(XIII) *σιμα τὰ δὲ εἰς τὰ καλά. περὶ ὧν ἀνάγκη τὴν αὐτὴν
αἵρεσιν εἶναι καὶ τοῖς τῆς ψυχῆς μέρεσι καὶ ταῖς πράξε-
σιν αὐτῶν, πόλεμον μὲν εἰρήνης χάριν, ἀσχολίαν δὲ
σχολῆς, τὰ δ' ἀναγκαῖα καὶ χρήσιμα τῶν καλῶν ἕνεκεν.*
9 *πρὸς πάντα μὲν τοίνυν τῷ πολιτικῷ βλέποντι νομοθετητέον,
καὶ κατὰ τὰ μέρη τῆς ψυχῆς καὶ κατὰ τὰς πράξεις
αὐτῶν, μᾶλλον δὲ πρὸς τὰ βελτίω καὶ τὰ τέλη. τὸν
αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ περὶ τοὺς βίους καὶ τὰς τῶν πραγμά-
των διαιρέσεις· δεῖ [μὲν] γὰρ ἀσχολεῖν δύνασθαι καὶ πο-
λεμεῖν, μᾶλλον δ' εἰρήνην ἄγειν καὶ σχολάζειν, καὶ τἀ-* 1333 b
*ναγκαῖα καὶ τὰ χρήσιμα [δὲ] πράττειν, τὰ δὲ καλὰ δεῖ
μᾶλλον. ὥστε πρὸς τούτους τοὺς σκοποὺς καὶ παῖδας ἔτι
ὄντας παιδευτέον καὶ τὰς ἄλλας ἡλικίας, ὅσαι δέονται*
10 *παιδείας. οἱ δὲ νῦν ἄριστα δοκοῦντες πολιτεύεσθαι τῶν Ἑλ-
λήνων, καὶ τῶν νομοθετῶν οἱ ταύτας καταστήσαντες τὰς*

---

33. *καλλὰ* P[4] ‖ *περὶ* secludendum esse ci. Schneiderus ‖ 34. *διαίρε-σιν* Schneiderus ‖ *τῆς ψυχῆς* post *μέρεσι* (?) *Γ* ‖ 37. *πάντα*] *ταῦτα* male ci. Heinsius ‖ *τῷ πολιτικῷ* post *βλέποντι* (?) *Γ* ‖ *πολικῶ* P[4] ‖ 38. *τὰ* om. P[4] ‖ 40. *δὲ* om. pr. P[3] (suppl. rc.) ‖ *τρόπον* in mg. P[5] ‖ *πραγμάτων*] *πρακτῶν*? Susem. ‖ 41. *δι' αἱρέσεις* P[4], *αἱρέσεις* Coraes ‖ *μὲν* add. M[s] P[1] *Π*[2] Bekk. ‖ *ἀσχολεῖν* post *δύνασθαι* *Γ*.

1333 b, 1. *τὰ ἀναγκαῖα* P[5] ‖ 2. *δὲ* add. *Π*[2] Bekk. et ante *καὶ* P[5], *δεῖ* ci. Stahrius ‖ *μᾶλλον δὲ δεῖ τὰ καλὰ* *Γ* ‖ *καλλὰ* P[4] ‖ 4. *παιδεύειν* Schneiderus ‖ 5. *παιδίας* P[4].

cessaria et utilia, haec autem in bona. de quibus necesse
eandem electionem esse et partibus animae et actionibus ipsa-
rum, bellum quidem pacis gratia, nonvacationem autem vaca-
9 tionis, necessaria autem et utilia bonorum gratia. ad omnia
quidem igitur adspicienti politico leges ferendum et secundum
partes animae et secundum actiones ipsarum, magis autem ad
meliora et fines. eodem autem modo et circa vitas et rerum
divisiones: oportet enim posse non vacare et bellare, magis
autem pacem ducere et vacare, et necessaria et utilia agere,
magis autem oportet bona. quare ad has intentiones et pueros
adhuc existentes erudiendum et alias aetates, quaecunque in-
10 digent eruditione. qui autem nunc optime videntur politizare
Graecorum et legislatorum qui has instituerunt politias, ne-

---

3. *enim* post *quidem* add. Alb. ‖ 5. *ferend'* m, *ferendae* t Alb. ‖ 9. *et necessaria* om. Alb. ‖ *cessaria* pr. b (crx. mg. rc.).

πολιτείας, οὔτε πρὸς τὸ βέλτιστον τέλος φαίνονται συντάξαν- (XIII)
τες τὰ περὶ τὰς πολιτείας οὔτε πρὸς πάσας τὰς ἀρετὰς
τοὺς νόμους καὶ τὴν παιδείαν, ἀλλὰ φορτικῶς ἀπέκλιναν
πρὸς τὰς χρησίμους εἶναι δοκούσας καὶ πλεονεκτικωτέρας.
παραπλησίως δὲ τούτοις καὶ τῶν ὕστερόν τινες γραψάντων
ἀπεφήναντο τὴν αὐτὴν δόξαν· ἐπαινοῦντες γὰρ τὴν Λακε-
δαιμονίων πολιτείαν ἄγανται τοῦ νομοθέτου τὸν σκοπόν, ὅτι
πάντα πρὸς τὸ κρατεῖν καὶ πρὸς πόλεμον ἐνομοθέτησεν. ἃ 11
καὶ κατὰ τὸν λόγον ἐστὶν εὐέλεγκτα καὶ τοῖς ἔργοις ἐξε-
λήλεγκται [νῦν]. ὥσπερ γὰρ οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων ζη-
λοῦσι τὸ πολλῶν δεσπόζειν, ὅτι πολλὴ χορηγία γίνεται
τῶν εὐτυχημάτων, οὕτω καὶ Θίμβρων ἀγάμενος φαίνεται
τὸν τῶν Λακώνων νομοθέτην, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστος τῶν
γραφόντων περὶ ⟨τῆς⟩ πολιτείας αὐτῶν, ὅτι διὰ τὸ γεγυμνάσθαι

7. *τὸ* — 8. *πάσας* om. pr. P[3] (suppl. mg. rc.) ‖ *βέλτιον* P[5] Π[2] Bekk. † ‖ ⟨*καὶ τὸ*⟩ *τέλος* ci. Schneiderus ‖ 8. *πάσας* om. Γ M[s] P[1] † 11. *καί τινες τῶν ὕστερον* (?) Γ ‖ *καὶ* post *τινες* add. M[s] ‖ 12. *γὰρ* om. P[4] ‖ *λακεδαιμονίων* sequente ras. P[3] ‖ 14. *ἐνομοθέτησαν* Γ M[s] † ‖ 15. *εὐέλεκτα* et *ἐξελήλεκται* M[s] ‖ 16. *νῦν* add. P[5] Π[2] Ar. Bekk. ‖ *ζητοῦσι* Camot., rec. Bekk. (nescio an recte) ‖ 17. *τὸ*] *τῶν* P[5] Π[3] Bekk. ‖ *πολλῇ* Γ M[s] † ‖ *γίγνεται* P[5] Π[2] Bekk.[1], *γίνονται* Γ M[s] † ‖ 18. *Θίβρων* P[5] Π[2] Ar. Bekk. ‖ *ἀγάμενος* post *φαίνεται* Γ ‖ 20. ⟨*τῆς*⟩ *πολιτείας* ci. Schneiderus, rec. Bekk.[2] ‖ *γεγυμνᾶσθαι* M[s] P[1].

que ad optimum finem videntur ordinasse quae circa politias
neque ad virtutes leges et eruditionem, sed graviter declinave-
runt ad eas, quae videntur esse utiles, et supergressivas. con-
similiter autem hiis et quidam eorum, qui posterius scripserunt,
protulerunt eandem opinionem: laudantes enim Lacedaemonio-
rum politiam laudant legislatoris intentionem, quod omnia ad
imperare et ad bellum legis statuta fecerunt. quae et secundum 11
rationem sunt facile arguibilia et operibus sunt redarguta. sicut
enim plurimi hominum zelant multis dominari, quia multo suc-
cessu fiunt eufortuniorum, sic et Thimbron videtur laudans
Lacedaemoniorum legislatorem et aliorum unusquisque scriben-
tium de politia ipsorum, quia propterea quod exercitati fuerunt

1. *ad* om. pr. **b** (suppl. rc.) ‖ *videtur* pr. **b** (crx. rc.) ‖ 2. *ad* om. Alb. ‖ 3. utiles] *tales* pr. **b** (crx. super vers. et in mg. rc.), *reales* Alb. ‖ 4. *quidem* **ghk** ‖ *horum* **gk** ‖ 5. *protulerunt* om. in lac. pr. **a** (suppl. rc.) ‖ 8. *rationem* om. pr. **m** (suppl. rc.) ‖ *sunt* post *facile* **t** ‖ *ipsis* post *operibus* add. Alb. ‖ 9. *celant* pr. **m**, *velant* rc. **m** ‖ quia] *quod* pr. **b** (crx. rc.) ‖ 10. *tymbron* **aglmns** et pr. **b**, *cymbron* **c** et rc. **b**, *cy cymbron* **h**, *eymbron* **k**, *Thymbron* **t**, *Thybron* **t**[c], *Thibron* **t**[a] Alb. ‖ *audacter* ante *laudans* add. **s** ‖ 12. fuerunt] *sunt* **a**.

(XIII)
12 πρὸς τοὺς κινδύνους πολλῶν ἦρχον· καίτοι δῆλον ὡς ἐπειδὴ νῦν γε οὐκέτι ὑπάρχει τοῖς Λάκωσι τὸ ἄρχειν, οὐκ εὐδαίμονες, οὐδ' ὁ νομοθέτης ἀγαθός. ἔτι δὲ τοῦτο γελοῖον, εἰ μένοντες ἐν τοῖς νόμοις αὐτοῦ, καὶ μηδενὸς ἐμποδίζοντος πρὸς τὸ χρῆσθαι τοῖς νόμοις, ἀποβεβλήκασι τὸ ζῆν καλῶς. οὐκ ὀρθῶς δ' ὑπολαμβάνουσιν οὐδὲ περὶ τῆς ἀρχῆς ἣν δεῖ τιμῶντα φαίνεσθαι τὸν νομοθέτην· τοῦ γὰρ δεσποτικῶς ἄρχειν ἡ τῶν ἐλευθέρων ἀρχὴ καλλίων καὶ μᾶλλον μετ'
13 ἀρετῆς. ἔτι δὲ οὐ διὰ τοῦτο δεῖ τὴν πόλιν εὐδαίμονα νομίζειν καὶ τὸν νομοθέτην ἐπαινεῖν, ὅτι κρατεῖν ἤσκησεν ἐπὶ τὸ τῶν πέλας ἄρχειν. ταῦτα γὰρ μεγάλην ἔχει βλάβην. δῆλον γὰρ ὅτι καὶ τῶν πολιτῶν τῷ δυναμένῳ τοῦτο πειρατέον διώκειν, ὅπως δύνηται τῆς οἰκείας πόλεως ἄρχειν· ὅπερ ἐγκαλοῦσιν οἱ Λάκωνες Παυσανίᾳ τῷ βασιλεῖ, καίπερ ἔχοντι τηλικαύτην τιμήν. οὔτε δὴ πολιτικὸς τῶν τοιού-

21. *καίτοι*] *καὶ* P^{2} ‖ *ἐπειδή γε νῦν* M^{s} P^{1} ‖ 22. *οὐκ ἔτι* M^{s} ‖ *ὑπάρχει*] *inest* Guil. ‖ 23. *ἔστι* Congrevius ‖ *δὲ*] *γὰρ* ci. Susem. ‖ 25. *ἀποβλήκασι* pr. P^{3} ‖ 26. *δὲ* M^{s}, om. P^{4} S^{b} V^{b} L^{s} † ‖ 27. *τιμῶντα* post *φαίνεσθαι* *Γ* ‖ 29. *δ'* Bekk. ‖ *τὴν* om. M^{s} ‖ 30. *κρατεῖν* secl. Reizius, *καρτερεῖν* Congrevius (fors. recte) ‖ *ἴσχυσεν* *Γ* P^{2}, *ἤσχυσεν* M^{s} † ‖ *τὸ*] *τῷ* Scaliger, rec. Bekk.[2] (nescio an recte) ‖ 32. *τῶν* om. M^{s} ‖ 35. *ἔχοντος* $P^{4.6}$., *ἔχοντες* S^{b} ‖ *πολιτικὸς* post 36. *λόγων* *Γ*.

Glossa. 1333 b, 35. *ἔχοντι — τιμήν*] *ἀντὶ του ἀξίῳ ὄντι.* p^{2}.

12 ad pericula multis principabantur: quamvis palam, quod, quoniam nunc quidem non adhuc inest Lacedaemonibus principari, non felices neque legislator bonus. adhuc autem hoc ridiculum, si manentes in legibus, ipsius et nullo impediente, ne uterentur legibus, abiecerunt vivere bene. non recte autem existimant neque de principatu, quem oportet videri honorantem legislatorem: eo enim, quod est despotice principari, liberorum princi-
13 patus melior et magis cum virtute. adhuc autem non propter hoc oportet civitatem felicem putare et legislatorem laudare, quia praevalere potuit ad principari super vicinos. haec enim magnum habent nocumentum. palam enim, quod et civium potenti hoc tentandum prosequi, qualiter possit propriae civitati principari: de quo quidem accusant Lacedaemones Pausaniam regem, et quidem habentem tantum honorem. neque

1. *principantur* pr. m (crx. rc.) ‖ quoniam] *et* a ‖ 5. *extimant* a ‖ 8. *non* in ras. a ‖ 9. *hoc oportet* om. o ‖ *putare et* ante *laudare* add. m ‖ 10. *praevalere*, sed *lere* a pr. m. in lac. om. suppl. a rc. a ‖ 11. quod] *quaedam* o, om. Alb.

των νόμων καὶ λόγων οὐδεὶς οὔτε ὠφέλιμος οὔτε ἀληθής ἐστιν. (XIII)
ταὐτὰ γὰρ ἄριστα καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ τὸν νομοθέτην ἐμποιεῖν
δεῖ ταῦτα ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων· τήν τε τῶν [ἀνθρώπων 14
τήν τε τῶν] πολεμικῶν ἄσκησιν οὐ τούτου χάριν δεῖ μελετᾶν,
ἵνα καταδουλώσωνται τοὺς ἀναξίους, ἀλλ' ἵνα πρῶτον μὲν αὐ-
τοὶ μὴ δουλεύσωσιν ἑτέροις, ἔπειτα ὅπως ζητῶσι τὴν ἡγεμονίαν
1334 a τῆς ὠφελείας ἕνεκα τῶν ἀρχομένων, ἀλλὰ μὴ πάντων δεσπο-
τείας, τρίτον δὲ τὸ δεσπόζειν τῶν ἀξίων δουλεύειν. ὅτι δὲ 15
δεῖ τὸν νομοθέτην μᾶλλον σπουδάζειν ὅπως καὶ τὴν περὶ
τὰ πολεμικὰ καὶ τὴν ἄλλην νομοθεσίαν τοῦ σχολάζειν
ἕνεκεν τάξῃ καὶ τῆς εἰρήνης, μαρτυρεῖ τὰ γινόμενα τοῖς

36. λόγων καὶ νόμων $P^{2.3.5.}$ S^b V^b Ald. Bekk. et, ut videtur, Ar., καὶ νόμων P^4 ‖ οὐθεὶς P^5 Π^2 Bekk. ‖ 37. ταὐτὰ $P^{2.3.5.}$ V^b L^s Ar., ταῦτα Γ M^s $P^{1.4.}$ S^b W^b Ald., τὰ ci. Spengelius ‖ ἴδια P^2 Ald. ‖ κοινῇ sequente ras. P^3 ‖ ⟨καὶ⟩ τὸν Congrevius, τόν ⟨τε⟩ Thurotus ‖ 38. ταῦτά P^1, om. $P^{4.6.}$ L^s Victorius[1], secl. Spengelius et Bekk.[2], nescio an recte (add. etiam W^b) ‖ ἀνθρώπων — 39. τῶν om. P^5 Π^2 Ar. Bekk. ‖ ἀνθρώπων ἄσκησιν τήν τε τῶν πολεμικῶν P^1 (α et β superscr. corr.[1]) ‖ 39. πολεμίων Γ M^s † ‖ 40. μὲν om. Γ ‖ 41. δουλεύωσιν $P^{4.5.}$ S^b V^b ‖ ζηλῶσι Γ †.

1334 a, 1. τῆς ὠφελείας post ἕνεκα (?) Γ ‖ πάντων post δεσποτείας (?) Γ ‖ 2. τρίτον] τοῦτο Io. Brandisius (in Mus. Rhen. XI. p. 596) ‖ τὸ] τῷ Victorius, τοῦ Coraes ‖ 3. ὅπως — 4. σχολάζειν om. Γ M^s † ‖ 5. τάξει P^1 (η superscr.), τεξη M^s, τάξεως Γ ‖ γιγνόμενα P^5 Π^2 Bekk.[1].

Glossa. 1333 b, 40. ἀναξίους] δηλονότι καταδουλοῦσθαι. p^2.

itaque talium legum et rationum politica nulla neque proficua
neque vera est. haec enim optima et singillatim et communi-
ter legislatorem efficere oportet haec in animabus hominum:
idque quod hominum et quod adversariorum studium non huius 14
gratia oportet meditari, ut servituti subiciant indignos, sed ut
primo ipsi non serviant aliis, deinde ut zelent praesidatum
gratia utilitatis subditorum, sed non gratia despotiae omnium,
tertio autem despotizare dignis servire. quod autem oportet 15
legislatorem magis studere gratia ordinis et pacis, testantur ea,
quae fiunt, rationibus. plurimae enim talium civitatum bellantes

1. *ita* pr. a (crx. rc.) ‖ *regum* chkln et pr. bm (crx. mg. rc. b) ‖ *prosicua* corr. m, *prospicua* achkn et pr. bm (crx. mg. rc. b), *perspicua* g Alb., *perspicuta* l ‖ 3. *hoc* Alb. et rc. m, om. t^a ‖ 4. *idque quod hominum* om. pr. b (suppl. mg. rc.), *vacat* superscr. rc. a, *que* om. Alb. ‖ 6. *zelant* ckl, *velent* rc. m ‖ 7. *ut* post *sed* add. a ‖ *despocie* bm, *despotice* c, *despoticae* t Alb. ‖ 8. tertio] *dicto* a.

(XIII) *λόγοις. αἱ γὰρ πλεῖσται τῶν τοιούτων πόλεων πολεμοῦσαι μὲν σώζονται, κατακτησάμεναι δὲ τὴν ἀρχὴν ἀπόλλυνται. τὴν γὰρ βαφὴν ἀνιᾶσιν, ὥσπερ ὁ σίδηρος, εἰρήνην ἄγοντες. αἴτιος δ' ὁ νομοθέτης οὐ παιδεύσας δύνασθαι σχολάζειν.*

16 *ἐπεὶ δὲ τὸ αὐτὸ τέλος εἶναι φαίνεται καὶ κοινῇ καὶ* 15 *ἰδίᾳ τοῖς ἀνθρώποις, καὶ τὸν αὐτὸν ὅρον ἀναγκαῖον εἶναι τῷ τε ἀρίστῳ ἀνδρὶ καὶ τῇ ἀρίστῃ πολιτείᾳ, φανερὸν ὅτι δεῖ τὰς εἰς τὴν σχολὴν ἀρετὰς ὑπάρχειν· τέλος γάρ, ὥσπερ εἴρηται πολλάκις, εἰρήνη μὲν πολέμου σχολὴ δ'*
17 *ἀσχολίας. χρήσιμοι δὲ τῶν ἀρετῶν εἰσι πρὸς τὴν σχολὴν καὶ διαγωγήν, ὧν τε ἐν τῇ σχολῇ τὸ ἔργον καὶ ὧν ἐν τῇ ἀσχολίᾳ. δεῖ γὰρ πολλὰ τῶν ἀναγκαίων ὑπάρχειν, ὅπως ἐξῇ σχολάζειν· διὸ [σώφρονα] τὴν πόλιν εἶναι προσήκει*

8. *βαφὴν ἀνιᾶσιν] rubiginem contrahunt* Guil. || *ἀφιᾶσιν* P[5] *Π*[2] Bekk. || 13. *τε* om. P[4] || 16. *εἰσίν* post 17. *διαγωγὴν* *Γ* || 18. *ἀσχολεία* pr. P[3] (crx. rc.) || 19. *ἐξῇς* *Γ* M[s] † || *σχολάζῃς* num habuerit *Γ*, admodum dubium est.

Glossae. 1334 a, 8. *τὴν — ἄγοντες] ὥσπερ ὁ σίδηρος τὸ λεγόμενον* (om. P[1]) *στόμωμα ἀποβαλὼν ἀνενέργητός ἐστιν, οὕτως* (*οὕτω* P[2]) *καὶ οἱ πολεμεῖν ἐθισθέντες κακῶς ἐν εἰρήνῃ διάγουσιν.* mg. rubr.[1] P[1] et mg.[3] P[2] || 14. *τὰς — ἀρετὰς] ἤτοι* (om. P[1]) *τὸ μὴ ἐφίεσθαι* (*δηλονότι* add. P[1]) *τῶν ἀλλοτρίων καὶ τὴν ἀφιληδονίαν.* mg. rubr.[1] P[1] et mg.[3] P[2].

quidem salvantur, postquam autem obtinuerunt principatum, pereunt. rubiginem enim contrahunt sicut ferrum pacem ducentes. caussa autem legislator non erudiens posse vacare.

16 15. quoniam autem idem finis esse videtur et communiter et singillatim hominibus et eundem terminum necessarium esse optimo viro et optimae politiae, manifestum, quod oportet eas quae ad vacationem virtutes existere: finis enim, sicut dictum
17 est saepe, pax quidem belli, vacatio autem nonvacationis. utiles autem virtutum ad vacationem et deductionem sunt, quarum in vacatione est opus et quarum in nonvacatione. oportet enim multa necessariorum existere, ut deinceps vaces: propter quod temperatam civitatem esse convenit et fortem et perseverativam:

5. *et hominibus et sigillatim* Alb. || *omnibus* **m** || *necessarium* post *esse* **t** || 8. pax] *par* pr. **m**, *pars* rc. **m** || 10. *et quarum in* om. in lac. pr. **a** (suppl. rc.) || 11. *ut* post *deinceps* rep. **g** || 12. *civitatem* post *esse* **bcghklmnt** Alb. || *et* post *fortem* om. **a**.

καὶ ἀνδρείαν καὶ καρτερικήν· κατὰ γὰρ τὴν παροιμίαν, οὐ (XIII)
σχολὴ δούλοις, οἱ δὲ μὴ δυνάμενοι κινδυνεύειν ἀνδρείως
δοῦλοι τῶν ἐπιόντων εἰσίν. ἀνδρίας μὲν οὖν καὶ καρτερίας 18
δεῖ πρὸς τὴν ἀσχολίαν, φιλοσοφίας δὲ πρὸς τὴν σχολήν,
σωφροσύνης δὲ καὶ δικαιοσύνης ἐν ἀμφοτέροις τοῖς χρό-
νοις, καὶ μᾶλλον εἰρήνην ἄγουσι καὶ σχολάζουσιν· ὁ μὲν
γὰρ πόλεμος ἀναγκάζει δικαίους εἶναι καὶ σωφρονεῖν, ἡ δὲ
τῆς εὐτυχίας ἀπόλαυσις καὶ τὸ σχολάζειν μετ' εἰρήνης
ὑβριστὰς ποιεῖ μᾶλλον. πολλῆς οὖν δεῖ δικαιοσύνης καὶ 19
πολλῆς σωφροσύνης τοὺς ἄριστα δοκοῦντας πράττειν καὶ
πάντων τῶν μακαριζομένων ἀπολαύοντας, οἷον εἴ τινές
εἰσιν, ὥσπερ οἱ ποιηταί φασιν, ἐν μακάρων νήσοις· μάλιστα
γὰρ οὗτοι δεήσονται φιλοσοφίας καὶ σωφροσύνης καὶ δι-
καιοσύνης, ὅσῳ μᾶλλον σχολάζουσιν ἐν ἀφθονίᾳ τῶν τοιού-

21. *δούλοις* ante *σχολὴ* aut ante 20. *οὐ* (?) *Γ* ‖ *ἀνδρίως* P[4] ‖ 22. *ἀνδρείας* P[1] et pr. P[3] (crx. rc.) ‖ *καὶ* om. pr. P[3] (suppl. rc.) ‖ *καὶ καρτερίας* post 23. *δεῖ* P[1] ‖ 23. *ἀσχολην* pr. P[3] (crx. rc.) ‖ 28. *δεῖ* ⟨*μετέχειν*⟩ Coraes (nisi fallor, recte) ‖ *δεῖ* — 29. *τοὺς* — *δοκοῦντας* — 30. *απολαύοντας*] *δέονται* (*δέ* in ras. P[5]) — *οἱ* — *δοκοῦντες* — *ἀπολαύοντες* *Γ* P[5] et fort. Ar. ‖ 30. *ἀπολαύειν*, ut videtur, *Γ* Ar. ‖ *οἷον*] *ὅσον* M[s] ‖ 31. *μακάρω* pr. P[3] (crx. rc.) ‖ 33. *ὅσον* pr. M[s].

Glossa. 1334 a, 28. *πολλῆς* — 30. *ἀπολαύοντας*] *τὸ δεῖ αἰτιατικῇ συντάσσεται ἀττικῶς, ὡς τὸ εὐρυχωρίας σε δεῖ.* mg. p[2] et mg. rc. P[3].

secundum proverbium enim non est servis vacatio, qui autem
non possunt periclitari viriliter, servi invadentium sunt. forti- 18
tudine quidem igitur et perseverantia opus est ad nonvacatio-
nem, philosophia autem ad vacationem, temperantia autem et
iustitia in utrisque temporibus, et magis pacem ducentibus et
vacantibus: bellum quidem enim cogit iustos esse et temperate
agere, fruitio autem bonae fortunae et vacare cum pace iniuriato-
res facit magis. multa igitur indigent iustitia et multa temperantia 19
qui optime videntur agere et omnibus beatis frui, velut si qui
sunt, sicut poetae aiunt, in beatorum insulis: maxime enim
hii indigebunt philosophia et temperantia et iustitia, quanto
magis vacant in abundantia talium bonorum. quod quidem

1. *non est* post *servis* **ag** ‖ 4. *philosophia* — *vacationem* et 5. *et vacantibus* om. pr. **b** (suppl. mg. rc.) ‖ 9. *beatis* om. in lac. pr. **a** (suppl. rc.) ‖ 10. *enim* om. **a**.

(XIII) των ἀγαθῶν. διότι μὲν οὖν τὴν μέλλουσαν εὐδαιμονήσειν καὶ σπουδαίαν ἔσεσθαι πόλιν τούτων δεῖ τῶν ἀρετῶν μετέχειν, φανερόν. αἰσχροῦ γὰρ ὄντος μὴ δύνασθαι χρῆσθαι τοῖς ἀγαθοῖς, ἔτι μᾶλλον τὸ μὴ δύνασθαι ἐν τῷ σχολάζειν χρῆσθαι, ἀλλ' ἀσχολοῦντας μὲν καὶ πολεμοῦντας φαίνεσθαι ἀγαθούς, εἰρήνην δ' ἄγοντας καὶ σχολάζοντας ἀνδραποδώδεις. διὸ δεῖ μὴ καθάπερ ἡ Λακεδαιμονίων πόλις τὴν ἀρετὴν ἀσκεῖν. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ οὐ ταύτῃ διαφέρουσι τῶν ἄλλων, τῷ μὴ νομίζειν ταὐτὰ τοῖς ἄλλοις μέγιστα τῶν ἀγα- 1334 b θῶν, ἀλλὰ τῷ γενέσθαι ταῦτα μᾶλλον διὰ τινὸς ἀρετῆς· ἐπεὶ δὲ μείζω τε ἀγαθὰ [ἢ τὰ τοῦ πολέμου] ταῦτα, καὶ τὴν ἀπόλαυσιν τὴν τούτων ἢ τὴν τῶν ἀρετῶν, **.

34. *μέλουσαν* P[4] ‖ 35. *τούτων* post *δεῖ* (?) *Γ* ‖ *δεῖ*] *δὴ* M[s] ‖ 36. *αἰσχρὸν γὰρ ὂν τὸ* Boiesenus, *αἰσχρὸν γὰρ ὄντως* Scaliger, *ὄντος γὰρ αἰσχροῦ* fort. *Γ* ‖ *ὄντος* ⟨*τοῦ*⟩ Coraes ‖ 37. *τοῖς ἀγαθοῖς* om. pr. P[3] (crx. rc.) ‖ *τοῖς* — 38. *χρῆσθαι* om. M[s] ‖ *ἔτι* — 38. *χρῆσθαι* om. *Π*[2] Ar. ‖ *τὸ*] *τῷ*, ut videtur, pr. P[1] (post *τὸ* enim ras. est), om. P[5] Bekk., ⟨*αἰσχρὸν*⟩ *τὸ* Coraes (nescio an recte) ‖ *ἐν* om. P[1] ‖ 41. *ταύτῃ*, etsi *τούτῳ* malim, tamen ab Aristotele scriptum esse posse concedo.

1334 b, 2. *γένεσθαι* P[4], *γίνεσθαι* ci. Schneiderus, rec. Bekk.[2], et fort. habuit *Γ* ‖ ⟨*μιᾶς*⟩ *τινος* ci. Schneiderus ‖ *ἐπεὶ δὲ* c. lin. P[5] 3. *τε*] *τὰ* P[1.5.], secl. Spengelius ‖ *ἢ* — *πολέμου* om. P[1] *Π*[2] Ar. Bekk., *ἢ* et *τοῦ* om. M[s]: similem glossam *τὰ πολεμικὰ* praebet p[2] ‖ 4. *τῶν ἀρετῶν* ⟨*ὑπολαμβάνουσιν, ἐσώζοντο μὲν πολεμοῦντες, ἀπώλλυντο δὲ ἄρ-*

Glossae. 1334 b, 2. *ἀλλὰ — ἀρετῆς*] *ἀλλὰ ἐν τούτῳ διαφέρουσιν ἐν τῷ νομίζειν ταῦτα γενέσθαι διὰ τῆς* (om. P[1]) *πολεμικῆς* (om. P[1]) *ἀρετῆς* mg. rubr.[1] P[1] et mg.[3] P[2] ‖ 3. v. var. lectiones.

igitur futuram felicitari et studiosam futuram civitatem oportet hiis virtutibus participare, manifestum. cum enim turpe sit non posse uti bonis, adhuc magis non posse in vacando uti, sed non vacantes quidem et bellantes videri bonos, pacem autem ducentes et vacantes serviles. propter quod oportet non sicut Lacedaemoniorum civitas virtuti studere. illi quidem enim non hac differunt ab aliis in non putare eadem aliis maxima bonorum, sed in fieri haec magis per quam virtutem: quoniam autem maiora bona quam quae belli haec et fruitionem horum aut eam quae virtutum.

1. *felicem* c, *felicitatem* m, *felicem natura*, sed *em natura* in ras. a rc. m. scr. a ‖ 2. *turpe vel* b, *turbe vel turpe* h et pr. m ‖ *sit* ante *turpe* codices (fort. igitur sic scribendum erat) ‖ 3. *autem* post *adhuc* add. t Alb. *posse* om. Alb. ‖ *vacatione* t Alb. ‖ 4. *bonos* om. in lac. pr. a (suppl. rc.) 8. fieri] *contingere* Alb. ‖ 9. quam] *quandam* t Alb. ‖ 10. *quae* om. ac et pr. m (suppl. rc.).

* * καὶ ὅτι δι' αὐτήν, φανερὸν ἐκ τούτων· πῶς δὲ καὶ διὰ τί- (XIII
νων ἔσται, τοῦτο δὴ θεωρητέον. τυγχάνομεν δὴ διῃρημένοι πρό- 21
τερον ὅτι φύσεως καὶ ἔθους καὶ λόγου δεῖ. τούτων δὲ ποίους μέν
τινας εἶναι χρὴ τὴν φύσιν, διώρισται πρότερον, λοιπὸν δὲ θεω-
ρῆσαι πότερον παιδευτέοι τῷ λόγῳ πρότερον ἢ τοῖς ἔθεσιν. ταῦτα
γὰρ δεῖ πρὸς ἄλληλα συμφωνεῖν συμφωνίαν τὴν ἀρίστην·
ἐνδέχεται γὰρ διημαρτηκέναι καὶ τὸν λόγον τῆς βελτίστης ὑπο-
θέσεως, καὶ διὰ τῶν ἐθῶν ὁμοίως ἦχθαι. φανερὸν δὴ τοῦτό 22
γε πρῶτον μέν, καθάπερ ἐν τοῖς ἄλλοις, ὡς ἡ γένεσις ἀπ'
ἀρχῆς ἐστὶ καὶ τὸ τέλος ἀπό τινος ἀρχῆς ἄλλου τέλους, ὁ
δὲ λόγος ἡμῖν καὶ ὁ νοῦς τῆς φύσεως τέλος, ὥστε πρὸς

ξαντες. ὅτι μὲν οὖν δεῖ τὴν ἀρετὴν καὶ σχολάζοντας ἀσκεῖν⟩ vel simile quid recte ci. Thurotus (cf. II, 9. 1271 b, 3 sqq.), τῶν ⟨πολεμικῶν μείζω εἶναι ἀνάγκη. ὅτι μὲν οὖν τὸν νομοθέτην χρὴ ἐπιμελεῖσθαι τῶν εἰς τὴν σχολὴν⟩ ἀρετῶν ci. Spengelius, vitiosum esse locum primus monuit Camerarius ‖ 5. διαυτήν M[s] ‖ δὲ] δὴ Scaliger ‖ 6. τυγχάνομεν δὲ? Susem. ‖ 7. δὲ] δεῖ pr. M[s] ‖ 8. δὴ? Susem. ‖ 9. παιδευταῖοι M[s], παιδευτέον P[2] ‖ πρότερον om. P[5] Π[3] † ‖ 11. καὶ om. P[2], secl. Coraes Bekk.[2], post τὸν λόγον transponendum esse ci. Coraes ‖ 12. διὰ — ἦχθαι] τὴν διὰ — ἀγωγήν ci. Schneiderus ‖ ἐθῶν om. Γ M[s] et pr. P[1] (suppl. γρ. mg.) †, cf. Addenda ‖ ὁμοίων Γ M[s] P[2.3.4.] W[b] Ald. et pr. P[1] (crx. γρ. mg.), ὁμοίους Ar. ‖ 14. τέλος secludendum esse ci. Spengelius ‖ ἀπὸ secludendum aut ⟨τὸ⟩ ἀπὸ scribendum esse ci. Susem. ‖ ἀρχῆς ⟨ἀρχὴ⟩ Frid. Thurotus, id quod probo ‖ ἄλλου] ἀλλ' οὐ ci. Car. Thurotus, ἄλλο ci. Spengelius et Schmidtius ‖ τελούσης ci. Schmidtius.

Locus citatus. 1334 b, 8. πρότερον] c. 7.
Glossa. 1334 b, 6. ἔσται] τὸ ἀσκεῖν τὴν ἀρετὴν μὴ κατὰ τοὺς λάκωνας. mg. rubr.[1] P[1] et mg.[3] P[2].

et quia propter ipsam, manifestum ex hiis: qualiter autem 21
et per quae erit, hoc utique speculandum. divisimus itaque
prius, quod natura et consuetudine et ratione opus est. horum
autem quales quidem quosdam esse oportet natura, determinatum est prius, reliquum autem considerare, utrum instruendi ratione prius vel consuetudinibus. haec enim oportet ad invicem consonare consonantia optima: contingit enim peccare et
rationem ab optima suppositione et per similia duci. manife- 22
stum utique hoc primo quidem sicut in aliis, quomodo generatio a principio est et finis ab aliquo principio alterius finis,

---

1. quia] *quae* Alb. ‖ 2. *per quae* om. pr. m (*per que* suppl. rc.) ‖ 4. *esse* post *oportet* Alb. ‖ 6. *ratione* post *prius* t Alb. ‖ *ad invicem* post 7. *consonare* Alb. ‖ 8. *et per similia duci* om. Alb. ‖ *dici vel duci* b ‖ 10. *ab* om. pr. a (suppl. rc.).

(XIII) τούτους τὴν γένεσιν καὶ τὴν τῶν ἐθῶν δεῖ παρασκευάζειν
23 μελέτην· ἔπειτα ὥσπερ ψυχὴ καὶ σῶμα δύ' ἐστίν, οὕτω καὶ τῆς ψυχῆς ὁρῶμεν δύο μέρη, τό τε ἄλογον καὶ τὸ λόγον ἔχον, καὶ τὰς ἕξεις τὰς τούτων δύο τὸν ἀριθμόν, ὧν τὸ μέν ἐστιν ὄρεξις τὸ δὲ νοῦς, ὥσπερ δὲ τὸ σῶμα πρότερον τῇ γενέσει τῆς ψυχῆς, οὕτως καὶ τὸ ἄλογον τοῦ λόγον ἔχοντος. φανερὸν δὲ καὶ τοῦτο· θυμὸς γὰρ καὶ βούλησις, ἔτι δὲ καὶ ἐπιθυμία καὶ γενομένοις εὐθὺς ὑπάρχει τοῖς παιδίοις, ὁ δὲ λογισμὸς καὶ ὁ νοῦς προϊοῦσιν πέφυκεν ἐγγίνεσθαι. διὸ πρῶτον μὲν τοῦ σώματος τὴν ἐπιμέλειαν ἀναγκαῖον εἶναι προτέραν ἢ τὴν τῆς ψυχῆς, ἔπειτα τὴν τῆς ὀρέξεως, ἕνεκα μέντοι τοῦ νοῦ τὴν τῆς ὀρέξεως, τὴν δὲ τοῦ σώματος τῆς ψυχῆς.

XIV εἴπερ οὖν ἀπ' ἀρχῆς τὸν νομοθέτην ὁρᾶν δεῖ ὅπως 16

16. *δεῖ παρασκευάζειν* post 17. *μελέτην* (?) *Γ* ‖ 17. *ἐπεὶ* P[1] ‖ *σῶμα καὶ ψυχὴ Γ* † ‖ *δύο* M[s] (num etiam P[1] ignoro) ‖ 19. *καὶ — ἀριθμόν* post 20. *νοῦς* transponenda esse ci. Schneiderus ‖ 20. *ὥσπερ δὲ*] *ὥσπερ καὶ* M[s] ‖ 21. *οὕτω* M[s] P[5] *Π*[2] Bekk. ‖ 22. *γὰρ* om. pr. P[1] (suppl. corr.[1]) ‖ 23. *καὶ* post *δὲ* om. P[5] *Π*[2] Bekk. ‖ *γενομένοις* post *εὐθὺς* (?) *Γ* ‖ 24. *πέφυκεν* post *ἐγγίνεσθαι* P[1.5.] *Π*[2] Bekk. ‖ *ἐγγίγνεσθαι* P[2.3.4.] ‖ 26. *ἀναγκαίαν* M[s] ‖ *τὴν* post *ἢ* om. P[4.5.] S[b] V[b] L[s] ‖ 27. *τὴν δὲ τοῦ*] *τοῦ δὲ* *Γ* M[s] P[1] † ‖ 28. *σώματος*] *τῶν Γ*, *τρίτου* M[s] †.

ratio autem nobis et intellectus naturae finis, quare ad haec generationem et consuetudinum studium oportet praeparare:
23 deinde sicut corpus et anima duo sunt, ita et animae videmus duas partes, quod irrationabile et rationem habens, et habitus horum duos secundum numerum, quorum hic quidem est appetitus, hic autem intellectus, sicut autem corpus prius generatione quam anima, ita et quod irrationabile quam rationem habens. manifestum autem et hoc: animus enim et voluntas adhuc autem et concupiscentia et mox natis existunt pueris, ratiocinatio autem et intellectus procedentibus nata sunt infieri. propter quod primo quidem corporis curam necessarium esse priorem quam eam quae animae, deinde eam quae appetitus, gratia vero intellectus eam quae appetitus, huius autem eorum quae animae.

XIV 16. siquidem igitur a principio legislatorem videre oportet,

1. *nature* in ras. scr. rc. **a** ‖ 5. *hec* **bhlm**, *h'* **cn**, *hoc* **k** ‖ *est* om. **gk** ‖ 6. *hic — intellectus* om. **g** ‖ *hoc* **ahlm**, *hec* **bk**, *h'* **cn** ‖ autem intellectus] *quidem intellectus* **cln**, *quidem intellectos* **m** ‖ 7. et quod] *quod et enim* **a** ‖ 8. et] *ex* **t** Alb. et pr. **m** (crx. rc.) ‖ enim] *autem* **a** ‖ 9. *et* post *autem* om. **bcgh kln** Alb. ‖ 11. *necessariam* **mt** ‖ 13. *gratia — appetitus* om. pr. **m** (suppl. rc.).

τὰ σώματα βέλτιστα γίνηται τῶν τρεφομένων, πρῶτον μὲν (XIV
ἐπιμελητέον περὶ τὴν σύζευξιν, πότε καὶ ποίους τινὰς ὄντας
χρὴ ποιεῖσθαι [πρὸς ἀλλήλους] τὴν γαμικὴν ὁμιλίαν. δεῖ δ'
ἀποβλέποντα νομοθετεῖν ταύτην τὴν κοινωνίαν πρὸς αὐτούς
τε καὶ τὸν τοῦ ζῆν χρόνον, ἵνα συγκαταβαίνωσι ταῖς ἡλι-
κίαις ἐπὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ μὴ διαφωνῶσιν αἱ δυνά-
μεις τοῦ μὲν ἔτι δυναμένου γεννᾶν τῆς δὲ μὴ δυναμέ-
νης, ἢ ταύτης μὲν τοῦ δ' ἀνδρὸς μή (ταῦτα γὰρ ποιεῖ καὶ στά-
σεις πρὸς ἀλλήλους καὶ διαφοράς)· ἔπειτα καὶ πρὸς τὴν 2
τῶν τέκνων διαδοχήν, δεῖ γὰρ οὔτε λίαν ὑπολείπεσθαι τὰ
τέκνα ταῖς ἡλικίαις τῶν πατέρων (ἀνόνητος γὰρ τοῖς μὲν
πρεσβυτέροις ἡ χάρις παρὰ τῶν τέκνων, ἡ δὲ παρὰ τῶν

30. *τὰ σώματα* post *βέλτιστα* P[5] *Π*[2] Bekk. ‖ *γένηται* P[5] *Π*[2] Bekk. 31. *ὄντας* om. P[4] ‖ 32. *πρὸς ἀλλήλους* add. P[1.5.] *Π*[2] Bekk. ‖ 33. *ἀποβλέποντα* post *κοινωνίαν* (?) *Γ* ‖ *περὶ* ante *ταύτην* add. Victorius et fort. iam *Γ* (nescio an recte) ‖ 34. *τοῦ ζῆν* post *χρόνον* (?) *Γ* ‖ *ζῆν*] *συζῆν* corr. P[4] ‖ *συμβαίνωσι* pr. P[5] ‖ 37. *γὰρ* om. S[b] V[b] Ar. ‖ 38. *ἐπει* pr. P[1] 39. *τῶν* om. P[2.3.] ‖ *λίαν* om. *Γ* M[s] P[1] † ‖ *τὰ τέκνα* post 40. *ταῖς ἡλικίαις* P[5] *Π*[2] Bekk. ‖ 40. *ἡληκίαις* pr. M[s].

Glossae. 1334 b, 38. *ἔπειτα* — 1335 a, 4. *πάρεγγυς*] *ἔπειτα* (*ἐπεὶ* P[1]) *φησὶν μέγα συμβάλλεται τὸ μὴ κομιδῇ* (om. P[2]) *νέους συζευγνύναι πρὸς τὴν τῶν τέκνων διαδοχήν· δεῖ γὰρ μήτε γεραιοὺς ὄντας τεκνοποιεῖν· οὐδὲν γὰρ τῶν παίδων* (*τῇδε* P[1]) *ὠφεληθήσονται· μήτ' αὖ* (om. P[2]) *ἄγαν* (om. P[2]) *νέους· οὐδὲ γὰρ αἰδεσθήσονται παρεγγὺς ὄντες οἱ* (om. P[2]) *παῖδες* (om. P[2]), *μᾶλλον δὲ μέμφοιντ' ἄν ἐστιν ὅτε ταῖς τοῦ πατρὸς οἰκονομίαις*. mg. rubr.[1] P[1] et mg.[3] P[2].

qualiter corpora optima fiant eorum, qui educantur, primo qui-
dem curandum circa coniugium, quando et quales quosdam
existentes oportet facere nuptialem collocutionem. oportet au-
tem leges ferre circa hanc communicationem adspicientem ad
ipsos et ad tempus vivendi, ut conveniant aetatibus ad idem
tempus et non dissonent potentiae hoc quidem adhuc potente
generare, hac autem non potente aut hac quidem, viro autem
non (haec enim faciunt et dissensiones ad invicem et diversi-
tates): deinde et ad puerorum successionem, oportet enim ne- 2
que subdeficere pueros aetatibus patrum (sine profectu enim

1. *que* bgn, *quae* chklmt (crx. t[e]) ‖ 4. *aspicientes* rc. a et pr. m (*aspicientem* crx. rc.) ‖ 5. *et ad* om. pr. a (suppl. rc.) ‖ ut] *ubi* Alb. ‖ 6. *hoc quidem* om. pr. b (suppl. mg. rc.) ‖ hoc] *huius* t ‖ *potentie* a, *potentis* t ‖ 8. *ad invicem* om. s ‖ 9. *et* ante *ad* om. t ‖ *succenem* pr. a (crx. rc.).

XVI) *πατέρων βοήθεια τοῖς τέκνοις) οὔτε λίαν πάρεγγυς εἶναι* 1335 a
*(πολλὴν γὰρ ἔχει δυσχέρειαν· ἥ τε γὰρ αἰδὼς ἧττον ὑπάρ-
χει τοῖς τοιούτοις ὥσπερ ἡλικιώταις, καὶ περὶ τὴν οἰκονομίαν
ἐγκληματικὸν τὸ πάρεγγυς)· ἔτι δ', ὅθεν ἀρχόμενοι δεῦρο
μετέβημεν, ὅπως τὰ σώματα τῶν γεννωμένων ὑπάρχῃ*
3 *πρὸς τὴν τοῦ νομοθέτου βούλησιν. σχεδὸν δὴ πάντα ταῦτα
συμβαίνει κατὰ μίαν ἐπιμέλειαν. ἐπεὶ γὰρ ὥρισται τέλος
τῆς γεννήσεως ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰπεῖν ἀνδράσι μὲν ὁ
τῶν ἑβδομήκοντα ἐτῶν ἀριθμὸς ἔσχατος, πεντήκοντα δὲ
γυναιξίν, δεῖ τὴν ἀρχὴν τῆς συζεύξεως κατὰ τὴν ἡλικίαν*
4 *εἰς τοὺς χρόνους καταβαίνειν τούτους. ἔστι δ' ὁ τῶν νέων συν-
δυασμὸς φαῦλος πρὸς τὴν τεκνοποιίαν· ἐν γὰρ πᾶσι ζῴοις
ἀτελῆ τὰ τῶν νέων ἔκγονα καὶ θηλυτόκα μᾶλλον καὶ*

1335 a, 1. *βοήθεια*] *βοή-* in fine versus M[s] ‖ 2. *γὰρ* ante *αἰδὼς* om. *Γ* M[s] P[1] † ‖ 4. *ἔστι* M[s] ‖ 5. *γενωμένων* P[4], *γενομένων* fort. *Γ* ‖ *ὑπάρχει* M[s] P[5] ‖ 6. *ταῦτα* ante *πάντα* M[s], om. *Γ* ‖ 8. *γεννέσεως* P[4] ‖ *ἐπιτοπλεῖστον* P[2] et corr. P[3] ‖ 9. *ἀριθμὸς* ante *τῶν* (?) *Γ* ‖ 10. *γυναιξὶν* P[3.4.] Ald., *γυναιξὶ* M[s] P[2.5.] ‖ 11. *καταβαίνειν* post *τούτους* (?) *Γ* ‖ *ἔτι* Susem. ‖ *δὲ* M[s] ‖ 12. *τὴν* om. P[5] *Π*[3] Bekk. ‖ 13. *ἔγγονα* P[5] *Π*[2] Bekk.[1] ‖ *θηλύτοκα* Camerarius, *θηλύτερα* Coraes.

Locus citatus. 1335 a, 4. *ἀρχόμενοι*] 1334 b, 29 sqq.

senioribus quidem gratia quae a pueris, quod autem a patribus
auxilium pueris) neque valde prope esse (multam enim habet
displicentiam, verecundiaque minus existit talibus tamquam co-
aetaneis, et circa dispensationem querulosum quod propinquum):
adhuc autem, unde incipientes huc devenimus, quatenus cor-
3 pora natorum existant ad legislatoris voluntatem. fere itaque
omnia accidunt secundum unam curam. quoniam enim deter-
minatus est finis generationis, ut ad plurimum est dicere, viris
quidem numerus septuaginta annorum ultimus, quinquaginta
autem mulieribus, oportet principium coniugationis secundum
4 aetatem ad tempora haec descendere. est autem iuvenum coi-
tus pravus ad puerorum procreationem: in omnibus enim ani-
malibus imperfecti iuvenum fetus et femelletoka magis et parvi

1. *quidem* om. t Alb. ‖ 3. que] $\bar{q}$ (i. e. *quae*) c ‖ 5. *unde*, sed *nde* in ras. a rc. m. scr. a ‖ *huic* pr. a (*i* eras.) ‖ 7. *itaque* post *omnia* rep. m ‖ curam] *enam* (ut videtur) pr. m, *caussam* crx. ead. man. ‖ enim] *autem* Alb., *enim non* t[a] ‖ 8. *viri* pr. m (crx. rc.) ‖ 11. *vel iuniorum* post *iuvenum* add. bghklmnt Alb. et mg. Ald. Mon., *legitimorum* add. c ‖ 13. *femelletoca* t, *femelleto* pr. a (crx. rc.), *femellecoka* bm, *famellecoka* c, *foemellae et hoc* t[a] Alb. ‖ *et pueri* c, om. in lac. pr. m (suppl. rc.).

(XVI) μικρα τὴν μορφήν, ὥστ' ἀναγκαῖον αὐτὸ τοῦτο συμβαίνειν καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων. τεκμήριον δέ· ἐν ὅσαις γὰρ τῶν πόλεων ἐπιχωριάζει τὸ νέους συζευγνύναι καὶ νέας, ἀτελεῖς καὶ μικροὶ τὰ σώματα εἰσίν. ἔτι δὲ ἐν τοῖς τόκοις αἱ νέαι πονοῦσί τε μᾶλλον καὶ διαφθείρονται πλείους· διὸ καὶ τὸν χρησμὸν γενέσθαι τινές φασι διὰ τοιαύτην αἰτίαν τοῖς Τροιζηνίοις, ὡς πολλῶν διαφθειρομένων διὰ τὸ γαμίσκεσθαι τὰς νεωτέρας, ἀλλ' οὐ πρὸς τὴν τῶν καρπῶν κομιδήν. ἔτι δὲ καὶ πρὸς σωφροσύνην συμφέρει τὰς ἐκδόσεις ποιεῖσθαι πρεσβυτέραις· ἀκολαστότεραι γὰρ [εἶναι] δοκοῦσι νέαι χρησάμεναι ταῖς συνουσίαις. καὶ τὰ τῶν ἀρρένων

14. *τοῦτο αὐτὸ Γ*, *ταὐτὸ τοῦτο* P[5] Π[2] Ar. Bekk. ‖ *συμβαίνειν* post 15. *ἀνθρώπων Γ* ‖ 16. *ἐπιχωριάζει* post lacunam pr. P[1], *ἐπιχωριάζεται* P[5] Π[2] Bekk. et mg. p[1] et, ut videtur, *Γ* ‖ *τὸ*] *τους* M[s] P[5] ‖ *συζευγνῦναι* M[s] et pr. P[3] (crx. rc.) ‖ 17. *δὲ* om. P[4] ‖ *τοῖς*] *τῶ* pr. P[3] (crx. rc.) ‖ 18. *αἱ νέαι*] *ἔνιαί Γ* M[s] et pr. P[1] (*ἄλλως αἱ νέαι* mg. p[1]) † ‖ *πονοῦσι* post *τε* M[s] P[1] ‖ 19. *γενέσθαι* post *φασι Γ*, *γίνεσθαι* P[4] ‖ 20. *τριζηνίοις* pr. P[3] (crx. rc.) ‖ *γαμίσγεσθαι* pr. P[3] (crx. et in textu et in mg. rc.) ‖ 21. *ἀλλ'*] *καὶ* fort. *Γ* ‖ *συγκομιδήν* P[1] ‖ 22. *σωφοσύνην* P[4] ‖ *ἐκδόσεις*] *συνουσίας* (?) *Γ*, *nuptias* Ar. ‖ 23. *εἶναι* add. P[5] Π[2] Ar. Bekk. ‖ 24. *ἀρρέων* P[4].

Glossa. 1335 a, 19. *τὸν χρησμὸν*] *τὸ μὴ τέμνε νέαν ἄλοκα.* mg.[1] P[1] et mg.[3] P[2]. unde Goettlingius hexametrum sic constituere conatus est: *ἀλλὰ νέας, Τροίζην, ἄλοκας μὴ τέμνε βαθείας*, Schmidtius vero trimetri exitum sic: *ἄλοκα μὴ τέμνειν νέαν*.

secundum formam, quare necessarium hoc ipsum et in hominibus accidere. argumentum autem: in quibuscunque enim civitatum lexatur iuvenes coniugari et iuvenculas, imperfecti et parvi corporibus sunt. adhuc autem in partibus quaedam dolent magis et perimuntur plures: propter quod et oraculum quidam aiunt factum fuisse propter talem caussam Troezeniis, tamquam multis pereuntibus propter nubere magis iuvenculas, sed non ad fructuum productionem. adhuc autem et ad temperantiam expedit coitus facere senioribus: intemperantiores enim videntur iuvenculae, quae usae fuerunt coitibus. et masculorum corpora

1. *sed* ante *hoc* in ras. add. a ‖ *in* om. Alb. ‖ *omnibus* **cghklmn** et mg. Ald. Mon. et corr. a et pr. b (crx. rc.) ‖ 3. *ālatur* pr. a, *laxatur* t Alb. et rc. a, *lex datur* s ‖ *coniugari* post *iuvenculas* Alb., *coniugati* m ‖ *corporis* t (crx. t[a]) et corr. m ‖ 4. *adhuc autem* om. c ‖ quaedam] *iuvenes* t ‖ 5. *quidem* mt Alb. ‖ 6. *procxeniis* am, *pro exenniis* c, *exenniis* pr. b, *vel trezeniis* (ut videtur) mg. rc. b, *trezeniis* t (crx. t[a]), *pro eximiis* Alb. ‖ 7. sed] *et* t[c] et codices et Alb. ‖ 10. *fuerint* t Alb.

(XIV) [δὲ] σώματα βλάπτεσθαι δοκεῖ πρὸς τὴν αὔξησιν, ἐὰν ἔτι τοῦ σώματος αὐξανομένου ποιῶνται τὴν συνουσίαν· καὶ γὰρ τούτου τις χρόνος ὡρισμένος, ὃν οὐχ ὑπερβαίνει πληθύον ἔτι.
6 διὸ τὰς μὲν ἁρμόττει περὶ τὴν τῶν ὀκτωκαίδεκα ἐτῶν ἡλικίαν συζευγνύναι, τοὺς δ' ἑπτὰ καὶ τριάκοντα, ἢ μικρόν. ἐν τοσούτῳ γὰρ ἀκμάζουσί τε τοῖς σώμασι σύζευξις ἔσται, καὶ πρὸς τὴν παῦλαν τῆς τεκνοποιίας συγκαταβήσονται τοῖς χρόνοις εὐκαίρως· ἔτι δὲ ἡ διαδοχὴ τῶν τέκνων τοῖς μὲν ἀρχομένης ἔσται τῆς ἀκμῆς, ἐὰν γίνηται κατὰ λόγον εὐθὺς ἡ γένεσις, τοῖς δὲ ἤδη καταλελυμένης τῆς ἡλι-

25. δὲ add. P^{5} Π^{2} Bekk. ‖ τῶν νέων post τὴν add. pr. P^{1} (del. corr.[1]) ‖ ἐάν τι pr. P^{1}, ἐάν ἔτι corr. P^{1} ‖ 26. τοῦ σώματος om. nonnulli codices Sepulvedae et Victori, prob. Schneiderus et Goettlingius ‖ σώματος] σπέρματος M^{s} P^{3} Π^{3} et pr. P^{1} (ἄλλως σώματος mg. P^{1}) et pr. P^{2} (nam σώμ sunt in ras. et σπέρματος ἦν γεγραμμένον adscr. mg.[3]) † ‖ αὐξανομένων ci. Schneiderus, αὐξανομένους ci. Goettlingius ‖ τὴν om. pr. P^{3} (suppl. rc.) ‖ 27. χρόνος post ὡρισμένος $P^{1.5.}$ Π^{2} Bekk. ‖ πλη^{γ}θῦον Bekk.[2], πλη M^{s}, *multum* Guil. Ar. ‖ 28. τῶν — ἐτῶν post ἡλικίαν (?) Γ ‖ 29. συζευγνῦναι P^{1}, συζευχθῆναι M^{s} ‖ ἑπτὰ] ἓξ Ar., πέντε olim ci. Spengelius ‖ ἢ μικρὸν del. Sepulveda, in v. 27. post ἔτι tri. Goettlingius, lacunam statuit Schneiderus, ἢ μικρὸν ⟨πλείω⟩ vel ἢ μικρὸν ⟨ἐπέκεινα⟩ ci. Coraes ‖ 30. τοσούτῳ] τούτῳ P^{5} Π^{3} Ar. et mg.[1] P^{1} ‖ γὰρ] *enim tempore* Guil. Ar. ‖ ἀκμάσουσί M^{s}, ἀκμάζουσά $P^{4.5.}$ S^{b} V^{b} † ‖ ⟨ἡ⟩ σύζευξις Schneiderus ‖ 31. παῦλαν P^{1}, *perfectum* Guil. ‖ συγκαταβήσεται Π Alb. Thom. Bekk. ‖ 32. τέκνων in ras. P^{5} ‖ 33. ἀρχομένης post ἔσται Γ, ἀρχομένοις M^{s} P^{1} Π^{2} et pr. P^{5} ‖ γίγνηται P^{5} Π^{2} Bekk.[1], γένηται P^{1} ‖ 34. γέννησις Reizius ‖ τοῖς] τῆς M^{s} ‖ τῆς ἡλικίας secl. Spengelius.

laedi videntur ad augmentum, si adhuc corpore crescente fecerint coitum: et enim huius quoddam tempus determinatum, quod
C non excedit multum adhuc. propter quod has quidem congruit circa aetatem decem et octo annorum coniugari, hos autem circa triginta septem aut parum. in tanto enim tempore perfectis corporibus coniugatio erit, et ad perfectum puerorum procreationis convenient temporibus opportune: adhuc autem successio puerorum hiis quidem erit inchoante akmes, si fiat secundum rationem mox generatio, hiis autem resoluta iam

1. *et* ante *ad* et *deficere* post *augmentum* add. Alb. ‖ *excrescente* a ‖ *fecerunt* mt et pr. a (crx. t^{a}) ‖ 3. *quod* om. Alb. ‖ 4. *circa aetatem* om. pr. b (suppl. mg. rc.) ‖ 5. *profectis* pr. b, *perfectum* a et mg. Ald. Mon., *profectum* cghklmst Alb. et rc. b ‖ 7. *conveniunt* g, *conveniet* t Alb., *convenit* m ‖ 8. *achines* a, *achmes* bcm, *acmi* t, *ab hiis achymos* Alb. ‖ 9. *autem* om. Alb.

κίας πρὸς τὸν τῶν ἑβδομήκοντα ἐτῶν ἀριθμόν. περὶ μὲν 7
οὖν τοῦ πότε δεῖ ποιεῖσθαι τὴν σύζευξιν, εἴρηται. τοῖς δὲ
περὶ τὴν ὥραν χρόνοις δεῖ χρῆσθαι, οἷς οἱ πολλοὶ χρῶνται καλῶς
καὶ νῦν, ὁρίσαντες χειμῶνος ποιεῖσθαι τὴν συναυλίαν ταύτην.
δεῖ δὲ καὶ αὐτοὺς ἤδη θεωρεῖν πρὸς τὴν τεκνοποιίαν τά τε
παρὰ τῶν ἰατρῶν λεγόμενα καὶ τὰ παρὰ τῶν φυσικῶν·
οἵ τε γὰρ ἰατροὶ τοὺς καιροὺς τῶν σωμάτων λέγουσιν ἱκανῶς.
1335 b *καὶ περὶ τῶν πνευμάτων οἱ φυσικοί, τὰ βόρεια τῶν νο-*
τίων ἐπαινοῦντες μᾶλλον. ποίων δὲ τινῶν τῶν σωμάτων 8
ὑπαρχόντων μάλιστ' ⟨ἂν⟩ ὄφελος εἴη τοῖς γεννωμένοις, ἐπιστή-
σασι μὲν μᾶλλον λεκτέον ἐν τοῖς περὶ τῆς παιδονομίας,
τύπῳ δὲ ἱκανὸν ⟨δεῖ⟩ εἰπεῖν καὶ νῦν. οὔτε γὰρ ἡ τῶν ἀθλητῶν

35. *τὸν*] *τὴν* M[s] | *ἀριθμὸν* ante *τῶν* (?) Γ | 37. *δεῖ χρῆσθαι* om. P[5] Π[2] Ar. Bekk., prb. Madvigius | *χρᾶσθαι* M[s] P[1] | *οἷς*] *ὡς* P[5] Π[2] Ar. Bekk. Schmidtius (fors. recte), secl. Madvigius | *καλῶς* post 38. *νῦν* ita, ut commate inter *νῦν* et *καλῶς* interpungatur, non male tri. Schmidtius | 38. *ποιεῖσθαι* post *τὴν συναυλίαν* P[5] Π[2] Bekk. | *συναυλίαν*] *συνουσίαν* Zwingerus, rec. Bekk.[2] | 39. *δεῖ*] *δὲ* pr. P[3] (crx. rc.) | *δὲ*] *δὴ* P[2] Π[3] Bekk. et rc. P[3], *δι'* pr. P[3] † | *ἤδη* om. Γ | 41. *λέγουσι* post *ἱκανῶς* P[5] Π[2] Bekk.

1335 b, 1. *βόρια* P[5] | 2. *τὰ σώματα* M[s] | 3. *μάλιστ' ⟨ἂν⟩* Coraes, *μάλιστα ἂν* M[s] (nisi erravit Schoellius), *μάλιστα* Γ P[1.5] Π[2] Bekk.[1] *γεννωμένοις* P[4] | 4. *μᾶλλον — τοῖς* om. in lac. pr. P[1] (suppl. p[1]) | *παιδονομίας*] *παιδείας* Γ M[s] et pr. P[1] (crx. mg. p[1]), *disciplina liberorum* Ar. | 5. *οὔτε γὰρ ἡ* om. in lac. pr. P[1] (suppl. p[1], tantaque erat lacuna, ut ductus litterarum maxime dilatare cogeretur).

Locus citatus. 1335 b, 3. *ἐπιστήσασι — 4. παιδονομίας*] v. praef.

aetate ad numerum septuaginta annorum. de eo quidem igitur, 7
quod est quando oportet fieri coniugium, dictum est, hiis autem
quae circa temporaneitatem temporibus oportet uti, quibus multi
utuntur bene etiam nunc, determinantes hieme fieri commoratio-
nem hanc. oportet autem et ipsos speculari ad puerorum pro-
creationem et quae a medicis dicuntur et quae a physicis: me-
dici enim tempora corporum dicunt sufficienter et de spiritibus
physici, boreales australibus laudantes magis. qualibus autem 8
quibusdam corporibus existentibus maxime utilitas erit hiis, qui
generantur, scientibus quidem magis dicendum in hiis quae de
disciplina, typo autem sufficiens dicere et nunc. neque enim

4. *commeracionem* m, *commemoracionem* k, *communicationem* g, *al. concamoracionem* mg. rc. (?) h | 5. *procreacionem* ante *puerorum* m, om. h[2] || 6. *quae* ante *a medicis* om. e | 7. spiritibus] *speciebus* pr. b (crx. mg. rc.) 8. *torales* pr. a (crx. rc.).

(XIV) χρήσιμος ἕξις πρὸς πολιτικὴν εὐεξίαν [οὔτε πρὸς εὐεξίαν] οὐδὲ
πρὸς ὑγίειαν καὶ τεκνοποιίαν, οὔτε ἡ θεραπευτικὴ καὶ κακοπο-
νητικὴ λίαν, ἀλλ' ἡ μέση τούτων. πεπονημένην μὲν οὖν ἔχειν
δεῖ τὴν ἕξιν, πεπονημένην δὲ πόνοις μὴ βιαίοις, μηδὲ πρὸς ἕνα
μόνον **, ὥσπερ ἡ τῶν ἀθλητῶν ἕξις, ἀλλὰ πρὸς τὰς τῶν
ἐλευθερίων πράξεις. ὁμοίως δὲ δεῖ ταὐτὸ ὑπάρχειν καὶ ἀν-
9 δράσι καὶ γυναιξίν. χρὴ δὲ καὶ τὰς ἐγκύους ἐπιμελεῖσθαι
τῶν σωμάτων, μὴ ῥᾳθυμούσας μηδ' ἀραιᾷ τροφῇ χρωμέ-
νας. τοῦτο δὲ ῥᾴδιον τῷ νομοθέτῃ ποιῆσαι προστάξαντι καθ'
ἡμέραν τινὰ ποιεῖσθαι πορείαν πρὸς θεῶν ἀποθεραπείαν

---

6. ἕξις om. in lac. pr. P[1] (suppl. p[1]) ‖ τὴν ante πολιτικὴν add. P[5] ‖ εὐεξίαν] ἀξίαν pr. P[1] (crx. mg. p[1]) ‖ οὔτε πρὸς εὐεξίαν om. P[1.5.] Π[2] Ar. Bekk. ‖ οὐδὲ Coraes, οὔτε Π ‖ οὐδὲ — 7. τεκνοποιίαν om. pr. P[2] (οὔτε κ. τ. λ. suppl. corr.[1] ita, ut nunc haec verba in ras. et sequentia οὔτε ἡ θεραπευτικὴ in mg. legantur) ‖ 7. πρὸς om. in lac. pr. P[1] (suppl. p[1]) ‖ ὑγείαν M[s] P[1.5.] ‖ θεραποντικὴ M[s] et, ut videtur, pr. P[1], nam ευ in ras. scr. p[1], nisi quod inferior ε litterae ductus iam a pr. P[1] profectus est, *curis indigens* Guil. ‖ κακοποιητικὴ M[s] et pr. P[1] (em. p[1]), *male habens* Guil., *imbecilla* Ar., καταπονητικὴ Boiesenus ‖ 8. δεῖ μὲν οὖν ἔχειν τὴν ἕξιν πεπονημένην Γ ‖ ἔχειν om. in lac. pr. P[1] (suppl. p[1]) ‖ 9. ἓν gl. mg.[3] P[2] (v. glossarum indicem) et idem ci. Schneiderus, rec. Bekk.[2] ‖ 10. μόνον ⟨σκοπόν⟩ ci. Susem., forsitan tamen praeferenda sit Schneideri emendatio ‖ τῶν ἐλευθέρων post 11. πράξεις (?) Γ ‖ 11. ἐλευθέρων Γ P[1] ‖ ταυτὸ P[1], ταῦτα P[5] Π[2] Ar. Bekk. ‖ καὶ om. P[5] Π[2] Bekk. ‖ 12. ἐγγύους P[1] Ald. ‖ 13. ἀραιᾶ M[s] ‖ 15. ποιεῖσθαι post πορείαν (?) Γ ‖ πορίαν pr. P[3] (crx. rc.) ‖ θεραπείαν P[5].

GLOSSA. 1335 b, 9. πρὸς ἕνα μόνον] σῆ ὡς οὐ πρὸς ἕν τι δεῖ γυμνάζειν τοὺς παῖδας. mg.[3] P[2].

qui athletarum opportunus habitus ad politicam bonam habitudi-
nem neque ad euexiam neque ad sanitatem et puerorum pro-
creationem neque qui curis indigens et male habens valde, sed
medius horum. oportet quidem igitur habere habitum labores
passum, passum autem labores non violentos neque ad unum
solum sicut athletarum habitus, sed ad actiones liberorum. si-
9 militer autem oportet idem existere et viris et mulieribus. opor-
tet autem et praegnantes curare de corporibus non desidia tor-
pentes neque subtili cibo utentes. hoc autem facile legislatori
facere praecipienti cotidie aliquod iter facere ad deorum reve-

---

1. *opportunus* n, *oportunus* h[2], *optimus* t Alb. et, nisi fallor, abcm ‖ 2. *uexiam* pr. b (crx. rc.), *enexiam* cgh[2]m, *euechiam* n ‖ *et* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ 5. *passivum*, *passivum* t (crx. t[a]), *passum* cg et pr. l (crx. rc.) ‖ 7. *idem* om. Alb. ‖ 9. *legislatoris* rc. m ‖ 10. *praecipiti* n et pr. bhlm (crx. mg. rc. bl, *al. praecipienti* mg. rc. h), *praecipiti* c.

ταῖς εἰληχυίαις τὴν περὶ τῆς γενέσεως τιμήν. τὴν μέντοι διάνοιαν τοὐναντίον τῶν σωμάτων ῥᾳθυμοτέρως ἁρμόττει διάγειν· ἀπολαύοντα γὰρ φαίνεται τὰ γεννώμενα τῆς ἐχούσης ὥσπερ [καὶ] τὰ φυόμενα τῆς γῆς. περὶ δὲ ἀποθέσεως καὶ τροφῆς τῶν γενομένων ἔστω νόμος μηδὲν πεπηρωμένον τρέφειν, διὰ δὲ πλῆθος τέκνων [ἐὰν] ἡ τάξις τῶν ἐθῶν κωλύει μηδὲν ἀποτίθεσθαι τῶν γινομένων· ὡρίσθαι γὰρ δεῖ τῆς τεκνοποιίας τὸ πλῆθος, ἐὰν δέ τισι γίνηται παρὰ (XIV)

16. *ταῖς εἰληχυίαις Γ* Ar., *τῶν εἰληχότων Π* et cum ceteris editoribus Schneiderus et Bekk. ‖ *τῆς* ante *περὶ* add. M[s] ‖ *τὰς γενέσεις* ci. Schneiderus ‖ 17. *ἁρμόττειν* pr. M[s] ‖ 18. *ἀπολάβοντα* M[s], *ἀπολαβόντα Γ* Ar. ‖ *τὰ γὰρ γεννώμενα φαίνεται ἀπολαβόντα Γ* ‖ *γενόμενα Π*[2] Bekk.[1] ‖ *ἐχούσης*] *τεκούσης* Scaliger ‖ 19. *καὶ* ante *τὰ* add. *Π*[3] Bekk. † ‖ *καὶ*] *ἢ* Ar. ‖ 20. *γινομένων* M[s] Bekk.[2], *γιγνομένων Π*[2] Bekk.[1], *γεννωμένων* P[5] ‖ 21. *τέκτων* P[4] ‖ *ἐὰν* add. P[5] *Π*[2] Ar. Bekk. et mg. P[1], prob. Schoemannus (Griech. Alterth. ed. II. t. I. p. 517. n. 1), qui sic interpungendum esse censet: *τέκνων (ἐὰν ἡ τάξις τῶν ἐθῶν κωλύῃ μηδὲν ἀποτίθεσθαι τῶν γιγνομένων) ὡρίσθαι γε δεῖ κ. τ. λ.*, *ἐὰν μὴ* add. Scaliger ‖ *ἐθῶν* M[s] P[1.2.3.5.] V[b] W[b] Ald., *ἐθνῶν Γ* P[4.6.] S[b] L[s] C[c] Ar. ‖ 22. *κωλύῃ* P[2.4.5.] S[b] V[b] Ar. Ald. Bekk. et corr.[1] P[1] et rc. P[3], *κωλύοι*, ut videtur, pr. P[3], *κωλύσει* ci. Susem. ‖ *μηθὲν* P[2.3.5.] ‖ *γιγνομένων* P[5] *Π*[2] Bekk.[1], *γεννωμένων* Scaliger, *γενομένων* vel *γεννωμένων* ci. Coraes, et fort. *γενομένων* habuit *Γ* ‖ *ὧρισθαι* M[s], *ὁρισθῆναι* pr. P[1], *ὧρισται* P[3.5.] *Π*[3] Scaliger Bekk. et pr. P[2] (em. corr.[1], *σται* oblitteratum, *σθαι* superscriptum, acutus super *ι* additus, sed super *ω* non deletus est) et mg. P[1], *ὡρίσθω* Spengelius † ‖ *δεῖ γὰρ ὡρίσθαι Γ* ‖ *γὰρ*] *γοῦν* Coraes, *γε* Schoemannus ‖ 23. *δεῖ*] *δὴ* P[2.5.] *Π*[3] Scaliger Bekk. et mg. P[1] et rc. P[3] † ‖ *τῆς τεκνοποιίας* post *τὸ πλῆθος* (?) *Γ*, *τῆς παιδοποιίας* P[5] ‖ *γίγνηται Π*[2] Bekk.[1], *γένηται* M[s].

Glossae. 1335 b, 20. *ἔστω* — 21. *τρέφειν*] *σῆ τὸ μηδὲν πεπηρωμένον τρέφειν.* mg. rubr.[2] P[1] ‖ 21. *διὰ* — 22. *γινομένων*] *αἰτία τοῦ μὴ ἐκτίθεσθαι τὰ βρέφη.* mg.[3] P[2] ‖ 23. *ἐὰν* — 25. *ἄμβλωσιν*] *τί λέγει ὁ δαιμόνιος τούτοις;* mg. rc. P[3], cf. quae idem adnotavit ad II, 9. 1269 b, 26 sq. c. 10. 1272 a, 23 sqq.

rentiam hiis, quae sortitae sunt eum qui de generatione honorem. intellectum vero e contrario corporibus pigrius congruit deducere: quae enim generantur videntur absumentia ab ea, quae habet, sicut nascentia a terra. de reservatione autem et alimento genitorum sit lex nullum orbatum nutrire, propter multitudinem autem puerorum ordo gentium prohibet nihil reservari genitorum: oportet enim determinatam esse multitudinem puero-

1. *sorte* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ *quae* t Alb. ‖ 3. *assumencia* b m et rc. a (nam *ssu* in ras. scr.), *asumentia* h[2], *assumentia* s t[a] Alb. ‖ 4. *servatione* a ‖ 6. *gentium* in ras. scr. rc. a ‖ *reserva* pr. m, *reservare* rc. m ‖ 7. *determinatum* pr. m, *determinatim* rc. m.

(XIV) ταῦτα συνδυασθεῖσιν, πρὶν αἴσθησιν ἐγγενέσθαι καὶ ζωήν, ἐμποιεῖσθαι δεῖ τὴν ἄμβλωσιν· τὸ γὰρ ὅσιον καὶ τὸ μὴ
11 διωρισμένον τῇ αἰσθήσει καὶ τῷ ζῆν ἔσται. ἐπεὶ δ' ἡ μὲν ἀρχὴ τῆς ἡλικίας ἀνδρὶ καὶ γυναικὶ διώρισται, πότε ἄρχεσθαι δεῖ τῆς συζεύξεως, καὶ πόσον χρόνον λειτουργεῖν ἁρμόττει πρὸς τεκνοποιίαν ὡρίσθω· τὰ γὰρ τῶν πρεσβυτέρων ἔκγονα, καθάπερ καὶ τὰ τῶν νεωτέρων, ἀτελῆ γίνεται καὶ τοῖς σώμασι καὶ ταῖς διανοίαις, τὰ δὲ τῶν γεγηρακότων ἀσθενῆ. διὸ κατὰ τὴν τῆς διανοίας ἀκμήν· αὕτη δέ ἐστιν ἐν τοῖς πλείστοις ἥνπερ τῶν ποιητῶν τινὲς εἰρήκασιν οἱ μετροῦντες ταῖς ἑβδομάσι τὴν ἡλικίαν, περὶ τὸν χρόνον τὸν τῶν πεν-
12 τήκοντα ἐτῶν. ὥστε τέτταρσιν ἢ πέντε ἔτεσιν ὑπερβάλλοντα

24. *συνδυασθέντων Π* Bekk., *⟨τῶν⟩ συνδυασθέντων* ci. Coraes || 25. *μὴ* om. P[5] Π[2] || 26. *τῷ ζῆν*] *τὸ μὴν* pr. M[s] || 27. *ἄρχεσθαι* post 28. *δεῖ* Γ || 28. *δεῖ*] *χρὴ* P[5] Π[2] Bekk. || *ζεύξεως* M[s] et pr. P[1] (em. corr.[1]) || 30. *καὶ* ante *τὰ* om. Π Ar. Bekk. || *τὰ* om. M[s] et fort. Γ || *τῶν* om. P[1] || *γίγνεται* P[2.3.] || 31. *γηρασκόντων* M[s] et pr. P[1] (crx. *γρ.* mg.) || 32. *δὲ ἐστὶν* P[1], *δ' ἐστὶν* Π[2] Bekk. || 34. *τὸν τῶν πεν* in ras. P[3] || *τῶν* om. M[s] || 35. *ὥστε*] *ὡς* Γ M[s] et pr. P[1], *ὥστε* corr.[1] P[1].

Locus citatus. 1335 b, 33. *τῶν ποιητων τινὲς*] Solon fr. 27 Bergk.
Glossa. 1335 b, 33. *οἱ* — 34. *ἡλικίαν*] *οἱ εἰς ζ̄ ἡλικίας διαιροῦντες.* p[2].

rum procreationis, si autem aliquibus fiant praeter haec combinatis, antequam sensus insit et vita, fieri oportet aborsum: quod enim sanctum et quod non determinatum sensu et ipso
11 vivere erit. quoniam autem principium quidem aetatis viro et mulieri determinatum est, quando oportet incipere coniugationem, et quanto tempore deservire congruit ad puerorum procreationem, sit determinatum: seniorum enim fetus sicut et iuniorum imperfecti fiunt et corporibus et intellectibus, qui autem decrepitorum debiles. propter quod secundum intellectus akmen: haec autem est in plurimis, quam quidem poetarum aliqui dixerunt mensurantes hebdomadibus aetatem, circa tempus quinqua-
12 ginta annorum, ut quattuor aut quinque annis excedentem

1. praeter] *propter* **beghklmnt** et pr. **a** (crx. **t**[a]), *prae* corr. **a** || *hoc* **mt** Alb. || 2. *fieri* post *oportet* **a** || 3. *quod* — 4. *erit* om. Alb. || quod] *quoddam* **a** || sanctum] *semen* **ch**[2] et in ras. rc. **a**, *sem̄* **h**[2], *scm̄* (i. e. *sanctum*) aut *sem̄* pr. **k**, *sanum* rc. **k**, *factum* **g**, *senium* pr. **h**, *al. sciunt* mg. rc. (?) **h**, *sciū* **n** || *quoddam enim non* **a** || *sensu* om. **t** || 4. *quidam* **t**, *quoddam* **t**[a] || 7. *sic* **bcm** || *et* ante *iuniorum* om. pr. **k** (suppl. rc.) || 8. *fiunt* om. pr. **b** (suppl. mg. rc.) || 9. *intellectum achineii* Alb., *intellectus ac mens* **t**[a] || 10. *hoc* **abmt** Alb. || *est* om. Alb. || 12. *excedentem* post 324, 1. *etatem* **a**.

τὴν ἡλικίαν ταύτην ἀφεῖσθαι δεῖ τῆς εἰς τὸ φανερὸν γεν- (XIV)
νήσεως· τὸ δὲ λοιπὸν ὑγιείας χάριν ἢ τινος ἄλλης τοιαύτης αἰτίας φαίνεσθαι δεῖ ποιουμένους τὴν ὁμιλίαν. περὶ δὲ τῆς πρὸς ἄλλην καὶ πρὸς ἄλλον, ἔστω μὲν ἁπλῶς μὴ καλὸν ἁπτόμενον φαίνεσθαι μηδαμῇ μηδαμῶς, ὅταν ᾖ καὶ προσαγορευθῇ πόσις, περὶ δὲ τὸν χρόνον τὸν τῆς τεκνοποιίας
1336 a *ἐάν τις φαίνηται τοιοῦτόν τι δρῶν, ἀτιμίᾳ ζημιούσθω πρεπούσῃ πρὸς τὴν ἁμαρτίαν.*

17 *γενομένων δὲ τῶν τέκνων οἴεσθαι μεγάλην εἶναι δια-* XV
φορὰν πρὸς τὴν τῶν σωμάτων δύναμιν τὴν τροφήν, ὁποία τις ἂν ᾖ. φαίνεται δὲ διά τε τῶν ἄλλων ζῴων ἐπισκοποῦσι, καὶ διὰ τῶν ἐθνῶν οἷς ἐπιμελές ἐστιν εἰσάγειν τὴν

36. *τὴν ἡλικίαν ταύτην* om. in lac. pr. P^1 (suppl. p^1) ‖ 37. *ὑγιείας χάριν* om. in lac. pr. P^1 (suppl. p^1) ‖ *ὑγείας* M^s P^5 ‖ 38. *φαίνεσθαι* post *δεῖ* Γ ‖ *φαίνεσθαι* — 40. *ἁπτόμενον* om. pr. P^4 (sub textu addita sunt) *δεῖ*] *δὴ* M^s ‖ *τὴν* om. in lac. pr. P^1 (suppl. p^1) ‖ 39. *τῆς*] *τὴν* M^s ‖ *καὶ*] *ἢ* P^5 $Π^2$ Bekk. (nescio an recte) ‖ 40. *φαίνεσθαι*] v. var. lect. Lat. ‖ 41. *πόσις*] *connubium* Guil. †.

1336 a, 1. *φαίνεται* P^4 ‖ *ἀτιμίᾳ* post *ζημιούσθω* (?) Γ ‖ 3. *οἴεσθαι* post *μεγάλην* Γ, *οἴεσθαι* ⟨*δεῖ*⟩ Susem. ‖ 4. *ὁποῖα* M^s ‖ 5. *δὲ*] *τὲ* M^s, *τε* P^1 $Π^2$ † ‖ *ἄλλων* sequente spatio octo fere litterarum P^1 ‖ 6. *εἰσάγειν*] *ἄγειν* M^s P^1, *ἀεὶ* $Π^2$ Ar., *ἀσκεῖν* Coraes.

Glossa. 1335 b, 38. *περὶ* — 41. *πόσις*] *ἐνταῦθα κωλύει ἑτέραις συνέρχεσθαι γυμναιξὶ μετὰ τὸ ὅλως γαμεῖν· ὁμοίως δὲ μηδὲ τὴν γυναῖκα ἄλλῳ μοιχεύεσθαι.* mg.[3] P^2.

aetatem hanc dimittere oportet eam quae ad manifestum generationem: quod autem reliquum sanitatis gratia aut alicuius alterius talis caussae oportet videri facientes collocutionem. de ea autem quae ad aliam et ad alium sit quidem simpliciter non bonum tangentem v i d e r i nullatenus nullo modo, cum fuerit et appelletur connubium, circa tempus autem puerorum procreationis si quis appareat tale quid agens, damnificetur inhonoratione decenti ad peccatum.

17. natis autem pueris magnam putare esse differentiam XV
ad corporum potentiam alimentum, quale quoddam utique sit. apparet autem et per alia animalia considerantibus et per gentes, quibus cura est inducere bellicum habitum lactis abundans

1. *dimittere* post *oportet* Alb. ‖ *oporteat?* ‖ *manifestam* abghh[2]kmt Alb. ‖ 3. *alterius* om. Alb. ‖ *talis* post *cause* a ‖ *talem* post *facientes* add. a ‖ 4. *autem* om. c ‖ et] *aut* t (crx. t^a) ‖ *ad* om. m ‖ 5. *videre* t^c et codices et Alb. ‖ 7. *dampnificatur* pr. b (crx. rc.) ‖ 9. *satis* ohlt Alb. ‖ *autem* om. Alb. ‖ *putari* codices ‖ *esse* om. Alb. ‖ 11. autem] *alite* Alb., om. t.

(XV) πολεμικὴν ἕξιν, ἡ τοῦ γάλακτος πλήθουσα τροφὴ μάλιστ' οἰκεία τοῖς σώμασιν, ἀοινοτέρα δὲ διὰ τὰ νοσήματα. ἔτι δὲ καὶ κινήσεις ὅσας ἐνδέχεται ποιεῖσθαι τηλικούτους συμφέρει. πρὸς δὲ τὸ μὴ διαστρέφεσθαι τὰ μέλη δι' ἁπαλότητα χρῶνται καὶ νῦν ἔνια τῶν ἐθνῶν ὀργάνοις τισὶ μηχανικοῖς, ἃ τὸ σῶμα ποιεῖ τῶν τοιούτων ἀστραβές. συμφέρει δ' εὐθὺς καὶ πρὸς τὰ ψύχη συνεθίζειν ἐκ μικρῶν παίδων· τοῦτο γὰρ καὶ πρὸς ὑγίειαν καὶ πρὸς πολεμικὰς πράξεις εὐχρηστότατον. διὸ παρὰ πολλοῖς ἐστὶ τῶν βαρβάρων ἔθος τοῖς μὲν εἰς ποταμὸν ἀποβάπτειν τὰ γινόμενα [ψυχρόν], τοῖς δὲ σκέπασμα ψυχρὸν ἀμπισχεῖν, οἷον

7. πληθύουσα Victorius Bekk. ‖ 8. οἰκεῖα P1, οἰκία P4 ‖ ἀοινοτερα Ms ‖ νοσήματα] σώματα P4.6. Ls † ‖ 9. καὶ del. Schneiderus ‖ τηλικούτων Ms P1.2.3.5. Sb Vb Ald. Bekk., τηλικούτω P4.6. Ls ‖ 10. διαστρέφεσθαι P3 Π2 Ar. Bekk. et γρ. mg. P1, διαφέρεσθαι Ms et corr.1 P1, διαφέρθαι pr. P1, *defluere* (*diffluere?*) Guil. ‖ ἁπαλότητα Ms, ἁπλότητα Π3 † ‖ 12. ποιεῖ ἀστραβὲς τὸ σῶμα τῶν τοιούτων Γ ‖ 13. δὲ P4 ‖ 14. ὑγείαν Ms P1 ‖ προς ante πολεμικὰς om. Ms P1 ‖ 15. πολλοὺς, ut videtur, pr. P3 (crx. rc.) ‖ ἐστὶν post τῶν βαρβάρων (?) Γ ‖ 16. τοῖς] τῶν Ms P1 ‖ γιγνόμενα P5 Π2 Bekk.1, γεννώμενα Scaliger, γενόμενα ci. Susem. et fort. habuit Γ ‖ 17. ψυχρόν] ψυχρὸν ante 16. ἀποβάπτειν (?) Γ, om. s ‖ ψυχρὸν] μικρὸν Γ Ms P2.3.5.6. Sb Vb Ls Ar. Ald. Bekk. et pr. P4 ‖ ἀμπισχεῖν — 18. γὰρ om. Ls ‖ ἀμπίσχειν Ms P1.4. Sb Tb Vb Bekk. et corr. P5, ἀμπύχειν P6, ἀπίσχειν pr. P5.

Glossa. 1336 a, 8. ἔτι — 9. συμφέρει] δεῖ καὶ τὰς κινήσεις τῶν τηλικούτων ἑκόνας (sic!) ποιεῖσθαι ὅσαι (ὅσας?) καὶ χρή. mg.3 P2.

alimentum maxime familiare corporibus, magis autem sine vino propter aegritudines. adhuc autem et motus quoscunque contingit facere tantillos expedit. ad non defluere autem membra propter teneritudinem utuntur et nunc quaedam gentium instrumentis quibusdam mechanicis, quae faciunt impervertibile corpus talium. expedit autem mox et ad frigora consuescere ex parvis pueris: hoc enim et ad sanitatem et ad bellicas actiones maxime proficuum. propter quod apud multos barbarorum est consuetudo hiis quidem in fluvium frigidum abluere natos, hiis autem involucrum parvum circumponere, puta Cel-

1. *est* post *alimentum* add. t, *et* add. mg. Ald. Mon. ‖ 3. *deffluere* k, conicias *diffluere* ‖ 5. *impenetrabile* Alb. ‖ 6. *animalium et* ante *talium* add. t ‖ et] *etiam* t, om. Alb. ‖ ad frigora] *a frigore* t ‖ 9. *frigidum* om. s ‖ 10. *keltis* abcm, *cheltos* Alb.

(XV)

Κελτοῖς. πάντα γὰρ ὅσα δυνατὸν ἐθίζειν, εὐθὺς ἀρχο- 3
μένων βέλτιον μὲν ἐθίζειν, ἐκ προσαγωγῆς δ' ἐθίζειν·
εὐφυὴς δὲ ἡ τῶν παίδων ἕξις διὰ θερμότητα πρὸς τὴν τῶν
ψυχρῶν ἄσκησιν. [περὶ μὲν οὖν τὴν πρώτην συμφέρει ποιεῖ-
σθαι τὴν ἐπιμέλειαν τοιαύτην τε καὶ τὴν ταύτῃ παραπλη-
σίαν· τὴν δ' ἐχομένην ταύτης ἡλικίαν μέχρι πέντε ἐτῶν, 4
ἣν οὔτε πω πρὸς μάθησιν καλῶς ἔχει προσάγειν οὐδεμίαν
οὔτε πρὸς ἀναγκαίους πόνους, ὅπως μὴ τὴν αὔξησιν ἐμποδί-
ζωσιν, δεῖ [δὲ] τοσαύτης τυγχάνειν κινήσεως ὥστε διαφεύγειν
τὴν ἀργίαν τῶν σωμάτων, ἣν χρὴ παρασκευάζειν καὶ δι'
ἄλλων πράξεων καὶ διὰ τῆς παιδιᾶς. δεῖ δὲ καὶ τὰς
παιδιὰς εἶναι μήτε ἀνελευθέρους μήτε ἐπιπόνους μήτε ἀνει-

18. *εὐθὺς* — 19. *ἐθίζειν* om. $P^{4.6}$ S^b V^b L^s † ‖ *ἀρχομένῳ* $P^{2.3}$ Ald. Bekk., *ἀρχομένους* Schneiderus, *ἀρχόμενον* Spengelius ‖ 19. *ἐκ* — *ἐθίζειν* om. Ar. ‖ 20. *δ'* P^5 Π^2 Bekk. ‖ 21. *πρώτην* ⟨*ἡλικίαν*⟩ ci. Spengelius ‖ 22. *καὶ τὴν*] *καὶ τοὺς* V^b et corr. P^4, *καὶ* $P^{5.6}$ L^s et pr. P^4 ‖ *ταύτην* $P^{4.6}$ L^s ‖ 23. *ἐχομένων* P^6 S^b V^b et corr. P^4 (nam ω est in ras., *ἐχομένην* etiam W^b L^s) ‖ *ἡλικίαν* ante 21. *συμφέρει* tri. Schmidtius (recte, nisi fallor), *ἡλικίας* (?) Γ ‖ 24. *ἣν*] *in qua* Guil. (haud male) ‖ *οὔτε πω*] *nondum neque* Guil., *οὐδέπω* Schneiderus ‖ *καλλῶς* P^4 ‖ *οὐδεμίαν* ante *καλῶς* (?) Γ, *οὐδὲ μίαν* M^s ‖ 25. *τὴν αὔξησιν* post *ἐμποδίζωσι* Γ ‖ 26. *δὲ* add. $P^{2.3}$ S^b V^b Ald. ‖ *τυγχάνει* pr. P^4 ‖ *διαφεύγειν* in corr. P^1 (sub γ extant litterae prius scriptae, quae dignosci nequeunt propter γ litterae densiorem ductum, et υ super linea additum est eodem cum γ atramento) ‖ 29. *παιδιᾶς* P^1 ‖ *ἄγαν* ante *ἀνελευθέρους* add. P^1 ‖ *ἐπιπόνος* P^4.

Glossa. 1336 a, 23. *τὴν* — 28. *παιδιᾶς*] *σῆ ὡς τὴν μεχρὶ ε̄ ἐτῶν ἡλικίαν ἐν ἀνέσει διορίζει διάγειν τοὺς παῖδας.* mg.[3] P^2.

tis. omnia enim, quaecunque possibile assuescere, mox incho- 3
antibus melius quidem assuescere, gradatim autem assuescere:
bene apta autem puerorum habitudo propter caliditatem ad fri-
gidorum exercitium. circa primam quidem igitur expedit facere
curam talem et huic consimilem: habitam autem huic aetati 4
usque ad quinque annos, in qua nondum neque ad eruditionem
aliquam bene habet adducere neque ad necessarios labores, ut
non impediant incrementum, oportet tanto sortiri motu, ut diffu-
giant inertiam corporum, quam oportet instituere et per alias
actiones et per ludum. oportet autem et ludos esse neque
illiberales neque superlaboriosos neque remissos. et de sermo- 5

1. *mox* — 2. *assuescere* om. c ‖ 2. *quidem* post *assuescere* a ‖ 3. *apta* post *autem* t ‖ 4. *circa* — 5. *curam* om. pr. a (suppl. mg. rc.) ‖ 5. *cuam* pr. m, *causam* crx. ead. m. ‖ *aetatem?* ‖ 7. *aliam* mt (crx. t^a) ‖ 8. *fugiant* a ‖ 9. *inherencia* pr. m, *inhercia* corr. m, *inh'ciam* ('*ciam* in ras.) c ‖ *quem* a.

(XV)

5 *μένας. καὶ περὶ λόγων δὲ καὶ μύθων, ποίους τινὰς ἀκούειν δεῖ τοὺς τηλικούτους, ἐπιμελὲς ἔστω τοῖς ἄρχουσιν οὓς καλοῦσι παιδονόμους. πάντα γὰρ δεῖ τὰ τοιαῦτα προοδοποιεῖν πρὸς τὰς ὕστερον διατριβάς· διὸ τὰς παιδιὰς εἶναι δεῖ τὰς πολ-*

6 *λὰς μιμήσεις τῶν ὕστερον σπουδασομένων.*] *τὰς δὲ διατάσεις τῶν παίδων κατὰ τοὺς κλαυθμοὺς οὐκ ὀρθῶς ἀπαγορεύουσιν οἱ κωλύοντες ἐν τοῖς νόμοις· συμφέρουσι γὰρ πρὸς αὔξησιν· γίνεται γὰρ τρόπον τινὰ γυμνασία τοῖς σώμασιν· ἡ γὰρ τοῦ πνεύματος κάθεξις ποιεῖ τὴν ἰσχὺν τοῖς πονοῦσιν, ὃ συμβαίνει καὶ τοῖς παιδίοις διατεινομένοις.* * *ἐπισκεπτέον δὲ τοῖς παιδονόμοις τὴν τούτων διαγωγὴν τήν τ' ἄλλην, καὶ ὅπως ὅτι ἥκιστα μετὰ δούλων ἔσται. ταύτην γὰρ τὴν ἡλικίαν, καὶ μέχρι τῶν ἑπτὰ ἐτῶν, ἀναγκαῖον οἴκοι τὴν τρο-* 1336 b

31. *τοὺς* om. P[1.5.6.] V[b] (de S[b] tacet Bekk.) ‖ *ἐπὶμελὲς* P[1] ‖ 32. *δεῖ* post *τὰ τοιαῦτα* (?) *Γ* ‖ 33. *διὸ* ⟨*καὶ*⟩ ci. Susem. ‖ *τὰς πολλὰς* (?) *δεῖ εἶναι Γ* ‖ *τὰς* om. pr. M[s] ‖ 34. *σπουδασομένων* Coraes, *σπουδασομένων* aut *σπουδασθησομένων Γ* et fort. Ar., *σπουδαζομένων* M[s] P[1] *Π*[2] Bekk., *σπουδασθησομένων* P[5] ‖ *διατάξεις* M[s] ‖ 35. *κατὰ*] *καὶ Π* Ar. Bekk. ‖ *τοὺς* om. P[5] *Π*[2] Bekk. ‖ 37. *γίγνεται* P[2.3.] ‖ *γὰρ πρότερον τρόπον* M[s] ‖ *γυμνάσια* M[s], prob. Reizius ‖ 38. *τοῦ πνεύματος* post *κάθεξις* (?) *Γ* ‖ 39. *δὴ* Susem.

Locus citatus. 1336 a, 36. *οἱ — νόμοις*] Plat. Legg. IV. p. 791 sq.

Glossa. 1336 a, 34. *τὰς — 39. διατεινομένοις*] *τοὺς κλαυθμοὺς τῶν παίδων οἷα διὰ κατοχὴν ποιουμένους τοῦ πνεύματος καὶ διὰ τοῦτο αὔξησιν οὐ κωλύειν παρακελεύεται.* mg.[3] P[2].

nibus autem et fabulis, quales quosdam audire oportet tantillos, cura sit principibus, quos vocant paedonomos. omnia enim talia oportet praevia facere ad posteriores conversationes: propter quod ludos plures oportet esse imitationes posterius

6 studendorum. cohibitiones autem puerorum in ploratibus non recte detestantur qui prohibent in legibus: conferunt enim ad incrementum: fit enim quodam modo exercitatio corporibus: detentio enim spiritus facit robur laborantibus, quod accidit et pueris, qui cohibentur. considerandum autem paedonomis horum deductionem et aliam et quomodo quam minime cum servis erunt. hanc enim aetatem et usque ad septem annos necessa-

1. *audire* post *oportet* bt Alb. ‖ 3. *talia oportet* om. c ‖ praevia] *prima* Alb. ‖ 5. *plorantibus* am (punctum suppos. rc. a et fort. rc. m) ‖ 8. *facere* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ quod — 9. cohibentur] *et sic proficiunt pueri* Alb. ‖ 10. quomodo] *quoniam* pr. m (crx. rc.) ‖ 11. *et* om. Alb.

(XV)

φὴν ἔχειν. εὔλογον οὖν ἀπολαβεῖν ἀπὸ τῶν ἀκουσμάτων 7
καὶ τῶν ὁραμάτων ἀνελευθερίαν καὶ τηλικούτους ὄντας. ὅλως μὲν οὖν αἰσχρολογίαν ἐκ τῆς πόλεως, ὥσπερ τι ἄλλο, δεῖ τὸν νομοθέτην ἐξορίζειν (ἐκ τοῦ γὰρ εὐχερῶς λέγειν ὁτιοῦν τῶν αἰσχρῶν γίνεται καὶ τὸ ποιεῖν σύνεγγυς), μάλιστα μὲν οὖν ἐκ τῶν νέων, ὅπως μήτε λέγωσι μήτε ἀκούωσι μηδὲν τοιοῦτον. ἐὰν δέ τις φαίνηταί τι λέγων ἢ πράττων [τῶν] ἀπηγορευμένον, τὸν μὲν ἐλεύθερον μήπω δὲ κατακλίσεως ἠξιωμένον ἐν τοῖς συσσιτίοις ἀτιμίαις κολάζειν καὶ πληγαῖς, τὸν δὲ πρεσβύτερον τῆς ἡλικίας ταύτης ἀτιμίαις ἀνελευθέροις ἀνδραποδωδίας χάριν. ἐπεὶ δὲ τὸ λέγειν τι 8
τῶν τοιούτων ἐξορίζομεν, φανερὸν ὅτι καὶ τὸ θεωρεῖν ἢ

1336 b, 2. *ἀπολαύειν* Ms P1, *ἀπελαύνειν* P5 Π2 Bekk. † ‖ 3. *ἀνελευθερίαν* ante 2. *ἀπὸ* (?) Γ, *τῶν ἀνελευθέρων* P6 Wb Ls Ar. Ald. Bekk.2 et pr. P4, *τῶν ἀνελευθερίαν* corr. P4 (*ίαν* in ras. est) ‖ 4. *ὥσπερ*] *εἴπερ* Lambinus, rec. Bekk.2, at cf. V, 8. 1307 b, 31 ‖ *τι* post *ἄλλο* P5 Π2 Bekk. ‖ 5. *τοῦ* post *γὰρ* P5 ‖ *εὐχερῶς*] *αἰσχρῶς* Ms ‖ 7. *μὲν οὖν*] *δὲ* Susem., prb. Schmidtius ‖ 8. *τοιούτων* P2 Vb ‖ *ἐάν τις δὲ* (?) Γ ‖ *δὴ* ci. Susem., *μὲν οὖν* ci. Schmidtius (et hoc fortasse praestat), cf. Addenda ‖ *πράττειν* P4 ‖ *τῶν* add. P5 Π2 Ar. Bekk. ‖ 9. *ἀπηγορευμένων* P5 Π2 Ar. Bekk. ‖ *ἐλεύθερον ⟨μὲν⟩* Coraes ‖ *κατακλίσεως* post 10. *ἠξιωμένον* Γ ‖ 10. *ἐξιωμένον* P4 ‖ *ἀτιμίαις* aut corruptum aut spurium est, secl. Buecheler, *ἐπιτιμίαις* vel *ἐπιτιμήσεσι* olim ci. Susem., *αἰκίαις* ci. Schmidtius (v. Addenda) ‖ *κολάζει* P4 ‖ *καὶ πληγαῖς* secludendum esse ci. Schneiderus 11. *τὸν*] *τὸ* P4 ‖ 12. *καὶ* post *ἀνελευθέροις* add. Ms.

rium domi alimentum habere. rationabile igitur absumere illi- 7
beralitatem ab auditis et visis et tantillos existentes. totaliter quidem igitur turpiloquium ex civitate sicut aliquid aliud oportet legislatorem exterminare (ex dicere enim de facili quodcunque turpium fit et ipsum facere prope), maxime quidem igitur ex iuvenibus, quatenus neque dicant neque audiant nihil tale. si quis autem apparuerit aliquid dicens aut agens vetitum, liberum quidem, nondum autem dignificatum demersione in conviviis dehonestationibus punire et verberibus, seniorem autem aetate hac inhonorationibus illiberalibus vilitatis gratia. quoniam 8
autem dicere aliquid talium exterminamus, manifestum, quia et

---

1. *assumere* aghst Alb. et mg. Ald. Mon., *asumere* h2, *absumere* pr. m, *assuumere* corr. m (*b* in *s* mut. et *assu* in fine versus) ‖ 3. aliquid aliud] *aliud quid* t Alb. ‖ 4. *extinare* pr. a (crx. rc.) ‖ 7. quis autem] nonne *autem quis?* ‖ *relatum* abcgh2lnt et pr. h et corr. k (crx. t2), *necatum* (?) pr. k, *venatum* m ‖ 8. *de msione* pr. b (crx. mg. rc.), *de m̃sione* c, *dem̃sione* ghm, *de mensione* pr. k, *demercatione* rc. k, *demissione* t, *dimissione* t2 ‖ 11. *dicere* post *aliquid* Alb. ‖ *determinamus* t Alb. ‖ quia] *quod* Alb. ‖ *et* om. a.

(XV) γραφὰς ἢ λόγους ἀσχήμονας. ἐπιμελὲς μὲν οὖν ἔστω τοῖς ἄρχουσι μηδὲν μήτε ἄγαλμα μήτε γραφὴν εἶναι τοιούτων πράξεων μίμησιν, εἰ μὴ παρά τισι θεοῖς τοιούτοις οἷς καὶ τὸν τωθασμὸν ἀποδίδωσιν ὁ νόμος· πρὸς δὲ τούτοις ἀφίησιν ὁ νόμος τοὺς τὴν ἡλικίαν ἔχοντας ἔτι τὴν ἱκνουμένην καὶ ὑπὲρ αὐτῶν καὶ τέκνων [καὶ γυναικῶν] τιμαλφεῖν τοὺς θεούς.
9 τοὺς δὲ νεωτέρους οὔτ' ἰάμβων οὔτε κωμῳδίας θεατὰς θετέον, πρὶν ἢ τὴν ἡλικίαν λάβωσιν ἐν. ᾗ καὶ κατακλίσεως ὑπάρξει κοινωνεῖν ἤδη καὶ μέθης καὶ τῆς ἀπὸ τῶν τοιούτων γινομένης βλάβης ἀπαθεῖς ἡ παιδεία ποιήσει πάντας. [νῦν μὲν οὖν ἐν παραδρομῇ τούτων πεποιήμεθα τὸν λόγον·

14. λόγους] *actus* Ar., τύπους Coraes ‖ ἀσήμονας P^4 ‖ ἔστι Γ M^s Π^2 † ‖ 15. μηθὲν P^5 Π^2 Bekk. ‖ μήτε ἄγαλμα in mg. P^5 ‖ 17. τω om. in lac. P^4 ‖ ἀποδίδωσι P^4 ‖ πρὸς — 18. νόμος om. P$^{4.6.}$ S^b V^b † ‖ τούτους Reizius, rec. Bekk.^{2} ‖ παρίησιν in ras. P^5, ἐφίησιν Coraes (quam correctionem Reizianae praefero), *permittet* Ar. ‖ 18. τοὺς — ἱκνουμένην] τοὺς ἔχοντας ἡλικίαν πλέον προήκουσαν Γ P^5 Bekk. (πλέον in ras. P^5), *iam homines factos* Ar., τοὺς πρεσβυτέρους mg. Bas.^{3}, om. Π^2 Bas.$^{1.2.3.}$ ‖ ἔτι] ἤδη Susem. et fort. iam Ar. ‖ καὶ ὑπὲρ] καίπερ P^4 ‖ 19. αὑτῶν P$^{1.5.}$, αὐτῶν Γ M^s Π^2 ‖ καὶ γυναικῶν add. P^5 Π^2 Ar. Bekk. et mg.^{1} P^1 (nescio an recte) ‖ τιμαλφᾶν M^s P^1 ‖ τοὺς θεούς secludenda esse ci. Susem. ‖ 20. κωμῳδίας] *tragoediarum* Ar. ‖ θεατὰς] τὰς P^4 ‖ θετητέον M^s, νομοθετητέον P^5 Π^2 Bekk. (nescio an recte) ‖ 21. καὶ om. Γ ‖ κατακλίσεως post 22. ἤδη Γ ‖ 23. γιγνομένης P^5 Π^2 Bekk.^{1} ‖ πάντας ἀπαθεῖς ποιήσει ἡ παιδεία Γ ‖ ἀπαθῆς M^s et, ut videtur, pr. P^1 (nam εῖ sunt in ras.) ‖ 24. τοῦτον P^1 et ante ἐν παραδρομῇ P^4 Ald., τούτων eodem loco P$^{2.3.5.}$ S^b V^b †.

videre aut picturas aut sermones inhonestos. cura quidem igitur est principibus nihil, neque sculpturam neque picturam, esse talium actionum imitationem, nisi apud aliquos deos tales, quibus et lasciviam attribuit lex: ad haec autem dimittit lex eos, qui habent aetatem amplius provectam, et pro ipsis et
9 pueris cultu honorare deos. iuniores autem neque iamborum neque comoediae spectatores ponendum, antequam aetatem accipiant, in qua existet communicare iam demersione et ab ebrietate et ab eo quod fit a talibus nocumento omnes impassibiles faciet disciplina. nunc quidem igitur in transcursu ho-

1. *aut* post *videre* punctis del. rc. **a** ‖ *curae* **t** Alb., *circa* **o** ‖ *igitur* om. **a** ‖ 2. est] *sit* **t**, om. Alb. ‖ *sepulturam* pr. **b** (crx. mg. rc.) ‖ 4. *laxiviam* **a** ‖ *adhuc* **ghkn** et corr. **m**, *ad hoc* **h**^{2} ‖ *autem* om. Alb. ‖ 6. *lamborum* **o** Alb. et pr. **l**, *iam horum* **ghkn** et corr. **h**^{2}, *vel iam horum* mg. rc. **b** ‖ 8. *demsione* **g** et pr. **b**, *demtione* **o**, *demētione* **h**, *demertione* **h**^{2}, *dimsione* **k**, *demercione* pr. **lm** (crx. fort. iam ead. m.), *demissione* **t**, *vel de commersio* mg. rc. **b**, *alia littera: de commersio* Alb.

ὕστερον δ' ἐπιστήσαντας δεῖ διορίσαι μᾶλλον, εἴτε μὴ δεῖ (XV)
πρῶτον εἴτε δεῖ διαπορήσαντας, καὶ πῶς δεῖ· κατὰ δὲ τὸν
παρόντα καιρὸν ἐμνήσθημεν ὡς ἀναγκαῖον.] ἴσως γὰρ οὐ 10
κακῶς ἔλεγε τὸ τοιοῦτον Θεόδωρος ὁ τῆς τραγῳδίας ὑπο-
κριτής· οὐδενὶ γὰρ πώποτε παρῆκεν ἑαυτοῦ προεισάγειν, οὐδὲ
τῶν εὐτελῶν ὑποκριτῶν, ὡς οἰκειουμένων τῶν θεάτρων ταῖς
πρώταις ἀκοαῖς· συμβαίνει δὲ ταὐτὸ τοῦτο καὶ πρὸς τὰς
τῶν ἀνθρώπων ὁμιλίας καὶ πρὸς τὰς τῶν πραγμάτων,
πάντα γὰρ στέργομεν τὰ πρῶτα μᾶλλον. διὸ δεῖ τοῖς
νέοις πάντα ποιεῖν ξένα τὰ φαῦλα, μάλιστα δὲ ὅσα αὐτῶν
ἔχει ἢ μοχθηρίαν ἢ δυσμένειαν. * διελθόντων δὲ τῶν πέντε

25. *ἐνστήσαντες* Ald. ‖ *διωρίσαι* $P^{4.6.}$ W^b L^s Ald. ‖ 26. *πρῶτον — δὲ* om. P^4 ‖ *πρῶτον*] *πρότερον* Coraes ‖ 27. *ἀναγκαίων* P^5 ‖ *ἴσως — 35. δυσμένειαν* secl. Boeckerus: nescio an recte, cf. etiam Zeller. l. l. p. 108. n. 2. ‖ *γὰρ*] *δὲ* fort. *Γ*, v. tamen var. lect. Lat. † ‖ 28. *καλῶς* *Γ* M^s † ‖ *ἔλεγε* recte offendit Camerarium, cum non dictum, sed factum exponatur histrionis, *ἔψεγε* vel *ἤλεγχε* ci. Schmidtius ‖ 29. *οὐθενὶ* P^5 $Π^2$ Bekk. ‖ *προεισάγειν*, sed *εισάγειν* in ras. P^5, *προσάγειν* $P^{4.6.}$ W^b L^s Ald. † ‖ ⟨*οὐδὲν*⟩ *οὐδὲ* Bothius (ad Terent. p. 619) ‖ 30. *ὡς* om. M^s ‖ *θεατῶν* P^5 $Π^2$ Ar. Bekk. et *γρ.* mg. P^1, at cf. Poet. 13. 1453 a, 34 ‖ 32. *πραγμάτων* ⟨*χρήσεις*⟩ ci. Schneiderus: cf. var. lect. Lat. ‖ 34. *δ'* P^5 $Π^2$ Bekk. ‖ *ὅσα* post *αὐτῶν* $P^{1.5.}$ $Π^2$ Thom. Bekk. ‖ 35. *ἔχειν* P^4 ‖ *ἢ* ante *μοχθηρίαν* om. *Γ* † ‖ *δυσγένειαν* Schmidtius, *δυσχέρειαν* Coraes, *inhaesionem* Guil., *improbitatem* Ar.

Locus citatus. 1336 b, 25. *ὕστερον*] v. prolegg.

rum fecimus sermonem: posterius autem insistentes oportet de-
terminare magis, sive non oportet primo sive oportet dubitan-
tes et qualiter oportet: secundum praesens autem tempus me-
minimus tamquam necessario. forte autem non bene dicebat 10
quod tale Theodorus, tragoediae gesticulator: nulli enim un-
quam permisit ante se inducere neque vilium hypocritarum,
tamquam appropriatis theatris primis auditibus: accidit autem
idem hoc et ad hominum collocutiones et ad eas quae rerum,
omnia enim amamus prima magis. propter quod oportet iuve-
nibus omnia facere extranea quae prava, maxime autem quae-
cunque ipsorum habent infectionem aut inhaesionem. transactis

3. *praesens* post *autem* a ‖ 4. autem] *enim*, ut videtur, t^c, quod si certum esset, hanc vocem restituissem ‖ bene] *male* t ‖ *dicebant* oghh²k lmn et corr. b ‖ 7. *prius* a ‖ 8. *usuum* post *rerum* add. a ‖ 9. *magis quam quod propter iuvenibus* t (crx. t^a) ‖ 10. *omnia* post *facere* bchh²lmnt Alb., om. gk ‖ *quaecunque* post 11. *ipsorum* t.

(XV) ἐτῶν τὰ δύο μέχρι τῶν ἑπτὰ δεῖ θεωροὺς [ἤδη] γίνεσθαι
11 τῶν μαθήσεων ἃς δεήσει μανθάνειν αὐτούς. δύο δ' εἰσὶν ἡλικίαι πρὸς ἃς ἀναγκαῖον διῃρῆσθαι [τὴν] παιδείαν, μετὰ τὴν ἀπὸ τῶν ἑπτὰ μέχρι ἥβης καὶ πάλιν μετὰ τὴν ἀφ' ἥβης μέχρι τῶν ἑνὸς καὶ εἴκοσιν ἐτῶν. οἱ γὰρ ταῖς ἑβδομάσι 40
διαιροῦντες τὰς ἡλικίας ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ λέγουσιν οὐ καλῶς, δεῖ δὲ τῇ διαιρέσει τῆς φύσεως ἐπακολουθεῖν· πᾶσα γὰρ τέχνη 1337 a
καὶ παιδεία τὸ προσλεῖπον τῆς φύσεως βούλεται ἀναπληροῦν.

E (H).

Πρῶτον μὲν οὖν σκεπτέον εἰ ποιητέον τάξιν τινὰ 3
περὶ τοὺς παῖδας, ἔπειτα πότερον συμφέρει κοινῇ ποιεῖ- 4

36. ἤδη add. P[5] Π[2] Bekk. ‖ γίγνεσθαι P[5] Π[2] Bekk.[1] ‖ 37. δεήσει] δεῖ Γ(?) Ar. ‖ δ' om. M[s] ‖ 38. διαιρεῖσθαι Γ, *dividere* Ar. ‖ τὴν add. P[5] Π[2] Bekk. et corr.[1] P[1] (nescio an recte) ‖ 39. τὴν ἀπὸ] τῶν ἀπὸ P[1] ‖ τῶν ἑπτὰ] *septem annis* Guil. ‖ μέχρις M[s] P[1] ‖ τὴν ἀφ'] τῆς M[s] ‖ 40. ἑνὸς] ἓν P[4.5.6.] S[b] V[b] L[s] ‖ εἴκοσι M[s] et in ras. P[5] ‖ ἐτῶν ante ἑνὸς (?) Γ ‖ 41. ἐπιτοπολὺ P[2] et corr. P[3] ‖ κακῶς Muretus, rec. Bekk.[2].
1337 a, 2. τῆς φύσεως post βούλεται P[5] Π[2] Bekk. ‖ 3. πρῶτον — 7. ταύτην in omnibus codicibus, translationibus, editionibus cum libro praecedente coniunguntur, id quod falsum esse observavit Spengelius ‖ 4. συμφέρει in mg. P[5].

autem quinque annis duobus usque ad septem oportet specula-
11 tores fieri disciplinarum, quas oportet addiscere ipsos. duae autem sunt aetates, ad quas necessarium dividi disciplinam, post eam quae a septem annis usque ad pubescentiam et iterum post eam quae a pubescentia usque ad annos viginti et unum. qui enim septenniis dividunt aetates, ut ad multum dicunt non bene, oportet autem divisionem naturae consequi: omnis enim ars et disciplina quod deficit naturae vult supplere.

LIBER V (VIII).

Primo quidem igitur considerandum, si est faciendum ordinem aliquem circa pueros, deinde utrum expedit communiter

1. *et* ante *duobus* add. rc. m ‖ *septimum* Alb. ‖ 2. *oportebit?* ‖ addiscere] *ad* in ras. et *discere* in mg. scr. rc. a ‖ 6. *enim* ah[2]k(?)t[4] Alb. et ipse librarius in mg. b, *autem* mn et pr. b et rc. 1, *autem neque* o, *autem in* g, *autem enim* ht et, ut videtur, pr. 1 (certe posterior vox fuit *enim*) ‖ *septenis* bchh[2] et pr. 1, *septennis* kmt et rc. 1 (crx. t[4]) ‖ *dividit* pr. b (crx. in textu et in mg. rc.) ‖ 7. *enim* om. pr. b (suppl. rc.) ‖ 9. *quidem* om. Alb.

σθαι τὴν ἐπιμέλειαν αὐτῶν ἢ κατ' ἴδιον τρόπον (ὃ γίνεται καὶ νῦν ἐν ταῖς πλείσταις τῶν πόλεων), τρίτον δὲ ποίαν τινὰ δεῖ εἶναι ταύτην.

1 *ὅτι μὲν οὖν τῷ νομοθέτῃ μάλιστα πραγματευτέον* I *περὶ τὴν τῶν νέων παιδείαν, οὐδεὶς ἂν ἀμφισβητήσειεν· καὶ γὰρ ἐν ταῖς πόλεσιν οὐ γινόμενον τοῦτο βλάπτει τὰς πολιτείας (δεῖ γὰρ πρὸς ἑκάστην παιδεύεσθαι· τὸ γὰρ ἦθος τῆς πολιτείας ἑκάστης τὸ οἰκεῖον καὶ φυλάττειν εἴωθε τὴν πολιτείαν καὶ καθίστησιν ἐξ ἀρχῆς, οἷον τὸ μὲν δημοκρατικὸν δημοκρατίαν τὸ δ' ὀλιγαρχικὸν ὀλιγαρχίαν· ἀεὶ δὲ τὸ βέλτιον ἦθος βελτίονος αἴτιον πολιτείας), ἔτι δὲ πρὸς* 2 *πάσας δυνάμεις καὶ τέχνας ἔστιν ἃ δεῖ προπαιδεύεσθαι καὶ προεθίζεσθαι πρὸς τὰς ἑκάστων ἐργασίας, ὥστε δῆλον ὅτι καὶ πρὸς τὰς τῆς ἀρετῆς πράξεις· ἐπεὶ δ' ἓν τὸ τέλος τῇ πόλει πάσῃ, φανερὸν ὅτι καὶ τὴν παιδείαν μίαν καὶ*

5. *γίγνεται* $P^{2.3.4.5.}$ ‖ 6. *ποιάν τινα* M^s ‖ 7. *δεῖ εἶναι*] *δεῖται* M^s, *δεῖ* $P^{1.5.}$ Π^2 Bekk. † ‖ 11. *οὖν*] *ὁ* pr. P^3 (crx. et in textu et in mg. rc.) ‖ *νομοθέτη* M^s ‖ 12. *παίδευσιν* Schneiderus ‖ *ἀμφισβητήσειε* M^s $P^{1.2.4.5.}$ Ald. ‖ 13. *γιγνόμενον* P^5 Π^2 Bekk.[1] ‖ 14. *γὰρ*] *δὲ* fort. *Γ*, v. tamen var. lect. Lat. † ‖ *παιδεύεσθαι* Ar, *πολιτεύεσθαι* *Γ Π* Bekk. ‖ 18. *βέλτιστον* *Γ* P^1 Π^2 Bekk.[1] † ‖ 19. *ἔστιν* P^1 ‖ 20. *προερεθίζεσθαι* P^1 ‖ *δηλονότι* P^1 ‖ 21. *τῆς ἀρετῆς* post *πράξεις* (?) *Γ* ‖ *δὲ* M^s ‖ *τὸ* om. M^s.

facere curam ipsorum vel secundum proprium modum (quod fit et nunc in plurimis civitatum), tertio autem qualem quandam oportet esse hanc.

1. quod quidem igitur legislatori maxime negotiandum I circa iuvenum disciplinam, nullus utique dubitabit: et enim in civitatibus non factum hoc laedit politias (oportet autem ad unamquamque politizare: mos enim politiae uniuscuiusque qui conveniens et conservare consuevit politiam et instituit a principio, puta qui quidem democraticus democratiam, qui autem oligarchicus oligarchiam: semper autem optimus mos melioris caussa politiae), adhuc autem ad omnes potentias et artes sunt 2 quae oportet praeerudiri et praeadsuescere ad singularum operationes, quare palam, quod et ad actiones virtutis: quoniam autem unus finis civitati omni, manifestum, quod et disciplinam

3. esse] *omnem* t ‖ 4. quod] hic demum incipit in codicibus et apud Alb. liber VIII ‖ negotiandum] *vigilandum* t ‖ 5. *iuvencium* pr. b (crx. mg.) 6. autem] *enim*, ut videtur, t^c, quare, ni fallor, restituendum est ‖ 7. *mos* — 8. *conservare* om. c ‖ 9. democraticus] *democraciis* pr. b (crx. rc.) ‖ *democratiam* om. c ‖ 13. *quod* om. m ‖ 14. *omnium* Alb. et mg. Ald. Mon.

(I) τὴν αὐτὴν ἀναγκαῖον εἶναι πάντων καὶ ταύτης τὴν ἐπιμέλειαν εἶναι κοινὴν καὶ μὴ κατ' ἰδίαν, ὃν τρόπον ἕκαστος νῦν ἐπιμελεῖται τῶν αὑτοῦ τέκνων ἰδίᾳ τε καὶ μάθησιν ἰδίαν, ἣν ἂν δόξῃ, διδάσκων. δεῖ δὲ τῶν κοινῶν κοινὴν ποιεῖσθαι καὶ τὴν ἄσκησιν. ἅμα δὲ οὐδὲ χρὴ νομίζειν αὐτὸν αὑτοῦ τινὰ εἶναι τῶν πολιτῶν, ἀλλὰ πάντας τῆς πόλεως, μόριον γὰρ ἕκαστος τῆς πόλεως· ἡ δ' ἐπιμέλεια πέφυκεν ἑκάστου μορίου βλέπειν πρὸς τὴν τοῦ ὅλου ἐπιμέλειαν.
3 ἐπαινέσειε δ' ἄν τις καὶ τοῦτο Λακεδαιμονίους· καὶ γὰρ πλείστην ποιοῦνται σπουδὴν περὶ τοὺς παῖδας καὶ κοινῇ ταύτην.

ὅτι μὲν οὖν νομοθετητέον περὶ παιδείας καὶ ταύτην
κοινῇ ποιητέον, φανερόν· τίς δ' ἐστὶν ἡ παιδεία καὶ πῶς 2
χρὴ παιδεύεσθαι, δεῖ μὴ λανθάνειν. νῦν γὰρ ἀμφισβη-

23. αὐτήν P^1 ‖ 24. κατ' secludendum esse ci. Spengelius ‖ ἕκαστος post 25. νῦν P^5 $Π^2$ Bekk. ‖ 25. αὐτοῦ $P^{2.3.}$ Ald. ‖ 26. δὲ] καὶ M^s, γὰρ ci. Susem. ‖ 28. αὐτῶν Γ, ἀ(τ)ν M^s † ‖ αὐτοῦ P^3 $Π^3$, αὐτοῦ aut αὑτοῦ P^2 Ar., αὐτῷ P^1 et post τινὰ Γ, αὐτῷ M^s ‖ τινα P^1 ‖ τῶν πολιτῶν ante αὐτῶν Γ ‖ 29. μόριον — πόλεως om. Γ M^s P^1 † ‖ δὲ M^s ‖ 30. πέφυκε post μορίου (?) Γ ‖ βλέπτειν P^4 ‖ 31. καὶ τοῦτο] in hoc Ar. ‖ καὶ] κατὰ Sylburgius ‖ τοῦτο] in hoc Guil. ‖ 32. κοινῇ post ταύτην Γ ‖ 33. καὶ — 34. παιδεία om. pr. P^2 (nam καὶ ταύτην in ras. et κοινὴν — 34. φανερόν in mg. legitur) ‖ 34. κοινῇ aut κοινως Γ Ar., κοινῶς M^s, κοινὴν P^5 $Π^2$ Bekk. ‖ δέ ἐστιν M^s ‖ 35. δεῖ in ras. P^2.

unam et eandem necessarium esse omnium, et huius curam esse communem et non seorsum, quo modo unusquisque nunc curat de suis pueris seorsumque et disciplina propria, quacunque videbitur, docens. oportet autem communium commune facere et studium. simul autem neque oportet putare civium ipsorum aliquem sibi esse, sed omnes civitatis: cura autem uniuscuius-
3 que partis nata est respicere ad eam quae totius curam. laudabit autem utique aliquis et in hoc Lacedaemonios: etenim plurimum faciunt studium circa pueros et hoc communiter.

quod quidem igitur leges ferendum de disciplina et hanc communiter faciendum, manifestum: 2. quae autem sit disciplina et qualiter oportet erudiri, oportet non latere. nunc enim du-

1. *necessariam* bchh²lmnt^a Alb. ‖ *omni* m Alb. ‖ *eius vel* ante *huius* add. b ‖ 2. nunc] *non* c et rc. m, om. pr. m ‖ 3. *seorsum quae* h², *seorsum* t Alb. ‖ 5. *studiosum* cghh²knt Alb. et pr. lm (crx. rc. m) ‖ 6. *civitates* pr. cm ‖ 7. *est* om. c ‖ 9. *studiosum* a, *puerum* c ‖ 10. *praevalens aliis* post *disciplina* add. s ‖ 12. enim] *autem* hh²mnt Alb.

τεῖται διὰ τῶν ἔργων· οὐ γὰρ ταὐτὰ πάντες ὑπολαμβά- (I)
νουσι δεῖν μανθάνειν τοὺς νέους οὔτε πρὸς ἀρετὴν οὔτε πρὸς τὸν
βίον τὸν ἄριστον, οὐδὲ φανερὸν πότερον πρὸς τὴν διάνοιαν
πρέπει μᾶλλον ἢ πρὸς τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος, ἔκ τε τῆς ἐμ- 4
ποδὼν παιδείας ταραχώδης ἡ σκέψις, καὶ δῆλον οὐδενὶ πό-
τερον ἀσκεῖν δεῖ τὰ χρήσιμα πρὸς τὸν βίον ἢ τὰ τείνοντα
πρὸς ἀρετὴν ἢ τὰ περιττά (πάντα γὰρ εἴληφε ταῦτα κρι-
1337 b *τάς τινας), περί τε τῶν πρὸς ἀρετὴν οὐδέν ἐστιν ὁμολογούμε-*
νον (καὶ γὰρ τὴν ἀρετὴν οὐ τὴν αὐτὴν εὐθὺς πάντες τιμῶ-
σιν, ὥστ' εὐλόγως διαφέρονται καὶ πρὸς τὴν ἄσκησιν αὐτῆς).
ὅτι μὲν οὖν τὰ ἀναγκαῖα δεῖ διδάσκεσθαι τῶν χρησίμων, II
οὐκ ἄδηλον· ὅτι δὲ οὐ πάντα, διῃρημένων τῶν τε ἐλευθέρων ἔρ-

---

36. *διὰ*] *περὶ* P^5 Π^2 Bekk. et mg. p^1 ‖ *ταυτὰ* P^1 ‖ 37. *τὸν* om. P^1 ‖ 39. *τῆς ἐμποδών* P^1, *τῆς ἐκποδὼν* M^s, *quae ad vitam activam* Guil., qui glossam haud dubie vertit ‖ 40. *δῆλον* post *οὐδενὶ* *Γ* ‖ *οὐδὲν* $P^{2.3.5.6.}$ S^b T^b Ald. Bekk. ‖ 42. *εἴληφε* post *ταῦτα* (?) *Γ*, *εἴληφεν* pr. P^3 (crx. rc.), *εἴληχε* ci. Reizius, at cf. Trendelenb. comment. ad lib. de an. p. 240 sq.
1337 b, 1. *οὐθέν* P^5 Π^2 Bekk. ‖ 2. *εὐθὺς* om. pr. P^1 (suppl. mg.[1]) ‖ 3. *⟨περὶ τῶν⟩ πρὸς* ci. Schneiderus ‖ 4. *ὅτι μὲν οὖν ἀπὸ τῶν χρησίμων τὰ ἀναγκαῖα δεῖ διδάσκεσθαι οὐκ ἄδηλον* mg.[3] P^2 ‖ *δεῖ* om. *Γ* M^s † ‖ *διδάσκεσθαι* post *τῶν χρησίμων* (?) *Γ* ‖ 5. *οὐκ ἄδηλον* om. pr. P^1 (suppl. mg.[1]) ‖ *ὅτι δὲ οὐ πάντα* c. lin. P^5 ‖ *ὅτι*] *ἐπεὶ* ex Lambini vers. ci. Coraes, *ἔτι δὲ* ci. Reizius ‖ *τ'* M^s ‖ *ἐλευθερίων* ci. Schneiderus et fort. habuerunt *Γ* Ar. (nescio an recte) ‖ *ἔργων* del. Schneiderus.

GLOSSA. 1337 a, 42. *τὰ περιττά*] *τὰ περιττὰ* (om. p^2) *τῆς διανοίας*. p^2 et mg.[1] P^1.

bitatur per opera: non enim eadem omnes existimant oportere
addiscere iuvenes neque ad virtutem neque ad vitam optimam,
neque manifestum, utrum ad intellectum oportet magis aut ad
animae morem, et ex ea quae ad activam vitam disciplina 4
turbatione plena consideratio et nulli palam, utrum studere
oportet circa opportuna ad vitam vel circa tendentia ad virtu-
tem vel circa superflua (omnia enim haec acceperunt iudices
quosdam), et de hiis quae ad virtutem nihil est concordatum
(et enim virtutem non eandem mox omnes honorant, quare ra-
tionabiliter diversificantur et ad studium ipsius). quod quidem II
igitur necessaria utilium doceri non immanifestum: quod autem

---

4. *hac* ante *ea* add. c ‖ 6. *optima* Alb. ‖ 8. *de* om. pr. b (suppl. rc.) ‖ *nichil* — 9. *virtutem* om. pr. b (suppl. rc.) ‖ est] *enim* a ‖ *concordantium* Alb. ‖ 10. *quod* in ras. scr. rc. a.

(II) γων καὶ τῶν ἀνελευθέρων, φανερὸν ὅτι τῶν τοιούτων δεῖ μετέχειν ὅσα τῶν χρησίμων ποιήσει τὸν μετέχοντα μὴ βάναυσον. βάναυσον δ' ἔργον εἶναι δεῖ τοῦτο νομίζειν καὶ τέχνην ταύτην καὶ μάθησιν, ὅσαι πρὸς τὰς χρήσεις καὶ τὰς πράξεις τὰς τῆς ἀρετῆς ἄχρηστον ἀπεργάζονται τὸ σῶμα τῶν ἐλευθέρων [ἢ τὴν ψυχὴν] ἢ τὴν διάνοιαν. διὸ τάς [τε] τοιαύτας τέχνας ὅσαι παρασκευάζουσι τὸ σῶμα χεῖρον διακεῖσθαι βαναύσους καλοῦμεν, καὶ τὰς μισθαρνικὰς ἐργασίας, ἄσχολον γὰρ ποιοῦσι τὴν διάνοιαν καὶ ταπεινήν.
2 ἔστι δὲ καὶ τῶν ἐλευθερίων ἐπιστημῶν μέχρι μὲν τινὸς ἐνίων μετέχειν οὐκ ἀνελεύθερον, τὸ δὲ προσεδρεύειν λίαν πρὸς ἀκρίβειαν ἔνοχον ταῖς εἰρημέναις βλάβαις. ἔχει δὲ

6. ἀνελευθερίων *Γ* P¹ et fort. Ar. (nescio an recte) ‖ φανερόν· [ὅτι] et ⟨δὴ⟩ δεῖ olim ci. Susem., at nihil mutandum est, v. quae attuli ad III, 15. 1286 a, 32 et I, 4. 1253 b, 35 ‖ 7. μετέχει pr. P⁴ ‖ 8. δεῖ νομίζειν εἶναι τοῦτο *Γ* ‖ τοῦ (το supra) P⁴ ‖ 10. τὰς post πράξεις om. P¹ ‖ ἄχρηστον post ἀπεργάζονται *Γ* ‖ 11. σῶμα post τῶν ἐλευθέρων (?) *Γ* ‖ 12. τε add. P⁵ *Π*² Bekk. ‖ παρασκευάζουσι post τὸ σῶμα P⁵ *Π*² Bekk. ‖ 15. ἔστι P¹ ‖ ἐλευθέρων pr. P³ (crx. rc.) et sequitur ras., ⟨μὴ⟩ ἐλευθερίων vel ἀνελευθερίων male ci. Goettlingius ‖ ἐπιστήμην pr. Mˢ ‖ 16. ἐνίων ante 15. μέχρι (?) *Γ* ‖ ανελεύθερον Mˢ, ἀνελευθέριον, ut videtur, *Γ* Ar. ‖ τὸ — 19. ἀνελεύθερον om. P²·³·⁶· C⁴ Sᵇ Tᵇ Lˢ Ald. et pr. P⁴ (suppl. mg.) † ‖ τὸ δὲ προσεδρεύειν om. in lac. pr. P⁵, προσεδρεύειν δὲ suppl. rc. P⁵, rec. Bekk. ‖ 17. ἀκρίβειαν] τὸ τέλειον P⁵, *perfectionem* Guil., *extremum* Ar., τὸ ἐντελὲς Victorius Bekk. ‖ ἔνοχον ἐστι ταῖς P¹ ‖ εἰρημέναις] ῥηθείσαις P⁵ ‖ δὲ] γὰρ ci. Susem.

non omnia divisis liberalibus operibus et illiberalibus, manifestum quod talibus oportet participare quaecunque utilium facient participantem non banausum. banausum autem opus oportet putare esse hoc et artem hanc et doctrinam, quaecunque ad usus et actiones virtutis efficiunt inutile liberorum corpus aut animam aut intellectum. propter quod tales artes, quaecunque faciunt corpus deterius disponi, banausas vocamus, et mercenarias operationes, non vacantem enim faciunt mentem et depressam.
2 est autem et liberalibus scientiis aliquibus usque ad aliquid participare non illiberale, assiduare autem valde ad perfectionem obnoxium dictis nocumentis. habet autem mul-

1. *operibus et illiberalibus* om. c ‖ 2. oportet] *est* Alb. ‖ 3. autem] *enim* **bcghh²klmnt** et mg. Ald. Mon. (crx. tᵃ) ‖ 4. ad usus et] *adversus* **c**, *ad* post haec verba add. **a** ‖ 7. *deterius* om. c ‖ 10. *autem* post *valde* **bghh²klmnt** Alb., om. **c**.

πολλὴν διαφορὰν καὶ τὸ τίνος ἕνεκεν πράττει τις ἢ μανθάνει· τὸ μὲν γὰρ αὑτοῦ χάριν ἢ φίλων ἢ δι' ἀρετὴν οὐκ ἀνελεύθερον, ὁ δὲ αὐτὸ τοῦτο πράττων πολλάκις δι' ἄλλους θητικὸν καὶ δουλικὸν ἂν δόξειε πράττειν. αἱ μὲν οὖν καταβεβλημέναι νῦν μαθήσεις, καθάπερ εἴρηται πρότερον, (11)
3 *ἐπαμφοτερίζουσιν· ἔστι δὲ τέτταρα σχεδὸν ἃ παιδεύειν εἰώθασι, γράμματα καὶ γυμναστικὴν καὶ μουσικὴν καὶ τέταρτον ἔνιοι γραφικήν, τὴν μὲν γραμματικὴν καὶ γραφικὴν ὡς χρησίμους πρὸς τὸν βίον οὔσας καὶ πολυχρήστους, τὴν δὲ γυμναστικὴν ὡς συντείνουσαν πρὸς ἀνδρίαν· τὴν δὲ μουσικὴν [ἤδη] διαπορήσειεν ἄν τις. νῦν μὲν γὰρ ὡς ἡδονῆς χάριν οἱ πλεῖστοι μετέχουσιν αὐτῆς· οἱ δ' ἐξ ἀρχῆς ἔταξαν ἐν παι-* 3

18. *ἕνεκεν*] *χάριν* P^5 Bekk., *ἕνεκεν χάριν* ci. Goettlingius ‖ *τίς* M^s.
19. *τὸ — αὑτοῦ*] *αὑτοῦ μὲν γὰρ* P^5 Bekk. ‖ *αὑτοῦ* mg. P^4, *ἂν* M^s ‖ *τῶν* ante *φίλων* add. P^5 ‖ *ἀνελευθέριον*, ut videtur, *Γ* Ar. ‖ 20. *αὐτὸ* fort. post *τοῦτο* *Γ* ‖ *πράσσων* $P^{2.3.4.5.}$ T^b Ald. ‖ *πολλάκις* (*πολάκις* P^4) post *δι' ἄλλους* P^5 $Π^2$ Alb. Thom. Bekk. ‖ *διὰ* P^4 ‖ 21. *ἂν* (in corr. rc. P^3) post *δόξειεν* P^5 $Π^2$ Bekk. ‖ *καταβεβλημέναι*] *praemissae* Guil. ‖ 22. *νῦν* om. M^s ‖ *εἴρηται*] *ἐλέχθη* P^5 $Π^2$ Bekk. ‖ 23. *τέτταρα* sequente ras. P^3 *ἃς* T^b et pr. P^4 (ς eras.) ‖ 25. *τὴν μὲν — γραφικὴν* om. *Γ* M^s et pr. P^1 (suppl. mg. p^1) † ‖ 27. *ἀνδρείαν* M^s P^5 et pr. P^3 (crx. rc.) et, ut videtur, pr. P^1 ‖ *τὴν δὲ μουσικὴν*] *περὶ δὲ τῆς μουσικῆς* P^5 et, ut videtur, *Γ* et fort. Ar. ‖ 28. *ἤδη* add. M^s P^1 $Π^2$ Bekk. †, *εἰ δεῖ* Coraes, *πῃ δὴ* ci. Schmidtius ‖ *μὲν* om. M^s ‖ *γὰρ* om. pr. P^1 (suppl. p^1).

Locus citatus. 1337 b, 22. *πρότερον*] a, 39 sqq.

tam differentiam et quod cuius gratia agit quis aut addiscit: ipsius quidem enim gratia aut amicorum aut propter virtutem non illiberale, qui autem id ipsum agit saepe propter alios mercenarium et servile utique videbitur agere. praemissae quidem igitur nunc eruditiones, sicut dictum est prius, ad utrumque se habent: 3. sunt autem quattuor fere, quae addiscere con- 3
sueverunt, litteras et luctativam et musicam et quartum quidam protractivam, tamquam utiles ad vitam existentes et valde bonas, luctativam autem tamquam conferentem ad fortitudinem: de musica autem dubitabit utique aliquis. nunc quidem enim ut delectationis gratia plurimi participant ipsa, alii autem a

2. *quidem* om. Alb. ‖ 3. id] *ad* $aegh^2kt^1$ Alb. et pr. bl (crx. in mg. b ead., ut videtur, m.) ‖ *saepe* post *alios* t Alb. ‖ 5. *utrumlibet* st Alb. et, ut videtur, m ‖ 7. *et musicam* — 8. *protractivam* om. pr. a, *et musicam et quartam quidem protrectivam* suppl. mg. rc. a ‖ 7. *quartam* t Alb. et mg. rc. a ‖ *quidem* om et mg. rc. a ‖ 8. *protrectivam* mg. rc. a ‖ *et litteras quidem et protractivam* post *protractivam* add. t ‖ 9. *luctativas* pr. c, *lucrativas* corr. c, *luctivam* pr. m (crx. rc.) ‖ 10. *autem* om. Alb. ‖ *utique* post *aliquis* c.

(II) *δείᾳ διὰ τὸ τὴν φύσιν αὐτὴν ζητεῖν, ὅπερ πολλάκις εἴρηται, μὴ μόνον ἀσχολεῖν ὀρθῶς ἀλλὰ καὶ σχολάζειν δύνασθαι καλῶς, αὕτη γὰρ ἀρχὴ πάντων, ἵνα καὶ πάλιν εἴπωμεν περὶ αὐτῆς. εἰ γὰρ ἄμφω μὲν δεῖ, μᾶλλον δὲ αἱρετὸν τὸ σχολάζειν τῆς ἀσχολίας, καὶ [τέλος] ζητητέον ὅ τι ποιοῦντας δεῖ σχολάζειν. οὐ γὰρ δὴ παίζοντας· τέλος γὰρ ἀναγκαῖον εἶναι τοῦ βίου τὴν παιδιὰν ἡμῖν. εἰ δὲ τοῦτο ἀδύνατον, καὶ μᾶλλον ἐν ταῖς ἀσχολίαις χρηστέον ταῖς παιδιαῖς (ὁ γὰρ πονῶν δεῖται τῆς ἀναπαύσεως, ἡ δὲ παιδιὰ χάριν ἀναπαύσεως ἐστίν· τὸ δ' ἀσχολεῖν συμβαίνει μετὰ πόνου καὶ συντονίας), διὰ τοῦτο δεῖ παιδιὰς εἰσάγεσθαι καιροφυλακοῦντα τὴν χρῆσιν, ὡς προσάγοντα φαρμακείας χάριν. ἄνεσις γὰρ ἡ τοιαύτη κίνησις τῆς ψυχῆς,*

30. *αὐτὴν* P4 ‖ 33. *γὰρ*] *δ'* Susem. ‖ 34. *τῆς* — 35. *σχολάζειν* om. P2.3, C4 Sb Tb Ls Ald. et pr. P4 (suppl. mg.), *καὶ* — 35. *σχολάζειν* om. Ar. ‖ *τῆς ἀσχολίας* in ras. P5 ‖ *τέλος*] *τελευταῖον* P5, *ὅλως* Victorius Bekk. ‖ 35. *ὅ τι*] *ὅτι* Γ Ms P1 et mg. P4, *τί* P5 Bas.3 Bekk. ‖ *ποιοῦντας* post *δεῖ* Ms P1 et mg. P4 et *οὖ* in ras. P1 ‖ *οὐ* — *δὴ*] *οὐκ ἆρα* aut *οὐ δὴ* fort. Γ ‖ *δὴ*] *δεῖ* Ms ‖ 36. ⟨*ἂν*⟩ *ἀναγκαῖον* ci. Schneiderus, *ἀναγκαῖον* ⟨*ἦν*⟩ Spengelius, et neutra coniectura improbabilis est: utra praestet, videant alii ‖ *τὴν παιδιὰν* post *ἡμῖν* Γ ‖ *παιδειὰν* P4, *παιδείαν* Ls Ald. ‖ 38. *αναπαύσεως* P1 ‖ *ἦ τε?* Susem. ‖ 39. *ἀσχολὴν συμβαίνειν* Ms ‖ 40. *δια* Ms ‖ 41. *καιροφυλακοῦντας* Π2, *καιροφυλακτοῦντας* P5 Bekk. ‖ *προσάγοντας* P5 Π2 Bekk.

Loci citati. 1337 b, 30. *πολλάκις*] II 9. 1271 a, 41 sqq. VII, 14. 15. 1333 a, 16 — 1334 b, 3.
Glossa. 1337 b, 32. *αὕτη*] *ἢ ἡ φύσις ἢ ἡ σχολή*. p2.

principio instituerunt in disciplina propter naturam ipsam quaerere, quod quidem saepe dictum est, non solum non vacare recte, sed et vacare posse bene, hoc enim principium omnium, ut et iterum dicamus de ipsa. si enim ambo quidem oportet, magis autem eligibile vacare quam nonvacatio, et finaliter quaerendum, quod facientes oportet vacare. non itaque ludentes: finem enim necessarium esse vitae nobis ludum. si autem hoc impossibile et magis in nonvacationibus utendum ludis (laborans enim indiget requie, ludus autem gratia requiei est: non vacare autem accidit cum labore et fatigatione), propter hoc oportet ludos introducere observantem tempus ad usum, tamquam adducentem pharmaciae gratia. remissio enim talis motus

2. *non* ante *vacare* om. pr. b (suppl. rc.) ‖ 3. *omne* c, *omni* pr. m (crx. rc.) ‖ 4. *ut* post *et* Alb. ‖ 5. *aut magis eligibile vacare* a ‖ 6. *non* ⟨*enim*⟩ *utique?* ‖ 7. *h'* post 8. *impossibile* c ‖ 10. hoc] *quod* a ‖ 12. remissio] *requies* Alb.

(II)

1338 a καὶ διὰ τὴν ἡδονὴν ἀνάπαυσις. τὸ δὲ σχολάζειν ἔχειν 5 αὐτὸ δοκεῖ τὴν ἡδονὴν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν καὶ τὸ ζῆν μακαρίως. τοῦτο δ' οὐ τοῖς ἀσχολοῦσιν ὑπάρχει ἀλλὰ τοῖς σχολάζουσιν· ὁ μὲν γὰρ ἀσχολῶν ἕνεκά τινος ἀσχολεῖ τέλους ὡς οὐχ ὑπάρχοντος, ἡ δ' εὐδαιμονία τέλος ἐστίν, ἣν οὐ μετὰ λύπης ἀλλὰ μεθ' ἡδονῆς οἴονται πάντες εἶναι. ταύτην μέντοι τὴν ἡδονὴν οὐκέτι τὴν αὐτὴν τιθέασιν, ἀλλὰ καθ' ἑαυτοὺς ἕκαστος καὶ τὴν ἕξιν τὴν αὑτῶν, ὁ δ' ἄριστος τὴν ἀρίστην καὶ τὴν ἀπὸ τῶν καλλίστων. ὥστε φανερὸν ὅτι δεῖ καὶ πρὸς τὴν ἐν τῇ διαγωγῇ σχολὴν μανθάνειν ἄττα καὶ παιδεύεσθαι, καὶ ταῦτα μὲν τὰ παιδεύματα καὶ ταύτας τὰς μαθήσεις ἑαυτῶν εἶναι χάριν, τὰς δὲ πρὸς τὴν ἀσχολίαν ὡς ἀναγκαίας καὶ χάριν ἄλλων. διὸ καὶ τὴν 6 μουσικὴν οἱ πρότερον εἰς παιδείαν ἔταξαν οὐχ ὡς ἀναγκαῖον

1338 a, 1. ἔχειν post 2. δοκεῖ Γ ‖ 3. δ'] γὰρ Susem. ‖ ὑπάρχειν P[4] ‖ 4. ἕνεκά τινος post ἀσχολεῖ (?) Γ ‖ 5. ἐστιν P[1] ‖ 6. πάντες post εἶναι fort. Γ ‖ 7. οὐκ ἔτι M[s] ‖ 8. αὑτῶν P[4] Ald. et corr.[1] P[1], αὐτὴν M[s] et pr. P[1] ‖ δὲ Bekk. ‖ 9. τῶν om. M[s] ‖ 10. ἐν τῇ διαγωγῇ secl. Spengelius ‖ διαγωγῇ σχολὴν] σχολῇ διαγωγὴν Coraes (recte, nisi praestat Spengeliana emendandi ratio) ‖ ἅττα M[s] ‖ 11. μὲν om. Γ, non vertit Ar. ‖ 12. ἑαυτῶν post εἶναι (?) Γ ‖ 13. χάριν post ἄλλων Γ ‖ 14. ἀναγκαίαν ci. Spengelius.

animae et propter delectationem requies. vacare autem ipsum 5 videtur habere delectationem et felicitatem et vivere beate: hoc autem non existit non vacantibus, sed vacantibus: non vacans quidem enim non vacat gratia alicuius finis tamquam non existentis, felicitas autem finis est, quam non cum tristitia, sed cum delectatione putant omnes esse. hanc vero delectationem non adhuc eandem ponunt, sed secundum se ipsos unusquisque et secundum habitum suum, optimus autem secundum optimum et eum qui ab optimis. quare manifestum, quod oportet et ad eam quae in deductione vacationem addiscere quaedam et erudiri, et has eruditiones et has disciplinas esse sui ipsorum gratia, eas autem quae ad non vacationem ut necessarias et aliorum gratia. propter quod et musicam priores in erudi- 6

1. *ipsum* post 2. *videtur* **abcgh[2]klt** Alb., rep. post *videtur* **n** ‖ 2. *ipsam* post *habere* add. **m** ‖ 3. *non existit* post *non vacantibus* Alb. ‖ 4. *enim* om. **t** (suppl. **t**[a]) ‖ *finis* om. **t** ‖ 6. *omnes* post *esse* codices (fort. igitur sic scribendum erat) ‖ vero] *enim* **c** ‖ 8. *secundum optimum* — 343, 10. *labores* om. et in mg. haece: † *in graeco codice versus 25 sunt*, *qui hic desiderantur* add. **t**, suppl. et in mg. *sequentes versus in antiqua translatione hactenus edita desiderantur* add. **t**[a] ‖ 10. *ad* om. **b** ‖ 11. *ipsarum* **t**[a] (recte, ni fallor), *ipsius* **t**[c] ‖ 12. *non vacationum gratiam ut* **c**.

(II) (οὐδὲν γὰρ ἔχει τοιοῦτον) οὐδ' ὡς χρήσιμον, ὥσπερ τὰ γράμματα πρὸς χρηματισμὸν καὶ πρὸς οἰκονομίαν καὶ πρὸς μάθησιν καὶ πρὸς πολιτικὰς πράξεις πολλάς, δοκεῖ δὲ καὶ γραφικὴ χρήσιμος εἶναι πρὸς τὸ κρίνειν τὰ τῶν τεχνιτῶν ἔργα κάλλιον, οὐδ' αὖ καθάπερ ἡ γυμναστικὴ πρὸς ὑγίειαν καὶ ἀλκήν (οὐδέτερον γὰρ τούτων ὁρῶμεν γινόμενον ἐκ τῆς μουσικῆς)· λείπεται τοίνυν πρὸς τὴν ἐν τῇ σχολῇ διαγωγήν, εἰς ὅπερ καὶ φαίνονται παράγοντες αὐτήν, ἣν γὰρ οἴονται διαγωγὴν εἶναι τῶν ἐλευθέρων, ἐν ταύτῃ τάττουσιν. διόπερ Ὅμηρος οὕτως ἐποίησεν "ἀλλ' οἷον μέν ἐστι καλεῖν ἐπὶ δαῖτα θαλείην", καὶ οὕτω προ-

15. οὐδ'] οὐδὲ P[1] ‖ 16. χρηματισμόν P[1], χρη in fine paginae ante h. v. add. M[s] ‖ καὶ πρὸς μάθησιν, nisi μάθησιν corruptum sit, secludenda esse ci. Susem., [καὶ] πρὸς ⟨τὰς⟩ μαθήσεις scribendum et verba post 22. αὐτὴν transponenda esse ci. Schmidtius (cf. Addenda) ‖ πολλὰς ante πολιτικὰς Γ ‖ 18. χρησίμη P[4.5.6.] S[b] T[b] L[s] ‖ 19. καλλιον P[1] ‖ ὁ γυμναστικὸς M[s] ‖ 20. ὑγείαν M[s] P[1] ‖ ἀλκὴν P[1] ‖ γὰρ in mg., τούτων ὁρῶμεν in ras. P[2] ‖ γιγνόμενον P[5] Π[2] Bekk.[1] ‖ 22. διαγωγὴν P[1] ‖ παραγαγόντες Reizius ‖ 24. ἐποίει M[s] ‖ ἔστι μὲν οἷον Γ ‖ οἷον Schneiderus ‖ 25. μὲν ci. Schmidtius, μήν ci. Schneiderus, μέν γ' ci. Goettlingius, μέν τ' ci. Spengelius ‖ ἔστιν Γ M[s] P[1], ἔοικεν ci. Schmidtius ‖ καλεῖν (καλεῖσθαι Γ?) post ἐπὶ δαῖτα Γ M[s] P[1] ‖ θαλίην P[1], θαλείων M[s], *congaudere* (θαλέειν?) Guil.

Locus citatus. 1338 a, 24. ἀλλ' — 25. θαλείην] hunc versum in Aristotelis exemplaribus post Hom. Od. XVII, 383 scriptum fuisse intellexit Spengelius (Specimen commentariorum in Aristot. Rhet. II, 23. Heidelb. MDCCCXLIV. p. 2). male Larochius l. l. p. 29: „dieser Vers scheint bei Aristoteles die Stelle von ρ, 382 vertreten zu haben."

Glossa. 1338 a, 25. καὶ οὕτω κ. τ. λ.] καταλέξας ἄλλους τινὰς τοὺς τοῦτο ἀσπαζομένους. mg.[3] P[2].

tionem ordinaverunt non ut necessarium (nihil enim habet tale) neque ut utile, sicut litterae ad pecuniationem et ad yconomiam et ad doctrinam et ad multas actiones politicas, videtur autem et protractiva utilis esse ad iudicandum artificum opera melius, neque rursus sicut luctativa ad sanitatem et robur (neutrum enim horum videmus fieri ex musica): relinquitur igitur ad deductionem quae in vacatione, ad quod quidem et videntur producentes ipsam, quam enim putant deductionem esse liberorum, in hac ordinant. propter quod quidem Homerus ita poetizavit: „sed est quidem velut ad epulas vocare

1. *necessariam* t[a] Alb. ‖ 2. *utilem* Alb. ‖ litterae] *utile* a ‖ 5. *rursum* bcmt[a] Alb. ‖ 6. robur] *corroborat ita membra* Alb. ‖ 8. *quidem* post *enim* add. a ‖ *putant* post *deductionem* rep. m ‖ 10. est — velut] *quale est* t[a] Aretinus ‖ *episto epulas* c, *epistolas* h[2]n et pr. m, *epolas* corr. m, *mensam* t[a] Ar. ‖ *vocari* t[acs] et codices et Alb.

εἰπὼν ἑτέρους τινάς, οἵ καλέουσιν "ἀοιδόν" φησιν, "ὅ (II)
*κεν τέρπῃσιν ἅπαντας." καὶ ἐν ἄλλοις δέ φησιν Ὀδυσ-
σεὺς ταύτην ἀρίστην εἶναι διαγωγήν, ὅταν εὐφραινο-
μένων τῶν ἀνθρώπων "δαιτυμόνες δ' ἀνὰ δώματ' ἀκουάζων-
ται ἀοιδοῦ ἥμενοι ἑξείης." ὅτι μὲν τοίνυν ἔστι παιδεία τις* III
*ἣν οὐχ ὡς χρησίμην παιδευτέον τοὺς υἱεῖς οὐδ' ὡς ἀναγκαίαν
ἀλλ' ὡς ἐλευθέριον καὶ καλήν, φανερόν ἐστιν· πότερον δὲ
μία τῷ ἀριθμῷ ἢ πλείους, καὶ τίνες αὗται καὶ πῶς, ὕστε-
ρον λεκτέον περὶ αὐτῶν. νῦν δὲ τοσοῦτον ἡμῖν εἶναι πρὸ*

26. *οὓς καλοῦσιν* vel *οἳ καλοῦνται* Spengelius, quam emendationem neglexit Larochius l. l. p. 29 ‖ *φησιν*] *φύσιν Γ* † ‖ *ὅ*] *ὧς Γ* M^s P^1, *ὅς* P^4 † ‖ 28. *τὴν* post *ταύτην* add. P^4 ‖ 29. *δαιτυμόνες* — 30. *ἑξείης*] v. translationem Latinam cum varietate lectionum ‖ 30. *ἥμμενοι* P^5 et, ut videtur, pr. P^3 (crx. rc.) ‖ *ἑξείης* M^s P^4 ‖ *ἐστι* P^1 ‖ *παιδιά* P^1 ‖ 31. *χρήσιμον* P^1, quod ut praefert Spengelius ita ego quoque una cum *ἀναγκαῖον* praeferrem, si ab ullo libro 32. *καλόν* pro *καλήν* traderetur, cf. 14 sq., ad femininum vero genus significandum modo *χρησίμη* modo *χρήσιμος* scripsisse videtur Aristoteles, v. ipsum Spengelium ad Rhet. I, 1. 1355 a, 20 ‖ *ἀναγκαῖαν* P^5, *ἀναγκαῖον* Π^2 † ‖ 33. *μίαν Γ* M^s P^1 ‖ *τὸν ἀριθμὸν* P^5 Π^2 Bekk. ‖ *τινες* pr. P^3 (crx. rc.).

Loci citati. 1338 a, 26. *ἀοιδόν. ὅ* — 27. *ἅπαντας*] Hom. Od. XVII, 385, ubi nunc pro *ἅπαντας* legitur *ἀείδων* ‖ 27. *Ὀδυσσεὺς*] Hom. Od. IX, 7 sq. ‖ 33. *ὕστερον*] v. praef.

congaudere" et ita dicens alteros quosdam „qui vocant cantativam naturam tamquam delectantem omnes." et in aliis autem ait Ulixes hanc optimam esse deductionem, quando gaudentibus hominibus „congregati super tecta audiunt philomenam sedentes deinceps." quod quidem igitur est disciplina quaedam, III
quam non sicut utilem erudiendum filios neque ut necessariam, sed ut liberalem et honestam, manifestum est: utrum autem unam numero vel plures, et quae hae et qualiter, posterius di-

1. congaudere] *ut* (*quod* Alb.) *congaudeant* (*in* add. t^a) *epulis amici* t^a Alb., *opipare paratam* t^a Ar. ‖ et — 2. omnes] *deinde nominans quosdam alios subdit et cytharoedum, qui omnes demulceat* t^a ‖ *vocent* **s** ‖ *charitativam* t^a Alb., *cantaturam* **s** ‖ 2. *tamquam — omnes* om. t^a Alb. ‖ *autem* om. t^a ‖ 3. *Ulysses* t^a Alb, *ulixes autem* **o** ‖ 3. 4. *gaudentibus. alia littera gaudentibus hominibus* Alb., *hominibus* om. etiam t^a ‖ 4. *epulantes* ante *congregati* add. rc. **k** ‖ congregati — 5. deinceps] *epulantes si audiant cantantem* (*cantanti* **hmn**, *cantari*, sed *i* in ras. h^2) *cantilenas residentes continuo* **h** h^2**n**t^a Alb. et pr. **m**, *alia littera habet: congregati etc.* Alb., *alius habet antiquior: congregati super tecta audiunt filomenus (?) cantantes deinceps* mg. rc. **m** ‖ 8. *unum* **o**, *una* **t** Alb. ‖ *et quae — qualiter* om. t^a, *et — et* om. Alb., *hae* om. **a**.

(III) ὁδοῦ γέγονεν, ὅτι καὶ παρὰ τῶν ἀρχαίων ἔχομέν τινα
μαρτυρίαν ἐκ τῶν καταβεβλημένων παιδευμάτων· ἡ γὰρ
μουσικὴ τοῦτο ποιεῖ δῆλον. ἔτι δὲ καὶ τῶν χρησίμων ὅτι
δεῖ τινὰ παιδεύεσθαι τοὺς παῖδας οὐ μόνον διὰ τὸ χρήσιμον,
οἷον τὴν τῶν γραμμάτων μάθησιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ πολ-
2 λὰς δι' αὐτῶν ἐνδέχεσθαι γίνεσθαι μαθήσεις ἑτέρας, ὁμοίως
δὲ καὶ τὴν γραφικὴν οὐχ ἵνα ἐν τοῖς ἰδίοις ὠνίοις μὴ διαμαρτάνωσιν ἀλλ' ὦσιν ἀνεξαπάτητοι πρὸς τὴν τῶν σκευῶν
ὠνήν τε καὶ πρᾶσιν, ἢ μᾶλλον ὅτι ποιεῖ θεωρητικὸν τοῦ 1338 b
περὶ τὰ σώματα κάλλους. τὸ δὲ ζητεῖν πανταχοῦ τὸ χρήσιμον ἥκιστα ἁρμόζει τοῖς μεγαλοψύχοις καὶ τοῖς ἐλευ-

35. *καὶ* om. t^c *Γ* Ar. ‖ *τινα*] *τὰ* ci. Coraes ‖ 36. *μαρτύρια* Coraes ‖ * * *ἐκ* Conringius, recte, si revera corruptus est locus, ⟨*ὅτι τὸ καλὸν οὐκ ἐξεῖργον*⟩ *ἐκ*, si liceat hariolari, vel simile quid coniciat Susemihlius, ⟨*ὅτι*⟩ *ἓν* ita ut subaudiatur *παιδευτέον τοὺς υἱεῖς ὡς ἐλευθέριον καὶ καλόν* ci. Reizius, quae correctio, si potius praeterea *ἡν* post *παιδευτέον* inseratur, probabilior videtur Schneidero, attamen hac quoque ratione minus contentus *ἐκ* secl. ipse Schneiderus ‖ *καταβεβλημένων* ⟨*τότε*⟩ ci. Schneiderus, *praemissis* Guil. ‖ 37. *τῶν χρησίμων* post *ὅτι δεῖ* *Γ* P^5 ‖ 38. *δεῖ* in mg. P^5 ‖ *τοὺς* P^1 ‖ 39. *πολλὰς* post 40. *γίνεσθαι* *Γ* ‖ 40. *δι' αὐτῶν* post *γίγνεσθαι* P^5 $Π^2$ Bekk. ‖ *ἐνδέχεσθαι* om. P^1 ‖ *γίγνεσθαι* P^5 $Π^2$ Bekk.[1] ‖ 42. *ἀλλ'*] *ἢ* Reizius ‖ *ὦσιν* — b, 1. *ἢ* secludendum esse ci. Coraes ‖ *ὦσιν ἀνεξαπάτητοι*] *ὡς ἐξαπάτητοι* pr. P^3 (crx. rc.) ‖ *ἀνεξιπάτητοι* pr. M^s.

1338 b, 1. *πράσιν* P^1 ‖ *ἢ*] *ἀλλὰ* Ar. et Reizius ‖ *θεωρητικὴν* $P^{2.3.4.}$ T^b Ald., *θεωριτικὴν* S^b, *θεωρητικοὺς* P^5 ‖ 3. *ἥκιστα* bis scr. pr. P^1 (rubro[1] pigmento correctum est) ‖ *ἁρμόττει* P^5 $Π^2$ Bekk. ‖ *ἐλευθερίοις* ci. Susem.

cendum est de ipsis. nunc autem tantum nobis esse praevium factum est, quod ab antiquis habemus quoddam testimonium ex praemissis erudimentis: musica enim hoc facit evidens. adhuc autem et quod oportet utilium quaedam erudiri pueros non solum propter id quod utile, puta litterarum eruditionem, sed et propterea, quod per ipsas contingit fieri multas eruditiones
2 alias, similiter autem et protractivam, non ut in propriis venalibus non peccent, sed sint inseductibiles ad eam quae vasorum emptionem et venditionem, aut magis quia facit speculativum eius quae circa corpora pulchritudinis. quaerere autem ubique quod utile minime congruit magnanimis et liberis. quoniam

1. *est de ipsis* om. t^a, *est* om. Alb. ‖ *tantum* post *nobis* mt^a ‖ *praemium* $bohmnt^a$ Alb. et pr. h^2, *primum* gkls ‖ 3. *praedictis* o, *peemissis* pr. m ‖ *quae diximus* post *erudimentis* add. t^a ‖ *h'* post *facit* o, *hec* bm ‖ 6. *convenit* t^a Alb. ‖ 7. propriis] *ipsis* hh^2mnt^a Alb. ‖ 10. *quaerere autem*, sed *ere autem* in ras. a rc. m. scr. a ‖ 11. minime] *maxime* Alb.

θέροις. ἐπεὶ δὲ φανερὸν πρότερον τοῖς ἔθεσιν παιδευτέον (III) ἢ τῷ λόγῳ εἶναι, καὶ περὶ τὸ σῶμα πρότερον ἢ τὴν διάνοιαν, δῆλον ἐκ τούτων ὅτι παραδοτέον τοὺς παῖδας γυμναστικῇ καὶ παιδοτριβικῇ· τούτων γὰρ ἣ μὲν ποιάν τινα ποιεῖ τὴν ἕξιν τοῦ σώματος, ἣ δὲ τὰ ἔργα.

4 νῦν μὲν οὖν αἱ μάλιστα δοκοῦσαι τῶν πόλεων ἐπιμε- 3 λεῖσθαι τῶν παίδων αἳ μὲν ἀθλητικὴν ἕξιν ἐμποιοῦσι, λωβώμεναι τά τε εἴδη καὶ τὴν αὔξησιν τῶν σωμάτων, οἱ δὲ Λάκωνες ταύτην μὲν οὐχ ἥμαρτον τὴν ἁμαρτίαν, θηριώδεις δ' ἀπεργάζονται τοῖς πόνοις, ὡς τοῦτο πρὸς ἀνδρίαν μάλιστα συμφέρον. καίτοι, καθάπερ εἴρηται πολλάκις, οὔτε πρὸς μίαν * * οὔτε πρὸς μάλιστα ταύτην βλέποντα ποιητέον

4. *πότερον* *Γ* M^s P^5 Π^2 Ar. et pr. P^1 (em. corr.^{1}) ‖ *ἤθεσιν* Schneiderus ‖ *παιδευτέον* post 5. *λόγῳ* P^5 Π^2 Bekk. ‖ 5. *εἶναι* om. *Γ* M^s P^1 ‖ 6. ⟨*πρότερον*⟩ *παραδοτέον* ci. Susem. ‖ *τοὺς*] *ταῖς* P^5 ‖ 7. *ἣ*] *οἱ* pr. M^s ‖ 11. *τό — εἶδος* fort. *Γ* ‖ 12. *οὐχ* om. t^c *Γ* † ‖ *ἥμαρτον* post *τὴν ἁμαρτίαν* (?) *Γ* ‖ 13. *δὲ* P^1 ‖ *πρὸς ἀνδρίαν* post 14. *μάλιστα* Schneiderus ‖ *ἀνδρείαν* P^4 Ald. et pr. P^3 (crx. rc.) ‖ 15. *μίαν* sed *μ* in ras. a rc. m. scr. P^3, *unam virtutem* t^c (?) Alb. Ar., qui etsi vix *μίαν ἀρετὴν* legerunt, tamen non video, quomodo tali correctione carere queamus ‖ *μάλιστα* in ras. P^5, fort. post *ταύτην* *Γ* ‖ *βλέποντας* ci. Spengelius.

Loci citati. 1338 b, 4 sq. v. glossas ‖ 14. *πολλάκις*] II, 9. 1271 a, 41 sqq. VII, 14. 1333 b, 5 sqq. c. 15. 1334 a, 40 sqq.

Glossae. 1338 b, 4. *ἐπεὶ — 5. διάνοιαν*] *δέδεικται γὰρ ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ* (VII, 15. 1334 b, 8—28). mg. p^2 ‖ 7. *παιδοτριβικῇ*] *τῇ διδασκούσῃ ποῖα χρὴ τοὺς παῖδας παιδεύεσθαι* (*παιδεύεσθαι τοὺς παῖδας* P^1). mg. rubr.^{1} P^1 et mg.^{3} P^2 ‖ 15. *μίαν*] *τὴν πολεμικήν*. p^2.

autem manifestum, utrum consuetudinibus erudiendum vel ratione et circa corpus prius aut circa intellectum, palam ex hiis, quod tradendum pueros luctativae et paedotribicae: harum enim haec quidem qualem quendam facit habitum corporis, haec autem opera.

4. nunc quidem igitur quae maxime videntur civitatum curare de pueris hae quidem athleticum habitum imprimunt tollentes et speciem et incrementum corporum, Lacedaemonii autem hoc quidem peccato peccaverunt, ferales autem efficiunt laboribus, tamquam hoc ad fortitudinem maxime sit conferens: quamvis, sicut dictum est saepe, neque ad unam neque ad 3

3. quod tradendum] *detradendum* h h^2 m ‖ *lucrative* a ‖ et] *traduntur etiam* t^a Alb. ‖ *pedotrivice* b c, *pedotrinice* m ‖ 8. nonne *species?* ‖ *et* post *speciem* om. pr. a (suppl. rc.) ‖ *autem* post 9. *peccato* c ‖ 10. *labores* mg. Ald. Mon., *pueros* t^a, *pueros in laboribus* Alb. ‖ *sit* om. t^a Alb. ‖ 11. *sicut — saepe* om. t^a ‖ *virtutem* post *unam* add. t^a Alb. et, ut videtur, t^c.

(III) τὴν ἐπιμέλειαν· εἴ τε καὶ πρὸς ταύτην, οὐδὲ τοῦτο ἐξευρίσκουσιν, οὔτε γὰρ ἐν τοῖς ἄλλοις ζῴοις οὔτε ἐπὶ τῶν ἐθνῶν ὁρῶμεν τὴν ἀνδρίαν ἀκολουθοῦσαν τοῖς ἀγριωτάτοις, ἀλλὰ
4 μᾶλλον τοῖς ἡμερωτέροις καὶ λεοντώδεσιν ἤθεσιν. πολλὰ δ' ἐστὶ τῶν ἐθνῶν ἃ πρὸς τὸ κτείνειν καὶ πρὸς τὴν ἀνθρωποφαγίαν εὐχερῶς ἔχει, καθάπερ τῶν περὶ τὸν Πόντον Ἀχαιοί τε καὶ Ἡνίοχοι καὶ τῶν ἠπειρωτικῶν ἐθνῶν ἕτερα, τὰ μὲν ὁμοίως τούτοις τὰ δὲ μᾶλλον, ἃ ληστρικὰ μέν ἐστιν, ἀνδρίας δὲ οὐ μετειλήφασιν. ἔτι δ' αὐτοὺς τοὺς Λάκωνας ἴσμεν, ἕως μὲν αὐτοὶ προσήδρευον ταῖς φιλοπονίαις, ὑπερέχοντας τῶν ἄλλων, νῦν δὲ καὶ τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσι καὶ τοῖς πολεμικοῖς λειπομένους ἑτέρων· οὐ γὰρ τῷ τοὺς νέους

16. εἰ δὲ Schneiderus ‖ καὶ fort. om. *Γ*, v. tamen v. lect. Lat. ‖ 17. οὔτ' ἐπὶ P[5] *Π*[2] Bekk. ‖ 18. ἀνδρείαν pr. P[3] (crx. rc.) ‖ 19. ἡμεροτάτοις P[2] ‖ λεοντώδεσι ἤθεσι M[s] ‖ 20. δ'] *que* Ar., τ' vel γὰρ ci. Susem. ‖ ἔστι P[1] ‖ 21. Πόντον om. in lac. pr. M[s] (suppl. rc.) ‖ 22. ἠπειρωτικῶν] *non marinarum* Guil. ‖ ἕτερα ante τῶν (?) *Γ* ‖ 23. τούτων pr. P[3] (crx., ut videtur, ead. m.) ‖ ληστρικὰ M[s] P[1] L[s] Ald., ληστικὰ P[2.5.] S[b] T[b], ληστικὰ Bekk., λήϊστικα pr. P[3], ληστικα rc. P[3] ‖ 24. ἀνδρείας M[s] et pr. P[3] (crx. rc.) ‖ δ' P[5] *Π*[2] Bekk. ‖ μετείληφασιν pr. P[3] (crx. rc.) ‖ δ' om. *Γ* ‖ τοὺς om. P[4] L[s] Ald. ‖ 25. αὐτοὶ ⟨μόνοι⟩ Euckenius (De partic. p. 80) fors. recte, *ipsi soli* Ar., cf. etiam gl. ad v. 36 sqq. ‖ ταῖς φιλοπονίας] *labores* Guil. ‖ 26. γυμνασίοις P[5] *Π*[2] Bekk. ‖ ἀγῶσι post 27. πολεμικοῖς P[5] *Π*[2] Bekk. ‖ 27. λειπομένοις M[s] P[5] †.

hanc maxime respicientem faciendum curam: sique ad hanc, neque hoc adinveniunt, neque enim in aliis animalibus neque in gentibus videmus fortitudinem assequentem silvestrissimis,
4 sed magis mitioribus et leoninis moribus. multae autem sunt gentium, quae ad interficiendum et ad comedendum homines prompte se habent, sicut earum quae circa Pontum Achaei et Heniochi et aliae gentium non marinarum, hae quidem similiter hiis, hae autem magis, quae latrocinativae quidem sunt, fortitudine autem non participant. adhuc ipsos Lacedaemonios scimus, quamdiu quidem ipsi assiduabant labores, praevalentes aliis, nunc autem et luctativis agonibus et bellicis deficientes ab aliis: non enim eo, quod iuvenes exercitabant isto modo,

1. *respiciendum* t[a] Alb. ‖ *facidum* pr. m (crx. rc.), *facienti* t[a] Alb. ‖ sique] *si q̄* (i. e. *quae*) c, *sed q̄* k, *si quidem* t[a] Alb., *sique et*, ut videtur, t[c], quare hoc, nisi fallor, restituendum est ‖ *ad* om. b ‖ 2. *hec* bm ‖ *adveniunt* bm ‖ 4. *et* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ *leonibus nisus moribus* b, *levioribus* mg. rc. b ‖ 5. *gentes* t[a] Alb. ‖ *ad* post *et* om. a ‖ *cedendum* mg. Ald. Mon., *sedendum* m, *caedendum* t[a] Alb. ‖ 7. *marina* m, *maritimarum* t[a] ‖ *hoc* t[a] Alb. ‖ 8. *quidem* post *sunt* m ‖ 9. *Lacedaemones* t[a] Alb. ‖ 10. *quidem* post *ipsi* a ‖ 12. *eo* om. c.

γυμνάζειν τὸν τρόπον τοῦτον διέφερον, ἀλλὰ τῷ μόνον μὴ (III) πρὸς ἀσκοῦντας ἀσκεῖν. [ὥστε τὸ καλὸν ἀλλ' οὐ τὸ θηριῶδες 5 δεῖ πρωταγωνιστεῖν· οὐδὲ γὰρ λύκος οὐδὲ τῶν ἄλλων θηρίων [τι] ἀγωνίσαιτο ἂν οὐδένα καλὸν κίνδυνον, ἀλλὰ μᾶλλον ἀνὴρ ἀγαθός, οἱ δὲ λίαν εἰς ταῦτα ἀνέντες τοὺς παῖδας, καὶ τῶν ἀναγκαίων ἀπαιδαγωγήτους ποιήσαντες, βαναύσους κατεργάζονται κατά γε τὸ ἀληθές, πρὸς ἕν τε μόνον ἔργον τῇ πολιτικῇ χρησίμους ποιήσαντες, καὶ πρὸς τοῦτο χεῖρον, ὥς φησιν ὁ λόγος, ἑτέρων.] δεῖ δὲ οὐκ ἐκ τῶν προτέρων ἔργων κρίνειν, ἀλλ' ἐκ τῶν νῦν· ἀνταγωνιστὰς γὰρ τῆς παιδείας νῦν ἔχουσι, πρότερον δ' οὐκ εἶχον. *

28. τοῦτον τὸν τρόπον Γ || τὸ μόνον M[s], μόνον τῷ ci. Reizius et fort. habuit Γ, prb. Spengelius || μὴ πρὸ pr. P[1] (em. corr.[1]), πρὸς μὴ Spengelius et fort. iam Γ, at v. Bonitzium l. l. p. 539 a, 14 sqq. (cf. etiam Addenda) || 29. ὥστε — 36. ἑτέρων post 38. εἶχον tri. Boeckerus et Susem. || 30. οὐδὲ γὰρ] οὐ γὰρ P[5] Π[2] Bekk. || 31. τι om. Π et Goettlingius, add. Γ(?) Vict. Bekk., οὐθεὶς Camot., οὐθὲν Coraes || οὐθένα P[5] Π[2] Bekk., *aliquod* Guil., οὐθὲν ci. Goettlingius, nescio an recte, at v. quae attuli ad III, 5. 1278 a, 27 || 33. καὶ] καὶ οἱ, ut videtur, Γ || τῶν ἀναγκαίων post ἀπαιδαγώγους Γ || ἀπαιδαγώγους M[s] P[1.3.4.5.] S[b] T[b] Ald. et, ut videtur, Γ (fors. recte) || 34. ἀπεργάζονται P[1] || καὶ ante κατά add. aut τε pro γε habuit Γ || τε om. Γ || ἔργον om. M[s] || 35. τῇ πολιτικῇ post χρησίμους (?) Γ || τούτῳ Scaliger || 36. φησιν P[1] || ἑτέρων ante ὡς (?) Γ || δὴ Susem. || πρότερον Spengelius (nescio an recte).

Glossae. 1338 b, 28. μὴ — 29. ἀσκεῖν] μὴ ἀγωνίζεσθαι πρὸς ἀσκοῦντας. p[2] || 36. δεῖ — 38. εἶχον] χρῆναί φησι τοὺς λάκωνας οὐκ ἀφ' ὧν ἐνίκων πρότερον αὐτοὶ μόνοι ἀσκούμενοι, ἀλλ' ἀφ' ὧν νῦν, ὅτε καὶ ἕτεροι ἀσκοῦνται· νικῶνται γάρ. mg.[3] P[2].

differebant, sed eo solum, quod ad eos, qui non studuerant, conabantur. quare quod bonum, sed non quod ferale oportet 5 praeagonizare: neque enim lupus neque aliarum ferarum aliqua agonizaret utique aliquod bonum periculum, sed magis vir bonus, qui autem valde ad haec remittunt pueros et qui sine paedagogo necessariorum faciunt, banausos efficiunt et secundum veritatem ad unum solum opus utiles politicae facientes et ad hoc deterius aliis, ut ait sermo. oportet autem non ex prioribus operibus iudicare, sed ex hiis quae nunc: contraagonizantes enim disciplinae nunc habent, prius autem non habebant.

1. *differunt* b, *auferebant* ol, *efficiebant* g, *effiebant* k || *quod* om. gk || *qui* om. g et pr. k (suppl. rc.) || 6. *faciunt* om. Alb. || *banauses* c, *banau* pr. m (crx. rc.) || 7. *politie* a, *politiae* t Alb. || 10. *autem* om. a.

IV *ὅτι μὲν οὖν χρηστέον τῇ γυμναστικῇ, καὶ πῶς χρηστέον, ὁμολογούμενόν ἐστιν (μέχρι [μὲν] γὰρ ἥβης κουφότερα γυμνάσια προσοιστέον, τὴν βίαιον τροφὴν καὶ τοὺς πρὸς ἀνάγκην πόνους ἀπείργοντας, ἵνα μηδὲν ἐμπόδιον ᾖ πρὸς τὴν αὔξησιν, σημεῖον γὰρ οὐ μικρὸν ὅτι δύνανται τοῦτο παρασκευάζειν, ἐν γὰρ τοῖς* 1339 a
ὀλυμπιονίκαις δύο τις ἂν ἢ τρεῖς εὕροι τοὺς αὐτοὺς νενικηκότας ἄνδρας τε καὶ παῖδας, διὰ τὸ νέους ἀσκοῦντας ἀφαιρεῖσθαι
2 *τὴν δύναμιν ὑπὸ τῶν ἀναγκαίων γυμνασίων· ὅταν δ' ἀφ' ἥβης ἔτη τρία πρὸς τοῖς ἄλλοις μαθήμασι γένωνται, τότε ἁρμόττει καὶ τοῖς πόνοις καὶ ταῖς ἀναγκοφαγίαις καταλαμβάνειν τὴν ἐχομένην ἡλικίαν, ἅμα γὰρ τῇ τε διανοίᾳ καὶ τῷ σώματι διαπονεῖν οὐ δεῖ, τοὐναντίον γὰρ ἑκάτερος ἀπεργάζεσθαι πέφυκε τῶν πόνων, ἐμποδίζων ὁ μὲν*

40. *μὲν* add. P$^{1.5.}$ $Π^2$ Bekk. † ‖ *τῆς* ante *ἥβης* add. M^s ‖ *κουφοτέρα* P$^{1.2.4.}$ T^b V^b L^s, *κουφοτέρᾳ* W^b Ald. † ‖ *γυμνασια* P^2, *γυμνασία* M^s T^b V^b W^b, *γυμνασί* L^s, *γυμνασίᾳ* Ald. † ‖ 42. *μηθὲν* P^5 $Π^2$ Bekk. ‖ *ἐμποδὼν* Schneiderus ‖ *ᾖ* om. M^s.

1339 a, 1. *μικρόν* P^1 ‖ *δύνανται* Γ M^s P^1 W^b L^s Ald., *δύναται* P$^{2.3.4.5.}$ S^b T^b Bekk. ‖ *ταῖς* P^5 $Π^2$ † ‖ 2. *ὀλυμπιονικικαῖς* P^2 et rc. P^3 ‖ *τις ἂν*] *τις ἀνὴρ* M^s et pr. P^1 (nam ante *ἢ* rasura duarum litterarum est) et ante *δύο* Γ ‖ *εὕροιτο* M^s ‖ 3. *ἀσκοῦντας*] *ἄκοντας* Γ † ‖ 4. *ἀφ ἥβης* pr. P^3 (crx. rc.) ‖ 5. *γίνωνται* Γ M^s P^1 † ‖ 6. *ἀναγκοφαγίαις*] *ξηροφαγίαις* Γ, *ξηροφα*(γ')*.λιμ*(σ) glossam praebet mg.^{3} P^2 ‖ 8. *ἑκάτερος* post 9. *πέφυκεν* (?) Γ.

Glossae. 1338 b, 41. *τὴν βίαιον*] *ἤτοι τὴν τραχεῖαν καὶ ταύτην ἐξηραμένην· αὕτη γὰρ ἡ βίαιος.* mg.^{3} P^2 ‖ 1339 a, 6. v. var. lectiones.

IV quod quidem igitur utendum luctativa et qualiter utendum, confessum est (usque ad pubescentiam enim leviora exercitia afferendum, violentum alimentum et eos qui ad necessitatem labores reicientes, ut nullum impedimentum sit ad incrementum, signum enim non parvum, quod possunt hoc instituere, in Olympionicis enim quidam vir duos vel tres inveniat eosdem vicisse viros et pueros propter iuvenes involuntarios auferre potentiam
2 a necessariis exercitiis: quando autem a pubescentia annis tribus ad alias eruditiones fiunt, tunc congruit et laboribus et siccis alimentis submittere sequentem aetatem, simul enim intellectui et corpori laborare non oportet, contrarium enim efficere natus est uterque laborum, impediens qui quidem corporis

1. *igitur* om. Alb. ‖ 2. *usque* om. pr. a (suppl. rc.) ‖ 3. *et* ante *violentum* add. rc. m ‖ *ad* post *et* add. o ‖ 6. *invenitur* t^a Alb. ‖ 10. *enim* om. b ‖ 11. *labore* pr. a (crx. rc.) ‖ 12. *utrique* b o m.

τοῦ σώματος πόνος τὴν διάνοιαν ὁ δὲ ταύτης τὸ σῶμα)· (IV)
5 περὶ δὲ μουσικῆς ἔνια μὲν διηπορήκαμεν τῷ λόγῳ καὶ 3
πρότερον, καλῶς δ' ἔχει καὶ νῦν ἀναλαβόντας αὐτὰ προαγαγεῖν, ἵν' ὥσπερ ἐνδόσιμον γένηται τοῖς λόγοις οὓς ἄν τις εἴπειεν ἀποφαινόμενος περὶ αὐτῆς. οὔτε γὰρ τίνα δύναμιν ἔχει ῥᾴδιον περὶ αὐτῆς διελεῖν, οὔτε τίνος δεῖ χάριν μετέχειν αὐτῆς, πότερον παιδιᾶς ἕνεκα καὶ ἀναπαύσεως, καθάπερ ὕπνου καὶ μέθης (ταῦτα γὰρ καθ' αὑτὰ μὲν οὔτε τῶν σπουδαίων, ἀλλ' ἡδέα, καὶ ἅμα μέριμναν παύει, ὥς φησιν Εὐριπίδης· διὸ καὶ τάττουσιν αὐτὴν καὶ χρῶνται πᾶσι τούτοις ὁμοίως, ὕπνῳ καὶ μέθῃ καὶ μουσικῇ· τιθέασι δὲ καὶ τὴν ὄρχησιν ἐν τούτοις), ἢ μᾶλλον οἰητέον 4

11. διηπορήσαμεν P[5] Π[2] Bekk. ‖ 12. δὲ M[s] ‖ 13. ἵνα M[s] Π[2] Bekk. ‖ γίνηται Susem. et fort. iam Γ Ar ‖ 14. εἴποιεν M[s] P[1.3.4.5.] S[b] T[b] Ald. ‖ 15. δύναμιν post ἔχει P[5] Π[2] Bekk. ‖ δεῖ post χάριν (?) Γ ‖ 16. ἕνεκε P[1], χάριν P[5] ‖ 17. καθαυτὰ P[3] ‖ 18. οὐδὲ aut ⟨οὔτε τῶν καλῶν⟩ οὔτε ci. Reizius ‖ ἀλλὰ P[5] ‖ ἅμα fort. post 19. καὶ traiciendum esse ci. Schmidtius ‖ ἅμα παύει μέριμναν (μεριμνᾶν L[s]) P[5] Π[2] Bekk.[1], ἀναπαύει μέριμναν Goettlingius, rec. Bekk.[2] ‖ 19. ὥς φησιν P[1] ‖ αὐτὴν] mendum suspicatus est Victorius, ⟨εἰς τάξιν ταῦτα τὴν⟩ αὐτὴν Lambinus, αὐτὴν ⟨ἐν παιδιᾷ⟩ Reizius, ⟨ἐν⟩ αὐτῇ Coraes ‖ 20. τούτοις om. pr. P[1] (suppl. mg. p[1]) ‖ ὕπνῳ Ar. et in vetusta transl. mg. rc. b, οἴνῳ t[c] Γ Π Bekk.[1] ‖ 21. οἰητέον (οἰητεον P[1]) post 22. μουσικὴν M[s] P[1], post 22. τείνειν τι Γ.

Loci citati. 1339 a, 12. πρότερον] c. 3. 1337 b, 27 sqq. ‖ 19. Εὐριπίδης] Bacch. 381 Nauck.: ἀποπαῦσαί τε μερίμνας.

labor intellectum, qui autem huius corpus): 5. de musica autem 3
quaedam quidem dubitavimus ratione et prius, bene autem habet et nunc resumentes ipsa producere, ut sicut aditus fiat rationibus, quas utique aliquis dicet enuntians de ipsa. neque enim quam potentiam habet, facile de ipsa discutere, neque cuius gratia oportet participare ipsa, utrum ludi gratia et requiei sicut somno et ebrietate (haec enim secundum se quidem neque studiosorum sunt, sed delectabilia, simulque sollicitudinem cessare faciunt, ut ait Euripides: propter quod et ordinant ipsam et utuntur omnibus hiis similiter, vino et ebrietate et musica: ponunt autem et saltationem in hiis), aut magis ad 4

1. huius] *hoc* pr. a (crx. rc.) ‖ *autem* post *musica* om. a ‖ 3. ipsa producere] *de ipsa* Alb. ‖ 5. *enim* om. pr. b (suppl. rc.) ‖ *habet* om. Alb. ‖ 7. *et ebrietate* om. a ‖ 8. *simul quae* c, *simul qui* Alb., om. a ‖ 10. *omnibus* post *hiis* bcghh[2]klmnt Alb. ‖ vino] *sumpno* mg. rc. b ‖ *et* ante *ebrietate* om. abchh[2]lmntt[ac] Alb. et mg. Ald. Mon.

(IV) πρὸς ἀρετήν τι τείνειν τὴν μουσικήν, ὡς δυναμένην, καθάπερ ἡ γυμναστικὴ τὸ σῶμα ποιόν τι παρασκευάζει, καὶ τὴν μουσικὴν τὸ ἦθος ποιόν τι ποιεῖν, ἐθίζουσαν [δύνασθαι] χαίρειν ὀρθῶς, ἢ πρὸς διαγωγήν τι συμβάλλεται καὶ πρὸς φρόνησιν (καὶ γὰρ τοῦτο τρίτον θετέον τῶν εἰρημένων). ὅτι μὲν οὖν δεῖ τοὺς νέους μὴ παιδιᾶς ἕνεκα παιδεύειν, οὐκ ἄδηλον (οὐ γὰρ παίζουσι μανθάνοντες· μετὰ λύπης γὰρ ἡ μάθησις)· ἀλλὰ μὴν οὐδὲ διαγωγήν τε παισὶν ἁρμόττει καὶ ταῖς ἡλικίαις ἀποδιδόναι ταῖς τοιαύταις (οὐδὲ γὰρ ἀτελεῖ προσήκει τέλος). ἀλλ' ἴσως ἂν δόξειεν ἡ τῶν παίδων σπουδὴ παιδιᾶς εἶναι χάριν ἀνδράσι γενομένοις καὶ τελειωθεῖσιν. ἀλλ' εἰ τοῦτ' ἐστὶ τοιοῦτον, τίνος ἂν ἕνεκα δέοι

22. *τι* post *τείνειν* *Γ*, *τὶ* P^2, *τί* P^3, om. M^s P^1 ‖ 23. *τὸ σῶμα* post *τι* *Γ* ‖ *παρασκευάζειν* *Γ* M^s (nescio an recte) ‖ 24. *ἐθίζουσα* P^4 ‖ *δύνασθαι* add. $P^{1.5.}$ Π^2 Ar. Bekk. (cf. Addenda) ‖ 25. *ἢ* P^2 Ald. et rc. P^3, *ἢ* ⟨*καὶ*⟩ Coraes † ‖ ⟨*τῇ*⟩ *διαγωγῇ* ci. Schneiderus ‖ *τὶ* P^2, *τί* P^3 Ald. ‖ *καὶ πρὸς φρόνησιν* secl. Doeringius (in Philolog. XXVII. p. 704 sq.) ‖ 26. *φρόνησιν*] *εὐφροσύνην* Spengelius (fors. recte) ‖ 29. *γε* P^1, om. M^s et fort. *Γ*, secl. Bekk.², *τοῖς* Reizius, *τε* ⟨*καὶ φρόνησιν*⟩ ci. Goettlingius ‖ *τε παισὶν*] *ἀτελέσιν* Schmidtius ‖ *παισὶν*, sed *παι* in ras. P^5 ‖ *καὶ ταῖς τοιαύταις ἡλικίαις ἁρμόττει ἀποδιδόναι* (?) *Γ* ‖ 30. *οὐδὲν* M^s P^1, *οὐθενὶ* P^5 Π^2 Ar. Bekk. ‖ 32. *εἶναι* post *χάριν* (?) *Γ*, om. pr. P^1 (suppl. corr.¹) ‖ 33. *ἔστι* P^1 ‖ *ἕνεκα*] *ἕνα* M^s ‖ *δεῖ* *Γ* M^s et, ut videtur, pr. P^1 (nam inter *δέ* et *μανθάνειν* ras. est et *οι* superscr. corr.¹, accentus tamen, etsi radendo paulum affectus, mutatus non esse videtur).

virtutem tendere secundum aliquid existimandum musicam, tamquam potentem, sicut exercitativa quale aliquod corpus efficere, et musicam morem qualem quendam facere assuescentem gaudere recte, aut ad deductionem aliquid confert et ad prudentiam (etenim hoc tertium ponendum dictorum). quod quidem igitur oportet iuvenes non ludi gratia erudire, non immanifestum (non enim ludunt addiscentes: cum tristitia enim addiscere): at vero neque deductionem pueris et talibus aetatibus congruit attribuere (neque enim imperfecto convenit finis). sed forte utique videbitur puerorum studium ludi gratia esse viris factis et perfectis. sed si hoc est tale, cuius utique gratia oportet ad-

1. tendere] *tandem* hmn Alb. ‖ *extimandum* a, *estimandum* bcghklmn, *exstimandum* h^2 ‖ 4. aut] *autem* pr. h^2, om. bcghklmnt Alb. et corr. h^2 et mg. Ald. Mon., punctis del. corr. a ‖ *autem* post *deductionem* add. bcghklmnt[a] Alb. et corr. h^2 et mg. Ald. Mon., *aut* add. t ‖ 6. ludi] *videri* pr. b, *vel ludi* mg. rc. b ‖ 7. *tristitia* post *enim* a ‖ 8. *in* post *neque* add. t Alb. | congruit] *convenit* a ‖ 10. *videtur* Alb. ‖ 11. *itaque* a.

μανθάνειν αὐτούς, ἀλλὰ μὴ καθάπερ οἱ τῶν Περσῶν καὶ (IV
Μήδων βασιλεῖς, δι᾽ ἄλλων αὐτο ποιούντων μεταλαμβάνειν
τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς μαθήσεως; καὶ γὰρ ἀναγκαῖον βέλτιον
ἀπεργάζεσθαι τοὺς αὐτὸ τοῦτο πεποιημένους ἔργον καὶ τέχνην
τῶν τοσοῦτον χρόνον ἐπιμελουμένων ὅσον πρὸς μάθησιν μόνον.
εἰ δὲ τὰ τοιαῦτα δεῖ διαπονεῖν αὐτούς, καὶ περὶ τὴν τῶν
ὄψων πραγματείαν αὐτοὺς ἂν δέοι παρασκευάζειν· ἀλλ᾽
ἄτοπον. τὴν δ᾽ αὐτὴν ἀπορίαν ἔχει καὶ εἰ δύναται τὰ ἤθη 6
βελτίω ποιεῖν· ταῦτα γὰρ τί δεῖ μανθάνειν αὐτούς, ἀλλ᾽
1339 b οὐχ ἑτέρων ἀκούοντας ὀρθῶς τε χαίρειν καὶ δύνασθαι κρίνειν,
ὥσπερ οἱ Λάκωνες; ἐκεῖνοι γὰρ οὐ μανθάνοντες ὅμως δύ-
νανται κρίνειν ὀρθῶς, ὥς φασί, τὰ χρηστὰ καὶ τὰ μὴ
χρηστὰ τῶν μελῶν. ὁ δ᾽ αὐτὸς λόγος κἂν εἰ πρὸς εὐημε-
ρίαν καὶ διαγωγὴν ἐλευθέριον χρηστέον αὐτῇ· τί δεῖ μανθά-

34. αὐτοὺς P[1] ‖ 35. βασιλεῖς ante 34. τῶν (?) Γ ‖ δι᾽ om. P[2] Bekk. † αὐτὸ post ποιούντων Γ ‖ 36. καὶ ante τῆς secludendum esse ci. Spengelius, κοὐ ci. Madvigius, κἄνευ ci. Susem. ‖ 37. αὐτὸ post τοῦτο Γ ‖ τέχνην post τοῦτο add., sed postea oblitt. P[1] ‖ ἔργον ante τοὺς Γ (nescio an recte) 39. τὰ τοιαῦτα post δεῖ P[5] Π[2] Bekk. ‖ τῶν ὄψων post 40. πραγματείαν (?) Γ ‖ 40. ἂν om. Γ M[s] P[1] ‖ 41. δ᾽ post αὐτὴν P[5] ‖ 42. βελτίως P[1], βελτια M[s].
1339 b, 1. καὶ post δύνασθαι traiciendum esse ci. Spengelius (fors. recte) ‖ δύναται M[s] ‖ 4. κἂν] καὶ ci. Scaliger ‖ εἰ] εἴη P[2.3.5.] S[b] T[b] Ar. Ald. ‖ 5. ἐλευθερίαν M[s] ‖ γὰρ post τί add. Ar.

discere ipsos, sed non sicut reges Persarum et Medorum per alios facientes ipsum transsumere delectationem et eruditionem? et enim necessarium melius efficere opus eos, qui hoc ipsum fecerunt et artem, hiis, qui tanto tempore curaverunt, quantum ad addiscere solum. si autem talia oportet elaborare ipsos, et circa negotium pulmentorum ipsos oportebit praeparare: sed inconveniens. eandem autem dubitationem habet et, si potest 6
mores meliores facere: haec enim quid oportet addiscere ipsos, sed non alios audientes recteque gaudere et posse iudicare sicut Lacedaemonii? illi enim non addiscentes tamen possunt iudicare recte, ut aiunt, bonas et non bonas melodiarum. eadem autem ratio utique et, si ad bonam diurnationem et deductionem liberalem utendum ipsa: quid oportet addiscere ipsos,

1. sed] *et* b ‖ 4. *duraverunt* pr. a ‖ 5. *autem* om. pr. a (suppl. rc.) elaborare] *celebrare* t ‖ 6. *oportet* t (crx. t[a]) ‖ 8. *hoc* at Alb. ‖ *enim* om. a *quidem* a ‖ *ipsos* om. ac ‖ 9. sed] *si* et et pr. bm (crx. t[a] et mg. rc. b) 11. *non* om. pr. a (suppl. rc.) ‖ 12. autem] *enim* a ‖ *divinacionem* pr. b (crx. mg. rc.) et mg. Ald. Mon. (sed oblitt. est) ‖ 13. *quidem* a, *quod* m.

(IV)
7 νειν αὐτούς, ἀλλ' οὐχ ἑτέρων χρωμένων ἀπολαύειν; σκο-
πεῖν δ' ἔξεστι τὴν ὑπόληψιν ἣν ἔχομεν περὶ τῶν θεῶν· οὐ
γὰρ ὁ Ζεὺς αὐτὸς ἀείδει καὶ κιθαρίζει τοῖς ποιηταῖς. ἀλλὰ
καὶ βαναύσους καλοῦμεν τοὺς τοιούτους καὶ τὸ πράττειν οὐκ
ἀνδρὸς μὴ μεθύοντος ἢ παίζοντος. ἀλλ' ἴσως περὶ μὲν
V τούτων ὕστερον ἐπισκεπτέον· ἡ δὲ πρώτη ζήτησίς ἐστι πότε-
ρον οὐ θετέον εἰς παιδείαν τὴν μουσικὴν ἢ θετέον, καὶ τί
δύναται τῶν διαπορηθέντων τριῶν, πότερον παιδείαν ἢ παι-
διὰν ἢ διαγωγήν. εὐλόγως δ' εἰς πάντα τάττεται καὶ
φαίνεται μετέχειν. ἥ τε γὰρ παιδιὰ χάριν ἀναπαύσεώς
ἐστι, τὴν δ' ἀνάπαυσιν ἀναγκαῖον ἡδεῖαν εἶναι (τῆς γὰρ
διὰ τῶν πόνων λύπης ἰατρεία τις ἐστίν), καὶ τὴν διαγωγὴν
ὁμολογουμένως δεῖ μὴ μόνον ἔχειν τὸ καλὸν ἀλλὰ καὶ
τὴν ἡδονήν (τὸ γὰρ εὐδαιμονεῖν ἐξ ἀμφοτέρων τούτων ἐστίν)·

7. οὐ⟨-δὲ⟩ Goettlingius verba οὐ — 8. κιθαρίζει hexametrum esse ab Aristotele citatum ratus ‖ 8. αὐτός P^1 ‖ ἄδει P^5, ᾄδει Bekk. ‖ 9. καὶ ante βαναύσους om. P^5 ‖ 11. ζήτησις P^1 ‖ πρότερον pr. P^3 (crx. ead. m.) ‖ 12. παιδιὰν Ar. ‖ τὴν — 13. παιδείαν om. P^2 ‖ 13. παιδιὰν ἢ παιδείαν Victorius[1] (nescio an recte) ‖ 14. διαγωγὴν P^1 ‖ πάντα τάττεται, sed α τά in ras. M^s ‖ 15. παιδεία pr. M^s ‖ ἀναπαύσεως P^1 ‖ 16. ἀναγκαῖον] ἀνα (κ superscr.) P^1 ‖ 18. καλόν P^1 ‖ 19. τὴν ἡδονήν, sed τὴν ἡ, ut videtur, in ras. P^1 ‖ ἐξ om. M^s.

Locus citatus. 1339 b, 11. ὕστερον] c. 6. 1340 b, 20 sqq.

7 sed non aliis utentibus frui? considerare autem licet existima-
tionem, quam habemus de diis: non enim Iuppiter ipse cantat
et citharizat poetis. sed et banausos vocamus tales et agere
non viri non inebriati aut ludentis. sed forte de hiis quidem
V posterius considerandum: prima autem quaestio est, utrum non
ponendum in disciplinam musicam aut ponendum, et quid pot-
est dubitatorum trium, utrum disciplinam aut ludum aut dedu-
ctionem. rationabiliter autem in omnia ordinatur et videtur
participare. ludus enim gratia requiei est, requiem autem ne-
cessarium delectabilem esse (eius enim quae per labores tristi-
tiae medicina quaedam est), et deductionem confesse oportet
non solum habere quod bonum, sed et delectationem (felicitari

1. *existimationem* t^c, *extimationem* **at**, *exstimationem* h^2, *estimacionem* **bcghklmn**, *aestimationem* t^a Alb. ‖ 4. non] *sed* t^a Alb. ‖ aut] *et* Alb. ‖ 5. *posterius* om. pr. **a** (suppl. mg. rc.) ‖ 6. *disciplina* Alb., *disciplinam et* pr. **m** (crx. rc.) ‖ *vel* ante *musicam* add. pr. h^2 ‖ *Musicam* post *musicam* add. **t** (del. t^a), *vivificam* add. **gkn** Alb. et pr. **m** (linea suppos. del. rc.), *vivific* add. pr. h^2 ‖ *aut* — 7. *disciplinam* om. Alb. ‖ *non* ante *ponendum* add. rc. **m** ‖ 9. autem] *enim* **a** ‖ 10. eius] *et* **a** ‖ 12. non — bonum] *habere quod bonum*

μανθάνειν αὐτούς, ἀλλὰ μὴ καθάπερ οἱ τῶν Περσῶν καὶ (IV)
Μήδων βασιλεῖς, δι' ἄλλων αὐτὸ ποιούντων μεταλαμβάνειν τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς μαθήσεως; καὶ γὰρ ἀναγκαῖον βέλτιον ἀπεργάζεσθαι τοὺς αὐτὸ τοῦτο πεποιημένους ἔργον καὶ τέχνην τῶν τοσοῦτον χρόνον ἐπιμελουμένων ὅσον πρὸς μάθησιν μόνον. εἰ δὲ τὰ τοιαῦτα δεῖ διαπονεῖν αὐτούς, καὶ περὶ τὴν τῶν ὄψων πραγματείαν αὐτοὺς ἂν δέοι παρασκευάζειν· ἀλλ' ἄτοπον. τὴν δ' αὐτὴν ἀπορίαν ἔχει καὶ εἰ δύναται τὰ ἤθη 6
βελτίω ποιεῖν· ταῦτα γὰρ τί δεῖ μανθάνειν αὐτούς, ἀλλ'
1339 b οὐχ ἑτέρων ἀκούοντας ὀρθῶς τε χαίρειν καὶ δύνασθαι κρίνειν, ὥσπερ οἱ Λάκωνες; ἐκεῖνοι γὰρ οὐ μανθάνοντες ὅμως δύνανται κρίνειν ὀρθῶς, ὥς φασί, τὰ χρηστὰ καὶ τὰ μὴ χρηστὰ τῶν μελῶν. ὁ δ' αὐτὸς λόγος κἂν εἰ πρὸς εὐημερίαν καὶ διαγωγὴν ἐλευθέριον χρηστέον αὐτῇ· τί δεῖ μανθά-

34. αὐτοὺς P^1 ‖ 35. βασιλεῖς ante 34. τῶν (?) Γ ‖ δι' om. P^2 Bekk. † αὐτὸ post ποιούντων Γ ‖ 36. καὶ ante τῆς secludendum esse ci. Spengelius, κού ci. Madvigius, κἄνευ ci. Susem. ‖ 37. αὐτὸ post τοῦτο Γ ‖ τέχνην post τοῦτο add., sed postea oblitt. P^1 ‖ ἔργον ante τοὺς Γ (nescio an recte) 39. τὰ τοιαῦτα post δεῖ P^5 $Π^2$ Bekk. ‖ τῶν ὄψων post 40. πραγματείαν (?) Γ ‖ 40. ἂν om. Γ M^s P^1 ‖ 41. δ' post αὐτὴν P^5 ‖ 42. βελτίως P^4, βελτια M^s.
1339 b, 1. καὶ post δύνασθαι traiciendum esse ci. Spengelius (fors. recte) ‖ δύναται M^s ‖ 4. κἂν] καὶ ci. Scaliger ‖ εἰ] εἴη $P^{2.3.5.}$ S^b T^b Ar. Ald. ‖ 5. ἐλευθερίαν M^s ‖ γὰρ post τί add. Ar.

discere ipsos, sed non sicut reges Persarum et Medorum per alios facientes ipsum transsumere delectationem et eruditionem? et enim necessarium melius efficere opus eos, qui hoc ipsum fecerunt et artem, hiis, qui tanto tempore curaverunt, quantum ad addiscere solum. si autem talia oportet elaborare ipsos, et circa negotium pulmentorum ipsos oportebit praeparare: sed inconveniens. eandem autem dubitationem habet et, si potest 6
mores meliores facere: haec enim quid oportet addiscere ipsos, sed non alios audientes recteque gaudere et posse iudicare sicut Lacedaemonii? illi enim non addiscentes tamen possunt iudicare recte, ut aiunt, bonas et non bonas melodiarum. eadem autem ratio utique et, si ad bonam diurnationem et deductionem liberalem utendum ipsa: quid oportet addiscere ipsos,

1. sed] *et* b ‖ 4. *duraverunt* pr. a ‖ 5. *autem* om. pr. a (suppl. rc.) ‖ elaborare] *celebrare* t ‖ 6. *oportet* t (crx. t^a) ‖ 8. *hoc* at Alb. ‖ *enim* om. a ‖ *quidem* a ‖ *ipsos* om. ac ‖ 9. sed] *si* ct et pr. bm (crx. t^a et mg. rc. b) ‖ 11. *non* om. pr. a (suppl. rc.) ‖ 12. autem] *enim* a ‖ *divinacionem* pr. b (crx. mg. rc.) et mg. Ald. Mon. (sed oblitt. est) ‖ 13. *quidem* a, *quod* m.

(IV)
7 νειν αὐτούς, ἀλλ' οὐχ ἑτέρων χρωμένων ἀπολαύειν; σκοπεῖν δ' ἔξεστι τὴν ὑπόληψιν ἣν ἔχομεν περὶ τῶν θεῶν· οὐ γὰρ ὁ Ζεὺς αὐτὸς ἀείδει καὶ κιθαρίζει τοῖς ποιηταῖς. ἀλλὰ καὶ βαναύσους καλοῦμεν τοὺς τοιούτους καὶ τὸ πράττειν οὐκ ἀνδρὸς μὴ μεθύοντος ἢ παίζοντος. ἀλλ' ἴσως περὶ μὲν
V τούτων ὕστερον ἐπισκεπτέον· ἡ δὲ πρώτη ζήτησίς ἐστι πότερον οὐ θετέον εἰς παιδείαν τὴν μουσικὴν ἢ θετέον, καὶ τί δύναται τῶν διαπορηθέντων τριῶν, πότερον παιδείαν ἢ παιδιὰν ἢ διαγωγήν. εὐλόγως δ' εἰς πάντα τάττεται καὶ φαίνεται μετέχειν. ἥ τε γὰρ παιδιὰ χάριν ἀναπαύσεώς ἐστι, τὴν δ' ἀνάπαυσιν ἀναγκαῖον ἡδεῖαν εἶναι (τῆς γὰρ διὰ τῶν πόνων λύπης ἰατρεία τις ἐστίν), καὶ τὴν διαγωγὴν ὁμολογουμένως δεῖ μὴ μόνον ἔχειν τὸ καλὸν ἀλλὰ καὶ τὴν ἡδονήν (τὸ γὰρ εὐδαιμονεῖν ἐξ ἀμφοτέρων τούτων ἐστίν)·

7. οὐ⟨-δὲ⟩ Goettlingius verba οὐ — 8. κιθαρίζει hexametrum esse ab Aristotele citatum ratus ‖ 8. αὐτός P^1 ‖ ἄδει P^5, ᾄδει Bekk. ‖ 9. καὶ ante βαναύσους om. P^5 ‖ 11. ζήτησις P^1 ‖ πρότερον pr. P^3 (crx. ead. m.) ‖ 12. παιδιὰν Ar. ‖ τὴν — 13. παιδείαν om. P^2 ‖ 13. παιδιὰν ἢ παιδείαν Victorius[1] (nescio an recte) ‖ 14. διαγωγὴν P^1 ‖ πάντα τάττεται, sed α τά in ras. M^s ‖ 15. παιδεία pr. M^s ‖ ἀναπαύσεως P^1 ‖ 16. ἀναγκαῖον] ἀνα P¹ ‖ 18. καλόν P^1 ‖ 19. τὴν ἡδονήν, sed τὴν ἡ, ut videtur, in ras. P^1 ‖ ἐξ om. M^s.

Locus citatus. 1339 b, 11. ὕστερον] c. 6. 1340 b, 20 sqq.

7 sed non aliis utentibus frui? considerare autem licet existimationem, quam habemus de diis: non enim Iuppiter ipse cantat et citharizat poetis. sed et banausos vocamus tales et agere non viri non inebriati aut ludentis. sed forte de hiis quidem
V posterius considerandum: prima autem quaestio est, utrum non ponendum in disciplinam musicam aut ponendum, et quid potest dubitatorum trium, utrum disciplinam aut ludum aut deductionem. rationabiliter autem in omnia ordinatur et videtur participare. ludus enim gratia requiei est, requiem autem necessarium delectabilem esse (eius enim quae per labores tristitiae medicina quaedam est), et deductionem confesse oportet non solum habere quod bonum, sed et delectationem (felicitari

1. *existimationem* t^c, *extimationem* **a t**, *exstimationem* h^2, *estimacionem* **beghklmn**, *aestimationem* t^a Alb. ‖ 4. non] *sed* t^a Alb. ‖ aut] *et* Alb. ‖ 5. *posterius* om. pr. **a** (suppl. mg. rc.) ‖ 6. *disciplina* Alb., *disciplinam et* pr. **m** (crx. rc.) ‖ *vel* ante *musicam* add. pr. h^2 ‖ *Musicam* post *musicam* add. **t** (del. t^a), *vivificam* add. **gkn** Alb. et pr. **m** (linea suppos. del. rc.), *vivific* add. pr. h^2 ‖ *aut* — 7. *disciplinam* om. Alb. ‖ *non* ante *ponendum* add. rc. **m** ‖ 9. autem] *enim* **a** ‖ 10. eius] *et* **a** ‖ 12. non — bonum] *habere quod bonum*

τὴν δὲ μουσικὴν πάντες εἶναί φαμεν τῶν ἡδίστων, καὶ ψιλὴν οὖσαν καὶ μετὰ μελῳδίας (φησὶ γὰρ καὶ Μουσαῖος (V) 2 εἶναι βροτοῖς ἥδιστον ἀείδειν· διὸ καὶ εἰς τὰς συνουσίας καὶ διαγωγὰς εὐλόγως παραλαμβάνουσιν αὐτὴν ὡς δυναμένην εὐφραίνειν), ὥστε καὶ ἐντεῦθεν ὑπολάβοι ἄν τις παιδεύεσθαι δεῖν αὐτὴν τοὺς νεωτέρους. ὅσα γὰρ ἀβλαβῆ τῶν ἡδέων, οὐ μόνον ἁρμόττει πρὸς τὸ τέλος ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ἀνάπαυσιν· ἐπεὶ δὲ ἐν μὲν τῷ τέλει συμβαίνει τοῖς ἀνθρώποις ὀλιγάκις γίνεσθαι, πολλάκις δὲ ἀναπαύονται καὶ χρῶνται ταῖς παιδιαῖς οὐχ ὅσον ἐπὶ πλέον ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἡδονήν, χρήσιμον ἂν εἴη διαναπαύειν ἐν ταῖς ἀπὸ ταύτης ἡδοναῖς. συμβέβηκε δὲ τοῖς ἀνθρώποις ποιεῖσθαι 3

20. εἶναι φαμὲν P[1] ‖ καὶ post φαμὲν add., sed deinde oblitt. P[1] ‖ 21. καὶ ante μετὰ om. P[4] ‖ γὰρ] γοῦν Π[2] Bekk., δὲ P[5] ‖ 22. καὶ ante εἰς om. t[c] Γ ‖ συνουσίας, sed ουσ in ras. P[1] ‖ 23. διαγωγάς P[1] ‖ αὐτήν P[1] ‖ 24. ὑπολάβοι post ἄν τις P[5] Π[2] Bekk. ‖ δεῖν αὐτὴν παιδεύεσθαι Γ ‖ 26. ἁρμόττει P[1] ‖ καὶ fort. om. Γ † ‖ 27. δ' Bekk. ‖ συμβαίνει, sed αίνει in ras. M[s] ‖ 28. γίγνεσθαι P[5] Π[3] Bekk.[1] ‖ 29. παιδιαῖς· οὐχ — 30. ἡδονὴν χρήσιμον Goettlingius, vitiosum esse locum putat Schneiderus ‖ παιδειαῖς pr. P[1] ‖ καὶ διὰ] δι' αὐτὴν Spengelius (recte, ut opinor) ‖ 31. ταύταις M[s].

Locus citatus. 1339 b, 21. *Μουσαῖος*] cf. Passov. ad Mus. p. 84 et fragm. philos. Gr. coll. Mullach. I. p. 160.

Glossae. 1339 b, 23. *διαγωγὰς*] τὰ συμπόσια. p[2] ‖ 27. τῷ τέλει] τῇ εὐδαιμονίᾳ. p[2].

enim ex ambobus hiis est): musicam autem omnes esse dicimus delectabilissimorum et nudam existentem et cum melodia (ait 2 enim et Musaeus esse hominibus delectabilissimum cantare: propter quod et in conventus et deductiones rationabiliter assumunt ipsam tamquam potentem laetificare), quare et hinc existimabit utique aliquis oportere ipsam erudiri iuniores. quaecunque enim innocua delectabilium, non solum congruunt ad finem, sed ad requiem: quoniam autem in fine quidem accidit hominibus raro fieri, saepe autem requiescunt et utuntur ludis, non quantum ad plus, sed et propter delectationem, utile utique erit requiescere in delectationibus quae ab ipsa. accidit 3

et non solum quod bonum Alb. ‖ 1. *dicimus* ante *esse* a, *debemus* pr. m (crx. rc.) ‖ 3. *et Musaeus* om. pr. a (suppl. mg. rc.), *et nausens* c, *et musicus* gh[2]k ‖ *omnibus* rc. m ‖ 4. *quod* om. c ‖ *et* om. abcgh[2]kmnt Alb. ‖ *in* om. c et pr. h (suppl. ead. m.) ‖ *moventus* c ‖ *et deductionibus* c, om. Alb. ‖ 5. *potentiam* pr. m (crx. rc.) ‖ 6. *quocunque* b, *quicunque* Alb., *et quaecunque* t[a] ‖ 7. *enim* puncto del. rc. m ‖ 8. *sed* ⟨*et*⟩? ‖ 11. *et* ante *in* add. rc. m ‖ in delectationibus] *maledictionibus* pr. b (crx. rc.).

(V) τὰς παιδιὰς τέλος· ἔχει γὰρ ἴσως ἡδονήν τινα καὶ τὸ
τέλος, ἀλλ' οὐ τὴν τυχοῦσαν, ζητοῦντες δὲ ταύτην, λαμβά-
νουσιν ὡς ταύτην ἐκείνην, διὰ τὸ τῷ τέλει τῶν πράξεων
ἔχειν ὁμοίωμά τι, τό τε γὰρ τέλος οὐδενὸς τῶν ἐσομένων
χάριν αἱρετόν, καὶ αἱ τοιαῦται τῶν ἡδονῶν οὐδενός εἰσι τῶν
ἐσομένων ἕνεκεν, ἀλλὰ τῶν γεγονότων, [οἷον] πόνων καὶ λύ-
πης. δι' ἣν μὲν οὖν αἰτίαν ζητοῦσι τὴν εὐδαιμονίαν γίνε-
σθαι διὰ τούτων τῶν ἡδονῶν, ταύτην εἰκότως ἄν τις ὑπο-
4 λάβοι τὴν αἰτίαν· περὶ δὲ τοῦ κοινωνεῖν τῆς μουσικῆς, οὐ
διὰ ταύτην μόνην, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ χρήσιμον εἶναι πρὸς
τὰς ἀναπαύσεις, ὡς ἔοικεν. οὐ μὴν ἀλλὰ ζητητέον μή ποτε

32. *παιδιὰς*] *ἡδονὰς* P¹ ‖ *τὸ* om. Mˢ ‖ 33. *δὲ* om. *Γ* Mˢ et pr. P¹ (suppl. corr.¹) † ‖ *λαβάνουσιν* P³ ‖ 34. *ἐκεῖνο* Scaliger ‖ *τῷ τέλει*] v. transl. Lat. ‖ *τῷ* om. P⁴·⁶· Sᵇ Lˢ Ald. Scaliger ‖ *τέλος* Scaliger ‖ 35. *ὁμοίωμά τι*] *ὁμοιώματα Π*³, *ὁμοίωμα* et *μα* quidem in ras. P⁵, *similitudinem* Ar. ‖ *τέλος*] post h. v. e v. 32–34. *ἔχει* — *πράξεων* rep. pr. Mˢ, sed *ἔχει* — *τύχουσαν* in fine paginae erasit et in erasis *ουδενὸς* — 36. *αἱρετόν, καὶ* scripsit, cetera † signo apposito del. ipse librarius ‖ *οὐθενὸς* P⁵ *Π*² Bekk. ‖ *τῶν ἐσομένων* post 36. *χάριν Γ* ‖ 36. *οὐδενὸς Γ* P¹, *οὐθενός* P⁵ *Π*² Bekk. ‖ *ἕνεκεν τῶν ἐσομένων εἰσίν Γ* ‖ *εἰσὶ* P¹ ‖ 37. *οἷον* add. P⁵ *Π*² Ar. Bekk. et corr.¹ P¹ ‖ *πόνου* P⁵ ‖ 38. *γίγνεσθαι* P⁵ *Π*³ Bekk.¹ ‖ 39. *εἰκότως* post *ἄν τις* P⁵ *Π*² Bekk. ‖ 40. *τῆς*] *τοὶς* pr. Mˢ ‖ 41. *διὰ* ante *ταύτην* secludendum esse ci. Spengelius, ⟨*φαῖεν ἂν δεῖν*⟩ *διὰ* ci. Schmidtius ‖ *μόνην* ⟨*φιλοῦσιν αὐτὴν*⟩ vel simile quid ci. Susem. ‖ *καὶ* om. tᶜ *Γ* † ‖ *δια* Mˢ ‖ *τὸ* om. Mˢ ‖ 42. *ἀναπαύσεις* ** Sylburgius, *ἀναπαύσεις* ⟨*ἅλις*⟩, i. e. *ἅλις εἴρηται*, Goettlingius ‖ *ἔοικεν* ** Coraes.

autem hominibus facere ludos finem: habet enim forte delecta-
tionem quandam et finis, sed non quamcunque, quaerentes
hanc accipiunt ut hanc illam, propterea quod f i n i actionum
habet similitudinem quandam, finis enim nullius gratia futuro-
rum est eligibilis et tales delectationum nullius gratia futuro-
rum sunt, sed factorum, laborum et tristitiae. propter quam
quidem igitur caussam quaerunt felicitatem fieri per has dele-
4 ctationes, hanc merito utique quis existimabit caussam: de eo
autem, quod est communicare musica, non propter hanc solam,
sed propterea, quod utilis est ad requies, ut videtur. non so-

1. *enim* om. c ‖ 2. *quantumcunque* ab, *quantamcunque* t (crx. tᵃ) ‖ *ferentes vel* ante *querentes* add. pr. m (linea suppos. del. rc.) ‖ *autem* post *quaerentes* add. t Alb. ‖ 3. *finis* tᶜ et codices et Alb., om. n ‖ 4. *quandam* om. c ‖ 5. est] *enim* a ‖ *eligibile* a ‖ *tale* pr. m (crx. rc.) ‖ 9. *musicam* a ‖ 10. *neque* post *sed* add. t ‖ quod] *quia* a ‖ *requiem* a.

1340 a τοῦτο μὲν συμβέβηκε, τιμιωτέρα δ' ἐστὶν ἡ φύσις αὐτῆς ἢ κατὰ τὴν εἰρημένην χρείαν, καὶ δεῖ μὴ μόνον τῆς κοινῆς ἡδονῆς μετέχειν ἀπ' αὐτῆς, ἧς ἔχουσι πάντες αἴσθησιν (ἔχει γὰρ ἡ μουσικὴ τὴν ἡδονὴν φυσικήν, διὸ πάσαις ἡλικίαις καὶ πᾶσιν ἤθεσιν ἡ χρῆσις αὐτῆς ἐστι προσφιλής), ἀλλ' ὁρᾶν εἴ πῃ καὶ πρὸς τὸ ἦθος συντείνει καὶ [πρὸς] τὴν ψυχήν. τοῦτο δ' ἂν εἴη δῆλον, εἰ ποιοί τινες τὰ ἤθη γινόμεθα δι' αὐτῆς. ἀλλὰ μὴν ὅτι γινόμεθα ποιοί τινες, φανερὸν διὰ πολλῶν μὲν καὶ ἑτέρων, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ διὰ τῶν Ὀλύμπου μελῶν· ταῦτα γὰρ ὁμολογουμένως ποιεῖ τὰς ψυχὰς ἐνθουσιαστικάς, ὁ δ' ἐνθουσιασμὸς τοῦ περὶ τὴν ψυχὴν ἤθους πάθος ἐστίν. [ἔτι δὲ ἀκροώμενοι τῶν μιμήσεων γίνονται (V)

1340 a, 1. *τιμιώτερον* M[s] ‖ *ἡ φύσις αὐτῆς ἐστιν* P[1], *αὐτῆς ἡ φύσις ἐστὶν* P[5] *Π*[2] Bekk. ‖ 3. *πάντες* post *αἴσθησιν* (?) *Γ* ‖ 5. *ἐστι προσφιλὴς* P[1] ‖ 6. *πῃ*] *τι* P[1] et corr. P[4] (fors. recte) ‖ *καὶ* post *πῃ* om. *Γ*, non vert. Ar. ‖ *πρὸς* ante *τὴν* add. P[5] *Π*[2] Bekk. et fort. *Γ* ‖ *ψυχὴν* P[1] 7. *ποίοι* P[1] ‖ *ἤθη*, sed *ἤθ* in ras. P[1] ‖ *γιγνόμεθα* — 8. *γιγνόμεθα* P[5] *Π*[2] Bekk.[1] ‖ 8. *γινόμεθα*] v. var. lect. Lat. ‖ *ποιοί* — 9. *δὲ καὶ* om. P[6] S[b] T[b] Ar. Ald. et pr. P[3.4.] (suppl. mg. P[4] et mg. rc. P[3], sed in P[3] additamentum postea abstersum est) ‖ *φανερὸν*] *δῆλον* P[5] ‖ 9. *ἑτέρων*] *ἄλλων* P[5] ‖ *Ὀλύμπου* post 10. *μελῶν* (?) *Γ* ‖ 10. *ψυχάς ἐνθουσιαστικὰς* P[1] ‖ 12. *ἐστιν* P[1], *ἐστὶ* P[3] ‖ *ἔτι*] *ἔστι* pr. M[s] ‖ *ἔτι δὲ*] *ἐπειδὴ* Susem., quo praeeunte etsi hanc mutationem prorsus necessariam esse, ut verba *ἔτι* — 13. *μελῶν* possint post 23. *τοιούτων* postulante sententia traici, non intellexit Spengelius, certe traiectionem istam probavit ‖ *ἀκροώμενοι* om. in lac. *Γ*, *ροώμενοι* om. in lac. pr. M[s] (suppl. rc.) ‖ *γίγνονται* P[5] *Π*[2] Bekk.[1].

lum sed quaerendum, ne forte hoc quidem accidat, honorabilior autem est natura ipsius quam secundum dictam opportunitatem et oportet non solum communi delectatione participare ab ipsa, cuius habent sensum omnes (habet enim musica delectationem naturalem, propter quod omnibus aetatibus et omnibus moribus usus ipsius est amicus), sed videre, si qua ad morem confert et ad animam. hoc autem utique erit palam, si quales quidam moribus fimus per ipsam. at vero quod efficimur quales quidam, manifestum per multa quidem et altera, non minime autem et per melodias Olympi: hae enim confesse faciunt animas raptas, raptus autem eius qui circa animam moris passio est. adhuc

6. *et* ante *ad* add. t, *hoc* add. Alb. ‖ *ad morem* post *confert* a ‖ 7. *autem* om. m ‖ si] *sed* pr. m (crx. rc.) ‖ *quidem* aboghh[2]klmn Alb. ‖ 8. *fiimus* h, *sumus* ceteri et Alb., *efficiamur* t[c] ‖ *ipsum* pr. m (crx. rc.) ‖ *quod* om. m ‖ *efficiamur* boghh[2]klmnt Alb. ‖ *quidem* aboghh[2]kln et pr. m 9. *manifestum* in ras. a ‖ *manifestum* — *quidem* om. b ‖ *multam* a ‖ altera] *altam* a ‖ 10. *et* ante *animas* add. a ‖ 11. *et* ante *moris* add. rc. a.

(V) πάντες συμπαθεῖς, καὶ χωρὶς ** τῶν ῥυθμῶν καὶ τῶν μελῶν αὐτῶν] ἐπεὶ δὲ συμβέβηκε τὴν μουσικὴν εἶναι τῶν ἡδέων, τὴν δ' ἀρετὴν περὶ τὸ χαίρειν ὀρθῶς καὶ φιλεῖν καὶ μισεῖν, δῆλον ὅτι δεῖ μανθάνειν καὶ συνεθίζεσθαι μηδὲν οὕτως ὡς τὸ κρίνειν ὀρθῶς καὶ τὸ χαίρειν τοῖς ἐπιεικέσιν ἤθεσι καὶ
6 ταῖς καλαῖς πράξεσιν, ἔστι δὲ ὁμοιώματα μάλιστα παρὰ τὰς ἀληθινὰς φύσεις ἐν τοῖς ῥυθμοῖς καὶ τοῖς μέλεσιν ὀργῆς καὶ πραότητος ἔτι δ' ἀνδρίας καὶ σωφροσύνης καὶ πάντων τῶν ἐναντίων τούτοις καὶ τῶν ἄλλων ἠθικῶν (δῆλον δ' ἐκ τῶν ἔργων· μεταβάλλομεν γὰρ τὴν ψυχὴν ἀκροώμενοι

13. τῶν ante ῥυθμῶν om. in lac. Γ et pr. M[s] (suppl. rc.), at plura videntur excidisse: ⟨τῶν λόγων διὰ⟩ τῶν ci. Susem. ‖ μελῶν in ras. P[5] ‖ 14. ἐπεὶ] ἔτι ci. Susem., quod si probas, aliter interpungendum est, sin ἐπεὶ recte se habet, monstrum periodi composuit Aristoteles, cuius apodosis demum incipiat a b, 10. ἐκ, at vel sic verbis 12. ἔτι — 14. αὐτῶν correctis et in pristinam sedem reductis pro ἐπεὶ δὲ expectandum est ἔτι δὲ ἐπεὶ ‖ συμβέβηκεν P[5] Π[2] Bekk. ‖ τὴν μουσικὴν post εἶναι P[5] Π[2] Bekk. ‖ 16. ⟨καὶ⟩ δῆλον ὅτι δεῖ Susem., δεῖ δῆλον ὅτι Bekk., δεῖ δηλονότι M[s] Π[2] Ar. et corr.[1] P[1], δηλονότι pr. P[1] ‖ μηθὲν P[5] Π[2] Bekk. ‖ 18. ἐστι P[1] ‖ δ' Bekk. ‖ περὶ M[s] ‖ 20. ἀνδρείας P[4] Ald. et pr. P[3] (crx. rc.) ‖ σωφοσύνης P[4] ‖ 21. ἐναντίων pr. P[3] (crx. rc.) ‖ ἠθικῶν pr. P[3] (crx. rc.) ‖ δὲ P[5] Π[2] Bekk. ‖ 22. γάρ P[1].

autem imitationum fiunt omnes compatientes et sine rhythmis et melodiis ipsis. quoniam autem accidit musicam esse delectabilium, virtutem autem circa gaudere recte et amare et odire, palam, quod oportet addiscere et assuefieri nihil ita ut iudicare recte et gaudere epieikeis moribus et bonis actioni-
6 bus, sunt autem similitudines maxime penes veras naturas in rhythmis et melodiis irae et mansuetudinis adhuc autem fortitudinis et temperantiae et omnium contrariorum hiis et aliorum moralium (palam autem ex operibus: transmutamur enim

1. autem] lacunam indicant **abm** et mg. Ald. Mon., *hic ms. ĩncĩt* (i. e., ut videtur, *iniciunt*) *album in greco, sed ipse dicit, quod debet suppleri: manifestum quod* add. rc. **a**, *spacium* superscr. rc. **m** ‖ *ĩmitationum*, i. e. aut *immitationum* aut *inmitationum* **a**, *imitationem* mg. Ald. Mon., *mutationum* Alb., *mutacionum et quae circa mores* **g**, *et quae circa imitacionem* pr. **h**, *al. circa mores* mg. rc. (?) **h**, *et quae circa mores* **k**, *cibum deficiet ut cuius dere imitationum* **l**, *accidit considerandum quod inmutationum* **n**, *audientes mutationum* **t** ‖ sine] lacunam indicant **abh**[2]**lm** et mg. Ald. Mon., *hic etiam ĩnc̃t* (i. e., ut videtur, *iniciunt*) *ms. album in greco, sed ipse supl'* (i. e., ut videtur, *supplet*) *ymitatione* add. rc. **a**, *spacium* superscr. rc. **m**, *musicis et* suppl. **n** Alb. ‖ 2. *rythmis* **bm**, *rithmis* **c**, *rithimis* **a** ‖ 4. *et* ante *odire* om. **m** ‖ quod] *quoniam* **a** ‖ *et* post *addiscere* om. Alb. ‖ 5. *epyekeis* **c**, *epieicheis* Alb., *decentibus* **t** ‖ 7. *rythmis* **bm**, *rithmis* **c**, *rithimis* **a** ‖ 9. moralium] *malorum* **b** ‖ *transmutantur* **h**[2]**m** Alb., *transmutamus* **t**.

*τοιούτων, *), ὁ δ' ἐν τοῖς ὁμοίοις ἐθισμὸς τοῦ λυπεῖσθαι καὶ* (V)
χαίρειν ἐγγύς ἐστι τῷ πρὸς τὴν ἀλήθειαν τὸν αὐτὸν ἔχειν τρόπον (οἷον εἴ τις χαίρει τὴν εἰκόνα τινὸς θεώμενος μὴ δι' ἄλλην αἰτίαν ἀλλὰ διὰ τὴν μορφὴν αὐτήν, ἀναγκαῖον τούτῳ καὶ αὐτὴν ἐκείνην τὴν θεωρίαν, οὗ τὴν εἰκόνα θεωρεῖ, ἡδεῖαν εἶναι), συμβέβηκε δὲ τῶν αἰσθητῶν ἐν μὲν τοῖς 7
ἄλλοις μηδὲν ὑπάρχειν ὁμοίωμα τοῖς ἤθεσιν, οἷον ἐν τοῖς ἁπτοῖς καὶ τοῖς γευστοῖς, ἀλλ' ἐν τοῖς ὁρατοῖς ἠρέμα (σχήματα γάρ ἐστι τοιαῦτα, ἀλλ' ἐπὶ μικρόν, καὶ πάντες τῆς τοιαύτης αἰσθήσεως κοινωνοῦσιν, ἔτι δὲ οὐκ ἔστι ταῦτα ὁμοιώματα τῶν ἠθῶν, ἀλλὰ σημεῖα μᾶλλον τὰ γινόμενα σχήματα καὶ χρώματα τῶν ἠθῶν, καὶ τοῦτ' ἐστὶν ἀπὸ τοῦ σώματος ἐν τοῖς πάθεσιν· οὐ μὴν ἀλλ' ὅσον διαφέρει καὶ

23. *ἐθισμός* P^1 ‖ 24. *ἔχει* P^4 et pr. P^5, *ἔχοντι Γ* ‖ 25. *τὸν* ante *τρόπον* add. P^1 ‖ *χαίροι* P^5 ‖ 26. *μορφήν* P^1 ‖ 27. *καὶ* — 28. *εἶναι*] *ἐκείνην τὴν θεωρίαν οὐ θεωρεῖ τὴν εἰκόνα καθ' αὐτὴν εἶναι ἡδεῖαν Γ* ‖ *καὶ*] *κατ'* M^s P^1, *καθ' Γ* † ‖ *αὐτὴν Γ*, *αὐτοῦ* Ar. Lambinus Scaliger Bekk.^{2} (nescio an recte) ‖ *ἐκείνου* Lambinus Scaliger Bekk.^{2} (nescio an recte) ‖ *οὗ* post *τὴν εἰκόνα* M^s P^1 ‖ 28. *ἡδεῖαν*] *ἰδίαν* M^s ‖ 30. *ἠρέμα* P^4 ‖ 31. *ἀλλ' ἐπὶ μικρόν* post 32. *κοινωνοῦσιν* Spengelius ‖ ⟨*οὐ*⟩ *πάντες* Ed. Muellerus l. l. II. p. 348—353, recte, nisi Spengeli correctio praeferenda est ‖ 33. *γιγνόμενα* P^5 *Π*^{2} Bekk.^{1}, *γενόμενα* fort. *Γ* ‖ 34. *σχήματα* in mg. P^4, om. S^b T^b ‖ *τῶν* — *ἐστὶν* secludenda esse ci. Schneiderus ‖ *ταῦτ'* P^5 *Π*^{2} Ar. Bekk. ‖ *ἀπὸ*] *ἐπὶ* P^5 *Π*^{2} Bekk. et mg. p^1 †.

animam audientes talia), assuetudo autem in similibus ei, quod est tristari et gaudere, prope est eo, quod ad veritatem eodem habeat modo (puta si quis gaudet imaginem alicuius videns non propter aliam caussam, sed propter formam ipsam, necessarium huic illam visionem, cuius videt imaginem secundum se esse
delectabilem), accidit autem sensibilium in aliis quidem nullam 7
existere similitudinem ad mores, puta in tangibilibus et gustabilibus, sed in visibilibus debiliter (figurae enim sunt tales, sed ad modicum, et omnes tali sensu communicant, adhuc autem non sunt hae similitudines morum, sed signa magis factae figurae et colores morum, et hoc est a corpore in passionibus: non solum sed quantum differt et circa horum speculationem,

1. *secundum* ante *animam* add. bcghh^{2}klmn Alb. ‖ *audientes* om. c ‖ autem] *enim* Alb. ‖ *autem* post *ei* rep. a ‖ 2. eo] *ei* t^a Alb. ‖ veritatem] *alia littera: virtutem* Alb. ‖ *autem* post *eodem* add. Alb. ‖ 3. *habeatur* b, *habet* Alb. ‖ *per* post *gaudet* add. a ‖ 6. *nullam* ante *quidem* t, om. m ‖ 7. *et gustabilibus* om. b ‖ 10. *hec* bm, *h'* c ‖ signa] *sed figura* m ‖ *fictae* t, *facta* t^a Alb. ‖ 12. *et* om. Alb.

(V) *περὶ τὴν τούτων θεωρίαν, δεῖ μὴ τὰ Παύσωνος θεωρεῖν τοὺς νέους, ἀλλὰ τὰ Πολυγνώτου κἂν εἴ τις ἄλλος τῶν γρα-*
8 *φέων ἢ τῶν ἀγαλματοποιῶν ἐστιν ἠθικός), ἐν δὲ τοῖς μέλεσιν αὐτοῖς ἔστι μιμήματα τῶν ἠθῶν (καὶ τοῦτ' ἐστὶ φανερόν· εὐθὺς γὰρ ἡ τῶν ἁρμονιῶν διέστηκε φύσις ὥστε ἀκούοντας ἄλλως διατίθεσθαι καὶ μὴ τὸν αὐτὸν ἔχειν τρόπον πρὸς ἑκάστην αὐτῶν, ἀλλὰ πρὸς μὲν ἐνίας ὀδυρτικωτέρως καὶ συνεστηκότως μᾶλλον, οἷον πρὸς τὴν μιξολυδιστὶ καλου-* 1340 b
μένην, πρὸς δὲ τὰς μαλακωτέρως τὴν διάνοιαν, οἷον πρὸς τὰς ἀνειμένας, μέσως δὲ καὶ καθεστηκότως μάλιστα πρὸς ἑτέραν, οἷον δοκεῖ ποιεῖν ἡ δωριστὶ μόνη τῶν ἁρμονιῶν, ἐνθου-

---

36. *πάσωνος* P[2.3.5.6.] S[b] T[b] L[s] Ald. et, ut videtur, pr. P[1] (nam *ύσ* sunt in ras.) † ‖ 37. *καὶ* *Γ* et fort. Ar. ‖ 38. *ἐστιν* P[1] ‖ *μέλεσι* pr. P[3] (crx. rc.) ‖ 39. *ἔστι* om. in lac. pr. P[1] (nam ductus litterarum admodum sunt dilatati, et nihilominus post finem verbi parva lacuna remansit), *ἔστι* suppl. corr.[1] P[1] ‖ *τῶν* del. Schneiderus ‖ *τοῦτο* P[5] ‖ *ἐστι* P[1] ‖ 41. *ἄλλα* pr. P[1] (em. corr.[1]) ‖ *καὶ*] *ἀλλὰ* fort. *Γ* † ‖ *τὸν*, ut videtur, in ras. P[1] ‖ *ἔχειν* post *τρόπον* *Γ* P[1], *ἔχει* P[4] ‖ 42. *ὀδυρτικωτέρας* pr. M[s].

1340 b, 1. *συνεστηκώτως* pr. P[3] (crx. fort. iam ead. m.), *συντετηκότως* Madvigius, *συννενοφότως* ci. Schmidtius ‖ *μιξολυδιστὴ* M[s] et, ut videtur, *Γ* ‖ 2. *τὰς* ⟨*ἄλλας*⟩ Bas.[3] ‖ *μαλακωτέρας* M[s] ‖ 4. *δωριστὴ* M[s] P[4] S[b] T[b] et, ut videtur, *Γ* ‖ *ἐνθουσιαστικῶς* pr. P[1] (crx. mg. p[1]).

Glossa. 1340 a, 40 sqq. *εὐθὺς κ. τ. λ.*] *σῆ περὶ ἁρμονιῶν*. mg. p[2] et mg. rc. P[3].

oportet non quae Pausonis contemplari iuvenes, sed quae Polygnoti et si quis alius pictorum aut sculptorum est moralis),
8 in melodiis autem ipsis sunt imitationes morum (et hoc est manifestum: mox enim harmoniarum distat natura, ut audientes aliter disponantur et non eodem modo se habeant ad unamquamque ipsarum, sed ad quasdam quidem planctive et contracte magis, velut ad eam, quae vocatur Mixolydiste, ad has autem mollius mente, puta ad remissas, medio autem modo et constanter maxime ad alteram, quale videtur facere quae

---

1. *pausionis* bch[2]lnst et mg. Ald. Mon. (crx. t[a]), *passionis* ghm, *pansionis* k ‖ *sed — Polygnoti* om. Alb. ‖ *polignoti* c, *poligroti* a, *polygonti* b ‖ 2. *scultorum* a ‖ 5. *et* t[c] (ut videtur), *sed* codices et Alb. ‖ 6. *utramque* hh[2]mnt Alb. ‖ 7. *contrarie* cmt Alb. ‖ *mixolidiste* bc, *mexolidiste* a, *mixulidiste* m ‖ 9. *constante* a ‖ *facere* om. a ‖ quae Doriste] *quando riste* a.

(V)

σιαστικοὺς δ' ἡ φρυγιστί — ταῦτα γὰρ καλῶς λέγουσιν οἱ περὶ 9 τὴν παιδείαν ταύτην πεφιλοσοφηκότες· λαμβάνουσι γὰρ τὰ μαρτύρια τῶν λόγων ἐξ αὐτῶν τῶν ἔργων —, τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἔχει καὶ τὰ περὶ τοὺς ῥυθμούς, οἳ μὲν γὰρ ἔχουσιν ἦθος στασιμώτερον οἳ δὲ κινητικόν, καὶ τούτων οἳ μὲν φορτικωτέρας ἔχουσι τὰς κινήσεις οἳ δὲ ἐλευθεριωτέρας), [ἐκ μὲν οὖν τούτων φανερὸν ὅτι δύναται ποιόν τι τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος ἡ μουσικὴ παρασκευάζειν, εἰ δὲ τοῦτο δύναται ποιεῖν, δῆλον ὅτι προσακτέον καὶ παιδευτέον ἐν αὐτῇ τοὺς νέους. ἔστι δὲ ἁρμόττουσα πρὸς τὴν φύσιν τὴν τηλικαύτην ἡ δι- 10

---

5. φρυγιστὴ S^b T^b et pr. M^s et, ut videtur, Γ, φυγιστὶ P^4 ‖ λέγουσι P^4 ‖ 6. παιδείαν Ar., παιδιὰν Γ Π ‖ 7. ἐξ — ἔργων om. pr. P^3 (suppl. mg. rc.) ‖ δὲ Γ M^s P^1 2042, γὰρ P^5 $Π^2$ Bekk., non vert. Ar. ‖ 8. τὰ om. $P^{4.5.}$ S^b T^b Ald. et pr. P^1 (suppl. corr.[1]), non vert. Ar., secl. Bekk.[2] (fors. recte) ‖ ἔχουσι post 9. ἦθος P^5 $Π^2$ Bekk. ‖ 9. κινητικὸν P^1, κινητικόν, sed τι in ras. M^s (κινηκεικόν scriptum fuisse opinatur Schoellius) ‖ ἐλευθερωτέρας, ut videtur, Γ Ar. ‖ 10. ἐκ — 17. ἐστίν post 19. ἁρμονίαν tri. Boeckerus ‖ 11. ἦθος τῆς ψυχῆς ποιόν τι Γ ‖ 12. παρασκευάζειν] *facere* Guil. ‖ 13. δηλονότι Π ‖ αὐτῷ M^s ‖ 14. ἔστι P^1, ἔχει M^s $P^{2.3.4.}$ S^b T^b W^b L^s Ald. ‖ δὲ] γὰρ Susem. ‖ ἁρμοζόντως P^4 L^s Ald., ἀρμοζόντως W^b.

Loci citati. 1340 b, 5. οἱ — 6. πεφιλοσοφηκότες] velut Plat. de rep. III. p. 398. C sqq. et, ad quem iste provocat (p. 400. B), Damon nec non Heraclides Ponticus (v. Athen. XIV. p. 624. C sqq., cf. Roulez. De vita et scr. Heracl. Pont. p. 92 sqq. Deswert. De Her. Pont. p. 118 sqq. Hoogvliet. De vit. et scr. Her. Pont. p. 86 sqq.) et haud dubie Aristoxenus, si illo iam tempore de eiusmodi rebus disputaverat, cf. quae adnotanda erunt ad c. 7. 1341 b, 28 sq. 33.

Doriste sola harmoniarum, raptos autem quae Phrygiste — haec 9 enim bene dicunt qui circa ludum hunc philosophati sunt: accipiunt enim testimonia rationum ex ipsis operibus —, eodem autem modo habent et quae circa rhythmos, hii quidem enim habent morem stabiliorem, hii autem motivum, et horum hii quidem onerosiores habent motus, hii autem liberiores): ex hiis quidem igitur manifestum, quod potest morem animae qualem quendam musica facere, si autem hoc potest facere, palam, quia adducendum et erudiendum in ipsa iuvenes. est autem 10

---

1. *coriste* c, *toriste* m, *alia littera*: *choristae* Alb. ‖ *hoc* t Alb. ‖ 4. *autem* om. hh^2mst Alb. ‖ 5. *onerosiores* — 6. *quidem* om. m ‖ *honerosiores* abc, *honorabiliores* t, *ad honores* Alb. ‖ 6. *manifestum* om. t (suppl. t^2) ‖ 7. *quandam* $abcghh^2klmn$ ‖ *si* — *facere* om. bt, *autem* om. a ‖ 8. *educandum* a, *addiscendum* c, *ducendum* t, *docendum* t^2, *ad docendum* Alb.

(V) *δασκαλία τῆς μουσικῆς· οἱ μὲν γὰρ νέοι διὰ τὴν ἡλικίαν ἀνήδυντον οὐδὲν ὑπομένουσιν ἑκόντες, ἡ δὲ μουσικὴ φύσει τῶν ἡδυσμένων ἐστίν.] καί τις ἔοικε συγγένεια ταῖς ἁρμονίαις καὶ τοῖς ῥυθμοῖς ** εἶναι (διὸ πολλοί φασι τῶν σοφῶν οἳ μὲν ἁρμονίαν εἶναι τὴν ψυχήν, οἳ δ' ἔχειν ἁρμονίαν)· **

VI *πότερον δὲ δεῖ μανθάνειν [τοὺς] αὐτοὺς ᾄδοντάς τε καὶ* 6 *χειρουργοῦντας ἢ μή, καθάπερ ἠπορήθη πρότερον, νῦν λεκτέον. οὐκ ἄδηλον δὲ ὅτι πολλὴν ἔχει διαφορὰν πρὸς τὸ γίνεσθαι ποιούς τινας, ἐάν τις αὐτὸς κοινωνῇ τῶν ἔργων· ἓν γάρ τι τῶν ἀδυνάτων ἢ χαλεπῶν ἐστι τοὺς μὴ κοινωνήσαντας τῶν ἔργων κριτὰς γενέσθαι σπουδαίους. ἅμα δὲ καὶ δεῖ τοὺς*

16. *ἂν ἔηδυντον* P^4, *ἂν ἢ δυνατὸν* P^1 L^s ‖ *οὐθὲν* $Π^2$ ‖ 17. *καὶ* P^1 ‖ ⟨*πρὸς τὴν ψυχην*⟩ *ταῖς* h^2 ‖ 19. ⟨*ἡμῖν*⟩ *εἶναι* Ar., ⟨*μετὰ τῆς ψυχῆς*⟩ *εἶναι* Conringius, ⟨*πρὸς ἡμᾶς*⟩ *εἶναι* vel, id quod rec. Bekk.[2], ⟨*πρὸς τὴν ψυχὴν*⟩ *εἶναι* ci. Reizius ‖ 20. *τοὺς* om. P^5 $Π^2$ Ar. Bekk. ‖ *ἄδοντας* P^1 ‖ 21. *χειραγωγοῦντας* P^5 S^b T^b L^s Ald., *χηραγωγοῦντας* P^4 ‖ *λεκέον* P^4 ‖ 22. *δὴ* $P^{1.2.3.}$ (fors. recte) ‖ *γίγνεσθαι* P^5 $Π^2$ Bekk.[1] ‖ 23. *ἓν* in corr. rc. P^3 ‖ 24. *τοὺς* om. *Π* Bekk. (fors. recte) ‖ 25. *γίνεσθαι*, ut videtur, *Γ*.

Loci citati. 1340 b, 18. *οἳ μὲν*] Pythagorei, quos inter ipsos Aristotelis discipulos secuti sunt Aristoxenus et Dicaearchus ‖ 19. *οἳ δ'*] Plat. Phaed. p. 93, cf. Susemihl. Genet. Entwicklung der plat. Phil. I. p. 440 sq. 443 ‖ 21. *πρότερον*] c. 5. 1339 a, 31 — b, 10.

congrua ad naturam tantillam doctrina musicae: iuvenes quidem enim propter aetatem indelectabile nihil sufferunt volentes, musica autem naturae delectabilium est. et quaedam videtur cognatio harmoniis et rhythmis esse, propter quod multi aiunt sapientum hii quidem harmoniam esse animam, hii autem habere harmoniam.

VI 6. utrum autem oportet addiscere eosdem cantantes et manu operantes aut non, sicut dubitatum est prius, nunc dicendum. non immanifestum autem, quod multam habet differentiam ad fieri quales quosdam, si quis ipse communicet operibus: unum enim aliquid impossibilium aut difficilium est eos, qui non communicaverunt operibus, iudices fieri studiosos. simul autem et

1. *congruum* t Alb. ‖ *tantillum* t Alb. ‖ *doctrinae* t Alb., *doctrine* pr. b (crx. ead. m.) ‖ 4. *ad animam* post *cognatio* add. h^2 ‖ *et rhythmis* om. Alb. ‖ 5. *animam* — 6. *harmoniam* om. c ‖ *habere* om. a ‖ 6. *harmoniam* om. t ‖ 7. *utrumque* m ‖ *oportet* om. t ‖ eosdem] *omnes* a ‖ 8. nunc] *vero* pr. m (crx. rc.) ‖ 9. autem] *est* a, om. t ‖ 12. *unum enim aliquid impossibilium aut difficilium est eos qui non communicaverunt* post *operibus* rep. pr. a (*vacat* superscr. rc.) ‖ fieri] *autem* pr. m (crx. rc.), *esse* t.

παῖδας ἔχειν τινὰ διατριβήν, καὶ τὴν Ἀρχύτα πλαταγὴν (VI)
οἴεσθαι γενέσθαι καλῶς, ἣν διδόασι τοῖς παιδίοις, ὅπως
χρώμενοι ταύτῃ μηδὲν καταγνύωσι τῶν κατὰ τὴν οἰκίαν·
οὐ γὰρ δύναται τὸ νέον ἡσυχάζειν. αὕτη μὲν οὖν ἐστιν ἁρ-
μόττουσα τοῖς νηπίοις τῶν παιδίων, ἡ δὲ παιδεία πλαταγὴ
τοῖς μείζοσι τῶν νέων. ὅτι μὲν οὖν παιδευτέον τὴν μουσικὴν
οὕτως ὥστε [καὶ] κοινωνεῖν τῶν ἔργων, φανερὸν ἐκ τῶν τοιού-
των· τὸ δὲ πρέπον καὶ τὸ μὴ πρέπον ταῖς ἡλικίαις οὐ 2
χαλεπὸν διορίσαι, καὶ λῦσαι πρὸς τοὺς φάσκοντας βάναυ-
σον εἶναι τὴν ἐμπιμέλειαν. πρῶτον μὲν γάρ, ἐπεὶ τοῦ κρίνειν
χάριν μετέχειν δεῖ τῶν ἔργων, διὰ τοῦτο χρὴ νέους μὲν
ὄντας χρῆσθαι τοῖς ἔργοις, πρεσβυτέρους δὲ γενομένους τῶν
μὲν ἔργων ἀφεῖσθαι, δύνασθαι δὲ τὰ καλὰ κρίνειν καὶ

26. *διατριβὴν* P[1] ‖ *αρχύτου* P[5] *Π*[2] Bekk. et corr.[1] P[1] ‖ *πλαταγήν* P[1] ‖ 27. *γίνεσθαι* *Γ* P[1], *λέγεσθαι* Coraes ‖ 29. *ἁρμόττουσα* post 30. *τοῖς νηπίοις* P[5] *Π*[2] Bekk. ‖ 30. *παιδίων* (sic!) P[1], *παιδιῶν* *Γ* M[s] P[2.3.4.5.] S[b] T[b] Ar. Bekk.[1], *παιδικῶν* L[s] Ald. ‖ *παιδιὰ* pr. P[3] (crx. rc.) ‖ 32. *καὶ* add. P[5] *Π*[2] Bekk. (nescio an recte) ‖ 35. *ἐπὶ* P[4] ‖ *τοῦ κρίνειν* post 36. *χάριν* *Γ* ‖ 36. *χάριν* om. pr. P[4] ‖ *μετέχειν* post *δεῖ* *Γ* ‖ *μὲν* om. P[4] ‖ 37. *δὲ* om. P[4] ‖ *γενομένους* M[s] (si recte vidit Schoellius) et fort. *Γ* et sic ci. Reizius, *γινομένους* P[1.2.3.] S[b] T[b] Ald. Bekk.[1] et fort. M[s], *γιγνομένους* P[4].

Glossa. 1340 b, 33. *ταῖς ἡλικίαις*] *ἀντὶ ἐκ τῶν ἡλικιῶν*. p[3].

oportet pueros habere quandam occupationem et Archytae pla-
tagem putare fieri bene, quam dant pueris, quatenus utentes
hac nihil destruant eorum quae in domo: non enim potest quod
iuvene quiescere. haec quidem igitur est congruens parvulis
ludorum, disciplina autem platage maioribus iuvenum. quod
quidem igitur erudiendum musicam ita, ut communicetur ope-
ribus, manifestum ex talibus: decens autem et non decens 2
aetates non difficile determinare et solvere ad dicentes banau-
sam esse curam. primo quidem enim quoniam gratia iudici
oportet participare operibus, propter hoc oportet iuvenes qui-
dem existentes uti operibus, seniores autem factos opera qui-

1. *archite* bc, *archice* am ‖ *plategem* a, *plategen* c ‖ 2. *putare fieri bene* om. t (suppl. t[a]) ‖ 3. quod iuvene] *iuvenis* t[a] Alb. ‖ 4. *hic* bt Alb. ‖ 6. *ad* ante *erudiendum* add. a ‖ *operibus* — 7. *talibus* om. pr. k (suppl. mg. rc.) ‖ operibus] *omnibus* at et mg. rc. k et pr. m (crx. t[a] et rc. m), *al. omnibus* mg. h ‖ 8. ad dicentes] *addentes* pr. a (crx. rc.), *addiscentes* c ‖ 9. *curam* in ras. scr. rc. a ‖ 11. *uti* post *operibus* m.

(VI) *χαίρειν ὀρθῶς διὰ τὴν μάθησιν τὴν γενομένην ἐν τῇ νεότητι·*
3 *περὶ δὲ τῆς ἐπιτιμήσεως ἥν τινες ἐπιτιμῶσιν ὡς ποιούσης τῆς μουσικῆς βαναύσους, οὐ χαλεπὸν λῦσαι σκεψαμένους μέχρι τε πόσου τῶν ἔργων κοινωνητέον τοῖς πρὸς ἀρετὴν παιδευομένοις πολιτικήν, καὶ ποίων μελῶν καὶ ποίων ῥυ-* 1341 a *θμῶν κοινωνητέον, ἔτι δὲ ἐν ποίοις ὀργάνοις τὴν μάθησιν ποιητέον (καὶ γὰρ τοῦτο διαφέρειν εἰκός). ἐν τούτοις γὰρ ἡ λύσις ἐστὶ τῆς ἐπιτιμήσεως· οὐδὲν γὰρ κωλύει τρόπους τινὰς*
4 *τῆς μουσικῆς ἀπεργάζεσθαι τὸ λεχθέν. φανερὸν τοίνυν ὅτι δεῖ τὴν μάθησιν αὐτῆς μήτε ἐμποδίζειν πρὸς τὰς ὕστερον πράξεις, μήτε τὸ σῶμα ποιεῖν βάναυσον καὶ ἄχρηστον πρὸς τὰς πολεμικὰς καὶ πολιτικὰς ἀσκήσεις, πρὸς μὲν τὰς [χρήσεις] ἤδη, πρὸς δὲ τὰς ⌊μαθήσεις⌉ ὕστερον. συμβαίνοι δ' ἂν*

39. *γινομένην* M[s] P[1] ‖ 42. *τε*] *μεν* pr. P[1] (puncto deletum est et crx. mg. p[1]) ‖ *τοῖς* — 1341 a, 2. *κοινωνητέον* om. pr. P[1] (suppl. mg. p[1]).
1341 a, 1. *παιδευομένοις*] *πολιτευομένοις* Γ M[s] † ‖ *ῥυθμῶν*] *μελῶν* mg. p[1], postea erasum, sed non correctum est ‖ 3. *εἰκὸς* ante *τοῦτο* Γ ‖ *γάρ* P[1] ‖ 4. *ἐστι* P[1] ‖ *οὐθὲν* Bekk. ‖ 7. *ποιεῖ* M[s] ‖ 8. *πολεμικὰς καὶ πολιτικὰς ἀσκήσεις — χρήσεις*] *χρήσεις — πολεμικὰς καὶ πολιτικὰς ἀσκήσεις* ci. Schneiderus ‖ *χρήσεις — 9. μαθήσεις*] *μαθήσεις — χρήσεις* Boiesenus, *μαθήσεις* et *χρήσεις* secludenda esse ci. Goettlingius ‖ 9. *ἤδη — ὕστερον*] *ὕστερον — ἤδη* ci. Spengelius (recte, nisi Boieseni emendatio praeferenda sit) ‖ *συμβαίνει* t[c] et fort. Γ.

Glossa. 1341 a, 5. *τὸ λεχθέν*] *τουτέστι τὸ βάναυσον*. p[2].

dem dimittere, posse autem bona iudicare et gaudere recte
3 propter eruditionem factam in iuventute: de increpatione autem, qua quidam increpant tamquam faciente musica banausos, non difficile solvere considerantes, usque ad quantum operibus communicandum hiis, qui politizant ad virtutem politicam, et qualibus melodiis et qualibus rhythmis communicandum, adhuc autem in qualibus organis eruditionem faciendum (et enim verisimile hoc differre). in hiis enim solutio est increpationis: nihil enim prohibet modos quosdam musicae operari quod dictum est.
4 manifestum igitur, quod oportet eruditionem ipsius neque impedire ad posteriores actiones neque corpus facere banausum et inutile ad bellica et politica exercitia, ad usus quidem iam, ad eruditiones autem posterius. accidit autem utique circa

1. bona] *bene* c et rc. a ‖ 2. *facta* post *autem* add. hh[2]mnst Alb. ‖ 3. *quia* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ *quidem* cgkmnt ‖ 8. *est* ante *hoc* add. gkl ‖ *enim* om. a ‖ 10. neque] *ut* a, *non* c ‖ 13. *eruditionem* a ‖ *accidet?* ‖ *utique* post 360, 1. *eruditionem* m.

περὶ τὴν μάθησιν, εἰ μήτε τὰ πρὸς τοὺς ἀγῶνας τοὺς τεχνικοὺς συντείνοντα διαπονοῖεν, μήτε τὰ θαυμάσια καὶ περιττὰ τῶν ἔργων, ἃ νῦν ἐλήλυθεν εἰς τοὺς ἀγῶνας, ἐκ δὲ τῶν ἀγώνων εἰς τὴν παιδείαν, ἀλλὰ [καὶ] τὰ τοιαῦτα μέχρι περ ἂν δύνωνται χαίρειν τοῖς καλοῖς μέλεσι καὶ ῥυθμοῖς, καὶ μὴ μόνον τῷ κοινῷ τῆς μουσικῆς, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων ἔνια ζῴων ἔτι δὲ καὶ πλῆθος ἀνδραπόδων καὶ παιδίων. δῆλον δὲ ἐκ τούτων καὶ ποίοις ὀργάνοις χρηστέον. οὔτε γὰρ αὐλοὺς εἰς παιδείαν ἀκτέον οὔτ' ἄλλο τι τεχνικὸν ὄργανον, οἷον κιθάραν κἂν εἴ τι τοιοῦτον ἄλλο ἐστίν, ἀλλ' ὅσα ποιήσει αὐτῶν ἀκροατὰς ἀγαθοὺς ἢ τῆς μουσικῆς παιδείας ἢ τῆς ἄλλης. ἔτι δὲ οὐκ ἔστιν ὁ αὐλὸς ἠθικὸν ἀλλὰ (VI)

11. *διαπονοῖεν*] *elaboraverint* Guil. ‖ 13. *παιδιάν* M[s] P[1] † ‖ *καὶ* add. P[5] Π[2] Bekk., *κατὰ* ci. Madvigius ‖ 15. *κοινωνῷ* M[s] P[3.4.5.] S[b] T[b] Ald. et pr. P[2] (crx. p[2]) † ‖ 17. *δ'* Bekk.[2] ‖ 18. *ἀνακτέον* pr. P[3] (crx. rc.) ‖ *τι* om. P[5] Π[2] Ar. Bekk. ‖ 19. *κἂν*] *καὶ* Scaliger ‖ *ἄλλο ἐστίν*] *ἕτερόν ἐστιν* P[2.3.5.] S[b] T[b] Ald. et pr. P[4], *ἄλλο ἕτερόν ἐστιν* corr. P[4] ‖ *ἀλλὰ* P[2.3.] ‖ 20. *ἀγαθούς* P[1] ‖ *παιδιᾶς* Γ M[s] † ‖ 21. *καὶ* post *ἢ* add. P[1] ‖ *δ'* Bekk. ‖ *ὁ αὐτὸς* M[s], *αὐτὸ* aut *τοῦτ' αὐτὸ* Γ † ‖ *ἠθικόν* P[1].

Glossae. 1341 a, 15. *τῷ κοινῷ*] *τουτέστι τῇ ἡδονῇ*. mg. p[2] ‖ 21. *τῆς ἄλλης*] *της κιθάρας*. p[2].

eruditionem, si neque quae tendunt ad agones technicos elaboraverint neque quae mirabilia et superflua operum, quae nunc venerunt ad agones, ex agonibus autem ad eruditionem, sed talia quousque utique possint gaudere bonis melodiis et rhythmis et non solum eo quod commune musicae, sicut et aliorum quaedam animalium, adhuc autem et multitudo vilium et puerorum. palam autem ex hiis et qualibus organis utendum. neque enim fistulas ad disciplinam adducendum neque aliud aliquod technicum organum, puta citharam et si quid tale alterum est, sed quaecunque facient ipsorum auditores bonos aut musici ludi aut alterius. adhuc autem non est [id] ipsum mo-

1. *qui* beghh[2]klmnt Alb. ‖ ad] *aut* rc. a ‖ *tekondos* a, *tehhnicos* pr. b (crx. mg. rc.), *celi. hnikos* c, *telihnicos* (aut *tehhnicos* aut *delihnicos* aut *dehhnicos*) pr. m (crx. rc.) ‖ *elaboraverunt* acgkt ‖ 2. *neque* — 3. *venerunt* om. g ‖ *qui* hh[2]kmnt, *circa* t[a] Alb. ‖ et] *aut* a ‖ operum] *oportet* a ‖ 5. sicut] *sunt* a ‖ 6. *ui'l'ium* a, *milium* chln et pr. bm (crx. mg. rc. b), *unilium* rc. m, *humilium* t Alb., *mulierum* gk ‖ 9. *cechnicum* m, *ceknicum* c, om. t Alb. ‖ *technicum* — *puta* om. pr. b, *teknikum puta* suppl. mg. rc. b *alterum* linea suppos. del. rc. m ‖ 10. *faciunt* ac ‖ *ipsorum* om. o ‖ *aut* — 11. *ludi* om. Alb. ‖ 11. id] *ad* a, om. h[2] ‖ id ipsum] *ipsa fistula* t, *instrumentum fistule* superscr. rc. a, *scilicet fistula* post *ipsum* add. hh[2]nv et pr. m

(VI) *μᾶλλον ὀργιαστικόν, ὥστε πρὸς τοὺς τοιούτους αὐτῷ καιροὺς χρηστέον ἐν οἷς ἡ θεωρία κάθαρσιν δύναται μᾶλλον ἢ μάθησιν. προσθῶμεν δὲ ὅτι συμβέβηκεν αὐτῷ ἐναντίον πρὸς παιδείαν καὶ τὸ κωλύειν τῷ λόγῳ χρῆσθαι τὴν αὔλησιν. διὸ καλῶς ἀπεδοκίμασαν αὐτοῦ οἱ πρότερον τὴν χρῆσιν ἐκ τῶν νέων καὶ τῶν ἐλευθέρων, καίπερ χρησάμενοι τὸ πρῶ-*
6 *τον αὐτῷ. σχολαστικώτεροι γὰρ γενόμενοι διὰ τὰς εὐπορίας καὶ μεγαλοψυχότεροι πρὸς τὴν ἀρετήν, ἔτι τε πρότερον καὶ μετὰ τὰ Μηδικὰ φρονηματισθέντες ἐκ τῶν ἔργων, πάσης ἥπτοντο μαθήσεως, οὐδὲν διακρίνοντες ἀλλ' ἐπιζητοῦντες. διὸ καὶ τὴν αὐλητικὴν ἤγαγον πρὸς τὰς μαθήσεις. καὶ γὰρ ἐν Λακεδαίμονί τις χορηγὸς [αὐτὸς] ηὔλησε τῷ*

22. *ὀργιαστικὸν* P[1] ‖ 23. *δύναται* ante *κάθαρσιν* *Γ*, post *μᾶλλον* P[5] *Π*[2] Bekk. ‖ 24. *αὐτῷ* post *ἐναντίον* P[5] *Π*[2] Bekk. ‖ 25. *τῷ λόγῳ* post *χρῆσθαι* *Γ* ‖ 26. *αὐτοῦ* post *οἱ πρότερον* (?) *Γ* ‖ 27. *χρησάμενοι* post *τὸ πρῶτον* *Γ* ‖ 28. *γενόμενοι* Schneiderus et fort. iam *Γ* Ar., *γινόμενοι* M[s] P[1], *γιγνόμενοι* P[5] *Π*[2] Bekk.[1] ‖ 29. *τὴν* om. P[5] S[b] T[b] Ald. Bekk. (sed habent etiam P[6] L[s]) ‖ *τε* om. M[s] et fort. *Γ* ‖ 30. *τα* P[1] ‖ 31. *ἥποντο* M[s], *εἵποντο* (?) *Γ*, *ἥττοντο* S[b] ‖ *οὐδὲ* pr. P[2] (em. corr.[1]) ‖ 33. *λακεδαίμονι* P[1] Ald., *λακεδαίμοσι* M[s] ‖ *τὶς* P[1], *τίς* M[s] Ald. ‖ *αὐτὸς* add. P[5] *Π*[2] Ar. Bekk. et mg. p[1].

Glossae. 1341 a, 23. *κάθαρσιν*] *ὀργιασμόν*. p[2] ‖ 24. *προσθῶμεν* — 25. *αὔλησιν*] *ση ὡς ἡ αὐλητικὴ ἐναντία τῷ λόγῳ ἅτε μὴ λέγουσα*. mg. p[2].

rale, sed magis irae excitativum, quare ad talia ipsa tempora utendum, in quibus speculatio potest purificationem magis quam eruditionem. apponamus autem, quod accidit ipsi contrarium ad disciplinam et prohibere uti ratione fistulationem. propter quod bene reprobaverunt priores ipsius usum a iuvenibus et
6 liberis, quamvis primo usi fuissent ipsa. magis enim vacantes facti propter abundantias et magnanimiores ad virtutem, adhuc prius et post Medica sapientes facti ex operibus omnem sequebantur eruditionem nihil discernentes, sed superinquirentes. propter quod et fistulativam adduxerunt ad eruditiones. et enim in Lacedaemonia quidam chori ductor fistulavit choro et circa

et mg. Ald., Mon., linea suppos. del. et *glossa* superscr. rc. **m**, (*scilicet instrumentum*) *scilicet fistula* add. Alb., *scilicet fistula* glossam superscr. rc. **b**, *scilicet* add. **okl** ‖ 1. *exitativum* pr. **m** (crx. rc.), *exercitativum* **b** Alb. ‖ *ipsa* post *tempora* **bghh[2]kmnt** Alb., post 2. *utendum* **a** ‖ 4. *fistulationi* pr. **m** (crx. rc.) ‖ 6. *vocantes* **a** ‖ 8. *et* ante *prius* add. **t** ‖ *modica* **oghh[2]kln** et pr. **bm** (crx. rc. **m**), *vel midica* mg. rc. **b** ‖ *omnium* Alb., *enim* **gk** ‖ *loquebantur* **gk**.

χορῷ, καὶ περὶ Ἀθήνας οὕτως ἐπεχωρίασεν ὥστε σχεδὸν οἱ (VI)
πολλοὶ τῶν ἐλευθέρων μετεῖχον αὐτῆς· δῆλον δὲ ἐκ τοῦ
πίνακος ὃν ἀνέθηκε Θράσιππος Ἐκφαντίδῃ χορηγήσας.
ὕστερον δὲ ἀπεδοκιμάσθη διὰ τῆς πείρας αὐτῆς, βέλτιον 7
δυναμένων κρίνειν τὸ πρὸς ἀρετὴν καὶ τὸ μὴ πρὸς ἀρετὴν
συντεῖνον· ὁμοίως δὲ καὶ πολλὰ τῶν ὀργάνων τῶν ἀρχαίων,
οἷον πηκτίδες καὶ βάρβιτοι καὶ τὰ πρὸς ἡδονὴν συντείνοντα
τοῖς ἀκούουσι τῶν χρωμένων, ἑπτάγωνα καὶ τρίγωνα καὶ
1341 b *ἰαμβῦκαι, καὶ πάντα τὰ δεόμενα χειρουργικῆς ἐπιστήμης.*
εὐλόγως δ' ἔχει καὶ τὸ περὶ τῶν αὐλῶν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων 8
μεμυθολογημένον. φασὶ γὰρ [δὴ] τὴν Ἀθηνᾶν εὑροῦσαν ἀπο-

34. *χορῷ*] *χρῶ* P^{4} ‖ 35. *πολλοὶ*] *πλεῖστοι* fort. *Γ* ‖ *ἐλευθερίων* Schneiderus (fors. recte) ‖ 36. *πίνακος*] *titulo* Guil. ‖ *ἐκφαντίδι* P$^{2.5.}$, *ἐνφαντίδῃ* L^{s}, *pro tribu sua*, i. e., ut Schneidero videtur, *ἐν φρατρίᾳ* Ar., *Ἐκφαντίδου* Scaliger ‖ 37. *δ'* P^{5} *Π*^{2} Bekk. ‖ 38. *καὶ — ἀρετὴν* om. M^{s} et, ut videtur, pr. P^{2} (nam *τὸ πρὸς* — 39. *συντεῖνον* sunt in ras.) ‖ 40. *πυκτίδες* P^{2}, *ποικτίδες* P^{4}, *ποιητίδες* P^{5}, *πηκτάδες* t^{c} Ar. ‖ *βάρβαροι* P^{4} ‖ *τὰ — συντείνοντα*] *quae — faciunt* Guil.

1341 b, 1. *ἰαμβῦκαι* Susem., *ἴαμβοι* *Γ* M^{s} et pr. P^{1}, *σαμβύκαι* P^{3} *Π*^{2} Thom. Ar. et mg. p^{1}, *σαμβῦκαι* Goettlingius (in adn.) Bekk. ‖ 2. *αὐλῶν*] *ἄλλων* *Γ* M^{s} † ‖ 3. *δὴ* add. P^{5} *Π*^{2} Bekk. (nescio an recte) ‖ *ἀποβαλεῖν* post 4. *τοὺς αὐλοὺς* *Γ*.

GLOSSA. 1341 a, 35. *δῆλον* — 36. *χορηγήσας*] *ὁ θράσιππος χορηγήσας πίνακα τῷ ἐκφαντίδῃ ἀνέθηκεν αὐλήσαντι ἐν τῇ χορηγίᾳ.* mg.^{3} P^{2}.

Athenas ita devenit, quare fere plurimi liberorum participabant
ipsa: palam autem ex titulo, quem statuit Thrasippus, Ecphan-
tidae cum chorum duxisset. posterius autem reprobata est per 7
experientiam ipsam melius potentibus iudicare quod ad virtutem et quod non ad virtutem tendit: similiter autem et multa organorum antiquorum, puta pectides et barbiti et quae ad delectationem faciunt audientibus utentium, septigona et trigona et iambi, et omnia, quae indigent manuali scientia. ra-
tionaliter autem habet et quod de aliis ab antiquis in fabulis 8
dictum est. aiunt enim Palladem, cum invenisset fistulas,

1. *participant* ahh^{2}mnt Alb. ‖ 2. titulo] *circulo* n ‖ *trasibulus* a, *chrasippus* bchh^{2}lm'n ‖ *ekfantice* a, *elifantide* bchh^{2}lmn, *cliphantide* k, *Elephantidi* st, *Ecphantide* Alb., om. in lac. g ‖ 3. per] *propter* a ‖ 6. *pictides* abgmt (crx. t^{a}), *putides* cl, *pictidas* h^{2}, *piccides* h, *pittides* k, *pierides* n ‖ *barbati* hh^{2} ‖ 8. iambi] *mabi* a, *sambucae* t ‖ 9. *primo* post *habet* add. Alb. ‖ aliis] *fistulis* t ‖ *ab* om. b.

(VI) βαλεῖν τοὺς αὐλούς. οὐ κακῶς μὲν οὖν ἔχει φάναι καὶ διὰ τὴν ἀσχημοσύνην τοῦ προσώπου τοῦτο ποιῆσαι δυσχεράνασαν τὴν θεόν· οὐ μὴν ἀλλὰ μᾶλλον εἰκὸς ὅτι πρὸς τὴν διάνοιαν οὐδέν ἐστιν ἡ παιδεία τῆς αὐλήσεως, τῇ δὲ Ἀθηνᾷ τὴν ἐπι-
VII στήμην περιτίθεμεν καὶ τὴν τέχνην. ἐπεὶ δὲ τῶν τε ὀργάνων καὶ τῆς ἐργασίας ἀποδοκιμάζομεν τὴν τεχνικὴν παιδείαν (τεχνικὴν δὲ τίθεμεν τὴν πρὸς τοὺς ἀγῶνας· ἐν ταύτῃ γὰρ ὁ πράττων οὐ τῆς αὑτοῦ μεταχειρίζεται χάριν ἀρετῆς, ἀλλὰ τῆς τῶν ἀκουόντων ἡδονῆς, καὶ ταύτης φορτικῆς, διόπερ οὐ τῶν ἐλευθέρων κρίνομεν εἶναι τὴν ἐργασίαν, ἀλλὰ θητικωτέραν, καὶ βαναύσους δὴ συμβαίνει γίνεσθαι· πονηρὸς γὰρ ὁ σκοπὸς πρὸς ὃν ποιοῦνται τὸ τέλος· ὁ γὰρ θεατὴς φορτικὸς ὢν μεταβάλλειν εἴωθε τὴν μουσικήν, ὥστε καὶ τοὺς τεχνίτας τοὺς πρὸς αὐτὸν μελετῶντας αὐτούς

4. μὲν οὖν] γοῦν aut γὰρ Γ ‖ οὖν om. in lac. pr. M^{s} (suppl. rc.) ‖ 6. θεάν P^{5} S^{b} T^{b} ‖ 7. οὐθέν P^{5} Π^{2} Bekk. ‖ δὲ] γὰρ ci. Susem. ‖ 9. παιδιάν Γ M^{s} et pr. P^{1} (crx. γρ. mg. p^{1}) † ‖ 10. τίθεμεν] λέγομεν Γ, *posuimus* Ar. ‖ 11. τῆς] τὴν $P^{4.6.}$ L^{s} Ald. † ‖ αὑτοῦ M^{s} $P^{1.2.3.4.}$ L^{s} Ald. ‖ χάριν ἀρετῆς ante τῆς Γ ‖ 12. ἀλλα pr. P^{3} (crx. rc.) ‖ τῶν ἀκουόντων post ἡδονῆς (?) Γ ‖ 13. περ, ut videtur, om. Γ ‖ 14. βάναυσον commate ante καὶ deleto Coraes ‖ γίγνεσθαι P^{5} Π^{2} Bekk.[1] ‖ 16. θεατής P^{1} ‖ μεταβαλεῖν pr. P^{3} (crx. rc.).

abiecisse. non male enim habet dicere et propter inhonestatem faciei hoc fecisse contristantem deam: non solum sed magis verisimile, quia ad intellectum nihil est eruditio fistulationis,
VII Palladi autem scientiam attribuimus et artem. quoniam autem organorum et operationis reprobamus technicum ludum (technicum autem dicimus eum qui ad agones: in hoc enim agens non gratia virtutis suimet operatur, sed gratia delectationis audientium, et huius onerosae, propter quod non liberorum iudicamus esse operationem, sed serviliorem, et banausos utique accidit fieri: mala enim intentio, ad quam faciunt finis: spectator enim onerosus existens transmutare consuevit musicam, quare et artifices, qui ad ipsum cogitant, facit et ipsos

1. *non — dicere* om. pr. b (suppl. mg. rc.) ‖ *male* post *enim* k ‖ 2. *contristantem* om. a ‖ 4. *scientiam* post *attribuimus* t ‖ 5. *operationes* om Alb. et mg. Ald. Mon. et pr. b, *vel operationis* mg. rc. b, *operationum* t ‖ *tekhnicum* m, *teknicum* abc ‖ *tekhnicum* m, *teknicum* abc ‖ 8. *honerose* bc, *honorose* am ‖ 11. *speculator* bcmt Alb. ‖ 12. quare] *quam* a ‖ *et* ante *ipsos* om. abghh[2]klmn Alb. (nescio an recte).

τε ποιούς τινας ποιεῖ καὶ τὰ σώματα διὰ τὰς κινήσεις)· (VII)
7 σκεπτέον [δ'] ἔτι περί τε τὰς ἁρμονίας καὶ τοὺς ῥυθμούς, 2
[καὶ πρὸς παιδείαν] πότερον ταῖς ἁρμονίαις πάσαις χρηστέον καὶ πᾶσι τοῖς ῥυθμοῖς ἢ διαιρετέον, ἔπειτα τοῖς πρὸς παιδείαν διαπονοῦσι πότερον τὸν αὐτὸν διορισμὸν θήσομεν ἢ [τρίτον δεῖ] τινα ἕτερον, * ἐπειδὴ τὴν μὲν μουσικὴν ὁρῶμεν διὰ μελοποιίας καὶ ῥυθμῶν οὖσαν, τούτων δ' ἑκάτερον οὐ δεῖ λεληθέναι τίνα δύναμιν ἔχει πρὸς παιδείαν, καὶ πότερον προαιρετέον μᾶλλον τὴν εὐμελῆ μουσικὴν ἢ τὴν εὔρυθμον.
·νομίσαντες οὖν πολλὰ καλῶς λέγειν περὶ τούτων τῶν τε νῦν 3
μουσικῶν ἐνίους καὶ τῶν ἐκ φιλοσοφίας ὅσοι τυγχάνουσιν

---

18. *ποιεῖ* ante 17. *αὐτούς* *Γ* ‖ 19. *δ'* om. P[5] †, del. Schneiderus ‖ *δὲ ἔτι* M[s], *δέ τι* P[3], *δὲ τὰ* Reizius ‖ *ἔτι* — 20. *παιδείαν* non vertit Ar. ‖ 20. *καὶ πρὸς παιδείαν* secl. Bonitzius ‖ *παιδιὰν* ci. Orellius (Aristot. Paedag. p. 110—116) ‖ *ταῖς ἁρμονίαις* post *χρηστέον* P[5] *Π*[2] Bekk. ‖ 21. *καὶ πᾶσι τοῖς ῥυθμοῖς* om. P[4.5.6.] S[b] T[b] L[s] † ‖ 23. *δεῖ* ante *τρίτον* *Γ*, *δὴ* P[5] L[s], non vertit Ar., om. Coraes, *δὲ* ci. Susem. ‖ *τινα ἕτερον* ante *τρίτον* traiciendum esse ci. Susem., corruptum esse locum intellexit Bonitzius ‖ 24. *ῥυθμοῦ* M[s] ‖ *δὲ* M[s] P[4.5.] Ald. ‖ 25. *δύναμιν* post *ἔχει* P[3.5.] *Π*[3] Bekk. ‖ *καὶ* secludendum esse ci. Susem. ‖ 26. *μᾶλλον* del. Schneiderus ‖ 28. *ἐνίους* ante 27. *τῶν* *Γ*.

Locus citatus. 1341 b, 28. *τῶν* — 29. *παιδείας*] v. quae adnotavi ad 1340 b, 5 sq.

qualis quosdam et corpora propter motus): 7. considerandum 2
autem adhuc circa harmonias et rhythmos, et ad eruditionem utrum harmoniis omnibus utendum et omnibus rhythmis aut dividendum, deinde hiis, qui ad eruditionem laborant, utrum eandem determinationem ponemus aut oportet tertiam aliquam aliam, quoniam musicam quidem videmus per melodiarum factionem et per rhythmos existentem, horum autem utrumque non oportet latere quam potentiam habeat ad disciplinam, et utrum eligendum magis bene melodizatam musicam aut bene rhythmizatam. putantes igitur multa bene dicere de hiis quos- 3
dam modernorum musicorum et eorum qui ex philosophia

---

2. *autem* om. t ‖ *et* post *autem* add. a ‖ *ad* om. b ‖ 3. *omnibus* post *richmis* c ‖ 4. *hiis* om. Alb. ‖ 6. *aliam* om. Alb. ‖ 7. *existentes* bcghh[2]kl mnt (crx. t[a]) ‖ *autem* om. Alb. ‖ utrumque] *unumquodque* ghh[2]kmnt Alb. ‖ 8. *latere* — *disciplinam* om. pr. b (suppl. in mg. rc.[1], cf. praefationem) ‖ 9. *melodiatam* a ‖ *musicam* — 10. *rhythmizatam* om. pr. m, *aut bene rithmizatam (?) musicam* suppl. rc. m ‖ 10. *putantibus* ac et pr. bm (crx. rc. m et mg. rc. b).

(VII) ἐμπείρως ἔχοντες τῆς περὶ τὴν μουσικὴν παιδείας, τὴν μὲν καθ' ἕκαστον ἀκριβολογίαν ἀποδώσομεν ζητεῖν τοῖς βουλομένοις παρ' ἐκείνων, νῦν δὲ νομικῶς διέλωμεν, τοὺς τύπους μόνον εἰπόντες περὶ αὐτῶν. ἐπεὶ δὲ τὴν διαίρεσιν ἀποδεχόμεθα τῶν μελῶν ὡς διαιροῦσί τινες τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ, τὰ μὲν ἠθικὰ τὰ δὲ πρακτικὰ τὰ δ' ἐνθουσιαστικὰ τιθέντες (καὶ τῶν ἁρμονιῶν τὴν φύσιν πρὸς ἕκαστα τούτων οἰκείαν ἄλλην πρὸς ἄλλο μέρος τιθέασι), φαμὲν δ' οὐ μιᾶς ἕνεκεν ὠφελείας τῇ μουσικῇ χρῆσθαι δεῖν ἀλλὰ καὶ πλειόνων χάριν (καὶ γὰρ [καὶ] παιδείας ἕνεκεν καὶ καθάρσεως — τί δὲ λέγομεν τὴν κάθαρσιν, νῦν μὲν ἁπλῶς, πάλιν δ' ἐν τοῖς περὶ

29. περι P[1] ‖ τὴν ante μουσικὴν om. P[1] ‖ 30. ἀκριβολογίαν] *disquisitionem* Guil. ‖ 31. νομικῶς] *in genere* Ar., γενικῶς mg. Bas.[3], λογικῶς Coraes ‖ διέλομεν P[4] S[b] T[b] et pr. M[s], διείλομεν aut διέλομεν, ut videtur, Γ, v. tamen var. lect. Lat. ‖ τύπους] τρόπους fort. Γ, τρόπους τύπῳ mg. Bas.[3] ‖ 32. εἰπόντες — 33. μελῶν om. pr. P[3] (suppl. mg. rc.) ‖ 33. διαιροῦσι τινὲς P[1] ‖ 34. πρακτικά P[1] ‖ 35. ἁρμονικῶν pr. P[3] (κ eras.) ‖ 36. πρὸς — τιθέασι non vert. Ar. ‖ μέρος] μέλος Tyrwhittus (ad Aristot. Poet. c. 6. p. 125) ‖ τιθέασι secl. Coraes ‖ οὐ μίαν M[s], οὐδεμιᾶς P[5] ‖ ἕνεκεν post 37. ὠφελείας (?) Γ ‖ 37. δεῖν χρῆσθαι τῇ μουσικῇ Γ ‖ 38. καὶ post γὰρ om. Γ M[s] P[3.5.] Π[3] Bekk. ‖ παιδιᾶς Γ M[s] P[1.2.], παιδίας, ut videtur, corr. P[5] † ‖ τὶ P[1] ‖ 39. τὴν del. Schneiderus.

Locus citatus. 1341 b, 33. τινες] Aristoxenus, si verum coniecit Bergkius in Mus. Rhen. XIX. p. 603.

quicunque existunt experte se habentes in disciplina quae circa musicam, eam quidem quae per singula disquisitionem committemus quaerere volentibus ab illis, nunc autem legaliter dividimus modos [typos] solum dicentes de ipsis. quoniam autem divisionem acceptamus melodiarum, ut dividunt quidam eorum qui in philosophia, has quidem morales, has autem practicas, has autem raptus factivas ponentes (et harmoniarum naturam ad singula horum convenientem aliam ad aliam partem ponunt), dicimus autem non unius utilitatis gratia oportere uti musica, sed plurium gratia (et enim ludi gratia et purificationis — quid autem dicimus purificationem, nunc quidem simpliciter, iterum

1. *expertes* t[a] Alb., *experte bene* a, om. c ‖ 2. *disquisicionem* ac et pr. b, *discriptionem* pr. m, *descriptionem* rc. m, *vel descriptionem* mg. rc. b, *disceptationem* t, *et disceptationem* Alb. ‖ 3. *dividemus*, ut videtur, t[c], unde fors. conicias: *dividamus* ‖ 4. *typos* om. abcghh[2]klmn ‖ 6. has] *hiis* a ‖ *quidam* t[a] ‖ *has autem practicas* om. c, *autem* om. a ‖ 7. autem] *quidem* hh[2]mnt, *quidam* t[a] ‖ *raptas* gk ‖ et] *in* mg. rc. b ‖ 9. *oportet* pr. m (crx. rc.) ‖ 10. *quidque* a.

ποιητικῆς ἐροῦμεν σαφέστερον —, τρίτον δὲ πρὸς διαγωγήν, (VII) *πρὸς ἄνεσίν τε καὶ πρὸς τὴν τῆς συντονίας ἀνάπαυσιν)·* 1342 a *φανερὸν ὅτι χρηστέον μὲν πάσαις ταῖς ἁρμονίαις, οὐ τὸν* 5 *αὐτὸν δὲ τρόπον πάσαις χρηστέον, ἀλλὰ πρὸς μὲν τὴν παιδείαν ταῖς ἠθικωτάταις, πρὸς δὲ ἀκρόασιν ἑτέρων χειρουργούντων καὶ ταῖς πρακτικαῖς καὶ ταῖς ἐνθουσιαστικαῖς. ὃ γὰρ περὶ ἐνίας συμβαίνει πάθος ψυχὰς ἰσχυρῶς, τοῦτο ἐν πάσαις ὑπάρχει, τῷ δὲ ἧττον διαφέρει καὶ τῷ μᾶλλον, οἷον ἔλεος καὶ φόβος, ἔτι δ' ἐνθουσιασμός. καὶ γὰρ ὑπὸ ταύτης τῆς κινήσεως κατακώχιμοί τινες εἰσίν· ἐκ τῶν δ' ἱερῶν μελῶν ὁρῶμεν τούτους, ὅταν χρήσωνται τοῖς ἐξοργιά-*

40. *τρίτον δὲ* post *διαγωγήν* traicienda esse ci. Spengelius, *καὶ ταῦτα* ci. Liepertus (Aristoteles und der Zweck der Kunst, Passav. MDCCCLXII. p. 12. n. 3), *ταύτης δὲ* vel *ταύτης δ' ἣ* ci. Susem. ‖ 41. ⟨*καὶ*⟩ *πρὸς ἄνεσίν* ci. Liepertus et Susem., at si 40. *ταύτης δ' ἣ* praestet, ⟨*ἣ*⟩ *πρὸς ἄνεσίν* potius scribendum est ‖ *πρὸς* post *καὶ* fort. secludendum esse ci. Susem.

1342 a, 1. *οὐ* — 2. *χρηστέον* om. *Γ* M[s] P[1] † ‖ 2. *τὴν* om. P[4] ‖ 3. *ἀκρόασιν*] *κάθαρσιν* 2043 et Twiningius (ad Arist. Poet. p. 243), nescio an recte ‖ 4. *ὃ* — 6. *μᾶλλον*] definitionem purgationis excidisse et alia quoque ratione haec verba aut lacunosa aut corrupta esse suspicatur Reinkensius (Aristot. üb. Kunst p. 145. 156): at v. quae disserui Philol. Anzeiger III. 1871. p. 301 sqq. ‖ 5. *ψυχὰς* ante *συμβαίνει* (?) *Γ* ‖ 6. *ἁπάσαις* P[5] ‖ *διαφέρει δὲ τῷ ἧττόν καὶ μᾶλλον Γ* ‖ 8. *κατακώχιμοι τινὲς* P[1] ‖ *δ'*] *δὲ* ante *τῶν* P[4.6.] W[b] L[s] Ald. Bekk., post 9. *ἱερῶν* P[5] ‖ *δ' ἱερῶν*] *διερῶν* M[s] ‖ 9. *τοῖς* — 10. *μέλεσι*] *τοῖς μέλεσι τοῖς — ψυχήν* (?) *Γ*.

autem in hiis quae de poetica dicemus manifestius —, tertio autem ad deductionem ad remissionemque et ad distensionis requiem): manifestum, quod utendum quidem omnibus harmoniis, sed ad 5 disciplinam quidem maxime moralibus, ad auditum autem aliorum manu laborantium et practicis et raptivis. quae enim circa quasdam animas accidit passio fortiter, haec in omnibus existit, differt autem in eo quod minus et magis, velut misericordia et timor, adhuc autem raptus. et enim ab hoc motu detenti quidam sunt: ex sacris autem melodiis videmus hos, quando usi fuerint melodiis deirascentibus animam, restitutas

1. *autem* om. t ‖ quae de] *quidem* m ‖ 3. *quidem* om. Alb. ‖ *non tamen eodem modo omnibus utendum* post *harmoniis* add. t ‖ 4. ad] *aut* a ‖ autem] *aut* a ‖ 5. raptivis] *rapinis* a, *practivis* cghh[2]kn et pr. blm (crx. rc. m et mg. rc. bl) ‖ quae enim] *quare* a ‖ 6. *haec* — 7. *existit* om. pr. b (suppl. mg. rc.) ‖ 9. *decenti* bchlm Alb. et pr. k, *decentes* t ‖ 10. quando] *qui* Alb. ‖ *fuerunt* a ‖ *animas* g et corr. b et rc. m ‖ *restituas* a, *restitutos* c, *restauratas* pr. m (crx. rc.), *autem restitutas* gk.

(VII) ζουσι τὴν ψυχὴν μέλεσι, καθισταμένους ὥσπερ ἰατρείας τυ-
6 χόντας καὶ καθάρσεως. ταὐτὸ δὴ τοῦτο ἀναγκαῖον πάσχειν καὶ τοὺς ἐλεήμονας καὶ τοὺς φοβητικοὺς καὶ τοὺς ὅλως παθητικούς, τοὺς δ' ἄλλους καθ' ὅσον ἐπιβάλλει τῶν τοιούτων ἑκάστῳ, καὶ πᾶσι γίνεσθαί τινα κάθαρσιν καὶ κουφίζεσθαι μεθ' ἡδονῆς. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ μέλη τὰ καθαρτικὰ παρέχει χαρὰν ἀβλαβῆ τοῖς ἀνθρώποις. διὸ ταῖς μὲν τοιαύταις ἁρμονίαις καὶ τοῖς τοιούτοις μέλεσι ** θετέον τοὺς τὴν
7 [θεατρικὴν] μουσικὴν μεταχειριζομένους ἀγωνιστάς (ἐπεὶ δ' ὁ

10. *τὴν ψυχὴν μέλεσι* bis scr. pr. P^2 (em. corr.[1]) ‖ *καθισταμένας* $\Gamma M^s P^2$ et pr. P^1 (crx. p^1) ‖ *τυχόντα* M^s, *τυχούσας* fort. Γ † ‖ 11. *καὶ* secl. Spengelius, ⟨*τῆς*⟩ [*καὶ*] olim ci. Ueberwegius, quod etsi postea ipse reprobavit, ego retineo ‖ *ταυτὸ* P^1 ‖ *δὲ* Γ (nescio an recte), non vert. Ar. ‖ *πάσχει* P^4 ‖ 12. *φοβητικούς* P^1 ‖ *καὶ* post *φοβητικοὺς* secl. Doeringius (in Philologi t. XXVII. p. 713) ‖ *τοὺς ἄλλως* Ar., *ὅλως τοὺς* Reizius, *τοὺς ἄλλως ὅλως?* Susem. ‖ 13. *ἐπιβάλλεσθαι* M^s, *adiacet* Guil. ‖ *τῶν τοιούτων* ante *ἐπιβάλλει* (?) Γ, *τούτων* M^s ‖ 14. *γίνεσθαι* P^1, *γίγνεσθαί* $P^{2.3.4.5.}$ S^b T^b Bekk., *γίγνεσθαι* Ald. ‖ *τινὰ* P^1 Ald. ‖ 15. ** *ὁμοίως* Thurotus, cuius verba haec sunt: „il me paraît probable, que dans la proposition relative à la purgation de la terreur et de la pitié, il manque quelques mots où Aristote disait par quels moyens cette purgation est opérée.“ accuratius Susemihlius: „vor *ὁμοίως* ist die Bemerkung ausgefallen, Furcht und Mitleid faenden ihre Katharsis recht eigentlich in der Tragoedie, nebst einer kurzen Beschreibung eben dieser tragischen Katharsis und des sittlich unschaedlichen in ihr liegenden tragischen Kunstgenusses.“ ‖ *καθαρτικά* P^1, *πρακτικὰ* Sauppius, qui si verum vidit, non est lacuna ante *ὁμοίως* statuenda ‖ 16. *χώραν* ΓM^s et corr.[1] P^2 et pr. P^1 (sed *ώ* erasum et *α* substitutum et accentus mutatus est) ‖ 17. *θεατέον* $P^{3.5.}$ S^b T^b L^s Ar. Ald. et corr.[1] P^1 et pr. P^4 (crx. *γρ.* mg.), *θελκτέον* Coraes, *θεαστέον* vel *θειαστέον* ci. Goettlingius, ⟨*χρῆσθαι*⟩ *ἑατέον* Ed. Muellerus (l. l. p. 63), ⟨*χρῆσθαι*⟩ *θετέον* ci. Spengelius (recte, nisi Muellerum sequi praestat) ‖ *τοὺς*] *πρὸς* S^b T^b et *γρ.* mg. P^4, om. M^s ‖ 18. *θεατρικὴν* om. $\Gamma M^s P^1$ et pr. P^2 (tamquam glossam superscr. p^2) † ‖ *δὲ* M^s.

.6 sicut medicina sortitos et purificatione. idem autem hoc necessarium pati et misericordes et timidos et totaliter passivos, alios autem, quantum talium adiacet unicuique, et omnibus fieri quandam purificationem et alleviari cum delectatione. similiter autem et melodiae purificativae exhibent regionem innocuam hominibus. propter quod talibus quidem harmoniis et talibus melodiis ponendum musicam tractantes agonizatores

1. *sortitos* tt^{ac}, *sortitas* aboghh²klmn Alb. ‖ *et* post *autem* add. a ‖ 3. *talium* om. a ‖ 4. *aleviari* a, *alleviare* c ‖ 5. *exhibet* a ‖ *regionem* (*regiorenem* t) post *innocuam* boghh²klmntt² Alb. ‖ 6. *propter* post *quod* a ‖ *quidem* om. a ‖ 7. *theatralicam* post *ponendum* add. t.

θεατὴς διττός, ὃ μὲν ἐλεύθερος καὶ πεπαιδευμένος, ὃ δὲ (VII)
φορτικὸς ἐκ βαναύσων καὶ θητῶν καὶ ἄλλων τοιούτων συγ-
κείμενος, ἀποδοτέον ἀγῶνας καὶ θεωρίας καὶ τοῖς τοιούτοις
πρὸς ἀνάπαυσιν· εἰσὶ δὲ ὥσπερ αὐτῶν αἱ ψυχαὶ παρε-
στραμμέναι τῆς κατὰ φύσιν ἕξεως, οὕτω καὶ τῶν ἁρμονιῶν
παρεκβάσεις εἰσὶ καὶ τῶν μελῶν τὰ σύντονα καὶ παρακε-
χρωσμένα, ποιεῖ δὲ τὴν ἡδονὴν ἑκάστοις τὸ κατὰ φύσιν
οἰκεῖον, διόπερ ἀποδοτέον ἐξουσίαν τοῖς ἀγωνιζομένοις πρὸς
τὸν θεατὴν τὸν τοιοῦτον τοιούτῳ τινὶ χρῆσθαι τῷ γένει τῆς
μουσικῆς)· πρὸς δὲ παιδείαν, ὥσπερ εἴρηται, τοῖς ἠθικοῖς τῶν 8
μελῶν χρηστέον καὶ ταῖς ἁρμονίαις ταῖς τοιαύταις. τοιαύτη

---

19. *θεατής* P[1] ‖ *ἐλευθέριος* ci. Susem. ‖ *παιπεδευμένος* P[1] ‖ 20. *φορτικός* P[1] ‖ 21. *ἀγῶνα* P[1] ‖ 22. *ἀνάπαυσιν* in mg. P[5] ‖ *εἰσὶ δὲ ὥσπερ*] *ὥσπερ δ' εἰσὶν* ci. Schneiderus ‖ *ἐστὶ* Bekk.[2] ‖ *δ'* P[5] *Π*[3] Bekk., *γὰρ* Ar. ‖ 24. *μελῶν τὰ*] *μελῶντα* P[4] ‖ *παρακεχωρημένα* M[s] P[2] et pr. P[1] (crx. *γρ.* mg. p[1]), *distortae* (?) aut *discerptae* (?) Guil. (v. varietatem lectionis Latinam), *infractae* Ar. ‖ 26. *περ*, ut videtur, om. *Γ* ‖ 27. *χρῆσθαι* aut post *γένει* aut post 28. *μουσικῆς* *Γ* ‖ 28. *παιδιάν* *Γ* M[s] et pr. P[1.2]. (em. mg. p[1] et corr.[1] P[2]) †.

(quoniam autem spectator duplex, hic quidem liber et erudi- 7
tus, hic autem onerosus ex banausis et mercenariis et aliis ta-
libus compositus, assignandum agones et speculationes et tali-
bus ad requiem: sunt autem sicut ipsorum animae distortae ab
eo qui secundum naturam habitu, sic et harmoniarum trans-
gressiones sunt et melodiarum rigidae et distortae, facit autem
delectationem singulis quod conveniens secundum naturam,
propter quod dandum potestatem agonizantibus ad spectatorem
talem tali aliquo genere musicae uti): ad ludum autem, sicut 8
dictum est, moralibus melodiarum utendum et harmoniis talibus.

---

1. *speculator* c ‖ 3. *moribus* ante *compositus* add. Alb. ‖ et talibus] *quqe talibus* t[a] Alb. ‖ 4. sunt] *fiunt* b, om. Alb. ‖ 5. harmoniarum] *melodiarum* a ‖ 6. melodiarum] *armoniarum* a ‖ *distorte* t[c], *discerte* a, *discerpte* bcghklmn, *discerptae* t Alb., *discepte* h[2], *districtae* s: at neque lectio mihi recepta neque *discerptae* neque *districtae* neque, id quod conici possis, *discretae* vel *distractae* satis placet, cum enim haud dubie *παρακεχωρημένα* legerit interpres, non video, quomodo ex his versionibus ulla in hanc vocem satis quadret, attamen *digressae*, quod exspectas, nimis longe a traditis lectionibus recedit, ut hoc loco a solito more declinans magis ad sensum quam ad verbum codicem suum vertisse videatur Guilelmus: quod si ita se habet, non magni refert, utrum *distortae* scribatur an *discerptae* vel *districtae* praeferatur ‖ 7. *quod* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ 8. spectatorem] *speculationem a* a ‖ 9. *musice* post *uti* a.

(VII) δ' ἡ δωριστί, καθάπερ εἴπομεν πρότερον· δέχεσθαι δὲ δεῖ κἄν τινα ἄλλην ἡμῖν δοκιμάζωσιν οἱ κοινωνοὶ τῆς ἐν φιλοσοφίᾳ διατριβῆς καὶ τῆς περὶ τὴν μουσικὴν παιδείας. ὁ δ' ἐν τῇ πολιτείᾳ Σωκράτης οὐ καλῶς τὴν φρυγιστὶ μόνην καταλείπει μετὰ τῆς δωριστί, καὶ ταῦτα ἀποδοκιμάσας τῶν ὀργάνων τὸν αὐλόν. ἔχει γὰρ τὴν αὐτὴν δύναμιν ἡ 1342 b
φρυγιστὶ τῶν ἁρμονιῶν ἥνπερ αὐλὸς ἐν τοῖς ὀργάνοις·
9 ἄμφω γὰρ ὀργιαστικὰ καὶ παθητικά. δηλοῖ δ' ἡ ποίησις. πᾶσα γὰρ βακχεία καὶ πᾶσα ἡ τοιαύτη κίνησις μάλιστα τῶν ὀργάνων ἐστὶν ἐν τοῖς αὐλοῖς, τῶν δ' ἁρμονιῶν ἐν τοῖς φρυγιστὶ μέλεσι λαμβάνει ταῦτα τὸ πρέπον. οἷον ὁ διθύραμβος ὁμολογουμένως εἶναι δοκεῖ Φρύγιον.

30. δωριστι P[1], δωριστὴ P[4.5.] ‖ 32. τρι ante διατριβῆς add. M[s] ‖ 34. καταλι (π supra) M[s], *admittit* Guil.

1342 b, 1. αὐλὸν P[1] ‖ 2. φρυγιστὴ Γ ‖ 4. βακχεῖα pr. P[3] (crx. rc.), βραχεῖα T[b] ‖ πασῶν ἡ M[s] ‖ 5. ἔστιν P[1] ‖ 6. φρυγιστὶ post μέλεσι Γ ‖ δὲ post λαμβάνει add. t[c] Γ ‖ 7. εἶναι post δοκεῖ Γ ‖ φρύγιος Γ Ar.

Loci citati. 1342 a, 30. πρότερον] c. 5. 1340 b, 3 sq. ‖ 32. ὁ — 33. Σωκράτης] Plat. de rep. III. p. 399. A ‖ 34. ἀποδοκιμάσας] ib. p. 399. D.

talis autem quae Doristi, sicut diximus prius: suscipere autem oportet et si quam aliam nobis approbaverint communicantes eo quod in philosophia exercitio et disciplina quae circa musicam. in politia autem Socrates non bene Phrygistem solam admittit cum ea quae Doristi, et haec reprobans organorum fistulam. habet enim eandem potentiam Phrygista harmoniarum, quam quidem fistula inter organa: ambo enim iram provocantia et
9 passionis illativa. manifestat autem poesis. omnis enim petulantia et omnis talis motus maxime organorum est in fistulis, harmoniarum autem in melodiis Phrygisti accipiunt autem haec quod decens. puta dithyrambus confesse videtur esse Phrygius.

1. *talis* om. pr. a (suppl. rc.) ‖ *Doristi*, *quidam tamen libri habent choristi* Alb., *doristice* t ‖ 2. *approbaverunt* ch[2]lm Alb., *appropriaverunt* a ‖ 3. *et* ante *exercitio* add. t ‖ 4. *frigistam*, sed *am* in ras. a rc. m. scr. a, *frygastem* pr. b, *frygistem* rc. b, *stigitem* o, *frygistam* m, *Phrygistem* t (crx. t[a]) ‖ 5. *doristice* t ‖ *reprobamus* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ 6. *fisurgita* a ‖ 7. iram] *itaque* a ‖ 9. *autem* post *maxime* add. bt et mg. Ald. Mon. ‖ *est* om. b ‖ *fictilis* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ 10. *et* ante *in* add. a ‖ *fisurgisti* a, *figisti* o, *frigisti* m, *Phrygisticis* t ‖ *autem* post *accipiunt* om. t ‖ *hoc* abkm ntt[ac] Alb., *hoc sibi* in ras. h ‖ 11. *dithyrambus* tt[ac], *dithiranibus* a, *de tyranibus* pr. b, *dityranibus* corr. b, *de tyrannibus* om Alb. ‖ *confecisse* Alb. ‖ *esse* om. Alb. ‖ *fisurgius* a, *frygus* on et pr. b, *frygicus* rc. b, *frigus* ghh[2]

καὶ τούτου πολλὰ παραδείγματα λέγουσιν οἱ περὶ τὴν σύνεσιν ταύτην ἄλλα τε, καὶ διότι Φιλόξενος ἐγχειρήσας ἐν τῇ δωριστὶ ποιῆσαι διθύραμβον τοὺς μύθους οὐχ οἷός τ' ἦν, ἀλλ' ὑπὸ τῆς φύσεως αὐτῆς ἐξέπεσεν εἰς τὴν φρυγιστὶ τὴν προσήκουσαν ἁρμονίαν πάλιν. περὶ δὲ τῆς δωριστὶ πάντες ὁμολογοῦσιν ὡς στασιμωτάτης οὔσης καὶ μάλιστα ἦθος ἐχούσης ἀνδρεῖον. ἔτι δὲ ἐπεὶ τὸ μέσον μὲν τῶν ὑπερβολῶν ἐπαινοῦμεν καὶ χρῆναι διώκειν φαμέν, ἡ δὲ δωριστὶ ταύτην ἔχει τὴν φύσιν πρὸς τὰς ἄλλας ἁρμονίας, φανερὸν ὅτι τὰ Δώρια μέλη πρέπει παιδεύεσθαι μᾶλλον τοῖς νεωτέροις. εἰσὶ δὲ δύο σκοποί, τό τε δυνατὸν καὶ τὸ πρέπον· καὶ γὰρ τὰ δυνατὰ δεῖ μεταχειρίζεσθαι μᾶλλον καὶ τὰ πρέποντα ἑκά- (VII)

8. πολλὰ post παραδείγματα Γ || δείγματα $P^{4.6}$ L^{s} || 9. ἄλλά P^{1} || ἐγχειρήσας, sed ἐγ in ras. a rc. m. scr. P^{3}, ἐγχειρίσας M^{s} || 10. δωριστῇ (?) Γ || διθύραμβον, sed δι, ut videtur, in ras. P^{1}, *dithyrambos* Ar. || διθύραμβον τοὺς] διθυραμβικοὺς Ramus || τοὺς μύθους secludenda esse ci. Sauppius, τοὺς Μυσοὺς ci. Schneiderus, rec. Bekk.², τοὺς Μεθύσους ci. Schmidtius, ras. sequitur in P^{3} || τε P^{5} || 11. τῆς φύσεως post αὐτῆς Γ || τὴν προσήκουσαν — 12. δωριστὶ om. P^{2} || 12. δωριστῆς (?) Γ || 13. μάλιστ' $P^{3.5.}$ $Π^{3}$ Bekk. || ἦθος post ἐχούσης (?) Γ || 14. ἐπαινοῦν M^{s} || 15. καί φαμεν διώκειν χρῆναι Γ || δωριστὴ Γ, δωριστικὴ Ald. || 17. τοὺς νεωτέρους Coraes et fort. Γ (nisi fallor, recte) || τοῖς — 19. μᾶλλον om. pr. P^{3} (suppl. mg. rc.) || 18. σκοποὶ P^{1}, *considerationes* Guil. || δυνατόν P^{1} || 19. ἑκάστους Γ M^{s} P^{1} $Π^{2}$.

et huius exempla multa dicunt qui circa sensum hunc aliaque et quia Philoxenus conatus in Dorista facere dithyrambum fabulas non fuit potens, sed ab ipsa natura decidit in Phrygistam convenientem harmoniam iterum. de Dorista autem omnes confitentur tamquam stabilissima existente et maxime habente morem virilem. adhuc autem quoniam medium quidem superabundantiarum laudamus et dicimus persequi oportere, Dorista autem hanc habet naturam ad alias harmonias, manifestum, quod Dorias melodias oportet erudiri magis iuniores. sunt autem duae considerationes, et quod possibile et quod decens: et enim quae possibilia oportet tractare magis et quae

et pr. lm, *frigiis* corr. l, *frigius* rc. m, *frygiis* k, *Phrygium* t || 1. *huiusmodi* Alb. || *hunc* om. Alb. || 2. et quia] *quod* Alb. || *doristica* t, *doctrina* pr. b (crx. rc.) || *fabulam* t, *fabulose* ante *facere* Alb. || 3. *sisurgistam* pr. a, *frigistam* om et corr. a || 4. autem] *iterum* ante *de* t^{a} Alb. || *Doristica* t || 5. existente] *confitentur* Alb. || 8. *autem* om. a || 9. *Doricas* t^{a} Alb. || 10. *et* post *consideratioes* om. beghh²kmnt Alb. || *possibile* in ras. et corr. a.

(VII) στοις. ἔστι δὲ καὶ ταῦτα ὡρισμένα ταῖς ἡλικίαις, οἷον τοῖς ἀπειρηκόσι διὰ χρόνον οὐ ῥᾴδιον ᾄδειν τὰς συντόνους ἁρμονίας, ἀλλὰ τὰς ἀνειμένας ἡ φύσις ὑποβάλλει τοῖς τηλι-
11 κούτοις. διὸ καλῶς ἐπιτιμῶσι καὶ τοῦτο Σωκράτει τῶν περὶ τὴν μουσικήν τινες, ὅτι τὰς ἀνειμένας ἁρμονίας ἀποδοκιμάσειεν εἰς τὴν παιδείαν, ὡς μεθυστικὰς λαμβάνων αὐτάς, οὐ κατὰ τὴν τῆς μέθης δύναμιν (βακχευτικὸν γὰρ ἥ γε μέθη ποιεῖ μᾶλλον) ἀλλ' ἀπειρηκυίας. ὥστε καὶ πρὸς τὴν ἐσομένην ἡλικίαν, τὴν τῶν πρεσβυτέρων, δεῖ καὶ τῶν τοιούτων ἁρμονιῶν ἅπτεσθαι καὶ τῶν μελῶν τῶν τοιούτων. ἔτι δ' εἴ τίς ἐστι τοιαύτη τῶν ἁρμονιῶν ἣ πρέπει τῇ τῶν παίδων ἡλικίᾳ διὰ τὸ δύνασθαι κόσμον τ' ἔχειν ἅμα καὶ παιδείαν, οἷον ἡ λυδιστὶ φαίνεται πεπονθέναι μάλιστα τῶν

20. *ἐστι* P[1], *ἔστι* in ras. P[4], *ἔτι* P[5] T[b] ‖ 21. *χρδ* M[s], *χρόνον* P[3.5]. Π[3] Bekk. ‖ *οὐ* om. pr. P[3] (suppl. mg. rc.) ‖ *ᾅδειν* P[4] ‖ 24. *μουσικὴν τινὲς* P[1] ‖ *τινες* ante 23. *τῶν* (?) Γ ‖ 26. *τῆς μέθης* post *δύναμιν* (?) Γ ‖ *βακχεία* ante *βακχευτικὸν* add. Γ ‖ *βακχετικὸν* P[4], *βαχευτικὸν* pr. P[5] ‖ *γε*] *τε* M[s] ‖ 27. *ὥστε* ⟨*εἰ*⟩ ci. Spengelius ‖ *καὶ* om. Γ † ‖ 28. *τὴν*, ut videtur, om. Γ ‖ *καὶ* om. Γ Ar., secl. Coraes ‖ 29. *ἅπτεσθαι* P[4] ‖ 30. *δὲ* M[s] ‖ *ἣ*] *ἢ* Γ Ald. † ‖ 32. *παιδιὰν* ci. C. E. Ch. Schneiderus (ad Plat. Civ. III. p. 399. A) ‖ *παιδείαν οἷον*] *διάνοιαν* Γ M[s] et corr.[1] P[2] et pr. P[1] (*παιδείαν* crx. *γρ.* mg. p[1] et *οἷον* suppl. p[1]), *doctrinam quod* Ar. ‖ *οἷαν* pr. P[3] (crx. et in textu et in mg. rc.) ‖ *λυδιστὴ* fort. Γ.

Locus citatus. 1342 b, 24. *ὅτι* — 27. *ἀπειρηκυίας*] Plat. l. l. p. 398. E.

decent singulos. sunt autem et haec determinata aetatibus, velut abdicatis per tempus non facile cantare rigidas harmonias,
11 sed remissas natura inicit talibus. propter quod bene increpant et hoc adversus Socratem quidam eorum qui circa musicam, quod remissas harmonias reprobaverit ad disciplinam tamquam inebriativas accipiens ipsas, non secundum potentiam ebrietatis petulantia (impetuosum enim ebrietas facit magis), sed abdicatas. quare ad futuram aetatem seniorum oportet tales harmonias tangere et melodias tales. adhuc autem si qua est talis harmoniarum aut decet puerorum aetatem, propterea quod potest ornatum habere simul et intellectum, quae Lydista videtur pati

1. *aetatibus* om. pr. a (suppl. rc.) ‖ 3. *natura* om. Alb. ‖ *inicit*, sed *ini* in ras. a, *iniit* bt (crx. t[a]), *ut* rc. m ‖ *increpabant* a ‖ 4. *hec* bm ‖ 5. quod] *quidem* a ‖ 6. *inebriativas* — *potentiam* om. t (suppl. t[a]) ‖ *ebriatis* n et pr. bh[2] (crx. rc.), *inebrietatis* mt (crx. t[a]) ‖ 7. *peculiantia* pr. b (crx. rc.), *peculantia* c, *petulantiam* corr. l ‖ *facit magis sed* om. a ‖ 10. aut] *autem* c, *quae* t[a] Alb. ‖ potest] *decet* a ‖ 11. *habere* post *simul* a ‖ *ut* ante *quae* add. t Alb. ‖ *lidista* a, *lydistica* t.

*ἁρμονιῶν, ῆ ** δῆλον ὅτι τρεῖς τούτους ὅρους ποιητέον εἰς τὴν* (VII) *παιδείαν, τό τε μέσον καὶ τὸ δυνατὸν καὶ τὸ πρέπον. ***

ς (Δ).

1288 b

Ἐν ἁπάσαις ταῖς τέχναις καὶ ταῖς ἐπιστήμαις ταῖς μὴ κατὰ μόριον γινομέναις, ἀλλὰ περὶ γένος ἕν τι τελείαις οὔσαις, μιᾶς ἐστὶ θεωρῆσαι τὸ περὶ ἕκαστον γένος ἁρμόττον, οἷον ἄσκησις σώματι ποία τε ποίῳ συμφέρει, καὶ τίς ἀρίστη (τῷ γὰρ κάλλιστα πεφυκότι καὶ κεχορηγημένῳ τὴν ἀρίστην ἀναγκαῖον ἁρμόττειν), καὶ τίς τοῖς πλείστοις μία πᾶσιν (καὶ

33. ῆ om. Γ Mˢ P3.4.5. Sᵇ Tᵇ Ar. Ald. Bekk. et pr. P² (suppl. corr.¹), ῆ ci. Goettlingius ‖ ** *δῆλον ὅτι* Conringius, *δηλονότι* Mˢ P¹ Π² et pr. P² (em. corr.¹) et rc. P³, *δηλονοτι* pr. P³, *δῆλον ⟨οὖν⟩ ὅτι* Schneiderus ‖ *τρεῖς* post *ὅρους* Mˢ P3.5. Π³ Bekk. ‖ *τούτους*] *ταύτας* Γ † ‖ *ους ὅρους* om. in lac. pr. P¹, *ους ὅρους* alio atramento suppletum est ‖ *ὅρους* om. Γ P² † ‖ 34. *παιδιὰν* P², *παιδιάν* pr. P¹ (crx. mg. p¹) ‖ *πρέπον*. **. Guilelmus de Moerbeka (v. var. lect. Lat. et cf. praef.).

1288 b, 10. *ταῖς* ante *τέχναις* om. C⁴ Qᵇ Vᵇ ‖ 11. *γιγνομέναις* P⁴ ‖ *τελείους* Mˢ ‖ 12. *ἔστι* P¹ C⁴ ‖ *θεωρίας* Schneiderus ‖ *γένος*] *μέρος* Coraes, secl. Spengelius ‖ *ἁρμόττον* ante *περὶ* (?) Γ ‖ 13. *σώματος* Mˢ ‖ 14. *χορηγημένω* Mˢ ‖ 15. *ἁρμόττει* Mˢ.

Glossa. 1288 b, 14. *κεχορηγημένῳ*] *ἤτοι κεκοσμημένω ὑπὸ τῆς φυσικῆς ἀρετῆς.* p² nec non mg. rc. P³, sed hic postea glossa est erasa.

maxime harmoniarum, palam, quia tres has faciendum ad disciplinam, quod medium et quod possibile et quod decens.

LIBER VI (IV).

1. In omnibus artibus et scientiis hiis, quae non secundum particulam fiunt, sed circa genus unum aliquod perfectis existentibus, unius est considerare quod congruit circa unumquodque genus, puta exercitatio corpori qualis quali expediat et quae optima (ei enim, qui optime aptus natus et proportionatus optimam necessarium congruere) et quae plurimis una omnibus

1. *tres* om. **k** ‖ has] *hos terminos* **t**, om. **t**ᵃ ‖ 2. *et* post *medium* om. **t** ‖ *hucusque trastulit immediate de greco in latinum frater Guilelmus de ordine fratrum predicatorum. residuum autem huius operis in greco nondum invenit* post *decens* add. **a**, *reliqua huius operis in greco nondum inveni* post *decens* add. **bcghh²klmns** et mg. Ald. Mon., *notat quod non habemus doctrinam iuvenum nisi usque ad XXI annum in eo quod de politia habemus* add. mg. rc. **a** (et glossator quidem, si recte intellexi Patzigium) ‖ 3. omnibus] *autem* post *artibus* **b** ‖ 4. *unum* post *aliquod* pr. **c** ‖ 5. unius] *minus* Alb. et pr. **m**.

(1) γὰρ τοῦτο τῆς γυμναστικῆς ἔργον ἐστίν), ἔτι δὲ ἐάν τις μὴ τῆς ἱκνουμένης ἐπιθυμῇ μήθ' ἕξεως μήτ' ἐπιστήμης τῶν περὶ τὴν ἀγωνίαν, μηδὲν ἧττον τοῦ παιδοτρίβου καὶ τοῦ γυμναστικοῦ πα-
2 ρασκευάσαι τε καὶ ταύτην ἔτι τὴν δύναμιν. ὁμοίως δὲ τοῦτο καὶ περὶ ἰατρικὴν καὶ περὶ ναυπηγίαν καὶ ἐσθῆτα καὶ περὶ πᾶσαν ἄλλην τέχνην ὁρῶμεν συμβαῖνον. ὥστε δῆλον ὅτι καὶ πολιτείαν τῆς αὐτῆς ἐστιν ἐπιστήμης τὴν ἀρίστην θεωρῆσαι τίς ἐστι καὶ ποία τις ἂν οὖσα μάλιστ' εἴη κατ' εὐχὴν μηδενὸς ἐμποδίζοντος τῶν ἐκτός, καὶ τίς τίσιν ἁρμόζουσα (πολλοῖς γὰρ τῆς ἀρίστης τυχεῖν ἴσως ἀδύνατον, ὥστε τὴν κρατίστην τε ἁπλῶς καὶ τὴν ἐκ τῶν ὑποκειμένων ἀρίστην οὐ δεῖ

16. *ἔργον ἐστίν* del. Schneiderus, *ἔργον* om. P[2.3.] C[4] Q[b] V[b] Ald. Bekk. et pr. P[4] (suppl. mg.) ‖ *ἐστιν* P[1] ‖ *δ'* Π[2] Bekk. ‖ *τῆς ἱκνουμένης* M[s], *attinentem* Guil. ‖ 17. *ἐπιθυμεῖ* pr. M[s], *ἐπιτύχῃ* vel *τύχῃ* ci. Schneiderus ‖ *μήτ'*] *μήθ'* M[s] ‖ 18. *ἀγονίαν* C[4] V[b] ‖ *μηδὲν* — 19. *δύναμιν* non satis integra esse existimat Schneiderus ‖ *οὐδὲν* Bekk.[2]: nisi plura exciderint, prob. Spengelius ‖ *παρασκευάσεται* pr. P[4] ‖ *παρασκευάσαι* — 19. *καὶ*] *ἐστὶ παρασκευάσαι καὶ* fort. Γ ‖ 19. *τε* — *ἔτι* secl. Scaliger ‖ *τὲ καὶ* P[1], *γε καὶ* Coraes, *ἔσται* Thurotus, [*τε*] *καὶ* vel *τε καὶ* ** ci. Spengelius ‖ *ἔτι*] *ἐστὶ* P[2.3.] C[4] Q[b] V[b] Ar. Ald. Bekk. Spengelius et pr. P[4] (crx. mg.) ‖ *δὴ* M[s] ‖ 20. *περὶ* ante *ναυπηγίαν* om. Γ ‖ *περὶ* ante *ἐσθῆτα* add. Coraes et fort. Γ ‖ *ἐσθῆτα*] *fabricatione vestium* Ar., *ἐσθῆτος* ⟨*ποίησιν*⟩ vir doctus in mg. Morelianae a Stahrio adhibitae, *ἱστουργίαν* ci. Schneiderus ‖ *περὶ* post *ἐσθῆτα καὶ* om. P[1] ‖ 21. *ὁρῶμεν* om. P[1] ‖ *συμβαῖον* P[4] ‖ *δηλονότι* M[s] P[1] ‖ 22. *καὶ* non vert. Ar. et, ut videtur, om. Γ ‖ *πολιτείαν* post *ἐπιστήμης* (?) Γ ‖ *ἐστὶν* om. P[4] ‖ 23. *ποῖα* M[s] ‖ *μάλισθ'* P[4] ‖ 24. *τισιν* C[4] ‖ *ἁρμόττουσα* Π[2] Bekk. ‖ *πολλοὶ* M[s] ‖ 25. *ἴσως ἀδύνατον τυχεῖν τῆς ἀρίστης* Γ.

Glossa. 1288 b, 19. *ὁμοίως* — 21. *συμβαῖνον*] *οἶδε γὰρ καὶ ὁ ἰατρὸς τίς ἡ ἰατρεία καὶ τίς τίνι συμφέρει.* mg.[1] P[1] et mg.[3] P[2].

(et enim hoc exercitativae opus est), adhuc autem si quis non attinentem desideret neque habitum neque scientiam eorum quae circa agoniam, nihil minus exercitatoris disciplinae et
2 gymnastici est praeparare et hanc adhuc potentiam. similiter autem hoc et circa medicativam et navificam et circa vestitum et circa omnem aliam artem videmus accidens. quare palam, quod eiusdem scientiae est politiam optimam considerare, quae est et qualis quaedam utique existens maxime erit secundum votum nullo impediente extrinsecorum), et quae quibus congruens (multis enim forte impossibile sortiri optima, quare

1. *haec* **bt** (crx. **t**[1]) ‖ 3. *exercitatores* **c** et pr. **b** ‖ 4. *et* ante *est* add. **a** ‖ *et est praeparare* post *praeparare* add. **a** ‖ 5. *meditativam* **bc** ‖ 7. *est* ⟨*et*⟩? ‖ 8. *quaedam* post *utique* **a** ‖ 10. *valde* ante *forte* add. **t** Alb. ‖ *optimam* **gklt** Alb.

λεληθέναι τὸν ἀγαθὸν νομοθέτην καὶ τὸν ὡς ἀληθῶς πολιτικόν), (1)
ἔτι δὲ τρίτην τὴν ἐξ ὑποθέσεως (δεῖ γὰρ καὶ τὴν δοθεῖσαν δύνασθαι θεωρεῖν, ἐξ ἀρχῆς τε πῶς ἂν γένοιτο, καὶ γενομένη τίνα τρόπον ἂν σώζοιτο πλεῖστον χρόνον· λέγω δὲ οἷον εἴ τινι πόλει συμβέβηκε μήτε τὴν ἀρίστην πολιτεύεσθαι πολιτείαν ἀχορήγητόν τε εἶναι [καὶ] τῶν ἀναγκαίων, μήτε τὴν ἐνδεχομένην ἐκ τῶν ὑπαρχόντων, ἀλλά τινα φαυλοτέραν), παρὰ 3
πάντα δὲ ταῦτα τὴν μάλιστα πάσαις ταῖς πόλεσιν ἁρμόττουσαν δεῖ γνωρίζειν. ὡς οἱ πλεῖστοι τῶν ἀποφαινομένων περὶ πολιτείας, καὶ εἰ τἆλλα λέγουσι καλῶς, ὅμως τῶν γε χρησίμων διαμαρτάνουσιν. οὐ γὰρ μόνον τὴν ἀρίστην δεῖ θεωρεῖν, ἀλλὰ καὶ τὴν δυνατήν, ὁμοίως δὲ καὶ τὴν ῥᾴω καὶ κοινοτέραν

27. ἀγαθὸν om. $P^{2.3.}$ C^4 Q^b V^b Ar. Ald. Bekk. et pr. P^4 (suppl. mg.) ‖ 28. ἔτι — 29. θεωρεῖν post 30. χρόνον tri. Spengelius ‖ 29. τὲ P^1 ‖ γίνοιτο fort. Γ et Ar. („constituatur") nescio an recte ‖ 30. τρόπον fort. post ἂν Γ ‖ δ' Bekk. ‖ οἱονει pr. P^3 (crx. rc.) ‖ 31. τὴν om. M^s ‖ πολιτεύεσθαι post πολιτείαν (?) Γ ‖ 32. καὶ om. pr. P^1 (suppl. corr.[1]), secl. vir doctus in mg. Morelianae a Stahrio adhibitae et Coraes in comm., non vertit Ar. ‖ 34. ἁρμόζουσαν P^1 ‖ 35. ὡς] ὥστ' ci. Susem. ‖ 36. εἰ ante καὶ P^4, οἱ M^s, om. C^4 Q^b V^b ‖ τἆλλα P^1, τ' ἄλλα M^s C^4 ‖ ὅμως om. Π Ar. Bekk. ‖ 38. δυνατήν] δύναμιν pr. P^4 ‖ ῥαω P^1 ‖ κοινωτέραν M^s P^1.

Glossa. 1288 b, 35. ὡς — 1289 a, 7. πρότερον] ὅτι δεῖ τὸν πολιτικὸν οὐ μόνον καινὰς πολιτείας εἰσηγεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ ἐπανορθοῦν τὰς κειμένας, εἴ τί που σφάλλονται. mg. p^2.

optimam simpliciter et eam quae ex suppositis optimam non oportet latuisse bonum legislatorem et eum qui ut vere politicus), adhuc autem tertiam eam, quae ex suppositione (oportet enim et datam posse considerare, et a principio quomodo utique fiet et facta quo modo utique salvabitur plurimo tempore: dico autem puta si alicui civitati accidit neque optima politia disponi non abundantemque esse etiam necessariis neque ea, quae contingit ex existentibus, sed quadam peiori), praeter 3
omnia autem haec eam, quae maxime omnibus civitatibus congruit, oportet cognoscere. quomodo plurimi pronunciantium de politia, et si alia dicant bene, támen in opportunis peccant. non enim solum optimam oportet considerare, sed et possi-

2. et] *ut* pr. m (crx. rc.) ‖ 3. *eam* om. t (suppl. t^a) ‖ *quo* a ‖ 4. *enim* om. pr. b (suppl. rc.) ‖ 5. *quo utique modo* fors. recte abeghklnt Alb. et pr. m (crx. rc.) ‖ 8. *ex* om. a ‖ *priori* a ‖ 9. *eam* om. a ‖ *maxime* post *omnibus* a ‖ *in* post *maxime* add. beghklmnt Alb. ‖ 10. quo] *quod* g ‖ *modo* om. beghklmnt (suppl. t^a) ‖ 11. *alii* rc. b ‖ *optimis* glmt Alb. et corr. k et pr. b (crx. mg. rc.).

(I) ἁπάσαις· νῦν δ' οἳ μὲν τὴν ἀκροτάτην καὶ δεομένην πολλῆς χορηγίας ζητοῦσι μόνον, οἳ δὲ μᾶλλον κοινήν τινα λέγοντες, τὰς ὑπαρχούσας ἀναιροῦντες πολιτείας τὴν Λακωνικὴν
4 ἤ τινα ἄλλην ἐπαινοῦσιν· χρὴ δὲ τοιαύτην εἰσηγεῖσθαι τάξιν 1289 a ἣν ῥᾳδίως ἐκ τῶν ὑπαρχουσῶν καὶ πεισθήσονται καὶ δυνήσονται κιχεῖν, ὡς ἔστιν οὐκ ἔλαττον ἔργον τὸ ἐπανορθῶσαι πολιτείαν ἢ κατασκευάζειν ἐξ ἀρχῆς, ὥσπερ καὶ τὸ μεταμανθάνειν ἢ μανθάνειν ἐξ ἀρχῆς· διὸ πρὸς τοῖς εἰρημένοις καὶ ταῖς ὑπαρχούσαις πολιτείαις δεῖ δύνασθαι βοηθεῖν τὸν πολιτικόν, καθάπερ ἐλέχθη καὶ πρότερον. τοῦτο δὲ ἀδύνατον

39. ἀκροτάτην, sed ά in ras. P¹ ‖ 40. κοινά Mˢ, καινήν Casaubonus (male) ‖ 41. ἀναιροῦντες om. pr. P¹ (suppl. mg.¹).
1289 a, 1. ἐπαινοῦσιν Bekk., ἐπαινοῦσι Π² Ar. et corr. P¹, ἐπαινοῦμεν Γ Mˢ et pr. P¹ ‖ ἠσειγεῖσθαι pr. Mˢ, ἠσήγεῖσθαι corr. Mˢ ‖ 2. ⟨καθ'⟩ ἣν vel ᾗ ci. Coraes ‖ τῆς ὑπαρχούσης? Susem. ‖ ὑπαρχόντων ci. Giphanius ‖ καὶ ante πεισθήσονται om. Γ, non vert. Ar. ‖ 3. κιχεῖν, ut videtur, Γ et Ar. („*recipere*"), v. tamen var. lect. Lat., κινεῖν Mˢ et pr. P¹ et corr.⁴ P², κοινωνεῖν P³ C⁴ Π³ et editores et pr. P² (κοινω oblitt. p²) et mg. p¹ (hic tamen κοινω est in ras.), καινοῦν vel καινοτομεῖν satis infeliciter ci. Madvigius ‖ ὡς ἔστιν] *tamquam sit* Guil. ‖ ἔστιν P¹ ‖ τὸ] τά in ras. P⁴ ‖ 4. ἐξαρχῆς C⁴ ‖ 5. ἢ] τοῦ Π² Bekk. ‖ 6. δεῖ ante καὶ Γ ‖ 7. καὶ om. P².

Loci citati. 1288 b, 39. οἳ μὲν] intellegit inter alios haud dubie Platonem, nam quae hic de ceteris reipublicae formis disseruit de rep. VIII. IX. parum exhauriunt materiam ‖ 40. οἳ δὲ] velut Thimbron, de quo locutus est Aristoteles VII, 14. 1333 b, 18 ‖ 1289 a, 7. πρότερον] 1288 b, 24—33.

Glossae. 1289 a, 1. εἰσηγεῖσθαι] ἐνεργεῖν. p² ‖ 6. ὑπαρχούσαις] ἐνεργουμέναις. p² ‖ 7. τοῦτο] τὸ οὕτω ποιεῖν. p².

bilem, similiter autem et faciliorem et communiorem omnibus: nunc autem hii quidem summam et indigentem multis copiis quaerunt solum, hii autem magis communem quandam dicentes eas quae sunt interimentes politias scilicet Laconicam vel quam
4 aliam laudamus: oportet autem talem induci ordinem, ad quem facile ex existentibus persuadeantur et possint consequi, tamquam sit non minus opus corrigere politiam quam instituere a principio sicut et post addiscere quam addiscere a principio: propter quod cum dictis oportet et existentibus politiis posse auxiliari politicum, sicut dictum est et prius. hoc autem im-

2. indigentem] *diligentiam* a ‖ 6. ex] *et ex* k, om. agst Alb. ‖ persuadeantur] *facile suadeantur* a ‖ *possunt* bcg ‖ *persequi* g, *prosequi* ceteri et tᶜ et Alb. ‖ 7. *sit* post *non* amt ‖ *instruere* bcmt Alb., *instuere* pr. l (crx. rc.) ‖ 8. *et* om. Alb. ‖ *quam addiscere* om. ct ‖ 9. et] *ex* l, om. acghk et pr. m (suppl. rc.).

ἀγνοοῦντα πόσα πολιτείας ἔστιν εἴδη. νῦν γὰρ μίαν δημοκρατίαν οἴονταί τινες εἶναι καὶ μίαν ὀλιγαρχίαν· οὐκ ἔστι δὲ τοῦτ' ἀληθές. ὥστε δεῖ τὰς διαφορὰς μὴ λανθάνειν τὰς τῶν πολιτειῶν, πόσαι, καὶ συντίθενται ποσαχῶς. μετὰ δὲ τῆς αὐτῆς φρονήσεως ταύτης καὶ νόμους τοὺς ἀρίστους ἰδεῖν καὶ τοὺς ἑκάστῃ τῶν πολιτειῶν ἁρμόττοντας. πρὸς γὰρ τὰς πολιτείας τοὺς νόμους δεῖ τίθεσθαι καὶ τίθενται πάντες, ἀλλ' οὐ τὰς πολιτείας πρὸς τοὺς νόμους. πολιτεία μὲν γάρ ἐστι τάξις ταῖς πόλεσιν ἡ περὶ τὰς ἀρχάς, τίνα τρόπον νενέμηνται, καὶ τί τὸ κύριον τῆς πολιτείας καὶ τί τὸ τέλος ἑκάστοις τῆς κοινωνίας ἐστίν· νόμοι δὲ κεχωρισμένοι τῶν δηλούντων τὴν πολιτείαν, καθ' οὓς δεῖ τοὺς ἄρχοντας ἄρχειν καὶ φυλάττειν τοὺς (I)

8. ἔστιν εἴδη πολιτείας (?) Γ ‖ ἔστιν P[1], ἐστὶν C[4] ‖ γὰρ] γὰρ δὴ P[1], δὲ Π[2] Bekk. † ‖ 10. μὴ λανθάνειν post 11. πολιτειῶν (?) Γ ‖ τὰς post λανθάνειν om. P[1] ‖ 11. συντίθενται post ποσαχῶς (?) Γ ‖ μετὰ — 12. ταύτης] μετὰ δὲ ταῦτα τῆς αὐτῆς φρονήσεως vir doctus in mg. Morelianae a Stahrio adhibitae ‖ 12. φρονήσεως post ταύτης Γ ‖ 14. τίθενται, sed αι in ras. P[1] ‖ 15. ταῖς πόλεσιν ante τάξις (?) Γ, τῆς πόλεως P[1] Alb. Ar. ‖ 16. ἡ M[s] ‖ τί om. M[s] ‖ 17. ἑκάστης M[s] Π[2] Ar. Bekk. ‖ ἐστὶ τῆς κοινωνίας ἑκάστοις Γ ‖ 18. δειλούντων (η supra ει) C[4] ‖ 19. οὓς] ἣν, ut videtur, pr. M[s].

Loci citati. 1289 a, 8. νῦν — 9. ὀλιγαρχίαν] hic quoque praeter alios Platonem tangit, id quod apparet e V, 12. 1316 b, 25 sqq. ‖ 11. μετὰ — 13. ἁρμόττοντας] v. praef.

Glossae. 1289 a, 13. πρὸς — 15. νόμους] ὥστε αἱ πολιτεῖαι κυριώτεραι· κατ' αὐτὰς γὰρ οἱ νόμοι τίθενται. mg. p[2] ‖ 15. πολιτεία — 18. ἐστίν] ὅρος τῆς πολιτείας. mg. p[2] ‖ 17. τῆς κοινωνίας] τῆς πολιτείας. mg. p[2].

possibile ignorantem, quot sint species politiae. nunc enim unam democratiam putant quidam esse et unam oligarchiam: non est autem hoc verum. quare oportet differentias politiarum non latere, quot et quot modis componantur. cum eadem autem hac prudentia et leges optimas videre et eas, quae unicuique politiarum congruunt. ad politias enim leges oportet poni et ponuntur omnes, sed non politias ad leges. politia quidem enim est civitatibus ordo qui circa principatus, quo modo distribuantur et quid dominans politiae et quid quod finis est communionis singulis: leges autem separatae significantium poli-

1. *sunt* t ‖ 2. *quidem* t, *quandam* Alb. ‖ 6. *leges* post *oportet* Alb. ‖ 8. *civitatis* t[a] Alb. ‖ *modo* om. b ‖ 9. *quod* om. g ‖ 10. *in* ante *singulis* add. rc. m ‖ significantium] *legentium* a.

(I)
6 παραβαίνοντας αὐτούς. ὥστε δῆλον ὅτι τὰς διαφορὰς ἀναγκαῖον καὶ τὸν ἀριθμὸν ἔχειν τῆς πολιτείας ἑκάστης καὶ πρὸς τὰς τῶν νόμων θέσεις· οὐ γὰρ οἷόν τε τοὺς αὐτοὺς νόμους συμφέρειν ταῖς ὀλιγαρχίαις οὐδὲ ταῖς δημοκρατίαις πάσαις, εἴπερ δὴ πλείους καὶ μὴ μία δημοκρατία μηδὲ ὀλιγαρχία μόνον ἔστιν.

II ἐπεὶ δὲ ἐν τῇ πρώτῃ μεθόδῳ [περὶ] τῶν πολιτειῶν διει- 2
λόμεθα τρεῖς μὲν τὰς ὀρθὰς πολιτείας, βασιλείαν ἀριστοκρατίαν πολιτείαν, τρεῖς δὲ τὰς τούτων παρεκβάσεις, τυραννίδα μὲν βασιλείας ὀλιγαρχίαν δὲ ἀριστοκρατίας δημοκρατίαν δὲ πολιτείας, καὶ περὶ μὲν ἀριστοκρατίας καὶ βασιλείας εἴρηται (τὸ γὰρ περὶ τῆς ἀρίστης πολιτείας θεωρῆσαι ταὐτὸ καὶ περὶ τούτων ἐστὶν εἰπεῖν τῶν ὀνομάτων· βούλεται γὰρ ἑκατέρα κατ' ἀρετὴν συνεστάναι κεχορηγημένην), ἔτι δὲ τί

20. δηλονότι P^1 ‖ ἀναγκαῖον post 21. ἀριθμὸν Γ ‖ 24. δὴ om. Γ, εἴδη ci. Stahrius ‖ πλείω P^3 C^4 $Π^3$ Stahrius et pr. P^2 (ους superscr. aut corr.[1] aut corr.[2]) ‖ μὴ δὲ (ut saepius) M^s $P^{1.2.3.}$ C^4 Ald. ‖ 26. δ' $Π^2$ Bekk. ‖ περὶ add. $Π^2$ Bekk. ‖ 27. βασιλείαν — 28. πολιτείαν om. P^1 ‖ 29. δημοκρατίαν — 30. ἀριστοκρατίας om. pr. P^3 (suppl. mg. rc.) ‖ 31. ταυτὸ P^1 ‖ 32. καὶ ⟨τὸ⟩ Coraes ‖ 33. κατ' ἀρετὴν post συνεστάναι (?) Γ ‖ κεχορηγημένην] *diffusam* Guil.

Loci citati. 1289 a, 26. ἐν τῇ πρώτῃ μεθόδῳ] III, 6. 7. ‖ 31. εἴρηται] III, 14—18. VII. VIII.

tiam, secundum quas oportet principes principari et observare
6 transgredientes ipsas. quare palam, quod differentias et numerum necessarium habere politiae uniuscuiusque et ad legum positiones: non enim possibile est easdem leges conferre oligarchiis neque democratiis omnibus, siquidem plures et non una democratia neque oligarchia solum est.

II 2. quoniam autem in prima methodo politiarum divisimus tres quidem rectas politias, regnum, aristocratiam, politiam, tres autem harum transgressiones, tyrannidem quidem regni, oligarchiam autem aristocratiae, democratiam autem politiae, et de aristocratia quidem et regno dictum est (de optima enim politia considerare idem et de hiis est dicere nominibus: vult enim utraque consistere secundum virtutem diffusam), adhuc

1. *quam* a ‖ 4. *est easdem* om. pr. a, *sed easdem* suppl. mg. rc. a ‖ 6. *solum* om. m ‖ 7. prima] *inprimam* pr. a (*al.' prima* in mg. ead. m.) ‖ 8. *policia rectas* pr. m, *policias rectas* corr. m ‖ 9. *harum* post *transgressiones* Alb. ‖ 11. *autem* ante *quidem* add. behklmnt Alb. ‖ et regno] *in regno* beghmnt Alb. et pr. l, *in regnum* k ‖ 13. *utrumque* t Alb.

διαφέρουσιν ἀλλήλων ἀριστοκρατία καὶ βασιλεία, καὶ πότε (II)
δεῖ βασιλείαν νομίζειν, διώρισται πρότερον· λοιπὸν περὶ πολιτείας διελθεῖν τῆς τῷ κοινῷ προσαγορευομένης ὀνόματι, καὶ περὶ τῶν ἄλλων πολιτειῶν, ὀλιγαρχίας τε καὶ δημοκρατίας καὶ τυραννίδος. φανερὸν μὲν οὖν καὶ τούτων τῶν 2
παρεκβάσεων τίς χειρίστη καὶ δευτέρα τίς. ἀνάγκη γὰρ τὴν μὲν τῆς πρώτης καὶ θειοτάτης παρέκβασιν εἶναι χειρίστην, τὴν δὲ βασιλείαν ἀναγκαῖον ἢ τοὔνομα μόνον ἔχειν οὐκ
1289 b οὖσαν, ἢ διὰ πολλὴν ὑπεροχὴν εἶναι τὴν τοῦ βασιλεύοντος· ὥστε [καὶ] τὴν τυραννίδα χειρίστην οὖσαν πλεῖστον ἀπέχειν πολιτείας, δεύτερον δὲ τὴν ὀλιγαρχίαν (ἡ γὰρ ἀριστοκρατία διέστηκεν ἀπὸ ταύτης πολὺ τῆς πολιτείας), μετριωτάτην δὲ

37. πολιτειῶν in mg. P[4] ‖ τε P[1] ‖ 41. δὲ om. pr. P[4].
1289 b, 1. εἶναι post βασιλεύοντος Γ, om. M[s] ‖ τὴν om. P[1] et fort. Γ, nescio igitur an secludendum sit ‖ τοῦ βασιλεύοντος] *regis* Guil. ‖ 2. καὶ om. Π Ar. Bekk. ‖ ⟨τῆς⟩ πολιτείας vel ⟨ταύτης τῆς⟩ πολιτείας ci. Thurotus, *a recta specie gubernandi* Ar. ‖ 3. δευτέραν ci. Schneiderus ‖ 4. ἀπὸ ταύτης post πολὺ (?) Γ.

Loci citati. 1289 a, 35. πρότερον] III, 17. ‖ 41. τὴν — 1289 b, 1. βασιλεύοντος] cf. III, 13. 1284 a, 3 — b, 34. c. 14. 1285 b, 29 — 1286 a, 6. c. 17. 18.

Glossa. 1289 b, 2. πολιτείας] ἀπὸ τοῦ λέγεσθαι καὶ ὀνομάζεσθαι πολιτείαν· οὐδὲ γὰρ δίκαιον. mg.[3] P[2].

autem quid differant invicem aristocratia et regnum et quando oportet regnum putare, determinatum est prius: reliquum de politia percurrere ea, quae communi nomine appellatur, et de aliis politiis, oligarchia et democratia et tyrannide. manifestum 2
quidem igitur, et harum transgressionum quae pessima et secunda quae. necesse enim eam quidem quae primae et divinissimae transgressionem esse pessimam, regnum autem necessarium aut nomen solum habere non existentem aut propter multam excellentiam regis esse, quare et tyrannidem pessimam existentem plurimum distare a politia, secundo autem oligarchiam (aristocratia enim distat multum ab hac politia), mensu-

1. *quod* Alb., *qui* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ 2. *autem* ante *de* add. Alb. ‖ 4. *aliis* post *politiis* Alb. ‖ 6. *quae* post *secunda* om. a ‖ *enim* post *quidem* b ‖ *eam* post *quidem* ehklmn Alb. ‖ *quidem* om. g ‖ 8. nomen — non] *aut solum habere* Alb. ‖ *existens* t (et revera sic scribere debebat interpres), *existentem significationem nominis* Alb. ‖ aut] *et* pr. m (crx. rc.) ‖ 9. *quare* om. t Alb.

(II)
3 τὴν δημοκρατίαν. ἤδη μὲν οὖν τις ἀπεφήνατο καὶ τῶν πρότερον οὕτως, οὐ μὴν εἰς ταὐτὸ βλέψας ἡμῖν. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἔκρινε πασῶν μὲν οὐσῶν ἐπιεικῶν, οἷον ὀλιγαρχίας τε χρηστῆς καὶ τῶν ἄλλων, χειρίστην δημοκρατίαν, φαύλων δὲ
4 ἀρίστην· ἡμεῖς δὲ ὅλως ταύτας ἐξημαρτημένας εἶναί φαμεν, καὶ βελτίω μὲν ὀλιγαρχίαν ἄλλην ἄλλης οὐ καλῶς ἔχει λέγειν, ἧττον δὲ φαύλην. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς τοιαύτης κρίσεως ἀφείσθω τὰ νῦν· ἡμῖν δὲ πρῶτον [μὲν] διαιρετέον πόσαι διαφοραὶ τῶν πολιτειῶν εἰσίν, εἴπερ ἔστιν εἴδη πλείονα τῆς τε δημοκρατίας καὶ τῆς ὀλιγαρχίας, ἔπειτα τίς κοινοτάτη καὶ τίς αἱρετωτάτη μετὰ τὴν ἀρίστην πολιτείαν κἂν εἴ τις ἄλλη τετύχηκεν ἀριστοκρατικὴ καὶ συνεστῶσα καλῶς, ἀλλὰ ταῖς

5. *τις* post *καί Γ* ‖ *καὶ* del. Schneiderus ‖ 6. *βλέψας* post *ἡμῖν Γ* ‖ 7. *μεν* P[1] ‖ *τὲ* P[1] et sic saepius ‖ 9. *εἶναί* om. P[1] ‖ *φαμὲν* P[1] ‖ 10. *ἔχειν* ci. Stahrius ‖ 12. *τανῦν* M[s] ‖ *μὲν* add. P[1] *Π*[2] Bekk. ‖ 13. *εἴσιν* M[s], *εἰσὶ* ante *διαφοραὶ Γ*, om. *Π*[2] Bekk. ‖ *εἴπερ* — 14. *ὀλιγαρχίας* secl. Heinsius ‖ 16. *ἀριστοκρατικη*] v. var. lect. Lat. ‖ *ἀλλὰ* — 17. *ἐστίν*] vitium in his verbis inesse suspicatus est primus Schneiderus, ⟨*οὐ*⟩ *ταῖς πλείσταις* Coraes, *ταῖς πλείσταις* ⟨*ἧττον*⟩ ci. Susem.

Locus citatus. 1289 b, 5. *τις* — *τῶν πρότερον*] Plat. Politic. p. 300—303, qui verbis tantum, non re ab Aristotele differt.

Glossae. 1289 b, 9. *ἡμεῖς* — 11. *φαύλην*] *διὰ τὸ πάσας παρεκβάσεις οὔσας ἡμαρτῆσθαι.* mg.[3] P[2] ‖ 12. *ἡμῖν* — 14. *ὀλιγαρχίας*] .... *δηλώσει πῶς* .... *ἡ ὀλιγαρχία καὶ ἡ δημοκρατία λέγεται.* mg.[3] P[2].

3 ratissimam autem democratiam. iam quidem igitur pronuntiavit et quidam priorum sic, non tamen in idem nobis adspiciens. ille quidem enim iudicavit omnibus quidem existentibus epieikeis, puta oligarchia bona et aliis, pessimam democratiam, pra-
4 varum autem optimam: nos autem totaliter has vitiatas esse dicimus, et meliorem quidem oligarchiam aliam alia non bene habet dicere, minus autem pravam. sed de tali quidem iudicio dimittatur nunc: nobis autem primo dividendum, quot sint differentiae politiarum, siquidem sunt species plures democratiae et oligarchiae, deinde quae communissima et quae eligibilissima post optimam politiam et utique si qua alia contigerit ari-

1. *pronuntiavit* post 2. *priorum* et 2. *sic* om. Alb. ‖ 3. enim] *igitur* Alb., om. **t** ‖ *epieikis* **ablmn** (fors. recte), *epyeikis* **chk**, *epyekies* **g**, *Epticeis* **t** Alb. ‖ 4. puta] *picta* pr. **m**, linea suppos. del. rc. **m** ‖ *oligarchiam bonam* Alb. ‖ 5. autem] *tamen* ante 4. *pravarum* Alb. ‖ *totaliter* post *has* **b** ‖ *esse* post 6. *dicimus* **a** ‖ 11. *contigerit aristocratica* om. pr. **b**, *contigerit democratia* suppl. mg. rc. **b** ‖ *contingerit* **acgm**, *contingit* **k** Alb. ‖ *aristocratia* **achklmnt**[ac] Alb., *aristocraciam* **g**.

πλείσταις ἁρμόττουσα πόλεσι, τίς ἐστίν, ἔπειτα καὶ τῶν ἄλλων τίς τίσιν αἱρετή (τάχα γὰρ τοῖς μὲν ἀναγκαία δημοκρατία μᾶλλον ὀλιγαρχίας, τοῖς δ' αὕτη μᾶλλον ἐκείνης), μετὰ δὲ ταῦτα τίνα τρόπον δεῖ καθιστάναι τὸν βουλόμενον ταύτας τὰς πολιτείας, λέγω δὲ δημοκρατίας τε καθ' ἕκαστον εἶδος καὶ πάλιν ὀλιγαρχίας, τέλος δέ, πάντων τούτων ὅταν ποιησώμεθα συντόμως τὴν ἐνδεχομένην μνείαν, πειρατέον ἐπελθεῖν τίνες φθοραὶ καὶ τίνες σωτηρίαι τῶν πολιτειῶν καὶ κοινῇ καὶ χωρὶς ἑκάστης, καὶ διὰ τίνας αἰτίας ταῦτα μάλιστα γίνεσθαι πέφυκεν. (II)

3 *[τοῦ μὲν οὖν εἶναι πλείους πολιτείας αἴτιον ὅτι πάσης ἐστὶ μέρη πλείω πόλεως τὸν ἀριθμόν. πρῶτον μὲν γὰρ ἐξ οἰκιῶν συγκειμένας ὁρῶμεν πάσας τὰς πόλεις, ἔπειτα πάλιν τούτου* III

17. *πλείσταις*] *πλείοσι* (?) *Γ*, cf. var. lect. Lat. ‖ 18. *ἀναγκαῖα* M[s] ‖ 20. *τίνι τρόπῳ* M[s] et fort. *Γ*, nescio igitur an recipiendum sit ‖ 23. *μνεῖαν* P[1] ‖ 24. *φθοραί* P[1] et similiter saepius ‖ 25. *ἑκάστου* *Π*[2] ‖ *αἰτίας* P[4] ‖ *ταυ* (with *τ* above) M[s] (i. e. *ταῦτα*, ut etiam in aliis huius codicis locis), *ταύτας* *Π*[2] Ar. ‖ 27 sqq. *τοῦ κ. τ. λ.*] v. quae adnotabo ad 1291 b, 22 ‖ *ἔστι* P[1] ‖ 28. *πόλεως* ante 27. *ἐστὶ* (?) *Γ*, post *τὸν ἀριθμὸν* P[1] ‖ *οἰκοιῶν* P[4] ‖ 29. *ὁρῶμεν* post *πάσας* *Π*[2] Bekk.

s t o c r a t i c a et consistens bene, sed pluribus congruens civitatibus, quae sit, deinde et aliarum quae quibus eligibilis (forte enim hiis quidem necessaria democratia magis quam oligarchia, hiis autem haec magis quam illa), post haec autem quo modo oportet instituere volentem has politias, dico autem democratias secundum unamquamque speciem et iterum oligarchias, tandem autem post omnia haec, quando fecerimus breviter contingentem memoriam, tentandum supervenire, quae corruptiones et quae salvationes politiarum et communiter et singillatim uniuscuiusque, et propter quas caussas haec maxime fieri nata sunt.

3. eius quidem igitur, quod est esse plures politias, caussa, quia omnis civitatis sunt partes plures numero. primo quidem enim ex domibus compositas videmus omnes civitates, deinde III

1. pluribus] *multis* t[c], corrigendum esse videtur: *plurimis* ‖ 2. quibus] *civibus* Alb. ‖ 3. *in* post *enim* add. Alb. ‖ 4. *post hoc* t Alb. ‖ quo modo] *quo* n, *quod* g ‖ 6. *secundum* — *oligarchias* om. pr. b, *et iterum ologarchias* suppl. mg. rc.[3] b ‖ 7. autem] *et* s ‖ *omnia* post *haec* **beghklmnst** ‖ 10. *que* om. m ‖ *maxime* post *fieri* a ‖ 11. *sint* a ‖ 12. eius] *uis* pr. b (crx. mg.) ‖ *est* om. t (suppl. t[a]) ‖ 13. *plures* ante *partes* Alb., ante *sunt* m ‖ 14. *compositis* **bghklmnt** Alb., *oppositis* c.

(III) *τοῦ πλήθους τοὺς μὲν εὐπόρους ἀναγκαῖον εἶναι τοὺς δ' ἀπόρους
τοὺς δὲ μέσους, καὶ τῶν εὐπόρων δὲ καὶ τῶν ἀπόρων τὸ μὲν
ὁπλιτικὸν τὸ δ' ἄοπλον. καὶ τὸν μὲν γεωργικὸν δῆμον ὁρῶ-
μεν ὄντα, τὸν δ' ἀγοραῖον, τὸν δὲ βάναυσον. καὶ τῶν γνω-
ρίμων εἰσὶ διαφοραὶ καὶ κατὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὰ μεγέθη
τῆς οὐσίας, οἷον ἱπποτροφίας (τοῦτο γὰρ οὐ ῥᾴδιον μὴ πλου-
2 τοῦντας ποιεῖν· διόπερ ἐπὶ τῶν ἀρχαίων χρόνων ὅσαις πόλε-
σιν ἐν τοῖς ἵπποις ἡ δύναμις ἦν, ὀλιγαρχίαι παρὰ τούτοις
ἦσαν· ἐχρῶντο δὲ πρὸς τοὺς πολέμους ἵπποις πρὸς τοὺς ἀστυ-
γείτονας, οἷον Ἐρετριεῖς καὶ Χαλκιδεῖς καὶ Μάγνητες οἱ ἐπὶ
Μαιάνδρῳ καὶ τῶν ἄλλων πολλοὶ περὶ τὴν Ἀσίαν)· ἔτι
πρὸς ταῖς κατὰ πλοῦτον διαφοραῖς ἐστὶν ἣ μὲν κατὰ γένος ἣ δὲ
κατ' ἀρετήν. ** καὶ εἴ τι δὴ τοιοῦτον ἕτερον εἴρηται πόλεως εἶ-*

32. *ὁπλητικὸν* M[s] ‖ *δὲ ἄνοπλον Π*[2] Bekk. ‖ *γεωργικὸν*] *γεωργοὺς* post *ὁρῶμεν Γ* ‖ 33. *ἀγοραίους Γ* ‖ 34. *τὸν πλοῦτον καὶ* om. pr. P[1] (suppl. mg.[1]) ‖ *καὶ* ⟨*κατὰ*⟩ *τὰ* Schneiderus ‖ *θη τῆς οὐσίας* in mg.[1] P[1] ‖ 37. *ἡ* om. P[4] Q[b] V[b] L[s] ‖ 38. *πρὸς — πολέμους*] *ἐν τοῖς πολέμοις* ci. Schneiderus ‖ *πολεμίους Π* Bekk.[1] † ‖ 39. *μάνητες Γ* M[s] † ‖ 41. *ἔστιν* P[1].
1290 a, 1. *καὶ*] *κἂν Π*[2] Bekk.: de lacuna cf. Iahni Ann. XCIX. p. 600 sq. ‖ *δὴ*] *δεῖ* M[s] P[3] Q[b] V[b] Ald. et pr. P[2.4.] (em. corr.[1] aut corr.[2] P[2], et in P[4] est *δὴ* in ras.), non vert. Ar. ‖ *ἕτερον* om. P[1] ‖ *πόλεως* post *εἶναι* (?) *Γ*.

rursus huius multitudinis hos quidem opulentos necessarium
esse, hos autem egenos, alios autem medios, et opulentorum
autem et egenorum hoc quidem arma exercens, hoc autem sine
armis. et hunc quidem populum videmus agricultores esse,
hunc autem circa forum occupatos, hunc autem banausum. et
insignium sunt differentiae et secundum divitias et magnitudi-
nes substantiae, puta secundum nutritiones equorum (hoc enim
2 non facile non divites facere: propter quod quidem in antiquis
temporibus quibuscunque civitatibus in equis potentia erat,
oligarchiae apud istos erant: utebantur autem ad bella equis
ad vicinos, velut Eretries et Chalcidei et Manetes qui sub
Maeandro et aliorum multi circa Asiam): adhuc cum hiis quae
penes divitias differentiis sunt haec quidem secundum genus,
haec autem secundum virtutem. et si quid utique tale alterum

2. *est* ante *esse* add. a ‖ *has* a, *h'* c ‖ 3. *hic — hic* at, *haec — haec* Alb. ‖ 6. *magnitudinem* a ‖ 7. enim] *autem* b ‖ 8. *quod* om. c ‖ 9. potentia] *pravo* ch, *parati* g et in corr. rc. 1, *prati* kn, om. pr. b et in lac. pr. m, suppl. rc. m et in textu et in mg. rc. b et *primo* adscr. rc.[3] (?) b ‖ *erant* gkn et rc. 1 ‖ 11. *Eretrii* t Alb. ‖ *calcidei* abchklm, *kollcidei* g, *Chalcidii* t Alb. ‖ *vianetes* a, *manentes* gk, *Magnetes* t Alb. ‖ 12. *menandro* cm ‖ *autem* post *adhuc* add. rc. m ‖ *qui* bc Alb. et pr. m (crx. rc.).

ναι μέρος ἐν τοῖς περὶ τὴν ἀριστοκρατίαν· ἐκεῖ γὰρ διείλομεν (III)
ἐκ πόσων μερῶν ἀναγκαίων ἐστὶ πᾶσα πόλις· τούτων γὰρ
τῶν μερῶν ὁτὲ μὲν πάντα μετέχει τῆς πολιτείας, ὁτὲ δὲ
ἐλάττω ὁτὲ δὲ πλείω. φανερὸν τοίνυν ὅτι πλείους ἀναγκαῖον 3
εἶναι πολιτείας, εἴδει διαφερούσας ἀλλήλων· καὶ γὰρ ταῦτ'
εἴδει διαφέρει τὰ μέρη σφῶν αὐτῶν. πολιτεία μὲν γὰρ ἡ
τῶν ἀρχῶν τάξις ἐστί, ταύτην δὲ διανέμονται πάντες ἢ κατὰ
τὴν δύναμιν τῶν μετεχόντων ἢ κατά τιν' αὐτῶν ἰσότητα
κοινήν, λέγω δ' οἷον τῶν ἀπόρων ἢ τῶν εὐπόρων, ἢ κοινήν
τιν' ἀμφοῖν. ἀναγκαῖον ἄρα πολιτείας εἶναι τοσαύτας ὅσαι-
περ τάξεις κατὰ τὰς ὑπεροχάς εἰσι καὶ κατὰ τὰς διαφο-

2. *διείλομεν* Goettlingius et fort. *Γ*, *διειλόμεν* in ras. P^4, *διειλόμην* M^s $P^{2.3.6.}$ Q^b V^b L^s Ald., *διειλόμεθα* P^1 Bekk., *divisimus* Guil., *distinximus* Ar. ‖ 3. *ἐστι* P^1 (et sic saepius) ‖ *γὰρ*] *δὲ*? Susem. ‖ 4. *δ'* $P^{2.3.}$ Q^b (?) Bekk. ‖ 6. *εἴδη* corr. M^s ‖ *ταῦτα* M^s ‖ *ταῦτα τὰ μέρη διαφέρει εἴδει* (?) *Γ* ‖ 7. *εἴδη* M^s ‖ *διαφέρη* P^1 ‖ 8. *ἐστιν* P^1 ‖ *ἢ* om. P^4 ‖ 9. *τὴν* om. M^s Q^b ‖ *αὐτῶν*] *αὐτ'* M^s, om. Q^b Ald. (adest etiam in L^s) ‖ *ἰσότητα* post 10. *κοινὴν* *Γ* ‖ 10. *λέγω — εὐπόρων* ante 9. *ἢ* traicienda esse ci. Schneiderus ‖ *ἢ κοινήν τιν'* secludenda esse ci. Schneiderus, *ἢ κοινήν τιν' ἀμφοῖν* secl. Ramus Bekk.[2], *κοινήν τιν'* secludenda esse ci. Susem. ‖ 11. *τινὰ* M^s ‖ 12. *τὴν ὑπεροχήν* fort. *Γ* ‖ *ὑπεροχὰς εἰσιν* P^1.

Locus citatus. 1290 a, 2. *ἐν — ἀριστοκρατίαν*] VII, 8. 9.
Glossae. 1290 a, 4. *ὁτὲ μὲν*] *ὅτε δημοκρατία*. p^2 ‖ 9. *κατά — 10. κοινήν*] *κατ' ἐλευθερίαν*. p^2.

dictum est esse civitatis pars in hiis quae circa aristocratiam:
ibi enim divisimus, ex quot partibus necessariis est omnis civi-
tas: harum enim partium aliquando quidem omnes participant
politia, aliquando autem pauciores, aliquando autem plures.
manifestum igitur, quod plures necessarium est esse politias 3
specie differentes ab invicem: et enim hae partes differunt spe-
cie a se ipsis. politia quidem enim principatuum ordo est,
hunc autem distribuunt omnes vel secundum potentiam partici-
pantium vel secundum quandam ipsorum communem aequalita-
tem, dico autem puta egenorum vel opulentorum vel communem
quandam amborum. necessarium ergo politias esse tot, quot
quidem ordines secundum excellentias sunt et secundum diffe-

4. *autem* ante *pauciores* om. **m** ‖ 5. *quidem* ante *igitur* add. **m** ‖ 8. vel] *ut* **b** ‖ *potentiam* del. **c** ‖ *participantium* — 9. *secundum* om. **c** ‖ *principantium* **ab** Alb. et corr. **gk** ‖ 9. *potenciam* post *ipsorum* add. pr. **m**, una cum *ipsorum* verbo linea suppos. del. corr. **m** ‖ 10. *puta* om. **m** ‖ 11. *ambarum* **beghklmnt** (crx. t^a) ‖ *excellentiam* codices et Alb.

(III)
4 ῥὰς τῶν μορίων. μάλιστα δὲ δοκοῦσιν εἶναι δύο, καθάπερ ἐπὶ τῶν πνευμάτων λέγεται τὰ μὲν βόρεια τὰ δὲ νότια, τὰ δ' ἄλλα τούτων παρεκβάσεις, οὕτω καὶ τῶν πολιτειῶν δύο, δῆμος καὶ ὀλιγαρχία. τὴν γὰρ ἀριστοκρατίαν τῆς ὀλιγαρχίας εἶδος τιθέασιν ὡς οὖσαν ὀλιγαρχίαν τινά, καὶ τὴν καλουμένην πολιτείαν δημοκρατίαν, ὥσπερ ἐν τοῖς πνεύμασι τὸν μὲν ζέφυρον τοῦ βορέου, τοῦ δὲ νότου τὸν εὖρον. ὁμοίως δ' ἔχει καὶ περὶ τὰς ἁρμονίας, ὥς φασί τινες· καὶ γὰρ ἐκεῖ τίθενται δύο εἴδη, τὴν δωριστὶ καὶ φρυγιστί, τὰ δ' ἄλλα
5 συντάγματα τὰ μὲν Δώρια τὰ δὲ Φρύγια καλοῦσιν. μάλιστα μὲν οὖν εἰώθασιν οὕτως ὑπολαμβάνειν περὶ τῶν πολιτειῶν· ἀληθέστερον δὲ καὶ βέλτιον ὡς ἡμεῖς διείλομεν, δυοῖν

16. τιθέασιν εἶδος τῆς ὀλιγαρχίας Γ ‖ 17. ὀλιγαρχίαν post τινα Γ ‖ 18. δημοκρατίας Lambinus ‖ 19. τὸν om. M[s] ‖ εὖρον pr. P[3] (crx. rc.) ‖ 20. ὥς φασι τινὲς P[1] et similia saepius ‖ 21. δύο ante τίθενται P[1], post εἴδη Π[2] Bekk. ‖ δωριστὴν fort. Γ ‖ τὴν ante φρυγιστὶ add. Q[b] Bekk. ‖ φρυγιστήν fort. Γ ‖ 23. οὖν om. Bekk.[2] ‖ 24. δυεῖν U[b] V[b] Ald.

Locus citatus. 1290 a, 24. διείλομεν] in libris III. VII. VIII: verba 26. τὰς ἁρμονίας respicere videntur VIII, 7. et VIII, 5. 1340 a, 40 — b, 5.

Glossa. 1290 a, 24. δυοῖν] οἱονεὶ τῆς ἀριστοκρατίας τῆς βασιλείας. p[2].

4 rentias partium: maxime autem videntur esse duae, quemadmodum de ventis dicitur: hii quidem australes, hii autem boreales, reliqui autem horum praetergressiones, sic et politiarum duae, populus et oligarchia. aristocratiam enim ponunt speciem oligarchiae tamquam existentem quandam oligarchiam et eam quae vocatur politia democratiam, sicut in ventis zephyrum quidem boreae, austri autem eurum. similiter autem habet et circa harmonias, ut aiunt quidam: et enim ibi ponunt duas species, Doristam et Phrygistam, alias autem coordinationes
5 has quidem Dorias, has autem Phrygias vocant. maxime quidem igitur consueverunt ita existimare de politiis: verius autem et melius ut nos divisimus, duarum aut unius existentis

2. *australes* ante *hi quidem* n, *boriales* ab, *boreales* Alb. ‖ autem] *quidem* ohklmnt Alb. ‖ boreales] *australes* ab Alb. ‖ 4. ponunt] *dicunt* a ‖ 9. *Doricam* t Alb. ‖ *frigistam* abcghklmn, *Phrygiam* t Alb. ‖ *coordinantes* Alb., *al' concordationes* ipse librarius in mg. a ‖ 10. *Doricas* t[a] Alb. ‖ 11. *extimare* a, *estimare* m ‖ *autem* post 12. *et* pr. m (crx. rc.) ‖ 12. aut] *autem et* pr. m (crx. rc.).

ἢ μιᾶς οὔσης τῆς καλῶς συνεστηκυίας τὰς ἄλλας εἶναι πα- (III)
ρεκβάσεις, τὰς μὲν τῆς εὖ κεκραμένης ἁρμονίας τὰς δὲ τῆς ἀρίστης πολιτείας, ὀλιγαρχικὰς μὲν τὰς συντονωτέρας καὶ δεσποτικωτέρας, τὰς δ' ἀνειμένας καὶ μαλακὰς δημοτικάς.

4 οὐ δεῖ δὲ τιθέναι δημοκρατίαν, καθάπερ εἰώθασί τινες 6
νῦν, ἁπλῶς οὕτως, ὅπου κύριον τὸ πλῆθος (καὶ γὰρ ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις καὶ πανταχοῦ τὸ πλέον μέρος κύριον), οὐδ' ὀλιγαρχίαν, ὅπου κύριοι τῆς πολιτείας ὀλίγοι. εἰ γὰρ εἴησαν οἱ πάντες χίλιοι καὶ τριακόσιοι, καὶ τούτων οἱ χίλιοι πλούσιοι, καὶ μὴ μεταδιδοῖεν ἀρχῆς τοῖς τριακοσίοις καὶ πένησιν ἐλευθέροις οὖσι καὶ τἆλλα ὁμοίοις, οὐδεὶς ἂν φαίη δημοκρατεῖσθαι τούτους· ὁμοίως δὲ καὶ εἰ πένητες μὲν ὀλίγοι εἶεν, κρείττους δὲ τῶν εὐπόρων πλειόνων ὄντων, οὐδεὶς ἂν ὀλιγαρχίαν προσαγορεύσειεν οὐδὲ τὴν τοιαύτην, εἰ τοῖς ἄλλοις οὖσι

25. *παρέκβασιν* pr. P[3] (crx. ead. m., ut videtur) ‖ 30. *δὲ* om. P[4] Q[b] U[b] V[b] L[s] ‖ *τιθέναι*] *poni* Guil. ‖ 32. *πλειον* corr. P[4] ‖ *οὐδ'* — 33. *ὀλίγοι τῆς πολιτείας* post 37. *τούτους* P[2.6.] Q[b] U[b] V[b] L[s] Ald. et mg. rc. P[3] et pr. P[4] (crx. mg.), post 39. *προσαγορεύσειεν* in ras. pr. P[3], om. Ar. ‖ 33. *τῆς πολιτείας* post *ὀλίγοι* P[1.2.3.6.] Q[b] U[b] V[b] L[s] Ald. Bekk. et pr. P[4] (crx. mg.) ‖ 35. *καὶ* ante *μὴ* bis scr. pr. P[4] ‖ *μεταδοῖεν* M[s] ‖ *καὶ πένησιν*] *πένησιν καί⟨-περ⟩*? Susem. ‖ 36. *ἐλευθέροις ⟨μέντοι⟩* ci. Schneiderus ‖ *τἄλλα* P[1], *τὰ ἄλλα* M[s] ‖ *οὐθεὶς* Π[2] Bekk. ‖ 37. *εἰ*] *οἱ* M[s] U[b] ‖ 39. *οὐδὲ*] *εἰ δὲ* Q[b] U[b] V[b] L[s], *ὀνδὲ* et *ὀν* quidem in ras. P[4] ‖ *τὴν* om. pr. M[s].

bene institutae alias esse transgressiones, has quidem bene contemperatae harmoniae, has autem optimae politiae, oligarchicas quidem eas quae duriores et magis despoticae, remissas autem et molles demoticas.

4. non oportet autem poni democratiam, sicut consueve- 6
runt quidam nunc, simpliciter ita, ubi dominans multitudo (et enim in oligarchiis et ubique amplior pars dominans), neque oligarchiam, ubi domini politiae pauci. si enim essent qui omnes mille et trecenti, et horum ipsi mille divites, et non traderent de principatu ipsis trecentis et pauperibus liberis existentibus et quantum ad alia similibus, nullus utique diceret democratizare ipsos: similiter autem et si pauperes quidem pauci essent, valentiores autem divitibus pluribus existentibus, nullus utique oligarchiam appellaret neque talem, si aliis

1. *alias* — *quidem* om. c ‖ 2. *oligarchias* et Alb. ‖ 4. *democraticas* rc. ab, *democratias* Alb. ‖ 7. *que* om. pr. b (suppl. rc.) ‖ 8. *autem* ante *enim* add. bm ‖ 10. *ipsis* om. b ‖ 11. *utique* post *diceret* Alb. ‖ 12. *istos* a ‖ 13. *pluribus existentibus* om. m.

(III)
7 πλουσίοις μὴ μετείη τῶν τιμῶν. μᾶλλον τοίνυν λεκτέον ὅτι
δῆμος μέν ἐστιν ὅταν οἱ ἐλεύθεροι κύριοι ὦσιν, ὀλιγαρχία 1290 b
δὲ ὅταν οἱ πλούσιοι, ἀλλὰ συμβαίνει τοὺς μὲν πλείους εἶναι
τοὺς δ' ὀλίγους, ἐλεύθεροι μὲν γὰρ πολλοί, πλούσιοι δ' ὀλίγοι.
καὶ γὰρ ἂν εἰ κατὰ μέγεθος διενέμοντο τὰς ἀρχάς, ὥσπερ
ἐν Αἰθιοπίᾳ φασί τινες, ἢ κατὰ κάλλος, ὀλιγαρχία ἦν ἄν·
ὀλίγον γὰρ τὸ πλῆθος καὶ τὸ τῶν καλῶν καὶ τὸ τῶν με-
8 γάλων. οὐ μὴν ἀλλ' οὐδὲ τούτοις μόνον ἱκανῶς ἔχει διωρίσθαι
τὰς πολιτείας ταύτας· ἀλλ' ἐπεὶ μόρια πλείονα καὶ τοῦ
δήμου καὶ τῆς ὀλιγαρχίας εἰσίν, ἔτι διαληπτέον ὡς οὔτ' ἂν οἱ
ἐλεύθεροι ὀλίγοι ὄντες πλειόνων καὶ μὴ ἐλευθέρων ἄρχωσι,
δῆμος, οἷον ἐν Ἀπολλωνίᾳ τῇ ἐν τῷ Ἰονίῳ καὶ ἐν Θήρᾳ (ἐν
τούτων γὰρ ἑκατέρᾳ τῶν πόλεων ἐν ταῖς τιμαῖς ἦσαν οἱ
διαφέροντες κατ' εὐγένειαν καὶ πρῶτοι κατασχόντες τὰς

1290 b, 1. *κύριοι* post *ὦσι* Γ ‖ *ὀλιγαρχίαι* M[s], *ὀλιγαρχίαν* U[b] ‖ 2. *δ'* Π[2] Bekk. ‖ *πλείους*] *πολλοὺς* Π[2] Ar. Bekk. ‖ 3. *δὲ ὀλίγους* P[1] ‖ *δὲ ὀλίγοι* P[4] ‖ 4. *τὰς ἀρχάς*] *αἱ ἀρχαί* (?) Γ Ar. ‖ 5. *τινας* ci. Susem. ‖ *ἦν* post *ἂν* Γ ‖ *ἂν* P[1] ‖ 7. *ἀλλ' οὐδὲ*] *ἀλλὰ δὲ* M[s] ‖ 8. *μόρια* post *πλείονα* Π[2] Bekk. ‖ 10. *καὶ μὴ ἐλευθέρων* secl. Boiesenus (nescio an recte) ‖ 11. *δῆμος*] *ὀλιγαρχία* Garvius, mendum inesse in verbis iam antea intellexerat Camerarius, at cf. quae afferam ad v. 15. ‖ *ἀπολλωνίω* M[s] ‖ 12. *ἑκατέρᾳ γὰρ τούτων* Γ.

7 existentibus divitibus non attineret honorum. magis igitur di-
cendum, quod demos quidem est, quando liberi fuerint domini,
oligarchia autem, quando divites, sed accidit hos quidem plu-
res esse, hos autem paucos, liberi quidem enim multi, divites
autem pauci. et enim utique si secundum magnitudinem distri-
buerentur principatus, sicut in Aethiopia aiunt quidam, vel
secundum pulchritudinem, oligarchia utique esset: pauca enim
8 multitudo et pulchrorum et magnorum. non solum sed neque
hiis solum sufficienter habet determinare politias has: sed quo-
niam partes plures et populi et oligarchiae sunt, adhuc distin-
guendum, tamquam neque si liberi pauci existentes pluribus et
non liberis principentur, demos, velut in Apollonia quae in
Ionio et in Thera (in utraque enim harum civitatum in hono-
ribus erant qui differebant secundum ingenuitatem et primi ob-

1. *honorem* ct Alb. ‖ 4. *quidem* om. a Alb. ‖ 5. *distribuerentur* **abcghklmnt**[c] Alb., *distribuetur* **t**, *distribuerent* restituendum esse videtur ‖ 6. *quidem* **bcghklm** ‖ 7. *enim* om. **m** ‖ 8. *pucrorum* **a** ‖ *non solum* om. **t** Alb. ‖ 11. *pauci* punctis del. **a** ‖ *existentes* — 12. *liberis* om. **a** ‖ *existente* **t** (crx. **t**[a]), *est existentibus* pr. **m** et rc. **b**, *cst existentis* pr. **b**, *existentibus* corr. **m** ‖ 12. *et* post *demos* add. **a**.

ἀποικίας, ὀλίγοι ὄντες πολλῶν), οὔτε ἂν οἱ πλούσιοι διὰ τὸ (III) *κατὰ πλῆθος ὑπερέχειν, δῆμος, οἷον [ἂν] ἐν Κολοφῶνι τὸ παλαιόν (ἐκεῖ γὰρ ἐκέκτηντο μακρὰν οὐσίαν οἱ πλείους πρὶν γενέσθαι τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Λυδούς), ἀλλ' ἔστι δημοκρατία μὲν ὅταν οἱ ἐλεύθεροι καὶ ἄποροι πλείους ὄντες κύριοι τῆς ἀρχῆς ὦσιν, ὀλιγαρχία δ' ὅταν οἱ πλούσιοι καὶ εὐγενέστεροι ὀλίγοι ὄντες.*

ὅτι μὲν οὖν πολιτεῖαι πλείους, καὶ δι' ἣν αἰτίαν, εἴρηται· διότι δὲ καὶ πλείους τῶν εἰρημένων, καὶ τίνες καὶ διὰ τί, λέγωμεν ἀρχὴν λαβόντες τὴν εἰρημένην πρότερον. 9 *ὁμολογοῦμεν γὰρ οὐχ ἓν μέρος ἀλλὰ πλείω ἔχειν πᾶσαν πόλιν.*

---

14. *οὔτ'* Bekk. ‖ *ἂν* om. P[4] ‖ 15. *κατὰ* om. P[2] ‖ *δῆμος*] *ὀλιγαρχία* Boiesenus ‖ *ἂν* ante *ἐν* add. P[2.3.] Q[b] V[b] Ald. et pr. P[4] ‖ 19. *τῆς ἀρχῆς* post *ὦσι* Γ ‖ *ὦσι* Γ P[1] ‖ *ὀλιγαρχία*, sed *χί* in ras. P[1], *ὀλιγαρχίαι* Π[2] † ‖ *δ'* M[s] P[2.3.] Bekk. ‖ *καὶ*] *καὶ οἱ* P[1] ‖ 21. *καὶ* — 22. *πλείους* om. M[s] ‖ 22. *διότι* — 1291 b, 15. *πρότερον* secl. Congrevius, et ego quoque, quamquam ne praecedentia quidem, 1289 b, 27 — 1290 b, 20, ab ipso Aristotele scripta esse puto, tamen minime nego sequentia, 1290 b, 21. *ὅτι* — 1291 b, 13. *ὀλιγαρχία*, mihi etiam suspectiora videri: quapropter si illa, ut opinor, ab aliquo peripatetico inserta sunt, haec postea ab altero eiusdem scholae interpolatore addita esse crediderim, conferas inprimis 1290 b, 21. *ὅτι* — *εἴρηται* cum 1291 b, 14. *ὅτι* — 15. *πρότερον* ‖ *καὶ* ante *πλείους* om. Π Ar. Bekk. ‖ *καὶ* ante *διὰ* om. pr. P[1] (suppl. corr.[1]) ‖ *διατι* P[1] ‖ 23. *λέγομεν* Γ M[s] † ‖ *ὁμολογοῦμαι* P[4] ‖ 24. *ἕνα* pr. P[3] (*α* eras.) ‖ *ἔχειν* post *πᾶσαν* Π[2] Bekk.

Locus citatus. 1290 b, 23. *πρότερον*] c. 3.
Glossa. 1290 b, 22. *τῶν εἰρημένων*] *τῶν τριῶν*. p[2].

tinentes vicinias, pauci existentes multorum), neque utique divites propter excedere secundum multitudinem, demos, velut in Colophone antiquitus (ibi enim possidebant magnam substantiam qui plures, antequam fieret bellum adversus Lydos), sed est democratia quidem, quando liberi et egeni plures existentes domini fuerint principatus, oligarchia autem, quando divites et nobiliores pauci existentes.

quod quidem igitur politiae sunt plures et propter quam 9 caussam, dictum est: quod autem et plures dictis et quae et propter quid, dicimus principium sumentes dictum prius. confitemur enim non unam partem sed plures habere omnem civi-

---

2. *velut* om. c ‖ 3. enim] *non* bghklmnt, *enim non* c ‖ 4. *fuerat bellum fieret* b ‖ *adversum* bcm ‖ *lidos* a, *ydos* m ‖ 5. *quidem* post *quando* a ‖ *et egeni* linea suppos. del. rc. m, *et* om. Alb. ‖ 6. *domini*, sed *ni* a rc. m. in ras. scr. a ‖ *fuerunt* ac ‖ *oligarchia* — 7. *existentes* om. Alb. ‖ 7. *nobiles* a ‖ 8. *igitur* om. Alb. ‖ 11. *non* om. chkl et pr. bm (suppl. rc.).

(III) ὥσπερ οὖν εἰ ζῴου προῃρούμεθα λαβεῖν εἴδη, πρῶτον μὲν ἂν ἀποδιωρίζομεν ὅπερ ἀναγκαῖον πᾶν ἔχειν ζῷον, οἷον ἔνιά τε τῶν αἰσθητηρίων καὶ τὸ τῆς τροφῆς ἐργαστικὸν καὶ δεκτικόν, οἷον στόμα καὶ κοιλίαν, πρὸς δὲ τούτοις, οἷς κινεῖται μορίοις ἕκαστον αὐτῶν, εἰ δὴ τοσαῦτα εἴδη μόνον, τούτων δ' εἶεν διαφοραί, λέγω δ' οἷον στόματός τινα πλείω γένη καὶ κοιλίας καὶ τῶν αἰσθητηρίων ἔτι δὲ καὶ τῶν κινητικῶν μορίων, ὁ τῆς συζεύξεως τῆς τούτων ἀριθμὸς ἐξ ἀνάγκης ποιήσει πλείω γένη ζῴων (οὐ γὰρ οἷόν τε ταὐτὸ ζῷον ἔχειν πλείους στόματος διαφοράς, ὁμοίως δὲ οὐδ' ὤτων), ὥσθ' ὅταν ληφθῶσι τούτων πάντες οἱ ἐνδεχόμενοι συνδυασμοί, ποιήσουσιν εἴδη ζῴου, καὶ τοσαῦτ' εἴδη τοῦ ζῴου ὅσαι περ αἱ συζεύξεις

25. *προηρήμεθα* M[s] et fort. pr. P[1] (nam *ήρου* sunt in ras.) ‖ *μὲν* om. *Π*[2] Ar. Bekk. ‖ 26. *διωρίζομεν* temere ci. Madvigius ‖ *πᾶν* post *ἔχειν* (?) *Γ* ‖ 29. *αὐτῶν* om. P[2] ‖ *δὴ*] *δεῖ* pr. M[s], *δὲ* Thurotus ‖ *τοσαῦτ'* P[1] ‖ *μόνων* *Γ* M[s] † ‖ *τούτων* post *δὲ* *Γ*, post 30. *διαφοραὶ* M[s] et pr. P[1] (em., ut videtur, corr.[1]) † ‖ 32. *τῆς* ante *τούτων* om. pr. P[1] (suppl. corr.[1]) ‖ *ἀριθμὸς* ante *τῆς συζεύξεως* (?) *Γ* ‖ 33. *ταυτό* P[1], *ταὐτὸν* P[2.3.] Q[b] U[b] V[b] Ald. Bekk. et pr. P[4], ut videtur (nisi enim fallor, *ν* erasum est) ‖ 34. *δ'* P[1] ‖ 35. *πάντων* P[1] et fort. *Γ* ‖ 36. *ζώων καὶ* P[1].

Glossa. 1290 b, 29. *εἰ — 38. πολιτειῶν*] *εἰ εἶεν φησὶ τοσαῦτα εἴδη [ὅσα] ὅσαι καὶ διαφοραὶ εἶεν τῶν μορίων, ἃ καὶ ἐφεξῆς ἐπάγει, συζευγνυμέναι λοιπὸν αὗται τὰ εἴδη ποιήσουσι.* mg.[3] P[2].

tatem. sicut igitur si animalis vellemus accipere species, primo quidem utique segregaremus quod quidem necessarium habere omne animal, velut quaedam sensitivorum et quod alimenti elaborativum et susceptivum, puta os et ventrem, ad haec autem quibus movetur partibus unumquodque ipsorum, si itaque tot species, solorum autem horum essent differentiae, dico autem puta oris quaedam plura genera et ventris et sensitivorum, adhuc autem et motivarum partium, numerus coniugationis horum ex necessitate faciet plura genera animalium (non enim possibile est idem animal habere plures oris differentias, similiter autem neque aurium), quare, quando acceptae fuerint horum omnes contingentes combinationes, facient species animalis, et tot species animalis, quot quidem coniugationes necessariarum

2. *segregamus* a ‖ 3. *sensiteriorum* a ‖ 4. *adhuc* agkmnt Alb. ‖ 6. *solum* t[a] ‖ 7. *horis* a ‖ *quidam* rc. m ‖ 8. *et* om. m ‖ 10. *est* om. Alb. ‖ *idem* om. c ‖ animal] *at* m ‖ *habere* post *plures* Alb. ‖ 11. *aurium* in ras. scr. rc. a ‖ *fuerunt* a ‖ 12. *omnium* a (fors. recte) ‖ *faciet* t, *perficiet* Alb., *et facient* c ‖ 13. *et — animalis* om. c ‖ animalis] *alias* a.

(III)
τῶν ἀναγκαίων μορίων εἰσίν· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τῶν 11
εἰρημένων πολιτειῶν, καὶ γὰρ αἱ πόλεις οὐκ ἐξ ἑνὸς ἀλλ'
ἐκ πολλῶν σύγκεινται μορίων, ὥσπερ εἴρηται πολλάκις. ἓν
μὲν οὖν ἐστι τὸ περὶ τὴν τροφὴν πλῆθος, οἱ καλούμενοι γεωρ-
1291 a γοί, δεύτερον δὲ τὸ καλούμενον βάναυσον (ἔστι δὲ τοῦτο τὶ
περὶ τὰς τέχνας ὧν ἄνευ πόλιν ἀδύνατον οἰκεῖσθαι· τούτων δὲ
τῶν τεχνῶν τὰς μὲν ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν δεῖ, τὰς δὲ εἰς
τρυφὴν ἢ τὸ καλῶς ζῆν), τρίτον δὲ τὸ ἀγοραῖον (λέγω δ' ἀγο-
ραῖον τὸ περὶ τὰς πράσεις καὶ τὰς ὠνὰς καὶ τὰς ἐμπορίας καὶ
καπηλείας διατρῖβον), τέταρτον δὲ τὸ θητικόν, πέμπτον δὲ
γένος τὸ προπολεμῆσον, ὃ τούτων οὐδὲν ἧττον ἀναγκαῖόν ἐστιν
ὑπάρχειν, εἰ μέλλουσι μὴ δουλεύσειν τοῖς ἐπιοῦσιν. μὴ γὰρ ἓν

37. δὴ Coraes, prob. Thurotus, vitium in verbis inesse antea monuerat Schneiderus ‖ 39. σύγκεινται post μορίων (?) Γ, σύγκειται M[s] μερῶν Π[2] Bekk. ‖ 40. οἱ om. P[2].

1291 a, 1. τὸ post τοῦτο om. Π[3] Bekk. ‖ 3. ὑπάρχειν post δεῖ Γ δ' Π[2] Bekk. ‖ 4. δὲ τὸ] δ' Π Bekk.[1] ‖ 5. πρᾶσιν pr. P[3] (crx. ead. m.) ἐμπορείας P[1] ‖ 7. οὐθὲν Π[2] Bekk. ‖ ἧττόν Π[2] Alb. Bekk. ‖ ἀναγκαῖον post ἐστιν Π[2] Alb. Bekk. ‖ 8. δουλεύειν P[1] ‖ μὴ — ἓν] *nihil — minus* Guil.

Loci citati. 1290 b, 39. πολλάκις] II, 2. 1261 a, 22 sqq. VII, 8. 9. IV, 3. c. 4. 1290 b, 23 sq. cf. III, 12 sq. 1283 a, 14 sqq.

Glossae. 1290 b, 40 sqq. α̅ γεωργοί β̅ βάναυσοι γ̅ τὸ ἀγοραῖον δ̅ τὸ θητικόν ε̅ τὸ προπολεμοῦν ϛ̅ τὸ βουλευτικόν ζ̅ον τὸ ταῖς οὐσίαις λειτουργοῦν η̅ τὸ δημιουργικόν. mg. p[2] nec non mg. rc. P[3], sed ibi haec argumenta deinde erasa sunt ‖ 1291 a, 3. τὰς μὲν] οἷον τὴν ἀρτοποιητικήν. p[2].

partium sunt: eodem autem modo et dictarum politiarum, et enim 11
civitates non ex una, sed ex multis partibus componuntur, sicut dictum est saepe. una quidem igitur est quae circa alimentum multitudo, qui vocantur agricolae, secunda autem quae vocatur banausa (est autem haec quae circa artes, sine quibus civitatem impossibile est habitari: harum autem artium has quidem ex necessitate oportet existere, has autem ad delicias vel bene vivere), tertia autem quae circa forum (dico autem foralem quae circa venditiones et emtiones et negotiationes et campsorias demoratur), quarta autem quod mercenarium, quintum autem genus quod propugnans, quod hiis nihil minus necessarium est existere, si debeant non servire invadentibus. nihil enim minus impossibi-

2. *civitatis* pr. m (crx. rc.) ‖ 3. *alimenta* Alb. ‖ 4. *quae vocatur* bt Alb., *vocantur* a ‖ 5. *has* ante *artes* add. t ‖ *civitatem* post 6. *habitari* Alb. ‖ 8. quae] *haec* pr. k, *haec quae* rc. k ‖ 9. *circa* ante *negociaciones* add. rc. m ‖ 10. *mercenariu* pr. m, *mercenarii* corr. m ‖ 11. *est* ante *necessarium* Alb., *esse* m.

(III) τῶν ἀδυνάτων ᾗ πόλιν ἄξιον εἶναι καλεῖν τὴν φύσει δούλην· 12 αὐτάρκης γὰρ ἡ πόλις, τὸ δὲ δοῦλον οὐκ αὔταρκες. διόπερ ἐν τῇ πολιτείᾳ κομψῶς τοῦτο, οὐχ ἱκανῶς δὲ εἴρηται. φησὶ γὰρ ὁ Σωκράτης ἐκ τεττάρων τῶν ἀναγκαιοτάτων πόλιν συγκεῖσθαι, λέγει δὲ τούτους ὑφάντην καὶ γεωργὸν καὶ σκυτοτόμον καὶ οἰκοδόμον· πάλιν δὲ προστίθησιν, ὡς οὐκ αὐτάρκων τούτων, χαλκέα καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς ἀναγκαίοις βοσκήμασιν, ἔτι δ' ἔμπορόν τε καὶ κάπηλον· καὶ ταῦτα πάντα γίνεται πλήρωμα τῆς πρώτης πόλεως, ὡς τῶν ἀναγκαίων τε χάριν πᾶσαν πόλιν συνεστηκυῖαν, ἀλλ' οὐ τοῦ καλοῦ μᾶλλον,

9. ᾗ *Γ* M^s, ῆ̃ P^4, ἡ pr. P^3 ‖ πόλιν post καλεῖν *Γ*, πόλις pr. P^3 (crx., ut videtur, rc.) ‖ 10. αὐτάρκη M^s ‖ 11. κομψῶς] *leviter* Guil., κομψῶς μὲν Ar., om. M^s ‖ δὲ om. M^s ‖ 12. τεττάρων, sed εττ in ras. P^3 ‖ τῶν om. P^4 ‖ τῶν ἀναγκαιοτάτων] τὴν ἀναγκαιότην, quam Plato dixerat, si reliquisset, magis ex aequo egisse videretur Aristoteles C. E. Ch. Schneidero ad Plat. Civ. II. p. 369. D., τὴν γ' ἀναγκαιοτάτην e Platone, qui ἡ̃ γε ἀναγκαιοτάτη habet, reapse in hunc quoque locum traducere vult Spengelius, nescio an recte, nisi quod γ' particula facile possumus carere ‖ πόλιν post 13. συγκεῖσθαι *Γ* ‖ 13. καὶ utrumque om. *Γ* (nescio an recte) ‖ 14. αὐτάρκων] ἀναγκαίων *Γ* † ‖ 15. καὶ bis scr. P^3 ‖ 16. δὲ P^1 ‖ 17. ὡς — 19. γεωργῶν fort. post 21. καταστῶσιν transponenda esse ci. Susem. ‖ τὲ P^1, τὸ M^s, γε $Π^3$ Bekk.^{1}, secludendum esse ci. Schneiderus ‖ 18. χάριν ante 17. τῶν ἀναγκαίων *Γ* ‖ τοῦ om. P^4.

Loci citati. 1291 a, 12. ὁ Σωκράτης] Plat. de rep. II. p. 369. B—E. ‖ 14. πάλιν δὲ προστίθησιν] ib. p. 370 sq.

Glossa. 1291 a, 17. τῆς πρώτης πόλεως] δύο γὰρ πόλεις συνίστησι, τὴν τῶν γεωργῶν καὶ τὴν τῶν φυλάκων. mg.^{3} P^2.

lium quam dignum esse vocare civitatem natura servam: per se sufficiens enim civitas, quod autem servum non per se suffi-
12 ciens. propter quod quidem in politia leviter hoc, non sufficienter autem dictum est. ait enim Socrates ex quattuor necessariissimis componi civitatem, dicit autem hos textorem, agricolam, coriarium et aedificatorem: rursum autem apponit, tamquam non necessariis hiis, aerarium et eos, qui super necessaria pecora, adhuc autem negotiatorem et campsorem: et haec omnia fiunt complementum primae civitatis, tamquam gratia necessariorum omnis civitas sit constituta, sed non boni magis, aequa-

2. *est* post *enim* add. **act** Alb. ‖ servum] *senium* pr. **bm** (crx. rc. **m** et mg. rc. **b**) ‖ 3. *quidam* **kt** et rc. **m** (crx. t^a), *quedam* **cghln** et pr. **bm** (crx. rc. **b**), *etiam quidem* Alb. ‖ 6. *et* om. **t**.

(III)

ἴσον τε δεομένην σκυτέων τε καὶ γεωργῶν. τὸ δὲ προπολεμοῦν οὐ πρότερον ἀποδίδωσι μέρος πρὶν ἢ τῆς χώρας αὐξομένης καὶ [τῆς] τῶν πλησίον ἁπτομένης εἰς πόλεμον καταστῶσιν. ἀλλὰ μὴν καὶ ἐν τοῖς τέτταρσι καὶ τοῖς ὁποσοισοῦν κοινωνοῖς ἀναγκαῖον εἶναί τινα τὸν ἀποδώσονται καὶ κρινοῦντα τὸ δίκαιον. εἴπερ οὖν καὶ ψυχὴν ἄν τις θείη ζῴου μόριον μᾶλλον ἢ σῶμα, καὶ πόλεων τὰ τοιαῦτα μᾶλλον θετέον τῶν εἰς τὴν ἀναγκαίαν χρῆσιν συντεινόντων, τὸ πολεμικὸν καὶ τὸ μετέχον δικαιοσύνης δικαστικῆς, πρὸς δὲ τούτοις τὸ βουλευόμενον, ὅπερ ἐστὶ συνέσεως πολιτικῆς ἔργον. καὶ ταῦτ' εἴτε κεχωρισμένως ὑπάρχει τισὶν εἴτε τοῖς αὐτοῖς, οὐδὲν [γὰρ] διαφέρει πρὸς τὸν λόγον· καὶ γὰρ ὁπλιτεύειν καὶ γεωργεῖν 13

19. *ἴσον* P¦[1] (et sic plerumque), *ἴσων Γ* M[s] †, *ἥσσονα* ci. Schmidtius, secludendum esse ci. Hayduckius, cui si obsequi velis, comma ante 18. *μᾶλλον* ponendum et post idem verbum delendum erit ‖ *δεομένων* M[s], *δεομένην ⟨ὁπλιτῶν ὥσπερ⟩* vel simile quid ci. Thurotus, *ἐσομένην* ci. Schmidtius ‖ *μέρος δὲ τὸ προπολεμοῦν οὐ πρότερον ἀποδίδωσι* (?) *Γ* ‖ 21. *τῆς* add. *Π* Bekk. (nescio an recte) †, post *τῶν* traiciendum esse ci. Sylburgius, *ταύτης* Scaliger ‖ *τῶν πλησίον* post *ἁπτομένης Γ* ‖ *πλησίων* P[4] W[b] L[s] Ald. (sed *πλησίον* etiam P[s]) ‖ *ἁπτομένων Π*[2] Ar. ‖ 22. *τέσσαρσι* P[2] ‖ *ὁπωσοισοῦν* M[s] ‖ 23. *τινα* om. P[1] Q[b] V[b] † ‖ *ἀποδώσοντα καὶ κρινοῦντα*] *reddentem et iudicantem* Guil. ‖ 24. *ἄν τις* post *θείη Γ* ‖ *μᾶλλον μόριον ζῴου Γ* ‖ 25. *τὰ τοιαῦτα* post *μᾶλλον Γ* ‖ 29. *οὐθὲν Π*[2] Bekk. ‖ *γὰρ* om. *Π*[2] Ar. Bekk. ‖ 30. *ὁπλιτεύειν*] *πλουτεύειν Γ* † ‖ *καὶ γεωργεῖν* om. P[4].

Locus citatus. 1291 a, 19. *τὸ* — 21. *καταστῶσιν*] ib. p. 373. D. sqq.

libusque indigeat coriariis et agricolis. partem autem propugnantem non prius attribuit, antequam regione crescente et attingente vicinos ad bellum instituantur. at vero et inter quattuor et quotcunque communicantes necessarium esse aliquem reddentem et iudicantem quod iustum. siquidem igitur et animam ponat utique quis magis partem animalis quam corpus, et civitatum magis talia ponendum quam ea, quae ad necessarium usum tendunt, scilicet bellicum et quod participat iustitia disceptativa, ad haec autem quod consiliatur, quod quidem est intellectus politici opus. et haec sive separatim existant aliquibus sive eisdem, nihil enim differt ad rationem: et enim 13

1. *que* om. a ‖ coriariis] *aerariis* Alb. ‖ 3. *atingente* m, *accingente* o, *tangente* t ‖ *instruantur* a ‖ *et* om. b ‖ 5. *iudicantem et reddentem* Alb. ‖ 7. *civitatem* mn et, ut videtur, pr. a (nam *u* in ras. scr. rc.) ‖ 9. *adhuc* gknt Alb. et rc. am, *ad hoc* h et pr. m ‖ *igitur* post *quidem* add. Alb. 11. *et enim* om. t (suppl. t[a]).

(III)

14 συμβαίνει τοῖς αὐτοῖς πολλάκις. ὥστε εἴπερ καὶ ταῦτα καὶ ἐκεῖνα θετέα μόρια τῆς πόλεως, φανερὸν ὅτι τό γε ὁπλιτικὸν ἀναγκαῖόν ἐστι τῆς πόλεως μόριον. **. ἕβδομον δὲ τὸ ταῖς οὐσίαις λειτουργοῦν, ὅ[-περ] καλοῦμεν εὐπόρους. ὄγδοον δὲ τὸ δημιουργικὸν καὶ τὸ περὶ τὰς ἀρχὰς λειτουργοῦν, εἴπερ ἄνευ ἀρχόντων ἀδύνατον εἶναι πόλιν. ἀναγκαῖον οὖν εἶναί τινας τοὺς δυναμένους ἄρχειν καὶ λειτουργοῦντας ἢ συνεχῶς ἢ κατὰ μέρος τῇ πόλει ταύτην τὴν λειτουργίαν. λοιπὰ δὲ περὶ ὧν τυγχάνομεν διωρικότες ἀρτίως, τὸ βουλευσόμενον καὶ κρινοῦν περὶ τῶν δικαίων τοῖς ἀμφισβητοῦσιν. εἴπερ οὖν ταῦτα δεῖ γενέσθαι ταῖς πόλεσι καὶ καλῶς γίνεσθαι καὶ δικαίως,

31. ὥστε εἴπερ] ὥσπερ pr. M[s] ‖ 33. τῆς πόλεως μόριον ἐστί Γ, ἐστι μόριον τῆς πόλεως Π[2] Bekk. ‖ ** ἕβδομον Conringius, qui ἕκτον δὲ οἱ ἱερεῖς vel simile quid excidisse intellexit, ἕκτον ci. Nickesius ‖ 34. ὅ] οὓς ci. Casaubonus ‖ περ om. Γ Π[2] Casaubonus Bekk. ‖ ὄγδοον] ἕβδομον ci. Nickesius ‖ 35. ⟨ἄλλας⟩ ἀρχὰς Coraes ‖ 37. καὶ bis scr. P[3] ‖ 39. ἀρτίως] ἀκριβῶς Γ † ‖ βουλευόμενον Π[2] Bekk. ‖ κινοῦν M[s], κοινωνοῦν Γ, κρίνον P[2.3.], κρῖνον Π[3] Bekk. ‖ 40. περὶ τῶν δικαίων post ἀμφισβητοῦσι (?) Γ ‖ 41. γενέσθαι] γίνεσθαι fort. Γ † ‖ πόλεσιν P[1] ‖ γίνεσθαι] γενέσθαι Schneiderus, rec. Bekk.[2].

Glossae. 1291 a, 31. ταῦτα] τὸ κρῖνον καὶ βουλευόμενον. p[2] ‖ 33. τὸ — 34. εὐπόρους] τὸ χρημάτων (?) εὐποροῦν καὶ λειτουργοῦν ἐν τῇ πόλει. p[2] ‖ 34. 35. τὸ δημιουργικὸν] glossa, quam praebuit mg. p[2], nunc evanuit.

14 ditari et agros colere accidit eisdem saepe. quare siquidem et haec et illa sunt ponenda partes civitatis, manifestum, quia quod ad arma necessaria civitatis pars est. septima autem quae substantiis ministrat, quam vocamus opulentos. octava autem demiurgica et quae circa principatus administrat, siquidem sine principibus impossibile esse civitatem. necessarium igitur esse aliquos potentes principari et administrantes vel continue vel secundum partem civitati hanc administrationem. reliqua autem de quibus determinavimus perfecte, quod consiliabitur et communicat altercantibus de iustis. siquidem igitur haec oportet fieri in civitatibus et bene fieri et iuste, necessa-

2. quia quod] *quia si* b, *quia* chkl, *quia hoc (hec?)* n, *quod et qui* t Alb. ‖ 3. *ad* om. m ‖ 5. *scilicet* (*si* t) *populi* (*pupilli* n) *institutiva* post *demiurgica* add. abcghkmntt[a] Alb., *populi directiva* super eandem vocem scr. rc. l ‖ *aministrat* abhlm, *amministrat* cgk, *administrativa* nt Alb. (nescio an recte) ‖ 6. *principatibus* at ‖ 7. *esse* post *aliquos* Alb. ‖ 8. *hanc aministratione* b, *hanc amministratione* c, *hanc aministratione* m, *hac administratione* t Alb. ‖ 10. communicat] *convincat* mt Alb.

1291 b *ἀναγκαῖον καὶ μετέχοντας εἶναί τινας ἀρετῆς τῶν πολιτικῶν. τὰς μὲν οὖν ἄλλας δυνάμεις τοῖς αὐτοῖς ὑπάρχειν ἐνδέχεσθαι δοκεῖ πολλοῖς, οἷον τοὺς αὐτοὺς εἶναι τοὺς προπολεμοῦντας καὶ γεωργοῦντας καὶ τεχνίτας, ἔτι δὲ τοὺς βουλευομένους τε καὶ κρίνοντας, ἀντιποιοῦνται δὲ καὶ τῆς ἀρετῆς πάντες, καὶ τὰς πλείστας ἀρχὰς ἄρχειν οἴονται δύνασθαι· ἀλλὰ πένεσθαι καὶ πλουτεῖν τοὺς αὐτοὺς ἀδύνατον. διὸ ταῦτα μέρη μάλιστα εἶναι δοκεῖ πόλεως, οἱ εὔποροι καὶ οἱ ἄποροι. ἔτι δὲ διὰ τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοὺς μὲν ὀλίγους εἶναι τοὺς δὲ πολλούς, ταῦτα ἐναντία μέρη φαίνεται τῶν τῆς πόλεως μορίων. ὥστε καὶ τὰς πολιτείας κατὰ τὰς ὑπεροχὰς τούτων καθίστασθαι, καὶ δύο πολιτεῖαι δοκοῦσιν εἶναι, δημοκρατία καὶ ὀλιγαρχία.*] (III)

1291 b, 1. *καί τινας τῶν πολιτικῶν εἶναι μετέχοντας ἀρετῆς Γ* | *τινος* (o in ras.) P[4] ‖ 2. *δοκεῖ πολλοῖς ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν τοῖς αὐτοῖς Γ* ‖ 3. *τοὺς* post *εἶναι* om. Π[3] ‖ 4. *βουλευομένους*] *ἑλομένους* M[s] ‖ 5. *τὲ* P[1] et sic saepius ‖ *ἀντιποιοῦνται*, sed *αι* in ras. P[1], *informantur* Guil. ‖ *καὶ* secl. Coraes, *ταύτης* ci. idem ‖ 6. *πάντες* om. P[2] ‖ *ἀρχὰς* om. P[3] Π[3] et fort. pr. P[2] (nam *τὰς πλείστας ἀρχὰς* sunt in ras.) ‖ 8. *οἱ* ante *ἄποροι* om. pr. P[1.2.] (suppl. corr.[1]) ‖ 9. *ἐπιτοπολυ* P[2], *ἐπιτοπολὺ* P[3] ‖ 10. *φαίνεται* ante *ἐναντία Γ* ‖ *τῆς* bis scr. P[1] ‖ *τῆς πόλεως* post 11. *μορίων* (?) *Γ* ‖ 11. *κατὰ*] *καὶ* M[s] ‖ 12. *καθιστᾶσθαι* M[s], *καθιστᾶσι* P[1.2.3.] Q[b] V[b] Ar. Ald. Bekk., *καθιστάσι* P[4].

rium et aliquos politicorum esse participantes virtute. alias quidem igitur potentias videtur multis contingere existere eisdem, puta eosdem esse propugnantes et agricolas et artifices, adhuc autem consiliantes et iudicantes, informantur autem et virtute omnes et plurimis principatibus principari putant posse: sed pauperes esse et divites eosdem impossibile est. propter quod hae partes maxime esse videntur civitatis, divites et egeni. adhuc autem propterea, quod ut in pluribus hii quidem pauci sunt, hii autem multi, hae videntur contrariae partes partium civitatis: ut et politiae secundum excessus harum consistant, et duae politiae videntur esse, democratia et oligarchia.

1. *principantes* beghklmnt Alb. ‖ 2. *igitur* om. g ‖ *igitur potentias* om. pr. k (suppl. rc.) ‖ potentias] *politias* n, om. h ‖ *videtur* om. Alb. ‖ *et* post *multis* add. k ‖ *eisdem* om. g ‖ 4. *infortunantur* c, *informant* l ‖ 5. *pluribus* a ‖ *principari* post *putant* Alb. ‖ 6. *et* om. Alb. ‖ 7. *esse* post *videntur* Alb. ‖ *civitatis* om. m ‖ 8. *hiis* cm ‖ 9. *hii* in ras. m ‖ 10. *harum* — 11. *duae* om. c ‖ *consistant et* om. m ‖ consistant] *existunt* a.

(III) ὅτι μὲν οὖν εἰσὶ πολιτεῖαι πλείους, καὶ διὰ τίνας αἰτίας, εἴρηται πρότερον· ὅτι δέ ἐστι καὶ δημοκρατίας εἴδη IV πλείω καὶ ὀλιγαρχίας, λέγωμεν. φανερὸν δὲ [τοῦτο] καὶ * ἐκ τῶν εἰρημένων. εἴδη γὰρ πλείω τοῦ τε δήμου καὶ τῶν λεγομένων γνωρίμων ἐστίν, οἷον δήμου μὲν εἴδη ἓν μὲν οἱ γεωργοί, ἕτερον δὲ τὸ περὶ τὰς τέχνας, ἄλλο δὲ τὸ ἀγοραῖον τὸ περὶ ὠνὴν καὶ πρᾶσιν διατρῖβον, ἄλλο δὲ τὸ περὶ τὴν θάλατταν, καὶ τούτου τὸ μὲν πολεμικὸν τὸ δὲ χρηματιστικὸν τὸ δὲ πορθμευτικὸν τὸ δ' ἁλιευτικόν (πολλαχοῦ γὰρ ἕκαστα τούτων πολύοχλα, οἷον ἁλιεῖς μὲν ἐν Τάραντι καὶ Βυζαντίῳ, τριηρικὸν δὲ Ἀθήνησιν, ἐμπορικὸν δὲ ἐν Αἰγίνῃ καὶ Χίῳ, πορθμικὸν δ' ἐν Τενέδῳ), πρὸς δὲ τούτοις τὸ χερνητικὸν καὶ τὸ μικρὰν ἔχον οὐσίαν ὥστε μὴ δύνασθαι σχολάζειν, ἔτι τὸ

15. *δ' ἔστι* Ald., *δ' ἐστὶ* Bekk. ‖ *δημοκρατία* M[s] ‖ 16. *φανερὸν* — 30. *διαφοράν* secl. Congrevius ‖ *καὶ* post *τοῦτο* om. M[s] P[1] Ar. ‖ 17. *λεγομένων* sequente ras. P[3] ‖ 20. *ὠνὴν*] *ὧν* M[s] ‖ *διατρίβον* M[s] P[1], *ἀγορεῦον* Q[b] ‖ *τὴν* om. P[4] Q[b] V[b] L[s] Bekk. ‖ 21. *χρηματικὸν* M[s] ‖ 24. *δὲ* ante *Ἀθήνησιν* om. M[s] ‖ *πορθμευτικὸν* Camerarius, rec. Bekk. ‖ 25. *δ'* om. *Π* Bekk. (fors. recte).

Loci citati. 1291 b, 15. *πρότερον*] si genuina sunt praecedentia, capite 3, sin subditicia, libri III. capp. 6 sqq. ‖ 16. 17. *ἐκ τῶν εἰρημένων*] VII, 8. 9. et, si genuina sunt praecedentia, IV, 3.
Glossa. 1291 b, 26. *σχολάζειν*] *δηλονότι ἐν δικαστηρίοις.* p[2].

quod quidem igitur sint politiae plures et propter quas caussas, dictum est prius: quod autem sint et democratiae spe- IV cies plures et oligarchiae, dicamus. manifestum autem hoc et ex dictis. species enim plures populi et dictorum insignium sunt, puta populi quidem species una quidem agricolae, altera autem quae circa artes, alia autem foralis, quae circa emtionem et venditionem versatur, alia autem quae circa mare, et huius haec quidem bellica, haec autem pecuniativa, haec autem vectiva, haec autem piscativa (in multis enim locis singula horum multae turbae, puta piscatores quidem in Tarento et Byzantio, triericale autem Athenis, negotiativum autem in Aegina et Chio, transvectivum autem in Tenedo), ad haec autem quod manuale et quod modicam habet substantiam, ut non possit

3. *et* post *hoc* om. Alb. ‖ 5. una quidem] *una autem* a, *una* Alb. ‖ 6. *forl'*, i. e. aut *foralis* aut *formalis* pr. b (*foralis* mg. rc.) ‖ emtionem] *operationem* pr. b (crx. rc.) ‖ 7. *huius* om. t Alb. ‖ 12. *teudo* pr. b, *terdo* corr. b, *tennedo* c ‖ *adhuc* amt Alb. ‖ 13. manuale] *in anuale* a ‖ *quod* om. ac ‖ *ut* om. c.

μὴ ἐξ ἀμφοτέρων πολιτῶν ἐλεύθερον, κἂν εἴ τι τοιοῦτον (IV)
ἕτερον πλήθους εἶδος, τῶν δὲ γνωρίμων πλοῦτος εὐγένεια ἀρετὴ παιδεία καὶ τὰ τούτοις [ὅμοια] λεγόμενα κατὰ τὴν αὐτὴν διαφοράν. δημοκρατία μὲν οὖν ἐστὶ πρώτη μὲν ἡ λεγομένη 2
μάλιστα κατὰ τὸ ἴσον. ἴσον γάρ φησιν ὁ νόμος ὁ τῆς τοιαύτης δημοκρατίας τὸ μηδὲν μᾶλλον ὑπερέχειν τοὺς ἀπόρους ἢ τοὺς εὐπόρους, μηδὲ κυρίους εἶναι ὁποτερουσοῦν, ἀλλ' ὁμοίους ἀμφοτέρους. εἴπερ γὰρ ἐλευθερία μάλιστά ἐστιν ἐν δημοκρατίᾳ, καθάπερ ὑπολαμβάνουσί τινες, καὶ ἰσότης, οὕτως ἂν εἴη μάλιστα, κοινωνούντων ἁπάντων μάλιστα τῆς πολιτείας ὁμοίως. ἐπεὶ δὲ πλείων ὁ δῆμος, κύριον δὲ τὸ δόξαν τοῖς πλείοσιν, ἀνάγκη δημοκρατίαν εἶναι ταύτην. ἓν μὲν οὖν εἶδος δημοκρατίας τοῦτο, [ἄλλο δὲ] τὸ τὰς ἀρχὰς ἀπὸ τιμη- 3

27. *μὴ*] *μὲν Γ* Mˢ et, ut videtur, pr. P[1] (nam ibi *ἡ* est in ras.) † ‖ *εἴ*] *ἢ* Coraes ‖ 28. *ἕτερον* Ar., *ἑτέρου Γ Π* Bekk.[1] ‖ *δὲ* om. Mˢ ‖ 29. *ὅμοια* om. *Π* Bekk. † ‖ *λεγόμενα*] *ἑπόμενα* Coraes ‖ 30. *μὲν* ante *οὖν* om. *Γ* ‖ *μὲν* post *πρώτη* del. Schneiderus ‖ 31. *ὁ* post *νόμος* om. P[1] ‖ 32. *ὑπάρχειν Γ* Mˢ P[2.3.6.] Qᵇ Vᵇ Wᵇ Lˢ Ald. Lambinus Bekk. †, *ἄρχειν* ci. Victorius ‖ *τοῖς ἀπόροις ἢ τοῖς εὐπόροις Γ*, *τοὺς εὐπόρους ἢ τοὺς ἀπόρους* Lambinus ‖ 33. *ὁποτεροσοῦν* P[4], *ὁποτερωσοῦν* Ald. ‖ 34. *ὁμοίως* Camerarius et Scaliger (male) ‖ *μάλιστα* Mˢ P[1], *μάλιστ' Π*[2] Bekk. ‖ *ἐστὶν* Mˢ *Π*[2] Bekk. ‖ 36. *μάλιστα* post *ἁπάντων* secl. Coraes (nescio an recte) ‖ 38. *δημοκρατίαν* — 39. *εἶδος* om. P[2] ‖ 39. *ἄλλο δὲ* secl. Schlosserus *ἀλλὰ* [*δὲ τὸ*] ci. Spengelius (id quod non intellego) ‖ *τὸ* bis scr. P[2] ‖ *ἀπὸ τιμημάτων* post 40. *εἶναι* (?) *Γ*.

vacare, adhuc quod quidem ex ambobus civibus liberum et utique si qua talis alterius multitudinis species, insignium autem divitiae, nobilitas, virtus, disciplina et hiis similia dicta secundum eandem differentiam. democratia igitur est prima quidem 2
quae dicitur maxime secundum aequale. aequale enim ait lex talis democratiae nihil magis existere egenis vel divitibus neque dominos esse utroscunque, sed similes ambos. siquidem enim libertas maxime est in democratia, sicut existimant quidam, et aequalitas, sic utique erit maxime, communicantibus omnibus maxime politia similiter. quoniam autem amplior populus, dominans autem quod visum fuit pluribus, necesse democratiam esse hanc. una quidem igitur species democratiae haec, alia autem, 3

1. *autem* post *adhuc* add. **c** ‖ 4. igitur — quidem] *quidem est igitur prima* **g** ‖ 5. *secundum* om. **m** ‖ 7. *utrosque* **glnt** Alb. ‖ 9. *erit* post *maxime* **m** ‖ *communitantibus* **k**, *communicationibus* **a**, *communitatibus* **bcghln** et pr. **m** (crx. rc.) ‖ 11. fuerit **ablt** Alb.

(IV) μάτων εἶναι, βραχέων δὲ τούτων ὄντων, δεῖ δὲ τῷ κτωμένῳ ἐξουσίαν εἶναι μετέχειν καὶ τὸν ἀποβάλλοντα μὴ μετέχειν· ἕτερον δὲ εἶδος δημοκρατίας τὸ μετέχειν ἅπαντας τοὺς πολίτας 1292 a
ὅσοι ἀνυπεύθυνοι, ἄρχειν δὲ τὸν νόμον· ἕτερον δὲ εἶδος δημοκρατίας τὸ πᾶσι μετεῖναι τῶν ἀρχῶν, ἐὰν μόνον ᾖ πολίτης, ἄρχειν δὲ τὸν νόμον· ἕτερον δὲ εἶδος δημοκρατίας τἆλλα μὲν εἶναι ταὐτά, κύριον δ' εἶναι τὸ πλῆθος καὶ μὴ τὸν νό-
4 μον, τοῦτο δὲ γίνεται ὅταν τὰ ψηφίσματα κύρια ᾖ ἀλλὰ μὴ ὁ νόμος. συμβαίνει δὲ τοῦτο διὰ τοὺς δημαγωγούς. ἐν μὲν γὰρ ταῖς κατὰ νόμον δημοκρατουμέναις οὐ γίνεται δημαγωγός, ἀλλ' οἱ βέλτιστοι τῶν πολιτῶν εἰσιν ἐν προεδρίᾳ· ὅπου δ' οἱ νόμοι μή εἰσι κύριοι, ἐνταῦθα γίνονται δημαγω-

40. *βραχέων δὲ*] *et brevibus* Guil. ‖ *κταμένω* V^b, *κεκτημένω* P^1 et mg. P^4 et fort. *Γ* Ar. ‖ 41. *ἀποβάλλοντα*] *carentem* Guil.
1292 a, 1. *ἕτερον — μετέχειν* om. pr. P^2, *ἕτερον εἶδος δημοκρατίας* suppl. mg.[3] P^2 ‖ *δὲ* om. *Γ* M^s $Π^2$ Bekk. (nescio an recte) ‖ *τὸ* — 4. *δημοκρατίας* om. M^s ‖ 2. *ἂν ὑπεύθυνοι* *Γ* P^4 Ald. † ‖ *δὲ* post *ἕτερον* om. P^3 (nescio an recte) ‖ 3. *τὸ πᾶσι* in ras. P^1, *τἆλλα* *Γ*, *τὸ παντὶ* Scaliger ‖ *μετεῖναι*] *μὲν εἶναι ταὐτὰ* *Γ*, *εἶναι* pr. P^1 (em. corr.[1]) ‖ 4. *δὲ* post *ἕτερον* om. M^s $P^{1.2.3.6.}$ Q^b V^b Bekk. (nescio an recte), add. *Γ* P^4 W^b L^s Ald. ‖ *τ' ἄλλα* M^s ‖ 5. *ταυτά* P^1 ‖ 6. *κύρια* post *ᾖ* *Γ* ‖ 7. *τὸ* post *διὰ* add. M^s ‖ 9. *πολιτειῶν* P^4 V^b L^s Ald. et pr. Q^b (crx. rc.) †.

quod principatus sint ab honorabilitatibus et brevibus hiis existentibus, oportet autem ei, qui possidet, potestatem esse participandi et carentem non participare: altera species democratiae participare omnes cives, quicunque utique dirigibiles, principari autem legem: altera autem species democratiae alia quidem esse eadem principatuum, si solum sit civis, principari autem legem: altera autem species democratiae alia quidem esse eadem, domi-
4 nans autem esse multitudinem et non legem, haec autem fit, quando sententiae fuerint dominae, sed non lex. accidit autem hoc propter demagogos. in hiis quidem enim, quae secundum legem democratizant, non fit demagogus, sed optimi civium sunt in praeeminentia: ubi autem leges non dominantur, hic fiunt de-

1. *quod* om. **chk** ‖ *et — existentibus* om. **h** ‖ *iis* post *existentibus* **t** Alb. ‖ 2. *ei* om. **b** ‖ 3. *altera* — 5. *legem* om. **t** Alb. ‖ 4. utique] *igitur* **k** ‖ 5. *leges* **a**, *lege* **bcghlmnt**[c] ‖ altera autem] *alia quidem* **t** Alb. ‖ alia] *omnes* **t** Alb. ‖ 6. *eadem* om. **bgklmnt** Alb. ‖ *principatuum* — 7. *eadem* om. **ch** ‖ *principiatm̄* **g**, *principatm̄* **k**, *principantium* **t** Alb., om. **a** ‖ si] *sed* pr. **m** (crx. rc.) ‖ 7. *esse* om. **m** ‖ 8. *autem* ante *esse* om. **c** ‖ *esse* om. **am** ‖ 10. *demagogas* **bcghm** et pr. **kl**, *demogogos* **n**, *demagogus* **t** (crx. t[a]) ‖ hiis] *quibus* **t** Alb. ‖ *quidem enim* om. **c** ‖ 11. sunt] *sive* **achkn** et pr. **bm** (crx. rc.), om. **g** ‖ 12. *preminencia* **bcklmn** et pr. **h**, *primentia* **a**.

γοί. μόναρχος γὰρ ὁ δῆμος γίνεται, σύνθετος εἷς ἐκ πολλῶν· οἱ γὰρ πολλοὶ κύριοί εἰσιν οὐχ ὡς ἕκαστος ἀλλὰ πάντες. Ὅμηρος δὲ ποίαν λέγει οὐκ ἀγαθὴν εἶναι πολυκοιρανίην, πότερον ταύτην ἢ ὅταν πλείους ὦσιν οἱ ἄρχοντες ὡς ἕκαστος, ἄδηλον. ὁ δ' οὖν τοιοῦτος δῆμος, ἅτε μόναρχος ὤν, ζητεῖ μοναρχεῖν διὰ τὸ μὴ ἄρχεσθαι ὑπὸ νόμου, καὶ γίνεται δεσποτικός, ὥστε καὶ οἱ κόλακες ἔντιμοι, καὶ ἔστιν ὁ δῆμος οὗτος ἀνάλογον τῶν μοναρχιῶν τῇ τυραννίδι. διὸ καὶ τὸ ἦθος τὸ αὐτό, καὶ ἄμφω δεσποτικὰ τῶν βελτιόνων, καὶ τὰ ψηφίσματα ὥσπερ ἐκεῖ τὰ ἐπιτάγματα, καὶ ὁ δημαγωγὸς καὶ ὁ κόλαξ οἱ αὐτοὶ καὶ ἀνάλογον. καὶ μάλιστα δ' ἑκάτεροι παρ' ἑκατέροις ἰσχύουσιν, οἱ μὲν κόλακες παρὰ τοῖς τυράν- (IV)

11. *ὁ δῆμος* post *γίνεται Γ* ‖ 12. *πολλοί εἰσι κύριοι Γ* ‖ *κύριοι εἰσὶν* P[1] et similia saepius ‖ 13. *ποίαν δὲ λέγει Ὅμηρος Γ* ‖ *λέγοι*, sed o in ras. M[s] ‖ *ἀγαθήν* P[1], *ἀγαθὸν Π*[3] Bekk. et corr.[1] P[2.3.] et, ut videtur, Ar. (fors. recte) ‖ 16. *δεσποτικὸν* M[s], *δεσποστικός* ci. Sylburgius ‖ 17. *καὶ* ante *οἱ* om. *Π* Ar. Bekk. *δῆμος οὗτος*] *τοιοῦτος δῆμος Π*[2] Ar. Bekk. 18. *τῶν μοναρχιῶν* post *τῇ τυραννίδι Γ* ‖ 19. *δεσποτικὸν* M[s], *δεσποστικά?* Susem., at v. Addenda ‖ 21. *αὐτοί. καὶ* P[1] ‖ *καὶ* ante *μάλιστα* om. P[4] Q[b] V[b] L[s] † ‖ 22. *παρ'* om. *Π* † ‖ *ἑκατέροις* om. Q[b] Ald. (adest etiam in P[6] L[s]) † ‖ *περὶ* pr. M[s] ‖ *τοῖς* om. Q[b] V[b] Ald. Bekk. et pr. P[4].

Locus citatus. 1292 a, 13. *Ὅμηρος*] Il. II, 204.

magogi. monarchus enim fit populus, compositus unus ex multis: ipsi enim multi sunt domini, non ut unusquisque, sed omnes. qualem autem dicit Homerus non bonam esse multidominationem, utrum hanc vel quando plures sunt qui principantur ut unusquisque, incertum. talis igitur populus veluti monarchus existens quaerit monarchizare, quia non subicitur sub lege, et fit despoticus, quare et adulatores honorati, et est populus iste proportionaliter tyrannidi monarchiarum. propter quod et mos idem, et ambo despotica meliorum, et sententiae sicut ibi praecepta, et demagogus et adulator eidem et proportionaliter. et maxime autem utrique apud utrosque valent,

1. *monarchiis* rc. m ‖ *fit* om. k ‖ 2. *ut* om. a et pr. m (suppl. rc.) *sed* — 5. *unusquisque* om. pr. k (suppl. mg. rc.) ‖ 3. *ut* ante *omnes* add. Alb. ‖ *quale* behkmt et, ut videtur, pr. l, *quare* n ‖ *dicat* beghklmnt Alb. ‖ 4. *sunt qui* om. a ‖ 5. *incircum* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ 7. et adulatores] *tot adulatores* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ 9. *meliorum* — 10. *praecepta* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ 10. *iidem* bem, *idem* at Alb. ‖ 11. *utique* t Alb.

(IV)
6 νοις, οἱ δὲ δημαγωγοὶ τοῖς δήμοις τοῖς τοιούτοις. αἴτιοι
δέ εἰσι τοῦ εἶναι τὰ ψηφίσματα κύρια ἀλλὰ μὴ τοὺς νόμους
οὗτοι, πάντα ἀνάγοντες εἰς τὸν δῆμον· συμβαίνει γὰρ αὐτοῖς
γίνεσθαι μεγάλοις διὰ τὸ τὸν μὲν δῆμον πάντων εἶναι κύ-
ριον, τῆς δὲ τοῦ δήμου δόξης τούτους· πείθεται γὰρ τὸ πλῆθος
τούτοις. ἔτι δ' οἱ ταῖς ἀρχαῖς ἐγκαλοῦντες τὸν δῆμόν φασι
δεῖν κρίνειν, ὁ δὲ ἀσμένως δέχεται τὴν πρόσκλησιν· ὥστε κα-
7 ταλύονται πᾶσαι αἱ ἀρχαί. εὐλόγως δὲ ἂν δόξειεν ἐπιτι-
μᾶν ὁ φάσκων τὴν τοιαύτην εἶναι δημοκρατίαν οὐ πολιτείαν.
ὅπου γὰρ μὴ νόμοι ἄρχουσιν, οὐκ ἔστι πολιτεία. δεῖ γὰρ τὸν
μὲν νόμον ἄρχειν πάντων, τῶν δὲ καθ' ἕκαστα τὰς ἀρχὰς

---

23. παρὰ ante τοῖς add. Victorius et fort. Γ, rec. Bekk. ‖ εἰσὶ δ' οὗτοι αἴτιοι τοῦ τὰ ψηφίσματα εἶναι κύρια ἀλλὰ μὴ τοὺς νόμους Γ ‖ 24. δ' εἰσὶ P[1] Bekk., δὲ εἰσὶ M[s] P[3.4.] ‖ 26. πάντων post κύριον Γ, ἁπάντων mg. P[4], om. Q[b] V[b] Ald. et pr. P[4] † ‖ 28. τὸν δῆμον post φασι Γ ‖ 29. δ' P[4] (?) Bekk.[2] ‖ πρόσκλησιν P[1], πρόκλησιν Π[2] Bekk., *provocationes* Ar. ‖ 30. αἱ om. pr. P[1] (suppl. corr.[1]) ‖ δ' Bekk.[2] ‖ ἂν fort. post δόξειεν Γ ‖ 31. τοιαύτην δημοκρατίαν οὐκ εἶναι πολιτείαν sine caussa ci. Conringius ‖ 32. νόμοι post ἄρχουσι Γ ‖ πολίτης M[s] ‖ γὰρ τὸν om. pr. P[1] (suppl. mg.[1]) ‖ 33. ⟨περὶ⟩ τῶν ci. Schneiderus ‖ καθ' ἕ om. pr. P[1], καθὲ suppl. p[1] ‖ κατὰ post ἕκαστα add. M[s].

Glossae. 1292 a, 27. τῆς — τούτους] οἱ γὰρ δημαγωγοὶ αἴτιοι τοῦ τὸν δῆμον δοξάζεσθαι καὶ τιμᾶσθαι. mg.[3] P[2] ‖ 28. ἔτι — 29. κρίνειν] πῶς (?) φησὶ ἐγκαλεῖν ἄρχοντί τινι τὸν δῆμον αἱρεῖται κριτήν. mg.[3] P[2].

adulatores quidem apud tyrannos, demagogi autem apud popu-
6 los tales. sunt autem hii caussa, ut sententiae sint dominae,
sed non leges, omnia reducentes ad populum: accidit enim
ipsis fieri magnos propter populum quidem esse dominum omnium,
opinionis autem populi hos: suadetur enim multitudo hiis. ad-
huc autem qui principatus accusant, aiunt populum oportere
iudicare, hic autem gaudenter recipit advocationem: quare dis-
7 solvuntur omnes principatus. rationabiliter autem utique vide-
bitur increpare, qui dicit talem esse democratiam non politiam.
ubi enim non principantur leges, non est politia. oportet enim
legem quidem principari omnium, de singularibus autem prin-

---

2. *hiis* eghkl et pr. bm (crx. mg. rc. b), *iis* t (*ii* crx. t[2]), *hi quidem* n ‖ 4. *ipsos* a ‖ 5. *suadetur* — *hiis* om. pr. b (suppl. mg. rc.) ‖ 6. *populum* post *oportere* t ‖ 8. *autem* om. a ‖ *videbitur* (*videtur* m) ante *utique* abcghklmn Alb. (fort. igitur sic scribendum erat) ‖ 10. *ubi* — *politia* om. pr. b (suppl. mg. rc.) ‖ 11. *quidem* post *principari* Alb.

καὶ τὴν πολιτείαν κρίνειν. ὥστ' εἴπερ ἐστὶ δημοκρατία μία (IV)
τῶν πολιτειῶν, φανερὸν ὡς ἡ τοιαύτη κατάστασις, ἐν ᾗ ψηφίσμασι πάντα διοικεῖται, οὐδὲ δημοκρατία κυρίως· οὐδὲν γὰρ ἐνδέχεται ψήφισμα εἶναι καθόλου.

τὰ μὲν οὖν τῆς δημοκρατίας εἴδη διωρίσθω τὸν τρό-
5 πον τοῦτον· ὀλιγαρχίας δὲ εἴδη ἓν μὲν τὸ ἀπὸ τιμημάτων V
εἶναι τὰς ἀρχὰς τηλικούτων ὥστε τοὺς ἀπόρους μὴ μετέχειν πλείους ὄντας, ἐξεῖναι δὲ τῷ κτωμένῳ μετέχειν τῆς πολιτείας, ἄλλο
1292 b δέ, ὅταν ἀπὸ τιμημάτων μακρῶν ὦσιν αἱ ἀρχαὶ καὶ αἱρῶνται αὐτοὶ τοὺς ἐλλείποντας (ἂν μὲν οὖν ἐκ πάντων τούτων τοῦτο ποιῶσι, δοκεῖ τοῦτ' εἶναι μᾶλλον ἀριστοκρατικόν, ἐὰν δὲ ἐκ τινῶν ἀφωρισμένων, ὀλιγαρχικόν)· ἕτερον εἶδος ὀλιγαρχίας, ὅταν παῖς ἀντὶ πατρὸς εἰσίῃ, τέταρτον δ', ὅταν

34. τὴν] ταύτην commate ante καὶ pesito Madvigius ‖ ἔστι M[s], ἐστι P[1] (ut saepius) ‖ 35. ψηφίσμασι, sed σι in ras. P[1], ψηφίσματα Γ †, ψηφίσματι Lambinus ‖ 36. διοικεῖ, ut videtur, Γ † ‖ οὐθὲν P[2.3.4.] 37. ἐνδέχεται post ψήφισμα (?) Γ ‖ 39. τοῦτον ante 38. τὸν τρόπον Γ, om. P[4] ‖ τὸ om. Bekk.[2] ‖ ἀπὸ τιμημάτων post 40. ἀρχὰς (?) Γ, ἀποτιμημάτων M[s] ‖ 41. τῶν κτωμένων P[4], possidenti Guil.

1292 b, 1. ἀποτιμημάτων M[s] ‖ μικρῶν Π[2] Ar., in P[4] tamen ι est in ras. ‖ αἱρῶνται pr. P[3] (crx. rc.) ‖ 2. ἐλλίποντας pr. P[3] (crx. rc.) ‖ 4. ἀφορισμένων M[s] ‖ δ' post ἕτερον add. Alb. ‖ 5. εἰσίῃ] εἰς εἴη Γ M[s] et pr. P[1] (crx. γρ. mg.[1]) †.

cipatus et politiam iudicare. quare siquidem est democratia una politiarum, manifestum, quod talis institutio, in qua sententiae omnia dispensant, neque democratia proprie: nullam enim sententiam contingit esse universalem.

species quidem igitur democratiae determinatae sint hoc
modo: 5. oligarchiae autem species: una quidem esse princi- V
patus ab honorabilitatibus tantis, ut egeni non participent, cum sint plures, licere autem possidenti participare politia, alia autem, quando ab honorabilitatibus immensis sunt principatus et eligunt ipsi eos, qui deficiunt (si quidem igitur ex omnibus hiis hoc faciant, videtur hoc esse magis aristocraticum, si autem ex aliquibus determinatis, oligarchicum): altera species oligarchiae, quando puer pro patre unus sit, quarta autem, quando

1, *quare* — 2. *politiarum* om. b ‖ 2. *sententia* l ‖ 3. *dispensent* g ‖ 9. *in mensis* Alb. ‖ 10. *ex* om. a ‖ 11. *hec faciant* a ‖ *esse* post *magis* Alb. ‖ *si* — 12. *oligarchicum* om. pr. b (suppl. mg. rc.) ‖ 12. *determinantis* rc. m ‖ *autem* post *altera* add. Alb. ‖ 13. patre] *matre* a ‖ *sit* acs, *fit* bmt Alb. ‖ quando — 399, 1. est] *cum a paucis divitibus principes constituuntur* Alb.

(V) ὑπάρχῃ τό τε νῦν λεχθὲν καὶ ἄρχῃ μὴ ὁ νόμος ἀλλ' οἱ ἄρχοντες. καὶ ἔστιν ἀντίστροφος αὕτη ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις ὥσπερ ἡ τυραννὶς ἐν ταῖς μοναρχίαις καὶ περὶ ἧς τελευταίας εἴπομεν δημοκρατίας ἐν ταῖς δημοκρατίαις· καὶ καλοῦσι δὴ τὴν τοιαύτην ὀλιγαρχίαν δυναστείαν.

2 ὀλιγαρχίας μὲν οὖν εἴδη τοσαῦτα καὶ δημοκρατίας· οὐ δεῖ δὲ λανθάνειν ὅτι πολλαχοῦ συμβέβηκεν ὥστε τὴν μὲν πολιτείαν τὴν κατὰ τοὺς νόμους μὴ δημοτικὴν εἶναι, διὰ δὲ τὸ ἔθος καὶ τὴν ἀγωγὴν πολιτεύεσθαι δημοτικῶς, ὁμοίως δὲ πάλιν παρ' ἄλλοις τὴν μὲν κατὰ [τοὺς] νόμους εἶναι πολιτείαν δημοτικωτέραν, τῇ δ' ἀγωγῇ καὶ τοῖς ἔθεσιν ὀλιγαρχεῖσθαι μᾶλλον. συμβαίνει δὲ τοῦτο μάλιστα μετὰ τὰς μεταβολὰς τῶν πολιτειῶν· οὐ γὰρ εὐθὺς μεταβαίνουσιν, ἀλλ' ἀγαπῶσι τὰ πρῶτα μικρὰ πλεονεκτοῦντες παρ' ἀλλή-

6. ὑπάρχει pr. M[s] ‖ 8. τελευταίας post 9. εἴπομεν Γ ‖ 9. εἴπαμεν P[2.3.4.] V[b] Bekk. ‖ 10. δὴ] δὲ aut καὶ Γ ‖ 12. πολαχοῦ P[2] ‖ 13. τοὺς om. P[1] ‖ δημοκρατικήν post εἶναι (?) Γ ‖ 14. ἦθος Π[2] Ar. Bekk. ‖ καὶ post πολιτεύεσθαι fort. add. Γ ‖ δημοκρατικῶς Γ ‖ 15. τοὺς om. M[s] P[1.4.] Q[b] V[b] L[s], add. P[2.3.] Ald. Bekk. ‖ νόμον M[s] ‖ εἶναι post πολιτείαν (?) Γ ‖ 16. δημοκρατικωτέραν Γ ‖ τοῖς δ' ἔθεσι καὶ τῇ ἀγωγῇ Γ † ‖ ἤθεσιν Ar. ‖ 19. ἀλλὰ P[2.3.4.] Ald. ‖ μικρὰ] *paulatim* (= κατὰ μικρὰ ?) Guil. (nescio an recte) †.

extiterit quod nunc dictum est et principetur non lex, sed principes. et est convertibilis haec in oligarchiis sicut tyrannis in monarchiis et, de qua diximus, ultima democratia in democratiis: et vocant autem talem oligarchiam potentatum.

2 oligarchiae quidem igitur species tot et democratiae: non oportet autem latere, quod in multis locis accidit, ut politia quidem quae secundum leges non sit democratica, propter assuetudinem autem et modum politizet [et] democratice, similiter autem rursum apud alios eam quidem quae secundum leges politiam esse magis democraticam, assuetudinibus autem et modo oligarchizari magis. accidit autem hoc maxime post transmutationes politiarum: non enim statim transmutantur, sed amant in primis paulatim rapientes ex invicem, ut leges

1. *existit* m ‖ *principatur* a Alb. ‖ 2. *princeps* bmt[a] Alb. ‖ *tyrannus* t Alb. ‖ 3. *et* om. b ‖ 4. autem] *etiam* abcghklmn, *et* t Alb. ‖ *potentatuum* a, *principatum vel potentatum* b ‖ 5. *igitur* om. m ‖ 6. *in* om. c ‖ 7. *democracia* pr. m (crx. rc.), *democratia* t Alb. ‖ 8. modum] *methodum* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ *et* post *politizet* om., ut videtur, t[c] ‖ *democratizet* t ‖ 9. *eam quaedam* h, *enim quidam* pr. b, *enim quaedam* clnt (crx. t[a]), *enim* pr. m, *enim quidem* k et rc. m et mg. rc. b ‖ 10. *quedam* post *leges* add. m ‖ 11. *oligarchizare* t Alb. ‖ 13. *paulatim* post *rapientes* a.

λων, ὥσθ' οἱ μὲν νόμοι διαμένουσιν οἱ προϋπάρχοντες, κρατοῦσι δ' οἱ μεταβάλλοντες τὴν πολιτείαν. (V

6 ὅτι δ' ἔστι τοσαῦτα εἴδη δημοκρατίας καὶ ὀλιγαρχίας, 3 ἐξ αὐτῶν τῶν εἰρημένων φανερὸν ἐστίν. ἀνάγκη γὰρ ἢ πάντα τὰ εἰρημένα μέρη τοῦ δήμου κοινωνεῖν τῆς πολιτείας, ἢ τὰ μὲν τὰ δὲ μή. ὅταν μὲν οὖν τὸ γεωργικὸν καὶ τὸ κεκτημένον μετρίαν οὐσίαν κύριον ᾖ τῆς πολιτείας, πολιτεύονται κατὰ νόμους· ἔχουσι γὰρ ἐργαζόμενοι ζῆν, οὐ δύνανται δὲ σχολάζειν, ὥστε τὸν νόμον ἐπιστήσαντες ἐκκλησιάζουσι τὰς ἀναγκαίας ἐκκλησίας· τοῖς δὲ ἄλλοις μετέχειν ἔξεστιν, ὅταν κτήσωνται τὸ τίμημα τὸ διωρισμένον ὑπὸ τῶν νόμων. [διὸ πᾶσι τοῖς κτησαμένοις ἔξεστι μετέχειν·] ὅλως μὲν γὰρ τὸ [μὲν] μὴ ἐξεῖναι πᾶσιν ὀλιγαρχικόν, τὸ δὲ δὴ ἐξεῖναι ⟨δημοκρατικόν⟩, *σχολάζειν ἀδύνατον μὴ προσόδων οὐσῶν. τοῦτο μὲν οὖν ἓν εἶδος

20. ὦσθ' P[1] ‖ οἱ προϋπάρχοντες] ὑπρουπάρχοντες M[s] ‖ 21. δὲ M[s] ‖ οἱ in ras. P[1], οὐ (οἱ) M[s] ‖ 26. κύριον post ᾖ (?) Γ ‖ 27. ἐργαζόμενοι post ζῆν Γ ‖ 28. ἐπιστήσαντες] *scientes* Guil. ‖ 29. ἀναγκαιοτάτας, ut videtur, Γ (nescio an recte) † ‖ 30. κτήσονται P[4] ‖ διὸ — 31. μετέχειν post 32. δημοκρατικόν tri. Rassovius, post 33. οὐσῶν Thurotus, om. Π[2] Ar., secl. Bekk. ‖ 31. κτησαμένοις] κτωμένοις Victorius[1.2.] Bekk. ‖ μὲν post τὸ add. Π[2] Bekk. (nescio an recte) ‖ 32. δὴ] μὴ M[s], om. Γ ‖ ἐξεῖναι secl. Thurotus ‖ ⟨δημοκρατικόν⟩ Rassovius ‖ σχολάζειν ⟨δ'⟩ Rassovius, ⟨τὸ δὲ⟩ σχολάζειν ci. Susem. ‖ 33. προσόδων post οὐσῶν (?) Γ ‖ ἓν post εἶδος Π[2] Bekk.

quidem permaneant, quae praeextiterunt, obtineant autem quae transmutant politiam.

6. quod autem sint tot species democratiae et oligarchiae, 3 ex ipsis, quae dicta sunt, manifestum est. necesse enim aut omnes dictas partes populi communicare politia aut has quidem, has autem non. quando quidem igitur quod agricultivum et quod possidet mediocrem substantiam fuerint dominans politiae, politizant secundum leges: habent enim vivere laborantes, non possunt autem vacare, quare legem scientes convocant necessariissimas congregationes: aliis autem participare licet, cum possideant honorabilitatem determinatam a legibus. propter quod omnibus possidentibus licet participare: universaliter quidem enim non licere omnibus oligarchicum, licere autem vacare impossibile non existentibus proventibus. haec quidem igitur una species

1. *praeexisterunt* bchklmn, *prius extiterunt* t Alb. ‖ 3. *sint* post *tot* a, *sunt* t (crx. t[a]) ‖ 4. ipsis] *hiis* a ‖ *est* om. t ‖ 7. nonne *fuerit*? ‖ *dominantes* t[a] Alb. ‖ 9. *autem* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ *necessarias* rc. m (fors. recte) ‖ 13. licere] *licet* a.

(V)
4 δημοκρατίας διὰ ταύτας τὰς αἰτίας· ἕτερον δὲ εἶδος διὰ τὴν
ἐχομένην αἵρεσιν, ἔστι γὰρ καὶ πᾶσιν ἐξεῖναι τοῖς ἀνυπευ-
θύνοις κατὰ τὸ γένος, μετέχειν μέντοι δυναμένους σχολά-
ζειν [διόπερ ἐν τῇ τοιαύτῃ δημοκρατίᾳ οἱ νόμοι ἄρχουσι]
διὰ το μὴ εἶναι πρόσοδον, *· τρίτον δὲ εἶδος τὸ πᾶσιν ἐξεῖναι,
ὅσοι ἂν ἐλεύθεροι ὦσι, μετέχειν τῆς πολιτείας, μὴ μέντοι
μετέχειν διὰ τὴν προειρημένην αἰτίαν, ὥστ' ἀναγκαῖον καὶ
ἐν ταύτῃ ἄρχειν τὸν νόμον· τέταρτον δὲ εἶδος δημοκρατίας
5 ἡ τελευταία τοῖς χρόνοις ἐν ταῖς πόλεσι γεγενημένη. διὰ 1293 a
γὰρ τὸ μείζους γεγονέναι πολὺ τὰς πόλεις τῶν ἐξ ὑπαρχῆς

34. δ' Bekk.[2] ‖ διὰ τὴν — 35. αἵρεσιν non vertit Ar., secl. Schneiderus ‖ 35. διαίρεσιν Spengelius, αἰτίαν Boiesenus ‖ ἔστιν P[4] ‖ γὰρ καὶ non vertit Ar., secl. Schneiderus ‖ 36. τὸ om. pr. P[1] (suppl. corr.[1]) ‖ ⟨μετέχειν⟩, μετέχειν e Lambini versione ci. Zwingerus, rec. Coraes ‖ μέντοι post δυναμένοις commate post μετέχειν posito tri. Schneiderus, μὴ μέντοι Ar. et corr.[1] P[1], prob. Thurotus, ⟨τοῖς⟩ μέντοι Casaubonus, μὲν τοῖς Conringius, μέντοι ⟨μόνον τοὺς⟩ ci. Susem. ‖ δυναμένοις Π[1] L[s] Ar. Ald. Zwinger. Casaub. Conr. Schneid. Cor. Bekk. et corr. P[4], ⟨μετέχειν μὴ⟩ δυναμένους Thurotus ‖ 37. διόπερ — ἄρχουσι post 38. πρόσοδον tri. Thurotus ‖ 38. δ' Π[2] Bekk. ‖ 41. δ' Bekk.[2].

1293 a, 1. ἡ τελευταία post τοῖς χρόνοις Γ ‖ τελευταῖα P[1] ‖ ταῖς] τοῖς M[s] ‖ 2. γεγονέναι τὰς πόλεις μείζους πολὺ (aut πολὺ μείζους) Γ.

Glossae. 1292 b, 35. τοῖς ἀνυπευθύνοις] ἢ τοῖς ἔχουσι περιουσίαν (περουσίαν P[1]) ἢ τοῖς εὐγενέσιν (εὐγενέσι p[2]) p[2] et mg. rubr.[1] P[1] ‖ 40. διὰ — αἰτίαν] ἤτοι (om. p[2]) διὰ τὸ μὴ πρόσοδον ἔχειν. p[2] et mg. rubr.[1] P[1].

4 democratiae propter has caussas: altera autem species propter con-
sequentem electionem, est enim et omnibus licere non refuta-
tis secundum genus participare tamen potentibus vacare, pro-
pter quod quidem in tali democratia leges principantur, pro-
pter non esse proventum: tertia autem species omnibus licere,
quicunque utique liberi fuerint, participare politia, non tamen
participare propter praedictam caussam, quare necessarium et
in hac principari legem: quarta autem species democratiae tem-
5 poribus ultima in civitatibus facta. quia enim factae sunt civi-
tates maiores multo quam a principio et proventus existunt

1. *has* post *causas* t ‖ *convenientem* a, *ↄntem* beglm ‖ 3. tamen] *tantum* pr. m, om. Alb. ‖ 5. *non* ante *omnibus* add. a ‖ 6. *utique* om. codices (nescio an recte) ‖ *fuerunt* a ‖ 9. *ultimo* beghklmnt, *ultimis* Alb. ‖ enim] *non* pr. b (crx. re.) ‖ 10. *maiores* post *multo* c.

καὶ προσόδων ὑπάρχειν [καὶ] εὐπορίας, μετέχουσι μὲν πάντες τῆς πολιτείας διὰ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ πλήθους, κοινωνοῦσι δὲ καὶ πολιτεύονται διὰ τὸ δύνασθαι σχολάζειν καὶ τοὺς ἀπόρους λαμβάνοντας μισθόν. καὶ μάλιστα δὲ σχολάζει τὸ τοιοῦτον πλῆθος· οὐδὲ γὰρ ἐμποδίζει αὐτοὺς οὐδὲν ἡ τῶν ἰδίων ἐπιμέλεια, τοὺς δὲ πλουσίους ἐμποδίζει, ὥστε πολλάκις οὐ κοινωνοῦσι τῆς ἐκκλησίας οὐδὲ τοῦ δικάζειν. διὸ γίνεται τὸ τῶν ἀπόρων πλῆθος κύριον τῆς πολιτείας, ἀλλ' οὐχ οἱ νόμοι. τὰ μὲν οὖν τῆς δημοκρατίας εἴδη τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα διὰ ταύτας τὰς ἀνάγκας ἐστίν· τὰ δὲ τῆς ὀλιγαρχίας. (V)
6 *ὅταν μὲν πλείους ἔχωσιν οὐσίαν, ἐλάττω δὲ καὶ μὴ πολλὴν λίαν, τὸ τῆς πρώτης ὀλιγαρχίας εἶδος ἐστίν, ποιοῦσι γὰρ ἐξουσίαν μετέχειν τῷ κτωμένῳ, καὶ διὰ τὸ πλῆθος εἶναι τῶν μετεχόντων τοῦ πολιτεύματος ἀνάγκη μὴ τοὺς ἀνθρώπους ἀλλὰ τὸν νόμον*

3. *πρόσοδον* M[s], *προσόδον*, ut videtur, pr. P[1] (em. corr.[1]) ‖ *ὑπάρχειν* om. P[2] ‖ *καὶ* ante *εὐπορίας* om. Π[2] Ar. Bekk., del. corr.[1] P[1] ‖ *εὐπορίαν* ci. Coraes ‖ 6. *σχολάζειν* M[s] ‖ *τοιοῦτο* P[3] ‖ 7. *οὐδὲ*] *οὐ* Π[2] Bekk. ‖ *οὐθὲν* aut *οὐδὲν* Ar., *οὐθὲν* Π[2] Bekk., *οὐδὲ* Γ M[s] ‖ *ἰδίων* in ras. P[1] ‖ 9. *οὐδὲ* Bekk., *οὔτε* Π ‖ *τῶν ἀπόρων* post 10. *πλῆθος* (?) Γ ‖ *εὐπόρων* M[s] † ‖ 11. *τῆς δημοκρατίας* post *εἴδη* (?) Γ ‖ 12. *τὰ*] *τάδε* Boiesenus ‖ *τὰ — ὀλιγαρχίας*] *oligarchiae autem* Guil. ‖ 13. *πολὺ* pr. M[s] ‖ 14. *μετέχειν*] *τοῦ μετέχειν* fort. Γ ‖ 15. *τοῦ*] *τῷ* M[s] ‖ 16. *πολιτεύματι* M[s].

et opulentiae, participant quidem omnes politia propter excessum multitudinis, communicant autem et politizant, quia possunt vacare etiam egeni accipientes mercedem. et maxime autem vacat talis multitudo: neque enim impedit ipsos neque propriorum cura, divites autem impedit, ut saepe non communicent congregationi neque ei, quod est iudicare. propter quod fit multitudo egenorum dominans politiae, sed non leges. species quidem igitur democratiae tot et tales propter has necessitates sunt, oligarchiae autem:
6 quando quidem plures habent substantiam, minorem autem et non multam valde, primae oligarchiae species est, faciunt enim potestatem participandi possidenti, et propter multitudinem esse participantium politeumate necesse non homines, sed legem esse dominans (quanto enim utique

4. *proprium* c et pr. bm (crx. rc. m et mg. rc. b) ‖ 6. ei] *enim* b ‖ 8. *necessitates* om. c ‖ 9. *quando* post *quidem* m ‖ *habent* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ 10. minorem autem] *sed tamen minorem* Alb. ‖ *primae* om. a ‖ 11. *principandi* bcghklmnt Alb. ‖ *possidendi* ckn et pr. blm (crx. rc.) ‖ 13. *utique* om. c.

(V) *εἶναι κύριον (ὅσῳ γὰρ ἂν πλεῖον ἀπέχωσι τῆς μοναρχίας, καὶ μήτε τοσαύτην ἔχωσιν οὐσίαν ὥστε σχολάζειν ἀμελοῦντας, μήθ' οὕτως ὀλίγην ὥστε τρέφεσθαι ἀπὸ τῆς πόλεως, ἀνάγκη τὸν νόμον ἀξιοῦν αὐτοῖς ἄρχειν, ἀλλὰ μὴ αὐτούς)·*
7 *ἐὰν δὲ δὴ ἐλάττους ὦσιν οἱ τὰς οὐσίας ἔχοντες ἢ οἱ [τὸ] πρότερον, πλείω δέ, τὸ τῆς δευτέρας ὀλιγαρχίας γίνεται εἶδος, μᾶλλον γὰρ ἰσχύοντες πλεονεκτεῖν ἀξιοῦσιν, διὸ αὐτοὶ μὲν αἱροῦνται ἐκ τῶν πολλῶν τοὺς εἰς τὸ πολίτευμα βαδίζοντας, διὰ δὲ τὸ μήπω οὕτως ἰσχυροὶ εἶναι ὥστ' ἄνευ νόμου ἄρχειν,*
8 *τὸν νόμον τίθενται τοιοῦτον· ἐὰν δ' ἐπιτείνωσι τὸ ἐλάττονες ὄντες μείζονας οὐσίας ἔχειν, ἡ τρίτη ἐπίδοσις γίνεται τῆς ὀλιγαρχίας, τὸ δι' αὐτῶν [μὲν] τὰς ἀρχὰς ἔχειν, κατὰ νόμον δὲ τὸν κελεύοντα τῶν τελευτώντων διαδέχεσθαι τοὺς υἱεῖς· ὅταν δὲ ἤδη πολὺ ὑπερτείνωσι ταῖς οὐσίαις καὶ ταῖς*

17. *ἀπέχωσι*, sed *ἀπέ* in ras. P[1], *ἀπέχουσι*, ut videtur, *Γ* ‖ 18. *ἀμελοῦντες* Spengelius ‖ 21. *δὲ* om. pr. P[3] (suppl. rc.) ‖ *τὴν οὐσίαν ἔχοντες* vel 22. *πλείονας* ci. Spengelius, *τὴν οὐσίαν ἔμπαλιν* Scaliger ‖ *ἢ οἱ*] *εἰ μὲν* P[2.3.] V[b] Ar. Ald. et pr. P[4] et pr. Q[b] (crx. *γρ.* mg. rc.), *τῶν* Scaliger ‖ *τὸ* add. *Π*[2] Bekk. ‖ 24. *πολλῶν*] *ἄλλων* *Π*[2] Ar. Bekk. ‖ 25. *δὲ* om. P[2.3.4.] V[b] Ald. et pr. Q[b] (suppl. rc.) ‖ 26. *δ'*] *δὲ μὴ* M[s] ‖ *ἐπιτείνωσιν* pr. M[s], *invaluerint* (= *ὑπερτείνωσι?*) Guil. ‖ *τὸ*] *τῷ* *Π*[2] Bekk. ‖ *ἔλαττον* M[s] ‖ 27. *ἔχειν* ante 26. *ἐλάττονες* *Γ* ‖ 28. *αὐτῶν* *Γ* P[1], *αὑτῶν* M[s] P[2.3.4.] Ald. ‖ *μὲν* add. *Π*[2] Bekk. et corr.[1] P[1] ‖ 29. ⟨*τὰ*⟩ *τῶν* Scaliger ‖ *διαδέχεσθαι* post *τοὺς υἱεῖς* *Γ* ‖ 30. *εἴδη* P[4] ‖ *πολὺ*] *plus* Guil. ‖ *ταῖς* post *καὶ* om. P[1].

plus distant a monarchia et neque tantam habeant substantiam, ut vacent neglegentes, neque tam modicam, ut nutriantur a civitate, necesse legem velle ipsis principari, sed non ipsos):
7 si autem utique pauciores sint qui substantias habent quam qui prius, ampliorem autem, secundae oligarchiae fit species, magis enim potentes supergredi volunt, propter quod ipsi quidem eligunt ex multis eos, qui ad politeuma admittuntur, quia autem nondum sic fortes sunt, ut sine lege principentur, legem
8 ponunt talem: si autem invaluerint habere pauciores existentes maiores substantias, tertius gradus fit oligarchiae, scilicet per se ipsos principatus habere, secundum legem autem praecipientem morientium filios succedere: quando autem iam plus

1. fort. *distent* ‖ 3. necesse] *neque* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ 6. *potentes* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ *ipsi* post *quidem* a, *et ipsi* Alb. ‖ 8. *mundum* c et pr. m ‖ *sic* om. c ‖ 9. *invaluerunt* ak et, ut videtur, h ‖ 9. *habere* post *existentes* t ‖ 10. scilicet] *sed* pr. b (crx. rc.) ‖ 12. quando] *quoniam* pr. b ‖ *iam* post *plus* k, om. ol ‖ *plus* om. g.

πολυφιλίαις, ἐγγὺς ἡ τοιαύτη δυναστεία μοναρχίας ἐστίν, καὶ (V)
κύριοι γίνονται οἱ ἄνθρωποι, ἀλλ' οὐχ ὁ νόμος, καὶ τὸ τέ-
ταρτον. εἶδος τῆς ὀλιγαρχίας τοῦτ' ἐστίν, ἀντίστροφον τῷ τε-
34 λευταίῳ τῆς δημοκρατίας.

7 ἔτι δ' εἰσὶ δύο πολιτεῖαι παρὰ δημοκρατίαν τε καὶ 9
ὀλιγαρχίαν, ὧν τὴν μὲν ἑτέραν λέγουσί τε πάντες καὶ εἴρη-
ται τῶν τεττάρων πολιτειῶν εἶδος ἕν (λέγουσι δὲ τέτταρας
μοναρχίαν ὀλιγαρχίαν δημοκρατίαν, τέταρτον δὲ τὴν κα-
λουμένην ἀριστοκρατίαν)· πέμπτη δ' ἐστὶν ἣ προσαγορεύεται
40 τὸ κοινὸν ὄνομα πασῶν (πολιτείαν γὰρ καλοῦσιν), ἀλλὰ διὰ
τὸ μὴ πολλάκις γίνεσθαι λανθάνει τοὺς πειρωμένους ἀριθμεῖν
τὰ τῶν πολιτειῶν εἴδη, καὶ χρῶνται ταῖς τέτταρσι μόνον,
1293 b ὥσπερ Πλάτων ἐν ταῖς πολιτείαις. ἀριστοκρατίαν μὲν οὖν 10
καλῶς ἔχει καλεῖν περὶ ἧς διήλθομεν ἐν τοῖς πρώτοις λό-

33. τοῦτ' ἔστιν P[1], τουτέστιν M[s], τοῦτό ἐστιν Scaliger ‖ τελευτέῳ P[4] ‖ 36. λέγουσι P[1] ‖ τε om. pr. P[1] (suppl. corr.[1]) ‖ 37. τετάρων pr. P[1] (em. corr.[1]) ‖ τέτταρα M[s] P[1] ‖ 40. καλοῦσι M[s] ‖ 41. λανθάνειν pr. M[s], λανθάνειν corr. M[s] ‖ 42. τῶν πολιτειῶν post εἴδη (?) Γ.

1293 b, 1. τῇ πολιτείᾳ ci. Goettlingius ‖ 2. μὲν post διήλθομεν add. Γ † ‖ πρώτοις] πρότερον vel πρὸ τούτων ci. Spengelius.

Loci citati. 1293 b, 1. *Πλάτων ἐν ταῖς πολιτείαις*] in eis, quae de ceteris reipublicae administrandae formis praeter optimam disseruit de rep. VIII. IX. quam enim ibi timocratiam appellavit, plane respondet *τῇ καλουμένῃ ἀριστοκρατίᾳ* ‖ 2. *ἐν τοῖς πρώτοις λόγοις*] lib. VII. VIII.

invaluerint substantiis et multis amicis, prope talis potentatus monarchiae est, et domini fiunt homines, sed non lex, et quarta species oligarchiae haec est, convertibilis ultimae democratiae.

7. adhuc autem sunt duae politiae praeter democratiam et 9
oligarchiam, quarum alteram quidem dicunt omnes et dicta est quattuor politiarum species una (dicunt autem quattuor monarchiam, oligarchiam, democratiam, quartam autem vocatam aristocratiam): quinta autem est quae appellatur communi nomine omnium (politiam enim vocant), sed quia non saepe fit, latet tentantes enumerare species politiarum, et utuntur quattuor solum, sicut Plato in politiis. aristocratiam quidem igitur bene 10
habet vocare, de qua pertractavimus quidem in primis sermo-

1. *invaluerunt* a ‖ *in* ante *multis* add. rc. m ‖ *propter tales* b ‖ 2. *sunt vel* ante *fiunt* add. Alb. ‖ *et* om. a ‖ 3. oligarchiae] *monarchie* a ‖ *conveniens* st[a] ‖ 4. *sunt* post *due* e ‖ 7. autem] *vero* belmnt ‖ *vocatum* elm et pr. b (crr. mg. rc.), *vocant* hn ‖ 10. *solum* om. Alb.

(V) γοις (τὴν γὰρ ἐκ τῶν ἀρίστων ἁπλῶς πολιτείαν κατ' ἀρετὴν καὶ μὴ πρὸς ὑπόθεσίν τινα ἀγαθῶν ἀνδρῶν μόνην δίκαιον προσαγορεύειν ἀριστοκρατίαν· ἐν μόνῃ γὰρ ἁπλῶς ὁ αὐτὸς ἀνὴρ καὶ πολίτης ἀγαθός ἐστιν, οἱ δ' ἐν ταῖς ἄλλαις ἀγαθοὶ πρὸς τὴν πολιτείαν εἰσὶ τὴν αὐτῶν)· οὐ μὴν ἀλλ' εἰσί τινες αἳ πρός τε τὰς ὀλιγαρχουμένας ἔχουσι διαφοράς [καὶ καλοῦνται ἀριστοκρατίαι] καὶ πρὸς τὴν καλουμένην πολιτείαν *. ὅπου γὰρ μὴ μόνον πλουτίνδην ἀλλὰ καὶ ἀριστίνδην αἱροῦν-
11 ται τὰς ἀρχάς, αὕτη ἡ πολιτεία διαφέρει τε ἀμφοῖν καὶ ἀριστοκρατικὴ καλεῖται. καὶ γὰρ ἐν ταῖς μὴ ποιουμέναις κοινὴν ἐπιμέλειαν ἀρετῆς εἰσὶν ὅμως τινὲς οἱ εὐδοκιμοῦντες καὶ δοκοῦντες εἶναι ἐπιεικεῖς. ὅπου οὖν ἡ πολιτεία βλέπει εἴς τε πλοῦτον καὶ ἀρετὴν καὶ δῆμον, οἷον ἐν Καρχηδόνι, αὕτη ἀρι-

3. *πολιτείαν* post *κατ' ἀρετὴν* Π² Bekk. ‖ 7. *τὴν* post *πρὸς* om. P⁴ Qᵇ Uᵇ Vᵇ Lˢ ‖ *εἰσίν* post *τὴν αὐτῶν* (?) Γ ‖ *τὴν*] *τῶν* Mˢ ‖ *αὐτῶν* P¹, *αὑτῶν* Γ Mˢ P²·³·⁴ Ald. ‖ 8. *τε*] *γε* Mˢ ‖ *καὶ* — 9. *ἀριστοκρατίαι* post 9. *πολιτείαν* tri. Thurotus ‖ 9. *ἀριστοκρατεῖαι* P⁴ ‖ *τὴν* om. Mˢ ‖ 10. *γὰρ*] *γε* P¹ Π² Bekk. et, ut videtur, Ar., *δὲ* Γ ‖ *πλουτίνδην* ⟨*ἢ δημοτικῶς*⟩ Thurotus, at *πλουτίνδην* ⟨*καὶ δημοτικῶς*⟩ potius vel accuratius ⟨*δημοτικῶς ἢ δημοτικῶς καὶ*⟩ *πλουτίνδην* vel simile quid restituendum erit, si omnino mutatione opus est ‖ 14. *ἡ* om. pr. P¹ (suppl. corr.¹) ‖ *εἴς τε*] *εἰς τὸν* P¹ ‖ 15. *καρχιδόνι* P⁴, *καλχηδόνι* Uᵇ et fort. Γ, *χαλκηδόνι* Lˢ Ald., *χαλχήδονι* Wᵇ.

nibus (eam enim, quae ex optimis simpliciter politiam secundum virtutem et non ad hypothesin aliquam bonorum virorum, solam iustum appellare aristocratiam: in sola enim simpliciter idem vir et civis bonus est, qui autem in aliis boni, ad politiam ipsorum sunt): non solum sed sunt aliquae, quae ad oligarchizatas habent differentias et vocantur aristocratiae et ad vocatam politiam. ubi vero non solum respectu divitiarum, sed
11 etiam respectu virtutis eligunt principatus, haec politia differt ab ambabus et aristocratica vocatur. et enim in non facientibus communem curam virtutis sunt tamen quidam approbati et qui videntur esse epieikees. ubi igitur politia respicit ad divitias et virtutem et populum, velut in Calchedonia, haec aristocratica

4. *bonus* bis scr. bchklmnt ‖ 5. non solum sed] *sed sane sed* t, *sed sane* tᵃ Alb., *non solum sed autem* a ‖ sunt] *sicut* pr. m (corr. rc.) ‖ *quae* om. t (suppl. tᵃ) ‖ *oligarchizatos* c, *oligarchias* m ‖ 9. *aristocratia* b Alb. ‖ *in* om. b ‖ 10. *causam* boghkmnt et post *virtutis* Alb., om. l ‖ 11. *epyeskees* b, *epyekees* c, *epiekees* m, *Epiices* t Alb., *epjiches* tᵃ ‖ 12. *calcedonia* aoms, *calcedemonia* b, *Carchedonia* t ‖ *aristocratia* bc Alb.

στοκρατική ἐστιν, καὶ ἐν αἷς εἰς τὰ δύο μόνον, οἷον ἡ Λακεδαιμονίων, εἴς τε ἀρετὴν καὶ δῆμον, καὶ ἔστι μίξις τῶν δύο τούτων, δημοκρατίας τε καὶ ἀρετῆς. (V)

ἀριστοκρατίας μὲν οὖν παρὰ τὴν πρώτην τὴν ἀρίστην πολιτείαν ταῦτα δύο εἴδη, καὶ τρίτον ὅσαι τῆς καλουμένης πολιτείας ῥέπουσι πρὸς τὴν ὀλιγαρχίαν μᾶλλον· VI
8 λοιπὸν δ' ἐστὶν ἡμῖν περί τε τῆς ὀνομαζομένης πολιτείας εἰπεῖν καὶ περὶ τυραννίδος. ἐτάξαμεν δ' οὕτως οὐκ οὖσαν οὔτε ταύτην παρέκβασιν οὔτε τὰς ἄρτι ῥηθείσας ἀριστοκρατίας, ὅτι τὸ μὲν ἀληθὲς πᾶσαι διημαρτήκασι τῆς ὀρθοτάτης πολιτείας, ἔπειτα καταριθμοῦνται μετὰ τούτων, εἰσί τ' αὐτῶν αὗται παρεκβάσεις, ὥσπερ ἐν τοῖς κατ' ἀρχὴν εἴπομεν· τελευταῖον δὲ περὶ τυραννίδος εὔλογόν ἐστι ποιήσασθαι μνείαν

17. εἰς ἀρετήν τε Π[2] Bekk. ‖ 19. τὴν post πρώτην om. P[4.6.] U[b] L[s] ‖ 20. καὶ — 21. μᾶλλον] v. Addenda ‖ ὅσαι ⟨ἀπὸ⟩? Susem. ‖ 22. νομιζομένης P[2.3.] Q[b] U[b] V[b] Ald. Bekk.[1] et pr. P[4] † ‖ 23. δὲ P[4] ‖ οὐκ οὖσαν] οὐ δοκοῦσαν Lambinus ‖ 24. ἄρτι ῥηθείσας] ἀποδοθείσας Γ M[s] et pr. P[1] (crx. γρ. mg. p[1]) † ‖ 25. ὀρθότητος pr. M[s], ὀρθότατης corr. M[s] ‖ 26. καταραθμοῦνται pr. M[s] ‖ τούτων ⟨ἡ δημοκρατία καὶ ἡ ὀλιγαρχία⟩ male ci. Thurotus ‖ εἰσί τ' αὐτῶν] ὧν εἰσιν ci. Coraes ‖ εἰσὶ τε P[1] ‖ τ'] δ' ci. Schneiderus ‖ αὐτῶν secl. Schneiderus, πᾶσαι ci. idem ‖ 27. τελευτέον M[s].

Locus citatus. 1293 b, 27. ἐν τοῖς κατ' ἀρχὴν] III, 7.
Glossa. 1293 b, 22. λοιπὸν — 27. παρεκβάσεις] τὴν αἰτίαν φησὶ τοῦ νῦν μέλλειν εἰπεῖν περὶ πολιτείας καὶ τυραννίδος μετὰ τὰς παρεκβάσεις. καί φησιν εἰκότως τοῦτο ποιῆσαι διὰ τὸ τῆς πολιτείας τῆς ἀρίστης ἐκείνας εἶναι παρεκβάσεις. mg.[3] P[2] et olim mg. rc. P[3], ut videtur, sed hic postea verba plane erasa sunt.

est, et in quibus ad duo solum, ut quae Lacedaemoniorum, ad virtutem et populum, et est mixtio horum duorum, democratiae et virtutis.

aristocratiae quidem igitur praeter primam optimam politiam hae duae species, et tertia, quaecunque eius quae vocatur politia inclinantur ad oligarchiam magis: 8. reliquum autem VI
est nobis de nominata politia dicere et de tyrannide. ordinavimus autem sic non existentem neque hanc transgressionem neque assignatas aristocratias, quia secundum veritatem quidem omnes sunt vitiatae a rectissima politia, deinde dinumerantur cum hiis suntque ipsarum hae transgressiones, sicut in hiis quae a principio diximus: ultimo autem de tyrannide ratio-

1. *et* om. t Alb. ‖ 5. *hae* om. a ‖ 6. *inclinatur* a ‖ 8. *existente* b, *existere* c ‖ 11. *hae* om. a.

(VI) *διὰ τὸ πασῶν ἥκιστα ταύτην εἶναι πολιτείαν, ἡμῖν δὲ τὴν
μέθοδον εἶναι περὶ πολιτείας. δι' ἣν μὲν οὖν αἰτίαν τέτακται
τὸν τρόπον τοῦτον, εἴρηται· νῦν δὲ δεικτέον ἡμῖν περὶ πολι-*
2 *τείας, φανερωτάτη γὰρ ἡ δύναμις αὐτῆς διωρισμένων τῶν
περὶ ὀλιγαρχίας καὶ δημοκρατίας, ἔστι γὰρ ἡ πολιτεία ὡς
ἁπλῶς εἰπεῖν μίξις ὀλιγαρχίας καὶ δημοκρατίας. εἰώθασι
δὲ καλεῖν τὰς μὲν ἀποκλινούσας ὡς πρὸς τὴν δημοκρατίαν
πολιτείας, τὰς δὲ πρὸς τὴν ὀλιγαρχίαν μᾶλλον ἀριστοκρα-
τίας διὰ τὸ μᾶλλον ἀκολουθεῖν παιδείαν καὶ εὐγένειαν τοῖς
εὐπορωτέροις. ἔτι δὲ δοκοῦσιν ἔχειν οἱ εὔποροι ὧν ἕνεκεν οἱ
ἀδικοῦντες ἀδικοῦσιν· ὅθεν καὶ καλοὺς κἀγαθοὺς καὶ γνωρίμους*
3 *τούτους προσαγορεύουσιν. ἐπεὶ οὖν ἡ ἀριστοκρατία βούλεται τὴν
ὑπεροχὴν ἀπονέμειν τοῖς ἀρίστοις τῶν πολιτῶν, καὶ τὰς ὀλι-
γαρχίας εἶναί φασιν ἐκ τῶν καλῶν κἀγαθῶν μᾶλλον. δο-*

29. *πολιτείαν* ante *ταύτην* Γ ‖ *τὴν μέθοδον* post 30. *εἶναι* Γ ‖ 31. *τὸν τρόπον* post *τοῦτον* Γ ‖ *δεικτέον*] *λεκτέον* Coraes, rec. Bekk.[2] (recte, ni fallor) ‖ 32. *φανερωτέρα* Π[2] Ar. Bekk. (nescio an recte) ‖ 38. *ἔχειν* om. P[6] W[b] L[s] Ald. et pr. P[4], post *εὔποροι* suppl. corr. P[4] † ‖ *οἱ ἀδικοῦντες* post 39. *ἀδικοῦσιν* Γ ‖ 39. *κἀγαθοὺς*] *καὶ* (in fine versus P[1]) *ἀγαθοὺς* M[s] P[1].

nabile est facere mentionem, quia omnium minime politia haec
est, nobis autem est methodus de politia. propter quam qui-
dem igitur caussam ordinatum est hoc modo, dictum est: nunc
2 autem ostendendum nobis de politia, manifestissima enim po-
tentia ipsius determinatis hiis quae de oligarchia et democratia,
est enim politia, ut simpliciter est dicere, mixtio oligarchiae et
democratiae. consueverunt autem vocare declinantes quidem ut
ad democratiam politias, declinantes autem ad oligarchiam ma-
gis aristocratias, quia magis assequitur disciplina et nobilitas
opulentioribus. adhuc autem videntur habere opulenti, quorum
gratia iniusta agunt iniusti: unde et kaluskagathus et insignes
3 hos appellant. quoniam igitur aristocratia vult excellentiam at-
tribuere optimis civium, et oligarchias esse aiunt ex kaliskaga-

1. minime — 2. est] *minime habens rationem politiae* Alb. ‖ *hoc* a m ‖ 2. *est* post *autem* om. c l m ‖ 3. *et* ante *ordinatum* (*ordinatam* Alb.) add. t Alb. ‖ 6. *oligarchias* a ‖ 11. *kaluskagathus* — 13. *ex* om. a ‖ *kaluskagatus* pr. b, *kalokagatos* mg. rc. b, *kaluskagarus* c, *kaluskagutus* m, *Calusagathus* t, *Caloscagathos. et nota, quod libri communiter habent: calusagathos, est enim corrupta littera a vitio scriptorum* Alb. ‖ et] *id est* Alb. ‖ 12. hos] *homines* Alb. ‖ 13. *aiunt ex* om. a ‖ *kalist'agathis* a, *kaliskagatis* c et pr. b, *kaloskagatis* rc. b, *kaliskgatis* m, *calusagathis* t, *caloskagathis* Alb.

1294 a κεῖ δ' εἶναι τῶν ἀδυνάτων τὸ [μὴ] εὐνομεῖσθαι τὴν * ἀριστοκρα- (VI)
τουμένην πόλιν ἀλλὰ πονηροκρατουμένην, ὁμοίως δὲ καὶ ἀρι-
στοκρατεῖσθαι τὴν μὴ εὐνομουμένην. οὐκ ἔστι δὲ εὐνομία τὸ εὖ
κεῖσθαι τοὺς νόμους, μὴ πείθεσθαι δέ. διὸ μίαν μὲν εὐνομίαν
ὑποληπτέον εἶναι τὸ πείθεσθαι τοῖς κειμένοις νόμοις, ἑτέραν
δὲ τὸ καλῶς κεῖσθαι τοὺς νόμους οἷς ἐμμένουσιν· ἔστι γὰρ πεί-
θεσθαι καὶ κακῶς κειμένοις. τοῦτο δὲ ἐνδέχεται διχῶς· ἢ
γὰρ τοῖς ἀρίστοις τῶν ἐνδεχομένων αὐτοῖς, ἢ τοῖς ἁπλῶς
ἀρίστοις. ** δοκεῖ δὲ ἀριστοκρατία μὲν εἶναι μάλιστα τὸ τὰς 4
τιμὰς νενεμῆσθαι κατ' ἀρετήν, ἀριστοκρατίας μὲν γὰρ ὅρος

1294 a, 1. *μὴ* post *τὴν* tri. Thurotus ‖ *τὴν πόλιν τὴν ἀριστοκρατουμένην μὴ εὐνομεῖσθαι Γ* ‖ 2. *ἀλλὰ πονηροκρατουμένην* ante *πόλιν* tri. Spengelius, secl. Schneiderus ‖ *μὴ* ante *πονηροκρατουμένην* add. Ar., rec. Bekk.[2] ‖ 3. *μὲν* post *εὖ* add. P[1] ‖ 6. *ἐμμένουσιν*] *immaneant* Guil. ‖ 7. *καλῶς Γ* M[s] et pr. P[1] (em. corr.[1]) † ‖ *δ'* Bekk. ‖ 8. *τοῖς* ante *ἀρίστοις* om. pr. P[1] (suppl. corr.[1]) ‖ 9. ** *δοκεῖ* Conringius: de lacuna explenda haec fere monuit Susemihlius: „Aristoteles dürfte in dem Verlornen zunächst gezeigt haben, dass die Wohlgesetzlichkeit auch nur im Sinne des willigen Gehorsams gegen die relativ (*τῶν ἐνδεχομένων αὐτοῖς*) beste gesetzliche Ordnung keineswegs besonders in einer zur Oligarchie neigenden Politie zu finden sei, und daran dann die Bemerkung gereiht haben, dass aber freilich die Vertreter der in Rede stehenden und zu widerlegenden Meinung auch mit der laxen Auffassung von Wohlgesetzlichkeit sich begnügten, vermöge welcher sie es dieser Verfassung nachrühmten, dass mit ihr die Mehrzahl der Bürger stèts zufrieden sein werde" ‖ 10. *νενεμῆσθαι*] *distribui* Guil.

Glossae. 1294 a, 1. *τῶν* — 2. *πονηροκρατουμένην*] *τὸ μὴ εὐνομεῖσθαι νομίζειν τὴν ἀριστοκρατουμένην πολιτείαν ἀλλὰ μᾶλλον τὴν πονηρὰν ἀδύνατον*. mg.[3] P[2] ‖ 8. *τῶν* — *αὐτοῖς*] *οἷον* (*ἤτοι* P[1]) *τῇδε ἢ τῇδε τῇ πόλει*. p[2] et mg. rubr.[1] P[1].

this magis. videtur autem esse impossibilium civitatem aristocra-
tizantem non bene legibus disponi, sed male gubernatam, simi-
liter autem et aristocratizari eam, quae non bene legibus dispo-
nitur. non est autem bona legum dispositio bene poni leges,
non obedire autem. propter quod unam quidem bonam legum
dispositionem existimandum esse obedire positis legibus, alte-
ram autem bene poni leges, quibus immaneant: est enim obedire
et bene positis. hoc autem contingit dupliciter: aut enim optimis
contingentium ipsis aut simpliciter optimis. videtur autem aristo- 4
cratia quidem esse maxime honores distribui secundum virtutem,

1. *videntur* beghklmnt (crx. t[a]) ‖ *impassibilium* en et pr. b (crx. rc.) ‖ 3. *disponuntur* clnt et pr. bm (crx. t[a] et rc. m et mg. rc. b) ‖ 7. *bene poni leges* om. c

(VI) ἀρετή, ὀλιγαρχίας δὲ πλοῦτος, δήμου δ' ἐλευθερία· τὸ δ' ὅ τι ἂν δόξῃ τοῖς πλείοσιν, ἐν πάσαις ὑπάρχει, καὶ γὰρ ἐν ὀλιγαρχίᾳ καὶ ἐν ἀριστοκρατίᾳ καὶ ἐν δήμοις, ὅ τι ἂν δόξῃ τῷ πλείονι μέρει τῶν μετεχόντων τῆς πολιτείας, τοῦτ' ἐστὶ κύριον. ἐν μὲν οὖν ταῖς πλείσταις πόλεσι τὸ τῆς πολιτείας εἶδος ** καλεῖται (μόνον γὰρ ἡ μίξις στοχάζεται τῶν εὐπόρων καὶ τῶν ἀπόρων, πλούτου καὶ ἐλευθερίας· σχεδὸν γὰρ παρὰ τοῖς πλείστοις οἱ εὔποροι ⟨τὴν⟩ τῶν καλῶν κἀγαθῶν δοκοῦσι κατέχειν χώραν)· ἐπεὶ δὲ τρία ἐστὶ τὰ ἀμφισβητοῦντα τῆς ἰσότητος τῆς πολιτείας, ἐλευθερία πλοῦτος ἀρετή (τὸ γὰρ τέταρτον, ὃ καλοῦσιν εὐγένειαν, ἀκολουθεῖ τοῖς δυσίν· ἡ γὰρ εὐγένειά ἐστιν ἀρετὴ καὶ πλοῦτος ἀρχαῖος), φανερὸν ὅτι τὴν μὲν τοῖν δυοῖν μίξιν, τῶν εὐπόρων καὶ τῶν ἀπόρων, πολιτείαν λεκτέον, τὴν

11. ὅ τι] οὕτως in ras. P4, οὗτοι P6 Ls † ‖ 12. πᾶσιν^ais^ P1 ‖ 13. ἐν ante ἀριστοκρατίᾳ om. Ms ‖ 15. ἓν ci. Goettlingius ‖ πόλεσι ⟨ταῖς ἀριστοκρατεῖσθαι δοκούσαις⟩ ci. Thurotus ‖ τὸ τῆς] τοῦτο in textu posuit Coraes ‖ εἶδος ** Schneiderus, εἶδος ⟨πολιτικὸν ὑπάρχει, εἰ καὶ μὴ⟩ ci. Thurotus, εἶδος ⟨τοῦτο πολιτεία⟩ in comm. ci. Coraes, εἶδος ⟨κακῶς ἀριστοκρατία⟩ Bartschius, εἶδος ⟨κακῶς τοῦτο ἀριστοκρατία⟩ Susem. ‖ κεῖται ci. Schlosserus ‖ 16. τῶν εὐπόρων καὶ τῶν ἀπόρων vel 17. πλούτου καὶ ἐλευθερίας secludenda esse ci. Thurotus ‖ 18. ⟨τὴν⟩ Coraes, rec. Bekk.2 ‖ 19. χώραν] χάριν pr. P2 (em. corr.1) ‖ 21. ἀκόλουθον Ms ‖ 22. ἀρχαῖος πλοῦτος καὶ ἀρετὴ Π2 Bekk., καὶ tamen om. P4 ‖ τὴν] τοῖν Ms ‖ τοῖν δυοῖν post 23. μίξιν (?) Γ.

aristocratiae quidem enim terminus virtus, oligarchiae autem divitiae, demi autem libertas: hoc autem quodcunque videatur pluribus in omnibus existit, et enim in oligarchia et in aristocratia et in demis quodcunque videatur maiori parti participantium politia, hoc est dominans. in plurimis quidem igitur civitatibus politiae species vocatur (solum enim mixtio coniecturat divitum et pauperum divitias et libertatem: fere enim apud plurimos qui opulenti kalorumkagathorum videntur tenere regionem): quoniam autem tria sunt, quae altercantur de aequalitate politiae, libertas, divitiae, virtus (quartum enim, quod vocant ingenuitatem, assequitur duobus: ingenuitas enim est virtus et divitiae antiquae), manifestum, quod mixtionem quidem duorum, scilicet

2. *haec* **bmt** (crx. ta) ‖ *videtur* **a** ‖ 4. *demis (i. e. democratia)* Alb., *democratia* **t** ‖ 8. *kaloruml'agathorum* **a**, *kalarum·kagatorum* pr. **bm**, *kalogatorum* rc. **b**, *kalarumhagatorum* **c**, *kalorumkagotorum* rc. **m**, *calonkagathon* **t** Alb. ‖ *religionem* **a** ‖ 10. *virtutis* **a** ‖ *quartum*, sed *ar* in ras. **a**, *quarum* **h**, *querunt* **okn** et pr. **blm** (crx. rc. **lm** et mg. rc. **b**).

δὲ τῶν τριῶν ἀριστοκρατίαν μάλιστα τῶν ἄλλων παρὰ τὴν (VI)
ἀληθινὴν καὶ πρώτην.

ὅτι μὲν οὖν ἔστι καὶ ἕτερα πολιτείας εἴδη παρὰ μοναρχίαν τε καὶ δημοκρατίαν καὶ ὀλιγαρχίαν, εἴρηται, καὶ ποῖα ταῦτα, καὶ τί διαφέρουσιν ἀλλήλων αἵ τε ἀριστοκρατίαι καὶ αἱ πολιτεῖαι τῆς ἀριστοκρατίας, καὶ ὅτι οὐ πόρρω αὗται ἀλλήλων, φανερόν·
9 τίνα δὲ τρόπον γίνεται παρὰ δημοκρατίαν καὶ ὀλιγαρ- VII
χίαν ἡ καλουμένη πολιτεία, καὶ πῶς αὐτὴν δεῖ καθιστάναι, λέγωμεν ἐφεξῆς τοῖς εἰρημένοις. ἅμα δὲ δῆλον ἔσται καὶ οἷς ὁρίζονται τὴν δημοκρατίαν καὶ τὴν ὀλιγαρχίαν· ληπτέον γὰρ τὴν τούτων διαίρεσιν, εἶτα ἐκ τούτων ἀφ' ἑκατέρας
ὥσπερ σύμβολον λαμβάνοντας συνθετέον. εἰσὶ δὲ ὅροι τρεῖς 2
τῆς συνθέσεως καὶ μίξεως. ἢ γὰρ ἀμφότερα ληπτέον ἃ

24. περὶ M[s] ‖ 26. εστι P[1] ‖ πολιτείας post εἴδη (?) Γ ‖ 27. καὶ δημοκρατίαν om. pr. P[3] (in mg. suppl. rc., ut videtur) ‖ 28. τ Π[2] Bekk. ‖ 29. οὐκ Γ ‖ πόρρω post ἀλλήλων Γ ‖ αὗται om. Γ (nescio an recte), non vertit Ar. ‖ ἀλλήλων, sed λω in ras. P[1] ‖ 31. καθεστάναι M[s] ‖ 35. συμβολὴν („regulam") Ar. ‖ σύνθετον P[1] ‖ ⟨οἱ⟩ ὅροι Victorius[2] ‖ τρεῖς, sed τρ in ras. P[1] ‖ 36. ἃ] ὧν Π[2] Ar. Bekk., ⟨περὶ⟩ ὧν ci. Schneiderus.

Glossa. 1294 a, 35. σύμβολον] οἷον σύνθημα καὶ κανόνα καὶ σκοπόν. mg. rubr.[2] P[1].

opulentorum et egenorum, politiam dicendum, trium autem aristocratiam maxime aliarum praeter veram et primam.

quod quidem igitur sint et aliae species politiae praeter monarchiam et democratiam et oligarchiam, dictum est, et quales hae, et quid differunt invicem aristocratiae et politiae ab
aristocratia, et quod non ab invicem longe, manifestum: 9. quo VII
autem modo fit praeter democratiam et oligarchiam quae vocatur politia, et qualiter ipsam oportet institui, dicamus consequenter dictis. simul autem palam erit et, quibus determinant democratiam et oligarchiam: sumendum enim horum divisionem, deinde ex hiis ab utraque velut symbolum accipientes componendum. sunt autem termini tres compositionis et mixtionis. 2

1. *et egenorum* post *policiam* m ‖ 3. quod] *et sic* c, *et si* pr. m (crx. rc.) ‖ 4. *et oligarchiam* om. b, *et* om. t et pr. m (suppl. t[a] et rc. m) ‖ *est* om. b ‖ *equales* c et pr. m ‖ 7. *sit* bc ‖ *et oligarchiam* om. b ‖ 8. *ipsam* post *oportet* Alb. ‖ *dicimus* t, *dicemus* t[a] Alb. ‖ 9. simul autem] *simulantem* c et pr. m ‖ 11. ab] *ex* t et rc. m.

(VII) ἑκάτεροι νομοθετοῦσιν, οἷον περὶ τοῦ δικάζειν. ἐν μὲν γὰρ ταῖς ὀλιγαρχίαις τοῖς εὐπόροις ζημίαν τάττουσιν, ἂν μὴ δικάζωσι, τοῖς δ' ἀπόροις οὐδένα μισθόν, ἐν δὲ ταῖς δημοκρατίαις τοῖς μὲν ἀπόροις μισθόν, τοῖς δ' εὐπόροις οὐδεμίαν ζημίαν· κοινὸν δὲ καὶ μέσον τούτων ἀμφότερα ταῦτα, διὸ καὶ
3 πολιτικόν, μέμικται γὰρ ἐξ ἀμφοῖν. εἷς μὲν οὖν οὗτος τοῦ 1294 b
συνδυασμοῦ τρόπος, ἕτερος δὲ τὸ μέσον λαμβάνειν ὧν ἑκάτεροι τάττουσιν, οἷον ἐκκλησιάζειν οἱ μὲν ἀπὸ τιμήματος οὐδενὸς ἢ μικροῦ πάμπαν, οἱ δ' ἀπὸ μακροῦ τιμήματος, κοινὸν δέ γε οὐδέτερον, ἀλλὰ τὸ μέσον ἑκατέρου τιμήματος τούτων. τρίτον δ' ἐκ δυοῖν ταγμάτοιν, τὰ μὲν ἐκ τοῦ ὀλιγαρχικοῦ νόμου τὰ δ' ἐκ τοῦ δημοκρατικοῦ. λέγω δ' οἷον δοκεῖ δημοκρατικὸν μὲν εἶναι κληρωτὰς εἶναι τὰς ἀρχάς, τὸ δ' αἱρετὰς ὀλιγαρχικόν, καὶ δημοκρατικὸν μὲν τὸ μὴ ἀπὸ

---

37. ἑκάτεραι Π² Ar. Bekk. ‖ 38. δικάζωσιν P¹. 1294 b, 1. οὖν om. P⁴ Wᵇ Lˢ Ald. ‖ 2. ἕτερον Γ † ‖ τὸ μέσον post λαμβάνειν (?) Γ ‖ 3. πράττουσιν Mˢ ‖ 4. οὐδενός P¹, οὐθενὸς Π² Bekk. ‖ 5. τίμημα P¹ Qᵇ et ante ἑκατέρου Γ ‖ 7. τοῦ ὀλιγαρχικοῦ δημοκρατικοῦ Mˢ ‖ 8. τὸ ante κληρωτὰς add. P¹.

aut enim utraque sumendum, quae utrique lege statuunt, puta de eo, quod est iudicare. in oligarchiis quidem enim opulentis damnum ordinant, si non disceptent, egenis autem nullam mercedem, in democratiis autem egenis quidem mercedem, opulentis autem nullum damnum: commune autem et medium horum ambo haec, propter quod et politicum, mixtum est enim
3 ex ambobus. unus quidem igitur iste combinationis modus, alterum autem accipere medium eorum, quae utrique statuunt, puta congregationes fieri hii quidem ab honorabilitate nulla vel parva omnino, hii autem ab immensa honorabilitate, commune autem neutrum, sed media honorabilitas utriusque horum. tertium autem ex duabus institutionibus, haec quidem ex oligarchica lege, haec autem ex democratica. dico autem puta videtur democraticum quidem esse sortiales esse principatus, eligibiles autem oligarchicum, et democraticum quidem quod non ab ho-

---

1. utraque] *utrumque* t Alb. ‖ *uterque* pr. b (crx. mg. rc.), *utraque* t Alb. ‖ *lege* om. c ‖ *statuerunt* m (sed *er* additum esse videtur a rc. m.) ‖ 3. si] *sed* pr. m (crx. rc.) ‖ 8. *utique* a ‖ 9. *ab* om. c ‖ *parva vel nulla* a ‖ 10. *communione* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ autem] *quidem* a ‖ 11. *utriusque* post *horum* a ‖ 12. *oligarchia* abc· et pr. h ‖ 13. *democratia* akn, *democracia* bcghl ‖ 15. quod] *qui* bchkmnt Alb., *quae* l.

τιμήματος, ὀλιγαρχικὸν δὲ τὸ ἀπὸ τιμήματος· ἀριστοκρα- (VII)
τικὸν τοίνυν καὶ πολιτικὸν τὸ ἐξ ἑκατέρας ἑκάτερον λαβεῖν,
ἐκ μὲν τῆς ὀλιγαρχίας τὸ αἱρετὰς ποιεῖν τὰς ἀρχάς, ἐκ δὲ
τῆς δημοκρατίας τὸ μὴ ἀπὸ τιμήματος. ὁ μὲν οὖν τρόπος τῆς
μίξεως οὗτος· τοῦ δ' εὖ μεμῖχθαι δημοκρατίαν καὶ ὀλιγαρχίαν 4
ὅρος, ὅταν ἐνδέχηται λέγειν τὴν αὐτὴν πολιτείαν δημοκρα-
τίαν καὶ ὀλιγαρχίαν. δῆλον γὰρ ὅτι τοῦτο πάσχουσιν οἱ λέ-
γοντες διὰ τὸ μεμῖχθαι καλῶς· πέπονθε δὲ τοῦτο καὶ τὸ
μέσον, ἐμφαίνεται γὰρ ἑκάτερον ἐν αὐτῷ τῶν ἄκρων. ὅπερ
συμβαίνει περὶ τὴν Λακεδαιμονίων πολιτείαν. πολλοὶ γὰρ 5
ἐγχειροῦσι λέγειν ὡς δημοκρατίας οὔσης διὰ τὸ δημοκρατικὰ
πολλὰ τὴν τάξιν ἔχειν, οἷον πρῶτον τὸ περὶ τὴν τροφὴν τῶν
παίδων, ὁμοίως γὰρ οἱ τῶν πλουσίων τρέφονται τοῖς τῶν
πενήτων, καὶ παιδεύονται τὸν τρόπον τοῦτον ὃν ἂν δύναιντο

13. *μὴ* om. M[s] ‖ *τιμημάτων* M[s] ‖ 14. *οὗτος*] v. quae adnotabo ad c. 13. 1296 b, 35 ‖ *μεμίχθαι* M[s] P[1] Ald. (de P[2.3.4.] incertus sum), *misceri* Guil., *admiscuisse* Ar. ‖ 15. *ἐνδέχεται* M[s] et fort. *Γ* ‖ 16. *πάσχουσι* P[4] ‖ 17. *μεμίχθαι* M[s] P[1] Ald. (de P[2.3.4.] incertus sum) ‖ 18. *ἐν αὐτῷ* post *τῶν ἄκρων* (?) *Γ* ‖ 20. *τὸ* om. M[s], *μὴ* post *τὸ* add. V[b] ‖ *δημοτικὰ* Schneiderus ‖ 21. *τὴν* ante *τροφὴν* om. M[s] ‖ 23. *τοῦτον* ante *τὸν τρόπον Γ*, om. P[1].

norabilitate, oligarchicum autem quod ab honorabilitate: aristocraticum igitur et politicum ex utraque utrumque accipere, ex oligarchia quidem eligibiles facere principatus, ex democratia autem quod non ab honorabilitate. modus quidem igitur mixtionis iste: eius autem quod est bene misceri democratiam et 4
oligarchiam terminus, quando contingit dicere eandem politiam democratiam et oligarchiam. palam enim, quod hoc patiuntur dicentes propter mixtas esse bene: patitur autem hoc et medium, apparet enim utrumque extremorum in ipso. quod quidem accidit circa Lacedaemoniorum politiam. multi enim co- 5
nantur dicere tamquam democratia existente, quia democratica multa ordo habet, puta primo quod circa alimentum puerorum, similiter enim qui divitum nutriuntur hiis qui pauperum et erudiuntur hoc modo, quo utique possent et pauperum pueri,

1. *oligarchicum — honorabilitate* om. eghkln ‖ oligarchicum] *oligētya* pr. m, *aristocraticum* rc. m ‖ *autem — aristocraticum* om. m, *autem* om. b ‖ quod] *qui* t Alb. ‖ 3. *quidam* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ *ex* om. in lac. pr. b ‖ 8. *hoc* om. e ‖ *et* del. rc. m ‖ 11. democratica] *democratia* ae, *democracia* b et pr. m, *democracica* rc. m ‖ 13. *qui* post *enim* om. Alb. ‖ 14. *quo* post *utique* bmnt, *quae* g. om. e ‖ *modo* post *utique* add. Alb. ‖ *et* om. Alb.

(VII) καὶ τῶν πενήτων οἱ παῖδες, ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἐχομένης ἡλικίας, καὶ ὅταν ἄνδρες γένωνται, τὸν αὐτὸν τρόπον, οὐδὲν γὰρ διάδηλος ὁ πλούσιος καὶ ὁ πένης, οὕτω τὰ περὶ τὴν τροφὴν ταὐτὰ πᾶσιν ἐν τοῖς συσσιτίοις, καὶ τὴν ἐσθῆτα οἱ πλούσιοι τοιαύτην οἵαν ἄν τις παρασκευάσαι δύναιτο καὶ τῶν πενήτων ὁστισοῦν, ἔτι τῷ δύο τὰς μεγίστας ἀρχὰς τὴν μὲν αἱρεῖσθαι τὸν δῆμον, τῆς δὲ μετέχειν (τοὺς μὲν γὰρ γέροντας αἱροῦνται, τῆς δ' ἐφορείας μετέχουσιν)· οἱ δ' ὀλιγαρχίαν διὰ τὸ πολλὰ ἔχειν ὀλιγαρχικά, οἷον τὸ πάσας αἱρετὰς εἶναι καὶ μηδεμίαν κληρωτήν, καὶ ὀλίγους εἶναι κυρίους
6 θανάτου καὶ φυγῆς, καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλά. δεῖ δ' ἐν τῇ πολιτείᾳ τῇ μεμιγμένῃ καλῶς ἀμφότερα δοκεῖν εἶναι καὶ μηδέτερον, καὶ σώζεσθαι δι' αὑτῆς καὶ μὴ ἔξωθεν, καὶ δι' αὑτῆς μὴ τῷ πλείους [ἔξωθεν] εἶναι τοὺς βουλομένους (εἴη γὰρ

24. δὲ om. P[1] ‖ 26. οὐθὲν Π[2] Bekk., οὐθενὶ ci. Coraes ‖ ἄδηλος Q[b] V[b] Ald. et pr. P[2.3.4.] (crx. mg.[1] P[2] et γρ. mg. rc. P[3], at in P[3] haec correctio postea erasa est) †, εὔδηλος vel δῆλος Lambinus ‖ 27. ταυτὰ P[1] ‖ τὴν] τὰ M[s] ‖ ἐσθῆτα ⟨ἔχουσιν⟩ vel simile quid ci. Spengelius ‖ οἱ πλούσιοι post 28. τοιαύτην (?) Γ ‖ 28. τις post 29. πενήτων Γ ‖ παρα in ras. P[1] ‖ 29. τῷ] τῶν M[s] Π[2], τὸ Bas.[3] ‖ 32. αἱρετὰς post 33. εἶναι Γ ‖ 34. δ'] δὴ Susem. ‖ 35. ἀμφότερα post δοκεῖν Γ ‖ 36. αὑτῆς M[s] P[1] Π[3], αὑτοῦ pr. P[3] ‖ 37. αὑτῆς M[s] P[4] ‖ τῷ] τὸ P[4], om. M[s] ‖ ἔξωθεν secl. Thurotus, ἐξ ὧν ἔστιν ci. Rassovius.

similiter autem et in habita aetate, et cum viri fuerint, eodem modo, nullo enim distinctus dives et pauper, sic quae circa alimentum eadem omnibus in conviviis, et vestimentum tale divites, quale utique praeparare posset et pauperum aliquis quicunque, adhuc eo, quod duos maximos principatus hunc quidem eligat populus, hoc autem participet (senes quidem enim eligunt, ephoria autem participant): alii autem oligarchiam, quia multa habet oligarchica, puta quod omnes sunt eligibiles et nullus sortialis, et quod pauci sunt domini mortis et fugae
6 et alia talia multa. oportet autem in politia mixta bene videri utraque esse et neutrum et salvari per se ipsam et non ab extra, et per se ipsam non eo, quod plures extrinsecus sint, qui volunt (erit enim utique et pravae politiae hoc existens), sed

2. sic quae] *sicque* c Alb. ‖ 5. duos] *ducis* pr. m (crx. rc.) ‖ 6. *eligant* a, *egunt* c ‖ 7. *oligarchia* b, *oligarchiga* c ‖ 8. *sint* a ‖ 9. *sint* Alb. ‖ 11. *utrumque* a ‖ *et non* — 12. *ipsam* om. t et pr. m (*et non ab extra* suppl. rc.) ‖ *estra* pr. b (crx. mg. rc.), *extra sed* Alb. ‖ 12. *sint* post 13. *volunt* m, *sunt* a.

ἂν καὶ πονηρᾷ πολιτείᾳ τοῦθ' ὑπάρχον) ἀλλὰ τῷ μηδ' ἂν βού- (VII)
λεσθαι πολιτείαν ἑτέραν μηδὲν τῶν τῆς πόλεως μορίων ὅλως.
τίνα μὲν οὖν τρόπον δεῖ καθιστάναι πολιτείαν, ὁμοίως
10 δὲ καὶ τὰς ὀνομαζομένας ἀριστοκρατίας, νῦν εἴρηται· περὶ VIII
1295 a δὲ τυραννίδος ἦν λοιπὸν ἡμῖν εἰπεῖν, οὐχ ὡς ἐνούσης
πολυλογίας περὶ αὐτήν, ἀλλ' ὅπως λάβῃ τῆς μεθόδου
τὸ μέρος, ἐπειδὴ καὶ ταύτην τίθεμεν τῶν πολιτειῶν τι μέ-
ρος. περὶ μὲν οὖν βασιλείας διωρίσαμεν ἐν τοῖς πρώτοις λό-
γοις, ἐν οἷς περὶ τῆς μάλιστα λεγομένης βασιλείας ἐποιού-
μεθα τὴν σκέψιν, πότερον ἀσύμφορος ἢ συμφέρει ταῖς πό-
λεσιν, καὶ τίνα καὶ πόθεν δεῖ καθιστάναι, καὶ πῶς· τυραν- 2
νίδος δ' εἴδη δύο μὲν διείλομεν ἐν οἷς περὶ βασιλείας ἐπε-

38. καὶ om. M[s] ‖ πονηρὰ M[s] Q[b] V[b] Ald. † ‖ ὑπάρχειν, sed ει in ras. P[4] ‖ τῷ] τὸ Π[2] ‖ μὴ δ' P[1] ‖ 39. μηθὲν Π[2] Bekk. ‖ πολιτείας Π[1] † ‖ μορίων ante τῆς (?) Γ, μόριον P[1] ‖ ὅλως] v. quae adnotabo ad c. 13. 1296 b, 35 ‖ 40. δεῖ] δοκεῖ Γ M[s] † ‖ καθεστάναι Γ ‖ ⟨τὴν⟩ πολιτείαν Morelius ‖ 41. νομιζομένας Γ M[s] †.

1295 a, 1. λοιπὸν post ἡμῖν Π[2] Bekk. ‖ 2. ἀπολάβῃ ci. Schneiderus ‖ τῆς] τις Γ † ‖ 4. βασιλείας om. pr. P[3] (suppl. rc.) ‖ 6. ἀσύμφορον Π[3] Bekk. † ‖ 7. καθεστάναι pr. M[s] ‖ 8. περι P[1] ‖ ἐπισκοποῦμεν M[s].

Loci citati. 1295 a, 1. ἦν] imperfecto utitur, quia repetit quodammodo quae iam dixerat c. 8. 1293 b, 27 sqq. ‖ 4. ἐν — 6. σκέψιν] III, 14—17 ‖ 8. ἐν οἷς — ἐπεσκοποῦμεν] III, 14. 1285 a, 16 — b, 3.

Glossa. 1295 a, 5. τῆς μάλιστα λεγομένης] τῆς ἡρωϊκῆς καὶ θείας. p[2].

eo, quod neque utique velit politiam alteram nulla partium
politiae totaliter.
quo quidem igitur modo videtur consistere politia, similiter
autem et putatae aristocratiae, nunc dictum est: 10. de tyran- VIII
nide autem erat reliquum nobis dicere, non quasi sit multa
sermocinatio circa ipsam, sed ut accipiat quis methodi partem,
quoniam et hanc ponimus politiarum quandam partem. de regno
quidem igitur determinavimus in primis sermonibus, in quibus
de eo quod maxime dicitur regnum fecimus considerationem,
utrum inexpediens vel expediat civitatibus et quem et unde
oporteat constituere et qualiter: tyrannidis autem species duas 2
quidem divisimus, in quibus de regno consideravimus, propter

1. *nullam* bm, *et nullam* Alb. ‖ 3. similiter autem] *simpliciter dictae* Alb. ‖ 4. *putare* pr. b (*putate* crx. rc.) ‖ *autem* post *nunc* add. **belm** ‖ 5. *erit* Alb. ‖ 9. *facimus* a ‖ 10. *et* om. c ‖ quem] *quae* bc, *quam* **ght** (crx. t[a]), *quoniam* k, *quomodo* n ‖ *et unde* om. Alb. ‖ 11. *oportet* **bcghklmnt** Alb. ‖ *consistere* t (crx. t[a]), *vel institui* rc. b.

(VIII) *σκοποῦμεν, διὰ τὸ τὴν δύναμιν ἐπαλλάττειν πως αὐτῶν καὶ
πρὸς τὴν βασιλείαν, διὰ τὸ κατὰ νόμον εἶναι ἀμφοτέρας
ταύτας τὰς ἀρχάς· ** (ἔν τε γὰρ τῶν βαρβάρων τισὶν αἱ-
ροῦνται αὐτοκράτορας μονάρχας, καὶ τὸ παλαιὸν ἐν τοῖς ἀρ-
χαίοις Ἕλλησιν ἐγίνοντό τινες μονάρχαι τὸν τρόπον τοῦτον,
οὓς ἐκάλουν αἰσυμνήτας), ἔχουσι δέ τινας πρὸς ἀλλήλας αὗται
διαφοράς, ἦσαν δὲ διὰ μὲν τὸ κατὰ νόμον βασιλικαὶ καὶ
διὰ τὸ μοναρχεῖν ἑκόντων, τυραννικαὶ δὲ διὰ τὸ δεσποτικῶς*
3 *ἄρχειν καὶ κατὰ τὴν αὑτῶν γνώμην· τρίτον δὲ εἶδος τυραννίδος,
ἥπερ μάλιστ' εἶναι δοκεῖ τυραννίς, ἀντίστροφος οὖσα τῇ
παμβασιλείᾳ. τοιαύτην δ' ἀναγκαῖον εἶναι τυραννίδα τὴν μο-*

9. *πῶς* M^{s} P^{1} ‖ *αὐτῶν* ante *ἐπαλλάττειν* (?) *Γ*, om. pr. P^{1} (suppl. mg.^{1}) ‖ 11. *τὰς* om. P^{6} Q^{b} V^{b} L^{s} Ald. et pr. P^{4} ‖ *ἀρχάς· ⟨εἰσὶ δ' ἣ μὲν πατρικὴ, ἣ δ' αἱρετή⟩* Thurotus ‖ *τῶν βαρβάρων* post *τισιν* (?) *Γ* ‖ 12. *μονάρχους* *Π*^{2} Bekk. et fort. *Γ* (nescio an recte) ‖ 13. *ἐγίνοντο* P^{1}, *ἐγγίνοντό* P^{4}, *ἐγίγνοντό* P$^{2.3.}$ Q^{b} V^{b} Ald. Bekk.^{1} ‖ *τινὲς* P^{1} ‖ *μόναρχοι* M^{s} P$^{1.4.}$ Ald. Bekk. et pr. P$^{2.3.}$ (em. aut corr.^{1} aut corr.^{2} P^{2} et rc. P^{3}), *μοναρχοιῶν* Q^{b} V^{b} (*μόναρχοι* rectius fortasse retinendum mihi erat) ‖ *τὸν τρόπον* post *τοῦτον* *Γ* ‖ 14. *ἀλλήλους* P^{1} ‖ *αὗταί* ante *τινας* *Γ*, *αὗται* ante *πρὸς* P^{1} (fors. recte) ‖ 17. *καὶ* om. *Π* Bekk. et, ut videtur, Ar. (nescio an recte) ‖ *αὐτῶν* *Π* ‖ 18. *μάλιστα* *Γ* M^{s} ‖ *εἶναι* post *δοκεῖ* *Γ* ‖ *τυραννὶς* P^{1} et P^{3}, sed in P^{3} ς est in ras. et sequitur spatium vacuum ‖ 19. *βασιλεία* P$^{4.6.}$ Q^{b} V^{b}, *βασιλείᾳ* L^{s} Ald. † ‖ *τοιαύτην*] *ταύτην* P$^{4.6.}$, *ταύτῃ* L^{s}, *illam* Ar. ‖ *δὲ* M^{s} ‖ *εἶναι* post *τυραννίδα* *Γ*, om. pr. P^{3} (suppl. mg. rc.).

Locus citatus. 1295 a, 15. *ἦσαν*] III, 14. 1285 b, 2 sq.

potentiam ipsarum vergere aliqualiter et ad regnum propter se-
cundum legem esse ambos hos principatus (in quibusdam enim
barbarorum eligunt imperatores monarchas, et olim apud anti-
quos Graecos fiebant quidam monarchae isto modo, quos voca-
bant aesymnetas), habent autem hae quasdam ad invicem diffe-
rentias, erant autem propterea quidem quod secundum legem
regales et quia monarchizabant voluntariis, tyrannicae autem
propter despotice principari et secundum suam sententiam:
3 tertia autem species tyrannidis quae quidem maxime videtur
esse tyrannis, convertibilis existens ei quod omnimode regnum.
talem autem necessarium tyrannidem esse monarchiam, quae est

3. *monarchas* t^{ac} Alb., *monarchos* **abceghklmnt** (fors. recte) ‖ 4. *quidem* **mnt** Alb. ‖ *monarchie* **gn** ‖ 6. nonne *propter?* ‖ *quidem* om. **bceghkl mnt** Alb. ‖ 9. quae quidem] *quia equidem* **a** ‖ 10. quod] *que* **abcklmn**, *quae* **ght**^{a} Alb., *qui* **t** ‖ *comode* pr. **m**, *omnino* **t** et rc. **m**, *da* (i. e. *omnimoda?*) mg. rc. **b** ‖ 11. *tale* **bcklmt** Alb.

ναρχίαν, ἥτις ἀνυπεύθυνος ἀρχὴ τῶν ὁμοίων καὶ βελτιόνων (VIII *πάντων πρὸς τὸ σφέτερον αὑτῆς συμφέρον, ἀλλὰ μὴ πρὸς τὸ τῶν ἀρχομένων. διόπερ ἀκούσιος· οὐδεὶς γὰρ ἑκὼν ὑπομένει τῶν ἐλευθέρων τὴν τοιαύτην ἀρχήν.*

τυραννίδος μὲν οὖν εἴδη ταῦτα καὶ τοσαῦτα διὰ τὰς εἰρη-
11 *μένας αἰτίας· τίς δ' ἀρίστη πολιτεία καὶ τίς ἄριστος βίος ταῖς* IX
*πλείσταις πόλεσι καὶ τοῖς πλείστοις τῶν ἀνθρώπων, μήτε πρὸς ἀρετὴν συγκρίνουσι τὴν ὑπὲρ τοὺς ἰδιώτας, μήτε πρὸς παιδείαν ἣ φύσεως δεῖται καὶ χορηγίας τυχηρᾶς, μήτε πρὸς πολιτείαν τὴν κατ' εὐχὴν γινομένην, ἀλλὰ βίον τε τὸν τοῖς πλείστοις κοινωνῆσαι δυνατὸν καὶ πολιτείαν ἧς τὰς πλείστας πόλεις ἐνδέχεται μετασχεῖν, **. καὶ γὰρ ἃς καλοῦσιν ἀριστο-* 2
κρατίας, περὶ ὧν νῦν εἴπομεν, τὰ μὲν ἐξωτέρω πίπτουσι ταῖς πλείσταις τῶν πόλεων, τὰ δὲ γειτνιῶσι τῇ καλουμένῃ πολι-

20. *ἀρχή* P[1], *ἄρχη* V[b] et pr. P[3], *ἄρχει* P[2.4.] Q[b] Ar. Ald. Bekk. et rc. P[3] (nescio an recte) ‖ 21. *αὐτῆς* *Γ* ‖ 22. *περ* om. (ut videtur) *Γ* ‖ *οὐθεὶς* P[2.3.4.] Q[b] Ald. Bekk., *εὐθὺς* V[b] ‖ *ὑπομένει* post 23. *τῶν ἐλευθέρων* (?) *Γ* ‖ 25. *δὲ* M[s] ‖ 27. *τὴν*] *εἶναι* *Γ* † ‖ 28. *ἣ* L[s] C[C] Ar., *ἃ* *Γ* *Π* ‖ 29. *γινομένην*] *factam* Guil. ‖ ⟨*πρὸς*⟩ *βίον* Schneiderus et fort. *Γ* ‖ *δυνατὸν κοινωνῆσαι τοῖς πλείστοις* *Γ* ‖ 31. *μετασχεῖν* ** Conringius, *μετασχεῖν* ⟨*ἐχόμενόν ἐστι τῶν εἰρημένων εἰπεῖν*⟩ vel simile quid ci. Spengelius, at recte non solum alterum enuntiati membrum, ex quo olim, ut videtur, pendebat interrogatio, sed etiam responsum, quo politiam esse optimam plurimis civitatibus reipublicae formam proponatur, desiderat Thurotus ‖ *ἃς*] *ἃ* P[4] ‖ 33. *πόλεων* — *καλουμένῃ* om. pr. P[2] (nam *πόλεων* — *πολιτεία* in mg. et

Locus citatus. 1295 a, 32. *νῦν*] c. 7. 1293 b, 7 sqq. cf. c. 8.

incorrigibilis principatus similium et meliorum omnium ad proprium suum conferens, sed non ad id quod subiectorum. propter quod involuntarius: nullus enim voluntarius liberorum sustinet talem principatum.

tyrannidis quidem igitur species hae et tot propter dictas caussas: 11. quae autem sit optima politia et quae optima vita IX
plurimis civitatibus et plurimis hominum, neque ad virtutem comparantibus esse super idiotas neque ad disciplinam, quae natura indiget et successu fortunali, neque ad politiam secundum votum factam, sed ad vitam possibilem communicari plurimis et ad politiam, qua plurimas civitates contingit participare. et enim quas vocant aristocratias, de quibus nunc 2
diximus, haec quidem magis extra cadunt plurimis civitatum, haec

5. *igitur* om. abeghklnt et pr. m (ante *quidem* suppl. rc.) ‖ 8. *comparandum* t Alb. ‖ 9. *indiget* post *et* Alb., *indigent* codices ‖ 10. *possibile* a, *passibilem* c ‖ 11. *que* a ‖ 13. *hae* t[a] Alb. ‖ *quidem* om. Alb. ‖ *hae* t[a] Alb.

(IX) τεία· διὸ περὶ ἀμφοῖν ὡς μιᾶς λεκτέον. ἡ δὲ δὴ κρίσις περὶ ἁπάντων τούτων ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων ἐστίν. εἰ γὰρ καλῶς ἐν τοῖς ἠθικοῖς εἴρηται τὸ τὸν εὐδαίμονα βίον εἶναι τὸν κατ' ἀρετὴν ἀνεμπόδιστον, μεσότητα δὲ τὴν ἀρετήν, [τὸν μέσον ἀναγκαῖον εἶναι βίον βέλτιστον] τῆς δὲ ἑκάστοις ἐνδεχομένης

3 τυχεῖν μεσότητος *· τοὺς [δὲ] αὐτοὺς τούτους ὅρους ἀναγκαῖον εἶναι καὶ πόλεως ἀρετῆς καὶ κακίας καὶ πολιτείας, ἡ γὰρ πολιτεία βίος τίς ἐστι πόλεως. ἐν ἁπάσαις δὴ ταῖς πόλεσιν ἔστι 1295 b τρία μέρη [τῆς] πόλεως, οἱ μὲν εὔποροι σφόδρα, οἱ δὲ ἄποροι σφόδρα, οἱ δὲ τρίτοι οἱ μέσοι τούτων. ἐπεὶ τοίνυν ὁμολογεῖται τὸ μέτριον ἄριστον καὶ τὸ μέσον, φανερὸν ὅτι καὶ τῶν εὐτυχημάτων ἡ κτῆσις ἡ μέση βελτίστη πάντων. ῥᾴστη γὰρ

34. διὸ περὶ ἀμφοῖν in ras. scripta sunt) ‖ 34. δὴ non vertunt Guil. et Ar. ‖ 36. εἴρηται in ras. P[3] ‖ 37. τὸν — 38. βέλτιστον post 39. μεσότητος tri. Thurotus ‖ τὸν μέσον post 38. ἀναγκαῖον (?) Γ ‖ μέσον secl. et 38. βέλτιστον ante ἀναγκαῖον tri. Thurotus, quibus in rebus cum non sequor ‖ 38. εἶναι post βίον P[2] Bekk. ‖ ⟨καὶ⟩ βέλτιστον ci. Susem. ‖ τῆς] τοῖς pr. P[4] (crx. γρ. mg.) ‖ δὲ om. P[2.3.] Q[b] V[b] Ar. Ald. Bekk. et pr. P[4] (δ' suppl. γρ. mg.), γε ci. Coraes ‖ ἐνδεχομένοις pr. M[s] ‖ 39. δὲ] δ' pr. P[4], δὴ Thurotus, del. corr. P[4], γρ. καὶ χωρὶς τοῦ δέ mg.[3] P[2], c. c. et, ut videtur, Aretino retinuit Bekk. ‖ τούτους post ὅρους Γ, τούτοις Ald.

1295 b, 1. δὴ] *autem* Ar., δὲ ci. Susem., nescio tamen an δὴ defendi queat ‖ 2. τῆς add. Π[2] Bekk. ‖ ἄποροι] ἄποροι P[4] ‖ 4. μέτρον ci. Victorius.

Loci citati. 1295 a, 36. ἐν τοῖς ἠθικοῖς] Eth. Nic. I, 6. 1098 a, 16 sqq. VII, 14. 1153 b, 10 sq. X, 7. 1177 a, 12 sq. et II, 2. 1104 a, 11 sqq. c. 5—9.

autem appropinquant ei quae vocatur politia: propter quod de ambabus ut de una dicendum. iudicium autem de omnibus hiis ex eisdem elementis est. si enim bene in ethicis dictum est, felicem vitam esse eam quae secundum virtutem non impeditam, medietatem autem virtutem, necessarium mediam esse vitam optimam, medietatis autem contingentis sortiri a singulis:

3 eosdem autem terminos hos necessarium esse et civitatis virtutis et malitiae et politiae, politia enim vita quaedam est civitatis. in omnibus itaque civitatibus sunt tres partes civitatis, hii quidem opulenti valde, hii autem egeni valde, hii autem tertii qui medii horum. quoniam igitur conceditur quod mediocre optimum et quod medium, manifestum, quod et bene fortuitorum possessio quae media optima omnium. facillima enim ra-

1. *quae vocatur* bis scr. a ‖ 2. autem] *enim* **bcghklmnt** Alb. ‖ 3. *si* a ‖ *bene* post *ethicis* rep. a ‖ 4. *quae* om. a ‖ 5. *esse* post *vitam* t, post 6. *optimam* Alb. ‖ 7. *et* ante *virtutis* add. rc. m ‖ 8. *et politiae* om. t Alb. ‖ 10. *enim* post *quidem* add. Alb. ‖ *hii autem egeni valde* om. c ‖ 12. *et* ante *bene* om. **abcgklmnt** Alb. ‖ 13. *optima* om. m.

(IX)
τῷ λόγῳ πειθαρχεῖν, ὑπέρκαλον δὲ ἢ ὑπερίσχυρον ἢ ὑπερ- 4
ευγενῆ ἢ ὑπερπλούσιον, ἢ τἀναντία τούτοις, ὑπέρπτωχον ἢ
ὑπερασθενῆ ἢ σφόδρα ἄτιμον, χαλεπὸν τῷ λόγῳ ἀκολου-
θεῖν· γίνονται γὰρ οἳ μὲν ὑβρισταὶ καὶ μεγαλοπόνηροι
μᾶλλον, οἳ δὲ κακοῦργοι καὶ μικροπόνηροι λίαν, τῶν δ' ἀδι-
κημάτων τὰ μὲν γίνεται δι' ὕβριν τὰ δὲ διὰ κακουργίαν·
[ἔτι δὲ ἥκισθ' οὗτοι φιλαρχοῦσι καὶ βουλαρχοῦσι·] ταῦτα δ'
ἀμφότερα βλαβερὰ ταῖς πόλεσιν. πρὸς δὲ τούτοις οἱ μὲν ἐν 5

6. *ὑπερεὐγενῆ* Ms, *ὑπερεὐγενῆ* Γ[1] ‖ 7. ⟨*ὑπέραισχρον ἢ*⟩ *ὑπέρπτωχον* Spengelius (nescio an recte) ‖ 8. *ὑπὲρ ἀσθενῆ* Ms ‖ *ἢ*] *καὶ* Π Bekk. ‖ 9. *γίγνονται* P[3] Π[3] Bekk.[1], *γίνονται μὲν* Ms ‖ 10. *πανοῦργοι* Lambinus, *astuti* Guil., *occulte pravi* Ar. ‖ 11. *γίγνεται* Π[2] Bekk.[1] ‖ *πανουργίαν* Lambinus, *astutiam* Guil., *dolum* Ar. ‖ 12. *ἔτι — βουλαρχοῦσι* quamquam ab ipso Aristotele haud esse profecta non pro certo affirmaverim, nihilominus seclusi, quia hoc saltem loco ita perturbant nexum sententiarum, ut hoc mendum ne coniecturis quidem Bernaysianis tollatur: unde tamen originem traxerint, nescio, ut qui vaticinari non didicerim: forsitan fuerint olim initium alterius recensionis verborum 13 sqq. *πρὸς δὲ τούτοις κ. τ. λ.*, forsitan potius e glossa *ἤτοι ἥκισθ' κ. τ. λ.* ad 18. *οἱ* — 19. *λίαν* pertinente extiterint: post 31. *ἐπιθυμοῦσιν* haud male tri. Schmidtius ‖ *δ'* Π[3] Bekk. ‖ *ἥκιστα* post *οὗτοι* Γ ‖ *φιλαρχοῦσι* Γ Ms Qb Vb Ls Ar. et pr. P[2.3.4.] nec non Schneiderus in commentario et Coraes, *φυλαρχοῦσι* P[1] Ald. Bekk. et corr.[1] P[2.3.4.], *φιλεργοῦσι* Madvigius (male), *φυγαρχοῦσι* Bernaysius (in Hermet. VI. p. 118 sqq.), at v. quae disserui in Iahni Ann. CIII. 1871. p. 790 sqq. ‖ *καὶ βουλαρχοῦσι* corrupta esse censet Madvigius, utrum possint an non possint idem quod *καὶ σπουδαρχοῦσι* significare dubitat Schneiderus, *καὶ σπουδαρχοῦσι* ci. Coraes, prb. Bernaysius (fors. recte), in textu secl. idem Coraes, et revera forsitan sicut *φυλαρχοῦσι* ita etiam *βουλαρχοῦσι* olim varia tantum lectio genuinae vocis *φιλαρχοῦσι* fuerit ‖ *δὲ* Ms, *δὴ* Susem.

tioni obedire, superpulchrum autem aut superforte aut super- 4
ingenuum aut superdives aut contraria hiis, superegenum aut
superdebile aut valde vile, difficile rationem sequi: fiunt enim
hii quidem iniuriosi et in magnis nequam magis, hii autem
astuti et in parvis nequam valde, iniustitiarum autem hae qui-
dem fiunt propter iniuriam, hae autem propter astutiam: adhuc
autem isti minime amant principes et volunt esse principes: haec
autem ambo nociva civitatibus. ad haec autem qui quidem sunt 5

1. *autem* om. beghklmnt ‖ 2. *aut superdives — hiis super* om. pr. b (suppl. mg. rc.) ‖ *superdivitem* Alb. ‖ 3. aut] *vel* t[c] ‖ 4. *hii* ante *quidem* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ *nequaquam* a, *iniqui* t ‖ 5. *in periis* a ‖ *nequaquam* a, *iniqui* t ‖ *iniuriarum* beghklmnt Alb. ‖ autem] *enim* Alb. ‖ *siquidem* Alb. ‖ 6. *hec* rc. m ‖ *propter* post *autem* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ 8. *adhuc* agkmnt Alb.

(IX) ὑπεροχαῖς εὐτυχημάτων ὄντες, ἰσχύος καὶ πλούτου καὶ φίλων καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων, ἄρχεσθαι οὔτε βούλονται οὔτε ἐπίστανται (καὶ τοῦτ' εὐθὺς οἴκοθεν ὑπάρχει παισὶν οὖσιν· διὰ γὰρ τὴν τρυφὴν οὐδὲ τοῖς διδασκάλοις ἄρχεσθαι σύνηθες αὐτοῖς), οἱ δὲ καθ' ὑπερβολὴν ἐν ἐνδείᾳ τούτων ταπεινοὶ λίαν. ὥσθ' οἳ μὲν ἄρχειν οὐκ ἐπίστανται ἀλλ' ἄρχεσθαι δουλικὴν ἀρχήν, οἳ δ' ἄρχεσθαι μὲν οὐδεμιᾷ ἀρχῇ, ἄρχειν
6 δὲ δεσποτικὴν ἀρχήν. γίνεται οὖν [καὶ] δούλων καὶ δεσποτῶν πόλις, ἀλλ' οὐκ ἐλευθέρων, καὶ τῶν μὲν φθονούντων τῶν δὲ καταφρονούντων. ἃ πλεῖστον ἀπέχει φιλίας καὶ κοινωνίας πολιτικῆς· ἡ γὰρ κοινωνία φιλικόν· οὐδὲ γὰρ ὁδοῦ βούλονται κοινωνεῖν τοῖς ἐχθροῖς. βούλεται δέ γε ἡ πόλις ἐξ ἴσων εἶναι καὶ ὁμοίων ὅτι μάλιστα, τοῦτο δ' ὑπάρχει μάλιστα τοῖς μέσοις. ὥστ' ἀναγκαῖον ἄριστα πολιτεύεσθαι ταύτην τὴν πόλιν, **

---

15. *ἄρχεσθαι* om. pr. P[2] (suppl. mg.[3]) ‖ 17. *οὐδὲν* Q[b] V[b] et pr. P[3], *οὐδ' ἐν* P[2.4.] L[s] Ar. Ald. Bekk. et corr.[1] P[3] (fors. recte) ‖ *ταῖς* pr. L[s] (crx. mg.) ‖ *διδασκαλίοις* P[2] et mg. L[s], *διδασκαλίαις* pr. L[s], *διδασκαλείοις* P[3.4.] Ald. Bekk. (fors. recte), *διδασκαλείοις* (an *διδασκαλίοις*?) *διδασκάλοις* Ar. ‖ 18. *ἐν* om. P[4] ‖ 20. *οὐδὲ μιᾶ Γ*, *οὐδὲ μία* M[s] †, *οὐδεμίαν* Spengelius ‖ *ἀρχὴ* M[s] P[4] †, *ἀρχὴν* Spengelius ‖ *ἄρχειν*] *ἄρχεσθαι Γ* M[s] † ‖ 21. *καὶ* ante *δούλων* add. *Π*[2] Bekk. † ‖ 27. *ἄριστα*] *μάλιστα* pr. M[s] ‖ *πόλιν*, ⟨*ἐν ᾗ πολὺ τὸ μέσον καὶ κράτιστον τῶν μερῶν*⟩ Rassovius.

in excessibus eufortuniorum, potentiae et divitiarum et amicorum et aliorum talium, subici neque volunt neque sciunt (et hoc statim a primordio existit pueris existentibus: propter delicias enim neque doctoribus subici consuetum ipsis), qui autem secundum excessum in indigentia horum humiles valde: ut hii quidem principari nesciant, sed subici servili principatu, hii autem subici quidem neque uno principatu, subici autem secun-
6 dum despoticum principatum. fit igitur servorum et despotorum civitas, sed non liberorum, et horum quidem invidentium, horum autem contemnentium. quae plurimum distant ab amicitia et communione politica: communio enim amicabile: neque enim via volunt communicare cum inimicis. vult autem civitas ex aequalibus esse et similibus quam maxime, hoc autem existit maxime mediis. quare necessarium optime politizare hanc civi-

---

3. *extitit* a ‖ 5. *in* om. am ‖ *humiles* post *valde* a ‖ 6. principatu] *principatui* mg. rc. b ‖ hii — 7. principatu] *vacat* superscr. rc. bm ‖ 7. *neque* — *autem* om. g ‖ 8. *dispotorum* bc ‖ 11. communio enim] *communio quidem* b ‖ 12. *in* ante *via* add. corr. b.

ἐστίν, ἐξ ὧν φαμὲν φύσει τὴν σύστασιν εἶναι τῆς πόλεως. (IX) καὶ σῴζονται δ' ἐν ταῖς πόλεσιν οὗτοι μάλιστα τῶν πολιτῶν. οὔτε 7 γὰρ αὐτοὶ τῶν ἀλλοτρίων ὥσπερ οἱ πένητες ἐπιθυμοῦσιν, οὔτε τῆς τούτων ἕτεροι, καθάπερ οἱ πένητες τῆς τῶν πλουσίων ἐπιθυμοῦσιν· καὶ διὰ τὸ μήτ' ἐπιβουλεύεσθαι μήτ' ἐπιβουλεύειν ἀκινδύνως διάγουσιν. διὰ τοῦτο καλῶς ηὔξατο Φωκυλίδης "πολλὰ μέσοισιν ἄριστα· μέσος θέλω ἐν πόλει εἶναι." δῆλον 8 ἄρα ὅτι καὶ ἡ κοινωνία ἡ πολιτικὴ ἀρίστη ἡ διὰ τῶν μέσων, καὶ τὰς τοιαύτας ἐνδέχεται εὖ πολιτεύεσθαι πόλεις, ἐν αἷς δὴ πολὺ τὸ μέσον καὶ κρεῖττον μάλιστα μὲν ἀμφοῖν, εἰ δὲ μή, θατέρου μέρους· προστιθέμενον γὰρ ποιεῖ ῥοπὴν καὶ κωλύει γίνεσθαι τὰς ἐναντίας ὑπερβολάς. διόπερ εὐτυχία μεγίστη τοὺς πολιτευομένους οὐσίαν ἔχειν μέσην καὶ ἱκανήν,

28. *ἐστίν* om. *Γ* M[s] ‖ ⟨*τὴν*⟩ *ἐξ* Coraes, ⟨*ἣ συνέστη*⟩ *ἐξ* Lambinus, ⟨*ἐν ᾗ πλεῖστοί εἰσιν*⟩ *ἐξ* Thurotus ‖ *εἶναι* ante *φύσει* *Γ* ‖ 29. *δὲ* M[s] ‖ 30. *ἐπιθυμοῦσιν* ante *ὥσπερ* *Γ* ‖ 31. *οὐσίας* post *τούτων* add. Lambinus, quem sequendum esse putem, si ex Guilelmi versione colligendum sit in *Γ* aut ante hanc vocem aut post eam *οὐσίας* revera additum fuisse: *eorum bona* Ar. ‖ *οἱ πένητες* post *πλουσίων* *Π*[2] Bekk. ‖ 34. *θέλων* M[s] P[2.4.] V[b] Ar. Ald. et pr. P[3] (*ν* eras.) et pr. 2042 ‖ 35. *καὶ* om. M[s] ‖ *ἡ* post *ἀρίστη* om. (ut videtur) *Γ* ‖ 36. *ἐνδέχεσθαι* M[s], ⟨*μάλιστα*⟩ *ἐνδέχεται?* Susem. ‖ 40. *τοὺς* om. M[s] P[1].

Loci citati. 1295 b, 28. *φαμὲν*] v. 1—3. ‖ 33. *Φωκυλίδης*] fr. 12 Bergk.

tatem, ex quibus dicimus esse natura constitutionem civitatis. et salvantur autem in civitatibus isti maxime civium. neque 7 enim ipsi aliena desiderant sicut pauperes neque substantiam horum alteri, quemadmodum pauperes eam quae divitum concupiscunt: et propterea quod neque insidias patiuntur neque fraudes moliuntur, sine periculo degunt. propter hoc bene optavit Phocylides: „multa mediis optima, medius volo in civitate esse." palam ergo, quod et communio politica optima per medios et 8 tales contingit bene politizare civitates, in quibus utique multum quod medium et valentius maxime quidem amborum, si autem non, alterius partis: appositum enim facit inclinationem et prohibet fieri contrarios excessus. propter quod quidem eufortunium maximum politizantes substantiam habere mediam et

1. *dicimus* om. k ‖ 2. *neque* post 3. *enim* c ‖ 3. *neque* — 4. *pauperes* om. t (suppl. t[a]) ‖ 6. *optant* a, *optinuit* c ‖ 7. *esse in civitate volo* Alb. ‖ 8. *quod* post *et* bclmn ‖ 9. *civitates* ante *contingit* Alb. ‖ 13. *substantiam* om. pr. b (post *habere* suppl. rc.).

(IX) *ὡς ὅπου οἱ μὲν πολλὰ σφόδρα κέκτηνται οἱ δὲ μηδέν, ἢ δῆ-* 1296 a *μος ἔσχατος γίνεται ἢ ὀλιγαρχία ἄκρατος ἢ τυραννὶς δι' ἀμφοτέρας τὰς ὑπερβολάς· καὶ γὰρ ἐκ δημοκρατίας τῆς νεανικωτάτης καὶ ἐξ ὀλιγαρχίας γίνεται τυραννίς, ἐκ δὲ τῶν μέσων καὶ τῶν σύνεγγυς πολὺ ἧττον. τὴν δ' αἰτίαν ὕστερον ἐν τοῖς περὶ τὰς μεταβολὰς τῶν πολιτειῶν ἐροῦμεν.*

9 *ὅτι δ' ἡ μέση βελτίστη, φανερόν· μόνη γὰρ ἀστασίαστος· ὅπου γὰρ πολὺ τὸ διὰ μέσου, ἥκιστα συστάσεις καὶ διαστάσεις γίνονται τῶν πολιτῶν. καὶ αἱ μεγάλαι πόλεις ἀστασιαστότεραι διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, ὅτι πολὺ τὸ μέσον· ἐν δὲ ταῖς μικραῖς ῥᾴδιόν τε διαλαβεῖν εἰς δύο πάντας, ὥστε μηδὲν καταλιπεῖν μέσον, καὶ πάντες σχεδὸν ἄποροι ἢ εὔποροι εἰσίν. καὶ αἱ δημοκρατίαι δὲ ἀσφαλέστεραι τῶν ὀλιγαρχιῶν*

1296 a, 1. *σφόδρα* om. pr. P^1 (suppl. $mg.^1$) ‖ *μηδὲν* P^4, *μηθέν* $P^{2.3.}$ Q^b V^b Bekk., *μηθὲν* Ald. ‖ 2. *γίγνεται* $Π^2$ $Bekk.^1$ ‖ *διαμφοτέρας* M^s ‖ 4. *γίγνεται* $P^{2.3.}$ ‖ 5. *δὲ* M^s ‖ 7. *δὲ* M^s, *δή?* Susem. ‖ *μόνη*] *μέση* M^s ‖ 8. *τὸ* om. P^1 ‖ *συστάσεις*, ut videtur, *Γ*, primus ita scribendum esse ci. Schneiderus, *στάσεις* *Π* Ar. $Bekk.^1$ ‖ *διαστάσεις*] *dissensiones* Guil. ‖ 9. *γίνονται* ante 8. *συστάσεις* *Γ*, *γίγνονται* $Π^2$ $Bekk.^1$ ‖ *πολιτῶν* Ar., *πολιτειῶν* *Γ* *Π* $Bekk.^1$ ‖ 11. *διαλαβεῖν*] *dividere* Guil. ‖ *εἰς δύο* post *πάντας* *Γ* ‖ *μηθὲν* $Π^2$ Bekk. ‖ 12. *εὐποροί* Ald. $Bekk.^1$ ‖ 13. *εἰσιν* P^1 $Bekk.^1$, *εἰσί* M^s, *εἰσὶ* $P^{2.3.4.}$, *εἰσι* Ald.

Loci citati. 1296 a, 6. *ὕστερον — πολιτειῶν*] V, 6. 7. 1305 a, 7 sqq. b, 22 — 1306 a, 31. c. 8. 1308 b, 28 sqq. cf. c. 9. 1309 b, 18 sqq.

sufficientem, tamquam ubi hii quidem multa valde possident, hii autem nihil, aut demos extremus fit aut oligarchia intemperata aut tyrannis propter ambos excessus: et enim ex democratia maxime iuvenili et ex oligarchia fit tyrannis, ex mediis autem et hiis qui prope multo minus. caussam autem posterius in hiis quae circa transmutationes politiarum dicemus.

9 quod autem quae media optima, manifestum: sola enim sine seditione: ubi enim multum quod intermedium, minime fiunt conturbationes et dissensiones politiarum. et magnae civitates sunt magis sine seditionibus propter eandem caussam, quia multum quod medium: in parvis autem facile dividere omnes in duo, ut nihil relinquatur medium, et omnes fere egeni vel opulenti sunt. et democratiae autem securiores sunt oligarchiis et dura-

1. quidem] *qui* a ‖ *valde* post *possident* g ‖ *possederint* a t^3 Alb., *possiderunt* bchlmnt, *possiderut* k ‖ 2. *domos* c, *do* pr. b (crx. mg. $rc.^3$), *populus* t ‖ *sit* a ‖ 5. hiis] *ex iis* t Alb. ‖ 9. *turbationes* n ‖ *discensiones* ag, *dissessiones* pr. bm, *dissenssiones* corr. m, *dissentiones* mg. rc. b, *dissenciones* h, *disensiones* (in corr.) k, *seditiones* n ‖ 10. *sedictionibus* a ‖ 12. *et* ante *vel* add., sed, ut videtur, postea oblitt. a.

εἰσὶ καὶ πολυχρονιώτεραι διὰ τοὺς μέσους· πλείους τε γὰρ (IX) εἰσι καὶ μᾶλλον μετέχουσι τῶν τιμῶν ἐν ταῖς δημοκρατίαις ἢ ταῖς ὀλιγαρχίαις, ἐπεὶ ὅταν ἄνευ τούτων τῷ πλήθει ὑπερτείνωσιν οἱ ἄποροι, κακοπραγία γίνεται καὶ ἀπόλλυνται ταχέως. σημεῖον δὲ δεῖ νομίζειν καὶ τὸ τοὺς βελτίστους νομοθέτας εἶναι τῶν μέσων πολιτῶν· Σόλων τε γὰρ ἦν τούτων (δηλοῖ δ' ἐκ τῆς ποιήσεως) καὶ Λυκοῦργος (οὐ γὰρ ἦν βασιλεύς) καὶ Χαρώνδας καὶ σχεδὸν οἱ πλεῖστοι τῶν ἄλλων. φανερὸν δ' ἐκ τούτων καὶ διότι· αἱ πλεῖσται πολιτεῖαι αἳ μὲν δημοκρατικαί εἰσιν αἳ δ' ὀλιγαρχικαί. διὰ γὰρ τὸ ἐν ταύταις πολλάκις ὀλίγον εἶναι τὸ μέσον, αἰεὶ ὁπότεροι ἂν ὑπερέχωσιν, εἴθ' οἱ τὰς οὐσίας ἔχοντες εἴθ' ὁ δῆμος, οἱ τὸ μέσον

14. εἰσι ante 13. τῶν ὀλιγαρχιῶν Γ ‖ πείους pr. P[1] (em. corr.[1]) ‖ 16. ἐν post ἢ add. P[1] ‖ 17. ἄποροι] ἄνθρωποι Γ M[s] † ‖ ἀπώλλυνται P[2], ἀπόλυνται P[4] ‖ 20. δῆλον ci. Spengelius (nescio an recte) ‖ δ'] γὰρ? Susem. | 23. δημοκρατίαι et ὀλιγαρχίαι (?) Γ ‖ ἐν ταύταις post 24. πολλάκις Γ 24. αἰεὶ P[4], ἀεὶ Bekk.[2] ‖ ὁπότεροι ἂν] *quicunque* Guil. ‖ 25. εἴθ' οἱ] οἴθ' οἱ pr. M[s] ‖ οἱ ante τὸ secludendum esse ci. Hayduckius, at si quid revera spurium est, totum membrum οἱ — 26. ἐκβαίνοντες utpote glossam ad 24. ὁπότεροι pertinentem secludere malit Susem.

Locus citatus. 1296 a, 20. δηλοῖ — ποιήσεως] forsitan intellexerit Aristoteles fr. 15 Bergk.: recte tamen Car. Stahrius: „nicht einzelne Stellen seiner Dichtungen, sondern der ganze Charakter derselben verrieth den Mittelstand des Dichters".

Glossa. 1296 a, 16. τούτων] δηλονότι τῶν τιμῶν. p[2].

biliores propter medios: plures enim sunt et magis participant honoribus in democratiis quam in oligarchiis, quoniam quando sine hiis multitudine invaluerint homines, mala operatio fit et pereunt cito. signum autem oportet putare et quod optimi legislatores fuerunt de mediis civibus: Solon enim fuit de hiis (significat autem ex poesi) et Lycurgus (non enim fuit rex) et Charondas et fere plurimi aliorum. manifestum autem ex hiis et, quod plurimae politiae hae quidem democratiae sunt, hae autem oligarchiae. quia enim saepe in hiis paucum est quod medium, semper quicunque excesserint, sive qui substantias habent sive populus, qui medium egrediuntur, secundum se

1. *medium* a ‖ 5. civibus] *civitatibus nati* Alb. ‖ 6. *sigt* (i. e. *significat*) a, *signat* bm, *signt* c ‖ *kikurgus* a et pr. bm, *likurgus* rc. b et corr. m | 7. *karundas* a, *chyrarondas* b, *charendas* c, *karondas* m ‖ *plurium* a ‖ 8. *et* post *quod* a, om. b ‖ nonne: *democraticae* — 9. *oligarchicae?* ‖ 10. *excesserunt* al ‖ 11. populus] *plus* pr. b (crx. mg. rc.).

(IX) *ἐκβαίνοντες καθ' αὑτοὺς ἄγουσι τὴν πολιτείαν, ὥστε ἢ δῆμος*
11 *γίνεται ἢ ὀλιγαρχία. πρὸς δὲ τούτοις διὰ τὸ στάσεις γίνεσθαι καὶ [τὰς] μάχας πρὸς ἀλλήλους τῷ δήμῳ καὶ τοῖς εὐπόροις, ὁποτέροις ἂν μᾶλλον συμβῇ κρατῆσαι τῶν ἐναντίων, οὐ καθιστᾶσι κοινὴν πολιτείαν οὐδ' ἴσην, ἀλλὰ τῆς νίκης ἆθλον τὴν ὑπεροχὴν τῆς πολιτείας λαμβάνουσιν, καὶ οἳ μὲν δημοκρατίαν οἳ δ' ὀλιγαρχίαν ποιοῦσιν. ἔτι δὲ καὶ τῶν ἐν ἡγεμονίᾳ γενομένων τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν παρ' αὑτοῖς ἑκάτεροι πολιτείαν ἀποβλέποντες οἳ μὲν δημοκρατίας ἐν ταῖς πόλεσι καθίστασαν οἳ δ' ὀλιγαρχίας, οὐ πρὸς τὸ τῶν πόλεων συμ-*
12 *φέρον σκοποῦντες ἀλλὰ πρὸς τὸ σφέτερον αὐτῶν. ὥστε διὰ ταύτας τὰς αἰτίας ἢ μηδέποτε τὴν μέσην γίνεσθαι πολιτείαν ἢ ὀλιγάκις καὶ παρ' ὀλίγοις· εἷς γὰρ ἀνὴρ συνεπείσθη μόνος τῶν πρότερον ἐφ' ἡγεμονίᾳ γενομένων ταύτην*

27. *γίγνεται* Π^2 Bekk.[1] ‖ *γίγνεσθαι* $P^{2.3.}$ ‖ 28. *τὰς* om. Π^2 Bekk. ‖ 29. *ὁποτέροις ἂν*] *quibuscunque* Guil. ‖ *μᾶλλον* post *κρατῆσαι* Γ ‖ 30. *ἆθλον* P^1 ‖ 32. *ἔστι* P^3 Π^3 et pr. P^2 (em. corr.[1]) † ‖ 33. *αὐτοῖς* P^1, *αὑτοῖς* Γ M^s Π^2 ‖ *ἑκάτεροι* post *πολιτείαν* (?) Γ ‖ 34. *δημοκρατίαν* Γ et fort. Ar. ‖ 35. *καθίστασαν* Γ P^2 W^b Ar. Ald. et rc. P^3, *καθιστᾶσιν* P^1, *καθιστᾶσι* P^6, *καθίστασιν* P^4 Q^b V^b L^s et pr. P^3, *καθιστῶσιν* M^s ‖ *ὀλιγαρχίαν* Γ et fort. Ar. ‖ *τῆς πόλεως* M^s et post *συμφέρον* (?) Γ † ‖ 36. *σφέτερον*] *συμφέρον* M^s ‖ *αὐτῶν* $P^{3.4.}$ Ald. ‖ 37. *μὴ δέποτε* M^s ‖ *γενέσθαι* fort. Γ et Ar. („*extiterit*") ‖ 38. *συνεπείσθη* post 39. *γενομένων* Γ ‖ 39. *γενωμένων* P^4 L^s, *γεννωμένων* Ald.

11 ducunt politiam, quare aut demus fit aut oligarchia: ad haec autem propter seditiones fieri et pugnas ad invicem populo et divitibus quibuscunque evenerit obtinere magis contrariis, non instituunt communem politiam neque aequalem, sed victoriae praemium excessum politiae accipiunt, et hii quidem democratiam, hii autem oligarchiam faciunt: adhuc autem et eorum, qui in praeeminentia fuerunt Graeciae, ad eam quae apud ipsos politiam utrique respicientes hii quidem democratiam in civitatibus instituerunt, hii autem oligarchiam, non ad con-
12 ferens civitatis intendentes, sed ad id quod sui ipsorum: ut propter has caussas aut nunquam media sit politia aut raro et apud paucos: unus enim vir solus eorum, qui prius in praesidatu fuerunt, persuasus fuit hunc ordinem assignare, iam autem

1. *demus*, sed *e* in ras. b, *democratia* t et mg. rc. b, *demos* Alb. ‖ *adhuc* codices et Alb. ‖ 5. *excessum* om. o ‖ 7. *preminencia* bom ‖ apud] *ad* a ‖ 8. *utique* t Alb., *utorque* m ‖ 10. *id quod* om. a ‖ *sui* post *ipsorum* pr. b (crx. rc.) ‖ *et* post *ut* add. boghklmnt ‖ 11. *media* om. Alb. ‖ sit] *si* pr. k (crx. rc.): fort. corrigendum est *fit* (cf. p. 323, 12 sq. *ut — oportet*) ‖ 12. *prius* om. Alb.

ἀποδοῦναι τὴν τάξιν, ἤδη δὲ καὶ τοῖς ἐν ταῖς πόλεσιν ἔθος (IX)
1296 b καθέστηκε μηδὲ βούλεσθαι τὸ ἴσον, ἀλλ' ἢ ἄρχειν ζητεῖν
ἢ κρατουμένους ὑπομένειν.

τίς μὲν οὖν ἀρίστη πολιτεία, καὶ διὰ τίν' αἰτίαν, ἐκ τού-
των φανερόν· τῶν δ' ἄλλων πολιτειῶν, ἐπειδὴ πλείους δημοκρα- 13
τίας καὶ πλείους ὀλιγαρχίας ἔφαμεν εἶναι, ποίαν πρώτην θετέον
καὶ δευτέραν καὶ τοῦτον δὴ τὸν τρόπον ἐχομένην τῷ τὴν μὲν εἶ-
ναι βελτίω τὴν δὲ χείρω, διωρισμένης τῆς ἀρίστης οὐ χαλεπὸν
ἰδεῖν. δεῖ γὰρ ἀναγκαῖον εἶναι βελτίω τὴν ἐγγύτατα ταύτης, χείρω
δὲ τὴν ἀφεστηκυῖαν τοῦ μέσου πλεῖον, ἂν μὴ πρὸς ὑπόθεσιν κρίνῃ
τις. λέγω δὲ τὸ πρὸς ὑπόθεσιν, ὅτι πολλάκις οὔσης ἄλλης πολι-
τείας αἱρετωτέρας ἐνίοις οὐδὲν κωλύει συμφέρειν ἑτέραν μᾶλλον

40. ἀποδοῦναι sequente ras. P[3], post τὴν τάξιν (?) Γ || τοῖς om. M[s] | ἔθος post b, 1. καθέστηκεν Γ.
1296 b, 2. κρατουμένοις, sed οι pallidiore atramento et in ras., ut videtur, scriptum P[1] || 3. τὶς P[1] || 5. φαμὲν P[2.3.] Q[b] V[b] Ald. Bekk. † | πρώτην post θετέον Γ || 6. δὴ om. Γ || 7. βελτίῳ P[4] || τὴν δὲ — 8. βελτίω om. M[s] || 8. δεῖ] ἀεὶ Spengelius, rec. Bekk.[2], secl. et γὰρ post ἀναγκαῖον tri. Madvigius || ἀναγκαίως P[1] || ἐγγυτέρω Spengelius, rec. Bekk.[2] || 9. πλεῖον ante ἀφεστηκυῖαν Γ, πλέον M[s], *maxime* Ar. 10. τὸ om. P[1] et fort. Γ || ἄλλης post πολιτείας M[s] || 11. οὐθὲν Π[2] Bekk. | κωλύσει Π[3] Bekk. † || ἑτέραν post 12. εἶναι aut post μᾶλλον Γ || μᾶλλον post 12. εἶναι M[s].

Loci citati. 1296 b, 5. ἔφαμεν] c. 1. 2. 1289 a, 8 sqq. b, 13 sq. c. 4. 1291 b, 14 — c. 6.

et hiis qui in civitatibus extat consuetudo neque velle quod aequale, sed aut principari quaerere aut obtentos sufferre.

quae quidem igitur sit optima politia et propter quam caus- 13
sam, ex hiis manifestum: aliarum autem politiarum, quoniam
plures democratias et plures oligarchias diximus esse, qualem
ponendum primam et secundam et hoc modo consequentem per
esse hanc quidem meliorem, hanc autem deteriorem, determi-
nata optima non difficile videre. oportet enim necessario esse
meliorem quae propinquissima huic, deteriorem autem plus di-
stantem a medio, si non ad hypothesim iudicet aliquis. dico
autem ad hypothesim, quia saepe existente alia politia magis
eligibili quibusdam nihil prohibet expedire magis esse alteram

1. *existit* a, *stat* o || 2. *optentes* ghkmt et pr. b (crx. t[a]), *potentes* mg. rc. b, *optinentes* on et pr. l, *optentos* corr. (rc.?) l || 5. *et plures oligarchias* om. pr. b (suppl. mg. rc.) || 8. enim] *autem* t || *esse* post 9. *meliorem* a || 9. *qui* ohkmn et pr. bl (crx. rc.) || 10. *iudicet* — 11. *hypothesim* om. a || 12. *quibus* a || *magis* om. g || *esse* post *alteram* g.

X εἶναι πολιτείαν. τίς δὲ πολιτεία τίσι καὶ ποία ποίοις συμφέρει, ἐχόμενόν ἐστι τῶν εἰρημένων διελθεῖν. ληπτέον δὴ πρῶτον περὶ πασῶν καθόλου ταὐτόν· δεῖ γὰρ κρεῖττον εἶναι τὸ βουλόμενον μέρος τῆς πόλεως τοῦ μὴ βουλομένου μένειν τὴν πολιτείαν. ἔστι δὲ πᾶσα πόλις ἔκ τε τοῦ ποιοῦ καὶ ποσοῦ. λέγω δὲ ποιὸν μὲν ἐλευθερίαν πλοῦτον παιδείαν εὐγένειαν, ποσὸν δὲ τὴν τοῦ πλήθους ὑπερ-
2 οχήν. ἐνδέχεται δὲ τὸ μὲν ποιὸν ὑπάρχειν ἑτέρῳ μέρει τῆς πόλεως, ἐξ ὧν συνέστηκε μερῶν ἡ πόλις, ἄλλῳ δὲ μέρει τὸ ποσόν, οἷον πλείους τὸν ἀριθμὸν εἶναι τῶν γενναίων τοὺς ἀγεννεῖς ἢ τῶν πλουσίων τοὺς ἀπόρους, μὴ μέντοι τοσοῦτον ὑπερέχειν τῷ ποσῷ ὅσον λείπεσθαι τῷ ποιῷ. διὸ ταῦτα πρὸς ἄλληλα συγκριτέον. ὅπου μὲν οὖν ὑπερέχει τὸ τῶν ἀπόρων πλῆθος τὴν εἰρημένην ἀναλογίαν, ἐνταῦθα πέφυκεν εἶναι δημοκρατίαν, [εἰ μὲν γὰρ οἱ γεωργοὶ

12. *πολιτία* Ms ‖ *τισὶ* P4 ‖ *ποίοις* post *συμφέρει* Π2 Bekk. ‖ 14. *ταυτόν* P1 ‖ 15. *τὸ βουλόμενον* post *πόλεως* Γ ‖ 16. *πασῶν* Ms ‖ *τοῦ* om. pr. P1 (suppl. corr.1) ‖ 20. *συνέστηκεν* P1 et post *μερῶν* (?) Γ ‖ 22. *ἀγενεῖς* pr. Ms ‖ 23. *ὑπερέχει* P4 ‖ 24. *ἄλλα* Γ Ms † ‖ 25. *ἐνταῦθα* om. Ms P6 Ls et pr. P4 (suppl. mg., habet etiam Wb) † ‖ 26. *δημοκρατία* Γ ‖ *εἰ* — 27. *δημοκρατία* om. P1 Π2 Ar. Bekk., glossa est in mg.3 P2 ‖ *εἰ*] *οἱ* Ms.

Glossa. 1296 b, 26. v. varias lectiones.

X politiam. 12. quae autem politia quibus et qualis qualibus expediat, habitum est dictis pertransire. sumendum itaque primo de omnibus universaliter idem: oportet enim valentiorem esse partem civitatis volentem non volente manere politiam. est autem omnis civitas ex quali et quanto. dico autem quale quidem libertatem, divitias, disciplinam, ingenuitatem, quantum autem multi-
2 tudinis excessum. contingit autem quale quidem existere alteri parti civitatis, ex quibus partibus consistit civitas, alii autem parti quod quantum, puta plures numero esse nobilibus ignobiles quam divitibus pauperes, non tamen tantum excedere quanto quantum deficere quali. propter quod haec ad alia comparandum. ubi quidem igitur excedit egenorum multitudo secundum dictam analogiam, hic nata est esse democratia, si quidem enim agricolae excedunt, fit

4. *non volente* post *politiam* Alb., *non volentem* a ‖ 5. ex] *et* cgkn et pr. blm (crx. rc.) ‖ 9. *numero* (*in numero* t Alb.) post *esse* bolmnt Alb. ‖ *nobilioribus* a, *in nobilibus* rc. m ‖ *nobiles* rc. m ‖ quam] *quidem* a, *et* t Alb. ‖ 11. *haec* om. c ‖ 13. *si quidem* — 426, 1. *democratia* om. c.

ὑπερέχουσι, γίνεται ἡ τῶν γεωργῶν δημοκρατία], καὶ ἑκα- (X)
στον εἶδος δημοκρατίας κατὰ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ δήμου ἑκάστου,
οἷον ἐὰν μὲν τὸ τῶν γεωργῶν ὑπερτείνῃ πλῆθος, τὴν πρώτην δη-
μοκρατίαν, ἐὰν δὲ τὸ τῶν βαναύσων καὶ μισθαρνούντων, τὴν
τελευταίαν, ὁμοίως δὲ καὶ τὰς ἄλλας τὰς μεταξὺ τούτων· ὅπου 3
δὲ τὸ τῶν εὐπόρων καὶ γνωρίμων μᾶλλον ὑπερτείνει τῷ ποιῷ
ἢ λείπεται τῷ ποσῷ, ἐνταῦθα [δὲ] ὀλιγαρχίαν, καὶ τῆς ὀλιγαρ-
χίας τὸν αὐτὸν τρόπον ἕκαστον εἶδος κατὰ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ὀλι-
γαρχικοῦ πλήθους· | δεῖ δ' ἀεὶ τὸν νομοθέτην ἐν τῇ πολιτείᾳ προσ-
λαμβάνειν τοὺς μέσους· ἄν τε γὰρ ὀλιγαρχικοὺς τοὺς νόμους
τιθῇ, στοχάζεσθαι χρὴ τῶν μέσων, ἐάν τε δημοκρατικούς, προσάγε-
σθαι τοῖς νόμοις τούτους· | ὅπου δὲ τὸ τῶν μέσων ὑπερτείνει 4

---

28. ἑκάστου] ἑκρα̍ Mˢ ‖ 29. τὴν πρώτην δημοκρατίαν] τὴν εἰρημένην ἀναλογίαν, ἐνταῦθα πέφυκεν εἶναι δημοκρατίαν P² ‖ 32. μᾶλλον add. P⁴·⁶· Uᵇ Lˢ Ar., om. Π¹ P²·³· Qᵇ Vᵇ Wᵇ Ald. ‖ ὑπερτείνῃ Mˢ et fort. Γ ‖ 33. δὲ add. Π² Bekk., non vertit Ar. ‖ 35. πλῆθος pr. P¹ (em. corr.¹), πλῆθου P⁴ ‖ δεῖ — 38. τούτους et 1297 a, 6. ὅσῳ — b, 28. ἄρχεσθαι non suo loco posita esse observavit Susem., cum octavo potius et nono capite ea cohaerere recte intellexit et 1297 a, 6. ὅσῳ — b, 1. μόνων ante 1294 b, 14. τοῦ traicienda esse ci. Boeckerus, δεῖ — 38. τούτους et 1297 a, 6. ὅσῳ — b, 1. μόνων in illum locum transferenda et 1297 b, 1. δεῖ — 28. ἄρχεσθαι post 1294 b, 39. ὅλως inserenda videri censuit Buecheler ‖ δὲ Mˢ ‖ 36. τοὺς ante νόμους om. Mˢ P¹ ‖ 37. χρὴ aut δεῖ ante στοχάζεσθαι Γ, δεῖ Mˢ ‖ 38. τούτοις P⁴.

Glossa. 1296 b, 35. προσλαμβάνειν] οἰκεῖσθαι. p².

agricolarum democratia, et unaquaeque species democratiae se-
cundum excessum populi uniuscuiusque, puta si quidem agrico-
larum invaluerit multitudo, primam democratiam, si autem mul-
titudo banausorum et mercede agentium, ultimam, similiter
autem et alias intermedias harum: ubi autem multitudo divitum 3
et insignium supertendit quali quam deficit quanto, hic oligar-
chiam, et oligarchiae eodem modo unaquaque species secundum
excessum oligarchicae multitudinis (oportet autem semper legis-
latorem in politia coassumere medios: sive enim oligarchicas
leges ponat, oportet coniecturare medios, sive democraticas, ad-
ducere legibus hos): ubi autem quod mediorum supergreditur 4

---

3. *multitudo — autem* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ *multitudo banausorum — 5. ubi autem* om. a ‖ 6. *supertendat* (fors. recte) abcghlt Alb. et pr. m (crx. rc.), *supercedat* n ‖ quam] *quoniam* t Alb. ‖ 8. *oligarchie* abcl, *oligarchiae* Alb. ‖ *semper* post *legislatorem* c ‖ *legumlatorem* a ‖ 9. *oligarchias* a ‖ 10. *democratias* pr. b (crx. rc.) ‖ 11. *quod* om. beghklmnt Alb.

(X) *πλήθει ἢ συναμφοτέρων τῶν ἄκρων ἢ καὶ θατέρου μόνου, ἐνταῦθ' ἐνδέχεται πολιτείαν εἶναι μόνιμον. οὐδὲν γὰρ φοβερὸν μή ποτε συμφωνήσωσιν οἱ πλούσιοι τοῖς πένησιν ἐπὶ τούτους·* 1297 a *οὐδέποτε γὰρ ἅτεροι βουλήσονται δουλεύειν [τοῖς ἑτέροις], κοινοτέραν δ' ἂν ζητῶσιν, οὐδεμίαν εὑρήσουσιν ἄλλην ταύτης. ἐν μέρει γὰρ ἄρχειν οὐκ ἂν ὑπομείνειαν διὰ τὴν ἀπιστίαν τὴν πρὸς ἀλλήλους· πανταχοῦ δὲ πιστότατος ὁ διαιτητής, διαιτητὴς δ' ὁ μέσος.* **. | *ὅσῳ δ' ἂν ἄμεινον ἡ πολιτεία μιχθῇ, τοσούτῳ μονιμωτέρα. διαμαρτάνουσι δὲ πολλοὶ καὶ τῶν τὰς ἀριστοκρατικὰς βουλομένων ποιεῖν πολιτείας, οὐ μόνον ἐν τῷ πλεῖον νέμειν τοῖς εὐπόροις, ἀλλὰ καὶ [ἐν] τῷ*

39. *πλῆθος Π* Ar. Alb. Thom. Bekk. ‖ *καὶ* om. P[4.6] Q[b] V[b] L[s], non vertit Ar. ‖ *ἐνταῦθα* M[s], *ἐνταῦθα δ'* P[2] ‖ 40. *νόμιμον Γ* M[s] et, ut videtur, pr. P[1] (crx. et in textu et in mg. p[1]), *μόνυμον* P[4] † ‖ *οὐθὲν Π[2]* Bekk. ‖ *φοβερὸν* in ras. P[3].

1297 a, 1. *τούτω Γ* P[1], *τοῦ* M[s] † ‖ 2. *βούλονται* t[c] et, ut videtur, *Γ* † ‖ *τοῖς ἑτέροις* add. *Π[2]* Ar. Bekk. ‖ 3. *ζητήσωσιν* P[1] ‖ *οὐδὲ μίαν* M[s] P[3] ‖ 4. *ὑπομείνειεν*, sed *εν* in ras. P[4] ‖ 6. *διαιτητὴς* om. M[s] ‖ *μέσος.* **. Boeckerus, cui ne ea quidem, quae de politia hucusque dicta sunt, sufficere, ea vero, quae de natura hominum, quibus aristocratia vulgo hoc nomine vocata aptissima sit, agenda erant, non ab Aristotele prorsus neglecta esse, verum temporum iniquitate intercidisse videntur: de aristocratia sententiam suam satis probavit ipsius Aristotelis verbis VI, 1. 1317 a, 10—13, de politia ego vix ei assentiendum esse puto ‖ *ὅσῳ κ. τ. λ.*] v. quae adnotavi ad 1296 b, 35 ‖ *δ'*] *γὰρ*, ut videtur, *Γ* ‖ 8. *βουλομένων* post *ποιεῖν* M[s] ‖ 9. *ἐμειν* pr. P[1] (em. corr.[1]) ‖ *καὶ* om. t[c] et, ut videtur, *Γ* ‖ *ἐν* om. M[s] P[1].

multitudine quam simul amborum extremorum aut etiam alterius solum, hic contingit politiam esse legalem. nihil enim timendum, ne forte consentiant divites pauperibus super hoc: numquam enim alteri volunt servi esse, communiorem autem si quaerant, nullam invenient aliam ab hac. in parte enim principari non utique sustinebunt propter discredentiam ad invicem: ubique autem fidelissimus qui diaetetes, diaetetes autem qui medius. quanto enim utique melius politia misceatur, tanto magis mansiva. peccant autem multi et eorum, qui aristocraticas volunt facere politias non solum in plus attribuere divitibus, sed in praeteraudiendo populum. necesse enim tempore ali-

1. *multitudo* t Alb. ‖ quam] *quoniam* t Alb. ‖ 4. *volent?* ‖ 5. *aliam* post *ab hac* a ‖ 7. *fidelissimus* post *dietetes* t ‖ *qui* om. t Alb. ‖ 8. enim] *autem?* ‖ *melius* post *politia* a ‖ *miscetur* ag ‖ 9. *et* puncto del. rc. b ‖ *qui* om. pr. b (suppl. rc.) ‖ 10. *in* om. a ‖ 11. *sed ⟨et⟩?*

παρακρούεσθαι τὸν δῆμον. ἀνάγκη γὰρ χρόνῳ ποτὲ ἐκ τῶν (X)
ψευδῶς ἀγαθῶν ἀληθὲς συμβῆναι κακόν· αἱ γὰρ πλεονε-
ξίαι τῶν πλουσίων ἀπολλύουσι μᾶλλον τὴν πολιτείαν ἢ αἱ
13 τοῦ δήμου. ἔστι δὲ ὅσα [τε] προφάσεως χάριν ἐν ταῖς πολι- 6
τείαις σοφίζονται πρὸς τὸν δῆμον πέντε τὸν ἀριθμόν,
περὶ ἐκκλησίαν, περὶ τὰς ἀρχάς, περὶ δικαστήρια,
περὶ ὅπλισιν, περὶ γυμνάσια· περὶ ἐκκλησίαν μὲν
τὸ ἐξεῖναι πᾶσιν ἐκκλησιάζειν, ζημίαν δὲ ἐπικεῖσθαι
τοῖς εὐπόροις, ἐὰν μὴ ἐκκλησιάζωσιν, ἢ μόνοις ἢ
μείζω πολλῷ, περὶ δὲ τὰς ἀρχὰς τὸ τοῖς μὲν ἔχουσι
τίμημα μὴ ἐξεῖναι ἐξόμνυσθαι, τοῖς δ' ἀπόροις ἐξεῖ-
ναι, καὶ περὶ τὰ δικαστήρια τοῖς μὲν εὐπόροις εἶναι ζη-
μίαν, ἂν μὴ δικάζωσι, τοῖς δ' ἀπόροις ἄδειαν, ἢ τοῖς
μὲν μεγάλην τοῖς δὲ μικράν, ὥσπερ ἐν τοῖς Χαρώνδου
νόμοις· ἐνιαχοῦ δ' ἔξεστι μὲν πᾶσιν ἀπογραψαμένοις 7

---

10. *παρακούεσθαι* Γ Mˢ †, *παρακολούεσθαι* Lambinus ‖ 11. *ψευδῶν* Ar. Alb. Thom. Victorius[1.2.] Bekk. ‖ *συμβαίνειν* Schneiderus ‖ 13. *ἔτι* Γ † ‖ *δ'* Π² Bekk. ‖ *τε* om. Π² Ar. Bekk. et fort. Γ ‖ 16. *ὅπλισιν*, sed *ν* pallidius scriptum P¹ ‖ *γυμνασίαν* Π² Ar. Bekk., *τὰ γυμνάσια* Mˢ ‖ 17. *πᾶσι* post *ἐκκλησιάζειν* Π² Bekk. ‖ *ἐκκλησιάζει* pr. P⁴ ‖ *δ'* P¹ ‖ 18. *μόνον* Mˢ et fort. Γ † ‖ 19. *μείζω* post *πολλῷ* Γ ‖ 21. ⟨*τὸ*⟩ *τοῖς* ci. Schneiderus ‖ 22. *δικάζωσιν* pr. Mˢ ‖ *δ'* om. Mˢ ‖ 23. *Χαρώνδου* post 24. *νόμοις* (?) Γ.

quando ex falso bonis verum evenire malum: supergressiones
enim divitum destruunt magis politiam quam quae populi.
13. adhuc autem quaecunque prolocutionis gratia in politiis sa- 6
pienter locuntur ad populum, sunt quinque numero, circa con-
gregationem, circa principatus, circa praetoria, circa armatio-
nem, circa exercitia: circa congregationem quidem licere omni-
bus congregationi interesse, damnum autem imponi divitibus,
si non intersint congregationi, vel solis vel multo maius, circa
principatus autem habentibus quidem honorabilitatem non licere
abiurare, egenis autem licere, et circa praetoria, divitibus qui-
dem esse damnum, si non discutiant, egenis autem licentiam,
vel hiis quidem magnum, hiis autem parvum, sicut in legibus
Charondi: alicubi autem licet quidem omnibus scriptis autem licet 7

---

1. *ex* in ras. a ‖ *falsis* t Alb. ‖ 4. *loquitur* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ *quique* pr. b (crx. in textu et in mg. rc.) ‖ 8. *solum* beghklmnt Alb. (fors. recte) ‖ *multo* om. g, linea suppos. del. rc. m ‖ 9. *nocere* post *non* add. a ‖ 10. *et* om. t ‖ 12. *parum* bc ‖ 13. *karondi* a m, *Charondae* t Alb. ‖ *autem licet* post *scriptis* om. t.

(X) [δ' ἔξεστιν] ἐκκλησιάζειν καὶ δικάζειν, ἐὰν δὲ ἀπογραψάμενοι μήτ' ἐκκλησιάζωσι μήτε δικάζωσιν, ἐπίκεινται μεγάλαι ζημίαι τούτοις, ἵνα διὰ μὲν τὴν ζημίαν φεύγωσι τὸ ἀπογράφεσθαι, διὰ δὲ τὸ μὴ ἀπογράφεσθαι μὴ δικάζωσι μηδ' ἐκκλησιάζωσιν· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ περὶ τοῦ ὅπλα κεκτῆσθαι καὶ τοῦ γυμνάζεσθαι νομοθετοῦσιν, τοῖς μὲν γὰρ ἀπόροις ἔξεστι μὴ κεκτῆσθαι, τοῖς δ' εὐπόροις ἐπιζήμιον μὴ κεκτημένοις, κἂν μὴ γυμνάζωνται, τοῖς μὲν οὐδεμία ζημία, τοῖς δ' εὐπόροις ἐπιζήμιον, ὅπως οἱ μὲν διὰ τὴν ζημίαν μετέχωσιν, οἱ δὲ διὰ τὸ μὴ φοβεῖσθαι μὴ μετέχωσιν. ταῦτα μὲν
8 οὖν ὀλιγαρχικὰ τὰ σοφίσματα τῆς νομοθεσίας· ἐν δὲ ταῖς δημοκρατίαις πρὸς ταῦτ' ἀντισοφίζονται, τοῖς μὲν γὰρ ἀπόροις μισθὸν πορίζουσιν ἐκκλησιάζουσι καὶ δικάζουσιν, τοῖς δ' εὐπόροις οὐδεμίαν τάττουσι ζημίαν. ὥστε φανερὸν ὅτι εἴ τις βούλεται μιγνύναι δικαίως, δεῖ τὰ παρ' ἑκατέροις συνα-

25. δὲ P[4], om. P[2.3.] Q[b] V[b] Ar. Thom. Ald. Bekk. ‖ ἔξεστιν om. Π[2] Ar. Thom. Bekk. ‖ 26. μήτ'] μήτε P[4] ‖ ἐπείκεινται P[4] ‖ 27. τούτοις ante 26. μεγάλαι aut ante 26. ἐπίκεινται Γ ‖ 28. μὴ] *neque* Guil. ‖ μὴ δ' M[s] P[1] ‖ 30. καὶ τοῦ — 31. κεκτῆσθαι in mg. P[2] ‖ 32. γυμνάζονται P[1] ‖ τοὶς — ζημία om. P[1] ‖ οὐδὲ μία M[s] ‖ 34. μὴ ante φοβεῖσθαι om. pr. P[3] (suppl. rc., ut videtur) ‖ 35. τὰ om. Π[3] Bekk. ‖ 37. πορίζουσι et νσι quidem in ras. P[1] (ν superscr. corr.[1]) ‖ 38. οὐδὲ μίαν M[s].

congregationi adesse et discutere, si autem scripti neque convenerint neque discusserint, imponuntur hiis magna damna, ut propter damnum quidem fugiant scribi, propter non scribi autem neque discutiant neque conveniant: eodem autem modo et de possidendo arma et de exercitari leges ferunt, egenis quidem enim licet non possidere, divitibus autem damnosum non possidentibus, et si non exercitantur, hiis quidem nullum damnum, divitibus autem damnosum, quatenus hii quidem propter damnum participent, hii autem propter non timere non participent.
8 haec quidem igitur sunt oligarchica sophismata legislationis: in democratiis autem adversus haec sapienter obsistunt, egenis quidem enim mercedem acquirunt congregationi praesentibus et discutientibus, divitibus autem nullum statuunt damnum. quare manifestum, quod, si quis vult miscere iuste, oportet quae apud

1. *addesse* b, *interesse vel adesse* Alb. ‖ neque] *non* a ‖ *venerint* Alb. ‖ 2. *imponuntur* post *hiis* g ‖ 10. *sunt* om. c ‖ *oligarchia* pr. b (crx. rc.) ‖ 11. *obsulunt* c ‖ 13. *discurrentibus* a.

γειν καὶ τοῖς μὲν μισθὸν πορίζειν τοῖς δὲ [μὴ] ζημίαν· οὕτω (X)
γὰρ ἂν κοινωνοῖεν ἅπαντες, ἐκείνως δ' ἡ πολιτεία γίνεται
1297 b τῶν ἑτέρων μόνων. δεῖ δὲ τὴν πολιτείαν εἶναι μὲν ἐκ τῶν
τὰ ὅπλα ἐχόντων μόνων· τοῦ δὲ τιμήματος τὸ πλῆθος
ἁπλῶς μὲν ὡρισμένου οὐκ ἔστιν εἰπεῖν τοσοῦτον ὑπάρχειν,
ἀλλὰ σκεψαμένους τὸ ποῖον ἐπιβάλλει μακρότατον ὥστε
τοὺς μετέχοντας τῆς πολιτείας εἶναι πλείους τῶν μὴ μετε-
χόντων, τοῦτο τάττειν. ἐθέλουσι γὰρ οἱ πένητες καὶ μὴ μετέ-
χοντες τῶν τιμῶν ἡσυχίαν ἔχειν, ἂν μήτε ὑβρίζῃ τις
αὐτοὺς μήτε ἀφαιρῆται μηδὲν τῆς οὐσίας. ἀλλὰ τοῦτο οὐ 9
ῥᾴδιον· οὐ γὰρ συμβαίνει ἀεὶ χαρίεντας εἶναι τοὺς μετέχον-
τας τοῦ πολιτεύματος. καὶ εἰώθασι δέ, ὅταν πόλεμος ᾖ,
ὀκνεῖν, ἂν μὴ λαμβάνωσι τροφήν, ἄποροι δὲ ὦσιν· ἐὰν

40. μὲν ⟨ἐκκλησιάζουσι καὶ δικάζουσι⟩? Schmidtius (v. Addenda) ‖ τοὺς δὲ ci. Coraes ‖ μὴ om. $Π^2$ Ar. Thom. Bekk., del. corr. P^1, retinendum est, si verum ci. Schmidtius ‖ ζημίαν ⟨τάττειν⟩ ci. Schneiderus, ζημιοῦν ci. Coraes ‖ 41. ἂν om. $Π^1$ ‖ γίγνεται $Π^2$ Bekk.[1].

1297 b, 1. τῶν ἑτέρων post μόνων Γ ‖ μόνον P^1 $Π^2$ Ar. Bekk. (nescio an melius), μόνον. **. Conringius ‖ δεῖ κ. τ. λ.] v. quae adnotavi ad 1296 b, 35 ‖ 2. μόνον $Π^2$ Ar. Bekk. (nescio an melius) ‖ 3. ὡρισαμένου M^s, ὁρισαμένους P^1 $Π^2$ Bekk. ‖ 4. ποῖον] πόσον Buecheler ‖ ἐπιβάλλειν Ar. ‖ μικρότατον vel μετριώτατον male ci. Coraes ‖ 6. πράττειν M^s, τάττειν. **. Conringius ‖ 7. ἐὰν $Π^2$ Bekk., in P^3 est ras. inter ἐ et α et accentus spiritusque correcti sunt ‖ μήτε] μὴ $P^{2.3.}$ Q^b V^b Ald. Coraes Bekk. et pr. P^4 † ‖ ὑβρίζῃ post τις Γ ‖ 8. μηδὲ Coraes ‖ μηθὲν $Π^2$ Bekk. ‖ 9. συμβαίνει post ἀεὶ P^1 $Π^2$ Bekk. ‖ 10. ** καὶ Conringius ‖ εἰώθασιν δὲ P^1 ‖ ἦν M^s ‖ 11. ὀκνεῖν] κινεῖν Γ M^s et pr. P^1 (crx. mg. p^1), *graviter ferre* Ar.

utrosque colligere et hiis quidem mercedem acquirere, hiis autem non damnum: sic enim communicabunt omnes, illo autem modo politia fit solorum alterorum. oportet autem politiam esse quidem ex habentibus arma solis: honorabilitate autem secundum multitudinem simpliciter quidem determinata non est dicere tantum existere, sed considerantes quod quale adicit longissimum, ut participantes politia sint plures non participantibus, hoc ordinare. volunt enim pauperes etiam non participantes honoribus quietem habere, si neque aliquis molestet
ipsos neque auferatur aliquid substantiae. sed hoc non facile: 9
non enim accidit semper gratiosos esse eos, qui participant politeumate. et consueverunt autem, quando bellum fuerit, movere, si non accipiant alimentum, pauperes autem sint: si

2. *non* om. t, del. corr. m ‖ *enim* om. m ‖ 8. *ordine* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ 10. *ipsos* om. a ‖ *auferetur* a ‖ 12. *et* om. m ‖ 13. *sunt* t Alb.

(X) δὲ πορίζῃ τις τροφήν, βούλονται πολεμεῖν. ἔστι δ' ἡ πολιτεία παρ' ἐνίοις οὐ μόνον ἐκ τῶν ὁπλιτευόντων ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ὡπλιτευκότων· ἐν Μαλιεῦσι δὲ ἡ μὲν πολιτεία ἦν ἐκ τούτων, τὰς δὲ ἀρχὰς ᾑροῦντο ἐκ τῶν στρατευομένων. καὶ ἡ πρώτη δὲ πολιτεία ἐν τοῖς Ἕλλησιν ἐγένετο μετὰ τὰς βασιλείας ἐκ τῶν πολεμούντων, ἡ μὲν ἐξ ἀρχῆς ἐκ τῶν ἱππέων (τὴν γὰρ ἰσχὺν καὶ τὴν ὑπεροχὴν ἐν τοῖς ἱππεῦσιν ὁ πόλεμος εἶχεν· ἄνευ μὲν γὰρ συντάξεως ἄχρηστον τὸ ὁπλιτικόν, αἱ δὲ περὶ τῶν τοιούτων ἐμπειρίαι καὶ τάξεις ἐν τοῖς ἀρχαίοις οὐχ ὑπῆρχον, ὥστ' ἐν τοῖς ἱππεῦσιν εἶναι τὴν ἰσχύν), αὐξανομένων δὲ τῶν πόλεων καὶ τῶν ἐν τοῖς ὅπλοις ἰσχυσάντων μᾶλλον πλείους μετεῖχον τῆς πολιτείας. διόπερ ἃς νῦν καλοῦμεν πολιτείας, οἱ πρότερον ἐκά-
10 λουν δημοκρατίας· ἦσαν δὲ καὶ αἱ ἀρχαῖαι πολιτεῖαι εὐλόγως ὀλιγαρχικαὶ καὶ βασιλικαί, δι' ὀλιγανθρωπίαν γὰρ οὐκ

12. δ'] δὲ M[s] ‖ 13. *μόνων* pr. P[2] (em. corr.[3]), om. Ar. ‖ 14. *καὶ* om. Ar. et pr. P[4] ‖ *ὁπλιτευκότων* pr. P[1] ‖ 15. δ' P[1] ‖ 16. *ἐγίνετο* P[1] ‖ 18. *ἐν τοῖς ἱππεῦσιν*] *ex equestribus* (?) Guil. ‖ 19. *πολέμιος* M[s] ‖ 21. *ὡς* Γ † ‖ 22. *εἶναι τὴν ἰσχύν*] *esset robur* Guil. ‖ 24. *διόπερ — πολιτείας* om. M[s] ‖ 25. *καὶ* om. *Π*[2] Ar. Bekk. ‖ *αἱ* om. P[1] ‖ *ἀρχαὶ* P[4.6.] Q[b] V[b] L[s] Ald. †.

autem acquirat aliquis alimentum, volunt bellare. est autem politia apud aliquos non solum ex hiis, qui sunt ad arma, sed etiam ex hiis, qui fuerünt ad arma: in Maliciś autem politia quidem erat ex hiis, principatus autem eligebant ex militantibus. et prima autem politia in Graecis fuit post regna ex proeliantibus, quae quidem a principio ex equestribus (robur enim et excellentiam ex equestribus proelium habebat: sine coordinatione quidem enim inutile quod ad arma, experientiae autem de talibus et ordinationes inter antiquos non erant, quomodo in equestribus esset robur), crescentibus autem civitatibus et hiis qui in armis invalescentibus magis plures participabant politia. propter quod quidem quas nunc vocamus politias, prio-
10 res vocabant democratias: erant autem et antiquae politiae rationabiliter oligarchicae et regales, propter paucitatem enim homi-

1. *pauperes autem sint* post *alimentum* rep. pr. b (punctis del. et *vacat* superscr. rc.). ‖ autem] *enim* bcghklmnst ‖ 3. *in* om. t[a] ‖ *malieis* a, *maliciis* ghkl et pr. bcm, *militiis* n, *Malieusi* t (fors. recte), *Maliensium* t[a], *Maliensibus* Alb. ‖ 6. *quidem* in corr. ipsius librari m et eandem vocem superscr. rc. m ‖ *questibus* pr. b (crx. rc.) ‖ *robur — 7. equestribus* om. c ‖ robur] *praelium* pr. m (crx. rc.) ‖ 7. ex] *in?* ‖ 8. quidem] *autem* bcglmnt Alb. ‖ *utile* pr. b ‖ 11. *participant* m et corr. c, *communicant* pr. c ‖ 14. *oligarchie* bch klmn, *oligarchye* g, *oligarchiae* t (crx. t[a]).

εἶχον πολὺ τὸ μέσον, ὥστ' ὀλίγοι τε ὄντες τὸ πλῆθος καὶ (X) κατὰ τὴν σύνταξιν μᾶλλον ὑπέμενον τὸ ἄρχεσθαι. |

διὰ τίνα μὲν οὖν αἰτίαν εἰσὶν αἱ πολιτεῖαι πλείους, καὶ διὰ τί παρὰ τὰς λεγομένας ἕτεραι (δημοκρατία τε γὰρ οὐ μία τὸν ἀριθμόν ἐστι, καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως), ἔτι δὲ τίνες αἱ διαφοραὶ καὶ διὰ τίνα αἰτίαν συμβαίνει, πρὸς δὲ τούτοις τίς ἀρίστη τῶν πολιτειῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰπεῖν, καὶ τῶν ἄλλων ποία ποίοις ἁρμόττει τῶν πολιτειῶν, εἴρηται·
14 πάλιν δὲ [λέξαντες] καὶ κοινῇ καὶ χωρὶς περὶ ἑκάστης λέγωμεν περὶ τῶν ἐφεξῆς, λαβόντες ἀρχὴν τὴν προσήκουσαν αὐτῶν. ἔστι δὴ τρία μόρια τῶν πολιτειῶν πασῶν, περὶ ὧν δεῖ θεωρεῖν τὸν σπουδαῖον νομοθέτην ἑκάστῃ τὸ συμφέρον· ὧν XI

27. ὥστε M[s] ‖ 28. ⟨ἀσθενεῖς⟩ μᾶλλον vel simile quid ci. Schneiderus, φαῦλοι Madvigius, ⟨φαῦλοι⟩ μᾶλλον ci. Susem. ‖ 29. αἰτίαν post εἰσὶν $Π^2$ Bekk. ‖ 30. τὶ P^1 ‖ ἑτέρας $P^{2.3.}$ (in P^3 tamen ς non perspicue scriptum est), ἑτέρα V^b † ‖ 31. ἄλλων ⟨ἑκάστη⟩ ci. Schneiderus, at v. quae attuli ad III, 5. 1278 a, 27 ‖ 33. ὡς — 34. πολιτειῶν om. Γ M[s] † ‖ ἐπιτοπλεῖστον $P^{2.3.}$ ‖ 34. ποίοις post ἁρμόττει P^1 Q^b, καὶ ποίοις Ar., om. V^b ‖ πολιτῶν P^1 ‖ 35. λέξαντες aut εἰπόντες add. Γ, εἰπόντες post ἑκάστης Bas.[3], om. Π Ar. Bekk. ‖ καὶ ante κοινῇ om. Ald. et pr. P^1 (suppl. corr.[1]) ‖ περὶ] ἐπὶ ci. Sylburgius ‖ λέγομεν M[s] $P^{1.3.4.}$ Q^b V^b et corr.[1] P^2 (ω in ο mutato) † ‖ 36. αὐτῶν ante ἀρχὴν Γ ‖ 37. δὲ M[s] ‖ τῶν πολιτειῶν fort. post πασῶν Γ ‖ 38. ἑκάστῃ post συμφέρον Γ.

num non habebant multum quod medium, quare pauci existentes multitudine et secundum coordinationem magis sufferebant subici.

propter quam quidem igitur caussam sunt politiae plures, et propter quid praeter eas, quae dicuntur, aliae (democratia enim non una numero est et aliarum similiter), adhuc autem quae differentiae et propter quam caussam accidit, ad haec autem quae sit optima politiarum, dictum est: 14. rursum autem cum dixerimus et communiter et singillatim de unaquaque, dicamus de hiis quae deinceps accipientes ipsorum principium conveniens. sunt itaque tres partes politiarum omnium, de quibus oportet considerare studiosum legislatorem [considerare] conferens uni- XI

1. *habebunt* **boghklmnt** (crx. t[a]) ‖ 2. et] *etiam* post *coordinationem* Alb. ‖ 5. enim] *autem* **boglnt** et pr. **m** (crx. rc.) ‖ 7. *ad hoc* **bhm**, *ad h'* **c**, *adhuc* **agknt** Alb. ‖ 9. *et* post *communiter* om. **m** ‖ 11. *politiarum* post *omnium* codices (fort. igitur sic scribendum erat) ‖ *oportet* om. **k** ‖ 12. *considerare* ante *studiosum* om. **a**, linea suppos. del. corr. **m** ‖ *studiosum* — *considerare* om. **c** ‖ *considerare* post *legislatorem* om. **t** Alb.

(XI) ἐχόντων καλῶς ἀνάγκη την πολιτείαν ἔχειν καλῶς, καὶ τὰς πολιτείας ἀλλήλων διαφέρειν ἐν τῷ διαφέρειν ἕκαστον τούτων. ἔστι δὲ τῶν τριῶν τούτων ἓν μὲν τί τὸ βουλευόμενον περὶ τῶν κοινῶν, δεύτερον δὲ τὸ περὶ τὰς ἀρχάς (τοῦτο δ' ἐσ- 1298 a τὶν ἃς δεῖ καὶ τίνων εἶναι κυρίας, καὶ ποίαν τινὰ δεῖ γίνεσθαι τὴν αἵρεσιν αὐτῶν), τρίτον δὲ τί τὸ δικάζον. κύριον δ' ἐστὶ τὸ βουλευόμενον περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης καὶ συμμαχίας καὶ διαλύσεως, καὶ περὶ νόμων, καὶ περὶ θανάτου καὶ φυγῆς καὶ δημεύσεως, καὶ περὶ ἀρχῶν αἱρέσεως καὶ τῶν εὐθυνῶν.
2 ἀναγκαῖον δ' ἤτοι πᾶσι τοῖς πολίταις ἀποδίδοσθαι πάσας ταύτας τὰς κρίσεις ἢ τισὶ πάσας (οἷον ἀρχῇ τινὶ μιᾷ ἢ πλείοσιν, [ἢ] ἑτέραις ἑτέρας) ἢ τινὰς μὲν αὐτῶν πᾶσι τινὰς δὲ τισίν. τὸ μὲν οὖν πάντας καὶ περὶ ἁπάντων δημοτικόν· τὴν τοιαύ-

---

39. *ἀνάγκη — καλῶς* om. M[s] ‖ 41. *μὲν τί* Congrevius, *μέν τι* Π[1] Ald. Bekk. et corr.[1] P[2], *μέν τοι* P[3.4.] Q[b] V[b] et pr. P[2].
1298 a, 2. *καὶ τίνων* post *εἶναι* (?) Γ ‖ *γίγνεσθαι* Π[2] Bekk.[1], *γενέσθαι* M[s] et fort. pr. P[1] (nam *γίνε* sunt in ras.) ‖ 3. *δὲ* om. P[2] ‖ *τι* Γ P[2.3.], *τὶ* P[4], si 1297 b, 41 pronomen indefinitum retinere placeat, secludendum erit ‖ 4. *δ' ἐστι* P[1], *δέ ἐστι* M[s] ‖ 6. *καὶ περὶ ἀρχῶν αἱρέσεως* om. P[2.3.] Q[b] V[b] Ar. Ald. Bekk. et pr. P[4] (suppl. mg.) ‖ *ἀρχῶν* post *αἱρέσεως* Γ ‖ 7. *δ' ἤτοι*] *δήτοι* M[s], *δή τι* P[2] ‖ *ἀποδεδόσθαι* P[1] Π[2] Bekk. †, ceterum v. var. lect. Lat. ‖ *πάσας* om. P[1] ‖ 8. *πάσας* om. Ar. ‖ *οἷον*] *ἢ* P[4.6.] Q[b] V[b] L[s] C[o] † ‖ 9. *ἢ* post *πλείοσιν* secl. Goettlingius, post *ἑτέραις* habet Ald., del. corrector Aldinae Monacensis ‖ *ἑτέροις* C[o] ‖ *πᾶσιν* M[s].

cuique, quibus se habentibus bene necesse politiam habere bene, et politias ab invicem differre in differendo unumquodque horum. est autem trium horum unum quidem aliquid quod consiliatur de communibus, secundum autem quod circa principatus (hoc autem est quos oportet esse et quorum dominos et qualem quandam oportet fieri electionem ipsorum), tertium autem aliquid quod iudicat. dominans autem est quod consiliatur de bello et pace et compugnatione et dissolutione et de legibus et de morte et fuga et populatione et de electione principatuum
2 et correctionum. necessarium autem aut omnibus civibus dari omnia haec iudicia aut quibusdam omnia (velut principatui alicui uni aut pluribus aut aliis alia) aut quaedam quidem ipsorum omnibus, quaedam autem quibusdam. omnes quidem igitur et

---

3. trium] *unī'* a, *tertium* t (crx. t[a]) ‖ 9. *depopulatione* Alb. ‖ 10. *civibus* om. boghklmnt Alb. (recte tamen *scilicet civibus* ipse suppl. Alb.) ‖ *c̄are* g, *dare.* t[c] et ceteri codices et Alb. ‖ 11. *omnia* ante *haec* om. b ‖ 12. *ipsorum* post 13. *omnibus* m ‖ 13. *et* om. pr. m (suppl. rc.).

(XI)
την γὰρ ἰσότητα ζητεῖ ὁ δῆμος. εἰσὶ δὲ οἱ τρόποι τοῦ πάντας 3
πλείους, εἷς μὲν τὸ κατὰ μέρος ἀλλὰ μὴ πάντας ἀθρόους,
ὥσπερ ἐν τῇ πολιτείᾳ τῇ Τηλεκλέους ἐστὶ τοῦ Μιλησίου (καὶ
ἐν ἄλλαις δὲ πολιτείαις βουλεύονται αἱ συναρχίαι συνιοῦ-
σαι, εἰς δὲ τὰς ἀρχὰς βαδίζουσι πάντες κατὰ μέρος ἐκ
τῶν φυλῶν καὶ τῶν μορίων τῶν ἐλαχίστων παντελῶς, ἕως
ἂν διεξέλθῃ διὰ πάντων), συνιέναι δὲ μόνον περί τε νόμων
θέσεως καὶ τῶν περὶ τῆς πολιτείας, καὶ τὰ παραγγελλό-
μενα ἀκουσομένους ὑπὸ τῶν ἀρχόντων· ἄλλος δὲ τρόπος τὸ
πάντας ἀθρόους, συνιέναι δὲ μόνον πρός τε τὰς ἀρχαιρε-
σίας [αἱρησομένους] καὶ πρὸς τὰς νομοθεσίας καὶ περὶ πο-
λέμου καὶ εἰρήνης καὶ πρὸς εὐθύνας, τὰ δ' ἄλλα τὰς ἀρ-
χὰς βουλεύεσθαι τὰς ἐφ' ἑκάστοις τεταγμένας, αἱρετὰς
οὔσας ἐξ ἁπάντων ἢ κληρωτάς· ἄλλος δὲ τρόπος τὸ περὶ 4

13. *Τηλεκλέους* om. *Γ* et in lac. pr. M^s (suppl. rc.) † ‖ *ἐστὶν* ante *ἐν* *Γ* ‖ 14. *βούλονται* P^4 ‖ 16. *τῶν ἐλαχίστων μορίων* *Γ* ‖ 17. *ἐξέλθῃ* M^s, *διέλθῃ* Π^2 Bekk., in P^3 tamen *ἐλ* nigriore atramento in ras. scriptum est ‖ 18. *καὶ* ante *τῶν* secl. Madvigius ‖ *τῶν περὶ* in ras. P^3, *περὶ τῶν* ci. Sylburgius ‖ *τῆς* om. P^1 ‖ 19. *ἀκουομένους* *Γ* ‖ 21. *αἱρησομένους* mihi varia lectio pro 20. *πρός τε τὰς ἀρχαιρεσίας* esse videtur, *βουλευσομένους* restituendum et post 22. *εἰρήνης* traiciendum esse ci. Thurotus ‖ *καὶ περὶ* — 22. *εὐθύνας* secludenda esse ci. Spengelius ‖ 23. *βουλεύεσθαι* — 26. *ἀρχὰς* om. M^s ‖ 24. *περὶ*] *ἐπὶ* Bekk.[2].

de omnibus demoticum: talem enim aequalitatem quaerit popu-
lus. sunt autem modi eius, quod est omnes, plures, unus quidem 3
secundum partem, sed non omnes simul, sicut est in politia
Milesii (et in aliis autem politiis consiliantur conprincipatus con-
venientes, ad principatus autem vadunt omnes particulariter ex
tribubus et minimis partibus omnino, donec utique pertranseat
per omnes), convenire autem solum de legum positione et de
hiis quae de politia et responsa audientes a principibus: alius
autem modus quod omnes simul, convenire autem solum ad
electiones principatuum electuros et ad legislationes et de bello
et de pace et ad correctiones, alia autem principatus consi-
liari in singulis institutos eligibiles existentes ex omnibus vel
sortiales: alius autem modus circa principatus et correctiones 4

1. *iudicare* post *omnibus* add. mg. rc. b ‖ *demotice* t, *democraticum* t^a Alb., *et demoticum* b ‖ 2. modi] *medii* a ‖ 3. *Teleclei* post *politia* add. t, *Thalei* supplendum esse ci. Alb. ‖ 4. *conveniens* a ‖ 6. *tribus* m et pr. b (crx. mg. rc.) ‖ 7. *de legum* — 9. *solum* om. a ‖ positione] *conditione* t (crx. t^a) ‖ 9. *solum* linea suppos. del. rc. m ‖ 10. *electiones* post *principatuum* a et, nisi fallor, b ‖ *et de bello* om. Alb. ‖ 11. *consiliari* (*consiliarii* m) ante *prin-*

(XI) *τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς εὐθύνας ἀπαντᾶν τοὺς πολίτας, καὶ περὶ πολέμου βουλευσομένους καὶ συμμαχίας, τὰ δ' ἄλλα τὰς ἀρχὰς διοικεῖν αἱρετὰς οὔσας, ὅσας ἐνδέχεται [οἷον κυβερνᾶν ὁ ἄριστα ἐπιστάμενος τοῦτο], τοιαῦται δ' εἰσὶν ὅσας ἄρχειν ἀναγκαῖον*
5 *τοὺς ἐπισταμένους· τέταρτος δὲ τρόπος τὸ πάντας περὶ πάντων βουλεύεσθαι συνιόντας, τὰς δ' ἀρχὰς περὶ μηδενὸς κρίνειν ἀλλὰ μόνον προανακρίνειν, ὅνπερ ἡ τελευταία δημοκρατία νῦν διοικεῖται τρόπον, ἣν ἀνάλογόν φαμεν εἶναι ὀλιγαρχίᾳ τε δυναστευτικῇ καὶ μοναρχίᾳ τυραννικῇ. οὗτοι μὲν οὖν οἱ τρόποι*
6 *δημοκρατικοὶ πάντες, τὸ δὲ τινὰς περὶ πάντων ὀλιγαρχικόν. ἔχει δὲ καὶ τοῦτο διαφορὰς πλείους. ὅταν μὲν γὰρ ἀπὸ τιμημάτων μετριωτέρων αἱρετοί τε ὦσι καὶ πλείους διὰ τὴν μετριότητα τοῦ τιμήματος, καὶ περὶ ὧν ὁ νόμος*

---

25. *ἀπαντᾶν* ⟨*πάντας*⟩ ci. Stahrius ‖ 27. ⟨*οὐκ*⟩ *ἐνδέχεται* ⟨*κληρωτάς*⟩ Schlosserus et Schneiderus (recte, ut opinor) ‖ *οἷον* — 28. *τοῦτο* om. *Γ* P[1] *Π*[2] Ar. Bekk. et sunt glossa, quam praebet etiam mg.[3] P[2] ‖ 28. *τοιαῦτα* V[b] et, ut videtur, P[4] ‖ 30. *μηθενὸς* *Π*[2] Bekk. ‖ 31. *ανακρίνειν* M[s], *ἀνακρίνειν* pr. P[1] (spiritus erasus et *προ* in mg. additum est), *referre* Guil. † ‖ *τρόπον νῦν ἡ δημοκρατία ἡ τελευταία διοικεῖται* (?) *Γ* ‖ 32. *διοικεῖται*, sed *ι* post *ο* nigriore atramento in ras. scr. P[3] ‖ *τροιπον* P[1] ‖ 34. *πάντες*] *πάντων* pr. P[3] (crx. ead. m.) ‖ 36. *μετρίων*, ut videtur, t[c] *Γ* Ar. ‖ *αἱρετοὶ* pr. P[3], *αἵρετοὶ* corr. P[3].

Loci citati. 1298 a, 32. *φαμεν*] c. 4. 5. 1292 a, 17 sqq. b, 7 sqq. c. 6. 1293 a, 32 sqq.

Glossa. 1298 a, 27. v. varias lectiones: in mg. P[3] vox erasa est.

occurrere cives et de bello consiliaturos et compugnatione, alia autem principatus disponere eligibiles existentes, quoscunque contingit (tales autem sunt quoscunque principari necessarium
5 scientes): quartus autem modus omnes de omnibus consiliari convenientes, principatus autem de nullo iudicare, sed solum referre, quo quidem modo nunc democratia ultima dispensatur, quam proportionalem dicimus esse oligarchiae potestativae et monarchiae tyrannicae. isti quidem igitur modi sunt democra-
6 tici omnes, quosdam autem de omnibus oligarchicum. habet autem et hoc differentias plures. quando quidem enim ab honorabilitatibus mediocribus eligibiles sunt et plures propter mediocritatem honorabilitatis et, de quibus lex vetat, ne moveant,

---

cipatus bomt Alb. ‖ 5. *principatus* om. t (suppl. t[a]) ‖ 7. *diximus* Alb. ‖ 8. *igitur* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ 10. *hec* m et, ut videtur, b ‖ 11. *mediocrioribus?* ‖ *mediocritatem* post 12. *honorabilitatis* a, *mediocritatis* t (crx. t[a]) ‖ 12. quibus] *omnibus* pr. b (crx. mg. rc.).

ἀπαγορεύει μὴ κινῶσιν ἀλλ' ἀκολουθῶσι, καὶ ἐξῇ κτωμένῳ (XI) τὸ τίμημα μετέχειν, ὀλιγαρχία μὲν πολιτικὴ δέ ἐστιν ἡ τοιαύτη διὰ τὸ μετριάζειν· ὅταν δὲ μὴ πάντες τοῦ βουλεύε-
1298 b σθαι μετέχωσιν ἀλλ' αἱρετοί, [κατὰ νόμον δ' ἄρχωσιν ὥσπερ καὶ πρότερον, ὀλιγαρχικόν· ὅταν δὲ] καὶ αἱρῶνται αὐτοὶ αὑτοὺς οἱ κύριοι τοῦ βουλεύεσθαι, * καὶ [ὅταν] παῖς ἀντὶ πατρὸς εἰσίῃ καὶ κύριοι τῶν νόμων ὦσιν, ὀλιγαρχικὴν ἀναγκαῖον εἶναι τὴν τάξιν ταύτην. ὅταν δὲ τινῶν [τινές], οἷον 7
πολέμου μὲν καὶ [ὥσπερ] εἰρήνης καὶ εὐθυνῶν, πάντες, τῶν δὲ ἄλλων ἄρχοντες, καὶ οὗτοι αἱρετοί [ἢ κληρωτοί], ἀριστοκρατία

38. ἐξ η P^{4} ‖ κτωμένῳ] *possidenti* Guil. ‖ 39. δ' $Π^{2}$ Bekk., δὲ P^{1} : ἐστὶν $Π^{2}$ Bekk., om. P^{1}.

1298 b, 1. ἀλλ' — ἄρχωσιν om. M^{s} ‖ ἄρχωσιν] v. var. lect. Lat. ‖ αἱρτοὶ P^{1} ‖ δ'] τ' Corаes ‖ 2. πρότερον, ⟨ἀριστοκρατικῶς⟩ Boiesenus, πρότερον, ⟨ὅταν μὲν ἐκ πάντων, ἀριστοκρατικῶς⟩ et postea ὅταν δὲ ⟨ἐκ τινῶν, ἰδίως ὀλιγαρχικόν⟩ voce 3. ὅταν non seclusa olim ci. Susem., at forsitan aut nihil mutandum sit aut sufficiat πρότερον, ⟨μᾶλλον⟩, v. Addenda ‖ καὶ ante αἱρῶνται om. Γ P^{4}, non vertit Ar. ‖ 3. αὑτοὺς M^{s} P^{4} et ante 2. αἱρῶνται Γ ‖ 4. ὀλιγαρχικωτέραν Garvius, ⟨μᾶλλον⟩ ὀλιγαρχικὴν Spengelius, δυναστευτικὴν ci. Schneiderus, ὀλιγαρχικωτάτην vel ὀλιγαρχί-⟨αν δυναστευτι-⟩κὴν ci. Coraes, ⟨δυναστείαν⟩ ὀλιγαρχικὴν Schmidtius ‖ 5. τινές secl. Camerarius, ⟨μὲν πάντες τινῶν δὲ⟩ τινές ci., sed ipse Camerarium sequi mavult Spengelius ‖ 6. μὲν etsi transponere non audeo, tamen ante 5. οἷον scriptum esse malim ‖ καὶ ὥσπερ] ὥσπερ καὶ Γ, καὶ ὑπὲρ $P^{1.3.}$ $Π^{3}$, ὑπὲρ P^{2}, καὶ Ar. (?) Victorius$^{1.2.}$ Bekk., mihi ὥσπερ varia lectio pro 5. οἷον esse videtur ‖ 7. ἢ κληρωτοί — 8. αἱρετοὶ om. M^{s} ‖ ἢ κληρωτοί secl. Brandisius l. l. p. 1633.

sed sequantur, et liceat possidenti honorabilitatem participare, oligarchia quidem, politica autem est talis propter moderare: quando autem non omnes eo, quod est consiliari, participant, sed electi, secundum legem autem principantur, sicut et prius, oligarchicum: quando autem ipsos eligunt ipsi qui domini eius, quod est consiliari, et quando puer pro patre ingreditur et domini legum sunt, oligarchicum necessarium esse ordinem hunc. quando autem quorundam quidam, puta belli quidem sicut et 7
pacis et correctionum, omnes, aliorum autem principes, et isti eligibiles vel sortiales, aristocratia est politia. si autem quorun-

2. *politica* b, *politia* t Alb., *politicam* m ‖ 3. quando] *quoniam* a ‖ 4. *principantur* t^{c}, *participant* **abcghklnt** Alb., *participare* m ‖ *etenim secundum votum* ante *sicut* add. mg. rc. b ‖ 6. *consiliativum* Alb. ‖ 8. *quidem* a, om. **bcghklmnt** Alb. et mg. Ald. Mon. ‖ *pura* a, om. k ‖ 9. *et* ante *omnes* add. et *autem* om. Alb., *autem* post *omnes* add. pr. m ‖ 10. *vel* ante *politia* add. t Alb.

(XI) ἡ πολιτεία. ἐὰν δ' ἐνίων μὲν αἱρετοὶ ἐνίων δὲ κληρωτοί (καὶ κληρωτοὶ ἢ ἁπλῶς ἢ ἐκ προκρίτων), ἢ κοινῇ αἱρετοὶ καὶ κληρωτοί, τὰ μὲν πολιτείας ἀριστοκρατικῆς ἐστὶ τούτων, τὰ δὲ πολιτείας αὐτῆς. διῄρηται μὲν οὖν τὸ βουλευόμενον πρὸς τὰς πολιτείας τοῦτον τὸν τρόπον, καὶ διοικεῖται ἑκάστη
8 πολιτεία κατὰ τὸν εἰρημένον διορισμόν· συμφέρει δὲ δημοκρατίᾳ τε τῇ μάλιστ' εἶναι δοκούσῃ δημοκρατίᾳ ἡ νῦν (λέγω δὲ τοιαύτην ἐν ᾗ κύριος ὁ δῆμος καὶ τῶν νόμων ἐστίν) πρὸς τὸ βουλεύεσθαι βέλτιον [τε] τὸ αὐτὸ ποιεῖν ὅπερ ἐπὶ τῶν δικαστηρίων ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις (τάττουσι γὰρ ζημίαν τούτοις οὓς βούλονται δικάζειν, ἵνα δικάζωσιν, οἱ δὲ δημοτικοὶ μισθὸν τοῖς ἀπόροις), τοῦτο δὲ καὶ περὶ τὰς ἐκκλησίας ποιεῖν (βουλεύονται γὰρ βέλτιον κοινῇ βουλευόμενοι πάντες, ὁ μὲν

8. *μὲν* ante *ἡ* add. Q^b V^b Bekk., *μέν ἐστι* add. Victorius[1], *μέν ἐστιν* add. Vict.[2], *ἐστὶν* fort. add. *Γ* ‖ *ἡ*] *ἢ* *Π*[2] Ar. Alb. Thom. Vict.[2] Bekk., om. Victorius[1] ‖ *ἐνίων* ⟨*κληρωτοὶ ἢ ἐνίων*⟩ *μὲν* ci. Susem. ‖ 10. *τούτων ἐστὶ πολιτείας ἀριστοκρατικῆς* (?) *Γ* ‖ 11. *αὐτῆς* ante *πολιτείας* *Γ*, *αὐτοῖς* M^s W^b Ald., om. P^{4.6.} L^s † ‖ 12. *διοικεῖ* *Π* Bekk., *διοίσει* Congrevius † ‖ 13. *διορισμόν*] *τρόπον* *Γ* M^s et post *δημοκρατία* pr. P[1] (crx. mg. p[1], et *τρόπον* punctis deletum est) † ‖ *δημοκρατίᾳ τε* abundare monet Spengelius ‖ 14. *τε* secludendum esse ci. Schneiderus, om. Bekk.[2] ‖ *δοκοῦσι* P[4] et pr. P[3] (crx. rc.), *δοκύσῃ* Ald. ‖ *ἡ* om. *Π*[2] Ar. Bekk., *τῇ* crx. Schneiderus, *ἧ*? Susem. ‖ 16. *τε* del. Schneiderus, om. Bekk. ‖ *τὸ* add. Ar. ‖ *ὅπερ* fortasse post *δικαστηρίων* traiciendum esse ci. Susem. ‖ 18. *βουλεύονται* M^s Q^b V^b † ‖ *οἱ — δημοτικοὶ*] *ἡ — δημοκρατία* Lambinus ‖ 19. *ταὐτὸ* Lambinus, *hoc idem* Ar. ‖ 20. *βουλεύσονται* *Π*[2] Ar. Lambin. Bekk.

dam quidem eligibiles, quorundam autem sortiales (et sortiales vel simpliciter vel ex praeiudicatis) aut communiter eligibiles et sortiales, haec quidem horum sunt politiae aristocraticae, haec autem ipsius politiae. divisum est quidem igitur quod consiliatur ad politias hoc modo, et disponitur quaelibet politia
8 secundum dictum modum: expedit autem democratiae, quae maxime esse videtur democratia, quae nunc (dico autem talem, in qua dominus populus et legum est), ad consiliari meliusque ipsum facere, quod quidem in praetoriis in oligarchiis (statuunt enim damnum hiis, quos volunt iudicare, ut iudicent, demotici autem mercedem egenis), hoc autem et circa congregationes facere (consiliantur enim melius communiter consiliantes

2. vel] *aut* Alb. ‖ aut] *vel* t Alb. ‖ 3. et] *vel* m ‖ *hee* aut *hoc* a, *hue* t[a] Alb. ‖ *aristocratie* ac, *aristocracie* gkl ‖ 4. *hae* t[1] Alb. ‖ 6. *autem* om. c ‖ 7. *esse* post *videtur* ab ‖ 8. meliusque] *melius quod* s ‖ 11. *democracia* m, *democratici* Alb. ‖ *haec* mt ‖ 12. *faciunt* rc. m.

δῆμος μετὰ τῶν γνωρίμων, οὗτοι δὲ μετὰ τοῦ πλήθους), συμφέρει δὲ καὶ τὸ αἱρετοὺς εἶναι τοὺς βουλευομένους ἢ κληρωτοὺς ἴσους ἐκ τῶν μορίων, συμφέρει δὲ κἂν ὑπερβάλλωσι πολὺ κατὰ τὸ πλῆθος οἱ δημοτικοὶ τῶν πολιτικῶν, ἢ μὴ πᾶσι διδόναι μισθόν, ἀλλ' ὅσοι σύμμετροι πρὸς τὸ τῶν γνωρίμων πλῆθος, ἢ ἀποκληροῦν τοὺς πλείους· ἐν δὲ ταῖς ὀλιγαρχίαις 9 ἢ προαιρεῖσθαί τινας ἐκ τοῦ πλήθους, ἢ κατασκευάσαντας ἀρχεῖον οἷον ἐν ἐνίαις πολιτείαις ἐστὶν οὓς καλοῦσι προβούλους ἢ νομοφύλακας, [καὶ] περὶ τούτων χρηματίζειν, περὶ ὧν ἂν οὗτοι προβουλεύσωσιν (οὕτω γὰρ μεθέξει ὁ δῆμος τοῦ βουλεύεσθαι, καὶ λύειν οὐδὲν δυνήσεται τῶν περὶ τὴν πολιτείαν), ἔτι [ἢ] ταὐτὰ ψηφίζεσθαι τὸν δῆμον ἢ μηδὲν ἐναντίον τοῖς εἰσφερομένοις, ἢ τῆς συμβουλῆς μὲν μεταδιδό- (XI)

22. *βουλευσομένους* Lambinus ‖ 23. *ἴσως Π²* p¹ Ar. Bekk. ‖ *μορίων*] *γνωρίμων* corr. Ald. Mon. (male) ‖ *κἂν*] *ἂν*(?) *Γ* ‖ *πολλοὶ* Mˢ ‖ 24. *πολιτῶν* ci. Schneiderus ‖ 25. *τῶν γνωρίμων* post 26. *πλῆθος* (?) *Γ* ‖ 27. *προσαιρεῖσθαι* Susem. ‖ *κατασκευάσαι* Schneiderus, *κατασκευάσασθαι* Lambinus, *constituere* Ar. ‖ 28. *ἐν* om. *Π²* † ‖ 29. *προβολους* pr. P¹ (em. corr.¹), *praemissos* Guil. ‖ *ἢ*] *καὶ Π* Ar. Bekk. ‖ *καὶ* om. Thom., secludendum esse ci. Coraes ‖ 30. *προβουλεύωσιν* pr. Mˢ ‖ 31. *οὐθὲν Π²* Bekk. ‖ 32. *ἢ* add. *Π²* Ar. Bekk. ‖ *ταυτὰ* P¹, *ταῦτα* Ar. („*illa*") ‖ *μηθὲν* P²·³· Qᵇ Vᵇ Ald. Bekk., *μηθ'* P⁴ ‖ 33. *τοῖς εἰσφερομένοις*, sed *οι* in utraque voce in ras. P¹ ‖ *τῆς*] *τοῖς Γ* Wᵇ Lˢ Ald. † ‖ *συμβούλοις Γ* † ‖ *μὲν* om. pr. P¹ (suppl. corr.¹).

omnes, populus quidem cum insignibus, isti autem cum multitudine), expedit autem et eligibiles esse consiliarios vel sortiales aequales ex partibus, expedit autem, si excedant multum secundum multitudinem demotici super politicos, aut non omnibus dare mercedem, sed quot commensurati ad multitudinem insignium, aut exsortes facere plures: in oligarchiis autem 9 aut praeeligi quosdam ex multitudine aut praeparantes principatum, velut in quibusdam politiis est, quos vocant praemissos vel legis servatores, et de hiis negotiari, de quibus utique isti praeconsiliaverint (sic enim participabit populus eo, quod est consiliari, et solvere nihil poterit eorum quae circa politiam), adhuc eadem sententiare populum aut nihil contrarium hiis, quae inferuntur, aut consiliariis quidem tradere omnibus, consiliari

1. quidem cum] *quidem enim* a ‖ 2. *expediat* Alb. ‖ 6. aut] *quod* a ‖ *exortes* a, *ex sorte* tᵃ Alb. ‖ 9. *leges* **cghlm** et pr. b, *eligi* a ‖ *preconsiliaverunt* **agkm**, *praeconciliaverint* t (crx. tᵃ) ‖ 10. quod] *quo* a ‖ 12. eadem] *autem* a ‖ sententiare] *ñuare* a ‖ *qui* **bhklmt** Alb., *quidem* a ‖ 13. *quidem* — 439, 1. *autem* om. c.

(XI)

10 ναι πᾶσι, βουλεύεσθαι δὲ τοὺς ἄρχοντας, καὶ τὸ ἀντικείμενον δὲ τοῦ ἐν ταῖς πολιτείαις γινομένου δεῖ ποιεῖν [τὸ πλῆθος], ἀποψηφιζόμενον μὲν γὰρ κύριον [εἶναι] δεῖ ποιεῖν τὸ πλῆθος, καταψηφιζόμενον δὲ μὴ κύριον, ἀλλ' ἐπαναγέσθω πάλιν ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας (ἐν γὰρ ταῖς πολιτείαις ἀνεστραμμένως ποιοῦσιν· οἱ γὰρ ὀλίγοι ἀποψηφισάμενοι μὲν κύριοι, καταψηφισάμενοι δὲ οὐ κύριοι, ἀλλ' ἐπανάγεται εἰς τοὺς πλείους αἰεί). περὶ μὲν οὖν τοῦ βουλευομένου καὶ τοῦ κυρίου δὴ τῆς 1299 a

XII πολιτείας τοῦτον διωρίσθω τὸν τρόπον· ἐχομένη δὲ τούτων ἐστὶν ἡ περὶ τὰς ἀρχὰς διαίρεσις. ἔχει γὰρ καὶ τοῦτο τὸ μόριον τῆς πολιτείας πολλὰς διαφοράς, πόσαι τε ἀρχαί, καὶ κύριαι τίνων, καὶ περὶ χρόνου, πόσος ἑκά- 15

35. γινομένου ante ἐν (?) Γ, γιγνομένου Π² Bekk.¹ ‖ τὸ πλῆθος om. Π¹·³· Ar. Bekk. ‖ 36. ἀποψηφιζόμενον — ποιεῖν om. P⁴·⁶· Rᵇ Vᵇ Lˢ Cᶜ Ar. Ald. et pr. P³ Qᵇ (suppl. mg. rc. Qᵇ nec non mg. rc. P³, at hic postea supplementum erasum est) ‖ εἶναι om. Π¹ Bekk. ‖ δεῖ ante κύριον P² et mg. rc. P³ ‖ 37. ἐπανάγεσθαι ci. Sylburgius ‖ 38. ἀντεστραμμένως Rᵇ Bekk. et rc. Qᵇ ‖ 39. μὲν om. pr. P³ (suppl. rc.) ‖ 40. ἐπανάγεται] v. var. lect. Lat. ‖ πλείστους P¹ Π² Bekk. ‖ ἀεί Bekk.².

1299 a, 1. δὴ Γ P⁴ Lˢ Cᶜ et haud dubie Ar., qui vocem non vertit, δεῖ Mˢ P¹·²·³·⁶· Qᵇ Vᵇ Wᵇ Ald., δὲ ci. Sylburgius ‖ 2. τοῦτον — 4. πολιτείας om. Mˢ ‖ τοῦτον post διωρίσθω Γ ‖ διωρίσθαι P¹·²·³·⁶· Qᵇ Vᵇ Wᵇ Lˢ Ald. † ‖ ἐχομένην P⁴ ‖ 5. κύριαι post τίνων Γ.

10 autem principes, et oppositum autem eius, quod fit in politiis, oportet facere, absolventem quidem enim per sententiam dominans oportet facere multitudinem, condemnantem autem per sententiam non dominam, sed referatur rursum ad principes (in politiis enim e converso faciunt: pauci enim absolventes quidem domini, condemnantes autem non domini, sed reducitur ad plures semper).

de consiliante quidem igitur et dominante utique politiae

XII determinatum sit hoc modo: 15. habita autem hiis est quae circa principatus divisio. habet enim et haec pars politiae multas differentias, quot principatus et quorum domini et de tempore, quantum uniuscuiusque principatus (hii quidem enim sex

1. autem principes] *quidem principes* bghklmnt (crx. tˢ) ‖ 2. *dominam* t Alb. ‖ 3. *facere* post *multitudinem* a ‖ 4. *dominum* abcghkmn, *donum* l ‖ 5. enim] *autem* rc. b ‖ e converso] *contra vel e converso* Alb., *contra* t ‖ 6. *reducitur* tᶜ, *reducetur* codices et Alb. ‖ 7. *semper* om. Alb. ‖ 8. *et* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ 9. *habitum* t Alb. ‖ autem] *enim* bcghklmn, om. t ‖ *est* post *que* c, om. b ‖ 11. *et* ante *de* om. c ‖ 12. quantum] *qualiter* a.

στης ἀρχῆς (οἱ μὲν γὰρ ἑξαμήνους, οἱ δὲ δι' ἐλάττο- (XII)
νος, οἱ δ' ἐνιαυσίας, οἱ δὲ πολυχρονιωτέρας ποιοῦσι
τὰς ἀρχάς), καὶ πότερον εἶναι δεῖ τὰς ἀρχὰς ἀιδίους ἢ
πολυχρονίους ἢ μηδέτερον ἀλλὰ πλεονάκις τοὺς αὐτούς, ἢ
μὴ τὸν αὐτὸν δὶς ἀλλ' ἅπαξ μόνον, ἔτι δὲ περὶ τὴν κα- 2
τάστασιν τῶν ἀρχῶν, ἐκ τίνων δεῖ γίνεσθαι καὶ ὑπὸ τίνων
καὶ πῶς. περὶ πάντων γὰρ τούτων δεῖ δύνασθαι διελεῖν
κατὰ πόσους ἐνδέχεται γενέσθαι τρόπους, κἄπειτα προσαρ-
μόσαι, ποίαις ποῖαι πολιτείαις συμφέρουσιν. ἔστι δὲ οὐδὲ τοῦτο
διορίσαι ῥᾴδιον, ποίας δεῖ καλεῖν ἀρχάς· πολλῶν γὰρ ἐπι-
στατῶν ἡ πολιτικὴ κοινωνία δεῖται, διόπερ ⟨οὐ⟩ πάντας οὔτε
τοὺς αἱρετοὺς οὔτε τοὺς κληρωτοὺς ἄρχοντας θετέον, οἷον τοὺς
ἱερεῖς πρῶτον (τοῦτο γὰρ ἕτερόν τι παρὰ τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς
θετέον), ἔτι δὲ καὶ χορηγοὶ καὶ κήρυκες, αἱροῦνται δὲ καὶ
πρεσβευταί. εἰσὶ δὲ αἱ μὲν πολιτικαὶ τῶν ἐπιμελειῶν, ἢ πάν- 3

---

8. *καὶ — ἀρχὰς* om. *Γ* M^s et pr. P^1 (suppl. mg.) † ‖ 12. *περὶ — τούτων* in ras. P^3 ‖ 13. *ἐνδέχεται*, sed *ται*, ut videtur, in ras. P^1 ‖ *γενέσθαι*] *fieri* Guil. Ar. ‖ *ἔπειτα* fort. *Γ* † ‖ 14. *ποίαις* om. P^6 Q^b V^b L^s et pr. P^4 (suppl. mg.) † ‖ *ποῖαι* om. Ar., *ποῖοι* vel *ποῖα* malit Susem. ‖ *πολιτείαις* Ar. et corr. P^1 (i. e., ut videtur, corr.[1]), *πολιτεῖαι* *Γ* M^s $Π^2$ Bekk. et pr. P^1 ‖ *οὐδὲ* om. P^4 ‖ *τοῦτο διορίσαι* post 15. *ῥᾴδιον* *Γ* ‖ 16. ⟨*οὐ*⟩ Rassovius ‖ 17. *ἄρχοντας* post *θετέον* (?) *Γ* ‖ *θετέον* — 18. *πολιτικὰς* om. pr. P^2 (nam *ωτοὺς* — 18. *γὰρ* in mg. et cetera in erasis scripta sunt: suppl. corr.[1], ut videtur) ‖ 18. *περὶ* M^s ‖ 19. *δὲ* post *ἔτι* om. *Γ* ‖ *καὶ* post *ἔτι δὲ* om. $Π^2$ Ar. Bekk. ‖ *ἑροῦνται* M^s ‖ 20. *πρεσβευτάς* Congrevius ‖ *ἐπιμελῶν* pr. P^3 (crx. et in textu et in mg. rc.).

mensium, hii autem per minus, hii autem annuales, hii autem
diuturniores faciunt principatus) perpetuos vel multi temporis
vel neutrum, sed saepe eosdem vel non eundem bis, sed semel
solum, adhuc autem circa institutionem principatuum, ex qui- 2
bus oportet fieri et a quibus et qualiter. de omnibus enim hiis
oportet posse dividere, secundum quot contingit fieri modos, et
deinde coaptare qualibus quales politiae expediant. est autem
neque facile hoc determinare, quales oportet vocare principatus: multis enim praeceptoribus politica communitas indiget,
propter quod quidem omnes neque electos neque sortiales ponendum principes, puta sacerdotes primo (hoc enim alterum
aliquid praeter politicos principatus ponendum), adhuc et distributores et praecones, eliguntur autem et legati. sunt autem hae 3

---

5. *enim* post *hiis* Alb. ‖ 6. *et* t[c], om. codices et Alb. ‖ 7. qualibus] *qualꝫ* pr. bm (crx. rc.) ‖ 11. *hec* b et post *enim* m.

(XII) των τῶν πολιτῶν πρός τινα πρᾶξιν, οἷον στρατηγὸς στρατευομένων, ἢ κατὰ μέρος, οἷον ὁ γυναικονόμος ἢ παιδονόμος· αἳ δ' οἰκονομικαί (πολλάκις γὰρ αἱροῦνται σιτομέτρας)· αἳ δ' ὑπηρετικαί, καὶ πρὸς ἅς, ἂν εὐπορῶσι, τάττουσι δούλους. μάλιστα δ' ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν ἀρχὰς λεκτέον ταύτας ὅσαις ἀποδέδοται βουλεύσασθαί τε περί τινων καὶ κρῖναι καὶ ἐπιτάξαι, καὶ μάλιστα τοῦτο· τὸ γὰρ ἐπιτάττειν ἀρχικώτερόν ἐστιν. ἀλλὰ ταῦτα διαφέρει πρὸς μὲν τὰς χρήσεις οὐδὲν ὡς εἰπεῖν (οὐ γάρ πω κρίσις γέγονεν ἀμφισβητούντων περὶ τοῦ ὀνόματος), ἔχει δέ τινα ἄλλην διανοητικὴν πραγματείαν.

4 ποῖαι δὲ [αἱ] ἀρχαὶ καὶ πόσαι ἀναγκαῖαι εἰ ἔσται πόλις, καὶ ποῖαι ἀναγκαῖαι μὲν οὒ χρήσιμοι δὲ πρὸς σπουδαίαν πολι-

21. *στρατηγοὺς* P[2] ‖ 23. *αἱροῦνται*, sed *οῦντα* in ras. P[1] ‖ 24. *καὶ* om. Victorius Bekk., non vertit Ar. ‖ 25. *λεκτέον*] *θετέον* fort. *Γ* † ‖ 26. *ἀποδίδοται Γ*, *ἀποδέδονται* P[4] † ‖ *ἐπιττάττειν* pr. M[s] ‖ 27. *καὶ* om. pr. P[1] (suppl. corr.[1]) ‖ *ἀρχικώτατόν* Bekk.[2] ‖ 28. *οὐθὲν Π*[2] Bekk. ‖ 29. *πω*] *unquam* (?) Guil. † ‖ 30. *τοῦ*] *τὸν* pr. P[2] (em. corr.[1], ut videtur), om. P[1] ‖ *δέ τιν'* P[2.3.] V[b] Ald. Bekk., *δ' ἔτι γ'* Q[b] ‖ 31. *δ' Π*[2] Bekk. ‖ *αἱ* om. *Π*[1.3.] Bekk. ‖ 32. *μὲν. οὐ* P[2.3.], *μὲν οὐ.* et *οὐ* quidem in ras. P[4], *μὲν, οὐ* Ald.

quidem politicae curarum, vel omnium civium ad quandam operationem, velut dux exercitus militantium, vel secundum partem, velut gynaeconomus vel pueronomus: hae autem yconomicae (saepe enim eligunt frumenti mensuratores): hae autem ministeriales et ad quas, utique abundaverint, ordinant servos. maxime autem, ut simpliciter est dicere, principatus dicendum hos, quibuscunque attribuitur consiliari de aliquibus et iudicare et praecipere, et maxime hoc: praecipere enim magis principativum est. sed haec differunt ad opportunitates quidem nihil, ut est dicere (non enim unquam iudicium fuit altercantium de nomine), habent autem quoddam aliud intellectuale negotium.

4 quales autem principatus et quot necessarii, si erit civitas, et quales necessarii quidem non, opportuni autem ad studiosam

2. *vel* om. a ‖ 3. *velut* om. t ‖ *gynetonomus* ab et rc. m, *ginetonomus* Alb. ‖ *puranomus* a, *puotonomus* pr. b, *puerorum* mg. rc. b, *puoconomus* pr. m, *puerotonomus* rc. m ‖ 4. enim] *etiam* Alb. ‖ 5. *quos* a ‖ *habundaverit* a, *ordinaverint* m ‖ 6. dicendum] *ponendum* a (fors. recte) ‖ 8. *praecipue* a ‖ *principatuum* bchklmnt Alb. ‖ 9. *hee* beghkl, *he* n, *hae* t (crx. t[a]) ‖ 10. unquam] *utique quam* gn ‖ 12. autem] *enim* a ‖ si erit] *sicut* a ‖ 13. *quales necessarii* om. a ‖ quidem] *quod* pr. m (crx. rc.) ‖ *ad* om. pr. b (suppl. rc.).

τείαν, μᾶλλον ἂν τις ἀπορήσειε πρὸς ἅπασάν τε δὴ πολιτείαν καὶ δὴ καὶ τὰς μικρὰς πόλεις. ἐν [μὲν] γὰρ δὴ (XII) ταῖς μεγάλαις ἐνδέχεταί τε καὶ δεῖ μίαν τετάχθαι πρὸς ἓν ἔργον (πολλούς τε γὰρ εἰς τὰ ἀρχεῖα ἐνδέχεται βαδίζειν διὰ τὸ πολλοὺς εἶναι τοὺς πολίτας, ὥστε τὰς μὲν διαλείπειν πολὺν χρόνον τὰς δ' ἅπαξ ἄρχειν, καὶ βέλτιον ἕκαστον ἔργον τυγχάνει τῆς ἐπιμελείας μονοπραγματούσης 1299 b ἢ πολυπραγματούσης)· ἐν δὲ ταῖς μικραῖς ἀνάγκη συνάγειν εἰς ὀλίγους πολλὰς ἀρχάς (διὰ γὰρ ὀλιγανθρωπίαν οὐ ῥᾴδιόν ἐστιν ἐν ταῖς ἀρχαῖς πολλοὺς εἶναι· τίνες γὰρ οἱ τούτους ἔσονται διαδεξόμενοι πάλιν;). δέονται δ' ἐνίοτε τῶν αὐτῶν ἀρχῶν καὶ νόμων αἱ μικραὶ ταῖς μεγάλαις· πλὴν

33. δὴ] δεῖ pr. P³ (crx. rc.), om. Γ ‖ 34. δὴ ante καὶ om. Γ ‖ ⟨πρὸς⟩ τὰς ex vet. trsl. ci. Schneiderus ‖ μὲν add. P¹ Π² Ar. Bekk. ‖ 35. τετάχθαι] *ordinari* Guil. ‖ 36. τε om. Mˢ ‖ εἰς τὰ ἀρχεῖα post βαδίζειν Γ ‖ ἀρχαῖα (ut videtur) P³ ‖ 37. τοὺς μὲν — 38. τοὺς δ' Victorius², rec. Bekk.² ‖ 39. τυγχάνειν corr.¹ P¹ ‖ μονοπραγμονούσης ci. Schneiderus.

1299 b, 1. ἢ om. Mˢ ‖ πολυπραγματοῦσαν Mˢ, πολυπραγμονούσης Ald., id quod non improbat Schneiderus ‖ 2. εἰς post ὀλίγους P¹ ‖ πολὰς Mˢ ‖ δια P¹ ‖ 3. ἔστι Π² Bekk. ‖ πολλοὺς ante ἐν Π² Bekk. ‖ οἱ post 4. ἔσονται transponendum esse ci. Goettlingius ‖ οἱ τούτους post 4. ἔσονται Γ ‖ 4. τούτοις P⁴ Ald. Goettlingius ‖ πάλιν] *successive* ante διαδεξόμενοι Guil. ‖ δὲ Mˢ.

politiam, magis utique quis dubitabit ad omnem politiam et etiam ad parvas civitates. in magnis enim utique contingit et oportet unum ordinari ad unum opus (multosque enim contingit ire ad principatus propter multos esse cives, ut sit hos quidem intermittere multo tempore, hos autem semel principari, et melius unumquodque opus sortitur cura circa unum intenta quam circa multa): in parvis autem necesse congregare in paucos multos principatus (propter paucitatem enim hominum non facile est in principatibus multos esse: qui enim erunt, qui hos successive suscipient iterum?). indigent autem aliquando eisdem principatibus et legibus parvae cum magnis: verumtamen hae

1. *dubitat* boghklmnt Alb. ‖ 4. *principatum* aboghlmnt Alb. ‖ 5. *interm' tē* a (inter *m* et *t* est ras. et ' et ˜ superscr. rc.), *interimere* pr. b (crx. in mg. rc.³, ut videtur) ‖ 6. cura circa] *circa* pr. m, *cura* rc. m ‖ 7. *congregare* post *paucos* Alb. ‖ 10. *suscipiunt* boghklmnt, *suscipiant* Alb. ‖ iterum] *verum* eghkln et pr. bm (crx. rc. b) ‖ *indigent* post *autem* Alb., *indiget* a ‖ 11. *prave* a.

(XII) αἳ μὲν δέονται πολλάκις [τῶν] αὐτῶν, ταῖς δ' ἐν πολλῷ χρόνῳ τοῦτο συμβαίνει. διόπερ οὐδὲν κωλύει πολλὰς ἐπιμελείας ἅμα προστάττειν (οὐ γὰρ ἐμποδιοῦσιν ἀλλήλαις), καὶ πρὸς τὴν ὀλιγανθρωπίαν ἀναγκαῖον τὰ ἀρχεῖα οἷον
6 ὀβελισκολύχνια ποιεῖν. ἐὰν οὖν ἔχωμεν λέγειν πόσας ἀναγκαῖον ὑπάρχειν πάσῃ πόλει, καὶ πόσας οὐκ ἀναγκαῖον μὲν δεῖ δ' ὑπάρχειν, ῥᾷον ἄν τις εἰδὼς ταῦτα συνάγοι ποίας ἁρμόττει συνάγειν ἀρχὰς εἰς μίαν ἀρχήν. [ἁρμόττει] δὲ καὶ τοῦτο μὴ λεληθέναι, ποῖα ⌊δεῖ⌋ κατὰ τόπον ἀρχεῖα πολλῶν ἐπιμελεῖσθαι καὶ ποίων πανταχοῦ μίαν ἀρχὴν εἶναι κυρίαν, οἷον εὐκοσμίας πότερον ἐν ἀγορᾷ μὲν ἀγορανόμον, ἄλλον δὲ κατ' ἄλλον τόπον, ἢ πανταχοῦ τὸν

6. *τῶν* secl. Fr. Thurotus ‖ 7. *διὰ το διὰ πολλοῦ συμβαίνειν τὴν τούτων χρῆσιν* post *συμβαίνει* add. P² ‖ *οὐθὲν* Π² Bekk. ‖ 8. *ἀλλήλας* Camerarius ‖ 10. *ἔχωμεν* in ras. P¹ ‖ 11. *ὑπάρχει* Mˢ P⁴ ‖ *πᾶσι* pr. Mˢ ‖ 12. *μὲν* om. P⁴ Ald. † ‖ *δεῖ*] estne haec vox sana? haesit in ea iam Camerarius, et *χρήσιμον* potius expectari recte monet Schneiderus, ⟨*λυσιτε-*⟩*λεῖ* vel ⟨*ἐπωφε-*⟩*λεῖ* haud male ci. Schmidtius ‖ *ὑπάρχει* P⁴ ‖ *ῥᾴδιον* Γ ‖ *συνάγοι*, sed *ο* in ras. P⁴, *συνάγῃ* Mˢ et pr. P¹ (em. corr.¹), *συνάγει* Qᵇ Vᵇ †, *συνίδοι* Boiesenus ‖ 13. *ἁρμόττειν* Mˢ ‖ *ἀρχὰς* ante *ἁρμόττει* (?) Γ ‖ 14. *ἁρμόττει — δεῖ*] *δεῖ — ἁρμόττει* Ar. ‖ ⟨*ἢ μὴ*⟩ *ἁρμόττει*, ⟨*δεῖ*⟩ ci. Camerarius, nescio an recte: possis etiam *δεῖ* solum conicere ‖ *ποῖα* — 15. *πολλῶν*] *ποίων — πολλὰ* Thurotus, *ποίων — πολλὰς ἀρχὰς* Spengelius ‖ 15. *δὲ* post *πολλῶν* add. Mˢ.

Glossa. 1299 b, 7. v. var. lect.

quidem indigent saepe eisdem, aliis autem in multo tempore hoc accidit. propter quod quidem nihil prohibet multas curas simul praecipere (non enim impedient invicem), et ad paucitatem hominum necessarium principatus velut obeliscolychnia facere.
6 si igitur habeamus dicere, quot necessarium existere omni civitati et quot non necessarium quidem, oportet autem existere, facile utique quis sciens haec colliget, quales principatus congruit congregare in unum principatum. congruit autem et hoc non latere, quales oportet secundum locum principatus de multis curare et qualium ubique unum principatum esse dominum, puta boni ornatus utrum in foro quidem fori praefectum, alium

3. *simul* om. Alb. ‖ *impediunt* bcghklmnt (crx. tᵃ) ‖ *invicem* om. t ‖ 4. *obeliskoliknia* a, *obelisko lykhnia* b, *obelici lichnia* c, *obeliskolykma* pr. m, *obeliskolyknia* rc. m ‖ 6. quot non] *quod a* a ‖ 7. utique] *autem* t ‖ *hoc* abcghklt (crx. tᵃ) ‖ *colligit* bcghklmnt ‖ 10. *curuare* a ‖ 11. *esse* post *ornatus* add. t.

αὐτόν· καὶ πότερον κατὰ τὸ πρᾶγμα δεῖ διαιρεῖν ἢ κατὰ (XII)
τοὺς ἀνθρώπους, λέγω δ' οἷον ἕνα τῆς εὐκοσμίας, ἢ παίδων
ἄλλον καὶ γυναικῶν· καὶ κατὰ τὰς πολιτείας δέ, πότερον 7
διαφέρει καθ' ἑκάστην καὶ τὸ τῶν ἀρχῶν γένος ἢ οὐδέν, οἷον
ἐν δημοκρατίᾳ καὶ ὀλιγαρχίᾳ καὶ ἀριστοκρατίᾳ καὶ μοναρχίᾳ πότερον αἱ αὐταὶ μέν εἰσιν ἀρχαὶ κύριαι, οὐκ ἐξ
ἴσων δ' οὐδ' ἐξ ὁμοίων, ἀλλ' ἑτέρων ἐν ἑτέραις, οἷον ἐν μὲν
ταῖς ἀριστοκρατίαις ἐκ πεπαιδευμένων, ἐν δὲ ταῖς ὀλιγαρχίαις ἐκ τῶν πλουσίων, ἐν δὲ ταῖς δημοκρατίαις ἐκ τῶν
ἐλευθέρων, ἢ τυγχάνουσι μέν τινες οὖσαι καὶ κατ' αὐτὰς
κατὰ ταύτας τὰς διαφορὰς τῶν ἀρχῶν, ἔστι δ' ὅπου συμφέρου-

18. *τὰ πράγματα* Lambinus, *negotia* Ar. ‖ 19. *δὲ* P^1 ‖ 20. *ἄλλων* P^4 et corr. P^6 (sed *ἄλλον* habet etiam L^s) ‖ *δὲ* P^1, *καὶ* M^s ‖ 21. *διαφέρει* — 22. *ἐν* in ras. P^2 ‖ *τῶν ἀρχῶν* post *γένος* (?) Γ ‖ *ἢ οὐδέν* om. pr. P^1 (*ἢ οὐδὲν* suppl. mg.^{1}) ‖ *οὐθέν* Π^2 Bekk. ‖ 23. *εἰσι* M^s ‖ 24. *δὲ* P^1, om. Γ M^s L^s † ‖ *οὐδ'* Γ M^s P$^{4.6.}$ L^s Ar. Bekk., *οὐδὲ* P^1, *οὐκ* P$^{2.3.}$ Q^b V^b Ald. *ἑτέρων* pr. P^1, *ἕτεραι* Γ M^s Π^2 Ar. et *γρ.* mg. p^1 et cum editoribus Boeckerus, ⟨*ἐξ*⟩ *ἑτέρων* (fors. recte) vel *ἕτεροι* ci. Spengelius ‖ *ἐν ἑτέραις*] *ἐξ ἑτέρων* Boeckerus ‖ 27. *καὶ* secl. Schmidtius ‖ *κατ'* — 28. *ταύτας*] *κατ' αὐτὰς* P^3 Π^3 Bekk. Thurotus Madvigius et pr. P^2 et mg. p^1, *κατὰ ταύτας* Γ M^s Ar. et pr. P^1 et *γρ.* mg.^{3} P^2 et Schmidtius, *καθ' αὑτὰς* Hayduckius, recte, si v. 28. in verbis *τὰς διαφορὰς* restituendis Victorium sequi velimus, sin magis placeat Madvigi coniectura, certe aut *καθ' αὑτὰς κατὰ* aut *καθ' αὑτὰς κατὰ ταύτας* scribendum est, quapropter cum forsitan altera demum librorum lectio cum altera coniuncta plena vestigia veri contineat, ambas in textu posui, neque correctio a Thuroto proposita stare potest, nisi simul *καθ' αὑτὰς κατὰ* reficias ‖ 28. *τὰς* del. Victorius, om. Bekk.^{2}, *τὰς* ⟨*πολιτείας*⟩ Thurotus ‖ *διαφοραὶ* Victorius, rec. Bekk.^{2}, *διαφορὰς* ⟨*τῶν πολιτειῶν διαφοραὶ*⟩ Madvigius, *διαφορὰς* ⟨*διαφοραὶ καὶ*⟩ Schmidtius, vitium detexit Camerarius.

autem in alio loco, vel ubique eundem: et utrum secundum rem
oportet dividere vel secundum homines, dico autem puta unum
boni ornatus vel puerorum alium et mulierum: et secundum 7
politias autem, utrum differt secundum unamquamque etiam
genus principatuum vel nihil, puta in democratia et oligarchia
et aristocratia et monarchia utrum eidem quidem sint principatus domini, non ex aequalibus neque ex similibus, sed alii
in aliis, puta in aristocratiis quidem ex eruditis, in oligarchiis
autem ex divitibus, in democratiis vero ex liberis, aut existunt
quidem quidam existentes et secundum has differentias princi-

1. rem oportet] *recipit* pr. **m** (crx. rc.) ‖ 2. dividere] *dicere* **bcg hklmn**, *differre* **t** Alb. ‖ *puta* om. **a** ‖ 3. *autem* post *alium* add. Alb. ‖ 6. *iidem* **t**^{a} Alb., *idem* codices ‖ *quidem* post *sint* **bcghklmn** Alb., post *principatus* **t** ‖ 7. *ex* om. **gl** ‖ *qualibus* **ack** ‖ 8. quidem] *iidem* Alb. ‖ 10. *quidam* om. **b**.

(XII) σιν αἱ αὐταὶ καὶ ὅπου διαφέρουσι διὰ ταύτας (ἔνθα
8 μὲν γὰρ ἁρμόττει μεγάλας ἔνθα δ' εἶναι μικρὰς τὰς αὐτάς). οὐ
μὴν ἀλλὰ καὶ ἴδιαί τινες εἰσίν, οἷον ἡ τῶν προβούλων· αὕτη γὰρ οὐ δημοκρατική, βουλὴ δὲ δημοτικόν. δεῖ μὲν γὰρ εἶναί τι τοιοῦτον ᾧ ἐπιμελὲς ἔσται τοῦ δήμου προβουλεύειν, ὅπως ἀσχολῶν ἔσται, τοῦτο δέ, ἂν ὀλίγοι τὸν ἀριθμὸν ὦσιν, ὀλιγαρχικόν· τοὺς δὲ προβούλους ὀλίγους ἀναγκαῖον εἶναι τὸ πλῆθος, ὥστ' ὀλιγαρχικόν. ἀλλ' ὅπου ἄμφω αὗται αἱ ἀρχαί, οἱ πρόβουλοι καθεστᾶσιν ἐπὶ τοῖς βουλευταῖς, **· ὁ μὲν γὰρ βουλευτὴς δη-
9 μοτικόν, ὁ δὲ πρόβουλος ὀλιγαρχικόν. καταλύεται δὲ καὶ
τῆς βουλῆς ἡ δύναμις ἐν ταῖς τοιαύταις δημοκρατίαις ἐν αἷς αὐτὸς συνιὼν ὁ δῆμος χρηματίζει περὶ πάντων. τοῦτο 1300 a

29. διαφέρουσιν $Π^2$ Ar. Bekk. ‖ διὰ ταῦτα Γ, om. $Π^2$ Ar. Bekk., punctis del. corr. P^1 ‖ 30. δὲ P^1 ‖ 31. ἴδιοί ci. Spengelius ‖ 32. ⟨ἡ⟩ βουλὴ ci. Spengelius ‖ δημοκρατικόν Γ P^4 (δημοτικὸν etiam P^6 L^s) ‖ μὲν om. M^s ‖ τί P^2, τὶ P^3 ‖ 33. ἀσχόλων P^4, ἄσχολον M^s, ἀσχολον P^1 ‖ 34. δὲ ἂν P^1 Ald., δ' ἐὰν $P^{2.3.}$ Q^b V^b Bekk. et corr. P^4 (ibi enim sunt in ras.), δὲ ἐπὰν M^s ‖ 36. αὗται αἱ Ar., αὐταὶ αἱ $Π^2$ et γρ. mg. p^1, αἱ αὐταὶ Γ M^s et pr. P^1 ‖ 37. καθεστᾶσι M^s ‖ βουλευταῖς ⟨πολιτικόν⟩ ci. Spengelius, βουλευταῖς, ⟨καὶ τοῦτο πολιτικόν⟩ ci. Susem. ‖ ἀλλ' ὅπου ἄμφω αἱ αὐταὶ ἀρχαὶ post βουλευταῖς add., sed postea oblitt. P^1 ‖ 38. καὶ om. pr. P^1 (suppl. corr.[1]).

1300 a, 1. αὐτὸς om. pr. P^1 (αὐτός suppl. corr.[1]) ‖ συνιὼν post ὁ δῆμος (?) Γ.

Glossa. 1299 b, 37. καθεστᾶσιν] ἤτοι κυριοί εἰσιν. p^2 et mg. rubr.[1] P^1.

patuum, est autem ubi conferunt eidem et ubi differunt propter haec (hic quidem enim congruit magnos, hic autem esse parvos
8 eosdem). non solum sed et singulares quidam sunt, velut qui
praeconsulum: hic enim non democraticus, consilium autem democraticum. oportet quidem enim esse aliquid tale, cui cura erit populi praeconsiliari, quatenus non vacans erit, hoc autem, cum pauci numero sint, oligarchicum: praeconsules autem paucos necessarium esse multitudine, quare oligarchicum. sed ubi ambo eidem principatus, praeconsules instituuntur super consiliarios: consiliarius quidem enim democticum, praeconsul autem
9 oligarchicum. dissolvitur autem et consili potentia in talibus
democratiis, in quibus ipse populus conveniens tractat de omni-

1. *hiidem* a, *iidem* t^a Alb., *idem* beghklmnt ‖ 2. haec] *hoc* agmst Alb. ‖ *autem* om. beghklmt Alb. ‖ 3. *et* om. em ‖ *quidem* t Alb. ‖ 4. *proconsulum* Alb. ‖ *democraciis* bghk, *democracus* aut *democraciis* e, *democratiis* mnt ‖ 5. *enim* om. a ‖ 6. *hic* a, *hec* bhm, *h'* ek(?)n, *ii* t ‖ 7. *oligarchicum* om. t, *erit* ante *oligarchicum* add. Alb. ‖ *proconsules* Alb. ‖ 9. *iidem* t^a, *idem* codices, *sunt iidem* Alb. ‖ *proconsules* Alb. ‖ 10. *democraticum* m Alb. ‖ *proconsul* Alb.

(XII) δὲ συμβαίνειν εἴωθεν, ὅταν εὐπορία τις ᾖ [ἢ] μισθὸς τοῖς ἐκκλησιάζουσιν· σχολάζοντες γὰρ συλλέγονταί τε πολλάκις καὶ ἅπαντα αὐτοὶ κρίνουσιν. παιδονόμος δὲ καὶ γυναικονόμος, καὶ εἴ τις ἄλλος ἄρχων κύριός ἐστι τοιαύτης ἐπιμελείας, ἀριστοκρατικόν, δημοκρατικὸν δ' οὔ (πῶς γὰρ οἷόν τε κωλύειν ἐξιέναι τὰς τῶν ἀπόρων;) οὐδ' ὀλιγαρχικόν (τρυφῶσι γὰρ αἱ τῶν ὀλιγαρχούντων). ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω νῦν, περὶ δὲ τὰς τῶν ἀρχῶν καταστάσεις πειρατέον ἐξ ἀρχῆς διελθεῖν. εἰσὶ δ' αἱ διαφοραὶ ἐν τρισὶν ὅροις, ὧν συντιθεμένων ἀναγκαῖον πάντας εἰλῆφθαι τοὺς τρόπους. ἔστι δὲ τῶν τριῶν τούτων ἓν μὲν τίνες οἱ καθιστάντες τὰς ἀρχάς, δεύτερον δὲ ἐκ τίνων, λοιπὸν δὲ τίνα τρόπον. ἑκάστου δὲ τῶν τριῶν τούτων διαφοραὶ τρεῖς εἰσίν. ἢ γὰρ πάντες οἱ πολῖται καθιστᾶσιν ἢ τινές, καὶ

2. *ἀπορία* Γ Mˢ † ‖ *ἢ* secl. Spengelius, om. Bekk.² ‖ *μισθοῦ* Spengelius, rec. Bekk.² ‖ 3. *συλλέγονται* P¹ ‖ *τε* om. P¹ ‖ 5. *κύριος* P¹ ‖ *τῆς* ante *τοιαύτης* add. P¹ ‖ 6. *δημοτικὸν* P⁴, om. P⁶ ‖ *δὲ* P¹ ‖ *οἷον* P¹ ‖ 8. *μὲν* om. pr. Mˢ ‖ 9. *τῶν ἀρχῶν* post *καταστάσεις* (?) Γ ‖ 13. *δὲ ἔκ τινων* Mˢ, *δὲ ἐκ τινῶν* P¹, *δ' ἐκ τίνων* Π² Bekk. ‖ 14. *ἑκάστου*, sed *ου* in ras. P¹ ‖ *εἰσὶ τρεῖς διαφοραί* Γ ‖ *τρεῖς*] vitium suspicatus est Camerarius, *τινες* ci. Heinsius, *δύο* ci. Schneiderus, at nihil mutandum est.

Locus citatus. 1300 a, 9. *ἐπὶ — νῦν*] v. praef.

bus. hoc autem accidere consuevit, quando penuria aliqua fuerit vel merces · convocatis: vacantes enim colliguntur saepe et omnia ipsi iudicant. pueronomus autem et mulieronomus et si quis alius principans dominus est talis curae, aristocraticum, democraticum autem non (quomodo enim possibile prohibere exire eas quae egenorum?) neque oligarchicum (deliciantur enim quae oligarchizantium). sed de hiis quidem in tantum dictum sit nunc: circa institutiones autem principatuum tentandum a principio pertransire. sunt autem differentiae in tribus terminis, quibus compositis necessarium omnes acceptos esse modos. est autem trium horum unum quidem qui sunt instituentes principatus, secundum autem ex quibus, reliquum autem quo modo. uniuscuiusque autem trium horum sunt tres differentiae. aut enim omnes cives instituunt aut quidam, et aut ex omnibus

1. *hic* o et pr. b (crx. rc.) ‖ *accidere* post *consuevit* Alb. ‖ fuerit] *erit* a, *fuit* k ‖ 2. *vocantes* bcghklmnt Alb. ‖ 3. *autem* om. Alb. ‖ 10. *acceptas* pr. b (crx. rc.) ‖ 11. *sint* a ‖ 13. *trium* post *horum* abcghlmnt Alb. ‖ 14. *omnes* post *cives* Alb. ‖ *et* om. t ‖ *aut ex omnibus* om. o.

(XII) *ἢ ἐκ πάντων ἢ ἐκ τινῶν ἀφωρισμένων, οἷον ἢ τιμήματι ἢ γένει ἢ ἀρετῇ ἢ τινι τοιούτῳ ἄλλῳ, ὥσπερ ἐν Μεγάροις ἐκ τῶν συγκατελθόντων καὶ συμμαχεσαμένων πρὸς τὸν δῆ-*
11 *μον, καὶ ταῦτα ἢ αἱρέσει ἢ κλήρῳ· πάλιν ταῦτα συνδυαζόμενα, λέγω δὲ τὰς μὲν τινὲς τὰς δὲ πάντες, καὶ τὰς μὲν ἐκ πάντων τὰς δ' ἐκ τινῶν, καὶ τὰς μὲν αἱρέσει τὰς δὲ κλήρῳ. τούτων δ' ἑκάστης ἔσονται τῆς διαφορᾶς τρόποι τέτταρες. ἢ γὰρ πάντες ἐκ πάντων αἱρέσει, ἢ πάν-*

16. *πάντων*] *τούτων* M[s] ‖ *ἀφορισμένων* M[s] ‖ 17. *γένη* P[4] ‖ *τινι* post *τοιούτω* M[s] ‖ 18. *συμμαχησαμένων* M[s] ‖ 19. *πάλιν* secludendum esse ci. Coraes ‖ *συνδιαζόμενα* pr. P[3] (crx. et in textu et in mg. rc.), *συνδυάζονται* male ci. Schneiderus ‖ 22. *ἔσονται* post *τῆς διαφορᾶς* (?) *Γ* ‖ 23. *τέσσαρες* *Π*[2] Bekk., ἕξ Nickesius, *ἐννέα* ci. Susem. ‖ *ἢ γὰρ* — b, 5. *ἀριστοκρατικόν*] totum hunc locum misere corruptum partim e codicum vestigiis partim e coniecturis tum suis tum aliorum diversa ratione sic fere constituere conati sunt Susemihlius et Spengelius:

Susemihlius:

ἢ γὰρ πάντες ἐκ πάντων αἱρέσει ἢ πάντες ἐκ πάντων κλήρῳ (καὶ [ἢ] ἐξ ἁπάντων ἢ ὡς ἀνὰ μέρος; οἷον κατὰ φυλὰς καὶ δήμους καὶ φρατρίας, ἕως ἂν διέλθῃ διὰ τῶν πολιτῶν, ἢ ἀεὶ ἐξ ἁπάντων) ⟨ἢ τὰς μὲν οὕτως τὰς δὲ ἐκείνως, ἢ πάντες ἐκ τινῶν αἱρέσει ἢ πάντες ἐκ τινῶν κλήρῳ⟩ [καὶ] ἢ τὰς μὲν οὕτως τὰς δὲ ἐκείνως· πάλιν εἰ τινὲς οἱ καθιστάντες, ἢ ἐκ πάντων αἱρέσει ἢ ἐκ πάντων κλήρῳ ἢ ἐκ τινῶν αἱρέσει ἢ ἐκ τινῶν κλήρῳ ἢ τὰς μὲν οὕτως τὰς δὲ ἐκείνως, λέγω δὲ τὰς μὲν ἐκ πάντων αἱρέσει τὰς δὲ κλήρῳ ⟨καὶ τὰς μὲν ἐκ τινῶν αἱρέσει τὰς δὲ κλήρῳ⟩. ὥστε δώδεκα

Spengelius:

ἢ γὰρ πάντες ἐκ πάντων αἱρέσει ἢ πάντες ἐκ πάντων κλήρῳ (καὶ [ἢ] ἐξ ἁπάντων ἢ ὡς ἀνὰ μέρος, οἷον κατὰ φυλὰς καὶ δήμους καὶ φρατρίας, ἕως ἂν διέλθῃ διὰ τῶν πολιτῶν, ἢ ἀεὶ ἐξ ἁπάντων) ⟨ἢ πάντες ἐκ τινῶν αἱρέσει ἢ πάντες ἐκ τινῶν κλήρῳ⟩ ἢ τὰς μὲν οὕτω τὰς δὲ ἐκείνως· πάλιν εἰ τινὲς οἱ καθιστάντες, ἢ ἐκ πάντων αἱρέσει ἢ ἐκ πάντων κλήρῳ ἢ ἐκ τινῶν αἱρέσει ἢ ἐκ τινῶν κλήρῳ ἢ τὰς μὲν οὕτω τὰς δ' ἐκείνως, λέγω δὲ τὰς μὲν [ἐκ πάντων] αἱρέσει τὰς δὲ κλήρῳ. ὥστε δώδεκα οἱ τρόποι γίνονται χωρὶς τῶν δύο συνδυασμῶν. τούτων δ' αἱ μὲν δύο καταστάσεις

aut ex aliquibus determinatis, puta vel honorabilitate vel genere vel virtute vel tali aliquo alio, sicut in Megaris ex condescendentibus et compugnantibus ad populum, et haec aut electione
11 aut sorte: rursum haec combinata, dico autem hos quidem quidam, hos autem omnes, et hos quidem ex omnibus, hos autem ex aliquibus, et hos quidem electione, hos autem sorte. horum autem uniuscuiusque differentiae erunt modi quattuor. aut enim omnes ex omnibus electione aut omnes ex omnibus sorte

3. *hoc* at Alb. ‖ aut] *autem* a ‖ 4. aut sorte] *et* rc. m ‖ *et* ante *haec* et *et haec* post *haec* add. a ‖ 5. *et* — 6. *aliquibus* om. Alb. ‖ *hos autem* — 6. *quidem* om. c.

τες ἐκ πάντων κλήρῳ (καὶ [ἢ] ἐξ ἁπάντων ἢ ὡς ἀνὰ μέ- (XII)
ρος, οἷον κατὰ φυλὰς καὶ δήμους καὶ φρατρίας, ἕως ἂν διέλθῃ διὰ πάντων τῶν πολιτῶν, ἢ ἀεὶ ἐξ ἁπάντων), **, [καὶ] ἢ τὰ μὲν οὕτως τὰ δὲ ἐκείνως· πάλιν εἴ τινὲς οἱ καθιστάντες, ἢ ἐκ πάντων αἱρέσει ἢ ἐκ πάντων κλήρῳ, ἢ ἐκ τινῶν αἱρέ-

---

οἱ τρόποι γίνονται χωρὶς τῶν δύο συνδυασμῶν. τούτων δ' αἱ μὲν τρεῖς καταστάσεις δημοτικαί, τὸ πάντας ἐκ πάντων αἱρέσει ἢ κλήρῳ [γίνεσθαι] ἢ ἀμφοῖν, τὰς μὲν κλήρῳ τὰς δ' αἱρέσει τῶν ἀρχῶν· τὸ δὲ μὴ πάντας ἅμα μὲν καθιστάναι, ἐξ ἁπάντων δ', ἢ ⟨πάντας⟩ ἐκ τινῶν ἢ κλήρῳ [ἢ αἱρέσει] ἢ ἀμφοῖν ἢ ⟨πάντας ἢ τινὰς⟩ τὰς μὲν ἐκ πάντων τὰς δ' ἐκ τινῶν ⟨ἢ κλήρῳ ἢ⟩ ἀμφοῖν (τὸ δὲ ἀμφοῖν λέγω τὰς μὲν κλήρῳ τὰς δ' αἱρέσει) πολιτικόν (καὶ τὸ τινὰς ἐκ πάντων τὰς μὲν αἱρέσει καθιστάναι τὰς δὲ κλήρῳ [ἢ ἀμφοῖν, τὰς μὲν κλήρῳ τὰς δ' αἱρέσει] πολιτικὸν ἀριστοκρατικῶς, καὶ τὸ ⟨τινὰς⟩ ἐξ ἀμφοῖν [τὸ δὲ], τὰς μὲν ἐκ πάντων τὰς δ' ἐκ τινῶν, [ὀλιγαρχικόν] ὀλιγαρχικώτερον [δὲ], ⟨ἢ κλήρῳ⟩ ἢ τὰς μὲν αἱρέσει τὰς δὲ κλήρῳ)· τὸ δὲ τινὰς ἐκ τινῶν ⟨αἱρέσει⟩ ὀλιγαρχικὸν καὶ τὸ τινὰς ἐκ τινῶν κλήρῳ, μὴ γενόμενον δ' ὁμοίως, καὶ τὸ τινὰς ἐκ τινῶν ἀμφοῖν· τὸ δὲ τινὰς ἐξ ἁπάντων τό τε ἐκ τινῶν πάντας αἱρέσει ἀριστοκρατικόν.

δημοτικαί, τὸ πάντας ἐκ πάντων αἱρέσει ἢ κλήρῳ [γίνεσθαι] ἢ ἀμφοῖν, τὰς μὲν κλήρῳ τὰς δ' αἱρέσει τῶν ἀρχῶν· τὸ δὲ μὴ πάντας ἅμα μὲν καθιστάναι, ἐξ ἁπάντων δ' [ἢ ἐκ τινῶν] ἢ κλήρῳ ἢ αἱρέσει [ἢ ἀμφοῖν], ἢ τὰς μὲν ἐκ πάντων τὰς δ' ἐκ τινῶν ⟨ἢ αἱρέσει ἢ κλήρῳ ἢ⟩ ἀμφοῖν (τὸ δὲ ἀμφοῖν λέγω τὰς μὲν κλήρῳ τὰς δ' αἱρέσει) πολιτικόν, καὶ τὸ τινὰς ἐκ πάντων τὰς μὲν αἱρέσει καθιστάναι τὰς δὲ κλήρῳ [ἢ ἀμφοῖν, τὰς μὲν κλήρῳ τὰς δ' αἱρέσει]· τὸ δὲ τὰς μὲν ἐκ πάντων τὰς δ' ἐκ τινῶν πολιτικὸν ἀριστοκρατικῶς ⟨ἢ κλήρῳ ἢ αἱρέσει⟩ ἢ τὰς μὲν αἱρέσει τὰς δὲ κλήρῳ· τὸ δὲ τινὰς ἐκ τινῶν ⟨αἱρέσει⟩ ὀλιγαρχικόν, καὶ τὸ τινὰς ἐκ τινῶν κλήρῳ [μὴ γενόμενον δ' ὁμοίως] καὶ τὸ τινὰς ἐκ τινῶν ἀμφοῖν ὀλιγαρχικόν, ὀλιγαρχικώτερον δὲ [καὶ] τὸ ⟨αἱρέσει ἢ τὸ⟩ [ἐξ] ἀμφοῖν· τὸ δὲ τινὰς ἐξ ἁπάντων καὶ τὸ ἐκ τινῶν πάντας αἱρέσει ἀριστοκρατικόν.

24. ἢ ante ἐξ secl. Thurotus, ἄλλως εἰ mg. p[1] ‖ ἢ ante ὡς secl. Schlosserus ‖ ἀναμέρος M[s] ‖ 25. φατρίας Π † ‖ 26. πολιτῶν Ar. et corr. Ald. Monac., πολιτικῶν Γ Π Bekk.[1] ‖ ἁπάντων) ⟨ἢ πάντες ἐκ τινῶν αἱρέσει ἢ πάντες ἐκ τινῶν κλήρῳ⟩ Conringius ‖ καὶ secl. Conringius ‖ 27. ἢ om. Π[2] Ar. Bekk., puncto del. corr. P[1] ‖ οὕτω Π[2] Bekk. ‖ τὰ — τὰ] τὰς — τὰς Spengelius ‖ δ' post πάλιν non male add. Ar. ‖ εἰ] οἱ Q[b] V[b], οἳ M[s] ‖ τινες M[s] ‖ 28. αἱρέσει ἢ πάντες ἐκ M[s] ‖ ἢ ἐκ τινῶν — 29. κλήρῳ] καὶ ἢ ἐξ ἁπάντων ἢ ὡς ἀνὰ μέρος M[s].

(et aut ex omnibus simul aut divisim, puta secundum tribus et populos et societates, donec utique pertranseat per omnes civiles, aut semper ex simul omnibus), et aut haec quidem sic, haec autem illo modo: rursus si quidam instituentes, aut ex omnibus electione aut ex omnibus sorte aut ex quibusdam ele-

---

1. *et aut ex omnibus* om. b ‖ *et* post *tribus* om. am ‖ 3. *ex* post *simul* m ‖ *hoc* mt Alb. ‖ 4. *hoc* ct Alb. ‖ *rursum* bcmt Alb. ‖ 5. *aut ex omnibus — electione* om. a.

(XII) σει ἢ ἐκ τινῶν κλήρῳ, ἢ τὰ μὲν οὕτως τὰ δὲ ἐκείνως, λέγω δὲ τὰ μὲν ἐκ πάντων αἱρέσει τὰ δὲ κλήρῳ **. ὥστε δώδεκα
12 οἱ τρόποι γίνονται χωρὶς τῶν δύο συνδυασμῶν. τούτων δ' αἱ μὲν δύο καταστάσεις δημοτικαί, τὸ πάντας ἐκ πάντων αἱρέσει ἢ κλήρῳ [γίνεσθαι] ἢ ἀμφοῖν, τὰς μὲν κλήρῳ τὰς δ' αἱρέσει τῶν ἀρχῶν· τὸ δὲ μὴ πάντας ἅμα μὲν καθιστάναι, ἐξ ἁπάντων δ' ἢ ἐκ τινῶν, ἢ κλήρῳ [ἢ αἱρέσει] ἢ ἀμφοῖν, ἢ τὰς μὲν ἐκ πάντων τὰς δ' ἐκ τινῶν ἀμφοῖν

---

29. *τὰ — τὰ*] *τὰς — τὰς* Spengelius ‖ *οὕτω* Π^2 Bekk. ‖ *δ'* Π^3 Bekk. ‖ 30. *τὰ — τὰ*] *τὰς — τὰς* Spengelius ‖ *ἐκ πάντων* secl. Hayduckius ‖ ⟨*ἐκ τινῶν*⟩ *κλήρῳ* ci. Conringius, *κλήρῳ* ⟨*καὶ τὰ μὲν ἐκ τινῶν αἱρέσει τὰ δὲ κλήρῳ*⟩ Nickesius, *κλήρῳ* ⟨*καὶ τὰς μὲν ἐκ τινῶν αἱρέσει τὰς δὲ κλήρῳ*⟩ Susem., non tamen nego Haydocki quoque coniectura posse cum Spengelio bene locum restitui ‖ 31. *δύο* om. pr. P[1] (suppl. mg.[1]), non vertit Victorius, secludere voluerunt Garvius et Goettlingins, id quod non probo ‖ *συνδιασμῶν* P[4] ‖ 32. *δύο*] *τρεῖς* ci. Susem. ‖ *πάντα* Γ M[s] et pr. P[1] (crx. p[1]) †, *πάντας* ⟨*ὑπὸ πάντων*⟩ ci. Thurotus ‖ *εκ* P[1] ‖ 33. *αἱρέσει* ⟨*καὶ τὸ πάντας ἐκ πάντων κλήρῳ, ἀλλὰ μὴν καὶ ἁπλῶς δημοτικὸν πάσας ἀρχὰς ἀπὸ πάντων ἐκ πάντων ἢ*⟩ ci. Conringius ‖ *γίνεσθαι*, in quo iam haesit Conringius, ut huic quoque verbo coniectura sua succurrere conaretur, nisi placeat *ὑπὸ πάντων* post 32. *πάντας* inserere, aut secludendum aut in *καθιστάναι* mutandum esse ci. Thurotus, neque ego, etsi seclusi, certus sum, nonne altius vitium lateat ‖ *κληρω* M[s] ‖ 34. *καθεστᾶναι* M[s], *καθεστάναι* pr. P[1] (crx. p[1]) † ‖ 35. *δ'* om. Γ M[s] et pr. P[1] (suppl. p[1]) † ‖ *ἢ ἐκ τινῶν* secl. Spengelius ‖ ⟨*πάντας*⟩ *ἐκ τινῶν* Conringius ‖ *ἢ ἀμφοῖν* secl. Conringius ‖ 36. *ἢ τὰς — ἀμφοῖν* om. P[4] L[s], del. p[1], — 37. *ἀμφοῖν* om. P[6] ‖ ⟨*πάντας ἢ τινὰς*⟩ *τὰς μὲν* ci. Susem. ‖ *τινῶν* ⟨*ἢ κλήρῳ ἢ*⟩ ci. Susem., *τινῶν* ⟨*ἢ αἱρέσει ἢ κλήρῳ ἢ*⟩ Spengelius, at v. b, 4 sq., ex quo loco potius etiam 35. *ἢ αἱρέσει* secludenda esse apparet.

ctione aut ex quibusdam sorte aut haec quidem sic, haec autem illo modo, dico autem haec quidem ex omnibus electione, haec autem sorte. quare duodecim modi fiunt exceptis duabus com-
12 binationibus. horum autem duae quidem institutiones democticae, scilicet omnia ex omnibus electione vel sorte fieri aut amborum, hos quidem sorte, hos autem electione principatuum: non omnes autem simul quidem instituere ex simul omnibus vel ex quibusdam aut sorte aut electione aut amborum aut hos quidem ex omnibus, hos autem ex quibusdam amborum (dico

---

1. *hoc* ot Alb. ‖ *hoc* t Alb. ‖ 2. *hoc* ot Alb. ‖ *hoc* amt Alb. ‖ 3. *modi* post *fiunt* m ‖ 4. *harum* abohklmnt Alb. ‖ *democratiae* Alb. ‖ 5. fieri] *hos autem eleccione fer fieri* pr. m, *fieri hos autem eleccione fieri* rc. m ‖ 6. *ambarum* abghklmnt Alb. ‖ autem] *quidem* Alb. ‖ 7. *autem* om. o ‖ 8. *ambarum* boghklmnt Alb. ‖ 9. autem] *quidem* bohklm.

(τὸ δὲ ἀμφοῖν λέγω τὰς μὲν κλήρῳ τὰς δ' αἱρέσει), πολι- (XII)
τικόν (καὶ τὸ τινὰς ἐκ πάντων τὰς μὲν αἱρέσει καθιστά-
ναι τὰς δὲ κλήρῳ [ἢ ἀμφοῖν, τὰς μὲν κλήρῳ τὰς δ' αἱρέ-
σει, ὀλιγαρχικόν,] ⌈ὀλιγαρχικώτερον⌉ [δέ], καὶ τὸ ἐξ ἀμφοῖν,
[τὸ δὲ] τὰς μὲν ἐκ πάντων τὰς δ' ἐκ τινῶν, ⌊πολιτικὸν ἀρι- 13
1300 b στοκρατικῶς,⌋ ἢ τὰς μὲν αἱρέσει τὰς δὲ κλήρῳ)· τὸ δὲ τι-
νὰς ἐκ τινῶν ⟨αἱρέσει⟩ ὀλιγαρχικόν, καὶ τὸ τινὰς ἐκ τινῶν
κλήρῳ, μὴ γενόμενον δ' ὁμοίως, καὶ τὸ τινὰς ἐκ τινῶν ἀμ-

37. λέγω δὲ τὸ ἀμφοῖν Γ ‖ κληρω M^s ‖ δὲ P^4 ‖ πολιτικόν — 40. ὀλιγαρχικόν om. pr. P^1, suppl. ἄλλως praeposito, ita tamen, ut 39. τὰς μὲν — αἱρέσει non addat, mg. p^1 et aliam praeterea lectionem hanc: τῆς καλουμένης ἐστι·πολιτείας· τὸ δὲ τινὰς ἐκ πάντων καθιστάναι τοὺς μὲν αἱρέσει τοὺς δὲ κλήρῳ ὀλιγαρχικόν adiecit, in qua 39. ἢ — αἱρέσει recte desunt et quam etiam vertendo expressit Ar. ‖ 38. καθεστάναι M^s ‖ 39. τὰς δὲ] τε ἢ Γ M^s ‖ ἢ — 41. πολιτικὸν ἀριστοκρατικῶς] [ἢ ἀμφοῖν] πολιτικὸν ἀριστοκρατικῶς, καὶ τὸ ἐξ ἀμφοῖν [τὸ δὲ], τὰς μὲν ἐκ πάντων τὰς δ' ἐκ τινῶν, τὰς μὲν κλήρῳ τὰς δ' αἱρέσει, πολιτικόν, ὀλιγαρχικώτερον δέ Thurotus ‖ 40. ὀλιγαρχικόν — 41. πολιτικὸν ἀριστοκρατικῶς] πολιτικὸν ἀριστοκρατικῶς — [ὀλιγαρχικόν,] ὀλιγαρχικώτερον [δέ] ci. Susem. ‖ ὀλιγαρχικόν — ἀμφοῖν post b, 3. ἀμφοῖν tri. Spengelius ‖ ὀλιγαρχικόν om. Γ M^s †, πολιτικόν ci. et dicta ratione ordinem verborum mutavit Thurotus ‖ δὲ καὶ Π Ar. Bekk., δέ om. Γ, καὶ secl. Spengelius ‖ τὸ ⟨τινὰς⟩ Susem., τὸ ⟨αἱρέσει ἢ τὸ⟩ Spengelius ‖ ἐξ secl. Spengelius ‖ 41. τὸ δὲ om. Γ M^s et pr. P^1 (suppl. p^1) †: fortasse verba non secludenda sed pro 40. καὶ τὸ inserenda sunt ‖ ⟨τινὰς⟩ τὰς μὲν Conringius, ⟨πάντας⟩ τὰς μὲν ci. Stahrius ‖ πολιτικῶν M^s.

1300 b, 1. ἢ — κλήρῳ secl. Thurotus ‖ ⟨ἢ κλήρῳ⟩ ἢ ci. Susem., ⟨ἢ κλήρῳ ἢ αἱρέσει⟩ ἢ ci. Spengelius ‖ 2. ⟨αἱρέσει⟩ Lambinus (prob. Conringius), om. cum Γ Π Ar. editores et Thurotus ‖ καὶ — 3. ὁμοίως] *etiam si per sortem fiat vel non fiat* Ar., unde eum ἤτοι κλήρῳ γινόμενον ἢ μὴ γινόμενον legisse vix recte ci. Camerarius ‖ το M^s ‖ 3. κλήρῳ ⟨καὶ τὸ τινὰς ἐκ τινῶν αἱρέσει⟩ Thurotus ‖ κλήρῳ om. Ald., κλήρῳ — τινῶν om. $P^{4.6}$ Q^b V^b L^s C^c † ‖ μὴ — ὁμοίως secl. Camerarius Lambinus Bekk. Thurotus alii, sed nescio nonne verba potius aut prorsus sana aut mutila et falso loco servata sint ‖ γινόμενον M^s P^1 ‖ το M^s.

Glossae. 1300 b, 3. μὴ — ὁμοίως] ἤτοι κλήρῳ ἀλλ' αἱρέσει. p^2 ‖ ἀμφοῖν] αἱρέσει καὶ κλήρῳ. p^2.

autem amborum hos quidem sorte, hos autem electione) politicum (et quosdam ex omnibus hos quidem electione instituere aut sorte aut amborum, hos quidem sorte, hos autem electione, magis oligarchicum, et quod ex ambobus, hos quidem ex omni- 13
bus, hos autem ex quibusdam, politicum aristocratice, aut hos quidem electione hos autem sorte): quosdam autem ex quibusdam oligarchicum, et quosdam ex quibusdam sorte, non factum

3. aut] *hos* t ‖ *oligarchicum* post *electione* add. t ‖ 4. et] *autem* t ‖ quod] *quidem* a ‖ hos] *hoc* m, *sed hos* t ‖ 5. *aristocratie* agk.

(XII) φοῖν· τὸ δὲ τινὰς ἐξ ἁπάντων [οὐκ ὀλιγαρχικόν] τό τε [δὲ] ἐκ τινῶν [αἱρέσει] πάντας * ἀριστοκρατικόν. οἱ μὲν οὖν τρόποι τῶν περὶ τὰς ἀρχὰς τοσοῦτοι τὸν ἀριθμόν εἰσι, καὶ διῄρηνται κατὰ τὰς πολιτείας οὕτως· τίνα δὲ τίσι συμφέρει καὶ πῶς δεῖ γίνεσθαι τὰς καταστάσεις, ἅμα ταῖς δυνάμεσι τῶν ἀρχῶν, [καὶ] τίνες εἰσίν, ἔσται φανερόν. λέγω δὲ δύναμιν ἀρχῆς οἷον τὴν κυρίαν τῶν προσόδων καὶ τὴν κυρίαν τῆς φυλακῆς· ἄλλο γὰρ εἶδος δυνάμεως οἷον στρατηγίας καὶ τῆς τῶν περὶ τὴν ἀγορὰν συμβολαίων κυρίας.

XIII λοιπὸν δὲ τῶν τριῶν εἰπεῖν [τὸ δικαστικὸν] περὶ δικα- 16
στηρίων. ληπτέον δὲ καὶ τούτων τοὺς τρόπους, κατὰ τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν. ἔστι δὲ διαφορὰ τῶν δικαστηρίων ἐν τρισὶν ὅροις, ἐξ

4. *οὐκ ὀλιγαρχικόν* om. *Π* Ar. Bekk., glossa est, quam praebet etiam p[2] ‖ *τότε δὲ* P[2.3.4.] Q[b] V[b] L[s] C[C], *τὸ τέ δὲ* p[1], *τὸ δὲ Γ* M[s] Ald. Bekk. et pr. P[1], *τό τε* Ar., *καὶ τὸ* Thurotus ‖ 5. *αἱρέσει* post *πάντας* tri. Spengelius ‖ 7. *οὕτω Π*[2] ‖ 8. *τὰς* om. P[4] ‖ *ταῖς* om. P[4] ‖ *καὶ* add. *Π*[2] p[1] Ar. Bekk. ‖ *καὶ τίνες*] *αἵτινές* ci. Buecheler et Madvigius ‖ 11. *τῆς* om. M[s] ‖ 12. *κυρίας*. ** Conringius ‖ 13. *τὸ δικαστικὸν* ante *εἰπεῖν Π*[2] Bekk., om. Ar., secl. Boiesenus ‖ *περὶ δικαστηρίων* om. *Π*[2] Bekk. † ‖ *δικαστηρίας* P[1] ‖ 15. *δὲ*] *γὰρ* Ar., *δὴ* ci. Schneiderus ‖ *τρισιν* P[1] ‖ *ὅροις* in ras. P[3].

Locus citatus. 1300 b, 9. *ἔσται φανερόν*] v. praef.
Glossa. 1300 b, 4. v. var. lect.

autem similiter, et quosdam ex quibusdam amborum: quosdam autem ex simul omnibus non oligarchicum, ex quibusdam autem electione omnes aristocraticum. modi quidem igitur eorum quae circa principatus tot numero sunt et divisi sunt secundum politias sic: quae autem quibus expediant et quomodo oportet fieri institutiones, simul cum potentiis principatuum, quae sunt, erit manifestum. dico autem potentiam principatus velut eam quae domina proventuum et dominam custodiae: alia enim species potentiae velut ducatus exercitus et dominae eorum qui circa forum contractuum.

XIII 16. reliquum autem trium dicere quod iudicativum de praetoriis. sumendum autem et horum modos secundum eandem hypothesim. est autem differentia praetoriorum in tribus terminis, ex

3. *aristocratiam* a ‖ *igitur* post *eorum* om ‖ 5. *oportet* — 6. *institutiones* bis scr. a ‖ 6. *simul* om. Alb. ‖ 8. *septies* c et pr. m (crx. rc.) ‖ 9. *et dominae* t[a], *et dominae* aut *et domina* t[c], *et domina* t Alb., *domine et* acgh klmn, *domino et* b ‖ 12. *et eorum* a, *thorum* c ‖ *eadem* ot (crx. t[a]) ‖ 13. *ex* om. c.

ὧν τε καὶ περὶ ὧν καὶ πῶς. λέγω δὲ ἐξ ὧν μέν, πότερον (XIII)
ἐκ πάντων ἢ ἐκ τινῶν· περὶ ὧν δέ, πόσα εἴδη δικαστηρίων· τὸ
δὲ πῶς, πότερον κλήρῳ ἢ αἱρέσει. πρῶτον οὖν διαιρείσθω πόσα
εἴδη δικαστηρίων. ἔστι δὲ τὸν ἀριθμὸν ὀκτώ, ἓν μὲν εὐθυν-
τικόν, ἄλλο δὲ εἴ τίς τι τῶν κοινῶν ἀδικεῖ, ἕτερον ὅσα εἰς
τὴν πολιτείαν φέρει, τέταρτον [καὶ] ἄρχουσι καὶ ἰδιώταις ὅσα
περὶ ζημιώσεων ἀμφισβητοῦσιν, πέμπτον τὸ περὶ τῶν ἰδίων
συναλλαγμάτων καὶ ἐχόντων μέγεθος, καὶ παρὰ ταῦτα
τό τε φονικὸν καὶ τὸ ξενικόν (φονικοῦ μὲν οὖν εἴδη, ἄν τ' 2
ἐν τοῖς αὐτοῖς δικασταῖς ἄν τ' ἐν ἄλλοις, περί τε τῶν ἐκ
προνοίας καὶ περὶ τῶν ἀκουσίων, καὶ ὅσα ὁμολογεῖται μέν,
ἀμφισβητεῖται δὲ περὶ τοῖ δικαίου, τέταρτον δὲ ὅσα τοῖς

---

17. *δὲ* post *περὶ* add. M^s et pr. P^1 ‖ 18. *πρῶτον*] *πρότερον* P^1 ‖ *οὖν* om. M^s ‖ *διωρίσθω* P^1 ‖ 20. *εἴ τις τί* M^s, *εἴ τις τὶ* P^1, *εἴ τις τι* Ald. ‖ *τι* om. P^4 Q^b V^b L^s ‖ *τι τῶν κοινῶν* post *ἀδικεῖ* *Γ* ‖ *ἀδικεῖ*] *iniuste laeserit* Guil. ‖ 21. *καὶ* secl. Sauppius, ante eum ⟨*κοινὸν*⟩ *καὶ* e Victori versione ci. Schneiderus ‖ 22. *ζημιώσεων*, sed *ν* in ras. P^3 ‖ 23. *καὶ ἐχόντων*] *τῶν ἐχόντων* ci. Coraes, *ἱκανὸν ἐχόντων*? Schmidtius ‖ *ἕκτον τὸ περὶ ὕβρεως* post *μέγεθος* add. mg. p^1 ‖ 24. *οὖν* om. $Π^3$ ‖ *ἄντε* P^4 ‖ 25. *ἂν* M^s ‖ 26. *ὁμολογεῖται* post *μὲν* $Π^3$ ‖ 27. *δικαίως* ci. Spengelius (fors. recte).

GLOSSAE. 1300 b, 19. *εὐθυντικόν*] *εὐθυντικόν ἐστι* (om. P^1) *τὸ ῥυθμίζον καὶ* (*ἢ* P^1) *πρὸς τὸ βέλτιον τὴν πολιτείαν εὔθυνον* (*εὐθύνον* P^1). mg. rubr.[1] P^1 et mg.[3] P^2 ‖ 24. *τὸ ξενικόν*] *τὸ ξενικὸν διαιρούμενον ποιεῖ ὀκτὼ εἶναι τὰ δικαστήρια.* mg.[3] P^2.

quibus et de quibus et quomodo. dico autem ex quibus quidem utrum ex omnibus aut ex quibusdam, de quibus autem quot species praetoriorum, quomodo autem utrum sorte aut electione. primo igitur dividatur, quot species praetoriorum. sunt autem numero octo: una quidem correctiva, alia autem si quis iniuste laeserit aliquid communium, alia quaecunque in politiam ferunt, quarta et principibus et idiotis quaecunque de damnificationibus altercantur, quinta de propriis commutationibus et habentibus magnitudinem, et praeter haec quod homicidiale et quod peregrinum (homicidialis quidem igitur species, sive 2
inter eosdem iudices sive inter alios, de hiis quae ex praemeditatione et de involuntariis et quaecunque confitentur quidem, altercantur autem de iusto, quartum autem quaecunque fugien-

---

3. *quomodo* — 4. *praetoriorum* om. **a** ‖ 7. *et* ante *idiotis* om. **c** ‖ 9. *propter* **t** et pr. **m** (crx. rc.) ‖ *hoc* **at** Alb. ‖ 11. *iudicas* **a** ‖ *sed* ante *de* add. **bcghklmnt** Alb. ‖ 12. *et* ante *quidem* add. **bcghklmn** ‖ *quidem* om. Alb.

(XIII) φεύγουσιν ἐπὶ καθόδῳ ἐπιφέρεται φόνου, οἷον Ἀθήνησι λέγεται καὶ τὸ ἐν Φρεαττοῖ δικαστήριον, συμβαίνει δὲ τὰ τοιαῦτα ἐν τῷ παρόντι χρόνῳ ὀλίγα καὶ ἐν ταῖς μεγάλαις πόλεσιν· τοῦ δὲ ξενικοῦ ἓν μὲν ξένοις πρὸς ξένους, ἄλλο ξένοις πρὸς ἀστούς), ἔτι δὲ παρὰ πάντα ταῦτα περὶ τῶν μικρῶν συναλλαγμάτων, ὅσα δραχμιαῖα καὶ πεντάδραχμα καὶ μικρῷ πλείονος, δεῖ μὲν γὰρ καὶ περὶ τούτων γίνεσθαι κρίσιν, οὐκ
3 ἐμπίπτει δὲ εἰς δικαστῶν πλῆθος. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἀφείσθω καὶ τῶν φονικῶν καὶ τῶν ξενικῶν, περὶ δὲ τῶν πολιτικῶν λέγωμεν, περὶ ὧν μὴ γινομένων καλῶς διαστάσεις γίνονται καὶ τῶν πολιτειῶν αἱ κινήσεις. ἀνάγκη δ' ἤτοι πάντας περὶ πάντων κρίνειν τῶν διῃρημένων αἱρέσει

---

28. *φεύγουσι* Π^2 Bekk. ‖ *φέρεται* Π^1 ‖ *φόνου* ante *ἐπὶ* Π^2 Bekk. ‖ 29. *καὶ*] *πάλαι* ci. Susem., secl. Spengelius ‖ *ἐν — δικαστήριον*] *in puteum compulit iudex* Guil. ‖ *φρεατοῖ* M^s ‖ 30. *παρόντι*] *παντὶ* Π^2 Ar. Bekk. ‖ 31. *ἄλλο* ⟨*δὲ*⟩ Coraes ‖ *ξένοι* M^s ‖ 32. *ἀστούς*] *αὐτούς* Γ M^s et pr. P^1 (nam *στ* sunt in ras.) † ‖ *παρὰ* om. M^s ‖ *τῶν* om. pr. P^1 (suppl. corr.[1]) ‖ 33. *δὲ* ante *δραχμιαῖα* add. pr. P^1 (del. p^1) ‖ *δραγμιαῖα* M^s, *ἀραχμιαῖα* V^b, *punctalia* Guil. ‖ *πεντάδραγμα* Γ, *πεντάδραγχμα* M^s ‖ 34. *μὲν* om. Γ ‖ 35. *εμπίπτει* M^s ‖ 36. *φονικῶν* cum ras. post *ο* P^3 ‖ *τῶν* post *δὲ* om. M^s ‖ 37. *πολιτῶν* P^1 † ‖ *λέγομεν* M^s Q^b † ‖ *γινομένων*] *factis* Guil. ‖ ⟨*αἱ*⟩ *διαστάσεις* Coraes ‖ 38. *δ'*] *δὴ* Γ, *γὰρ* Ar. ‖ 39. *κρίνειν — 40. πάντων* om. $P^{4.6.}$ V^b L^s et pr. Q^b (suppl. mg. rc.) †.

Glossa. 1300 b, 38. *ἀνάγκη — 40. η κλήρῳ*] *ἀνάγκη φησὶ ἢ πάντας περὶ πάντων τῶν διηρηθέντων κρίνειν ἢ αἱρέσει ἢ κλήρῳ.* mg.[3] P^2.

tibus in descensu feruntur homicidi, velut Athenis dicitur et quod in puteum compulit iudex, accidunt autem talia in praesenti tempore pauca et in magnis civitatibus: peregrinalis autem unum quidem extraneis ad extraneos, aliud extraneis ad ipsos), adhuc autem praeter omnia haec de parvis commutationibus, quaecunque punctalia et quinque dragmarum et paulo amplioris, oportet enim et de hiis fieri iudicium, non incidunt autem
3 in iudicum multitudinem. sed de hiis quidem dimittatur et de homicidialibus et de peregrinalibus, de politicis autem dicamus, de quibus non factis bene seditiones fiunt et politiarum motus. necesse itaque aut omnes de omnibus iudicare divisis electione aut

---

1. *homicidia* t Alb. ‖ *et* om. Alb. ‖ 2. *putheum* a ‖ *compluit* c, *contulit* g ‖ *accidit* bcghlmnt Alb. et pr. k ‖ 5. *haec* om. c ‖ 6. *drachmarum* nt Alb. ‖ 9. *de* post *et* om. a ‖ *politiis* at Alb., *policiis* m ‖ *dicimus* a ‖ 11. *divisim* a ‖ *aut* ante *eleccione* add. rc. m.

ἢ κλήρῳ, ἢ πάντας περὶ πάντων τὰ μὲν κλήρῳ τὰ δ' (XIII αἱρέσει, ἢ περὶ ἐνίων τῶν αὐτῶν τοὺς μὲν κλήρῳ τοὺς δ'
1301 a αἱρετούς. οὗτοι μὲν οὖν οἱ τρόποι τέτταρες τὸν ἀριθμόν· τοσοῦτοι δ' ἕτεροι καὶ οἱ κατὰ μέρος, πάλιν γὰρ ἐκ τινῶν καὶ οἱ δικάζοντες περὶ πάντων αἱρέσει, ἢ ἐκ τινῶν περὶ πάντων κλήρῳ, ἢ τὰ μὲν κλήρῳ τὰ δὲ αἱρέσει, ἢ ἔνια δικαστήρια περὶ τῶν αὐτῶν ἐκ κληρωτῶν καὶ αἱρετῶν. οὗτοι μὲν οὖν, ὥσπερ ἐλέχθησαν, οἱ τρόποι ** τοῖς εἰρημένοις· ἔτι 4
δὲ τὰ αὐτὰ συνδυαζόμενα, λέγω δ' οἷον τὰ μὲν ἐκ πάντων τὰ δ' ἐκ τινῶν τὰ δ' ἐξ ἀμφοῖν, οἷον εἰ τοῦ [αὐτοῦ] δικαστηρίου εἶεν οἳ μὲν ἐκ πάντων οἳ δ' ἐκ τινῶν, καὶ ἢ κλήρῳ ἢ αἱρέσει ἢ ἀμφοῖν. ὅσους μὲν οὖν ἐνδέχεται τρόπους εἶναι τὰ δικαστήρια, εἴρηται· τούτων δὲ τὰ μὲν πρῶτα δη-

40. ἢ πάντας — 41. αἱρέσει secl. Spengelius ‖ τὰ δ' — 41. κλήρῳ om. M[s] ‖ 41. τοὺς μὲν secl. Spengelius ‖ κλήρῳ] κληρωτοὺς Lambinus, rec. Bekk.[2] ‖ τοὺς δ'] ἢ Spengelius.

1301 a, 1. αἱρέσει Thom. ‖ 2. ἕτεροι post καὶ Γ ‖ 3. καὶ secl. Spengelius ‖ 4. ἢ τὰ — αἱρέσει secl. Spengelius ‖ ἢ ante ἔνια om. pr. P[1] (suppl. corr.[1]) ‖ δικαστηρίων M[s] ‖ 5. περὶ] ex Ar. ‖ περὶ τῶν αὐτῶν secl. Spengelius ‖ καὶ] ἢ Spengelius ‖ 6. τρόποι ⟨οἱ αὐτοί εἰσι⟩ ci. Victorius ‖ εἰρημένοις ⟨ἴσοι⟩ ci. Schneiderus ‖ 7. συνδιαζώμενα pr. P[3], συνδιαζόμενα rc. P[3] ‖ δὲ M[s] ‖ 8. τὰ δ' ἐξ ἀμφοῖν secl. Spengelius ‖ αὐτοῦ add. Π[2] Ar. Bekk. ‖ 9. καὶ — 10. ἀμφοῖν secl. Spengelius ‖ 10. τρόπους post 11. εἶναι Γ ‖ 11. εἴρηται om. pr. P[3] (suppl. rc.).

sorte aut omnes de omnibus haec quidem sorte, haec autem electione aut de quibusdam eisdem hos quidem sorte, hos autem electos. isti quidem igitur modi quattuor numero: tot autem et alteri qui secundum partem, rursum enim ex quibusdam et iudicantes de omnibus electione aut ex quibusdam de omnibus sorte aut haec quidem sorte, haec autem electione aut quaedam praetoria de eisdem ex sortialibus et electis. isti quidem igitur, sicut dicti fuerunt, modi dictis: adhuc autem eadem combinata, 4
dico autem puta haec quidem ex omnibus, haec autem ex quibusdam, haec autem ex ambobus, velut si praetori essent hii quidem ex omnibus, hii autem ex quibusdam et aut sorte aut electione aut ambobus. quot quidem igitur contingit esse modis praetoria, dictum est: horum autem prima quidem demotica,

1. *hoc* — *hoc* a, *ii* — *ii* t Alb. ‖ 3. *electione* t ‖ 6. *hoc* — *hoc* at Alb. ‖ quaedam] *quae* Alb. ‖ 8. sicut] *sic* a ‖ 9. et 10. *hoc* — *hoc* — *hoc* c, *ii* — *ii* — *ii* t Alb. ‖ 13. *quidem* post *demotica* a.

(XIII) *μοτικά, ὅσα ἐκ πάντων ἢ περὶ πάντων, τὰ δὲ δεύτερα ὀλιγαρχικά, ὅσα ἐκ τινῶν περὶ πάντων, τὰ δὲ τρίτα ἀριστοκρατικὰ καὶ πολιτικά, ὅσα τὰ μὲν ἐκ πάντων τὰ δ' ἐκ τινῶν.*

Z (Ϛ). 1316 b

Πόσαι μὲν οὖν διαφοραὶ καὶ τίνες τοῦ τε βουλευτικοῦ καὶ κυρίου τῆς πολιτείας καὶ τῆς περὶ τὰς ἀρχὰς τάξεως καὶ [περὶ] δικαστηρίων, καὶ ποία πρὸς ποίαν συντέτακται πολιτείαν, [ἔτι δὲ περὶ φθορᾶς τε καὶ σωτηρίας τῶν πολιτειῶν, ἐκ ποίων τε γίνεται καὶ διὰ τίνας αἰτίας,] εἴρηται πρότερον· ἐπεὶ δὲ τετύχηκεν εἴδη πλείω δημοκρατίας ὄντα καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως πολιτειῶν, ἅμα τε περὶ ἐκείνων εἴ τι λοιπόν, οὐ χεῖρον ἐπισκέψασθαι, καὶ τὸν οἰκεῖον καὶ τὸν συμφέροντα τρόπον ἀποδοῦναι πρὸς ἑκάστην. ἔτι δὲ καὶ

12. ἢ] *καὶ* Susem. ‖ 13. *καὶ* ante *ὅσα* add. P[4].
1316 b, 33. *ποῖα Γ* Ar. Bekk. et pr. P[3], *ποια* P[2] ‖ *συντέτακται* post 34. *πολιτείαν* (?) *Γ* ‖ 34. *πολιτεῖαν* pr. P[3] (crx. rc.) ‖ *ἔτι* — 35. *αἰτίας* secl. Hilarius Bekk.[2] ‖ *φθορὰς* P[4] ‖ 35. *γίγνεται* P[2.5.], *γίνονται* P[1] ‖ 37. *ἅμα*] *ἄλλα* ci. Nickesius ‖ 39. *τὸν τρόπον* ante 38. *τὸν οἰκεῖον* (?) *Γ*.

quaecunque ex omnibus aut de omnibus, secunda autem oligarchica, quaecunque ex quibusdam de omnibus, tertia autem aristocratica et politica, quaecunque haec quidem ex omnibus, haec autem ex quibusdam.

LIBER VI.

1. Quot quidem igitur differentiae et quae eius quod consiliativum et dominans politiae et eius qui circa principatus ordinis et de praetoriis, et qualia ad qualem politiam coordinata sunt, adhuc autem de corruptione et salvatione politiarum, ex qualibus fit et propter quas caussas, dictum est prius: quoniam autem fuerunt species plures democratiae existentes et aliarum similiter politiarum, simulque de illis si quid residuum, non deterius considerare et modum congruum et conferentem as-

1. aut] *et* Alb. ‖ 3. et 4. haec] *ii* t Alb. ‖ 5. *quod* om. c ‖ 6. *dominas* t et pr. b (crx. t[a] et mg. rc. b) ‖ 7. *et qualia* in ras. scr. rc. a ‖ 8. *autem* om. a ‖ *de* in corr. rc. a ‖ *correctione* b et pr. m (crx. rc.) ‖ ex] *et* a ‖ 11. quid] *quidem* pr. m (crx. rc.).

τὰς συναγωγὰς αὐτῶν τῶν εἰρημένων ἐπισκεπτέον πάντων (I)
1317 a *τῶν τρόπων· ταῦτα γὰρ συνδυαζόμενα ποιεῖ τὰς πολιτείας
ἐπαλλάττειν, ὥστε ἀριστοκρατίας τε ὀλιγαρχικὰς εἶναι καὶ
πολιτείας δημοκρατικωτέρας. λέγω δὲ τοὺς συνδυασμούς,* 2
*οὓς δεῖ μὲν ἐπισκοπεῖν, οὐκ ἐσκεμμένοι δ' εἰσὶ νῦν, οἷον ἂν
τὸ μὲν ⟨περὶ τὸ⟩ βουλευόμενον καὶ τὸ περὶ τὰς ἀρχαιρεσίας
ὀλιγαρχικῶς ᾖ συντεταγμένον, τὰ δὲ περὶ τὰ δικαστήρια ἀρι-
στοκρατικῶς, ἢ ταῦτα μὲν καὶ τὸ περὶ τὸ βουλευόμενον ὀλι-
γαρχικῶς, ἀριστοκρατικῶς δὲ τὸ περὶ τὰς ἀρχαιρεσίας, ἢ
κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον μὴ πάντα συντεθῇ τὰ τῆς πολι-
τείας οἰκεῖα. ποία μὲν οὖν δημοκρατία πρὸς ποίαν ἁρμότ-* 3
τει πόλιν, ὡσαύτως δὲ καὶ ποία τῶν ὀλιγαρχιῶν ποίῳ

---

40. *ἐπισκεπτέον* aut *σκεπτέον* post 1317 a, 1. *τρόπων* (?) *Γ*, *σκε-πτέον* M^s.

1317 a, 1. *τροπων* P^1 ‖ *συνδιαζόμενα* pr. P^3 (crx. rc.) ‖ 2. *τε* post *ὀλιγαρχικάς* M^s P^1 ‖ *ὀλιγαρχικὰς* post *εἶναι Γ* ‖ 5. *⟨περὶ τὸ⟩ βουλευόμε-νον* Spengelius, rec. Bekk.[2], *βουλευόμενον ⟨ἀριστοκρατικῶς⟩* vel *βου-λευόμενον ⟨δημοκρατικῶς⟩* ci. Camerarius ‖ *τὰς* om. P^1, fort. aut *τὴν* hab. aut om. t^c *Γ* ‖ *ἀρχαιρεσίαν* (?) t^c *Γ* ‖ 6. *ὀλιγαρχικῶς* — 8. *ἀρχαιρεσίας* om. M^s ‖ *τὰ δὲ* — 7. *μὲν* om. $P^{4.5.6.}$ R^b W^b L^s Ar. Ald. et pr. P^3 (suppl. mg. rc., sed supplementum postea plane abstersum est) ‖ *τὸ δὲ* Spengelius, rec. Bekk.[2] ‖ *τὰ* ante *δικαστήρια* om. P^1 ‖ 9. *τινα* P^1 ‖ 10. *ποῖα* M^s ‖ 11. *πολιτείαν* P^4 ‖ *ὀλιγαρχικῶν* M^s P^1 $Π^2$ et fort. *Γ* †.

signare ad unamquamque. adhuc autem et collectiones ipsorum
dictorum omnium modorum considerandum: haec enim combi-
nata faciunt politias variari, ut aristocratiae sint oligarchicae et
politiae sint magis democraticae. dico autem combinationes, quas 2
oportet quidem considerare, non sunt autem consideratae nunc,
puta si quod quidem consilians et quod circa electionem prin-
cipatuum oligarchice fuerit institutum, quae autem circa prae-
toria aristocratice aut haec quidem et quod circa consilians
oligarchice, aristocratice autem quod circa electiones principa-
tuum aut secundum alium aliquem modum non omnia compo-
nantur quae politiae convenientia. qualis quidem igitur demo- 3
cratia ad qualem congruit civitatem, similiter autem et qualis

---

2. *omnivium* m, *omni* t ‖ 3. *aristocratice* b ‖ *oligarchie* acm, *oligarchiae* t^a Alb. ‖ 4. *sint* post *magis* Alb. ‖ *democratie* c, *democratiae* t Alb. ‖ 5. *non* — *consideratae* om. b ‖ consideratae] *considerare* a ‖ *nunc* om. Alb. ‖ 6. nonne: *electiones?* ‖ 7. *oligarchie* ac ‖ *aristocratice autem quae circa prae-toria* Alb. ‖ 8. *et* om. Alb. ‖ 9. *aut* pr. m (crx. rc.) ‖ 10. *alium* post *aliquem* mt ‖ *non* om. Alb.

(I) *πλήθει, καὶ τῶν λοιπῶν δὲ πολιτειῶν τίς συμφέρει τίσιν, εἴρηται πρότερον· ὅμως δὲ δεῖ γενέσθαι δῆλον μὴ μόνον ποία τούτων τῶν πολιτειῶν ἀρίστη ταῖς πόλεσιν, ἀλλὰ καὶ πῶς δεῖ κατασκευάζειν, καὶ ταύτας καὶ τὰς ἄλλας ἐπέλθωμεν συντόμως. καὶ πρῶτον περὶ δημοκρατίας εἴπωμεν· ἅμα γὰρ καὶ περὶ τῆς ἀντικειμένης πολιτείας φανερόν,*
4 *αὕτη δ' ἐστὶν ἣν καλοῦσί τινες ὀλιγαρχίαν. ληπτέον δὲ πρὸς ταύτην τὴν μέθοδον πάντα τὰ δημοτικὰ καὶ τὰ δοκοῦντα ταῖς δημοκρατίαις ἀκολουθεῖν· ἐκ γὰρ τούτων συντιθεμένων τὰ τῆς δημοκρατίας εἴδη γίνεσθαι συμβαίνει, καὶ πλείους δημοκρατίας μιᾶς εἶναι καὶ διαφόρους. δύο γάρ εἰσιν αἰτίαι δι'-ἅσ[-περ] αἱ δημοκρατίαι πλείους εἰσί, πρῶτον μὲν ἡ λεχθεῖσα πρότερον, ὅτι διάφοροι οἱ δῆμοι (γίνεται*

12. *δὲ* del. Schneiderus ‖ *τίς* R[b] Ar., *τί Γ* M[s] P[2.3.4.5.] Q[b] W[b] L[s] Ald., *τὶ* P[1] ‖ *τίσιν* ante *συμφέρει Γ*, *τισὶν* P[2.3.] W[b] ‖ 13. *πότερον* pr. P[3] (crx. rc.) ‖ *δέ*, ⟨*ἐπεὶ*⟩ e Lambini vers. Ramus, rec. Bekk.[2], *δ' εἰ* ci. Susem. ‖ *δεῖν* (= *δέον*) Schmidtius ‖ *γενέσθαι*] *fieri* Ar. ‖ *μὴ μόνον*] *ου μόνον* scribendum et ante *δεῖ* traiciendum esse ci. Giphanius ‖ 14. *ποῖα* M[s] ‖ *τούτων* post *τῶν πολιτειῶν* M[s] ‖ *ἀρίστη ταῖς*] *αἱρετὴ ποίαις* Spengelius, rec. Bekk.[2], *ἀρίστη ποίαις* Susem. ‖ 17. *φανερὸν* ⟨*ἔσται*⟩ ci. Schneiderus ‖ 22. *πλείους* post *δημοκρατίας Γ* ‖ 23. *αἴτιαι* M[s] ‖ *περ* add. P[5] *Π*[2] Bekk. ‖ *πλείους* post *εἰσὶ Γ* ‖ *πρώτη* ci. Conringius, rec. Bekk.[2].

Loci citati. 1317 a, 13. *πρότερον*] III, 17. IV, 12. ‖ 24. *πρότερον*] IV, 4. 1291 b, 17 sqq. cf. IV, 12. 1296 b, 27 sqq.

oligarchiarum quali multitudini et reliquarum autem politiarum quid quibus expediat, dictum est prius: at tamen oportet fieri palam non solum, qualis harum politiarum sit optima civitatibus, sed et qualiter oportet instituere et has et alias, pertractemus breviter. et primo de democratia dicamus: simul enim et de opposita politia manifestum, haec autem est, quam vo-
4 cant quidam oligarchiam. sumendum autem ad hanc methodum omnia quae demotica et quae videntur democratiis assequi: ex hiis enim compositis democratiae species fieri accidit et democratias plures una esse et differentes. duae enim sunt caussae, propter quas democratiae sunt plures, primo quidem quae dicta est prius, quia diversi populi (fit enim haec quidem agri-

1. *oligarchicarum* g (fors. recte), *oligarchicum* b ‖ 2. quid quibus] *quod quidem* c ‖ *oportet* post *fieri* Alb. ‖ 3. sit] *sed* pr. m (crx. rc.) ‖ 4. *oportet* om. c ‖ *et has* om. a ‖ 5. *dicamus* om. Alb. ‖ 6. *policia* pr. m, *vel malicia* rc. m ‖ 7. *quidam* ante 6. *vocant* t, *quidem* m ‖ 9. *enim* om. c ‖ 11. *quae* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ 12. *hoc* abm.

γὰρ τὸ μὲν γεωργικὸν πλῆθος, τὸ δὲ βάναυσον καὶ θητικόν· ὧν τοῦ πρώτου τῷ δευτέρῳ προσλαμβανομένου, καὶ τοῦ τρίτου πάλιν τοῖς ἀμφοτέροις, οὐ μόνον διαφέρει τῷ βελτίω καὶ χείρω γίνεσθαι τὴν δημοκρατίαν, ἀλλὰ καὶ τῷ μὴ τὴν αὐτήν), δευτέρα δὲ περὶ ἧς νῦν λέγομεν. τὰ γὰρ ταῖς δημοκρατίαις ἀκολουθοῦντα καὶ δοκοῦντ' εἶναι τῆς πολιτείας οἰκεῖα ταύτης ποιεῖ συντιθέμενα τὰς δημοκρατίας ἑτέρας· τῇ μὲν γὰρ ἐλάττω, τῇ δ' ἀκολουθήσει πλείονα, τῇ δ' ἅπαντα ταῦτα. χρήσιμον δ' ἕκαστον αὐτῶν γνωρίζειν πρός τε τὸ κατασκευάζειν ἣν ἄν τις αὐτῶν τύχῃ βουλόμενος, καὶ πρὸς τὰς διορθώσεις. ζητοῦσι μὲν γὰρ οἱ τὰς πολιτείας καθιστάντες ἅπαντα τὰ οἰκεῖα συνάγειν πρὸς τὴν ὑπόθεσιν, ἁμαρτάνουσι δὲ τοῦτο ποιοῦντες, καθάπερ ἐν τοῖς περὶ (I)

25. *βάναυσον*, sed *σον* in ras. P[1] ‖ 27. *διαφέροι* ci. Lambinus, sed tum addendum fuisse *ἂν* monet Goettlingius ‖ *τὸ* pr. M[s] ‖ 28. *γίνεσθαι* ante 27. *τῷ βελτίω* (?) *Γ* ‖ *καὶ* post *ἀλλὰ* om. pr. P[5] ‖ 29. *δεύτερον* M[s] ‖ *περι* P[1] ‖ 30. *δοκοῦντα* P[5] *Π*[2] Bekk. ‖ *τῆς πολιτείας*, sed *ῆς* et *ας* in ras. P[1], post 31. *οἰκεῖα* (?) *Γ* ‖ 31. *ποιεῖ* post *συντιθέμενα Γ* ‖ 32. *ἀκολουθεῖ Γ* (?) Ar. (?), *ἀκολουθοῦσι* Bas.[3] ‖ 33. *δὴ* Susem. ‖ 34. *ἣν* om. M[s] ‖ *τις* post *αὐτῶν* (?) *Γ* ‖ 35. *μὲν* om. pr. P[1] (suppl. corr.[1]) ‖ 36. *συνάγειν* post *ὑπόθεσιν* (?) *Γ*, *συναγαγεῖν* P[5] *Π*[2] Bekk. ‖ *τὴν* om. P[5] 37. *καθάπερ* — 38. *πρότερον* secl. Hilarius Bekk.[2].

cola multitudo, haec autem banausum et mercenarium, quorum primo assumpto cum secundo et tertio rursum cum ambobus non solum differt in fieri meliorem et deteriorem democratiam, sed et eo quod non eandem), secunda autem, de qua nunc dicimus. quae enim democratiis assecuntur et videntur esse propria politiae huius simul posita faciunt democratias alias: huic quidem enim pauciora, huic autem assecuntur plura, huic autem omnia haec. opportunum autem unumquodque ipsorum cognoscere ad instituendum quamcunque ipsarum aliquis extiterit volens et ad directiones. quaerunt quidem enim qui politias instituunt omnia convenientia ad hypothesim congregare, peccant autem hoc facientes, quemadmodum in hiis quae circa cor-

1. *hoc* abm ‖ 2. *rursum* om. Alb. ‖ 3. *et* ante *democratiam* add. b ‖ 4. et] *ex* bcghklmnt Alb., *etiam* t[c], om. a ‖ 5. *assequentur* m ‖ 7. *assequitur* a: nisi fallor, *assequentur* restituendum est ‖ 8. *omnia* om. Alb. ‖ 9. *ipsorum* a ‖ extilerit] *instilerit* a ‖ 12. peccant] *potât* a ‖ *non* ante *facientes* add. rc. b ‖ *correctiones* a, *coornes* c et pr. blm (crx. rc. lm et mg. rc. b), *oornes* h.

(I) τὰς φθορὰς καὶ τὰς σωτηρίας τῶν πολιτειῶν εἴρηται πρότερον. νυνὶ δὲ τὰ ἀξιώματα καὶ τὰ ἤθη καὶ ὧν ἐφίενται λέγωμεν.

6 ὑπόθεσις μὲν οὖν τῆς δημοκρατικῆς πολιτείας ἐλευ- 2
θερία (τοῦτο γὰρ λέγειν εἰώθασιν, ὡς ἐν μόνῃ τῇ πολιτείᾳ 41
ταύτῃ μετέχοντας ἐλευθερίας· τούτου γὰρ στοχάζεσθαί φασι 1317 b
πᾶσαν δημοκρατίαν)· ἐλευθερίας δὲ ἓν μὲν τὸ ἐν μέρει ἄρχεσθαι καὶ ἄρχειν. καὶ γὰρ τὸ δίκαιον τὸ δημοκρατικὸν τὸ ἴσον ἔχειν ἐστὶ κατὰ ἀριθμὸν ἀλλὰ μὴ κατ' ἀξίαν, τούτου δ' ὄντος τοῦ δικαίου τὸ πλῆθος ἀναγκαῖον εἶναι κύριον, καὶ ὅ τι ἂν δόξῃ τοῖς πλείοσι, [τοῦτ' εἶναι] καὶ * τέλος καὶ τοῦτ' εἶναι τὸ δίκαιον· φασὶ γὰρ δεῖν ἴσον ἔχειν ἕκαστον τῶν πολιτῶν· ὥστε ἐν ταῖς δημοκρατίαις συμβαίνει κυριωτέρους εἶναι τοὺς ἀπόρους τῶν εὐπόρων· πλείους γάρ εἰσι, κύριον δὲ τὸ τοῖς

38. *εἴρηται πρότερον*] *ἐροῦμεν ὕστερον*, nisi potius Hilario adstipulandum sit, ci. Spengelius (fors. recte) ‖ 39. *λέγομεν* P2.3.4. Qb Wb Ls Ald. † ‖ 41. *τῇ πολιτείᾳ* post b, 1. *ταύτῃ* Γ.

1317 b, 1. *τοῦτο* pr. Ms, *τοῦτον* corr. Ms ‖ *στοχάζεσθαι* — 2. *ἐν μέρει* bis scr. pr. P2 (crx. p2) ‖ *φησὶ* corr. Ms ‖ 2. *δημοκρατία* et *ἐλευθερία* Ms ‖ 3. *δημοτικὸν* P5 Π2 Bekk. ‖ *ἐστιν ἔχειν τὸ ἴσον* Γ ‖ 4. *κατὰ*] *κατ'* Bekk. ‖ 6. *τοῦτ' εἶναι* post *καὶ* tri. Thurotus ‖ *καὶ* ante *τέλος* om. Γ Ms P1, non vertit Ar. ‖ 7. *καὶ φασὶ* P1 ‖ 8. *ὥστ'* P1.

Locus citatus. 1317 a, 38. *πρότερον*] V, 9. 1309 b, 18—1310 a, 36.

ruptiones et salvationes politiarum dictum est prius. nunc autem exigentias et mores et quae appetunt dicamus.

6 2. hypothesis quidem igitur democraticae politiae libertas (hoc enim dicere consueverunt, tamquam in sola hac politia participantes libertate: hoc enim coniecturare aiunt omnem democratiam): libertatis autem unum quidem in parte subici et principari. etenim iustum democraticum est habere aequale secundum numerum, sed non secundum dignitatem, huius autem existentis iusti multitudinem necessarium esse dominam, et quodcunque videatur pluribus, hoc esse finem et hoc esse quod iustum: aiunt enim oportere aequale habere unumquemque civium: quare in democratiis accidit magis esse dominos egenos divitibus: plures enim sunt, dominans autem quod pluribus visum.

2. *dicamus* ante *exigentias* Alb. ‖ 4. *quidem* ante *enim* add. b ‖ *dicere* om. pr. m (suppl.' rc.) ‖ 5. *coniectare* t Alb. ‖ 7. *principi* a ‖ 10. esse] *est* t Alb., om. ta ‖ 12. *esse* post *dominos* c Alb. ‖ 13. *autem* om. c.

πλείοσι δόξαν. ἓν μὲν οὖν τῆς ἐλευθερίας σημεῖον τοῦτο, ὃν 7
τίθενται πάντες οἱ δημοτικοὶ τῆς πολιτείας ὅρον· ἓν δὲ τὸ
ζῆν ὡς βούλεταί τις. τοῦτο γὰρ τὸ τῆς ἐλευθερίας ἔργον εἶναί
φασιν, εἴπερ τοῦ δουλεύοντος τὸ ζῆν μὴ ὡς βούλεται. τῆς
μὲν οὖν δημοκρατίας ὅρος οὗτος δεύτερος· ἐντεῦθεν δ' ἐλή-
λυθε τὸ μὴ ἄρχεσθαι, μάλιστα μὲν ὑπὸ μηδενός, εἰ δὲ
μή, κατὰ μέρος. καὶ συμβάλλεται ταύτῃ πρὸς τὴν ἐλευθε-
ρίαν τὴν κατὰ τὸ ἴσον. τοιούτων δ' ὑποκειμένων καὶ τοιαύ- 8
της οὔσης τῆς ἀρχῆς τὰ τοιαῦτα δημοτικά, τὸ αἱρεῖσθαι
τὰς ἀρχὰς πάντας ἐκ πάντων, τὸ ἄρχειν πάντας μὲν
ἑκάστου ἕκαστον δ' ἐν μέρει πάντων, τὸ κληρωτὰς εἶναι τὰς
ἀρχὰς ἢ πάσας ἢ ὅσαι μὴ ἐμπειρίας δέονται καὶ τέχνης,
τὸ μὴ ἀπὸ τιμήματος μηδενὸς εἶναι τὰς ἀρχὰς ἢ ὅτι μι-

10. ὃν] ὃ P^5 ‖ 11. ὅρον τῆς πολιτείας τίθενται πάντες οἱ δημοτικοί *Γ* ‖ ἐν M^s ‖ δὲ om. pr. P^3 (suppl. rc.) ‖ 12. τὸ om. P^5 $Π^2$ Bekk. ‖ τῆς ἐλευθερίας post ἔργον (?) *Γ* ‖ 13. δουλεύοντος] δούλου ὄντος $Π^2$ Bekk.[1] et, ut videtur, pr. P^5, δούλου corr. P^5, δούλου ὄντως (?) Scaliger ‖ τὸ] τὰ αὐτὸν in ras. P^5 ‖ μὴ] ὡς pr. P^3 (crx. et ead. m. et rc.) ‖ 15. μὲν] δὲ *Γ* M^s ‖ ὑπ' P^1 ‖ μηθενὸς P^5 $Π^2$ Bekk., οὐδενὸς P^1 ‖ 16. συμβάλλεται] *facit* Guil. ‖ 17. τοιούτων] τούτων P^5 $Π^2$ Ar. Bekk. ‖ 21. πάσας ἢ om. pr. P^1 (suppl. mg.[1]) ‖ ὅσα M^s ‖ ἐμπειρίας post δέονται (?) *Γ*, ἀπειρίας Ar. ‖ 22. μηθενὸς P^5 $Π^2$ Bekk. ‖ σμικροτάτου P^5, μικρότου pr. P^2 (em. corr.[1]).

unum quidem igitur libertatis signum hoc, quem terminum po- 7
litiae ponunt omnes qui demotici: unum autem vivere, ut vult
quis. hoc enim opus libertatis esse aiunt, siquidem servientis
ipsum vivere non ut vult. democratiae quidem igitur terminus
iste secundus: hinc autem venit id quod est non subici, maxime
autem sub nullo, si autem non, secundum partem. et facit hac
ad libertatem eam quae secundum aequale. talibus autem sup- 8
positis et tali existente principatu talia demotica, scilicet eli-
gere principatus omnes ex omnibus, principari omnes quidem
super unumquemque, unumquemque autem in parte super
omnes, sortiales esse principatus vel omnes vel quicunque non
indigent experientia et arte, non ab honorabilitate aliqua esse

1. *unum* — 2. *demotici* om. Alb. ‖ quem] *quod* t et pr. m (crx. rc.) ‖ 2. ut] *non* a ‖ 4. *democracie* m, *et democratiae* t ‖ *igitur* om. Alb. ‖ 5. *iste* om. Alb. ‖ *hinc* post *autem* Alb. ‖ *est* post *non* Alb. ‖ 6. *hanc* k, *has* pr. m, *hoc* s Alb. et rc. bl ‖ 7. *equalem* a ‖ 8. *democia* okm et pr. bl, *demotia* gh, *democracia* rc. l, *democratia* n, *democratica* Alb. et rc. b ‖ 10. *unumquodque*, *unumquodque* a ‖ *unumquemque autem* — 11. *omnes* om. Alb. ‖ 12. et] *vel* m.

(I) κροτάτου, τὸ μὴ δὶς τὸν αὐτὸν ἄρχειν μηδεμίαν ἢ ὀλιγάκις ἢ ὀλίγας ἔξω τῶν κατὰ πόλεμον, τὸ ὀλιγοχρονίους εἶναι τὰς ἀρχὰς ἢ πάσας ἢ ὅσας ἐνδέχεται, τὸ δικάζειν πάντας καὶ ἐκ πάντων καὶ περὶ πάντων ἢ περὶ τῶν πλείστων καὶ τῶν μεγίστων καὶ τῶν κυριωτάτων, οἷον περὶ εὐθυνῶν καὶ περὶ πολιτείας καὶ τῶν ἰδίων συναλλαγμάτων, τὸ τὴν ἐκκλησίαν κυρίαν εἶναι πάντων, [ἀρχὴν δὲ μηδεμίαν μηδενὸς ἢ
9 ὅτι ὀλιγίστων] ἢ τῶν μεγίστων * κυρίαν (τῶν δὲ ἀρχῶν δημοτικώτατον βουλή, ὅπου μὴ μισθοῦ εὐπορία πᾶσιν· ἐνταῦθα γὰρ ἀφαιροῦνται καὶ ταύτης τῆς ἀρχῆς τὴν δύναμιν· εἰς αὑτὸν γὰρ ἀνάγει τὰς κρίσεις πάσας ὁ δῆμος εὐπορῶν

---

23. ἄρχειν ⟨ἀρχὴν⟩ Lambinus ‖ μὴδεμίαν M[s], *nullo principatu* Guil., unde si certo concludi posset μηδεμίαν ἀρχὴν fuisse in Γ, hanc lectionem recipiendam esse censerem ‖ 24. εἶναι] ἄρχειν Schneiderus, om. P[5] Π[2] Bekk. † ‖ 25. παν [τ'] M[s] ‖ 26. καὶ ἐκ] ἢ ἐκ Γ, καὶ om. in lac. M[s] † ‖ περὶ post ἢ om. P[5] ‖ καὶ τῶν μεγίστων om. R[b], secl. Congrevius ‖ 28. περὶ om. P[5] Π[2] Bekk. ‖ 29. ἀρχὴν — 30. ὀλιγίστων post 30. μεγίστων tri. Bas.[3], recte prob. Schneiderus, nisi potius Lambinus verum invenit, v. quae afferam ad v. 30. ‖ μὴ δὲ μίαν M[s] ‖ μηδενός. P[1], μηθενὸς P[5] Π[2] Bekk. ‖ 30. ὅτι] τῶν Schneiderus ‖ ὀλιγοστῶν M[s] et pr. P[1], ὀλιγιστῶν corr.[1] P[1] ‖ ἢ τῶν c. lin. P[5], ἢ ⟨μὴ⟩ τῶν Lambinus ‖ ἢ τῶν — κυρίαν secludenda esse ci. Goettlingius ‖ κυρίαν secl. Schneiderus (fors. recte) ‖ δ' P[5] Π[2] Bekk. ‖ δημωτικώτατον pr. M[s] ‖ 31. βουλὴ P[1], βουλὴν pr. M[s] (ν eras.) ‖ ἀπορία Γ et, ut videtur, pr. P[5] (nam εὐ est in ras.) † ‖ 33. αὑτὸν Γ P[1.4.5.], αὐτὸν M[s] P[2.3.] Ald.

principatus aut quam parvissima, non bis eundem principari nullo principatu aut raro aut paucis exceptis hiis qui penes bellum, pauci temporis esse principatus vel omnes vel quoscunque contingit, iudicare omnes vel ex omnibus et de omnibus vel de plurimis et de maximis et de principalissimis, puta de correctionibus et de politia et de propriis commutationibus, congregationem dominam esse omnium, principatum autem nullum
9 nullius aut quam paucissimorum aut maximorum dominam (principatuum autem maxime demoticum consilium, ubi non mercedis defectus omnibus: hic enim auferunt et huius principatus potentiam: ad se ipsum enim reducit iudicia omnia populus

---

2. *nullo principatu* om. t ‖ *ullo* a ‖ *que* abchkmn, *quae* lt Alb. ‖ 3. *iis qui penes* (*ii quae penes* t[a]) post *principatus* rep. t ‖ 7. *congregacioni* pr. m (crx. rc.) ‖ *dominam* post *esse* t, bis scr. pr. b, *dominum* m ‖ autem] *aut* e ‖ 8. *autem quam* a ‖ *dominam* om. Alb. ‖ *principatum* a ‖ 9. *democraticum* Alb. et rc. b ‖ 10. defectus] *de factis* mt Alb. et mg. rc. b ‖ hic] *hec* a, *ii* t Alb. ‖ 11. *populus* om. Alb.

μισθοῦ, καθάπερ εἴρηται πρότερον ἐν τῇ μεθόδῳ τῇ πρὸ ταύτης), ἔπειτα τὸ μισθοφορεῖν μάλιστα μὲν πάντας, ἐκκλησίαν δικαστήρια ἀρχάς, εἰ δὲ μή, τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ δικαστήρια [καὶ βουλὴν] καὶ τὰς ἐκκλησίας τὰς κυρίας, ἢ τῶν ἀρχῶν ἃς ἀνάγκη συσσιτεῖν μετ' ἀλλήλων, [ἔτι ἐπειδὴ ὀλιγαρχία καὶ γένει καὶ πλούτῳ καὶ παιδείᾳ ὁρίζεται, τὰ δημοτικὰ δοκεῖ τἀναντία τούτων εἶναι, ἀγένεια πενία βαναυσία.] ἔτι δὲ τῶν ἀρχῶν τὸ μηδεμίαν ἀίδιον εἶναι, (Γ)
1318 a *ἐὰν δέ τις καταλειφθῇ ἐξ ἀρχαίας μεταβολῆς, τότε περιαιρεῖσθαι τὴν δύναμιν αὐτῆς καὶ ἐξ αἱρετῶν κληρωτοὺς ποιεῖν.*

τὰ μὲν οὖν κοινὰ τῆς δημοκρατίας ταῦτ' ἐστί· συμβαίνει δ' ἐκ τοῦ δικαίου τοῦ ὁμολογουμένου εἶναι δημοκρατι-

34. *ἐν* — 35. *ταύτης* secludenda esse ci. Stahrius ‖ 37. *δηκαστήρια* P³ ‖ *καὶ βουλὴν* punctis del. corr. P¹ ‖ ⟨*τὴν*⟩ *βουλὴν* Schneiderus, rec. Bekk., *βουλὰς* Γ M^s † ‖ 38. *ἔτι* — 41. *βαναυσία* post 1318 a, 2. *ποιεῖν* tri. Schmidtius ‖ *δὲ* post *ἔτι* add. Γ ‖ 39. *παιδίᾳ* P⁴ ‖ 40. *ἀγενεία* Γ ‖ 41. *ἔτι* Ar., *ἐπὶ* Γ Π Bekk.

1318 a, 1. *τότε*] *τό γε* ci. Coraes ‖ 3. *ταῖς δημοκρατίαις* P⁵ Π² Ar. Bekk. (nescio an recte) ‖ *ἐστιν* P¹ ‖ *συμβαίνει* — b, 5. *φροντίζουσιν* spuria esse ci. Susem. ‖ 4. *δὲ* M^s ‖ *ὁμολογουμένου* — 5. *ἔχειν* errore bis scr. et priore quidem loco *δημοκρατικοῦ* (*ὡς* supra scr.) habet M^s.

Locus citatus. 1317 b, 34. *ἐν* — 35. *ταύτης*] IV, 15. 1299 b, 38 sqq. cf. Spengel. Ueb. d. Polit. des Aristot. p. 40 sq.

abundans pretio, sicut dictum fuit prius in methodo quae ante hanc), deinde praemiare maxime quidem omnes, congregationem, praetoria, principatus, si autem non, principatus et praetoria et consilia et congregationes praecipuas aut principatuum quos necesse convivare cum invicem, adhuc autem quoniam oligarchia et genere et divitiis et disciplina determinatur, quae democtica videntur contraria horum esse, ignobilitate, paupertate, banausia, in principatibus autem nullum perpetuum esse, si autem aliquis deficiat ex antiqua transmutatione, tunc circumtollere potentiam ipsius et ex eligibilibus sortiales facere.

communia quidem igitur democratiae haec sunt: accidit autem ex iusto confesso esse democratico (hoc autem est aequale

1. fuit] *est* a (fors. recte) ‖ 3. *si* — *principatus* om. c ‖ 4. *et* ante *consilia* om. m ‖ praecipuas] *principans* a, om. Alb. ‖ *principatu* l ‖ *quas* abc ghk, *non* l, om. mnt Alb. ‖ 5. *convivari* t Alb., *alia littera: commutare* Alb., *connumerare* a ‖ *autem* om. a ‖ 6. *et genere* om. a ‖ *determinantur* a 7. *in nobilitate* a ‖ 8. principatibus] *paupertatibus* pr. b (crx. rc.) ‖ 9. *tunc*, ut videtur, punctis del. rc. m ‖ 11. *igitur* om. t ‖ 12. *est* om. c.

(I) κοῦ (τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ἴσον ἔχειν ἅπαντας κατ' ἀριθμόν) ἡ μάλιστ' εἶναι δοκοῦσα δημοκρατία καὶ δῆμος. ἴσον γὰρ τὸ μηδὲν μᾶλλον ἄρχειν τοὺς εὐπόρους ἢ τοὺς ἀπόρους, μηδὲ κυρίους εἶναι μόνους ἀλλὰ πάντας ἐξ ἴσου κατ' ἀριθμόν· οὕτω γὰρ ἂν ὑπάρχειν νομίζοιεν τήν τ' ἰσότητα τῇ πόλει
11 καὶ τὴν ἐλευθερίαν. τὸ δὲ μετὰ τοῦτο ἀπορεῖται πῶς 3
ἕξουσι τὸ ἴσον, πότερον δεῖ τὰ τιμήματα διελεῖν χι- 11
λίοις τὰ τῶν πεντακοσίων καὶ τοὺς χιλίους ἴσον δύνασθαι τοῖς πεντακοσίοις; — ἢ οὐχ οὕτω δεῖ τιθέναι τὴν κατὰ τοῦτο ἰσότητα, ἀλλὰ διελεῖν μὲν οὕτως, ἔπειτα ἐκ τῶν πεντακοσίων ἴσους λαβόντα καὶ ἐκ τῶν χιλίων, τούτους κυρίους εἶναι τῶν [δι-]αἱρέσεων καὶ τῶν δικαστηρίων; πότερον οὖν αὕτη ἡ [κατὰ τὸ πλῆθος τῶν τιμημάτων] πολιτεία

5. κατὰ M[s] ‖ ἢ P[3], ἢ W[b] ‖ μάλιστα δοκοῦσα εἶναι Γ ‖ 7. μηθὲν P[5] Π[2] Bekk. ‖ τοὺς εὐπόρους ἢ om. R[b] ‖ εὐπόρους] ἀπόρους Γ M[s] P[1.2.4.] W[b] Ald. Bekk.[1] et corr.[1] P[3] † ‖ ἀπόρους] εὐπόρους Γ M[s] P[1] Π[2] Bekk.[1] † ‖ 8. ἐξίσου M[s] P[1] ‖ 9. ὑπάρχειν post νομίζοιεν Γ ‖ πολιτεία P[5] Π[2] Ar. Bekk. ‖ 11. δεῖ ⟨κατὰ τὸ πλῆθος ἢ δεῖ⟩ ci. Boeckerus, idem tamen verisimilius ducit ea sola membrorum distinctione, quam eo praeeunte recepi, locum esse restituendum ‖ τμήματα R[b] W[b] Ald. ‖ τιμήματα διελθεῖν pr. L[s] (crx. mg.), τιμήματα μὴ διελεῖν P[1] ‖ τοῖς ante χιλίοις fort. add. Γ ‖ 13. τιθέναι] *poni* Guil. ‖ 14. τούτων P[1] ‖ ἔπειτα ⟨δ'⟩? Susem. ‖ 16. εἶναι[β] κυρίους[α] P[1] (em. corr.[1]) ‖ αἱρέσεων Camot., rec. Bekk.[2], διαιρέσεων Γ Π Ar. Bekk.[1], ἀρχαιρεσιῶν Lambinus, τε αἱρέσεων Boiesenus ‖ 17. αὕτη om. corr. P[5] (ἡ κατὰ in ras. sunt scripta) ‖ κατὰ — τιμημάτων om. M[s] P[1] Π[2] Bekk. et pr. P[5] (τὸ — τιμημάτων in mg. scripta sunt).

habere omnes secundum numerum) quae maxime videtur esse democratia et demus. aequale enim nihil magis principari egenos quam divites, neque dominos esse solos, sed omnes ex aequo secundum numerum: sic enim utique putabunt existere aequalitatem civitati et libertatem. 3. quod autem post hoc
11 dubitatur, quomodo habebunt quod aequale, utrum oportet honorabilitates dividere ipsis mille eas quae quingentorum et ipsos mille aequale posse quingentis? — aut non sic oportet poni in hiis aequalitatem, sed dividere quidem sic, deinde ex quingentis aequales accipientem et ex mille, hos dominos esse divisionum et praetoriorum? utrum igitur haec quae secundum multitudinem honorabilitatum politia iustissima se-

1. *videntur* aet Alb. ‖ 4. aequo] *quo* a ‖ *numerum* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ 9. quidem] *quid* a ‖ 11. haec — 12. honorabilitatum] *vacat, glosa est (?)* superscr. rc. m.

δικαιοτάτη κατὰ τὸ δημοτικὸν δίκαιον, ἢ μᾶλλον ἡ κατὰ τὸ (I)
πλῆθος; φασὶ γὰρ οἱ δημοτικοὶ τοῦτο δίκαιον ὅ τι ἂν δόξῃ τοῖς
πλείοσιν, οἱ δ' ὀλιγαρχικοὶ ὅ τι ἂν δόξῃ τῇ πλείονι οὐσίᾳ. κατὰ
πλῆθος γὰρ οὐσίας φασὶ κρίνεσθαι δεῖν. ἔχει δ' ἀμφότερα 12
ἀνισότητα καὶ ἀδικίαν· εἰ μὲν γὰρ ὅ τι ἂν οἱ ὀλίγοι, τυ-
ραννίς (καὶ γὰρ ἐὰν εἷς ἔχῃ πλείω τῶν ἄλλων εὐπόρων,
κατὰ τὸ ὀλιγαρχικὸν δίκαιον ἄρχειν δίκαιος μόνος), εἰ δ'
ὅ τι ἂν οἱ πλείους κατ' ἀριθμόν, ⟨οὐκ⟩ ἀδικήσουσι δημεύοντες
τὰ τῶν πλουσίων καὶ ἐλαττόνων, καθάπερ εἴρηται πρότερον.
τίς ἂν οὖν εἴη ἰσότης ἣν ὁμολογήσουσιν ἀμφότεροι, σκεπτέον 13
ἐξ ὧν ὁρίζονται δικαίων ἀμφότεροι. λέγουσι γὰρ ὡς ὅ τι
ἂν δόξῃ τοῖς πλείοσι τῶν πολιτῶν, τοῦτ' εἶναι δεῖ κύριον.
ἔστω δὴ τοῦτο, μὴ μέντοι πάντως, ἀλλ' ἐπειδὴ δύο μέρη

18. *ἡ*] *ἢ* P[4], om. R[b] ‖ *κατὰ* bis scr. in fine paginae et initio sequentis M[s] ‖ 19. *πλῆθος ⟨τῆς οὐσίας⟩* Scaliger ‖ *δίκαιον*] *δεῖν εἶναι κύριον* Thurotus (cf. v. 29. et 1317 b, 6) ‖ 21. *τὸ* ante *πλῆθος* add. M[s] ‖ *κρίνεσθαι* post *δεῖν* *Γ* ‖ *δὲ* M[s] ‖ 24. *ἄρχει* P[4] W[b] Ald. † ‖ *δίκαιος μόνος*] *solum istum* Guil. † ‖ 25. *πλείους*] *τελείους* M[s] ‖ *κατὰ τὸν ἀριθμόν* M[s] ‖ ⟨*οὐκ*⟩ Stahrius ‖ 27. *ἂν* post *οὖν* *Γ* ‖ *καὶ* post *ἣν* add. M[s] ‖ *ὁμολογοῦσιν* *Π*[1] P[2.4.] L[s] Ar. ‖ *σκεπτέον* — 28. *ἀμφότεροι* om. R[b] et pr. P[2] (suppl. corr.[3] aut corr.[1], *σκεπτέον* — 28. *δικαίων* in ras., 28. *ἀμφότεροι* — 29. *ἂν* in mg. scripta sunt) ‖ 28. *ὁρίζονται* post *δικαίων* (?) *Γ* ‖ *δίκαιον* P[4] ‖ 29. *δεῖ* ante *εἶναι* *Γ*, om pr. P[1] (suppl. corr.[1]).

Locus citatus. 1318 a, 26. *πρότερον*] III, 10. 1281 a, 14—16.
Glossa. 1318 a, 30. *μὴ — πάντως*] *μὴ μέντοι κατὰ πάντα τὰ τοῦ*

cundum demoticum iustum aut magis quae secundum multitudinem? aiunt enim demotici hoc iustum quodcunque videatur pluribus, oligarchici autem quodcunque videatur ampliori substantiae. secundum multitudinem enim substantiae aiunt oportere iudicari. habent autem ambo inaequalitatem et iniusti- 12
tiam: si quidem enim quodcunque qui pauci, tyrannis (et enim si unus habeat plura aliis divitibus, secundum oligarchicum iustum principari solum iustum), si autem quodcunque qui plures secundum numerum, iniusta agent depopulantes quae divitum et pauciorum, sicut dictum est prius. quae igitur utique erit aequa- 13
litas, quam confitentur utrique, considerandum ex quibus iustis determinant utrique. dicunt enim, quod quodcunque videbitur pluribus civium, hoc oportet esse dominans. sit itaque hoc, non

4. secundum — substantiae] *et* Alb. ‖ 6. si] *sed* beghn et pr. lm (crx. rc.) ‖ 9. *de populares* pr. b (crx. rc.) ‖ 11. *conectentur* m ‖ 12. *utrique* om. t ‖ 13. *causa* post *non* add. t.

(I) τετύχηκεν ἐξ ὧν ἡ πόλις, πλούσιοι καὶ πένητες, ὅ τι ἂν ἀμφοτέροις δόξῃ ἢ τοῖς πλείοσι, τοῦτο [τὸ] κύριον ἔστω, ἐὰν δὲ τἀναντία δόξῃ, ὅ τι ἂν οἱ πλείους καὶ ὧν τὸ τίμημα πλεῖον. οἷον εἰ οἳ μὲν δέκα οἳ δὲ εἴκοσιν, ἔδοξε δὲ τῶν μὲν πλουσίων τοῖς ἓξ τῶν δ' ἀπορωτέρων τοῖς πεντεκαίδεκα, προσγεγένηνται τοῖς μὲν πένησι τέτταρες τῶν πλουσίων, τοῖς δὲ πλουσίοις πέντε τῶν πενήτων· ὁποτέρων οὖν τὸ τίμημα ὑπερτείνει
14 συναριθμουμένων ἀμφοτέρων ἑκατέροις, τοῦτο κύριον. ἐὰν δὲ ἴσοι συμπέσωσι, κοινὴν εἶναι ταύτην νομιστέον ἀπορίαν ὥσπερ νῦν, ἐὰν διχῇ ἡ ἐκκλησία γένηται ἢ τὸ δικαστήριον· ἢ γὰρ ἀποκληρωτέον ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον ποιητέον. 1318 b

31. οἱ ante πλούσιοι add. M^s ‖ 32. ἢ ⟨ἑκατέρων⟩ ci. Schmidtius ‖ ἢ τοῖς πλείοσι secludenda esse ci. Susem. ‖ πλείοσιν P^1 ‖ τοῦτ' ἔστω τὸ κύριον Γ ‖ τὸ om. $P^{1.5.}$ $Π^2$ Bekk. ‖ 33. ὅ τι — ὧν] ὁποτέρων ci. Schmidtius ‖ οἱ πλείους] τοῖς πλείοσι? Susem. (v. Addenda) ‖ καὶ aut secludendum aut post ὧν transponendum esse ci. Spengelius ‖ 34. εἰ om. $Π^2$ Bekk. † ‖ δ' Bekk. ‖ εἴκοσι M^s P^4 ‖ 35. δὲ M^s ‖ ἀπορωτέρων P^4 ‖ πγεγένηνται pr. P^1 (προσ add. mg.[1]) ‖ 36. τέτταρες post τῶν πλουσίων Γ, τέτταρ pr. P^3 (crx. rc.) ‖ 37. πέντε post τῶν πενήτων Γ ‖ ποτέρων M^s et pr. P^1 (em. corr.[1]) ‖ 38. τοῦτο κύριον ante ἑκατέροις Γ, τοῦτο δίκαιον R^b ‖ 39. εἶναι post νομιστέον Γ ‖ 40. διχθῇ M^s, δίχα $P^{2.4.5.}$ R^b W^b Ald. Bekk. et rc. P^3, δι pr. P^3, *divisa in duo* Guil. ‖ γέγνηται P^4, *fiat* Guil.

1318 b, 1. ἄλλό τι P^1, τι ἄλλο fort. Γ ‖ τοιοῦτο P^1.

πλείους (?) σημαινόμενα ἤτοι κατὰ τὸ ἐν τῇ οὐσίᾳ πλεῖον καὶ τὸ ἐν τῷ πλήθει τῶν ἀνθρώπων. mg.[3] P^2.

tamen omnino, sed quoniam duae partes existunt, ex quibus civitas, divites et pauperes, quodcunque utrisque videatur vel pluribus, hoc sit quod dominans, si autem contraria videantur, quodcunque qui plures et quorum honorabilitas amplior. puta si hii quidem decem, hii autem viginti, videbatur autem divitum quidem ipsis sex, pauperiorum autem ipsis quindecim, adiungantur autem pauperibus quidem divitum quattuor, divitibus autem pauperum quinque: quorumcunque igitur honorabilitas
14 excedit simul numeratis utrisque, hoc dominans utrisque. si autem aequales evenerint, communem hanc putandum esse dubitationem, sicut nunc, si divisa in duo congregatio fiat vel praetorium: aut enim sortiendum aut aliud aliquid tale faciendum.

1. *omni* rc. m ‖ 5. *videbitur* m ‖ *aut* pr. m (crx. rc.) ‖ 6. *igitur* post *ipsis* add. m ‖ 7. *divitumque* m ‖ 8. *quocumque* a ‖ 9. *utrique hoc* bcghkln et pr. m (crx. rc.) ‖ *utrique si* a ‖ 10. *convenerit* a ‖ *putandum* om. c ‖ *esse* post *dubitationem* c ‖ 11. si divisa] *subdivisa* a ‖ fiat] *fuerit* ante *in* Alb. ‖ vel] *et* m ‖ 12. *aliud* post *aliquid* aghklmn Alb. (fors. recte), om. ct (suppl. t^a) ‖ *tale* ante *aliquid* t (crx. t^a), om. b.

ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦ ἴσου καὶ τοῦ δικαίου, κἂν ᾖ πάνυ (I)
χαλεπὸν εὑρεῖν τὴν ἀλήθειαν περὶ αὐτῶν, ὅμως ῥᾷον τυχεῖν ἢ συμπεῖσαι τοὺς δυναμένους πλεονεκτεῖν (ἀεὶ γὰρ ζητοῦσι τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἴσον οἱ ἥττους, οἱ δὲ κρατοῦντες οὐδὲν φροντίζουσιν)·
4 δημοκρατιῶν δ' οὐσῶν τεττάρων βελτίστη μὲν ἡ πρώτη II
τάξει, καθάπερ ἐν τοῖς πρὸ τούτων ἐλέχθη λόγοις. ἔστι δὲ καὶ ἀρχαιοτάτη πασῶν αὕτη. λέγω δὲ πρώτην ὥσπερ ἂν τις διέλοι τοὺς δήμους. βέλτιστος γὰρ δῆμος ὁ γεωργικός ἐστιν, ὥστε καὶ ποιεῖν ἐνδέχεται ** δημοκρατίαν ὅπου ζῇ τὸ πλῆθος ἀπὸ γεωργίας ἢ νομῆς. διὰ μὲν γὰρ τὸ μὴ πολλὴν οὐσίαν ἔχειν ἄσχολος, ὥστε μὴ πολλάκις ἐκκλησιάζειν· διὰ δὲ τὸ [μὴ] ἔχειν τἀναγκαῖα πρὸς τοῖς ἔργοις διατρίβουσι καὶ τῶν ἀλλοτρίων οὐκ ἐπιθυμοῦσιν, ἀλλ' ἥδιον αὐτοῖς

2. κἂν] *quamvis* Guil., item v. 23 ‖ 3. ῥᾷον εὑρεῖν τυχεῖν M[s] ‖ 4. συμπεῖσαι] *permittere* (?) Guil. ‖ πλεονεκεῖν P[4] ‖ τὸ ἴσον καὶ τὸ δίκαιον P[5] Π[2] Ar. Bekk. ‖ 6. δημοκρατικῶν P[4] ‖ δὲ P[5] ‖ 7. τάξις Bas.[3], ⟨τῇ⟩ τάξει Coraes ‖ ἐλέχθη ante ἐν Γ, ἐλέγχθη M[s] ‖ 8. καὶ om. M[s] 9. διέλῃ P[1.2.] ‖ 10. ⟨βελτίστην⟩ δημοκρατίαν Camerarius, ⟨τὴν βελτίστην⟩ δημοκρατίαν Conringius, *democratium*, *optimam supple* Alb. ‖ 11. μὲν om. pr. M[s] ‖ 12. πολλάκις, sed ά superscr. corr.[1] et κις in ras. P[1] ‖ 13. μὴ secl. Boiesenus ‖ ἔργοις] γεωργοῖς M[s] ‖ 14. ἴδιον M[s] ‖ αὐτοῖς om. P[5] Π[2] Bekk. †.

Locus citatus. 1318 b, 7. ἐν — λόγοις] IV, 4. 1291 b, 30—41. c. 6. 1292 b, 25—33.

sed de aequali quidem et iusto, quamvis sit valde difficile invenire veritatem de ipsis, tamen facilius sortiri quam permittere potentes supergredi (semper enim quaerunt quod iustum et quod aequale qui minores, praeeminentes autem nihil curant): II
4. democratiis autem existentibus quattuor optima quidem quae prima ordine, quemadmodum dictum est in sermonibus qui ante hos. est autem et antiquissima omnium haec. dico autem primam, sicut si quis distinguat populos. optimus enim populus qui terrae cultivus est, quare et facere contingit democratiam, ubi vivit multitudo ab agricultura vel pascuis. propterea quidem enim quod non multam substantiam habet, non vacans, ut non saepe congregationes faciat: propterea autem quod non habent necessaria, circa opera immorantur et aliena non concupiscunt,

1. *sit* post *difficile* Alb. ‖ 2. *permittere* **achntt**[ac] Alb. et rc. 1, *praemittere* **bk** et pr. 1, *praetermittere* **g**, *praemittere sortiri* **m** ‖ 4. *preminentes* **abcghklmn** ‖ 8. *sicut* om. **c** ‖ 9. *cultius* **a** ‖ *democratiam*, *optimam supple* Alb. ‖ 11. *ut* post *non* **c** ‖ 12. *autem* om. **a** ‖ 13. *aliacam* **a** ‖ *concupiscunt*,

(II) τὸ ἐργάζεσθαι τοῦ πολιτεύεσθαι καὶ ἄρχειν, ὅπου ἂν μὴ ᾖ λήμματα μεγάλα ἀπὸ τῶν ἀρχῶν. οἱ γὰρ πολλοὶ μᾶλλον ὀρέγονται τοῦ κέρδους ἢ τῆς τιμῆς. σημεῖον δέ· καὶ γὰρ τὰς ἀρχαίας τυραννίδας ὑπέμενον καὶ τὰς ὀλιγαρχίας ὑπομένουσιν, ἐάν τις αὐτοὺς ἐργάζεσθαι μὴ κωλύῃ μηδ' ἀφαιρῆται μηδέν· ταχέως γὰρ οἳ μὲν πλουτοῦσιν αὐτῶν
2 οἳ δ' οὐκ ἀποροῦσιν. ἔτι δὲ τὸ κυρίους εἶναι τοῦ ἑλέσθαι καὶ εὐθύνειν ἀναπληροῖ τὴν ἔνδειαν, εἴ τι φιλοτιμίας ἔχουσιν, ἐπεὶ παρ' ἐνίοις δήμοις, κἂν μὴ μετέχωσι τῆς αἱρέσεως τῶν ἀρχῶν ἀλλά τινες αἱρετοὶ κατὰ μέρος ἐκ πάντων, [ὥσπερ ἐν Μαντινείᾳ,] τοῦ δὲ βουλεύεσθαι κύριοι ὦσιν, ἱκανῶς ἔχει τοῖς πολλοῖς. καὶ δεῖ νομίζειν καὶ τοῦτ' εἶναι σχῆμά

16. οἱ — 17. τιμῆς om. pr. P^{6} (suppl. mg.) ‖ 17. ᾗ Γ P^{4} W^{b} L^{s} Ar. Ald. et mg. P^{6}, om. M^{s} $P^{1.2.3.5.}$ Q^{b} R^{b} ‖ 18. καὶ post γὰρ add. R^{b} W^{b} L^{s} Ald. ‖ ὑπέμενον, sed μεν in ras. M^{s} ‖ 19. κωλύῃ, sed ύῃ in ras. P^{1}, κωλύει pr. M^{s} ‖ 20. ἀφαιρεῖται M^{s} ‖ μηθέν P^{5} $Π^{2}$ Bekk. ‖ 21. ἑλέσθαι] λέγεσθαι M^{s} ‖ 25. ὥσπερ ἐν Μαντινείᾳ secl. Zwingerus ‖ περ in ras. P^{1} ‖ 26. νομίζει P^{2} ‖ σχῆμά τι] σχήματα M^{s}.

sed delectabilius est ipsis laborare quam politizare et principari, ubicunque non fuerint acceptiones magnae a principatibus. qui multi enim magis appetunt lucrum quam honorem. signum autem: et enim antiquas tyrannides sustinuerunt et oligarchias sustinent, si quis ipsos operari non prohibeat neque auferat aliquid: celeriter enim hii quidem ditantur ipsorum, hii autem non
2 egent. adhuc autem quod domini sunt eligendi et corrigendi supplet indigentiam, si quid ambitionis habent, quoniam apud quosdam demos, quamvis non participent electione principatuum, sed quidam eligibiles secundum partem ex omnibus, sicut in **Mantineia**, eius autem, quod est consiliari, domini sint, sufficienter habet multis. et oportet putare et hoc esse schema quoddam

sed *is* a rc. m. del. **a** ‖ 2. *non fuerint magis acceptiones* post *acceptiones* add. pr. l (*vacat* superscr. rc.) ‖ *magne* in corr. rc. l, *magis ne* **km**, *magis nenec* **c**, *magisve* pr. **b** (*magne* crx. mg. rc.), *magis* pr. **h** (crx. rc.) ‖ 3. *multi* post *enim* **c** ‖ 4. *et* post *etenim* add. **s** ‖ *oligarchicas* **boghmnt** Alb. ‖ 5. *operari* post *prohibeat* Alb. ‖ *prohibebat* **m** ‖ 6. *ditantur* post *ipsorum* Alb., *dicantur* **o**, *dubitantur* **a** ‖ 7. supplet] *implet* **a** ‖ 8. quid] *quis* **a** ‖ 10. *quidem* **boghklmnt**[a] Alb. ‖ *et* ante *in* add. **abogklmnt** ‖ *mantima* **a**, *mantinia* **bh**, *mathinia* **c**, *matitiua* **g**, *matinia* **k** et pr. l, *mantinea* rc. l, *matima* pr. **m**, *matineia* (ut videtur) rc. **m**, *mantineta* **n**, *Mantinaca* **t**, *Mantinea* **t**[a] Alb. ‖ 11. *sunt* **bghkln** et pr. **m**, *esse* rc. **m** ‖ 12. habet] *hoc* **t** Alb. ‖ *esse* post *schema* **t**, *scema* **bm**, *scesma* **c**.

(II)

τι δημοκρατίας, ὥσπερ ἐν Μαντινείᾳ ποτ' ἦν. διὸ δὴ καὶ 3
συμφέρον ἐστὶ τῇ πρότερον ῥηθείσῃ δημοκρατίᾳ καὶ ὑπάρ-
χειν εἴωθεν, αἱρεῖσθαι μὲν τὰς ἀρχὰς καὶ εὐθύνειν καὶ
δικάζειν πάντας, ἄρχειν δὲ τὰς μεγίστας αἱρετοὺς καὶ ἀπὸ
τιμημάτων, τὰς μείζους ἀπὸ μειζόνων, ἢ καὶ ἀπὸ τιμη-
μάτων μὲν μηδεμίαν, ἀλλὰ τοὺς δυναμένους. ἀνάγκη δὲ
πολιτευομένους οὕτω πολιτεύεσθαι καλῶς (αἵ τε γὰρ ἀρχαὶ
αἰεὶ διὰ τῶν βελτίστων ἔσονται τοῦ δήμου βουλομένου καὶ τοῖς
ἐπιεικέσιν οὐ φθονοῦντος) καὶ τοῖς ἐπιεικέσι καὶ γνωρίμοις
ἀρκοῦσαν εἶναι ταύτην τὴν τάξιν· ἄρξονται γὰρ οὐχ ὑπ'
ἄλλων χειρόνων, καὶ ἄρξουσι δικαίως διὰ τὸ τῶν εὐθυνῶν
εἶναι κυρίους ἑτέρους. τὸ γὰρ ἐπανακρέμασθαι, καὶ μὴ πᾶν 4

28. *προτερον* P^{4} ‖ 29. *ωθεν* pr. P^{1} (*εἴ* superscr. corr.[1]) ‖ 31. *τιμημάτων — ἀπὸ* om. M^{s} P^{5} † ‖ *καὶ* fort. om. *Γ* Ar. ‖ 32. *μὴ δὲ μίαν* M^{s} ‖ 34. *αἰεὶ* post *βελτίστων* P^{5}, *ἀεὶ* Ald. Bekk. ‖ *τῶν* om. M^{s} ‖ *βελτίων* M^{s} ‖ *ἔσονται ⟨καὶ⟩* fort. scribendum esse ci. Bonitzius ‖ *⟨αὐτοῦ⟩ τοῦ*? Schmidtius ‖ *βουλευομένου* *Γ* M^{s} et corr. P^{5} et pr. P^{1} (crx. mg. p^{1}) † ‖ 35. *καὶ ⟨συμβήσεται⟩* ci. Thurotus ‖ 36. *ἀρχοῦσαν* P^{4} ‖ *γὰρ*] *δὲ* Zwingerus ‖ 38. *κυρίους* fort. post *ἑτέρους* *Γ* ‖ *ἐπανακρεμᾶσθαι* M^{s} P^{1} ‖ *πᾶσαν* *Γ* M^{s}.

Glossa. 1318 b, 32. *τοὺς δυναμένους*] *ἤτοι τοὺς εὖ ἄρξειν εἰδότας κατ' ἐκείνην τὴν ἀρχήν.* mg.[3] P^{2}.

democratiae, sicut in Mantineia aliquando erat. propter quod 3
utique et expediens est prius dictae democratiae et existere
consuevit eligere quidem principatus et corrigere et iudicare
omnes, principari autem maximis electos et ab honorabilitatibus,
maiores a maioribus, aut ab honorabilitatibus quidem nullum,
sed eos, qui possunt. necesse autem politizantes sic politizare
bene (principatus enim semper per meliores erunt populo con-
sulente et epieikeis non invidente) et epieikeis et insignibus
sufficere hunc ordinem: subicientur enim non sub aliis deterio-
ribus et principabuntur iuste propterea, quod correctionum sint
domini alii. suspendere enim et non omnem licere facere quod- 4

1. *mantinea* **bghlmt**[a] Alb., *manthinia* **c**, *martinea* **k**, *mantineta* **n**, *Mantinaea* **t** ‖ 2. *dictae* om. **a** ‖ 3. *consuevit* linea suppos. del. rc. **m** ‖ 5. *maiores — honorabilitatibus* om. **ck** ‖ *maiores* t[c], *maioribus* **abghlmt** Alb., *moribus* **n** ‖ *autem* **t** Alb., *et* **k**: fort. igitur restituendum est *aut ⟨et⟩* ‖ *ab*, ut videtur, punctis del. corr. **m** ‖ *quidem* post *nullum* Alb. ‖ 7. *semper* om. Alb. ‖ *per* om. **t** ‖ *meliora* **a** ‖ 9. *sub* om. Alb. ‖ 10. *sunt* **ab**, *sunt sint*, sed *sunt* rubro pigm. oblitt. **c** ‖ 11. *domini* post *alii* codices: fort. igitur sic scribendum erat ‖ *om̃* **b**, *omne* pr. **m** (crx. rc.), *omni* **n**, *enim* **k**.

(II) ἐξεῖναι ποιεῖν ὅ τι ἂν δόξῃ, συμφέρον ἐστίν· ἡ γὰρ ἐξουσία τοῦ πράττειν ὅ τι ἂν ἐθέλῃ τις οὐ δύναται φυλάττειν τὸ ἐν ἑκάστῳ τῶν ἀνθρώπων φαῦλον. ὥστε ἀναγκαῖον συμβαί- 1319 a νειν ὅπερ ἐστὶν ὠφελιμώτατον ἐν ταῖς πολιτείαις, ἄρχειν τοὺς ἐπιεικεῖς ἀναμαρτήτους ὄντας, μηδὲν ἐλαττουμένου τοῦ πλήθους. ὅτι μὲν οὖν αὕτη τῶν δημοκρατιῶν ἀρίστη, φανερόν, καὶ διὰ τίν' αἰτίαν, ὅτι διὰ τὸ ποιόν τινα εἶναι τὸν δῆμον· πρὸς δὲ τὸ κατασκευάζειν γεωργὸν τὸν δῆμον τῶν [τε] νόμων τινὲς τῶν παρὰ τοῖς παλαιοῖς κειμένων τὸ ἀρχαῖον χρήσιμοι πάντες, ἢ το ὅλως μὴ ἐξεῖναι κεκτῆσθαι πλείω γῆν μέτρου τινὸς ἢ ἀπό τινος τόπου πρὸς τὸ ἄστυ καὶ τὴν πόλιν. ἦν δὲ τὸ [γε] ἀρχαῖον ἐν πολλαῖς πόλεσι νενομοθετημένον μηδὲ πωλεῖν ἐξεῖναι τοὺς πρώτους κλήρους.

1319 a, 1. φῦλον Γ Mˢ et pr. P[1] (crx. mg. p[1]) † ‖ 3. μηδὲ Π[3], μὴ δὲ P[5] † ‖ ἐλαττομένῳ (ut videtur) pr. P[3] (crx. rc.) ‖ 5. τίνα αἰτίαν Mˢ ‖ διὰ] δὲ Mˢ ‖ ποῖόν Mˢ ‖ 6. γεωργὸν, sed ὸ in ras. P[1], post τὸν δῆμον Γ ‖ τῶν νόμων post 7. τινες (?) Γ ‖ 7. τε secl. Coraes ‖ περὶ Mˢ ‖ τοῖς παλαιοῖς] τοῖς πολλοῖς P[5] Π[2] Ar. Bekk., aut nomen populi subesse aut [τοῖς] πολλοῖς scribendum esse ci. Madvigius ‖ τὸ ἀρχαῖον secludenda esse ci. Susem. (v. Addenda) ‖ 8. πάντως, ἢ Coraes, πάντως καὶ Sauppius, <καθισ->τάντες ἢ? Susem. ‖ εἶναι Mˢ ‖ 9. ἄπο, nisi verbum exciderit, ci. Spengelius ‖ 10. δὲ <καὶ>? Susem. ‖ γε add. P[5] Π[2] Bekk. ‖ πολλαῖς] ταῖς P[5] ‖ πόλεσιν P[4] ‖ 11. πωλεῖν post ἐξεῖναι Γ ‖ πρώτους] πατρῴους Camot.

cunque videatur expediens est: potestas enim agendi quodcunque voluerit aliquis non potest servare quod in unoquoque hominum tribuale. quare necessarium accidere, quod quidem est maximi profectus in politiis, principari epieikeis impeccabiles existentes nihil minorata multitudine. quod quidem igitur haec democratiarum sit optima, manifestum, et propter quam caussam, quia propter qualem quendam esse populum: ad instituendum autem populum agricolam aliquae legum apud antiquos positarum antiquitus utiles omnes, aut totaliter non licere possidere ampliorem terram mensura quadam aut ab aliquo loco ad municipium et civitatem. erat autem antiquitus in multis civitatibus lege statutum neque licere vendere primas sortes.

1. *est* om. t Alb. ‖ 7. *quandam* c et pr. m (crx. rc.) ‖ *instruendum* a ‖ 8. aliquae] *antique* corr. m et mg. rc. b ‖ *legam* pr. b (crx. mg. rc. et in textu fort. iam ead. m.) ‖ 10. *quodam* a ‖ 11. *usque* ante *ad* add. rc. m ‖ et civitatem] *in civitate* Alb. ‖ 12. neque] *non* rc. m.

ἔστι δὲ καὶ ὃν λέγουσιν Ὀξύλου νόμον εἶναι τοιοῦτόν τι δυ- (II)
νάμενος, τὸ μὴ δανείζειν εἴς τι μέρος τῆς ὑπαρχούσης
ἑκάστῳ γῆς. νῦν δὲ δεῖ διορθοῦν καὶ τῷ Ἀφυταίων νόμῳ· 6
πρὸς γὰρ ὃ λέγομέν ἐστι χρήσιμος. ἐκεῖνοι γάρ, καίπερ
ὄντες πολλοὶ κεκτημένοι δὲ γῆν ὀλίγην, ὅμως πάντες γεωρ-
γοῦσιν· τιμῶνται γὰρ οὐχ ὅλας τὰς κτήσεις, ἀλλὰ κατὰ
τηλικαῦτα μόρια διαιροῦντες ὥστ' ἔχειν ὑπερβάλλειν ταῖς
τιμήσεσι καὶ τοὺς πένητας. μετὰ δὲ τὸ γεωργικὸν πλῆθος 7
βέλτιστος δῆμός ἐστιν ὅπου νομεῖς εἰσὶ καὶ ζῶσιν ἀπὸ βο-
σκημάτων· πολλὰ γὰρ ἔχει τῇ γεωργίᾳ παραπλησίως,
καὶ τὰς πρὸς τὰ πολεμικὰ πράξεις μάλισθ' οὗτοι γεγυ-
μνασμένοι τὰς ἕξεις καὶ χρήσιμοι τὰ σώματα καὶ δυνά-

12. *ἐξύλου Γ* M^s, *ὀξύλου* P^4 † ‖ *τι* om. pr. P^1 (suppl. corr.[1]) ‖ *δυνάμενον* M^s P^1 ‖ 13. *δανίζειν* P^5 ‖ *εἰς τί* P^1 ‖ 14. *γῆς* ante 13. *της* (?) *Γ* ‖ *δὲ* bis scr. $P^{1.2.}$ ‖ *δεῖ* post *διορθοῦν* P^3, om. P^2 ‖ *Ἀφυταίων* Sepulveda Camerarius Lambinus, *ἀφυτάλων* $P^{1.5.}$ $Π^2$ Ar. et post *νόμῳ* (?) *Γ*, in P^3 tamen *λ* est in ras., *ἀφυτάλω* M^s ‖ 20. *βέλτιος* P^4 ‖ 21. *τῇ γεωργίᾳ* post *παραπλησίως Γ* ‖ 22. *τὰς*, ut videtur, *Γ*, *τὰ Π* Ar. Bekk. (fors. recte), secludendum esse haud male ci. Schneiderus ‖ *τὰς πολεμικὰς* $P^{1.5.}$ $Π^2$ Ar. Schneid. Bekk. (fors. recte) ‖ *πράξεις*, si *τὰ πολεμικὰ* vera lectio sit et *τὰ* ante *πρὸς* aut praestet aut ille articulus prorsus delendus sit, secludendum esse ci. Susem. (v. Addenda) ‖ 23. *καὶ* post *χρήσιμοι* tri. Spengelius ‖ *καὶ δυνάμενοι*] *ὡς δυνάμενοις* Schmidtius.

Glossa. 1319 a, 13. *τὸ μὴ δανείζειν*] *ἤτοι τὸ μὴ δανείζειν καὶ εἰς ὑποθήκην λαμβάνειν γῆν.* mg.[3] P^2.

est autem et quam dicunt Exyli legem esse tale aliquid potens,
non mutuare ad aliquam partem terrae existentis unicuique. nunc 6
autem oportet dirigere et lege Aphytalorum: ad id enim, quod
dicimus, est utilis. illi enim, equidem existentes multi, possi-
dentes autem terram paucam, tamen omnes terram colunt: ap-
pretiantur enim non totas possessiones, sed secundum tantas
partes dividentes, ut habeant excedere pretiis etiam pauperes.
post agricolam autem multitudinem optimus populus est, ubi 7
pastores sunt et vivunt ex pecoribus: multa enim habet consi-
militer agriculturae, et actionibus ad bellica maxime isti exer-
citati sunt secundum habitus et utiles secundum corpora et po-

1. *est* post *autem* c ‖ *quem* bcgklt ‖ *exili* am, *ex hyli* n, *Oxyli* t Alb. ‖ 2. *mutare* ac et pr. b (crx. mg. rc.) ‖ *existens* a ‖ 3. *afytalorum* b, *affitalorum* c, *asytalorum* m, *Aphytolorum* t Alb., *asyrinorum* a ‖ 4. *quidem* chlmnt Alb. et ante *enim* bg, *quidam* k ‖ 5. *autem* post *terram* c ‖ *terra colunt* cm.

(II) μενοι θυραυλεῖν. τὰ δ' ἄλλα πλήθη πάντα σχεδόν, ἐξ ὧν αἱ λοιπαὶ δημοκρατίαι συνεστᾶσι, πολλῷ φαυλότερα τούτων· ὁ γὰρ βίος φαῦλος, καὶ οὐδὲν ἔργον μετ' ἀρετῆς ὧν μεταχειρίζεται τὸ πλῆθος τό τε τῶν βαναύσων καὶ τὸ τῶν ἀγοραίων ἀνθρώπων καὶ τὸ θητικόν. ἔτι δὲ διὰ τὸ περὶ τὴν ἀγορὰν καὶ τὸ ἄστυ κυλίεσθαι πᾶν τὸ τοιοῦτον γένος ὡς εἰπεῖν ῥαδίως ἐκκλησιάζει· οἱ δὲ γεωργοῦντες διὰ τὸ διεσπάρθαι κατὰ τὴν χώραν οὔτ' ἀπαντῶσιν οὔθ' ὁμοίως

8 δέονται τῆς συνόδου ταύτης. ὅπου δὲ καὶ συμβαίνει τὴν χώραν τὴν θέσιν ἔχειν τοιαύτην ὥστε [τὴν χώραν] πολὺ τῆς πόλεως ἀπηρτῆσθαι, ῥᾴδιον καὶ δημοκρατίαν ποιεῖσθαι χρηστὴν καὶ πολιτείαν· ἀναγκάζεται γὰρ τὸ πλῆθος ἐπὶ τῶν ἀγρῶν ποιεῖσθαι τὰς ἀποικίας, ὥστε [δεῖ], κἂν ἀγοραῖος ὄχλος ᾖ, μὴ ποιεῖν ἐν ταῖς δημοκρατικαῖς ἐκκλησίας ἄνευ

24. *θηροβολεῖν* (?) *Γ* † ‖ 25. *φαυλότεραι* M[s] ‖ 26. *καὶ* — 27. *πλῆθος* post 28. *θητικόν* Ar. ‖ *οὐθὲν* P[5] *Π*[2] Bekk. ‖ 27. *ὧν* om. in lac. pr. P[1] (suppl. p[1]) ‖ 28. *ἐτι* P[1] ‖ *ἐσπάρθαι κατὰ τὴν χώραν* post *διὰ τὸ* add., sed postea oblitt. P[1] ‖ 29. *τὸ* ante *τοιοῦτον* om. P[4] ‖ *τοιοῦτο* P[1] ‖ 30. *οἱ δὲ*] *οἷον* M[s] ‖ 31. *εσπάρθαι* M[s], *ἐσπάρθαι* P[4] ‖ 32. *καὶ* om. M[s], non vertit Ar. ‖ *τὴν χώραν* vel 33. *τὴν χώραν* secludenda esse intellexit Coraes ‖ 36. *ἐποικίας* Coraes ‖ *δεῖ* om. Ar., secludendum esse ci. Coraes ‖ *ἀγορραῖος* post 37. *ὄχλος Γ*, *ραῖος* pr. P[4] ‖ 37. *ταῖς*] *τοιαύταις*? Susem. ‖ *δημοκρατίαις* Camerarius et Lambinus, rec. Bekk. ‖ *ἐκκλησίας* W[b] L[s] Ar.

tentes venari. aliae autem multitudines omnes fere, ex quibus reliquae democratiae consistunt, multo deteriores hiis: vita enim prava et nullum opus cum virtute eorum, quae tractat multitudo et quae banausorum et quae forensium hominum et quae mercenaria. adhuc autem propterea quod circa forum et circa municipium conversantur, omne tale genus, ut est dicere, facile congregationes facit: qui autem terrae cultores, propterea quod dispersi sunt per regionem, neque concurrunt neque similiter

8 indigent synodo hac. ubi autem et accidit regionem positionem habere talem, ut regio multum a civitate semota sit, facile et democratiam facere bonam et politiam: cogitur enim multitudo in agris facere habitacula, quare oportet, et si turba forensis sit, non facere in democraticis congregationibus sine multitudine

1. *venerari* **k**, *vocari* **l** ‖ *multitudines* post *omnes* **boghklmnt** Alb. ‖ 2. deteriores] *dolores* pr. **m** (crx. rc.) ‖ 3. prava] *pauca* corr. **m**, *vel pauca* mg. rc. **b** ‖ 4. *quae* ante *forensium* om. Alb. ‖ *forem sive homini* **m**, *forensive hominum* (?) pr. **b** (crx., ut videtur, ead. m.) ‖ 5. *praeterea* rc. **m** ‖ 9. *potentiam* **a**, *positam* **c** ‖ 10. *et* post *facile* om. **c** ‖ 12. in agris] *magis* Alb. et mg. Ald. Monac. ‖ forensis] *fortassis* pr. **b** (crx. rc.) ‖ 13. *et* ante *non* add. **a**.

τοῦ κατὰ τὴν χώραν πλήθους. πῶς μὲν οὖν δεῖ κατασκευά- (II)
ζειν τὴν βελτίστην καὶ πρώτην δημοκρατίαν, εἴρηται· φα-
νερὸν δὲ καὶ πῶς τὰς ἄλλας, ἑπομένως γὰρ δεῖ παρεκ-
1319 b βαίνειν καὶ τὸ χεῖρον ἀεὶ πλῆθος χωρίζειν. τὴν δὲ τελευ- 9
ταίαν, διὸ τὸ πάντας κοινωνεῖν, οὔτε πάσης ἐστὶ πόλεως φέρειν, οὔτε ῥᾴδιον διαμένειν μὴ τοῖς νόμοις καὶ τοῖς ἔθεσιν εὖ συγκειμένην[· ἃ δὲ φθείρειν συμβαίνει καὶ ταύτην καὶ τὰς ἄλλας πολιτείας, εἴρηται πρότερον τὰ πλεῖστα σχεδόν]. πρὸς δὲ τὸ καθιστάναι ταύτην τὴν δημοκρατίαν, καὶ τὸν δῆμον ποιεῖν ἰσχυρὸν εἰώθασιν οἱ προεστῶτες [τῷ] προσλαμβάνειν ὡς πλείστους καὶ ποιεῖν πολίτας μὴ μόνον τοὺς γνησίους ἀλλὰ καὶ τοὺς νόθους καὶ τοὺς ἐξ ὁποτερουοῦν

Ald. Bekk. et corr.[1] P[3] et pr. P[6], *ἐκκλησίαις* Π[1] P[2.4.] R[b] et pr. P[3] et corr. P[6] ‖ 40. *ἑπομένως* M[s] ‖ *προβαίνειν* Heinsius.

1319 b, 1. *τὸ* om. M[s] ‖ 2. *φέρειν ἐστὶ πάσης πόλεως* Γ ‖ 4. *εὖ συγκειμένην* ante 3. *τοῖς νόμοις* (?) Γ ‖ *συγκειμένειν* P[4] ‖ *ἃ* — 6. *σχεδόν* secl. Hilarius Bekk.[2] ‖ *φθείρειν* post *συμβαίνει* Γ ‖ *καὶ* om. P[4] W[b] Ald. † ‖ 7. *τὸν δῆμον* post *ποιεῖν* Γ ‖ *ἰσχυρὸν*] *impotentem* (?) Guil. ‖ *τῷ* add. Π[2] Coraes Bekk. et pr. P[5] † ‖ 8. *καὶ* secl. Coraes ‖ *ποιεῖν*] *ποτὲ* Γ † ‖ 9. *καὶ τοὺς νόθους* om. W[b] L[s] Ald. † ‖ *νόθους* in ras. P[6] ‖ *ὁποτερουοῦν*, sed *ουοῦ* in ras. et *ρου* correcta e *ρο* P[1], *ὁποτερονοῦν* P[4], *ὁποτεροσοῦν* R[b], *ωποτεροῦν* M[s].

Locus citatus. 1319 b, 5. *πρότερον*] V, 2 — 7. 10. 1311 a, 22 — 1313 a, 17.

quae per regionem. quomodo quidem igitur oportet instituere optimam et primam democratiam, dictum est: manifestum autem et, quomodo alias, consequenter enim oportet transgredi et deteriorem semper multitudinem separare. ultimam autem pro- 9
pterea, quod omnes communicant, neque ferre est omnis civitatis neque facile permanere non bene compositam legibus et consuetudinibus: quae autem accidit corrumpere et hanc et alias politias, dicta sunt prius plurima fere. ad formandum autem hanc democratiam et faciendum populum impotentem consueverunt praesides assumere quam plurimos et aliquando cives non solum legitimos, sed et spurios et eos qui ex utrocunque cive, dico autem puta ex patre vel matre: omne enim conve-

5. omnis] *omnes* pr. m (crx. rc.) ‖ *civitales* pr. m (crx. rc.), *civitas civitatis* b ‖ 6. non] *neque* a ‖ 8. *firmandum* abcghlmntt[ac] Alb. ‖ 9. impotentem] *i. e. valde potentem* rc. b, *i. e. valde* rc. lm: ni fallor, *potentem* restituendum est ‖ 10. aliquando] *facere* t Alb. ‖ 11. *solum* linea suppos. del. rc. m ‖ *et* om. bcghklmnt Alb. ‖ 12 omne] *hoc* t[c].

(II)
10 πολίτου, λέγω δὲ οἷον πατρὸς ἢ μητρός· ἅπαν γὰρ οἰκεῖον [τοῦτο] τῷ τοιούτῳ δήμῳ μᾶλλον. εἰώθασι μὲν οὖν οἱ δημαγωγοὶ κατασκευάζειν οὕτως, δεῖ μέντοι προσλαμβάνειν μέχρις ἂν ὑπερτείνῃ τὸ πλῆθος τῶν γνωρίμων καὶ τῶν μέσων, καὶ τούτου μὴ πέρα προβαίνειν· ὑπερβάλλοντες γὰρ ἀτακτοτέραν τε ποιοῦσι τὴν πολιτείαν, καὶ τοὺς γνωρίμους πρὸς τὸ χαλεπῶς ὑπομένειν τὴν δημοκρατίαν παροξύνουσι μᾶλλον, ὅπερ συνέβη αἴτιον τῆς στάσεως γενέσθαι περὶ Κυρήνην· ὀλίγον μὲν γὰρ πονηρὸν παροράται, πολὺ δὲ
11 γινόμενον μᾶλλον ἐν ὀφθαλμοῖς ἐστίν. ἔτι δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα κατασκευάσματα χρήσιμα πρὸς τὴν δημοκρατίαν τὴν τοιαύτην, οἷς Κλεισθένης τε Ἀθήνησιν ἐχρήσατο βουλόμενος αὐξῆσαι τὴν δημοκρατίαν, καὶ περὶ Κυρήνην οἱ τὸν δῆμον καθιστάντες. φυλαί τε γὰρ ἕτεραι ποιητέαι πλείους

11. τοῦτο add. P^{5} Π^{2} Ar. Bekk. (nescio an recte) ‖ *μᾶλλον* ante *τῷ* *Γ* ‖ *οἱ*] *ἡ* P^{5} ‖ 12. *οὕτω* M^{s} $P^{2.3.4.5.}$ Ald. ‖ *μέχρι* M^{s} P^{1} ‖ 14. *τούτου* post *μὴ* *Γ* ‖ *ὑπερβάλλοντας* Bekk.[2] (errore typogr.) ‖ 15. *ατακτωτέραν* M^{s} ‖ 16. *παροξύνουσιν* P^{4} ‖ *παροξύνουσι μᾶλλον* ante *πρὸς* *Γ* ‖ 17. *αἴτιον* post *τῆς στάσεως* P^{5} Π^{2} Bekk. ‖ *γίνεσθαι* (?) ante *αἴτιον* *Γ* ‖ *περὶ*] *τὴν* P^{4} ‖ 19. *γινόμενον*] *factum* Guil. ‖ *μᾶλλον* post *ἐν ὀφθαλμοῖς* P^{5} Π^{2} Bekk. ‖ *ἔστιν* P^{1}, *ἐστί* M^{s}, *ἔστι* P^{5} ‖ 21. *οἷς*] *οἷον* *Γ* M^{s} et pr. P^{1}, *οἷο* sequente ras. unius litterae corr. P^{1} † ‖ *τε Ἀθήνησιν* om. pr. P^{1} (*τὲ ἀθήνησιν* suppl. mg.[1]) ‖ 22. *τὴν* bis scr. pr P^{4} ‖ 23. *τε* post *ἕτεραι* add. M^{s} ‖ *ποιητέαι* ⟨*καὶ αἱ ἐνυπάρχουσι ποιητέαι*⟩ Lambinus.

10 niens magis tali populo. consueverunt quidem igitur demagogi instituere sic, oportet tamen assumere, donec utique excedat multitudo insignium et mediorum, et non ultra hoc procedere: excedentes enim inordinatiorem faciunt politiam et insignes exacerbant magis ad graviter sufferre democratiam, quod quidem evenit fieri caussam seditionis circa Cyrenem: paucum quidem enim malum neglegitur, multum autem factum magis in oculis
11 est. adhuc autem et talia instituta sunt opportuna ad democratiam talem, velut Clisthenes Athenis usus fuit volens augere democratiam et circa Cyrenem qui demum instituebant. tribus enim aliae faciendae plures, et fraternitates in propriis sacris

2. tamen] *autem* b ‖ *excedit* boghklmn ‖ 3. *insigniorum* t Alb. ‖ 4. *inordinatorem* pr. b (crx. rc.), *inordinacionem* m ‖ 5. *enim* post *quidem* add. a ‖ 6. *kirenem* a, *chirenem* c, *chrenem* pr. b, *chyrenem* mg. rc. b, *fyrenem* m ‖ 9. *klistenes* cm, *klistines* b ‖ 10. *cirenem* c, *tyrenem* bm ‖ 11. *plures* post *et* a ‖ in] *de* s et Bas.[3] (v. varias lectiones Graecas), om. m.

καὶ φρατρίαι, καὶ τὰ τῶν ἰδίων ἱερῶν συναχτέον εἰς ὀλίγα (II)
καὶ κοινά, καὶ πάντα σοφιστέον ὅπως ἂν ὅτι μάλιστα ἀνα-
μιχθῶσι πάντες ἀλλήλοις, αἱ δὲ συνήθειαι διαζευχθῶσιν
αἱ πρότεραι. ἔτι δὲ καὶ τὰ τυραννικὰ κατασκευάσματα 12
δημοτικὰ δοκεῖ πάντα, λέγω δ' οἷον ἀναρχία τε δούλων
(αὕτη δ' ἂν εἴη μέχρι του συμφέρουσα) καὶ γυναικῶν καὶ
παίδων, καὶ τὸ ζῆν ὅπως τις βούλεται παρορᾶν (πολὺ γὰρ
ἔσται τὸ τῇ τοιαύτῃ πολιτείᾳ βοηθοῦν· ἥδιον γὰρ τοῖς πολ-
λοῖς τὸ ζῆν ἀτάκτως ἢ τὸ σωφρόνως).

5 *ἔστι δ' ἔργον τοῦ νομοθέτου καὶ τῶν βουλομένων συ-* III
νιστάναι τοιαύτην τινὰ πολιτείαν οὐ τὸ καταστῆσαι μέγιστον
[ἔργον] οὐδὲ μόνον, ἀλλ' ὅπως σώζηται μᾶλλον· μίαν γὰρ
ἢ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας οὐ χαλεπὸν μεῖναι πολιτευομένους

24. *φατρίαι* M^s $P^{1.2.4.5.}$ R^b ‖ *καὶ τὰ*] *κατὰ* *Γ* M^s $P^{2.3.}$ R^b W^b Ar. Ald. et pr. P^4 (crx. *γρ.* mg.) ‖ *ἐκ* ante *τῶν* add. Bas.[3] ‖ 25. *ἀναμιχθῶσιν ἀλλήλοις πάντες* M^s P^1 ‖ 26. *διαζευχθῶσιν*] *coniunganlur* Guil. ‖ 27. *πρότερον* $P^{2.3.}$ R^b W^b Ald. Bekk. et pr. P^4 ‖ *τὰ* om. M^s ‖ 28. *δὲ* P^1 29. *δ'*] *γὰρ*? Susem. ‖ *μέχρί* P^1 ‖ *τοῦ* M^s, *τούτου* P^1 ‖ 30. *παρορᾶν*] *dissimulare* Guil. ‖ 31. *τῇ πολιτείᾳ τῇ τοιαύτῃ* *Γ* ‖ 33. *δὲ* M^s Heinsius ‖ *ἔργον*] *γοῦν* Heinsius, secl. Scaliger ‖ *συνεστάναι* *Γ* Ar. ‖ 34. *τοιαύτην* post *τινὰ* P^5 Π^2 Bekk. ‖ *τὸ* om. M^s ‖ 35. *ἔργον* secl. Lambinus Bekk.[2] *μόνον* ⟨*ἓν*⟩ Victorius[1.2.]

Glossae. 1319 b, 24. *φρατρίαι*] *φατρία* (sic!) *ἐστὶ τὸ τρίτον μέρος τῆς φυλῆς.* mg.[3] P^2 ‖ 28. *λέγω* — 32. *σωφρόνως*] *ἐνδέχεται φησὶ παρορᾶν τὸ ζῆν ὅπως τις βούλεται· οὕτω γὰρ πάντες βοηθεῖεν* (sic!) *ἂν ταύτῃ τῇ πολιτείᾳ ἀτάκτως ζῆν συγχωρούμενοι.* mg.[3] P^2.

colligendum in pauca et communia, et omnia sophisticandum,
ut utique quam maxime permisceantur omnes invicem, consue-
tudines autem coniungantur quae priores. adhuc autem et ty- 12
rannica instituta demotica videntur omnia, dico autem puta
anarchia servorum (haec autem utique erit usque ad aliquid
expediens) et mulierum et puerorum, et vivere, ut quis vult,
dissimulare (multum enim erit politiae tali auxilians: delectabi-
lius enim multis vivere inordinate quam temperate).

5. est autem opus legislatoris et volentium consistere talem III
quandam politiam non instituere maximum opus neque solum,
sed ut salvetur magis: uno enim aut duobus aut tribus diebus
non difficile manere politizantes qualitercunque. propter quod

1. *idphistigandum* pr. b, *idphisticandum* rc. b ‖ 2. *omnes* ante *quam* Alb. ‖ 4. *democratica* rc. b ‖ 6. *et* ante *mulierum* om. m ‖ *si* ante *quis* add. b ‖ 8. *vivere* post *inordinate* c ‖ 10. *unum* post *solum* add. **boghklnt** Alb. et pr. m.

(III) ὁπωσοῦν. διὸ δεῖ, περὶ ὧν τεθεώρηται πρότερον, τίνες σωτηρίαι καὶ φθοραὶ τῶν πολιτειῶν, ἐκ τούτων πειρᾶσθαι κατασκευάζειν τὴν ἀσφάλειαν, εὐλαβουμένους μὲν τὰ φθείροντα, τιθεμένους δὲ τοιούτους νόμους καὶ τοὺς ἀγράφους καὶ τοὺς γεγραμμένους οἳ περιλήψονται μάλιστα τὰ σώζοντα τὰς πο- 1320 a λιτείας, καὶ μὴ νομίζειν τοῦτ' εἶναι δημοτικὸν μηδ' ὀλιγαρχικὸν ὃ ποιήσει τὴν πόλιν ὅτι μάλιστα δημοκρατεῖσθαι

2 ἢ ὀλιγαρχεῖσθαι, ἀλλ' ὃ πλεῖστον χρόνον. οἱ δὲ νῦν δημαγωγοὶ χαριζόμενοι τοῖς δήμοις πολλὰ δημεύουσι διὰ τῶν δικαστηρίων. διὸ δεῖ πρὸς ταῦτα ἀντιπράττειν τοὺς κηδομένους τῆς πολιτείας, νομοθετοῦντας μηδὲν εἶναι δημόσιον τῶν καταδικαζομένων καὶ φερόντων πρὸς τὸ κοινόν, ἀλλ'

---

37. περὶ — πρότερον secl. Hilarius ‖ θεωρήσομεν ὕστερον ci. Spengelius ‖ τινές pr. P[3] (crx. rc.) ‖ τίνες σρι σωτηρίαι M[s].

1320 a, 2. μὴ δ' M[s] P[1] ‖ 3. ὅτι μάλιστα om. pr. P[1] (suppl. mg.[1]) ‖ 4. ἢ] μηδ' Γ M[s], μὴ δ' pr. P[1] (em. corr.[1]) † ‖ οἱ δὲ νῦν δημαγωγοὶ ** aut οἷον οἱ νῦν δημαγωγοὶ ci. Schmidtius (fors. recte) ‖ 8. καὶ ante τῶν fort. add. Γ ‖ δικαζομένων M[s] ‖ φερομένων P[1] ‖ τὸ] τὸν P[4].

Locus citatus. 1819 b, 37. πρότερον] lib. V.

Glossa. 1320 a, 6. διὸ — 11. μέλλων] δεῖ φησὶ νομοθετεῖν τὰ τῶν καταδικαζομένων ἐπί τισιν χρήματα μὴ εἶναι κοινά, ἵνα μὴ οὕτως ὁ δῆμος παντὸς γνωρίμου κατηγοροῖεν, ἀλλ' ἱερὰ ταῦτα ποιεῖν, ἵνα καὶ οἱ ἀδικοῦντες καταστέλλωνται οἷα ζημιοῦσθαι μέλλοντες καὶ ὁ δῆμος μὴ καταψηφίζηται. mg.[3] P[2].

oportet, de quibus consideratum est prius, quae salvationes et corruptiones politiarum, ex hiis tentare facere firmitatem verentes quidem corrumpentia, ponentes autem tales leges et non scriptas et scriptas, quae comprehendent maxime salvantia politias, et non putare hoc esse demoticum neque oligarchicum, quod faciet civitatem quam maxime democratizari neque oligar-

2 chizari, sed quod plurimo tempore. qui autem nunc demagogi gratiosi populis multa democratizant per praetoria. propter quod oportet ad haec contraagere eos, qui cordi habent politiam, lege statuentes nihil esse publicum [et] eorum, quae condemnantur et feruntur ad commune, sed sacrum: qui qui-

---

1. *considerandum* cghklmn et pr. b (crx. fort. iam ead. m.) ‖ 2. *correctiones* bcghkmt et pr. l ‖ 4. *et scriptas* om. a ‖ 5. *oligarchum* a ‖ 6. neque] *et* Alb. ‖ 7. autem] *igitur* t ‖ *nunc* om. t ‖ 8. *multa* linea suppos. del. rc. m ‖ 9. *adhuc* c Alb. ‖ 10. *politicum* pr. m (crx. rc.) ‖ *et* ante *eorum* om. t Alb. ‖ 11. et — sed] *nec sunt conferenda ad commune, sed sint* Alb.

ἱερόν· οἱ μὲν γὰρ ἀδικοῦντες οὐδὲν ἧττον εὐλαβεῖς ἔσονται (III) *(ζημιώσονται γὰρ ὁμοίως), ὁ δ' ὄχλος ἧττον καταψηφιεῖται τῶν κρινομένων, λήψεσθαι μηδὲν μέλλων. ἔτι δὲ τὰς γινομένας δημοσίας δίκας ὡς ὀλιγίστας αἰεὶ ποιεῖν, μεγάλοις ἐπιζημίοις τοὺς εἰκῇ γραφομένους κωλύοντας· οὐ γὰρ τοὺς δημοτικοὺς ἀλλὰ τοὺς γνωρίμους εἰώθασιν εἰσάγειν, δεῖ δὲ [καὶ] τῇ πολιτείᾳ πάντας μάλιστα μὲν εὔνους εἶναι τοὺς πολίτας, εἰ δὲ μή, μή τοί γε ὡς πολεμίους νομίζειν τοὺς κυρίους. ἐπεὶ δ' αἱ τελευταῖαι δημοκρατίαι πολυάνθρωποί* 3 *τέ εἰσι καὶ χαλεπὸν ἐκκλησιάζειν ἀμίσθους, τοῦτο δ' ὅπου πρόσοδοι μὴ τυγχάνουσιν οὖσαι πολέμιον τοῖς γνωρίμοις (ἀπό τε γὰρ εἰσφορᾶς καὶ δημεύσεως ἀναγκαῖον γίνεσθαι*

9. *οὐθὲν* P2.4.5. et rc. P3, *οὔθεν* pr. P3 ‖ *εὐλαβεῖς*, sed *εῖς* in ras. P1, *ἀβλαβεῖς* ci. Camerarius ‖ 10. *ζημιωθήσονται* Ms ‖ *γὰρ* om. Ms *καταψηφίζεται* Ms P1.4. Qb et pr. P2.3. (em. corr.1), *καταψηφίσεται* P5 † ‖ 11. *λήψεσθαι* post *μέλλων* Γ ‖ *μηθὲν* P5 Π2 Bekk. ‖ *μέλλων*] *cum — debeat* Guil., *μόνον* Ms ‖ *δη* post *τὰς* add., sed, ut videtur, postea oblitt. P1 ‖ 12. *ὀλιγοστὰς* P1 ‖ *ἀεὶ* Ms (?) Ald. Bekk., *δεῖ* Congrevius ‖ 13. *ἐπιζημίοις*] *ἐπιτιμίοις* P5 Π2 Bekk., in P3 *μί* pallidius scriptum est ‖ *κωλύοντας* ante *τοὺς* Γ ‖ 14. *εἰσάγειν εἰώθασιν* P1 (em. corr.1) ‖ 15. *καὶ* add. Π Bekk. † ‖ *τοὺς πολίτας* ante *μάλιστα* (?) Γ ‖ 16. *τοι* P1 Wb Ls Ald., *τι* Π1 P2.3. Rb ‖ 17. *δὲ* Ms ‖ 18. *τ' εἰσὶ* Bekk.2, *τὲ εἰσὶ* P5 ‖ 20. *δημεύσεως*] *depopulatione* Guil. ‖ *γίγνεσθαι* Ms.

dem enim iniusta agunt, nihil minus verentes erunt (damnificabuntur enim similiter), turba autem minus corrumpet sententias de hiis, quae iudicantur, cum nihil debeat accipere. adhuc autem eas quae fiunt publicas vindictas quam paucissimas semper facere magnis damnis prohibentes eos, qui vane scribunt: non enim populares, sed insignes consueverunt inducere, oportet autem politiae omnes cives maxime quidem benevolos esse, si autem non, non quid ut adversarios putare dominos. quoniam autem ultimae democratiae multorum hominum 3 sunt et difficile congregari sine mercede, hoc autem, ubi redditus non existunt entes, adversarium insignibus (ab illatione enim et depopulatione necessarium fieri et praetoria malorum,

1. *agitur* chm et pr. blm (crx. fort. iam pr. b), *agunr* corr. m, *aguntur* k ‖ *dampnificabunt* codices, *dubitabunt* tc ‖ 3. *qui* achklmnt Alb. 7. politiae] *vacat* (?) superscr. rc. b ‖ 8. *numquid* bchln, *nuquid* m, *nunquam* akt Alb. ‖ 11. ab illatione] *ablatione* a ‖ 12. *et* post *fieri* om. a.

(III) καὶ δικαστηρίων φαύλων, ἃ πολλὰς ἤδη δημοκρατίας ἀνέ-
τρεψεν)· ὅπου μὲν οὖν πρόσοδοι μὴ τυγχάνουσιν οὖσαι, δεῖ
ποιεῖν ἐκκλησίας ὀλίγας, καὶ δικαστήρια πολλῶν μὲν ὀλί-
γαις δ' ἡμέραις (τοῦτο γὰρ φέρει μὲν καὶ πρὸς τὸ μὴ φο-
βεῖσθαι τοὺς πλουσίους τὰς δαπάνας, ἐὰν οἱ μὲν εὔποροι μὴ
λαμβάνωσι δικαστικόν, οἱ δ' ἄποροι **, φέρει δὲ καὶ πρὸς τὸ
κρίνεσθαι τὰς δίκας πολὺ βέλτιον· οἱ γὰρ εὔποροι πολλὰς
μὲν ἡμέρας οὐκ ἐθέλουσιν ἀπὸ τῶν ἰδίων ἀπεῖναι, βραχὺν
4 δὲ χρόνον ἐθέλουσιν), ὅπου δ' εἰσὶ πρόσοδοι, μὴ ποιεῖν ὃ
νῦν οἱ δημαγωγοὶ ποιοῦσιν (τὰ γὰρ περιόντα νέμουσιν· λαμ-
βάνουσι δὲ ἅμα, καὶ πάλιν δέονται τῶν αὐτῶν· ὁ τετρημέ-
νος γὰρ πίθος ἐστὶν ἡ τοιαύτη βοήθεια τοῖς ἀπόροις), ἀλλὰ
δεῖ τὸν ἀληθινῶς δημοτικὸν ὁρᾶν ὅπως τὸ πλῆθος μὴ λίαν
ἄπορον ᾖ, τοῦτο γὰρ αἴτιον τοῦ μοχθηρὰν εἶναι τὴν δημοκρα-

21. *δικαστήριον* M[s], *δικαστήρια* Γ †, *τὰ δικαστήρια* ci. Thurotus ‖ *φαύλων*, ὃ fort. Ar. (haud male), *φαῦλα*, ὃ ci. Thurotus ‖ 23. *ἐκκλησίας* post *ὀλίγας* P[5] Π[2] Bekk. ‖ *δηκαστήρια* pr. M[s] ‖ ⟨*περὶ*⟩ *πολλῶν* ci. Coraes, *πολλὰ* Schlosserus ‖ *ὀλίγας δ' ἡμέρας* Π[3] Bekk. et corr.[1] P[2] et pr. P[1] (em. corr.[1]), nescio an rectius ‖ 24. *συμφέρει* mg. Bas.[3] ‖ *μὲν* om. Γ ‖ 25. *πλησίους* pr. M[s] ‖ *ἐὰν* om. in lac. pr. P[3] (suppl. rc.) ‖ *ἐὰν* — 26. *ἄποροι* secl. Giphanius ‖ 26. *δικαστήριον* P[4] R[b] † ‖ *ἄποροι* ⟨*ὀλίγον*⟩ Thurotus ‖ *φέρε* M[s] ‖ 27. *κρίνεσθαι*] *iudicare* (?) Guil. ‖ *ἄποροι* pr. P[1] (em. corr.[1]) ‖ 28. *θέλουσιν* P[4] ‖ 29. *ἐθέλουσιν* in ras. P[3], *θέλουσιν* M[s] P[1] ‖ 31. *πάλιν*] *πδ̄* (i. e. *πόλιν*, ut videtur) M[s] ‖ 32. *γὰρ* ante 31. *τετρημένος* R[b], om. M[s] ‖ *ἐστι* ante *πίθος* P[2.3.4.5.] W[b] Ald. Bekk., om. R[b] ‖ 33. *ἀληθῶς* M[s] ‖ 34. *μοχθηροῦ* M[s].

quae multas iam democratias everterunt): ubi quidem igitur
reditus non existunt entes, oportet facere congregationes pau-
cas et praetoria multorum quidem, paucis autem diebus (hoc
enim facit et ad non timere divites expensas, si divites qui-
dem non accipiant praetoriale, pauperes autem, facit autem et
ad iudicare sententias multo melius: divites enim multis quidem
diebus non volunt a propriis abesse, brevi autem tempore vo-
4 lunt), ubi autem sunt reditus, non facere, quod nunc dema-
gogi faciunt (obvenientia enim distribuunt: accipiunt autem
simul et rursum indigent eisdem: perforata enim lagena est
tale auxilium pauperibus), sed oportet vere demoticum provi-
dere, qualiter multitudo non valde egens sit, hoc enim caussa
eius, quod est pravam esse democratiam. artificiandum igitur,

5. *accipiunt* a ‖ 6. *iudicante* k: nonne *iudicari?* ‖ 12. *haec* bt Alb. et fort. a ‖ 13. *est* om. Alb. ‖ *parvam* pr. b (crx. rc.).

τίαν. τεχναστέον οὖν ὅπως ἂν εὐπορία γίνοιτο χρόνιος. ἐπεὶ (III) δὲ συμφέρει τοῦτο καὶ τοῖς εὐπόροις, τὰ μὲν ἀπὸ τῶν προσόδων γινόμενα συναθροίζοντας ἀθρόα χρὴ διανέμειν τοῖς ἀπόροις, μάλιστα μὲν εἴ τις δύναται τοσοῦτον συναθροίζειν ὅσον εἰς γηδίου κτῆσιν, εἰ δὲ μή, πρὸς ἀφορμὴν ἐμπορίας καὶ
1320 b γεωργίας, καὶ εἰ μὴ πᾶσι δυνατόν, ἀλλὰ κατὰ φυλὰς ἤ τι μέρος ἕτερον ἐν μέρει διανέμειν, ἐν δὲ τούτῳ πρὸς τὰς ἀναγκαίας συνόδους τοὺς εὐπόρους εἰσφέρειν τὸν μισθόν, ἀφιεμένους τῶν ματαίων λειτουργιῶν. τοιοῦτον δέ τινα τρόπον Καρχηδόνιοι πολιτευόμενοι φίλον κέκτηνται τὸν δῆμον· ἀεὶ γάρ τινας ἐκπέμποντες τοῦ δήμου πρὸς τὰς περιοικίδας ποιοῦσιν

35. ἂν om. Γ ‖ γένοιτο P[2.3.5.] R[b] W[b] Ald. Bekk., γένοιτο ὁ, sed ο in ras. P[1] ‖ 36. δὲ post 37. συναθροίζοντας Ar. ‖ 37. περιγινόμενα Coraes ‖ 38. δὲ μὲν M[s], δὲ Γ ‖ συναθροίζειν Susem., συναθροίζων Γ M[s] P[1], ἀθροίζειν Ar. Bas.[3] Bekk.[2], ἀθροίζων P[5] Π[2] Bekk.[1] ‖ 39. γηδίου Goettlingius ‖ εὐπορίας Π[3] et pr. P[2.3.], γρ. ἐμπειρίας καὶ τοῦτο δοκεῖ κάλλιον mg.[1] P[2] nec non mg. rc. P[3], sed hic totum hoc additamentum postea erasum est.

1320 b, 1. πᾶσιν P[4], πασῶν M[s] ‖ ἀλλὰ] saltem Guil. ‖ τι post 2. μέρος Γ, om. pr. P[2] (suppl. corr.[1]) ‖ 3. δόσεις ante συνόδους add., sed postea oblitt. P[1] ‖ ἐφιεμένους M[s] P[2.3.4.] R[b] W[b] L[s] Ar. Ald., ἀφειμένους Schneiderus, rec. Bekk.[2] (nescio an recte), respuentes Guil. ‖ 4. ματαιῶν M[s] ‖ 6. τινας post ἐκπέμποντές (?) Γ ‖ περιοικιδίας P[3.4.6.], περιοικιδίους, sed ους in ras. P[5], περιοικίας W[b] Ald., negotia domus Guil.

Glossa. 1320 b, 5. ἀεὶ — 7. εὐπόρους] σῆ ὡς δεῖ τοὺς ἀπόρους πολλάκις ἐκπέμπειν εἰς τὰς πλησίον κώμας. mg.[3] P[2].

qualiter abundantia fiat diuturna. quoniam autem expedit hoc etiam divitibus, quae quidem a reditibus fiunt congregantes simul tota oportet distribuere pauperibus, maxime autem, si quis potest, tantum congregans, quantum ad fundiculi acquisitionem, si autem non, ad occasionem negotiationis et agriculturae, et, si non omnibus possibile, saltem secundum tribus vel secundum partem aliquam alteram in parte distribuere, in hoc autem ad necessarias synodos divites inferre mercedem respuentes vanas oblationes. tali autem quodam modo Carchedonii politizantes amicum acquisierunt populum: semper enim aliquos de populo emittentes ad negotia domus faciunt divites. gratio-

2. *etiam* om. a ‖ 4. *finiculi* k et pr. bm (crx. ead. m. in m et mg. rc. b), *funiculi* cghl, *singuli* n ‖ 6. non — possibile] *hoc non possit fieri omnibus* Alb. ‖ 7. in hoc autem] *ita quod* Alb., *in hoc* beghklmn ‖ 8. *respicientes* gs ‖ 9. vanas] *novas* a ‖ 10. *aliquos* post 11. *emittentes* Alb. ‖ 11. *generosorum* Alb.

(III) *εὐπόρους. χαριέντων δ' ἐστὶ καὶ νοῦν ἐχόντων γνωρίμων καὶ διαλαμβάνοντας τοὺς ἀπόρους ἀφορμὰς [μὲν] διδόντας τρέπειν ἐπ' ἐργασίας. καλῶς δ' ἔχει μιμεῖσθαι καὶ τὴν Ταραντίνων ἀρχήν. ἐκεῖνοι γὰρ κοινὰ ποιοῦντες τὰ κτήματα τοῖς ἀπόροις ἐπὶ τὴν χρῆσιν εὔνουν παρασκευάζουσι τὸ πλῆθος· ἔτι δὲ τὰς ἀρχὰς πάσας διττὰς ἐποίησαν, τὰς μὲν αἱρετὰς τὰς δὲ κληρωτάς, τὰς μὲν κληρωτὰς ὅπως ὁ δῆμος αὐτῶν μετέχῃ, τὰς δ' αἱρετὰς ἵνα πολιτεύωνται βέλτιον. ἔστι δὲ τοῦτο ποιῆσαι καὶ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς μερίζοντας, τοὺς μὲν κληρωτοὺς τοὺς δ' αἱρετούς.*

IV *πῶς μὲν οὖν δεῖ τὰς δημοκρατίας κατασκευάζειν, εἴρη-* 6
ται· σχεδὸν δὲ καὶ περὶ τὰς ὀλιγαρχίας πῶς δεῖ φανερὸν ἐκ τούτων. ἐκ τῶν ἐναντίων γὰρ ἑκάστην ὀλιγαρχίαν δεῖ συνάγειν πρὸς τὴν ἐναντίαν δημοκρατίαν ἀναλογιζόμενον,

---

7. *δέ* M^s ‖ *ἐστὶ* post *γνωρίμων* *Γ* ‖ 8. *μὲν* om. *Π* Bekk.[2], secl. Bekk.[1] ‖ *πρέπειν* M^s ‖ 9. *τὴν*] *τὰ* P^5 $Π^2$ Bekk. ‖ *ταραντίων* P^4 ‖ *ἀρχὴν*] *exemplum* Ar., om. $P^{1.5.}$ $Π^2$ Bekk. et in lacuna quattuor vel quinque litterarum M^s ‖ 12. *διττάς* post *ἐποίησαν* P^5 $Π^2$ Bekk. ‖ 15. *αὐτῆς* post *ἀρχῆς* *Π* Bekk.[1] †, cf. etiam glossas ‖ 18. *δεῖ* ⟨*ποιεῖν*⟩ Schneiderus ‖ 19. *ἑκάστην ὀλιγαρχίαν* post *δεῖ συνάγειν* P^5 $Π^2$ Bekk.

Glossa. 1320 b, 15. *τῆς ἀρχῆς αὐτῆς*] *ἤτοι τῆς μιᾶς*. p^2.

sorum autem et intellectum habentium insignium est et assumentes pauperes occasiones quidem dantes provocare ad operationes. bene autem habet imitari et Tarentinorum principatum. illi enim communia facientes possessa pauperibus ad usum benevolam instituunt multitudinem: adhuc autem principatus omnes duplices fecerunt, hos quidem eligibiles, hos autem sortiales, sortiales quidem, ut populus ipsis participaret, eligibiles autem, ut politizarent melius. est autem hoc facere et de eodem principatu partientes hos quidem sortiales, hos autem eligibiles.

quomodo quidem igitur oportet democratias instituere, di-
IV ctum est: 6. fere autem et circa oligarchias quomodo oportet, manifestum ex hiis. ex contrariis enim unamquamque oligarchiam oportet colligere ad contrariam democratiam reputantem,

---

1. intellectum] *nullum* pr. bm (crx. rc. b) ‖ 3. *autem* post *habet* t ‖ *carentinorum* bc, *carinthinorum* pr. m (crx. rc.) ‖ 7. *participet* at ‖ 8. *est* om. c ‖ 9. *participantes* pr. b, *vel partientes* mg. rc. b ‖ 10. *oportet* om. c ‖ 12. *ex hiis* om. c.

τὴν μὲν εὔκρατον μάλιστα τῶν ὀλιγαρχιῶν καὶ πρώτην — (IV) *αὕτη δ' ἐστὶν ἡ σύνεγγυς τῇ καλουμένῃ πολιτείᾳ, ᾗ δεῖ τὰ τιμήματα διαιρεῖν, τὰ μὲν ἐλάττω τὰ δὲ μείζω ποιοῦντας, ἐλάττω μὲν ἀφ' ὧν τῶν ἀναγκαίων μεθέξουσιν ἀρχῶν, μείζω δ' ἀφ' ὧν τῶν κυριωτέρων· τῷ τε κτωμένῳ τὸ τίμημα μετέχειν ἐξεῖναι τῆς πολιτείας, τοσοῦτον εἰσαγομένους τοῦ δήμου πλῆθος διὰ τοῦ τιμήματος, μεθ' οὗ κρείττονες ἔσονται τῶν μὴ μετεχόντων· ἀεὶ δὲ δεῖ παραλαμβάνειν ἐκ τοῦ βελτίονος δήμου τοὺς κοινωνούς. ὁμοίως δὲ καὶ τὴν ἐχομένην* 2 *ὀλιγαρχίαν ἐπιτείνοντας δεῖ μικρὸν κατασκευάζειν. τῇ δ' ἀντικειμένῃ τῇ τελευταίᾳ δημοκρατίᾳ, τῇ δυναστικωτάτῃ καὶ τυραννικωτάτῃ τῶν ὀλιγαρχιῶν, ὅσῳ περ χειρίστη, τοσούτῳ δεῖ πλείονος φυλακῆς. ὥσπερ γὰρ τὰ μὲν εὖ σώματα*

21. *πρώτην ⟨πρὸς τὴν βελτίστην δημοκρατίαν καὶ πρώτην⟩* Lambinus, *πρώτην ⟨τῇ πρώτῃ⟩* Coraes, nescio an recte ‖ 22. *⟨ἐν⟩ ᾗ* Bas.[3], *in qua* Ar. ‖ 24. *τῶν ἀναγκαίων* post *μεθέξουσι* (?) *Γ* ‖ 25. *δ'*] *δὲ* M[s] *τῶν τε κτωμένων Π*[2] et, ut videtur, Ar. ‖ 26. *μετέχειν* post *ἐξεῖναι Γ*, post *πολιτείας* M[s] ‖ *τοσούτου εἰσαγομένου — 27. πλήθους*, ut videtur, Lambinus ‖ *εἰσαγομένους* post 27. *πλῆθος* (?) *Γ*, *εἰσαγομένου Π*[2] Ar. Bekk. ‖ 27. *κρείττον* P[2] ‖ 30. *δεῖ*] *δὴ Γ* P[1] † ‖ 33. *δεῖ* post *φυλακῆς Γ* ‖ *πλείονος*] *πλείστης* Spengelius ‖ *εὖ διακείμενα σώματα* P[5] (fors. recte), *σώματα εὖ διακείμενα* Bas.[3] Bekk., *σώματα ⟨τὰ⟩ εὖ διακείμενα* Rassovius.

bene temperatam quidem maxime oligarchiarum et primam — haec autem est, quae propinqua vocatae politiae, qua oportet honorabilitates dividere has quidem minores, has autem maiores facientes, minores quidem, a quibus participabunt necessariis principatibus, maiores autem, a quibus principalioribus: habentique honorabilitatem licere participare politia, tantam populi multitudinem introducentes per honorabilitatem, cum qua valentiores erunt hiis, qui non participant: semper autem oportet assumere ex meliori populo communicantes. similiter autem et 2 consequentem oligarchiam intendentes utique parvum instituere. oppositae autem ultimae democratiae, scilicet ei quae maxime potestativa et maxime tyrannica oligarchiarum, quanto quidem pessima, tanto ampliori cautela opus est. sicut enim corpora,

1. *temperatam* post *quidem* Alb., *temporatam* m ‖ 5. *habenti quae* t, *habentibus* t[a] Alb. ‖ 7. *introducentes — honorabilitatem* om. pr. m (suppl. rc.) 8. *semper* — 9. *communicantes* om. a ‖ 10. *utique (supple oportet)* Alb., *oportet* t ‖ 11. *autem* et *scilicet* om. t.

(IV) διακείμενα πρὸς ὑγίειαν καὶ πλοῖα τὰ πρὸς ναυτιλίαν καλῶς ἔχοντα ** τοῖς πλωτῆρσιν ἐπιδέχεται πλείους ἁμαρτίας ὥστε μὴ φθείρεσθαι δι' αὐτάς, τὰ δὲ νοσερῶς ἔχοντα τῶν σωμάτων καὶ τὰ τῶν πλοίων ἐκλελυμένα καὶ πλωτήρων τετυχηκότα φαύλων οὐδὲ τὰς μικρὰς δύνανται φέρειν ἁμαρτίας, οὕτω καὶ τῶν πολιτειῶν αἱ χείρισται πλείστης δέονται
3 φυλακῆς. τὰς μὲν οὖν δημοκρατίας ὅλως ἡ πολυανθρωπία 1321 a
σώζει (τοῦτο γὰρ ἀντίκειται πρὸς τὸ δίκαιον τὸ κατὰ τὴν ἀξίαν)· τὴν δ' ὀλιγαρχίαν δῆλον ὅτι τοὐναντίον ὑπὸ τῆς εὐταξίας δεῖ τυγχάνειν τῆς σωτηρίας.

ἐπεὶ δὲ τέτταρα μέν ἐστι μέρη μάλιστα τοῦ πλήθους, 7
γεωργικὸν βαναυσικὸν ἀγοραῖον θητικόν, τέτταρα δὲ τὰ χρή- 6
σιμα πρὸς πόλεμον, ἱππικὸν ὁπλιτικὸν ψιλὸν ναυτικόν, ὅπου μὲν συμβέβηκε τὴν χώραν ἱππάσιμον εἶναι, ἐνταῦθα

34. τὰ del. Schneiderus ‖ πρὸς ναυτιλίαν post 35. πλωτῆρσι Γ ‖ τὴν post πρὸς add. P[5] ‖ ναυτηλίαν pr. P[3] (crx. rc.) ‖ 35. ἔχον P[4], ἔχοντα ⟨καὶ⟩ Thurotus, ἔχοντα ⟨τοῖς τε ἄλλοις καὶ⟩ Rassovius ‖ τοῖς πλωτῆρσιν secludenda esse ci. Spengelius, non vertit Ar. ‖ 38. τετυχηκότα post φαύλων (?) Γ ‖ δύναται W[b] Ald. Bekk. (sed δύνανται etiam L[s]): v. quae afferam ad c. 8. 1321 b, 21 ‖ 39. χείριστοι P[1].

1321 a, 1. πολυανθρωπία, sed αν in ras. P[3] ‖ 2. ἀντίχειται pr. P[3] (crx. ead. m.) ‖ τὴν sequente ras. P[3] ‖ 3. δηλονότι M[s] P[1] Π[2] ‖ 5. μέρη post μάλιστα Γ ‖ κάλλιστα Π[2] † ‖ 6. βάναυσον R[b] Thom. Bekk. et mg. rc. M[s], ναυτικὸν Γ, ναυσικὸν pr. M[s] ‖ 8. ἱππάσιμον post εἶναι P[5] Π[2] Bekk.

quae bene disponuntur ad sanitatem, et naves, quae bene se habent nautis ad navigationem, sustinent plura peccata, ut non corrumpantur propter ipsa, quae autem aegrotative se habent corporum et navium resolutae et nautas pravos sortitae neque parva possunt ferre peccata, ita et politiarum pessimae plurima
3 indigent cautela. democratias quidem igitur totaliter multitudo hominum salvat (hoc enim opponitur ad iustum id quod secundum dignitatem): oligarchiam autem palam quod e contrario a bona ordinatione oportet sortiri salvatione. 7. quoniam autem quattuor quidem sunt maxime partes multitudinis, agricultiva, nautica, forensis, mercenaria, quattuor autem quae opportuna ad bellum, equestre, armativum, nudum, nauticum, ubi quidem accidit regionem equitabilem esse, hic quidem bene apte

3. *aegrotantia* t Alb. ‖ 4. pravos] *potentias* a ‖ 5. *prava* beghklnmt Alb. ‖ *possunt* post *ferre* a ‖ 9. *salvationem* begnt Alb. et rc. 1, *policia salvacione* m ‖ 11. *natica* pr. 1 (crx. rc.), *banausa* t ‖ *optima* bm Alb. ‖ 12. quidem] *enim* t (crx. t[3]).

μὲν εὐφυῶς ἔχει κατασκευάζειν τὴν ὀλιγαρχίαν ἰσχυράν (IV) (ἡ γὰρ σωτηρία τοῖς οἰκοῦσι διὰ ταύτης ἐστὶ τῆς δυνάμεως, αἱ δ' ἱπποτροφίαι τῶν μακρὰς οὐσίας κεκτημένων εἰσίν), ὅπου δ' ὁπλιτικήν, τὴν ἐχομένην ὀλιγαρχίαν (τὸ γὰρ ὁπλιτικὸν τῶν εὐπόρων ἐστὶ μᾶλλον ἢ τῶν ἀπόρων), ἡ δὲ ψιλὴ δύναμις καὶ ναυτικὴ δημοτικὴ πάμπαν. νῦν μὲν οὖν ὅπου 4 τοιοῦτον πολὺ πλῆθός ἐστιν, ὅταν διαστῶσι, πολλάκις ἀγωνίζονται χεῖρον· δεῖ δὲ πρὸς τοῦτο φάρμακον παρὰ τῶν πολεμικῶν λαμβάνειν στρατηγῶν, οἳ συνδυάζουσι πρὸς τὴν ἱππικὴν δύναμιν καὶ τὴν ὁπλιτικὴν τὴν ἁρμόττουσαν τῶν ψιλῶν. ταύτῃ δὲ ἐπικρατοῦσιν ἐν ταῖς διαστάσεσιν οἱ δῆμοι τῶν εὐπόρων· ψιλοὶ γὰρ ὄντες καὶ πρὸς ἱππικὴν καὶ ὁπλιτικὴν ἀγωνίζονται ῥᾳδίως. τὸ μὲν οὖν ἐκ τούτων καθιστάναι ταύ- 5

9. *ἔχειν* Ms ‖ ⟨*τὴν*⟩ *ἰσχυρὰν* Schneiderus ‖ 10. *ἐστίν* post *δυνάμεως* (?) *Γ* ‖ 12. *ὁπλίτην* Ms P1 *Π*2 Bekk.1, *ὁπλιτικόν* P5, *ὁπλῖτιν* Lambinus, rec. Bekk.2 ‖ 13. *ἐστι* ante *τῶν εὐπόρων* *Γ*, del. Schneiderus ‖ 14. *ναυτικὴ*, sed *κὴ* in ras. Ms, *ναυτική* P1 ‖ *δημοτικὴ*, sed *ὴ* in corr. Ms, *δημοκρατικὴ* Wb Ls Ald. Bekk. ‖ 15. *πολὺ* om. P1 ‖ *ἔστι* ante *τοιοῦτον* *Γ* ‖ *πολλάκις* om. tc *Γ* Ar. ‖ 16. *χείρω* *Π*2 Bekk.1 † ‖ *λαμβάνειν παρὰ τῶν στρατηγῶν τῶν πολεμικῶν* (?) *Γ* ‖ *παρὰ* om. pr. P1 (suppl. corr.1) ‖ 17. *συνδυάσουσι* corr.1 P1 ‖ 18. *τὴν* ante *ὁπλιτικὴν* om. P4 (sed adest etiam in P6 Ls) ‖ 19. *δ'* P5 *Π*2 Bekk. ‖ *δῆμοι*] *δημοτικοὶ* *Γ* (nescio an recte) † ‖ 20. *τῶν εὐπόρων* fort. ante 19. *οἱ* *Γ* ‖ *καὶ* ante *πρὸς* om. *Π* Bekk. ‖ *ἱππικὸν* Ms P1 † ‖ *καὶ ὁπλιτικὴν* om. P4.6. Ls ‖ *ὁπλιτικὸν* Ms P1 † ‖ 21. *καθιστᾶναι* Ms, *καθεστάναι* *Γ* †.

Glossa 1321 a, 21. *τούτων*] *τῶν ἱππέων καὶ ὁπλιτῶν*. p2.

habet instituere oligarchiam fortem (salus enim habitantibus per hanc potentiam est, nutriturae autem equorum magnas substantias possidentium sunt), ubi autem armativam, consequentem oligarchiam (quod enim armativum, est divitum magis quam egenorum), nuda autem potentia et nautica popularis omnino. nunc quidem igitur ubi est talis magna multitudo, cum dissen- 4 serint, agonizant deterius: oportet autem ad hoc remedium accipere a ducibus exercitus bellicis, qui combinant ad equestrem potentiam et armativam eam quae congruit nudorum. hac autem praevalent in dissensionibus populares divitibus: nudi enim existentes et ad equestrem et armativam agonizant facile. ex 5 hiis quidem igitur consistere hanc potentiam sibi ipsis est con-

2. *politiam* Alb. ‖ *nutrire* pr. b, *vel nutriture* mg. rc. b ‖ 3. *autem* c ‖ 8. *combinent* t Alb. ‖ 9. *quae* om. pr. b (suppl. rc.) ‖ *has* bgkn et pr. m (crx. rc.), *hiis* chl, *his* ta Alb. ‖ 10. *dissencionibus* b, *dissentionibus* Alb. ‖ *populares* post *divitibus* codices, fors. igitur sic scripserit interpres ‖ 11. *armatam* at Alb. et pr. m (crx. rc.) ‖ 12. *et* post *est* add. rc. m.

(IV) την τὴν δύναμιν ἐφ' αὐτούς ἐστι καθιστάναι, δεῖ δὲ διῃρημένης τῆς ἡλικίας, καὶ τῶν μὲν ὄντων πρεσβυτέρων τῶν δὲ νέων, ἔτι μὲν ὄντας νέους τοὺς αὐτῶν υἱεῖς διδάσκεσθαι τὰς κούφας καὶ τὰς ψιλὰς ἐργασίας, ἐκκεκριμένους δὲ ἐκ παίδων ἀθλητὰς εἶναι αὐτοὺς τῶν ἔργων. τὴν δὲ μετάδοσιν γίνεσθαι τῷ πλήθει τοῦ πολιτεύματος ἤτοι καθάπερ εἴρηται πρότερον, τοῖς τὸ τίμημα κτωμένοις, ἢ καθάπερ Θηβαίοις, ἀποσχομένοις χρόνον τινὰ τῶν βαναύσων ἔργων, ἢ καθάπερ ἐν Μασσαλίᾳ κρίσιν ποιουμένους τῶν ἀξίων τῶν ἐν τῷ
6 πολιτεύματι καὶ τῶν ἔξωθεν [τῆς πόλεως]. ἔτι δὲ καὶ ταῖς ἀρχαῖς ταῖς κυριωτάταις, ἃς δεῖ τοὺς ἐν τῇ πολιτείᾳ κατέχειν, δεῖ προσκεῖσθαι λειτουργίας, ἵν' ἑκὼν ὁ δῆμος μὴ μετέχῃ καὶ

22. ἐφ' om. Γ † ‖ ἑαυτοὺς $P^{2.3.}$ R^b W^b Ar. (?) Ald. Bekk., ἑαυτοῖς P^4, αὑτοῖς Γ P^1, αὐτοῖς M^s ‖ καθεστᾶναι M^s ‖ 23. καὶ om. pr. P^1 (suppl. mg.[1]) ‖ 24. μὲν om. Γ ‖ μὲν ὄντας] μένοντας P^1 ‖ αὑτῶν P^5, αὐτῶν Γ M^s $Π^2$ et, ut videtur, P^1 ‖ 25. ἐκκεκριμένους] *sequestratos* Guil., ἐκκεκρυμμένους W^b L^s Ald. ‖ 26. ἔργων] ἑτέρων male ci. Camerarius ‖ 27. γίγεσθαι P^4 ‖ 28. κωτωμένοις P^4 ‖ καθάπερ ⟨παρὰ⟩? Susem. ‖ θηβαίοις, sed ι post ο a rc. m. in ras. scr. P^3, Θηβαῖοι Camerarius, Θηβαίους Zwingerus ‖ 29. ἀποσχομένους P^5 ‖ 30. μασαλία M^s P^1 et fort. Γ ‖ 31. ἔξω Schneiderus ‖ τῆς πόλεως om. $P^{1,5.}$ $Π^2$ Bekk. ‖ 32. ταῖς om. P^4 ‖ κυριωτάταις] *praecipuis* Guil. † ‖ κατέχει pr. P^4 ‖ 33. προσκεῖσθαι] *apponere* (?) Guil. †.

Locus citatus. 1321 a, 28. πρότερον] c. 6. 1320 b, 25 sqq.

Glossae. 1321 a, 29. ἀποσχομένοις] δηλονότι τῆς πόλεως. p^2 ‖ 31. ἔτι — 35. ἀρχῆς] σῆ ὡς δεῖ τοὺς εἰς ἀρχὴν μέλλοντας ἀνελθεῖν ἢ ἀνελθόντας τῇ πόλει τι συνεισφέρειν, ὡς ἂν ὁ δῆμος ὁρῶν τὰς τῶν ἀρχόντων δαπάνας ἑκών τε τῶν ἀρχῶν μὴ μετέχῃ καὶ συγγινώσκῃ τοῖς ἄρχουσιν. mg.[3] P^2.

stituere, oportet autem divisa aetate et hiis quidem existentibus senioribus, hiis autem iuvenibus, adhuc existentés iuvenes ipsorum filios doceri leves et nudas operationes, sequestratos autem ex pueris athletas esse ipsos operum. appositionem autem fieri multitudini politeumatis vel, quemadmodum dictum est prius, hiis, qui honorabilitatem habent, vel, sicut Thebanis, abstinentibus per tempus aliquod a banausis operibus vel, sicut in Massalia, discretionem facientes dignorum qui in poli-
6 teumate et eorum qui extra civitatem. adhuc autem et principatibus praecipuis, quos oportet eos qui in politia obtinere, opus est apponere oblationes, ut voluntarius populus non par-

1. *et* om. Alb. ‖ quidem] *qui* a ‖ 3. *sequestrationes* a ‖ 4. *operum* om. Alb. ‖ 8. *masalia* bgmn, *masilia* k ‖ *digniorum* a ‖ 11. *apponi?* ‖ ut voluntarius] *et voluntarios* Alb.

συγγνώμην ἔχῃ τοῖς ἄρχουσιν ὡς μισθὸν πολὺν διδοῦσι τῆς ἀρχῆς. ἁρμόττει δὲ θυσίας τε εἰσιόντας ποιεῖσθαι μεγαλοπρεπεῖς καὶ κατασκευάζειν τι τῶν κοινῶν, ἵνα τῶν περὶ τὰς ἑστιάσεις μετέχων ὁ δῆμος καὶ τὴν πόλιν ὁρῶν κοσμουμένην τὰ μὲν ἀναθήμασι τὰ δὲ οἰκοδομήμασιν ἄσμενος ὁρᾷ μένουσαν τὴν πολιτείαν· συμβήσεται δὲ καὶ τοῖς γνωρίμοις εἶναι μνημεῖα τῆς δαπάνης. ἀλλὰ τοῦτο νῦν οἱ περὶ τὰς ὀλιγαρχίας οὐ ποιοῦσιν, ἀλλὰ τοὐναντίον· τὰ λήμματα γὰρ ζητοῦσιν οὐχ ἧττον ἢ τὴν τιμήν, διόπερ εὖ ἔχει λέγειν (IV)

1321 b *ταύτας εἶναι δημοκρατίας μικράς.*

πῶς μὲν οὖν χρὴ καθιστάναι τὰς δημοκρατίας καὶ τὰς ὀλιγαρχίας, διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον·

8 *ἀκόλουθον δὲ τοῖς εἰρημένοις ἐστὶ τὸ διῃρῆσθαι καλῶς τὰ περὶ τὰς ἀρχάς, πόσαι καὶ τίνες καὶ τίνων, καθάπερ εἴ-* V

34. *ἔχει* P[1] ‖ 35. *εἰσιόντας*] *immittentes* Guil. † ‖ 36. *τί* P[3] ‖ 38. *ἀναθήμασι*] *sursum suspensis* (= *ἀναρτήμασι?*) Guil. † ‖ *οἰκοδομήματα* M[s], 39. *μένουσα* (with *ν* above) P[4] ‖ *πολιτεῖαν* pr. P[3] (crx. rc.) ‖ 42. *οὐχ'* P[3].

1321 b, 1. *μικρὰς*, sed *μι* in ras. P[3] ‖ 2. *καθιστᾶναι* M[s], praeterea v. var. lect. Lat. ‖ 3. *τοῦτον*. ** Conringius deficere ratus quae ad constituendas politiam et aristocratiam pertineant: at v. quae disserui in Iahn. Ann. CI. 1870. p. 346 sq. ‖ 4. *διῃρῆσθαι*] *dividere* Guil.

ticipet et compassionem habeat ad principes tamquam pretium multum dantes principatus. congruit autem sacrificia immittentes facere magnifica et praeparare aliquid communium, ut hiis quae circa convivationes participans populus et civitatem videns armatam haec quidem sursum suspensis, haec autem aedificiis gaudens videat manentem politiam: accidet autem et insignibus esse memorialia expensarum. sed hoc nunc qui circa oligarchias non faciunt, sed contrarium: acceptiones enim quaerunt non minus quam honorem, propter quod quidem bene habet dicere has esse democratias parvas.

quomodo quidem igitur oportet f o r m a r e democratias et oligarchias, determinatum sit hoc modo: 8. consequens autem V dictis est dividere bene quae circa principatus, quot et qui et quorum, sicut dictum est et prius. sine necessariis quidem

1. *principes tamquam principantes* (*participantes* t[a]) *multum pretium* t ‖ 4. *participans* post *populus* Alb. ‖ 7. *memoralia* t[a] et pr. m, *memoriale* rc. m, *memorabilia* Alb. ‖ 9. *honorem* linea suppos. del. rc. m ‖ 10. *esse* post *democracias* c ‖ 11. *firmare* t[c] et codices et Alb. ‖ 14. *et* om. **cghkl** Alb.

(V) ρηται καὶ πρότερον. τῶν μὲν γὰρ ἀναγκαίων ἀρχῶν χω-
ρὶς ἀδύνατον εἶναι πόλιν, τῶν δὲ πρὸς εὐταξίαν καὶ κό-
σμον ἀδύνατον οἰκεῖσθαι καλῶς. ἔτι δ' ἀναγκαῖον ἐν μὲν
ταῖς μικραῖς ἐλάττους εἶναι τὰς ἀρχάς, ἐν δὲ ταῖς μεγά-
λαις πλείους, ὥσπερ τυγχάνει πρότερον εἰρημένον· ποίας
οὖν ἁρμόττει συνάγειν καὶ ποίας χωρίζειν, δεῖ μὴ λανθά-
2 νειν. πρῶτον μὲν οὖν ἐπιμέλεια τῶν ἀναγκαίων ἡ περὶ τὴν
ἀγοράν, ἐφ' ᾗ δεῖ τινὰ ἀρχὴν εἶναι τὴν ἐφορῶσαν περί τε
τὰ συμβόλαια καὶ τὴν εὐκοσμίαν· σχεδὸν γὰρ ἀναγκαῖον
πάσαις ταῖς πόλεσι τὰ μὲν ὠνεῖσθαι τὰ δὲ πωλεῖν πρὸς
τὴν ἀλλήλων ἀναγκαίαν χρείαν, καὶ τοῦτ' ἐστὶν ὑπογυώ-
τατον πρὸς αὐτάρκειαν, δι' ἣν δοκοῦσιν εἰς μίαν πολιτείαν
3 συνελθεῖν. ἑτέρα δὲ ἐπιμέλεια ταύτης ἐχομένη καὶ σύ-

6. γὰρ in mg. P^{5} ‖ 7. τὴν ante πόλιν add. M^{s} ‖ κόσμον in ras. P^{3} ‖ 8. ἔστι P^{4} ‖ δὲ M^{s} ‖ 11. ἁρμόττει, sed ττει pallidius et in ras. P^{3} ‖ 12. πρώτη Coraes ‖ ἡ περὶ om. P^{4} ‖ 15. ⟨ἐν⟩ πάσαις Bas.[3] ‖ πόλεσιν P^{1} ‖ 16. ἀναγκαῖαν χρεῖαν pr. P^{3} (crx. rc.) ‖ ὑπογυνότατον $P^{2.3.4.5.}$ Q^{b} W^{b} Ald., ὑπογυιότατον R^{b} Bekk. (fors. recte), *accommodatissimum* Guil. ‖ 17. πόλιν ci. Susem. ‖ 18. διελθεῖν pr. P^{1} (em. corr.[1]) ‖ ἑτέρα δὲ bis scr. pr. P^{1} (rubro pigmento[2] correctum est).

Loci citati. 1321 b, 6. πρότερον] IV, 15. ‖ 10. πρότερον] IV, 15. 1299 a, 34 sqq.

Glossa. 1321 b, 16. ὑπογυώτατον] ἀντὶ τοῦ ἀναγκαιότατον. p^{2}.

enim principatibus impossibile est esse civitatem, sine hiis autem
qui ad bonum ordinem et ornatum impossibile habitari bene.
adhuc autem necessarium in parvis quidem pauciores esse prin-
cipatus, in magnis autem plures, sicut existit prius dictum:
quales igitur congruit simul ducere et quales separare, oportet
2 non latere. primo quidem igitur cura necessariorum quae circa
forum, cui oportet quendam principatum praeesse adspicientem
circa contractus et bonum ornatum: fere enim necessarium
omnibus civitatibus haec quidem emere, haec autem vendere
ad eam quae ad invicem necessariam opportunitatem, et hoc
est accommodatissimum ad autarkeiam, propter quam videntur
3 in unam politiam convenisse. altera autem cura huic habita et

4. *extitit* at Alb. ‖ 9. *hoc* — *hoc* Alb., *hunc* — *hunc* t ‖ autem] *quidem* m ‖ 10. opportunitatem] *utilitatem* t ‖ 11. *accommodissimum* a, *acommodatissimum* c, *accommodatissimi* m ‖ *autharchiam* b, *antharcheiam* c, *autarcheiam* m, *autarciam* t, *autarchiam* Alb. ‖ 12. cura] *circa* c et pr. b (crx. mg. rc.).

νεγγυς ἡ τῶν περὶ τὸ ἄστυ δημοσίων καὶ ἰδίων, ὅπως (V) εὐκοσμία ᾖ, καὶ τῶν πιπτόντων οἰκοδομημάτων καὶ ὁδῶν σωτηρία καὶ διόρθωσις, καὶ τῶν ὁρίων τῶν πρὸς ἀλλήλους, ὅπως ἀνεγκλήτως ἔχωσιν, καὶ ὅσα τούτοις ἄλλα τῆς ἐπιμελείας ὁμοιότροπα. καλοῦσι δ' ἀστυνομίαν οἱ πλεῖστοι τὴν τοιαύτην ἀρχήν, ἔχει δὲ μόρια πλείω τὸν ἀριθμόν, ὧν ἑτέρους ἐφ' ἕτερα καθιστᾶσιν ἐν ταῖς πολυανθρωποτέραις πόλεσιν, οἷον τειχοποιοὺς καὶ κρηνῶν ἐπιμελητὰς καὶ λιμένος φύλακας. ἄλλη δ' ἀναγκαία τε καὶ παραπλησία ταύτῃ· 4 περὶ τῶν αὐτῶν μὲν γάρ, ἀλλὰ περὶ τὴν χώραν ἐστὶ καὶ [τὰ] περὶ τὰ ἔξω τοῦ ἄστεος· καλοῦσι δὲ τοὺς ἄρχοντας τούτους οἳ μὲν ἀγρονόμους οἳ δ' ὑλωρούς. αὗται μὲν οὖν ἐπιμέλειαι τούτων εἰσὶ τρεῖς, ἄλλη δ' ἀρχὴ πρὸς ἣν αἱ πρόσοδοι τῶν

21. ὅρων Sauppius fors. recte, attamen cf. I, 11. 1258 b, 37. VIII, 4. 1338 b, 23. IV, 4. 1290 b, 8 sq. VI, 6. 1320 b, 37. V, 6. 1305 b, 34. c. 11. 1314 b, 2. et Bonitz. in Ind. Arist. 490 a, 44 sqq. et Zellius ad Eth. Nic. I, 1, 2. VI, 4, 4. (t. II. p. 4. 209) nec non, quem iste citat, Astius in ed. Legum Platon. t. II. p. 46: etiam in Lysia complures eiusmodi locos mutaverunt editores contra auctoritatem codicis Palatini ‖ 22. τῆς ἐπιμελείας ἄλλα ὅσα τούτοις (?) Γ ‖ ἀλλὰ M[s], ἀλλὰ P[4] ‖ 23. δὲ M[s] ‖ ἀστυνομίαν post οἱ πλεῖστοι Γ ‖ 25. ἑτέρους post ἐφ' ἕτερα Γ ‖ καθιστᾶσι P[3], καθιστῶσι P[6], καθιστῶσιν P[4] W[b] L[s] Ald. ‖ 26. λιμένων P[5] Π[2] Ar. Bekk. ‖ 28. ἔστι P[1], ἐστὶν P[4] ‖ 29. τὰ ante περὶ om. Γ P[5] Bekk. (nescio an recte) ‖ τὰ] τοῦ Γ M[s] ‖ ἔξω P[4] ‖ 31. τούτων post εἰσι P[5] Π[2] Bekk.

Loci citati. 1321 b, 23. οἱ πλεῖστοι] velut Plat. Legg. VI. 763. C et saepius ‖ 30. οἳ μὲν] velut Plat. Legg. VI. p. 760. B sqq.

Glossa. 1321 b, 30. ἀγρονομία καὶ ὑλωρία. mg. p[2] et olim mg. rc. P[3], sed postea verba erasa sunt.

propinqua quae eorum quae circa municipium publicorum et propriorum, qualiter bonus ornatus sit, et cadentium aedificiorum et viarum salvatio et directio et confinium ad invicem, qualiter sine querela se habeant et curae alia quaecunque hiis similis modi. vocant autem plurimi astynomiam talem principatum, habet autem partes plures numero, quarum ad alias alios instituunt in civitatibus magis populosis, velut murorum factores et fontium curatores et portus custodes. alia autem neces- 4 saria et consimilis huic: de eisdem quidem enim, sed circa regionem est et de eo quod extra oppidum: vocant autem principes hos hii quidem agronomos, hii autem hyloros. hae quidem igitur curae horum sunt tres, alius autem principatus, ad

4. *alie* a ‖ 10. eo] *eodem* pr. m (erx. rc.) ‖ 11. *yloros* abm, *illoros* c, *Hylores* t Alb. ‖ 12. *igitur* om. m.

(V) κοινῶν ἀναφέρονται, παρ' ὧν φυλαττόντων μερίζονται πρὸς ἑκάστην διοίκησιν· καλοῦσι δ' ἀποδέκτας τούτους καὶ ταμίας. ἑτέρα δ' ἀρχὴ πρὸς ἣν ἀναγράφεσθαι δεῖ τά τε ἴδια συμβόλαια καὶ τὰς κρίσεις ἐκ τῶν δικαστηρίων· παρὰ δὲ τοῖς αὐτοῖς τούτοις καὶ τὰς γραφὰς τῶν δικῶν γίνεσθαι δεῖ καὶ τὰς εἰσαγωγάς. ἐνιαχοῦ μὲν οὖν μερίζουσι καὶ ταύτην εἰς πλείους, ἔστι δὲ μία κυρία τούτων πάντων· καλοῦνται δὲ ἱερομνήμονες καὶ ἐπιστάται καὶ μνήμονες καὶ τούτοις ἄλλα ὀνόματα σύνεγγυς. μετὰ δὲ ταύτην ἐχομένη μὲν ἀναγκαιοτάτη δὲ σχεδὸν καὶ χαλεπωτάτη τῶν ἀρχῶν ἐστιν ἡ περὶ τὰς πράξεις τῶν καταδικασθέντων καὶ τῶν προτιθεμένων κατὰ τὰς ἐγγραφὰς καὶ περὶ τὰς φυλακὰς τῶν σωμάτων. 1322 a

33. ἀπὸ δεκάτας M[s] ‖ 34. ἕτερα M[s] ‖ ἀναφέρεσθαι P[1] ‖ 38. ἔστι δὲ] ἔστι δ' οὐ Thurotus ‖ 39. καὶ ἐπιστάται καὶ μνήμονες om. pr. P[1] (suppl. mg.[1]) ‖ τούτοις post ὀνόματα aut post ἄλλα Γ ‖ 40. μετὰ] με pr. P[5] ‖ ἐχομένην M[s] ‖ ἀναγκαιοτάτην M[s] ‖ 42. προτιθεμένων] *proscriptorum* Guil., προστιμηθέντων Lambinus.

Glossa. 1321 b, 33. ἀποδέκται οἱ καὶ ταμίαι. mg. p[2] et olim mg. rc. P[3], sed haec quoque verba erasa sunt.

quem reditus communium referuntur, a quibus custodientibus partiuntur ad unamquamque dispensationem: vocant autem receptores hos et camerarios. alius autem principatus, ad quem rescribi oportet proprios contractus et iudicia ex praetoriis: apud eosdem autem istos et scripturas sententiarum fieri oportet et inductiones. alicubi quidem igitur partiuntur et hunc in plures, est autem unus principalis horum omnium: vocantur autem hieromnemones et praesides et memores et aliis nominibus hiis propinquis. post hunc autem consequens quidem, necessariissimus autem fere et maxime difficilis principatuum est qui circa actiones condemnatorum et proscriptorum secundum inscriptiones et circa custodias corporum. gravis quidem

1. *communis* a ‖ *referantur* a ‖ 5. *istas* corr. b ‖ *et* — 6. *et* om. pr. b (suppl. mg. rc.) ‖ 6. inductiones] *acciones* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ *alicui* a ‖ 7. *vocant autem illum* Alb. ‖ 8. *ieromnimines* a, *ierōmimones* b, *ieroninimones* ch, *ieronymnones* g, *ieroninimores* k, *et eronimimones* l, *ieronimones* m, *hieronimones* n, *Hieromnimones* t Alb. ‖ *vel memores* Alb., om. t ‖ *nominibus* (*nomibus* m) post 9. *hiis* boghklmnt Alb. ‖ 9. *oñs* b ‖ 10. *necessariis* rc. m ‖ 11. *et* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ proscriptorum] *praepositorum* t (crx. t[a]), om. cghkln et pr. bm (suppl. rc.) ‖ *secundum* om. t (suppl. t[a]) ‖ 12. *scriptionibus* t, *scriptiones* t[a].

χαλεπὴ μὲν οὖν ἐστι διὰ τὸ πολλὴν ἔχειν ἀπέχθειαν, ὥστε (V) *ὅπου μὴ μεγάλα ἔστι κερδαίνειν, οὔτ' ἄρχειν ὑπομένουσιν αὐτὴν οὔθ' ὑπομείναντες ἐθέλουσι πράττειν κατὰ τοὺς νόμους· ἀναγκαία δ' ἐστίν, ὅτι οὐδὲν ὄφελος γίνεσθαι μὲν δίκας περὶ τῶν δικαίων, ταύτας δὲ μὴ λαμβάνειν τέλος, ὥστ' εἰ μὴ γινομένων κοινωνεῖν ἀλλήλοις ἀδύνατον, καὶ πράξεων μὴ γινομένων. διὸ βέλτιον μὴ μίαν εἶναι ταύτην τὴν ἀρχήν,* 6 *ἀλλ' ἄλλους ἐξ ἄλλων δικαστηρίων, καὶ περὶ τὰς προθέσεις τῶν ἀναγεγραμμένων ὡσαύτως πειρᾶσθαι διαιρεῖν, ἔτι δ' ἔνια πράττεσθαι καὶ τὰς ἀρχὰς τάς τε ἄλλας καὶ τὰς τῶν νέων μᾶλλον τὰς νέας, καὶ τὰς τῶν ἐνεστώτων ἑτέρας καταδικασάσης ἑτέραν εἶναι τὴν πραττομένην, οἷον ἀστυνό-*

1322 a, 2. *χαλεπὴ*, sed *ὴ* in ras. a rc. m. scr. P^3, *χαλεπῆ* P^1 *ἀπέχθειαν* in ras. P^3, *ἀπέχθειαν*, sed *θει* in ras. P^2 ‖ 3. *μεγάλα* post *ἔστι* *Γ* ‖ 4. *οἱ* post *οὔθ'* add., ut videtur, *Γ* ‖ 5. *ἀναγκαῖα* M^s P^1 ‖ *δέ* M^s ‖ *ἐστι* M^s, *ἐστιν* P^1 ‖ *γίγνεσθαι* P^4 ‖ *δίκας*] *δικάζειν* $P^{4.6.}$ L^s ‖ 6. *ὥστ' εἰ*] *ὥστε* Scaliger ‖ 7. *γιγνομένων* P^5 Π^2 Bekk.[1], *γενομένων* M^s et fort. *Γ* ‖ *ἀλλήλοις* post *ἀδύνατον* Π^2 Bekk. ‖ *ἀδύνατον*, ⟨*ἀδύνατον*⟩? Susem. *καὶ* — 8. *γινομένων* non vertit Ar., secl. Scaliger ‖ 8. *γιγνομένων* P^5 Π^2 Bekk.[1] ‖ *ταύτης* P^4 ‖ 9. *ἄλλους*] *ἄλλας* $P^{1.2.}$ W^b Ald., *ἄλας* M^s ‖ *προθέσεις*] *προστιμήσεις* Lambinus ‖ 11. *ἔνια* P^4 ‖ 12. *τῶ* P^1 ‖ *νέων*] *ἔνων* Scaliger ‖ *τοὺς νέους* ci. Thurotus ‖ *ἐνεστώτων*] *instantium* Guil., *εἰσιόντων* alii ap. Lambinum.

Glossa. 1322 a, 12. *τῶν — νέας*] *σῇ* (om. P^1) *ὡς* (om. P^1) *δεῖν φησὶ* (*φησι* P^1) *νέας ἀρχὰς καθίστασθαι ἐπὶ ταῖς νέαις ὑποθέσεσι καὶ μὴ πάλαι ποτὲ δικασθείσαις.* mg.[1] P^1 et mg.[3] P^2.

igitur est propter multam habere inimicitiam, ita ut, ubi non est magna lucrari, neque principari sustinent ipso neque qui sustinent volunt agere secundum leges: necessarius autem est, quia nullus profectus est fieri quidem sententias de iustis, has autem non accipere finem, quare si non factis communicare invicem impossibile, et executionibus non factis. propter quod 6 melius non unum esse hunc principatum, sed alios ex aliis praetoriis, et circa praepositiones eorum, quae rescripta sunt, eodem modo tentare dividere, adhuc autem quaedam agere et ipsos principatus aliosque et novorum magis novos et eos qui instantium, cum alter condemnaverit, alterum esse exequentem, velut

1. *est* om. bc ‖ *ut* om. c ‖ 2. *ipse* a ‖ *neque qui sustinent* om. h ‖ 4. quia] *qui* pr. a (crx. rc.) ‖ 5. si non] *sine* Alb. ‖ *non* post *factis* t (crx. t^a) ‖ 9. *temporare* pr. m (*templare* crx. rc.) ‖ *dividere* om. pr. b (suppl. rc.) ‖ 10. *novas* a.

(V) μους τὰς [παρὰ] τῶν ἀγορανόμων, τὰς δὲ παρὰ τούτων ἑτέρους. ὅσῳ γὰρ ἂν ἐλάττων ἀπέχθεια ἐνῇ τοῖς πραττομένοις, τοσούτῳ μᾶλλον λήψονται τέλος αἱ πράξεις· τὸ μὲν οὖν τοὺς αὐτοὺς εἶναι τοὺς καταδικάσαντας καὶ πραττομένους ἀπέχθειαν ἔχει διπλῆν, τὸ δὲ περὶ πάντων τοὺς αὐτοὺς πολεμίους πᾶσιν.

7 πολλαχοῦ δὲ διῄρηται καὶ ἡ φυλάττουσα πρὸς τὴν πραττομένην, οἷον Ἀθήνησιν ⟨ἡ⟩ τῶν ἕνδεκα καλουμένων. διὸ βέλτιον καὶ ταύτην χωρίζειν, καὶ τὸ σόφισμα ζητεῖν καὶ περὶ ταύτην. ἀναγκαία μὲν γάρ ἐστιν οὐχ ἧττον τῆς εἰρημένης, συμβαίνει δὲ τοὺς μὲν ἐπιεικεῖς φεύγειν μάλιστα ταύτην τὴν ἀρχήν, τοὺς δὲ μοχθηροὺς οὐκ ἀσφαλὲς ποιεῖν κυρίους· αὐτοὶ γὰρ δέονται φυλακῆς [ἄλλων] μᾶλλον ἢ φυλάττειν ἄλλους δύνανται. διὸ δεῖ μὴ μίαν ἀποτεταγμένην ἀρχὴν εἶναι πρὸς

14. *παρὰ* ante *τῶν* add. P[5] *Π*[2] Bekk. † ‖ *ἀγρονόμων* ci. Goettlingius ‖ *περὶ* M[s] ‖ 15. *ἐν ᾗ* W[b] L[s] Ald., *ἐν ᾧ* R[b] † ‖ 18. *περὶ* om. P[1] ‖ *πολέμιον* Ar. ‖ *πᾶσι ⟨ποιεῖ⟩* vel *πᾶσιν ⟨ἐργάζεται⟩* mg. Bas.[3], *facit esse omnibus* Alb. ‖ 19. *καὶ* om. *Γ* ‖ 20. ⟨*ἡ*⟩ Coraes, rec. Bekk.[2] ‖ *ἕνδεκα* post *καλουμένων* (?) *Γ* ‖ *καὶ* post *διὸ* add. P[1] ‖ 21. *καὶ τὸ*] *καί τι* mg. Bas.[3] 22. *ἀναγκαῖα* M[s] ‖ *τοῖς εἰρημένοις* M[s] et pr. P[5] et fort. pr. P[1] (em. corr.[1] P[1] et mg. rc. P[5]) ‖ 23. *δὲ*] *καὶ* M[s] ‖ 25. *ἄλλων* om. P[1.5.] *Π*[2] Ar. Bekk. ‖ *μᾶλλον* om. M[s] ‖ *δύνανται ἄλλους φυλάττειν* *Γ* ‖ 26. *ἀποτεταμένην* pr. P[1] (em. corr.[1]) ‖ *πρὸς αὐτοῖς* aut secludenda aut certe praepositionem cum alia commutandam esse ci. Schneiderus ‖ *πρὸς*] *παρ'* *Γ* P[5] †.

astynomos eos qui agoranomon, eos autem qui ab hiis, alios. quanto enim utique minor inimicitia infuerit exequentibus, tanto magis accipient finem executiones: eosdem quidem igitur esse condemnantes et exequentes inimicitiam habet duplicem, de omnibus autem eosdem adversarios omnibus.

7 in multis autem locis divisi sunt qui custodit ad eum, qui exequitur, velut Athenis vocatorum undecim. propter quod melius et hunc separare et sophisma quaerere etiam circa hunc. necessarius quidem enim est non minus dicto, accidit autem epieikees quidem fugere maxime hunc principatum, pravos autem non securum facere dominos: ipsi enim indigent custodia aliorum magis quam possint alios custodire. propter quod oportet non unum repositum

1. *astimonos* c, *astynomus* t ‖ *agoronomon* b et pr. m, *agronomon* c et corr. m ‖ 2. *inseruerit* a ‖ 3. *accipiunt* Alb. ‖ *executionis* a ‖ *eos quidem* a 4. *condemnatos* Alb. ‖ 9. *est* om. t ‖ *epyekees* c, *epekees* m!, *epiices* t Alb 10. maxime] *magis* a ‖ 11. aliorum] *aliqua* mg. Ald. Mon. ‖ *possunt* b et pr. m.

αὐτοῖς, μηδὲ συνεχῶς τοὺς αὐτούς, ἀλλὰ τῶν τε νέων, ὅπου (V)
τις ἐφήβων ἢ φρουρῶν ἐστι τάξις, καὶ τῶν ἀρχῶν δεῖ κατὰ
μέρη ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμέλειαν ἑτέρους. ταύτας μὲν οὖν τὰς 8
ἀρχὰς ὡς ἀναγκαιοτάτας θετέον εἶναι πρώτας, μετὰ δὲ
ταύτας τὰς ἀναγκαίας μὲν οὐδὲν ἧττον, ἐν μείζονι δὲ σχή-
ματι τεταγμένας· καὶ γὰρ ἐμπειρίας καὶ πίστεως δέονται
πολλῆς. τοιαῦται δ' εἶεν ἂν αἵ τε περὶ τὴν φυλακὴν τῆς πό-
λεως, καὶ ὅσαι τάττονται πρὸς τὰς πολεμικὰς χρείας. δεῖ
δὲ καὶ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν πολέμῳ πυλῶν τε καὶ τειχῶν φυ-
λακῆς ὁμοίως ἐπιμελητὰς εἶναι καὶ ἐξετάσεως καὶ συντά-
ξεως τῶν πολιτῶν. ἔνθα μὲν οὖν ἐπὶ πᾶσι τούτοις ἀρχαὶ 9
πλείους εἰσίν, ἔνθα δ' ἐλάττους, οἷον ἐν ταῖς μικραῖς πόλεσι
μία περὶ πάντων. καλοῦσι δὲ στρατηγοὺς καὶ πολεμάρχους
1322 b τοὺς τοιούτους. ἔτι δὲ κἂν ὦσιν ἱππεῖς ἢ ψιλοὶ ἢ τοξόται ἢ

27. *αὐτοῖς*, ut videtur, P[1], *αὐτοὺς* Coraes ‖ *τοὺς αὐτοὺς* Γ Ar., *τὴν αὐτὴν* Π Bekk. ‖ *τε* om. M[s] R[b] ‖ 31. *οὐθὲν* M[s] P[5] Π[2] Bekk. ‖ *σχήματι δὲ μείζονι* P[5] Π[2] Bekk. ‖ 33. *ἂν* om. P[5] Π[2] Bekk.[1], ante *εἶεν* inseruit Bekk.[2] ‖ 35. *δὲ*] *γὰρ* Ar. ‖ *πυλῶν τε καὶ*] *πολλῶν· καὶ γὰρ* Ar. *τυχῶν* P[4] ‖ 37. *τῶν* om. P[4.5.] L[s] ‖ *ἐπὶ*] *περὶ* M[s] ‖ *πᾶσι* om. M[s] ‖ 38. *εἰσίν* sequente ras. P[3] ‖ *πόλεσιν* M[s] ‖ 39. *περὶ*] *ἐπὶ* ci. Sylburgius, rec. Bekk.[2].

1322 b, 1. *τοὺς* om. M[s] ‖ *τοιού* bis scr. in fine versus et in initio

principatum esse apud ipsos neque continue eosdem, sed iuve-
num, ubi aliquis epheborum vel custodiarum est ordo, et prin-
cipatuum oportet secundum partes facere curam alios. hos qui- 8
dem igitur principatus tamquam necessariissimos ponendum esse
primos, post hos autem necessarios quidem nihil minus, in
maiori autem schemate ordinatos: et enim experientia et fide
indigent multa. tales autem erunt utique qui circa custodiam
civitatis et quicunque ordinantur ad bellicas opportunitates. opor-
tet autem et in pace et in bello portarum et murorum custodiae
similiter curatores esse et exquisitionis et coordinationis civium.
hic quidem igitur in omnibus hiis principatus plures sunt, hic 9
autem pauciores, velut in parvis civitatibus unus de omnibus.
vocant autem duces exercitus et principes belli tales. adhuc
autem et si sint equites aut nudi aut sagittarii aut nautici, et

1. *esse* om. Alb. ‖ *eodem* oghknt Alb. et pr. lm ‖ 5. *necessarios* — 6. *autem* om. pr. m, *necessarios nichil minus hoc* suppl. rc. m ‖ *necessariorum* o ‖ 10. *esse* ante *curatores* Alb., om. bcghklmn ‖ *et* post *esse* om. t Alb. ‖ 11. *hii* c, om. a ‖ *hii* o ‖ 12. de omnibus] *in omnibus* t, om. s ‖ 14. *autem* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ *si* om. a ‖ *sunt* a ‖ *aut sagittarii aut nautici* om. pr. b (suppl. mg. rc.).

(V) *ναυτικόν, καὶ ἐπὶ τούτων ἕκαστον ἐνίοτε καθίστανται ἀρχαί, αἳ καλοῦνται ναυαρχίαι καὶ ἱππαρχίαι καὶ ταξιαρχίαι, καὶ κατὰ μέρος δὲ αἱ ὑπὸ ταύτας τριηραρχίαι καὶ λοχαγίαι καὶ φυλαρχίαι καὶ ὅσα τούτων μόρια. τὸ δὲ πᾶν ἕν τι τούτων ἐστὶν εἶδος, ἐπιμελείας πολεμικῶν. περὶ μὲν οὖν ταύτην τὴν ἀρχὴν τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον· ἐπεὶ δὲ ἔνιαι τῶν ἀρχῶν, εἰ καὶ μὴ πᾶσαι, διαχειρίζουσι πολλὰ τῶν κοινῶν, ἀναγκαῖον ἑτέραν εἶναι τὴν ληψομένην λογισμὸν καὶ προσευθύνουσαν, αὐτὴν μηδὲν διαχειρίζουσαν ἕτερον· καλοῦσι δὲ τούτους οἳ μὲν εὐθύνους οἳ δὲ λογιστὰς οἳ δ' ἐξεταστὰς οἳ δὲ συνηγόρους. παρὰ πάσας δὲ ταύτας τὰς ἀρχὰς ἡ μάλιστα κυ-*

---

sequentis P[1] ‖ 2. *ναυτικοί* (?) *Γ* ‖ *ἑκάστων* P[1.5.] *Π*[2] Bekk. †, *ἑκάστῳ* Schneiderus ‖ *καθίσταται* *Π*[2] et pr. P[5] ‖ *ἀρχαὶ* P[1], *ἀρχαῖς* pr. M[s], *ἀρχὴ* *Π*[2] et pr. P[5] (*αἱ* in ras.) ‖ 3. *ὑπαρχίαι* P[4] ‖ 4. *λοχαργίαι* P[3] ‖ 5. *τούτων* post *μόρια* (?) *Γ* ‖ 6. *ἐπιμέλεια* Lambinus, rec. Bekk.[2] ‖ 7. *τοῦτον* post *ἔχει* *Γ*, post *τὸν τρόπον* P[5] *Π*[2] Bekk. ‖ *δ'* P[1] ‖ *ἔνιαι*, sed *ἒν* in ras. P[1], *εἶναι* R[b] ‖ 8. *διαχειρήζουσι* pr. M[s] ‖ *ἀναγκαῖαν* pr. M[s], *ἀναγκαίαν* corr. M[s] ‖ 9. *ληψομένην*] *sumentem* Guil. ‖ *προσευθύνουσαν* M[s] ‖ 10. *μηθὲν* P[2.3.5.] R[b] W[b] Ald. Bekk. et corr. P[4] (*θὲν* in ras.) ‖ *διαχειρίζουσαν* post *ἕτερον* (?) *Γ* ‖ 11. *οἱ δὲ ἐξεταστὰς* P[5] *Π*[3] Bekk., om. pr. P[1] (suppl. mg. p[1], sed signum ∧, quo aliquid omissum esse indicatur, inter versus add. iam, ut videtur, corr.[1]) ‖ *συνηγόρας* *Γ* et corr. M[s] ‖ 12. *παρὰ*, sed *ρὰ* in ras. P[1].

super horum unumquodque aliquando constituuntur principatus vocati nauarchiae et equiarchiae et ordinisarchiae, et particulariter autem qui sub hiis trierarchiae et insidiarum dispositiones et phylarchiae et quaecunque partes horum. quod autem omne una quaedam horum est species, curae bellicorum. circa hunc quidem igitur principatum habet hoc modo: quoniam autem quidam principatuum, etsi non omnes, tractant multa communium, necessarium alium esse sumentem rationem et emendantem, ipsum nihil aliud tractantem: vocant autem hos hii quidem correctores, hii autem ratiocinatores, hii autem exquisitores, hii vero synegoras. praeter omnes autem hos principatus qui maxime do-

---

1. *unumquemque* t Alb. ‖ 2. *ordeisarchie* a, *ordinum archiae* t ‖ *et particulariter* — 4. *phylarchiae* om. a ‖ 3. *et* om. mt ‖ *insidiarum dispositiones* linea suppos. del. rc. m ‖ 6. *quidam* post 7. *principatuum* t ‖ 8. *alum* praecedente ras. pr. b, *vel alium* mg. rc. b, *aliud* t[a], *est aliquem* Alb. ‖ 9. *has* pr. m (crx. rc.) ‖ *hii* om. a ‖ *correctiones* pr. m, *correctiores* rc. m 10. *racionatores* bcm(?) ‖ *acquisitores* pr. b, *inquisitores* rc. b, *equisitores* m ‖ *synagoras* a et corr. m, *symgoras* bchln, *syngoras* k, *symagoras* pr. m, *sinigoras* g, *synigoras* t, *synigoros* t[a] Alb.

ρία πάντων ἐστίν· ἡ γὰρ αὐτὴ πολλάκις ἔχει τὸ τέλος καὶ (V)
τὴν εἰσφοράν, ἢ προκάθηται τοῦ πλήθους, ὅπου κύριός ἐστιν ὁ δῆμος· δεῖ γὰρ εἶναι τὸ συνάγον τὸ κύριον τῆς πολιτείας. καλεῖται δὲ ἔνθα μὲν ** πρόβουλοι διὰ τὸ προβουλεύειν, ὅπου δὲ πλῆθός ἐστι, βουλὴ μᾶλλον. αἱ μὲν οὖν πολιτικαὶ τῶν ἀρχῶν [σχεδὸν] τοσαῦταί τινες εἰσίν· ἄλλο δ' εἶδος ἐπιμε- 11
λείας ἡ περὶ τοὺς θεούς, οἷον ἱερεῖς τε καὶ ἐπιμεληταὶ τῶν περὶ τὰ ἱερὰ τοῦ σώζεσθαί τε τὰ ὑπάρχοντα καὶ ἀνορθοῦσθαι τὰ πίπτοντα τῶν οἰκοδομημάτων καὶ τῶν ἄλλων ὅσα τέτακται πρὸς τοὺς θεούς. συμβαίνει δὲ τὴν ἐπιμέλειαν ταύτην ἐνιαχοῦ μὲν εἶναι μίαν, οἷον ἐν ταῖς μικραῖς πόλεσιν, ἐνιαχοῦ δὲ πολλὰς καὶ κεχωρισμένας τῆς ἱερωσύνης, οἷον ἱερο-

14. *ἐφορείαν* Γ Ms P1, *ἐφορίαν* P5 † ‖ ἢ — 15. *δῆμος* post 17. *μᾶλλον* traicienda esse ci. Schneiderus ‖ ἢ P1.2.3.4.5. Rb Ar. Alb. Thom. Ald. Schneid. Thur. Bekk.1, ἡ Γ ‖ *προκάθηται* ** Thurotus, cuius verba haec sunt: „je crois, que de *προκάθηται* dépendait (encore) un autre membre de phrase où il était question de l'oligarchie" ‖ 16. *καλοῦνται* P1 et fort. Γ (nescio igitur an rectum sit), *καλεῖται μὲν* Ms ‖ *ἔνθα μὲν* ⟨*νομοφύλακες ἔνθα δὲ*⟩ e 1323 a, 7. ci. Schneiderus, contra quam emendationem etsi non sine caussa nos ablegat ad v. 39, tamen aliam *νομοφυλακίαν* ibi, aliam 1323 a, 7. commemorari si quis putet, non admodum refragatur Goettlingius ‖ 17. *τὸ* ante *πλῆθός* add. Wb Ald. ‖ 18. *σχεδὸν* add. P3 Π2 Ar. Bekk. et corr.1 P1 ‖ *τοσαύται* P1 ‖ *ἐπιμέλεια* P1 ‖ 20. *τοῦ*] *τῷ* P4.

Glossa. 1322 b, 24 sq. *ἱεροποιοὺς καὶ ναοφύλακας.* mg. rc. P3, sed postea haec verba erasa sunt.

minans omnium est: idem enim saepe habet finem et ephoriam, qua praesidet multitudini, ubi dominans est populus: oportet enim esse congregans quod dominans politiae. vocantur autem hic quidem praeconsules propter praeconsiliari, ubi autem multitudo est, consilium magis. politici quidem igitur principatuum tot quidam sunt: alia autem species curae quae circa deos, 11
velut sacerdotes et curatores eorum quae circa sacra, ut salventur existentia et erigantur decidentia aedificiorum et aliorum, quaecunque ordinata sunt ad deos. accidit autem curam hanc alicubi quidem esse unam, velut in parvis civitatibus, alicubi autem multas et separatas sanctitatis, puta sacrorum factores

1. *omnium* post *est* **t** Alb. ‖ 2. *que* **c**, *quae* **t** Alb. ‖ 3. *vocatur* **beghkln** et pr. **m** (crx. rc.) ‖ 4. *hii* **a** ‖ *perconsules* **bcghkmn** et pr. **l**, *proconsules* rc. **l** ‖ *praeconciliari* **m** ‖ 6. *quidem* **at** ‖ 7. *salvantur* **a**, *serventur* **t** ‖ 8. *eligantur* **a** ‖ *decedentia* **t** Alb. ‖ 10. *alicui* **a** ‖ *quidem* post *unam* **c**, om. **a** *alicui* **a** ‖ 11. *factorum* **abcghklmn**.

(V) ποιοὺς καὶ ναοφύλακας καὶ ταμίας τῶν ἱερῶν χρημάτων. ἐχομένη δὲ ταύτης ἡ πρὸς τὰς θυσίας ἀφωρισμένη τὰς κοινὰς πάσας, ὅσας μὴ τοῖς ἱερεῦσιν ἀποδίδωσιν ὁ νόμος, ἀλλ' ἀπὸ τῆς κοινῆς ἑστίας ἔχουσι τὴν τιμήν· καλοῦσι δὲ οἳ μὲν
12 ἄρχοντας τούτους οἳ δὲ βασιλεῖς οἳ δὲ πρυτάνεις. αἱ μὲν οὖν ἀναγκαῖαι ἐπιμέλειαί εἰσι περὶ τούτων, ὡς εἰπεῖν συγκεφαλαιωσαμένους, περί τε τὰ δαιμόνια καὶ τὰ πολεμικὰ καὶ περὶ τὰς προσόδους καὶ [περὶ] τὰ ἀναλισκόμενα, καὶ περὶ ἀγορὰν καὶ περὶ τὸ ἄστυ καὶ λιμένας καὶ τὴν χώραν, ἔτι [τὰ] περὶ τὰ δικαστήρια καὶ συναλλαγμάτων ἀναγραφὰς καὶ πράξεις καὶ φυλακὰς καὶ ἐπιλογισμούς τε καὶ ἐξετάσεις καὶ προσευθύνας τῶν ἀρχόντων, καὶ τέλος αἳ περὶ
13 τὸ βουλευόμενόν εἰσι τῶν κοινῶν· ἴδιαι δὲ ταῖς σχολαστικω-

26. ἐχομένην P^{4} ‖ ἀφωρισμένη ante πρὸς (?) *Γ*, ἀφορισμένη M^{s} ‖ 27. τοῖς ἱερεῦσιν post ἀποδίδωσιν *Γ* ‖ ἱεροῦσιν P^{4} ‖ ἀλλὰ $P^{4.5}$ Schneiderus ‖ 28. ἀπὸ] τὸ P^{4}, ⟨τοῖς⟩ ἀπὸ Schneiderus (male) ‖ δ' P^{5} Π^{2} Bekk. ‖ 30. ἐπιμελεῖαι pr. P^{3}, ἐπιμέλειαι P^{1} et rc. P^{3} ‖ εἰσὶ P^{1} ‖ κεφαλαιωσαμένους M^{s} ‖ 32. περὶ ante τὰ add. P^{5} Π^{2} Bekk. ‖ 34. τὰ ante περὶ om. Ar. Bekk.[2] et pr. P^{5} ‖ συναλλάγματα Π^{2} Ar., συναλλάγματα καὶ P^{5} ‖ 35. ἐπιλογισμούς] περὶ λογισμοὺς aut περὶ ἐπιλογισμοὺς fort. *Γ*, περὶ λογισμούς Sylburgius, ἐπὶ λογισμούς Spengelius et fort. iam Ar. („*super rationibus*“), ἀπολογισμοὺς Schneiderus ‖ 36. πρὸς εὐθύνας M^{s} P^{1} Π^{2}, [πρὸς] εὐθύνας vel πρὸς ⟨τούτοις⟩ εὐθύνας ci. Schneiderus ‖ 37. βουλευόμενόν *Γ* M^{s} P^{1} Q^{b} W^{b} L^{s} Ar. Ald. et corr. P^{5}, βουλόμενόν $P^{2.3.4}$ R^{b} et pr. P^{5} ‖ ἰδίᾳ P^{5} Π^{2} Ar. Bekk., ἴδια Schneiderus ‖ ταῖς] τὰς $P^{2.3}$ R^{b} ‖ σχολαστικωτέρας R^{b}.

et templorum custodes et camerarios sacrarum pecuniarum. habitus autem huic qui determinatus ad immolationes communes omnes, quascunque non assignat lex sacerdotibus, sed a communi mensa habent honorem: vocant autem hii quidem
12 principes hos, hii autem reges, hii vero prytanees. necessariae quidem igitur curae sunt de hiis, ut est dicere summatim, circa daimonia et bellica et circa reditus et ea, quae expenduntur, et circa forum et circa municipium et portus et regionem, adhuc quae circa praetoria et commutationum scripturas et executiones et custodias et circa ratiocinationes et exquisitiones et correctiones principantium et finaliter quae circa consilians sunt
13 communium: proprii autem civitatibus, quae magis vacant et

4. *hii* om. c ‖ 5. vero] *autem* t^{a} Alb. ‖ *pritanees* am, *prytanes* t Alb. 7. *daimonia* (*annonia* n) *i. e. fortunia* (*fortuna* l) chln (*i. e. fortuita vel divina* glossa est, quam etiam superscr. rc. m, *divina* glossam superscr. rc. l), *demonia* b, *daemonia* t Alb. ‖ *et bellica* om. a ‖ 9. *scriptns* pr. m (crx. rc.) ‖ 11. *principatuum* at Alb. ‖ *qui* abchlmn ‖ 12. *autem* om. Alb.

τέραις καὶ μᾶλλον εὐημερούσαις πόλεσιν, ἔτι δὲ φροντιζούσαις εὐκοσμίας, γυναικονομία νομοφυλακία παιδονομία (V)
1323 a *γυμνασιαρχία, πρὸς δὲ τούτοις περὶ ἀγῶνας ἐπιμέλεια γυμνικοὺς καὶ Διονυσιακούς, κἂν εἴ τινας ἑτέρας συμβαίνει τοιαύτας γίνεσθαι θεωρίας. τούτων δ' ἔνιαι φανερῶς εἰσιν οὐ δημοτικαὶ τῶν ἀρχῶν, οἷον γυναικονομία καὶ παιδονομία· τοῖς γὰρ ἀπόροις ἀνάγκη χρῆσθαι καὶ γυναιξὶ καὶ παισὶν ὥσπερ ἀκολούθοις διὰ τὴν ἀδουλίαν. τριῶν δ' οὐσῶν ἀρχῶν, καθ' ἃς αἱροῦνταί τινες ἀρχὰς τὰς κυρίους, νομοφυλάκων προβούλων βουλῆς, οἱ μὲν νομοφύλακες ἀριστοκρατικόν, ὀλιγαρχικὸν δ' οἱ πρόβουλοι, βουλὴ δὲ δημοτικόν.*

*περὶ μὲν οὖν τῶν ἀρχῶν, ὡς ἐν τύπῳ, σχεδὸν εἴρηται περὶ πασῶν· **.*

---

38. *εὐημερούσας* R[b] ‖ *φροντιζούσαις*] v. varias lectiones Latinas ‖ 39. *γυναικονομία*, sed *α* post *ί* pallidius et in ras. scr. P[3], *γυναικονομίας Γ*, *γυναικονομίαν* M[s] ‖ *νομοφυλακίας παιδονομίας Γ*, *νομοφυλακίαν παιδονομίαν* M[s].

1323 a, 1. *γυμνασιαρχίας Γ*, *γυμνασιαρχίαν* M[s] ‖ *γυμικοὺς* pr. P[5] ‖ 2. *κἂν*] *καὶ* Scaliger ‖ *συμβαίνῃ* M[s] P[1.5.] ‖ 3. *τοιαύτας* ante 2. *ἑτέρας Γ* ‖ *γενέσθαι* P[5] *Π*[3] † ‖ *δὲ φανερῶς ἔνιαι Γ* ‖ 4. *δημωτικαὶ* M[s] ‖ 5. *καὶ* ante *γυναιξὶ* om. *Γ* ‖ 6. *δουλείαν* pr. P[4], *ἀδουλείαν* M[s] P[5] et corr. P[4] et pr. P[3], *ἀδουλιαν* rc. P[3] ‖ 7. *καθ'* secl. Heinsius Bekk.[2] ‖ *τὰς*] *τοὺς* P[5] ‖ *κυρίας* R[b], prob. Spengelius ‖ 9. *δ'*] *δὲ* P[4] ‖ *δὲ* om. P[4] ‖ 11. *πασῶν· *** Conringius: v. quae disserui in Iahni Ann. CI. p. 347—349.

magis gaudent, adhuc autem s o l l i c i t i s de bono ornatu de gynaeconomia, de custodia legum, de lege puerorum, de principatu exercitiorum, ad haec autem cura circa agones gymnasicos et Dionysiales et utique si quas tales alteras accidit fieri theorias. horum autem manifeste quidam sunt non demotici principatuum, puta gynaeconomia et paedonomia: egenis enim necesse uti mulieribus et pueris tamquam consequentibus propter inservilitatem. tribus autem existentibus principatibus, secundum quos eligunt quidam principatus principales, scilicet custodibus legum, praeconsulibus, consilio, qui quidem legum custodes aristocraticum, oligarchicum autem qui praeconsules, consilium vero demoticum.

de principatibus quidem igitur ut in typo fere dictum est de omnibus.

---

1. *soliciti* t[c] et codices et Alb. ‖ 3. *adhuc* at Alb. ‖ *gymnasices* m, *gymnasticos* tt[ac] Alb. ‖ 4. *dyonisiales* bcm, *dyonisales* a ‖ *alterius* m ‖ 5. *theoricas* a, *therorias* m ‖ 6. *geneconomia* m Alb., *genoconomia* bc ‖ *et paedonomia* om. c ‖ *pedenomia* m ‖ 7. *ɔntibus* c ‖ 8. *inservilitatem* om. in lac. pr. b (suppl. rc.) ‖ 10. *proconsulibus* abchklm, *perconsulibus* g, *consulibus* n ‖ 11. *proconsules* abcghklmn ‖ 13. *ut* om. gst Alb. ‖ *in* om. a.

H (*E*).

1301 a

1 *Περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων ὧν προειλόμεθα σχεδὸν εἴρηται περὶ πάντων· ἐκ τίνων δὲ μεταβάλλουσιν αἱ πολιτεῖαι καὶ πόσων καὶ ποίων, καὶ τίνες ἑκάστης πολιτείας φθοραί, καὶ ἐκ ποίων εἰς ποίας μάλιστα μεθίστανται, ἔτι δὲ σωτηρίαι τίνες καὶ κοινῇ καὶ χωρὶς ἑκάστης εἰσίν, ‖ ἔτι δὲ διὰ τίνων ἂν μάλιστα σῴζοιτο τῶν πολιτειῶν ἑκάστη, ‖ σκεπτέον ἐφεξῆς τοῖς εἰρημένοις.* 2 *δεῖ δὲ πρῶτον ὑπολαβεῖν τὴν ἀρχήν, ὅτι πολλαὶ γεγένηνται πολιτεῖαι πάντων μὲν ὁμολογούντων τὸ δίκαιον καὶ τὸ κατ' ἀναλογίαν ἴσον, τούτου δ' ἁμαρτανόντων, ὥσπερ εἴρηται καὶ πρότερον. δῆμος μὲν*

1301 a, 22. *εἰς ποίας*] *ἐφ' ὁποίας* M^s P^1 ‖ 23. *δὲ — τίνες*] *δ' εἰ — τινὲς* ci. Goettlingius ‖ *εἰσὶν ἑκάστης καὶ κοινῇ καὶ χωρὶς* Γ ‖ *ἔτι δὲ* secludenda esse ci. Goettlingius, *ἔτι* — 24. *ἑκάστη* secl. Giphanius Bekk.^{2}, alteram recensionem esse membri praecedentis 22. *ἔτι* — 23. *εἰσίν* intellexit Spengelius ‖ 26. *οὖν* post *μὲν* add. M^s ‖ 27. *τὸ δίκαιον καὶ*] *τὸ δίκαιον εἶναι* vel *τὸ δίκαιον* ⟨*εἶναι*⟩ *καὶ* olim ci. Spengelius, quod etsi nunc ipse reicere videtur, ego cum Bekk.^{2}, qui priorem coniecturam recepit, verum esse puto, *τι δίκαιον εἶναι* vel *δίκαιόν τι εἶναι* vel ⟨*εἶναι*⟩ *τι δίκαιον καὶ* nunc ci. Spengelius ‖ *κατὰ* M^s ‖ 28. *δὲ* M^s ‖ *μὲν* om. $P^{4.6.}$ V^b L^s (de R^b tacet Bekk.).

Locus citatus. 1301 a, 28. *πρότερον*] III, 12.

LIBER VIII (V).

1 1. De aliis quidem igitur quae praeelegimus fere dictum est de omnibus: ex quibus autem transmutantur politiae et ex quot et ex qualibus, et quae sunt uniuscuiusque politiae corruptiones, et ex qualibus ad quales maxime transferuntur, adhuc autem salvationes quae sunt uniuscuiusque et communiter et singillatim, adhuc autem per quae utique maxime salvabitur politiarum unaquaeque, considerandum consequenter dictis. 2 oportet autem primo suscipere principium, quia multae factae sunt politiae omnibus quidem confitentibus quod iustum et quod secundum proportionem aequale, ad hoc autem peccantibus, sicut dictum est et prius. demos quidem enim factus est ex eo,

1. *praeeligimus* eghklnt et pr. m (crx. t^a et rc. m) ‖ 2. *de omnibus* om. a ‖ *ex* post *et* om. Alb. ‖ 3. *quali* pr. m (crx. rc.) ‖ *et quae* — 4. *qualibus* om. g ‖ *sint* abchlmnt Alb. ‖ *correctiones* abchklmnt ‖ 4. *referuntur* eghlmnt et pr. b, *vel transferuntur* rc. b, om. k ‖ 5. *sint* bchnt Alb. et rc. l et pr. m (crx. rc.), *sive* (?) pr. l ‖ *et communiter* om. Alb. ‖ 9. *constituentibus* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ 10. *ad* — 11. *prius* om. Alb. ‖ ad] *ab* a ‖ *hec* bl et pr. m, *h'* c, *huc* gknst et rc. m ‖ 11. *quidem* post *enim* Alb.

γὰρ ἐγένετο ἐκ τοῦ ἴσους ὁτιοῦν ὄντας οἴεσθαι ἁπλῶς ἴσους (I)
εἶναι (ὅτι γὰρ ἐλεύθεροι πάντες ὁμοίως, ἁπλῶς ἴσοι εἶναι
νομίζουσιν), ὀλιγαρχία δὲ ἐκ τοῦ ἀνίσους ἕν τι ὄντας ὅλως
εἶναι ἀνίσους ὑπολαμβάνειν (κατ' οὐσίαν γὰρ ἄνισοι ὄντες
ἁπλῶς ἄνισοι ὑπολαμβάνουσιν εἶναι). εἶτα οἱ μὲν ὡς ἴσοι 3
ὄντες πάντων τῶν ἴσων ἀξιοῦσι μετέχειν· οἱ δ' ὡς ἄνισοι
ὄντες πλεονεκτεῖν ζητοῦσιν, τὸ γὰρ πλεῖον ἄνισον. ἔχουσι
μὲν οὖν τι [αἱ πολιτεῖαι] πᾶσαι δίκαιον, ἡμαρτημέναι δ'
ἁπλῶς εἰσίν. καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν, ὅταν μὴ κατὰ τὴν ὑπό-
ληψιν ἣν ἑκάτεροι τυγχάνουσιν ἔχοντες μετέχωσι τῆς πολι-

29. *ὁτιοῦν*] *ἕν τι* ci. Spengelius ‖ *ἁπλοῦς* V^h et pr. Q^h (crx., ut videtur, ead. m.) ‖ 30. *εἶναι — εἶναι* om. pr. Q^h (suppl. mg. rc.) ‖ *ὅτι — 31. νομίζουσιν* om. $P^{1.6.}$ L^s C^c Ar., *ὅτι — εἶναι* om. $P^{2.3.}$ V^b W^b Ald., in P^2 tamen puncta super 31. *νομίζουσιν* posuit corr.[2] ‖ 31. *ἕν τι*] *ἔτι* M^s, *ἕ* (sequente lacuna unius litterae) *τι* pr. P^1 (*'ν* post *ἕ* add. p^1), *in quocunque* Guil., *aliqua re* Ar. ‖ 32. *ὑπολαμβάνειν* ante 31. *ὅλως* (?) *Γ* ‖ 33. *ὡς ἴσοι* in ras. P^3 ‖ 34. [*τῶν*] *ἴσων* Coraes, rec. Bekk.[2], [*τῶν*] *ἴσως* vel [*τῶν ἴσων*] ci. Spengelius ‖ 36. *τι* post *πᾶσαί* (?) *Γ*, om. M^s *αἱ πολιτεῖαι* om. P^1 $Π^2$ Ar. Bekk. et glossam *αἱ πολιτεῖαι δηλονότι* praebet p^2 ‖ *ἡμαρτηκυῖαι δὲ* ⟨*τοῦ*⟩ Spengelius (recte, ut opinor) ‖ *δ'*] *δὲ* M^s ‖ 37. *ἁπλῶς* post *εἰσὶν* *Γ* ‖ 38. *ἣν* post *ἑκάτεροι* M^s P^1, om. P^3 $Π^3$ et pr. P^2 (suppl. corr.[2]) ‖ *ἑκάτεροι* fort. post *ἔχοντες* *Γ* ‖ *τυγχάνωσιν* P^3 $Π^3$ et pr. P^2 (em. corr.[2]) ‖ *καὶ* ante *μετέχωσι* add. P^4.

Glossa. 1301 a, 36. v. var. lect.

quod est aequales in quocunque existentes putare simpliciter aequales esse (quia enim liberi omnes similiter, simpliciter aequales esse putant), oligarchia autem ex eo, quod est inaequales in quocunque existentes existimare totaliter esse inaequales (secundum substantiam enim inaequales existentes simpliciter inaequales existimant esse). deinde hii quidem tamquam aequa- 3
les existentes omnibus aequalibus volunt participare: hii autem tamquam inaequales existentes supergredi quaerunt, quod enim plus inaequale. habent quidem igitur politiae omnes aliquod iustum, vitiatae autem sunt simpliciter. et propter hanc caussam, quando non secundum existimationem, quam forte utrique habent,

1. est aequales] *equalis* c ‖ 2. *omnes* post *similiter* t Alb. ‖ 4. *in* om. b ‖ *quacunque* **bclnt** et pr. **m** (crx. t^a et rc. **m**) ‖ *esse* om. Alb. ‖ 5. *enim* post *inaequales* rep. **a** ‖ *existentes* om. t ‖ 6. *ii* post *quidem* t ‖ 11. non] *enim* Alb. ‖ *exstimationem* **a**, *estimacionem* **bchklm**, *estimationem* **gn**, *aestimationem* Alb. ‖ *habent* ante *utrique* (*utique* pr. c) **aboghlmn** Alb. (fors. recte), om. **kt** (post *utrique* suppl. t^a).

(I) τείας, στασιάζουσιν. πάντων δὲ δικαιότατα μὲν ἂν στασιάζοιεν, ἥκιστα δὲ τοῦτο πράττουσιν οἱ κατ' ἀρετὴν διαφέροντες· μάλιστα γὰρ εὔλογον ἀνίσους ἁπλῶς εἶναι τούτους μόνον. εἰσὶ 1301 b δέ τινες οἳ κατὰ γένος ὑπερέχοντες οὐκ ἀξιοῦσι τῶν ἴσων αὑτοὺς διὰ τὴν ἀνισότητα ταύτην· εὐγενεῖς γὰρ εἶναι δο-
4 κοῦσιν οἷς ὑπάρχει προγόνων ἀρετὴ καὶ πλοῦτος. ἀρχαὶ μὲν οὖν [ὡς εἰπεῖν] αὗται καὶ πηγαὶ * τῶν στάσεών εἰσιν, ** ὅθεν στασιάζουσιν (διὸ καὶ αἱ μεταβολαὶ γίνονται διχῶς· ὁτὲ μὲν γὰρ πρὸς τὴν πολιτείαν, ὅπως ἐκ τῆς καθεστηκυίας ἄλλην μεταστήσωσιν, οἷον ἐκ δημοκρατίας ὀλιγαρχίαν ἢ δημοκρατίαν ἐξ ὀλιγαρχίας, ἢ πολιτείαν καὶ ἀριστοκρατίαν ἐκ τούτων, ἢ ταύτας ἐξ ἐκείνων, [ὁτὲ δὲ οὐδὲ πρὸς τὴν καθε-

---

39. *στασιάζοιεν*] *στάζοιεν* pr. P¹ (em. corr.¹).

1301 b, 1. *μόνους* Schneiderus ‖ 2. *οἳ* in ras. P³ ‖ *ὑπάρχοντες* pr. P³ (crx. ead. m.) ‖ 3. *αὑτοὺς* Γ P¹·⁴· et fort. P³, *αὐτοὺς* Mˢ P² Ald. et fort. P³ ‖ *ταύτην* om. P¹ ‖ *εὐγενῆς* P⁴ ‖ 5. *ὡς εἰπεῖν* post *πηγαὶ* tri. Ar., post *καὶ* Thurotus ‖ *ὅθεν* secl. et *στασιάζουσιν* post 8. *μεταστήσωσι* tri. Schneiderus, *ὅθεν στασιάζουσιν* ** Conringius, ** *ὅθεν στασιάζουσιν* Susem.: cur lacuna statuenda sit, post Thurotum accuratius docuit Boeckerus, praeterea autem cf. quae adnotabo ad c. 3. 1303 b, 3 ‖ 6. *δικαίως* Π² Ar. ‖ 8. *καταστήσωσιν* Rᵇ Vᵇ et, ut videtur, Γ ‖ 10. *δ'* Π² Bekk. ‖ *οὐδὲ*] *οὐ* P¹ Π² Ar. Bekk.

Glossa. 1301 a, 39. *πάντων* — 40. *διαφέροντες*] *σῆ ὡς ὁ φιλόσοφος στασιάζειν μᾶλλον δεῖν φησι τοὺς σπουδαίους τὸν τρόπον οἷα κρείττους, μὴ ποιεῖν δέ.* mg.³ P².

participent politia, seditiones faciunt. omnium autem iustissime quidem utique seditiones facerent, minime autem hoc agunt qui secundum virtutem differunt: maxime enim rationabile inaequales simpliciter esse hos solum. sunt autem quidam, qui secundum genus excellentes non dignificant aequalibus se ipsos propter inaequalitatem hanc: nobiles enim esse videntur, quibus
4 existunt progenitorum virtus et divitiae. principia quidem igitur, ut est dicere, haec et fontes seditionum sunt, unde seditiones movent (propter quod et transmutationes fiunt dupliciter: quandoque quidem enim ad politiam, ut ex instituta aliam constituant, velut ex democratia oligarchiam aut democratiam ex oligarchia aut politiam et aristocratiam ex hiis aut has ex illis, quandoque autem neque ad constitutam politiam, sed institu-

---

1. *aut* a ‖ 2. *hec* b, om. Alb. ‖ 8. *hoc* a ‖ 9. *moventur* Alb. ‖ 11. *democratiam* post 12. *oligarchia* Alb.

στηκυῖαν πολιτείαν, ἀλλὰ τὴν μὲν κατάστασιν προαιροῦνται (I) *τὴν αὐτήν, δι' αὐτῶν δ' εἶναι βούλονται ταύτην, οἷον τὴν ὀλιγαρχίαν ἢ τὴν μοναρχίαν], ἔτι περὶ τοῦ μᾶλλον καὶ* 5 *ἧττον, οἷον ἢ ὀλιγαρχίαν οὖσαν εἰς τὸ μᾶλλον ὀλιγαρχεῖσθαι ἢ εἰς τὸ ἧττον, ἢ δημοκρατίαν οὖσαν εἰς τὸ μᾶλλον δημοκρατεῖσθαι ἢ εἰς τὸ ἧττον, ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν πολιτειῶν, ἢ ἵνα ἐπιταθῶσιν ἢ ἀνεθῶσιν, ἔτι πρὸς τὸ μέρος τι κινῆσαι τῆς πολιτείας, οἷον ἀρχήν τινα καταστῆσαι ἢ ἀνελεῖν, ὥσπερ ἐν Λακεδαίμονί φασι Λύσανδρόν τινες ἐπιχειρῆσαι καταλῦσαι τὴν βασιλείαν καὶ Παυσανίαν τὸν βασιλέα τὴν ἐφορείαν, καὶ ἐν Ἐπιδάμνῳ δὲ με-* 6 *τέβαλεν ἡ πολιτεία κατὰ μόριον, ἀντὶ γὰρ τῶν φυλάρχων βουλὴν ἐποίησαν, εἰς δὲ τὴν Ἡλιαίαν ἐπάναγκές ἐστιν*

---

12. *αὐτῶν* P[1], *αὐτῶν* *Γ* M[s] P[2.3.4.] V[b] Ald., *αἱ τῶν* R[b] ‖ 16. *ἧττον*] *ἔλαττον* Schneiderus ‖ *δὴ* P[1] et corr. M[s] ‖ 17. *ἢ* post *ἵνα* Bas.[3] et fort. *Γ* ‖ *ἵν'* P[1] ‖ *ἐπιθῶσιν* M[s] ‖ 18. *κινῆσαι* post *τῆς πολιτείας* (?) *Γ*, *κινεῖσθαι* P[2] ‖ 19. *λακεδαίμοσι* M[s] ‖ *Λύσανδρον* post 20. *τινες* *Γ* ‖ 21. *ἐφορβίαν* P[4] ‖ *μετέβαλλεν* P[4] V[b] Ald. ‖ 22. *φιλάρχων* (?) *Γ* ‖ 23. *εἰς* — 24. *πολιτεύματι*] v. var. lect. Lat. ‖ *Ἡλιαίαν*] *ἁλίαν* ci. Schneiderus ‖ *ἐπαναγκές* — 24. *ἔτι* post 24. *πολιτεύματι* tri. Kortuemius (Zur Gesch. hellen. Staatsverfassungen p. 118. n. 5).

Locus citatus. 1301 b, 20. *τινες*] Ephor. fr. 127 (cf. Trieber. Forschungen zur spartan. Verfassungsgesch., Berol. MDCCCLXXI, p. 102. n. 2).

Glossae. 1301 b, 23. *Ἡλιαίαν*] *ἡλιαία τὸ μέγα δικαστήριον ἐν τῇ*

tionem quidem eligunt eandem, per ipsos autem esse volunt hanc, velut oligarchiam vel monarchiam, adhuc de eo, quod 5 est magis et minus, velut aut oligarchiam existentem ad magis oligarchizari vel ad minus aut democratiam existentem ad magis democratizari vel ad minus, similiter autem et in reliquis politiis, ut aut intendantur aut remittantur, adhuc ad partem aliquam politiae movere, puta principatum aliquem instituere vel destruere, sicut in Lacedaemonia aiunt quidam Lysandrum conatum fuisse dissolvere regnum et Pausaniam regem ephoriam, et in Epidamno autem transmutata fuit politia secundum partem, 6 pro philarchis enim consilium fecerunt, apud Helienses autem [in

---

1. *esse volunt* post 2. *hanc* Alb. ‖ 2. vel] *et* beghklmnt Alb. ‖ 3. *velut* — 4. *minus* om. c ‖ *autem* Alb., om. t ‖ 4. *aut* — 5. *minus* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ 5. autem] *etiam* abghlnt, *eciam* m, om. k ‖ *et* om. t Alb. ‖ 10. *autem* om. Alb. ‖ 11. *silarchis* a, *filarchis* k ‖ *apud Helienses autem* om. abcghklmnst Alb., *in praetorio autem* om. t[c]: ego utramque translationis formam ab ipso Guilelmo profectam esse crediderim, quapropter utramque retinui, alteram tamen seclusi: at cur non scripsit: *in praetorium?* legitne *ἐν δὲ τῇ ἡλιαίᾳ?* ‖ *Elienses* t[e], *Aelienses* t[as].

(I) ἔτι τῶν ἐν τῷ πολιτεύματι βαδίζειν τὰς ἀρχάς, ὅταν
ἐπιψηφίζηται ἀρχή τις, ὀλιγαρχικὸν δὲ καὶ ὁ ἄρχων ὁ
εἷς [ἦν] ἐν ταύτῃ τῇ πολιτείᾳ· *), πανταχοῦ γὰρ διὰ τὸ ἄνισον
ἡ στάσις, οὐ μὴν τοῖς ἀνίσοις ὑπάρχει ἀνάλογον (ἀίδιος
γὰρ βασιλεία ἄνισον, ἐὰν ᾖ ἐν ἴσοις), ὅλως γὰρ τὸ ἴσον
7 ζητοῦντες στασιάζουσιν. ἔστι δὲ διττὸν τὸ ἴσον· τὸ μὲν γὰρ

24. τῶν] ὄντων vel ⟨ὄντων αὐ-⟩τῶν ci. Coraes, ὄντων ci. iam antea Camérarius, οὔσας ci. Schneiderus ‖ τῶν ἐν τῷ] τῷ αὐτῷ Sylburgius ‖ 25. ἐπιψηφίζηταί P^{1}, ἐπιψηφίζεται P^{4} ‖ τις ἀρχή (β α) P^{1} (em. corr.[1]) ‖ χικὸν om. in lac. pr. P^{1} (suppl. p^{1}) ‖ 26. ἦν om. $Π^{1}$, secl. Bekk.[2] † ‖ ταύτῃ post τῇ πολιτείᾳ $Π^{2}$ Bekk. ‖ πάνταχοῦ] πάντων $P^{3.4.}$ V^{b} Ald. et pr. Q^{b} (crx. γρ. mg. rc.) †, πάντως ci. Sylburgius: ceterum v. quae adnotabo ad c. 3. 1303 b, 8 ‖ 27. οὐ μὴν] εἰ μὴ Ramus, οὐ μὴ Schneiderus, *cum non* Sepulveda, *non solum* (i. e. aut οὐ μὴν aut οὐ μόνον) Guil. ‖ δὲ post μὴν add. P^{1} ‖ ἀίδιος [γὰρ] ὥσπερ ἀίδιος expectari recte monet Boeckerus ‖ 28. ἄνισος $Π^{8}$ et pr. $P^{2.3.}$ ‖ 29. ἔστι δὲ] deuuo cf. quae adnotabo ad c. 3. 1303 b, 3.

ἀττικῇ καὶ οἱ δικασταὶ ἡλιασταὶ ἐκαλοῦντο. ἡλιαία βουλὴ συνεστῶσα ἐξ ἀνδρῶν χιλίων. ἐλέγετο δὲ καὶ ὁ τόπος ἐν ᾧ συνηθροίζοντο. ἡλιάζεσθαι δὲ καὶ ἡλίασίς ἐστι τὸ ἐν ἡλιαίᾳ δικάζεσθαι. ἡλιαία μέν ἐστι τὸ μέγιστον δικαστήριον ἀθήνησιν ἐν ᾧ τὰ δημόσια τῶν πραγμάτων ἐκρίνετο. χιλίων δικαστῶν ἢ χιλίων καὶ φ συνιόντων. συνίασι δὲ οἱ μὲν χίλιοι ἐκ δυοῖν δικαστηρίων, οἱ δὲ αφ ἐκ τριῶν. mg. rubr.[2] P^{1} ‖ 26. *πανταχοῦ* — 27. *ἀνάλογον*] *τούτεστιν εἰ καὶ διὰ τὸ ἄνισον ἡ στάσις, ἀλλ' ὅμως οὐχ ὑπάρχει τὸ ἀνάλογον τοῖς ἀνίσοις, ἀλλ' ἐν μὲν ταῖς ὀλιγαρχίαις οἱ ἄνισοι πλέον ἔχουσιν οὐ δεῖ, ἐν δὲ ταῖς δημοκρατίαις ἧττον. εἰ γὰρ ἐν ἑκατέραις ἐσώζετο τὸ ἀνάλογον* (sequitur *ἐν τῳ*, sed oblitteratum est), *ὥστε ἔνθα μὲν ἔχειν τὸν ἄνισον πλέον ἀναλόγως, οὐ μὴν τοῦ δέοντος πλέον, ἔνθα δὲ μὴ τοῦ προσήκοντος ἧττον τυχόν, οὐκ ἂν στάσις ὑπῆρχεν. ἢ καὶ οὕτως. εἰ καὶ διὰ τὸν* (l. *τὸ*) *ἄνισον ἡ στάσις, ἀλλ' οὖν οὐχ ὑπάρχει τὸ ἀνάλογον τοῖς ἀνίσοις. εἰ γὰρ ὁ πένης καὶ ὁ πλούσιος ἄνισοι, ἀλλ' ἐνδέχεται ὅσῳ ὑπερέχεται τοῦ πλουσίου ὁ πένης τῷ πλούτῳ τοσούτῳ ὑπερέχειν αὐτοῦ τῇ ἀρετῇ. καὶ οὕτως ὅτε πένης καὶ ὁ πλούσιος ἔσονται ἀνάλογον ἴσοι, ὅπερ οὐχ ὑπάρχει ἀνίσοις οὖσι κατὰ τὸν πλοῦτον.* mg. rubr.[2] P^{1}.

praetorio autem] necesse est adhuc eorum qui in politeumate ire principatus, cum eligitur principatus aliquis, oligarchicum autem et princeps unus in hac politia), ubique enim propter inaequale seditio, non solum inaequalibus existit proportionale (perpetuum enim regnum inaequale, si sit in aequa-
7 libus), totaliter enim aequale quaerentes seditiones faciunt. est autem duplex quod aequale: hoc quidem enim numero, hoc

1. *autem* om. t^{as} ‖ *necesse est adhuc* post *eorum* **bcghklmntt**^{as} Alb. et mg. Ald. Mon., post *politheumate* **a** ‖ *que in* **a**, *quis* **t** (crx. t^{a}) ‖ *politheumate* **a** ‖ 2. *aliquis* (*quis* **c**) ante *principatus* (*princeps* Alb.) **bcmt** Alb. ‖ 7. autem] *enim* **bcghklmnt** ‖ *enim* om. Alb., *et* post *enim* add. **c**.

(I) *ἀριθμῷ τὸ δὲ κατ' ἀξίαν ἐστίν. λέγω δὲ ἀριθμῷ μὲν τὸ πλήθει ἢ μεγέθει ταὐτὸ καὶ ἴσον, κατ' ἀξίαν δὲ τὸ τῷ λόγῳ, οἷον ὑπερέχει κατ' ἀριθμὸν μὲν ἴσῳ τὰ τρία τοῖν δυοῖν καὶ ταῦτα τοῦ ἑνός, λόγῳ δὲ τὰ τέτταρα τοῖν δυοῖν καὶ ταῦτα τοῦ ἑνός, ἴσον γὰρ μέρος τὰ δύο τῶν τεττάρων καὶ τὸ ἓν τῶν δυοῖν, ἄμφω γὰρ ἡμίση. ὁμολογοῦντες δὲ [τὸ] ἁπλῶς εἶναι δίκαιον τὸ κατ' ἀξίαν, διαφέρονται, καθάπερ ἐλέχθη πρότερον, οἳ μὲν ὅτι, ἐὰν κατά τι ἴσοι ὦσιν, ἴσοι ὅλως εἶναι νομίζουσιν, οἳ δ' ὅτι, ἐὰν κατά τι ἄνισοι, πάντων ἀνίσων ἀξιοῦσιν ἑαυτούς. διὸ καὶ μάλιστα δύο γίνονται* 8

---

30. *μὲν τῷ* R^b V^b, *μὲν τὸ τῷ* P^{4.6.} L^s ‖ 31. *ταυτό* P^1 ‖ *τὸ*] *τῷ* pr. M^s ‖ 32. *οἷον*] *ut puta* Guil. ‖ *ὑπερέχειν* C^c ‖ *ἴσον* *Π*^2 p^1 Ar. Bekk. ‖ *τῶν δύο* C^c ‖ 33. *λόγῳ* — 34. *ἑνός* om. V^b ‖ *λόγῳ δὲ τὰ*] *λόγω δὲ* P^2 Bekk.^1 et corr. P^3, *λέγω δὲ* R^b Ar. Ald. et pr. P^3, *λέγω δὲ τὰ* fort. pr. P^1 (nam o est in ras.), *κατ' ἀξίαν δὲ λέγω ἴσον ὑπερέχειν τὰ* P^{4.6.} L^s C^c ‖ *τῶν δύο* P^{4.6.} L^s C^c et pr. P^2 (em. corr.^1) ‖ 35. *τῶν*] *τοῖν*, sed *οι* in ras. P^1 (recte, ut videtur) ‖ *δυεῖν* P^{2.3.}, *δύω* M^s ‖ *τὸ* post *δὲ* add. *Π* Bekk. om., ut videtur, *Γ* et fort. Ar., secl. Sylburgius, tolerari tamen forsitan possit ‖ 36. ⟨*μὲν*⟩ *ἁπλῶς* Heinsius, *ἁπλῶς* ⟨*τὸ ἴσον*⟩ Schneiderus ‖ *εἶναι* secl. Conringius ‖ *τὸ*] ⟨*ἐν*⟩ *τῷ* Schneiderus, qui comma post *δίκαιον* ponit, ubi male etiam a Bekk.^1 ponitur, et post *ἀξίαν* delet ‖ 37. *ἴσοι* (*ἴσον* P^4) post *ὅλως* et 38. *εἶναι* post *νομίζουσιν* *Π*^2 Bekk. ‖ 38. *κατὰ τὶ* Goettlingius (recte, ut arbitror) ‖ 39. *ἀνίσους* non male ci. Spengelius.

Loci citati. 1301 b, 37. *πρότερον*] a, 28 sqq. cf. III, 12. et III, 9. 1280 a, 22 sqq.

autem secundum dignitatem est. dico autem numero quidem multitudine aut magnitudine idem et aequale, secundum dignitatem autem quod ratione, ut puta excedunt secundum numerum quidem aequali tria duo et haec unum, ratione autem quattuor duo et haec unum, aequalis enim pars duo ipsorum quattuor et unum duorum, ambo enim dimidium. confitentes autem simpliciter esse iustum quod secundum dignitatem differunt, sicut dictum est prius, hii quidem, quia, si secundum aliquid aequales sint, aequales totaliter esse putant, hii autem, quia, si secundum aliquid inaequales, omnibus inaequalibus dignificant se ipsos. propter quod et maxime duae fiunt poli- 8

---

3. autem] *quidem* c, om. Alb. ‖ *et* ante *ut* add. a ‖ numerum] *unum* a ‖ 4. et 5. *hoc* at Alb. ‖ 8. *dictum est* post *prius* c ‖ *enim* post *quidem* add. rc. m ‖ 9. *aequales sint* — 10. *aliquid* om. a ‖ 10. *si* om. c ‖ 11. *significant* gn, *sig'it* ckl et pr. b (crx. mg. rc.), *signant* h, *sigāt* (*a* in corr.) pr. m (crx. rc.).

(I) πολιτεῖαι, δῆμος καὶ ὀλιγαρχία· εὐγένεια γαρ καὶ ἀρετὴ
ἐν ὀλίγοις, ταῦτα δ' ἐν πλείοσιν· εὐγενεῖς γὰρ καὶ ἀγα- 1302 a
θοὶ οὐδαμοῦ ἑκατόν, ἄποροι δὲ ** πολλοὶ πολλαχοῦ. τὸ δὲ
ἁπλῶς πάντῃ καθ' ἑκατέραν τετάχθαι τὴν ἰσότητα φαῦ-
λον. φανερὸν δ' ἐκ τοῦ συμβαίνοντος· οὐδεμία γὰρ μόνιμος
ἐκ τῶν τοιούτων πολιτειῶν. τούτου δ' αἴτιον ὅτι ἀδύνατον ἀπὸ
τοῦ πρώτου καὶ τοῦ ἐν ἀρχῇ ἡμαρτημένου μὴ ἀπαντᾶν εἰς τὸ
τέλος κακόν τι. διὸ δεῖ τὰ μὲν ἀριθμητικῇ ἰσότητι χρῆ-
9 σθαι, τὰ δὲ τῇ κατ' ἀξίαν. ὅμως δὲ ἀσφαλεστέρα καὶ
ἀστασίαστος μᾶλλον ἡ δημοκρατία τῆς ὀλιγαρχίας. ἐν μὲν
γὰρ ταῖς ὀλιγαρχίαις ἐγγίνονται δύο, ἥ τε πρὸς ἀλλήλους
στάσις καὶ ἔτι ἡ πρὸς τὸν δῆμον, ἐν δὲ ταῖς δημοκρατίαις
ἡ πρὸς τὴν ὀλιγαρχίαν μόνον, αὐτῷ δὲ πρὸς αὐτόν, ὅ τι

1302 a, 1. ὀλίγοις] λόγοις $P^{2.3.}$ V^b Ar. ‖ ταῦτα] τἀναντία Lambinus, rec. Bekk.[2] ‖ δὲ M^s ‖ 2. εὔποροι M^s $P^{1.2.4.}$ R^b V^b L^s Ar. Ald. et pr. P^3 (crx. rc.) ‖ δὲ ⟨καὶ εὔποροι⟩ ci. Stahrius, δὲ ⟨καὶ κακοὶ⟩ Lambinus ‖ πολλοὶ $P^{4.6.}$ W^b L^s Ald., om. Π^1 $P^{2.3.}$ R^b V^b Ar. ‖ 3. ἑτέραν M^s ‖ τετάχθαι post τὴν ἰσότητα (?) Γ ‖ 4. οὐδὲ μία M^s P^1 ‖ μόνιμος post 5. πολιτειῶν Γ ‖ 5. πολιτεία Thurotus (fors. recte) ‖ δὲ M^s ‖ 6. τὸ om. P^4 ‖ 7. ἀριθμητικᾷ M^s, ἀρισμητικῇ fort. Γ ‖ 9. μᾶλλον ante 8. καὶ et, ut videtur, ante ἀστασίαστος Γ; ante 8. καὶ P^1, om. M^s † ‖ δημοκρατία, sed οκ in ras. P^1 ‖ 10. ἐγγίγνονται Π^2 ‖ 11. ἔστι P^4 ‖ δημοκρατίαις, sed οκ in ras. P^1 ‖ 12. τὴν del. Victorius[2].

tiae, demos et oligarchia. nobilitas enim et virtus in paucis,
haec autem in pluribus: nobiles enim et boni nusquam centum,
egeni autem in multis locis. simpliciter autem omnino secundum
utramlibet aequalitatem ordinatum esse pravum. manifestum
autem ex eo quod accidit: nulla enim ex talibus politiis man-
siva. huius autem caussa, quia impossibile a primo et eo quod
in principio vitiato non occurrere in fine malum aliquod. pro-
pter quod oportet haec quidem arismetica aequalitate uti,
9 haec autem ea quae secundum dignitatem. attamen securior
magis et minus seditiosa democratia quam oligarchia. in oligar-
chiis quidem enim fiunt duae, quae ad invicem seditio et ad-
huc quae ad populum, in democratiis autem quae ad oligar-
chiam solum, ipsi autem populo ad se ipsum, quod et dignum

2. *hoc* aghk ‖ autem] *quidem* beghklmn Alb. ‖ 5. ex talibus] *et talibus* a, *aequalibus* pr. m ‖ mansiva] *manifesta est vel mansiva* b, *manifesta est* ek et pr. hl (crx. rc.), *manifesta* pr. m (crx. rc.), *vel mansiva manifesta est* gn, *mansiva manifesta est* t Alb. ‖ 7. *incurrere* a ‖ *finem?* ‖ 8. *hoc* at Alb. ‖ *arithmetica* nt Alb. (fors. recte), *aristocratica* g ‖ 9. *hoc* t Alb.

καὶ ἄξιον εἰπεῖν, οὐκ ἐγγίνεται τῷ δήμῳ στάσις· ἔτι δὲ ἡ ἐκ τῶν μέσων πολιτεία ἐγγυτέρω τοῦ δήμου ἢ [ἡ] τῶν ὀλίγων, ἥπερ ἐστὶν ἀσφαλεστάτη τῶν τοιούτων πολιτειῶν. (I)

2 *ἐπεὶ δὲ σκοποῦμεν ἐκ τίνων αἵ τε στάσεις γίνονται* II *καὶ αἱ μεταβολαὶ περὶ τὰς πολιτείας, ληπτέον καθόλου πρῶτον τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς αἰτίας αὐτῶν. εἰσὶ δὲ σχεδὸν ὡς εἰπεῖν τρεῖς τὸν ἀριθμόν, ἃς διοριστέον καθ' αὑτὰς τύπῳ πρῶτον. δεῖ γὰρ λαβεῖν πῶς τε ἔχοντες στασιάζουσι καὶ τίνων ἕνεκεν, καὶ τρίτον τίνες ἀρχαὶ γίνονται τῶν πολιτικῶν ταραχῶν καὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους στάσεων. τοῦ μὲν οὖν αὐτοὺς ἔχειν πως πρὸς τὴν μεταβολὴν αἰτίαν καθόλου μάλιστα θετέον περὶ ἧς ἤδη τυγχάνομεν εἰρηκότες. οἳ μὲν γὰρ ἰσότητος ἐφιέμενοι στασιάζουσιν, ἂν νομίζωσιν ἔλαττον ἔχειν ὄντες ἴσοι τοῖς πλεονεκτοῦσιν, οἳ δὲ τῆς ἀνισότητος*

13. *ἐγγίγνεται* Π² Bekk.¹ ‖ *τῷ δήμῳ* ante 12. *πρὸς* Γ ‖ 14. *ἡ* om. P4.6. Vb Ls et mg. Bas.³, secl. Boiesenus, *τῆς* e Victori versione ci. Stahrius et fort. iam legit Ar. ‖ 15. *ἥπέρ ἐστιν* Ms ‖ *τοιούτων* om. P1.4. Ls † ‖ 16. *γίγνονται* P4 ‖ 18. *εἰσὶ*] *ἐστι* Ms P1, nescio an recte *δὴ* P2.3.4. Vb Ald. Bekk., *γὰρ* ci. Susem. ‖ 19. *τρία — ἃ — αὐτὰ* ci. Susem., nam lacunam ante *τρεῖς* statuere magis a verisimilitudine abhorreat ‖ 20. *ἔχουσι* Ms ‖ 21. *γίγνονται* P4 ‖ 23. *πῶς* Ms ‖ 25. *ἐλάττονας* P1 ‖ 26. *ὄντες* post *ἴσοι* Γ.

dicere, non fit seditio: adhuc autem quae ex mediis politia propinquior populo quam quae paucorum, quae quidem est securissima talium politiarum.

2. quoniam autem consideramus, ex quibus seditiones fiunt II et transmutationes circa politias, sumendum universaliter primo principia et caussas ipsarum. sunt autem fere, ut est dicere, tres numero, quas determinandum secundum se typo primo. oportet enim accipere, qualiter se habentes seditiones movent et quorum gratia et tertio quae principia fiunt civilium perturbationum et seditionum ad invicem. eius quidem igitur, quod est ipsos se habere aliqualiter ad transmutationem, caussam universaliter maxime ponendum, de qua iam extitimus dicentes. hii quidem enim aequalitatem appetentes seditiones movent, si putant minus habere aequales existentes supergredientibus, hii

1. *fuit* a, *sit* m ‖ 2. *ei* post *quam* add. Alb. ‖ 4. *seditiones* post *fiunt* Alb. ‖ 6. *ipsorum* abcghlmnt Alb., *ipsos* k ‖ 9. fiunt] *fuerint* ta Alb. *turbationum* cghklnt Alb., *turbacionum* m ‖ 11. aliqualiter] *aequaliter* Alb. caussam] *tamen* pr. m (crx. rc.) ‖ *universaliter* om. Alb. ‖ 12. iam] *inde* a *existamus* c, *exstimus* pr. m (crx. rc.) ‖ 13. *sedictiones* a, *sedicionem* bh ln, *sedicione* cgm.

iΓ) *τί δύναται καὶ πῶς αἰτία στάσεως· καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀτιμαζόμενοι καὶ ἄλλους ὁρῶντες τιμωμένους στασιάζουσιν· ταῦτα δὲ ἀδίκως μὲν γίνεται ὅταν παρὰ τὴν ἀξίαν ἢ τιμῶνταί τινες ἢ ἀτιμάζωνται, δικαίως δὲ ὅταν κατὰ τὴν ἀξίαν. δι' ὑπεροχὴν δέ, ὅταν τις ᾖ τῇ δυνάμει μείζων, ἢ εἷς ἢ πλείους, ἢ κατὰ τὴν πόλιν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ πολιτεύματος· γίνεσθαι γὰρ ἐκ τῶν τοιούτων εἴωθε μοναρχία ἢ δυναστεία· διὸ ἐνιαχοῦ εἰώθασιν ὀστρακίζειν, οἷον ἐν Ἄργει καὶ Ἀθήνησιν, καίτοι βέλτιον ἐξ ἀρχῆς ὁρᾶν ὅπως μὴ ἐνέσονται τοσοῦτον ὑπερέχοντες, ἢ ἐάσαντας γενέσθαι ἰᾶσθαι ὕστερον. διὰ δὲ φόβον στασιάζουσιν οἵ τε ἠδικηκότες, δεδιότες μὴ δῶσι δίκην, καὶ οἱ μέλλοντες ἀδικεῖσθαι, βουλόμενοι φθάσαι πρὶν ἀδικηθῆναι, ὥσπερ ἐν Ῥόδῳ συνέστησαν οἱ γνώριμοι ἐπὶ τὸν δῆμον διὰ τὰς ἐπιφερομένας δίκας.*

---

11. *τὶ* P[1] ‖ 13. *περὶ* M[s] ‖ 14. *τινες* om. P[1] ‖ *ἀτιμάζονται* M[s] P[4] ‖ 15. *ὅτάν* P[1] ‖ 17. *ἐκ γὰρ τῶν τοιούτων εἴωθε γίνεσθαι* (aut *γίνεσθαι εἴωθε*) *Γ* ‖ *εἴωθεν* ante *ἐκ Π*[2] Bekk. ‖ 18. *δυναστία* P[4] ‖ 19. *ἓν ἔσονται* Ald. et pr. P[2] et corr. P[3], *αἰνέσονται γρ.* mg.[1] P[2] et mg. rc. P[3], *ἔσονται* P[1], *ἔσωνται* Scaliger ‖ 20. *τοσοῦτον*] *in tantum* Guil. ‖ *ἔσαντας* pr. P[1] (em. corr.[1]) ‖ *γενέσθαι*] *fieri* Guil. ‖ 21. *οἱδικηκότες* M[s] ‖ *δεδιότες* — 22. *ἀδικεῖσθαι* om. in lac. pr. P[1] (v. praef.) ‖ 22. *μὴ* in ras. scr. corr.[2] P[2] ‖ 23. *ἀδικηθῶσιν* M[s].

nim ipsi inhonorati et alios videntes honoratos seditiones faciunt: haec autem iniuste quidem fiunt, quando praeter dignitatem aut honorantur aliqui aut inhonorantur, iuste autem, quando secundum dignitatem. propter excessum autem, quando aliquis fuerit potentia maior, aut unus aut plures, aut penes civitatem et potentiam politeumatis: ex talibus enim consuevit fieri monarchia vel potentatus: propter quod alicubi consueverunt relegare, velut in Argo et Athenis, quamvis melius a principio videre, qualiter non inerunt in tantum excedentes, quam, postquam permiserunt fieri, sanare posterius. propter timorem autem seditiones movent et qui iniusta fecerunt, timentes, ne dent vindictam, et qui iniusta passuri, volentes praevenire, antequam iniusta patiantur, sicut in Rhodo convenerunt insignes contra populum propter sententias, quae superferebantur. propter de-

---

4. *autem* post *aliquis* g ‖ 5. *fuerit* om. boghklmnt ‖ 6. *consuevit* post *fieri* boghklmnt Alb. ‖ 7. *elegare* pr. m (crx. rc.) ‖ 8. *in* ante *athenis* add. a ‖ 9. *videre* om. t (suppl. t[a]) ‖ *inierunt* c, *viderunt* t, *inessent* t[a] Alb. ‖ *in* om. t (suppl. t[a]) ‖ 13. *drodo* a.

καὶ διὰ τιμὴν παροξύνονται πρὸς ἀλλήλους οὐχ ἵνα κτή- (II)
σωνται σφίσιν αὐτοῖς, ὥσπερ εἴρηται πρότερον, ἀλλ' ἑτέ-
1302 b *ρους ὁρῶντες τοὺς μὲν δικαίως τοὺς δ' ἀδίκως πλεονεκτοῦντας*
τούτων· ἔτι διὰ ὕβριν, διὰ φόβον, διὰ ὑπεροχήν, διὰ κα-
ταφρόνησιν, διὰ αὔξησιν τὴν παρὰ τὸ ἀνάλογον· ἔτι δὲ
ἄλλον τρόπον δι' ἐριθείαν, δι' ὀλιγωρίαν, διὰ σμικρότητα,
3 *δι' ἀνομοιότητα. τούτων δὲ ὕβρις μὲν καὶ κέρδος τίνα ἔχουσι* 4
δύναμιν καὶ πῶς αἴτια, σχεδόν ἐστι φανερόν· ὑβριζόντων τε γὰρ τῶν ἐν ταῖς ἀρχαῖς καὶ πλεονεκτούντων στασιάζουσι καὶ πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τὰς πολιτείας τὰς διδούσας τὴν ἐξουσίαν· ἡ δὲ πλεονεξία γίνεται ὁτὲ μὲν ἀπὸ τῶν ἰδίων ὁτὲ δὲ ἀπὸ τῶν κοινῶν. δῆλον δὲ καὶ ἡ τιμή, καὶ

---

40. *σφῖσιν* M[s].

1302 b, 2. *δι' ὕβριν* Bekk.[2] ‖ *διὰ φόβον* post *διὰ ὑπεροχὴν* tri. Spengelius (fors. recte) ‖ *δι' ὑπεροχήν* P[2.3.] Bekk.[2] ‖ 3. *δι' αὔξησιν* Bekk.[2] ‖ *περὶ* M[s] et pr. P[1] (v. prolegg.) ‖ 4. *ἐρίθειαν* P[1], *verecundiam* t[c] Guil. Ar. (et sic semper) ‖ *μικρότητα* Π[2] Bekk. ‖ 5. *διὰ* P[2.3.] Bekk. ‖ 6. *πόσ'* P[2.3.4.] U[b] V[b] Ar. Ald., *πόσα* R[b] ‖ 9. 10. *ὅτε* pr. P[3] (crx. rc.).

Glossa. 1302 b, 4. *ἐριθείαν*] *ἐριθεία ἡ φιλονεικία, λέγεται δὲ καὶ ἡ μισθαρνία.* mg. p[2] et mg. rc. P[3].

propter honorem exacerbantur ad invicem, non ut obtineant sibi ipsis, sicut dictum est prius, sed alios videntes hos quidem iuste, hos autem iniuste plus habentes in hiis: adhuc propter iniuriam, propter timorem, propter excessum, propter despectionem, propter excrescentiam praeter proportionem: adhuc autem alio modo propter verecundiam, propter parvipensionem, propter parvitatem, propter dissimilitudinem.
3. horum autem in- 4
iuria quidem et lucrum quam habeant potentiam et qualiter caussa fere sunt, manifestum: iniuriantibus enim hiis qui in principatibus et supergredientibus seditiones movent et ad invicem et ad politias dantes potestatem: superacceptio autem fit quandoque quidem a propriis, quandoque autem a communibus. palam autem et honor et quid potest et quomodo caussa seditionis: ete-

---

1. *exatibantur* pr. m (crx. rc.) ‖ *non* post *ut* t (crx. t[a]) ‖ 4. *propter excessum* om. Alb. ‖ 5. praeter] *propter* aeghlnt et pr. bkm (crx. rc.) *et* post *autem* add. a ‖ 6. *impensionem vel secundum aliam litteram parvipensionem* Alb. ‖ 8. *habebant* a ‖ 9. sunt] *fuit* t[a] Alb. ‖ *manifestum* om. o ‖ 10. *et* post *movent* om. Alb. ‖ 11. *tantas* eghkn et pr. blm, *vel dantes* mg. rc. b, *dantas* corr.[1] m, *tantas. alia littera: dantes* Alb. ‖ *potestates. alia littera: potestatem* Alb., *potest autem* o ‖ 13. *honorum et quidem* a.

(II) τί δύναται καὶ πῶς αἰτία στάσεως· καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀτιμαζόμενοι καὶ ἄλλους ὁρῶντες τιμωμένους στασιάζουσιν· ταῦτα δὲ ἀδίκως μὲν γίνεται ὅταν παρὰ τὴν ἀξίαν ἢ τιμῶνταί τινες ἢ ἀτιμάζωνται, δικαίως δὲ ὅταν κατὰ τὴν ἀξίαν. δι' ὑπεροχὴν δέ, ὅταν τις ἢ τῇ δυνάμει μείζων, ἢ εἷς ἢ πλείους, ἢ κατὰ τὴν πόλιν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ πολιτεύματος· γίνεσθαι γὰρ ἐκ τῶν τοιούτων εἴωθε μοναρχία ἢ δυναστεία· διὸ ἐνιαχοῦ εἰώθασιν ὀστρακίζειν, οἷον ἐν Ἄργει καὶ Ἀθήνησιν, καίτοι βέλτιον ἐξ ἀρχῆς ὁρᾶν ὅπως μὴ ἐνέσονται τοσοῦτον ὑπερέχοντες, ἢ ἐάσαντας γενέσθαι ἰᾶσθαι
5 ὕστερον. διὰ δὲ φόβον στασιάζουσιν οἵ τε ἠδικηκότες, δεδιότες μὴ δῶσι δίκην, καὶ οἱ μέλλοντες ἀδικεῖσθαι, βουλόμενοι φθάσαι πρὶν ἀδικηθῆναι, ὥσπερ ἐν Ῥόδῳ συνέστησαν οἱ γνώριμοι ἐπὶ τὸν δῆμον διὰ τὰς ἐπιφερομένας δίκας.

11. τὶ P[1] ‖ 13. περὶ M[s] ‖ 14. τινες om. P[1] ‖ ἀτιμάζονται M[s] P[4] ‖ 15. ὅτάν P[1] ‖ 17. ἐκ γὰρ τῶν τοιούτων εἴωθε γίνεσθαι (aut γίνεσθαι εἴωθε) Γ ‖ εἴωθεν ante ἐκ Π[2] Bekk. ‖ 18. δυναστία P[4] ‖ 19. ἓν ἔσονται Ald. et pr. P[2] et corr. P[3], αἰνέσονται γρ. mg.[1] P[2] et mg. rc. P[3], ἔσονται P[1], ἔσωνται Scaliger ‖ 20. τοσοῦτον] *in tantum* Guil. ‖ ἐσαντας pr. P[1] (em. corr.[1]) ‖ γενέσθαι] *fieri* Guil. ‖ 21. οἱδικηκότες M[s] ‖ δεδιότες — 22. ἀδικεῖσθαι om. in lac. pr. P[1] (v. praef.) ‖ 22. μὴ in ras. scr. corr.[2] P[2] ‖ 23. ἀδικηθῶσιν M[s].

nim ipsi inhonorati et alios videntes honoratos seditiones faciunt: haec autem iniuste quidem fiunt, quando praeter dignitatem aut honorantur aliqui aut inhonorantur, iuste autem, quando secundum dignitatem. propter excessum autem, quando aliquis fuerit potentia maior, aut unus aut plures, aut penes civitatem et potentiam politeumatis: ex talibus enim consuevit fieri monarchia vel potentatus: propter quod alicubi consueverunt relegare, velut in Argo et Athenis, quamvis melius a principio videre, qualiter non inerunt in tantum excedentes, quam, post-
5 quam permiserunt fieri, sanare posterius. propter timorem autem seditiones movent et qui iniusta fecerunt, timentes, ne dent vindictam, et qui iniusta passuri, volentes praevenire, antequam iniusta patiantur, sicut in Rhodo convenerunt insignes contra
6 populum propter sententias, quae superferebantur. propter de-

4. *autem* post *aliquis* g ‖ 5. *fuerit* om. boghklmnt ‖ 6. *consuevit* post *fieri* boghklmnt Alb. ‖ 7. *clegare* pr. m (crx. rc.) ‖ 8. *in* ante *athenis* add. a ‖ 9. *videre* om. t (suppl. t[a]) ‖ *inierunt* o, *viderunt* t, *inessent* t[a] Alb. ‖ *in* om. t (suppl. t[a]) ‖ 13. *drodo* a.

(II)

διὰ καταφρόνησιν δὲ καὶ στασιάζουσι καὶ ἐπιτίθενται, οἷον 6
ἔν τε ταῖς ὀλιγαρχίαις, ὅταν πλείους ὦσιν οἱ μὴ μετέχον-
τες τῆς πολιτείας (κρείττους γὰρ οἴονται εἶναι), καὶ ἐν ταῖς
δημοκρατίαις οἱ εὔποροι καταφρονήσαντες τῆς ἀταξίας καὶ
ἀναρχίας, οἷον καὶ ἐν Θήβαις μετὰ τὴν ἐν Οἰνοφύτοις
μάχην κακῶς πολιτευομένοις ἡ δημοκρατία διεφθάρη, καὶ
ἡ Μεγαρέων δι' ἀταξίαν καὶ ἀναρχίαν ἡττηθέντων, καὶ ἐν
Συρακούσαις πρὸ τῆς Γέλωνος τυραννίδος, καὶ ἐν Ῥόδῳ ὁ
δῆμος πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως. γίνονται δὲ καὶ δι' αὔξησιν 7
τὴν παρὰ τὸ ἀνάλογον μεταβολαὶ τῶν πολιτειῶν· ὥσπερ
γὰρ σῶμα ἐκ μερῶν σύγκειται καὶ δεῖ αὐξάνεσθαι ἀνάλο-

---

25. *καὶ* post *δὲ* om. M^s ‖ 26. *τε* om. pr. P^4 ‖ 28. *τῆς* — 29. *ἀναρχίας*] *eos qui sine ordine et principatu* Guil. ‖ 29. *καὶ* om. *Γ*, non vertit Ar. ‖ *οἰνοφύταις* M^s ‖ 30. *πολιτευομένων* $Π^2$ p^1 Bekk. ‖ 31. *ἀναρχίαν καὶ αταξίαν* M^s P^1 † ‖ *ἡττηθέντων* ante *ἀταξίαν* (?) *Γ* ‖ 32. *Γέλωνος* post *τυραννίδος* (?) *Γ* ‖ 33. *διαύξησιν* P^4 ‖ 34. *περὶ* $P^{2.3.}$ V^b ($\overset{\text{ὲ}}{\text{π}}$ P^3) ‖ *μεταβολαὶ* — 35. *ἀνάλογον* om. pr. P^1 (suppl. mg.[1]).

Glossa. 1302 b, 33. *γίνονται* — 1303 a, 1. *αὐξανόμενον*] ..... *ποτὲ δ' οὐκ* (?) *ἄλλους κατὰ τὸ ποσὸν ὡς τὸ ποσὸν ἐξόλλυται, οἷον εἰ γένοιτό τινι ποὺς τετράπηχυς* (?) *κἀν* ... *μηδ'* ... *ποδὶ* ... *τὸ δὲ συμβήσεται καὶ ἐπὶ τῶν τῆς πόλεως* .... *ταύτης πάντη αὐξήσαντος*. mg.[3] P^2.

spectionem autem et seditiones movent et insurgunt, velut in
oligarchiis, quando plures fuerint, qui non participant politia
(valentiores enim putant esse), et in democratiis opulenti con-
temnentes eos qui sine ordine et sine principatu, velut in
Thebis post eam quae in Oinophytis pugnam male politizan-
tibus democratia corrupta est et quae Megareorum propter
victorum inordinationem et defectum principatus et in Syra-
cusis ante tyrannidem Gelonis et in Rhodo populus ante in-
surrectionem. fiunt autem et propter excrescentiam quae prae- 7
ter proportionem transmutationes politiarum: sicut enim cor-
pus ex partibus componitur et oportet augeri proportionaliter,

---

2. *fuerunt* a ‖ 3. *contempnantes* og et pr. bhl, *contempnates* pr. m, *contempnentes* rc. bhlm, *condemnantes* n ‖ 5. *theni* o, *thenis* pr. m ‖ *omosites* aghk, *oinofytes* b, *omosytes* olmn, *Oenophytis* t, *Homosites* Alb. 6. *inergareorum* pr. a, *inegareorum* rc. a, *megabeorum* b et pr. m (crx. rc.) ‖ 7. *passive* ante *victorum* add. g, ante *inordinationem* oh et pr. l, *passivo* eodem loco pr. m, *passive glo* k et rc. l, *gloria* mg. Ald. Mon., *inordinacionem* super *passivo* scr. rc. m ‖ 8. ante] *autem* am, *et ante* e, *in* Alb. ‖ 9. praeter] *propter* oghlmt et pr. bk (crx. rc. k et mg. rc. b).

(II) γον, ἵνα μένῃ ἡ συμμετρία, εἰ δὲ μή, φθείρεται, ὅταν ὁ μὲν ποὺς τεττάρων πηχῶν [ᾖ] τὸ δ' ἄλλο σῶμα δυοῖν σπιθαμῶν, ἐνίοτε δὲ κἂν εἰς ἄλλου ζῴου μεταβάλλοι μορφήν, εἰ μὴ μόνον κατὰ [τὸ] ποσὸν ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ ποιὸν αὐξάνοιτο παρὰ τὸ ἀνάλογον, οὕτω καὶ πόλις σύγκειται ἐκ μερῶν, ὧν πολλάκις λανθάνει τι αὐξανόμενον, οἷον τὸ 1303 a
τῶν ἀπόρων πλῆθος ἐν [ταῖς] δημοκρατίαις καὶ πολιτείαις·
8 συμβαίνει δ' ἐνίοτε τοῦτο καὶ διὰ τύχας, οἷον ἐν Τάραντι ἡττηθέντων καὶ ἀπολομένων πολλῶν γνωρίμων ὑπὸ τῶν Ἰαπύγων μικρὸν ὕστερον τῶν Μηδικῶν δημοκρατία ἐγένετο ἐκ πολιτείας, καὶ ἐν Ἄργει τῶν ἐν τῇ ἑβδόμῃ ἀπολομένων ὑπὸ Κλεομένους τοῦ Λάκωνος ἠναγκάσθησαν παραδέ-

36. ἡ om. Π^2 Bekk. ‖ ὅταν — 37. σπιθαμῶν secludenda esse ci. Goettlingius ‖ 37. ποῦς M[s] ‖ ᾖ add. Π^2 Bekk. (nescio an recte) ‖ σπιθαμαῖν $P^{2.3.4.}$ V[b] Ald. Bekk., σπιθαμαῖον U[b] ‖ 38. μεταβάλλοι post μορφὴν (?) Γ, μεταβάλλη (οι superscr.) P[1], μεταβάλοι $P^{2.3.}$ ‖ 39. τὸ ante ποσὸν add. R[b], rec. Bekk., id quod, etsi vocem utpote in ceteris codicibus omissam cancellis circumscripsi, recte factum esse puto ‖ 40. αὐξάνοιτο, sed οιτο in ras. P[3] ‖ καὶ om. P[1].

1303 a, 1. ἐκ, sed κ in ras. P[3] ‖ λανθάνοι U[b] W[b] L[s] Ald. ‖ τί $P^{2.3.}$ 2. ταῖς add. Π^2 Bekk. ‖ 3. ἐν om. pr. P[2] (suppl. corr.[2]) ‖ 4. ἀπολλομένων P[1] ‖ 6. καὶ et ἐν post τῶν om. M[s].

Glossa. 1303 a, 6. ἑβδόμῃ] ὀλυμπιάδι. mg. p[2] et mg. rc. P[3].

ut maneat commensuratio, si autem non, corrumpitur, quando pes quidem quattuor cubitorum, aliud autem corpus duorum palmorum, aliquando autem utique et in alterius animalis formam transmutabitur, si non solum secundum quantum, sed et secundum quale crescat praeter proportionem, sic et civitas componitur ex partibus, quarum saepe latet aliqua excrescens,
8 velut egenorum multitudo in democratiis et politiis: accidit autem aliquando hoc et propter fortunas, velut in Tarento victis et pereuntibus multis insignibus a Iapygis paulo posterius a Medicis democratia facta est ex politia et in Argo hiis qui in septima pereuntibus a Cleomene Lacedaemone compulsi sunt

2. pes] *post* a ‖ *quidem* post *quattuor* a ‖ 3. *utrique* a ‖ *forma* a ‖ 4. *quantitatem* t Alb. ‖ sed] *sit* a ‖ *et* om. Alb. ‖ 8. *carento* bc, *tharento* m 9. *ab* t ‖ *lapigis* acgl, *lapygis* bhmn, *lapis* k, *iapygiis* t Alb. ‖ posterius] *iustius* pr. m (crx. rc.) ‖ 10. *a* om. c ‖ *miditis* bm Alb., *traditis* a, *medis* t *agro* cm, *Argis* t (crx. t[s]) ‖ 11. *deomene* a, *theomeane* b, *theomene* cm sunt] *autem* bcgkln, om. mt.

ξασθαι τῶν περιοίκων τινάς, καὶ ἐν Ἀθήναις ἀτυχούντων (II) *πεζῇ οἱ γνώριμοι ἐλάττους ἐγένοντο διὰ τὸ ἐκ καταλόγου στρατεύεσθαι ὑπὸ τὸν Λακωνικὸν πόλεμον· συμβαίνει δὲ τοῦτο καὶ ἐν ταῖς δημοκρατίαις, ἧττον δέ, πλειόνων γὰρ δὴ τῶν εὐπόρων γινομένων ἢ τῶν οὐσιῶν αὐξανομένων μεταβάλλουσιν εἰς ὀλιγαρχίας καὶ δυναστείας. [μεταβάλλουσι* 9 *δὲ αἱ πολιτεῖαι καὶ ἄνευ στάσεως διά τε τὰς ἐριθείας, ὥσπερ ἐν Ἡραίᾳ (ἐξ αἱρετῶν γὰρ διὰ τοῦτο ἐποίησαν κληρωτάς, ὅτι ᾑροῦντο τοὺς ἐριθευομένους), καὶ δι' ὀλιγωρίαν, ὅταν ἐάσωσιν εἰς τὰς ἀρχὰς τὰς κυρίας παριέναι τοὺς μὴ τῆς πολιτείας φίλους, ὥσπερ ἐν Ὠρεῷ κατελύθη ἡ ὀλιγαρχία τῶν ἀρχόντων γενομένου Ἡρακλεοδώρου, ὃς ἐξ ὀλιγαρχίας*

8. *περιοίκων* M[s] ‖ *ἀτυχούντων*, sed *τ* in ras. M[s] ‖ 9. *πεζῇ*, sed *ῇ* in ras. P[1], *in campo* Guil. ‖ *ἐκ καταλόγου* post 10. *στρατεύεσθαι* *Γ*, *κατὰ λόγου* M[s] ‖ 11. *δὴ* om. *Γ Π*[2] Bekk., non vertit Ar. ‖ 12. *ἀπόρων* *Γ* M[s] Bekk. † ‖ *μεταβάλουσιν* P[4] ‖ 13. *μεταβάλλουσι* — b, 3. *αὐτῶν* et b, 7. *στασιάζουσι* — 1304 a, 17. *ἐπηρεασθείς* post 1304 b, 5. *πολλούς* tri. Boeckerus ‖ 14. *δ'* *Π*[2] Bekk. ‖ *καὶ* ante *αἱ* fort. add. *Γ* ‖ *τὰς ἐριθείας*] *verecundiam* t[c] Guil. Ar., *electionem* Alb. ‖ 15. *ἡραίᾳ* M[s] et fort. *Γ* ‖ *κληρωτούς* Schneiderus ‖ 17. *τὰς* post *ἀρχὰς* om. P[4.6.] U[b] L[s] ‖ *τῆς πολιτείας* post 18. *φίλους* (?) *Γ* ‖ 18. *ὠρεῷ* P[4] Ar. Ald., *ὠραιῷ* P[1].

Glossa. 1303 a, 16. *καὶ* — 20. *κατεσκεύασεν*] *γίνεται στάσις, ὅταν εἰς ἀρχήν τινα μεγάλην καταστήσωσί τινα μὴ στέργοντα ἐκείνην τὴν πολιτείαν· ὃ καὶ ἡρακλεόδωρος ἄρχων γενόμενος διεπράξατο.* mg.[3] P[2].

admittere vernaculorum aliquos et in Athenis infortunantium in campo insignes pauciores facti sunt, quia militabant supputati sub Laconico bello: accidit autem hoc et in democratiis, minus autem, pluribus enim egenis factis vel substantiis augmentatis transmutantur in oligarchias et potentatus. transmutantur autem 9 et politiae et sine seditione propter verecundiam, sicut in Heraia (ex eligibilibus enim propter hoc fecerunt sortiales, quia eligebant verecundiam passos), et propter parvipensionem, quando permittunt principatus principales intrare non amicos politiae, sicut in Oreo dissoluta fuit oligarchia principum facto Hera-

1. vernaculorum aliquos] *vernaculos* Alb. ‖ *infortunatis* t Alb. ‖ 2. militabant] *putabant* a ‖ 4. enim] *causa* ogkn, *causam* pr. m (crx. rc.) ‖ 5. *in* — *transmutantur* om. g ‖ *oligarchiis* bchklmn ‖ 6. et sine] *cum sine* k, *sine* g: fort. igitur *et* ante *politiae* delendum est ‖ 8. *electionem. alia littera: verecundiam* Alb. ‖ *eraia* bm (fors. recte), *erayn* a, *exanima* o, *Haerea* t Alb. ‖ 8. *eligebunt* pr. m (crx. rc.) ‖ *adhuc* post *et* add. rc. m ‖ *perpensionem* pr. m (crx. rc.) ‖ 9. *principales* om. t ‖ 10. *orreo* a.

(II) πολιτείαν καὶ δημοκρατίαν κατεσκεύασεν· ἔτι διὰ τὸ παρὰ μικρόν, λέγω δὲ παρὰ μικρόν, ὅτι πολλάκις λανθάνει μεγάλη γενομένη μετάβασις τῶν νομίμων, ὅταν παρορῶσι τὸ μικρόν, ὥσπερ ἐν Ἀμβρακίᾳ μικρὸν ἦν τὸ τίμημα, τέλος δ' ⟨ἀπ'⟩ οὐδενὸς ἦρχον, ὡς ἐγγὺς ὂν ἢ μηδὲν διαφέρον τοῦ μηδὲν τὸ μικρόν. στασιωτικὸν δὲ καὶ τὸ μὴ ὁμόφυλον, ἕως ἂν συμπνεύσῃ· ὥσπερ γὰρ οὐδ' ἐκ τοῦ τυχόντος πλήθους πόλις γίνεται, οὕτως οὐδ' ἐν τῷ τυχόντι χρόνῳ· διὸ ὅσοι ἤδη συνοίκους ἐδέξαντο ἢ ἐποίκους, οἱ πλεῖστοι διεστασίασαν· οἷον Τροιζηνίοις Ἀχαιοὶ συνῴκησαν Σύβαριν, εἶτα πλείους οἱ Ἀχαιοὶ γενόμενοι ἐξέβαλον τοὺς Τροιζηνίους, ὅθεν τὸ ἄγος

20. *πολιτείαν καὶ* non vertit Ar., secludenda esse ci. Schneiderus ‖ *καὶ ⟨ἐκ πολιτείας⟩* ci. Thurotus (recte, ut videtur) ‖ 21. *λανθάνῃ* P[3] ‖ 22. *γινομένη* P[1] *Π*[2] Bekk. ‖ *παρορῶσιν* M[s] ‖ 23. *αμβρακία* M[s] ‖ *ἦν*] *ὂν* P[1], *ἢ* P[4] ‖ 24. *δὲ* M[s], *δὲ* P[1] ‖ ⟨*ἀπ'*⟩ Schneiderus, rec. Bekk.[2] ‖ *οὐθενὸς* *Π*[2] Bekk., *a nullo* Ar. ‖ *ὡς — μηδὲν*] *quasi nihil aut prope foret* Ar. ‖ *ἐγγὺς ὂν*] *ἔγγιον* *Π* Bekk.[1], *ἐγγίζον* ci. Goettlingius ‖ *μηθὲν* — 25. *μηθὲν* *Π*[2] Bekk., *μηδὲν* — 25. *μηθὲν* M[s] ‖ 26. *σμπνεύσῃ* pr. P[1] (em. corr.[1]), *συμπνεύσωσιν*, ut videtur, t[c] et *Γ* (nescio an recte) ‖ *οὐδ'* om. pr. M[s], *οὐδὲ* suppl. corr. M[s] ‖ 27. *γίγνεται* *Π*[2] Bekk.[1] ‖ *ὅσαι* Schneiderus ‖ 28. *δ' ἐστασίασαν* V[b], *ἐστασίασαν* P[6] W[b] L[s] Ald. Bekk., *ἐστασίασαν* P[4] ‖ 29. *συνῴκισαν* W[b] Ald. (prb. Coraes) ‖ *πλείους* post 30. *Ἀχαιοὶ* (?) *Γ* ‖ 30. *ἄγος*] *odium* Guil.

cleodoro, qui ex oligarchia politiam et democratiam instituit: adhuc propter id quod penes parvum, dico autem penes parvum, quia saepe latet magna facta transgressio legitimorum, quando neglegunt quod parvum, sicut in Ambracia parvum erat honorabilitas, tandem autem nullius principabantur, tamquam propinquum sit vel nihil differens ab eo quod nihil id quod parvum. seditionale autem et quod non eiusdem tribus, donec utique simul spiraverint: sicut enim neque ex quacunque multitudine civitas fit, ita neque in quocunque tempore: propter quod quicunque iam cohabitatores susceperint vel supervenientes, plurimi seditione divisi sunt: velut cum Troizeniis Achaici cohabitaverunt Sybarim, deinde Achaici plures facti eiecerunt Troi-

2. propter] *post* a, *penes* c ‖ penes] *propter* c ‖ 3. *facta* om. m ‖ 4. *ambrachia* bm Alb., *ambeachia* c ‖ 5. *aut* a, om. Alb. ‖ *principabatur* a ‖ 8. *spiraverunt* bt et pr. m (crx. t[a]): nescio an scripserit: *spiraverit* ‖ 9. *civitatis* a ‖ *quodcunque* a ‖ 10. *quod* om. c ‖ *susceperunt* ac ‖ 11. *troezeniis* at, *croizeniis* c, *Troiseniis* Alb. ‖ *achyci* a, *Achaei* t ‖ 12. *troezenios* a, *tyrannos* pr. b (crx. mg. rc.), *trizenios* ct et pr. m (crx. rc.), *Throezenios* t[a], *Troisenios* Alb.

συνέβη τοῖς Συβαρίταις· καὶ ἐν Θουρίοις Συβαρῖται τοῖς (II)
συνοικήσασιν, πλεονεκτεῖν γὰρ ἀξιοῦντες ὡς σφετέρας τῆς
χώρας ἐξέπεσον· καὶ Βυζαντίοις οἱ ἔποικοι ἐπιβουλεύοντες 11
φωραθέντες ἐξέπεσον διὰ μάχης· καὶ Ἀντισσαῖοι τοὺς Χίων
φυγάδας εἰσδεξάμενοι διὰ μάχης ἐξέβαλον· Ζαγκλαῖοι
δὲ Σαμίους ὑποδεξάμενοι ἐξέπεσον [καὶ] αὐτοί· καὶ Ἀπολ-
λωνιᾶται οἱ ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ ἐποίκους ἐπαγαγόμενοι
ἐστασίασαν· καὶ Συρακούσιοι μετὰ τὰ τυραννικὰ τοὺς ξένους
1303 b *καὶ τοὺς μισθοφόρους πολίτας ποιησάμενοι ἐστασίασαν καὶ*
εἰς μάχην ἦλθον· καὶ Ἀμφιπολῖται δεξάμενοι Χαλκιδέων
ἀποίκους ἐξέπεσον ὑπὸ τούτων οἱ πλεῖστοι αὐτῶν. | *στασιάζουσι* 12

---

31. *καὶ* om. pr. P^4 ‖ *συβαρῖται* P^1 ‖ *τοῖς* om. M^s ‖ 32. *συνοικήσουσι* P^4 ‖ *ἀξιοῦντες γὰρ πλεονεκτεῖν* Γ ‖ *πλεονεκτεῖ* P^4 ‖ 33. *ἐξέπεσον* om. P^6 U^b L^s et pr. P^4 (suppl. mg.) † ‖ 35. *ζαγλαῖοι* $Π^1$, *ζαγχαῖοι* P^4 ‖ 36. *ὑποδεξάμενοι*] *suscipientes* Guil. ‖ *καὶ* ante *αὐτοὶ* add. P^4 V^b W^b L^s Ald. Bekk. ‖ *ἀπολλωνιάται* M^s, *ἀπολλωνειάται* $P^{2.3.}$ R^b V^b Ald., *ἀπολλωνείαται* P^4 ‖ 37. *πόντῳ* om. P^4 ‖ *ἐπαγόμενοι* M^s ‖ 38. *καὶ* — b, 1. *ἐστασίασαν* om., sed *τῶν τυραννικὰ* — *ἦλθον* post b, 2. *ἦλθον* add. R^b ‖ *τυραννικά* P^1, *τυρηνικὰ* P^3.

1303 b, 2. *ἀμφιπολίται* P^1 ‖ *χαλκιδαίων* M^s, *χαλκίδων* P^4 U^b V^b ‖ 3. *ἐποίκους* ci. Spengelius, v. quae adnotabo ad c. 6. 1306 a, 3 ‖ *στασιάζουσι* — 7. *ὄντες* ante 1301 b, 26. *πανταχοῦ* traicienda esse ci. Susemihlius et Boeckerus: certe non suo loco posita sunt neque alia eis extat idonea sedes: si vero neque hic neque illic ea recte se habere credideris, illic *πανταχοῦ γὰρ* κ. τ. λ. ad ea pertinent, quae ante 5.

zenios, unde odium accidit Sybaritis: et in Thuriis Sybaritae
hiis, qui ibi cohabitaverunt, exigentes enim plus habere, tam-
quam sua regione, exciderunt: et Byzantinis advenae insidian- 11
tes depraedati exciderunt per pugnam: et Antisseni profugas
de Chio suscipientes per pugnam eiecerunt: Zaglaei autem Samios suscipientes exciderunt ipsi: et Apolloniatae qui in Euxino ponto advenas superinducentes seditiones passi sunt: et Syracusani post tyrannica extraneos et merces portantes cives cum fecissent seditiones passi sunt et ad pugnam devenerunt: et Amphipolitae suscipientes Chalcideorum expulsos exciderunt ab
hiis plurimi ipsorum. seditiones autem movent in oligarchiis 12

---

1. *ovidium* ghkn et pr. bclm et mg. Ald. Mon., *odidium* rc. m, *odium est corrupta littera et vera littera est dividium, et est idem quod dissidium* Alb. ‖ *sybaricis* cm ‖ *sibarice* a, *sybarice* c, *sybarete* m ‖ 2. *hiis* — *cohabitaverunt* om. Alb. ‖ *tamquam* b ‖ 4. *antissen* a, *Antisaei* t, *Antissaei* t^a Alb. ‖ *profugus* a ‖ 5. *zaglei* abcm, *Aglaei* Alb., *Zanclei* t, *Zanclaei* t^a ‖ *samnos* a ‖ 6. *apoloniate* bcm ‖ *in euximo* a, *in eriximo* bcgklm, *meriximo* n, *maximo* h ‖ 10. *calcideorum* abcm ‖ 11. *et* ante *in* add. abchklmn Alb.

(II) δ' ἐν μὲν ταῖς ὀλιγαρχίαις οἱ πολλοὶ ὡς ἀδικούμενοι, ὅτι οὐ μετέχουσι τῶν ἴσων, καθάπερ εἴρηται πρότερον, ἴσοι ὄντες, ἐν δὲ ταῖς δημοκρατίαις οἱ γνώριμοι, ὅτι μετέχουσι τῶν ἴσων οὐκ ἴσοι ὄντες. | στασιάζουσι δὲ ἐνίοτε αἱ πόλεις καὶ διὰ τοὺς τόπους, ὅταν μὴ εὐφυῶς ἔχῃ ἡ χώρα πρὸς τὸ μίαν εἶναι πόλιν, οἷον ἐν Κλαζομεναῖς οἱ ἐπὶ Χύτρῳ πρὸς τοὺς ἐν νήσῳ, καὶ Κολοφώνιοι καὶ Νοτιεῖς· καὶ Ἀθήνησιν οὐχ ὁμοίως εἰσίν, ἀλλὰ μᾶλλον δημοτικοὶ οἱ τὸν Πειραιᾶ οἰκοῦντες τῶν τὸ ἄστυ. ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς πολέμοις αἱ διαβάσεις τῶν ὀχετῶν, καὶ τῶν πάνυ σμικρῶν, διασπῶσι τὰς φάλαγγας, οὕτως ἔοικε πᾶσα διαφορὰ ποιεῖν διάστασιν. μεγίστη μὲν οὖν ἴσως διάστασις ἀρετὴ καὶ μοχθηρία, εἶτα πλοῦτος καὶ πενία, καὶ οὕτως δὴ ἑτέρα ἑτέρας μᾶλλον, ὧν

ὅθεν στασιάζουσιν interciderunt et *δὲ* illud *μὲν* particulae, quae est v. 5, respondens, quod recte desiderat Thurotus, id est, quod legitur v. 29, ut post 29. *στασιάζουσιν* colo tantum, non puncto interpungendum sit: at vereor ne nimis dura sit haec constructio ‖ 4. *δὲ* M[s] P[4], praeterea cf. var. lect. Lat. ‖ 6. *οἱ γνώριμοι*] *οἱ κρείττους* superscr. P[2] et rc. P[3] ‖ 7. *δ'* P[1] Bekk.[2] ‖ 8. *ἔχει* P[4] Ald. ‖ *μίαν* post 9. *εἶναι* (?) *Γ* ‖ 9. *Χυτῷ* ex Ephori fragm. 136 ci. Sylburgius ‖ *τὸν Πειραιᾶ* post *οἰκούντων* (?) *Γ* ‖ 13. *καὶ τῶν* om. P[4] ‖ 15. *οὖν* om. M[s] ‖ 16. *οὕτω* P[1] *Π*[2] Bekk. ‖ *ἑτέρα* om. P[2] † ‖ *ἑτέρας* om. P[6] U[b] L[s] et pr. P[4] (suppl. mg.) †.

quidem qui multi, tamquam iniusta sustinentes, quia non participant aequalibus, sicut dictum est prius, aequales existentes, in democratiis autem qui insignes, quia participant aequalibus non aequales existentes. seditiones autem sustinent aliquando civitates et propter loca, quando non bene apte habet regio ad hoc, quod sit una civitas, velut in Clazomenis qui in Chytro ad eos qui in insula, et Colophonii et Notiei: et Athenis non similiter sunt, sed magis demotici sunt qui inhabitant suburbium quam qui municipium. sicut enim in bellis penetrationes aperturarum etiam valde parvarum distrahunt acies, ita videtur omnis diversitas facere dissidionem. maxima quidem igitur forte dissidentia virtus et malitia, deinde divitiae et paupertas et sic utique altera magis quam altera, quarum una et quae dicta est.

---

1. qui] *quia* a ‖ 6. *sit* om. Alb. ‖ *clazonenis* abcghkl, *clazoneis* m, *clarovenis* n, *Clazomeniis* t[a] Alb. ‖ 7. *kolofonii* a, *chalofinii* bo Alb., *kalofinii* m ‖ *nociei* a, *notici* b, *noticii* c, *Nothici* Alb., *Notii* t ‖ 8. *sed — sunt* om. pr. b (suppl. mg. rc.) ‖ 11. *maxime* b, *maximum* t ‖ 12. *et sic* — 13. *dicta est* om. Alb.

4 *μία καὶ ἡ εἰρημένη ἐστίν. γίνονται μὲν οὖν αἱ στάσεις οὐ* III
περὶ μικρῶν ἀλλ' ἐκ μικρῶν, στασιάζουσι δὲ περὶ μεγάλων. μάλιστα δὲ καὶ αἱ μικραὶ ἰσχύουσιν, ὅταν ἐν τοῖς κυρίοις γένωνται, οἷον συνέβη καὶ ἐν Συρακούσαις ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις. μετέβαλε γὰρ ἡ πολιτεία ἐκ δύο νεανίσκων στασιασάντων, ἐν ταῖς ἀρχαῖς ὄντων, περὶ ἐρωτικὴν αἰτίαν. θατέρου γὰρ ἀποδημοῦντος ἑταῖρος ὤν τις τὸν ἐρώμενον αὐτοῦ ὑπεποιήσατο, πάλιν δ' ἐκεῖνος τούτῳ χαλεπήνας τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἀνέπεισεν ὡς αὐτὸν ἐλθεῖν· ὅθεν προσλαμβάνοντες τοὺς ἐν τῷ πολιτεύματι διεστασίασαν πάντας. διόπερ 2
ἀρχομένων εὐλαβεῖσθαι δεῖ τῶν τοιούτων, καὶ διαλύειν τὰς τῶν ἡγεμόνων καὶ δυναμένων στάσεις· ἐν ἀρχῇ γὰρ γίνε-

17. *ἔστιν* P[1], *ἐστί* M[s] Ald., *ἔστι* P[2.3.4.] ‖ *γίγνονται* Π[2] Bekk.[1], sed *γνονται* in ras. P[2] ‖ 18. *δὲ*] *γὰρ* Lambinus ‖ 19. *περὶ μικρῶν* ante *καὶ* add. pr. P[2] (del. corr.[1]) ‖ 20. *γέγνωνται* P[4] ‖ *καὶ* om. Γ P[2] Ar. ‖ *ταῖς* ante *Συρακούσαις* add., sed linea suppos. del. P[1] ‖ *Συρακούσαις*] v. var. lect. Lat. ‖ 21. *στασιασάντων* om. pr. P[1] (suppl. mg. p[1]) ‖ 23. *ἑταῖρος*] *leno* Guil., *ἑταῦρος* pr. P[3] (crx. ead. m.), ⟨*ἅτερος*⟩ *ἑταῖρος* ci. Coraes, *ἅτερος* ci. Susem. ‖ *ὤν τις* secludenda esse ci. Susem. ‖ *τις* ante *ὢν* Γ, secludendum esse ci. Coraes ‖ *ἐρώμενον*] *ἐρῶ μὲν* P[4] ‖ 25. *αὐτὸν* P[1], *αὑτὸν* Γ M[s] Π[2] ‖ 26. *πάντες* P[4] et pr. P[6] (nam *ας* sunt in ras.) et corr. V[b] ‖ 27. *ἀρχομένους* Γ † ‖ 28. *γίγνεται* Π[2] Bekk.[1].

Glossae. 1303 b, 17. *ἡ εἰρημένη*] *ὅταν μὴ εὐφυῶς ἔχῃ ἡ χώρα.* mg.[3] P[2] ‖ 19. *τοῖς κυρίοις*] *τοῖς ἔχουσιν ἀρχάς τινας.* p[2].

4. fiunt quidem igitur seditiones non de parvis, sed ex III
parvis, seditiones autem faciunt de magnis. maxime autem et parvae invalescunt, quando inter dominos fiunt, velut accidit in Syracusis in antiquis temporibus. transmutata enim fuit politia ex duobus iuvenibus dissidentibus, in principatibus qui erant, circa amorosam caussam. altero enim abscedente leno quidam existens amicum ipsius finxit, rursum autem ille huic indignatus uxorem ipsius persuasit tamquam ipsum venire: unde coassumentes eos qui in politeumate diviserunt omnes. propter 2
quod quidem subditos vereri oportet talia et dissolvere praesidum et potentum dissensiones: in principio enim fit pecca-

2. faciunt] *fiunt* a ‖ 4. *syracusa* aboghn Alb., *siracusa* klm ‖ 5. *iuvenibus* ante 4. *politia* a ‖ 6. *ascendente* ag, *abcedente* k, *absente* t Alb. ‖ 7. *quidem* boghlm, *autem* k ‖ *existentes* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ 8. *est* post *indignatus* add. t Alb. ‖ 10. *quidem* post *subditos* Alb. ‖ *videri* pr. b (crx. mg. rc.[3]), *veteri* pr. m (crx. rc.) ‖ 11. *dissentienciones* b, *dissentiones* c Alb., *dissenciones* pr. m (crx. rc.) ‖ fit] *fuit* a, punctis del. rc. m.

(III) ται τὸ ἁμάρτημα, ἡ δ' ἀρχὴ λέγεται ἥμισυ εἶναι παντός, ὥστε καὶ τὸ ἐν αὐτῇ μικρὸν ἁμάρτημα ἀνάλογόν ἐστι πρὸς τὰ ἐν τοῖς ἄλλοις μέρεσιν. ὅλως δὲ αἱ τῶν γνωρίμων στάσεις συναπολαύειν ποιοῦσι καὶ τὴν ὅλην πόλιν, οἷον ἐν Ἑστιαίᾳ συνέβη μετὰ τὰ Μηδικά, δύο ἀδελφῶν περὶ τῆς πατρῴας νομῆς διενεχθέντων· ὁ μὲν γὰρ ἀπορώτερος, ὡς οὐκ ἀποφαίνοντος θατέρου τὴν οὐσίαν οὐδὲ τὸν θησαυρὸν ὃν εὗρεν ὁ πατήρ, προσήγετο τοὺς δημοτικούς, ὁ δ' ἕτερος ἔχων
3 οὐσίαν πολλὴν τοὺς εὐπόρους. καὶ ἐν Δελφοῖς ἐκ κηδείας γενομένης διαφορᾶς ἀρχὴ πασῶν ἐγένετο τῶν στάσεων τῶν ὕστερον· ὃ μὲν γὰρ οἰωνισάμενός τι σύμπτωμα, ὡς ἦλθεν 1304 a
ἐπὶ τὴν νύμφην, οὐ λαβὼν ἀπῆλθεν, οἳ δ' ὡς ὑβρισθέντες

29. *ἡ — παντός* citant Schol. Lucian. Somn. 3. p. 37 Iacobitz. *ἥμισυ* fort. post *εἶναι Γ* ‖ 31. *τὰ Γ* Rb et, si fides est Bekkeri silentio, Ub, *τὰς* Ms P1.2.3.4. Qb Vb Wb Ls Cc Ald. ‖ *μερέσι* P1 ‖ 32. *συναπολαβεῖν Γ* † ‖ 33. *ἑστιαία* pr. P3, *ἑστιαίαις* aut *ἑστιαίοις Γ*, *ἑστίαι* Ms † ‖ *μηδικά* Π1 P4.6. Ub Ls Cc, *δημοτικά* P2.3. Rb Vb Wb Ar. Ald., *μιδικά* fort. *Γ* ‖ 34. *πατρώων* Π2, ⟨*τῶν*⟩ *πατρῴων* Victorius Bekk. ‖ *διελεγχέντων* Ms ‖ 35. *θατέρου* add. P4.6. Ub Wb Ls Ar. Alb. Thom. Ald. Bekk. ‖ 37. *διαφορᾶς γενομένης ἐκ κηδείας Γ* ‖ 38. *ἐγένετο* ante *ἀρχὴ Γ*.

1304 a, 2. *ὡς* om. Bekk.2.

Glossa. 1304 a, 1. *ὁ* — 2. *ἀπῆλθεν*] *ὁ μέλλων λαβεῖν τὴν νύμφην ἰδών τι κακόσημον τὰν* (l. *τὸν*) *γαμον ἀπητήσατο*. mg.3 P2.

tum, principium autem dicitur dimidium esse totius, quare et quod in ipso parvum peccatum proportionale est ad ea quae in aliis partibus. totaliter autem insignium dissensiones coassumere faciunt et totam civitatem, velut in Estiaeis accidit post Medica, duobus fratribus de paterna hereditate dissidentibus: pauperior quidem enim, tamquam non proferente substantiam neque thesaurum, quem invenit pater, adduxit populares, alius
3 autem habens substantiam multam opulentos. et in Delphis differentia facta ex cura, fuit principium omnium seditionum posteriorum: hic quidem enim auguratus quoddam symptoma, ut venit ad sponsam, non accipiens abscessit, hii autem tam-

1. autem] *enim* **b** ‖ *esse* ante *dimidium* **aghklmn** Alb. (fors. recte), om. **bc** ‖ 3. *coabsumere?* cf. p. 322, 3. 328, 1 ‖ 4. *faciunt* ante 3. *coassumere* Alb. ‖ *estieis* **a**, *esticis* **bcghklmn** Alb., *Histiaea* **t** ‖ *accidit* om. **a** ‖ *midica* **abcghlmn** Alb., *audita* **k** ‖ 6. *alio* post *proferente* add. **t** Alb. ‖ 9. *quae* ante *facta* add. **t** Alb. ‖ *est* ante *ex* add. **bcghklmnt** Alb. ‖ 11. *absensit* **a**, *abcessit* **m**.

ἐνέβαλον τῶν ἱερῶν χρημάτων θύοντος, κἄπειτα ὡς ἱερόσυλον ἀπέκτειναν. καὶ περὶ Μιτυλήνην δὲ ἐξ ἐπικλήρων στάσεως γενομένης πολλῶν ἐγένετο ἀρχὴ κακῶν καὶ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς Ἀθηναίους, ἐν ᾧ Πάχης ἔλαβε τὴν πόλιν αὐτῶν· Τιμοφάνους γὰρ τῶν εὐπόρων τινὸς καταλιπόντος δύο θυγατέρας, ὁ περιωσθεὶς καὶ οὐ λαβὼν τοῖς υἱέσιν αὐτοῦ Δέξανδρος ἦρξε τῆς στάσεως καὶ τοὺς Ἀθηναίους παρώξυνε, πρόξενος ὢν τῆς πόλεως. καὶ ἐν Φωκεῦσιν ἐξ ἐπικλήρου στάσεως γενομένης περὶ Μνασέαν τὸν Μνάσωνος πατέρα καὶ Εὐθυκράτη τὸν Ὀνομάρχου, ἡ στάσις αὕτη ἀρχὴ τοῦ ἱεροῦ πολέμου κατέστη τοῖς Φωκεῦσιν. μετέβαλε δὲ καὶ ἐν Ἐπι- (III) 4

3. *ἐνέβαλον* bis scr. pr. P[2] (crx. p[2]) ‖ *θύοντες* P[1], *θύοντα*, ut videtur, *Γ*, v. tamen var. lect. Lat. † ‖ 4. *μυτιλήνην* pr. P[3] ‖ *επικλήρων* M[s] ‖ 7. *αὐτοῦ* P[2.3.] † ‖ *ἀπόρων* *Γ* M[s] † ‖ *καταλειπόντος* P[4], *καὶ καταλιπόντος* Schneiderus ‖ 8. *δύο* pr. P[2] (em. corr.[1]) ‖ *περιωθεὶς* R[b], *περιωρισθεὶς* M[s] P[4] U[b] V[b] W[b] L[s] Ald., *coartatus* Guil. ‖ *αὐτοῦ* P[1.4.] Ald. 9. *δόξανδρος* P[3] *Π*[3] Ar. Alb. Thom. Bekk. ‖ 10. *επικλήρου* M[s] ‖ 11. *στάσεως* post *γενομένης* *Γ* ‖ *μνασέαν* *Π*[2] t[c] Ar. Bekk. (fors. recte) ‖ *Μνάσωνος* Alb. Thom., *μνήσωνος* P[1] *Π*[2] Ar. Bekk., *μνήσωρος* *Γ* M[s], cf. Schaefer Demosth. I. p. 445. n. 3 ‖ 12. *ὀνομάρχην* (ου supra) P[1] ‖ 13. *κατέστη*] *fuit* ante 12. *ἀρχὴ* aut ante 12. *τοῦ* Guil.

Glossa. 1304 a, 7. *Τιμοφάνης* — 10. *πόλεως*] *δύο ἐπίκληροι θυγατέρες κατελείφθησαν καὶ δύο ἔκκληροι. ὁ δέξανδρος οὖν μίαν τῶν ἐκκλήρων λαβεῖν σπεύδων καὶ διωχθεὶς παρὰ τῆς ἀδελφῆς τῆς ἐπικλήρου ἐστασίασεν.* mg.[3] P[2].

quam iniuriam passi iniecerunt sacrarum rerum sacrificatorem et deinde tamquam sacrorum violatorem interfecerunt. et circa Mitylenam autem ex hereditatibus dissensione facta multorum fuit principium malorum et belli quod adversus Athenienses, in quo Paches cepit civitatem ipsorum: Timophane enim egenorum quodam relinquente duas filias Dexander coartatus et non accipiens filiis suis incepit seditionem et Athenienses exacerbavit advena existens civitatis. et in Phocenis ex hereditatione facta seditione circa Mnasiam patrem Mnesoris et circa Euthycratem Onomarchi, seditio haec principium fuit sacri belli Phocenis. fuit autem transmutata et in Epidamno politia ex nu- 4

1. sacrificatorem] *eo sacrificante* t[c] ‖ 2. *et* om. t ‖ 6. *texander* g, *dixander* rc. m, *Doxander* t Alb. ‖ 8. *civitates* beghkn et pr. lm (crx. rc.) ‖ *in* om. t ‖ *fokenis* abcm, *Phochenis* Alb., *Phoceis* t ‖ 9. *uiuasiam* a, *muasiam* m, *Mnaseam* t Alb. ‖ *partem* am ‖ *mnisoris* beghm, *minsoris* ln, *minisoris* k, *vimsoris* a, *Mnasonis* t Alb. ‖ *euchicratem* a, *eucheratem* bc, *eutheratem* glm, *eutheracem* h, *eucharatem* k, *euthearlem* n ‖ 10. *principium* post *fuit* a ‖ *fokenis* abcm, *Phochenis* Alb., *Phoceis* t.

(III) δάμνῳ ἡ πολιτεία ἐκ γαμικῶν· ὑπομνηστευσάμενος γάρ τις θυγατέρα, ὡς ἐζημίωσεν αὐτὸν ὁ τοῦ ὑπομνηστευθέντος πατὴρ γενόμενος τῶν ἀρχόντων, ἅτερος συμπαρέλαβε τοὺς ἐκτὸς τῆς πολιτείας ὡς ἐπηρεασθείς.] μεταβάλλουσι δὲ καὶ εἰς ὀλιγαρχίαν καὶ εἰς δῆμον καὶ εἰς πολιτείαν καὶ ἐκ τοῦ εὐδοκιμῆσαί τι ἢ αὐξηθῆναι ἢ ἀρχεῖον ἢ μόριον τῆς πόλεως, οἷον ἡ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλὴ εὐδοκιμήσασα ἐν τοῖς Μηδικοῖς ἔδοξε συντονωτέραν ποιῆσαι τὴν πολιτείαν, καὶ πάλιν ὁ ναυτικὸς ὄχλος γενόμενος αἴτιος τῆς περὶ Σαλαμῖνα νίκης καὶ διὰ ταύτης τῆς ἡγεμονίας διὰ τὴν κατὰ θάλατταν δύναμιν τὴν δημοκρατίαν ἰσχυροτέραν ἐποίησεν, καὶ ἐν Ἄργει οἱ γνώριμοι εὐδοκιμήσαντες περὶ τὴν ἐν

---

15. θυγατέρα add. P[4.6.] U[b] W[h] L[s] Ar. Alb. Thom. Ald. Bekk. ‖ 16. γένομένος (ων supra) P[2] ‖ συνέλαβε M[s] ‖ 17. πολ sequente lac. pr. M[s] (crx. rc.), πόλεως P[1] ‖ ἐπερεσθεὶς P[4] ‖ 18. καὶ ante ἐκ om. Π[2] Ar. Bekk. ‖ 20. ἡ om. M[s] et, ut videtur, Γ ‖ εὐδοκιμήσασιν M[s] ‖ 21. μιδικοῖς fort. Γ ‖ συντονωτέρα R[b], *fortiorem* Guil., i. e. aut ἰσχυροτέραν (cf. v. 24) aut ἀρχικωτέραν, nam ἀρχικωτέραν glossa est, quam praebet p[2] ‖ 22. σαλαμίνα M[s] ‖ 23. ταύτην ci. Susem. ‖ νίκης post τῆς add., sed postea oblitt P[1] ‖ καὶ post ἡγεμονίας add. P[4] U[b] L[s] Ald. † ‖ 24. ἰσχυροτέραν (β supra) τὴν δημοκρατίαν (α supra) P[1] (em. corr.[1]) ‖ 25. οἱ post καὶ add. M[s] ‖ γνώριμοι in ras. P[3].

Glossae. 1304 a, 14. ὑπομνευστησάμενος ἀντὶ δοὺς τὴν οἰκείαν θυγατέρα πρὸς γάμον. mg.[3] P[2] ‖ 21. v. var. lect.

ptialibus: cum desponsasset enim quidam, ut damnificavit ipsum desponsati pater factus principantium, alter comprehendit eos qui extra politiam tamquam delusus. transmutantur autem et in oligarchiam et in demum et in politiam et ex eo, quod est approbari aliquid vel augeri, vel principatum vel partem civitatis, velut in Ariopago consilium bene complacens in Medicis videbatur fortiorem facere politiam et iterum navalis turba facta caussa victoriae circa Salaminam et per hanc praesulatus propter eam quae in mari potentiam democratiam fortiorem fecit, et in Argo insignes acceptati circa eam quae in Man-

---

1. *filiam* post *quidam* add. t Alb. ‖ ut damnificavit] *et laesisset* t Alb., om. cghkmn ‖ 4. *et* ante *ex* om. t ‖ *quod* om. a ‖ *est* om. Alb. ‖ 6. *driopago* cghk et pr. bl (crx. rc.), *oripago* pr. m (crx. rc.), *oriopago* n ‖ *midicis* abcghlmn, *undicis* k ‖ 10. *mareuna* a, *martyina* b, *martynia* c, *martinia* ghkl, *matynia* m, *martyula* n.

Μαντινεία μάχην τὴν πρὸς Λακεδαιμονίους ἐπεχείρησαν (III *καταλύειν τὸν δῆμον, καὶ ἐν Συρακούσαις ὁ δῆμος αἴτιος* 6 *γενόμενος τῆς νίκης τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς Ἀθηναίους ἐκ πολιτείας εἰς δημοκρατίαν μετέβαλεν, καὶ ἐν Χαλκίδι Φόξον τὸν τύραννον μετὰ τῶν γνωρίμων ὁ δῆμος ἀνελὼν εὐθὺς εἴχετο τῆς πολιτείας, καὶ ἐν Ἀμβρακίᾳ πάλιν ὡσαύτως Περίανδρον συνεκβαλὼν τοῖς ἐπιθεμένοις ὁ δῆμος τὸν τύραννον εἰς ἑαυτὸν περιέστησε τὴν πολιτείαν. καὶ ὅλως δὲ* 7 *δεῖ τοῦτο μὴ λανθάνειν, ὡς οἱ δυνάμεως αἴτιοι γενόμενοι, καὶ ἰδιῶται καὶ ἀρχαὶ καὶ φυλαὶ καὶ ὅλως μέρος καὶ ὁποιονοῦν πλῆθος, στάσιν κινοῦσιν· ἢ γὰρ οἱ τούτοις φθονοῦντες τιμωμένοις ἄρχουσι τῆς στάσεως, ἢ οὗτοι διὰ τὴν ὑπεροχὴν οὐ θέλουσι μένειν ἐπὶ τῶν ἴσων. κινοῦνται δ' αἱ πολιτεῖαι καὶ ὅταν τἀναντία δοκοῦντα εἶναι μέρη τῆς πόλεως ἰσάζῃ*

27. *συρρακούσαις* M[s], praeterea v. var. lect. Lat. ‖ 28. *αἴτιος* post 29. *γενόμενος* (?) Γ ‖ 29. *δῆμος μετὰ τῶν γνωρίμων Φόξον τὸν τύραννον* Γ ‖ 31. *ἐν ἀμβρακείᾳ* P[4] Ald., *ἀναμβρακείᾳ* U[b] ‖ 32. *ὁ δῆμος συνεκβαλὼν Περίανδρον τὸν τύραννον τοῖς ἐπιθεμένοις* Γ ‖ *συνεβαλὼν* P[4] ‖ *ἐπιτιθεμένοις* R[b] V[b] Ald. ‖ 33. *εἰς ἑαυτὸν*] *in se ipso* Guil. ‖ *πολιτείαν*, sed *ν* in ras. P[3] ‖ *ὅλως* aut secludendum aut in *ὅλον* mutandum esse ci. Spengelius ‖ *δὲ* aut *καὶ* Γ, *δὴ* Π Bekk., secl. Spengelius ‖ 34. *λανθάνει* P[4] ‖ *γινόμενοι* M[s] ‖ 36. *κινῆσιν* P[4] ‖ *φθονοῦντες* post 37. *τιμωμένοις* Γ, *φθονόντες* P[4] ‖ 38. *οὐ θέλουσι*] *ἐθέλουσι* M[s] ‖ *δ' αἱ*] *δὲ καὶ* aut *δὲ καὶ αἱ* fort. Γ ‖ 39. *τὰ δοκοῦντα εἶναι ἐναντία* Γ ‖ *ταναντία* P[1] ‖ *δοκοῦντα* post *εἶναι* Π[2] Bekk.

tinea pugnam ad Lacedaemonios conati sunt dissolvere demum, et in Syracusis populus cum esset caussa victoriae belli quod 6 ad Athenienses, ex politia in democratiam transmutatio facta est, et in Chalcide populus cum insignibus Phoxum tyrannum perimens statim habebat politiae, et in Ambracia rursum similiter populus coeiciens Periandrum tyrannum hiis, qui infesti erant, in se ipso constituit politiam. et universaliter **autem** 7 oportet hoc non latere, quod qui potentiae caussa facti, et idiotae et principatus et tribus et totaliter pars et qualiscunque multitudo, seditionem movent: aut enim qui hiis honoratis invident, inchoant seditionem aut isti propter excessum non volunt manere [in aequalibus. moventur autem [et] politiae et, quando quae videntur esse contrariae partes civitatis aequantur

1. *lacedemones* **b**, *Lacedaemones* Alb. ‖ 2. *syracusa* **abcghkmn** Alb., *siracusa* **l** ‖ 4. *calcide* **abcm** ‖ 5. *statum* **a** Alb. ‖ *ambrakia* **a**, *ambrachia* **bcm** ‖ *simul* pr. **m** (crx. rc.) ‖ 6. *penandrum* **a**, *perlandrum* **bcghlmn**, *perlondonm* **k** ‖ 7. autem] *etiam* codices et Alb. ‖ 9. *pars et* om. Alb. ‖ 10. *movit an enim* **a** ‖ 12. *et* ante *politiae* om. **t** Alb. ‖ 13. *quae* om. **a**.

(III) ἀλλήλοις, οἷον οἱ πλούσιοι καὶ ὁ δῆμος, μέσον δ' ᾖ μηδὲν 1304 b ἢ μικρὸν πάμπαν· ἂν γὰρ πολὺ ὑπερέχῃ ὁποτερονοῦν τῶν μερῶν, πρὸς τὸ φανερῶς κρεῖττον τὸ λοιπὸν οὐ θέλει κινδυνεύειν. διὸ καὶ οἱ κατ' ἀρετὴν διαφέροντες οὐ ποιοῦσι στάσιν ὡς εἰπεῖν· ὀλίγοι γὰρ γίνονται πρὸς πολλούς. * καθόλου μὲν οὖν περὶ πάσας τὰς πολιτείας αἱ ἀρχαὶ καὶ αἰτίαι τῶν
8 στάσεων καὶ τῶν μεταβολῶν τοῦτον ἔχουσι τὸν τρόπον· κινοῦσι δὲ τὰς πολιτείας ὁτὲ μὲν διὰ βίας ὁτὲ δὲ δι' ἀπάτης, διὰ βίας μὲν ἢ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἢ ὕστερον ἀναγκάζοντες. καὶ γὰρ ἡ ἀπάτη διττή. ὁτὲ μὲν γὰρ ἐξαπατήσαντες τὸ πρῶτον ἑκόντων μεταβάλλουσι τὴν πολιτείαν, εἶθ' ὕστερον βίᾳ κατέχουσιν ἀκόντων, οἷον ἐπὶ τῶν τετρακοσίων, οἳ τὸν δῆμον ἐξηπάτησαν φάσκοντες τὸν βασιλέα χρήματα παρέ-

1304 b, 1. ᾖ] ἢ $Π^2$ † ‖ μικρὸν ἢ μηθὲν $Π^2$ Ar. Bekk. ‖ 2. μικρόν post πάμπαν Γ ‖ ὑπερέχει P^4 ‖ ὁποτρνοῦν pr. P^1 (em. corr.[1]) ‖ 3. οὐ θέλει] ἐθέλει M^s R^b ‖ κινδυνεύην pr. M^s ‖ 4. στάσι pr. P^3 ‖ 5. γίγνονται $Π^2$ Bekk.[1] | 6. αἰτίαι] αἱ $Π^2$ † ‖ τῶν om. M^s ‖ 8. ὅτὲ Ald. et pr. P^3 διὰ πάτης P^1 et pr. M^s ‖ 10. γὰρ ἡ ἀπάτη] ἡ ἀπάτη δὲ Coraes, γὰρ ** ἡ ἀπάτη ⟨δὲ⟩ Schmidtius, ut cui post γὰρ exemplum decesse videatur, at sic fors. melius γὰρ ** ⟨καὶ⟩ ἡ ἀπάτη ⟨δὲ⟩ coniciendum sit ‖ ὅτὲ Ald. et pr. P^3 ‖ 11. εἶθ' M^s ‖ 12. τριακοσίων $Π^1$ † ‖ οἳ om. Π Ar. Bekk. ‖ 13. χρήματα post παρέξειν Γ ‖ παρέξειν τὸν πρὸς M^s.

Glossa. 1304 b, 13. τὸν βασιλέα] ἤτοι τὸν ξέρξην. p^2.

invicem, velut divites et populus, medium autem sit nullum aut valde parvum: si enim multum excedat altera utra partium, ad manifeste valentius reliqua non vult periclitari. propter quod et qui secundum virtutem differunt, non faciunt seditionem, ut est dicere: pauci enim fiunt ad multos. universaliter quidem igitur circa omnes politias principia et caussae seditionum et
8 transmutationum hunc habent modum: movent autem politias quandoque quidem per violentiam, quandoque autem per fallaciam, per violentiam quidem aut mox a principio aut posterius cogentes. et enim fallacia duplex. quandoque quidem enim cum deceperint primo, voluntariorum transmutant politiam, deinde posterius violentia detinent involuntariorum, velut in trecentis, qui populum deceperunt dicentes regem daturum pecunias ad

7. *hunc autem habent modum* a, *hunc autem modum habent* **bk** et pr. l, *hunc modum habent* t, *habent hunc modum* Alb. ‖ 9. *quidem aut* post *mox* c, *quidem* om. pr. m (crx. rc.) ‖ 10. *cognoscentes* a ‖ cum] *co-* k ‖ 11. *deceperit* **beghlnt** et, ut videtur, pr. m (crx. t[a]), *deciperet* k ‖ 12. *violentiam* a.

ξειν πρὸς τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Λακεδαιμονίους, ψευσάμενοι (III
δὲ κατέχειν ἐπειρῶντο τὴν πολιτείαν· ὁτὲ δὲ ἐξ ἀρχῆς τε πεί-
σαντες καὶ ὕστερον πάλιν πεισθέντων ἑκόντων ἄρχουσιν αὐτῶν.
ἁπλῶς μὲν οὖν περὶ πάσας τὰς πολιτείας ἐκ τῶν
5 *εἰρημένων συμβέβηκε γίνεσθαι τὰς μεταβολάς· καθ' ἕκα-* IV
στον δ' εἶδος πολιτείας ἐκ τούτων μερίζοντας τὰ συμ-
βαίνοντα δεῖ θεωρεῖν. αἱ μὲν οὖν δημοκρατίαι μάλιστα
μεταβάλλουσι διὰ τὴν τῶν δημαγωγῶν ἀσέλγειαν· τὰ
μὲν γὰρ ἰδίᾳ συκοφαντοῦντες τοὺς τὰς οὐσίας ἔχοντας
συστρέφουσιν αὐτούς (συνάγει γὰρ καὶ τοὺς ἐχθίστους ὁ κοι-
νὸς φόβος), τὰ δὲ κοινῇ τὸ πλῆθος ἐπάγοντες. καὶ τοῦτο ἐπὶ
πολλῶν ἄν τις ἴδοι γινόμενον [οὕτως]. καὶ γὰρ ἐν Κῷ ἡ 2
δημοκρατία μετέβαλε πονηρῶν ἐγγενομένων δημαγωγῶν

15. *δὲ*] *et* Guil. ‖ *κατέχειν* post *ἐπειρῶντο* *Γ* ‖ *ὁτὲ* Ald. et pr. P[3] ‖ 16. *αὐτῶν* ante *ἑκόντων* *Γ* ‖ 18. *συμβέβηκε*, sed *υ* in ras. P[3] ‖ *γίγνεσθαι* *Π*[2] Bekk.[1] ‖ 20. *δημοκρατεῖαι* (ut videtur) pr. P[3] (crx. ead. m.) ‖ 22. *τὰς οὐσίας* post *ἔχοντας* (?) *Γ* ‖ 23. *συστρέφουσιν*] *συνάγουσιν* mg.[1] P[1] et gl. p[2], *coadunant* Guil. ‖ *αὐτούς*, ut videtur, om. *Γ* (nescio an recte) † ‖ *ἐχθίστους*] *separatissimos* Guil. ‖ 25. *ἄν τις* post *ἴδοι* *Γ* ‖ *γιγνόμενον* P[1] *Π*[2] Bekk.[1], *factum* Guil., *γενόμενον*? Susem. ‖ *οὕτω* add. *Π*[2] Ar., *οὕτως* Bekk. ‖ 26. *δημαγωγῶν γενομένων* (?) *πονηρῶν* *Γ*.

Glossa. 1304 b, 23. v. var. lect.

bellum adversus Lacedaemonios, et cum mentiti fuissent, conabantur detinere politiam: aliquando autem a principio cum persuaserint, et posterius iterum persuasis ipsis voluntariis principantur.
simpliciter quidem igitur circa omnes politias ex dictis accidit fieri transmutationes: 5. secundum unamquamque autem IV
speciem politiae ex hiis partientes accidentia oportet considerare. democratiae quidem igitur maxime transmutantur propter demagogorum impudentiam: haec quidem enim seorsum calumniantes habentes substantias coadunant (congregat enim etiam separatissimos communis timor), haec autem communiter multitudinem
inducentes. et hoc in multis videbit utique aliquis factum. et 2
enim in Co democratia transmutata fuit demagogis factis malis

1. *adversum* b́cmt Alb. ‖ 7. *pertinentes* cghklmn et rc. b, *existentes* pr. b ‖ *oportet* post *considerare* t ‖ 9. *hic* a, *ii* t Alb. ‖ 10. *ipsos* post *coadunant* add. t Alb. (fors. recte) ‖ 11. *hi* t Alb. ‖ 13. Co] *eo* abcghklmn, *Aea* Alb.

(IV) *(οἱ γὰρ γνώριμοι συνέστησαν) καὶ ἐν Ῥόδῳ μισθοφορὰν [τε γὰρ] οἱ δημαγωγοὶ ἐπόριζον, καὶ ἐκώλυον ἀποδιδόναι τὰ ὀφειλόμενα τοῖς τριηράρχοις, οἳ δὲ διὰ τὰς ἐπιφερομένας δίκας ἠναγκάσθησαν συστάντες καταλῦσαι τὸν δῆμον. κατελύθη δὲ καὶ ἐν Ἡρακλείᾳ ὁ δῆμος μετὰ τὸν ἀποικισμὸν εὐθὺς διὰ τοὺς δημαγωγούς· ἀδικούμενοι γὰρ ὑπ' αὐτῶν οἱ γνώριμοι ἐξέπιπτον, ἔπειτα ἀθροισθέντες οἱ*
3 *ἐκπίπτοντες καὶ κατελθόντες κατέλυσαν τὸν δῆμον. παραπλησίως δὲ καὶ ἡ ἐν Μεγάροις κατελύθη δημοκρατία· οἱ γὰρ δημαγωγοί, ἵνα χρήματα ἔχωσι δημεύειν, ἐξέβαλλον πολλοὺς τῶν γνωρίμων, ἕως πολλοὺς ἐποίησαν τοὺς φεύγοντας, οἳ δὲ κατιόντες ἐνίκησαν μαχόμενοι τὸν δῆμον καὶ κατέστησαν τὴν ὀλιγαρχίαν. συνέβη δὲ ταὐτὸν καὶ περὶ*

27. *συνέστησαν*] *coadunati sunt* Guil. ‖ *μισθοφορᾶν* M[s] et fort. (post 28. *δημαγωγοί?*) *Γ* ‖ 28. *τε γὰρ* om. *Π*[1] P[4.6.] L[s], *γὰρ* om. pr. P[2], suppl. corr.[3], sed *ἐν ἄλλῳ· μισθοφορὰν οἱ δημαγωγοὶ καὶ ἑξῆς* mg.[3] P[2] † ‖ 29. *τριηράρχοις*, sed *οις* in ras. P[1] ‖ *ἐπιφερομένας*] *illatas* Guil. ‖ 30. *δίκας*] *ἀδικίας Γ* (nescio an recte) † ‖ *συστάντες*] *coadunati* Guil. ‖ 31. *κατελήθη* P[4] ‖ 32. *ἀποκισμὸν* pr. P[3] (crx. in textu et in mg. ead. m.) ‖ *οἱ γὰρ γνώριμοι ἀδικούμενοι ὑπ' αὐτῶν Γ* ‖ 33. *ἀθροισθένες* P[4], *coadunati* Guil. ‖ *οἱ ἐκπίπτοντες* om. R[b], *qui secesserant* Guil., unde *οἱ ἐκπεσόντες* ci. Schneiderus ‖ 35. *ἡ* om. *Γ* ‖ 36. *ἵνα — δημεύειν* ne interpolata sint e sequentibus, haud male veretur Schmidtius ‖ *ἔχωσιν* P[4], *ἔχοιεν* ci. Goettlingius ‖ *ἐξέβαλον* P[1.2.3.] Ald. ‖ 37. *ἐποίσαν* P[4] ‖ 38. *ἐνίκησαν* post *δῆμον Γ*.

Glossa. 1304 b, 27. *μισθοφοράν* — 28. *ἐπόριζον*] *μισθοὺς ἀπαιτεῖν καὶ λαμβάνειν*. mg. p[2].

(insignes enim coadunati sunt) et in Rhodo demagogi tractare stipendia acquisierunt et prohibebant reddere quae debebantur trierarchis, hii autem propter illatas iniurias coacti sunt coadunati dissolvere demum. dissolutus est autem et in Heraclea demus post migrationem mox propter demagogos: insignes enim iniusta passi ab ipsis secesserunt, deinde coadunati qui seces-
3 serant et supervenientes dissolverunt demum. consimiliter autem et in Megaris dissoluta est democratia: demagogi enim ut pecunias haberent depopulari, eiecerunt multos insignium, donec multos facerent fugientes, hii autem descendentes oppugnantes populum vicerunt et instituerunt oligarchiam. evenit autem idem

1. *tractantes* t Alb. ‖ 3. *coacti* dēl. corr. c ‖ *coadunari* bt, *coadunatie* m, *adunari* Alb., om. a ‖ 4. *eraclea* b, *eraclia* c, *erarclia* m, *areraolea* a ‖ 5. *migratoñ* a ‖ *enim* ante *insignes* add. bcm ‖ 6. ab] *absque* bcghklmn *eis* a ‖ *sesesserunt* bch et pr. l, *sesserunt* pr. m (crx. rc.), *inesesserunt* n ‖ *sesesserant* bl et corr. c, *sessesserant* pr. c, *sesesserunt* k, *sesserant* pr. m (crx. rc.) ‖ 9. *habuerunt* a.

1305 a *Κύμην ἐπὶ τῆς δημοκρατίας ἣν κατέλυσε Θρασύμαχος.* IV *σχεδὸν δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἄν τις ἴδοι θεωρῶν τὰς μεταβολὰς τοῦτον ἐχούσας τὸν τρόπον. ὁτὲ μὲν γάρ, ἵνα χαρίζωνται, ἀδικοῦντες τοὺς γνωρίμους συνιστᾶσιν, ἢ τὰς οὐσίας ἀναδάστους ποιοῦντες ἢ τὰς προσόδους ταῖς λειτουργίαις, ὁτὲ δὲ διαβάλλοντες, ἵν' ἔχωσι δημεύειν τὰ κτήματα τῶν πλουσίων. ἐπὶ δὲ τῶν ἀρχαίων, ὅτε γένοιτο ὁ αὐτὸς δημαγωγὸς καὶ στρατηγός, εἰς τυραννίδα μετέβαλλον·* 4 *σχεδὸν γὰρ οἱ πλεῖστοι τῶν ἀρχαίων τυράννων ἐκ δημαγωγῶν γεγόνασιν. αἴτιον δὲ τοῦ τότε μὲν γίνεσθαι νῦν δὲ μή, ὅτι τότε μὲν οἱ δημαγωγοὶ ἦσαν ἐκ τῶν στρατηγούντων (οὐ γάρ πω δεινοὶ ἦσαν λέγειν), νῦν δὲ τῆς ῥητορικῆς ηὐξημένης οἱ δυνάμενοι λέγειν δημαγωγοῦσι μέν, δι' ἀπειρίαν δὲ τῶν πολεμικῶν οὐκ ἐπιτίθενται, πλὴν εἴ τί που βραχὺ γέγονε*

1305 a, 2. *ἄν τις* post *ἴδοι* *Γ* ‖ 3. *ἐχούσας* post *τρόπον* (?) *Γ* ‖ *ὁτὲ* Ald. et pr. P[3], *τότε* M[s], *τοτὲ* P[1] ‖ 4. *χαρίζονται* P[1], *dona habeant* Guil. 5. *ταῖς λειτουργίαις*] *sacrificiis* Guil. ‖ 6. *ὁτὲ* Ald. et pr. P[3] ‖ *ἵνα* M[s] ‖ 8. *μετέβαλον* P[1] Y[b] ‖ 10. *τοῦ τότε*] *τοῦτο γε* P[4] ‖ *γίγνεσθαι* *Π*[2] Bekk.[1] 12. *δεινοὶ* post *ἦσαν* *Γ* ‖ *ηὐξαμένης* M[s] ‖ 13. *δημαγωγοὺς* M[s] ‖ *μὲν* om. *Γ* † ‖ 14. *πολέμων* M[s], *πολιτικῶν* Ar. ‖ *εἴ*] *ἓν* M[s] ‖ *τι* P[1] et post *πού* *Γ* et post *βραχύ* *Π*[2] Bekk. ‖ *γέγονε*] *fiat* (?) Guil.

et circa Cymam in democratia, quam dissolvit Thrasymachus. fere autem et in aliis videbit utique aliquis considerans transmutationes hoc modo se habentes. quandoque quidem enim ut dona habeant, iniusta facientes insignes coadunant, vel substantias aeque partiales facientes vel reditus sacrificiis, quandoque autem criminantes, ut habeant depopulari possessiones divitum. in antiquis autem, quando erat idem demagogus et dux 4 exercitus, in tyrannidem fiebat transmutatio: fere enim plurimi antiquorum tyrannorum ex demagogis facti sunt. caussa autem, quare tunc quidem fiebat, nunc autem non, quia tunc quidem demagogi erant ex militaribus (nondum enim erant diserti loqui), nunc autem rhetorica augmentata qui possunt loqui fiunt demagogi, propter inexperientiam autem bellicorum non superponun-

1. *kimam* **abchklmn**, *kiña* **g**, *Cumam* **t** Alb. ‖ *trasimacus* **a**, *chassimacus* **b**, *thasymacus* **cm**, *Thrasimacus* **t** (crx. t[a]) ‖ 2. *considerans* om. Alb. ‖ 6. *depelari* pr. **m**, *depellari* rc. **m** ‖ 7. *idem* post *demagogus* **a** ‖ 10. *nunc* pr. **m** (crx. rc.) ‖ *tunc* — *quia* om. **c** ‖ uunc] *tunc* pr. **b** (crx. in textu et in mg. rc.) ‖ quia] *quare* pr. **b** (crx. rc.) ‖ 11. *militantibus* **bcghklmnt** Alb. ‖ *deserti* **a** ‖ 12. *rethorica* **h**, *rectorica* **bcgklm**, *tectoria* **n** ‖ *augmenta* **cgh** et pr. **bklm** (crx. rc.), *augumentata* **t**.

(IV)

5 τοιοῦτον. ἐγίνοντο δὲ τυραννίδες πρότερον μᾶλλον ἢ νῦν καὶ διὰ τὸ μεγάλας ἀρχὰς ἐγχειρίζεσθαί τισιν, ὥσπερ ἐν Μιλήτῳ ἐκ τῆς πρυτανείας (πολλῶν γὰρ ἦν καὶ μεγάλων κύριος ὁ πρύτανις). ἔτι δὲ διὰ τὸ μὴ μεγάλας εἶναι τότε τὰς πόλεις, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἀγρῶν οἰκεῖν τὸν δῆμον ἄσχολον ὄντα πρὸς τοῖς ἔργοις, οἱ προστάται τοῦ δήμου, ὅτε πολεμικοὶ γένοιντο, τυραννίδι ἐπετίθεντο. πάντες δὲ τοῦτο ἔδρων ὑπὸ τοῦ δήμου πιστευθέντες, ἡ δὲ πίστις ἦν ἡ ἀπέχθεια ἡ πρὸς τοὺς πλουσίους, οἷον Ἀθήνησί τε Πεισίστρατος στασιάσας πρὸς τοὺς πεδιακούς, καὶ Θεαγένης ἐν Μεγάροις τῶν εὐπόρων τὰ κτήνη ἀποσφάξας, λαβὼν παρὰ τὸν ποταμὸν ἐπινέμοντας, καὶ Διονύσιος κατηγορῶν Δαφναίου καὶ τῶν πλουσίων ἠξιώθη τῆς τυραννίδος, διὰ τὴν ἔχθραν

6 πιστευθεὶς ὡς δημοτικὸς ὤν. μεταβάλλουσι δὲ καὶ ἐκ τῆς πατρίας δημοκρατίας εἰς τὴν νεωτάτην· ὅπου γὰρ αἱρεταὶ

15. *ἐγίνοντο* — 18. *πρύτανις* post 28. *ὤν* traicienda esse non male ci. Amdohrius, unus ex auditoribus meis ‖ *ἐγίγνοντο* Π[2] Bekk.[1] ‖ 17. *ἦν* post *μεγάλων* (?) Γ ‖ 19. *τὸν ἀγρὸν* M[s] et pr. P[1] (em. corr.[1]) ‖ 21. *ὅτι* M[s] ‖ *τυραννίσι* M[s] ‖ 22. *ὑπὸ τοῦ δήμου* post *πιστευθέντες* Γ ‖ 23. *ἀπέχθεισα* P[4] ‖ 24. *ἐστασίασε* (?) Γ † ‖ 26. *ἐπινέμοντα* Alb. ‖ 27. *ἠξιώθη* P[4] ‖ 29. *πατρίδος* P[1] ‖ *νεανικωτάτην* ci. Camerarius ‖ *αἱρῆται* P[4].

5 tur, nisi alicubi aliquid breve fiat tale. fiebant autem tyrannides prius magis quam nunc, et quia magni principatus committebantur aliquibus, sicut in Mileto ex prytania (multorum enim et magnorum erat dominus prytanis). adhuc autem quia non magnae erant tunc civitates, sed in agris habitabat populus occupatus existens operibus, optimates populi, quando bellicosi erant, tyrannide praeferebantur. omnes autem hoc faciebant crediti a vulgo, persuasio autem erat inimicitia ad divites, velut Athenis Pisistratus seditionem movit adversus pediacos et Theagenes in Megaris divitum pecora occidens, capiens iuxta fluvium pascentes, et Dionysius accusans Daphnaeum et divites dignificatus est tyrannide propter inimicitiam creditus tamquam

6 popularis existens. transmutantur autem et ex patria democratia in maxime novam: ubi enim eligibiles quidem principatus, non

1. *alicui* a ‖ fiat] restitue: *fiebat* ‖ 3. *pritannia* aboghlmn, *praecamīa* k, *prytannea* t ‖ *multos* a ‖ 4. *pritannis* abcghklmn, *prytannus* t, *Prytanes* t[a] ‖ 5. *tunc* om. am ‖ *populi* om. b ‖ 10. *iusta* at (crx. t[a]) ‖ 11. *pascentia* Alb. ‖ *dafueum* a, *dafucum* b, *dafnen* m ‖ 13. et] *ut* b, *ex* pr. a (crx. rc.).

μὲν αἱ ἀρχαί, μὴ ἀπὸ τιμημάτων δέ, αἱρεῖται δὲ ὁ δῆμος, (IV *δημαγωγοῦντες οἱ σπουδαρχιῶντες εἰς τοῦτο καθιστᾶσιν ὡς κύριον εἶναι τὸν δῆμον καὶ τῶν νόμων. ἄκος δὲ τοῦ [ἢ] μὴ γίνεσθαι ἢ τοῦ γίνεσθαι ἧττον τὸ τὰς φυλὰς φέρειν τοὺς ἄρχοντας, ἀλλὰ μὴ πάντα τὸν δῆμον.*

τῶν μὲν οὖν δημοκρατιῶν αἱ μεταβολαὶ γίνονται πά-
6 *σαι σχεδὸν διὰ ταύτας τὰς αἰτίας· αἱ δ' ὀλιγαρχίαι με-* V
ταβάλλουσι διὰ δύο μάλιστα τρόπους τοὺς φανερωτάτους. ἕνα μὲν ἐὰν ἀδικῶσι τὸ πλῆθος, πᾶς γὰρ ἱκανὸς γίνεται προστάτης, μάλιστα δ' ὅταν ἐξ αὐτῆς συμβῇ τῆς ὀλιγαρχίας γίνεσθαι τὸν ἡγεμόνα, καθάπερ ἐν Νάξῳ Λύγδαμις, ὃς καὶ ἐτυράννησεν ὕστερον τῶν

30. *μὴ — δέ* post *δῆμος* tri. Thurotus, secludenda esse ci. Susem. *ἀποτιμημάτων* Mˢ ‖ *δὲ* ante *ἀπὸ* (?) *Γ* ‖ 32. *τὸν δῆμον εἶναι κύριον Γ καὶ* om. *Γ* † ‖ *ἢ* add. *Π*[2] Bekk. ‖ 33. *μὴ γίγνεσθαι* P[4] ‖ *γίνεσθαι* post *ἧττον Γ* ‖ 35. *δημοκρατικῶν* P[4] ‖ *γίνονται* post 36. *σχεδὸν Γ*, *γίγνονται Π*[2] Bekk.[1] ‖ 37. *διὰ δύο* post *μάλιστα Γ* ‖ 38. *ἕν* sequente ras. unius litterae P[4] ‖ *προστάτης γίνεται ἱκανός* vel *ἱκανὸς γίνεσθαι προστάτης* ci. Coraes ‖ 39. *δὲ* Mˢ ‖ *συμβῇ* post 40. *τῆς ὀλιγαρχίας* (?) *Γ* ‖ 40. *γίγνεσθαι* P[4] ‖ *καθάπρ* P[4] ‖ 41. *Νάξῳ*] *ναξύλω Γ*, *ἀξύλω* Mˢ † ‖ *λύδαμις*, ut videtur, *Γ* ‖ *ἐτυράννησε* aut *ἐτυράννευσε* post *ὕστερον Γ*, *ἐτυράννευσεν* Mˢ.

Glossa. 1305 a, 32. *ἄκος* — 34. *δῆμον*] *τὸ ἑκάστην φυλὴν φέρειν ἀφ' ἑαυτῆς τὸν οἰκεῖον ἄρχοντα οὐκ ἂν ποιήσῃ* (sic!) *τινὰ κόλακα τῆς πόλεως· εἰ δ' ἔσται τοῦτο, ἐκείνης ἂν τῆς αἱρουμένης μόνης οὐ κόλα....* mg.[3] P[2].

autem ab honorabilitatibus, eligit autem populus, demagogi, qui student principari, ad hoc insistunt, ut populus sit dominus legum. remedium autem, ut non fiat vel ut minus fiat, tribus ferre principes, sed non omnem populum.

democratiarum quidem igitur transmutationes omnes fere fiunt propter has caussas: 6. oligarchiae autem transmutantur V
maxime propter duos modos manifestissimos. unum quidem, si iniusta agant in multitudinem, omnis enim sufficiens fit praeses, maxime autem quando ex ipsa oligarchia acciderit fieri praesidem, sicut in Naxylo Lydamis, qui et posterius tyrannizavit

1. *ab* om. pr. b (suppl. rc.) ‖ *elegit* bchkmt (crx. t[a]) ‖ 3. *vel — fiat* om. m ‖ minus] *non nimis* h ‖ *fiant* Alb. ‖ 4. *fere* eghk Alb. et pr. bm (crx. rc. m et mg. rc. b) et, ut videtur, pr. l, *fieri* rc. l ‖ *princeps* pr. m (crx. rc.) ‖ 8. *sufficiens* post *fit* rc. m, post *praeses* t, om. beghkln Alb. et pr. m ‖ 9. *accidit* bt Alb. ‖ 10. *naxilo* abkm, *alycylo* g, *Naxo* tt[x] Alb. ‖ *lydamus* b, *lydanus* on, *lidamis* k, *lidamus* in corr. rc. l, *Lygdamis* Alb., *Lygdamus* t, *Ligdamus* t[c].

(V)

2 *Ναξίων· ἔχει δὲ καὶ ἡ ἐξ ἄλλων ἀρχὴ στάσεως διαφορᾶς.* 1305 b *ὁτὲ μὲν γὰρ ἐξ αὐτῶν τῶν εὐπόρων, οὐκ [τῶν] ὄντων δ' ἐν ταῖς ἀρχαῖς, γίνεται κατάλυσις, ὅταν ὀλίγοι σφόδρα ὦσιν οἱ ἐν ταῖς τιμαῖς (οἷον ἐν Μασσαλίᾳ καὶ ἐν Ἴστρῳ καὶ ἐν Ἡρακλείᾳ καὶ ἐν ἄλλαις πόλεσι συμβέβηκεν· οἱ γὰρ μὴ μετέχοντες τῶν ἀρχῶν ἐκίνουν, ἕως μετέλαβον οἱ πρεσβύτεροι πρότερον τῶν ἀδελφῶν, ὕστερον δὲ οἱ νεώτεροι πάλιν· οὐ γὰρ ἄρχουσιν ἐνιαχοῦ μὲν ἅμα πατήρ τε καὶ υἱός, ἐνιαχοῦ δὲ ὁ πρεσβύτερος καὶ ὁ νεώτερος ἀδελφός· καὶ ἐν Κῷ μὲν πολιτικωτέρα ἐγένετο ἡ ὀλιγαρχία, ἐν Ἴστρῳ δ' εἰς δῆμον ἀπετελεύτησεν, ἐν Ἡρακλείᾳ δ' ἐξ*

1305 b, 1. *Ναξίων* ** Conringius, *ἐξιῶν* M^s, *ἀξίων* P^4, *ναξύλων*, ut videtur, *Γ* † ‖ *ἄλλων*] *αὐτῶν* mg. Bas.^3, *αὐτῶν* Nickesius, *ἀλλήλων* Spengelius ‖ *ἀρχὴν — διαφορά* Spengelius, recte, nisi Conringium sequi malis ‖ 2. *ὀτὲ* pr. P^3 ‖ *οὐκ Γ, οὐ τῶν Π* Bekk. ‖ 3. *γίγνεται Π^2* Bekk. ‖ 4. *μασαλία Γ* M^s † ‖ 5. *ὕστρῳ* (ut videtur) pr. P^3 (crx. ead. m.) ‖ *ἡ* ante *ἐν Ἡρακλείᾳ* add. M^s ‖ 6. *ἐκένουν Γ* M^s † ‖ *μετέβαλον* aut *μετέβαλλον Γ*, *μετέβαλον* pr. P^1 (crx. mg. p^1), *μετέβαλλον* M^s V^b † ‖ 7. *πρεσβύτερον* corr.^1 P^2 ‖ *πρότερον* om. pr. P^2 (suppl. corr.^1) ‖ *δ' Π^2* Bekk. ‖ 8. *πάλιν* in ras. P^3 ‖ 9. *ὁ νεώτερος καὶ ὁ πρεσβύτερος* P^1 ‖ 10. *ἐν Κῷ*] *ἔνθα Π* Ar. Bekk. ‖ *ἡ* om. P^4 V^b W^b L^s Ald. Bekk.^2 ‖ 11. *ἵστρῳ*, sed *ἵ* in ras. P^1 ‖ *δὲ* P^1 ‖ *ἀπετελεύτησεν*] *remissa fuit* Guil.

Glossa. 1305 b, 6. *οἱ — 10. ἀδελφός*] *δείκνυσι πῶς ἐστασίαζον· οἱ πρεσβύτεροι φησὶ πρότερον τῶν νεωτέρων ἦρχον καὶ πατέρες υἱῶν καὶ οὐχ ἅμα, διὸ καὶ οἱ μὴ ἄρχοντες ....* mg.^3 P^2.

2 super Naxylos: habet autem et qui ex aliis principatus seditionis differentias. quandoque quidem enim ex ipsis divitibus, non existentibus autem in principatibus fit dissolutio, quando pauci valde fuerint qui in honoribus (velut in Masalia et in Istro et in Heraclea et in aliis civitatibus accidit: qui enim non participabant principatibus evacuabant, donec transmutarent seniores prius fratrum, posterius autem minores iterum: non enim principantur alicubi quidem simul pater et filius, alicubi autem senior et iunior frater: et in Co quidem magis politica facta fuit oligarchia, in Istro autem ad demum remissa fuit, in

1. *naxilos* **ahl**, *naxyles* **b**, *naxillos* **gk**, *Naxios* **t** Alb., *Naxeos* **t**^c ‖ 2. *differentias* om. pr. **b** (suppl. mg. rc.^3) ‖ 4. *masana* **g**, *Massalia* **t** Alb. ‖ 5. *in* ante *aliis* om. **a** ‖ *multis* post *aliis* add. Alb. ‖ 6. *participant* **b** ‖ *principalibus* pr. **b** (crx. rc.) ‖ *transmutarent* post 7. *seniores* Alb. ‖ 7. fratrum] *factum* **cghklnt** Alb. et pr. **bm** (crx. mg. rc. **b**) ‖ *iterum* om. Alb. ‖ 8. *alicui* **a** ‖ *quidem* om. Alb. ‖ *alicui autem* **a**, *et alicubi* Alb. ‖ 9. *in cho* **bghklm**, *in tho* **acs**, *in eo* **t**^a, *nico* **n** Alb. ‖ *policia* **c** et pr. **m** (crx rc.) ‖ 10. *facta* post *fuit* **a** ‖ *isto* **a**.

ἐλαττόνων εἰς ἑξακοσίους ἦλθεν· μετέβαλε δὲ καὶ ἐν Κνίδῳ 3
ἡ ὀλιγαρχία στασιασάντων τῶν γνωρίμων αὐτῶν πρὸς αὑτοὺς διὰ τὸ ὀλίγους μετέχειν καὶ καθάπερ εἴρηται, εἰ πατήρ, υἱὸν μὴ μετέχειν, μηδ' εἰ πλείους ἀδελφοί, ἀλλ' ἢ τὸν πρεσβύτατον, ἐπιλαβόμενος γὰρ στασιαζόντων ὁ δῆμος, καὶ λαβὼν προστάτην ἐκ τῶν γνωρίμων, ἐπιθέμενος ἐκράτησεν. ἀσθενὲς γὰρ τὸ στασιάζον· καὶ ἐν Ἐρυθραῖς δὲ ἐπὶ τῆς 4
τῶν Βασιλιδῶν ὀλιγαρχίας ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις, καίπερ καλῶς ἐπιμελομένων τῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ, ὅμως διὰ τὸ ὑπ' ὀλίγων ἄρχεσθαι ἀγανακτῶν ὁ δῆμος μετέβαλε τὴν πολιτείαν)· κινοῦνται δ' αἱ ὀλιγαρχίαι ἐξ αὑτῶν καὶ

12. *ἑξακουσίους* M[s] Bekk.[1] et pr. P[3] ‖ 13. *αὐτῶν τῶν γνωρίμων στασιασάντων* Γ ‖ *αὐτούς* Γ P[1] V[b] Ald., *αὑτοὺς* M[s] P[2.3.4.] R[b] ‖ 15. *μὴ δ'* P[1] ‖ 16. *ἐπιλαβόμενος*] *insurgens* Guil. ‖ *στασιαζόντων* post *ὁ δῆμος* Γ 17. *ἐπιθέμενος*] *invalescens* Guil., cf. IV, 6. 1293 a, 26. *ἐπιτείνωσι*, ubi vertit: „*invaluerint*" ‖ 18. *καὶ* — 22. *πολιτείαν*] non idoneum hoc exemplum attulit Aristoteles, si revera ipse attulit, nam non *ἐξ ἀλλήλων* vel *ἐξ αὑτῶν* haec erat *ἀρχὴ στάσεως* vel *διαφορὰ* ‖ *ῥύθραις* Γ M[s] † ‖ *τῆς* om. M[s] ‖ 19. *Βασιλιδῶν* Camerarius, *βασιλίδων* Γ Π Ar., *Βασιλειδῶν* ci. Goettlingius ‖ *ὀλιγαρχίας* ante *τῶν* (?) Γ ‖ 20. *ἐπιμελουμένων* M[s] Ald. 21. *ὑπὸ* P[1.] ‖ *ἐξαγανακτῶν* M[s] ‖ 22. *δὲ* M[s] ‖ *ἐξ αὐτῶν* post *καὶ* transponenda aut *τε* post haec verba inserendum esse e Lambini et Victori conversionibus male ci. Sylburgius ‖ *αὑτῶν* P[1] Alb., *αὐτῶν* Γ Π[2], *αυτῶν* M[s].

GLOSSA. 1305 b, 14 sq. *ἐπιτρέποι* mg. p[1]: quid hoc sibi velit nescio.

Heraclea autem ex paucioribus ad sexcentos venit: transmutata 3
autem fuit et in Cnido oligarchia ipsis insignibus seditionem facientibus ad se ipsos propter paucos participare et, sicut dictum est, si pater, filium non participare, neque, si plures fratres, sed aut senissimum, insurgens enim populus seditionem agentibus et accipiens praesidem ex insignibus invalescens obtinuit, debile enim quod seditione divisum: et in Rythris 4
autem in oligarchia reginarum in antiquis temporibus, quamvis bene curam habentibus hiis qui in politia, tamen propter a paucis regi indignatus populus transmutavit politiam): moventur autem oligarchiae ex ipsis et propter contentionem demagogizantium.

2. *enido* bghlm, *eindo* a, *eundo* c, *emdo* n ‖ *seditionem* om. a ‖ 3. *propter* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ 4. *participes* a, *participarre* m ‖ 7. *tythres* al, *rythtes* b, *rythres* c, *rytres* g, *rithres* h, *thichies* k, *rychres* m, *richres* n, *Erythres* t Alb. ‖ 8. *autem* om. Alb. ‖ 9. *bene* post *curam* Alb. *in* om. bcghklmn ‖ a paucis regi] *hoc quod pauci erant et debiles* Alb. 11. *se* ante *ipsis* add. Alb. ‖ *demogarizancium* pr. b, *demogagizancium* rc. b, *demogogizantium* c.

(V)

5 διὰ φιλονεικίαν δημαγωγούντων. ἡ δημαγωγία δὲ διττή. ἣ μὲν ἐν αὐτοῖς τοῖς ὀλίγοις (ἐγγίνεται γὰρ δημαγωγὸς κἂν πάνυ ὀλίγοι ὦσιν, οἷον ἐν τοῖς τριάκοντα Ἀθήνησιν οἱ περὶ Χαρικλέα ἴσχυσαν τοὺς τριάκοντα δημαγωγοῦντες, καὶ ἐν τοῖς τετρακοσίοις οἱ περὶ Φρύνιχον τὸν αὐτὸν τρόπον)· ἣ ὅταν τὸν ὄχλον δημαγωγῶσιν οἱ ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ ὄντες, οἷον ἐν Λαρίσῃ οἱ πολιτοφύλακες διὰ τὸ αἱρεῖσθαι αὐτοὺς τὸν ὄχλον ἐδημαγώγουν, καὶ ἐν ὅσαις ὀλιγαρχίαις οὐχ οὗτοι αἱροῦνται τὰς ἀρχὰς ἐξ ὧν οἱ ἄρχοντές εἰσιν, ἀλλ' αἱ μὲν ἀρχαὶ ἐκ τιμημάτων μεγάλων εἰσὶν ἢ ἑταιριῶν, αἱροῦνται δ' οἱ ὁπλῖται ἢ ὁ δῆμος, ὅπερ ἐν Ἀβύδῳ συνέβαινεν, καὶ ὅπου τὰ δικαστήρια μὴ ἐκ τοῦ πολιτεύματος εἰσίν (δημαγω-

23. *φιλονεικίαν*, sed *εικί* in ras. P^{3}, *φιλονεικείαν* P^{4} ‖ *ἡ δημαγωγία δὲ*] *est autem demagogia* Guil. ‖ 24. *ἣ* om. $P^{2.3.}$ R^{b} V^{b} ‖ *λόγοις* $P^{4.6.}$ R^{b} (sed L^{s} habet *ὀλίγοις*) † ‖ *ἐγγίγνεται* $P^{2.3.4.}$ ‖ 25. *πάνυ*] *πάμπαν* (ut videtur) *Γ* ‖ *ἀλήνησιν Γ*, *ἀλκύησιν* M^{s} † ‖ 26. *ἴσχησαν*, sed *η* in ras. P^{4}, *habuerunt* (?) Guil. † ‖ 27. *τριακοσίοις* $Π^{1}$ † ‖ 28. *ἣ*] *ἡ* ⟨*δὲ*⟩ Bas.[3], *ἣ* ⟨*δ'*⟩ Spengelius (fors. recte), *εἴη* Scaliger ‖ 29. *λαρίσσῃ* (et sic semper) *Γ Π* Ar. Bekk.[1], *ι* in corr. M^{s} ‖ *αἱρῆσθαι* M^{s} ‖ 32. *ἑταιρειῶν* pr. M^{s} $P^{1.3.}$ (in P^{1} certe *ι* in ras. est), *in societatibus* Guil. ‖ 33. *πολῖται* R^{b} Ar. ‖ 34. *πολιτεύματός* Ald. Bekk.[1] ‖ *εἰσὶ* M^{s}, *εἰσι* P^{1}, *ἐστὶ* $P^{2.3.4.}$ R^{b} V^{b}, *ἐστι* Ald., *ἐστιν* Bekk.[1], *ἐστίν* Bekk.[2]: v. quae adnotavi ad VI, 8. 1321 b, 21.

5 est autem demagogia duplex. haec quidem inter ipsos paucos (infit enim demagogus et, si omnino pauci sint, velut in triginta Alenesibus qui circa Chariclea habuerunt triginta demagogizantes et in trecentis qui circa Phrynichum eodem modo): aut quando turbam demagogizant qui in oligarchia sunt, velut in Larissa civium custodes propter eligere ipsos vulgum demagogizabant, et in quibuscunque oligarchiis non isti eligunt principatus, ex quibus principes sunt, sed principatus quidem ex honorabilitatibus magnis sunt aut in societatibus, eligunt autem qui ad arma vel populus, quod quidem in Abydo accidit, et ubi praetoria non ex politeumate sunt (demagogizantes enim

1. *demogogia* **bcghkm** et pr. **l** ‖ *dupliciter* **t** Alb. ‖ inter — paucos] *enim inter paucos ipsos* **a** ‖ 2. *iis* ante *et* add. rc. **b** ‖ 3. *alenisibus* **bchl** et pr. **m**, *aleñsibus* rc. **m**, *halenisibus* **g**, *aleuntibus* **k**, *alemsibus* **n**, *Aθensibus* Alb., *Athenis* tt^{ac} ‖ *chanclea* **c**, *kariclea* **m** ‖ habuerunt] *valuerunt?* ‖ 4. *circa* om. **a** ‖ *frynichum* **m**, *frynicum* **b**, *frinichum* **c**, *sunithum* **a** ‖ 5. aut] *et* ante *eodem* Alb. ‖ *illi qui sunt in oligarchia demagogizant turbam* Alb. ‖ 6. propter — vulgum] *quod vulgus eligit* Alb. ‖ *demagogizabant* om. Alb. ‖ 7. *non* post *isti* Alb. ‖ 9. *sunt* ante 8. *ex* Alb., post *aut* **a** ‖ aut — 10. arma] *a societatibus et eligunt* Alb. ‖ aut] *ac* **bcghkmnt**, *āt* (= *autem?*) **l** ‖ 10. quod quidem] *quidem* **a**, *sicut* Alb. ‖ in Abydo] *ab ydo* **a** ‖ *accidit* ante *in* Alb. 11. *sunt* ante *ex* Alb., *sint* **bgklmnt** ‖ enim] *autem* **bt** Alb.

γοῦντες γὰρ πρὸς τὰς κρίσεις μεταβάλλουσι τὴν πολιτείαν, (V)
ὅπερ καὶ ἐν Ἡρακλείᾳ ἐγένετο τῇ ἐν τῷ Πόντῳ), ἔτι δ' 6
ὅταν ἔνιοι εἰς ἐλάττους ἕλκωσι τὴν ὀλιγαρχίαν (οἱ γὰρ τὸ
ἴσον ζητοῦντες ἀναγκάζονται βοηθὸν ἐπαγαγέσθαι τὸν δῆ-
μον), γίνονται δὲ μεταβολαὶ τῆς ὀλιγαρχίας καὶ ὅταν
ἀναλώσωσι τὰ ἴδια ζῶντες ἀσελγῶς (καὶ γὰρ οἱ τοιοῦτοι
καινοτομεῖν ζητοῦσι, καὶ ἢ τυραννίδι ἐπιτίθενται αὐτοὶ ἢ
1306 a *κατασκευάζουσιν ἕτερον, ὥσπερ Ἱππαρῖνος Διονύσιον ἐν Συ-*
ρακούσαις, καὶ ἐν Ἀμφιπόλει, ᾧ ὄνομα ἦν Κλεότιμος, τοὺς
ἐποίκους τῶν Χαλκιδέων ἤγαγε, καὶ ἐλθόντων διεστασίασεν
αὐτοὺς πρὸς τοὺς εὐπόρους, καὶ ἐν Αἰγίνῃ ὁ τὴν πρᾶξιν τὴν
πρὸς Χάρητα πράξας ἐνεχείρησε μεταβαλεῖν τὴν πολι-

36. *ἐγένετο* post *Πόντῳ* (?) *Γ* ‖ *τῷ Πόντῳ*] *τόπῳ* M[s] ‖ *τῷ* om. P[4] V[b] : *πόντῳ* in ras. P[3] ‖ 37. *τὸ ἴσον* post 38. *ζητοῦντες Γ* ‖ 38. *βοηθὸν* post *δῆμον Γ* ‖ *ἐπάγεσθαι* Coraes ‖ 39. *γίγνονται Π*[2] Bekk.[1] ‖ 40. *ἀσελγῶς* in mg. P[4] ‖ 41. *εὐθὺς* post *καὶ* add. mg. P[4], id quod errore factum est, inserendum enim erat vocabulum potius post 1306 a, 6. *οὖν* ‖ *ἢ* ante *τυραννίδι* om. P[4] R[b] ‖ *ἐπιτίθενται*] *praeferuntur* Guil.

1306 a, 3. *ἀποίκους* Coraes, ut legitur c. 3. 1303 b, 3, et reapse utroque loco aut cum eo *ἀποίκους* aut cum Spengelio *ἐποίκους* scribendum esse videtur ‖ *τῶν*] *τοὺς Π*[2] Bekk. ‖ *ἤγαγε* P[4] ‖ 5. *ἐνεχυρίασε* M[s].

adversus iudicia transmutant politiam, quod quidem et in Heraclea quae in Ponto factum fuit), adhuc autem quando aliqui 6
ad pauciores trahunt oligarchiam (qui enim quaerunt quod aequale, coguntur inducere populum adiutorem), fiunt autem transmutationes oligarchiae et, cum consumpserint propria viventes impudice (et enim qui tales innovare quaerunt et aut tyrannide praeferuntur ipsi aut disponunt alium, sicut Hipparinus Dionysium in Syracusis, et in Amphipoli cui nomen erat Cleotimus advenas Chalcideorum induxit et, cum venissent, seditiose movit ipsos adversus divites, et in Aegina qui actionem ad Charetam egit, conatus est transmutare politiam pro-

1. *et* om. Alb. ‖ 2. *pontho* a ‖ fuit] *est* Alb. ‖ 3. qui] *que* a ‖ 4. *aductorem* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ 5. *consumpserit* bghklmnt, *consumpserunt* Alb. ‖ 6. *que* pr. b (crx. rc.) ‖ *innovare* post *quaerunt* Alb. ‖ 7. *ipparinus* bcm, *iparinus* a ‖ 8. in Amphipoli] *amphypoli* a, *imamfipoli* c et pr. m, *inafipoli* corr. m, *immifipoli* b ‖ 9. *cleotinus* bghlmn, *cleotenus* gk ‖ *kalkideorum* a, *calcideorum* bm, *calchideorum* c ‖ 10. ipsos] *cum ipsis* Alb. 11. *caceram* b, *chaceram* cghlmn, *chateram* k.

(V)

7 τείαν διὰ τοιαύτην αἰτίαν· ὁτὲ μὲν οὖν εὐθὺς ἐπιχειροῦσι κινεῖν τι, ὁτὲ δὲ κλέπτουσι τὰ κοινά, ὅθεν πρὸς αὐτοὺς στασιάζουσιν ἢ οὗτοι ἢ οἱ πρὸς τούτους μαχόμενοι κλέπτοντας, ὅπερ ἐν Ἀπολλωνίᾳ συνέβη τῇ ἐν τῷ Πόντῳ). [ὁμονοοῦσα δὲ ὀλιγαρχία οὐκ εὐδιάφθορος ἐξ αὑτῆς. σημεῖον δὲ ἡ ἐν Φαρσάλῳ πολιτεία· ἐκεῖνοι γὰρ ὀλίγοι ὄντες πολλῶν κύριοί εἰσι

8 διὰ τὸ χρῆσθαι σφίσιν αὐτοῖς καλῶς. καταλύονται δὲ καὶ ὅταν ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ ἑτέραν ὀλιγαρχίαν ἐμποιῶσιν, τοῦτο δ' ἐστὶν ὅταν τοῦ παντὸς πολιτεύματος ὀλίγου ὄντος τῶν μεγίστων ἀρχῶν μὴ μετέχωσιν οἱ ὀλίγοι πάντες, ὅπερ ἐν Ἤλιδι συνέβη ποτέ (τῆς πολιτείας γὰρ δι' ὀλίγων οὔσης τῶν γερόντων ὀλίγοι πάμπαν ἐγίνοντο διὰ τὸ ἀιδίους εἶναι ἐνενήκοντα ὄντας, τὴν δ' αἵρεσιν δυναστευτικὴν εἶναι καὶ

6. ὁτὲ Ald. et pr. P[3] ‖ εὐθὺς om. *Π*[2] Ar. Bekk., de P[4] tamen v. quae animadverti ad 1305 b, 41 ‖ ἐπιχειροῦσι] v. var. lect. Lat. ‖ κινεῖν post 7. τι *Π*[2] Bekk. ‖ 7. τί P[1] ‖ αὑτοὺς Lambinus et Victorius in translationibus, αὐτοὺς *Γ Π* Ar. Bekk. ‖ 8. οἱ om. M[s] V[b] ‖ πρὸς τούτους post μαχόμενοι (?) *Γ* ‖ μοχόμενοι P[4] ‖ κλέπτοντας c. lin. P[5], κλέπτοντες R[b] V[b], secl. Lambinus (nescio an recte) ‖ ἐν Ἀπολλωνίᾳ post 9. συνέβη (?) *Γ* ‖ 9. τῷ] τῇ M[s], om. P[5] ‖ ὁμοοῦσα pr. P[4] ‖ 10. εὐδιάφορος P[5] ‖ αὐτῆς *Γ* P[1.5.], αὐτῆς M[s] *Π*[2] ‖ 11. ⟨τῶν⟩ πολλῶν ci. Lambinus ‖ κύριοι P[1], κύριον P[4] ‖ εἰσὶ P[1.4.] ‖ 12. αὐτοῖς P[1] ‖ 16. ἤλιδι P[1.2.3.4.] V[b], ἴλιδι R[b] ‖ 17. ἐγίνοντο, sed ι in ras. P[1] ‖ 18. ἐννενήκοντα P[2.3.5.], sed ἐνν in ras. P[3] ‖ δ'] *et* Guil. ‖ δικαστευτικὴν vel δικαστικὴν ci. Schneiderus, δυναστικὴν ci. Coraes ‖ καὶ ⟨οὐχ⟩ ci. Coraes, prb. Saup-

Glossa. 1306 a, 8. οὗτοι] δηλονότι οἱ ὀλιγαρχοῦντες. p[2].

7 pter talem caussam: quandoque quidem igitur mox conantur movere aliquid, quandoque autem furantur communia, unde ad ipsos seditiones agunt aut isti aut qui pugnant adversus istos fures, quod quidem accidit in Apollonia ea quae in Ponto). concors autem oligarchia non facile corruptibilis ex se ipsa. signum autem quae in Pharsalo politia: illi enim pauci existen-

8 tes multorum domini sunt, quia utuntur se ipsis bene. dissolvuntur autem et, quando in oligarchia alteram oligarchiam inducunt, hoc autem est, quando toto politeumate pauco existente maximis principatibus non participant qui pauci omnes, quod quidem in Elide accidit aliquando (politia enim per paucos existente senum pauci omnino fiebant propter perpetuos esse nonaginta existentes et propter electionem potestativam esse et

1. *igitur* om. Alb. ‖ *conatur* codices ‖ 2. communia] *omnia* a ‖ 4. *in* om. a ‖ *apolonia* a, *appolonia* bcm, *Appollonia* Alb. ‖ 5. *facilis* pr. m (erx. rc.) ‖ 10. *non participant* post *omnes* Alb. ‖ 12. *esse* om. Alb.

(Υ)

ὁμοίαν τῇ τῶν ἐν Λακεδαίμονι γερόντων). γίνεται δὲ με- 9
ταβολὴ τῶν ὀλιγαρχιῶν καὶ ἐν πολέμῳ καὶ ἐν εἰρήνῃ. ἐν μὲν πολέμῳ διὰ τὴν πρὸς τὸν δῆμον ἀπιστίαν στρατιώταις ἀναγκαζομένων χρῆσθαι (ᾧ γὰρ ἂν ἐγχειρίσωσιν, οὗτος πολλάκις γίνεται τύραννος, ὥσπερ ἐν Κορίνθῳ Τιμοφάνης· ἂν δὲ πλείους, οὗτοι αὑτοῖς περιποιοῦνται δυναστείαν), ὁτὲ δὲ ταῦτα δεδιότες μεταδιδόασι τῷ πλήθει τῆς πολιτείας διὰ τὸ ἀναγκάζεσθαι τῷ δήμῳ χρῆσθαι· ἐν δὲ τῇ εἰρήνῃ διὰ τὴν ἀπιστίαν τὴν πρὸς ἀλλήλους ἐγχειρίζουσι τὴν φυλακὴν στρατιώταις καὶ ἄρχοντι μεσιδίῳ, ὃς ἐνίοτε γίνεται κύριος ἀμφοτέρων, ὅπερ συνέβη ἐν Λαρίσῃ ἐπὶ τῆς τῶν Ἀλευαδῶν ἀρχῆς τῶν περὶ Σῖμον καὶ ἐν

pius (Epist. crit. ad God. Herm. p. 147 sq.) ‖ 19. *λακεδαίμοσι* M[s] ‖ *γίνεται* — 31. *Ἰφιάδου*] v. Addenda ‖ *γίγνεται* P[5] *Π*[2] Bekk.[1] ‖ 20. *ὀλιγαρχικῶν* pr. P[4] et Bekk. ‖ 21. *μὲν* om. M[s] ‖ 22. *ἀναγκαζομένοις* M[s] et fort. *Γ* ‖ *ἂν* om. P[5] et pr. P[3] (suppl. mg. rc.) ‖ *ἐγχειρήσωσιν* M[s], *ἐγχειρήσουσιν* P[5], *manus iniecerint* Guil. † ‖ 23. *γίγνεται* P[5] *Π*[2] Bekk.[1] ‖ 24. *αὐτοῖς* P[1.5] Ar. Ald. Bekk., *αὑτοῖς* M[s] P[2.3.4.] R[b] V[b], *μᾶλλον* (?) *Γ* ‖ 25. *ὅτι* *Γ* † ‖ 27. *ἐγχειρίζουσι*] *muniunt* Guil. ‖ 29. *γίγνεται* P[4] ‖ *ἐν* om. R[b] ‖ *λαρίσαι* R[b], *λαρίσσῃ* (ευ) ceteri ‖ 30. *ἀλωαδῶν* *Γ* M[s], *ἀλῳάδων* P[1] † ‖ *ἀρχῆς* ante *τῶν ἀλωαδῶν* (?) *Γ* ‖ *περι* P[1] ‖ *Σῖμον* Schlosserus, *σάμον* *Γ* *Π* Ar., corruptelam primus suspicatus est Camerarius ‖ *τῶν* post *ἀρχῆς* om., ut videtur, *Γ*.

Glossa. 1306 a, 28. *μεσιδίῳ*] *μεσίδιός ἐστιν ὁ φροντιστὴς καὶ μέσος γινόμενος πράγματός τινος.* mg.[3] P[2].

similem ei quae in Lacedaemonia senum). fit autem transmuta- 9
tio oligarchiarum et in bello et in pace. in bello quidem propter discredentiam ad populum militibus coactis uti (cuicunque enim manus iniecerint, iste saepe fit tyrannus, sicut in Corintho Timophanes: si autem plures, isti amplius acquirunt potentatum), quia autem hoc formidant, tradunt multitudini politiae, quia compelluntur populo uti: in pace autem propter discredentiam ad invicem muniunt custodiam militibus et principante mesidio, qui aliquando fit dominus amborum, quod quidem accidit in Larissa in principatu Aloadorum circa Samum et in

3. *quicunque* t (crx. t[a]), *quia cuicunque* Alb. ‖ 4. enim] *eius* corr.[1] m, om. Alb. ‖ *maius* a ‖ *iniecerit* a, *iniecerunt* bghklmnt Alb. ‖ *chorintho* m, *chorincho* bc ‖ 5. *tymofanes* c, *timofantes* a, *cinophanes* pr. m, *tinophanes* rc. m ‖ 6. *qui autem* bcghklmnt, *et qui* Alb. ‖ 8. *ad invicem* om. Alb. *minuunt* a et pr. b, *vel muniunt* mg. rc. b, *immittunt* t ‖ *principanti?* ‖ 9. *inefidio* a, *mesedio* rc. m ‖ fit] *fuit* a ‖ 10. *Aleuadarum* t[a] Alb. ‖ *sanium* a, *sanum* bcghklmn.

(V)
10 *Ἀβύδῳ ἐπὶ τῶν ἑταιριῶν ὧν ἦν μία ἡ Ἰφιάδου.] γίνονται δὲ [καὶ] στάσεις καὶ ἐκ τοῦ περιωθεῖσθαι ἑτέρους ὑφ' ἑτέρων τῶν ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ αὐτῶν καὶ καταστασιάζεσθαι κατὰ γάμους ἢ δίκας, οἷον ἐκ γαμικῆς μὲν αἰτίας αἱ εἰρημέναι πρότερον, καὶ τὴν ἐν Ἐρετρίᾳ δ' ὀλιγαρχίαν τὴν τῶν ἱππέων Διαγόρας [δὲ] κατέλυσεν ἀδικηθεὶς περὶ γάμον, ἐκ δὲ δικαστηρίου κρίσεως ἡ ἐν Ἡρακλείᾳ στάσις ἐγένετο καὶ ἐν Θήβαις, ἐπ' αἰτίᾳ μοιχείας δικαίως μὲν στασιαστικῶς δὲ ποιησαμένων τὴν κόλασιν τῶν μὲν ἐν Ἡρακλείᾳ κατ' Εὐετίωνος, τῶν δ' ἐν Θήβαις κατ' Ἀρχίου (ἐφιλονείκησαν γὰρ* 1306 b

31. *ἑταιρειῶν* Ms P2.3.4. Qb Rb Vb ‖ *ἦν] ἡ* Ms ‖ *γίγνονται* P1 ‖ 32. *καὶ* post *δὲ* om. P1.5. Π2 Ar. Bekk. ‖ *περιωθεῖσθαι] circumveniri* Guil. ‖ 33. *αὐτῶν] ὄντων* mg. Bas.3 (recte, nisi fallor) ‖ *στασιάζεσθαι* Ms ‖ *κατὰ] penes* Guil. ‖ 34. *εἰρημέναι* post 35. *πρότερον* Γ ‖ 36. *δὲ]* ~ (i. e., ut videtur, *καὶ*) in ras. et *δὲ* superscr. fort. a rc. m. P5, om. Γ Ms P1 Ar. et in lac. P4, secl. Bekk.2 ‖ 37. *δικαστηρίου* post *κρίσεως* (?) Γ, *δικαστηρίων* P5 ‖ *καὶ* ante *κρίσεως* add. P4 ‖ *ἐγίνετο* P4.5. ‖ 38. *στασιωτικῶς* P5 Π2 Bekk. ‖ 39. *εὐεκτίωνος* Γ Ar., *εὐτίωνος* Ald., *εὐαιτίωνος*, sed *εὐαι* in ras. P3, *εὐριτίωνος* P2.4. Vb Thom., *εὐρυτίωνος* P5 Rb Cc Bekk., *εὐρυττίωνος* mg. Bas.3.
1306 b, 1. *δὲ* P4 ‖ *ἐφιλονίκησαν* pr. P3 (crx. rc.), *ἐνίκησαν* Thom. Ar.

Locus citatus. 1306 a, 35. *πρότερον*] c. 4. 1303 b, 37 — 1304 a, 17.

10 Abydo in sodalitatibus, quarum una erat quae Iphiadi. fiunt autem et seditiones et ex circumveniri alios ab aliis ipsorum qui in oligarchia et ex dissidere penes nuptias vel sententias, puta ex nuptiali quidem caussa quae prius dictae, et oligarchiam autem quae in Eretria equestrium Diagoras dissolvit iniusta passus circa nuptias, ex iudicio autem praetori quae in Heraclea seditio facta fuit et in Thebis, ex caussa adulteri iuste quidem, seditionaliter autem facientibus punitionem, hiis quidem qui in Heraclea contra Euectionem, hiis autem qui in Thebis contra Archium (contenderunt enim cum ipsis ini-

1. *abydo* aut *aliydo* aut *akydo* a, *auydo* gl, *anydo* bchn et rc. m, *anysido* k, *amdo* aut *anido* pr. m ‖ in] *et* pr. b (crx. rc.) ‖ *erit* a ‖ *ifiadi* c, *iufiadi* a et pr. m, *efiadi* rc. m, *inyñadi* b, *Iphiadae* t Alb. ‖ 2. *ipsis* ante *aliis* add. rc. m ‖ *ipsorum* — 3. *dissidere* om. Alb. ‖ 3. vel] *et etiam per* Alb. ‖ 5. *autem* om. t ‖ *equestrum* bc et pr. m (crx. rc.) ‖ 7. *fuisset* pr. m (crx. rc.) ‖ *ex* om. c ‖ 8. *punctionem* ghlmn, *punitionem vel punctionem* Alb. ‖ 9. *qui* om. bcghklmnt ‖ *eventionem* m, *Euritionem* t (crx. ta) ‖ 10. *archuroa* a ‖ *contenderunt* — 530, 1. *ligarentur* om. cghklmn Alb. et pr. b (suppl. mg. rc.) ‖ *contendebant* tc, *concederunt* a, *ɔ̄tcarūt*, ut videtur, i. e. *contencarunt* mg. rc. b, *vicerunt* t ‖ *enim* om. mg. rc. b ‖ *cum* om. t ‖ *eis* mg. rc. b, *ipsos* t.

αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ ὥστε δεθῆναι ἐν ἀγορᾷ ἐν τῷ κύφωνι). (V)
πολλαὶ δὲ καὶ διὰ τὸ ἄγαν δεσποτικὰς εἶναι τὰς ὀλιγαρ- 11
χίας ὑπὸ τῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ τινῶν δυσχερανάντων κατελύθησαν, ὥσπερ ἡ ἐν Κνίδῳ καὶ ἡ ἐν Χίῳ ὀλιγαρχία. • γίνονται δὲ καὶ ἀπὸ συμπτώματος μεταβολαὶ καὶ τῆς καλουμένης πολιτείας καὶ τῶν ὀλιγαρχιῶν ἐν ὅσαις ἀπὸ τιμήματος βουλεύουσι καὶ δικάζουσι καὶ τὰς [ἄλλας] ἀρχὰς ἄρχουσιν. πολλάκις γὰρ τὸ ταχθὲν πρῶτον τίμημα πρὸς τοὺς παρόντας καιρούς, ὥστε μετέχειν ἐν μὲν τῇ ὀλιγαρχίᾳ ὀλίγους ἐν δὲ τῇ πολιτείᾳ τοὺς μέσους, εὐετηρίας γινομένης δι' εἰρήνην ἢ δι' ἄλλην τινὰ εὐτυχίαν συμβαίνει πολλα-

2. *αὐτοὺς* post *δεθῆναι* P[1] ‖ *δεθῆναι*] *exceperunt* Thom, ‖ *κύφωνι* Victorius, *κυφῶνι* P[1.5.] *Π*[2] Ar. Alb. Thom., *κοφῶνι* *Γ* M[s] ‖ 3. *δὲ καὶ*] *δικαίου* M[s] ‖ 4. *τινῶν* om. *Γ* ‖ 5. *κνύδνω* P[5] ‖ *ὀλιγαρχίᾳ* P[4] ‖ 6. *γίγνονται* P[5] *Π*[2] Bekk.[1] ‖ 8. *ἄλλας* add. P[5] *Π*[2] Ar. Bekk. ‖ 9. *γὰρ* ⟨*παρὰ*⟩ ci. Spengelius ‖ *τὸ πρῶτον ταχθὲν* aut *πρῶτον τὸ ταχθὲν* (?) *Γ*, *πρῶτον τὸ ταχθὲν* Schmidtius ‖ 11. *γιγνομένης* P[5] *Π*[2] Bekk.[1], *facta* Guil., ⟨*δὲ*⟩ *γινομένης* Schmidtius ‖ 12. *τινα* P[1], *τιν'* P[2.3.] Bekk. ‖ *τὰς αὐτὰς κτήσεις γίνεσθαι ἀξίους πολλαπλασίου τιμήματος* *Γ* ‖ ⟨*πολλαπλασιοῦσθαι διὰ τὸ*⟩ *πολλαπλασίου* Coraes, ⟨*μεταβάλλειν διὰ τὸ*⟩ *πολλαπλασίου* ci. Coraes, ⟨*ἔλαττον γίνεσθαι διὰ τὸ*⟩ *πολλαπλασίου* Thurotus, ⟨*πολλοστὸν γίνεσθαι διὰ τὸ*⟩ *πολλαπλασίου*, si omnino lacuna statuenda sit, ci. Schmidtius.

Glossa. 1306 b, 9. *πολλάκις* — 14. *μετέχειν*] *τοιοῦτόν τι φησὶ ὅτι πολλάκις τάσσει ὁ νομοθέτης τίμημα τοῖς δικάζειν βουλομένοις, ὅπερ πολὺ μὲν οὐκ ἔστι, σύμμετρον δὲ τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἅτε μὴ ἐξ οἰκείων κτημάτων προσόδους ἐχόντων τῶν πολιτῶν δι' ἐπίθεσιν πολεμίων, ἀλλ' ὕστερον εὐετηρίας γενομένης ἔσχον ἅπαντες οὐκ ὀλίγην περιουσίαν ἐκ τῶν κτημάτων, κἂν τούτου πάντες ἂν* (*ἅμα* ci. Schmidtius) *μετέχωσι* (sic! *μετέχουσι* ci. Schmidtius) *τοῦ δικάζειν*. mg.[3] P[2].

mici, ut ligarentur in foro in cophone). multae autem et pro- 11
pter valde despoticas esse oligarchias ab hiis qui in politia contristatis dissolutae sunt, sicut quae in Cnido et quae in Chio oligarchia. fiunt autem et ab eventu transmutationes et vocatae politiae et oligarchiarum, in quibuscunque ab honorabilitate consiliantur et iudicant et principatibus principantur. saepe enim primo statuta honorabilitas ad praesentia tempora, ut participent in oligarchia quidem pauci, in politia autem medii, fertilitate facta propter pacem vel propter aliam aliquam bonam fortunam accidit easdem possessiones fieri dignas multiplicata

1. ut ligarentur] *quare exceperunt* t ‖ *cofone* **aboghkln**, *kofone* **m**, *cyphone* t Alb. ‖ 3. *in* ante *Cnido* om. **c** ‖ 4. *oligarchias* **m**, om. Alb. ‖ 8. *in* om. **m** Alb. ‖ oligarchia quidem] *principatu quidem oligarchico* Alb. *facilitate* t Alb. ‖ 9. *propter* om. Alb. ‖ *aliam* post *aliquam* **a** Alb. ‖ 10. *digna* **a**.

(V) πλασίου γίνεσθαι τιμήματος ἀξίας τὰς αὐτὰς κτήσεις, ὥστε πάντας πάντων μετέχειν, ὁτὲ μὲν ἐκ προσαγωγῆς καὶ κατὰ μικρὸν γινομένης τῆς μεταβολῆς καὶ λανθανούσης, ὁτὲ δὲ καὶ θᾶττον.

12 αἱ μὲν οὖν ὀλιγαρχίαι μεταβάλλουσι καὶ στασιάζουσι διὰ τοιαύτας αἰτίας (ὅλως δὲ καὶ αἱ δημοκρατίαι καὶ αἱ ὀλιγαρχίαι ἐξίστανται ἐνίοτε οὐκ εἰς τὰς ἐναντίας πολιτείας ἀλλ' εἰς τὰς ἐν τῷ αὐτῷ γένει, οἷον ἐκ τῶν ἐννόμων δημοκρατιῶν καὶ ὀλιγαρχιῶν εἰς τὰς κυρίους καὶ ἐκ τούτων εἰς ἐκείνας)·
VI ἐν δὲ ταῖς ἀριστοκρατίαις γίνονται αἱ στάσεις αἳ μὲν διὰ 7
τὸ ὀλίγους τῶν τιμῶν μετέχειν, ὅπερ εἴρηται κινεῖν καὶ τὰς ὀλιγαρχίας διὰ τὸ καὶ τὴν ἀριστοκρατίαν ὀλιγαρχίαν εἶναί πως· ἐν ἀμφοτέραις γὰρ ὀλίγοι οἱ ἄρχοντες, οὐ μέν-

13. *γίγνεσθαι* P[5] *Π*[2] Bekk.[1] ‖ *αὐτὰς* om. P[5] ‖ 14. *ὅτε* P[2], *ὁτὲ* Ald. et pr. P[3] (crx. rc.) ‖ 15. *ὁτὲ* Ald. et pr. P[3] (crx. rc.) ‖ 17. *μεταβάλουσι* P[4] ‖ 18. *καὶ* post *δὲ* om. P[5], secl. Congrevius ‖ *αἱ* om. P[5] *Π*[2] Bekk. Congr. ‖ 20. *νόμων* *Γ* M[s] Ar. ‖ *δημοκρατικῶν* et *ὀλιγαρχικῶν* *Γ* Ar. ‖ 21. *τὰς*] *τοὺς* M[s] P[4.5.] V[b] L[s] et, ut videtur, *Γ* Ar., *τους* p[1] ‖ *κυρίας* Spengelius (nisi fallor, recte) ‖ *ἐκείνους* fort. *Γ* Ar. ‖ 22. *γίγνονται* P[5] *Π*[3] Bekk.[1] ‖ 23. *τῶν τιμῶν* post *μετέχειν* *Γ* ‖ *καὶ* om. P[1] ‖ 24. *καὶ* om. *Γ*, non vertit Ar. ‖ *ἀριστοκρατίαν* om. pr. P[1] (suppl. mg.[1]) ‖ 25. *εἶναι πῶς* M[s].

Locus citatus. 1306 b, 23. *εἴρηται*] c. 6. 1305 b, 2 sqq., etsi disertis verbis ne ibi quidem hoc dictum est.
Glossa. 1306 b, 25. *οὐ* — 26. *ὀλίγοι*] *ἀλλ' ἐν τῇ μὲν δι' ἀρετήν, ἐν δὲ τῇ ὀλιγαρχίᾳ διὰ πλοῦτον.* mg.[3] P[2].

honorabilitate, ut omnes omnibus participent, quandoque quidem paulative et secundum modicum facta transmutatione et latente, quandoque autem et celerius.

12 oligarchiae quidem igitur transmutantur et seditiones sustinent propter tales caussas (totaliter autem et democratiae et oligarchiae transeunt aliquando non in contrarias politias, sed in eas, quae in eodem genere, puta ex legibus democraticis et
VI oligarchicis in eas quae dominae et ex hiis in illas): 7. in aristocratiis autem fiunt seditiones hae quidem propter paucos participare honoribus, quod quidem dictum est movere et oligarchias propter aristocratiam esse aliqualiter oligarchiam: in ambabus enim pauci qui principantur, non tamen propter idem

2. modicum] *menium* a ‖ 3. *celius* a, *scelerius* beghklmn ‖ 5. *et* post *autem* om. e ‖ 6. *transeunt* post *politias* et *aliquando* om. Alb. ‖ 7. *democratiis* a ‖ 9. *hae quidem* om. Alb. ‖ 10. quod quidem] *quidem propter quod* a ‖ *movent* a.

τοι διὰ ταὐτὸν ὀλίγοι. ἐπεὶ δοκεῖ γε διὰ ταῦτα καὶ ἡ (VI)
ἀριστοκρατία ὀλιγαρχία εἶναι. | μάλιστα δὲ τοῦτο συμβαίνειν ἀναγκαῖον, ὅταν ᾖ τὸ πλῆθος τῶν πεφρονηματισμένων ὡς ὅμοιον κατ' ἀρετήν, οἷον ἐν Λακεδαίμονι οἱ λεγόμενοι Παρθενίαι (ἐκ τῶν ὁμοίων γὰρ ἦσαν), οὓς φωράσαντες ἐπιβουλεύσαντας ἀπέστειλαν Τάραντος οἰκιστάς, ἢ ὅταν τινὲς ἀτι- 2
μάζωνται μεγάλοι ὄντες καὶ μηθενὸς ἥττους κατ' ἀρετὴν ὑπό τινων ἐντιμοτέρων, οἷον Λύσανδρος ὑπὸ τῶν βασιλέων, ἢ ὅταν ἀνδρώδης τις ὢν μὴ μετέχῃ τῶν τιμῶν, οἷον Κινάδων ὁ τὴν ἐπ' Ἀγησιλάῳ συστήσας ἐπίθεσιν ἐπὶ τοὺς Σπαρτιάτας, ἔτι ὅταν οἳ μὲν ἀπορῶσι λίαν οἳ δ' εὐπο-

26. *ἐπεὶ* — 27. *εἶναι* secl. Camerarius et Giphanius, alteram recensionem esse verborum 24. *διὰ* — 25. *πως* intellexit Spengelius *ἐπεὶ*] *εἰ καὶ* Coraes ‖ *γε* del. Coraes ‖ *ταὐτὰ* ci. Schneiderus, *τοῦτο* Spengelius ‖ 27. *ὀλιγαρχία* om. P[4.6.] W[b] L[s] Ald. † ‖ 28. *τὸ*] *τι* Congrevius ‖ ⟨*αὐ-*⟩*τῶν πεφρονηματισμένον* expectari monet, sed Congrevi emendationem praefert Spengelius ‖ *πεφρονιματισμένων* P[5] ‖ 29. *ὅμοιον* in ras. P[2], *ὁμοίων* Lambinus (fors. recte) ‖ 31. *Τάραντος οἰκιστάς*] *Tarentum inhabitare* Guil. ‖ *ἀτιμάζονται* P[4] et pr. P[1] (em. corr.[1]), *ἀτιμάζοντα* R[b] ‖ 34. *μετέχει* P[4] et pr. M[s], *μετέσχῃ* V[b] ‖ 35. *Ἀγεσιλάου* Schneiderus, rec. Bekk.[2].

GLOSSA. 1306 b, 33. *οἷον* — *βασιλέων*] *διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ὁ αὐτὸς ἐμήνισε λύσανδρος.* mg.[3] P[2].

pauci: quoniam videtur propter haec et aristocratia oligarchia esse. maxime autem hoc accidere necessarium, quando fuerit multitudo astutorum tamquam similis secundum virtutem, velut in Lacedaemonia qui dicebantur Partheniae (ex similibus enim erant), quos depraedantes, cum insidiati fuissent, emiserunt
Tarentum inhabitare, aut quando aliqui inhonorantur magni 2
existentes et nullo minores secundum virtutem ab aliquibus honoratioribus, velut Lysander a regibus, aut quando virilis aliquis existens non participat honoribus, velut Cinadon, qui sub Agesilao statuit insurrectionem in Spartiatas, adhuc quando hii quidem egent valde, hii autem abundant (et maxime in

1. *hoc* at Alb. et *propter hoc* ante *videtur* Alb. ‖ 2. *hoc* om. a ‖ 4. *parcheme* a ‖ *ex similibus* post 5. *erant* b Alb. ‖ *enim* om. bcghklmnt Alb. ‖ 5. *depraedassent* a ‖ *emiserunt* om. a ‖ 6. *in habitares* c, *ut ibi habitarent* Alb. ‖ 7. nullo] *in illo* cghkln et pr. b (crx. mg. rc.), *in nullo* a Alb. ‖ 8. *honorationibus* a, *honoratoribus* bc, *honoraribus* m ‖ *autem* m Alb. et pr. b ‖ *virilis* post 9. *aliquis* a ‖ 10. *agkiylao* pr. a, *agkislao* rc. a *syarchiatas* a ‖ 11. *maxime hoc fit in bellis* bt, *hoc maxime fit in bello* Alb.

(VI) *ρῶσιν (καὶ μάλιστα ἐν τοῖς πολέμοις τοῦτο γίνεται· συνέβη δὲ καὶ τοῦτο ἐν Λακεδαίμονι ὑπὸ τὸν Μεσσηνιακὸν πόλεμον· δῆλον δὲ [καὶ] τοῦτο ἐκ τῆς Τυρταίου ποιήσεως τῆς καλουμένης Εὐνομίας· θλιβόμενοι γάρ τινες διὰ τὸν πόλεμον* 1307 a *ἠξίουν ἀνάδαστον ποιεῖν τὴν χώραν), ἔτι ἐάν τις μέγας ᾖ καὶ δυνάμενος ἔτι μείζων εἶναι, ἵνα μοναρχῇ, ὥσπερ ἐν Λακεδαίμονι δοκεῖ Παυσανίας ὁ στρατηγήσας κατὰ τὸν Μηδικὸν πόλεμον καὶ ἐν Καρχηδόνι Ἄννων.*
3 *λύονται δὲ μάλιστα αἵ τε πολιτεῖαι καὶ αἱ ἀριστοκρατίαι διὰ τὴν ἐν αὐτῇ τῇ πολιτείᾳ τοῦ δικαίου παρέκβασιν. ἀρχὴ γὰρ τὸ μὴ μεμῖχθαι καλῶς ἐν μὲν τῇ πολιτείᾳ δημοκρατίαν καὶ ὀλιγαρχίαν, ἐν δὲ τῇ ἀριστοκρατίᾳ ταῦτά τε καὶ τὴν ἀρετήν, μάλιστα δὲ τὰ δύο. λέγω δὲ τὰ δύο δῆμον καὶ ὀλιγαρ-*

37. *καὶ* om. P[4.6.] W[b] L[s] Ald. ‖ 38. *καὶ* post *τοῦτο* *Γ* ‖ *λακεδαίμοσιν* M[s] ‖ *μεσηνιακὸν* *Π*[1] P[4] V[b] ‖ 39. *καὶ* add. M[s] P[1] *Π*[2] Bekk. et post *τοῦτο* Ar. ‖ *τοῦ* ante *Τυρταίου* add. P[1] ‖ *πυρταναίου*, ut videtur, *Γ*.
1307 a, 1. *τὸν* om. M[s] ‖ 4. *λακεδαίμοσι* M[s] ‖ *στρατηγήσας — μηδικὸν* in ras. pallidius, sed ab ipso librario scr. et praeterea *μηδικὸν* in mg. a rc. m. adscr. P[3] ‖ *μιδικὸν* P[4], *μηδιὸν*, ut videtur, *Γ* ‖ 5. *Ἄννων* t[c] *Γ* Ar., *Ἄννων* *Π* Bekk., cf. varias lect. Lat. ‖ 6. *αἱ* om. P[1] R[b] ‖ *αὐτῇ τῇ πολιτείᾳ*] *αὐταῖς* ci. Conringius ‖ 7. *δικαίου* corruptum esse ci. Conringius, at etsi *καλοῦ* scriptum esse malim, nihil tamen mutandum est ‖ *παρείκασιν* M[s] ‖ *ἀρχῆ* P[4] ‖ *γὰρ*] *δὲ* fort. Ar. ‖ 10. *μάλιστα* — 40. *μεμιγμένῃ*] v. Addenda ad IV, 7. 1293 b, 20 ‖ *μάλιστα δε* P[1], *μάλιστα δὲ καὶ* P[2] ‖ *λέγω — δύο* om. M[s].

Locus citatus. 1306 b, 39. *Τυρταίου*] fr. 1. Bergk.

bellis hoc fit: accidit autem hoc et in Lacedaemonia sub Meseniaco bello: palam autem hoc ex Pyrtanaei poesi vocata eunomia: tribulati enim quidam propter bellum voluerunt aeque partialem facere regionem), adhuc si quis magnus fuerit et potens adhuc maior esse, ut monarchizet, sicut in Lacedaemonia videtur Pausanias, qui fuerat dux exercitus in Medio bello, et
3 in Carchedone Hannon. solvuntur autem maxime politiae et aristocratiae propter eam quae in ipsa politia iusti transgressionem. principium enim id quod est non esse mixta bene in politia quidem democratiam et oligarchiam, in aristocratia autem haec et virtutem, maxime autem ipsa duo. dico autem duo de-

1. *mesenato* a, *Mesenaico* t, *Messeniaco* t[a] Alb. ‖ 2. hoc] *hii* k, *ex hoc* pr. l ‖ *pirtanei* abl, *epitanesi* o, *pytanei* hmn, *pyrranei* g, *piranti* k, *Thirei* t[c], *Tyrtaei* t Alb. ‖ 3. *quidem* oghklmnt ‖ 5. ut] *et non* rc. m ‖ 7. *carcedone* bcm ‖ *hō īn* a, *hoīm* oghklm, *hominum* bn, *hominem* Alb., *Hanno* tt[c], *Annon* t[1] ‖ 9. *quod* om. o ‖ *non* post *esse* m, ante *est* Alb. ‖ *nixa* pr. b, *mixta* aut *mixtam* mg. rc. b.

χίαν. ταῦτα γὰρ αἵ πολιτεῖαί τε πειρῶνται μιγνύναι καὶ αἵ πολλαὶ τῶν καλουμένων ἀριστοκρατιῶν. διαφέρουσι γὰρ τῶν ὀνομαζομένων πολιτειῶν αἵ ἀριστοκρατίαι τούτῳ, καὶ διὰ τοῦτ' εἰσὶν αἵ μὲν ἧττον αἵ δὲ μᾶλλον μόνιμοι αὐτῶν· τὰς γὰρ ἀποκλινούσας μᾶλλον πρὸς τὴν ὀλιγαρχίαν ἀριστοκρατίας καλοῦσιν, τὰς δὲ πρὸς τὸ πλῆθος πολιτείας· διόπερ ἀσφαλέστεραι αἵ τοιαῦται τῶν ἑτέρων εἰσίν· κρεῖττόν τε γὰρ τὸ πλεῖον, καὶ μᾶλλον ἀγαπῶσιν ἴσον ἔχοντες, οἱ δ' ἐν ταῖς εὐπορίαις, ἂν ἡ πολιτεία διδῷ τὴν ὑπεροχήν, ὑβρίζειν ζητοῦσι καὶ πλεονεκτεῖν. ὅλως δ' ἐφ' ὁπότερον ἂν ἐγκλίνῃ ἡ πολιτεία, ἐπὶ ταῦτα μεθίσταται ἑκατέρων τὸ σφέτερον αὐξανόντων, οἷον ἡ μὲν πολιτεία εἰς δῆμον, ἀριστοκρατία δ' εἰς ὀλιγαρχίαν· ἢ εἰς τἀναντία, οἷον ἡ μὲν ἀριστοκρατία εἰς δῆμον (ὡς ἀδικούμενοι γὰρ περισπῶσιν εἰς

(VI) 4 5

11. *πολιτεῖαι* P[1], *πολιτίαι* P[4] ‖ *μιγνύναι*] *misceri* (?) Guil. ‖ 12. *ἀριστοκρατιῶν*, sed *ἀρι* in ras. nigriore atram. scr. P[3], *ἀριστοκρατειῶν* P[4] V[b] ‖ ** *διαφέρουσι* Conringius ‖ *γὰρ*] *δὲ*? Susem. ‖ 13. ⟨*καὶ*⟩ *τούτῳ* ci. Schlosserus (at v. Addenda ad 1293 b, 20) ‖ 18. *καὶ*] *καὶ γὰρ* P[4] V[b] L[s] † ‖ *ἴσον*] *ἧττον* R[b], om. P[2] † ‖ 20. *δὲ* M[s] ‖ *ὁπότερον*] *quodcunque* Guil., *ὁπότερα*, si 21. *ταῦτα*, id quod minus credit, recte se habeat, ci. Spengelius ‖ 21. *τοῦτο* Spengelius ‖ *καθίσταται* M[s] ‖ 23. *δὲ* M[s] ‖ *τὰ ἐναντία* M[s] ‖ 24. *ἀδικούμενοι* post *γὰρ* (?) *Γ* ‖ *περισπῶσιν* bis scr. pr. P[1] (correctum

Glossa. 1307 a, 13. *τούτῳ*] *τῷ μὴ καλῶς μίξιν ποιεῖν.* mg.[3] P[2].

mum et oligarchiam. haec enim politiae tentant misceri et multae vocatarum aristocratiarum. differunt enim a nominatis po- 4 litiis aristocratiae hoc, et propter hoc sunt hae quidem minus, hae autem magis mansivae ipsarum: declinantes enim magis ad oligarchiam aristocratias vocant, eas autem, quae ad multitudinem politias: propter quod quidem securiores tales aliis sunt: valentius enim quod plus, et magis amant aequale habentes, qui autem in abundantiis, si politia det excessum, iniuriari quaerunt et supergredi. totaliter autem ad quodcunque utique 5 declinaverit politia, ad haec transit, utrisque quod suum augentibus, velut politia quidem ad demum, aristocratia autem ad oligarchiam: vel ad contraria, velut aristocratia quidem ad demum (tamquam enim iniusta patientes trahunt in contrarium

1. enim] *autem* boghklmnt ‖ nonne: *miscere?* ‖ 2. *et* post *enim* add. a ‖ 3. *hae* post *quidem* Alb. ‖ 6. *aliis* post *sunt* m ‖ 7. *quod* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ 8. si] *sed* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ *dat* pr. b (crx. rc.) ‖ 9. *uti* bt (crx. t[a]) ‖ 10. *hoc* b Alb. ‖ *augintũ* a.

(VI) τοὐναντίον οἱ ἀπορώτεροι), αἱ δὲ πολιτεῖαι εἰς ὀλιγαρχίαν (μόνον γὰρ μόνιμον τὸ κατ' ἀξίαν ἴσον καὶ τὸ ἔχειν τὰ
6 αὑτῶν), συνέβη δὲ τὸ εἰρημένον ἐν Θουρίοις, διὰ μὲν γὰρ τὸ ἀπὸ πλείονος τιμήματος εἶναι τὰς ἀρχὰς εἰς ἔλαττον μετέβη καὶ εἰς ἀρχεῖα πλείω, διὰ δὲ τὸ τὴν χώραν ὅλην τοὺς γνωρίμους συγκτήσασθαι παρὰ τὸν νόμον (ἡ γὰρ πολιτεία ὀλιγαρχικωτέρα ἦν, ὥστε ἠδύναντο πλεονεκτεῖν).** ὁ δὲ δῆμος γυμνασθεὶς ἐν τῷ πολέμῳ [τῶν φρουρῶν] ἐγένετο κρείττων, ἕως ἀφεῖσαν τῆς χώρας ὅσοι πλείω ἦσαν ἔχοντες.
7 ἔτι διὰ τὸ πάσας τὰς ἀριστοκρατικὰς πολιτείας ὀλιγαρχικὰς εἶναι μᾶλλον πλεονεκτοῦσιν οἱ γνώριμοι, οἷον καὶ ἐν Λακεδαίμονι εἰς ὀλίγους αἱ οὐσίαι ἔρχονται· καὶ ἔξεστι ποιεῖν ὅ τι ἂν θέλωσι τοῖς γνωρίμοις μᾶλλον, καὶ κηδεύειν ὅτῳ

est rubro pigmento 2) ‖ 26. *μόνον*] *μόνιμον* V^b, *μόνυμον* P^4 ‖ *μόνιμον*] *μόνον* P^4 ‖ 27. *αὐτῶν* $P^{1.2.5.}$, *αὑτῶν* *Γ* M^s $P^{3.4.}$ R^b V^b Ald., *αὑτῶν*. **? Susem. (v. Addenda) ‖ 29. *ἀρχεῖα πλεῖα πλείω* P^4 ‖ *δὲ*] *γὰρ* (?) *Γ*, *et* Ar. ‖ 31. *ὀλιγαρχικώτερον* M^s ‖ *ἐδύναντο* P^5 $Π^2$ Bekk. ‖ ** *ὁ* Schneiderus ‖ 32. *δὲ* secl. Coraes ‖ *τῶν φρουρῶν* add. P^5 $Π^2$ Ar. Bekk. (fors. recte), cf. b, 9 ‖ 33. *τὴν χώραν* M^s P^2 V^b ‖ 34. *ὀλιγαρχικὰς* post 35. *εἶναι* (?) *Γ* ‖ 36. *ουσίαι* M^s ‖ *ἔρχονται*, sed *ἔ* in ras. pallidius scr. P^3 ‖ *ἔξεστι* P^4 ‖ 37. *ἐθέλωσι* M^s ‖ *τοὶς* — 38. *θέλουσιν* om. R^b.

qui magis egeni), politiae autem ad oligarchiam (solum enim mansivum quod secundum dignitatem aequale et id quod est
6 habere quae ipsorum), accidit autem quod dictum est in Thuriis, quia quidem enim ab ampliori honorabilitate erant principatus, ad minus transivit et ad principativa plura, quia enim regionem totam insignes conpossidebant praeter legem (politia enim magis oligarchica erat, quare poterant supergredi), populus autem exercitatus in bello factus fuit valentior, donec di-
7 mitterent regionem quicunque plus erant habentes. adhuc quia omnes aristocraticae politiae sunt oligarchicae magis, plus occupant qui insignes, velut et in Lacedaemonia ad paucos substantiae deveniunt: et licet facere quodcunque voluerint insignibus magis et curare de quocunque volunt, propter quod et

3. *est* om. a ‖ *thuris* bcghklm, *curis* n ‖ 5. *ad minus* post *transivit* Alb. ‖ minus] *unius* t ‖ *quidem* post *quia* add. bcghklmnt ‖ enim] *autem?* ‖ 7. *oligarchia* at, *oligarchia* b ‖ 8. *in bello* om. Alb. ‖ 10. *aristocracie* b, *aristocratiae* Alb. ‖ *sunt* om. c ‖ *oligarchie* b, *oligarchiae* t^a ‖ *magis* om. Alb. ‖ 11. *et* om. t Alb. ‖ 12. *devenerunt* Alb. et rc. m ‖ *voluerunt* Alb., *devenerint* a ‖ 13. *et* ante *curare* om. a.

θέλουσιν, διὸ καὶ ἡ Λοκρῶν πόλις ἀπώλετο ἐκ τῆς πρὸς Διονύσιον κηδείας, ὃ ἐν δημοκρατίᾳ οὐκ ἂν ἐγένετο, οὐδ' ἂν ἐν ἀριστοκρατίᾳ εὖ μεμιγμένῃ. μάλιστα δὲ λανθάνουσιν αἱ (VI)
1307 b ἀριστοκρατίαι μεταβάλλουσαι τῷ λύεσθαι κατὰ μικρόν, ὅπερ εἴρηται ἐν τοῖς πρότερον καθόλου κατὰ πασῶν τῶν πολιτειῶν, ὅτι αἴτιον τῶν μεταβολῶν καὶ τὸ μικρόν ἐστιν· ὅταν γάρ τι προῶνται τῶν πρὸς τὴν πολιτείαν, μετὰ τοῦτο καὶ ἄλλο μικρῷ μεῖζον εὐχερέστερον κινοῦσιν, ἕως ἂν πάντα κινήσωσι τὸν κόσμον. συνέβη δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς Θουρίων 8
πολιτείας. νόμου γὰρ ὄντος διὰ πέντε ἐτῶν ⟨μὴ⟩ στρατηγεῖν, γενόμενοί τινες πολεμικοὶ τῶν νεωτέρων καὶ παρὰ τῷ πλήθει [τῶν φρουρῶν] εὐδοκιμοῦντες, καταφρονήσαντες τῶν ἐν τοῖς πράγμασι καὶ νομίζοντες ῥᾳδίως κατασχήσειν, τοῦτον τὸν

38. θέλουσι M[s] P[1], θέλωσιν Bekk., θέλωσι P[2.3.4.5.] V[b] Ald. Ar. πολιτεία P[1] †, ἀριστοκρατίᾳ? Susem. ‖ 39. ονύσιον om. M[s] ‖ κηδίας P[5], *cura singulari* Guil. † ‖ ἐγίνετο fort. *Γ* ‖ 40. ἀριστοκρατίᾳ] πολιτείᾳ? Susem. ‖ εὖ] ἢ P[4], ἢ P[6] L[s], ἡ V[b] †.

1307 b, 3. τὸ ⟨παρὰ⟩ Lambinus ‖ ἔστι ante καὶ *Γ* ‖ 4. προῶνται] *prolabuntur* post πολιτείαν Guil., πρόωνται M[s] P[1] Ald. ‖ τῶν] τὴν M[s] 5. πάντα post 6. κινήσωσι (?) *Γ* ‖ 6. δὲ] καὶ R[b] ‖ τοῦτο post καὶ? Susem., attamen v. Addenda ad IV, 7. 1293 b, 20 ‖ Θουρίων post 7. πολιτείας (?) *Γ* ‖ 7. μὴ add. Ar. et unus e Victori codicibus, om. *Γ Π* Bekk. ‖ 8. τινὲς τῶν νεωτέρων πολεμικοὶ γενόμενοι *Γ* ‖ 9. τῶν φρουρῶν non vertit Ar., secludendum esse ci. Stahrius, cf. a, 32 ‖ 10. κατασχήσειν] *obtinere* Guil.

Loci citati. 1307 b, 2. εἴρηται — 3. πολιτειῶν] c. 2. 1302 b, 4. c. 3. 1303 a, 20 sqq.

Locrorum civitas periit ex ea quae ad Dionysium cura singulari, quod in democratia non utique fieret neque utique in aristocratia bene mixta. maxime autem latent aristocratiae [quod] transmutantes eo, quod solvantur paulatim, quod quidem dictum est in prioribus universaliter de omnibus politiis, quod caussa transmutationum est et quod modicum: quando enim secundum aliquid eorum quae ad politiam prolabuntur, post hoc et aliud paulo maius facilius movent, donec utique moveant totum mundum. accidit autem hoc et in politia Thuriorum. lege enim 8
existente per quinque annos ducatum exercitus obtinere, quidam iuniorum bellicosi facti et apud multitudinem custodiarum accepti, despicientes ea quae in rebus et putantes facile obtinere, hanc legem solvere conati sunt primo, ut liceret continuo

1. *lucrorum* a, *locorum* pr. b (crx. rc.) ‖ cura] *causa* c, *circa* m ‖ 3. latent] *licet* a ‖ *quod* om. t, del. corr. m ‖ 4. *transmutantur* g Alb. ‖ 6. *transgressionum* Alb. ‖ *et* om. Alb. ‖ 7. *probabuntur* a ‖ *hec* bmt ‖ 8. *paulo* om. Alb. ‖ 10. *quod* ante *per* add. Alb. ‖ *obtinerent* ante *ducatum* Alb. ‖ 11. *inniorum* a, *iuniorum vel virorum* Alb., *virorum* boghklmnt ‖ 13. hanc] *habeant* a ‖ *continue* boghklmnt Alb.

(VI) *νόμον λύειν ἐπεχείρησαν πρῶτον, ὥστ' ἐξεῖναι συνεχῶς τοὺς αὐτοὺς στρατηγεῖν, ὁρῶντες τὸν δῆμον αὐτοὺς χειροτονήσοντα προθύμως. οἱ δ' ἐπὶ τούτῳ τεταγμένοι τῶν ἀρχόντων, οἱ καλούμενοι σύμβουλοι, ὁρμήσαντες τὸ πρῶτον ἐναντιοῦσθαι συνεπείσθησαν, ὑπολαμβάνοντες τοῦτον κινήσαντας τὸν νόμον ἐάσειν τὴν ἄλλην πολιτείαν, ὕστερον δὲ βουλόμενοι κωλύειν ἄλλων κινουμένων οὐκέτι πλέον ἐποίουν οὐδέν, ἀλλὰ μετέβαλεν ἡ τάξις πᾶσα τῆς πολιτείας εἰς δυναστείαν τῶν ἐπιχειρησάντων νεωτερίζειν.*

9 *πᾶσαι δ' αἱ πολιτεῖαι λύονται ὁτὲ μὲν ἐξ αὑτῶν ὁτὲ δ' ἔξωθεν, ὅταν ἐναντία πολιτεία ᾖ ἢ πλησίον ἢ πόρρω μὲν ἔχουσα δὲ δύναμιν. ὅπερ συνέβαινεν ἐπ' Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων· οἱ μὲν γὰρ Ἀθηναῖοι πανταχοῦ τὰς ὀλιγαρχίας, οἱ δὲ Λάκωνες τοὺς δήμους κατέλυον.*

---

11. *ἐπεχείρισαν* M[s] ‖ *συνεχῶς* post *τοὺς αὐτοὺς* P[b] Π[2] Bekk. ‖ 12. *χειροτονήσαντας* P[1], *χειροτονησαν* M[s], *ordinantem* ante *αὐτοὺς* Guil. † ‖ 14. *τοπρῶτον* P[2.3.] ‖ 15. *κινήσαντες* P[1] V[b] (sed *κινήσαντας* etiam P[6] L[s]) ‖ 16. *ἐᾶσιν* pr. P[3] (crx. rc.), *sinere* Guil. ‖ 17. *ουκ ἔτι* M[s] ‖ *οὐθέν* P[5] Π[2] Bekk.[1] ‖ 18. *μετέβαλλεν* P[4] et pr. M[s], *μετέβαλλον* P[2.3.] Q[b] V[b] Ald. (sed *μετέβαλεν* etiam L[s] Ar.) ‖ 20. *δὲ* M[s] ‖ *ὁτὲ — ὁτὲ* pr. P[3] ‖ *αὐτῶν* Γ P[1.5.], *αὑτῶν* M[s] Π[2] ‖ *ἔξωθεν*, ⟨*ἐξ αὑτῶν μὲν διὰ στάσεως, ἔξωθεν δ'*⟩ *ὅταν* vel simile quid ci. Lambinus ‖ 21. *πλούσιον* M[s].

eosdem ducatum exercitus obtinere, videntes populum ordinantem ipsos prompte. qui autem super hoc instituti erant principum, vocati consiliarii, cum impetum fecissent primo ad contrariandum, persuasi sunt existimantes, cum hanc movissent legem, sinere aliam politiam, posterius autem volentes prohibere aliis motis, non adhuc plus faciebant aliquid, sed transmutatus est ordo totus politiae ad potentatum eorum, qui conati fuerant insolescere.

9 omnes autem politiae solvuntur quandoque quidem ex se ipsis, quandoque autem ab extrinseco, quando contraria politia fuerit vel prope vel longe quidem, habens autem potentiam. quod quidem accidit in Atheniensibus et Lacedaemoniis: Athenienses quidem enim ubique oligarchias, Lacedaemonii autem demos dissipabant.

---

2. prompte] *prorupte* **a** ‖ *principium* **bcghkln** Alb. et pr. **m** ‖ 4. *novissent* **bcghklmn** ‖ 5. *sinere* **a**, *siuete* **h**, *sentencie* **g**, *sine re* **m** ‖ 6. *plus* post *faciebant* **c** ‖ *totus ordo politiae transmutatus fuit* Alb. ‖ 7. totus] *ttius* **a** ‖ *potentiam* **a** ‖ 8. *fuerint* **a** ‖ 9. *politie* post *solvuntur* rc. **m**, om. **t** et pr. **m** ‖ 10. contraria] *aliqua alia* Alb. ‖ 11. *quidem — potentiam* om. Alb. ‖ habens] *existens* **a**.

ὅθεν μὲν οὖν αἱ μεταβολαὶ γίνονται τῶν πολιτειῶν καὶ
8 αἱ στάσεις, εἴρηται σχεδόν· περὶ δὲ σωτηρίας καὶ κοινῇ καὶ χω- VII
ρὶς ἑκάστης πολιτείας ἐχόμενόν ἐστιν εἰπεῖν. πρῶτον μὲν οὖν
δῆλον ὅτι, εἴπερ ἔχομεν δι' ὧν φθείρονται αἱ πολιτεῖαι, ἔχομεν
καὶ δι' ὧν σῴζονται· τῶν γὰρ ἐναντίων τὰ ἐναντία ποιητικά,
φθορὰ δὲ σωτηρίᾳ ἐναντίον. ἐν μὲν οὖν ταῖς εὖ κεκραμέναις 2
πολιτείαις ὥσπερ ἄλλο τι δεῖ τηρεῖν ὅπως μηδὲν παρανομῶσι.
καὶ μάλιστα τὸ μικρὸν φυλάττειν· λανθάνει γὰρ ὑπεισ-
δύουσα ἡ παρανομία, ὥσπερ τὰς οὐσίας αἱ μικραὶ δαπά-
ναι ἀναιροῦσι πολλάκις γινόμεναι. λανθάνει δὲ ἡ δαπάνη

25. *αἱ* del. Schneiderus ‖ *γίγνονται* P^5 Π^2 Bekk.[1] ‖ 26. *καὶ* ante *κοινῇ* om. *Γ* ‖ 28. *δηλονότι* $P^{2.3.}$ R^b V^b, *δῆλον* W^b L^s Ald. et pr. P^4 (*ὅτι* suppl. mg.) † ‖ *πολιτείαι* P^1 ‖ 29. *τἀναντία* Π^2 Bekk. ‖ 30. *κεκραμέναις* in ras. P^3 ‖ 31. *ὥσπερ*] *εἴπερ* Coraes, at cf. VII, 17. 1336 b, 4 ‖ *ἄλλό* M^s ‖ *μηθὲν* P^5 Π^2 Bekk. ‖ 32. *ὑπεισδύουσα* — 34. *δὲ* om. Π^2 Ar. et pr. P^5, sed post *λαν*, quod ultimum versus locum tenet, ab eadem m. in mg. *θάνει* — 34. *γινόμεναι. λαν-* addita sunt, *ἀπολείπει τι* mg. rc. P^3 ‖ *ἐπεισδύουσα* Victorius Bekk., *παραδυομένη* M^s P^1 (fors. recte) ‖ 33. *παρανομία*] *παράβασις* mg. P^5 Bekk., *παρέκβασις* Victorius in mg. Victorianae[1] Monacensis ‖ *αἱ* — *δαπάναι*] *τὸ μικρὸν δαπάνημα* M^s P^1 ‖ 34. *ἀναιροῦσι* Susem., *ἀναιρεῖ* M^s P^1, *δαπανῶσι* mg. P^5 Bekk., *consumunt* Guil. ‖ *γινόμενον* M^s, *γινόμενον*, sed *ι* in ras. P^1 ‖ *δὲ* in ras. P^5, *γὰρ* P^1 ‖ *ἡ δαπάνη*] *ἡ ἀπάτη* *Γ* M^s et, ut videtur, Ar. („*corruptio*"), *ἡ μετάβασις* Victorius Bekk. et in ras. P^5 (fors. recte), *ἡ φθορὰ* mg. Bas.[2.3.], *ἡ δαπάνη* (quod praebet etiam P^6) aut secludenda aut *ἀμφότερον* restituendum esse haud male ci. Schmidtius (cf. Addenda), certe haec lectio e 33. *αἱ* — *δαπάναι* originem deduxit, sive errore hoc factum est, sive glossa fuit, quod Schmidti est iudicium: prius si probas, ea illata aliam

unde quidem igitur transmutationes fiunt politiarum et se-
ditiones, dictum est fere: 8. de salvatione autem communiter VII
et singillatim uniuscuiusque politiae habitum est dicere. primo
quidem igitur palam, quod, siquidem habemus per quae cor-
rumpuntur politiae, habemus et per quae salvantur: contrario-
rum enim contraria sunt factiva, corruptio autem salvationi
contrarium. in bene [autem] temperatis quidem igitur politiis 2
sicut aliud aliquid oportet observare, ut nihil praevaricentur,
et maxime quod parvum servare: latet enim subintrans prae-
varicatio, sicut substantias parvae expensae consumunt saepe

1. *sedictionum* a ‖ 4. corrumpuntur] *eorum punitur* a ‖ 5. *et* om. m 7. contrarium] *est contraria* Alb. ‖ bene] *hiis* k, om. a, *bene autem* om. in lac. pr. l ‖ *autem* om. Alb. ‖ 8. *praevaricetur* a, *privarentur* eghkla et pr. bm (crx. rc. m et mg. rc. b) ‖ 9. *maxime* om. Alb. ‖ *parum* a ‖ *servare* ante *quod* Alb. ‖ *licet* ag ‖ *privaricacio* g, *privacio* pr. m, *pervaricatio* rc. m, *principio* s.

(VII) διὰ τὸ μὴ ἀθρόα γίνεσθαι· παραλογίζεται γὰρ ἡ διά-
νοια ὑπ' αὐτῶν, ὥσπερ ὁ σοφιστικὸς λόγος· εἰ ἕκαστον μι-
κρόν, καὶ πάντα. τοῦτο δ' ἔστι μὲν ὥς, ἔστι δ' ὡς οὔ· τὸ
γὰρ ὅλον καὶ τὰ πάντα οὐ μικρόν, ἀλλὰ σύγκειται ἐκ
μικρῶν. μίαν μὲν οὖν φυλακὴν πρὸς ταύτην τὴν ἀρχὴν
δεῖ ποιεῖσθαι· ἔπειτα μὴ πιστεύειν τοῖς σοφίσματος χάριν
πρὸς τὸ πλῆθος συγκειμένοις, ἐξελέγχεται γὰρ ὑπὸ τῶν 1308 a
3 ἔργων (ποῖα δὲ λέγομεν τῶν πολιτειῶν σοφίσματα, πρό-
τερον εἴρηται)· ἔτι δ' ὁρᾶν ὅτι ἔνιαι μένουσιν οὐ μόνον ἀρι-
στοκρατίαι ἀλλὰ καὶ ὀλιγαρχίαι οὐ διὰ τὸ ἀσφαλεῖς εἶναι

vocem, quae, si sensum spectas, nihil impedit quominus aut ἡ μετάβασις aut ἀμφότερα fuerit, loco depulsam esse necesse est, posterius si magis placet, potest saltem vel sic idem esse factum: altera autem lectio ἡ ἀπάτη ut vix minus a sententiarum nexu abhorret, ita eam ex altera ἡ δαπάνη etiam magis corrupta extitisse vero proximum est: ἡ φθορὰ denique etsi fortasse iam Aretinus legit, nihilominus est pro aperta correctione habendum: itaque ego quoque vulgatum ἡ μετάβασις retinuissem, nisi sola corr. P[5] niteretur (nam qui primus ita edidit Victorius utrum e codice illud hauserit an e coniectura ignoramus), sic vero antiquissimam corruptelae formam ἡ δαπάνη (quam, ut videtur, etiam pr. P[5] habuit) incertae emendationi praefero ‖ 35. γίγνεσθαι P[5] Π[2] Bekk.[1] ‖ παραλογίζεται δὲ γὰρ M[s] ‖ 36. οἷόσπερ Lambinus ‖ ὁ om. M[s] et pr. P[1] (suppl. corr.[1]) ‖ 37. ὡς] ὣς M[s] P[1] ‖ 39. μὲν om. P[5] ‖ 40. σοφίσμασι M[s].

1308 a, 1. ἐξηλέγχεται pr. M[s] ‖ 2. ποία M[s] ‖ σοφίματα P[4] ‖ 3. ἔστι Π[2] Ar. (prob. Spengelius) ‖ 4. ἀσφαλεῖς in mg. P[5].

Locus citatus. 1308 a, 2. πρότερον] III, 13. 1297 a, 13—38.

factae. latet autem seductio, quia non simul tota fit: para-
logizatur enim mens ab ipsis sicut sophistica oratio: „si unum-
quodque parvum, et omnia". hoc autem est quidem ut, est
autem ut non: totum enim et omnia non parvum, sed compo-
nitur ex parvis. unam quidem igitur custodiam ad hoc princi-
pium oportet facere: deinde non credere hiis, qui sophismatis
gratia ad multitudinem applicantur, arguuntur enim ab operi-
bus (qualia autem dicimus politiarum sophismata, prius dictum
3 est): adhuc autem videre, quod quaedam manent non solum
aristocratiae, sed etiam oligarchiae non propterea, quod firmae

1. *seditio* bklst Alb. ‖ *qui* a ‖ 2. *enim* om. Alb. ‖ 3. *que* om. pr. b (suppl. in textu et in mg. rc.) ‖ *hec* a ‖ *sic* post *ut* add. t Alb. ‖ 4. *et* om. a ‖ *sed* — 5. *parvis* om. Alb. ‖ 9. *quodque* a ‖ 10. etiam] *et* b et pr. m (crx. rc.), om. t.

τὰς πολιτείας, ἀλλὰ διὰ τὸ εὖ χρῆσθαι τοὺς ἐν ταῖς ἀρ- (VII
χαῖς γινομένους καὶ τοῖς ἔξω τῆς πολιτείας καὶ τοῖς ἐν τῷ
πολιτεύματι, τοὺς μὲν μὴ μετέχοντας τῷ μὴ ἀδικεῖν καὶ
τῷ τοὺς ἡγεμονικοὺς αὐτῶν εἰσάγειν εἰς τὴν πολιτείαν καὶ
τοὺς μὲν φιλοτίμους μὴ ἀδικεῖν εἰς ἀτιμίαν τοὺς δὲ πολλοὺς
εἰς κέρδος, πρὸς αὑτοὺς δὲ καὶ τοὺς μετέχοντας τῷ χρῆσθαι
ἀλλήλοις δημοτικῶς. ὃ γὰρ ἐπὶ τοῦ πλήθους ζητοῦσιν οἱ δη-
μοτικοὶ τὸ ἴσον, τοῦτ' ἐπὶ τῶν ὁμοίων οὐ μόνον δίκαιον
ἀλλὰ καὶ συμφέρον ἐστίν. διὸ ἐὰν πλείους ὦσιν ἐν τῷ πο- 4
λιτεύματι, πολλὰ συμφέρει τῶν δημοτικῶν νομοθετημά-
των, οἷον τὸ ἑξαμήνους τὰς ἀρχὰς εἶναι, ἵνα πάντες οἱ
ὅμοιοι μετέχωσιν· ἔστι γὰρ ὥσπερ δῆμος ἤδη οἱ ὅμοιοι
(διὸ καὶ ἐν τούτοις ἐγγίνονται δημαγωγοὶ πολλάκις, ὥσπερ
εἴρηται πρότερον), ἔπειθ' ἧττον εἰς δυναστείας ἐμπίπτουσιν αἱ

6. τοὺς ἔξω M[s], ταῖς ἔξω fort. *Γ* ‖ 7. μετ' ἔχοντας M[s] ‖ 9. ἀδικεῖν secl. Boiesenus ‖ δὲ] *et* Guil. ‖ εἰς ⟨ἰσ-⟩οτιμίαν Schmidtius ‖ 10. αὐτοὺς *Γ* P[5] et, ut videtur, P[1], αὑτοὺς M[s] *Π*[2] Coraes ‖ δὲ om. *Γ* † καὶ secl. Coraes, non vertit Ar. ‖ 11. δημοτικοί P[1], πολιτικοὶ P[3] ‖ 12. τὸ ἴσον ante 11. οἱ *Γ* ‖ 15. ἑξαμήνους M[s] ‖ 17. ἐγγίγνονται *Π*[2] Bekk.[1], *fiunt* Guil. ‖ 18. δυναστείαν Schneiderus.

Locus citatus. 1308 a, 18. πρότερον] c. 6. 1305 b, 23 sqq.

sunt politiae, sed quia bene utuntur hii, qui in principatibus
fiunt, et hiis qui extra politiam et hiis qui in politeumate, in
non iniusta faciendo in eos quidem, qui non participant, et
introducendo principales ipsorum in politiam et amatores qui-
dem honoris non iniuriando in inhonorationem et multos in
lucrum, ad se ipsos et ad participantes in utendo invicem de-
motice. quod enim in multitudine quaerunt aequale qui demo-
tici, hoc in similibus non solum iustum, sed et expediens est.
propter quod si plures sint in politeumate, multa expediunt 4
demoticorum lege statutorum, velut sex mensium principatus
esse, ut omnes qui similes participent: est enim sicut demus
iam qui similes (propter quod et in hiis fiunt demagogi saepe,
sicut dictum est prius), deinde minus in potentatus incidunt

1. *sint* rc. m ‖ *utantur* b ‖ 2. *que extra* abcklmn, *quae extra* ght (crx. t[a]) ‖ *quae* t (crx. t[a]) ‖ *in* om. t ‖ 3. *iusta* rc. m ‖ 4. *quidem* om. Alb. 5. *in* om. m ‖ *inhonoratione* t Alb. ‖ 6. *lucro* t ‖ *autem* post *ipsos* add. t *principantes* bcghlmnt Alb. ‖ 8. *et* om. akmt Alb. ‖ 11. *participant* bcghklmn ‖ 12. *iam* om. Alb. ‖ *et* om. Alb. ‖ 13. *in potentatus* post *incidunt* Alb.

(VII) ὀλιγαρχίαι καὶ ἀριστοκρατίαι (οὐ γὰρ ὁμοίως ῥᾴδιον κακουργῆσαι ὀλίγον χρόνον ἄρχοντας καὶ πολύν, ἐπεὶ διὰ τοῦτο ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις καὶ δημοκρατίαις γίνονται τυραννίδες· ἢ γὰρ οἱ μέγιστοι ἐν ἑκατέρᾳ ἐπιτίθενται τυραννίδι, ἔνθα μὲν οἱ δημαγωγοὶ ἔνθα δ' οἱ δυνάσται, ἢ οἱ τὰς μεγίστας ἔχοντες ἀρχάς, ὅταν πολὺν χρόνον ἄρχωσιν). σώζονται δ' αἱ πολιτεῖαι οὐ μόνον διὰ τὸ πόρρω εἶναι τῶν διαφθειρόντων, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ διὰ τὸ ἐγγύς· φοβούμενοι γὰρ διὰ χειρῶν ἔχουσι μᾶλλον τὴν πολιτείαν. ὥστε δεῖ τοὺς τῆς πολιτείας φροντίζοντας φόβους παρασκευάζειν, ἵνα φυλάττωσι καὶ μὴ καταλύωσιν ὥσπερ νυκτερινὴν φυλακὴν τὴν τῆς πολιτείας τήρησιν, καὶ τὸ πόρρω ἐγγὺς ποιεῖν. ἔτι τὰς τῶν γνωρίμων φιλονεικίας καὶ στάσεις καὶ διὰ τῶν νόμων πειρᾶσθαι δεῖ φυλάττειν, καὶ τοὺς ἔξω τῆς φιλο-

---

19. *κακουργῖσαι* P[4] ‖ 21. *γίγνονται* P[5] *Π*[2] Bekk.[1] ‖ *τυραννίδα* P[4] ‖ 23. *ἔνθα — ἔνθα*] v. var. lect. Lat. ‖ *οἱ τὰς*] *ὅτι τὰς* M[s] ‖ 24. *ἔχοτες* M[s] ‖ *πολὴν* P[4] ‖ 25. *δὲ* M[s] ‖ *αἱ*] *αὐ* P[4] ‖ 26. *φθειρόντων* R[b] et pr. P[5] (*δια* suppl. mg.) ‖ 31. *φιλονεικείας* P[4] ‖ 32. *πειρᾶσθαι* post *δεῖ* *Γ* ‖ *φιλονεικείας* P[4].

Glossa. 1308 a, 27. *διὰ χειρῶν*] *διὰ φυλακῆς.* p[2] ‖ 31. *ἔτι — 33. αὐτούς*] *φησὶ κωλύειν διὰ νόμων τὰς στάσεις τῶν πλουτούντων, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἔξω τῆς αὐτῶν φιλονεικίας ὄντας κατέχειν πρὸ τοῦ καὶ αὐτοὺς κατασχέσθαι παρὰ τῶν πλουτούντων.* mg.[3] P[2].

oligarchiae et aristocratiae (non enim similiter facile malignari pauco tempore principantes et multo, quoniam propter hoc in oligarchiis et democratiis fiunt tyrannides: aut enim qui maximi in utraque praeferuntur tyrannide, hic quidem demagogi, hic autem potentes aut qui maximos habent principatus, quando multo tempore principantur). salvantur autem politiae non solum propter longe esse a corrumpentibus, sed aliquando et quia prope: timentes enim per manus habent magis politiam. quare oportet eos, qui de politia sollicitantur, timores praeparare, ut conservent et non dissolvant quemadmodum nocturnam custodiam politiae observationem, et quod longe prope facere. adhuc insignium contentiones et seditiones et per leges oportet tentare cavere et eos, qui extra contentionem sunt,

---

2. quoniam] *quoniam et* a, *vel quando* (ut videtur, nisi potius scripsit: *vel quia*) mg. rc. b, *quo* rc. m ‖ 4. hic — hic] *hii — hii* abcghklm, *ii — ii* t Alb., *hi — hi* n ‖ 5. *patentes* pr. m (crx. rc.) ‖ 8. quia] *qui* a ‖ *enim* om. Alb. ‖ manus] *magnus* a.

νεικίας ὄντας, πρὶν περιληφθῆναι καὶ αὐτούς, ὡς τὸ ἐν (VII) ἀρχῇ γινόμενον κακὸν γνῶναι οὐ τοῦ τυχόντος ἀλλὰ πολιτικοῦ ἀνδρός. πρὸς δὲ τὴν διὰ τιμήματος γινομένην 6 μεταβολὴν ἐξ ὀλιγαρχίας καὶ πολιτείας, ὅταν συμβαίνῃ τοῦτο μενόντων μὲν τῶν αὐτῶν τιμημάτων εὐπορίας δὲ νομίσματος γινομένης, συμφέρει τοῦ τιμήματος ἐπισκοπεῖν τοῦ κοινοῦ τὸ πλῆθος πρὸς τὸ παρελθόν, ἐν ὅσαις μὲν πόλεσι τιμῶνται κατ' ἐνιαυτόν, κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον,
1308 b ἐν δὲ ταῖς μείζοσι διὰ τριετηρίδος ἢ πενταετηρίδος, κἂν ᾖ πολλαπλάσιον ἢ πολλοστημόριον τοῦ πρότερον, ἐν ᾧ αἱ τιμήσεις κατέστησαν τῆς πολιτείας, νόμον εἶναι καὶ τὰ τιμήματα ἐπιτείνειν ἢ ἀνιέναι, ἐὰν μὲν ὑπερβάλλῃ, ἐπιτείνοντας κατὰ τὴν πολλαπλασίωσιν, ἐὰν δ' ἐλλείπῃ, ἀνιέντας

33. πρὶν — αὐτούς] *eos ante capere* Ar. ‖ παρειληφέναι Ms P1.2.3.4.5. Rb Ald. Bekk., περιληφέναι Vb, προειληφέναι Scaliger ‖ 34. τοῦ ante πολιτικοῦ add. P4 ‖ 35. τὴν om. pr. P1 (suppl. corr.1) ‖ διὰ τὰ τιμήματα P1.2.3. Rb Ald. Bekk. (nescio an rectius), διὰ τιμήματα P4 ‖ γιγνομένην P5 Π2 Bekk.1 ‖ 36. συμβαίνει, ut videtur, P4 ‖ 38. νομίματος P4, τιμήματος Γ †, om. codices Sepulvedae, secludendum esse ci. Sepulveda γιγνομένης Π2 Bekk.1 ‖ ἐπισκοπεῖν post 39. πλῆθος (?) Γ ‖ 39. καινοῦ Coraes ‖ 40. ἐνιαυτόν, ⟨κατ' ἐνιαυτόν⟩ Lambinus ‖ κατὰ — χρόνον ante 39. ἐν P5 Π2 Ar. Bekk., secl. Lambinus Bekk.2.
1308 b, 2. πολλοστημόριον] *submultiplex* Guil. ‖ 3. τὰ] κατὰ pr. P1 5. δὲ Ms P5.

Glossa. 1308 a, 37. τοῦτο] τὸ μεταβάλλειν. p2.

antequam comprehendantur et ipsi, tamquam quod in principio fit malum cognoscere sit non cuiuscunque, sed politici viri. ad 6 eam autem, quae per honorabilitatem fit, transmutationem ex oligarchia et politia, cum acciderit hoc manentibus quidem eisdem honorabilitatibus, abundantia autem honorabilitatis facta, expedit honorabilitatis communis multitudinem considerare ad praeteriens: in quibuscunque quidem civitatibus honorantur secundum annum, secundum hoc tempus, in maioribus autem per triennium aut quinquennium, et si sit multiplex vel submultiplex prioris, in quo honorationes institutae fuerunt politiae, legem esse et honorabilitates intendere vel remittere, si quidem excedant, intendentes secundum multiplicationem, si autem deficiant, remit-

2. *fuit* a, *sit* bcghklmn ‖ 6. expedit] *oportet* post *multitudinem* Alb. 9. si] *sic* a ‖ *vel submultiplex* om. c ‖ 10. *prioris* om. Alb. ‖ *lege* Alb. ‖ *esse* om. cghklmnt Alb. et pr. b (suppl. mg. rc.) ‖ 11. *et* om. Alb., puncto del. rc. b ‖ 12. *remittentes* om. Alb.

(VII)

7 καὶ ἐλάττω ποιοῦντας τὴν τίμησιν. ἐν μὲν γὰρ ταῖς ὀλιγαρχίαις καὶ ταῖς πολιτείαις μὴ ποιούντων [μὲν] οὕτως ἔνθα μὲν ὀλιγαρχίαν ἔνθα δὲ δυναστείαν γίνεσθαι συμβαίνει, ἐκείνως δὲ ἐκ μὲν πολιτείας δημοκρατίαν, ἐκ δ' ὀλιγαρχίας πολιτείαν ἢ δῆμον. κοινὸν δὲ καὶ ἐν δήμῳ καὶ ἐν ὀλιγαρχίᾳ [καὶ ἐν μοναρχίᾳ] καὶ πάσῃ πολιτείᾳ μήτ' αὐξάνειν λίαν μηδένα παρὰ τὴν συμμετρίαν, ἀλλὰ μᾶλλον πειρᾶσθαι μικρὰς καὶ πολυχρονίους διδόναι τιμὰς ἢ βραχὺ καὶ μεγάλας (διαφθείρονται γάρ, καὶ φέρειν οὐ παντὸς ἀνδρὸς εὐτυχίαν), εἰ δὲ μή, μή τοί γ' ἀθρόας δόντας ἀφαιρεῖσθαι πάλιν ἀθρόας, ἀλλ' ἐκ προσαγωγῆς· καὶ μάλιστα μὲν πειρᾶσθαι τοῖς νόμοις οὕτω ῥυθμίζειν ὥστε μηδένα ἐγγίνεσθαι

8. *γίγνεσθαι* P[5] Bekk.[1] ‖ *συμβαίνειν* P[4] ‖ 9. *δὲ*] *δ'* Bekk.[2] ‖ *δ'*] *δὲ* M[s] ‖ 10. *ἐν* ante *ὀλιγαρχίᾳ* om. P[5] *Π*[2] Bekk. ‖ 11. *καὶ ἐν μοναρχίᾳ* om. P[5] *Π*[2] Ar. Bekk.[2], oblitt. rubro et rubro[2] quidem, ut videtur, pigm. corr. P[1], *ἐν* om. Victorius Casaubonus Bekk.[1] et *καὶ μοναρχίᾳ* secl. Casaub. Bekk.[1] ‖ *μήτ'* — 12. *μηδένα* om. in lac. pr. P[1] (v. prolegg.) ‖ *αὐξάνεσθαι* P[5] ‖ 12. *μηθένα* P[5] *Π*[2] Bekk. ‖ 13. *μικρᾶς* M[s] ‖ *βραχὺ* aut *βραχεῖς* *Γ*, *ταχὺ* *Π* Ar. Bekk., *βραχυ*<*-χρονίους*> Sepulveda et Lambinus ‖ *καὶ* om. *Π* Ar. Bekk. ‖ 14. *φέρειν* post *ἀνδρὸς* (?) *Γ* ‖ 15. *μή τοί γ'* Bekk., *μήτοι γ'* P[4] Ald., *μή τοι γ'* P[6] L[s], *μήτοι γε* P[5], *μή τι γ'* P[2.3] R[b] V[b], *μήτ'* *Γ* M[s], *μὴ τ'* P[1] ‖ *εὐθρόας* M[s] ‖ 16. *καὶ* om. P[2.3] R[b] V[b] Ar. Ald. et pr. P[4] ‖ 17. *οὕτω ῥυθμίζειν*] *οὕτως ἄγειν* P[3.4.5] R[b] V[b] Ald. Bekk. et pr. P[2], *ἐν ἄλλῳ· οὕτω ῥυθμίζειν* corr.[1] P[2], *οὕτω ῥυγμίζειν* mg.[3] P[2] et *ἀντὶ ἄγειν* superscr. in mg. p[2] ‖ *μηθένα* P[5] *Π*[2] Bekk. *ἐγγίγνεσθαι* *Π*[2] Bekk.[1], *fiat* Guil.

Glossa. 1308 b, 17. v. var. lect.

7 tentes et minorem facientes honorationem. in oligarchiis quidem enim et politiis non facientibus quidem sic hic quidem oligarchiam, hic autem potentatum fieri accidit, illo autem modo ex politia quidem democratiam, ex oligarchia autem politiam vel demum. commune autem et in demo et in oligarchia et in monarchia et in omni politia neque crescere valde nullum praeter commensurationem, sed magis tentare parvos et multi temporis dare honores quam breviter et magnos (corrumpuntur enim et non omnis viri ferre bonam fortunam), si autem non, neque, cum simul totos dederint, auferre rursum simul totos, sed gradatim: et maxime quidem tentare legibus sic ordinare, ut

1. *et minorem facientes* om. c ‖ *quidem* om. t ‖ 4. vel] *et* pr. m (crx. rc.) ‖ 5. demo] *deuio* a ‖ 6. crescere] *cessare* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ *multum* t Alb. 7. sed] *servi* a ‖ 8. *dare* post *honores* m ‖ breviter et] *breviter* cghklm nst Alb. et pr. b, *vel breves et* mg. rc. b (nescio an recte) ‖ 9. *omnes* acghkln et pr. bm (crx. rc. m et mg. rc. b), *omnes sunt* Alb. ‖ *fere* cghn et pr. bkl (crx. rc. kl et mg. rc. b), *fer* pr. m (crx. rc.) ‖ 10. *dederunt* (sic!) — *totos* bis scr. a ‖ *simul* om. Alb.

πολὺ ὑπερέχοντα δυνάμει μήτε φίλων μήτε χρημάτων, (VII
εἰ δὲ μή, ἀποδημητικὰς ποιεῖσθαι τὰς παραστάσεις αὐτῶν. ἐπεὶ δὲ καὶ διὰ τοὺς ἰδίους βίους νεωτερίζουσιν, δεῖ ἐμποιεῖν 8
ἀρχήν τινα τὴν ἐποψομένην τοὺς ζῶντας ἀσυμφόρως πρὸς τὴν πολιτείαν, ἐν μὲν δημοκρατίᾳ πρὸς [τὴν] δημοκρατίαν, ἐν δὲ ὀλιγαρχίᾳ πρὸς τὴν ὀλιγαρχίαν, ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων πολιτειῶν ἑκάστῃ. καὶ τὸ εὐημεροῦν δὲ τῆς πόλεως ἀνὰ μέρος φυλάττεσθαι διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας· τούτου δ' ἄκος [τὸ] αἰεὶ τοῖς ἀντικειμένοις μορίοις ἐγχειρίζειν τὰς πράξεις καὶ τὰς ἀρχάς (λέγω δ' ἀντικεῖσθαι τοὺς ἐπιεικεῖς τῷ πλήθει, [καὶ] τοὺς δ' ἀπόρους τοῖς εὐπόροις) καὶ τὸ πειρᾶσθαι ἢ συμμιγνύναι τὸ τῶν ἀπόρων πλῆθος καὶ τὸ τῶν εὐπόρων ἢ τὸ μέσον αὔξειν (τοῦτο γὰρ διαλύει τὰς διὰ

18. πολὺ] *πάνυ* P^5 ‖ 19. *δε μὴ* P^1 ‖ *ἀποδημοτικὰς* P^4 V^b L^s et pr. P^3 (crx. rc.) ‖ *παραστάσεις*] *stationes* Guil., *clientelas* Ar. ‖ 20. *ἐμποιεῖν*] *facere* Guil. ‖ 21. *ἐφ^{ω}οψομένην* M^s ‖ 22. *τὴν* post *πρὸς* add. P^5 Π^2 Bekk. 23. *ἐν δ'* Bekk.^{2} ‖ 24. *ἑκάστῃ* ante 23. *τῶν* (?) *Γ* ‖ 25. *ἀνὰ*] *ἀεὶ* ci. Schneiderus ‖ *ἀναμέρος* M^s ‖ *φυλάττεσθαι* „notandum pro *φυλάττειν δεῖ*" videtur Spengelio ‖ *αὐτὰς* om. P^4 ‖ *τοῦτο* *Γ* M^s P^1 † ‖ 26. *τὸ* add. P^5 Π^2 Bekk. ‖ *ἀεὶ* Bekk.^{2} ‖ *ἐγχειρίζειν*] *firmare* Guil. ‖ 27. *δὲ* M^s ‖ 28. *καὶ* ante *τοὺς* add. P^5 Π^2 Ar. Bekk. ‖ *δ'* om. *Π* Ar. Bekk. ‖ 29. *πλῆθος* pr. P^3 (crx. rc.).

Glossae. 1308 b, 19. *ἀποδομητικὰς ποιεῖσθαι*] *ἤτοι ἐξοστρακίζειν.* p^2 ‖ *τὰς παραστάσεις*] *τὰς οἰκειότητας.* p^2.

nullus fiat multum excedens potentia neque amicorum neque pecuniarum, si autem non, sequestratas facere stationes ipsorum. quoniam autem et propter proprias vitas insolescunt, oportet 8
facere principatum quendam, qui consideret viventes nocive ad politiam, in democratia quidem ad democratiam, in oligarchia autem ad oligarchiam, similiter autem et in unaquaque aliarum politiarum. et quod iocundum autem civitatis singillatim observare propter easdem caussas: hoc autem remedium semper oppositis partibus firmare actiones et principatus (dico autem opponi epieikees multitudini, egenos autem opulentis) et tentare vel commiscere egenorum multitudinem et eam quae divitum vel quod medium augere (hoc enim dissolvit eas quae

8. hoc] *huius* t ‖ semper] *super* t Alb. ‖ 10. *epiekees* b, *Epiices* t Alb. 11. *vel* om. t Alb.

(VII)
9 τὴν ἀνισότητα στάσεις). μέγιστον δὲ ἐν πάσῃ πολιτείᾳ τὸ
καὶ τοῖς νόμοις καὶ τῇ ἄλλῃ οἰκονομίᾳ οὕτω τετάχθαι ὥστε
μὴ εἶναι τὰς ἀρχὰς κερδαίνειν. τοῦτο δὲ μάλιστα ἐν ταῖς
ὀλιγαρχίαις δεῖ τηρεῖν. οὐ γὰρ οὕτως ἀγανακτοῦσιν εἰργό-
μενοι τοῦ ἄρχειν οἱ πολλοί, ἀλλὰ καὶ χαίρουσιν ἐάν τις
ἐᾷ πρὸς τοῖς ἰδίοις σχολάζειν, ὡς ἐὰν οἴωνται τὰ κοινὰ
κλέπτειν τοὺς ἄρχοντας, τότε δ' ἀμφότερα λυπεῖ, τό τε
10 τῶν τιμῶν μὴ μετέχειν καὶ τὸ τῶν κερδῶν· μοναχῶς δὲ
καὶ ἐνδέχεται ἅμα εἶναι δημοκρατίαν καὶ ἀριστοκρατίαν,
εἰ τοῦτο κατασκευάσειέ τις, ἐνδέχοιτο γὰρ ἂν καὶ τοὺς
γνωρίμους καὶ τὸ πλῆθος ἔχειν ἃ βούλονται ἀμφοτέρους, 1309 a
τὸ μὲν γὰρ ἐξεῖναι πᾶσιν ἄρχειν δημοκρατικόν, τὸ δὲ τοὺς
γνωρίμους εἶναι ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἀριστοκρατικόν, τοῦτο δ'

31. τὸ post 32. καὶ P² ‖ 32. τετάχθαι] *ordinari* Guil. ‖ 34. ὀλιγαρχικαῖς Π Bekk. ‖ εἰργόμενοι, sed οι in ras. corr.² scr. P² ‖ 35. καὶ om. P⁵ ‖ 36. πρὸς] *circa* Guil. ‖ ὥστε Γ, ὥστε M^s ‖ τοὺς ἄρχοντας κλέπτειν τὰ κοινὰ Γ ‖ 37. κλέπειν P⁵ ‖ δ' om. Γ ‖ λυσιτε πεῖ pr. P¹ (σιτε oblitt. corr.¹) ‖ 38. μόναχ pr. P³ (crx. rc.) ‖ 40. κατασκευάσειεν Bekk.², παρασκευάσειέ P¹ ‖ τις (ἐνδέχοιτο γὰρ ἂν) καὶ Lambinus.
1309 a, 1. ἀμφοτέρους ante ἔχειν (?) Γ, ἀμφοτέροις conici posse credit Schneiderus.

Glossa. 1308 b, 37. τό τε — 38. κερδῶν] τῶν τιμῶν μὲν δηλονότι μετέχειν αὐτούς, κερδῶν δὲ τὸ πλῆθος. mg.³ P².

9 propter inaequalitatem seditiones). maximum autem in omni po-
litia et legibus et alia provisione sic ordinari, ut non sit prin-
cipatus lucrari. hoc autem maxime in oligarchiis oportet ser-
vare. non enim sic indignantur coerciti ab eo, quod est prin-
cipari, multi, immo et gaudent, si quis sinit circa propria vacare,
quare, si putaverint principantes furari communia, tunc ambo
10 contristant, scilicet honoribus non participare et lucris: singu-
lariter autem et contingit simul esse democratiam et aristocra-
tiam, si hoc instituerit aliquis, continget enim utique et insignes
et multitudinem utrosque habere quae volunt, licere quidem
enim omnibus principari democraticum, insignes autem esse in
principatibus aristocraticum, hoc autem erit, cum non sit lucrari

4. sic] *tantum* Alb. ‖ 5. *mul't* a ‖ *immo* om. a ‖ et] *etiam* post *gaudent* Alb., om. bklt ‖ *sinat* rc. m, *sunt* a ‖ 6. *principante* bghmn Alb. et pr. l (crx. rc.), *principate* k ‖ 7. non participare] *principare* pr. b (crx. mg. rc.) *lucri* a ‖ *singula* pr. m (crx. rc.) ‖ 8. *autem* om. a ‖ *et* om. t ‖ 9. *instituit* a, *instituerint* b et pr. m (crx. rc.) ‖ *contingit* amt Alb. ‖ *enim* om. bc ‖ *utique* om. t ‖ 11. *enim* ante 10. *quidem* m, *enim scilicet* t ‖ *in* ante *omnibus* add. bc.

ἔσται ὅταν μὴ ᾖ κερδαίνειν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν, οἱ γὰρ ἄποροι οὐ βουλήσονται ἄρχειν τῷ μηδὲν κερδαίνειν, ἀλλὰ πρὸς τοῖς ἰδίοις εἶναι μᾶλλον, οἱ δὲ εὔποροι δυνήσονται διὰ τὸ μηδενὸς προσδεῖσθαι τῶν κοινῶν, ὥστε συμβήσεται τοῖς μὲν ἀπόροις γίνεσθαι εὐπόροις διὰ τὸ διατρίβειν πρὸς τοῖς ἔργοις, τοῖς δὲ γνωρίμοις μὴ ἄρχεσθαι ὑπὸ τῶν τυχόντων. (VII
τοῦ μὲν οὖν μὴ κλέπτεσθαι τὰ κοινὰ ἡ παράδοσις γινέσθω 11
τῶν χρημάτων παρόντων πάντων τῶν πολιτῶν, καὶ ἀντίγραφα κατὰ φρατρίας καὶ λόχους καὶ φυλὰς τιθέσθωσαν· τοῦ δὲ ἀκερδῶς ἄρχειν τιμὰς εἶναι δεῖ νενομοθετημένας τοῖς εὐδοκιμοῦσιν. δεῖ δ' ἐν μὲν ταῖς δημοκρατίαις τῶν εὐπόρων φείδεσθαι, μὴ μόνον τῷ τὰς κτήσεις μὴ ποιεῖν ἀναδάστους, ἀλλὰ μηδὲ τοὺς καρπούς, ὃ ἐν ἐνίαις τῶν πολιτειῶν

5. *βούλονται* P[5] † ‖ *μηδὲ* pr. P[1] (em. corr.[1]) ‖ *πρὸς*] *circa* Guil. 6. *δ'* P[1.5.] Bekk. ‖ 7. *μηδὲν* Bekk. ‖ *προσδεῖσθαι* post *κοινῶν* (?) *Γ* ‖ 8. *γίγνεσθαι* P[2.3.] Bekk.[1] ‖ *τρίβειν* P[5] V[b]. *μὴ διατρίβειν* R[b] ‖ *πρὸς*] *circa* Guil. ‖ 10. *καὶ* ante *του* fort. add. *Γ* ‖ *μὲν οὖν* om. *Γ*, *οὖν* om. M[s] ‖ *γιγνέσθω* P[5] *Π*[2] Bekk.[1] ‖ 12. *κατα* P[1] ‖ *φατρίας* *Π* ‖ *λόγους* M[s] P[2.3.] R[b] V[b] et pr. P[1] (crx. p[1]) † ‖ *φυλακὰς* M[s] ‖ 13. *δεῖ εἶναι τιμὰς* (?) *Γ* ‖ *νενομοθετιμένας* P[4] ‖ 14. *δημορατίαις* pr. P[1] (em. corr.[1]) ‖ 15. *καὶ* ante *μὴ μόνον* add. Ar., *τῷ* addendum esse ci. Goettlingius ‖ *τῷ*] *τοῦ* P[1], om. P[5] *Π*[2] Ar. Goettl. Bekk. ‖ *τὰς κτήσεις* post *ποιεῖν* *Γ* ‖ *μὴ* om. P[1] ‖ *ἀνδάστους* P[4] ‖ 16. *ἐν* om. P[4].

a principatibus, egeni enim non volent principari eo, quod nullum sit lucrum, sed circa propria esse magis, opulenti autem poterunt propter nullo communium indigere, quare accidet egenis quidem fieri opulentos propter immorari circa opera, insignibus autem non subici quibuscunque. [et] ut non furentur 11
quae communia, traditio fiat pecuniarum praesentibus omnibus civibus et rescripta penes fraternitates et contubernia et tribus reponantur. eius autem quod est sine lucro principari oportet esse honores lege statutos approbatis. oportet autem in democratiis quidem opulentis parcere non solum in non faciendo possessiones aeque partiales, sed neque fructus, quod in qui-

1. *principibus* a ‖ enim] *autem* a ‖ *volunt* a, *valent* oghklmn et pr. b, *vel volent* mg. rc. b, *valent nec volunt* Alb. ‖ 2. propria] *negotia* Alb. 3. *accidit* boghklmnt Alb. ‖ 5. *non subiti* rc. b, *subiti non* pr. b ‖ *et* om. n ‖ 6. omnibus civibus] *civibus* pr. b (crx. rc.), *et omnibus et civibus* Alb. ‖ 8. quod] *quidem* a ‖ 9. *lege* ante *approbatis* add. boklt (del. t[a]) ‖ *oportet* post *autem* Alb. ‖ 10. parcere] *petere* pr. b (crx. rc.) 11. neque] *non* a.

(VII) λανθάνει γινόμενον, βέλτιον δὲ καὶ βουλομένους κωλύειν λειτουργεῖν τὰς δαπανηρὰς μὲν μὴ χρησίμους δὲ λειτουργίας, οἷον χορηγίας καὶ λαμπαδαρχίας καὶ ὅσαι ἄλλαι τοιαῦ-
12 ται· ἐν δ' ὀλιγαρχίᾳ τῶν ἀπόρων ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι πολλὴν καὶ τὰς ἀρχὰς ἀφ' ὧν λήμματα τούτοις ἀπονέμειν, κἄν τις ὑβρίσῃ τῶν εὐπόρων εἰς τούτους, μείζω τὰ ἐπιτίμια εἶναι ἢ ἂν σφῶν αὐτῶν, καὶ τὰς κληρονομίας μὴ κατὰ δόσιν εἶναι ἀλλὰ κατὰ γένος, μηδὲ πλειόνων ἢ μιᾶς τὸν αὐτὸν κληρονομεῖν. οὕτω γὰρ ἂν ὁμαλώτεραι αἱ οὐσίαι εἶεν καὶ τῶν ἀπόρων εἰς εὐπορίαν ἂν καθίσταιντο πλείους.
13 συμφέρει δὲ καὶ ἐν δημοκρατίᾳ καὶ ἐν ὀλιγαρχίᾳ τῶν ἄλλων ἢ ἰσότητα ἢ προεδρίαν νέμειν τοῖς ἧττον κοινωνοῦσι τῆς πολιτείας ταύτης, ἐν μὲν δήμῳ τοῖς εὐπόροις, ἐν δ' ὀλιγαρχίᾳ τοῖς ἀπόροις, πλὴν ὅσαι ἀρχαὶ κύριαι τῆς πολι-

17. *λαμβάνει* Ald. ‖ *γιγνόμενον* P[5] *Π*[2] Bekk.[1], *factum* Guil. ‖ *βουλομένους* post *κωλύειν* (?) *Γ* ‖ *κωλύειν* ⟨*λανθάνειν*⟩ Ald., *κολούειν* ⟨*ἀναγκάζειν*⟩ „e vetere libro" Lambinus (male) ‖ 18. *μὴ*] *οὐ* P[5] ‖ 19. *καὶ* post *χορηγίας* om. P[4] ‖ *ἄλλοι* P[5] ‖ 20. *ἐπιμέλειαν* post *ποιεῖσθαι* *Γ* ‖ 22. *ὑβρίσῃ* post *τῶν εὐπόρων* (?) *Γ* ‖ 23. *τὰς*] *τὰ* P[4] ‖ 26. *ἂν πλείους εἰς εὐπορίαν καθίσταιντο* *Γ* ‖ *καθίσταντο* pr. P[1] (em. p[1]) ‖ 28. *νέμει* P[4] ‖ 29. *ταύτης* om. P[5] *Π*[2] Ar. Bekk.

busdam politiarum latet factum, melius autem et prohibere volentes oblationes facere sumptuosas quidem, non utiles autem oblationes, puta **chorégias** et lampadarchias et quaecunque
12 aliae tales: in oligarchia autem egenorum facere curam multam et principatus, a quibus receptiones, hiis tribuere, et si quis opulentorum iniuriatus fuerit istis, maiores increpationes esse quam si sibi ipsis, et hereditates non secundum dationem esse, sed secundum genus, neque plures quam unam eundem hereditare. sic enim utique aequaliores substantiae erunt et
13 egenorum utique plures ad abundantiam pertingent. expedit autem et in democratia et in oligarchia aliorum vel aequalitatem vel praesessionem dare hiis, qui minus communicant politia hac, in demo quidem opulentis, in oligarchia autem egenis, ex-

1. et] *est* Alb., om. c ‖ 2. *autem oblationes* om. t ‖ 3. *chorigias* am Alb., *corrigias* b, *corrigias* cln, *corigias* g, *chorigeas* h, *corias* k, *chorigias quidem* t ‖ 7. *si* om. a ‖ 8. *esse* om. Alb. ‖ 9. erunt] *civium* Alb. ‖ 10. *ad* om. pr. b (suppl. rc.) ‖ 11. *in* ante *oligarchia* om. chklmn Alb. ‖ 12. *processionem* a, *possessionem* bchklt Alb., *pressionem* n.

τείας, ταύτας δὲ τοῖς ἐκ τῆς πολιτείας ἐγχειρίζειν μόνοις (VII
ἢ πλείοσιν.

9 *τρία δέ τινα χρὴ ἔχειν τοὺς μέλλοντας ἄρξειν τὰς* 14
κυρίας ἀρχάς, πρῶτον μὲν φιλίαν πρὸς τὴν καθεστῶσαν
πολιτείαν, ἔπειτα δύναμιν μεγίστην τῶν ἔργων τῆς ἀρχῆς,
τρίτον δ' ἀρετὴν καὶ δικαιοσύνην ἐν ἑκάστῃ πολιτείᾳ τὴν
πρὸς τὴν πολιτείαν (εἰ γὰρ. μὴ ταὐτὸν τὸ δίκαιον κατὰ
πάσας τὰς πολιτείας, ἀνάγκη καὶ τῆς δικαιοσύνης εἶναι
διαφοράς). ἔχει δ' ἀπορίαν, ὅταν μὴ συμβαίνῃ ταῦτα
πάντα περὶ τὸν αὐτόν, πῶς χρὴ ποιεῖσθαι τὴν αἵρεσιν·
1309 b *οἷον εἰ στρατηγικὸς μέν τις εἴη, πονηρὸς δὲ καὶ μὴ τῇ πο-*
λιτείᾳ φίλος, ὁ δὲ δίκαιος καὶ φίλος, ⟨μὴ στρατηγικὸς δέ⟩,
πῶς δεῖ ποιεῖσθαι τὴν αἵρεσιν; ἔοικε δὲ δεῖν βλέπειν εἰς δύο, 15
τίνος πλεῖον μετέχουσι πάντες καὶ τίνος ἔλαττον· διὸ ἐν στρα-

31. *ταύτας — πολιτείας* om. P[2] ‖ *ταῦτα Γ* M[s] P[1], quod nescio an iniuria recipere dubitaverim † ‖ ⟨*ἢ*⟩ *μόνοις* Schneiderus ‖ 33. *ἐχρῆν* M[s] *ἔχειν*, sed *ἔ*, ut videtur, in corr. P[1] ‖ *ἄρχειν* Schneiderus ‖ 35. *μεγίστων Γ* † ‖ 36. *δὲ* M[s] ‖ 37. *ταυτὸν* P[1] ‖ 39. *συμβαίνει* P[4] ‖ 40. *πάντα* et *τὸν* om. P[5] ‖ *αἵρεσιν* corr. P[1], *διαίρεσιν* c. c. Bekk.

1309 b, 2. *μὴ στρατηγικὸς δὲ* add. t[c] P[4.6.] L[s] Ar. et, ut videtur, C[c], om. *Π*[1] P[2.3.] Q[b] V[b] W[b] Ald. Bekk., ceterum cf. varietatem lectionis Latinam, *ἀστραγητὸς δὲ* ci. Sylburgius ‖ 4. *πλείω* M[s].

cepto quicunque principatus sunt domini politiae, haec autem hiis qui ex politia committere solis vel pluribus.

9. tria autem quaedam oportet habere futuros principari 14
principales principatus, primo quidem amorem ad consistentem
politiam, deinde potentiam maximorum operum principatus,
tertio autem virtutem et iustitiam in unaquaque politia eam
quae ad politiam (si enim non idem iustum secundum omnes
politias, necesse et iustitiae esse differentias): habet autem du-
bitationem, quando non acciderint haec omnia circa eundem,
quomodo oportet facere divisionem: puta si militaris quidem
aliquis fuerit, nequam autem et non politiae amicus, alius
autem iustus et amicus, qualiter oportet fieri electionem? videtur 15
autem oportere respicere ad duo, quo plus participant omnes

1. *hoc* abt Alb. ‖ 2. *vel pluribus* om. Alb. ‖ 4. *consistentiam* a ‖ 6. *in* — 7. *politiam* om. Alb. ‖ 8. *iustitiae* post *differentias* Alb. ‖ 11. *fuerit* om. a ‖ 12. iustus et amicus] *non militaris* Alb., *iustus et amicus, sed non militaris*, ut videtur, t[c] ‖ *videntur* a ‖ 13. quo plus — 549, 1. minus] *scilicet ad id quod minus participat* Alb.

(VII) τηγίᾳ μὲν εἰς τὴν ἐμπειρίαν μᾶλλον τῆς ἀρετῆς (ἔλαττον γὰρ στρατηγίας μετέχουσι, τῆς δ' ἐπιεικείας πλεῖον), ἐν δὲ φυλακῇ καὶ ταμιείᾳ τοὐναντίον (πλείονος γὰρ ἀρετῆς δεῖται ἢ ὅσην οἱ πολλοὶ ἔχουσιν, ἡ δὲ ἐπιστήμη κοινὴ πᾶσιν). ἀπορήσειε δ' ἄν τις κἂν δύναμις ὑπάρχῃ [τῆς πολιτείας] καὶ * φιλία, τί δεῖ τῆς ἀρετῆς; ποιήσει γὰρ τὰ συμφέροντα καὶ τὰ δύο. ἢ ὅτι ἐνδέχεται τοὺς τὰ δύο ταῦτα ἔχοντας ἀκρατεῖς εἶναι, ὥστε καθάπερ καὶ αὑτοῖς οὐχ ὑπηρετοῦσιν εἰδότες καὶ φιλοῦντες αὑτούς, οὕτω καὶ πρὸς τὸ κοινὸν οὐδὲν κωλύει ἔχειν
16 ἐνίους. ἁπλῶς δέ, ὅσα ἐν τοῖς νόμοις ὡς συμφέροντα λέγομεν ταῖς πολιτείαις, ἅπαντα ταῦτα σώζει τὰς πολιτείας, καὶ τὸ πολλάκις εἰρημένον μέγιστον στοιχεῖον, τὸ τηρεῖν

5. *μὲν — μᾶλλον*] *μᾶλλον εἰς τὴν ἐμπειρίαν* P² ‖ 6. *δ'*] *δὲ* M^s ‖ *πλέον* M^s ‖ 7. *ταμιεῖα* M^s ‖ *τἀναντία* P¹ Π² Bekk. ‖ 8. *κοινῇ* P^{1.2.3.4.} L^s † ‖ 9. *κἂν*] *ἂν* Γ ‖ *τῆς πολιτείας* post *καὶ* traicienda esse ci. Stahrius, post *φιλία* Euckenius, Stahri coniecturam, nisi verba delenda sint, prb. Spengelius ‖ 10. *καὶ τὰ*] *κατὰ* P^{2.3.6.} R^b V^b L^s Ald. et pr. P⁴ et, ut videtur, pr. P⁵ (nam *καὶ* est in ras.), *τὰ* corr. P⁴ et, ut videtur, Ar. („*illa*") ‖ 11. *τὰ δύο* post *ταῦτα* Γ ‖ *τὰ* om. M^s ‖ 12. *ὥετε* P⁴ ‖ *αὐτοῖς* Γ M^s Ald. et fort. P¹ ‖ 13. *αὐτούς* Γ M^s P² ‖ *οὐθὲν* P⁵ Π² Bekk. ‖ *κωλύειν* V^b et pr. P⁴ (*ν* eras.) ‖ *ἔχειν* post 14. *ἐνίους* Γ ‖ 14. *ἐνίοις* Π² † ‖ *δ'* P⁴ ‖ 15. *καὶ* post *ἅπαντα* add. M^s.

Loci citati. 1309 b, 14. *ἐν τοῖς νόμοις*] v. Addenda ‖ 16. *πολλάκις*] IV, 12. 1296 b, 15 sqq. VI, 6. 1320 b, 26 sqq. cf. etiam II, 9. 1270 b, 21 sqq. IV, 9. 1294 b, 36 sqq.

et quo minus: propter quod in militia quidem ad experientiam magis virtute (minus enim militia participant, epieikeia autem plus), in custodia autem et cameratione contrarium (ampliori enim virtute indiget quam quantam multi habent, scientia autem communis omnibus). dubitabit autem utique aliquis, si potentia extiterit politiae et amor, quid opus est virtute? facient enim quae expediunt et ipsa duo. aut quia contingit eos, qui haec duo habent, incontinentes esse, quare quemadmodum et ipsis non serviunt scientes et amantes ipsos, sic et
16 ad commune nihil prohibet quosdam se habere. simpliciter autem quaecunque in legibus ut conferentia dicimus politiis, omnia haec salvant politias, et, quod saepe dictum est

1. *malicia* pr. a (*milicia* crx. rc.) ‖ 2. virtute] *quam ad virtutem* Alb. ‖ *enim — participant* om. c ‖ *epieikia* — 3. *plus* om. Alb. ‖ *epicikeia* a, re *epicikia* b, *epileikea* o, *epicikia* m Alb.', *epiicia* t ‖ 3. *plus* om. o ‖ 4. quantam] *quandam* oghkmn et pr. bl, *vel quam* rc. b, *qualem* t Alb. ‖ 7. quia] *quae* ct ‖ 9. *ipsas* ct ‖ 11. *conferentias* a.

ὅπως κρεῖττον ἔσται τὸ βουλόμενον τὴν πολιτείαν πλῆθος τοῦ (VII
μὴ βουλομένου. παρὰ πάντα δὲ ταῦτα δεῖ μὴ λανθάνειν,
ὃ δὴ λανθάνει τὰς παρεκβεβηκυίας πολιτείας, τὸ μέσον·
πολλὰ γὰρ τῶν δοκούντων δημοτικῶν λύει τὰς δημοκρα-
τίας καὶ τῶν ὀλιγαρχικῶν τὰς ὀλιγαρχίας. οἱ δ' οἰόμενοι 17
ταύτην εἶναι μίαν ἀρετὴν ἕλκουσιν εἰς τὴν ὑπερβολήν,
ἀγνοοῦντες ὅτι καθάπερ ῥίς ἐστι παρεκβεβηκυῖα μὲν τὴν
εὐθύτητα τὴν καλλίστην πρὸς τὸ γρυπὸν ἢ τὸ σιμόν, ἀλλ'
ὅμως ἔτι καλὴ καὶ χάριν ἔχουσα πρὸς τὴν ὄψιν, οὐ μὴν
ἀλλ' ἐὰν ἐπιτείνῃ τις ἔτι μᾶλλον εἰς τὴν ὑπερβολήν, πρῶ-
τον μὲν ἀποβαλεῖ τὴν μετριότητα τοῦ μορίου, τέλος δ' οὕτως
ὥστε μηδὲ ῥῖνα ποιήσει φαίνεσθαι διὰ τὴν ὑπεροχὴν καὶ
τὴν ἔλλειψιν τῶν ἐναντίων, τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἔχει καὶ
περὶ τῶν ἄλλων μορίων, συμβαίνει δὴ τοῦτο καὶ περὶ τὰς 18

19. δὴ] *νῦν* P[1.5.] *Π*[2] Bekk. ‖ *λανθάνειν* M[s] ‖ *ποτείας* pr. P[5] ‖ 23. *ἀγνοοῦντες*, sed *οῦ* in ras. P[1] ‖ 24. *τὸ* ante *σιμόν* om. pr. P[1] (suppl. corr.[1]) ‖ 25. *ἔστι* M[s] ‖ [*οὐ μὴν*] *ἀλλ'* Schneiderus, *non tamen* Guil. ‖ 26. *τὶς* P[1] ‖ *ἔστι* P[4] ‖ 27. *ἀποβάλει* Ald., *ἀποβάλλει* Ar. et corr.[1] P[2], *ἀποβάλῃ* P[3] et pr. P[2], *ἀποβάλλῃ* P[4] V[b] L[s], *ὑπερβαλεῖ* R[b] ‖ 28. *ποιήσει* ante *ὥστε* tri. Schneiderus (fors. recte), *ποιήσῃ* M[s] et pr. P[2] (em. corr.[1]), *ποιῃ* (σ supra) P[3] ‖ *τὴν* in mg. P[5] ‖ *καὶ*] *ἢ* malit Spengelius ‖ 29. *ἔλληψιν* P[1] ‖ *τὸν* — 31. *πολιτείας*] *καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως, τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον ἔχει καὶ περὶ τὰς πολιτείας* ci. Coraes ‖ 30. *δὲ* M[s] Ar., *δεῖ* R[b] ‖ *τὰς ἄλλας*] *τἄλλα καὶ τὰς* Thurotus.

maximum elementum, procurare, ut valentior sit multitudo, quae
vult politiam, quam quae non vult. praeter omnia autem haec
oportet non latere, quod utique latet transgressas politias, quod
medium: multa enim eorum, quae videntur demotica, solvunt
democratias et oligarchicorum oligarchias. qui autem putant hanc 17
esse unam virtutem, trahunt ad excessum ignorantes, quod, quem-
admodum naris est transgressa quidem rectitudinem eam quae
pulcherrima ad aquilinum vel simum, sed tamen adhuc pulchra
et gratiam habens ad adspectum, non tamen si intendat aliquis
adhuc magis ad excessum, primo quidem abiciet mediocritatem
partis, finaliter autem ita quod neque narem faciet apparere
propter excellentiam et defectum contrariorum, eodem autem

1. *procurare* om. t ‖ ut] *si* a ‖ 2. *omnia* post *autem* t ‖ 3. oportet] *debet* a ‖ 5. *unam hanc virtutem esse* Alb. ‖ *hanc* om. a ‖ 6. *quod* om. bcghklmnt ‖ 7. *na* sequente lacuna quattuor fere litterarum a, *natis* pr. b (crx. rc.), *maris* c ‖ *rectitudine* a ‖ 10. *primo* post *quidem* Alb. ‖ 11. *autem* om. pr. b (suppl. rc.) ‖ *quod* ante *ita* l, *ut* a (fors. recte), *que* g, *quidem* t ‖ *faciat* a (fors. recte) ‖ 12. et] *ut* clm et in ras. k et pr. b (crx. rc.) ‖ autem] *et*

(VII) ἄλλας πολιτείας. καὶ γὰρ ὀλιγαρχίαν καὶ δημοκρατίαν ἔστιν ὥστ' ἔχειν ἱκανῶς, καίπερ ἐξεστηκυίας τῆς βελτίστης τάξεως· ἐὰν δέ τις ἐπιτείνῃ μᾶλλον ἑκατέραν αὐτῶν, πρῶτον μὲν χείρω ποιήσει τὴν πολιτείαν, τέλος δ' οὐδὲ πολιτείαν. διὸ δεῖ τοῦτο μὴ ἀγνοεῖν τὸν νομοθέτην καὶ τὸν πολιτικόν, ποῖα σώζει τῶν δημοτικῶν καὶ ποῖα φθείρει τὴν δημοκρατίαν, καὶ ποῖα τῶν ὀλιγαρχικῶν τὴν ὀλιγαρχίαν. οὐδετέραν [μὲν] γὰρ αὐτῶν ἐνδέχεται εἶναι καὶ διαμένειν ἄνευ τῶν εὐπόρων καὶ τοῦ πλήθους, ἀλλ' ὅταν ὁμαλότης γένηται τῆς οὐσίας, ἄλλην ἀνάγκη εἶναι ταύτην τὴν πολιτείαν, ὥστε φθείροντες τοῖς καθ' ὑπεροχὴν νόμοις φθείρουσι 1310 a
19 τὰς πολιτείας. ἁμαρτάνουσι δὲ καὶ ἐν ταῖς δημοκρατίαις

31. ἄλλας secludendum esse ci. Victorius (nescio an recte) ‖ 32. ὥστ' secl. Bekk.[2], ὡς ci. Sylburgius ‖ ἔχει scribendum esse, si ὥστ' in ὡς mutetur, recte monet Goettlingius ‖ 33. ἐπὶ τείνῃ P[1] ‖ 34. δὲ M[s] ‖ 35. δὴ post διὸ add. M[s] ‖ τοῦτο] τὸ pr. P[4] ‖ 36. τὸν δημοτικὸν P[4.6.] V[b] L[s] C[c] Ald. † ‖ 37. ποῖαι P[2.3.4.] Q[b] V[b] ‖ 38. οὐδέτερα P[4] ‖ μὲν ante γὰρ add. P[2.3.] R[b] V[b] Ald. Bekk. et pr. P[4], γὰρ μὲν add. corr. P[4], invenit igitur in archetypo suo etiam alteram lectionem γὰρ pro μὲν γὰρ ‖ αὐτῶν post ἐνδέχεται P[5] Π[2] Bekk. ‖ 40. ἀνάγκην M[s].

1310 a, 1. χαίροντες Lambinus ‖ τοὺς — νόμους W[b] L[s] Ar. Ald. ‖ φθείρουσι] ἐπιτείνουσι vel simile quid ci. Schneiderus ‖ 2. ἁμαρτάνουσι — 13. δῆμον] v. Addenda.

Glossa. 1309 b, 39. ὅταν — 40. οὐσίας] ὅταν ἄποροι πάντες γένωνται. p[2].

18 modo habet et de aliis partibus, accidit itaque hoc et circa alias politias. et enim oligarchiam et democratiam est ut habere sufficienter, equidem exextante optimo ordine: si autem aliquis intendat magis utramque ipsarum, primo quidem deteriorem faciet politiam, tandem autem neque politiam. propter quod oportet hoc non ignorare legislatorem et politicum, qualia salvant demoticorum et qualia corrumpunt democratiam et qualia oligarchicorum oligarchiam. neutram enim ipsarum contingit esse et permanere sine divitibus et sine multitudine, sed quando aequalitas facta fuerit substantiae, aliam necesse esse hanc politiam, quare corrumpentes hiis quae secundum excessum legibus
19 corrumpunt politias. peccant autem et in democratiis et in oli-

ante *eodem* Alb. ‖ 2. *habetur* t Alb. ‖ 3. equidem] *non* t ‖ *exexistente* abck, *ex existente* nt, *existente* gl, *exstante* h, *ex stante* Alb. ‖ 4. *ipsorum* a ‖ 5. *autem* om. Alb. ‖ *quod* om. t ‖ 6. *oportet* post *hoc* t ‖ *solvant* bm ‖ 7. *demoticum* t Alb. ‖ *corrumpunt* post *democratiam* Alb. ‖ 8. *oligarchicorum* om. t ‖ *neutrum* ct, *necessarium* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ *contingel* bct (crx. t[a]) ‖ 12. *et* post *autem* om. at ‖ *in* ante *oligarchiis* om. a.

καὶ ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις, ἐν μὲν ταῖς δημοκρατίαις οἱ δημαγωγοί, ὅπου τὸ πλῆθος κύριον τῶν νόμων· δύο γὰρ ποιοῦσιν ἀεὶ τὴν πόλιν, μαχόμενοι τοῖς εὐπόροις, δεῖ δὲ τοὐναντίον αἰεὶ δοκεῖν λέγειν ὑπὲρ τῶν εὐπόρων, ἐν δὲ ταῖς ὀλιγαρχίαις ὑπὲρ τοῦ δήμου τοὺς ὀλιγαρχικούς, καὶ τοὺς ὅρκους ἐναντίους ἢ νῦν ὀμνύναι τοὺς ὀλιγαρχικούς· νῦν μὲν γὰρ ἐν ἐνίαις ὀμνύουσι "καὶ τῷ δήμῳ κακόνους ἔσομαι καὶ βουλεύσω ὅ τι ἂν ἔχω κακόν," χρὴ δὲ καὶ ὑπολαμβάνειν καὶ ὑποκρίνεσθαι τοὐναντίον, ἐπισημαινομένους ἐν τοῖς ὅρκοις ὅτι "οὐκ ἀδικήσω τὸν δῆμον." μέγιστον δὲ πάντων τῶν εἰρημένων πρὸς τὸ διαμένειν τὰς πολιτείας, οὗ νῦν ὀλιγωροῦσι πάντες, τὸ παιδεύεσθαι πρὸς τὰς πολιτείας. ὄφελος γὰρ οὐδὲν τῶν ὠφελιμωτάτων νόμων καὶ συνδεδοξασμένων ὑπὸ πάντων τῶν πολιτευομένων, εἰ μὴ ἔσονται εἰθισμένοι καὶ πεπαι- VII

3. *δημαγωγοί*, sed *η* in ras. P[1] ‖ 4. *ὅπως* et *διὸ* Ar. ‖ 5. *μαχομένην* Ar. ‖ *εὐπόροις*, ⟨*ἐν δὲ ταῖς ὀλιγαρχίαις οἱ ὀλιγαρχικοί*,⟩ Lambinus 6. *ἀεὶ* Bekk. ‖ *τῶν* add. P[5] Bekk.[2] ‖ 8. *ὀμνῦναι* M[s], *ὀμνύναι* P[4] ‖ 9. *ἐνίαις*] *ἐνεῖ* P[1], *ἐνίαις* ⟨*καὶ*⟩ ci. Schmidtius ‖ *κακονους* M[s], *κακόνους* corr.[1] P[1] ‖ 10. *ἔχη* *Γ* M[s] Ar., *ἔχ* sequente lacuna unius litterae pr. P[1] (*ω* enim pallidius scriptum est) ‖ *ὑπολαμβάνει* P[4] ‖ 11. *ἐπισημενομένους* P[4] ‖ 14. *οὐθὲν* P[5] *Π*[2] Bekk. ‖ 15. *ὀφελιμωτάτων* P[3] ‖ *δεδοξασμένων* pr. P[4] ‖ 16. *τῶν* om. P[2].

Glossa. 1310 a, 4. *δύο* — 5. *ποιοῦσιν*] *ἀντὶ τοῦ εἰς δύο μερίζονται*. p[2].

garchiis, in democratiis quidem demagogi, ubi multitudo domina legum: duo enim faciunt semper civitatem pugnantes cum divitibus, oportet autem contrarium semper videri dicere pro divitibus, in oligarchiis autem pro populo oligarchicos et iuramenta contraria quam nunc iurare oligarchicos: nunc quidem enim in quibusdam iurant „et populo malignus ero et consiliabor quodcunque habeat malum,“ oportet autem et existimare et simulare contrarium, insinuantes in iuramentis quod „non iniuste agam in populum.“ maximum autem omnium dictorum ad permanendum politias, quod nunc neglegunt omnes, scilicet erudiri ad politias. profectus enim nullus utilissimarum legum et conglorificatarum ab omnibus politizantibus, si non erunt assueti et

2. duo] *dominos* t Alb. ‖ enim] *autem* a ‖ semper] *super* **cghklnt** Alb. et pr. **bm** (crx. rc. **m**), *vel semper* mg. rc. b ‖ *super civitatem* post *divitibus* Alb. ‖ 4. *pro* om. **m** ‖ 6. *populus* **cm** ‖ 7. *habebo* t Alb. ‖ 8. *insinuantes* — *iuramentis* om. Alb. ‖ *iuste* **a** ‖ *agat* t ‖ 10. *quod* — 11. *politias* om. **o**. 11. *glorificatarum* **a**, *conglorificarum* **m**.

(VII) δευμένοι ἐν τῇ πολιτείᾳ, εἰ μὲν οἱ νόμοι δημοτικοί, δημοτικῶς, εἰ δ' ὀλιγαρχικοί, ὀλιγαρχικῶς. εἴπερ γάρ ἐστιν ἐφ'
21 ἑνὸς ἀκρασία, ἔστι καὶ ἐπὶ πόλεως. ἔστι δὲ τὸ πεπαιδεῦσθαι πρὸς τὴν πολιτείαν οὐ τοῦτο, τὸ ποιεῖν οἷς χαίρουσιν οἱ ὀλιγαρχοῦντες καὶ οἱ δημοκρατίαν βουλόμενοι, ἀλλ' οἷς δυνήσονται οἳ μὲν ὀλιγαρχεῖν οἳ δὲ δημοκρατεῖσθαι. νῦν δ' ἐν μὲν ταῖς ὀλιγαρχίαις οἱ τῶν ἀρχόντων υἱοὶ τρυφῶσιν, οἱ δὲ τῶν ἀπόρων γίνονται γεγυμνασμένοι καὶ πεπονηκότες,
22 ὥστε καὶ βούλονται μᾶλλον καὶ δύνανται νεωτερίζειν· ἐν δὲ ταῖς δημοκρατίαις ταῖς μάλιστα εἶναι δοκούσαις δημοκρατικαῖς τοὐναντίον τοῦ συμφέροντος καθέστηκεν, αἴτιον δὲ τούτου ὅτι κακῶς ὁρίζονται τὸ ἐλεύθερον. δύο γάρ ἐστιν οἷς ἡ δημοκρατία δοκεῖ ὡρίσθαι, τῷ τὸ πλεῖον εἶναι κύριον καὶ τῇ ἐλευθερίᾳ· τὸ μὲν γὰρ δίκαιον ἴσον δοκεῖ εἶναι, ἴσον δ' ὅ τι

18. εἰ] οἱ W^b L^s Ald. ‖ ἧπερ Γ M^s P^1 † ‖ 19. δὲ ante καὶ add. M^s ‖ 20. τὴν πολιτείαν om. et οὐ τοῦτο post τὸ ποιεῖν hab. Γ † ‖ τὸ del. Schneiderus ‖ οἱ om. pr. M^s ‖ 21. καὶ] ἢ M^s P^5 $Π^2$ Ar. Bekk. ‖ 22. δ'] δὲ M^s ‖ 24. γίγνονται P^5 $Π^2$ Bekk.[1] ‖ 26. εἶναι post δοκούσαις Γ ‖ 27. ⟨μάλιστα⟩ τοὐναντίον non male ci. Bartschius ‖ αἴτιοι M^s ‖ 28. ἡ δημοκρατία post 29. δοκεῖ (?) Γ ‖ 29. τῷ] τὸ pr. M^s ‖ πλέον M^s ‖ 30. δὲ P^5.

eruditi in politia, si quidem leges demoticae, demoticaliter, si autem oligarchicae, oligarchicaliter. quae quidem enim est in
21 uno incontinentia, est et in civitate. est autem erudiri ad faciendum non hoc, quibus gaudent oligarchizantes et democratiam volentes, sed quibus poterunt hii quidem oligarchizare, hii autem democratizare. nunc autem in oligarchiis quidem principantium filii deliciantur, qui autem egenorum fiunt exercitati et
22 laboriosi, quare et volunt magis et possunt insolescere: in democratiis autem, quae maxime videntur esse democraticae, contrarium conferentis consistit, caussa autem huius, quia male definiunt quod liberum. duo enim sunt, quibus videtur democratia definita esse, in id quod plus esse dominum et libertate: quod quidem enim iustum aequale videtur esse, aequale autem quod-

2. *oligarchialiter* bt^a, *oligarchiter* c, *oligarchice* Alb. ‖ *enim* om. mt ‖ 3. est et] *et* Alb. ‖ faciendum] *politiam* t Alb. ‖ 4. *hec* bchklm, *haec facere* t Alb. ‖ *attingent* ante *gaudent* add. cghkln et pr. bm (punctis del. rc. b, linea del. rc. m), cf. quae Alb. explicandi gratia addit: *quibus attingent ad quod eruditi sunt et non haec facere quibus gaudent etc.* ‖ 5. quidem] *quibus* clt et pr. b (crx. t^a et mg. rc. b) ‖ 8. *magis* post *possunt* Alb. ‖ 12. plus] *populus* t, *populum* t^a Alb. ‖ et] *ex* g, om. bckl ‖ *est* post *libertate* add. pr. m (del. rc.).

ἂν δόξῃ τῷ πλήθει, τοῦτ' εἶναι κύριον, ἐλεύθερον δὲ καὶ (VII *ἴσον τὸ ὅ τι ἂν βούληταί τις ποιεῖν· ὥστε ζῇ ἐν ταῖς τοιαύταις δημοκρατίαις ἕκαστος ὡς βούλεται, καὶ εἰς ὃ χρῄζων, ὥς φησιν Εὐριπίδης· τοῦτο δ' ἐστὶ φαῦλον· οὐ γὰρ δεῖ οἴεσθαι δουλείαν εἶναι τὸ ζῆν πρὸς τὴν πολιτείαν, ἀλλὰ σωτηρίαν.*

ἐξ ὧν μὲν οὖν αἱ πολιτεῖαι μεταβάλλουσι καὶ φθείρονται, καὶ διὰ τίνων σῴζονται καὶ διαμένουσιν, ὡς ἁπλῶς εἰ-
10 *πεῖν τοσαῦτα ἐστίν· λείπεται δ' ἐπελθεῖν [καὶ] περὶ μοναρχίας,* VIII
ἐξ ὧν τε φθείρεται καὶ δι' ὧν σῴζεσθαι πέφυκεν. σχεδὸν δὲ πα-
1310 b *ραπλήσια τοῖς εἰρημένοις περὶ τὰς πολιτείας ἐστὶ καὶ τὰ συμβαίνοντα περὶ τὰς βασιλείας καὶ τὰς τυραννίδας. ἡ μὲν γὰρ βασιλεία κατὰ τὴν ἀριστοκρατίαν ἐστίν, ἡ δὲ τυραννὶς*

31. *καὶ ἴσον* parum apte addita esse censet Spengelius ‖ 32. *ζῆν* W[b] L[s] Ald. ‖ 33. *εἰς ὃ χρῄζει* („*ad quod gliscit*") Ar., *ad quod abundat* Guil., *εἰς ὃ χρήζειν* P[4.6.] L[s], *ὡς ὁ χρῄζων* ci. Camerarius, *ἕως ὁ χρῄζων* Musgravius, *εἰς τὸ χρῆζον* ci. Goettlingius ‖ 34. *δέ ἐστι* M[s] ‖ 37. *μεταβάλλουσι*, sed *ουσι* in ras. P[1] ‖ 39. *τοσαῦτά* Ald. Bekk.[1] ‖ *ἐστιν* P[1] Bekk.[1], *ἐστι* P[2.3.4.5.] Ald. ‖ *καὶ* add. P[5] *Π*[2] Bekk. †.‖ 40. *σῴζεσθαι* post *πέφυκε* P[1], *σώζεσθαι*, sed *σ* prius in ras. P[3].

Locus citatus. 1310 a, 34. *Εὐριπίδης*] fr. 883. Nauck.: non Gaisfordus demum, ut retulit Nauckius, sed dudum ante eum Camerarius Suppl. 440 respici putabat, at iam Victorius verbum quidem sed minime eandem sententiam in illo loco inesse monuit, idemque valet de Iph. A. 1017, de quo loco cogitat Schnitzerus.

Glossa. 1310 a, 39 sqq. *περὶ μοναρχίας* mg. p[2] et mg. rc. P[3].

cunque videatur multitudini, hoc esse dominans, liberum autem et aequale quodcunque voluerit quis facere: quare vivit in talibus democratiis unusquisque ut vult et ad quod abundat, ut ait Euripides: hoc autem est pravum: non enim oportet putare servitutem esse vivere ad politiam, sed salutem.

ex quibus quidem igitur politiae transmutantur et corrumpuntur, et per quae salvantur et permanent, ut simpliciter est dicere, tot sunt: 10. restat autem supervenire de monarchia, VIII ex quibus corrumpitur et per quae salvari nata est. fere autem consimilia dictis circa politias sunt et quae accidunt circa regna et tyrannides. regnum quidem enim secundum aristocratiam est,

1. *liberorum* a ‖ 2. *noluerit* m, *noluit* t ‖ 4. autem] *et* ante *hoc* Alb. *est* om. t ‖ 5. *sed* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ 6. *quidem* om. Alb. ‖ 8. de monarchia] *democratia* gkn et mg. Ald. Mon. et pr. bm (crx. mg. rc. b) 10. *sit* a ‖ 11. *quidem* om. t ‖ *est* om. Alb.

(VIII) ἐξ ὀλιγαρχίας τῆς ὑστάτης σύγκειται καὶ δημοκρατίας, διὸ δὴ καὶ βλαβερωτάτη τοῖς ἀρχομένοις ἐστίν, ἅτε ἐκ δυοῖν συγκειμένη κακῶν καὶ τὰς παρεκβάσεις καὶ τὰς ἁμαρτίας
2 ἔχουσα τὰς παρ' ἀμφοτέρων τῶν πολιτειῶν. ὑπάρχει δ' ἡ γένεσις εὐθὺς ἐξ ἐναντίων ἑκατέρᾳ τῶν μοναρχιῶν· ἡ μὲν γὰρ βασιλεία πρὸς βοήθειαν τὴν ἀπὸ τοῦ δήμου τοῖς ἐπιεικέσι γέγονεν, καὶ καθίσταται βασιλεὺς ἐκ τῶν ἐπιεικῶν καθ' ὑπεροχὴν ἀρετῆς ἢ πράξεων τῶν ἀπὸ τῆς ἀρετῆς ἢ καθ' ὑπεροχὴν τοιούτου γένους, ὁ δὲ τύραννος ἐκ τοῦ δήμου καὶ τοῦ πλήθους ἐπὶ τοὺς γνωρίμους, ὅπως ὁ δῆμος ἀδικῆται
3 μηδὲν ὑπ' αὐτῶν. φανερὸν δ' ἐκ τῶν συμβεβηκότων. σχεδὸν γὰρ οἱ πλεῖστοι τῶν τυράννων γεγόνασιν ἐκ δημαγωγῶν ὡς εἰπεῖν, πιστευθέντες ἐκ τοῦ διαβάλλειν τοὺς γνωρίμους. αἳ

1310 b, 5. *δυεῖν* P^2 et pr. P^3 (crx. in textu et in mg. rc.) ‖ 6. *συγκειμένη* post *κακῶν* (?) *Γ* ‖ 8. *ἑκατέρᾳ* om. M^s ‖ *μοναρχικῶν* P^4 ‖ 9. *ἡ* — 12. *γένους* vix consentire cum v. 33—40 monet Thurotus ‖ *ἐπὶ τὸν δῆμον* Rassovius, *contra populum* Ar. ‖ 10. *βασιλεία* M^s ‖ *ἐκ*] *εἰς* Alb. Thom., om. *Γ* M^s P^1 † ‖ 11. *ὑπεροχὴν* — *τῆς* om. pr. P^2 (*ὑπεροχὴν ἀρετῆς* in mg., cetera in ras. scripta sunt) ‖ 13. *ἀδικῆται* post 14. *μηδὲν* *Γ* ‖ 14. *μηθὲν* P^5 $Π^2$ Bekk. ‖ *δὲ* M^s, om. P^4 ‖ 15. *δημαγωγοῦ* $P^{2.3}$.

Glossae. 1310 b, 11. *καθ' — τῆς ἀρετῆς*] *οἷον ἔχων ἴσως ἀνδρείας* (l. *ἀνδρείαν*), *πολλάκις δὲ καὶ πράξας τι τῇ πόλει λυσιτελῶς ἐξ αὐτῆς*. mg.[3] P^2 ‖ 13. *ἐπὶ τοὺς γνωρίμους*] *ἀντὶ τοῦ κατὰ τῶν γνωρίμων*. p^2.

tyrannis autem ex oligarchia extrema componitur et democratia, propter quod utique et maxime nociva subditis est* veluti ex duobus malis composita et transgressiones et peccata habens
2 quae ab ambabus politiis. existit autem generatio mox ex contrariis utrique monarchiarum: regnum quidem enim ad auxilium quod a populo epieikeis factum est, et instituitur rex epieikorum secundum excessum virtutis vel actionum quae a virtute vel secundum excessum talis generis, tyrannus autem ex populo et multitudine ad insignes, quatenus populus nihil mole-
3 stetur ab ipsis. manifestum autem ex hiis quae acciderunt. fere enim plurimi tyrannorum facti fuerunt ex demagogis, ut est dicere, credibiles facti ex criminari insignes. hae quidem enim

2. *subditis* post *est* Alb. ‖ 3. *duabus* aoghklmnt (crx. t^a) ‖ 5. *utique* et^a Alb. ‖ 6. *unus* post *rex* add. t Alb. ‖ *epieikeorum* o, *epiekorum* m, *epiicorum* t Alb. ‖ 8. *tyrannos* bo ‖ 9. et] *in* pr. m (crx. rc.) ‖ 10. *acciderint* a ‖ 12. *timinari* pr. b (crx. mg. rc.), *coiminari* o, *crimiari* pr. m (crx. rc.), *contrariari* t Alb. ‖ *insignibus* t Alb. ‖ *haec* bt (crx. t^a), *h'* o.

μὲν γὰρ τοῦτον τὸν τρόπον κατέστησαν [αἱ τυραννίδες], ἤδη (VIII *τῶν πόλεων ηὐξημένων, αἳ δὲ πρὸ τούτων ἔκ τε τῶν βασιλέων παρεκβαινόντων τὰ πάτρια καὶ δεσποτικωτέρας ἀρχῆς ὀρεγομένων, αἳ δὲ ἐκ τῶν αἱρετῶν ἐπὶ τὰς κυρίας ἀρχάς (τὸ γὰρ ἀρχαῖον οἱ δῆμοι καθίστασαν πολυχρονίους τὰς δημιουργίας καὶ τὰς θεωρίας), αἳ δ' ἐκ τῶν ὀλιγαρχιῶν αἱρουμένων ἕνα τινὰ κύριον ἐπὶ τὰς μεγίστας ἀρχάς. πᾶσι* 4 *γὰρ ὑπῆρχε τοῖς τρόποις τούτοις τὸ κατεργάζεσθαι ῥᾳδίως, εἰ μόνον βουληθεῖεν, διὰ τὸ δύναμιν προϋπάρχειν τοῖς μὲν βασιλικῆς ἀρχῆς τοῖς δὲ τὴν τῆς τιμῆς, οἷον Φείδων μὲν περὶ Ἄργος καὶ ἕτεροι τύραννοι κατέστησαν βασιλείας ὑπαρχούσης, οἱ δὲ περὶ τὴν Ἰωνίαν καὶ Φάλαρις ἐκ τῶν τιμῶν, Παναίτιος δ' ἐν Λεοντίνοις καὶ Κύψελος ἐν Κορίνθῳ καὶ Πεισίστρατος Ἀθήνησι καὶ Διονύσιος ἐν Συρακούσαις*

17. *αἱ τυραννίδες*] *τῶν τυραννίδων* P[2.3.4.] V[b] Ald. Bekk., *τῶν τυράννων* R[b] ‖ 18. *ἠξημένων* pr. P[3] (crx. in textu et in mg. rc.) ‖ *πρὸς* M[s] ‖ *ἐκ* in ras. P[5] ‖ *τε* om. P[1.5.] ‖ 19. *ἀρχὰς* P[4] V[b] ‖ 20. *δε* P[1], *δ'* Bekk. 22. *ἐκ* om. P[4] ‖ 24. *τούτοις*] *τοῦτο εἰς Γ* M[s] et pr. P[1] (nam *οις* sunt in ras.) †, om. Bekk.[2] ‖ 25. *μὲν* ⟨*τῆς*⟩ ci. Schneiderus ‖ 29. *κύψελλος* P[1.4.5].

Glossa. 1310 b, 20. *αἳ — ἀρχάς*] *ἄλλαι δὲ τυραννίδες συνέστησαν ἐκ τῶν ἐπὶ τὰς κυρίας καὶ μεγάλας ἀρχὰς αἱρουμένων.* mg.[3] P[2].

hoc modo constiterunt tyrannides iam civitatibus augmentatis, quae autem ante istas ex regibus transgredientibus patria et magis despoticum principatum appetentibus, hae autem ex electis ad principales principatus (antiquitus enim populi instituerunt multi temporis conditores populi et prospectores), hae autem ex oligarchiis eligentibus unum aliquem dominum ad maximos principatus. omnibus enim inerat modis hoc ad effi- 4 cere de facili, si solum voluissent, propter potentiam praeexistere hiis quidem regalis principatus, hiis autem eam quae honoris, velut Phidon quidem circa Argum et alii tyranni constiterunt regno existente, qui autem circa Ioniam et Phalaris ex honoribus, Panaetius autem in Leontinis et Cypselus in Corintho et Peisistratus Athenis et Dionysius in Syracusis et

1. *constiterunt*, ut videtur, t[c], *constituerunt* codices et Alb. ‖ 2. quae] *quaedam* t Alb. ‖ 3. hae] *hos* b ‖ 7. *inerant* a, *non erat* c ‖ hoc] *iis* t Alb. ad] *autem* a ‖ 8. *existere* am, om. Alb. ‖ 10. *velut* om. t (suppl. t[a]) quidem om. Alb. ‖ *agrum* a ‖ *constituerunt* a, *consisterunt* bhklmn et mg. rc. c et fort. etiam pr. c ‖ 12. *panetius* a, *panefius* b, *panotius* c, *panēcius* m ‖ 13. *peisistraciis* c, *prisistratus* m, *pisistratus* bt Alb.

(VIII)

5 καὶ ἕτεροι τὸν αὐτὸν τρόπον ἐκ δημαγωγίας. καθάπερ οὖν εἴπομεν, ἡ βασιλεία τέτακται κατὰ τὴν ἀριστοκρατίαν. κατ' ἀξίαν γάρ ἐστιν, ἢ κατ' ἰδίαν ἀρετὴν ἢ κατὰ γένους, ἢ κατ' εὐεργεσίας, ἢ κατὰ ταῦτά τε καὶ δύναμιν. ἅπαντες γὰρ εὐεργετήσαντες ἢ δυνάμενοι τὰς πόλεις ἢ τὰ ἔθνη εὐεργετεῖν ἐτύγχανον τῆς τιμῆς ταύτης, οἱ μὲν κατὰ πόλεμον κωλύσαντες δουλεύειν, ὥσπερ Κόδρος, οἱ δ' ἐλευθερώσαντες, ὥσπερ Κῦρος, ἢ κτίσαντες ἢ κτησάμενοι χώραν, ὥσπερ οἱ Λακεδαιμονίων βασιλεῖς καὶ Μακεδόνων καὶ

6 Μολοττῶν. βούλεται δὲ ὁ βασιλεὺς εἶναι φύλαξ, ὅπως οἱ μὲν κεκτημένοι τὰς οὐσίας μηδὲν ἄδικον πάσχωσιν, ὁ δὲ 1311 a δῆμος μὴ ὑβρίζηται μηδέν· ἡ δὲ τυραννίς, ὥσπερ εἴρηται πολλάκις, πρὸς οὐδὲν ἀποβλέπει κοινόν, εἰ μὴ τῆς ἰδίας

33. ἢ κατ' — 34. εὐεργεσίας om. P[1] ‖ γένος Γ M[s] P[1] † ‖ 34. εὐεργεσίαν Γ † ‖ 36. εὐεργετεῖν ante 35. τὰς Γ ‖ 37. κέδρος P[2.3.] V[b] et praeterea cf. varietatem lectionis Latinam: de Codro hoc dici non potuisse monet Spengelius ‖ 38. κτίσαντες, sed ί in ras. P[1] ‖ κτησάμενοι M[s] ‖ 40. δ' P[5] Π[2] Bekk., γὰρ, ut videtur, Γ †.

1311 a, 1. τὰς del. Schneiderus ‖ μηθὲν P[5] Π[2] Bekk. ‖ πάσχουσιν pr. M[s] ‖ δὲ om. P[2] ‖ 2. μὴ — μηδέν] *nullam sustineat iniuriam* Guil. ‖ ὑβρίζεται P[4] et pr. M[s] ‖ μηθέν P[5] Π[2] Bekk. ‖ 3. ἀποβλέπει post κοινὸν (?) Γ.

Loci citati. 1311 a, 3. πολλάκις] III, 6—8. c. 10. 1281 a, 21 sqq. IV, 2. 10. cf. III, 14. 1285 a, 25 sqq. IV, 8. 1293 b, 27 sqq.

5 alii eodem modo ex demagogia. sicut igitur diximus, regnum institutum fuit secundum aristocratiam. secundum dignitatem enim est vel secundum propriam virtutem vel secundum genus vel secundum beneficium vel secundum haec et potentiam. omnes enim cum beneficiassent vel potentes beneficiare civitates vel gentes adepti sunt honorem hunc, hii quidem secundum bellum prohibentes servire, sicut Codrus, hii autem liberantes, sicut Cyrus, vel cum instituissent vel acquisivissent regionem, sicut Lacedaemoniorum reges et Macedonum et Molottorum.

6 vult enim rex esse custos, ut qui quidem possident substantias nihil iniustum patiantur, populus autem nullam sustineat iniuriam: tyrannis autem, sicut dictum est saepe, ad nihil com-

1. *demagogis* **bcgklt**, *demagogia seu demagogis* Alb. ‖ igitur] *enim* **b** et post *diximus* **clt** (crx. t[a]) ‖ 2. *dignitatem* post 3. *enim* **a** ‖ 3. *propriam — secundum* om. **t** ‖ 6. hunc] *habent* **a** ‖ 7. *cedrus* **gk** et pr. **b**, *vel codrus* rc. **b** ‖ 8. *vel cum acquisivissent* **a**, om. **t** ‖ 9. *reges — Molottorum* om. **o**, *et Molottorum* om. Alb. ‖ *molotiorum* **hlm**, *molociorum* **k**, *molitiorum* **b**, *molotorum* **a**, *molorum* **g**, *moloticorum* **n**, *Molossorum* **t** ‖ 10. enim] *autem?* (doleo, quod **ghkln** h. l. non inspexi) ‖ *qui* post *quidem* **bcklmt** Alb.

ὠφελείας χάριν. ἔστι δὲ σκοπὸς τυραννικὸς μὲν τὸ ἡδύ, (VIII *βασιλικὸς δὲ τὸ καλόν. διὸ καὶ τῶν πλεονεκτημάτων τὰ μὲν χρημάτων τυραννικά, τὰ δ' εἰς τιμὴν βασιλικὰ μᾶλλον· καὶ φυλακὴ βασιλικὴ μὲν πολιτική, τυραννικὴ δὲ διὰ ξένων. ὅτι δ' ἡ τυραννὶς ἔχει κακὰ καὶ τὰ τῆς δη-* 7 *μοκρατίας καὶ τὰ τῆς ὀλιγαρχίας, φανερόν· ἐκ μὲν ὀλιγαρχίας τὸ τὸ τέλος εἶναι πλοῦτον (οὕτω γὰρ καὶ διαμένειν ἀναγκαῖον μόνως τήν τε φυλακὴν καὶ τὴν τρυφήν) καὶ τὸ τῷ πλήθει μηδὲν πιστεύειν (διὸ καὶ τὴν παραίρεσιν ποιοῦνται τῶν ὅπλων, καὶ τὸ κακοῦν τὸν ὄχλον καὶ τὸ ἐκ τοῦ ἄστεος ἀπελαύνειν καὶ διοικίζειν ἀμφοτέρων κοινόν, καὶ τῆς ὀλιγαρχίας καὶ τῆς τυραννίδος), ἐκ δημοκρατίας δὲ [καὶ]*

6. *χρήματα Π* Bekk. ‖ *βασιλικὸν* corr. M[s] ‖ 8. *δὲ* M[s] ‖ 9. *τὰ* om. P[4] V[b] Ald. ‖ 10. *τὸ τὸ* corr. P[5] et Ar., *τῷ τὸ Γ* M[s] *Π*[2] et pr. P[5] (nam *τὸ* prius est in ras.), *τῷ* P[1] ‖ 11. *ἀναγκαῖ* pr. P[1] (em. p[1]) ‖ *μόνως* ante 10. *καὶ Γ*, *μόνον* pr. P[1] (crx. p[1]) et fort. *Γ* ‖ *τροφήν* P[5] *Π*[2] Ar. ‖ 12. *μηθὲν* P[5], *μὴ* P[4], *μὲν* V[b] ‖ *παραίνεσιν* M[s] P[4] et pr. P[3] (crx. rc.) ‖ 13. *ποιεῖσθαι* Scaliger et iam Ar. ‖ *καὶ τὸ κακοῦν τὸν ὄχλον* bis scr. pr. P[2] (crx. p[2]) ‖ *κακοῦν*] *suspectam habere* Guil. ‖ 14. *διώκειν* Scaliger *ἀμφοτέρων* post *κοινὸν Γ* ‖ 15. *καὶ* post *δὲ* om. P[1.5.] *Π*[2] Ar. Bekk.

Glossa. 1311 a, 12. *τὴν παραίρεσιν*] *τὴν ἀφαίρεσιν*. p[2].

mune respicit nisi propriae utilitatis gratia. est autem intentio tyrannica quidem quod delectabile, regalis autem quod bonum. propter quod et supergressionum quae quidem pecuniarum tyrannicae, quae autem ad honorem regalis magis: et custodia regalis quidem civilis, tyrannica autem per extraneos. quod 7 autem tyrannis habeat mala et quae democratiae et quae oligarchiae, manifestum: ex oligarchia quidem eo quod finis sit divitiae (sic enim solum et permanere necessarium custodiam et delicias) et multitudini nihil credere (propter quod et ablationem faciunt armorum, et suspectam habere turbam et a munitione repellere et demorari in domo commune est ambarum, et oligarchiae et tyrannidis), ex democratia autem et oppugnare

3. *tyrannica vel in plurali tyrannicae* Alb. ‖ 4. quae] *quod* a ‖ *magis regalis vel in plurali regales* Alb. ‖ *et* om. m ‖ 5. civilis] *regalis* pr. m (crx. rc.) ‖ quod] *que* a ‖ 6. *tyrannus* boghn ‖ *habet* t Alb. ‖ 8. sic] *sicut* rc. m, *vel sicut* rc. b ‖ *permanentem* pr. b (crx. rc.) ‖ 9. *divitias* a, *divicias* rc. m, *vel divicias* rc. b, *delicias vel divitias* Alb. ‖ quod] *quid* pr. b (crx. rc.) ‖ 10. *faciunt* post *armorum* Alb. ‖ *turbam* ante *suspectam* Alb. ‖ 12. *et* post *autem* om. a.

(VIII) τὸ πολεμεῖν τοῖς γνωρίμοις καὶ διαφθείρειν λάθρᾳ καὶ φανερῶς καὶ φυγαδεύειν ὡς ἀντιτέχνους καὶ πρὸς τὴν ἀρχὴν ἐμποδίους. ἐκ γὰρ τούτων συμβαίνει γίνεσθαι καὶ τὰς ἐπιβουλάς, τῶν μὲν ἄρχειν αὐτῶν βουλομένων, τῶν δὲ μὴ δουλεύειν. ὅθεν καὶ τὸ Περιάνδρου πρὸς Θρασύβουλον συμβούλευμά ἐστιν, ἡ τῶν ὑπερεχόντων σταχύων κόλουσις, ὡς
8 δέον αἰεὶ τῶν πολιτῶν τοὺς ὑπερέχοντας ἀναιρεῖν. καθάπερ οὖν σχεδὸν ἐλέχθη, τὰς αὐτὰς ἀρχὰς δεῖ νομίζειν περί τε τὰς πολιτείας εἶναι τῶν μεταβολῶν καὶ περὶ τὰς μοναρχίας· διά τε γὰρ ἀδικίαν καὶ διὰ φόβον καὶ διὰ καταφρόνησιν ἐπιτίθενται πολλοὶ τῶν ἀρχομένων ταῖς μοναρχίαις, τῆς δὲ ἀδικίας μάλιστα δι' ὕβριν, ἐνίοτε δὲ καὶ διὰ

16. *διαφθείρει* P^4 ‖ 17. *ὡς* om. P^4 ‖ *ἀντὶ τέχνους* M^s ‖ *τὴν ἀρχὴν*] v. var. lect. Lat. ‖ 18. *γίγνεσθαι* P^5 Π^2 Bekk.[1] ‖ 19. *αὐτῶν* post *βουλομένων* *Γ* ‖ 20. *βουλεύειν* M^s, *βουλομένων* *Γ* † ‖ *περὶ ἄνδρου* M^s ‖ *βούλευμά* M^s ‖ 21. *ἐστιν*] *fuit* Guil. ‖ 22. *ἀεὶ* M^s Ald. Bekk. ‖ *τῶν πολιτῶν* post *τοὺς ὑπερέχοντας* P^5 Π^2 Bekk. et fort. *Γ*, *τῶν* tamen om. P^4 ‖ 23. *σχεδὸν* om. P^1 (suppl. mg.[1]), post *ἐλέχθη* tri. et cum sequentibus coniungit Spengelius (nescio an recte) ‖ *νομίζειν*] *νο* om. in lac. pr. M^s (postea suppl., ut videtur, ipse librarius) ‖ *περὶ* P^1 ‖ *τε* om. P^1 ‖ 24. *τῶν μεταβολῶν* ante 23. *αὐτὰς* *Γ* M^s †, quapropter nescio an ante 23. *τὰς* ponenda sint ‖ 25. *διακαταφρόνησιν* pr. P^3 (crx. rc.) ‖ *ἐπιτίθενται* post *ἀρχομένων* *Γ* ‖ 27. *ἐνίοντε* P^4 ‖ *καὶ* om. M^s.

Locus citatus. 1311 a, 23. *ἐλέχθη*] 1310 a, 40 sqq.

insignes et corrumpere occulte et manifeste et fugare, tamquam contramachinantes et impeditores adversus principatum. ex hiis enim accidit fieri et insidias, hiis quidem principari volentibus ipsis, hiis autem non volentibus. unde et Periandri ad Thrasybulum consilium fuit, excedentium spicarum avulsio, quasi
8 opportunum sit semper excedentes civium perimere. sicut igitur fere dictum est, transmutationum ipsa principia oportet putare circa politias esse et circa monarchias: propter iniustitiam enim et propter timorem et propter contemptum multi subditorum insurgunt adversus monarchias, iniustitiae autem maxime propter iniuriam, aliquando autem et propter propriorum spo-

2. contramachinantes] *machinantes contra se* Alb. ‖ *principatus* codices et Alb. ‖ 4. *ipsis — volentibus* om. t (suppl. t^a) ‖ *valentibus* pr. m (crx. rc.) ‖ *unde* om. c ‖ *transybulum* a, *trasybulum* b, *trasibulum* c, *chrasibulum* m ‖ 5. consilium fuit] *fuit enim consilium* Alb. ‖ *avulsio*, sed *a* aut radendo et corrigendo restitutum aut partim erasum m, *evulsio* t Alb. et, si recte legi, bc ‖ 6. *sit — perimere* om. m ‖ *civium* ante *excedentes* Alb. (fors. recte), om. t ‖ 8. putare] *pugnare* a ‖ 10. *iniustitia* ct (crx. t^a).

τὴν τῶν ἰδίων στέρησιν. ἔστι δὲ καὶ τὰ τέλη ταὐτά, καθά- (VIII
περ κἀκεῖ, καὶ περὶ τὰς τυραννίδας καὶ τὰς βασιλείας· μέγεθος γὰρ ὑπάρχει πλούτου καὶ τιμῆς τοῖς μονάρχαις, ὧν ἐφίενται πάντες. τῶν δ' ἐπιθέσεων αἳ μὲν ἐπὶ τὸ σῶμα 9
γίνονται τῶν ἀρχόντων, αἳ δ' ἐπὶ τὴν ἀρχήν. αἱ μὲν οὖν δι' ὕβριν ἐπὶ τὸ σῶμα. τῆς δὲ ὕβρεως οὔσης πολυμεροῦς, ἕκαστον αὐτῶν αἴτιον γίνεται τῆς ὀργῆς· τῶν δ' ὀργιζομένων σχεδὸν οἱ πλεῖστοι τιμωρίας χάριν ἐπιτίθενται, ἀλλ' οὐχ ὑπεροχῆς. οἷον ἡ μὲν τῶν Πεισιστρατιδῶν διὰ τὸ προπηλακίσαι μὲν τὴν Ἁρμοδίου ἀδελφὴν ἐπηρεάσαι δ' Ἁρμοδίῳ (ὁ μὲν γὰρ Ἁρμόδιος διὰ τὴν ἀδελφήν, ὁ δὲ Ἀριστογείτων διὰ τὸν Ἁρμόδιον), ἐπεβούλευσαν δὲ καὶ Περιάνδρῳ τῷ ἐν Ἀμβρακίᾳ τυράννῳ διὰ τὸ συμπίνοντα μετὰ

28. *ταυτά* P[1], *τὶ αὐτὰ* P[5], *ταῦτα* *Π*[2] ‖ 29. *ἐκεῖ* *Γ* ‖ *βασιλίας* P[1] 30. *ὑπάρχει* post *τιμῆς* (?) *Γ* ‖ *τοῖς* in ras. P[3] ‖ *μονάρχοις* P[5] *Π*[2] Bekk. 32. *γίγνονται* *Π*[2] Bekk.[1] ‖ *ἀρχῶν* P[4.6.] V[b] L[s] ‖ 33. *δ'* P[5] *Π*[2] Bekk. ‖ 34. *αἴτιον* post *γίνεται* (?) *Γ* ‖ *γίγνεται* P[5] *Π*[2] Bekk.[1] ‖ 36. *ἡ*] *ὁ* M[s] ‖ *διὰ* — 39. *Ἁρμόδιον* citant Schol. Aristoph. Ach. 980 ‖ 37. *μὲν* om. *Γ* (nescio an recte) ‖ *ἁρμόδιον* pr. P[3] (crx. rc.) ‖ *ἐπειρεάσαι δὲ* pr. P[2] (crx. rc.), *καὶ ἐπηρεάσαι* aut *ἐπηρεάσαι θ'* *Γ* (nescio an recte) ‖ *ἁρμοδίω* M[s] et fort. *Γ*, *ἁρμόδιον* P[1.5.] *Π*[2] Bekk. ‖ 38. *μὲν* om. Schol. Aristoph. ‖ *ὁ δὲ* in ras. P[3] ‖ *δ'* P[5] (?) Bekk. ‖ 39. *ἐπεβούλευσε* P[1] † ‖ *περίανδρος*, sed *ρος* in ras. P[1], *περὶ ἄνδρω* V[b] et pr. M[s] † ‖ 40. *ἐναμβρακία* M[s] ‖ *αὐτὸν* post *συμπίνοντα* fort. add. *Γ* †.

Glossa. 1311 a, 35. *ἀλλ' οὐκ ὑπεροχῆς*] *οὐ τοῦ ἄρξαι καὶ κρατῆσαι.* p[2].

liationem. sunt autem et fines eidem, quemadmodum ibi et circa tyrannides et circa regna: magnitudo enim divitiarum et honoris existit monarchis, quae desiderant omnes. insurrectionum 9
autem hae quidem ad corpus fiunt principantium, hae autem ad principatum. quae quidem igitur propter contumeliam ad corpus. contumelia autem existente multarum partium quaelibet ipsarum fit caussa irae: iratorum autem fere plurimi punitionis gratia insurgunt, sed non excellentiae. velut quae Pisistratidorum quidem propter propulsasse Harmodi sororem et illusisse Harmodio (Harmodius quidem enim propter sororem, Aristogiton autem propter Harmodium), insidiati sunt autem et Periandro ei qui in Ambracia tyranno, quia simul bibens ipse cum

1. *et* om. **c** ‖ 3. *insurrectiones* pr. **b**, *vel insurrectionum* mg. rc. **b** ‖ 8. *quae* om. **t** Alb. ‖ *pisistracidorum* **c**, *Pisistratidarum* **t** Alb. ‖ 10. *aristogitaton* **a**, *aristoginton* **bcghklmn** ‖ 11. *et* om. **mt** ‖ 12. *ambrachia* **a**, *ambrakia* **bom** ‖ *ipse* fort. delendum est.

(VIII)
10 τῶν παιδικῶν ἐρωτῆσαι αὐτὸν εἰ ἤδη ἐξ αὐτοῦ κύει, ἡ δὲ 1311 b Φιλίππου ὑπὸ Παυσανίου διὰ τὸ ἐᾶσαι ὑβρισθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν περὶ Ἄτταλον, καὶ ἡ Ἀμύντου τοῦ μικροῦ ὑπὸ Δέρδα διὰ τὸ καυχήσασθαι εἰς τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ, καὶ ἡ τοῦ εὐνούχου Εὐαγόρᾳ τῷ Κυπρίῳ, διὰ γὰρ τὸ τὴν γυναῖκα

11 παρελέσθαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἀπέκτεινεν ὡς ὑβρισμένος. πολλαὶ δ' ἐπιθέσεις γεγένηνται καὶ διὰ τὸ εἰς τὸ σῶμα αἰσχῦναι τῶν μονάρχων τινάς. οἷον καὶ ἡ Κραταίου εἰς Ἀρχέλαον· αἰεὶ γὰρ βαρέως εἶχε πρὸς τὴν ὁμιλίαν, ὥστε ἱκανὴ καὶ ἐλάττων ἐγένετο πρόφασις, ἢ διότι τῶν θυγατέρων οὐδεμίαν ἔδωκεν ὁμολογήσας αὐτῷ, ἀλλὰ τὴν μὲν προτέραν,

1311 b, 1. κυεῖ P^4 ‖ 3. τὸν Γ et pr. M^s † ‖ περιάτταλον aut περιάττολον Γ †‖ ἀκμήντου P^4, ἀμαύτου R^b ‖ ὑποδέρδα M^s Alb. Thom., ὑποδέδρα fort. Γ, ὑπὸ δέρδῳ P^4, ὑπὸ πέρδα R^b, ὑπὸ δάρδα t^c Ar. ‖ 4. ἡλικίαν] *staturam* Guil. et sic semper in sequentibus ‖ 5. Εὐνούχου t^c ‖ 6. παρελέσθαι] *recusavit* Guil. ‖ 7. δὲ P^5 ‖ ἐγένοντο P^5 ‖ αἰσχῦναι M^s P^1, αἰσχύνειν P^5, αἰσχύνεσθαι $Π^2$ Victorius Bekk. ‖ 8. ⟨ὑπὸ⟩ τῶν, si αἰσχύνεσθαι vera lectio sit, ci. Victorius ‖ τινας τῶν μοναρχῶν ante 7. εἰς Γ ‖ κραταιοῦ M^s P^1, Κρατεύου Scaliger ex Aelian. V. H. VIII, 9 ‖ 9. ἀεὶ Bekk. ‖ 10. καὶ] καίπερ Giphanius, κἂν Susem. ‖ ἡ M^s P^1 et fort. Γ, om. Victorius Giph. Bekk. et fort. Γ † ‖ 11. ὁμολογήσας P^4.

Glossa. 1311 b, 6. αὐτοῦ] δηλονότι τοῦ εὐαγόρου. p^2.

10 pueris interrogavit ipse, si iam ex ipso praegnantes sunt, quae autem Philippi a Pausanio, quia permisit contumeliam pati ipsum sub Periattalo, et quae Amynti parvi hypoderda, quia insultavit ad staturam ipsius, et quae eunuchi Euagora Cyprio, quia enim mulier recusavit filium ipsius, occidit tam-

11 quam contumeliam passus. multae autem insurrectiones factae sunt et propterea, quod aliqui monarcharum in corpus verecundiam fecerunt. velut et quae Crataei ad Archelaum: semper enim graviter se habebat ad colloquium, quare sufficiens et minor fuit occasio, propterea quod filiarum nullam dedit, cum promisisset, ipsi, sed priorem quidem detinens a bello adver-

1. *pugnantes* Alb. ‖ 2. *pausamo* a, *pausino* b, *pausiano* c, *Pausania* t t^c Alb. ‖ 3. sub] *super* a ‖ *periacrolo* bc, *periaccolo* hn et pr. m, *periatolo* k et rc. m, *periaoculo* g, *peryaccolo* l, *iatrolo* a, fort. igitur *periattolo* scripsit, *Attalo* t t^c Alb. ‖ *ambiti* ahkln et pr. m, *aminti* rc. m, *ambici* g, *ambyti* b, *ambity* c, *Amyntae* t t^c Alb. ‖ *ypodedra* bcghkm, *ypodredra* al, *hypodedra* n, *a Darda* t^c ‖ 4. *Eunuchi* t^c ‖ *Euagorae* t, *Euagotae* Alb. ‖ 7. *preterea* pr. m (crx. rc.) ‖ *monarchiarum* a ‖ 8. *et* om. Alb. ‖ *archesaum* b et pr. m (crx. rc.), *arthesaum* c ‖ 10. *preterea* pr. m (crx. rc.) ‖ 11. *detines* g: nonne *detentus?*

κατεχόμενος ὑπὸ πολέμου πρὸς Σίρραν καὶ Ἀρράβαιον, (VIII ἔδωκε τῷ βασιλεῖ τῷ τῆς Ἐλιμείας, τὴν δὲ νεωτέραν τῷ υἱῷ Ἀμύντᾳ, οἰόμενος οὕτως ἂν ἐκεῖνον ἥκιστα διαφέρεσθαι καὶ τὸν ἐκ τῆς Κλεοπάτρας· ἀλλὰ τῆς γε ἀλλοτριότητος ὑπῆρχεν ἀρχὴ τὸ βαρέως φέρειν πρὸς τὴν ἀφροδισιαστικὴν χάριν. συνεπέθετο δὲ καὶ Ἑλλανοκράτης ὁ Λαρισαῖος διὰ 12
τὴν αὐτὴν αἰτίαν· ὡς γὰρ χρώμενος τῇ ἡλικίᾳ αὐτοῦ οὐ κατῆγεν ὑποσχόμενος, δι' ὕβριν καὶ οὐ δι' ἐρωτικὴν ἐπιθυμίαν ᾤετο εἶναι τὴν γεγενημένην ὁμιλίαν. Πύρρων δὲ καὶ Ἡρακλείδης οἱ Αἴνιοι Κότυν διέφθειραν τῷ πατρὶ τιμωροῦντες, Ἀδάμας δ' ἀπέστη Κότυος διὰ τὸ ἐκτμηθῆναι παῖς ὢν ὑπ' αὐτοῦ ὡς ὑβρισμένος. πολλοὶ δὲ καὶ διὰ τὸ 13

12. *κατεχόμενος*] *detinens* (?) Guil. ‖ *σιρρᾶν* Mˢ ‖ *ἀραβαιον* P⁵, *ἀράβαιον* pr. P¹ (em. corr.¹) ‖ 13. *ἐλιβείας* P⁵ Π² Ar. Alb. Thom. (*ἐλιβείας* tamen P⁴), *Clevias* tᶜ ‖ 14. *υἱεῖ* P⁵ Π² Bekk. ‖ *ἀμήντα* P⁴, *ἀμαύτα* (ut videtur) P⁵, *ἀμβύτα* fort. Γ ‖ *ἥκιστα*] *nihil* Guil. ‖ 16. *ὑπῆρχε* post *ἀρχὴ* (?) Γ ‖ *ἀφροδιαστικὴν* P⁴ ‖ 17. *συνεπίθετο* P⁴, *συνετέθετο* Rᵇ 18. *τῇ ἡλικίᾳ* post *αὐτοῦ* P⁵ Π² Bekk. ‖ 20. *ὤετ'* P⁵(?) Bekk., *ὥστε* Mˢ ‖ *πάρρων* P²·³·⁴·⁵· Rᵇ Vᵇ Lˢ et corr.¹ P¹, *πάρων* Alb. Thom. Ar. Ald., *Πύθων* Fabius Benevolentius, cf. Schaefer. Demosth. I. p. 138 ‖ 21. *ἡρακλίδης* corr. Mˢ ‖ *πατρὶ*] *περὶ* Mˢ ‖ 22. *ἐκτμηθῆναι* post 23. *ὢν* Γ, *ἐκτμηθῇ* pr. P¹ (em. corr.¹).

sus Sirram et Arabaeum dedit regi Elimeias, iuniorem autem filio Amyntae existimans sic utique illum nihil differre et eum qui ex Cleopatra: sed abalienationis principium extitit graviter ferre ad venerealem gratiam. coinsurrexit autem et Hellanocrates 12
Larissaeus propter eandem caussam: tamquam enim utens statura ipsius non deduxit spondens, propter contumeliam et non propter amativam concupiscentiam putavit esse factam collocutionem. Pyrron autem et Heraclides Ainii Cotyn peremerunt patri supplicium inferentes, Adamas autem discessit a Cotyo, quia puer existens excisus fuit ab ipso, tamquam iniuriam passus.

1. *syriam* a ‖ *atrabeum* a, *arrabium* b ‖ *elymeias* c, *Elibeas* t Alb., *Clevias* tᶜ ‖ 2. *ambyre* a, *ambite* bckln, *ambire* hm, *ambice* g, *Amintae* t (crx. tᵃ) ‖ *illum* om. b ‖ 3. *alienationis* a ‖ 4. *veneralem* a, *veneream* t ‖ *cum insurrexit* bcghklnt et pr. m (crx. rc.), *consurrexit* Alb. ‖ 5. *lariseus* a, *lapisseus* bklm, *lapiseus* c, *lapilleus* g, *lapuleus* h, *lapissens* n ‖ 7. *amativam* post *concupiscentiam* a ‖ *collocationem* pr. m (crx. rc.) ‖ 8. *pirron* bhklmn, *porro* c, *pirricio* g, *Paron* ttᶜ Alb. ‖ *eradides* a ‖ *amii* a, *ainy* c, *aimi* m, *Aenti* t Alb. ‖ 9. *kotio* a, *chocyo* b, *chonyo* c, *choyo* pr. m, *chotyo* rc. m.

(VIII) *εἰς τὸ σῶμα αἰκισθῆναι πληγαῖς ὀργισθέντες οἳ μὲν διέφθειραν οἳ δ' ἐνεχείρησαν ὡς ὑβρισθέντες, καὶ τῶν περὶ τὰς ἀρχὰς καὶ βασιλικὰς δυναστείας. οἷον ἐν Μιτυλήνῃ τοὺς Πενθαλίδας Μεγακλῆς περιιόντας καὶ τύπτοντας ταῖς κορύναις ἐπιθέμενος μετὰ τῶν φίλων ἀνεῖλεν, καὶ ὕστερον Σμέρδις Πενθίλον πληγὰς λαβὼν καὶ παρὰ τῆς γυναικὸς ἐξελκυσθεὶς διέφθειρεν. καὶ τῆς Ἀρχελάου δ' ἐπιθέσεως Δεκάμνιχος ἡγεμὼν ἐγένετο, παροξύνων τοὺς ἐπιθεμένους πρῶτος· αἴτιον δὲ τῆς ὀργῆς ὅτι αὐτὸν ἐξέδωκε μαστιγῶσαι Εὐριπίδῃ τῷ ποιητῇ· ὁ δ' Εὐριπίδης ἐχαλέπαινεν εἰπόντος*
14 *τι αὐτοῦ εἰς δυσωδίαν τοῦ στόματος. καὶ ἄλλοι δὲ πολλοὶ διὰ τοιαύτας αἰτίας οἳ μὲν ἀνῃρέθησαν οἳ δ' ἐπεβουλεύθησαν. ὁμοίως δὲ καὶ διὰ φόβον· ἓν γάρ τι τοῦτο τῶν αἰτίων*

24. *αἰκισθῆναι* P^{4} ‖ 25. *ἐνεχείρισαν* $P^{4.5.}$ R^{b} Ald. † ‖ *τῶν*] *τὰ* *Γ* ‖ 26. *μιτιλήνῃ* P^{4} et pr. P^{3} (crx. rc.) ‖ 27. *πενταλίδας* R^{b}, *πενθαλήδας* pr. M^{s}, *magistratus* Ar., *Πενθιλίδας* Schneiderus ‖ *μεγακλῆς* ante *τοὺς* (?) *Γ* ‖ *περιόντας* M^{s} $P^{2.3.}$ V^{b} Ald., *circumstantes* Guil. † ‖ 29. *Σμέρδις* Camot., *σμέρδης* *Γ Π* Ar. ‖ *πένθιλον* $P^{2.3.4.5.}$ V^{b} Ald. Bekk.[1], *πένθιμον* R^{b} ‖ *περὶ* M^{s} ‖ 30. *ἐξελκισθεὶς* pr. P^{3} (crx. rc.) ‖ *δὲ* P^{1}, om. *Γ* ‖ 31. *παρωξύνων* P^{1} ‖ *πρῶτον* P^{1} ‖ 33. *εὐριπίδι* M^{s} ‖ *ἐχολέπαινεν* pr. M^{s} ‖ 34. *τι* post *αὐτοῦ* (?) *Γ* ‖ 35. *τοιαύτης* P^{5} $Π^{2}$ Ar. ‖ *ἐπιβουλεύθησαν* M^{s} ‖ 36. ⟨*καὶ*⟩ *τοῦτο* Coraes (recte, ut opinor) ‖ *αἰτιῶν* M^{s} $Π^{3}$ et fort. *Γ*.

13 multi autem et propterea, quod in corpus afflicti fuerunt percussionibus, irati, hii quidem destruxerunt, hii autem invaserunt tamquam iniuriam passi et ea quae circa principatus et regales potentatus. velut in Mitylena Megacles Penthalidas circumstantes et verberantes corynes insurgens cum amicis peremit, et posterius Smerdes Penthilum, cum plagas accepisset et ab uxore extractus, peremit. et insurrectionis Archelai Decamnichus dux fuit exacerbans insurgentes primus: caussa autem irae, quia ipsum tradidit flagellandum Euripidi poetae: Euripides autem infremuit, cum dixisset ipse aliquid adversus feto-
14 rem oris. et alii autem multi propter tales caussas hii quidem peremti sunt, hii autem insidias passi sunt. similiter autem et

2. *autem* om. m ‖ invaserunt — 3. principatus] *tamquam iniuriam passi destruxerunt et invaserunt ea quae circa principatus* Alb. ‖ 4. *Mitylena* om. t (suppl. t^{a}) ‖ *megales* a ‖ *penchalidas* a, *pentalidas* ct Alb. ‖ 5. *corines* cg hmn, *corine* a, *cormos* b, *corinẽs* k, *corrines* l, *Cotynes* t^{a} Alb., *clavis* t^{c}: nonne *corynis?* ‖ *insurgens* om. Alb. ‖ *pervenit* m ‖ 6. *sinedes* a, *synerdes* b, *synordes* m ‖ *pentilum* a, *peuchilum* bc, *peuclium* m ‖ 7. *pervenit* pr. m (crx. rc.) ‖ *archelao* b ‖ *dechamnicus* ac, *dechamnichus* b ‖ 8. *dux* om. m ‖ 9. *euripedes* cm ‖ 10. *dixisset* post 11. *oris* Alb. ‖ ipse] *cum dixisset* m ‖ *fectorem* a ‖ 12. *simul* a.

ἦν, ὥσπερ καὶ περὶ τὰς πολιτείας καὶ τὰς μοναρχίας· οἷον (VIII
Ξέρξην Ἀρταπάνης φοβούμενος τὴν διαβολὴν τὴν περὶ Δα-
ρεῖον, ὅτι ἐκρέμασεν οὐ κελεύσαντος Ξέρξου, ἀλλ' οἰόμενος
συγγνώσεσθαι ὡς ἀμνημονοῦντα διὰ τὸ δειπνεῖν. αἳ δὲ διὰ
1312 a *καταφρόνησιν, ὥσπερ Σαρδανάπαλον ἰδών τις ξαίνοντα*
μετὰ τῶν γυναικῶν (εἰ ἀληθῆ ταῦτα οἱ μυθολογοῦντες λέγου-
σιν· εἰ δὲ μὴ ἐπ' ἐκείνου, ἀλλ' ἐπ' ἄλλου γε ἂν γένοιτο τοῦτο
ἀληθές), καὶ Διονυσίῳ τῷ ὑστέρῳ Δίων ἐπέθετο διὰ τὸ
καταφρονεῖν, ὁρῶν τούς τε πολίτας οὕτως ἔχοντας καὶ

---

37. *ἦν* ante 36. *τοῦτο Γ* ‖ *καὶ* post *ὥσπερ* secl. Coraes ‖ *καὶ — πολιτείας* om. *Γ* M[s] et pr. P[1] (suppl. mg. p[1]) † ‖ *περὶ* ante *τὰς μοναρχίας* add. mg. P[5] ‖ 38. *ξέρξιν* M[s] †, *Ξέρξῃ ⟨ἐπεβούλευσεν⟩* vel simile quid ci. Schneiderus ‖ *αρταπσνης* M[s] †, *Ἀρτάβανος* Lambinus, *Ἀρταβάνης* Schneiderus ‖ *δάρεγον* P[1], *δαρῖον* P[4] ‖ 39. *ἐκρέμασεν οὐ*] *οὐκ ἐκρέμασε* Lambinus ‖ *οἰώμενος* M[s] ‖ 40. *συγγνώσθαι* pr. P[1] (crx. p[1]), *συγγνῶσθαι Γ* M[s] Ar. („*veniam esse datam*") ‖ *ἀμνημονοῦντα* P[4], *ἀμνημονοῦντος* pr. P[1] (crx. p[1]), *ἀμνημονοῦντι* Lambinus ‖ *δεῖπνον* pr. M[s] *διακαταφρόνησιν* M[s].

1312 a, 1. *κατὰ φρόνησιν* P[1], sed *ά φρόνησιν* pallidius scripta sunt, ergo om. in lac. pr. P[1] ‖ *Σαρδανάπαλλον* t[c] Ar. Bekk.[2] (fors. recte) ‖ *ξαίνοντα*] *percutientem se* Guil., *pensa dividentem* Ar. ‖ 3. *γ'* Bekk.[2] ‖ *ἂν* post *γένοιτο Γ* ‖ 4. *τοῦτο* (i. e. aut *τοῦτ'* omisso apostropho super *τοῦτο* scriptum aut *τοῦτο τὸ*) M[s], *τὸ* P[2.3.] R[b] V[b], om. P[4.5.] Ald. Bekk. †.

Glossae. 1311 b, 37. *οἷον — 40. δειπνεῖν*] *ξέρξης δειπνῶν ἐκέλευσε τὸν ἀρταπάνην κρεμάσαι τὸν δαρεῖον οὐχὶ τὸν βασιλέα ἀλλ' ἄνθρωπον αὐτοῦ οὕτω λεγόμενον· εἶτα κρεμάσας ὑπέλαβεν ὅτι* (?) *συνέγνω ἂν ξέρξης αὐτῷ.* mg.[3] P[2] ‖ 40. *συγγνώσεσθαι*] *τὸν ξέρξην.* p[2].

propter timorem: unum enim aliquid erat hoc caussarum sicut et monarchias: velut Xerxem Artapanes timens criminationem quae circa Darium, quia suspendit, cum non iussisset Xerxes, sed putans indulgeri tamquam non memorantem propter coenam. hae autem propter contemptum, sicut Sardanapalum videns quidam percutientem se cum mulieribus (si vere haec fabulantes dicunt: si autem non de illo, sed de alio erit utique hoc verum), et Dionysio posteriori Dion insurrexit propter despectionem, videns cives sic se habentes et ipsum semper

---

1. caussarum] *carum* pr. m (crx. rc.) ‖ sicut] *sil* k ‖ 2. *politias* ante *et* add. t Alb. ‖ et] *in* k, om. a ‖ *arcapanes* bhn et pr. lm, *arcabanes* rc. m, *archapanes* ck et corr.[1] l ‖ 3. *cum non* om. c ‖ *vixisset* a ‖ 4. *indulgere* m ‖ 5. *haec* mt[a], *hoc* bt, *h'* c ‖ 6. *quidem* bcghklmn ‖ *percutientem* post *mulieribus* Alb. ‖ *vero* ag ‖ *hoc* ahlt et ante *vere* Alb.

(VIII)

15 αὐτὸν ἀεὶ μεθύοντα. καὶ τῶν φίλων δέ τινες ἐπιτίθενται διὰ καταφρόνησιν· διὰ γὰρ τὸ πιστεύεσθαι καταφρονοῦσιν ὡς λήσοντες. καὶ οἱ οἰόμενοι δύνασθαι κατασχεῖν τὴν ἀρχὴν τρόπον τινὰ διὰ τὸ καταφρονεῖν ἐπιτίθενται· ὡς δυνάμενοι γὰρ καὶ καταφρονοῦντες τοῦ κινδύνου διὰ τὴν δύναμιν ἐπιχειροῦσι ῥᾳδίως, ὥσπερ οἱ στρατηγοῦντες τοῖς μονάρχοις, οἷον Κῦρος Ἀστυάγει καὶ τοῦ βίου καταφρονῶν καὶ τῆς δυνάμεως διὰ τὸ τὴν μὲν δύναμιν ἐξηργηκέναι αὐτὸν δὲ τρυφᾶν, καὶ Σεύθης ὁ Θρᾷξ Ἀμαδόκῳ στρατηγὸς ὤν. | οἳ δὲ καὶ διὰ πλείω τούτων ἐπιτίθενται, οἷον καὶ καταφρονοῦντες καὶ διὰ κέρδος, ὥσπερ Ἀριοβαρζάνῃ Μιθριδάτης. | μάλιστα δὲ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ἐγχειροῦσιν οἱ τὴν φύσιν

7. *κατὰ φρόνησιν* M[s] ‖ 8. *οἱ* om. M[s] P[5] R[b] ‖ 10. *καὶ* om. *Π*[1] † ‖ *καταφρονοῦντες*, sed *κ* in ras. P[5] ‖ 11. *τοῖς μονάρχοις*] v. var. lect. Lat. ‖ 12. *κῦρος* in ras. pallidiore atram. scr. P[2] ‖ *Ἀστυάγῃ* Bas.[1] Bekk. (fors. recte), *ἀστυάγῃ* W[b] L[s] Ald., *ἀστηάγει* P[4] ‖ 13. *διὰ* om. P[4] ‖ *τὸ*] *τὸν* M[s] ‖ 14. *θρὰξ* M[s] P[1] ‖ *ἀμαδόκω* P[1] V[b] et pr. P[3] (crx. rc.) ‖ *στρατηγός* post *ὢν* *Γ* ‖ 15. *οἳ* — 16. *Μιθριδάτης* post 20. *ἐπιθέσεις* transponenda esse videntur et lacuna illo loco ante ea statuenda, intercidisse enim crediderim eorum exempla, qui lucri cupidine incitati (*διὰ κέρδος*) rebellaverunt ‖ *διὰ* om. P[4] ‖ 16. *ἀριοβαρσάνῃ* fort. *Γ* ‖ 17. *τὴν φύσιν* post 18. *μὲν* (?) *Γ*.

15 ebrium. et amicorum autem quidam insurgunt propter despectionem: propter confidere enim contemnunt tamquam obliturі. et putantes posse obtinere principatum modo quodam propter contemnere insurgunt: tamquam potentes enim contemnentes periculum propter potentiam invadunt de facili, sicut ducentes exercitus monarchis, sicut Cyrus Astyagi et vitam contemnens et potentiam propter potentiam quidem inoperosam fuisse, ipsum autem deliciari, et Seuthes de Thracia Amadoco existens dux exercitus. hii autem et propter plura horum insurgunt, puta et despicientes et propter lucrum, sicut A r i o b a r z a n e Mithridates. maxime autem propter hanc caussam invadunt qui quidem natura

3. posse] *quod possunt* Alb. ‖ 4. *enim* puncto del. rc. m ‖ *et* ante *contemnentes* add. t Alb. et, si recte vidit Patzigius, a (de b incertus sum) ‖ 6. *monarchias* agn et pr. m, *monarchas* bchkl et corr. m ‖ 7. *et politiam* Alb. ‖ *propter potentiam* om. c ‖ 8. *senthes* m, *senches* c, *Seuthis* t (crx. t[a]) ‖ *de trachia* g, *ad thracia* h, *de tracia* n, *de charia* bckl, *Thrax* t, *Thrax (de Thracia scilicet regione)* Alb., fort. igitur *Thrax* scribendum erat ‖ *amadogo* b, *amadago* c ‖ 9. *et* ante *propter* om. t ‖ 10. *ariobarsane* ac (fors. recte), *ariobar sane* bhmn, *ariabarsane* g, *ariobar* k, *ariobasane* l, *Ariobarzani* t Alb. ‖ *mitridates* abcm ‖ 11. quidem natura] nonne: *natura quidem?*

μὲν θρασεῖς, τιμὴν δὲ ἔχοντες πολεμικὴν παρὰ τοῖς μονάρ- (VIII
χοις· ἀνδρία γὰρ δύναμιν ἔχουσα θράσος ἐστίν, δι' ἃς
*ἀμφοτέρας, ὡς ῥᾳδίως κρατήσοντες, ποιοῦνται τὰς ἐπιθέσεις.***
τῶν δὲ διὰ φιλοτιμίαν ἐπιτιθεμένων ἕτερος τρόπος ἐστὶ τῆς 16
αἰτίας παρὰ τοὺς εἰρημένους πρότερον. οὐ γὰρ ὥσπερ ἔνιοι
τοῖς τυράννοις ἐπιχειροῦσιν ὁρῶντες κέρδη τε μεγάλα καὶ
τιμὰς μεγάλας οὔσας αὐτοῖς, οὕτω καὶ τῶν διὰ φιλοτι-
μίαν ἐπιτιθεμένων ἕκαστος προαιρεῖται κινδυνεύειν· ἀλλ'
ἐκεῖνοι μὲν διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν, οὗτοι δ' ὥσπερ κἂν
ἄλλης τινὸς γενομένης πράξεως περιττῆς καὶ δι' ἣν ὀνο-
μαστοὶ γίνονται καὶ γνώριμοι τοῖς ἄλλοις, οὕτω καὶ
τοῖς μονάρχαις ἐγχειροῦσιν, οὐ κτήσασθαι βουλόμενοι
μοναρχίαν ἀλλὰ δόξαν. οὐ μὴν ἀλλ' ἐλάχιστοί γε τὸν 17

---

18. *θρασεῖς*] *ἀνδρεῖοι* non male ci. Spengelius ‖ *δὲ*] *et* Guil., *δ'* P[5] *Π*[2] Bekk. ‖ 19. *θράσος*, sed *θ* in ras. P[1] ‖ 21. *δὲ*] *τε* P[4] R[b] V[b] Ald. †¦ *ἐστὶν* ante *ἕτερος* *Γ* ‖ 24. *αὐτοῖς* fort. P[1] ‖ 25. *ἐπιτιθεμένων* in mg. P[5] 26. *κἂν*] *ἂν* (?) *Γ* ‖ 27. *καὶ* om. M[s], secl. Coraes ‖ 28. *γίγνονται* P[5] *Π*[2] Bekk.[1], *fierent* Guil. ‖ *καὶ γνώριμοι* post *τοῖς ἄλλοις* *Γ* M[s] P[1] ‖ 29. *μονάρχοις* P[1.5.] *Π*[2] Bekk. ‖ 30. *οὐ μὴν ἀλλ'*] *sed tamen* Guil.

Glossa. 1312 a, 27. *περιττῆς*] *ἀντὶ μεγάλης, θαυμαστῆς*. p[2].

audaces et honorem habent bellicum a monarchis: virilitas
enim potentiam habens audacia est, propter quas ambas, tam-
quam de facili praevalituri, faciunt insurrectiones. eorum au- 16
tem, qui propter amorem honoris insurgunt, est alius modus
caussae praeter dictos prius. non enim sicut quidam tyrannos
invadunt videntes lucra magna et honores magnos existentes
ipsis, sic et eorum, qui propter amorem honoris insurgunt,
unusquisque praeeligit periclitari: sed illi quidem propter dictam
caussam, hii autem ac si utique alia aliqua fieret actio singu-
laris et propter quam nominati fierent aliis et noti, sic et
monarchas invadunt non possidere volentes monarchiam, sed
gloriam. sed tamen paucissimi numero sunt propter hanc caussam 17

---

2. *potentiam* post *habens* Alb. ‖ 3. insurrectiones] *contra monarchias* Alb. ‖ 4. *amorem* post *honoris* bckl ‖ 5. quidam] *vel quidum* mg. rc. b ‖ 8. *praeelegit* cmt (crx. t[a]), *elegit* a ‖ *pereclitari* a ‖ *sed* — 9. *caussam* om. pr. b (suppl. mg. rc.) ‖ propter — 9. caussam] *lucra et umbitionem dignitatis attendentes* Alb. ‖ 9. *si* post *utique* a ‖ *alia* post *aliqua* agt Alb. ‖ *fieret* post *actio* Alb. ‖ 10. *aliis* om. t ‖ noti] *vocati* rc. m ‖ 11. *monarchias* m, *monarchas* t ‖ 12. tamen] *cum* pr. m, *enim* rc. m.

(VIII) ἀριθμόν εἰσιν οἱ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ὁρμῶντες· ὑποκεῖσθαι γὰρ δεῖ τὸ τοῦ σωθῆναι μηδὲν φροντίζειν, ἂν [μὴ] μέλλῃ κατασχήσειν τὴν πρᾶξιν. οἷς ἀκολουθεῖν μὲν δεῖ τὴν Δίωνος ὑπόληψιν, οὐ ῥᾴδιον δ' αὐτὴν ἐγγενέσθαι πολλοῖς· ἐκεῖνος γὰρ μετ' ὀλίγων ἐστράτευσεν ἐπὶ Διονύσιον οὕτως ἔχειν φάσκων ὡς ὅπου περ ἂν δύνηται προελθεῖν, ἱκανὸν αὐτῷ τοσοῦτον μετασχεῖν τῆς πράξεως, οἷον εἰ μικρὸν ἐπιβάντα τῆς γῆς εὐθὺς συμβαίη τελευτῆσαι [τὸν βίον], τοῦτον καλῶς ἔχειν αὐτῷ τὸν θάνατον.

18 φθείρεται δὲ τυραννὶς ἕνα μὲν τρόπον, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων πολιτειῶν ἑκάστη, ἔξωθεν, ἐὰν ἐναντία τις ᾖ πολιτεία κρείττων (τὸ μὲν γὰρ 1312 b βούλεσθαι δῆλον ὡς ὑπάρξει διὰ τὴν ἐναντιότητα τῆς προαιρέσεως· ἃ δὲ βούλονται, δυνάμενοι πράττουσι πάντες), ἐναντίαι δὲ [αἱ] πολιτεῖαι, δῆμος μὲν τυραννίδι καθ'

31. οἱ om. M^s P^1 ‖ 32. τοῦ σωθῆναι post φροντίζειν (?) Γ ‖ μὴ add. P^5 $Π^2$ p^1 Ar. Thom. Bekk. ‖ 33. κατασχήσειν τὴν πρᾶξιν] *praevalere in actione* Guil. ‖ 34. δὲ M^s ‖ γενέσθαι M^s P^1 et, ut videtur, Γ ‖ 36. ἔχει P^4 ‖ 37. αὐτῶ Π Bekk. ‖ 38. ἐπιβάντ pr. P^3 (crx. rc.) ‖ τὸν βίον om. Γ M^s $P^{2.3.5.}$ R^b V^b Ald. Bekk. et pr. P^4 (suppl. mg.) ‖ 39. αὑτῶ $P^{1.5.}$ $Π^2$ Bekk. et corr. M^s, αὐτὸν pr. M^s ‖ 40. πολιτειῶν post ἑκάστη P^5 $Π^2$ Bekk.

1312 b, 2. βουλεύεσθαι Γ M^s V^b † ‖ 4. δ' P^5 $Π^2$ Bekk. ‖ αἱ om. M^s P^1 et fort. Γ ‖ μὲν om. P^4 V^b ‖ καθ' Ἡσίοδον post 5. κεραμεὺς κεραμεῖ

impetum facientes: supponi enim oportet nihil curare de eo, quod est salvari, si debeat praevalere in actione. quibus assequi quidem oportet Dionis existimationem, non facile autem ipsam adesse multis: ille enim cum paucis militavit adversus Dionysium sic habere dicens, quod, ubicunque possit procedere, sufficiens sibi tantum participare actionis, veluti si, cum modicum invasisset terram, mox accideret mori, hunc bene habere sibi mortem.

18 corrumpitur autem tyrannis uno quidem modo sicut et aliarum politiarum unaquaeque ab extrinseco, si contraria aliqua sit politia valentior (consiliari quidem enim palam quod existet propter contrarietatem electionis: quae autem volunt, potentes agunt omnes), contrariae autem politiae demos qui-

2. *non* ante *debeat* add. t ‖ praevalere in] *puerilem* pr. m (crx. rc.) ‖ 3. *existimationem* t^c, *examinationem* a, *estimacionem* beghklmn, *aestimationem* t^a Alb., *extimationem* t ‖ 4. *ipsam* om. a ‖ 6. si cum] *sicut* behklmt, *si* gn ‖ *modicam* Alb. ‖ 7. terram mox] *tyrannorum* mg. Ald. Mon., sed *alius terram mox* ibidem add. Victorius (?) ‖ hunc] *huic* beklt, *hinc* Alb. ‖ *habere* om. c ‖ 9. *et* om. beghklmnt Alb. ‖ 10. *sit* ante 9. *contraria* Alb. ‖ *enim* post *palam* a ‖ quod] *non* rc. m, *vel non* rc. b ‖ 11. *existit* t Alb.

Ἡσίοδον ὡς κεραμεὺς κεραμεῖ (καὶ γὰρ ἡ δημοκρατία ἡ τε- (VIII *λευταία τυραννίς ἐστιν), βασιλεία δὲ καὶ ἀριστοκρατία διὰ τὴν ἐναντιότητα τῆς πολιτείας (διὸ Λακεδαιμόνιοι πλείστας κατέλυσαν τυραννίδας καὶ Συρακούσιοι κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἐπολιτεύοντο καλῶς)· ἕνα δ' ἐξ αὑτῆς, ὅταν οἱ μετέχοντες* 19 *στασιάζωσιν. ὥσπερ ἡ τῶν περὶ Γέλωνα καὶ νῦν ἡ τῶν περὶ Διονύσιον. ἡ μὲν Γέλωνος Θρασυβούλου τοῦ Ἱέρωνος ἀδελφοῦ τὸν υἱὸν τοῦ Γέλωνος δημαγωγοῦντος καὶ πρὸς ἡδονὰς ὁρμῶντος, ἵν' αὐτὸς ἄρχῃ, τῶν δὲ οἰκείων συστάντων, ἵνα μὴ τυραννὶς ὅλως καταλυθῇ ἀλλὰ Θρασύβουλος, οἱ δὲ συστάντες αὐτῶν, ὡς καιρὸν ἔχοντες, ἐξέβαλον ἅπαντας*

tri. Coraes, secludenda esse ci. Goettlingius ‖ 5. *κεραμεύς* post *κεραμεῖ* P^5 $Π^2$ Cor. Bekk. ‖ 6. *καὶ* om. pr. P^1 (suppl. p^1) ‖ 7. *πλείστας* pr. P^3 (crx. rc.) ‖ 8. *συρακόσιοι* pr. P^3 (crx. rc.), *συρρακούσιοι* corr. M^s ‖ 9. *ἕνα*] v. varietatem lectionis Latinam ‖ *αὐτῆς* *Γ* $P^{1.5.}$, *αὑτῆς* M^s, *αὐτοῦ* P^4 C^o Ald., *αὑτοῦ* V^b, *αὐ* (superscr. *τ*), i. e. (ut videtur) *αὑτοῦ* $P^{2.3.}$ (cf. c. 12. 1315 b, 14. 1316 a, 8), *αὐτῶν* R^b ‖ 10. *στασιάζουσιν* M^s, *seditiones fecerunt* Guil. † ‖ *ἡ τὸν* P^4, *οἱ τῶν* R^b, *οἱ* *Γ*, nisi lacuna est in codicibus Latinis ‖ 12. *τοῦ*] *τὸν* P^1 ‖ *δημαγωγοῦντος*] *abducente* Guil. ‖ 13. *δ'* $P^{3.4.5.}$ Bekk. ‖ *συστησάντων* $P^{1.3.4.5.}$ R^b V^b Ald., *συμπεισάντων* ci. Coraes (de Ar. v. Addenda) ‖ 15. *συστήσαντες* P^5 ‖ ⟨*κατ'*⟩ *αὐτῶν* Camerarius, rec. Bekk.[2], *αὐτοῖς* ci. Spengelius (fors. rectius) ‖ *ἐξέβαλλον* M^s et fort. pr. P^5 (nam *λ* est in ras.).

Locus citatus. 1312 b, 5. *Ἡσίοδον*] O. et D. 25.

dem tyrannidi secundum Hesiodum sicut figulus figulo (et enim democratia ultima tyrannis est), regnum autem et aristocratia propter contrarietatem politiae (propter quod Lacedaemonii plurimas dissolverunt tyrannides et Syracusani pro tempore, quo politizabant bene): a l i o autem ex se ipsa, quando qui partici- 19 pant seditiones fecerunt. sicut qui circa Gelonem et nunc quae eorum qui circa Dionysium. quae quidem Gelonis Thrasybulo Hieronis fratre filium Gelonis abducente et ad delectationes excitante, ut ipse principaretur, familiaribus autem congregatis, ne tyrannis omnino dissolveretur, sed Thrasybulus, congregati autem ipsorum, tamquam tempus habentes, eiecerunt omnes

2. *tyrannus* a ‖ *et* om. a ‖ 4. *syracusam* b ‖ 5. *alii* a, *aliquando* beghk lmntt[ac] Alb., fort. non in *alio*, quod scripsi, subsistendum, sed *uno* coniciendum est ‖ 6. *quae eorum* ante *qui* fort. exciderunt ‖ *quae* Alb. ‖ *Gelonem* — 7. *circa* om. a ‖ *quae* om. Alb. ‖ 7. *que* bc, *quae* t Alb. ‖ 8. abducente] *adveniente* pr. b (crx. rc.) ‖ 9. *ut* — *principaretur* om. Alb. ‖ ut] *non* a ‖ *participaretur* aeghklmn et pr. b (crx. rc.) ‖ *autem* om. a ‖ 10. *trasybulus* a.

(VIII) *αὐτούς· Διονύσιον δὲ Δίων στρατεύσας, κηδεστὴς ὢν καὶ*
20 *προσλαβὼν τὸν δῆμον, ἐκεῖνον ἐκβαλὼν διεφθάρη. δύο δὲ*
οὐσῶν αἰτίων δι' ἃς μάλιστ' ἐπιτίθενται ταῖς τυραννίσι, μί-
σους καὶ καταφρονήσεως, θάτερον μὲν δεῖ τούτων ὑπάρχειν
τοῖς τυράννοις, τὸ μῖσος, ἐκ δὲ τοῦ καταφρονεῖσθαι πολλαὶ
γίνονται τῶν καταλύσεων. σημεῖον δέ· τῶν μὲν γὰρ κτη-
σαμένων οἱ πλεῖστοι καὶ διεφύλαξαν τὰς ἀρχάς, οἱ δὲ
παραλαβόντες εὐθὺς ὡς εἰπεῖν ἀπολλύουσι πάντες. ἀπο-
λαυστικῶς γὰρ ζῶντες εὐκαταφρόνητοί τε γίνονται καὶ
21 *πολλοὺς καιροὺς παραδιδόασι τοῖς ἐπιτιθεμένοις. μόριον δέ*
τι τοῦ μίσους καὶ τὴν ὀργὴν δεῖ τιθέναι· τρόπον γάρ τινα
τῶν αὐτῶν αἰτία γίνεται πράξεων. πολλάκις δὲ καὶ πρα-
κτικώτερον τοῦ μίσους· συντονώτερον γὰρ ἐπιτίθενται διὰ τὸ

---

16. ⟨*ἐπὶ*⟩ *Διονύσιον* Thurotus et fort. *Γ* ‖ 17. *διεφθάρει* P[4] ‖ *δ'* Bekk.[2] ‖ 18. *μάλιστα* P[1] ‖ 19. *δεῖ* post *τούτων* (?) *Γ* ‖ 20. *τυράννοι* pr. P[3] (crx. rc.) ‖ *μίσος* P[1] et pr. P[3] (crx. rc.) ‖ *πολλαὶ* post 21. *γίνονται* (?) *Γ*, ⟨*αἱ*⟩ *πολλαὶ* Coraes, *plurimae* Ar. ‖ 21. *γίγνονται* P[4] ‖ *τῶν* om. P[4] et pr. P[5] (at habent etiam P[6] L[s]) ‖ 22. *καὶ* om. *Γ* P[5], non vertit Ar. ‖ 23. *ἀπολλύασι* p[1] *Π*[3] Bekk. et pr. P[2] (em. corr.[1]) et *γρ.* mg. rc. (?) P[3] ‖ 24. *τε*] *γε* M[s] L[s] Ald. ‖ 26. *δεῖ* post *τιθέναι* M[s] P[1] ‖ 27. *πράξεων* ante *αἰτία* (?) *Γ* ‖ *πρακτικώτερα* (?) *Γ*.

Glossae. 1312 b, 22. *καὶ — ἀρχάς*] *διὰ τὸ μὴ γίνεσθαι εὐκαταφρονήτους.* p[2] ‖ *οἱ δὲ παραλαβόντες*] *οἱ δεξάμενοι ἐκ προγόνων.* p[2].

ipsos: Dionysium autem Dion aggressus curator existens et as-
20 sumens populum illum eiciens peremit. duabus autem existen-
tibus caussis, propter quas maxime insurgunt contra tyrannides,
scilicet odio et contemptu, alterum quidem horum oportet exi-
stere tyrannis, scilicet odium, ex contemptu autem fiunt mul-
tae dissolutionum. signum autem: eorum quidem enim, qui
acquisiverunt, plurimi conservaverunt principatus, qui autem
susceperunt, mox, ut est dicere, pereunt omnes. fruitive enim
viventes facile contemptivi fiunt et multas opportunitates dant
21 insurgentibus. partem autem quandam odi et iram oportet
ponere: modo enim quodam earundem actionum caussa fit. saepe
autem et magis operosa quam odium: robustius enim insurgunt

---

1. *dyonisium* abcm ut plerumque ‖ *dyon* bc ‖ 2. *pervenit* a ‖ 6. *dissolutiones* a ‖ *quidam* Alb. et rc. b ‖ 7. *plurimum* rc. b ‖ 8. *peremit* bchknt Alb. et pr. m ‖ *furtive* a ‖ 10. *odii et itaque* a, *ire et odii* t, *odii iram* t[a] Alb.

μὴ χρῆσθαι λογισμῷ τὸ πάθος (μάλιστα δὲ συμβαίνει (VIII *τοῖς θυμοῖς ἀκολουθεῖν διὰ τὴν ὕβριν, δι' ἣν αἰτίαν ἥ τε* 22 *τῶν Πεισιστρατιδῶν κατελύθη τυραννὶς καὶ πολλαὶ τῶν ἄλλων), ἀλλὰ μᾶλλον τὸ μῖσος· ἡ μὲν γὰρ ὀργὴ μετὰ λύπης πάρεστιν, ὥστε οὐ ῥᾴδιον λογίζεσθαι, ἡ δ' ἔχθρα ἄνευ λύπης. ὡς δὲ ἐν κεφαλαίοις εἰπεῖν, ὅσας αἰτίας εἰρήκαμεν τῆς τε ὀλιγαρχίας τῆς ἀκράτου καὶ τελευταίας καὶ τῆς δημοκρατίας τῆς ἐσχάτης, τοσαύτας καὶ τῆς τυραννίδος θετέον· καὶ γὰρ αὗται τυγχάνουσιν οὖσαι διαιρεταὶ τυραννίδες. βασιλεία δ' ὑπὸ μὲν τῶν ἔξωθεν ἥκιστα φθείρεται, διὸ καὶ πολυχρόνιός ἐστιν· ἐξ αὑτῆς δ' αἱ πλεῖσται φθοραὶ συμβαίνουσιν. φθείρεται δὲ κατὰ δύο τρόπους, ἕνα μὲν*
1313 a *στασιασάντων τῶν μετεχόντων τῆς βασιλείας, ἄλλον δὲ τρόπον τυραννικώτερον πειρωμένων διοικεῖν, ὅταν εἶναι κύριοι*

29. *πάθος*] *πλῆθος* pr. P[4] (crx. mg.) ‖ *σημαίνει* *Γ* M[s] † ‖ 30. *ἀκολουθειν* P[4] ‖ 32. *μίσος* P[1.3.] ‖ 33. *ἡ δὲ* P[1] ‖ 34. *ὡς δ'* Bekk. ‖ *ἐν κεφαλαίοις*] *in summa* Guil. ‖ 35. *ὀλιγωρίαςγαρχίας* M[s] ‖ 36. *δημοκρατίας καὶ τῆς* P[1] ‖ *τοσαύτης* P[4] ‖ *τῆς*] *τὰς* P[4.6.] L[s] Ald. † ‖ 37. *αἱρεταὶ* R[b], haud improbat Spengelius ‖ 38. *δὲ* P[5] ‖ *μὲν* om. P[5] ‖ 39. *αὐτῆς* *Γ* P[1.4.5.] *δὲ* M[s].

Glossa. 1312 b, 37. *διαιρεταὶ*] *εἰς πολλὰ διῃρημέναι*. p[2].

propterea, quod non utitur ratiocinatione passio (maxime autem significat furoribus assequi propter iniuriam, propter quam caussam Pisistratidorum dissoluta est tyrannis et multae aliorum), sed magis odium: ira quidem enim cum tristitia adest, quare non facile ratiocinari, inimicitia autem sine tristitia. ut autem in summa est dicere, quotcunque caussas diximus oligarchiae intemperatae et ultimae et democratiae extremae, tot et tyrannidis ponendum: et enim hae existunt entes divisibiles tyrannides. regnum autem ab extrinsecis quidem minime cor- 22 rumpitur, propter quod et multi temporis est: ex se ipso autem plurimae corruptiones accidunt. corrumpitur autem secundum duos modos: uno quidem seditionem facientibus hiis, qui participant regno, alio autem modo magis tyrannice tentantibus gubernare, quando exegerint esse domini plurium et praeter

1. *ratiocinatione vel ratione* Alb. ‖ 3. *pisistracidorum* c, *Pisistratidarum* t Alb. ‖ 4. *tristia* a ‖ 8. *entes* post *divisibiles* a ‖ 9. *ab* om. a ‖ *corrumpuntur* pr. b ‖ 11. *correptiones* a ‖ 14. *exigerint* a et pr. m, *exigerent* rc. m, *exegerunt* clnt Alb., *exegetur* k.

(VIII) πλειόνων ἀξιῶσι καὶ παρὰ τὸν νόμον. οὐ γίνονται δ' ἔτι βασιλεῖαι νῦν, ἀλλ' ἄν περ γίνωνται μοναρχίαι, [καὶ] τυραννίδες μᾶλλον, διὰ τὸ τὴν βασιλείαν ἑκούσιον μὲν ἀρχὴν εἶναι, κυρίαν δὲ μειζόνων, πολλοὺς δ' εἶναι τοὺς ὁμοίους, καὶ μηδένα διαφέροντα τοσοῦτον ὥστε ἀπαρτίζειν πρὸς τὸ μέγεθος καὶ τὸ ἀξίωμα τῆς ἀρχῆς. ὥστε διὰ μὲν τοῦτο οὐχ ὑπομένουσιν ἑκόντες· ἐὰν δὲ δι' ἀπάτης ἄρξῃ τις ἢ βίας,
23 ἤδη τοῦτο δοκεῖ τυραννὶς εἶναι. ἐν δὲ ταῖς κατὰ γένος βασιλείαις τιθέναι δεῖ τῆς φθορᾶς αἰτίαν πρὸς ταῖς εἰρημέναις καὶ τὸ γίνεσθαι πολλοὺς εὐκαταφρονήτους, καὶ τὸ δύναμιν μὴ κεκτημένους τυραννικὴν ἀλλὰ βασιλικὴν τιμὴν ὑβρίζειν· ῥᾳδία γὰρ ἐγίνετο ἡ κατάλυσις· μὴ βουλομένων γὰρ εὐθὺς οὐκ ἔσται βασιλεύς, ἀλλ' ὁ τύραννος καὶ μὴ βουλομένων.

1313 a, 3. ἀξιῶσιν ante 2. εἶναι Γ ‖ γίγνονται P^5 $Π^2$ Bekk.[1] ‖ 4. περ om. Γ ‖ γίγνωνται P^5 $Π^2$ Bekk.[1] ‖ καὶ secl. Spengelius, om. Bekk.[2] ‖ 5. μὲν εἶναι ἑκούσιον ἀρχήν Γ ‖ 6. μειζόνων δὲ κυρίαν $P^{1.5.}$ $Π^2$ Bekk. ‖ δ'] τ' Γ † ‖ 7. μὴ δένα M^s ‖ ἀπαρτίζειν — 8. ὥστε om. P^4 ‖ 8. οὐχ ὑπομένουσιν post 9. ἑκόντες $P^{1.5.}$ $Π^2$ Bekk. ‖ 9. ἂν P^5 $Π^2$ Bekk. ‖ διὰ πατης M^s ‖ ἄρξῃ] *principatur* Guil. ‖ 10. δοκεῖ τοῦτο εἶναι τυραννίς P^5 $Π^2$ Bekk. ‖ βασιλείας P^4 ‖ 11. δεῖ om. M^s ‖ τῆς φθορᾶς post αἰτίαν (?) Γ ‖ 12. γίγνεσθαι $P^{2.3.}$ ‖ 14. ἐγίνετο] γίνοιτ' ἂν P^5, *fieret* Guil., *est* Ar. ‖ 15. βασιλεία $P^{1.5.6.}$ V^b L^s Ald. † ‖ μὴ om. P^2.

legem. non fiunt autem adhuc regna nunc, sed si fiant monarchiae, et tyrannides magis propter regnum quidem esse voluntarium principatum, dominum autem maiorum, et propter multos esse similes et nullum differentem tantum, ut correspondeat ad magnitudinem et dignitatem principatus. quare propter hoc quidem non permanent voluntarii: si autem per fraudem principatur aliquis vel per violentiam, iam hoc videtur tyrannis
23 esse. in hiis autem quae secundum genus regnis ponere oportet caussam corruptionis cum hiis, quae dicta sunt, et hoc, quod est fieri multos facile contemptibiles, et hoc, quod est potentiam non possidentes tyrannicam, sed regalem honorem iniuriari: facilis enim fieret dissolutio: non volentibus enim mox non erit rex, sed tyrannus et non volentium.

1. *fiunt* post *autem* Alb. ‖ *adhuc* post *regna* a, om. t Alb. ‖ 2. *magis* om. Alb. ‖ 3. *dominium* t^a Alb. ‖ 5. *hec* a, *quod hi* Alb. ‖ 7. hoc] *hic* ct Alb. ‖ 9. corruptionis] *coornis* pr. m (crx. rc.) ‖ *hiis* om. m ‖ *hoc* om. Alb. ‖ 10. *facile* post *contemptibiles* ct ‖ *quod* post *est* m ‖ 12. *enim* post *mox* pr. m, puncto del. corr. m ‖ 13. *et* om. t.

φθείρονται μὲν οὖν αἱ μοναρχίαι διὰ ταύτας καὶ τοι-
11 *αύτας ἑτέρας αἰτίας· σώζονται δὲ δῆλον ὡς ἁπλῶς μὲν εἰ-* IX
πεῖν ἐκ τῶν ἐναντίων, ὡς δὲ καθ' ἕκαστον τῷ τὰς μὲν βασιλείας ἄγειν ἐπὶ τὸ μετριώτερον. ὅσῳ γὰρ [ἂν] ἐλαττόνων ὦσι κύριοι, πλείω χρόνον ἀναγκαῖον μένειν πᾶσαν τὴν ἀρχήν· αὐτοί τε γὰρ γίνονται ἧττον δεσποτικοὶ καὶ τοῖς ἤθεσιν ἴσοι μᾶλλον, καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχομένων φθονοῦνται ἧττον. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἡ περὶ Μολοττοὺς πολὺν χρόνον βασιλεία διέμεινεν, καὶ ἡ Λακεδαιμονίων διὰ τὸ ἐξ ἀρχῆς τε εἰς δύο μέρη διαιρεθῆναι τὴν ἀρχήν, καὶ πάλιν Θεοπόμπου μετριάσαντος τοῖς τε ἄλλοις καὶ τὴν τῶν ἐφόρων ἀρχὴν ἐπικαταστήσαντος· τῆς γὰρ δυνάμεως ἀφελὼν ηὔξησε τῷ χρόνῳ τὴν βασιλείαν, ὥστε τρόπον τινὰ ἐποίησεν οὐκ ἐλάττονα ἀλλὰ μείζονα αὐτήν. ὅπερ καὶ πρὸς τὴν γυναῖκα ἀποκρίνασθαί

17. *φθείρωνται* P[4] ‖ *τοιαύτας* post 18. *ἑτέρας* *Γ* ‖ 18. *δῆλον* non vertit Ar., secl. Schneiderus Bekk.[2], *δῆλον* ⟨*ὅτι*⟩ ci. Vahlenus (Beitr. zu Arist. Poet. IV. p. 433), *καθόλου* ci. Conringius ‖ 19. *τῷ*] *τὸ* M[s] ‖ 20. *ὅσων* M[s] ‖ *ἂν* add. P[5] *Π*[2] Bekk. ‖ 22. *γίγνονται* P[2.3.] ‖ *ἧττον* (sed *ἡ* in ras. P[3]) ante *γίνονται* P[1.5.] *Π*[2] Bekk. ‖ 23. *καὶ* post *γὰρ* add., sed linea suppos. del. P[1] ‖ 24. *ἡ* om., ut videtur, *Γ* ‖ *περιμολητοὺς* M[s] ‖ 27. *ἐπικαταστήσαντὸς* ante *τὴν* *Γ*, *ἐπικαταστήσαντα* M[s] ‖ 28. *ηὔξη* P[4] ‖ 29. *ἐποίει* M[s] ‖ *ἐλάττον* pr. P[3], *ἐλαττόν'* rc. P[3] ‖ 30. *ἀποκρίνασθαι* fort. post 31. *φασίν* *Γ*.

corrumpuntur quidem igitur monarchiae propter has et
alias tales caussas: 11. salvantur autem palam, ut simpliciter IX
quidem est dicere, ex contrariis, ut autem secundum unumquodque eo, quod est regna quidem ducere ad moderatius. quanto enim pauciorum fuerint domini, ampliori tempore necessarium manere omnem principatum: ipsi enim et fiunt minus despotici et moribus aequi magis et a subditis invidetur eis minus. propter hoc enim et circa Molottos multo tempore regnum permansit et quod Lacedaemoniorum propterea, quod a principio in duas partes divisus fuit principatus et rursum Theopompo moderante et in aliis et instituente ephororum principatum: a potestate enim auferens auxit tempore regnum, quare modo quodam fecit non minus, sed maius ipsum. quod

1. quidem igitur] *ergo* t ‖ 2. autem] *enim* m ‖ 6. omnem] *omnium* et *enim* a ‖ 7. *equae* a ‖ 7. *eis minus* om. a ‖ 8. *moloitos* a, *moloctos* bchlma, *molectos* g, *molestes* k, *Molossos* t Alb. ‖ 10. *dimissus* bcghkm et pr. l (crx. rc.) ‖ 12. a potestate] *aptante* a.

(IX) *φασιν αὐτόν, εἰποῦσαν εἰ μηδὲν αἰσχύνεται ἐλάττω τὴν βασιλείαν παραδιδοὺς τοῖς υἱέσιν ἢ παρὰ τοῦ πατρὸς παρέλαβεν· "οὐ δῆτα" φάναι· "παραδίδωμι γὰρ πολυχρονιωτέραν."*
2 *αἱ δὲ τυραννίδες σώζονται κατὰ δύο τρόπους τοὺς ἐναντιωτάτους, ὧν ἅτερός ἐστιν ὁ παραδεδομένος καὶ καθ' ὃν διοικοῦσιν οἱ πλεῖστοι τῶν τυράννων τὴν ἀρχήν. τούτων δὲ τὰ πολλά φασι καταστῆσαι Περίανδρον τὸν Κορίνθιον· πολλὰ δὲ καὶ παρὰ τῆς [τῶν] Περσῶν ἀρχῆς ἔστι τοιαῦτα λαβεῖν. ἔστι δὲ τὰ [τε] πάλαι λεχθέντα πρὸς σωτηρίαν, ὡς οἷόν τε, τῆς τυραννίδος, τὸ τοὺς ὑπερέχοντας κολούειν καὶ τοὺς φρονηματίας ἀναιρεῖν, καὶ μήτε συσσίτια ἐᾶν μήτε ἑταιρίαν*

---

31. *ἐλάττω* post *την βασιλείαν* P[1.5.] *Π*[2] Bekk. ‖ 33. *δῆτα*] *δεῖ ταῦτα Γ* † ‖ *φᾶναι* M[s] ‖ *παραδίδωσι* P[4] et, ut videtur, pr. P[3] (*μ* enim in ras. ab ipso librario scriptum est) ‖ 35. *ἐστι* M[s] ‖ *ὁ* om. M[s] ‖ *καὶ* om. P[2] ‖ 36. *μὲν* post *τὰ* add. P[5] ‖ 38. *τοιαῦτα ἔστι λαβεῖν καὶ παρὰ τῆς ἀρχῆς τῶν* (?) *Περσῶν Γ* ‖ *περὶ* M[s] ‖ *τῆς* om. pr. P[3] ‖ *τῶν* add. P[4.5.6.] V[b] W[b] Ald. Bekk. et pr. P[3], *τῶν* in *τῆς*, quod omissum erat, mutavit corr.[1] P[3] ‖ 39. *δὲ* om. M[s] ‖ *τε* add. *Γ* P[5] *Π*[2] Bekk. ‖ *οἷον τε* P[1], *οἴονται* non male ci. Bekk. ‖ 41. *συσσίτια*] *communicationes* Guil. ‖ *ἑταιρείαν* pr. P[3].

Locus citatus. 1313 a, 31. *φασιν*] Ephorum intellegere videtur, ut e Plut. Lyc. 7 concludit Trieber l. l. p. 101. cf. p. 65 sqq. (v. Addenda ad II, 6. 1275 b, 33 sqq.): ceterum haud male idem p. 90. n. 2 monet haec: „in Widerspruch setzt sich Aristoteles mit sich selbst, „wenn er die Ephorenmacht von Theopomp begruenden laesst: er „gerade musste sie Lykurg zuweisen, da er“ (II, 10. 1271 b, 22 sqq. cf. Addenda ad hunc locum) „die spartanische Verfassung von Kreta „entlehnt glaubte, wo ja die Kosmen an die Stelle der Koenige getre„ten waren (1272 a, 8 sqq.).“

quidem et ad uxorem respondisse aiunt ipsum, quae dixerat, si nihil verecundatur minus regnum tradens filiis, quam a patre accepit: „non oportet haec dicere: trado enim diuturnius.“
2 tyrannides autem salvantur secundum duos modos contrariissimos, quorum alter est qui traditus est et secundum quem dispensant plurimi tyrannorum principatum. horum autem multa aiunt instituisse Periandrum Corinthium: multa autem talia est accipere et a principatu Persarum. sunt autem et olim dicta ad salvationem, ut possibile est, tyrannidis, excellentes perimere et sapientes destruere et neque communicationes sinere neque

---

1. *aiunt* ante *respondisse* **abcghklmn** Alb., fort. igitur ita collocandum erat, *dicunt* t ‖ 2. *nimis* a ‖ 3. *acceperit* Alb., *acciperat* a, fort. igitur scribendum est: *acceperat* ‖ *hoc* t Alb. ‖ 7. *corinchium* bo, *chorinchium* m ‖ 8. autem] *enim* ot ‖ et] *etiam* rc. m, om. pr. m.

1313 b μήτε παιδείαν μήτε ἄλλο μηδὲν τοιοῦτον, ἀλλὰ πάντα (II) φυλάττειν ὅθεν εἴωθε γίνεσθαι δύο, φρόνημά τε καὶ πίστις, καὶ μήτε σχολὰς μήτε ἄλλους συλλόγους ἐπιτρέπειν γίνεσθαι σχολαστικούς, καὶ πάντα ποιεῖν ἐξ ὧν ὅτι μάλιστα ἀγνῶτες ἀλλήλοις ἔσονται πάντες (ἡ γὰρ γνῶσις πίστιν ποιεῖ μᾶλλον πρὸς ἀλλήλους)· καὶ τὸ τοὺς ἐπιδημοῦντας αἰεὶ 3 φανεροὺς εἶναι καὶ διατρίβειν περὶ θύρας (οὕτω γὰρ ἂν ἥκιστα λανθάνοιεν τί πράττουσι, καὶ φρονεῖν ἂν ἐθίζοιντο μικρὸν αἰεὶ δουλεύοντες)· καὶ τἆλλα ὅσα τοιαῦτα Περσικὰ καὶ βάρβαρα τυραννικά ἐστιν (πάντα γὰρ ταὐτὸν δύναται)· καὶ τὸ μὴ λανθάνειν πειρᾶσθαι ὅσα τυγχάνει τις λέγων ἢ πράττων τῶν ἀρχομένων, ἀλλ' εἶναι κατασκόπους, οἷον

1313 b, 1. *παιδείαν* ⟨*κοινὴν*⟩ ci. Trieber (l. l. p. 18 sq. n. 2) ‖ *μηθὲν* P[5] *Π*[2] Bekk. ‖ 2. *φυλάττεσθαι* ci. Coraes ‖ *γίγνεσθαι* P[2.3.4.5.] ‖ *φρόνημά τε* P[1.5.] R[b] Alb. Ar. et unus codex Victori, *φρονήματά τε* *Γ* M[s] P[2.3.4.] Q[b] V[b] Ald. ‖ 3. *γίγνεσθαι* P[2.3.5.] ‖ 5. *ἐγνῶτες* M[s] ‖ *ἀλλήλοις* om. pr. P[1] (suppl. mg.[1]) ‖ 6. *τοὺς ἐπιδημοῦντας*] *praefectos populi* Guil., *satellites* Ar. ‖ *ἀεὶ* P[4] Ald. Bekk. ‖ 7. *φανερῶς* M[s] ‖ *καὶ* om. *Γ* M[s] et pr. P[1] (suppl. corr.[1]) † ‖ *θῆρας* M[s] ‖ 8. *λανθάνειεν* M[s], *λανθάνοι ἐν* P[4] † *πράττουσιν* P[1] ‖ *φωρᾶν* (?) *Γ* † ‖ *ἐθίζοντο* pr. M[s] P[3] (crx. rc. P[3]) † 9. *ἀεὶ* Bekk.[2] ‖ *δουλεύοντες*, sed o ante *ν* in ras. P[3] ‖ *τἆλλα* P[1], *τ' ἄλλα* M[s] ‖ 11. *μὴ λανθάνειν* post *πειρᾶσθαι* (?) *Γ*.

sodalitatem neque disciplinam neque aliud nihil tale, sed omnia cavere, unde consueverunt fieri duae sapientiae et persuasio, et neque scholas neque alias collectiones permittere fieri vacativas et omnia facere, ex quibus quam maxime ignoti invicem erunt omnes, (notitia enim fidem facit magis ad invicem): et 3 praefectos populi semper palam esse commorari circa ianuas (sic enim utique minime latebit, quid agunt) et deprehendere, si assuefiant modicum semper servientes, et alia quaecunque talia Persica et barbara tyrannica sunt (omnia enim idem possunt): et tentare non latere quaecunque extiterit quis dicens vel agens subditorum, sed esse attentos, velut circa Syracusanos vocatae pota-

---

1. *soliditatem* Alb. ‖ 2. fieri] *si* g ‖ *duo*, *sapientia* t[a] Alb. ‖ 3. *collocutiones* bm ‖ 4. *et* om. pr. b (suppl. rc.) ‖ 6. *et* ante *commorari* add. rc. b 7. *utique* om. at Alb. ‖ *quod* a ‖ 8. *assuescant* Alb. ‖ 9. *barbarica* rc. m ‖ 11. *vocare* kl et pr. b, *vocatas* aut *vocatos* rc. b, *vocatas* corr. m, *vocati* t[a] Alb. et sic videtur legisse t[c], v. varias lectiones Graecas ‖ *potagogidos* c, *podagogides* t, *pedagogides* Alb.

(IX) *περὶ Συρακουσίους αἱ ποταγωγίδες καλούμεναι καὶ τοὺς ὠτακουστάς, οὓς ἐξέπεμπεν ὁ Ἱέρων, ὅπου τις εἴη συνουσία καὶ σύλλογος (παρρησιάσονταί τε γὰρ ἧττον, φοβούμενοι τοὺς τοιούτους, κἂν παρρησιάζωνται, λήσουσιν ἧττον)· καὶ τὸ διαβάλλειν ἀλλήλοις καὶ συγκρούειν καὶ φίλους φίλοις καὶ τὸν δῆμον τοῖς γνωρίμοις καὶ τοὺς πλουσίους ἑαυτοῖς. καὶ τὸ πένητας ποιεῖν τοὺς ἀρχομένους τυραννικόν, ὅπως μήτε φυλακὴ τρέφηται καὶ πρὸς τῷ καθ' ἡμέραν ὄντες ἄσχολοι ὦσιν ἐπιβουλεύειν. παράδειγμα δὲ τούτου αἵ τε πυραμίδες αἱ περὶ Αἴγυπτον καὶ τὰ ἀναθήματα τῶν Κυψελιδῶν*

13. *συρρακουσίους* M[s], *συρακούσας* P[1.5.] *Π*[2] Ar. Bekk. ‖ *αἱ — καλούμεναι*] *hi qui deductores nuncupabantur* Ar., *qui dicebantur deductores* t[c], *vocati pedagogides* Alb., *οἱ ποταγωγίδαι καλούμενοι* e Plut. Dion. c. 22. Mor. p. 522. F. ci. Sepulveda et Buddaeus (Commentar. ling. Gr. p. 527), nescio an recte ‖ 13. *τοὺς ὠτακουστὰς* pr. P[3], *οἱ ὠτακουσταὶ* aut *ὠτακουσταὶ* („*auricularii*") Ar., *οὓς ὠτακουστὰς* Coraes: mihi, si probatur Sepulvedae et Buddaei coniectura, *ὠτακουσταί*, sin minus, aut *οἱ ὠτακουσταὶ* aut *οὓς ὠτακουστὰς* verum esse videtur ‖ 14. *οὓς* om. P[5] *Π*[2] Coraes Bekk. †, et delendum est, si antea *οὓς ὠτακουστὰς* probatur ‖ *ἐξέπεμψεν* P[4] ‖ *ὁ* om. P[5] *Π*[2] Bekk. ‖ *τις* post *εἴη* *Γ* ‖ 15. *παρρησιάζονταί* M[s] P[1.2.3.4.5.] V[b] Ar. Ald. Bekk., *παρρησιάζοντάς* R[b] ‖ *γὰρ* om. M[s] P[1] † ‖ 16. *κἂν — ἧττον* om. P[4] ‖ *παρρησιάζηνται* M[s] ‖ *λανθάνουσιν* *Π* Bekk., *latere possunt* Ar. ‖ 17. *ἀλλήλους* Camerarius et Scaliger (nescio an recte) ‖ 19. *ἄρχοντας* Schneiderus ‖ *μήτε*] *ἤ τε* Victorius, rec. Bekk.[2] ‖ *φυλακὴ*] *δύναμις* ci. Thurotus (recte, ni fallor) ‖ 20. *τρέφεται* P[4] ‖ *ὄντες* („*occupati*") ante *πρὸς* *Γ* ‖ *καθ* P[1] ‖ 21. *τυραννίδες* *Γ* R[b] † ‖ 22. *τὸ ἀνάθημα τὸ* Cobetus (in Mnemos. IX. p. 423), nescio an recte ‖ *κυψελιδῶν*, sed *κυψε* in ras. P[3], *κυψελίδων* M[s] P[1] et, ut videtur, *Γ*, *κυψελλιδῶν* t[c] Ar.

gogides et auribus audientes, quos misit Hieron, ubi fuerit aliqua congregatio et collectio (confident enim minus timentes tales et, si confidant, latebunt minus): et criminare invicem et conturbare et amicos cum amicis et populum cum insignibus et divites cum se ipsis. et pauperes facere subditos tyrannicum, quatenus neque custodia alatur et occupati circa cotidiana non vacantes sint ad machinandum. exemplum autem huius tyrannides quae circa Aegyptum et anathemata Cypselidorum et

1. *ierdon* a, *geton* b, *Hieronym.* t[a] ‖ 2. *consident* k, *consideret* a ‖ *minus* om. a ‖ 3. *confidunt* Alb. ‖ *nimis* a ‖ *crimінte* a, *criminari* t Alb. ‖ 4. *turbare* ct ‖ *et* ante *amicos* om. Alb. ‖ 6. *occupare* a ‖ 8. *kipselidorum* abm, *kipsendrorum* c, *Cypselidarum* t[a] Alb., *Cypsellidarum* t[c] Ar.

καὶ τοῦ Ὀλυμπίου ἡ οἰκοδόμησις ὑπὸ τῶν Πεισιστρατιδῶν, (II
καὶ τῶν περὶ Σάμον ἔργα Πολυκράτεια (πάντα γὰρ ταῦτα
δύναται ταὐτόν, ἀσχολίαν καὶ πενίαν τῶν ἀρχομένων)· καὶ 5
ἡ εἰσφορὰ τῶν τελῶν, οἷον ἐν Συρακούσαις (ἐν πέντε γὰρ
ἔτεσιν ἐπὶ Διονυσίου τὴν οὐσίαν ἅπασαν εἰσενηνοχέναι συνέ-
βαινεν). ἔστι δὲ καὶ πολεμοποιὸς ὁ τύραννος, ὅπως δὴ ἄσχολοί
τε ὦσι καὶ ἡγεμόνος ἐν χρείᾳ διατελῶσιν ὄντες. καὶ ἡ
μὲν βασιλεία σῴζεται διὰ τῶν φίλων, τυραννικὸν δὲ τὸ
μάλιστ' ἀπιστεῖν τοῖς φίλοις, ὡς βουλομένων μὲν πάντων,
δυναμένων δὲ μάλιστα τούτων ⟨αὐτὸν καθελεῖν⟩. καὶ τὰ 6
περὶ τὴν δημοκρατίαν δ' ἔτι γινόμενα τὴν τελευταίαν τυραννικὰ
πάντα, γυναικοκρατία τε περὶ τὰς οἰκίας, ἵν' ἐξαγγέλλωσι
κατὰ τῶν ἀνδρῶν, καὶ δούλων ἄνεσις διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν·

23. *Ὀλυμπιείου* vir doctus in Misc. Obs. Belg. VII. p. 47, prb. Cobetus (nisi fallor, recte) ‖ *καὶ τῶν*] *καὶ τὰ* Sauppius ‖ *παρα*, ut videtur, *Γ* † ‖ *σάμον* M^s et fort. *Γ* ‖ 24. *ἔργα*] *ἔργων τὰ* Coraes ‖ 25. *ταυτόν* P^1 ‖ *καὶ ἡ* — 27. *συνέβαινεν*] vitium scripturae h. l. suspicatur Schneiderus, lapsum memoriae Coraes ‖ 26. *συρρακούσαις* M^s † ‖ 27. *πᾶσαν* M^s ‖ 28. *ἔτι Γ* ‖ *ὅπως* — 29. *τε* om. in lac. pr. P^3 (suppl. rc.) | *δὴ* om. P^5 $Π^2$ Bekk. ‖ 29. *διατελῶσιν ἐν χρείᾳ ἡγεμόνος Γ* ‖ *ἡγεμόνως* P^4 ‖ 31. *μάλισθ'* P^4, *μάλιστα* P^5 ‖ 32. *τούτων* ante *μάλιστα* Thom., om. *Γ* M^s † ‖ *αὐτὸν καθελεῖν* add. $P^{4.6.}$ W^b L^s Ar. Ald., c. c. om. Bekk. 33. *δ'* P^5 $Π^2$ Bekk., om. *Γ* ‖ *ἔτι* ante 32. *τὰ Γ*, om. P^5 $Π^2$ Ar. Bekk. | *γιγνόμενα* $P^{2.3.}$ Ald. Bekk.[1] ‖ 34. *ἐξαγγέλωσι* R^b V^b et pr. P^3 (crx. rc.).

Olympii aedificatio a Pisistratidibus et eorum quae de Samo
opera multi imperi (omnia enim haec possunt idem, scilicet
nonvacationem et penuriam subditorum): et illatio vectigalium, 5
velut in Syracusis (in quinque enim annis sub Dionysio sub-
stantiam omnem inferri accidit). adhuc autem et bellorum pro-
curator tyrannus, ut utique sine vacatione sint et permaneant
in indigentia praesidis existentes. et regnum quidem salvatur
per amicos, tyrannicum autem maxime discredere amicis, tam-
quam volentibus quidem omnibus, potentibus autem maxime.
et adhuc quae circa democratiam fiunt ultimam, tyrannica sunt 6
omnia, et gynaecocratia circa domos, ut enuntient contra viros,
et servorum remissio propter eandem caussam: neque enim

1. *pisistratibus* a, *pisistraditibus* m ‖ *qui* abghkmnt[a] Alb. ‖ de] *in* n *camo* h, *sano* k, *fanio* m, *sannio* n ‖ 7. *et* om. t (suppl. t[a]) ‖ 9. *iis* ante *maxime* add. t ‖ 10. *et* om. g ‖ 11. *egynekotokratia* a ‖ *demos* rc. b ‖ *non* post *ut* add. a et rc. m, postea tamen puncto del. rc. m.

(IX) *οὔτε γὰρ ἐπιβουλεύουσιν οἱ δοῦλοι καὶ αἱ γυναῖκες τοῖς τυράννοις, εὐημεροῦντάς τε ἀναγκαῖον εὔνους εἶναι καὶ ταῖς τυραννίσι καὶ ταῖς δημοκρατίαις· καὶ γὰρ ὁ δῆμος εἶναι βούλεται μόναρχος. διὸ καὶ ὁ κόλαξ παρ' ἀμφοτέροις ἔντιμος, παρὰ μὲν τοῖς δήμοις ὁ δημαγωγός (ἔστι γὰρ ὁ δημαγωγὸς τοῦ δήμου κόλαξ), παρὰ δὲ τοῖς τυράννοις οἱ ταπεινῶς ὁμιλοῦντες, ὅπερ ἐστὶν ἔργον κολακείας. καὶ γὰρ διὰ τοῦτο πονηρόφιλον* 1314 a *ἡ τυραννίς· κολακευόμενοι γὰρ χαίρουσιν, τοῦτο δ' οὐδεὶς ἂν ποιήσειε φρόνημα ἔχων ἐλεύθερον, ἀλλὰ φιλοῦσιν οἱ ἐπιεικεῖς ἢ οὐ κολακεύουσιν. καὶ χρήσιμοι οἱ πονηροὶ εἰς τὰ πονηρά·*
7 *ἥλῳ γὰρ ὁ ἧλος, ὥσπερ ἡ παροιμία. καὶ τὸ μηδενὶ χαίρειν σεμνῷ μηδ' ἐλευθέρῳ τυραννικόν· αὐτὸν γὰρ*

37. *εὐημεροῦντές* Mˢ ‖ 38. *εἶναι* post *βούλεται* *Γ* ‖ 39. *αμφοτέραις* Mˢ P¹ et, ut videtur, *Γ*.

1314 a, 1. *ὅπέρ* Mˢ ‖ *ἔστιν* Mˢ P¹ ‖ 2. *οὐδεὶς ἂν*] *οὐδ' ἂν εἷς* P¹·⁵· *Π*² Bekk. ‖ 3. *φρόνημ'* P¹ ‖ *ἔχεων*, sed *εων* in ras. P⁴ ‖ *οἱ* bis scr. P⁴ ‖ 4. *ἢ*] *εἰ* *Γ* †, *καὶ* Spengelius (nescio an recte), secludendum esse ci. Schneiderus ‖ *οὐ* in ras. P³ ‖ *οὐ κολακεύουσιν*] *ἀκολακεύουσιν* Mˢ ‖ *καὶ* om. P⁴ ‖ 5. *ἥλῳ — παροιμία* citat Eustath. ad Hom. Il. p. 126, 12 ‖ *ἧλος*] *ἧλως* Mˢ ‖ *ἡ*] *οἱ* Mˢ ‖ *μηδὲν* *Π*³ et pr. P²·³· (em. corr.¹ P² et *γρ.* mg. rc. P³, sed hic correctio postea abstersa est) † ‖ 6. *μὴδ'* Mˢ, *μηδὲ* P¹ ‖ *αὑτὸν* P¹·⁵·, *αὐτὸν* *Γ* Mˢ *Π*², in P⁴ tamen est *αὐ* in ras.

machinantur servi et mulieres contra tyrannos, gaudentesque necessarium benevolos esse et tyrannidibus et democratiis: et enim demus vult esse monarchus. propter quod et adulator apud utrosque est honoratus, apud demos quidem demagogus (est enim demagogus demi adulator), apud tyrannos autem qui humiliter collocuntur, quod quidem est opus adulationis. etenim propter hoc ponirophilon [id est malorum amicum] est tyrannis: adulationem enim recipientes gaudent, hoc autem nullus utique faciet sensum habens liberum, sed amant qui epieikees, si non adulantur. et opportuni maligni ad maligna:
7 clavo enim clavus, sicut proverbium. et nullo gaudere venerabili neque libero tyrannicum: ipsum enim esse solum vult

2. que] *quae* a, *quia* boghklmnt Alb. ‖ *tyrannibus* a ‖ 4. *utrasque* bghklnt Alb. et corr. om, *ustrasque* pr. a, *ustrosque* corr. a ‖ *demogogus* rc. b ‖ 5. autem] *aput* m ‖ 7. *pemrofilon* a, *ponitofilon* bhkmn et pr. l, *ponidophilon* c, *penicofilon* g ‖ *esse* post *malorum* add. rc. m ‖ *amicus* abm nt Alb. ‖ 8. *tyrannus* boghklmnt Alb. ‖ 10. si] *sed* k ‖ *adulentur* aoghk lmnt Alb. ‖ 11. *enim* post *clavus* pr. c, *clavus* del. corr. c, *retunditur* superscr. rc. c ‖ nullo] *in illo* a ‖ 12. esse] *se* rc. m.

εἶναι μόνον ἀξιοῖ τοιοῦτον ὁ τύραννος, ὁ δ' ἀντισεμνυνόμενος (11) καὶ ἐλευθεριάζων ἀφαιρεῖται τὴν ὑπεροχὴν καὶ τὸ δεσποτικὸν τῆς τυραννίδος· μισοῦσιν οὖν ὥσπερ καταλύοντας τὴν ἀρχήν. καὶ τὸ χρῆσθαι συσσίτοις καὶ συνημερευταῖς ξενικοῖς μᾶλλον ἢ πολιτικοῖς τυραννικόν, ὡς τοὺς μὲν πολεμίους τοὺς δ' οὐκ ἀντιποιουμένους. ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα τυραννικὰ μὲν καὶ σωτήρια τῆς ἀρχῆς, οὐδὲν δ' ἐλλείπει μοχθηρίας. ἔστι δ' ὡς εἰπεῖν πάντα ταῦτα περιειλημμένα 8 τρισὶν εἴδεσιν. στοχάζεται γὰρ ἡ τυραννὶς τριῶν, ἑνὸς μὲν τοῦ μικρὰ φρονεῖν τοὺς ἀρχομένους (οὐδενὶ γὰρ ἂν μικρόψυχος ἐπιβουλεύσειεν), δευτέρου δὲ τοῦ διαπιστεῖν ἀλλήλοις (οὐ καταλύεται γὰρ πρότερον τυραννὶς πρὶν ἢ πιστεύσωσί τινες ἑαυτοῖς· διὸ καὶ τοῖς ἐπιεικέσι πολεμοῦσιν ὡς βλαβεροῖς

7. *εἶναι* om. pr. P^1 (suppl. mg.¹) ‖ *τοιοῦτον* om. Γ †, nescio igitur an secludendum sit ‖ 8. *καὶ* ante *ἐλευθεριάζων* om. $Π^3$ ‖ 10. *συσσιτίοις* Γ M^s R^b, *συσσίτιοις* P^1 † ‖ 11. *τυραννικοῖς* P^4, *τυραννικοῖς* P^6 L^s † ‖ 13. *οὐθὲν* P^5 $Π^2$ Bekk. ‖ *δ' ἐλλείπει*] *δὲ λείπει* P^1, *δὲ λύπει* M^s † ‖ 14. *εἰπεῖν παν ταῦτα πάντα* M^s ‖ 16. *μικροῦ* M^s ‖ *οὐθενὶ* $P^{2.3.4.5.}$ ‖ 17. *δεύτερον* P^1 ‖ *δὲ διὰ* M^s ‖ *τοῦ*] *τὸ* pr. M^s ‖ *ἀπιστεῖν* Spengelius ‖ 18. *πρότερον*] *ἡ* P^1 ‖ *πιστεύσουσί* P^5 $Π^2$ Bekk., in P^3 tamen *ου* in ras. ab ipso librario scriptum est, *πιστεύουσί* Schneiderus, cf. Eucken. De partic. us. p. 6 ‖ 19. *αὐτοῖς* Bas.³ Bekk., *αὐτοῖς* W^b L^s Ald., *ἑαυτοῖς* ⟨*καὶ τοῖς ἄλλοις*⟩ ci. Spengelius.

tyrannus, qui autem contravenerabilis et liberalizans aufert excellentiam et quod despoticum tyrannidis: odiunt igitur quemadmodum dissolventes principatum. et uti conviviis et condiurnalibus extraneis magis quam civilibus tyrannicum, tamquam hos quidem adversarios, hos autem non contrariantes. haec et talia tyrannica quidem et salvativa principatus, nihil autem deficit malignitatis. sunt autem, ut est dicere, omnia haec com- 8 prehensa tribus speciebus. coniecturat enim tyrannis tria, unum quidem ut modica sapiant subditi (nulli enim utique pusillanimis insidiabitur), secundum autem ut discredant invicem (non dissolvitur enim prius tyrannis, antequam credant aliqui sibi ipsis: propter quod et epieikeis adversantur tamquam nocivis

1. qui] *si* a ‖ liberalizans] *liberabilis* t, *liberalis* t^a Alb. ‖ |*aufer* a ‖ 3. *diurnalibus* a, *cum diuturnari* t, *condiurnitari* t^a, cet. et Alb. utrum praebeant *condiurnalibus* an *condiuturnalibus*, dubius sum ‖ 4. *extraneis — civilibus* om. a ‖ *tamquam* post 5. *hos* a ‖ 5. quidem] *idem* a ‖ 7. *malignitas* a, *malignatis* b, *magis malignitatis* t ‖ 8. *tyrannus* abcghkmntt^{sc} Alb. ‖ 9. *sapiat* pr. a (crx. rc.) ‖ 11. *prius* om. a ‖ *tyrannus* bcklt ‖ *credat* pr. a (crx. rc.).

(IX) πρὸς τὴν ἀρχὴν οὐ μόνον διὰ τὸ μὴ ἀξιοῦν ἄρχεσθαι δε-
σποτικῶς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ πιστοὺς καὶ ἑαυτοῖς καὶ τοῖς
ἄλλοις εἶναι καὶ μὴ καταγορεύειν μήτε ἑαυτῶν μήτε τῶν
ἄλλων)· τρίτον δ' ἀδυναμία τῶν πραγμάτων (οὐθεὶς γὰρ
ἐπιχειρεῖ τοῖς ἀδυνάτοις, ὥστε οὐδὲ τυραννίδα καταλύειν μὴ
9 δυνάμεως ὑπαρχούσης). εἰς οὓς μὲν οὖν ὅρους ἀνάγεται τὰ
βουλήματα τῶν τυράννων, οὗτοι τρεῖς τυγχάνουσιν ὄντες·
πάντα γὰρ ἂν ἀναγάγοι τις τὰ τυραννικὰ πρὸς ταύτας
τὰς ὑποθέσεις, τὰ μὲν ὅπως μὴ πιστεύωσιν ἀλλήλοις, τὰ
10 δ' ὅπως μὴ δύνωνται, τὰ δ' ὅπως μικρὸν φρονῶσιν. ὁ μὲν
οὖν εἷς τρόπος δι' οὗ γίνεται σωτηρία ταῖς τυραννίσι τοιοῦτος
ἐστίν· ὁ δ' ἕτερος σχεδὸν ἐξ ἐναντίας ἔχει τοῖς εἰρημένοις
τὴν ἐπιμέλειαν. ἔστι δὲ λαβεῖν αὐτὸν ἐκ τῆς φθορᾶς τῆς
τῶν βασιλειῶν. ὥσπερ γὰρ τῆς βασιλείας εἷς τρόπος τῆς
φθορᾶς τὸ ποιεῖν τὴν ἀρχὴν τυραννικωτέραν, οὕτω τῆς τυ-

21. καὶ post πιστοὺς om. Γ ‖ 23. τρίτον — ἀδυναμίας P^{5} 2042 ‖ δὲ P^{1} ‖ οὐδεὶς P^{1} ‖ 25. δυνάμεως post ὑπαρχούσης (?) Γ ‖ εἰς — 29. φρονῶσιν secl. Schneiderus Bekk.[2], at cf. Vahlen. Beitr. z. Arist. Poet. IV. p. 422 ‖ οὖν om. M^{s} $Π^{2}$ ‖ ὅρους om. Γ † ‖ 27. ἂν post τις P^{5} $Π^{2}$ Bekk., om. pr. P^{1} (suppl. corr.[1]) ‖ 30. γίγνεται $P^{2.3.}$ ‖ 31. ἕτερον M^{s} ‖ ἔχει post τοῖς εἰρημένοις Γ ‖ 32. τῆς post φθορᾶς om. $P^{1.5.}$ ‖ 33. τῆς βασιλείας post 34. φθορᾶς (?) Γ ‖ 34. τὴν ἀρχὴν — 35. ποιεῖν om. M^{s} ‖ τὴν ἀρχὴν post τυραννικωτέραν Γ.

ad principatum non solum propterea, quod non volunt subici
despotice, sed et quia fideles sunt sibi ipsis et aliis et quia
non produnt neque se ipsos neque alios): tertium autem im-
possibilitas negotiorum (nullus enim manum mittit ad impossi-
bilia, quare neque tyrannidem dissolvere non existente poten-
9 tia). ad quos quidem igitur reducuntur volita tyrannorum, isti
tres existunt entes: omnia enim utique reducet quis tyrannica
ad has hypotheses, haec quidem ut non credant invicem, haec
autem ut non possint, haec autem ut parum sapiant.
10 unus quidem igitur modus, per quem fit salvatio tyranni-
dibus, talis est: alius autem ut e contrario dictis habet curam.
est autem accipere ipsum ex corruptione regnorum. sicut enim
unus modus corruptionis regni facere magis tyrannicum princi-
patum, sic tyrannidis salvatio facere ipsam magis regalem,

3. *non* om. m ‖ 3. *impossibilitas* post 4. *negotiorum* bcklt ‖ 4. *manum* post *mittit* a ‖ 6. *reducuntur* om. m ‖ 7. *omnes* bcklt ‖ 8. *hoc* t Alb. ‖ *hoc* mt Alb. ‖ 9. *hoc* t Alb. ‖ 11. *ut* om. ghmn Alb. ‖ *ex* bcghklnt Alb. ‖ 12. *coorne* bcghk et pr. lm (crx. rc.) ‖ 13. *coornis* ghm.

ῥαννίδος σωτηρία τὸ ποιεῖν αὐτὴν βασιλικωτέραν, ἓν φυ- (IX
λάττοντα μόνον, τὴν δύναμιν, ὅπως ἄρχῃ μὴ μόνον βουλο-
μένων ἀλλὰ καὶ μὴ βουλομένων. προϊέμενος γὰρ καὶ τοῦτο
προΐεται καὶ τὸ τυραννεῖν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὥσπερ ὑπόθε- 11
σιν δεῖ μένειν, τὰ δ' ἄλλα τὰ μὲν ποιεῖν τὰ δὲ δοκεῖν
ὑποκρινόμενον τὸν βασιλικὸν καλῶς. πρῶτον μὲν τοῦ δοκεῖν
1314 b φροντίζειν τῶν κοινῶν, μήτε δαπανῶντα ⟨εἰς⟩ δωρεὰς τοιαύ-
τας ἐφ' αἷς τὰ πλήθη χαλεπαίνουσιν, ὅταν ἀπ' αὐτῶν μὲν
λαμβάνωσιν ἐργαζομένων καὶ πονούντων γλίσχρως, διδῶσι
δ' ἑταίραις καὶ ξένοις καὶ τεχνίταις ἀφθόνως, λόγον τε
ἀποδιδόντα τῶν λαμβανομένων καὶ δαπανωμένων, ὅπερ

35. τὸ add. P^{1}, c. c. om. Bekk. ‖ ἑνὸς *Γ* M^{s} ‖ φυλάττοντος M^{s} ‖ 36. ἀρχῇ pr. P^{3} (crx. rc.) ‖ 38. ὑπόθεσιν — 39. δοκεῖν om. pr. P^{1} (suppl. mg. p^{1}) ‖ 40. ὑποκρινόμενον — δοκεῖν om. P^{4} ‖ τὸν] τὸ *Γ* $P^{5.6.}$ V^{b} L^{s} Ar. Bekk. ‖ τοῦ om. P^{5} $Π^{2}$ Ar. Spengelius Bekk., τῷ ci. Susem. ‖ δοκεῖν secludendum esse ci. Spengelius.

1314 b, 1. καλῶς ante μήτε add., sed oblitt. P^{1} ‖ δαπανᾶν, ut videtur, *Γ* † ‖ ⟨εἰς⟩ ci. Schneiderus, rec. Bekk.[2] ‖ 2. ὅτ' ἂν M^{s} ‖ 3. λαμβάνωσι post πονούντων traiciendum esse ci. Conringius ‖ ⟨καὶ ζώντων⟩ γλίσχρως ci. Lambinus ‖ γλίσχρως] *assidue* Guil. ‖ διδόασι M^{s} P^{1} ‖ 4. δὲ P^{5} ‖ ἑτέραις M^{s} $P^{4.6.}$ V^{b} L^{s} Ald. et fort. pr. P^{2} (em. corr.[1]) † ‖ ξένοις καὶ in mg. P^{5} ‖ τε] δὲ pr. M^{s}, τὲ corr. M^{s} ‖ 5. ἀποδιδόναι, ut videtur, *Γ* †.

Glossae. 1314 a, 37. τοῦτο] δηλονότι τὴν δύναμιν. p^{2} ‖ 38. τοῦτο] τὴν δύναμιν. p^{2} ‖ 40. τὸν βασιλικὸν] τὸν βασιλέα. p^{2}.

unius servantem solum potentiam, ut principetur non solum
volentibus, sed et non volentibus. protendens enim et hoc pro-
tendit et tyrannizare. sed hoc quidem sicut suppositionem 11
oportet manere, alia autem haec quidem facere, haec autem
videri simulantem quod regale bene. primo quidem, ut videa-
tur curare communia neque expendat gratuita talia, in quibus
multitudines moleste ferant, quando ab ipsis quidem accipiunt
operantibus et laborantibus assidue, dant autem meretricibus et
extraneis et artificibus copiose, rationemque reddat acceptorum
et expensarum, quod quidem iam fecerunt quidam tyrannorum

2. *voluntabus* pr. b (crx. in textu et in mg. rc.) ‖ *sed — volentibus* om. c et pr. m (*nolentibus* aut *volentibus* suppl. rc.), *sed et* del. rc. b ‖ non volentibus] *nolentibus* bt Alb. et fort. rc. m ‖ *procedens* c et pr. m, *procendens* rc. m, *praetendens* t Alb. ‖ *praetendit* t^{a} Alb. ‖ 3. *haec* t Alb., *hec* post *quidem* m ‖ 5. bene] *leve* a ‖ 9. *acceptarum* ante *reddat* m.

(IX) *ἤδη πεποιήκασί τινες τῶν τυράννων (οὕτως γὰρ ἄν τις διοικῶν οἰκονόμος ἀλλ' οὐ τύραννος εἶναι δόξειεν· οὐ δεῖ δὲ φοβεῖσθαι μή ποτε ἀπορήσῃ χρημάτων κύριος ὢν τῆς πό-*
12 *λεως, ἀλλὰ τοῖς [γ'] ἐκτοπίζουσι τυράννοις ἀπὸ τῆς οἰκείας καὶ συμφέρει τοῦτο μᾶλλον ἢ καταλιπεῖν ἀθροίσαντας· ἧττον γὰρ ἂν οἱ φυλάττοντες ἐπιτίθοιντο τοῖς πράγμασιν, εἰσὶ δὲ φοβερώτεροι τῶν τυράννων τοῖς ἀποδημοῦσιν οἱ φυλάττοντες τῶν πολιτῶν, οἳ μὲν γὰρ συναποδημοῦσιν, οἳ δὲ ὑπομένουσιν)· ἔπειτα τὰς εἰσφορὰς καὶ τὰς λειτουργίας δεῖ φαίνεσθαι τῆς τε οἰκονομίας ἕνεκα συνάγοντα, κἄν ποτε δεηθῇ χρῆσθαι πρὸς τοὺς πολεμικοὺς καιρούς, ὅλως τε αὑτὸν παρασκευάζειν φύλακα καὶ ταμίαν ὡς κοινῶν ἀλλὰ*

6. *καὶ* ante *τῶν* add. M^{s} ‖ *οὕτω* M^{s} P^{5} Π^{2} Bekk. ‖ 7. *δόξει* P^{5} Π^{2} Bekk.^{1} ‖ 8. *ἀπορήσει* R^{b}, *ἀπορήσειε* P^{1}, *ἀπορήσας* M^{s} ‖ 9. *γ'* add. P^{5} Π^{2} Bekk. ‖ *ἐκτυπίζουσι* M^{s} et fort. Γ ‖ *οἰκίας* P$^{2.3.4.5.}$ V^{b} Ar. Ald. et fort. Γ ‖ 10. *καὶ συμφέροι* Ald., *κἂν συμφέροι* Goettlingius, *καὶ* secl. Conringius, *οὐ* ante *συμφέρει* add. P^{4} ‖ *καταλείπειν* ci. Coraes ‖ *ἀθροίσαντας* pr. P^{3} (crx. rc.) ‖ 11. *ἐπιτιθοῖντο* pr. P^{3}, *ἐπίθοιντο* M^{s}, *ἐπιτιθεῖντο* P$^{2.4.5.}$ R^{b} V^{b} Bekk. et rc. P^{3}, *ἐπιτιθεῖν τὸ* Ald., ceterum cf. varietatem lectionis Latinam ‖ 12. *τῶν τυράννων οἱ φυλάττοντες φοβερώτεροι τοῖς ἀποδημοῦσι* Γ ‖ 13. *φιλάττοντες* M^{s} ‖ *συναδημοῦσιν* pr. P^{4} ‖ *οἱ δὲ ὑπομένουσιν* om. R^{b} et pr. P^{3} (suppl. verba mg. rc., sed postea erasa sunt) ‖ 14. *ὑπομένουσιν*] *ὑπολαμβάνουσιν* P$^{4.5.6.}$ V^{b} W^{b} L^{s} Ald., *ὑπολιμπάνονται* Scaliger, *subsistunt* Guil. † ‖ *λειτουργείας* pr. P^{3} (crx. rc.) ‖ 15. *ἕνεκεν* M^{s} ‖ *τε*] *δὲ* Γ † ‖ *συνάγοντα* ante *τῆς* (?) Γ ‖ 17. *αὐτὸν* post *παρασκευάζειν* Γ, *αὐτὸν* M^{s} Π^{2} ‖ *παρασκευάζει* P^{4} ‖ *κοινῶν* in

(sic enim utique quis dispensans yconomus, sed non tyrannus esse videbitur: non oportet autem timere, ne forte deficiat
12 pecuniis, dominus existens civitatis, sed extorquentibus tyrannis a domo et expedit hoc magis quam derelinquere, cum congregaverint: minus enim utique qui servant i n s i d i e n t u r rebus, sunt autem tyrannorum qui servant terribiliores egredientibus a populo quam civibus, hii quidem enim conperegrinantur, hii autem subsistunt): deinde introitus et oblationes oportet videri colligere dispensationis gratia et si aliquando opportunum fuerit uti ad bellicas opportunitates, universaliter autem exhibere se ipsum custodem et camerarium tamquam communium,

1. quis] *quidem* pr. m, *quidam* rc. m, *quod* t ‖ 3. *extorquentibus* abcghklnt^{ac} Alb. et pr. m, *extorquentibus magis* rc. m, *extorribus* t ‖ 5. *omnes* post *congregaverint* add. rc. m, *et* add. o ‖ *insidientur* — 6. *servant* om. ah ‖ *insilient* bcgklntt^{ac} Alb. et rc. m, *insiliant* pr. m ‖ 7. *enim* om. Alb. ‖ *peregrinantur* t, *cum peregrinantur* pr. m (crx. rc.) ‖ 8. *et oblationes* om. t ‖ 9. aliquando] *aliter* pr. b (crx. rc.) ‖ *optimum* a ‖ 10. uti] *unde* pr. b (crx. in textu et in mg. rc.).

(IX)

μὴ ὡς ἰδίων· [καὶ] φαίνεσθαι μὴ χαλεπὸν ἀλλὰ σεμνὸν 13
[ἔτι δὲ] τοιοῦτον ὥστε μὴ φοβεῖσθαι τοὺς ἐντυγχάνοντας
ἀλλὰ μᾶλλον αἰδεῖσθαι, τούτου μέντοι τυγχάνειν οὐ ῥᾴδιον
ὄντα εὐκαταφρόνητον, διὸ δεῖ κἂν μὴ τῶν ἄλλων ἀρετῶν
ἐπιμέλειαν ποιῆται, ἀλλὰ τῆς πολιτικῆς, καὶ δόξαν ἐμποιεῖν περὶ αὐτοῦ τοιαύτην· ἔτι δὲ μὴ μόνον αὐτὸν φαίνεσθαι μηδένα τῶν ἀρχομένων ὑβρίζοντα, μήτε νέον μήτε
νέαν, ἀλλὰ μηδ' ἄλλον μηδένα τῶν περὶ αὐτόν, ὁμοίως
δὲ καὶ τὰς οἰκείας ἔχειν γυναῖκας πρὸς τὰς τῶν ἄλλων, ὡς
καὶ διὰ γυναικῶν ὕβρεις πολλαὶ τυραννίδες ἀπολώλασιν·
περί τε τὰς ἀπολαύσεις τὰς σωματικὰς τοὐναντίον ποιεῖν 14
ἢ νῦν τινὲς τῶν τυράννων ποιοῦσιν (οὐ γὰρ μόνον εὐθὺς

ras. P², κοινὸν P³ Rᵇ Vᵇ † ‖ 18. ὡς om. P⁵ ‖ χαλεπὸς et σεμνὸς (?) Γ ‖ 19. ἔστι Wᵇ Ald. ‖ 21. οὐκ ante ὄντα add. Γ † ‖ ὄντα εὐκαταφρόνητον om. pr. P¹ (suppl. mg. p¹) ‖ διὸ pr. P³ (crx. ead. m.) ‖ δεῖ] δὴ Mˢ ‖ 22. ποιεῖται Mˢ ‖ πολεμικῆς Susem. et Madvigius, cf. c. 12. 1315 b, 16 sq. 28 sq. ‖ ἐμποιεῖ Mˢ ‖ 23. αὑτοῦ Γ P¹·⁵·, αὐτοῦ Mˢ P² Π³ et corr. P³ (ibi enim αὐ in αὑ mutatum et οῦ in ras. pallidiore atram. a rc., ut videtur, m. scriptum est) ‖ 24. μηδένα Mˢ, μηθένα P⁵ Π² Bekk. ‖ μήτε νέον om. pr. P³ (suppl. verba mg. rc., sed postea paene prorsus abstersa sunt) | 25. μηδ' Mˢ, μὴ δ' P¹ ‖ μηδένα Mˢ, μηθένα P⁵ Π² Bekk. ‖ 26. τὰς οἰκείας post γυναῖκας (?) Γ ‖ τῶν ἄλλων] ἄλλας P⁵ Π² Ar. Bekk. ‖ 29. ποιοῦσιν] οὖσιν P⁴.

Glossa. 1314 b, 26. τὰς οἰκείας] δηλονότι τας τῶν τυράννων. p³.

sed non tamquam propriorum: et videri non saevus, sed re- 13
verendus, adhuc autem talem, ut non timeant occurrentes, sed
magis verecundentur, hoc tamen adipisci non facile non existentem facile contemptibilem, propter quod oportet, et si non aliarum virtutum curam habeat, tamen politicae, et opinionem efficere de se ipso talem: adhuc autem non solum ipsum videri nullum subditorum iniuriantem, neque iuvenem neque iuvenculam, sed neque alium nullum eorum qui circa ipsum, similiter autem et habere uxores familiares ad eas quae aliorum, tamquam et propter uxorum iniurias multae tyrannides perierunt:
et circa fruitiones corporales contrarium facere quam nunc 14
quidam tyrannorum faciunt (non enim solum mox diluculo hoc

1. nonne *saevum sed reverendum?* ‖ 2. *ut* post *non* a ‖ 3. *hec* bm ‖ *existente* pr. m (crx. rc.) ‖ 4. *et* om. m ‖ si] *non* a ‖ 8. nullum] *ullum* t Alb. ‖ 11. *suritiones* a ‖ 12. *quidem* ohkmt et pr. b (crx. tᵃ et rc. b) ‖ *enim* post *solum* t.

(IX) ἔωθεν τοῦτο δρῶσιν, καὶ συνεχῶς πολλὰς ἡμέρας, ἀλλὰ καὶ φαίνεσθαι τοῖς ἄλλοις βούλονται τοῦτο πράττοντες, ἵν' ὡς εὐδαίμονας καὶ μακαρίους θαυμάσωσιν), ἀλλὰ μάλιστα μὲν μετριάζειν τοῖς τοιούτοις, εἰ δὲ μή, τό γε φαίνεσθαι τοῖς ἄλλοις διαφεύγειν (οὔτε γὰρ εὐεπίθετος οὔτ' εὐκαταφρόνητος ὁ νήφων, ἀλλ' ὁ μεθύων, οὐδ' ὁ ἄγρυπνος, ἀλλ' ὁ καθεύδων)· τοὐναντίον τε ποιητέον τῶν πάλαι λεχθέντων σχεδὸν πάντων, κατασκευάζειν γὰρ δεῖ καὶ κοσμεῖν τὴν πόλιν ὡς ἐπίτροπον ὄντα καὶ μὴ τύραννον· ἔτι δὲ τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς φαίνεσθαι ἀεὶ σπουδάζοντα διαφερόντως (ἧττόν τε γὰρ φοβοῦνται τὸ παθεῖν τι παράνομον ὑπὸ τῶν τοιούτων, ἐὰν δεισιδαίμονα νομίζωσιν εἶναι τὸν ἄρχοντα καὶ φροντίζειν τῶν θεῶν, καὶ ἐπιβουλεύουσιν ἧττον ὡς συμμάχους ἔχοντι καὶ τοὺς θεούς), δεῖ δὲ ἄνευ ἀβελτερίας φαίνεσθαι τοιοῦτον· τούς τε ἀγαθοὺς περί τι γινομένους τιμᾶν οὕτως

32. θαυμάζωσιν corr. P[5] (nam ζ est in ras.), rec. Bekk.[2] ‖ 33. δε P[1] ‖ τό γε] τότε Γ † ‖ 34. ἐπίθετος M[s] ‖ 35. ἀλλ' ὁ] ἀλλὰ Γ ‖ 37. δεῖ] δὴ pr. M[s] ‖ 39. διαφέροντος P[4].

1315 a, 2. τῶν, sed ῶν in ras. P[3] ‖ συμμάχους post 3. ἔχοντι Γ ‖ 3. δ' Bekk. ‖ ἀμελτηρίας P[4] ‖ 4. τοιούτους M[s] ‖ γιγνομένους P[5] Π[2] Bekk.[1], γενομένους Susem. et fort. iam Γ Ar.

*Locus citatus. 1314 b, 36. πάλαι] 1313 a, 35 — 1314 a, 29.

faciunt et continuo multis diebus, sed et videri aliis volunt hoc operantes, ut tamquam felices et beatos admirentur), sed maxime quidem moderatos esse talibus, si autem non, tunc videri aliis diffugere (neque enim facile invasibilis neque facile contemptibilis qui sobrius, sed qui ebrius neque qui vigil, sed dormiens): contrariumque faciendum olim dictis fere omnibus, praeparare enim oportet et ornare civitatem, tamquam procuratorem existentem et non tyrannum: adhuc autem quae ad deos videri semper in studio habentem differenter (minus enim timent pati aliquid iniquum a talibus, si deicolam putent esse principem et curare de diis, et machinantur minus, tamquam habeat propugnatores etiam deos), oportet autem sine insipientia videri talem: bonosque circa aliquid factos honorare ita, ut putent

1. *continue* bcghklmnt Alb. ‖ 3. *videris* a ‖ 5. *dormiendus* a ‖ 6. *que* om. t[a] Alb. ‖ 8. *et* om. Alb. ‖ *qui* rc. m ‖ deos] *eos* a ‖ 9. *enim* om. b ‖ 10. *principem putant esse deicolam* Alb. ‖ *putant* bcghklmnt Alb. ‖ 11. diis] *hiis* m ‖ *habeant* amt (crx. t[a]) ‖ 13. *ita* — 584, 1. *magis* om. pr. l (suppl. mg. rc.) ‖ *putent* t[c], *putentur* codices et Alb.

ὥστε μὴ νομίζειν ἄν ποτε τιμηθῆναι μᾶλλον ὑπὸ τῶν πο- (IX)
λιτῶν αὐτονόμων ὄντων, καὶ τὰς μὲν τοιαύτας τιμὰς ἀπο-
νέμειν αὐτόν, τὰς δὲ κολάσεις δι' ἑτέρων ἀρχόντων καὶ δι-
καστηρίων. κοινὴ δὲ φυλακὴ πάσης μοναρχίας τὸ μηδένα 16
ποιεῖν ἕνα μέγαν, ἀλλ' εἴπερ, πλείους (τηρήσουσι γὰρ ἀλλή-
λους), ἐὰν δὲ ἄρα τινὰ δέῃ ποιῆσαι μέγαν, μή τοι τό γε
ἦθος θρασύν (ἐπιθετικώτατον γὰρ τὸ τοιοῦτον ἦθος παρὰ
πάσας τὰς πράξεις), κἂν τῆς δυνάμεώς τινα δοκῇ παρα-
λύειν, ἐκ προσαγωγῆς τοῦτο δρᾶν καὶ μὴ πᾶσαν ἀθρόον
ἀφαιρεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν. ἔτι δὲ πάσης μὲν ὕβρεως εἴργε- 17
σθαι, παρὰ πάσας δὲ δυεῖν, τῆς τε εἰς τὸ σῶμα [κολά-
σεως] καὶ τῆς εἰς τὴν ἡλικίαν. μάλιστα δὲ ταύτην ποιη-
τέον τὴν εὐλάβειαν περὶ τοὺς φιλοτίμους· τὴν μὲν γὰρ εἰς

5. ὥστε — ποτε] *ut putent nunquam* Guil., v. praeterea v. lect. Lat. ‖ τῶν ⟨ἀρχόντων,⟩ ci. Conringius ‖ 6. τιμᾶς P[1] ‖ 8. μὴδένα M[s], μηθένα P[5] *Π*[2] Bekk. ‖ 9. ποιεῖν post ἕνα(?) *Γ*, ceterum v. varietatem lect. Lat. ‖ μέγα P[4] ‖ 10. δ' P[5] *Π*[2] Bekk. ‖ τίνα pr. P[3], τινα rc. P[3] ‖ ποιῇ M[s] ‖ τό γε] τόν γε ⟨τὸ⟩ non male ci. Coraes ‖ 11. περὶ P[5] *Π*[2] Ar. Bekk. (nescio an rectius) ‖ 13. πάσας M[s] ‖ 15. δυοῖν P[5] *Π*[3] Bekk. ‖ τὰ σώματα P[5] *Π*[2] Bekk. †: ceterum cf. varietatem lectionis Latinam ‖ κολάσεως secl. Schneiderus Bekk.[2] ‖ 16. ἡλικίαν ⟨ὁμιλίας⟩ Coraes, *aetatem libidine* Ar. ‖ 17. γὰρ om. P[4].

nunquam honorari magis a civibus suae legis existentibus, et
tales quidem honores distribuere ipsum, supplicia autem per
alios principes et praetoria. communis autem custodia omnis 16
monarchiae nullum unum facere magnum, sed, siquidem, plu-
res (servabunt enim invicem), si autem forte aliquem oporteat
facere magnum, nequaquam secundum morem audacem (maxime
enim invasivus talis mos penes omnes actiones), et si a poten-
tatu aliquem videatur dimittere, gradatim hoc agere et non to-
tam simul auferre potestatem. adhuc autem omnem quidem in- 17
iuriam cohibere, praecipue autem duas, eam scilicet quae in
corpus flagellationem et eam quae in aetatem. maxime autem
hanc faciendum reverentiam circa amatores honoris: eam qui-

1. *tamquam* a ‖ *honorari* post *magis* a ‖ 2. *supplici*, *vel potest alia esse littera: supplicia* Alb. ‖ 3. *alios* om. Alb. ‖ 4. unum] *virum* t[c] et codices et Alb. ‖ 5. invicem] *virtutem* a ‖ *autem* om. t ‖ *aliquem* (*aliquid* t) ante *forte* at ‖ 8. *aliquem* post *videatur* a ‖ *demittere* Alb. ‖ totam] *eorum* a ‖ 9. *omnes* a, *omni* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ 11. *corpore* hk, *corporum* a, *corporis* cg: *corpora* igitur scriberem, nisi τὸ σῶμα haberent P[1] M[s].

(IX) τὰ χρήματα ὀλιγωρίαν οἱ φιλοχρήματοι φέρουσι βαρέως, τὴν δ' [εἰς] ἀτιμίαν οἵ τε φιλότιμοι καὶ οἱ ἐπιεικεῖς τῶν ἀνθρώπων. διόπερ ἢ μὴ χρῆσθαι δεῖ τοῖς τοιούτοις, ἢ τὰς μὲν κολάσεις πατρικῶς φαίνεσθαι ποιούμενον καὶ μὴ δι' ὀλιγωρίαν, τὰς δὲ πρὸς τὴν ἡλικίαν ὁμιλίας δι' ἐρωτικὰς αἰτίας ἀλλὰ μὴ δι' ἐξουσίαν, ὅλως δὲ τὰς δοκούσας ἀτι-
18 μίας ἐξωνεῖσθαι μείζοσι τιμαῖς. τῶν δ' ἐπιχειρούντων ἐπὶ τὴν τοῦ σώματος διαφθορὰν οὗτοι φοβερώτατοι καὶ δέονται πλείστης φυλακῆς, ὅσοι μὴ προαιροῦνται περιποιεῖσθαι τὸ ζῆν διαφθείραντες. διὸ μάλιστα εὐλαβεῖσθαι δεῖ τοὺς ὑβρίζεσθαι νομίζοντας ἢ αὑτοὺς ἢ ὧν κηδόμενοι τυγχάνουσιν· ἀφειδῶς γὰρ ἑαυτῶν ἔχουσιν οἱ διὰ θυμὸν ἐπιχειροῦντες,

18. τὰ om. P^{5} ‖ ὀλιγωρίαν] μειονεξίαν in Γ fuisse putat Schneiderus ‖ 19. δὲ P^{5} ‖ εἰς secl. Spengelius ‖ τιμὴν ci. Schneiderus ‖ 20. δι' ὅπερ M^{s} ‖ ἢ μὴ om. in lac. Γ † ‖ 21. πατρικῶς post ποιούμενον Γ ‖ 22. ὁμιλίας om. P^{1} ‖ 24. μείζωσι P^{4} ‖ 25. διαφθοράν P^{1}, διαφορὰν Γ V^{b} † ‖ 26. πλείονος Γ (ni fallor, recte) † ‖ περιποιεῖσθαι] *acquirere* Guil. ‖ 27. διὸ, sed ὸ in ras. P^{1} ‖ ὑβρίζεσθαι post 28. νομίζοντας (?) Γ ‖ 28. αὐτοὺς Γ P^{5} et fort. P^{1}, αὑτοὺς M^{s} Π^{2} ‖ τυγχάνωσιν pr. P^{3} (crx. in ras. pallidiore atram. rc., ut videtur, m.).

dem enim quae ad pecunias minorationem amatores pecuniarum ferunt graviter, eam autem quae ad inhonorationem amatores honoris et epieikees hominum. propter quod quidem uti oportet talibus aut supplicia ·quidem videri facientem patrie et non propter parvipensionem, eas autem quae ad aetatem collocutiones propter amativas caussas, sed non propter potestatem, totaliter autem reputatas inhonorationes redimere maioribus hono-
18 ribus. invadentium autem ad corporis differentiam hii maxime terribiles et indigent ampliori custodia, quicunque non eligunt acquirere vivere, cum peremerint. propter quod maxime vereri oportet putantes iniuriam pati aut ipsos aut eos, quorum curantes existunt: non parcunt enim sibi ipsis, qui propter furo-

2. *autem* om ac ‖ 3. *propter* in corr. rc. 1, om. pr. m (suppl. rc.) ‖ *quod* om. pr. 1, *quidem* in *quod* mut. et *quidem* in lac. add. rc. 1 ‖ *quidem* punctis del. rc. m, lacunam post *quidem* indicant am et pr. 1, *enim* suppl. t, *bene* suppl. Alb., *spacium et in greco habet (?) ·s· (?) script. (supt.?) quidem* superscr. rc. m, ceterum in a tanta est lacuna, ut, quae desideramus, *aut non* quater fere possint in ea poni ‖ 4. *quidem* om. bc ghklmnt Alb. ‖ 5. *propter* om. Alb. ‖ *perimpensionem* pr. m, *impensionem* Alb. ‖ *aetates* a ‖ 6. *potantem* a. *honestatem* pr. b, *inhonestatem* rc. b ‖ *totaliter autem reputatas* om. pr. 1 (suppl. mg. rc.) ‖ 7. autem] *enim* bcghk mnt Alb. ‖ *reputans* a ‖ 8. *differentias* a ‖ 9. ampliori] *maiori* b ‖ 10. *videri*, ut videtur, pr. m (crx. rc.) ‖ 11. *eos* om. pr. b (suppl. rc.) ‖ 12. parcunt] *perimit* pr. m (crx. rc.) ‖ sibi] *sub* pr. m (crx. rc.).

καθάπερ καὶ Ἡράκλειτος εἶπε, χαλεπὸν φάσκων εἶναι (II
θυμῷ μάχεσθαι, ψυχῆς γὰρ ὠνεῖσθαι. ἐπεὶ δ' αἱ πόλεις 19
ἐκ δύο συνεστήκασι μορίων, ἔκ τε τῶν ἀπόρων ἀνθρώπων
καὶ τῶν εὐπόρων, μάλιστα μὲν ἀμφοτέρους ὑπολαμβάνειν
δεῖ σώζεσθαι διὰ τὴν ἀρχήν, καὶ τοὺς ἑτέρους ὑπὸ τῶν ἑτέρων ἀδικεῖσθαι μηδέν, ὁπότεροι δ' ἂν ὦσι κρείττους, τούτους
ἰδίους μάλιστα ποιεῖσθαι τῆς ἀρχῆς, ὡς, ἂν ὑπάρξῃ τοῦτο
τοῖς πράγμασιν, οὔτε δούλων ἐλευθέρωσιν ἀνάγκη ποιεῖσθαι
τὸν τύραννον οὔτε ὅπλων ἀφαίρεσιν· ἱκανὸν γὰρ θάτερον
μέρος πρὸς τῇ δυνάμει προστιθέμενον ὥστε κρείττους εἶναι
τῶν ἐπιτιθεμένων. περίεργον δὲ τὸ λέγειν καθ' ἕκαστον τῶν 20
τοιούτων· ὁ γὰρ σκοπὸς φανερός, ὅτι δεῖ μὴ τυραννικὸν
1315 b ἀλλ' οἰκονόμον καὶ βασιλικὸν εἶναι φαίνεσθαι τοῖς ἀρχο-

30. *χαλεπὸν* post *φάσκων* *Γ* ‖ *φάσκων* post *εἶναι* M[s] ‖ 31. *ὠνεῖται* ex Eth. Eud. II, 7. 1223 b, 24. ci. Casaubonus ‖ *δὲ* M[s] ‖ 32. *συνεστήκασι* post *μορίων*(?) *Γ* ‖ 33. *ὑπολαμβάνειν* post 34. *δεῖ* *Γ* ‖ 35. *μηθὲν* P[5] ‖ 36. *ὡσὰν* M[s] ‖ *ὑπάρξῃ* post *τοῦτο* *Γ* ‖ 38. *παραίρεσιν* P[2.3.] R[b] V[b] Ald. Bekk. et rc. P[3] et fort. pr. P[1] (nam *ἀφ* est in ras.), *παραίνεσιν* pr. P[3.4.] (crx. mg. P[4]) ‖ 39. *προστιθέμενον* ante *πρὸς* *Γ* ‖ 40. *τῶν* om. M[s] et pr. P[1] (suppl. corr.[1]) ‖ *ἐπιθεμένων* pr. P[1] (em. corr.[1]) ‖ 41. *φανερῶς* pr. P[3] (crx. ead. m.).
1315 b, 1. *οἰκονόμον* P[4], *οἰκονομικὸν* Bas.[3] ‖ *εἶναι* post *φαίνεσθαι* *Γ*.

Locus citatus. 1315 a, 30. *Ἡράκλειτος*] fr. 69. Mullach. 58. Schleierm.

rem invadunt, sicut et Heraclitus dixit dicens difficile esse cum
furore pugnare, animae enim pretium fieri. quoniam autem 19
civitates ex duabus partibus constitutae sunt, ex egenis hominibus et opulentis, maxime quidem utrosque oportet existimare
salvari propter principatum et alios ab aliis iniustum pati nihil,
quicunque autem fuerint valentiores, hos proprios maxime facere principatus, quod, si hoc extiterit rebus, neque servorum
liberationem necesse facere tyrannum neque armorum ablationem: sufficiens enim altera pars apposita ad potentiam, ut valentiores sint insurgentibus. superfluum autem dicere per sin- 20
gula talium: intentio enim manifesta, quia oportet non tyrannicum, sed yconomum et regalem videri esse subditis et non

1. *cum furore* post 2. *pugnare* a ‖ 4. *utrisque* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ 6. *fuerunt* a ‖ *proprie* pr. m (crx. rc.) ‖ *maxime* (*maximos* h) post *facere* beghklmnt Alb. ‖ 7. *hec* b, om. c ‖ *existerit* pr. m (crx. rc.) ‖ 8. necesse] *neque* abghklmn Alb., om. t ‖ 9. *pars* tt[ac] Alb., om. abcgh klmn.

(IX) μένοις καὶ μὴ σφετεριστὴν ἀλλ' ἐπίτροπον, καὶ τὰς μετριότητας τοῦ βίου διώκειν, μὴ τὰς ὑπερβολάς, ἔτι δὲ τοὺς μὲν γνωρίμους καθομιλεῖν, τοὺς δὲ πολλοὺς δημαγωγεῖν. ἐκ γὰρ τούτων ἀναγκαῖον οὐ μόνον τὴν ἀρχὴν εἶναι καλλίω καὶ ζηλωτοτέραν τῷ βελτιόνων ἄρχειν καὶ μὴ τεταπεινωμένων μηδὲ μισούμενον καὶ φοβούμενον διατελεῖν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρχὴν εἶναι πολυχρονιωτέραν, ἔτι δ' αὐτὸν διακεῖσθαι κατὰ τὸ ἦθος ἤτοι καλῶς πρὸς ἀρετὴν ἢ ἡμίχρηστον ὄντα, καὶ μὴ πονηρὸν ἀλλ' ἡμιπόνηρον.

21 καίτοι πασῶν ὀλιγοχρονιώτεραι τῶν πολιτειῶν εἰσὶν 12
ὀλιγαρχία καὶ τυραννίς. πλεῖστον γὰρ χρόνον ἐγένετο ἡ περὶ Σικυῶνα τυραννίς, ἡ τῶν Ὀρθαγόρου παίδων καὶ αὐτοῦ

2. *μετριώτητας* pr. P[3] (crx. rc.), *μετριώτατας* M[s] ‖ 5. *καλλίω καὶ* om. pr. P[3] (suppl. rc.) ‖ 6. *ζηλοτοτέραν* M[s] ‖ *τῷ — τεταπεινωμένων*] *quam quod meliores principentur et non humiles* (?) Guil., v. tamen var. lect. Lat. ‖ *τῶν* M[s] P[1.4.] L[s] ‖ 7. *μὴ δὲ* M[s] P[1.2.3.4.] ‖ *φοβούμενον καὶ μισούμενον* P[1] ‖ *τὴν ἀρχὴν εἶναι* secl. Coraes (nescio an recte) ‖ 8. *διακεῖσθαι*] *disponere* (?) Guil. ‖ 11 sqq. una cum 1312 b, 21 sqq. respicere videtur Eustath. de Thessalonica urbe p. 281, 60 Tafel ‖ 11. *καίτοι* — 39. *παντελῶς* etsi boni scriptoris sunt, tamen ab ipso Aristele abiudicanda esse ci. Susem., certe inter se pugnare videntur v. 38 et c. 10. 1312 b, 11 sqq. ‖ *ὀλιγοχρονιώτεραι* post *τῶν πολιτειῶν* (?) *Γ*, *ὀλιγοχρονιώταται* Ar. (?) Spengelius, attamen *ὀλιγοχρονιωτάτη* et postea *ἐστι* restituere et 12. *ὀλιγαρχία καὶ* secludere malit idem Spengelius ‖ 12. *χρόνον* post *ἐγένετο* P[5] *Π*[2] Bekk. ‖ 13. *σικεῶνα* M[s], *συκυῶνα* pr. P[3] (crx. rc.).

suimet curantem, sed procuratorem et mediocritates vitae persequi, non excellentias, adhuc autem insignes quidem affari, multos autem demagogizare. ex hiis enim necessarium non solum principatum esse pulchriorem et magis zelabilem quam quod meliores principentur et non humiles neque odio habitum et timori perseverare, sed et principatum esse durabiliorem, adhuc autem ipsum disponere secundum morem vel bene ad virtutem vel semibonum existentem et non malignum, sed semimalignum.

21 12. equidem omnibus politiis paucioris temporis sunt oligarchia et tyrannis. plurimo enim tempore fuit quae circa Sicyonem tyrannis quae Orthagori puerorum et ipsius Ortha-

1. suimet] *suum* t Alb. ‖ *mediocres* oghlmn et corr.[1] k et pr. b (crx. rc.), *medioeris* Alb., *mediacres* pr. k ‖ 3. *demogogizare* rc. b ‖ 4. quam — 5. humiles] *scilicet si melioribus principetur et non humilibus* t[c] ‖ 5. *habentium* a ‖ 6. *timore* t Alb. ‖ *durabitabiliorem* a ‖ 7. *ipsum* post *morem* a ‖ *disponi?* ‖ 8. *non* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ 10. *malis* post *omnibus* add. t ‖ 12. *orchagori* a, *ortagory* c ‖ *Orthagori: permansit enim ipsa* om. l ‖ *orthgori* a, *ortagori* c.

Ὀρθαγόρου· ἔτη δ' αὕτη διέμεινεν ἑκατόν. τούτου δὲ αἴτιον (IX)
ὅτι τοῖς ἀρχομένοις ἐχρῶντο μετρίως καὶ πολλὰ τοῖς νόμοις ἐδούλευον, καὶ διὰ τὸ πολεμικὸς γενέσθαι Κλεισθένης οὐκ ἦν εὐκαταφρόνητος, καὶ τὰ πολλὰ ταῖς ἐπιμελείαις ἐδημαγώγουν. λέγεται γοῦν Κλεισθένης τὸν ἀποκρίναντα τῆς νίκης αὐτὸν ὡς ἐστεφάνωσεν· ἔνιοι δ' εἰκόνα φασὶν εἶναι τοῦ κρίναντος οὕτως τὸν ἀνδριάντα τὸν ἐν τῇ ἀγορᾷ καθήμενον. φασὶ δὲ καὶ Πεισίστρατον ὑπομεῖναί ποτε προσ-
κληθέντα δίκην εἰς Ἄρειον πάγον. δευτέρα δὲ περὶ Κόριν- 22
θον ἡ τῶν Κυψελιδῶν· καὶ γὰρ αὕτη διετέλεσεν ἔτη τρία καὶ ἑβδομήκοντα καὶ μῆνας ἕξ· Κύψελος μὲν γὰρ ἐτυράννευσεν ἔτη τριάκοντα, Περίανδρος δὲ τετταράκοντα καὶ

---

14. *διέμεινε γὰρ* (?) *αὐτὴ ἔτη* t[c] *Γ* ‖ *ἔτι* pr. M[s] ‖ *αὐτὴ Γ* M[s], *αὐτη* P[1] ‖ *ἑκακὸν*, sed *κὸ* in ras. P[4] ‖ *δ'* P[5] *Π*[2] Bekk. ‖ 17. *ευκαταφρόητος* P[4] ‖ 18. *ἐδημαγωγεῖ*, sed *εῖ* in ras. P[5]: cf. etiam var. lect. Lat. ‖ *οὖν Γ* M[s] P[1] † ‖ *κλεισθένη* P[5] ‖ 19. *δέ φασιν εἰκόνα εἶναι* aut *δέ φασιν εἶναι εἰκόνα Γ* ‖ 20. *οὕτω* P[2] R[b] V[b] Ald. Bekk. et corr. P[5] (ς eras.) 21. *Πεισίστρατόν ποτε ὑπομεῖναι δίκην προσκληθέντα Γ* ‖ 23. *κυψελλιδῶν* P[4] t[c] Ar., *ψυκελιδῶν* M[s] ‖ *τρία*] *ἑπτὰ* Sylburgius, *ἕξ* Od. Muellerus (Aegin. p. 66) ‖ 24. *μῆνας* post *ἕξ* P[1.5.] *Π*[2] Bekk. ‖ *κύψελλος* M[s] t[c] Ar. et fort. *Γ* ‖ *ἐτυράνευσεν* P[1], *ἐτυράννησεν Π*[2] Bekk., *ἐτυράννησε* P[5] ‖ 25. *τεσσαράκοντα* P[1] ‖ *καὶ τέτταρα* secl. Giphanius.

gori: permansit enim ipsa annis centum. huius autem caussa, quia subditis utebantur moderate et in multis legibus serviebant, et quia bellicosus fuit Clisthenes, non fuit facile contemptibilis, et quantum ad multa curis demagogizabant. dicitur igitur Clisthenes respondentem de victoria ipsum quomodo coronavit: quidam autem aiunt imaginem esse eius, qui iudicavit sic, statuam, quae in foro sedet. aiunt autem et Pisistratum aliquando
sustinuisse sententiam, cum esset vocatus ad ariopagum. secunda 22
autem circa Corinthum quae Cypselidorum: etenim haec perseveravit annis septuaginta tribus et mensibus sex: Cypsellus quidem enim tyrannizavit annis triginta, Periander autem

---

1. enim] *autem?* ‖ 2. *moderare* a ‖ *in* om. t ‖ 3. *belliconus* a ‖ *clistenes* abt, *distenes* c, *clisenes* m ‖ 4. quantum] *quidem* Alb. ‖ *demagogizabat* achkt Alb. et rc. blm, *demagizabat* n et pr. blm ‖ *clistenes* abmt, *distenes* c ‖ 5. *de* om. m ‖ respondentem] *prudentem* b ‖ *quodammodo* a ‖ 6. *imaginem* post *esse* codices (fort. igitur sic scribendum erat) ‖ 8. *vocatus* om. b ‖ 9. *circa* om. b ‖ *corinclum* bcm ‖ *hoc* a ‖ 10. *Cypsellus* tt[c], *Cypselus* t[a] Alb. (fors. recte), *kipselus* a, *kipsellus* bcghn, *kypsellus* klm ‖ 11. *enim* om. t ‖ *periandrum* pr. m (crx. rc.).

(IX) *τέτταρα, Ψαμμίτιχος δ' ὁ Γορδίου τρία ἔτη. τὰ δ' αἴτια ταὐτὰ καὶ ταύτης· ὁ μὲν γὰρ Κύψελος δημαγωγὸς ἦν καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν διετέλεσεν ἀδορυφόρητος, Περίανδρος*
23 *δ' ἐγένετο μὲν τυραννικός, ἀλλὰ πολεμικός. τρίτη δ' ἡ τῶν Πεισιστρατιδῶν Ἀθήνησιν. οὐκ ἐγένετο δὲ συνεχής· δὶς γὰρ ἔφυγε Πεισίστρατος τυραννῶν· ὥστ' ἐν ἔτεσι τριάκοντα καὶ τρισὶν ἑπτακαίδεκα ἔτη τούτων ἐτυράννευσεν, ὀκτωκαίδεκα δὲ οἱ παῖδες, ὥστε τὰ πάντα ἐγένετο ἔτη τριάκοντα καὶ πέντε. τῶν δὲ λοιπῶν ἡ περὶ Ἱέρωνα καὶ Γέλωνα περὶ Συρακούσας. ἔτη δ' οὐδ' αὕτη πολλὰ διέμεινεν, ἀλλὰ τὰ*

---

26. *τέσσαρα* M^s P^1, mendum in h. v. inesse primus recte vidit Stahrius, *ἥμισυ* restituit Theod. Hirschius, vitium quomodo extiterit, docuit Roeperus in Philologi t. XX. p. 722 sqq. ‖ *ψαμμήτιχος* R^b V^b Ald. Bekk. (recte, ut videtur), *ψαμμήτικος* P^4, *Psammetius* t^c Ar. Alb. ‖ *Γοργίου* ci. Roeperus: cf. etiam var. lect. Lat. ‖ *τρία* post *ἔτη* *Γ* ‖ 27. *ταυτὰ* L^s, *ταῦτα* $P^{1.2.3.}$ V^b W^b Ald., $\overset{\tau}{\text{ταυ}}$ M^s (de R^b dubius sum) ‖ *κύψελλος* P^1 V^b t^c Ar. et fort. *Γ* ‖ 29. *δὲ ἡ* P^1 ‖ 30. *ἀθήνησι* M^s ‖ 31. *ἔφυ γε*, ut videtur, *Γ* † ‖ 32. *ἐτυράνευσεν* P^1, *ἐτυράννησεν* P^2 ‖ *οἱ δὲ παῖδες ὀκτωκαίδεκα* *Γ* ‖ 33. *ἐγένετο* post *ἔτη* (?) *Γ*, *ἐγένοντο* P^5 (fors. recte) ‖ *ἔτη* om. M^s ‖ 34. *ἡ* ⟨*τῶν*⟩ Boiesenus ‖ *παρὰ* ci. Schneiderus, rec. Bekk.[2], *ἐν*, si 35. *Συρακούσαις* retineatur, ci. idem Schneiderus ‖ 35. *συρρακούσας* M^s, *συρακούσαις* $P^{2.3.4.}$ V^b Ald. Schneid. Bekk.[1], *Συρακουσίοις* ci. Schneiderus, rec. Bekk.[2]: ceterum cf. etiam v. l. Lat. ‖ *οὐ δὲ διέμεινεν αὐτὴ πολλὰ ἔτη* *Γ* ‖ *αὐτὴ* *Γ* M^s P^1.

quadraginta quattuor, Psammitichus autem qui Gordiae annis tribus. caussae autem eaedem et huius: Cypsellus quidem enim demagogus erat et a principio permansit sine armorum custodia,
23 Periander autem fuit quidem tyrannicus, sed bellicosus. tertia autem quae Pisistratidorum Athenis. non fuit autem continua: bis enim fuit Pisistratus tyrannizans, ita ut in annis triginta tribus decem et septem annis horum tyrannizaret, pueri autem decem et octo, quare omnes anni fuerunt triginta et quinque. reliquarum autem quae circa Hieronem et Gelonem circa Syracusas. non autem permansit ipsa multis annis, sed omnes duo-

---

1. *spasmiticus* a, *psalnitichus* bghn, *psalmiticus* o, *spalmiticus* k, *psalnichus* l, *psalnitichus* m, *Psammiticus* t, *Psammetius* t^c Alb. ‖ *gorgie* m ‖ 2. *huiusmodi* Alb. ‖ *cypsellus* m t t^c, *kipselus* a, *kipsellus* boghn, *lipsellus* k, *kypsellus* l, *Cypselus* t^a Alb. (fors. recte) ‖ 4. *periandrum* m ‖ *tyrannichus* bch lm, *tyrannus* g Alb., *tyrannis* a ‖ 6. fort. *fugit* ‖ *et* ante *ita* add. a, post *ita* add. n ‖ *et* post *ut* add. boghlm ‖ 7. *annis* om. a ‖ *horum* om. t ‖ *tyrannizarit* t, *tyrannizavit* boghklmn Alb. ‖ 8. *fuerunt* post *triginta* o ‖ *et* ante *quinque* om. a ‖ 9. *reliquorum* a ‖ *siracusam* al, *syracusam* bchkn, *cyracusam* g, *fyracusam* m ‖ 10. *ipsas* t Alb. (crx. t^a).

σύμπαντα δυεῖν δέοντα εἴκοσι· Γέλων μὲν γὰρ ἑπτὰ τυ- (IX)
ραννεύσας τῷ ὀγδόῳ τὸν βίον ἐτελεύτησεν, δέκα δ' Ἱέρων,
Θρασύβουλος δὲ τῷ ἑνδεκάτῳ μηνὶ ἐξέπεσεν. αἱ δὲ πολλαὶ
τῶν τυραννίδων ὀλιγοχρόνιαι πᾶσαι γεγόνασι παντελῶς.

τὰ μὲν οὖν περὶ τὰς πολιτείας καὶ τὰ περὶ τὰς μο-
ναρχίας, ἐξ ὧν τε φθείρονται καὶ πάλιν σώζονται, σχεδὸν
1316 a *εἴρηται περὶ πάντων· ἐν δὲ τῇ [τοῦ Πλάτωνος] πολιτείᾳ λέγεται* X
μὲν περὶ τῶν μεταβολῶν ὑπὸ τοῦ Σωκράτους, οὐ μέντοι λέγεται
καλῶς. τῆς τε γὰρ ἀρίστης πολιτείας καὶ πρώτης οὔσης οὐ
λέγει τὴν μεταβολὴν ἰδίως. φησὶ γὰρ αἴτιον εἶναι τὸ μὴ
μένειν μηδὲν ἀλλ' ἔν τινι περιόδῳ μεταβάλλειν, ἀρχὴν δ'
εἶναι τούτων ὧν ἐπίτριτος πυθμὴν πεμπάδι συζυγεὶς δύο

---

36. *δυοῖν* P[1.5.] Π[3] Bekk. ‖ *τυράννευσας*] *tyrannizavit* Guil. ‖ 38. *Θρασύβολος* fort. Γ ‖ *ἐνδεκάτω* P[1] ‖ 39. *ὀλιγοχρόνιοι* P[1] et pr. P[3] (nam *αι* sunt in ras.) ‖ *πᾶσαι* post *γεγόνασι* Γ ‖ 41. *πάλιν*] *πᾶσαι* P[1].

1316 a, 1. *τοῦ Πλάτωνος* add. P[4.6.] W[b] L[s] Ar. Ald. ‖ 2. *Σωκράτους*] *σώματος* M[s] ‖ 5. *μηθὲν* P[5] Π[2] Bekk. ‖ 6. *πεμπτάδι* M[s], *γρ. πεντάδι* mg.[1] (ut videtur) P[1] et mg. p[2].

Locus citatus. 1316 a, 4. *φησὶ*] Plat. de rep. VIII. p. 546. B sqq.

Glossae. 1316 a, 1 sqq. *ἐν δὲ κ. τ. λ.*] *σῇ ταῦτα, εἰ καλῶς εἴρηνται.* mg. rc. P[3] ‖ 5. *ἀρχὴν* — 8. *γένηται*] *περὶ τούτων καὶ πρόκλῳ καὶ πορφυρίῳ εἴρηται ἐν τῇ τούτων ἐξηγήσει.* mg. p[2].

bus deficientibus de viginti: Gelon quidem enim septem annis
tyrannizavit, octavo vitam finivit, decem autem Hieron, Thra-
sybulus autem undecimo mense excidit. multae autem tyranni-
dum pauci temporis fuerunt omnes penitus.

quae quidem igitur circa politias et quae circa monarchias
ex quibus corrumpuntur et iterum salvantur, fere dictum est
de omnibus: in politia autem dicitur quidem de transmutatio- X
nibus a Socrate, non tamen dicitur bene. optimae enim politiae
et primae existentis non dicit transmutationem proprie. ait
enim caussam esse id, quod est non manere aliquid, sed in
aliqua periodo transmutari, principium autem esse horum, quo-
rum epitritus fundus quinario coniugatus duas harmonias ex-

---

2. *ut* ante *decem* add. a ‖ *thrasibolus* aeghl, *chrasibolus* bn, *transibolus* k, *trasibolus* m: fort. igitur aut *Thrasybolus* aut *Thrasyboylus* scribendum est ‖ 3. *indecimo* m, *non decimo* e ‖ 8. *dicitur* om. Alb. ‖ bene] *quidem de transmutationibus* pr. b (crx. rc.) ‖ 9. *existentes* pr. m (crx. rc.) ‖ *dicitur* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ 10. aliquid sed] *absque* a ‖ *in* om. pr. m (suppl. rc.) ‖ 11. *principatum* a ‖ *esse* om. Alb. ‖ 12. *exhibuisse* a.

(X) ἁρμονίας παρέχεται, λέγων ὅταν ὁ τοῦ διαγράμματος ἀριθμὸς τούτου στερεὸς γένηται, ὡς τῆς φύσεώς ποτε φυούσης φαύλους καὶ κρείττους τῆς παιδείας, τοῦτο μὲν [οὖν] αὐτὸ λέγων ἴσως οὐ κακῶς (ἐνδέχεται γὰρ εἶναί τινας οὓς παιδευθῆναι καὶ γενέσθαι σπουδαίους ἄνδρας ἀδύνατον), ἀλλ' αὕτη τί ἂν ἴδιος εἴη μεταβολὴ τῆς ὑπ' ἐκείνου λεγομένης ἀρίστης πολιτείας μᾶλλον ἢ τῶν ἄλλων πασῶν καὶ τῶν
2 γινομένων πάντων; καὶ διά τε τοῦ χρόνου, δι' ὃν λέγει πάντα μεταβάλλειν, καὶ τὰ μὴ ἅμα ἀρξάμενα γίνεσθαι ἅμα μεταβάλλει, οἷον εἰ τῇ προτέρᾳ ἡμέρᾳ ἐγένετο τῆς

7. *παρέχηται* Casaubonus: ceterum v. var. lect. Lat. ‖ *λέγων*] *λόγων* Philippus ap. Stahrium ‖ *διαγράματος* P[4], *διαδράγματος* V[b] ‖ *ἀριθμὸς* ante *τοῦ* (?) *Γ*, *ἀριμὸς* P[5] ‖ 8. *στερεός* post *γένηται* P[1.5.] *Π*[2] Bekk. ‖ *φυούσης καὶ κρείττους καὶ φαύλους* (*φαυλοτέρους* Thom.) *τῆς* P[4.6.] Q M[b] U[b] V[b] L[s] Thom. et, ut videtur, pr. P[5], *φυούσης καὶ φαύλους καὶ κρείττους τῆς* corr. P[5] (*φαύλους* et *κρείττους* sunt in ras.) † ‖ 9. *μὲν* om. *Γ* ‖ *οὖν* om. *Γ* M[s], c. c. retinent Ar. et Bekk. (fors. recte) ‖ *ἴσως* $\overset{\gamma}{}$ *αυτο* $\overset{\alpha}{}$ *λέγων* $\overset{\beta}{}$ P[1] ‖ 10. *παιδευθῆναι* del. Schneiderus ‖ 11. *γενέσθαι*] *fieri* Guil. Ar. ‖ *σπουδαίους*, sed *σπουδαί* in ras., ut videtur, P[1] ‖ 12. *τίς* P[4], praeterea cf. var. lect. Lat. ‖ *ἴδιος* post *εἴη* *Γ*, *ἴδις* P[4] ‖ 13. *ἢ*] *καὶ* P[4.6.] V[b] L[s] † ‖ 14. *γιγνομένων* P[2.3.4.] V[b] Ald. Bekk.[1], *γενομένων* R[b] ‖ *καὶ — τοῦ*] *κἂν διὰ τοῦ* vel *καὶ διὰ τί* ⟨*διὰ*⟩ *τοῦ* ci. Spengelius ‖ *καὶ* om. pr. P[1] (suppl. corr.[1]), *κἂν* ci. Zwingerus ‖ *τε*] *γε* corr. P[5] et Coraes, rec. Bekk.[2], om. pr. P[5], *τί* ⟨*διὰ*⟩ cum Spengelio probo ‖ *τὸν χρόνον* Coraes, rec. Bekk.[2] ‖ *ὃν*] *ὁ* pr. P[3] (crx. et in textu et in mg. rc.), *οὗ* fort. *Γ* ‖ 15. *γίγνεσθαι* P[5] *Π*[2] Bekk.[1] ‖ 16. *μεταβάλλειν* ci. Coraes ‖ *οἷον — 17. μεταβάλλει* om. M[s] †, secl. Stahrius, idem tamen ea fortasse ante 15. *καὶ* transponenda esse putat ‖ *εἰ*] *ἐν* pr. P[3] (crx. rc.) ‖ *τῇ ἡμέρᾳ τῇ προτέρᾳ τῆς τροπῆς* (?) *ἐγένετο* *Γ* ‖ *τῆς πρώτης* P[4], *ante tropicum* Guil.

hibet, dicens, quando numerus diagrammatis huius solidus fuerit, tamquam natura quandoque producente pravos et meliores disciplina, hoc ipsum dicens forte non male (contingit enim esse aliquos, quos disciplinari et fieri studiosos viros impossibile est), sed haec quid utique erit propria transmutatio eius, quae ab illo dicitur optima politia, magis quam aliarum
2 omnium et eorum, quae fiunt, omnium? et per tempus, per quod dicit omnia transmutari, et quae non simul inceperunt fieri, simul transmutantur, velut si die priori ante tropicum facta

2. *pravas* beghklmn Alb., om. t ‖ 3. *et peiores* post *meliores* add. t, *politias* add. Alb. ‖ 4. *esse* om. Alb. ‖ 5. *hoc* a ‖ quid] *quidem* codices et Alb. ‖ 7. *omnibus* a ‖ per] *propter* g ‖ per] *propter* beghklmn ‖ 9. *velut* — 592, 1. *transmutantur* om. a ‖ ante] *ante quando* pr. e, *quando* corr. e.

τροπῆς [ἅμα [[ἄρα]] μεταβάλλει]; πρὸς δὲ τούτοις διὰ τίν' αἰ- (X)
τίαν ἐκ ταύτης εἰς τὴν Λακωνικὴν μεταβάλλει; πλεονάκις γὰρ εἰς τὴν ἐναντίαν μεταβάλλουσι πᾶσαι αἱ πολιτεῖαι ἢ τὴν σύνεγγυς. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τῶν ἄλλων μεταβολῶν. ἐκ γὰρ τῆς Λακωνικῆς, φησί, μεταβάλλει εἰς τὴν ὀλιγαρχίαν, ἐκ δὲ ταύτης εἰς δημοκρατίαν, εἰς τυραννίδα δὲ ἐκ δημοκρατίας. καίτοι καὶ ἀνάπαλιν μεταβάλλουσιν, οἷον ἐκ δήμου εἰς ὀλιγαρχίαν, καὶ μᾶλλον ἢ εἰς μοναρχίαν. ἔτι δὲ τυραννίδος οὐ λέγει οὔτ' εἰ [ἔσται μεταβολὴ οὔτ', 3
εἰ] μὴ * ἔσται, διὰ τίν' αἰτίαν, καὶ εἰς ποίαν πολιτείαν. τούτου δ' αἴτιον ὅτι οὐ ῥᾳδίως ἂν εἶχε λέγειν· ἀόριστον γάρ, ἐπεὶ [καὶ]

---

17. ἄρα add. Π^2 Bekk., *forte* Ar. ‖ 18. *Λακωνικὴν* — 19. *τὴν* om. M[s] ‖ 19. ἢ ⟨εἰς⟩ Victorius[2] ‖ 21. *τοῖς* pr. P[3] (crx. rc.) ‖ *λακωνικοῖς* P[2] ‖ *μεταβάλλειν* P[5] ‖ 23. δ' Bekk. ‖ 25. *ἔσται* — 26. *εἰ* post 26. *μὴ* tri. Boiesenus ‖ *μεταβολή* P[1], *μεταβολλὴ* P[4] ‖ 26. *ἔσται* ⟨*οὔτ' εἰ ἔσται*⟩ Casaubonus ‖ *τίνα* M[s] ‖ *καὶ* del. et *εἰς ποίαν πολιτείαν* ante 25. *οὔτ' εἰ μὴ ἔσται* tri. Schneiderus ‖ 27. *ῥάδιον* P[2].

Loci citati. 1316 a, 17. *πρὸς* — 18. *μεταβάλλει*] Plat. l. l. VIII. p. 544. C. 547 C sqq. ‖ 21. *φησί*] l. l. p. 544. C ‖ 25. *ἔτι* — 29. *κύκλος*] at revera hoc certe ipse Plato dicit l. l. VI. p. 499. B—502. C (cf. V. p. 473. C sq.) non nisi ex tyrannide posse oriri optimam reipublicae formam.

Glossae. 1316 a, 18. *ταύτης*] *της ἀρίστης*. p[2] ‖ *εἰς* — *μεταβάλλει*] *οὕτω γὰρ ὁ σωκράτης λέγει*. p[2].

fuerunt, simul transmutantur. ad haec autem propter quam caussam ex hac in eam quae Lacedaemoniorum fit transmutatio? saepius enim in contrariam transmutantur omnes politiae quam in eam quae prope. eadem autem ratio et de aliis transmutationibus. ex Lacedaemoniensi enim, ait, transmutatur in oligarchiam, ex hac autem in democratiam, in tyrannidem autem ex democratia. equidem etiam e contrario transmutantur, puta ex demo in oligarchiam et magis quam in monarchiam. adhuc 3
autem tyrannidis non dicit neque si erit transmutatio neque si non erit, propter quam caussam et in qualem politiam. huius autem caussa, quia non facile utique haberet dicere: indeter-

---

1. *adhuc* aeghkmnt Alb. ‖ 3. *contrarias* a ‖ 5. *transmutantur* at Alb., *in plurali legendum est* add. Alb. ‖ 6. ex] *in* a ‖ *democratiam* — 7. *ex* om. a ‖ 7. equidem] *et quidem* codices et Alb. ‖ *etiam* om. b ‖ e] *in* pr. b, *ex* rc. b ‖ 8. *domo* m et corr. c et pr. b (crx. rc.) ‖ *et magis* om. a, *et* om. Alb. ‖ 10. in] *propter* a ‖ *equalem* cm.

(X) [καὶ] κατ' ἐκεῖνον δεῖ [καὶ] εἰς τὴν πρώτην καὶ τὴν ἀρίστην· οὕτως γὰρ ἂν ἐγίνετο συνεχὲς καὶ κύκλος. ἀλλὰ μεταβάλλει καὶ εἰς τυραννίδα τυραννίς, ὥσπερ ἡ Σικυῶνος ἐκ τῆς Μύρωνος εἰς τὴν Κλεισθένους, καὶ εἰς ὀλιγαρχίαν, ὥσπερ ἡ ἐν Χαλκίδι ἡ Ἀντιλέοντος, καὶ εἰς δημοκρατίαν, ὥσπερ ἡ τῶν Γέλωνος ἐν Συρακούσαις, καὶ εἰς ἀριστοκρατίαν, ὥσπερ ἡ
4 Χαριλάου ἐν Λακεδαίμονι καὶ ἐν Καρχηδόνι. καὶ εἰς τυραννίδα μεταβάλλει ἐξ ὀλιγαρχίας, ὥσπερ ἐν Σικελίᾳ σχεδὸν αἱ πλεῖσται τῶν ἀρχαίων, ἐν Λεοντίνοις εἰς τὴν Παναιτίου τυραννίδα καὶ ἐν Γέλᾳ εἰς τὴν Κλεάνδρου καὶ

28. *καὶ* ante *κατ'* om. *Π* Ar. Bekk. ‖ *καὶ* post *δεῖ* om. P^{5} $Π^{2}$ Ar. Bekk. ‖ *οὕτω* P^{5} $Π^{2}$ Bekk. ‖ 29. *ἂν* om. M^{s} R^{b} ‖ *ἐγίγνετο* P^{5} $Π^{2}$ Bekk.[1], *ἐγένετο* M^{s} ‖ *συνεχῶς* P^{5} $Π^{2}$ Ar., ⟨*τὸ*⟩ *συνεχὲς* Casaubonus ‖ *καὶ* utrumque non vertit Ar. ‖ *καὶ* post *μεταβάλλει* om. P^{1} ‖ 30. *ἡ* — b, 23. *τὸ* post 1317 a, 14. *πόλεσιν* R^{b} ‖ *ἡ*] *ὁ* M^{s} ‖ *συκυῶνος* pr. M^{s} ‖ 31. *ἡ*] *οἱ* pr. P^{3} (crx. rc.) ‖ 32. *τῶν* — 33. *ἡ* om. *Γ* M^{s} † ‖ *τῶν*] *τοῦ* $P^{1.5.}$ Ar. Thom. in transl. et in comm., *τῶν τοῦ* Goettlingius ‖ 33. *Γέλωνος* ⟨*καὶ Ἱέρωνος*⟩ Spengelius ‖ 34. *καὶ* ** Spengelius, qui viri alicuius nomen excidisse putat (fors. recte) ‖ *καὶ ἐν Καρχηδόνι* om. pr. P^{3} et in lac. pr. P^{5} (suppl. rc. P^{5} et mg. rc. P^{3}) ‖ *Χαλκηδόνι* ci. Hilarius (fors. recte) ‖ 36. *αἱ* om. M^{s} P^{1} ‖ 37. *παναστίου* P^{1} et post *τυραννίδα* (?) *Γ*, *πανεστίου* M^{s} † ‖ *μεάνδρου* $P^{4.6.}$ L^{s}.

Locus citatus. 1316 a, 33. *ἡ* — 34. *Λακεδαίμονι*] hoc quoque ex Ephoro depromptum esse e Plut. Lyc. 5 ci. Trieber l. l. p. 102 (qui errore scripsit V, 9, 1. 1313 a, 30): cf. quae idem disseruit p. 65 sqq.

minatum enim), quoniam et secundum illum oportet et in primam et optimam: sic enim utique fieret continuum et circulus. sed transmutatur et in tyrannidem tyrannis, sicut quae Sicyonis ex ea quae Myronis in eam quae Clisthenis, et in oligarchiam, sicut quae in Chalcide quae Antileontis, et in democratiam, sicut quae Charilai in Lacedaemonia et in Carchedone.
4 et in tyrannidem transmutatio fit ex oligarchia, sicut in Sicilia fere plurimae antiquarum, in Leontinis in tyrannidem Panasti et in Gela in eam quae Cleandri et in Rhegio in eam quae

1. *secundum* om. c ‖ 2. *enim* om. m ‖ continuum] *inuum* pr. b (crx. mg. rc.) ‖ 3. *sicut* — 4. *Myronis* om. a ‖ *Sicyonis* — 4. *eam quae* om. pr. m, *sichionis et eam que* suppl. rc. m ‖ *sikyonis* b, *sykionis* c, *sichionis* rc. m ‖ 4. *ex* om. c ‖ *klistenis* ac, *Clistenis* t (crx. t^{a}), *kilistenis* b, *ki sikiklistenis* pr. m, *sikiklistenis* rc. m ‖ 5. *calcide* abc, *kalcide* m ‖ 6. *quae Gelonis in Syracusis et in aristocratiam sicut* post *sicut* add. t ‖ *tharilau* a, *charilian* b, *karilani in* c, *karilan* m, *Carilai* t (crx. t^{a}) ‖ in Lacedaemonia] *et lacedemonia* a ‖ *charcidone* a, *charchidone* bm, *charchidono* c ‖ 7. *fit ex oligarchia* om. m ‖ 8. *antiquatum* c et pr. b et corr. m, *anti antiquatum* pr. m, *antiquam* a ‖ *in tyrannide* b, *et tyrannidem* m ‖ *panastii* bglm, *pauastii* ah, *panastri* c, *panascii* kn, *Panetii* t, *Panaetii* t^{a} Alb. ‖ 9. *in* ante *eam* om. t (suppl. t^{a}) ‖ *kelandri* b, *inseleandri* m ‖ Rhegio in] *regionem* a.

ἐν Ῥηγίῳ εἰς τὴν Ἀναξιλάου καὶ ἐν ἄλλαις πολλαῖς πόλεσιν ὡσαύτως. ἄτοπον δὲ καὶ τὸ οἴεσθαι εἰς ὀλιγαρχίαν διὰ τοῦτο μεταβάλλειν ὅτι φιλοχρήματοι καὶ χρηματισταὶ οἱ
1316 b *ἐν ταῖς ἀρχαῖς, ἀλλ' οὐχ ὅτι οἱ πολὺ ὑπερέχοντες ταῖς οὐσίαις οὐ δίκαιον οἴονται [εἶναι] ἴσον μετέχειν τῆς πόλεως τοὺς κεκτημένους μηδὲν τοῖς κεκτημένοις· ἐν πολλαῖς τε ὀλιγαρχίαις οὐκ ἔξεστι χρηματίζεσθαι, ἀλλὰ νόμοι εἰσὶν οἱ κωλύοντες, ἐν Καρχηδόνι δὲ δημοκρατουμένῃ χρηματίζονται καὶ οὔπω μεταβεβλήκασιν. ἄτοπον δὲ καὶ τὸ φάναι δύο πόλεις εἶναι τὴν ὀλιγαρχικήν, πλουσίων καὶ πενήτων.*

---

38. *ἀνεξιλάου Γ* M^s P$^{2.3.5.}$ R^b V^b Ald., *Anaxali* t^c Ar. ‖ *πολλαῖς* post *πόλεσι Γ* ‖ 40. *χρηματισταὶ*] *φιλοχρηματισταὶ* e Plat. de rep. VIII. p. 551. A. ci. Spengelius.

1316 b, 1. *πολὺ*, sed *ὺ* in ras. P^5, *πολλοὶ* M^s *Π*^{2} Ar. Bekk.^{1} et γρ. mg. p^1 ‖ *ὑπερέχοντες*] *οἱ περέχοντες ἐν* M^s ‖ 2. *εἶναι* add. P$^{1.5.}$ *Π*^{2} Bekk., at cf. I, 1. 1252 a, 9. II, 7. 1266 b, 1. et quae collegit Schanzius Nov. quaest. Platon. (Wirceb. MDCCCLXXI.) p. 33 sq. ‖ *τῆς* om. M^s ‖ *τῆς πόλεως*] *per civitatem* (?) Guil. ‖ 3. *κεκτημένους* post *μηδὲν Γ* ‖ *μηθὲν* P^5 *Π*^{2} Bekk. ‖ *τε*] *γὰρ* vel *γε* vel *τε* ⟨*γὰρ*⟩ ci. Susem. ‖ 4. *ἔξεσται* M^s 5. *καρδόνι* pr. P^5 ‖ *δημοκρατούμενοι*, t^c et, ut videtur, *Γ*, *ἀριστοκρατουμένῃ* ci. Schneiderus ‖ 6. *οὔτω Γ* † ‖ *μεταβεβήκασιν* M^s P^{11} *καὶ* post *δὲ* om. *Γ* M^s † ‖ 7. *ὀλιγαρχικ* pr. P^1 (crx. p^1).

Loci citati. 1316 a, 39. *τὸ οἴεσθαι*] l. l. VIII. p. 550. D sqq. b, 6. *τὸ φάναι*] l. l. VIII. p. 551. D.

Glossa. 1316 a, 38. *ἐν Ῥηγίῳ*] *σῇ ἕτερον ῥήγιον*. mg. V^b et mg. rc. P^3.

Anexilai et in aliis civitatibus multis similiter. inconveniens autem et putare in oligarchiam propter hoc transmutari, quia amatores pecuniarum et pecuniosi qui in principatibus, sed non quia qui multum excedunt in substantiis non iustum putant aequale participare per civitatem eos, qui nihil possident, cum hiis, qui possident: in multisque oligarchiis non licet pecuniosum fieri, sed leges sunt prohibentes, in Carchedone autem democratizantes pecuniosi sunt et sic transmutatae fuerunt. inconveniens autem est dicere duas civitates esse eam quae oli-

---

1. *anezilai* bcghkln, *auezelai* m, *Anaxilai* t Alb., *Anaxali* t^c ‖ *multis* om. Alb. ‖ 3. qui] *quod* cghkln et pr. bm (crx. rc.) ‖ 5. *equalem* ghkln, *aequalem* t Alb., *equaliter* a (fors. recte) ‖ *per civitates* a, fort. igitur *per* delendum et *civitatis* scribendum est ‖ 6. *multis quae* a ‖ 7. *carchedo* a, *charchedone* b, *carcedone* m ‖ 8. fort. *democratizante* ‖ sunt] *fiunt* bma Alb. ‖ et sic] *nec tamen* t^a Alb. ‖ fuerunt] *sunt* at (crx. t^a), fors. recte ‖ 9. autem] *enim* bcghklmnt ‖ est] conicerem *et*, nisi etiam M^s omitteret *καὶ* ‖ *oligarchia* t Alb.

(X) τί γὰρ αὕτη μᾶλλον τῆς Λακωνικῆς πέπονθεν ἢ ὁποιασοῦν ἄλλης, οὗ μὴ πάντες κέκτηνται ἴσα ἢ μὴ πάντες ὁμοίως εἰσὶν ἀγαθοὶ ἄνδρες; [οὐδενὸς δὲ πενεστέρου γενομένου ἢ πρότερον οὐδὲν ἧττον μεταβάλλουσιν εἰς δῆμον ἐξ ὀλιγαρχίας, ἂν γένωνται πλείους οἱ ἄποροι, καὶ ἐκ δήμου εἰς ὀλιγαρχίαν, ἐὰν κρεῖττον ᾖ τοῦ πλήθους τὸ εὔπορον καὶ οἱ μὲν ἀμελῶσιν οἱ δὲ προσέχωσι τὸν νοῦν.] πολλῶν τε οὐσῶν αἰτιῶν δι' ὧν γίνονται αἱ μεταβολαί, οὐ λέγει ἀλλὰ μίαν, ὅτι ἀσωτευόμενοι ⟨καὶ⟩ κατατοκιζόμενοι γίνονται πένητες, ὡς ἐξ ἀρχῆς πλουσίων ὄντων πάντων ἢ τῶν πλείστων. τοῦτο δ' ἐστὶ ψεῦ-
6 δος· ἀλλ' ὅταν μὲν τῶν ἡγεμόνων τινὲς ἀπολέσωσι τὰς

8. αὐτὴ P^5 $Π^2$ Bekk. ‖ 9. οὗ, ut videtur, P^5 ‖ ὁμοίως post 10. εἰσὶν P^1 ‖ 10. εἰσὶν] ἦσαν Γ M^s † ‖ 11. οὐθὲν P^5 $Π^2$ Bekk. ‖ 12. γένωνται] *fiant* Guil. ‖ 13. ᾖ P^4 ‖ τοῦ πλήθους post τὸ εὔπορον (?) Γ ‖ 14. προσέχουσι corr. M^s ‖ πολλῶν τὲ P^6 L^s, πολλῶν δὲ P^4 R^b ‖ αἰτιῶν om. t^c Γ † ‖ δι' ὧν om. pr. P^4 (ὧν suppl. mg.) ‖ 15. γίγνονται $Π^2$ Bekk.[1] ‖ μεταβολαὶ ⟨τῶν ὀλιγαρχιῶν⟩? Susemihlius ‖ ἀλλὰ] ἀλλ' ἢ P^5 ‖ 16. ⟨καὶ⟩ Lambinus, rec. Bekk.[2] ‖ κατοκιζόμενοι M^s $P^{5.6.}$ V^b L^s, κατακοκιζόμενοι, sed κατακο in ras. P^4, καταβιβαζόμενοι R^b † ‖ γίγνονται $Π^2$ Bekk.[1] ‖ 17. ὄντων om. pr. P^1 (suppl. mg.[1]) ‖ 18. τινες post ἀπολέλωσί M^s P^1.

Locus citatus. 1316 b, 15. οὐ — μίαν] l. l. VIII. p. 555. D sqq.

Glossa. 1316 b, 10. glossam quondam praebuit mg.[3] P^2, quae nunc prorsus evanuit.

garchica, divitum et pauperum. quid enim haec magis quam Lacedaemonica passa est vel quaecunque alia, ubi non omnes possident aequalia vel non omnes similiter erant boni viri? nullo autem pauperiori facto quam prius nihil minus transmutantur in demum ex oligarchia, si fiant plures qui egeni, et ex demo in oligarchiam, si valentius fuerit quod opulentum quam multitudo et hii quidem non curent, hii autem adhibeant intellectum. multisque existentibus, per quae fiunt transmutationes, non dicit, sed unam, quia prodigi facti usurarii fiunt pauperes, ut a principio divitibus existentibus omnibus aut plurimis. hoc
6 autem est falsum: sed quando quidem praesidum aliqui perdi-

1. quid] *qui* a, *quod* b ‖ *hoc* bcghkm ‖ 2. *lacedemonicam* a ‖ *omnes* post 3. *possident* Alb. ‖ 3. *erant* ante *similiter* a, *erunt* t Alb. ‖ 6. *fuerut* m, *fuit* t ‖ 8. *causis* post *existentibus* add. t Alb. ‖ 9. *quia* om. c ‖ *usurati* pr. b (crx. rc.) ‖ 11. *est* om. c ‖ *quidam praesidum* t Alb., *quidem praesidium* in textu crx. et *vel quidam praesidum* in mg. adscr. rc. b ‖ aliqui] *qui* (?) rc. m, om. bcghklnt Alb. et pr. m ‖ *perdiderunt* bcghklmnt Alb.

οὐσίας, καινοτομοῦσιν, ὅταν δὲ τῶν ἄλλων, οὐδὲν γίνεται (X) δεινόν, καὶ μεταβάλλουσιν οὐδὲν μᾶλλον οὐδέποτε εἰς δῆμον ἢ εἰς ἄλλην πολιτείαν. • ἔτι δὲ κἂν τιμῶν μὴ μετέχωσιν, κἂν ἀδικῶνται ἢ ὑβρίζωνται, στασιάζουσι καὶ μεταβάλλουσι τὰς πολιτείας, κἂν μὴ καταδαπανήσωσι τὴν οὐσίαν ** διὰ τὸ ἐξεῖναι [οἷ] ὅ τι ἂν βούλωνται ποιεῖν· οὗ αἰτίαν τὴν ἄγαν ἐλευθερίαν εἶναι φησίν. πλειόνων δ' οὐσῶν ὀλιγαρχιῶν καὶ δημοκρατιῶν, ὡς μιᾶς οὔσης ἑκατέρας λέγει τὰς μεταβολὰς ὁ Σωκράτης.

**.

19. *οὐσίας*] *οἰκίας* (?) pr. P[3] (crx. et in textu et in mg. rc., sed in mg. correctio postea erasa est) ‖ *κενοτομοῦσιν* M[s] ‖ *οὐθὲν* Π[2] Bekk. *γίγνεται* P[5] Π[2] Bekk.[1] ‖ 20. *οὐθὲν* P[5] Π[2] Bekk. ‖ *οὐ δὲ ποτε* P[1], *οὐδὲ τότε* Camot., rec. Bekk.[2], non vertit Ar. ‖ 22. *ἢ*] *κἂν* pr. P[1] (em. corr.[1]) ‖ *ὑβρίζονται* P[4] ‖ *στασιάζονται* pr. P[3] (crx. rc.) ‖ 23. ⟨*ὀλιγαρχικὰς*⟩ *πολιτείας*? Susem. ‖ *δαπανήσωσι* M[s] ‖ *διὰ* — 25. *φησίν* secl. Giphanius ‖ ** *διὰ* Schneiderus, ⟨*ἢ*⟩ *διὰ* vel ⟨*καὶ*⟩ *διὰ* ci. Spengelius, at plura videntur excidisse ‖ 24. *ἐξεῖναί* M[s] ‖ *οἷ* Γ, *οι* M[s], om. P[5] Π[2] Ar. Bekk. ‖ *οὗ* — 25. *φησιν* secl. Stahrius ‖ 25. *ἐλευθέραν* Γ † ‖ *φασί* P[2.5.] Π[3] Ar., *φᾶσί* P[8] ‖ 28. lacunae signum primus posuit Conringius, at neque quae hic neque quae Schneiderus desideravit ego requiro, sed secutus eos nihilominus sum, quia deest promissa ab Aristotele de legumlatione dissertatio, v. praef.

Loci citati. 1316 b, 25. *φησίν*] l. l. VIII. p. 562 sqq. ‖ 26. *λέγει*] v. quae adnotavimus ad IV, 1. 1289 a, 8.

derint substantias, innovant, quando autem aliorum, nihil fit dirum, et transmutantur nihil magis numquam in demum quam in aliam politiam. adhuc autem et si honoribus non participant, et si iniusta patiantur vel iniurias, seditiones faciunt et transmutant politias, et si non consumpserint substantiam propter licere sibi quodcunque voluerint facere: cuius caussam eam quae valde libera esse dicit. pluribus autem existentibus oligarchiis et democratiis, tamquam una existente utraque dicit transmutationes Socrates.

1. *innoveant* pr. b, *vel innovant* mg. rc. b ‖ 2. *duum* mg. rc. b, *duum. alia littera: dirum* Alb. ‖ *transmutatur* a ‖ *nihil* om. Alb. ‖ *umquam* behkl, *tamquam* m, *quam* a ‖ 6. *quaecunque* a Alb. ‖ *voluerint* post *facere* m, *noluerunt* t, *volunt* Alb. ‖ quae] *quam* Alb.

APPENDIX.

VARIAE LECTIONES OECONOMICORUM.

LIB. I.

1343 a, 1. *ἤ* om. in lac. P^{1} ‖ 2. *ἐστι* $P^{1.4.}$ Ald., *ἐστιν* P^{6} ‖ 3. *ἀλλὰ καὶ ὅτι. ἡ* Γ $P^{1.2.}$ Ald. ‖ 4. *ἐστιν* $P^{1.4.}$ ‖ 5. *ἐστι* $P^{1.2.4.6.}$ Ald. ‖ 6. *καλῶς* post *χρήσασθαι* add., sed postea oblitt. P^{1} ‖ *αὐλῶι* Γ, *αὐλοί* P^{4}, *αὐλοὶ* P^{6} ‖ 7. *ἐστι* $P^{1.2.4.6.}$ Ald. ‖ 8. *δηλονότι* P^{1} ‖ 10. *πλῆθος* $P^{1.4.6.}$ ‖ *ἐστί* P^{4}, *ἐστὶ* P^{6} ‖ *κτημάτων* W^{b} Ald. et pr. $P^{1.2.}$, *γρ. χρημάτων* mg.^{1} P^{1} et corr.^{1} P^{2} ‖ 11. *δυνατοῖ* P^{6} ‖ 13. *δὲ ἕνεκα* $P^{1.2.4.6.}$ Ald. ‖ *οὐ δὲ*] *οὐδὲ* $P^{4.6.}$ ‖ *ἕκαστόν* $P^{2.4.6.}$ Ald. ‖ *ἐστι* $P^{1.2.4.6.}$, *ἔστι* Ald. ‖ 14. *τυγχάνει* post *αὕτη* P^{1} W^{b} Ald. ‖ 15. *πρότερον*] *πρῶτον* $P^{4.6.}$ ‖ *γενέσει* om. Γ $P^{4.6.}$ ‖ *ἐστι* $P^{1.2.}$ Ald., *ἐστί* P^{4} ‖ 16. *πόλεως* $P^{1.4.6.}$ Ald. ‖ *ἐστι* P^{2}, *ἐστί* $P^{4.6.}$ Ald. ‖ 18. *κτῆσις εστιν* P^{1}, *κτῆσις ἐστὶν* P^{2}, *κτῆσις ἐστὶ* P^{4}, *κτίσις ἐστί* P^{6} ‖ 19. *τὸ* ante *πρῶτον* add. P^{6} ‖ *ἑκάστου* om. pr. P^{1} (suppl. mg.^{1}) ‖ *θεωρῆται* P^{6} ‖ 20. *τῆς* ante *οἰκίας* add. P^{6} ‖ *ἔχει* $P^{1.4.6.}$ ‖ *ὥστ' ἑκαθ'* P^{6} ‖ 21. *ὑπάρχει* P^{6} ‖ *γυναῖκα* $P^{1.6.}$ ‖ *τὲ* $P^{1.6.}$ et sic saepius ‖ *τ'* om. P^{4} ‖ 23. *τὰ*] *τοῦ* P^{4}, *τὸν* P^{6} ‖ 24. *δέ ἐστι* P^{1}, *δὲ ἐστὶ* $P^{2.4.}$, *δὲ ἐστι* P^{6} ‖ *ποιάν τινα* P^{1}, *ποῖάν τινα* $P^{4.6.}$ ‖ 25. *κτίσεως* P^{6} ‖ *ἐπιμέ* in fine paginae et *α* in initio sequentis pr. P^{1} (*λει* add. mg., cf. Prolegg. n. 14), *ἐπιμελ ια* cum ras. post *λ* P^{6} ‖ 26. *δεύτερα ὅσα* $P^{4.6.}$ ‖ 27. *μεταλευτικὴ* $P^{1.4.}$, *μεταλευτική* P^{2}, *μεταλευστικὴ* P^{6} ‖ *εἰ*] *ἢ* P^{4}, *ἡ* P^{6} ‖ 28. *δίκαια* P^{6} ‖ *ἀπανθρώπως* Γ, *απανθρώπως* P^{4}, *ἀπ' ἀνθρώπως* P^{6} ‖ *οὐθ'* — 29. *μισθαρνικαί* om. Γ $P^{4.6.}$ ‖ 29. *καπηλεῖα* Ald. ‖ *αἱ* om. pr. P^{1} (suppl. corr.^{1}) ‖ *μισθαρνίαι* P^{1} Ald. (de W^{b} tacet Bekk.) ‖ 30. *δὲ*] *τε* Γ $P^{1.2.4.}$ Ald., *τὲ* P^{6}.

1343 b, 1. *τροφῆς* post *τῆς* add., sed postea oblitt. P^{1} ‖ *πᾶσιν ἐστιν* P^{1} Ald., *πᾶσιν ἐστὶ* P^{4}, *πᾶσιν ἐστί* P^{6} ‖ 2. *ἀπὸ*] *ἐπὶ* P^{4} ‖ *ἀνδρείαν* $P^{4.6.}$ ‖ 5. *πονὴν* P^{6} ‖ 6. *μόνον* W^{b} Ald., *μόνω* P^{6} ‖ *ἐστι* P^{1}, *ἐστί* $P^{4.6.}$ Ald., *ἐστὶ* P^{2} ‖ 7. *κατὰ*] *πρὸς* pr. $P^{1.2.}$ (em. corr.^{1} P^{1}, *ἄλλως κατὰ* mg.^{1} P^{1}) ‖ 8. *ἐπιμέλια* P^{6} ‖ 9. *μάλιστ'*, sed *στ'* in ras. P^{6}, *μάλιστα* P^{1}, *μαλιστά* P^{2} ‖ *ἐστιν* $P^{1.2.}$, *ἐστί* $P^{4.6.}$ ‖ 13. *ἡ*] *ἐν* P^{4} ‖ *συνέστηκε* $P^{4.6.}$ ‖ 16. *διήρθωται* P^{4} ‖ 17. *συνεργείαι* P^{4}, *συνεργεῖαι* P^{6} ‖ 19. *σύνεργα* Ald. ‖ *θῦλυ* P^{4} ‖ 20. *ἐστι* P^{1}, *ἐστί* $P^{4.6.}$ Ald., *ἐστὶ* P^{2} ‖ *κτίσης* P^{6} ‖ *λειτουργίαν* P^{4} ‖ 21. *τῆς φύσει* $P^{4.6.}$ ‖ *οὖσα τυγχάνει* om. $P^{4.6.}$ ‖ 22. *δυναμένοις* $P^{4.6.}$ ‖ 23. *παρα* P^{6} ‖ 25. *γε*] *καὶ* Ald., om. $P^{1.2.4.6.}$ et fort. Γ ‖ 26. *προσκονόμηται* (*προσ* in ras.) P^{4} ‖ 27. *γυναικὸς* Ald. ‖ 28. *τὸ* $P^{4.6.}$ ‖ *ταυτὰ* P^{1} Ald. ‖ *ἔχον* P^{4} ‖ 29. *ταυτὸ* Ald., *ταυτὸν* $P^{1.2.}$, *ταὐτὸν* $P^{4.6.}$ ‖ 30. *ἰσχυρώτερον* $P^{4.6.}$ Ald.

1344 a, 2. *ἀνδρείαν* P^{6} ‖ *πορίζη τὰ* (*acquirat ea quae*) Γ, *πορίζηται* $P^{1.2.}$ W^{b} Ald., *πορίζει τὰ* $P^{4.6.}$ ‖ *σώζηται* W^{b} Ald., *σώζει τὰ* $P^{4.6.}$ ‖ 4. *ἑδραῖον* P^{4} ‖ 6. *ἴδιον*] *κοινήν* $P^{1.2.}$ W^{b} Ald. ‖ 7. *κοινὰ* P^{6}, *ἴδιον* $P^{1.2.}$ W^{b} Ald. ‖ 8. *παιδεῦσαι ἐστι* P^{1}, *παιδεῦσαι ἐστί* $P^{2.4.6.}$ Ald. ‖ *καὶ* om. Γ ‖ 9. *οὕτω* P^{2} ‖ 10. *δὲ*] *δὲ ὃ* $P^{1.2.4.6.}$ ‖ *κοινός* P^{1} ‖ *πυθαγόροι* P^{4}, *πυθαγόριοι* P^{6} ‖ 11. *ἱκέτην* P^{6} ‖ *ἡγμένει* P^{4}, *ἡγμένοις* pr. P^{1} (crx. p^{1}) ‖ 12. *δεῖν* om. P^{4} ‖ *ξυνουσίαι* P^{2}, *ξυνιοῦσαι* $P^{4.6.}$ ‖ 13. *γιγνόμεναι* $P^{1.2.}$, *γυναῖκαι* P^{4}, *γυναῖκες* P^{6} ‖ *ὁμιλίαν* $P^{4.6.}$ ‖ *ὥστε*] *ὅτε* P^{6} ‖ *μὴ δ'* $P^{1.6.}$, *μηδ'* P^{2} Ald. ‖ 14. *ἁπάντων* $P^{4.6.}$ ‖ *ἀδυνατὴν* P^{6} ‖ *ὥστε*] *ὅ σω* corr. P^{6} (nam et inter *ὁ* et *σ* rasura extat et utraque littera in erasis scripta est) ‖ 17. *παρθενικὸν* P^{6} ‖ *διδάξη* corr. $P^{4.6.}$, *διδάσκη* pr. P^{4}, *διδάξει*

pr. P^{6}, *doceat* Γ ‖ 18. ἀνομιότητες P^{4}, ἀνομότητες P^{6} ‖ 21. διαφέρουσα P^{1} ‖ 22. ἀλλήλας P^{6} ‖ 23. μὲν om. P^{6} ‖ 24. τοῦτο] τοῦ P^{6} ‖ δὲ $P^{1.2.4.6.}$ Ald. ‖ 26. δὲ prius om. P^{4} ‖ 27. παιδίαι P^{4} ‖ ποίους τινας P^{6} ‖ 29. ὁμιλίαν $P^{4.6.}$ ‖ 30. μή τε P^{1}, μήτ' $P^{4.6.}$ ‖ τιμὴν P^{6} ‖ 33. ἐπὶ στρατιᾶν P^{1}, ἐπιστρατιᾶν P^{6} ‖ 34. ὀλίγον Γ P^{1} Ald. ‖ 36. μήτε P^{6} ‖ ἐργάζεται P^{4} ‖ ἔχην pr. P^{6}.

1344 b, 3. οἴοντε P^{1} ‖ 5. μὴ δὲ P^{1}, δὲ μηδὲ P^{4} ‖ ἢ om. Γ P^{4} ‖ 6. γίγνονται $P^{2.4.}$ ‖ 11. δὲ $P^{1.2.4.}$ Ald. ‖ δούλων om. Γ $P^{1.2.}$ Ald. ‖ 12. μήτε P^{1} Ald. ‖ 13. ἀδικοῦσι $P^{1.2.4.}$ Ald. ‖ 15. πᾶσι $P^{1.2.4.}$ Ald. ‖ 19. πόλεσι $P^{2.4.}$ Ald. ‖ 25. ἐστιν P^{1}, ἐστίν Ald. ‖ 26. των ὑπαρχόντων om. Γ P^{4} ‖ 27. διηρεῖσθαι P^{1} ‖ 28. τῶν κτημάτων] τούτων Γ P^{4} ‖ 30. ἅπασι $P^{1.2.4.}$ Ald. ‖ 33. σμικροτέραις P^{2} ‖ 34. ἐπιτάττειν] τετάχθαι $P^{1.2.}$ Ald.

1345 a, 1. ἑαυτοῦ $P^{1.2.}$ ‖ 2. τοῦ alterum om. Ald. (sed non om. P^{2}) 9. οἴοντε P^{1} ‖ 10. ἐπιμελῶν] ἐπιμέλεια (sic!) P^{1}, ἐπιμελείᾳ Ald. ‖ 17. φιλόσοφον $P^{1.2.}$ Ald. ‖ 27. ποῖα $P^{2.4.}$ et pr. P^{1} ‖ 28. utroque loco ποῖα P^{2} et pr. P^{1}, ποῖαι P^{4} ‖ ξηροῖς om. pr. P^{1} (suppl. mg.[1]) ‖ 29. utroque loco ποῖα $P^{2.4.}$ et pr. P^{1} ‖ 31. ὑγείαν $P^{1.2.}$ ‖ 33. κατάκορρος Ald. et pr. P^{1} (em. corr.[1]) ‖ 35. τὴν om. P^{1} Ald.

1345 b, 2. αὐτοῦ P^{2} Ald.

LIB. II.

1345 b, 7. τι] τινα Ald. ‖ δεῖ om. Γ $P^{1.2.4.}$ Ald. ‖ 8. περὶ om. P^{1} W^{b} Ald. ‖ οὓς πραγματεύκται P^{4}, οὓς (οὗ W^{b}) ἂν πραγματεύηται $P^{1.2.}$ W^{b} Ald. ‖ δεῖ ante μὴ add. t ‖ 9. φιλόπονον τὲ P^{1} ‖ 10. τῶν om. pr. P^{1} (suppl. corr.[1]) ‖ 12. τέτταρες P^{2} ‖ 15. ποικιλοτάτη P^{1} Ald. ‖ δὲ om. P^{2} ‖ 16. ποικιλοτάτη P^{1} Ald. ‖ 17. ἀναγκαῖον $P^{1.2.4.}$ ‖ ἐστιν P^{1}, ἐστὶ $P^{2.4.}$ 18. ἐστιν P^{1}, ἐστι $P^{2.4.}$ Ald. ‖ 20. μὲν om. Γ P^{4} L^{s} (add. t) ‖ τέσσαρα $P^{1.2.4.}$ ‖ 24. εἰσαγώγιμα καὶ ἐξαγώγιμα Ald. et pr. P^{1} (β et α superscr. corr.[1]) ‖ 28. σατραπικὴν ἐστι P^{1} ‖ 30. γενομένων P^{1} Ald., γιγνομένων P^{4} ‖ 32. δέ ἐστιν P^{1} Ald., δὲ ἐστὶν $P^{2.4.}$ ‖ 33. ἢ] δὲ ἡ P^{1}, δὲ Ald. ‖ 35. ἡ Γ P^{4} L^{s}, καὶ ἡ $P^{1.2.}$ Ald.

1346 a, 1. ἡ L^{s}, καὶ ἡ Γ $P^{1.2.4.}$ Ald. ‖ 2. βοσκημάτων] νομισμάτων Γ ‖ 4. χειρονάξιον P^{1}, χειρῶν ἄξιον P^{4} L^{s} ‖ 7. ἡ prius om. $P^{1.2.4.}$ Ald. ‖ καὶ δι' ἀγώνων $P^{1.2.4.}$ L^{s} Ald., om. Γ ‖ 9. δε ἐστιν P^{1} Ald. ‖ 13. ἐγ ματων P^{1}, ἐγκλημάτων $P^{2.4.}$ L^{s} Ald., om. Γ ‖ 14. πᾶσι P^{1} Ald. ‖ ἐπικοινωνεῖται Γ P^{4} L^{s} C^{o} et γρ. mg.[1] $P^{1.2.}$ ‖ 18. σατρα P^{1}, *satrapica* Γ ‖ 19. ἡ πόλις $P^{1.2.4.}$ Ald., om. Γ ‖ ἅπαντα ἃ] ἃ πάντα $P^{1.2.}$ Ald., ἅπαντα P^{4} ‖ 20. μέστα pr. P^{1} (em. corr.[1]) ‖ εἰ ante δυνατὴ add. $P^{1.2.}$ Ald. ‖ ἐστι P^{1} ‖ τούτοις χρηστέον] *sed hoc omittendum* Γ, om. P^{4} ‖ μετὰ — 24. βλάψει om. Γ ‖ 22. νῦν P^{4}, μὲν $P^{1.2.}$ Ald. ‖ 23. τῶν ante νῦν om. in lac. P^{1}, τῶν νῦν ἀναλουμένων om. P^{4} L^{s} ‖ 25. οὖν om. P^{1} ‖ τὰ post μέρη om. P^{2} ‖ 27. τι] τε P^{1} ‖ ὑπελαμβάνομεν $P^{1.2.}$ Ald. ‖ 29. ὑπολαμβανόμεν Ald., ὑπελαμβάνομεν $P^{1.2.}$ ‖ ἐστι P^{1} ‖ τούτων ἅ τις] ὅτε τούτων τις Γ, ὅτε τούτων $P^{1.2.4.}$ L^{s} Ald. ‖ πραγματεύη $P^{2.4.}$ L^{s} ‖ 32. κύψελλος Γ $P^{1.2.}$ Ald.

1346 b, 4. ἔτεσι κεῖνόν τε $P^{2.4.}$ Ald., ἔτεσι κεῖνον τὲ P^{1} ‖ τοῦτο om. Ald. ‖ 5. ἀνιέρωσεν P^{1} ‖ 8. βραχέως L^{s} et pr. P^{2} (em. corr.[2]) ‖ 14. δὲ $P^{1.2.}$ Ald. ‖ 18. χωρία om. Ald. ‖ 20. τις τί P^{1}, τις τὶ Ald. ‖ ἀλείαν $P^{1.2.}$ Ald. ‖ 22. φαρμακοπώλων $P^{1.2.4.}$ Ald. ‖ 25. οὔτ'] οὔτε $P^{1.2.}$ Ald. ‖ 26. εἰ δε P^{1} ‖ 27. ἀστῶν Γ, αὐτῶν $P^{1.2.4.}$ L^{s} Ald. ‖ 28. ἀστοῦ Γ ‖ 33. τί P^{1}, τὲ Ald.

1347 a, 4. ὁ om. $P^{2.4.}$ L^{s} ‖ 7. οὕτω P^{2} ‖ 9. αὑτὸν Γ, αὐτὸν $P^{2.4.}$ Ald., αὐτόν P^{1} ‖ 12. εἰ $P^{2.4.}$ L^{s} ‖ τινες P^{4} L^{s} ‖ εἰς om. P^{4} L^{s} ‖ τοιαύτην post λειτουργίαν $P^{1.2.}$ Ald. ‖ 15. τῆς ἐν ἀκροπόλει om. Γ, ἐν om. pr. P^{1} (suppl. corr.[1]) ‖ 20. αὐτοῦ P^{2} ‖ 25. δὲ om. Γ P^{4} L^{s} ‖ 26. αὐτῶν om. Ald. ‖ 28. ὑπεγγύου $P^{1.2.}$ Ald., ὑπὸ ἐγγύου P^{4}, ὑποεγγύου L^{s} ‖ 29. διονύσω.

sed ω in ras. P^{1} ‖ 34. *ἐξαδράχμου* Ald., *ἐξάδραγμον* Γ P$^{1.2.4.}$ ‖ 35. *χόαν* et *τριοβόλῳ* P$^{1.2.}$

1347 b, 3. *τετταράκοντα* P$^{2.4.}$ ‖ 6. *δὲ ἱσταμένου* t P^{1} Ald., *διισταμένου* Γ P$^{2.4.}$ ‖ 7. *τε*] *δὲ* Γ P$^{1.2.4.}$, om. t ‖ 9. *ἄλλων* P^{2} ‖ 10. *ἐν ὀλκάσιν* L^{s}, *ἐνολίσασιν* P$^{1.2.}$ Ald., *ἐν ὀλίσασιν* P^{4}, *considerantes* Γ ‖ *καὶ* om. Γ P$^{1.2.4.}$ L^{s} Ald. ‖ 13. *πρότερον* Γ Ald., *πότερον* P$^{1.2.4.}$ L^{s} ‖ *συ λλεγο* P^{2}, *συλλέγει* P^{4} L^{s} ‖ 14. *ταυτὸ* P^{1} Ald. et sic saepius ‖ 16. *σαμίων* Γ Ald., *τελμίων* P$^{1.2.4.}$ L^{s} ‖ *χρήματα* P^{1} Ald. ‖ 20. *καλχηδόνιοι* P^{4}, *καρχηδόνιοι* P^{2} Ald. et pr. P^{1} (em. corr.^{1}) ‖ 23. *σύλον* P^{1}, *σύλαν* Ald., *σὐλὸν* (ut videtur) et *σ* in ras. P^{2} ‖ 26. *ἔταξε* P$^{2.4.}$ L^{s} Ald. et pr. P^{1} (em. corr.^{1}) ‖ 28. *συλῶν* Ald. ‖ 29. *δίκαις* pr. P^{1} (em. corr.^{1}) ‖ 36. *μὲν* post 1348 a, 1. *ὀφείλοντας* P$^{1.2.}$ Ald.

1348 a, 3. *εὐπορήσωσι* P$^{2.4.}$ Ald. ‖ 6. *ὁ* post *ὅτι* add. P$^{1.2.4.}$ Ald. ‖ 10. *πλείω* t Ald., om. Γ P$^{1.2.4.}$ ‖ 17. *τὸν* bis scr. P^{1} ‖ 19. *πρόβατα* P^{2} ‖ *ἢ ὑν* Γ P$^{1.2.}$ L^{s} C^{c}, *ἢ υἱὸν* P^{4}, om. Ald. ‖ 20. *ἄγοντα* P^{4}, *ἀγαγόντα* Ald. ‖ 23. *τε*] *δὲ* t, om. Γ P$^{1.2.}$ ‖ 26. *τε* om. Ald. ‖ 29. *φορεῖν* P$^{1.2.4.}$ L^{s}, *φέρειν* Ald. ‖ *ἔφη* L^{s}, *ἔφησε* P$^{1.2.4.}$ Ald. ‖ 30. *κόμας ἀποστεῖλαι* om. pr. P^{1} (suppl. mg.^{1}) ‖ *εἰς προσκόμια* P^{2} Ald. et pr. P^{1}, *εἰς προκόσμια* P^{4}, om. Γ ‖ 31. *αὐτῷ* Γ Ald. ‖ 32. *αὐτῷ* Γ ‖ *μεταπέμψασθαι* P$^{1.2.4.}$ L^{s} Ald. ‖ 34. *συνελέχθη* P$^{1.2.4.}$ L^{s}, *συνελέγη* Ald. ‖ *ὄχλου* post *πολλοῦ* Ald. et pr. P^{1} (*β* et *α* superscr. corr.^{1}) ‖ 35. *φώκέας* P^{1} L^{s} Ald. ‖ 36. *φωκαίων* P$^{1.4.}$, *φωκέων* P^{2} L^{s} Ald.

1348 b, 1. *αὐτῷ* Γ Ald., *αὐτῷ* P$^{1.2.4.}$ ‖ 3. *βούλεσθαι* Γ P^{2}, *βουλεύεσθαι* P^{1}, *βουλεύεσθαι* P^{4} L^{s} Ald. ‖ 5. *πορίσαντες* P^{1}, om. Γ P^{4} Ald. ‖ 6. *πάλιν* Γ P$^{2.4.}$ L^{s} Ald., *πᾶσιν* P^{1} ‖ 8. *ἔφασαν*] *ἔδοσαν* Ald. ‖ *δώσειν* om. Ald. ‖ 12. *νόμον δ'*] *χρόνον* P^{1}, *χρόνον δὲ* P^{2}, *καὶ χρόνον* L^{s} C^{c}, *καὶ χρόνων* P^{4}, *eo tempore quo* Γ ‖ *εἶναι*] *ἔσεσθαι* P^{4} L^{s} et mg.^{1} P^{1} et *γρ.* mg.^{1} P^{2} ‖ 13. *δὲ* Γ P^{2} ‖ *παραβολὴ* L^{s} C^{c}, *παραβόλιον* P$^{1.2.}$, *παραβολὸν* P^{4}, *παραβόλου* Ald. ‖ 15. *ἑκάτερον* P^{1} ‖ *ἀργύριον* ante *δι' ἑτέρων* P$^{1.2.4.}$ L^{s}, om. Ald. ‖ 17. *τε*] *δὲ* P^{4}, om. Ald., del. corr. L^{s} ‖ 21. *ἐμπόρια* P$^{1.2.}$ Ald. ‖ 22. *στρατιῶται* P^{2} ‖ 25. *ἐδωπάνων* P^{2} ‖ 28. *ἀργύριον* om. Ald. ‖ 29. *δαπάνας* punctis notatum, per quae deinde linea ducta est post *χρείας* add. P^{1} ‖ 30. *δὲ* P^{1} Ald. ‖ 31. *ἀεὶ* P^{4} et corr. P^{1} (*ι* post *ά* eras.) ‖ *τε* om. P$^{1.2.4.}$ L^{s} Ald. ‖ 32. *διέδοσαν* P^{1} Ald. ‖ 33. *δὲ* om. Γ L^{s}.

1349 a, 2. *αὐτῆς* P^{1} ‖ 14. *συρακούσιος* Γ, *συρακουσίοις* P$^{1.2.4.}$ L^{s} Ald. ‖ 15. *δήμητρα* L^{s} Ald. ‖ 17. *αὐτῷ* Γ P$^{1.2.4.}$ Ald. ‖ 19. *ποιήσοντα* P^{2} ‖ 24. *τάγμα τι* Γ P$^{1.2.}$ L^{s} C^{c}, *τάγματι* P^{4}, *τάγματα* Ald. ‖ *ἐν τῷ ἱερῷ* P$^{1.2.}$ Ald. ‖ 25. *τε* Γ P$^{1.2.}$, *δὲ* Ald., om. P^{4} ‖ *ναυπηγήσειν* P^{1} Ald. ‖ 26. *αὐτῷ* Γ, *αὐτῷ* P$^{1.2.4.}$ Ald. ‖ 27. *αὐτῷ* Γ et, ut videtur, pr. P^{2}, *αὐτῷ* P$^{1.4.}$ Ald. et corr.^{1} P^{2} ‖ 28. *δύο ἢ* om. Γ ‖ 29. *ἢ* om. pr. P^{1} (suppl. corr.^{1}) ‖ *πράξεως*] *προέξεως* mg. P^{4} ‖ 35. *ὃ ἀνείλετο* L^{s}, *ὃ ἀνείλατο* P^{4}, *οὖν εἵλετο* P$^{1.2.}$ Ald.

1349 b, 1. *αὐτῷ* Γ P$^{1.2.4.}$ ‖ 3. *αὐτοῦ* Γ P$^{1.2.4.}$ Ald. ‖ *δὴ* om. Γ P^{1} Ald. ‖ *δι'* om. L^{s} ‖ 4. *τῶν* post *δὲ* add. Ald. ‖ 6. *ἠγόρασε* P$^{2.4.}$ Ald. ‖ *τε*] *δὲ* P$^{1.2.}$ Ald. ‖ *οὐ* in ras. P^{1} ‖ 8. *νῦν τι* om. Γ, *τι* om. Ald. ‖ 9. *ἐξόντων ἐπικαίρως τὸ εἶναι* P$^{1.2.}$ Ald., *ἐξὸν τῷ ἐπὶ καιρὸν* (*ἐπίκαιρον* L^{s}) *τὸ εἶναι* P^{4} L^{s} ‖ 14. *τὲ* P^{1}, om. Ald. ‖ 18. *καταλαβὼν* (*capiens*) Γ, *καταλιπὼν* P$^{1.2.4.}$ L^{s} Ald. ‖ 22. *ῥηγηνοὶ* P^{2} ‖ 27. *ἔλαβε* P$^{1.2.4.}$ Ald. ‖ 28. *ἀποδώσει* P^{1} Ald. ‖ 33. *τυρηνίαν* P$^{1.2.}$ ‖ 35. *καὶ οἱ* in ras. P^{1}.

1350 a, 1. *αὐτόν* t, *αὐτόν* Γ P^{1} Ald., *αὐτὸν* P$^{2.4.}$ ‖ 3. *ἀνενεγκόντες* P$^{1.2.4.}$ Ald. ‖ 4. *ἔχειν* P$^{1.2.}$ Ald. ‖ 6. *Μνεδαῖοι* t Ald. ‖ 7. *προσπορίζόμενα* Ald. ‖ 9. *ὁπόταν* P$^{1.2.}$ Ald. ‖ *δε* P^{1}, om. P^{4} ‖ 11. *κεχρημένοι* P^{2} ‖ *δὲ* post *πολεμοῦντες* add. Γ ‖ 13. *καταλειπομένας* P^{2}, *καταλοιπομένου* P^{4} ‖ 14. *τὰ ἄλλα* P$^{1.2.4.}$ Ald. ‖ 18. *ἀεὶ* P$^{2.4.}$ ‖ 19. *καθεστάναι* P^{2} ‖ 21. *καθεστάναι* P$^{1.2.}$ Ald. ‖ *καὶ* om. P^{2} ‖ 23. *πολεμῶν* P^{1} ‖ 32. *ἐναντίους* P^{1} Ald. ‖ 34. *αὐτῷ* Γ P^{1} Ald., *αὐτῷ* P$^{2.4.}$ ‖ 35. *αὐτὸν* Γ P$^{1.2.4.}$ ‖ 36. *τρίμη-*

νον P^{1} Ald. et, ut videtur, pr. P^{2}, nam in hoc codice τριμήνους (ου supra) legitur, sed ους in ras. scriptum et oblitteratum est.

1350 b, 1. αὐτὸν post προέσθαι add. P^{1} ‖ 3. τῶν] τε P^{2} Ald., τε τῶν P^{1} L^{s} ‖ 5. καὶ post τὰ om. $P^{1.2.4.}$ Ald. ‖ 6. εὐπόρισε Ald. et corr. P^{1} ‖ 7. τε $P^{1.2.}$ Ald. ‖ 8. ἀφικομένους Ald., εἰσαφικνουμένους P^{4} ‖ 9. μὴ δὲ Ald. ‖ 10. μηθὲν P^{2} ‖ μετρητὸν Ald. ‖ 12. αὐτοῖς P^{1} ‖ 13. δὲ om. P^{4} Ald. ‖ 16. Διδάλης] dandalus Γ (Didalus t) ‖ 17. τῆς] τοῖς P^{1} ‖ 19. συνάγων Ald. ‖ εὐπορεῖσθαι P^{1} Ald. ‖ 20. αὐτῷ $P^{2.4.}$ et fort. P^{1} ‖ 22. τῆς χώρας P^{1} Ald. ‖ 27. δὲ $P^{1.2.4.}$ Ald. ‖ ἄμισον h. l. et v. 28. Ald., ἀμίδιον Γ (Amisum t) ‖ 28. ἀμίδιον Γ P^{4}, ἄμιλον L^{s} ‖ 30. δὲ om. $P^{1.2.4.}$ L^{s} Ald. ‖ 31. αὐτοὺς $P^{1.2.4.}$ L^{s} Ald. ‖ μεταλαμβαλλομένους, sed λαμ oblitt. P^{1} ‖ 32. ἄλλα P^{2} ‖ οὐδὲν P^{2} ‖ 33. τῶν $P^{1.2.4.}$ L^{s} Ald.

1351 a, 1. αὐτοῖς Γ $P^{1.2.}$ Ald., αὐταῖς P^{4} ‖ 4. αὐτὸν $P^{1.2.4.}$ ‖ 5. αὐτῷ $P^{1.2.4.}$ L^{s} ‖ 6. ὁ prius om. $P^{1.2.4.}$ L^{s} ‖ ἀποικίας P^{1} Ald. ‖ 12. κελεῦσαι] τέλος Ald. ‖ 13. ἔχει $P^{1.2.4.}$ L^{s} Ald. ‖ 14. ἐκέλευσε corr. P^{4} ἐνέγκαι — 15. ἐκέλευσε om. P^{4} ‖ αὐτὸν $P^{1.2.}$ Ald. ‖ 15. χρᾶσθαι $P^{1.2.4.}$ L^{s} ‖ 16. ναυάρχαις $P^{1.4.}$ et corr.[1] P^{2}, δάρχοις L^{s}, officiales Γ ‖ 19. ἐκέλευσεν P^{1} ‖ 20. ἦχε P^{2} ‖ 22. ἐπὶ ante τὰ add. $P^{1.2.4.}$ L^{s} Ald. ‖ ηὐπόρησε $P^{1.2.}$ Ald. ‖ 24. περινθίων P^{4}, πειρινθόων Ald. ‖ 25. τὸ om. $P^{2.4.}$ L^{s} 26. ἠξίωσε γοῦν $P^{1.2.4.}$ L^{s} Ald., rogavit Γ ‖ 27. χώραν P^{2} ‖ 34. εἴασεν P^{1}, om. P^{4} L^{s} ‖ 36. εἴ τι P^{1}, ἔτι Ald. ‖ ὁ ante μεθ' add. Ald. ‖ 37. ἑαυτῶν L^{s} Ald., αὐτῶν $P^{1.2.4.}$

1351 b, 2. πλῆθος τὶ P^{1} ‖ 3. αὐτῶν post κομιδὴν add., sed postea oblitt. P^{1} ‖ 5. αὐτῷ P^{1}, αὐτῷ $P^{2.4.}$ Ald. ‖ 7. δὲ P^{1} Ald. ‖ 8. οἳ P^{1} ‖ 11. σὺν] ἐν P^{1} Ald. ‖ παρ' αὐτῷ om. P^{1} Ald. ‖ 12. παρῃτεῖτο $P^{1.2.}$ Ald. 14. αὐτοῖς Γ $P^{1.2.4.}$ Ald. ‖ 16. τὰς σιταρχίας P^{1} Ald. ‖ 18. ἦλθε $P^{2.4.}$ Ald. ‖ 23. ἤ τί P^{1} ‖ 24. παρακοπὴν pr. P^{1}, παραποκοπὴν Ald. et corr.[1] P^{1} ‖ 28. ἀπῆγε $P^{1.2.4.}$ Ald. ‖ 32. πεποιεῖσθαι P^{4} Ald. ‖ 35. ἔπραττε $P^{2.4.}$ 37. χωραγοὺς $P^{1.2.}$

1352 a, 1. καιρῶν L^{s}, καρπῶν Ald. ‖ 4. λειτουργείας Ald. ‖ 5. ἀναλώσειν] χώσειν pr. P^{1} (em. corr.[1]) ‖ 11. ἐκρέμασεν P^{4} L^{s}, ἐκρέμα $P^{1.2.}$ Ald. ‖ 12. εἰσὶν $P^{1.2.}$ Ald. ‖ 13. ἐξενοῦντο pr. P^{1} (em. corr.[1]) ‖ 17. τόποις, sed ό in ras. P^{1} ‖ 22. νομάρχους $P^{1.2.}$, μονάρχους L^{s}, μονάρχας P^{4} 24. ἐστι $P^{1.4.}$ Ald. ‖ 25. πρότερον P^{4} Ald. ‖ 26. κροκοδύλους P^{1} ‖ 28. ἔδωκαν Ald. ‖ 29. αὐτῷ Γ, αὐτοῦ $P^{2.4.}$ L^{s} ‖ 30. τὸ prius om. Ald. ‖ 33. δὲ Γ, om. $P^{1.2.4.}$ L^{s} Ald. ‖ 36. εὐπρεπῆ $P^{1.2.4.}$ L^{s} Ald., sibi parata Γ.

1352 b, 4. τινας Γ P^{4} L^{s} ‖ ἀγοράσματι Γ $P^{1.2.4.}$ Ald. ‖ καὶ ante αἰσθόμενος add. Γ $P^{1.2.4.}$ L^{s} Ald. ‖ 5. ἐπιτέτυχεν P^{4} L^{s}, ἐπιτετύχημεν Ald. ‖ μέλλειν Ald. ‖ 9. ἀκούσαντες P^{1} Ald. ‖ 12. ἀπήγγειλαν Γ P^{1} Ald., ἀπήγγειλεν $P^{2.4.}$ L^{s} ‖ ὁ P^{1} ‖ 15. δεκάδραχμον P^{1}, δέκα δραχμῶν Ald. 17. ὅσον $P^{1.2.4.}$ ‖ ἐκεῖνον $P^{1.2.}$ Ald. ‖ 18. αὐτῷ $P^{1.2.4.}$ Ald. ‖ 19. τὴν om. $P^{1.4.}$ L^{s} Ald. ‖ 20. τὸ ἀνώμαλον ἀνάλωμα P^{2} ‖ 25. αὐτοῦ P^{1}, αὐτοῦ $P^{2.4.}$ Ald. ‖ καὶ αὐτὸς P^{1} Ald. ‖ 26. ἡμιόδιος] γνώριμος mg. P^{1} (manu admodum festinante scriptum est, ut cognosci nequeat, utrum e primo sit an tertio correctionum genere: certe o secundo, quod p^{1} nota significamus, non est) ‖ 31. τοὺς post ἄλλους $P^{1.2.4.}$ L^{s}, om. Ald. ‖ 33. τῷ post ἐπὶ add. Ald. et pr. P^{1} (postea linea est subscripta) ‖ 34. ἐκέλευε P^{1} ‖ 35. θέλει $P^{1.2.4.}$ ‖ ἀποτίσαι $P^{1.2.4.}$ Ald. ‖ 36. ἀποδρῶ Ald.

1353 a, 2. συντελεῖν Ald., συνελέγη mg. P^{1} ‖ 2. ἡ ἐσίη $P^{1.2.}$ Ald. (ε in P^{2} ex alia littera et κ quidem, ut videtur, correctum est in ipso codice scribendo), ἡεσίη P^{4}, ἡεστίους L^{s} ‖ 4. ἡ om. $P^{1.2.4.}$ L^{s} Ald. 6. νομάρχοι P^{1} Ald., νομάρχαι Γ $P^{2.4.}$ ‖ 11. χώρας P^{2} ‖ 13. ἐκεῖνος $P^{1.2.}$ Ald., ἐκείνους Γ P^{1} L^{s} ‖ 14. ἐλάμβανε $P^{2.4.}$ Ald. ‖ 15. συνεβούλευσεν P^{1} ‖ μόλιβδον $P^{1.2.}$ Ald. ‖ 16. Τυρίων] τριήρων mg. P^{1} (eadem ratione qua supra 1352 b, 26. γνώριμος scriptum est) ‖ 17. τάξαντος $P^{1.2.4.}$ L^{s}, τάξαντα Ald. ‖ 18. αὐτοῖς $P^{1.2.}$ Ald., om. L^{s} ‖ 19. χαβρία $P^{1.2.4.}$ ‖ 20. τῷ $P^{1.2.4.}$ Co Ald., τῶν L^{s} ‖ ταῷ $P^{1.2.4.}$ Co, νεῶν L^{s} Ald. ‖ μόνων $P^{1.2.}$ ‖ οὐ-

σῶν $P^{1.2.4.}$ L^{s} Ald. ‖ 21. *προστάξαι* $P^{1.2.4.}$ Ald. ‖ *αὐτοῖς* $P^{1.2.}$, *αὐταῖς* L^{s}, *αὐταὶς* P^{4} ‖ 22. *πλέονας* P^{1} ‖ 26. *δὲ* sequente spatio P^{2} ‖ *διαποροῦν* et 27. *αὐτοῦ* $P^{1.2.4.}$ L^{s}.

1353 b, 1. *κλεομένους* $P^{1.2.4.}$, *κλεομένα* L^{s} ‖ 9. *αὐτῶ Γ*, *αὐτῶ* P^{1} Ald., *αὐτοῦ* P^{4} L^{s}, *αὐτοῖς* P^{2} ‖ 11. *ἐπιξενολογίαν* P^{1}, *ἐπὶ κεινολογίαν* $P^{4.6.}$, *ἐπὶ κοινολογίαν* L^{s} ‖ *κείνοις* $P^{1.2.4.}$ Ald. ‖ 12. *ἴδιον* P^{4} L^{s} et pr. P^{2} (em. corr.[2]) ‖ 13. *τοὺς* om. P^{6} L^{s} ‖ *αὐτῶν* $P^{1.2.}$ Ald., *αὐτοὺς* P^{4} L^{s} ‖ *κατὰ λόγους* P^{4} L^{s} ‖ 14. *αὐτοῖς* $P^{1.2.4.}$ Ald. ‖ 15. *προσέταξε* $P^{1.2.4.}$ Ald. ‖ 22. *ἐκέλευσεν* P^{2}, *ἐκέλευσαν* P^{4}, *ἐκόλευσαν* L^{s} ‖ 23. *προτεταχότα* $P^{1.2.4.}$ L^{s} Ald. ‖ *ἂν* om. $P^{1.2.}$ Ald. ‖ 25. *καὶ κουφότερα* bis scr. pr. P^{2} (em. corr.[1]) ‖ 26. *ἱμάτιον* et *λευκόν* P^{1} Ald.

LIB. III. (Rose Aristot. pseudepigr. p. 647 sqq.)

1. *autem* post *Bonam* add. n ‖ eorum — 2. habentem] *hiis quae intus sunt decet dominari omnibus curantem* ‖ 2. omnium] *singulorum* ait, *de singulis* n ‖ *ingredi ullum* n, *intus neminem* ait ‖ 3. si non] *nisi* ‖ vir] *ů* i ‖ *praeceperit* t, *praecepit* an, *praeceperit vir* i ‖ *verba — mulierum* post 4. *animae* ait ‖ 4. *correctionem* an ‖ et — contingunt] *et ea quae contingunt intus* ‖ ut] *nisi* t ‖ *sola* post 5. *sciat* ‖ 5. *ab ingredientibus* post *fiat* ‖ causam] *cam* aut *eam* i ‖ 6. *sumptuum et expensarum* ‖ *quidem* om. ‖ 7. *permisit* t ‖ expensis — apparatu] *sumptibus et veste et* (*et* om. t) *ornatu minori* (*minore* i) post *utentem* ‖ *utente* i ‖ 8. *etiam* om. ait ‖ considerantem] *scientem* at, *scientes* i ‖ quoniam] *quod* ‖ quaestus vestimentorum] *vestium quaestus* ain, *vestium ornatus* t ‖ 9. differens forma] *differt pulchritudine* ain, *affert pulchritudinem* t ‖ *tanti* ‖ 10. *mulieris* post *virtutem* ait ‖ *quanti moderantia* ‖ quolibet] *omni* ‖ *tempore* n ‖ 11. atque compositae] *et bene ordinatae* ‖ quilibet — animae] *invidiosus omni animae huiusmodi* (*huius mundi* t) *ornatus* ‖ 12. certior] *firmior* ‖ iustas — tribuendo] *retribuens* (*tribuens* t) *laudes iustas sibi et filiis* ait ‖ 13. talium] *huiusmodi* ait, *huismodi* n ‖ *igitur* om. ait ‖ *morigeram* post *se* add. t ‖ *inaniet* a ‖ mulier — dominari] *ornate* (*ordinate* i) *dominari mulier* ait, *ornare viriliter dominari* n ‖ indecens] *difficile* ant, *difficile est* i ‖ 14. *videtur* om. ‖ in ceteris] *alia* ai, *in aliis* t ‖ autem] *vero* ait ‖ *omnia* ai ‖ 15. viro — intendat] *oboediat viro* ait ‖ quicquam — audiens] *civilium audiens nihil* ‖ aliquid] *etiam* ait, *aliquid etiam* n ‖ 16. de — velit] *de nuptiis suorum volens* ‖ peragere] *agere quicquam* ait ‖ tempus exigit] *affuerit tempus* at, *fuerit tempus* i, *tempus affuerit* n ‖ 17. *proprios* om. ‖ *filias ne* t ‖ tradere] *dare* ait ‖ *autem* om. t ‖ 18. pareat — viro] *audiat quod virum* a, *virum quidem audiat quidem* i, *quidem pareat viro* t ‖ simul] *secum* ‖ si — 19. praeceperit] *etiam* (om. t) *in eo quod ipse* (*ille* t) *praecepit* ‖ 19. non] *uc* i, om. n ‖ ita] *sic* ‖ *viro* (*viros* n) *turpe esse* ant, *turpe esse viro* i ‖ domi] *intus* ‖ 20. quicquam] *aliquid* ant, *ad'* (i. e., ut videtur, *aliud*) i ‖ *agere* ‖ *mulieri inquirere ea quae sunt foris* ait ‖ *ea* ante *quae* add. n ‖ arbitrari] *putare* ait ‖ 21. vere — mulierem] *mulierem quae quasi* (*quasi* om. t) *bene ornata est* ait ‖ *viri* post *mores* ‖ *moris* pr. i ‖ *vice* pr. i ‖ *leges* ‖ *poni* i, *ponere* a ‖ 22. a deo sibi] *sibi a daemone* ait, *sibi a deo* n ‖ *convictos* t ‖ 23. *quidem si patienter ferat et mansuete* (*et mansuete* om. n) ‖ *facile — domum* om. n ‖ *reget* post *domum* ait ‖ vero] *autem* ‖ 24. *difficile* n ‖ quae] *quod* ait ‖ *convenit non decet* i ‖ contingit] *conveit* i ‖ ad — 26. velle] *opulentum esse rebus et alia gloria et prudentia simul intelligere et* (*ac* n, om. pr. i, *et* suppl. mg. rc. i) *secundum voluntatem* (*voluptatem* it) ‖ 26. *et* post *etiam* add. t ‖ si — 27. vel] *et si defectum* (*defectus* i) *patietur rerum* (*rei* t) *aut* ‖ 27. *ad* om. t ‖ *corporis* post *aegritudinem* ain, om. t ‖ *ad* om. ‖ *esse* post *manifestam* ait, *esse manifestam* om. n ‖ 28. quoque] *quidem* ain, om. t ‖ et — obsequatur] *obsequatur autem decentia* ‖ 29. quam] *quod* n ‖ turpe — esse]

agat aliquid turpe aut indignum (*indigna* t) *sibi* (*autem* add. n) *ipsi aut* (*nec* t, om. n) *recordetur* ‖ 30. *et* post *vir* add. a ‖ animae passione] *propter passionem animae* ait ‖ ad — peccaverit] *delinquat ad eam* ait, *ad ipsam delinquat* n ‖ de nihilo] *nec nihil* ait, *nec de aliquo* n ‖ 31. *ille* ‖ *hec* a ‖ *peregerit* ‖ haec — ponere] *ponere — huiusmodi* ai, *ponere — haec* t ‖ ac] *et* ‖ 32. peccatorum] *delictorum* ‖ *quanto* ‖ *in hiis* post *quis* ‖ *obsequetur diligentius* (*diligentiis* a) ait ‖ 33. *obseqtur* n ‖ *extitit* n, *fuerit* ait ‖ 34. fuerit liberatus] *liberetur* ai, *liberabitur* t ‖ ei — 35. paruerit] *ei non oboedierit* (*paruerit* n) *praecipienti* (*iubenti* n) *eorum quae non bene* (*dum* i) *habent* (*ht* = *habent* aut *habet* ai) ‖ 35. *ille* ante *sentiet* add. ait, post *sentiet* add. n ‖ a — curatus] *sanatus* ‖ 36. quae] *quod* ‖ decet — huiusmodi] *oportet huiusmodi* (*modi* om. t) *timere* ‖ in — 37. obsequi] *alia vero servire multo diligentius* ait ‖ 37. *si* om. ai ‖ *veniret* t, *veiet* a, *nemi* i ‖ magno — pretio] *nam maximi pretii* ‖ 38. fuit] *est* ‖ *societatis* n, *communicationis* ai, *communicatio* t ‖ namque] *enim* ait ‖ protectione liberorum] *prolis generationis* ‖ *nihil* ‖ *fit* ante *maius* add. ait ‖ 39. *neque* t ‖ sanctius] *divinius* ait ‖ fieret] *fit* n, om. ait ‖ cum — vixisset] *simul vixerit diviti viro* ait ‖ 40. quoque — divulgata] *fieret similiter manifesta* ait, *quoque similiter fuisset manifesta* n ‖ non] *nec* ai, *neque* t ‖ uti — 41. prosperitate] *in prosperitate uti bene* ‖ *non* om. i ‖ 41. etiam] *tamen* ‖ *bene* post *sufferre* an ‖ 42. *merito* om. i ‖ *honorata est* ait ‖ *multis* — *et* om. ‖ 43. esse et] *existente* (*existere* t) *et tribulationibus et iniuriis* ait, *et iniuriis et tribulationibus existentem* n ‖ *nichil* i ‖ peragere] *committere* ‖ fortis animi] *magni animi* an, *mag² ai*, i. e. aut *magni animi* aut *magis animi* i, *magnanimi* t *est* om. ai ‖ *quid* t ‖ *ergo* ai ‖ 44. *adversitatem* t ‖ vero — 45. contingat] *autem quid sinistri contigerit* (*contingerit* i) ‖ 45. huic] *hic* at, *hoc* i, *sibi hoc* n ‖ optimam] *maximam* ‖ *esse* om. t ‖ sobriae] *honestae* ‖ existimantem] *cogitantem* ant, *cogitationem* i ‖ 46. quoniam] *quod* ‖ *alcistes* a, *alcestes* i, *alcestē* n, *Alceste* t ‖ acquireret — gloriam] *gloriam quaesivisset* ait, *sibi gloriam quaesivisset* n ‖ *pendelope* a, *penolope* in ‖ 47. *et tantas* om. ait ‖ cum — vixissent] *vixissent cum felicibus viris* n, *vixissent* (*vixisset* i) *in prosperitate existentibus viris* ait ‖ 48. nunc] *nec* n ‖ autem] *vero* ‖ *attiniti* ai, *amitti* n, *Admeti* t ‖ *adversantes* a, *adversitas* n ‖ *praeparaverunt* ‖ 49. factae] *ratione* t ‖ nec — 50. honoratae] *honoratae sunt a diis merito* ait, *honoratae nec immerito sunt a diis* n ‖ 50. *prospitatis* i ‖ *quid* i ‖ *invenire* post *participantes* ‖ 51. *adversitatis* ‖ vero] *autem* int, *enim* a ‖ *uolunt* a ‖ *communicatione* i ‖ 52. quae] *haec* ait ‖ *virum* om. ait ‖ in — 53. habere] *non verecundari* (*verecundare* i) *virum* (*suum* add. t) ait ‖ 53. si — 54. sequantur] *etiamsi* (*etsi* n) *non consequatur secundum Orpheum mentis sanitas sacra* (*mentis — sacra* om. t) *et divitiae animositatis filius* (*filium* t) ‖ 54. igitur] *ergo* ait ‖ *quodam* post *tali* it ‖ 56. vir] *virum* at, *utrum* i ‖ leges — usu] *uti oportet* (*uti* post *oportet* t) *uxore cogitantem leges a similibus* ait ‖ *uxori* n ‖ 57. tamquam] *promissa* ait ‖ *vitae et filiorum* (*filicerum* a) ‖ *ab extraneitate deprecator* (*deprecatrix ens* t) ante *ad* add. ‖ *devenit* om. ait *relinquentis* a, *derelinquens* t ‖ 58. *et* om. t ‖ quid] *quidem* t ‖ sanctius] *divinius* ait ‖ fieret] *quid faceret* t ‖ 59. quae] *quid* n, *quae decet* t ‖ *virum* ait ‖ *studere* ait ‖ *ut* post *quam* add. ait ‖ *ex* post *et* add. t ‖ 60. *et* ante *muliere* add. a ‖ liberos] *filios* ‖ procreare] *generet* at, *generaret* i ‖ *quasi* om. ait ‖ 61. pudicos — ac] *prudentissimos custodes* (*custodes* om. n) *patris et* (*patris et* om. i) *matris* (*ipsius* add. i, *custodes* add. n) *et* ‖ conservatores] *salvatores* ait ‖ 62. educati] *nutriti* it, *nutriri* a ‖ quippe] *quidem* ‖ atque] *et* ‖ ipsis] *eis* ‖ 63. *utentibus* ‖ hoc — 64. defectum] *non merentes autem* (*aut* i) *hoc periclitabunt* (*periclitabuntur* t) ait ‖ 64. *vitae enim exempla* ‖ parentes dederint] *praeparaverint genitores* ‖ *puram et* om. ‖ 65. *excubilem* pr. i (crx. rc.) ‖ *et puram* post *excusabilem* add. n ‖ causam — poterant] *ad invicem et puram excusationem habebunt* ait ‖ *poterunt* n ‖ *enim* post *timor* add. t ‖ 66. cum] *eo quod* ait ‖ *vivunt* ait ‖ interitum]

mortem **ait** || *eis* || *erunt* || propter quae] *quapropter* **t** || 67. *enim* om. **ait** || nihil decet] *oportet nihil* **ait**, *nihil oportet* **n** || *omittere* **ant** || *curantem* ante *ad* add. || *doctrinam uxoris* **n**, *virtutem uxoris* **ait** || *se ipsum* ante *ut* add. || *quasi* om. **ait** || 68. *liberos valeat* **n**, *prolem possit* **it**, *possit prolem* **a** || *agricultor* **ait** || *obmittit* **i** || 69. ut] *aut* **a** || *bene* om. **i** || dispenset] *consumere* || 70. ita] *sic* || *sibi fructum optimum* **an**, *fructum optimum sibi* **i**, *fructum optimum* **t** || vult] *eligit* **ain**, *elegit* **t** || devastari non possit] *non secetur* (*sectetur* **i**) *pugnando cum hostibus* || 71. si] *et* **n** || *contingerit* **i** || *cum — pugnando* om. || huiusmodi] *talis* **ait** || 72. *tanta* || studium] *cura* **ait** et post *fit* **n** || 73. esca] *nutrimento* || ad — 74. faciendum] *multo* (*et multo* **n**) *magis pro filiis et* (*et* om. **a**) *matre et nutrice, ad quam animae semen consumitur, omne studium est faciendum* || 75. *omne* (*esse* **a**) post *mortale* || *immortalitas* **i**, *immortalis* **t**, *immortalitate* **n** || *manent* post *et* add. **ait** || 76. *orationes et petitiones* **n** || *deum* **a**, *deum* **i**. *divine* **n**, *dominii* **t** || *permanent* om. **ait** || unde] *propter quod* **an** et rc. **i**, *propter quod et* pr. **i**, *propter quod quidem* **t** || *contempnit* (*contemnunt* **t**) post 77. *hoc* || 77. *et* om. **n** || videtur neglegere] *spreverit* **ai**, *spernunt* **t** || itaque] *ergo* **a**, *igitur* **it** || 78. *mactans* **ait** || *et* ante *uxorem* om. **n** || multo] *saepius* **ait** || *maxime* **ai**, *maximum* **t** || se — 79. ad] *ipsum dare uxori post* (*praeter* **t**) *parentes* **ait** || 79. *uxorem* ante *honorem* add. pr. **i** (del. ead. m.) || *est* post *autem* add. || sobriae] *honestae* || 80. videt] *respicit* || observantem — castitatem] *castum esse in eam* || *mulierum* **a** || 81. curam — habentem] *curare* **ait**, *curantem* **n** || prae — omnibus] *prae ceteris aliis* **n**, *praeter omnes alias* **at**, *praeter omnes alias et* **i** || 82. sibi existimantem] *putet eam* **ait**, *putet esse* **n** | etiam] *vero* || se — 83. esse] *esse talis* **ait** || 83. mulier] *circa eum uxor* || atque] *et* || ad — 84. esse] *virum erga se fore* **ait**, *amabilem virum erga se esse* **n** || 84. et ipsa] *ut ipsa est* **n** || circa — fidelis] *iuste* (*iusta* **t**) *fidelis erga virum suum* **ait** || *circa* — 85. *decet* om. **n** || ergo — 85. decet] *igitur non decet ignorare eum qui sanae mentis* **ait** || 85. nec] *est nec* || *parentibus* **ait** || qui — sunt] *quales sunt honores sui* **ait** || qui] *quales* **ait** || *uxoris* **n** || *filiorum* **n** || 86. *proprii* — *unicuique* om. **a** || *et* om. **it** || decentes] *expectantes* **i** || ut] *et* **n** || *retribuens* **it** || unicuique] *singulis* **int** || 87. *etenim* **ant** et corr.[1] **i**, *igitur etenim* pr. **i** || *magis* || *gravius* **a** || quisque — suo] *fert unusquisque suo honore* || 88. nec etiam] *et nec* || quis — dederit] *valde multa det quis* **ait**, *valde multa quis dederit* **n** || libenter acceperit] *suscipiet libenter* **ait**, *libenter suscipiet* **n** || 89. quoque — est] *ergo est proprius nec* (*et* **i**) *maius* || ad — 90. fidelis] *pretiosa communicatione et fideli ad virum* **ait** || 90. hominem — 91. contingit] *recte sapientem nec ubique* **ait** || 91. *contigerit* **n** || semen] *corpus* **ait** || *nec* om. **n** || ad — 92. semen] *immittere ad quamcunque contigerit* (*contingerit* **i**) *proprium semen* **ait** || 92. degeneribus — 93. liberis] *de illegitimis et vilibus generibus* **ait**, *de illegitimis vilibus et iniquis generibus* **n** || 93. similia liberis] *similes hiis* **a**, *similes illis* **i**, *similes fiant iis* **t** || legitimis fiant] *qui legitime* (*legitime* om. **i**) *procreati sunt* **ait** || et — privetur] *nam privat uxorem quidem decenti honore* **ait** || 94. vero] *autem* || *adiugatur* **n**, *adiungit* **ait** || *quidem* ante *ergo* add. || reverentia — 95. debetur] *attendendum est* (*est* om. **t**) *viro* || 95. *appropinquandum* **a**, *apropinquandum* **i**, *ad propinquandum* **t** || vero — uxori] *autem uxori suae* **ait**, *autem decet uxori* **n** || cum — 96. timore] *ordinate et cum* (*cum* om. **n**) *multo moderamine* (*multa modestia* **n**) *et pudore* || 96. dando — coniunctionis] *verba etiam et communicationem tribuentem* || *ei* **n** || 97. ac — honesti] *et operis honesti* **a**, *ac operis honesti* **i**, *et honesti operis* **t** || modestia — 98. peccata] *mansuetudine et fidelitate utentem, eorum autem quae non sponte et parvorum peccatorum indulgentiam tribuentem* || 98. et — autem] *si vero quid* **ait**, *si autem quid* **n** || 99. deliquerit] *delicti fecerit* **ait** || moneat — incutiat] *monentem nec timorem incutientem* || 100. etiam — severus] *solutam saevitiem* (*saevitiam* **n**) *nec* (*neque* **n**) *voluptatem* (*voluntatem* **n**) || talis] *huiusmodi* **an**, *huiusmodi* aut *huius* **i**, *huius* **t** || *quidem* om. **i** || 101. adulterium est] *est ad amasium* || cum — pudore] *cum pudore autem et*

verecundia **n**, *quod* (*qui* i) *autem cum pudore et verecundia* **ait** ‖ aequaliter diligere] *amare* **ait** ‖ 102. et] *et similiter* **ant**, *similiter et* **i** ‖ *est* ante *ad* **t**, om. **ai** ‖ *est enim species timoris* **at**, *enim est species timoris* **i**, *enim timoris est species* **n** ‖ 103. *fit* om. ‖ *pudore et verecundia* **n** ‖ *facta* post *pudore* add. **ait**, post *verecundia* add. **n** ‖ *quo* **at** ‖ 104. ad — sobrii] *ad parentes filii sobrii* **n**, *pudici filii ad patres* **ait** ‖ benignos rectores] *praesides bonos* **ait** ‖ 105. *species* post *vero* add. ‖ 106. *civis* **a** ‖ quoque] *ergo* **ait**, *igitur* **n** ‖ *eligat* **ait** ‖ 107. *et* post *meliora* add. ‖ *decet* om. **ai** ‖ 108. *semper* om. **ain** ‖ non] *nihilo* ‖ praesens adesset] *quando parentes sibi assint* **ait** ‖ 109. ut — curatores] *ut* (*de* add. **n**) *communibus curet rebus* ‖ *et* om. **a** ‖ *quando* — 110. *uxor* om. ‖ 110. quod] *ut* **ain** ‖ sibi] *videatur ei nec* **ait**, *videatur nec sibi* **n** ‖ *esse* post *melior* add. **ai** ‖ modestior] *pudicitior* **ait**, *pudicitior esse* **n** ‖ 111. *viro* post *suo* **ait** ‖ et — hoc] *ostendet quidem vir hoc* **ai**, *ostendet quidem hoc vir* **t**, *et ostendet vir hec quidem* **n** ‖ *commune* post *bonum* **ai** ‖ *semper* post *respiciens* add. ‖ 112. quamvis — talibus] *et si incipiat* (*inscipiac* i, *incipiet* t) *talia* **ait**, *quamvis novitia sit in talibus et si incipiat talia* **n** ‖ *et si* om. ‖ *dominans* **ait** ‖ 113. totius — docebit] *ei* (*enim* **an**, *eius* t) *praeses erit* (*erit* ante *praeses* **a**) *totius vitae et docebit uxorem ut optime utatur* **ait** ‖ nam] *sicut et Homerus ait decet habere* (*hanc* i) *virum. non* (*ut* i) *enim* (*ei* i) ‖ 114. timorem] *pudorem ac timorem* **n** ‖ absque —. honoravit] *minime* (*un me*, i. e., ut videtur, *unde me* **i**, om. **t**) *honoravit sine pudore* **ait**, *nequaquam sine pudore honoravit* **n** ‖ 115. amare — pudore] *diligere cum pudore suavi* **ai**, *diligere cum pudore Homerus praecepit* **t** ‖ 116. ait] *inquit* **ait** ‖ *sic* om. **ai** ‖ *sic dicens* post *priamum* **n** ‖ *timere* ante *Priamum* add. ‖ metuendus — 117. socer] *o* (om. **t**) *amantissime socer, tu es mihi* (*mihi* om. **t**) *verendus atque timendus* **ait**, *verendus atque timendus es mihi ac terribilis, o amantissime socer* **n** ‖ 117. aliud] *autem* **i** ‖ dicens] *ait* **ait** ‖ *quoniam* **t** ‖ cum — 118. pudore] *diligere ipsum cum pudore quidem et timore* **ait**, *ipsum quidem cum pudore et timore diligere* **n** ‖ 118. *nam timendum* (*timidum* **n**) *terribilem* (*terribile* fort. **i**) *esse* (*esse* om. **n**) *dicit* ante *et* add. ‖ rursus] *iterum* **ait** ‖ *nausicaam* **ait** ‖ *dicit* post *hoc* **i** ‖ *hec* **a** ‖ te] *o* **ait** ‖ 119. valde — timeo] *stupeo et timeo te* **ait** ‖ arbitratur] *putat* **ait** ‖ 120. *habere* ante *virum* **ait** putans — habentes] *arbitrando quod si ambo sint sic* (*sicut* i) *invicem* (*arbitrando* — *invicem* bis scr. **a**) *bonum erit* **ait** ‖ 121. nemo — peiorem] *nullum enim sic amare nec mirari inquam* (*unquam* **t**) *se peiorem* **ait** ‖ *nec miratur* post *peiorem* **n** ‖ timet etiam] *timere* **ait** ‖ 122. *modi* om. **t** et fort. **i** ‖ contingunt — 123. tamen] *contingere optimis ad invicem et hiis qui natura utiles sunt, et minoribus* **ait** ‖ 123. se meliores] *maiores eis* **ait**, *se maiores* **n** ‖ 124. *fecit* ante *Ulixes* add. ‖ ad] *et* **t**, om. **ai** ‖ *penolopen* **n**, *pendelope* **a**, *penolope* **i**, *Penelope* **t** ‖ habens — deliquit] *ad ipsum et* (*et* om. **i**) *nihil delinquens in absentia* **ait** ‖ *et* post *habens* add. **n** ‖ Agamemnon — 125. peccavit] *sicut agamemnon* (*agamenon* **i**) *pro criseide* (*creseide* **i**) *delinquens in* (*delinquens in* om. **t**) *uxore sua* **ait** ‖ 126. immo ut dicam] *immo dico* **n**, *sed* **ait** ‖ 127. *deesse* **ait** ‖ *in virtutibus* om. **ait** ‖ Clitemnestrae] *a Clitemnestra* **t**, *adonteneteira* **a**, *a cl'otestra* **i**, *ad clytemnestra* **n** ‖ *eorum quae ad virtutem spectant* ante *non* add. **ait** ‖ quidem — habente] *igitur* (*quidem igitur* **n**) *liberos habens ex ea* ‖ 128. *nec* ‖ cohabitare] *puella muliere* ‖ qui] *si* **t** ‖ 129. erga] *circa* **ait**, *contra* **n** ‖ per violentiam] *violenter* **ait** ‖ *ducta* **a**, *ducta est* **i** ‖ 130. rogante] *deprecante athlantis* **ant**, *athalantis* **i** ‖ *filiam* **a** ‖ sibi cohabitare] *cohabitare secum* ‖ 131. *semper* om. ‖ *facere* post *immortalem* ‖ *et beatum omni tempore* ante *nec* add. ‖ *fieret* post *immortalis* ‖ praesumpsit] *ausus est* **ait** ‖ 132. *suae* post *uxoris* add. **ait**, ante *uxoris* add. **i** ‖ affectum et dilectionem] *amicitiam affectum* ‖ arbitrans — 133. suam] *sibi poenam arbitrans* ‖ 133. *existens* om. **i** ‖ *promereatur* ‖ *habere* om. **ait** ‖ 134. nam — noluit] *nec etiam cum circe coire voluisset* ‖ *pro amicorum salute* **ait** ‖ immo] *sed* **ait** ‖ 135. eius patria] *sua patria* **ait**, *patria sua* **n** ‖ *videre posset* ‖ quamvis aspera] *et*

quidem saxosa **ait** (pro *et quidem* restitue *equidem*) ‖ 136. *et* om. **i** ‖ *mortale* **a** ‖ filiumque — vivere] *et filium videndo mori* ‖ 137. in — servabat] *observabat studium suum in uxore* **ait** ‖ pro — 138. uxore] *propter quod e converso et* (*et* ante *e converso* **i**, om. **n**) *uxor sibi similiter faciebat* ‖ 139. patet — actor] *manifestus est etiam* (*etiam* ante *est* **i**, *etiam et* **nt**) *poeta* ‖ *oratione* post *Ulixis* ‖ *nausicaam* **ait** ‖ 140. *magis* **ait** ‖ uxoris] *mulieris* **ait** ‖ nuptiis — societatem] *pudicitia communicationem* **ait**, *communicatione* **n** ‖ *orat* **ait** ‖ 141. *deos* post *sibi* **t** ‖ *dari* **i** ‖ et unanimitatem — 142. quamcunque] *et* (*ad* **i**) *concordiam bonam ad* (*et* **i**) *virum et non talem qualem* **ait** ‖ unanimitatem] *humanitatem* **n** ‖ *et* ante *non* add. **n** ‖ 142. bonam] *optimam* ‖ *hoc* post *enim* add. ‖ *magis bonis* **t** ‖ ipsa — 143. esse] *inquit esse in hominibus* ‖ 143. cum] *quando* ‖ *vir et uxor* om. ‖ *in* om. **at** ‖ domum regunt] *sint* **ait**, *sunt* **n** ‖ 144. hinc — 145. fit] *iterum manifestus poeta est quod non de malis obsequiis invicem concordiam laudat* ‖ 145. eam quae] *eque invicem* **i** ‖ animo et prudentia] *cum prudentia et* (*et* om. **i**) *intellectu* (*intellectum* **a**) ‖ *conuicta* **i** ‖ 146. nam — regere] *quod enim dicit voluntatibus et concordia* ‖ id] *illud* **n** ‖ *dicit* ‖ 147. quia — sit] *quod si amicitia* (*amicitia* ante *si* **t**) *talis fiat* ‖ multae — 148. multa] *magni dolores sunt inimicis et gaudia amicis* **ait** ‖ 148. *ipsa* **n** ‖ et — sicut] *maxime autem audiebant eum* (*et* add. **n**) ‖ dicentem] *dominantem* **a** ‖ 149. nam — existentibus] *concordantibus enim uxore et viro* (*viro et uxore* **n**) *circa optima* ‖ 150. *utriusque* (*virisque* **n**) post *amicos* ‖ sibi — concordare] *laetari* ‖ *forte* **t** ‖ 151. *esse* post *terribiles* **ait** ‖ *suis* bis scr. **a** ‖ vero] *autem* ‖ different] *necesse* **a**, *oportere* **n**, *oportet* **t**, om. **i** ‖ 152. *et* om. **n** ‖ amici] *amicos discordes esse* ‖ *deinde* — *esse* om. **a** ‖ vero infirmos] *autem debiles* **int** ‖ ipsos — sentire] *autem sentire huiusmodi eos* ‖ 153. istis] *hiis* **ai**, *his* **n**, *iis* **t** ‖ *autem* non bis scr. ‖ *precepit* **t** ‖ actor] *poeta* **ain**, om. **t** ‖ ea — prava] *turpia quidem* ‖ 154. invicem inhibere] *dissuadere* (*persuadere* **a**) *ad invicem* ‖ vero] *autem* ‖ *iusta* **ai** ‖ *et* ante *pudica* om. ‖ *iusta et pudica* **t**, *concordes sunt et iusta sunt* **n** ‖ 155. indifferenter — servire] *cum sollicitudine obsequi sibi ad invicem* **ait**, *cum sollicitudine sibi ad invicem obsequi indifferenter* **n** ‖ studentes] *inanimantes* (*manifestantes* **i**, *inanitates* **n**) *se* ‖ 156. *curam habere parentum* **t**, *parentum communem curam habere* **n**, *parentum facere omnem curam* **ai** ‖ *eorum* — *sunt* om. **ait** ‖ qui] *que* **n** ‖ non] *nichil* **ai**, *nihil* **t**, *nil* **n** ‖ minus] *minus nichil minus* **a** ‖ 157. vero] *autem* **ait** ‖ *eorum* — *sunt* om. **ait** ‖ qui] *similiter qui* **n** ‖ *similiter* post *viri* add. **ai** ‖ *etiam* ante *filiorum* add. **a** ‖ *et* om. **an** ‖ 158. et rerum] *iterum* pr. **i** (crx. rc.) ‖ tamquam] *sicut* **ait** ‖ *rei* post *communis* add. **t** ‖ *curent* **i**, *current* **a** ‖ habeant] *suscipiant* **t**, om. **ai** ‖ 159. *plurimum* ‖ ad — 160. fiat] *utrique* (*uterique* **t**) *fiat* (*fiat* ante *utrique* **i**) *ad commune* (*bonum* add. **t**) *causa videlicet quod meritum* ‖ 160. *utrique* post *et* add. **ain** ‖ atque] *et* ‖ iustior] *compositior* **ain**, *potior* **t** ‖ *dimittentes* **t** ‖ *regentes* **t** ‖ 161. *habentes* **t** ‖ humilem — mansuetum] *mansuetos mores et domesticos* **ai**, *mansuetos et domesticos mores* **nt** ‖ cum] *quando* ‖ 162. *pervenerint* ‖ *beneficiis* ‖ multaque cura] *et cura multa* ‖ et — 163. voluptatum] *et voluntatum et desideriorum* **ait**, om. **n** ‖ 163. *videlicet* ante *quae* add. ‖ *fiunt* post *iuventute* ‖ 164. uter] *ut et* **i**, *ut* **t** ‖ *ad domum* om. ‖ *plurimum* **n** ‖ *eorum* (*eorum* om. **nt**) *quae* (*qui* **i**) *domi sunt* post *bonorum* add. ‖ *rectores* **t**, om. **ain** ‖ 165. *facti sunt* **t** ‖ *sciant* **t** ‖ *aū* **i** ‖ per] *propter* ‖ per] *propter* ‖ 166. *bonum* om. **ai** ‖ *maxime* **a** ‖ *quidem* ante *meritum* add. ‖ consequitur] *promeretur* ‖ 167. *ait* ante *Pindarus* ‖ sibi] *si* **t** ‖ spes] *species* **n** ‖ multiplicem] *variam* ‖ 168. *secundo* ‖ feliciter — 169. depasci] *in senecta pasci feliciter* ‖ 169. proprie] *oportet specialiter* ‖ *decet* om. ‖ considerantes] *cogitantes* ‖ 170. eum — habet] *vivere* **ant**, *videre* **i** ‖ *multum* om. **i** ‖ *suam* post 171. *uxorem* **n**.

INDEX SCRIPTORUM.

INDEX RERUM HISTORICUS.

INDEX GRAMMATICUS.

Πλήθειν *Δ* (Z), 17. 1336 a, 7, si vera est lectio.

Πλήν, v. *παρά*. — *πλὴν ἀλλά*, *πλὴν ἀλλ' ἤ*, *πλὴν ἤ*, *πλὴν εἰ*, v. not. et Addenda ad *B*, 6. 1266 a, 15 sqq. et not. ad *Γ*, 1. 1275 a, 16.

Ποιεῖν τὸ πλῆθος εἶναι (v. l. om.) *κύριον* ϛ (*Δ*), 14. 1298 b, 36 sq.

Πόλις. *Πολιτεία*. v. *πολιτικός*. *ἀδύνατον ἄνευ μὲν πλούτου καὶ ἐλευθερίας εἶναι πόλιν, ἄνευ δὲ δικαιοσύνης καὶ ἀρετῆς πολιτικῆς οἰκεῖσθαι καλῶς* *Γ*, 12. 1283 a, 21 sq. (errat Bon. 612 a, 33 sq.).

Πολιτικός 1) ad civitatem (*πόλιν*) pertinens, v. Bon. 614 a, 39 sqq. b, 25 sqq. 34 sqq., civitati utilis, ad civitatem bene regendam spectans (staatsklug), *πολιτικώτερον* *B*, 11. 1273 b, 13. *νόμος πολιτικός* *E* (*H*), 14. 1333 b, 35 sq. (aliter Bon. l. l. a, 33 sq). *ὁ πολιτικός* vir regendae civitatis sciens *A*, 8. 1256 b, 38. c. 11. 1259 a, 33. *Γ*, 1. 1274 b, 36. c. 3. 1276 a, 33 sq. c. 4. 1277 a, 15. b, 4. c. 5. 1278 b, 4. *Δ* (Z), 2. 1324 b, 24. c. 4. 1326 a, 4. (restituendum est c. 14. 1333 a, 11). ϛ (*Δ*), 1. 1288 b, 27. 1289 a, 6 sq. *H* (*E*), 8. 1308 a, 34. c. 9. 1309 b, 35 sq. (Bon. ib. b, 53 sqq.) vel is, qui revera civitatem regit aut rexit (opp. *ἰδιώτης* et, ut videtur, *φιλόσοφος*) *B*, 7. 1266 a, 31. cf. c. 12. 1273 b, 28 sq. *πολιτικὸς καὶ πρακτικὸς βίος* opp. *ὁ θεωρητικὸς καὶ φιλόσοφος* *Δ* (Z), 2. 1324 a, 26 sqq. *πολιτικαὶ ἀρχαί* opp. *ὁ τοῦ ἐλευθέρου βίος* ib. c. 3. 1325 a, 19 sq. *πολιτικός* = *ἀγαθὸς πολίτης* (ut videtur) *Γ*, 18. 1288 b, 2 (aliter secundum traditam lectionem Bon. ib. b, 17 sq. et Susem. in Iahni Ann. XCIX. p. 606.). cf. c. 4. 1277 b, 4. *οἱ πολιτικοί* meliores et prudentiores cives, opp. *οἱ δημοτικοί* (cf. h. v.) ϛ (*Δ*), 14. 1298 b, 23 sq. (aliter Thurotus Etudes p. 75 sq., v. *ὑπερβάλλειν*) vel certe ei homines, qui omnino revera civium officia praestare possunt, ϛ (*Δ*), 4. 1291 b, 1. 2) ad cives (*πολίτας*) pertinens, a) e civibus constans, v. Bon. l. l. a, 25 sqq., b) magno civium gregi conveniens, *πολιτικως* („oberflaechlich") *Γ*, 2. 1275 b, 25 (Bon. 615 a, 6 sq.). 3) ad liberam civitatem pertinens (nam et *πολις* *Γ*, 13. 1284 b, 14. 20. et *πολιτεία* *H* [*E*], 9. 10. 1310 a, 37. b, 1. 1311 a, 24. b, 37. interdum liberam solam civitatem [„Republik"] significant), a) opp. *μοναρχικός, βασιλικός, τυραννικός* vel *δεσποτικὸς καὶ βασιλικός* (= republikanisch) *A*, 4. 1254 b, 5 sq. c. 12. 1259 b, 4. *Γ*, 17. 1287 b, 38 (ubi falsas lectiones sequitur Bon. 614 b, 18 sq., v. *δεσποτικός*). *πολιτικῶς* *A*, 12. 1359 b, 1. *ὁ πολιτικός* vir liberae civitatis regendae sciens („der republikanische Staatsmann") *A*, 1. 1252 a, 7 sq. similiter *πολιτική* *A*, 7. 1255 b, 16—20 (Bon. 614 b, 31 sqq.) totam quidem scientiam politicam complectitur, ita tamen, ut monarchica quodammodo sit excludenda. b) vel certe opp. *δεσποτικός* *Γ*, 4. 1277 b, 9. *πολιτική* *Δ* (Z), 2. 1324 b, 32. *πολιτικῶς* ib. 1324 a, 37. aut opp. *δυναστευτικός* *B*, 10. 1272 b, 2 (cf. Bon. 614 b, 17 sqq. 615 a, 3 sqq.), eodem vel potius simili modo *πολιτεία* et *δυναστεία* inter se opponuntur *B*, 10. 1272 b, 10. 4) ad *πολιτείαν* i. e. mixtam e democratia et oligarchia formam reipublicae pertinens, v. Bon. 614 b, 10—17. 5) ad virum civitatis regendae scientem (*τὸν πολιτικόν*) pertinens eoque dignus *Δ* (Z), 2. 1324 b, 26 (aliter, sed vix recte Bon. 614 a, 30 sqq.). 6) ad internas res publicas pertinens opp. *πολεμικός, ἡγεμονικός* *B*, 7. 1267 a, 22. *Δ* (Z), 11. 1330 b, 1. *E* (*H*), 6. 1341 a, 8. cf. not. ad *B*, 6. 1265 a, 22 et ad *Δ* (Z), 6. 1327 b, 5.

Πορθμικόν (nisi reficiendum est *πορθμευτικόν*) ϛ (*Δ*), 4. 1291 b, 24.

Πορίζειν, v. *κομίζειν*.

Ποτέ. *πῶς ποτὲ* *Γ*, 3. 1276 a, 18 retinet Bon. 627 b, 15 sq., at v. v. 25.

Πότερον . . . ἢ . . . δῆλον ὅτι = in Bezug auf die Frage, ob . . . oder ob . . ., ist klar, dass *Γ*, 5. 1278 b, 1 sqq. cf. *ὅσπερ* et *περί*. — *πότερα . . . ἢ* *A*, 13. 1259 b, 30 sqq. praeterea v. *ἤ*.

dendu ad h. l.). *H* (*E*), 12. 1316 a, 3—20.

Τεκνοποιητική, v. *πατρική*.

Τίς pron. indef. *μετ' ἀδικίας τινὸς* (v. l. om.) *τῆς μεγίστης* Δ (Z), 2. 1324 a, 37. *εἰσί τινες οἱ εὐδοκιμοῦντες* ς (Δ), 7. 1293 b, 13. *τῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ τινῶν* *H* (E), 6. 1306 b, 4.

Τοιοῦτος ἐστίν (v. l. *φανερός ἐστι τοιοῦτος ὤν*) = hoc revera persecutus est *B*, 9. 1269 b, 21.

Τυγχάνειν. *ἂν τύχῃ* *B*, 8. 1268 b, 25 (cf. Bon. 778 b, 31).

Ὑπάρχειν *μετά τινος* Δ (Z), 14. 1332 b, 29. *βασιλείας ὑπαρχούσης* („auf Grundlage des Koenigthums") *H* (*E*), 10. 1310 b, 27 sq. cf. 23 sq. (Bon. 789 a, 12 sq.).

Ὑπερβάλλειν c. gen. comparativo (Bon. 791 b, 12 sqq.), *κἂν ὑπερβάλλωσι πολὺ κατὰ τὸ πλῆθος οἱ δημοτικοὶ τῶν πολιτικῶν* ς (Δ), 14. 1298 b, 24 sq. (Thurotus l. l. p. 76 partitivum potius genetivum esse putat, cf. *πολιτικός*).

Ὑπόγυος, ὑπόγυιος. *ὑπογυώτατον* (v. l. *ὑπογυιότατον* et *ὑπογυότατον*) Z (ς), 8. 1321 b, 16 (cf. Bon. 795 b, 43 sq.).

Ὑποδοχή. *κατασκευάζειν ὑποδοχὰς ὕδασιν* (v. l. *ὕδατος* et *ὑδάτων*) Δ (Z), 11. 1330 b, 6 (Bon. 796 a, 28 sq.).

Ὑποκρίνεσθαι *τὸν* (v. l. *τὸ*) *βασιλικόν* *H* (E), 11. 1340 a, 40 (Bon. 799 a, 39 sq.).

Ὑπολείπειν. *ὑπολείπει τινά τι* Bon. 800 a, 50 sq. adde: Δ (Z), 11. 1330 b, 7.

Ὑπολογεῖν Δ (Z), 3. 1325 a, 39 (Bon. 800 b, 26) vix vera est lectio.

Ὑπουργεῖν. *ὑπουργήσει* (v. l. *γεωργήσει*) *δύο οἰκίας* (*οἰκίαις*?) *B*, 8. 1268 b, 1 (Bon. 153 b, 4. 500 a, 36 sq.).

Φαίνειν. *⟨τὸ⟩ φανέν* = *τὸ φαινόμενον*? *Γ*, 5. 1278 a, 14.

Φανερός. *ἡ εἰς τὸ φανερὸν γέννησις* Δ (Z), 16. 1335 b, 36. praeterea v. *τοιοῦτος*.

Φιλοσοφία = *παιδεία* *B*, 5. 1263 b, 40.

Φρόνησις. *φρονήσει καὶ ἀρετῇ* *A*, 2. 1253 a, 34 sq. non afferendum erat Bonitzio 831 b, 34 sq., cum locus haud dubie corruptus sit.

Φύειν. coniugatio, *συμφυῆναι* (v. l. *συμφῦναι*) *B*, 4. 1262 b, 13.

Χαίρειν *καὶ λυπεῖσθαι ἔν τινι* E (*H*), 5. 1340 a, 23 sq.

Χαλεπαίνειν, v. *ἐπί*.

Χαρίεις. *οἱ χαρίεντες* opp. *οἱ πολλοί* (Bon. 845 b, 57 sq.), *B*, 7. 1267 a, 1. 39 sq. cf. ς (Δ), 13. 1297 b, 9.

Χρεία. *ἐν χρείᾳ εἶναί τινος* uti, *A*, 9. 1258 a, 15 sq., egere aliqua re, *H* (*E*), 11. 1313 b, 29.

Χρηματιστική = *κτητική* (v. h. v.) *A*, 3. 1253 b, 14. c. 8—11. duo eius genera, *οἰκειοτάτη* et *μεταβλητική*, c. 8. 9. et c. 11. 1258 b, 12—27, quibus tertium additur medium 1258 b, 27 sqq. duae species *μεταβλητικῆς*, naturalis et *καπηλική* (v. h. v.), c. 9. 1257 a, 5—b, 5, secundum quas paulo aliter *χρηματιστική* in duo genera dividitur, *ἀναγκαίαν* s. *οἰκονομικήν* (*ἡ χρηματιστικὴ καὶ ὁ πλοῦτος ὁ κατὰ φύσιν, καὶ αὕτη μὲν οἰκονομική* 1257 b, 19 sq. *περὶ τῆς ἀναγκαίας, ὅτι . . . οἰκονομική* 1258 a, 16 sq.) et *μὴ ἀναγκαίαν*, quae est eadem cum *καπηλικῇ*, 1257 a, 41—1258 a, 18. *χρηματιστική* artiore sensu adhibita = *καπηλική* 1256 b, 40 sqq. 1257 a, 29. 1258 a, 13. cf. 1257 b, 5—10. sed 1257 b, 18 et c. 10. 1258 a, 28 sqq. *ἡ χρηματιστική* ex contrario ad totam eam *κτητικῆς* partem spectat, quae non est *καπηλική*.

Ψεῦδος. *ὑποτίθενται τοῦτο ψεῦδος* (v. l. om., *ψευδῶς* ci. Goettl.) Δ (Z), 3. 1325 b, 2 sq.

Ψευδῶς. *τῶν ψευδῶς* (vulgo *ψευδῶν*) *ἀγαθῶν* ς (Δ), 12. 1297 a, 11 (Bon. 861 b, 38 sq.).

Ὡς. *μαθήσεις τινές εἰσίν ὡς ἀναγκαῖαι* E (*H*), 3. 1338 a, 13. *ὡς πρός τι* syn. *μᾶλλον πρός τι* ς (Δ), 8. 1293 b, 35 (cf. Bon. 872 a, 52 sqq.). — *ὡς* omisso *ὄν* insolentius usurpatur *ὡς τὸ γνῶναι οὐ τοῦ τυχόντος* *H* (*E*), 8. 1308 a, 33 sqq. (cf. Bon. ib. v. 23 sqq.). — *τὴν διαίρεσιν ἀποδεχόμεθα, ὡς διαιροῦσί τινες* E (*H*), 7. 1341 b, 32 sq. — *ὡς* c. verb. fin. = *γάρ* ς (Δ), 11. 1296 a, 1. *H* (*E*), 11. 1314 b, 26, = cum *H* (*E*), 3. 1304 a, 1.